DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR GESLACHT- EN WAPENKUNDE

1983
100 STE JAARGANG

INHOUD

1983

Bestuursberichten 3. 4. 137-139, 345-347, 465-467, 529, 530
Jaarverslag 1982 . . . . . 40 1-404
Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden in het Bel Air Hotel te 's-Gravenhage op 27 november 1982 105-110
De viering van het honderdjarig besta& van het Genootschap (geïll.) 530-538
Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden in het Bel Air Hotel te 's-Gravenhage op 2 juli 1983 468-472
Aanvullingen en verbeteringen op enige in Nederland's Adelsboek en Nederland's Patriciaat gepubliceerde genealogieën en stamreeksen . . . . . 5— 99
Belonje, Mr. *J.,* Tulleken . . . . . 89— 91
Bestuursleden van het Genootschap sedert 1958 173-176
Boo, J. A. de, Harpij, adelaar en golvende dwarsbalken, heraldische herinneringen aan de wapens van het voormalige Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen (geïll.) 3 19-330
Bosch, C. J. van den, Jan Gerrit Erkelens (1775—1875), een vergeten fijnschilder (geïll.) . . . 289-304
Downer, Mr. *W.,* zie: *Pies,* Dr. *E.*
Erecomité ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap 171, 172
Fox, J., Arkeliana Moderna . . . . . 5— 8
Id., Rengers van Naerssen, beschouwingen over een naam 281-290
Frijhoff, Dr. *W. Th. M.,* De komst van het verleden: genealogie als sociale wetenschap 538-552
Greidanus, Mr. G. *J. J.* van *Wimersma.* De afkomst van Croesinck en Van Teylingen met een zijstap naar Claes Corff (geïll.) 209-226
Hammen, Dr. *L. van der,* Het wapen en de predikanten-tak van het geslacht Van der Hammen (geïll.) 139-155
Kemp, M. S, F., Wttewaal (geïll.) . . . . . 94— 99
Klooster, Drs. *L. J. van der,* Over de herkomst van de Van Wassenaer's en de Van Raephorst'en en van Jacob burggraaf van Leiden (geïll.) 175-194
Kort, Dr. *J.* C., Raad 1 se s rond drie Voornse vrouwen 193-210
Kruimel, H. L., De oudste generaties van het geslacht Van Outeren . . . . . 17— 25
Id., De oudste generaties van het geslacht Van Nispen en hun verwanten, de geschiedenis van een onderzoek 225-254
Kuperus, Dr. *J.* A., Kwartiernummering of kwartiercodering (geïll.) 335-342
Leemans, Mr. *W. F.,* Het predikantengeslacht Canzius 428-434
Lennep, Jhr. *M. J. van,* De magistraat van Tiel 269-280
Lohman, Jhr. Mr. *R.* C. C. *de Savornin,* Grafzerk (ca. 1693) van Anna van Apeldoorn, echtgenote van generaal-majoor Dithmar van Wijnbergen tot Horssen, in de Hervormde kerk te Voorst (geïll.) 33 1-336
Mac Lean †, Dr. Ir. *J.,* De oudere generaties van het geslacht Abercrombie (Aberkrom, Apekrom) . 111-120
Malherbe, L. J., Jan Cornelisz., kuiper te Dordrecht, en zijn nakomelingen in drie generaties . . . 489-504
Meesters, Ir. G. L., Fontein (II) . . . . . 8— 13
Niermans, Ir. *J. W.,* Van der Straten (geïll.) . . . . . 31— 89
De oprichters van het Genealogisch-Heraldieke Genootschap „De Nederlandsche Leeuw" in 1883 . 171-174
Pies, Dr. *E.* en Mr. *W. Downer,* Die Familien Pies-Piso in Leiden und Amsterdam (geïll.) . . . 253-270
Plaquette ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap (geïll.) 175, 176
Rest, Ir. *A. J. J. van der,* Het geslacht Van Rijn in de 16de en 17de eeuw te Papendrecht . . . . 26— 31
Roemeling, Drs. 0. *D. J.,* Oldambster geslachten (V) 404-428
Rijckevorsel, Drs. *L. A. C. A. M. van,* #Honderdste jaargang van De Nederlandsche Leeuw . . . 1, 2
Schaap, J. W., Het adellijke Drentse geslacht Knasse 472-488
Schutte, Mr. *O.,* Waubert de Puiseau . . . . . 91— 93
Id., Het honderdjarig bestaan van het Genootschap 1883—1983 . . . . . 169, 170
Slijkerman, K. J., De familie Morgaert te Puttershoek 121-129
Id., Het geslacht Welhouck alias Van der Laen alias Groenendijck alias Koojer uit Poortugaal (geïll.) 347-379
Valkenburg, Jhr. Mr. *C. C. van,* Mr. Daniel de Blocq van Haersma (1732-1814) en zijn afstammelingen (geïll.) 303-3 18
Vulsma, R. F., De oudste generaties Hanedoes . . . . . 13— 16
Lexicografisch naamregister door Drs. W. E. Smelt en H. P. Fölting 577-586

Korte mededelingen:

Abercrombie (geïll.) 383, 563.
De oudste generaties van het geslacht Van der Burch 156.
Cotta 436, 437.
Jan Gerrit Erkelens (1775—1875), een vergeten fijnschilder (geïll.) 559-561,
Hokke 504, 505.
Maartens 379-382.
Nogmaals Lubbert van Silvolden en zijn dochters 434-436, 505.
De voorouders van Pieter van Vollenhoven 156.
Katharina van Voorne alias van Voornenburg (geïll.) 553-559.
Van Wijn 157.

Het gewijzigde wapen van de (gemeente Ambt Delden 129.
Het wapen van de nieuwe gemeente Beek (geïll.) 505-508.
Het wapen van het Polderdistrict Betuwe (geïll.) 101, 102.
Het nieuwe wapen der gemeente Gorinchem (geïll.) 100, 101.
Het wapen van het polderdistrict Groot Maas en Waal (geïll.) 510, 511.
Het wapen van de nieuwe gemeente Gulpen (geïll.) 508, 509.
Het wapen van de nieuwe gemeente Heerlen (geïll.) 441-444.
Het wapen der gemeente Landgraaf (geïll.) 439, 440.
Het wapen van de nieuwe gemeente Meerssen (geïll.) 103.
Het wapen der gemeente Onderbanken (geïll.) 129-131.
Het wapen van de basiliek Sint Jan te Oosterhout (geïll.) 103, 104.
Het wapen van het nieuwe waterschap Roer en Overmaas (geïll.) 511, 512.
Het wapen van de nieuwe gemeente Schinnen (geïll.) 383-385.
Het wapen van de nieuwe gemeente Simpelveld (geïll.) 509, 510.
Het wapen van de nieuwe gemeente Sittard (geïll.) 437-439.
Het wapen van de nieuwe gemeente Stein (geïil.) 386-388.
Het wapen van de nieuwe gemeente Voerendaal (geïll.) 509.
Het gewijzigde wapen der gemeente Voorschoten 439.
Brieven van wettiging 100.
Kwartiernummering of kwartiercodering 561-563.

Boekbespreking:

Beelaerts van Blokland, M. A., Wouter van Goudhoeven, de man, zijn historisch-genealogisch handschrift en zijn geslacht (Mr. 0. Schutte) 565
Bessem, A. G., Vosdingh, Een boerengeslacht op „Seggelaar in 't Overwout" (Lunteren) (E. J. Wolleswinkel) 518-520
Blieck, Ir. ***V. J. M. de,*** De inwoners van Hulster-ambacht in 1739 (J. Fox) 449
Burgman-Feenstra, H. A., zie: *Putman, J. H. M.*
Coldewey, J. A., De Heren van Kuyc 1096-1400 (Dr. H. M. Brokken) 157-160
Dennys, R., Heraldry and the Heralds (J. A. de Boo) 573-575
Doornink-Hoogenraad, M. M., en ***W. Zondervan*** †, Het Oud-Archief van de gemeente Zutphen (Sj. Hiddema) 513, 514
Dijk, K. F. wan, Lierse Bronnen 11: De jaarrekeningen van de heilige geestmeesters van De Lier, 1577-1624 (J. Fox) 449, 450
Eemlandse klappers, delen 11 en 12 (J. Fox) 575
Feenstra, H., De bloeitijd en het verval van de Ommelander adel (1600-1800) (A. Pathuis) 514-516
Feltz, ***A. C. A. W.*** baron van der, Charles Howard Hodges 1'764-1837 (0. ter Kuile) 567-570
Gevers, Jhr. ***A. J.,*** en ***A. J. Mensema,*** De havezaten in Salland en hun bewoners (Mr. 0. Schutte) 565-567
Hildebrandt, A. M., zie: Wappenfibel.
Holla, ***A. W. H.,*** Noord-Brabantse Heraldiek (W. A. van Ham) 520, 521
Kruimel, H. L., Voorouders gezocht, inleiding tot de genealogie (E. J. Wolleswinkel) 563, 564
Id. en ***W. Wijnaendts van Resandt, Op*** zoek naar onze voorouders; Handleiding voor genealogisch onderzoek (J. Fox) 521
Kruithof, K., D. G. E. Middelburg, D. J. Noordam en ***H. van Staalduinen,*** Van Staalduinen, een Westlands geslacht (F. J. van Rooijen) 446448
Kwartierstatenboek 111 en IV (A. J. van Galen Last) 388-391
Landheer-Roelants, ***A. E. M.,*** Genealogie van het geslacht de Jongh/de Jong, de Jongh van Arkel, du Croo de Jongh, van Goudoever de Jongh, de Jongh van Polsbroek (H. L. Kruimel) 516
Leemans, Mr. ***W. F.,*** De Grote Gelderse Tollen en de Tollenaars in de 18de en het begin der 19de eeuw (A. Johanna Maris) 131-135
Maalderink, ***P. G. H.,*** De' Militaire Willems-Orde sedert 1940 '(Mr. O. Schutte) 445, 446
Mensema, A. J., zie: Gevers, Jhr. ***A. J.***
Middelburg, ***D. G. E.,*** zie: *Kruithof,* ***K.***
Noordam, ***D. J.,*** zie: ***Kruithof, K.***
Pama, ***C.,*** Lions and Virgins (P. G. P. Meyboom) 570, 571
Postma, ***F.,*** Viglius van Aytta als humanist en diplomaat (1507-1549) (J. Fox) 391, 392
Putman, ***J. H. M.,*** en ***H. A. Burgman-Feenstra,*** Van wee bin jie d'r één, de Bunschoter families van ca. 1600—1912 (Mr. 0. Schutte) 512, 513
Schaar, J. van der, Woordenboek van Voornamen (J. 'Fox) 521
Schuttevâer, Prof. Dr. ***H.,*** Vijftien generaties, De geschiedenis 'van een Nederlands geslacht (1480—1980) (J. Fox) 517, 518
Spürk, ***G. A.,*** Haus Berge en Berger Mark-Emscherbruch (Die wilden Pferde und Ihre Bahnen) (J. Fox) . . 448, 449
Staalduinen, H. van, zie: ***Kruithof, K.***
Verduijn, ***A.,*** Sojourners, A family chronicle (H. L. Kruimel) 391
Vermeulen, ***H. J. J.,*** Jan van Valkenburg, heer van Born en Sittard, Herpen en Uden, ridder, 1314-1356 (H. R. van Ommeren) 160, 161
Vulsma, ***R. F.,*** Geboekt van wieg tot graf. Burgerlijke 'stand, bevolkingsregister en dtb (J. 'Fox) 521
Wappenfibel, Handbuch der Heraldik, begrundet durch A. M. Hildebrandt (P. G. P. Meyboom) 571-573
Wijnaendts van ***Resandt, W.,*** zie: ***Kruimel, H. L.***
Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, Band 86/87 (1979/'80) (J. Fox) 521
Zondervan †, ***W., zie: Doornink-Hoogenraad, M. M.***

Vragen en antwoorden:

Arckel, te 450-452.
Berg, van den 392.
Boer in 't Velt (, den) 524-528.
Boot 161-163, 453.
Decemers 393-400.
Dorpen, van 135.
Haeck 165, 450, 522.
(H) arckel, te 450-452.
Herwaarden, van 450—452.
Klijnpenningh 452, 453.
Kruijswech 392.
Langerack 161-163, 453.
Liebeherr, von 453, 454.
Mansdale gezegd Keldermans, van 164, 165.
Mouillard (de Zierickzee) 165, 450, 522.
Neve, de 454.
Onbekende wapens 400.
Oosterling 455-458.
Picot de Limoelan 135, 136.
Roosendaal, *van* 453, 454.
Ro(o)y, de 453, 454.
Ruys 165.
Silhouetten 136.
Soest, van 136, 522-524.
Thijssen 165.
Tuijnhout 165.
Uytenbroeck 165-167.
Velt, in 't 524-528.
Vernoy 167, 168, 458.
Visser 459.
Vreem alias Smit, van 460.
Wapenarceringen 136.
Willeboorts 460-462.
Wou, van 528.
Zuylen van Nyevelt, van 462464.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M aan d b 1 a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a.* Nassaulaan 18, *2514 JT 's-Gravenhage*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 1-2 **C^e Jaargang** **januari-februari 1983**

Honderdste jaargang van De Nederlandsche Leeuw.

Het is een genoegen bij het begin van het jaar en op deze plaats een enkel woord te mogen wijden aan het feit dat het maandblad De Nederlandsche Leeuw zijn honderdste jaargang ingaat.

Toen het Genootschap werd opgericht waren er verschillende tijdschriften die geslacht- en wapenkunde en aanverwante gebieden tot onderwerp hadden; in de loop van de afgelopen honderd jaar zijn deze alle tot een eind gekomen. Aan de andere kant werden vooral in de periode na de Tweede Wereldoorlog tal van nieuwe periodieken — zij het voor het grootste deel met een regionaal karakter — opgericht, die ook nu nog een bloeiend bestaan leiden. „De Leeuw" is echter de enige die gedurende de periode van een eeuw is blijven verschijnen.

Het is hier niet de plaats een uitvoerige analyse te geven van het karakter van de publicaties die gedurende een eeuw in „De Leeuw" verschenen zijn. Volstaan moge daarom worden met de opmerking dat in het begin vooral korte bijdragen werden opgenomen, in de periode tussen de beide Wereldoorlogen gedegen publicaties maar zonder uitgebreide bronnen het licht zagen en dat de laatste decennia meer en meer getekend worden door publicaties met vermelding van de genealogisch relevante bronnen en die bovendien ook de behandelde personen zoveel mogelijk in een maatschappelijk perspectief plaatsen. Als zodanig droeg het maandblad in belangrijke mate bij aan de verwetenschappelijking van de genealogiebeoefening.

Men zou verwachten dat de honderdste jaargang van het maandblad zou verschijnen in het jaar, waarin de periode van honderd jaar van het bestaan van het Genootschap wordt bereikt. Aangezien het in de jaren 1945 en 1946 echter niet mogelijk was twee jaargangen van normale omvang te doen verschijnen, zijn de publicaties uit die jaren in één jaargang verenigd.

VAN RIJCKEVORSEL

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de heren Mr. P. C. L. Eschauzier, Drs. H. M. Mensonides, Mr. H. F. Reynvaen en Mr. L. Vliegenthart, respectievelijk sedert 1955, 1940, 1940 en 1952 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

Mevrouw E. M. BARENDREGT geb. VON STRANTZ, 3039 HC Rotterdam, ***Statenweg 33.***

Jhr. F. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND, 78360 Montesson (Frankrijk), 22 *Rue* de la Seine.

H. BERENDS, '73'71 EL Loenen op de Veluwe, ***Huize Langschoten, Voorsterwg 153.***

W. G. H. BLIJLEVEN, 2317 RC Leiden, *Parkzicht* ***41.***

Ch. A. J. BOUTMY, 2566 TH 's-Gravenhage, ***Pauwenlaan 20.***

Ir. E. J. BOUTMY, 5631 LC Eindhoven ***Leanderlaan 15.***

Mevrouw Y. BOUTMY geb. BOUTMY DE KATZMANN, 5631 LC Eindhoven, ***Leanderlaan 15.***

Ph. J. VAN DAAL, 3902 XV Veenendaal, Zuiderkruis 688.

Mevr. M. C. DEDEN geb. KAZENBROOT, 2592 XA 's-Gravenhage, ***Roggekamp 567.***

A. M. M. DOESBURG LANNOOIJ NEEFS, 1400 AK Bussum, ***Postbus 488.***

J. DOUWES ISEMA, 2435 NM Zevenhoven, Kade 5.

W. G. GERRITSEN, 2950 AD Alblasserdam, ***Postbus 152.***

F. R. P. baron GROENINX VAN ZOELEN, 3972 GG Driebergen, *Rosariumlaan* ***47.***

Mr. F. N. GROOSS, 2512 GL 's-Gravenhage, ***Prinsengracht 84.***

B. J. V. HORAK, 4837 CA Breda, *Sibeliuslaan* 8.

E. L. T. baron VAN ISSELMUDEN, 6721 MK Bennekom, ***Panoramaweg ll.***

A. W. DE JONGE VAN DER HALEN, 6955 BJ Ellecom, Selsweg 8.

Dr. Ir. J. C. JOOSTEN 2281 BT Rijswijk, Gaan van *Necklaan 284.*

J. baron VAN KNOBELSDORFF, 8148 RC Lemele, ***Ledeboerweg 3.***

R. W. KOOLE, 2114 BC Vogelenzang, ***Vogelenxangseweg 170.***

G. A. KOOIJ, 2597 BN 's-Gravenhage, ***Van** Alkemadelaan **1236.***

Drs. P. C. J. VAN DER KROGT, 2613 XM Delft, *Mijerstraat* ***20.***

A. D. LEEWIS, 1181 AJ Amstelveen, ***Berkenrodelaan 20.***

Mr. J. J. F. LOTS, 2641 AV Pijnacker, *Goudenregensingel* 21.

H. G. MILLENAAR, 4926 GD Lage-Zwaluwe *Ameroever* ***61.***

J. H. L. VAN DE MORTEL, 2514 AK 's-Gravenhage, ***Koninginnegracht 89.***

J. H. OCHTMAN, 2555 TL 's-Gravenhage, ***Dotterbloemlaan 69.***

C. L. VAN OTTERLOO, 3705 AH Zeist, ***P. C. Hooftlaan 32.***

Mr. K. G. W. VAN OVEN, 2597 EM 's-Gravenhage, ***Ruychrocklaan 137.***

Jhr. J. A. DE RANITZ, 77780 Bourron-Marlotte (Frankrijk), ***58bis*** rue ***Miirger.***

Mr. P. F. J. RIVE, 3583 GH Utrecht, ***Koningslaan 36.***

F. R. RÖNTGEN, 5263 GC Vught, ***Bréautélaan 31.***

Douairière Mr. L. C. BOSCH ridder VAN ROSENTHAL, 1261 GE Blaricum, Torenlaan *40.*

Mr. F. L. RUTGERS, 5094 CH Lage Mierde, *„De Kemphaenen", **Hoenderhoek 6.***

E. M. baron VAN RIJCKEVORSEL VAN KESSEL, 2244 CG Wassenaar, ***Wittenburgerweg*** 144.

Drs. J. W. VAN SCHAIK, 3564 EC Utrecht, Nigerdreef 125.

Ing. M. H. J. DE SCHWARTZ, 6325 GC Berg en Terblijt, ***Keixershof 15.***

J. A. baroa DE SMETH, 2230 Schilde (België), ***Torfhoeken 13.***

Jhr. Ir. J. A. STOOP, 2584 CB 's-Gravenhage, ***Prof.*** Gerbrandyweg *127.*

Mevrouw Mr. Ch. E. L. THEYSE geb. GEVAERTS, 2111 BC Aerdenhout, *Distellaan* ***22.***

Jhr. Ir. S. LAMAN TRIP, 1782 DH Den Helder, ***Timorlaan 3.***

G. C. W. baron VAN TUYLL VAN SEROOSKERKEN, OXON OX6 GQR (Engeland), *Manor **House** Fritwell.*

F. G. J. VERHAAF, 1703 LJ Heerhugowaard, *Donge* ***31.***

W. VERMEULEN, 4614 VK Bergen op Zoom, *v.* d. ***Glasstraat 15.***

L. A. G. A. VOERMANS, 2253 JW Voorschoten, ***De Hooghkamer 64.***

Jhr. Mr. M. WLADIMIROFF, 2586 KR 's-Gravenhage, ***Jagersmast 16.***

Drs. H. J. WIJERS, 2555 EK 's-Gravenhage, ***Hoefbladlaan 134.***

M. L. VAN WIJNGAARDEN, 4002 GJ Tiel, ***De Schouw 43.***

Adreswijzigingen:

H. C. BEUDEKER, 3704 HC Zeist, ***Utrechtseweg 22.***

K. P. DE BREE, 4364 BA Grijpskerke, ***Reigershoutstraat 31.***

Mr. F. baron VAN DER FELTZ, 8161 AD Epe, ***Eper Veste 63.***

G. C. HELBERS, 6866 CN Heelsum, *„Hoog **Doorwerth" flat 304, Utrechtseweg 80.***

E. K. JANSEN, 4555 Inkwil (Zwitserland), *Hölzliacker* ***88.***

E. P. M. DE MAES JANSSENS, 7215 AH Joppe *„Huize **Joppe", Joppelaan 110.***

Ds. M. S. F. KEMP, 9722 AH Groningen, ***Verlengde** Hereweg **100.***

E. VAN RUNT, 3941 CJ Doorn, ***Mesdaglaan ll.***

E. B. VERHOEF geb. DAVISON, B.A. 1861 EC Bergen (N.-H.) ***Rondelaan 5.***

Aanvullingen en verbeteringen op enige in Nederland's Adelsboek en Nederland's Patriciaat gepubliceerde genealogieën en stamreeksen.

Arkeliana Moderna,

door J. Fox.

Aangespoord door de onverflauwde belangstelling van Richard van Arkel voor zijn geslacht, waarvan de genealogie werd opgenomen in Nederland's Patriciaat 53ste jrg. — 1967, moge ik terugkomen op het artikel, dat vorig jaar onder deze titel in dit maandblad verscheen [1]. Kon toen met de oudste generaties de herkomst uit het dorp Arkel worden aangetoond, nu gaat het erom de verdere stamreeks aan te vullen en te verbeteren, vooral ook een betere basis te geven. Tezamen met Richard van Arkel heb ik hiertoe onderzoek gedaan niet alleen in het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage, maar ook in de archieven van de burgerlijke en van de Hervormde gemeente te Asperen. Bovendien kon Richard nog belangrijk documentatie-materiaal bijdragen, dat in het verleden door zijn familie was verzameld.

Als belangrijkste resultaat van het verrichte onderzoek kan ditmaal worden aangemenkt, dat de geslachtsnaam van 1623 dateert en de oudste vier generabies onder patronym hebben geleefd. Aangevuld met drie jongere, die de *Arkel*-naam hebben 'gedragen, geven deze (generaties thans in hun onderlinge samenhang het volgende beeld:

I. *Lange Everaert* alias *Lange Evert* pacht met ingang van 22 febr. 1516 voor tien jaar de weide „in den Elsen" onder Arkel van de Grafelijkheid van Holland [2].

II. *Jan Evertsz.* ziet 14 dec. 1523 zijn huis en hof te Arkel door de invallende Geldersen verbrand en zich van alles beroofd, doch weet deze ramp te boven te komen; schout van Arkel 1543-1546; eigenaar van zijn huis en hofstad „daer hij nu ter tijt in woent", bovendien van „twee huyskens ende twee werfkens met noch een werfken buyten dijcx ende eenen wal met oick een cleyn griendeken ..." (1543/'44); heeft behalve de weide „in die Elsen" de visserij met de wielen in het land van Arkel van de Grafelijkheid van Holland in pacht (1543/'44), voorts grond in pacht van o.a. het kapittel, het gasthuis en de Heilige geest te Gorinchem (1544/'45), † na 4 mei 1546, tr. *Aen N.N.*, die als weduwe eigenares en bewoonster van haar man's huis blijkt te zijn (1553-1559) en in 1561 nog in leven is.

III. (= Ned. Patr. I). *Merten Jan Evertsz.*, geb. omstr. 1518, aangeduid als *Martyn Jansz. schouten zoen van Arckel* in 1543, eigenaar van een huis en hofstad buitendijks onder Arkel met een bijbehorende boomgaard binnendijks (1553—1561), bovendien eigenaar en pachter van land onder Arkel en Rietveld (sedert 1557), † vóór 16 juni 1582, tr. wellicht *Margriet Jansdr.* uit Asperen. Samen hebben Merten en Margriet in 1557 zeventien hondt land onder Asperen in eigendom, die van hunnentwege verpacht zijn, maar in 1561/'62 komt *Meerten Jansz.*, „tot Arkckel" alleen als eigenaar-verpachter voor.

Merten had een zoon ***Jan,*** die volgt. ***Jan Meertssen*** „t'Arckel" is 16 juni *1582 voor* het gerecht van Gorinchem en het land van Arkel gedaagd „omme te leveren copie van de brieven van zijnen vader *Merten Jan Evertssen* van zeker lant gelegen op Rietvelt bij den zelven *Merten* in zijnen leven van Jacob van Rijswijck gecoft" 3. De zoon heeft dus op genoemde datum de plaats van de vader ingenomen. Hiermede is bewezen, dat de laatste niet in 1612 hoogbejaard overleden kan zijn.

Heel begrijpelijk overigens, dat ***Merten's*** belangen te Asperen er zijn zoon toe konden brengen daarheen te verhuizen. Heel begrijpelijk tevens, dat Arkel als plaats van herkomst zijn kleinzoons een passende geslachtsnaam heeft bezorgd.

IV. (= Ned. Patr. 11). *Jan Meertensz.*, geb. omstr. 1548, woont te Arkel in 1582 als zoon van wijlen *Merten Jan Evertsz.*, is daar nog <gevestigd in 1589, komt voor in rekeningen van het Gemene land van Asperen van 1606 en 1608; nadat een dochter van hem te Asperen is begraven in 1610, volgt hij zelf waarschijnlijk in 1612.

Jan ***Meertensz.*** is te Gorinchem in verschillende processen betrokken van 1582-1589 [4]. Hij wordt 17 maart 1582 aangeduid als *Jan Meertensz.* „van Arckel" [5]. We mogen dit nog niet als geslachtsnaam opvatten, maar hebben er een variant in te zien van het later steeds voorkomende „t'Arckel". De kerkrekening van Asperen van 1612 wijst uit. dat de erfgenaam van *Merten* ***Jansen*** 2 gld. 5 st. heeft 'betaald voor het openen van het graf in de kerk [6]. Vermoedelijk is dit onjuist geformuleerd: *Merten* ***Jansen*** zal de oudste zoon en erfgenaam zijn geweest, de overledene zijn vader. We kennen deze zoon als *Merten Janssen van Arckel*, optredend in de hoedanigheid van oom en bloedvoogd van de nagelaten kinderen van zijn broeder ***Jacob,*** die volgt, Dit was overigens vele jaren later: 2 april 1646 [7].

V. (= Ned. Patr. 111). *Jacob Jansz. van Arkel*, geb. omstr. 1580/'85, burger van Asperen, meermalen werkzaam voor het Gemene land van Asperen, woont in 1632 in een eigen huis aan de oostzijde van de Voorstraat, later gepreciseerd als staande aan de Varkensmarkt, begr. Asperen 16 aug. 1645, tr. le N.N.; tr. 2e Asperen in 1623 *Grietgen van Hemelrijck alias Hemelrijken* uit Rumpt, die 2 april 1646 nog in leven is.

Het huwelijk, dat „*Jacob* ***Temse*** *van Erckel*" als weduwnaar te Asperen sloot met *Grietgen van Hemelrijck*, jonge dochter van Rumpt, is gevonden door de heer J. J. Vervloet in de kerkeraadshandelingen van Asperen tussen andere huwelijken van het jaar 1623 [8]. Temse moet een verkeerde lezing zijn van *Jansz.*[9] Belangrijk

1. De Nederlandsche Leeuw, 99ste jrg. — 1982, kol. 4145.
2. Voor de toelichting van deze en de beide volgende generaties zij uitdrukkelijk naar het artikel in de vorige jaargang verwezen.
3. Gemeente-archief van Gorinchem, Rechterlijk archief van Gorinchem en het land van Arkel, inv. nr. ***280,*** Vierschaarboek 1582-1583, fol. 58 verso. De Gemeente-archivaris van Gorinchem was zo goed mij een fotokopie te verschaffen.
4. Archief alsvoren, inv. nrs. 280-285, Vierschaarboeken 1582-1589: 17 maart 1582 voor het eerst, 16 jan. 1589 het laatst.
5. Archief alsvoren, inv. nr. 280, fol. 22 verso. Ook hiervan mocht ik van de Gemeente-archivaris' van Gorinchem een fotokopie ontvangen.
6. Gemeente-archief van Asperen, inv. nr. 1024, Kerkmeestersrekening van 1612 in afschrift. Het begraven van de dochter in een soortgelijke rekening over het jaar 1610, inv.nr. 1022.
7. Men zie voor de betrokken akte van vertichting: Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Rechterlijk archief van Asperen, inv.nr. 1378, fol. 38-39.
8. Deze huwelijksinschrijvingen zijn door de heer Vervloet gepubliceerd in „Ons Voorgeslacht". 23ste jrg. — 1968. blz 149-158; het huwelijk, waar het om gaat, op blz. 150.
9. Zekerheidshalve had ik dit te Asperen willen verifiëren, maar bij mijn bezoek aan het kerkarchief waren de bewuste huwelijksinschrijvingen niet beschikbaar. Er is intussen niet de minste twijfel aan de identiteit van de bruidegom: *Grietjen Hemelrijcken* treedt als weduwe van ***Jacob Jansa. van*** *Arkel* op in de akte van vertichting van 2 april 1646 (aangehaald in noot 7).

is, dat de geslachtsnaam hier voor het eerst optreedt. *Erckel* is duidelijk een variant van Arckel. een variant, die geen stand- heeft gehouden. Aan het rechterlijk archief van Asperen kon *Jacob's* burgerschap worden ontleend [10]; aan het oud-archief van de gemeente Asperen zijn werkzaamheden voor het Gemene land [11]. *Jacob's* huis komt voor in het verpondingskohier van Asperen van 1632, bovendien in een tijnsboek van alle huizen en erven van Asperen van omstreeks 1640 [12].

VI. (= Ned. Patr. IV). *Gerrit Jacobsz. van Arkel,* ook wel *Gerrit de Smit* genaamd, geb. Asperen omstr. 1630, smid en landeigenaar aldaar, komt menigmaal als Stads- en als Gemenelandssmid van Asperen voor, bewoont een eigen huis aan de westzijde van de Voorstraat op de zuidhoek van Rutgerendam, † na 28 sept. 1706, tr. omstr. 1656 *Geertje N.N.*, na haar huwelijk *Geertje Smits*, begr. Asperen 25 juni 1694.

Gerrit Jacobsz. van. Arkel was blijkens de akte van vertichting van 2 april 1646 de vierde zoon uit het tweede huwelijk van zijn vader [7]. *Hemelrijck, Cornelis en Willem* zijn hem voorgegaan. De tweeling *Hemelrijck* en *Cornelis* werd 1 maart 1626 gedoopt [13]. Dit brengt *Gerrit's* geboorte op omstr. 1630. Zijn verdiensten als Stads- en Gemenelandssmid komen tot uiting in de Stads- en Gemenelandsrekeningen van Asperen [14]. Het tijnsboek van de huizen en erven binnen Asperen van omstr. 1640 wijst uit, dat het huis, dat aanvankelijk op naam stond van de weduwe van Gerrit de Raeymaker later overging aan „*Gerit Jacobs van Arckel,* smit" [15]. *Gewit* komt nog voor in een lidmatenlijst van de Hervormde gemeente van Asperen van 28 sept. 1706, maar vóór zijn naam is daar — kennelijk enige tijd later — het overlijdensteken aangebracht [16]. *Geertje Smits is* tweemaal als getuige bij de doop van kleinkinderen opgetreden, laatstelijk 31 mei 1693 [17].

VII. (= Ned. Patr. V). *Wouter Gerritsr. van Arkel,* ged. Asperen *12* okt. 1670, mr. hoefsmid aldaar, eigenaar en bewoner van het 'huis aan de westzijde van de Voorstraat, dat zijn vader had toebehoord, † te Asperen in sept. 1725, tr. omstr. 1694 *Jenneke van Muylenburg Teunisdr.*, † voor 10 nov. 1724.

Wouter Gerritsz. van Arkel komt als mr. hoefsmid voor in een attestatie van 17 sept. 1708 [18]. Voor het overlijden van zijn vrouw en van hem zelf staan ons een akte van bewijs van moederlijk goed en een akte van boedelscheiding ten dienste, resp. van 10 nov. 1724 en 12 sept. 1726 [19]. *Gerrit Woutersz. van Arkel,* ged. Asperen 22 juli 1698, die het geslacht heeft voortgezet, kocht uit zijn vader's boedel het genoemde huis aan de westzijde van de Voorstraat. Het huis behoorde toen toe aan de gezamenlijke kinderen; sedert 10 nov. 1724 had de vader het in vruchtgebruik gehad.

De stamreeks is hiermede gevorderd tot het begin van de achttiende eeuw. Zonder twijfel komen ook latere generaties nog wel in aanmerking voor aanvulling en verbetering, maar nu de stamreeks in wezen vaststaat, de bronnen zoveel rijker gaan vloeien en het schrift moderner is geworden, meen ik verder onderzoek in vertrouwen aan mijn jeugdige medewerker te kunnen overlaten.

10. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Rechterlijk archief van Asperen, invnr. 1277, Civiele rol 1642-1644, ordinaris rechtdag van 10 dec. 1642.
11. Men zie voor deze werkzaamheden de Gemenelandsrekeningen van Asperen.
12. Geaoemd verpondingskohier berust in het Gemeente-archief van Asperen, inv.nr. 1154; het is in verkorte vorm door J. J. Vervloet gepubliceerd in „Ons Voorgeslacht", 23ste jrg. — 1968, blz. 193-201. Het tijnsboek in: Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, heerlijkheidsarchief Asperen, invnr. 14.
13. De aantekening van hun doop bevindt zich in het Archief van de Hervormde gemeente van Asperen, Handelingen van de Kerkeraad van 1633-1735, achterin.
14. Deze rekeningen berusten in het Gemeente-archief van Asperen.
15. Tijnsboek als in noot 12. Vgl. Gemeente-archief van Asperen, inv.nrs. 1155 en 1156, verpondingskohieren 1632—1730/'31 in afschrift.
16. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Doop-, trouw- en begraafboeken van Asperen, invnr. 2, Doopboek 1691-1750, keerzijde.
17. Doopboek alsvoren. Later werden nog dochters van *Jacob Gerritsz. van Arkel* en *Wouter Gerritz. van Arkel* bij de doop naar hun overleden grootmoeder vernoemd: 18 mei en 4 dec. 1704.
18. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Rechterlijk archief van Asperen, inv.nr. 1355, register van schepenakten 1707-1733 op datum.
19. Archief alsvoren, inv.nr. 1379, register van schepenakten 1722—1727, blz. 245-246 en 295-302.

Fontein II,

door Ir. G. L. Meesters.

In Ned. Patriciaat 64, jrg. 1978/79 wordt als stamvader van het tweede geslacht *Fontein* opgegeven een *Pieter Dirks*, zulks in navolging van het Genealogysk Jierboekje 1953 en eerder de genealogie *Fontein* bij Vorsterman van Oyen in zijn Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche familiën. De gegevens over de oudste generatie zijn nogal vaag en dat was aanleiding haar nader onder de loupe te nemen.

Het proclamatieboek van Harlingen T 18, fol. 234, vermeldt het consent op 9 jan. 1715 op de koop door *Pieter Dirks* en *Geertie Clases Oosterbaan*, echtelieden te Leeuwarden, van een deftige en neringrijke zoutkeet „met de panne daer in zijnde" (met een woning aan de Noordkant van de keet) aan de Angelierstraat, de straat en diep ten Oosten en de Zoutsteeg ten Westen. De koopman *Dirk Pieters* was huurder van deze keet; aangekocht voor 3 17 1 goudgulden.

Tevoren hadden *Dirck Pieters*, koopman, en *Auckjen Reiners Fontein*, echtelieden binnen Harlingen, een zoutkeet met de panne daarin gelegen in de Lambert-Warnerssteeg, de sloot of diep ten Oosten en de Lambert-Warnerssteeg ten Westen, aangekocht voor 4000 goudgulden (Harlingen T 18, fol, 87vs, consent 9 maart 1709).

Of *Dirk Pieters* de zoutziederij liet uitoefenen, ofwel dat het zijn hoofdberoep was, is een open vraag. Zijn ondertrouwactie in Leeuwarden noemt hem koopman, maar waarin?

Dat *Pieter Dirks* (generatie 1) echter geen zoutzieder was, blijkt al direct uit het Groot Consentboek van Leeuwarden, fol. 31vs, koopacte van 8 juli 1709, consent van 23 aug. 1709, waarbij *Pyter Dirx*, koopman in lakenen binnen Leeuwarden, en *Geertie Clases Oosterbaan*, echtelieden, een voorhuis en achterhuis aan de Nieuwstad N.Z. verkopen, „welcke althans bij ons vercopers word bewoont en gebruickt" voor een bedrag van 4000 goudgulden. Tevoren hadden *Pyter Dirx*, koopman, en *Geertien Clasen*, echtelieden te Leeuwarden, dit perceel aangekocht op 7 dec. 1696 voor 3200 ggl. (consent 22 jan. 1697), met een belendende hovinge voor ƒ 650 (consent 12 maart 1697).

Op 21 jan. *1702* kochten *Pyter Dircx*, koopman, en *Geertie Clases*, echtelieden binnen Leeuwarden een sate van 60 pondemaat aan 't Hooghterp onder de klokslag der stad van de *Glinstra*'s voor 3240 goudgulden. Op 4 april 1710 deden zij het weer van de hand, nu voor ƒ 6500, na huis en schuur nieuw

te hebben opgebouwd. Deze sate lag ten Noord-Qosten van Leeuwarden (zie de kaart van Schotanus, nu even ten N. van het Vrijheidsplein). De verkopers heten dan *Pijter Dirks*, burger en koopman in lakenen binnen Leeuwarden, en *Geertie Clases Oosterbaan*, echtelieden; de kopers zijn *Gerrijt Jenties*, eveneens burger en koopman in lakenen binnen Leeuwarden, en *Styntie Dirx*, echtelieden, „onseswager,suster en schoonsuster respective".

Dit echtpaar is in Leeuwarden in de Herv. Kerk getrouwd op 23 maart 1679 als *Gerrit Jenties* en *Stijntie Dirx* in deze stad.

Nog een familielid komt tevoorschijn uit het Weesboek 1690, fol. 76, als op 7 mei 1708 *Pyter Dircks*, burger en koopman in lakenen binnen Leeuwarden, optreedt als curator over *Walfie*, *Dirk* en *Rinske Harmens*, kinderen van wijlen zijn broeder *Harmen Dircks*, burger en gortmaker binnen dezelfde stad: *Gerrit Jenties* treedt in deze acte op als mede-curator. Van deze kinderen is *Walckien* op 5 febr. 1708 gehuwd met *Aede Wymers*, gortmaker. *Harmen Dircks*, mr. gortmaker binnen Leeuwarden, verkoopt op 7 okt. 1687 (consent 31 okt. 1687) aan *Jan Dircx*, eveneens mr. gortmaker, zijn broeder, en *Auckjen Jenties*, echtelieden, 1/7 van een huis op de Tuinen Z.Z., bewoond door de oud-schepen *Banier* en de kopers, welke kopers de andere gedeelten toebehoorden; belend is de steeg ten Westen.

Hierop sluit aan dat op 30 mei 1681 (consent 1 juli 1681, fol. 8) *Pijter Dirckx*, wonende tot Harlingen, aan zijn broeder *Jan Dirckx* en *Auckien Jenfiesdr.*, echtelieden binnen Leeuwarden verkoopt 2/7 parten van een huis op de Thuinen Z.Z., in voege hem verkoper van wijlen zijn ouders is aanbeërfd en „ick het selve van *Uipt Franss* nomine uxoris hebbe becomen en tegenwoordigh bij de schepen *Bannier* ende de echtelieden copers selfs bewoont en gebruickt wordt". *Upt Franssen* en *Geertje Dirx*, beide te Leeuwarden, zijn daar op 11 april 1675 in de Hervormde kerk getrouwd.

Kort tevoren op 24 juni 1680 (consent 20 aug. 1680) had *Hijlckien Dirckx*, huisvrouw van *Wymer Jans Backer* binnen Leeuwarden, aan *Jan Dirckx*, gortmaker, en *Auckien Jenfiesdr.*, echtelieden, haar broeder en schoonzuster een zevende part van meergenoemd huis op de Tuinen Z.Z. voor ƒ 800 verkocht.

Hieruit volgt dat *Pieter*, *Styntie*, *Harmen*, *Jan*, *Geertie* en *Hylckien Dircks* broeders en zusters waren en ieder een zevende part in het huis op de Tuinen van hun ouders hadden geërfd.

Het ontbrekende 1/7 is op 1 maart 1683 (consent 23 maart 1683) door *Marten Jansen*, olieslager binnen Leeuwarden, als voorstander over zijn kind bij wijlen *Dieucke Dirx*, verkocht aan Jan *Dirx*, gortmaker, en *Auckien Jenties*, echtelieden, in voege hem in qualiteit van wijlen zijn (sic!) ouders is aanbeërfd; *Dieucke is* op 16 dec. 1660 in Leeuwarden (Herv. Kerk) met *Marten* gehuwd.

Daarmede zijn alle zeven broeders en zusters gevonden. Wie waren de ouders, van wie zij erfden? Het huis op de Tuinen Z.Z. is op 20 jan. 1651 (consent van 21 febr. 1651) verkocht aan *Dirck Harmens*, gortmaker, *en Walfie Jans*, een wijde steeg aan de ene zijde. Tevoren woonden zij al in dit huis. Geleidelijk zijn meerdere kamers in de steeg ten Zuiden van het huis er door de ouders en *Jan Dircks* bijgekocht. Ter plaatse ligt nu op de Tuinen 14-16 een nieuw gebouw van het Leger des Heils, dat achter grenst aan de tuin van de Kanselarij, het voormalige Rijksarchief; ten Westen wordt het begrensd door de Wijdesteeg.

Een *Dirck Harmens*, doopsgezind, van L. Vrouwekerck, wordt 25 okt. 1642 burger van Leeuwarden en op 14 okt. 1690 wordt *Pyter Dircks*, eveneens doopsgezind, van Leeuwarden en 'daar wonende, burger. *Pyter* heeft, zoals wij zagen, tijdelijk in Harlingen gewoond, zal daar burger zijn geweest, wat hem noopte het burgerschap van Leeuwarden opnieuw te verwerven. Zijn vrouw stamde uit Harlingen, maar noch in Harlingen, noch in Leeuwarden, voor het Gerecht of de Kerk, zijn ze ondertrouwd of getrouwd, ook niet bij de gecombineerde Doopsgezinden in Harlingen (Oude Vlamingen en Waterlanders), dus moge'ijk bij een van de vele andere Doopsgezinde sectes.

FONTEIN II

Doopsgezind, Vrouwenparochie

1. *Dirck Harmens'*, geb. Vrouwenparochie, Doopsgezind, burger van Leeuwarden 25 okt. 1642, gortmaker, koopt 1651/52 een huis Tuinen Z.Z., ten oosten van de Wijde Steeg [1], koopt 15 febr. 1661 de Witte Roos bij de Heer van Amelandspijp [2], tr. *Walcke Jans*, echtelieden aldaar 14 febr. 1650 [3]—31 okt. 1662 [4], beiden † vóór 24 juni 1680.

   Uit dit huwelijk zeven kinderen, die geen van allen lidmaat der Hervormde Kerk werden:

   1. *Dieucke Dircks*, † vóór 1 maart 1683, tr. Leeuwarden (Herv. kerk) 16 dec. 1660 *Marten Jansen*, in 1660 bakkersgezel, bakker sinds 1661, later olieslager.
   2. *Harmen*, volgt IIa.
   3. *Geertie Dircks*, weduwe 28 jan. 1698 [5], tr. Leeuwarden (Herv. kerk) 11 april 1675 *Upt Fransen*, koopman aldaar.

      Uit dit huwelijk:

      Dirk Uptes (ook wel ***Oeps, Oepts,*** *Upts* en *Upkes*) ***Oldersma***, geb. Leeuwarden, burger ald. 8 dec. 1710, lakenkoper, leraar Doopsgez. Gemeente 1726-1751, † 29 april, begr. Leeuwarden (Jacobijnerkerkhof) 7 mei 1772, tr. aldaar (Galileeërkerk) 26 mei 1709 ***Janke Gerbens Potter*** [6], † 7 april 1743. De naam *Oldersma* schijnt ontleend te zijn aan de sathe Oldersma te Hallum [7].

   4. *Styntie Dircks*, tr. Leeuwarden (Herv. kerk) 23 maart 1679 *Gerrit Jenties*, geb. 1658 [8], lakenkoper aan de

---

Tenzij anders aangegeven berusten de archivalia op het Gemeente Archief van Leeuwarden.

1. Groot Consent ee 19, fol. 17vs: koopacte van 20 jan. 1651, consent 21 febr. 1651; aankoop huis, plaats en back op de Tuinen Z.Z., een wijde steeg aan de ene zijde, voor 2101 goudgulden. Idem, fol. 122: koopacte van 18 maart 1652; aankoop van een belendend perceel voor 2325 ggl.
2. Decreten aa 10, 15 febr. 1661: voor 3100 ggl. en Groot Coasent ee 21, fol. 212, 18 febr. 1661.
3. ee 19, fol. 37vs, 14 febr. 1650: huis aan de Tuinen Z.Z., bewoond door *Dirck Gortmaker.*
4. *ee 22*, fol. 107: consent 31 okt. 1662. Zij dragen over een huis en paardenstalling aan het stadsbolwerk achter Droevendal; genoemd wordt een gortmakerij.
5. Zij koopt 28 jan. 1698 een nieuw huis en hovinge aan de Singel of Wandelpat voor 2120 ggl.
6. Groot Consent: koopacte van 26 sept. 1727 door *Dirk Upts* en *Janke Gerbens*, echtelieden, van een half huis op de Kelders, door de kopers bewoond en gebruikt (de andere helft behoorde hen reeds toe) voor ƒ 2200.
7. Genealogysk Jierboekje 1965, blz. 69 en 72.
8. C 11, blz. 89: 22 nov. 1725 verklaring van *Gerryt Jenties,* koopman alhier, oud 67 jaren.

Nieuwstad N.Z. [9] en lakenverver [10], samen met zijn vrouw vermeld 8 febr. 1718, begr. Leeuwarden (Galileeërkerk) 7 juni 1743, zn. van *Jentie Wisses* [11], schipper en tapper, en diens eerste vrouw [12].

Uit dit huwelijk:

a. ***Dirk Gerrits*** [13], tr. Harlingen (gerecht) 12 dec. 1713 [14] ***Trijntje Jelles Stijl,*** van Harlingen, dr. van ***Jelle Sijmens Stijl en Trijntie Doeckes*** [15].

b. ***Jentie Gerrits,*** tr. ***Antje Claassen,*** dr. van ***Claus Pyters en Froukjen Luijtjens*** [16].

c. ***Jan Gerrit Jenties, geb.*** 1693 [17], koopman te Leeuwarden [18] (noemt zich later ook ***Oldersma),*** verkoopt 27 juli 17'71 een huis, en zaailand geërfd van grootvader Gerrit Jenties, tr. ***Teetske Tjeerds van Oldersma,*** samen vermeld 25 maart 1734 [19].

5. ***Hylckien Dircks,*** tr. ***Wymer Jans,*** bakker te Leeuwarden sinds 1668, broeder van ***Marten Jans,*** vermeld onder 1 [20], samen vermeld met zijn vrouw 24 juni 1680.

6. *Jan,* volgt IIb.

7. ***Pieter,*** volgt IIc.

IIa. ***Harmen Dircks,*** burger en gortmaker te Leeuwarden, † tussen okt. 1696 [21] en 7 mei 1708, tr. le Leeuwarden (Herv. kerk) 28 juli 1667 *Geerfie Syerx,* van Franeker; tr. 2e Leeuwarden (gerecht) 10 dec. 1687 ***Trijnfie Gerrits,***

Hij liet drie kinderen na:

1. *Waltie* ***Harmens,*** tr. Leeuwarden 5 febr. 1708 *Æde* ***Wymers,*** mr. gortmaker, samen vermeld 14 dec. 173 1 [22], in 1749 te Leeuwarden „in goede staat" [23].

2. ***Dirk Harmens,*** koopman te Harlingen, vermeld 30 maart 17 18 [24], tr. Harlingen (gerecht) 14 okt. 1714 *Geertje Jelles Stijl,* geb. Harlingen 18 juli 1685, † ald. 18 maart 1772, dr. van *Jelle Sijmons Stijl* en ***Trijnfie Doeckes;*** zij hertr. Harlingen (gerecht) 30 dec. 1730 *Eelke* ***Dirks Wildschut.*** [25].

3. *Rinske* ***Harmens,*** tr. Leeuwarden (Westerkerk) 6 jan. 1716 *Here Feddes,* eerst gortmakersgezel, daarna lakenkoper [26], leeraar der Doopsgezinden te Leeuwarden 1716 tot circa 1750; samen vermeld 28 mei 1728 [27].

IIb. ***Jan Dircks,*** burger en gortmaker aan de Tuinen Z.Z., koopt van zijn broeders en zusters 6/7 van het ouderlijke huis aan de Tuinen Z.Z., gelegen op de Oosthoek van de Wijde Steeg, nog vermeld 4 jan. 1708, tr. *Auckien Jenties,* (nog minderjarig 1678), samen vermeld 24 juni 1680-7 okt. 1687, dr. van ***Jentie Wisses*** [28] en diens eerste vrouw.

Hieruit één dochter bekend:

Waltie ***Jans,*** tr. *Eelcke* ***Jenfies,*** burger en mr. gortmaker [29].

IIc. ***Pieter Dircks,*** woonde te Harlingen 30 mei 1681, Doopsgezind, vestigde zich te Leeuwarden en werd daar burger 14 okt. 1690, lakenkoper op de Nieuwstad N.Z. van 7 dec. 1696-23 aug. 1709, eigenaar van een sate aan het Hoogterp 1702-1710, eigenaar van een zoutkeet bij de Peerdestallen te Harlingen, in 1715 verhuurd aan zijn zoon, koopman te Leeuwarden 28 mei 1728 [30], † in 1741 (kort vóór mei), tr. vóór 22 febr. 1678 [30a] *Geertje Claasses Oosterbaan,* geb. Harlingen 18 febr. 1658, † Leeuwarden na 9 jan. 1715, dr. van *Claas Everts* en *Foekjen Gosses.*

---

9. ee 29, consent van 13 febr. 1697: *Gerrijt Jenties,* burger en lakenkoper, en *Stintie Dirx,* echtelieden, kopen een huis en hovínge aan de smalle zijde van de Nieuwe Stat op de Deinumer Suijpmerck, voor *f* 2400.
10. ee 35: koopacte van 31 maart 1731. Hij koopt een klanderij en ververij in het Zaailand, achter tot aan de Stadswal, met de inventaris van de klanderij voor 601 ggl.; de inventaris van de ververij was eigendom van de koper volgens taxatie en huurcontract van 22 april 1721. Zie ook Hypotheekboek 122, fol 23vs.
11. Hypotheekboek 92, fol. 17 en 18: 12 maart 1700 ***Gerrijt Jenties,*** koopman binnen Leeuwarden, zoon en erfgenaam van wijlen ***Jentie Wisses*** binnen Leeuwarden. Een zuster is o.a. ***Auckien Jenties,*** in leven huisvrouw van ***Jan Dircks*** binnen Leeuwarden.
12. Inventarisatieboek Z 29, fol. 118: goederen „bij ***Jentie Wisses*** met sijn oamondige kinderen pro indiviso gepossideert"; zijn eerste vrouw wordt niet genoemd. De kinderen ziin ***Auckien, Gerrijt, Tyeb, Antie*** en *Wisse.* Vermeld het smalschip en het jacht door ***Jentie Wisses*** gebruikt, waarde *f* 2230. Hij is bleekloon schuldig te Haarlem.-
13. Hypotheekboek Leeuwarden, geregistreerd op 24 maart 1745 : twee schuldbekentenissen dd. 22 aug. 1731 en 22 jan. 1731 aan ***Gerrijt Jenties,*** koopman te Leeuwarden, als curator over zijn kleinzoon *Gerrijt Dirks.*
14. Ondertr. Leeuwarden 1 dec. 1713, attestatie 10 dec. 1713: *Dirck Gerryts,* van Leeuwarden, *Trijntje* ***Jelles Stijl,*** van Harlinaen.
15. De Ned. Leeuw 1977, k. 295.
16. Fichescollectie Gemeentearchief Leeuwarden: *Claas Pyters* tr. *Froukjen Luijtjens,* waaruit ***Antje Claassen,*** huisvrouw van ***Jentie Gerrits; op*** hun beurt ouders van ***Gerryt Jenties, op 17*** dec. 1723 oud twee jaar, enz.
17. C 11, blz. 89: 22 nov. 1725 ***Jan*** Gerrijt ***Jenties,*** koopman, oud 32 jaar.
18. C 11, blz. 308/309: 8 april 1729 ***Gerrijt Jenties,*** koopman alhier, 70 jaar, en zijn zoon ***Jan Gemyt Jentjes,*** koopman, oud 36 jaar, doen aangifte van diefstal van rood baai.
19. ee 36: koopacte van 25 maart 1734; verkoop aan ***Jan Gerrit Jentjes*** en ***Teetske Tjeerds van Oldersma,*** echtelieden, kooplieden, van een hovinge, plantagie, voorkamer, zomerhuis op de Gragtswal buiten de stad.
20. ee 24, fol. 93: 9 mei 1668 ***Wymer Jans,*** burger binnen Leeuwarden. verkoopt aan zijn broeder ***Martens Jans*** 1/3 van een huis op de Tuinen voor 700 ggl.
21. Weesboek Leeuwarden 10, fol. 113: okt./nov. 1696 ***Harmen Dirckx,*** gortmaker alhier, benoemd tot curator, acte gecasseerd.
22. ee 35, consent dd. 14 dec. 1731: aan *AEde* ***Wymers,*** gortmaker en koopman, en ***Waltie Harmens,*** echtelieden te Leeuwarden wordt verkocht een huis in de Bagijnestraat voor 484 ggl.
23. Quotisatie kohier Leeuwarden Ao. 1749: ***Bede Wymers,*** gortmaaker — wel in staat, 3 personen boven de 12 jaar, (aanslag) *f* 70.19.—.
24. Hypotheekboek tt 128, fol. 132vs.: ***Heere*** *Feddes,* koopman in lakenen, en *Rinske* ***Harmens,*** echtelieden binnen Leeuwarden, zijn f 950 schuldig aan ***Dirk Harmens,*** koopman te Harlingen, en ***Gee-rtie Jelles Stijl,*** echtelieden, op 30 maart 1718 wegens geleverde winkelwaren.
25. De Ned. Leeuw 1977, kol. 295.
26. Hypotheekboek 132, fol. 131vs: schuldbekentenis groot f 1999 door ***Heere*** *Feddes,* lakenkoper, en ***Rinske Harmens,*** echtelieden te Leeuwarden, terzake van geleverde waren aan *Gerrijt* ***Jenties*** te Leeuwarden als curator over Gerrit Dirx aldaar.
27. Hypotheekboek tt 128, fol. 133: schuldbekentenis van ***Heere*** *Feddes,* koopman in lakenen, en ***Rinske Harmens,*** echtelieden binnen Leeuwarden, aan ***Pieter*** *Dirks,* koopman binnen voors. stad, als grootvader en curator over de -kinderen van ***Dirk*** *Pijters* en ***Aukjen Reiners Fontein*** in tijden echtelieden, en wel f 800 wegens, verschotene penningen, dd. 28 mei 1728; geregistreerd ter secretarie op 30 april 1745 op verzoek van ***Reiner*** *Fontein.*
28. Zie noten 12 en ll.
29. Groot consent, fol. 221: koopacte van 4 jan. 1708, ***Jan Dircks,*** burger en gortmaker binnen Leeuwarden, verkoopt aan ***Eelcke Jenties,*** mede-burger en gortmaker binnen Leeuwarden, en ***Waltie Jans,*** echtelieden, de helft van een huis Tuinen Z.Z., zekere steeg ten westen (waarvan haar over het geheel een gerechte vierde part toebehoort), wordende tegenwoordig bij hem verkoper als mede-eigenaar en een bode als huurder bewoond, voor f 3500.
30. Zie noot 27.

30a. Harlingen R 26, Inventarisaties in dato, inventaris van het sterfhuis van ***Stijntie Sikkes,*** haar grootmoeder.

Zoon uit dit huwelijk:

Dirk Pieters, geb. Leeuwarden 1 maart 1685, koopman eerst te Leeuwarden, daarna te Harlingen (als zoutzieder?), alwaar hij geen burger werd, † Harlingen 11 jan. 1717 [31], tr. Ried (Franekeradeel) (Herv. kerk) 8 mei 1707 [32] *Auckien Reiners Fontein*, geb. Harlingen 1679, ged. (bejaard) Harlingen 27 jan. 1703, † Harlingen 21 febr. 1722 [33], dr. van *Reiner Claasen Fontein* en *Ibeltie Pieters Hoogstra*.

31. Rijksarchief Leeuwarden, ms. grafschriften Harlingen, Z 133a: Hier ligt begraven *Jan Dolphijn* en zijn wijf *Annetje Scheltes de Vries*. Anno 1'717 11 Jan. is gestorven de eersame *Dirk Pieters*, koopman en zoutzieder, oud 31 3/4 jaren en is hier begraven.
32. Voorgaande bronnen hebben Rien, dat Ned. Patriciaat in Hennaarderadeel localiseerde. Dat dorp heeft echter geen kerk en geen DTB. De vergissing ontstond in 170'7 te Leeuwarden toen men in het trouwboek van de Hervormde kerk aantekende: „met attestatie vertrocken na Rien om aldaer in haar huwelijk bevestigt te worden". In Harlingen werd echter bij de ondertrouw voor het gerecht bijgeschreven: „attestatie geligt den 7 may 1707 omme tot Ried te trouwen". Daar staat in het trouwboek van de Hervormden: „op 8 mei 1'707 *Dirck Pijters*, coopman tot Leeuwarden, en *Aukjen Reiners Fontein*". De vader van de bruid bezat vele boerderijen o.a. Ried nr. 8, dat mogelijk tevens diende als buitenverblijf.
33. Harlingen 0 4, Autorisatieboek dd. 1 nov. 1727: *Pyter Dirks, Reiner, Claas* en *Freerk*, kinderen van *Dirk Pyters* en *Aukjen Fontein* krijgen een curator ingevolge het testament van *Dieuke Pieters Hoogstra*, een oudtante. Het is mij niet gelukt de sterfdatum, die op overlevering zal berusten, nauwer te begrenzen.

De oudste generaties Hanedoes,

door R. F. VULSMA.

De eerste maal dat het genealogische licht viel op de Leids-Woudrichemse familie *Hanedoes* was in 1909. De Woudrichemse gemeentesecretaris J. L. G. Kingmans wijdde toen een artikel aan dit geslacht in Taxandria [1], waarbij hij de geregelde genealogie liet beginnen met Mr. *Gabriël Hanedoes*, advocaat voor den Hove van Holland, die op 1 augustus 1652 te Woudrichem in het huwelijk trad met *Judith ten Hage*. Slechts in een voetnoot werd het bestaan van oudere *Hanedoes'en* in Amsterdam en Leiden aangeduid en de inleiding van het artikel gewaagde van „de overlevering" die wilde dat dit geslacht zich uit Frankrijk, althans uit het Frans sprekende deel van Zuid-Nederland hier te lande had gevestigd.

Korte tijd later, in 1913, verschijnt opnieuw de naam *Hanedoes* in de genealogische publiciteit en wel in Nederland's Patriciaat [2], alwaar in de kop van het artikel wordt vermeld: Hanedoes, Protestant — Leiden (vermoedelijk uit Frankrijk naar Leiden gekomen). Nog een kleine aanvulling in Nederland's Patriciaat 19 16 [3] completeert de voorgaande publikatie en 'daarna zwijgt men over *Hanedoes*, nu al meer dan 65 jaren.

Het resultaat van enig eenvoudig onderzoekswerk in de gemeente-archieven van Leiden en Amsterdam geeft reeds voldoende aanleiding om nu ten derde male aan het geslacht *Hanedoes* aandacht te schenken.

Het overzicht is wellicht het meest gediend met een korte weergave van de 'oudste drie generaties, voorzover die aan de reeds genoemde artikelen ontleend kan worden.

1. *Gabriël Hanedoux*, passementier (1611), † na 1616, tr. *Anthonette Bodijn*, beiden nog vermeld 13 juli 1613.

1. Taxandria, jg. 12 (1909), p. 60 e.v.: J. L. G. Kingmans, Hanedoes.
2. Nederland's Patriciaat, 4e jg. (1913), p. 154 e.v.
3. Nederland's Patriciaat, 7e jg. (1916), p. 192.

11. *Isaac Hanedoux*, geb. Leiden in 1591, koopman in linten, † na 1647, tr. (ondertr. Leiden en Amsterdam 6 febr. 1616) *Vrouwke Pelle*, geb. Zevenbergen 1595, † na 1647, dr. van *Jan Pelle*.

III. Mr. *Gabriël Hanedoes*, ged. Leiden 3 jan. 1629, advocaat voor den Hove van Holland, † in maart 1704, tr. Woudrichem 1 aug. 1652 *Judith ten Hage*, dr. van *Adriaan ten Hage* en *Judith Schellaert*.

Uit dit huwelijk stamt een zoon *Adriaan*, ged. Woudrichem 26 juni 1659, die een schakel in de in Nederland's Patriciaat gegeven stamreeks vormt, en zouden verder nog twee zonen *Isaak* en *Tjarke* aanwijsbaar zijn.

Bij de ondertrouw in Leiden van de hierna te noemen *Marie* (I, *2*) **en** *Janneke* (1, **3**) resp. in 1605 en 1609 wordt van deze bruiden Cantelberg (= Canterbury) als herkomstplaats vermeld. We mogen daarom wel aannemen, dat *Gabriël Hanedoes* (1) tot de om geloofsredenen uit Frankrijk uitgewekenen heeft behoord, die de reis naar het noorden via Engeland hebben gemaakt. Het bracht in de herinnering de waardevolle publikaties van de Huguenot Society of London (founded 1885). In de zgn. Quarto Series die door dit genootschap worden uitgegeven is Volume V (Lymington, 1891), edited by Robert Hovenden, F.S.A., gewijd aan The Registers of the Wallon or Strangers' Church in Canterbury. Het is een gedrukt DTB-register, waarbij de dopen in 1581 beginnen. Spijtig genoeg openbaart zich een hiaat van 28 juni 1584 tot 26 juli 1590. De dopen van *Marie* en *Janneke*, die naar schatting in deze periode moeten vallen, komen we er dan ook niet in tegen, evenmin als die van andere kinderen uit het echtpaar *Hanedoux-Bodijn*.

Drie maal treffen we een *Gabriël Hanedoux* (in onderscheidene spellingen) als doopgetuige in Canterbury aan en wel op 23 september 1582, op 20 februari 1584 en op 9 juni 1584, bij dopen waarbij op het oog en bij gebreke van betere gegevens geen verwantschap met de dopeling is vast te stellen. *Antonette Bodijn* vinden we niet in deze interessante bronnenpublikatie. Het lijkt wel zeer aannemelijk dat de doopgetuige *Gabriël Hanedoux* de latere inwoner van Leiden is, waarover hierna nog iets meer te vertellen valt.

Blijkes inschrijving in het criminele vonnisboek van Leiden [4] (reg. 7, fol. 217) op 3 september 1614 wordt *Gabriël Hanedouche*, passementverkoper, voorgehouden dat hij „met geweld heeft getracht te verhinderen, dat op een aangrenzend erf 'door Adriaen Mourijnszn. werd gebouwd, zulks in vereniging met o.a. zijn zoon *Ysaac.*" Blijkbaar hebben ook Cornelis Aertszn. Altena en Lucas Aelbrechtszn. de heren *Hanedoes* in hun strijd terzijde gestaan. De eis luidt: geseling en vijftien jaar verbanning uit Leiden, Rijnland, 's-Gravenhage en Haagambacht. Het vonnis is milder; vader en zoon krijgen ieder een boete van ƒ100,— te betalen en de beide helpers een boete van ƒ 25,—.

Alvorens deze korte bijdrage te besluiten met een overzicht van de oudere generaties van het hierbeschreven geslacht *Hanedoes* met vermelding van de directe nakomelingschap van de dochters, dient nog te worden gezegd dat tot nu toe op geen enkele wijze van afstamming van of verwantschap met een oudere groep *Hannedouche* is gebleken, waarbij ik doel op die,

4. Rijnland, jg. 14-15 (1977—1978), Tijdschrift voor Sociale Genealogie en Streekgeschiedenis voor Leiden en Omstreken, waarin opgenomen: H. M. van den Heuvel, De Criminele Vonnisboeken van Leiden 1533-1811.

welke afstamt van *Jean Hannedouche,* inwoner van Terouanne in de 15de eeuw, gehuwd met *Marguerife de Tannoy* [5].

Kort overzicht nakomelingen *Hanedoes-Bodijn.*

I. *Gabriël Hanedoes,* passementverkoper te Leiden, begr. ald. *17* jan. *1636,* tr. (ca. *1580) Anfoneffe Bodijn,* begr. Leiden *19* okt. 1643.

Uit dit huweliik fvolgorde onzeker) :

1. *Samuel* (volgens ondertr.akte geb. te Leiden: doop ald. bij ontbreken van doopregisters — Waals vanaf 1599 en Geref. vanaf 1621 — niet na te gaan; waarschijnlijk geb. Canterbury, dan wel nog in Frankrijk), lintwerker, tr. (ondertr. Leiden 28 juli 1606) *Marije du Gardeyn (du Jardin),* (volgens ondertr.akte geb. te Leiden), dr. van *Anthony du Gardeyn* en *Neelfjen (du Gardeyn).*
2. *Marije,* geb. Canterbury, tr. (ondertr. Leiden 28 jan. 1605) *IJsaak de Zijde,* geb. Antwerpen, hoedenstoffeerder.

   Uit dit huwelijk:

   a. *Gilles de Zijde,* passementier, geb. ws. te Leiden, tr. le (ondertr. Leiden 22 nov. 1630) *Knierfgen Gerrifsdr.,* wed. van *Frans Fransz. van der Dan;* tr. 2e (ondertr. Leiden 15 april 1636) *Jannetjen Verhaer,* dr. van *Wouter Verhaer* en wed. van *Asarias van Bocsfal.* Uit het tweede huwelijk 5 'kinderen, ged. te Leiden tussen 1637 en 1644.

   b. *Anfoinetfe de Zijde,* ged. Amsterdam 1 nov. 1623.
3. *Jannetjen,* geb. Canterbury, tr. (ondertr. Leiden 22 mei 1609) *Jan Maerjans (Mariens, Marinus),* geb. Brussel, blauwverver, zn. van *Hans Maerjans.*

   Kinderen uit dit huwelijk (volgorde waarschijnlijk) :

   a. *David Marinus,* geb. ws. Leiden ca. 1610, is huwelijksgetuige in 1643.

   b. *Jannetje Marinus,* volgens ondertr.akte geb. te Amsterdam, doop ald. niet gevonden: ws. geb. Leiden ca. 16 11, tr. Amsterdam (N.k.) 7 april 1643 *Johannes Bsverlander,* geb. Middelburg ca. 1618. Uit dit huwelijk 4 kinderen, ged. te Amsterdam tussen 1645 en 1655.

   c. *Francijntje Marinus,* ged. Amsterdam 29 jan. 1612, tr. le Amsterdam (N.k.) 5 aug. 1642 *Thomas van Ghilse,* wedr. van *Margarefa van der Puijrinck;* tr. 2e Amsterdam (N.k.) 30 sept. 1653 *Steven Benier,* geb. Wijk bij Duurstede, winkelier, wedr. van *Jannefje Sibilla.* Uit het eerste 'huwelijk 2 kinderen, ged. te Amsterdam in 1644 en 1646; uit het (tweede huwelijk één kind, ged. ald. in 1654.

   d. *Jan Marinus,* ged. Amsterdam 12 okt. 1614, lintwerker, tr. (ws. te Loenen aan de Vecht) *Aerjaenfje Jan Luijtjes,* ged. Loenen aan de Vecht 6 april 1625, dr. van *Jan Luijffes (van der Meer),* timmerman, en *Griefje Aerjens (Bongenaar).* Uit dit huwelijk 6 kinderen, ged. te Loenen tussen 1650 en 1664.

   e. *Gabriël Marinus,* ged. Amsterdam 8 nov. 1615, koopgezel, tr. (ondertr. ald. 1 okt. 1639) *Maria Rose1 (Roosella),* geb. Keulen ca. 1617. Uit dit huwelijk één kind, ged. te Amsterdam in 1642.

   f. *Isaac Marinus,* geb. Amsterdam (doop niet gevonden), lintwerker, tr. (ondertr. Leiden 1 mei 1643) *Margrita Arends Lef (t) inck* (x), geb. Zutphen. Uit dit huwelijk 6 kinderen, ged. te Leiden tussen 1644 en 1654.

   g. *Abraham Marinus,* ged. Amsterdam 12 febr. 1619.

   h. *Maria Marinus,* ged. Amsterdam 25 aug. 1620.

   i. *Jonas Marinus,* ged. Amsterdam 13 juni 1623, tr. ca. 1650 (inschrijving niet gevonden) *Grietje Barckmans.* Uit dit huwelijk 3 kinderen, ged. te Amsterdam tussen 1651 en 1655.

   j. *Antonette Marinus,* ged. Amsterdam 8 febr. 1626.
4. *Isaac,* volgt II.
5. jong-gestorven kind, begr. Leiden 22 sept. 1601,
6. jong-gestorven kind, begr. Leiden 5 juni 1603.

11. *Isaac Hanedoes,* geb. Leiden ca. 1591, koopman in linten, is nog doopgetuige te Leiden op 24 maart 1649, tr. (ondertr. Amsterdam 4 febr. 1616 en Leiden 6 febr. 1616) *Vrouken Pelle,* geb. Zevenbergen ca. 1595, is nog doopgetuige te Leiden op 24 maart 1649, dr. van *Jan Pelle. (Zsaac's* eerder voorgenomen huwelijk met *Anna Semeijnis Henricxdr.,* geb. Antwerpen, waarvan de ondertrouw in Leiden op 28 maart 1614 zou plaats hebben, is kennelijk niet doorgegaan. Dan reeds wordt vermeld dat de bruid niet is verschenen, daar zij ziek was; bij zijn ondertrouw met *Vrouken Pelle* wordt ook niet van een eerder huwelijk van *Zsaac* gerept).

    Uit dit huwelijk:

    1. *Jan,* ged. Leiden 1 febr. 1622.
    2. *Zsaac,* volgt IIIa.
    3. *Weincken,* ged. Leiden 10 okt. 1625.
    4. *Gabriël,* volgt IIIb.

       Vóór 1621 ontbreken in Leiden — zoals reeds naar voren werd gebracht — de gereformeerde doopregisters; wij mogen wel aannemen dat tussen 1616 en 1621 nog enige kinderen zijn geboren, waaronder waarschijnlijk:
    5. *Meijntien,* doopgetuige op 18 mei 1650, zo niet identiek met 3.
    6. *Marie,* doopgetuige op 3 mei 1654 en 25 okt. 1657.

IIIa. *Zsaac Hanedoes,* ged. Leiden 22 sept. 1623, tr. *Hesfer Hullet.*

Uit dit huwelijk:

1. *Jan,* ged. Leiden 23 jan. 1647.
2. *Vroukjen,* ged. Leiden 2 febr. 1648.
3. *Hester,* ged. Leiden 24 maart 1649.
4. *Vroutie,* ged. Leiden 18 mei 1650.
5. *Hester,* ged. Leiden 31 mei 1651.
6. *Maria,* ged. Leiden 11 juni 1652.
7. *Zsaack,* ged. Leiden 3 mei 1654.
8. *Jan,* ged. Leiden 11 juli 1655.
9. *Nicolaas,* ged. Leiden 25 okt. 1657.
10. *Esfher,* ged. Leiden 25 okt. 1657, tweeling met voorgaande.
11. *Christina,* ged. Leiden 11 maart *1659.*

IIIb. *Gabriël Hanedoes,* ged. Leiden 3 jan. 1629. Wat deze betreft zie verder de inleiding en Nederland's Patriciaat, 4de jg. (1913).

5. Zie hiervoor o.a.: J. S. F. J. L. de Herckenrode, Nobiliaire des Pays-Bas et du comté de Bourgogne, Gent, X365-1868.

De oudste generaties van het geslacht Van Outeren,

door H. L. KRUIMEL

In **1929** verscheen een gedrukte genealogie van de familie *Van Outeren,* bewerkt door Thomas Johannes van Outeren (1859-1932) te Oakland, voornamelijk aan de hand van gegevens begin van deze eeuw verzameld door J. W. Wijndelts in opdracht van mevrouw Van Outeren-Westerouen van Meeteren. Een bijgewerkte genealogie verscheen vervolgens in Ned. Patriciaat 1948, jrg. 34.

Bij gebrek aan fichescollecties was het onderzoek in het begin van deze eeuw stellig niet uitputtend geweest en de mogelijkheid tot verder onderzoek zal de heer Van Outeren te Oakland hebben ontbroken.

Later, bij hernieuwd onderzoek in verband met opname in Ned. Patriciaat, kwamen omtrent het gezin van de stamvader *Jochem van Outeren,* ook veelal als *,,van Oeteren"* geschreven, nieuwe gegevens aan het licht. De stamvader bleek gehuwd te zijn geweest met *Isabella Creeckets;* bovendien kwam vast te staan dat de stamvader behalve drie zoons: *Abraham, Jacob* en *Jochem,* nog twee jong-overleden kinderen heeft gehad en een dochter *Grietgen Jochems,* die te Leiden in 1609 was gehuwd met *Andries Marcusz. Kym* (*,,Kien"*), blauwverver, geboortig van Oostende, de bruid bij haar huwelijk geassisteerd met haar moeder *Isabella Creeckels.*

Dit maakte het mogelijk het huwelijk van *Jochem van Outeren* en *Isabella Creeckels* vroeger te stellen, zeker vóór 1590. *Joachim van Outeren* moet toen al geruime tijd te Leiden hebben gewoond, want 4 mei 1587 legde *Joachim van Outeren,* ,,franchynmaecker, out omtrent XXVIII jaeren, poorter dezer stede" een verklaring af ten verzoeke van Heyndrick Huybrechts, van Antwerpen, die omtrent drie jaren in die stad had gewoond en zich had ,,geneert met zijn ambacht van franchynmaecken" (Leiden, getuigenisboeken, no. 79 C, folio 59 verso, en idem, folio 229). Ofschoon naar een poorterinschrijving van *Joachim van Outeren (van Oeteren)* nu eenvoudiger kon worden gezocht, was dit vergeefs.

Raadpleegt men nu het familieboek, dan valt het allereerst op dat de stamvader zich nimmer bediend heeft van een patroniem, waarvan dan ook geen gebruik kon worden gemaakt bij het zoeken naar de beide bovengenoemde akten, ook niet wanneer men rekening hield met de voornamen van de drie zonen *Abraham, Jacob* en *Jochem.*

Het Noordnederlands gebruik volgend, komen daarentegen de drie zonen wel onder patroniem voor, dus als *,,Jochems",* met welk patroniem ook de dochter *Grietgen* in het huwelijk zal treden; van twee jong-overleden kinderen kennen wij de voornamen niet, als dochters leveren zij vermoedelijk toch geen bijdrage om de voornaam en de plaats van herkomst van hun grootvader vast te stellen.

Dat de *Van Outeren's* uit de Zuidelijke Nederlanden stammen was niettemin hoogst waarschijnlijk: Antwerpen en Oostende werden reeds genoemd: ook in de volgende generaties worden bij herhaling huwelijken gesloten met leden van geslachten, waarvan de herkomst uit het Zuiden vaststaat, o.a. *Verheyck.*

Het was dan ook door een gelukkige toevalsvondst dat mijn aandacht werd gevestigd op het voorkomen van de naam *Van Oeteren* te Diest, in welke familie de naam *Jochem* gangbaar bleek te zijn. Talrijk zijn de dragers van deze naam, ook wel door de Leidse *Van Outeren's* gedragen, in het door mij bewerkte tijdvak nimmer geweest.

Vóór 1494 trof ik er de naam niet aan, nà 1584 werd door mij niet meer gezocht.

Het onderzoek na 1584 mag dan ook niet als uitputtend worden beschouwd. Verrassend was het ook, ofschoon sporadisch, de naam *Creeckels* aldaar aan te treffen.

Naast de naam *Jochem* bleek de meest gangbare naam in deze familie die van *Reynier* te ziin, en raadpleegt men nu de gedrukte genealogie van deze familie, dan blijkt dat *Jochem van Outeren* een kleinzoon van deze naam heeft gehad en naar alle waarschijnlijkheid heeft de stamvader *Jochem van Outeren* zelf ook wel een zoon van deze naam gehad, die jong is overleden, zodat eerst in de volgende generatie wederom een *Reynier van Outeren* verschijnt. Met het ongehuwd overlijden van deze laatste verdwijnt deze voornaam uit de familie.

Aan de hand van de verkregen gegevens te Diest kon de oudste geschiedenis van deze familie nu als volgt worden opgesteld:

I. *Reynier van Oeteren,* vermeld te Diest 1494—1550, tr. *Maria Vekens,* vermeld met haar man 1540-1550.

Hij kocht een huis te Diest 3 febr. 1494 (tevens de eerste keer dat hij er wordt vermeld), dat was gelegen aan de Oude Cleermerct, tussen de huizen van Lambrecht van Harebeke en Claes Moraelen (Rechter]. Archief van Diest, no. 810, fol. 124).

13 jan. 1499 verwerft hij ook het aangrenzende perceel, gelegen tussen de huizen van Jan van Ysen en de koper; verkoper is Claes Moraelen (Rechterl. Archief als boven, no. 811, fol. 33 verso).

22 sept. 1502 treedt ***Reynier wan Oeteren*** op als verkoper van een huis op de Oude Cleermerct, gelegen tussen de huizen van de verkoper en Lemmen Clinghman (Rechterl. Archief als boven, no. 811, fol. 151).

4 maart 1506 verkoopt Cornelis Gressens een rente, gaande uit het huis van Reyner van ***Oeteren;*** het huis is gelegen aan de Oude Cleermerct (R.A., no. 2325, fol. 57) [1].

14 aug. 1510 verkrijgt ***Reynier wan Oeteren*** een huis op d'Ouwe Ysermerct (R.A. 2325, fol. 243).

6 okt. 1528 blijft ***Reynier van Oeteren*** met ***Henrick van Oeteren*** (zijn zoon?) borg voor ***Joachim van Oeteren*** (zijn zoon) en andermaal 1 maart 1529 (R.A., no. ***2328,*** fol. 2 en fol. 25).

25 jan. 1540: ***Reynder van Oeteren*** en ***Maria Vekens,*** wettich man en wijf, verkopen Jan van Gheele alias Parys een rente uit hun huis in de Ketelstraat te Diest (R.A., no. 2330, fol. 188 verso).

Dit huis in de Ketelstraat gaat later over in handen van ***Joachim van Oeteren,*** die het wederom verkoopt ,,met approbatie van ***Reynder van Oeteren*** en ***Maria Vekens*** ten behoeve van hun zoon ***Joachim van Oeteren"*** (R.A., no. 2332, fol. 378).

Uit dit huwelijk:

1. *Joachim,* volgt II.
2. *Hendrik van Oeteren,* vermeld 6 okt. 1528 met *Reynier van Oeteren,* wanneer zij zich borg stellen voor *Joachim van Oeteren,* vermoedelijk doet hij dit als broeder. Hij wordt verder te Diest niet vermeld,

6 okt. 1528 blijft ***Reynier wan Oeteren*** met ***Henrick van Oeteren*** borg voor ***Joachim*** van ***Oeteren;*** de relatie van ***Reynier tot Joachim*** blijkt later overduidelijk, die van ***Hendrik*** is onzeker (R.A., no. 2328, fol. 2).

1. De schepenprotocollen van Diest vanaf 1393 tot en met 1505 berusten in het stadsarchief te Diest, die vanaf 1505 (hoge nummering) ten Rijksarchieve Brussel. Laatstgenoemde zijn opgenomen in de gedrukte inventaris van Diest.

II. ***Joachirn van Oeteren,*** secretaris van Diest 1540-1574, † Diest 29 mei 1574, tr. le vóór 11 jan. 1522 *Katharina* ***Vrancx,*** vermeld 1522-1541, dr. van ***Aert*** en ***Katharina Witsheeren;*** tr. 2e ***Aleyd's Meyers,*** als weduwe vermeld in 1574.

11 jan. 1522 wordt een scheiding gemaakt tussen de kinderen van ***Aert Vrancx*** en ***Katharina Witsheeren, o.a.*** door *Joachim* van ***Oeteren*** als man en momboir van ***Katharina Vrancx*** (R.A., no. 2326, fol. 318).

5 mei 1523 treedt hij op als zaakwaarnemer van Katharina Bonaerts (R.A., no. 2327, fol. 104 verso).

31 okt. 1524 is hij met Beatris Stribosch borg voor Herman van Waenrode (R.A., no. 2327, fol. 104 verso).

6 okt. 1528 koopt ***Joachim van Oeteren*** een roggerente, groot 7 mudden goets Rogghepacht, van Zegher Amons, te betalen binnen Sichem. Borgen voor hem zijn Pieter van Thienen, Willem van Thienen, ***Reynier van Oeteren*** en ***Henrick wan Oeteren.*** Blijkens kanttekening afgelost 10 febr. 1530 (R.A., no. 2328, fol. 2).

1 maart 1529 stelt ***Reynier van Oeteren*** zich borg voor 30 Rijnse guldens, die ***Joachim van Oeteren*** betalen moet aan Anthoni van Gaetshoven (R.A., no. 2328, fol. 25).

16 dec. 1540 heeft ***Joachim*** van ***Oeteren*** de eed gedaan als secretaris (van Diest).

Als kanttekening is hier bijgeschreven: „Op den XXIX dach may A° 1574 obyt ***Joachim van Oeteren"*** (R.A., no. 2331, fol. 2).

8 jan. 1541 constitueert ***Joachim van Oeteren,*** „onse secretaris" ***Katharina Vrancx*** suam uxorem, Herman van Waenrode en Henrick van den Abeele om zijn zaken waar te nemen (R.A., no. 2331, fol. 21 verso).

10 jan. 1545 worden ***Jan Vrancx*** en ***Joachim van Oeteren*** vermeld als „momboiren van de kinderen van Herman van Waenrode en Anna Strybosch (R.A., no. 2332, fol. 151).

14 jan. 1546 treedt ***Joachim van Oeteren*** op voor ***Jan van Waearode*** „zijne neve" (R.A., no. 2332, fol. 151 verso).

19 sept. 1547 compareert ***Joachim wan Oeteren*** met zijn dochter ***Anna van Oeteren,*** geprofeesd in het Godshuis van Sichem (R.A., no. 2332, fol. 252).

De drie navolgende akten hebben betrekking op het huis in de Ketelstraat; het is tevens de laatste maal dat wij van de wel zeer bejaarde ***Reynier van Oeteren*** en ***Maria Vekens*** horen:

4 aug. 1549: Verklaring, waaruit blijkt dat „***Reynder van Oeteren*** en ***Marike,*** sijn huysvrouw, geloeft hadde op den laetsten dach van july XXVII 4½ Rijnse gld. aen Jan van Gheele alias Parys op den huyse metten gronde in de Ketelstraet" (R.A., no. 2332, fol. 60).

4 jan. 1550 verkoopt ***Joachim van Oeteren*** „'t huys mette gronde in de Ketelstrate" aan Sebastiaen van Meeuseele (R.A., no. 2332, fol. 377 verso).

Zelfde datum: „***Reynder van Oeteren*** en Maria ***Vekens,*** gehuysschen (= echtelieden) hebben geapprobeerd de vercoop van de goedinghe bij de voorsegde ***Joachim van Oeteren,*** hennen soen, gedaen (aan) Sebastiaen van Meeuseele" (R.A., no. 2332, fol. 378).

Uit het huwelijk van *Joachim* ***van Oeteren*** en ***Katharina Vrancx*** volgen drie kinderen:

1. *Reynder,* volgt III.
2. Zuster ***Anna van Oeteren,*** geprofeesde in het Godshuis van Sichem in 1547.

   19 sept. 1547 bekent ***Joachim van*** *Oteren* het Godshuis van Sichem 100 Car. gld. schuldig te zijn voor een „lijfpensioen, staende ten live van zuster ***Anna van.*** *Oteren,* zijnder dochter, binnen deselve Godtshuys" (R.A., no. 2332, fol. 252).

3. *Joachim van Oeteren* de Jonghe (in 1557), de Oude (in 1579), vermeld te Diest 1557-1579.

   6 jan. 1557: Schuldbekentenis van ***Joachim van*** *Oteren* de Jonghe en ***Elisabeth van Schelven,*** oud 23 jaeren, ten behoeve van Mattheus van de Peere, groot 13 Flor. (R.A., no. 2333, fol. 359 verso).

15 febr. 1565 ***Joachim van Oeteren,*** momboir van de kinderen van ***Reyncler van Oeteren*** en ***Margarieta*** *Drydonx* (zie aldaar).

13 okt. 1579 kwiteert de rentmeester van het Kuypersgasthuys te Diest voor de aflossing van een rente van 2 Car. gld., die het sterfhuis van *Reynder* ***van Oeteren*** schuldig was, te weten ***Joachim*** *van* ***Oeteren*** als principael, ***Joachim van Oeteren*** de oude en Mr. Henrick van Schelven als borgen (R.A., no. 2337, fol. 378).

Niet duidelijk blijkt of ***Joachim van Oeteren*** (in deze tijd ook wel als van *Oteren* geschreven) gehuwd was met ***Elisabeth van*** *Schelven*; denkelijk niet, want anders was zij door huwelijk al meerderjarig en was de leeftijdsvermelding niet zinvol.

III. *Reynder van Oeteren Joachimszoon,* vermeld te Diest 1556-1565, † vóór 17 aug. 1579, tr. le vóór 31 jan. 1556 *Margriete Drydoncx,* tezamen met haar man vermeld 1556-1560, † kort vóór 15 febr. 1565, dr. van *Christiaen Drydoncx* en *Barbara de Ruyssche;* tr. 2e *Elisabeth Brugmans,* vermeld als zijn overleden weduwe 22 sept. 1579, op welke datum haar kinderen uit haar eerste huwelijk met *Reynder van Hagensberge* accorderen met de kinderen van Reynder van Oeteren.

31 jan. 1556 kopen ***Reynder van Oeteren Joachims*** en ***Margriet Drydoens,*** wettich man en wijf, een huis in Het Vetterbroeck te Diest van de onbejaerde kinderen van Reynder Wellens (R.A., no. 2333, fol. 300 verso).

22 juni 1558 machtigt Hubrecht Dyckstraet, procurator van het klooster van Kerstendonck, ***Reynderen van Oeteren Joachims*** om pachten te innen, die het klooster toekomen (R.A., no. 2334, fol. 36 verso).

4 april 1560: „Scheydinghe en deylinghe" van de nalatenschap van ***Crystiaen Drydoncx*** en ***Barbara de Ruyssche*** tussen hun kinderen o.a. ***Reynder van*** *Oeteren* en zijn vrouw ***Margriete Drydoncx*** (R.A., no. 2334, fol. 163).

15 febr. 1565: ***Reynder van Oeteren*** als tochter, Vranck Vranckens en ***Joachim van Oeteren als*** momboiren van de onbejaerde kinderen van de voorsegde ***Reynder,*** „daer moeder af was ***Margrieta Drydoncx*** zaliger, te weten ***Joachim*** ende ***Mariken*** *van* Oeteren"; consent van schepenen van Diest om een huis in Het Vetterbroeck te verkopen (R.A., no. 2335, fol. 89).

Genoemde voogden vestigen dezelfde dag een rente op dit huis ten behoeve van de beide kinderen (R.A., no. 2335, fol. 89).

14 juli 1565 kwiteren ***Reynder van. Oeteren als*** tuchter, ***Joachim van. Oeteren.*** en Vranck Vrancken als momboren van ***Joachim*** en *Mariken* ***van Oeteren,*** daer moeder af was ***Margriet*** *Drydoncx,* voor de afgeloste rente (R.A., no. 2335; fol. 124 verso).

17 aug. 1579: „Ten ernstige verzoeke van de naeste vrunden van de onbejaerde kynderen van wijlen ***Reynier van*** Oeteren, daer moeder af was ***Margriet Drydoncx,*** tot momboren gecoren ***Henrick Drydoncx*** en Matthys Jans" (R.A., no. 2337, fol. 376).

22 sept. 1579: „*Reynder* ***van Hagenberge, Maria van Hagenberge*** en ***Wouter van*** *Herle,* gehuysschen (= echtgenoten), en ***Anna van Hagenberge*** en ***Mattheus van de Poele,*** gehuysschen, geloefden ***Henryck Drydoncx*** in de name van ***Joachim van Oeteren*** en *Mariken* ***van Oeteren,*** kinderen wijlen ***Joachim van Oeteren*** en ***Margriet Drydoncx*** te geven 300 Rijnse guldens, dat die voorsegde ***Reynder (van. Hagenberge)*** sal gebruycken die goede van ***Elysabeth*** *Brugmans* wege gecomen met oyck alle die goede, diewelcke ***Joachim*** met haer t saemen in houwelycke vercregen hebben" (R.A., no. 2337, fol. 388 verso).

22 sept. 1572: „Deylinge" tussen ***Reynder van*** *Hagensberge,* ***Maria van Hagensberge*** met ***Wouter van*** *Herle,* haar man, en Anna van ***Hagensberge*** met ***Mattheus van de*** *Poele,* haar man, kinderen van wijlen ***Reynder van Hagensberge*** en ***Elisabeth*** *Brugmans* (R.A., no. 2337, fol. 389).

13 okt. 1579 compareren Jan Gompaerts als meester en Bertholomeus Focx als rentmeester van het Kuypersgasthuis te Diest; zij kenden en lijden, dat Reynder *Brugmans* in de name van het sterfhuis van Reynder *van* Oeteren hen afgekweten heeft de 2 Carl. gld. erfelijke rente, te weten Joachim *van* Oeteren als principael en *Joachim van Oetaren* de oude als borg met Hendrick van Schelven (R.A., no. 2377, fol. 398).

Uit het huwelijk van Reynder van Oeteren en Margriet Drydoncx volgen nu twee kinderen:

1. *Joachim van Oeteren,* als minderjarig vermeld te Diest 14 juli 1569, nog aldaar 17 aug. 1579 zelfstandig optreden met zijn oom Joachim van Oeteren de oude; voogden zijn geweest Joachim van Oeteren en Vranck Vrancken, later Hendrick Drydoncx en Matthys Jans.
2. *Marike van Oeteren,* vermeld met haar broeder als boven.

Tot zover de te Diest gevonden gegevens, die aanleiding geven de te Leiden gevonden naamdragers nader te bekijken, waarbij als uitgangspunt zal moeten dienen de gegevens vermeld in het Familieboek van Outeren en aanvullend de stamreeks in Nederland's Patriciaat 1948, jrg. 34.

Te Leiden werd de naam aanvankelijk afwisselend geschreven als *Van Oeteren* en *Van Ouferen,* totdat in de tweede helft van de 17de eeuw de naam definitief als *Van Ouferen* voorkomt. Tal van nieuwe gegevens kwamen daarbij aan het licht, zodat de oudste generaties te Leiden thans als volgt kunnen worden herzien en aangevuld.

Voor het eerst wordt *Joachim van Ouferen* te Leiden vermeld op 4 mei 1587 (getuigenisboeken C, folio 59 verso'); op genoemde datum compareren *Cornelis Huybers,* zeemtouwer, out omtrent XL jaeren, en *Joachim van Ouferen,* franchynmaecker, out omtrent XXVIII jaeren, poorters dezer stede: zij verklaren ten verzoeke van *Heyndrick Huybrechfs* van Antwerpen, *Merfen Huybrechtszone,* dat hij omtrent drie jaren binnen deze stad heeft gewoond en zich heeft „geneert" met het ambacht van franchyn maecken; *Joachim van Outeren* verklaart dat hij de zoon is van *Merfen Huybrechfs,* geprocreëert bij *Alyt Roovers,* de dochter van *Heyndrick Roovers.*

In hetzelfde protocol (folio 229) d.d. 24 nov. 1588 verschijnt Ermtgen Jansdr., huysvr. van Claes Jansz. van Toornvliet, oud omtrent XXIII jaren, zulks ten verzoeke van Dirck Jacobsz. van Leeuwen, wiens zoon Wouter Dircx op de Katwijker kermis is geweest en met twee andere jongezellen, waarvan een genaamd *Joachim van Ouferen,* is gaan varen met de schuit van de requirant: de schuit is niet weerom gebracht!

Uit deze twee getuigenissen blijkt dus dat *Joachim van Ouferen* omstreeks 1559 geboren moet zijn, zich reeds in 1587 te Leiden ophield, blijkbaar poorter van Leiden was en het beroep van franchijnmaker uitoefende, relatie onderhield met Zuid-Nederlanders, terwijl men uit de tweede akte zou kunnen opmaken dat hij in 1588 nog niet gehuwd was.

Deze gegevens sluiten geheel aan met wat wij omtrent *Joachim van Oeteren,* de zoon van *Reynder van Oeteren* en *Margriefe Drydoncx* te Diest weten; ook het geboortejaar van *Joachim van Oeteren* is daarmede in overeenstemming, daar wij mogen aannemen dat *Reynder van Oeteren* en *Margriefe Drydoncx* omstreeks 1555 zijn gehuwd. Haar doopnaam „*Margriete*" wordt dan weer gedragen door de oudste dochter van *Joachim van Oeteren* en *Isabella Jacobsdr. Creeckels* te Leiden. *Joachim van Oeteren* wordt te Leiden nog vermeld als „jonggezelle" op 25 nov. 1588 (zie boven) ; kort daarop moet hij zijn gehuwd, want hun dochter *Grietgen* huwde te Leiden in jan. 1609 en kan dan bezwaarlijk veel jonger dan 18 jaren zijn geweest.

De voornaam *Reinder* treffen wij onder de zonen van *Joachim van Ouferen* en *Isabella Creeckels* niet aan, doch hoogst waarschijnlijk is deze er wel geweest, doch jong overleden; onder de kleinkinderen verschijnt deze naam evenwel weer. Vreemd genoeg vinden wij van *Joachim van Ouferen* geen poorterinschrijving; toch wordt hij als poorter vermeld, Waarschijnlijk is hij „extra-ordinaris" ingeschreven, doch over het daarvoor in aanmerking komende tijdvak is dit register niet bewaard gebleven.

De oudste generaties van deze familie volgen thans; deze konden sedert de verschijning van het Familieboek van Outeren in 1929 belangrijk worden aangevuld, vooral doordat de daartoe geëigende bronnen thans beter toegankelijk zijn. Bewerkt werd de genealogie tot circa 1700.

IV. (in Ned. Patriciaat 1948 I) *Joachim van Outeren,* geb. omstreeks 1556-1558, „franchynmaecker" te Leiden, poorter aldaar, woonde er in de Duizendraadsteeg, tr. *Isabella Creeckels* Jacobsdr., † als weduwe vóór 2 nov. 1645.

2 nov. 1645 verkopen Abraham *Jochems van Outeren, Jacob Jochems van Outeren,* de voogden van het nagelaten weeskind van *Jochem Jochems van Outeren, genaamd Grietgen Jochems van Outeren* alsmede de kinderen van ***Andries Marcus Kien*** en *Grietgen Jochems van Outeren* een witmaeckerserff in de Mary Gysensteech; belending de verkopers (Transportboeken XXX, fol. 32 verso-33).

Zes kinderen volgen:

1. *Grietgen Jochems van Ouferen,* geb. Leiden, begr. ald. (H.K.) 12 mei 1624, tr. Leiden (H.K.) 29 jan. 1609 *Andries Marcus „Kyn"* (later „*Kien*"), j.m. van Oostende, zwartverver; hij hertr. Leiden (H.K.) 30 juli 1624 *Cafhelina Pieters,* j.dr. van Leiden.

   De bruid wordt bij haar huwelijk geassisteerd met haar moeder ***Ysabel Creeckels.***

   Hun kinderen: ***Jan Andries Kien, Jacob Andries Kien, Yda Andries Kien,*** gehuwd met ***Jacob Willems,*** en ***Marcus Andries Marcus Kien,*** gehuwd met Sara *Servaes,* waaruit ***Jochem Marcus Kien,*** worden allen genoemd bij het transport van 2 nov. 1645.
2. *Abraham,* volgt Va.
3. *Jacob,* volgt Vb.
4. *Joachim Jochems van Outeren,* geb. Leiden, seemtouwer aldaar, tr. Leiden (P.K.) 14 febr. 1627 *Neelfgen Thonisdr. Clinckenberch,* geb. Leiden, dr. van *Thonis* en *Aelfgen Jansdr.*

   Zij woonden op de Haarlemmerstraat in het huis De Drie Boeken. 3 okt. 1645 testeren zij voor not. Arent Gysbrechts Camerick: voogden over hun kinderen zijn ***Abraham J. van Oeteren*** en *Henric* ***Thonis,*** broeder en zwager.

   Uit dit huwelijk:

   1) *Grietgen Jochems van Ouferen,* geb. Leiden,

begr. ald. (P.K.) 9/15 dec. 1690, tr. le Leiden (H.K.) 26 april 1650 *Isbrandt Jacobs de Coningh*, ged. Leiden (P.K.) 23 juli 1627, chirurgijn, begr. ald. (P.K.) 17/23 febr. 1664, zn. van *Jacob Huyberts Coning*, huydevetter, en *Gerberich Ysbrants*; tr. 2e Zoeterwoude (ondertr. Leiden 11 nov.) 30 nov. 1664 *Jacob Heyndricksz, Verheyck*, geb. „Mecklenburger land" circa 1622, seemtouwer, begr. Leiden (P.K.) 11 nov. 1669, zn. van *Heyndrick Jacobs Verheyck* („*Vereyc*"), „tobbeerder", en *Elisabeth Jansdr. Sneukels* en wedr. van *Grietgen Jacobsdr. van Outeren* (Vb, 1) ; tr. 3e Leiden (Hoogd.kerk) 17 juli 1672 *Salomon Kardon*, geb. Leiden, won. aan de „Baeyhal", alwaar hij als „gesel" wordt aangeduid, zn. van *Abraham Salomons*, smalwerker, en *Beatrix Priem* en wedr. van le *Marytgen Isaack* en 2e *Maria Ardaens*.

5. „Een kint van *Joachem* uyte Duysenraetstege", begr. Leiden (H.K.) 3 febr. 1602.
6. „Een dochter van *Joachim van Outeren* uytte Duysenraetsteech", begr. Leiden (H.K.) 10 okt. 1602 († aan de pest).

Va. *Abraham Jochems van Outeren*, geb. Leiden, witmaker en seemtouwer ald., begr. Leiden (H.K.) 15 juni 1644, tr. Leiden (ondertr. 24 dec. 1619) *Maertgen Thijssen*, die als weduwe in St. Job in de Haarlemmerstr. woonde, begr. Leiden (H.K.) 20 dec. 1658.

Zij testeerden voor notaris A. G. Camerick op 22 nov. 1635, waarbij zij tot voogden benoemen de langstlevende met ***Jacob*** *Joachims van Oeteren en* Andries *Marcus*.

Zie ook Grote bewijzen (Weeskamer) R, fol. 269: *Jacob Joachems van* ***Oeteren*** wordt voogd, ***Andries Marcus*** is overleden; in diens plaats wordt nu voogd **Anthonis Pieters** van Dieningen, vroedschap dezer stede.

Uit dit huwelijk:

1. *Reynier van Outeren*, geb. Leiden, testeert er voor notaris Pieter van Tielt op 23 nov. 1669, begr. ald. (H.K.) 2 dec. 1669.
2. *Ida van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 15 jan. 1623, † jong.
3. *Cornelis Abrahams van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 13 april 1625, seemtouwer ald., begr. Leiden (H.K.) 29 febr. 1656, tr. Leiden (H.K.) 19 nov. 1652 *Marytgen Samuels Nimmegeer*, ged. Leiden (H.K.) 27 juli 1631, begr. ald. (P.K.) 29 juli 1669. dr. van *Samuel* en *Maertgien Lamberts; zij* hertr. Voorschoten (ondertr. Leiden 30 aug.) 16 sept. 1657 *Cornelis Hendricks van Colm*, seemtouwer, wedr. van *Grietgen Barents Scholaer*.

   Uit dit huwelijk:

   1) *Marretje van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 17 sept. 1653, begr. ald. (H.K.) 19/26 nov. 1718, tr. Leiden (Hoogd.k.) 18 sept. 1672 *Justus Eensaem*, ged. Leiden (H.K.) 3 nov. 1647, chirurgijn ald., begr. Leiden (H.K.) 10/17 jan. 1699, zn. van *Jan* en *Janneken Stoffels van Anckernys*.

   2) *Isabella wan Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 1 juli 1655, begr. ald. (H.K.) 23/30 aug. 1721, tr. Leiden (Hoogd.k.) 19 mei 1675 *Gerrit Heyndricx van Aerentsvelt*, ged. Leiden (H.K.) 6 febr. 1647, loodgieter „bij de Roskam", begr. ald. (H.K.)

15/22 mei 1694, zn, van *Heyndrick Gerrits van Aerentsvelt* en *Catharina Joris van Breemen*.

Zie Weeskamer, Seclusiën B, fol. 101 verso.

4. *Ida van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 31 jan. 1627, tr. Leiden (H.K.) 12 okt. 1645 *Dirck Pietersz. van Assendelft*, geb. Leiden, perkamentmaker aldaar, won. Koppenhincksteeg, begr. Leiden (H.K.) 11 sept. 1666, zn. van *Pieter Dircx van Assendelft*.
5. *Jacquemyntgen van Outeren*, geb. Leiden, begr. ald. (H.K.) 9 febr. 1664, tr. Leiden (H.K.) 15 april 1653 *Lucas Pietersz. van Bijlevelt*, geb. Leiden, mr. schoenmaker, zn. van *Pieter Barentsz.*, schoenmaker, en *Ermpgen Lucasdr. van Arcxhouck;* hij hertr. Warmond (ondertr. Leiden 30 okt.) 15 nov. 1665 *Catharyna Fredericx*.
6. *Lydia van Outeren*, geb. Leiden (H.K.) 29 febr. 1633, begr. ald. (P.K.) 16 nov. 1655, tr. Leiden (H.K.) 2 febr. 1655 *Barend Pietersz. van Bijlevelt*, geb. Leiden, chirurgijn ald., begr. Leiden (H.K.) 17 maart 1670, zn. van *Pieter Barentsz.* en *Ermgen Lucasdr. van Arcxhouck:* hij hertr. Leiden (H.K.) 4 april 1656 *Elysabeth Adriaensdr. van Heemstede*, wed. *Lucas Wouters van den Arck*.

Zie Weeskamer, Grote bewijzen H, fol. 42.

Vb. *Jacob Jochems van Outeren*, geb. Leiden in 1597, witmaker, wonende Marendorp en op de Uiterstegracht (1669), begr. Leiden (H.K.) 4 nov. 1669, tr. Leiden (ondertr. 18 april 1624) *Maertgen Bartholomeusdr.*, geb. Woerden, begr. Leiden (H.K.) 15 aug. 1661.

Zie Weeskamer, **Seclusien** B, fol. 169 verso.

Uit dit huwelijk volgen twaalf kinderen:

1. *Grietgen Jacobsdr. van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 13 juli 1625, begr. ald. (H.K.) 27 dec. 1663, tr. Leiden (H.K.) 5 mei 1643 *Jacob Heyndricksz. Verheyck*, geb. „Mecklenburger land" circa 1622, seemtouwer, begr. Leiden (P.K.) 11 nov. 1669, zn. van *Heyndrick Jacobs Verheyck*, „tobbeerder", en *Elisabeth Jansdr. Sneukels;* hij hertr. Zoeterwoude (ondertr. Leiden 11 nov.) 30 nov. 1664 *Grietgen Jochems van Outeren* (IV, 4, 1).

   Zie voor Verheyck: Leiden, Weeskamer, Kleine bewijzen C, fol. 192 verso; Voogdenboek E, fol. 15, en Quitantien onbejaerden C, fol. 55.

2. *Truntgen van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 3 okt. 1628, † joag.
3. *Ida van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 1 april 1630, † vermoedelijk jong.
4. *Joachim*, volgt VIa.
5. *Catharina van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 13 febr. 1633. begr. ald. (H.K.) 7 maart 1707, tr. Leiden (H.K.) 7 mei 1658 *Pieter Sandra*, geb. Sluis, vellebloter en seemtouwer te Leiden, begr. ald. (H.K.) 6 aug. 1703.
6. *Aechtgen van Outeren*, ged. Leiden (In 't Gasthuys) 30 juli 1634, † jong.
7. *Aechtgen van Outeren*, ged. Leiden (H.K.) 19 aug. 1635, begr. Leiden (H.K.) 19 okt. 1663, tr. Leiden (H.K.) 7 mei 1658 *Abraham Tycken*, ged. Leiden (H.K.) 30 sept. 1635, vellebloter, later lakendrapier, begr. Leiden (H.K.) 10 febr. 1670, zn. van *Nicolaes*, lakendrapier, en *Geertgen Hendricx:* hij hertr. Bode-

graven 5 mei 1665 *Magdalena Crusemé,* die hertr. *Jeremias Plumioen.*

8. *Bartholomeus,* volgt VIb.
9. *Isabella van Outeren,* ged. Leiden (H.K.) 16 okt. 1639, † jong.
10. *Cornelis van Outeren,* ged. Leiden (H.K.) 28 april 1641, † jong.
11. *Isabella van Outeren,* ged. Leiden (P.K.) 16 dec. 1643, † jong.
12. *Cornelis van Outeren,* ged. Leiden (H.K.) 21 mei 1645, † jong.

Verscheidene kinderen van *„Jacob Jochems"* werden te Leiden begraven; de wisselende woonplaats daarbij opgegeven maakt het onzeker, welke kinderen als kinderen van *Jacob **Jochems van Outeren*** mogen worden aangemerkt.

VIa. *Joachim van Outeren,* ged. Leiden (H.K.) 24 juli 1631, seemtouwer te Leiden op de Haarlemmerstraat bij de Duizenraadsteeg, begr. ald. (H.K.) 11 dec. 1660, tr. (ondertr. Leiden 21 nov. 1657) *Willemtgen van Tinnenberg* Jansdochter, geb. Amersfoort, † nà 1691, wed. van *Johan Buyck.*

Zie: Leiden, Weeskamer, Grote bewijzen S, fol. 134. ***Willemtgen Jansdr.*** van *Tinnenberg,* laatst. wed. ***Joachim Jacobs van*** *Outeren* als moeder van haar weeskind met de voogden *Jacob Jochums van Outeren* en *Johannes van Tinnenberch* als grootvader en oom.

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob van Outeren,* ged. Leiden (H.K.) 24 sept. 1658, leerbereider, won. Haarlemmerstraat, begr. Leiden (H.K.) 12/19 okt. 1748, tr. le Leiden (H.K.) 30 okt. 1680 *Elisabeth de Pauw,* ged. Leiden (H.K.) 25 maart 1655, begr. ald. (H.K.) 2 sept. 1696, dr. van *François* en *Adriaentge Paulusdr. Buytewech* en wed. van *Johannes Stam,* dekenwerker, die eerder gehuwd was geweest met *Catharina de Bye;* tr. 2e Leiden (Hoogd.k.) 5 sept. 1700 *Maria de Pape,* ged. Leiden (H.K.) 25 juni 1658, begr. ald. (H.K.) 8 sept. 1727, dr. van *Abraham* en *Susanna Mannekens* en wed. van *Dirck Camper.*

   Uit het eerste huwelijk 12 kinderen; zie voor deze, in de eerste helft van de negentiende eeuw uitgestorven, tak de „Genealogie van het geslacht van Outeren" blz. 15 e.v.

2. *Abraham van Outeren.* ged. Leiden (Marekerk) 8 aug. 1660, begr. ald. (H.K.) 11 aug. 1660.

VIb. *Bartholomeus van Outeren,* ged. Leiden (H.K.) 11 dec. 1636, lakenkoper te Bergen op Zoom, later te Leiden, begr. Leiderdorp 22 jan. 1728, tr. le Bergen op Zoom 8 juli 1664 *Petronella de Gelder,* ged. Bergen op Zoom 4 jan. 1641, † ald. 13 juli 1674, dr. van *Dirk* en *Cornelia de Potter;* tr. 2e Leiden (H.K.) 19 april 1678 *Beatrix Gomarus,* ged. Leiden (H.K.) 30 maart 1638, begr. ald. (P.K.) 1/8 maart 1681, dr. van *Michiel* en *Machteld Kraen;* tr. 3e Leiden (Hoogd.K.) 9 juli 1684 *Anna van Heulen,* ged. Leiden (P.K.) 20 aug. 1631, begr. ald. (H.K.) 10/17 april 1700, dr. van *Christiaen* en *Anna de Beer* en wed. van *Jacobus Ypelaer.*

Uit het eerste huwelijk 5 kinderen: zie verder de gedrukte genealogie 'en Ned. Patriciaat 1948, 34e jaargang blz. 228 c.v.

Het geslacht Van Rijn in de 16de en 17de eeuw te Papendrecht,

door Ir. A. J. J. 'van der 'Rest.

Bij het doorlezen van het artikel van de heer W. A. van Rijn onder bovenstaande titel, verschenen in ons maandblad van februari/maart 1982, rijzen er toch wel enige vragen.

Om te beginnen blijkt uit de akten van 29 oktober 1584 en van 19 september 1607 m.i. zonneklaar, dat van de vier onmondige kinderen uit 1584 er in 1607 alleen *Jan Sebastiaensz.* (zonder nadere aanduiding) nog in leven is. *Ariaentgen Sebastiaens* is vóór 19 september 1607 al overleden als vrouw van *Dirck Martensz.* De voornamen van de andere kinderen vernemen we niet.

Dat één ervan *Gheen* zou zijn, ligt voor de hand, maar dan is hij wel overleden. Het is trouwens helemaal niet gezegd, dat het vierde kind van *Marijge Gheenendr.* ook *Jan* geheten zou hebben, waarom ?

Dat er in één gezin vaak twee kinderen met dezelfde voornaam, om welke reden dan ook, vernoemd worden, is een bekend feit en geeft heel dikwijls aanleiding tot verwarring, zo ook in bovengenoemd artikel van de heer Van Rijn, afgezien dan van de vele *Jan Bastiaensz.'*en en *Bastiaen Jansz.'*en, maar daarover later (Vd, 3), het is niet zo belangrijk en heeft betrekking op een "dode tak" van de stamboom *Pot.*

Houden we over II, 1: *Jan Sebastiaensz. den Ouden* (van wie de geboorte, omstreeks 1572, nu ook op losse schroeven komt te staan) met vrouw en kinderen.

Er bestaat trouwens ook een Papendrechtse familie *Den Ouden,* die zeker in de 16de eeuw een aanvang neemt, maar daar heb ik te weinig gegevens 'over.

Ook in 1598 (F XLI, 1, fol. 91) wordt een *Jan Sebastiaensz.* (e.a.) "visschers en huyrluyden van zeckere visscherijen gelegen in de heerlijckheyt van der Merwede" genoemd, die wel identiek zal zijn met de visser uit 1619 (ik noteerde deze akte bij notaris van den Brouck op 17 september 16 2 9).

Vervolgens: *Bastiaen Jansz.* (zonder nadere aanduiding), zoon van *Jan Bastiaensz.* (die tussen 28 april 1640 en 22 maart 1641 overlijdt), wordt op 19 februari 1632 verlijd met 2 morgen en 483 roeden, bij dolde van zijn grootvader *Bastiaen Jansz.,* schout van Papendrecht, die dan nog niet zo heel lang dood kan zijn, want er is geen sprake van verzuim, evenmin als van een testament. Is het mogelijk, dat bij een belening de vader zonder meer gepasseerd wordt ?

Het leen wordt dan 31 maart 1651 opgedragen aan *Bastiaens'* (half) broer *Joost Jansz.*

Voor de erfkaveling van 23 april 1644 is wel een verklaring gegeven, maar deze bevredigt niet. *Bastiaen* wordt ná zijn (half) broer *Joost* genoemd, beiden zijn minderjarig. Ten slotte zou men uit de akte van 1 december 1667 met meer recht tot het volgende gezin (broers en zusters) kunnen besluiten (volgonde onbekend) :

1. *Bastiaen Jansz. Cat,* tr. *Neeltjen Willems.*
2. *Marichjen Jans,* tr. *Aert Dircksz.,* † vóór 1 dec. 1667.
3. *Huibert Jansz.,* † *vóór* 1 dec. 1667, tr. *Marichjen Willems,* wonende te Giessendam.
4. *Bastiaen Jansz.,* † vóór 1 dec. 1667, tr. *Theuntje Pieters,* "woonende alhier, in de veerstoep".

(5. *Arien Jansz. Cat,* genoemd in 1653, ongehuwd †.)

Onder volgen nog een aantal kleine aanvullingen op de genealogie en worden enige schoonheidsfoutjes hersteld.

IV a, 4. *Arien Pleunen Knock,* † ná *2* mei 1691, dat neem ik wel aan; hij tr. 3e 14 juli 1697 *Marichje Cleysdr. Matena.* Deze derde echtgenote was weduwe van *Dirck Martensz. Bellaert.*
Arien Pleunen Knock was ook schepen van Papendrecht; zijn zegel van 15 juni 1696 wordt in "Ons Voorgeslacht" Nr. 88 beschreven.

IV a, 7. *Jan Bastiaensz. de Jonge Pot,* volgt V b. Is dat dezelfde als: IV d, 4 *Jan Bastiaensz. de Jonge Pot, volgt* V d ? Zo ja, waar hoort hij dan thuis ?

V a, 1. *Maaijcke Cornelis Plomp* werd weliswaar op 30 mei 1687 te Papendrecht gedoopt, maar als dochter van *Cornelis Leendertsz. Plomp* en *Teuntje Coenen Stolck.* Eén van haar dochters werd dan ook *Teuntje* gedoopt.

V a, 1. Ds. Van den Hatert noemt haar de jongste dochter:
289. *Arjaantje van Rijn,* j.d., de jongste dochter van schouts *Marije* (d.w.z. de dochter van schout *Johan Piggen*), daarna getrouwt met een *Jan Baas.*
Daar noch de huwelijksdatum harer ouders, noch de geboortedatum van haar zuster *Johanna* bekend zijn, zou Domine wel eens gelijk kunnen hebben. Als man van *Arjaantje van Rijn* laat de heer Van Rijn *Jan Baes* sterven ná 20 maart 1713, als man van *Maeijken Gerritsdr. de Jongh* vóór 20 maart 1713 (zie verder ook V c, 1).

V a, 3. *Johanna Jans van Rijn,* wede, vestigt zich met attestatie van Rotterdam dd. 6 maart 1715 (Ds. B. van Velsen) weder te Papendrecht.

V b. Slechts ter illustratie van de toenmalige zeden en gewoonten, de volgende inschrijving van 1677 in de lidmatenlijst van de "Kercke Christi":
Marichjen Ariens Baen, huysvr. van *Bastiaen Jansz. van Rijn,* waervan versekert zijnde dat se was lidmaat in Slijdrecht, hebben van den droncken D. Noach de vacante plaetse aldaer waernemende geene attest. gevordert.
Bastiaen van Rijn, tr. le (omstreeks 1720, zal wel een drukfout zijn [1]) *Ariaentje Schoudt,* ged. Papendrecht 12 mei 1646, dr. van *Pauwel Dircksz. Bast* alias *Schoudt* alias *Manshert,* en *Grietje Geeritsdr.* Als ik mij niet vergis, komt zij in Ned. Patriciaat 29 voor als: *Ariaentje Manshert,* dr. van *Pauwel Manshert* en *Annichien Dura.*
Nu ben ik nooit een *Schoudt (Schoute)* als *Manshert* of een *Manshert* als *Schoudt* tegengekomen, met of zonder alias. Alleen in het trouwboek van 1672-1683 (in afschrift in mijn bezit) komt het huwelijk (gesloten op 21 mei 1673) voor van *Jan Pauwelsz. Manshert* met *Grietje Pauwels Bast (?)* of *Schoute,* maar meestal worden er helemaal geen familienamen gebruikt.
Omdat over en weer *Manshert's* met *Schout'en* huwen en alleen met patronimicum *(Pauwels)* als doopgetuigen optreden, zijn ze niet meer uit elkaar te houden en ligt deze vergissing voor de hand. Hieronder volgen de twee fragmentjes':

1. Lees: omstreeks 1670.

W. A. VAN RIJN.

Schoudt (Schoute).

Pauwels Dirricksen, tr. le *Grietje Geerits,* † ná 13 jan. 1647, dr. van *Geerit N.* en *Marigien Jansdr.;* tr. 2e Papendrecht 26 okt. 1647 *Mettie Cornelis,* j.d. van Wijngaarden.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Ariaentjen,* ged. Papendrecht 12 mei 1641.
2. *Geerit,* ged. Papendrecht 26 lokt. 1642.
3. *Magdaleentje,* ged. Papendrecht 8 april 1645.

Uit het tweede huwelijk:

4. *Grietje Pauwels Schoute,* ged. Papendrecht 1 nov. 1648, † ald. 14 jan. 1698, tr. Papendrecht 21 mei 1673 *Jan Pauwelsz. Manshert,* ged. Papendrecht 6 okt. 1647, † ald. 7 dec. 1699, zoon van *Pauwels Cornelisz. Manshert* en *Annichien Pleunen Dura.*
5. *Dirck Pauwelsz. Schoudt,* ged. Papendrecht 16 okt. 1650, tr. *Stijntje (Christina) Pauwels (Manshert),* zuster van *Jan Pauwelsz. Manshert* voornoemd.

Manshert.

Pauwels Cornelisz. Manshert, tr. ca. 1642 *Annichien Pleunen Dura,* † ná 1680.

Uit dit huwelijk:

1. *Pleun,* ged. Papendrecht 9 aug. 1643, jong †
2. *Pleun Pauwelsz. Manshert,* gad. Papendrecht 21 sept. 1645, † ald. 23 febr. 1704, tr. *Truijchie Jans Ouwerkerck,* dr. van *Jan Willemsz. Ouwerkerck* en *Aeriaentie Ariens Baes.*
3. *Jan Pauwelsz. Manshert,* gsd. Papendrecht 6 okt. 1647, zie verder bij Schoudt, onder 4.
4. *Cornelis Pauwelsz. Manshert,* tr. *Theuntien Ariens,* welk echtpaar 28 nov. 1694 met attestatie naar elders vertrekt.
5. *Stijntje Pauwels Manshert* (doop niet gevonden), tr. *Dirck Pauwelsz. Schoudt,* zie hiervoor bij Schout, onder 5.

V c. Op 5 juli 1685 wordt: *"Annichien Ariens,* huisvr. van *Geerit Joppen den Baes"* ingeschreven als lidmaat van de kerk, haar overlijdensdatum (vóór 4 april 1684) kan dus niet juist zijn.

V c, 1. *Jan Bastiaensz. Baes* werd gedoopt te Papendrecht op 17 febr. 1675, volgens mijn aantekeningen als zoon van *Bastiaen Jansz.,* die op 4 sept. 1672 gehuwd was met *Cornelia Meeus,* wed. *Jan Pietersz.* Het tweede kind van *Jan Bastiaensz.* wordt dan ook op 21 juni 1699 *Cornelia* gedoopt (doopgetuige o.a. Marichien Geerits, haar tante).
Alweer een *Bastiaen Jansz. - Jan Bastiaensz.*

v c, 2. Ds. Van den Hatert schreef tussen 22 maart en 28 juni 1690 als lidmaat van de kerk in:
Marije Geerits, j.d., een dochter van *Geerit den Baes* daarnae getrouwt met *Willem Cornelis V* ... (onleesbaar).
De twee zusters, blijken op één dag overleden te zijn, althans ze worden beiden op 23 febr. 1708 aangegeven !

IV d. *Bastiaen Jansz. de Jonge,* † *vóór* 11 september 1659.
We hebben gezien, dat zijn weduwe *Theuntie Pieters op* 1 dec. 1667 "in de veerstoep" woont.
Bastaen Jansen, gerechtsbode, woont op 4 april 1655 al "in de veerstoep", naast *Jan Cloppenburg,* die op 8 mei 1650 met de weduwe van *Cornelis Wapperom* was hertrouwd.
Het lijkt mij toch niet te ver gezocht om *Bastiaen Jansz. de Jonge* identiek te verklaren met de gerechtsbode, vooral omdat zijn zoon ook gerechtsbolde wordt.
Nu ga ik de zaak eerst goed ingewikkeld maken: *Jan Bastiaensz.* en *Anne Foppen* laten de volgende kinderen in Papendrecht dopen:

1. Een niet bij name genoemd kind op 15 febr. 1640, waarbij *Bastiaen Jansz.* als getuige optreedt (grootvader ?).
2. *Dingentien,* gad. 17 juli 1643.

Fob Jansz., gerechtsbode, *Annichje Foppen,* zijn moeder, en zijn zuster (niet bij name genoemd) compareren in 1669.
Kunnen we het onder 1, niet bij name genoemde kind, identificeren met de gerechtsbode van 1669 ? M.i. wel. Eerdere en latere kinderen dan de twee bovengenoemden zijn er niet gedoopt. In het trouwboek van 1632-1638 komen de ouders niet voor, hoewel ik toe moet geven, dat er alleen echtparen van buiten Papendrecht in opgenomen zijn, uit Wijngaarden, Sliedrecht, Giessen-buitendams, Streefkerk enz.
Jan Bastiaensz. schijnt daarna niet lang meer geleefd te hebben, want *Anne Foppen* hertrouwt 31 juli 1649 met *Cornelis Bastiaensz. (Prins),* een weduwnaar, van wie ze nog een kind krijgt: *Catelijntje Cornelis Prins,* gedoopt te Papendrecht op 21 augustus 1650.
Ik weet niet in hoeverre de functie van gerechtsbode in één familie kan blijven, maar voor de volgende stamreeks is toch wel wat te zeggen:

I. *Bastiaen Jansz.* (de getuige van 15 febr. 1640).

11. *Jan Bastiaensz.,* † omstreeks 1645, tr. le N.N. *(Dingentien ?)* ; tr. 2e omstreeks 1639 *Anne Foppen,* leeft nog 1669; zij hertr. Papendrecht 31 juli 1649 *Cornelis Bastiaensz. Prins.*

Uit het eerste huwelijk (ook nog andere kinderen) :

1. *Bastiaen,* volgt 111.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Fop Jansz.,* ged. Papendrecht 15 febr. 1640, gerechtsbode na het overlijden van zijn (half-) broer, tr. N.N., uit welk huwelijk *Cornelia,* ged. Papendrecht 26 juni 1672.
3. *Dingentien,* ged. Papendrecht 17 juli 1643, leeft nog in 1669.

111. *Bastiaen Jansz. Pot,* gerechtsbode van Papendrecht o.a. in 1655, † vóór 1 december 1667, tr. *Teunfie Pieters.*

Er zal vóór het tweede huwelijk van *Jan Bastiaensz.* met *Anne Foppen* wel een regeling met de kinderen uit het eerste huwelijk getroffen zijn, maar er is een

hiaat in het rechterlijk archief van Papendrecht van 1610 tot 1643.

IV d. Over de kinderen van *Bastiaen Jansz.* verschil ik in zoverre met de heer Van Rijn, dat ik inplaats van 5. *Fijgie Bastiaensdr.* een niet bij name genoemde tweeling vond, gedoopt op 2 mei 1655.
De vermelde *Fijgie Bastiaensdr.* vond ik als dochter van *Bastiaen Leendertsz. Broer* en *Grietje Ariens.*

V d. *"Grietje Joosten,* de huysvrouwe van *Jan Pot,* bode" wordt op 3 okt. 1686 lidmaat van de kerk. Hij compareert ook nog als gerechtsbode 'o.a. in 1693.

V d, 2. *Fijgje Leenders* wordt dd. 22 dec. 1709 als lidmaat van de kerk ingeschreven als: j.d., de dienstmaagt van *Cornelis Meeus,* een dogter van *Leendert Geeridz.* zalr.; met de opmerking: Daar na getrout met *Jan Jansz.* schipper, overleden 8 octbr. 1714.
Haar moeder heette *Neeltje Jans Boer.*

V d, 3. *Jan Jansz. Pot,* tr. 10 maart 1729 *Ariaentie Cornelis Ouwerkerck,* ged. 3 febr. 1677.
Dit is het geval, waar ik in het begin van mijn betoog op doelde. Welke *Ariaentie* is dat nu ? Er zijn er namelijk twee: één gedoopt op 14 juli 1675 en haar zuster op 3 februari 1677, die beiden op 20 dec. 1716 lidmaat van de kerk worden.
In dit geval is de dubbele vernoeming te achterhalen, maar dan moeten we haar wel een andere vader geven dan de heer Van Rijn doet. We hebben namelijk de keus uit *Cornelis Jansz. Ouwerkerck,* gedoopt op 23 jan. 1644, of *Cornelis Jansz. Ouwerkerck,* gedoopt op 10 febr. 1647, beiden zoons van *Jan Willemsz. Ouwerkerck,* schepen van Papendrecht, en *Ariaentie Ariens Baes.*
Ik kan er ook niets, aan doen, het is nu eenmaal zo. De één huwde op 8 jan. 1673 met *Piefertje Cornelis Dura,* ged. Papendrecht 29 juli 1646 als dochter van *Cornelis Pleunen Dura* en *Marichie Cornelis;* de ander 4 febr. 1674 met *Cornelia Wouters van der West,* gedoopt Papendrecht 29 april 1646 als dochter van *Wouter Jansz. van der West* en *Ariaentie Wouters Casteel.*
De kans is 50 %. Ik houd het op de tweede.
De oudste *Ariaentje* is dan vernoemd naar haar moederlijke grootmoeder (hetgeen in Papendrecht, althans in die tijd, gewoonte was): *Ariaentie Woufers;* de jongste naar haar vaderlijke grootmoeder *Ariaentie Ariens Baes;* bovendien hadden ze nog een broer *Wouter,* die kennelijk naar zijn grootvader *Wouter Jansz. van der West* vernoemd was.
De jongste van de twee [broers werd ter onderscheid in akten vermeld als *Cornelis Jansz. Ouwerkerck* (of *Ouderkercker) de Cleijne,* hij tekent zelfs: *Cornelis Jansz. Cleijne.*
Hoe dan ook, de ledenlijst van Ds. Van den Hatert vermeldt:

Op den 20 decbr. (1716) :

453. *Arjaantje Cornelis Ouwerkerk,* huysvrouw van *Jan Teunisz. Stolk;*
454. Nog een *Arjaantje Cornelis Ouwerkerk,* de suster van de voorgaande, dog ongetrouwt.

De kans is weer fifty-fifty, tenzij Domine de oudste voorrang heeft gegeven en dan is de "weduwe van ***Jan Teunisz. Stolck***" gedoopt op 14 juli 1675.
Blijft er nog melding te maken van het huwelijk te Papendrecht in 1662 (tussen 22 juli en 15 okt.) van ***Aerjaentie Jans,*** wed. van ***Jan Bastiaens.***

Bastiaen *Jansz. Bellaert* overlijdt te Papendrecht 7 juni 1646. ***Bastiaen*** *Jansen* is doopgetuige op 29 jan. 1679 en 13 okt. 1680 bij kinderen van *Dirck* ***Jansen*** en *Pleuntje* ***Leenderts Bom,*** enzovoorts.

Het blijkt wel, dat de combinatie ***Jan - Bastiaen*** veelvuldig voorkomt en dat het niet zo maar mogelijk is om al de dragers onder één noemer te brengen.

Van der Straten,

door Ir. J. W. Niermans.

Inleiding.

Ten gevolge van het zeer grote aantal ***Van der Straten's*** dat in de 17de en 18de eeuw in het westen van ons land voorkwam, was het niet mogelijk van alle naamdragers een ook maar enigermate volledig overzicht samen te stellen en moest genoegen genomen worden met een niet overal even vergaand overzicht van de nakomelingen, in mannelijke lijn, van *Adriaen* ***Huyghen van der Straten,*** die leefde van circa 1585 tot 1654, terwijl daarna een nog minder volledig overzicht van de nakomelingen van ***Jan Huyghen van der Straten,*** een broer van ***Adriaen,*** volgt. Het grote aantal ***Van der Straten's*** met gelijke voornaam dat alleen al te 's-Gravenhage in de 17de en 18de eeuw voorkwam — ***Adriaen, Jan, Jacobus, Leendert, Laurens,*** *Cornelis* bij de mannen en ***Maria,*** *Magdalena,* ***Johanna*** e.a. bij de vrouwen — bemoeilijkte een juiste plaatsing in de genealogie, vooral wanneer geen gebruik was gemaakt van de diensten van een notaris en er geen overdrachten van onroerend goed waren te vinden. Misschien zijn daardoor enkele naamgenoten niet geplaatst, die wél in de opstelling zouden behoren te worden opgenomen. Enkele staken konden tot in de 19de eeuw uitgewerkt worden, andere daarentegen gaven reeds aan het eind van de 17de of het begin van de 18e eeuw te veel onzekerheden om verantwoord verder te kunnen gaan.

Trachten we enkele algemene opmerkingen te maken, dan treft allereerst dat elf kinderen van ***Adriaan Huyghen van der Straten*** volwassen zijn gewonden en nakomelingen hebben gehad. Blijkbaar was het een gezond geslacht. De meeste zoons van ***Adriaan*** waren, evenals hijzelf, vleeshouwer en de dochters huwden met vleeshouwers. In de derde generatie treedt een diversificatie van beroepen op en gaat het maatschappelijk niveau uiteenlopen. Merkwaardig is in dit opzicht het niveauverschil tussen de nakomelingen van ***Adriaan van der Straten,*** die gehuwd was met ***Maria*** *Verhouck,* en die van zijn halfbroer ***Maurits,*** die gehuwd was met ***Anna*** *Verhouck,* een zuster vaa ***Maria.*** De eerstgenoemden stegen snel tot hoog maatschappelijk aanzien, maar een zoon van het tweede echtpaar vinden we al spoedig op Kattenburg in Amsterdam. Daarnaast werd echter ook in enkele andere takken van het geslacht een tamelijk hoog niveau bereikt. De nakomelingen van *Huygh* ***Adriaans*** hebben zich in het

algemeen in Amsterdam maatschappelijk redelijk goed kunnen handhaven, zo ook de nazaten van ***Frans Adriaans van der Straten*** in Rotterdam, met als laatste telg Mr. ***Jacobus van der Straten,*** heer van Maalstede. De nakomelingen van *Arent* ***Arents van der Straten*** werden reeds in het begin van de 18de eeuw drossaard en huwden met leden van wat nu patriciëcsgeslachten worden genoemd. De nazaten van ***Nicolaas Arents van der Straten*** behoorden over het algemeen — als de gegeven afstamming juist is — tot wat men gewoonlijk de eenvoudige burgerstand noemt.

Interessant is, dat telkens weer blijkt dat men er op uittrok — althans in de 17de en het begin van de 18de eeuw — de wereld in, om zijn fortuin te zoeken, om. een reis naar Frankrijk te maken, met een schip naar Indië vertrok, in Engeland verbleef, of als "uitlandig" werd vermeld. Dikwijls keerde men dan later toch weer in het vaderland terug.

Aanleiding tot het onderzoek naar het geslacht (de geslachten) ***Van der Straten*** was het huwelijk van ***Maria*** *Cornelia Niermans* met ***Fredrik Wilhelmus van der Straten,*** dat op 4 maart 1804 te Amsterdam werd gesloten. Volgens de ondertrouwakte bracht de bruidegom het consent mee van zijn vader ***Dirk van der Straten,*** weduwnaar te Ophemert, en was hij geboren te Empel bij 's-Hertogenbosch. ***Dirk*** bleek gehuwd te zijn geweest met ***Ercara Elisabeth Odé,*** welk geslacht behandeld is in Nederland's Patriciaat 1955, Daar vindt men inderdaad het huwelijk van ***Dirk*** en ***Ercara*** vermeld, maar nadere gegevens over ***Dirk van der Straten*** ontbreken. Dit leidde tot onderzoek in archivalia betreffende Ophemert en Empel, waaruit koa worden vastgesteld dat de vader van ***Dirk*** de drossaard van de heerlijkheid Kessel, ***Adriaan van der Straten,*** was. De herkomst van ***Adriaan*** werd daarin echter niet gevonden. Wel bleek dat ***Adriaan,*** behalve ***Dirk,*** nog drie zoons en een dochter heeft gehad, met name ***Johan, Nikolaas, Adrianus, Laurentius*** en ***Maria Christina van der Straten.***

Johan Nikolaas vinden we omstreeks 1766/'67 vermeld als secretaris van de heerlijkheid Kessel. Hij overleed reeds in het laatstgenoemde- jaar. Van 1767 af wordt de in ouderdom op hem volgende broer, ***Laurentius,*** drossaard en dijkgraaf van de heerlijkheid genoemd. Zowel ***Laurens*** als ***Maria Christina*** huwden een lid van het geslacht ***Van Fenema,*** dat in Nederland's Patriciaat 1948 is behandeld.

Het repertorium van Van Beresteyn leidde naar de genealogie van het geadelde geslacht ***Van der Straten*** uit 's-Gravenhage, waarbij opviel dat daarin de voornamen ***Laurens*** en ***Adriaan*** veelvuldig voorkwamen en enkele leden ook drossaard waren geweest — nu weliswaar op Ameland. Samenhang van beide geslachten leek derhalve wel waarschijnlijk en werd haast ontwijfelbaar toen bleek dat de ouders van ***Adriaan van der Straten,*** de bovengenoemde drossaard, ***Laurens van der Straten*** en ***Christina Bethmer*** waren, die op Fort St. Andries woonden, maar te 's-Gravenhage waren getrouwd op 7 april 1692. In de ondertrouwakte werd ***Laurens*** aangeduid als jongeman "van hier". Helaas was die aanduiding niet voldoende om zijn ouders te vinden, want in de doopfiches van 's-Gravenhage werden drie ***Laurens'en van der Straten*** gevonden die allen in aanmerking zouden kunnen komen, namelijk:

Laurens, ged. 1 sept. 1660, vader ***Adriaan van der Straten,*** moeder ***Maria Verhouck;***

Laurens, ged. 17 febr. 1671, vader ***Maurits van der Straten,*** moeder ***Anna*** *Verhouck;*

Laurens, ged. ***24*** sept. 1673, vader ***Adriaan van der Sfrafen,*** moeder ***Anna van Deuverden.***

Daar bij de ondertrouw de namen van de ouders van de bruid en bruidegom niet vermeld werden te 's-Gravenhage was uitgebreid onderzoek in het notarieel archief nodig om deze ***Laurens'en*** in hun verdere levensloop te kunnen volgen. Geen van deze drie bleek de gezochte te zijn. Moeizaam speurwerk levende te langen leste op dat de gezochte ***Laurens*** een zoon moest zijn geweest van *Arent van der Straten* en *Claesje Jans van der Speck,* waarna tenslotte via de originele doopboeken inderdaad een vierde ***Laurens*** werd gevonden: Nieuwe kerk 26 nov. 1656:

> "een kint gedoopt van ***Arenf Arenfsz van der Straten*** en . . . . . 't kint ***Louweris;*** peten: ***Abraham Dircksz van der Speck, Johan van Blaede en Maria Boutesteyn".***

Hier moet vermeld worden dat medewerkers van het Centraal Bureau voor Genealogie me er opmerkzaam op maakten dat zich in de verzamelingen van dat Bureau een enorm driedelig boekwerk bevindt, "Verzameling van aantekeningen betreffende geslachten waaruit voorouders van ***Cathinca Ida Cornélie Bönhoff*** zijn voortgekomen", samengesteld door J. G. H. R. Bönhoff, uitgegeven te Tiel in 1914 en in het repertorium van Van Beresteyn vermeld onder nr. 481, waarin een groot deel van het door mij moeizaam verkregen resultaat betreffende ***"Van der Straten",*** naar me bleek uiterst exact en van veel bewijsplaatsen voorzien, al te vinden was. Hoewel ik vele verwijsplaatsen uit Van Beresteyn had doorgenomen had ik dit werk over 't hoofd gezien — een onvergeeflijke blunder ! Enkele malen hebben de aantekeningen van Bönhoff me geholpen problemen op te lossen, vooral waar de Haagse klappers onjuist bleken en de gezochte dopen in de fiches ontbraken, omdat Bönhoff in zijn tijd wel molest uitgaan van de originele bronnen.

Mijn werk is, achteraf gezien, toch niet zinloos geweest: le als controle op Bönhoff's gegevens, waardoor enkele keren correcties konden worden aangebracht, en 2e doordat nogal wat nakomelingen en zelfs twee belangrijke takken (te Rotterdam en te Kessel (N.-Br.)) konden worden toegevoegd en 3e 'doordat veelal meer gedetailleerde toelichtingen het beeld van het geslacht konden verlevendigen. Aan Bönhoff dank ik o.a. veel gegevens over de nakomelingen van *Jan van der Straten,* die met *Aaltje* ***Hendriks*** gehuwd was, en enkele doop-, geboorte-, en overlijdensdata, die hij soms kon ontlenen aan een "familieboekje", dat in het bezit was van de heer L. F. van Lelijveld, arts te Utrecht, en waarin aantekeningen voorkwamen van ***Campegius van der Straten*** (1703-1761) .

Toen de doop van ***Laurens*** — later gehuwd met ***Christina Bethmer*** — niet in de fiches op de doopboeken van 's-Gravenhage bleek voor te komen, is getracht hem in familieverband genoemd te vinden in het zeer goed toegankelijke notariële archief. Meer dan (driehonderd notariële akten werden doorgenomen, de meeste te 's-Gravenhage maar ook te Delft en Rottendam, en natuurlijk ook de rechterlijke archieven van Kessel, Heerewaarden, Drie1 e.a., echter zonder het gewenste resultaat. Wel werd daardoor inzicht verkregen in de samenhang van de verschillende ***Van der Straten's*** of het ontbreken daarvan.

Toen ook het notariële en rechterlijke archief geen oplossing gaf is getracht resultaat te bereiken door onderzoek naar de voorouders van Mr. ***Jacobus van der Straten,*** die evenals ***Dirk van der*** *Straten* met een (dochter van professor ***Odé*** was gehuwd. Daardoor leek de kans groot dat beiden familie van elkaar waren.

Helaas werd ook langs deze weg, dus via het Gemeentearchief van Rotterdam, waar ***Jacobus*** werd geboren, het probleem van ***Laurens'*** afstamming niet opgelost. Pas achteraf kan worden vastgesteld dat verwantschap inderdaad bestond, maar slechts in zó ver verwijderde graad, dat de heren elkaar vermoedelijk niet als familieleden hebben beschouwd.

Mr. ***Jacobus*** bleek een zoon te zijn van ***Frans van der Sfraten*** en ***Catharina*** *Grel,* welke ***Frans*** een achterkleinzoon was van ***Frans Ariens van der Straten*** te 's-Gravenhage, zoon van ***Adriaen Huyghen van der Straten.***

Om meer over de gezochte ***Laurens*** te vinden moest worden uitgegaan van de enige twee Haagse akten waar hij en zijn vrouw in voorkomen:

a. ondertrouw te 's-Gravenhage op 23 maart 1692: *„Laurens Verstraeten* j.m. van hier en ***Christina Betmers*** j.d. van Doesburg, b.w. alh.";

b. doop te 's-Gravenhage op 6 april 1694: ***Johannis,*** vader ***Laurents van d(e)r Straten,*** moeder ***Christina Bethmers,*** getuigen *Arent* ***Vredenburg, Sophia*** *Frankenlandt.*

Voorts was bekend uit het testament van Ds. *Johan* ***Befhmer*** — een broer van ***Christina*** — dat het echtpaar ***Van der Straten-Bethmer*** in 1721 behalve een zoon *Adrianus* — de latere drossaard van Kessel — nog een dochter ***Clasina*** had. Ds. ***Bethmer*** benoemt nl. ***Adrianus*** tot zijn enige erfgenaam, echter met de opdracht om "sijne suster ***Clasina van der Straten*** de somma van duysent gulden eens" uit te betalen [1].

De voornaam *Clasina* was zeldzaam bij de ***Van der Straten's.*** De enige doop van een ***Clasina van der Straten*** werd in Delft gevonden, waar zij op 6 febr. 1669 gedoopt werd als dochter van de mr. plateelbakker *Jan* ***Claasz. van der Sfrafen*** en ***Maria Hendriks van Lodensteyn.*** Deze ***Ciasina*** huwde achtereenvolgens met *Cornelis Taarling, Pieter de Neeff* en Mr. ***Andries van Aarden*** en kon niet de gezochte zijn.

Daar de kerkboeken van Fort St. Andries in de oorlog van 1794 verloren zijn gegaan, kon niet worden vastgesteld of ***Adriaan*** en ***Clasina*** daar geboren zijn, maar dat is wel waarschijnlijk, want hun [ouders woonden zeker van 1699 tot 1728 op het fort, en te 's-Gravenhage en elders werd hun doop niet gevonden. Er bleef, als vrijwel enige kans om nog iets meer over ***Laurens*** te weten te komen, slechts, een nader onderzoek naar de bij de doop van *Johannis* verschenen doopgetuigen *Arent* ***Vredenburg*** en ***Sophia Frankenlandt*** over. Deze getuigen ondertrouwden te 's-Gravenhage 28 febr. 1694: ***"Arenf Vredenburgh,*** wedr., en ***Sophia Frankenland,*** wede *Johs Cordes,* b.w. alh."

Door een gelukkig toeval werd later de eerste vrouw van *Arent* bekend:

> doop 's-Gravenhage 25 sept. 1689: ***"Adrianus,*** vader *Arent* ***Vrijdenberg,*** moeder ***Magdalena van der Straten,*** getuigen ***Steven Vrijdenberg*** en ***Maria*** *Frankenlant".*

Maar een huwelijk van *Arent* ***Vredenburg*** of ***Vrijdenberg*** met een ***Magdalena van der Straten*** was niet te vinden. Helaas bleken er in de 17de eeuw zeven ***Magdalena's van der Straten*** te 's-Gravenhage te hebben geleefd ! Die wenden allen zorgvuldig geregistreerd:

1. R.A. Gld., recht. arch. Driel, inv. nr. 986, fol. 227 e.v., d.d. 22 juni 1721.

1. *Magdalena Adriaens van der Straten* trouwde 11 febr. 1652 met *Rochus Leenderfs van der Vin.*

2. *Magdaleentgen Fransdr. van der Straten* geeft in een notariële akte van 25 mei 1654 op dat zij dan 17 jaar oud is. Zij zal dus omstreeks 1636 geboren zijn. Deze *Magdalena is* naar Rotterdam gegaan met haar broer *Jacob Fransz. van der Straten* en daar in 1699 overleden.

3. *Magdalena (Centen) van der Straten* werd gedoopt op 5 nov. 1645 als dochter van *Cent Arenfsen van der Straten* en *Leunfgen Leenders Rotteveel* (of *van der Cleij*)! Deze *Magdalena* trouwde 8 sept. 1669 met de timmerman *Maerfen Cornelisz. van den Burgh.*

4. *Magdalena van der Straten,* ged. 11 jan. 1650 als dochter van *Huygh Ariensen,* moeder ongenoemd, doopgetuigen *Arenf* en *Maritgen Ariensen. Huygh Ariensen* zal wel de oudste zoon zijn geweest van *Adriaen Huyghen van der Straten,* zoals haast ontwijfelbaar blijkt uit de doopgetuigen bij zijn andere kinderen. Of deze *Magdalena* tot na 1689 is blijven leven, is onbekend. Twee van haar broers zijn naar Amsterdam gegaan en ook een zuster, *Laureijnfen,* wordt daar als doopgetuige vermeld.

5. *Magdalena van der Straten,* ged. 21 okt. 1654 als dochter van *Arenf Arenfsen van der Straten* en *Claesien Jans (van der* **Speck) .** De moeder wordt in andere akten steeds *Claesge Jans* genoemd. Deze *Magdalena* trouwde 1ste (ondertr. 18 april 1677) *Nicolaas Tureppel (toe Reppel)* en 2de (ondertr. 28 dec. 1681) *Arenf Reijnerts.*

6. *Magdalena van der Straten,* ged. *23* maart 1664 als dochter van *Leendert Arenfs van der Straten* en *Maria van Duijvelant.* Zij trouwde (ondertr. 25 april 1694) met *Barenf Wesseling.*

7. *Magdalena van der Straten,* ged. *22* aug. 1679, die wel niet in aanmerking komt !

Op grond van het feit dat *Laurens* een zoon *Adriaan* en een dochter *Clasina* had, kwam het echtpaar *Arenf Arenfsen van der Straten* en *Claesien Jans* het meest in aanmerking als zijn ouders en zou de *Magdalena,* genoemd onder 5, zijn zuster geweest kunnen zijn. Er waren nog enkele andere kinderen van *Arenf Arenfsen* blekend, nl. *Frans Arenfs,* ged. *13* sept. 1651, niet te verwarren met de gelijknamige uit de fragment-genealogie die volgt: *Maria,* ged. 9 sept. 1659, en vermoedelijk *Jan,* ged. 12 jan. 1661 (vader: *Arenf,* moeder ongenoemd, peten *Pieter van Bufte, Adriaen Swardf* en *Magdaleenfgen Arenfs van Straten),* maar toen nog geen *Laurens.*

De oplossing wend tenslotte gevonden via de achternaam *Frankelanf:*

> doop 's-Gravenhage 17 maart 1699: "*Adolf,* vader *Arenf Vriendenberg* (!), moeder *Zophia Frankeland*".

Verder zoekend op de achternaam *Vri(e)ndenberg* voad ik:

> doop 11 febr. 1685: "*Arnout,* vader *Arenf Vrindenberch,* moeder *Maddelena Vrindenberch*", en daop 7 okt. 1692: "*Clasina,* vader *Arenf Vriendenbergh,* moeder *Magdaleen Vriendenb.,* getuigen *Steven de Beyn* en *Chrisfina van der Straten.*"

Bovendien bleek een *Reynier Vrindenbergh* op *7* okt. 1714 te zijn ondertrouwd met *Elisabeth Vrindenbergh,* weduwe van *Adrianus Ramp.* In een notariële akte van 14 nov. 1714 wondt hij *Rijndert Vrindenbergh* genoemd en zij *Elisabeth 'van Vliet.*

Toen drong het besef tot me door dat *Arent Reynerts,* de tweede man van *Magdalena (sub* 5), dezelfde zou kunnen zijn als *Arent Vredenburg* (*Vrijdenberg, Vri(e)ndenbergh)* ! Gezocht naar kinderen van *Arenf Reynders* leverde dit de doop op van *Heinderina* d.d. 4 febr. 1682, vader *Arent Reynders,* moeder *Magdalena Versfrafe,* peten *Arent Verstrafe, Maria Versfrafe, Wisie Versfrafe.*

Deze *Heinderina Reynders* ondertrouwde 5 febr. 1702 als *Heinderina Vriendenbergh* met de soldaat *Crijn Vastbinder,* 'waaruit o.a. een zoon *Reinerus* werd geboren: doop 11 maart 1711, R.K., Molstraat, vader *Quirinus Vastbinder,* moeder *Henrica van den Bergh* !

Reijnier Vrindenberg had uit zijn derde huwelijk, met *Geerfruij Schallenberg,* een zoon *Arenf,* ged. 24 juni 1726 [2].

Uit het voorgaande volgt — naar ik meen zonder twijfel — dat *Magdalena van der Straten,* gedoopt op 21 okt. 1654 als dochter van *Arenf Arenfsen van der Straten* en *Claesien Jans,* in tweede echt gehuwd was met *Arenf Reijnerts,* die later als *Arent Vredenburg, Vrijdenberg(Vrindenberch* of *Vriendenbergh* werd ingeschreven. *Magdalena* noemde haar eerste dochter *Clasina,* waarbij als doopgetuige optrad *Christina van der Straten,* die we mogen identificeren als de echtgenote van *Laurens van der Straten. Maria Versfrate,* doopgetuige bij de doop van *Heinderina* op 4 febr. 1682 kan de tweede echtgenote van *Arenf Arenfs van der Straten* zijn geweest, nl. *Maria Wolff(s),* of de zuster van *Magdalena: Maria.*

Zowel *Magdalena* als *Laurens* noemden een zoon *Adrianus* en een dochter *Clasina. Laurens* zal dus stellig een zoon zijn geweest van *Arenf Arenfs van der Straten* en *Claesien Jans van der Speck.* Hij moet dan vóór 1662 geboren zijn, want dan trouwt *Arenf Arenfs* ten tweede male, en was dus 30 jaar of ouder toen hij met *Chrisfina Befhmer* trouwde. Dat past zeer wel bij haar leeftijd, want zij werd op 21 oktober 1660 te Doesburg gedoopt en was dus bij haar huwelijk al 31 jaar oud. De latere vondst van de doop van een *Laurens* — in het doopboek van de Nieuwe Kerk — als zoon van *Arenf Arenfsz. van der Straten* bevestigt de juistheid van bovenstaande analyse. Tevens werd hierdoor de verdere levensloop van deze *Laurens* bekend.

Arenf Arentsz. van der Straten was evenals *Frans Ariens van der Straten* een volle broer van *Laurens Adriaans van der Straten* die in Nederland's Adelsboek als generatie 11 wordt genoemd. Alle: drie waren zonen van *Adriaen Huijghen van (der) Straten* uit diens eerste huwelijk. Uit dit huwelijk stamden ook nog vier andere kinderen, te weten, *Huijgh Adriaens van der Straten, Jannitge Adriaens van der Straten,*

2. G.A. 's-Gravenhage, not.arch. inv. nr. 333 fol. 237, d.d. 20 maart 1682: *Simon* van. der *Straten* verklaart een huis te hebben verhuurd aan *Arent Reijnders.* Het huis lag in de Bagijnestraat naast dat van *Simon* zelf. De huur bedroeg een honderd twintig car. gulden in 't jaar. Als borg voor de betaling van de huurpenningen compareert mede Sr. *Arent* van der *Straten.* Uit een akte van 22 juli 1684 (not. arch. inv. nr. 548) blijkt, dat dan in de "Gesusters ofte Bagijnenstraat" als "gebuyren" wonen "Sr. Simon van der *Straten,* mede notaris en solliciteur; *Johannes van den. Bergh,* swaertveger; *Petronella Dirx,* huysvrouw van *Hendrik Verweij; Gerard Bossman,* mr. schoenmaker; *Magdalena Ditjens,* huysvrouw van Frans Casper van *Asperen; Tryntje Bijl,* wed. van *Adolph Frankenlant; Jan Colbert* en *Jacob van der Lippe,* mr. glasemaecker".

Vincent Arents van der Straten en *Maria (Maertgen) Arents van der Straten* [3].

Uit zijn tweede huwelijk met *Geertgen Jans (van Schoorldduyn)* stamden nog vier kinderen, nl. *Jan Arents van der Straten, Magdalena Adriaens van der Straten, Leendert Arents van der Straten* en *Nicolaes (Claes) Arents van der Straten.* Alle kinderen van *Adriaen Huyghen van der Straten* werden vóór 1640 geboren, want de jongste, *Nicolaes*, werd omstreeks 1639 geboren [4].

Uit het bovenstaande volgt, dat de oudste generatie van de in Ned. Adelsboek genoemde tak onjuist is. De stamreeks begint daar met *Arent (Adriaan) van (der) Straten*, geb. omstreeks 1580, vleeshouwer te 's-Gravenhage, † ald. na 1640, tr. *Annetje Michiels*, † 's-Gravenhage 1641. Vermoedelijk is deze vermelding op de gis ontleend aan een notariële akte van 21 jan. 1641 [5], waarin sprake is van "de vier nagelaten kinderen van *Arent van der Straten*, geprocreëert bij *Anneken Michiels*". Men verzuimde echter de namen van de vier kinderen te achterhalen. Die werden gevonden in een akte van 21 sept. 1662 [6], waarin *Arent Verstraten* mededeelt weduwnaar te zijn van *Cornelia Michiels Craeijwinckel* en daarvoor van *Annetje Michiels.* Zijn vier "voorkinderen" — dus uit zijn eerste huwelijk — zijn dan nog in leven, nl. *Frans, Maeijken, Catalijna* en *Christina.* Zijn "nakinderen" waren *Maria* en *Geertruijdt.* De vocrkinderen erfden blijkens de akte van 1641 van hun grootmoeder *Elsgen Pieters*, die gehuwd was met *Michiel Fonck.* Het beroep van deze *Arent van der Straten* was soldaat. Een fragment-genealogie van deze *Van der Straten's*, die vrijwel steeds als *Verstraten* werden geboekt, volgt.

3. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 116, fol. 99, d.d. 21 juli 1641. Deze akte vermeldt dat *Jannitgen Aryens van Straten* gehuwd is met *Aryen Gerritsz. Routeringh. Zij* heeft twee broers, nl. Frans en ***Lourens Aryens van Straten,*** die zij tot medevoogden over haar kinderen benoemt, en stelt ***Aryen Huygens van Straten*** "haar testatrices vader" tot oppervoogd aan. Uit deze akte blijkt dat ***Adriaen Huyghen van Straten*** gehuwd is met *Geertgen Jansdr.* en dat hij een zoon ***Arent Arentsen van Straten*** heeft. In deze akte noemt ***Arent Arentsen van der*** Straeten zich beenhakker, oud omtrent 57 jaren, en zijn broeder Claes ***Arents van der Straeten*** noemt zich omtrent 42 jaren oud.
Volgens Weeskamer-archief 's-Gravenhage, inv. nr. 2625, akte van 26 aug. 1665, is ***"Arent van der Straten*** broeder van za: ***Maertgen Ariens van. der Straten, in*** haer levenstijt huysvrouw van ***Abraham van der Speck"*** en is ook *"Jan van* der Straten een broeder van deselve *Maertgen Ariens van der Straten. In* dezelfde Weeskamermap, in een stuk van 21 aug. 1666 lezen we dat ***"Arent van der Straten, Jan Arentsen van der Straten, Janneken Ariens van*** der ***Straten*** alsmede ***Maria Boutesteijn,*** weduwe van salige *Louwerens* van *Straeten*, alsmede ***Frans van Straten"*** erfgenamen zijn van ***Arien Huygen van Straeten.***
4. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 114, fol. 44, d.d. 9 maart 1661 meldt, dat ***"Leendert Ariens*** van ***Straten,*** vleyshouwer, en ***Rochus Leenderts van Vin,*** speckverkoper, als getrouwt hebbende ***Magdaleentgen Ariens van Straten,*** zich tevens sterck makende voor haar jongste broeder Claes ***Ariens van Straten,*** uytlandig sijnde, neffens ***Jam*** Ariensen ***van Straten"*** kinderen en erfgenamen zijn van ***"Geertge Jans,*** verwekt bij ***Arien Huyghen van Straten,*** sijn latere huysvrouw geweest sijnde". Not. arch., inv. nr. 405, fol. 161, d.d. 25 juni 1665 vermeldt dat ***Jwn van der Straaten, Claes van der Straeten, Maria Duyvelant,*** wede. van ***Leendert van der Straeten*** en ***Rochus van der Vin als*** in huwelijk hebbende ***Magdalena van der Straten*** tezamen erfgenamen zijn van ***Geertie Jans,*** wede. van ***Arij Huijgh van der Straaten.***
5. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 156, fol. 359.
6. Idem, inv.nr. 563, fol. 138.

De werkelijke afstamming van de adellijke *Van der Straten's* volgt daarna onder genealogie A.

1. *Arent Verstraete (Van der Straten),* geb. ca. 1604 [7], soldaat, † na 24 sept. 1681, tr. 1 e *Anneke Michiels (Vonck)*, dr. van *Michiel Vonck* en *Elsgen Pieters*; tr. 2e (ondertr. 's-Gravenhage 27 nov. 1639) *Cornelia Michiels Craijwinckel.*

   Arent testeert met zijn tweede vrouw op 29 ***april 1650*** [8]. Hij benoemt d.d. 21 sept. 1662 tot voogden over zijn kinderen: Nicolaes ***Verstraten*** en ***Daniel van der Kisten*** [9].

   Uit het eerste huwelijk:

   1. *Frans*, volgt 11.
   2. *Maeijken Arents.*
   3. *Catalijna Arents.*
   4. *Christina Arents.*

   Uit het tweede huwelijk:

   5. *Lucas Arents*, gsd. 's-Gravenhage aug. 1640.
   6. *Lucas Arents*, ged. 's-Gravenhage 29 sept. 1641.
   7. *Maria Arents*, geld. 's-Gravenhage 7 dec. 1642.
   8. *Lucas Arents*, ged. 's-Gravenhage 9 april 1645.
   9. *Geertruijdt Arents*, ged. 's-Gravenhage aug. 1646.

11. *Frans Arents Verstraten*, soldaat (1652), mr. stoeldraaier (1661) [10], tr. 's-Gravenhage 12 mei 1652 *Elsgen Barents (van Nijehoff*, van Deventer.

    Volgens het Weeskamerarchief van 's-Gravenhage [11] had ***Elsgen Barents van Nijehoff,*** "thans gehuwd met ***Frans Verstraten,*** draeyer", een natuurlijke zoon ***Adriaan,*** waarvan ***Niclaes*** van ***Persijn*** de vader was, die beloofde voor het kind te zorgen.

    Uit dit huwelijk:

    1. *Jan Fransen*, ged. 's-Gravenhage 11 maart 1653.
    2. *Margriet Fransen*, ged. 's-Gravenhage 11 maart 1653, tweeling met voorgaande.
    3. *Johannes Fransen*, ged. 's-Gravenhage 31 okt. 1655.
    4. N.N., ged. 's-Gravenhage 3 Iebr. 1658.

Waarschijnlijk een broer van *Arent van (der) Straten* is de hierna volgende *Nicolaes Lucas Verstraten*, die dezelfde zal zijn geweest als *Nicolaes Verstraten*, in 1662 aangesteld als voogd over de kinderen van *Arent.* Ook de voornaam *Lucas* onder hun kinderen wijst in die richting.

1. *Nicolaes Lucas Verstraten*, geb. ca. 1595-1600, mr. borduurwerker, afkomstig uit Dordrecht, in 1663 68 jaar oud [12], in 1670 70 jaar oud [13], tr. (ondertr. 's-Gravenhage 16 jan. 1628) *Grietje Ariens* ***(van der Been).***

   Uit hun testament d.d. 25 april 1675 [14] blijkt dat zij nog twee zoons hebben: *Johannes* en ***Lucas Verstraten. Zij*** beiden erven van ***Elisabeth van der Been,*** zuster van ***Maria van der Been,*** die gehuwd was met notaris ***Pieter van Hoogenhuijzen.***

   Uit dit huwelijk:

7. Idem, inv. nr. 498, fol. 751, d.d. 24 sept. 1681.
8. Idem, inv. nr. 60, fol. 154.
9. Idem, inv. nr. 563, fol. 138.
10. Idem, inv. nr. 553, fol. 200.
11. Idem, Weeskamer-arch.. inv. nr. 2173.
12. Idem; not. arch., inv. nr. 440, fol. 354, d.d. 17 sept. 1663.
13. Idem, inv. nr. 446, fol. 139, d.d. 16 juni 1670.
14. Idem, inv. nr. 831, fol. 101 e.v.

1. Johannes ***Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage 12 febr. 1641, schrijver in de compagnie van kapitein Van Bergen in garnizoen op de Schans' van de Voorn, later luitenant genoemd [15], tr. (ondertr. 's-Gravenhage 16 juni 1669) ***Debora Hoogenhuijsen.***
2. ***Lucas,*** volgt 11.

11. ***Lucas Verstraten,*** schilder, tr. Delft 4 febr. 1663 ***Maria Bijlandt,*** wonende te Delft.

Van dit echtpaar waren in 1685 nog drie dochtertjes en twee zoontjes in leven, die werden opgevoed door ***A. H. de Sallengre*** [16]. ***In*** Delft werden geen dopen gevonden, in 's-Gravenhage slechts twee. ***Margaretha de Sallengre,*** doopgetuige in 1669, was gehuwd met de apotheker ***IJsbrand Bijlandt*** [17].

Uit dit huwelijk (behalve 'drie niet met name genoemde kinderen) :

1. *Marija Verstraten,* ged. 's-Gravenhage 14 sept. 1667 (getuigen: Niclaes Verstraten en Margriet van der Been).
2. *Nicolas* ***Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage 23 juli 1669 (getuigen: Nicolaes Verstraten en Margrita Sallengere).

Een mogelijke zuster van *Arent* en ***Nicotaes is Elisabeth Lucas*** *Verstraten,* die tr. (ondertr. 's-Gravenhage 20 sept. 1637) *Jan* ***Veret*** (***Verlet),*** borduurwerker.

Merkwaardig is dat er nog een ***Adriaan Lucas Verstraten*** is, die te 's-Gravenhage 5 juni 1633 trouwt met ***Ada*** *Pieters* ***(de*** *Vooght*). Uit dit huwelijk één kind, genaamd ***Ada.*** Zij hertrouwt als weduwe met *Martinus* ***Masuer*** [18]. Deze ***Adriaan van der Straten*** wordt bij zijn ondertrouw hellebardier genoemd.

Genealogie A.

I. ***Adriaen*** *Huijghen* ***van der*** *Straten,* vleeshouwer te 's-Gravenhage, † tussen 21 maart 1653 en 14 dec. 1655 [19], tr. 1 e 's-Gravenhage 20 mei 1607 *Magdaleentgen* ***Franss;*** tr. 2e 's-Gravenhage 24 mei 1626 *Geertgen Jans* ***(van*** *Schoorlduijn*), † 's-Gravenhage 2 jan. 1661 [20], dr. van *Jan van Schoorlduijn* en ***Magdalena Everts ter Voort*** [21].

Of ***Magdaleentaen*** *Franss,* de eerste vrouw van ***Adriaen,*** dezelfde is als ***Magdalena Frans,*** die 's-Gravenhage 21 nov. 1604 trouwt met ***"Thomas*** *Urlings,* j.m., conducteur van de commis Verdoes van Cleeff", kon niet worden vastgesteld. Het lijkt niet onmogelijk, want volgens haar ondertrouw was zij afkomstig uit. Antwerpen, waar ook familieleden van ***Geertgen Jans*** vandaan kwamen.

Het echtpaar ***Adriaen Huijghen van der Straten*** en ***Geertje Jans testeert*** 21 maart 1653 [22]. Na, het overlijden van ***Geertruijt Jans*** werd inventaris opgemaakt [23].

Een akte d.d. 17 maart 1701 bericht, dat ***Maria van. der Straten,*** gehuwd met Sr. ***Jan van Wolde,*** wonende te Delft, een dochter is van ***Leendert*** van. der ***Straten,*** die zelf weer een nagelaten zoon is van wijlen ***Geertje Jans van Schoorlduijn,*** in haar lemen getrouwd geweest zijnde met za. ***Arij Huijgh van der Straten*** [24].

15. Idem, inv. nr. 586. fol. 512, d.d. 4 dec. 1687.
16. Idem, fol. 47, 463; 471, 512 en 513, d.d. 1685.
17. G.A. Delft. not. arch., inv. nr. 1996, d.d. 15 febr. 1649.
18. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 706, fol. 129, d.d. 17 juni 1679.
19. Idem, inv. nr. 120, fol. 335 en 63, fol. 340 verso.
20. Idem, inv. nr. 294, fol. 400.
21. Idem, inv. nr. 922, fol. 555, d.d. 17 maart 1701.
22. Idem, inv. nr. 120, fol. 335.
23. Idem, inv. nr. 294, fol. 400.
24. Idem, inv. nr. 922, fol. 555.

In een akte van 19 sept. 1640 leest men: "Comp. ***Beatris Damman,*** wede ***Jacob Everts ter Voort,*** wonende tot Amsterdam, ter eenre, en ***Willem*** *Corns Starremont,* soone van zal. ***Vijtgen Everts van Voort, die*** suster was van de voorn. ***Jacob Everts,*** mitsgaders Jan *Claes* ende ***Adriaan Huijghen van Straten,*** alle naeste vrunden van ***Evert Jacobs ter Voort,*** oud sijnde 8 jaren, naergelaten soone van de voors. ***Jacob Everts ter Voort,*** ter andere sijde" [25]. ***Jacob Everts*** en ***Beatrix*** *Damman* ondertrouwen te Amsterdam 21 juni 1631. ***Beatrix*** *Damman,* van Antwerpen, weduwe van ***Jacob Everts,*** geassisteerd met haar zuster ***Lucretia*** *Dammans,* ondertrouwt Amsterdam 29 sept. 1640 met de makelaar *Dirck Rutgerss,* wedr. van ***Mary Stevens. Jacob Everts*** woont op 27 april 1639 in de Kalverstraat te Amsterdam (Weesk. Nieuwe kerk).

Uit het eerste huwelijk (volgorde onzeker):

1. *Huijgh,* volgt IIa.
2. ***Frans,*** volgt IIb.
3. ***Laurens,*** volgt IIc.
4. *Jannitge* ***Adriaens van der Straten,*** leeft nog 21 aug. 1666, tr. 's-Gravenhage 6 april 1636 ***Adriaen*** *Gerrits Roeteringh,* vleeshouwer. Dit echtpaar testeerde 21 juli 1641 [26].
5. ***Vincent,*** volgt IId.
6. *Arent,* volgt IIe.
7. ***Maria (Maertgen) Arenfs van der Straten*** [27], † tussen 9 jan. 1656 en 8 febr. 1659, tr. 's-Gravenhage 24 april 1646 ***Abraham Dircs van der*** *Speck,* vleeshouwer te Rijswijk, † vóór 26 aug. 1665; hij hertr. *Dieuwertje* ***van Abbenbrouck,*** waarmee hij op 8 febr. 1659 huwelijkse voorwaarden maakt [28]. ***Abraham*** bewijst aan de vijf kinderen uit zijn eerste huwelijk 600.— Car. gld. [29].

Uit het tweede huwelijk (volgorde onbekend) :

8. *Jan Arents* ***van der Straten,*** vleeshouwer te 's-Gravenhage, herbergier op het Delftse wagenveer [30], tr. (ondertr. 's-Gravenhage 25 mei 1664) ***Catharina*** *Jacobs* ***van der Linden,*** begr. Delft 13 sept. 1693; zij hertr. (ondertr. 17 nov. 1674) ***Frank Hendricks van*** *Rijn,* korenkoper, weduwnaar van ***Grietje*** *Dircx-dr. Groenewegen* [31].

Jan. Arents testeert als "jonggesel, staende op sijne reyse omme sijn fortuyn te soucken ende buyten deser Lande te vertrecken" [32].

Hij huurt een huis in de St. Jacobsstraat te 's-Gravenhage, dat toebehoort aan de gezamenlijke erfgenamen van ***Arij Huijghen*** van ***der Straten*** en ***Geertie*** Jans, voor *f* 200,— 's jaars [33].

Jan Arentsen van ***der*** Straten, vleeshouwer, wonende alhier, verklaart *f* 100,— schuldig te ***wezen*** [34].

9. Magdalena Adriaens van der Straten, † ná 14 april 1678 [35], tr. 's-Gravenhage 11 febr. 1652 *Rochus* ***Leenderts van der Vin,*** weduwnaar, spekverkoper, † tussen 7 juli 1671 en 14 april 1678 [36].

25. Idem, inv. nr. 72, fol. 158.
26. Idem, inv. nr. 116, fol. 99.
27. Idem, Weeskamerarch., inv. nr. 2689, d.d. 26 aug. 1661.
28. Idem. not. arch., inv. nr. 540, fol. 125.
29. Idem; Weeskamerarch., inv. nr. 2625.
30. Idem. not. arch., inv. nr. 325. fol. 148. d.d. 18 okt. 1664.
31. De Ned. Leeuw '1978, kol. 123.
32. G.A. Delft, not. arch., inv. nr. 2069, fol. 61, d.d. 6 sept. 1659.
33. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 405, fol. 118, d.d. 11 febr. 1662.
34. Idem, inv. nr. 282, fol. 325, d.d. 22 sept. 1670.
35. Idem, inv. nr. 233, fol. 92, d.d. 14 april 1678.
36. Idem, inv. nr. 646, fol. 315, d.d. 7 juli 1671.

10. *Leendert,* volgt IIf.
11. *Nicolaes,* volgt IIg.

IIa. ***Huijgh Adriaens van der Straten, mr.*** kuiper te 's-Gravenhage, † tussen 28 maart 1656 en 15 april 1672, tr. le Haarlem 26 mei 1641 als "jonggesel uyten Haegh", ***Baucke Cornelis,*** j.d. van Ameland: tr. 2e Haarlem 16 aug. 1643, als weduwnaar van 's-Gravenhage, *Susanneken Pieters,* van Haarlem.

Uit het tweede huwelijk:

1. ***Magdalena van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 24 juni 1644 (getuigen Arie Huijghen van Straten, Frans van Straten, Maertge van Straten, Maria Ariens Boudesteijn).
2. ***Pieter,*** volgt IIIa.
3. ***Adriaen,*** volgt IIIb.
4. ***Magdalena van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 11 jan. 1650 (getuigen Arent en Maritgen Ariensen; in de akte wordt de moeder niet genoemd, de vader heet Huijgh Ariensen).
5. ***Laureijnten van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 16 okt. 1652 (getuigen Jan Arentsen van der Straten en Maria Arens Boudesteijn), tr. 's-Gravenhage 7 april 1681 ***Cornelis Seppenvelt,*** ged. Delft 1 maart 1654, zn. van ***Willem*** *Cornelisz.* ***Seppenvelt*** en *Maritje* ***Jans (van der Poll)*** [37].
6. ***Frans,*** volgt IIIc.

IIIa. ***Pieter van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 30 aug. 1645 (getuigen Jan Huijghen van Straten, Jannetje Ariens), mr. schoenmaker, in 1690 uitlandig, † vóór 13 mei 1707 [38], tr. (andertr. 's-Gravenhage 21 april 1675) ***Elisabeth (van) Breder (Brede, Bredero),*** ged. 's-Gravenhage 11 aug. 1647, impost begr. betaald ald. 21 dec. 1735 (ƒ 3,—), dr. van ***Andries Breder,*** timmerman.

Op 2 jan. 1674 is ***Pieter Huijgh*** *van Strate* getuige [39].

10 juli 1690 compareert ***"Warnar Soetens,*** coopman tot Amsterdam, als last hebbende-van sijn moeder Juffr. Anna ***Warnsinck,*** wed. wijlen Sr. *Gratiaan* ***Soetens,*** in sijn leven mede coopman aldaar, ter eenre, ende ***Elisabeth wan Brede*** — vermits de absentie van haer man ***Pieter*** *Verstrate* in der tijt mr. schoenmaker alhier — ter andere zijde". De eerste comparant verhuurt aan ***Elisabeth*** een huis en erve in de Zuijlestraet te 's-Gravenhage tegen ƒ 60.— per jaar [40].

Transport van 13 mei 1707 bericht de verkoop van een huis door ***Mattheus de Mele,*** "constschilder" alhier. ***Elisabeth van Breder,*** wed. ***Pieter*** *Verstraeten* en ***Johannes*** *Vignu*; de twee eerstgenoemden als mede-erfgenamen van ***Mattheus Breder,*** de laatstgenoemde als bij doaatie van zijn schoonvader en schoonmoeder, ***Andreas*** *Gladdo* en ***Maria Breder,*** medegerechtigd tot de erfenis van ***Mattheus.***

In een transport van 23 mei 1707 betreffende de verkoop van een huis te 's-Gravenhage door dezelfde personen als in het transport van 13 mei, is nu sprake van "de erfenisse van ***Mattheus Breder*** en ***Boudewina*** *Demele,* egtelieden". Deze *Boudewina,* huysvrouw van ***Mattheus Breder,*** testeeert 16 nov. 1680 [41].

Andries *Gladoof* ondertrouwt te 's-Gravenhage alr weduwnaar op 13 april 1692 met ***Maria Breder,*** weduwe van ***Pieter*** *Vinjé.*

37. G.A. Delft, not. arch., inv. nr. 2369, fol. 35, d.d. 27 mei 1689.
38. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 1045, fol. 189.
39. Idem, inv. nr. 612, fol. 487.
40. Idem, inv. nr. 550, fol. 280.
41. Idem, inv. nr. 475, fol. 138.

Pieter Vigneux, j.m. van Engeland, tr. 's-Gravenhage 3 nov. 1669 met ***Maria Breders,*** j.d. van hier.

Matthias de Mele, j.m., ondertrouwde 's-Gravenhage 2 febr. 1681 met ***Petronella Lange, van*** Delft.

Uit dit huwelijk:

1. ***Pieter van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 26 febr. 1676 (getuigen Joost van der Netten en Magdalena van der Straten).
2. ***Adrianus van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 28 sept. 1678 (getuigen Francoys van der Straten en Catharina van Tiel).
3. *Susanna* ***van der Straten,*** gsd. 's-Gravenhage 27 dec. 1679 (getuigen Arij van der Straten en Louwerijntie van Straten).
4. *Susanna* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 11 nov. 1681 (getuigen Mattheus van Breder en Esther d'Emster), tr. 's-Gravenhage 19 mei 1715 ***Willem van Deventer,*** van Zeghwaert, mr. timmerman.

   Bij de doop van ***Pieter,*** zoon van ***Willem van Deventer*** en *Susanna* van ***der Straten,*** 's-Gravenhage 3 maart 1717, zijn getuigen ***Lijsbeth*** en ***Pieter van der Straten.*** Deze ***Pieter*** kan niet de grootvader zijn geweest, want die was al vóór 13 mei 1707 overleden. Vermoedelijk is hij dus de ***Pieter,*** die volgt onder 5.

   Het transport van 25 juli 1736 meldt de verkoop van een huis te 's-Gravenhage door ***"Willem*** van ***Deventer,*** mr. timmerman, als executeur van den testamente van wijlen ***Elisabeth van Brederen,*** wed. van ***Pieter*** van der ***Straaten",*** samen met drie diakenen van de Nederduitsche Gereformeerde kerk "in qualiteit als procuratie hebbende van ***Adriaan van der Straten,*** mede-executeur van der voorss. testamente".
5. ***Pieter van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 10 aug. 1684 (getuigen Pieter Vijniu en Caterijn de Nijs); hij leeft vermoedelijk nog op 3 maart 1717 (zie hierboven).
6. ***Adriaen van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 18 maart 1689 (getuigen Ari van der Straten en Hester van der Straten).

IIIb. ***Adriaen Huijghen van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 20 jan. 1647 (getuigen Frans Arentsen en Geertgen Jans), zadelmaker te Amsterdam, tr. Amsterdam 1 mei 1672 *Hester Jans* (*Reulo, van Ruurlo* e.d.), geb. Bronkhorst, begr. Amsterdam 6 okt. 1727.

Uit dit huwelijk:

1. ***Johanna van der Straten,*** ged. Amsterdam 21 mei 1673, begr. ald. 24 juni 1767, tr. (ondertr. Amsterdam 7 mei 1694) ***Michiel in den Dam,*** geb. Zutphen ca. 1668, timmerman in de Reguliersdwarsstraat te Amsterdam.
2. ***Adriaen van der Straten,*** ged. Amsterdam 4 nov. 1674 (getuigen Aerrent Janse, Maddelena Roeteringh).
3. *Arijen* ***van der Straten,*** ged. Amsterdam 22 aug. 1677 (getuigen Arrent Jans, Dirckje Dirks).
4. ***Johannes van der Straten,*** ged. Amsterdam 19 juli 1679 (getuigen Herman Commerrell, Louwerijn van der Straten).
5. ***Adriaan,*** volgt IVa.

IVa. ***Adriaan van der Straten,*** ged. Amsterdam 25 nov. 1682 (getuigen Cornelis en Geertruij Aen der Nacht), woont in de Vijzelstraat, begr. Amsterdam 4 mei 1737, tr. Abcoude 14 aug. 1718 ***Johanna Maria van Aalst,***

ged. Amsterdam 10 april 1691, begr. ald. 1 april 1748, dr. van *Albert* ***van*** *Aelst* en *Aeltien Outhoff*.

De weduwe Van ***der*** *Straten, in* de Vijzelstraat, wordt vermeld in het kohier van 1742 als "zaalmeester", huur *f* 220,—, inkomen *f* 1500,—".

Uit dit huwelijk:

1. *Adrianus van der Straten*, ged. Amsterdam 8 dec. 1718 (getuigen Jan van Ruerlo, Annetje Kijehorst).
2. *Alida van der Straten*, ged, Amsterdam 18 jan. 1720 (getuigen Frans van der Straten, Hester Jans van Ruerlo).
3. *Alida van der Straten*, ged. Amsterdam 21 dec. 1721, begr. ald. 22 febr. 1768, tr. Abcoude 12 juli 1745 *Jan Schut*, ged. Amsterdam 31 mei 1714, 'stalmeester, poorter 24 mei 1746, zn. van *Harmanus* (soms *Hendrik) Schut*, stalmeester, en *Jannetje Momsen*.

   Dit echtpaar testeert 21 febr. 1748 voor notaris Mr. Joh. Beukelaar. Op 24 maart 1768 wordt dit testament ter Weeskamer vertoond.

IIIc. *Frans Huijghen van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 6 sept. 1656 (getuigen Gerrit Corn[s]., Maritge Arens, Jannetgen Arensen), poorter van Amsterdam 1 april 1690 als kleermaker, woonde in de Nieuwe Vijzelstraat ald., begr. Amsterdam 18 dec. 1737, tr. ald. 8 nov. 1689 *Anna Sfavermans*, van Nieuwenhuijs (= Neuenhaus), geb. ca. 1660, begr. Amsterdam 13 juli 1707.

Uit dit huwelijk:

1. *Hugo (Huijch) van der Straten*, ged. Amsterdam 3 nov. 1690 (getuigen Arian van der Straten, Maria Stavermans).
2. *Anna van der Straten*, ged. Amsterdam 28 sept. 1692 (getuigen Jan Anbroek, Magtelt Stuurmans), tr. Amsterdam 23 sept. 1713 *Nicolaas Bouman*, ged. ald. 29 okt. 1684, mr. kleermaker, zn. van *Jan Bouman* en *Femmetie Claese*,
3. *Maria van der Straten*.
4. *Harmanus*, volgt IVb.
5. *Anthony*, volgt IVc.
6. *Susanna van der Straten*, ged, Amsterdam 17 juli 1701, † vóór 13 juli 1707.

   Volgens Weeskamerboek van de kerk liet ***Anna*** bij haar overlijden vijf kinderen na. Die worden vermeld d.d. 7 dec. 1712: "Inbreng van Frans van der ***Straeten,*** mr. cleermaker, als vader en voogd van sijn vijff minderjarige kinderen, met name ***Huijgh,*** out 22, ***Anna,*** 20, ***Maria,*** 18, Harmanus, 16 en ***Anthony, 14*** jaeren, ***alle*** geprocreert blij ***Anna Staverman,*** voor 1/3 part in de nalatenschap van hun oom *Jan Staverman*"[42]. Er staat bij geschreven dat ***Anna,*** als gehuwd met *Claes* ***Bouman,*** haar deel kreeg op 24 okt. 1713; ***Huijgh*** kreeg zijn deel op 19 nov. 1715, dus bij meerderjarig worden, en zo ook *Hermanus*, "staande te trouwen", op 24 maart 1722.

IVb. *Harmanus van der Straten*, ged. Amsterdam 21 juli 1697 (getuigen Jan Stavermans, Aeltie Teunis), poorter van Amsterdam 8 okt. 1722 als rijglijfmaker, woonde in de Nieuwe Spiegelstraat, begr. Amsterdam 19 maart 1761, tr. le 's-Gravenhage 5 mei 1722 *Anna Elisabeth* (soms *Anna Maria) Volmer* of *Volma(ar)*, van Wesel, begr. Amsterdam 14 okt. 1724, dr. van *Paulus Volmar;* tr, 2e Amsterdam 27 nov. 1726 *Pieternella Heijman*, begr. Amsterdam 8 juli 1739, dr. van N. *Heijman* en *Sibilla Ouwens;* tr. 3e (ondertr. Amsterdam 11 april 1749) *Aletta Schouhamer*, van Wesel, begr. Amsterdam 5 aug. 176 1, weduwe van *Jan Kramer*.

Weeskamerboek Leidsekerkhof meldt bij de inschrijving van het overlijden van ***Anna Elisabeth*** *Volma*: ***"7*** nov. 1726 heeft ***Harmanus van der Straten*** de weduwnaar verklaart geen middelen te hebben om zijn kind iets voor moeders erf te konnen bewijsen, 't welk ***Frans*** van der ***Straten,*** de grootvader, getuygde waarheyt te zijn."

Uit het eerste huwelijk:

Frans, volgt Va.

De inbreng door weesmeesters van Amsterdam, d.d. 8 juli 1733, als oppervoogden van ***Frans,*** "out 10 jaren, de eenige minderjarige nagelaten soon van *Anna Agnis* (!) *Volmar* (die de eenige nagelaten dogter is geweest van Paulus ***Volmar),*** daar vader van is ***Harmanus van der Straeten*** etc." betreft geld dat ***Frans*** toekomt uit de erfenis' van zijn oom ***Philippus Volmar,*** overleden te Bayonne [43].

Va. *Frans van der Straten*, ged. Amsterdam 7 febr. 1723, poorter als tabaksverkoper (23 april 1762), woont eerst op de Reguliersgracht, later in de Nieuwe Spiegelstraat; vertrekt in 1783 naar Naarden, begr. ald. 4 mei 1787, tr. le Amsterdam 15 april 1762 *Maria Catrina Diening,* geb. Den Ham ca. 1735, begr. Amsterdam 1 jan. 1771; tr. 2e Amsterdam 2 juni 1771 *Adriana Jans de Kruijff,* weduwe van *Cornelis Ros*.

Frans van der Straten bewijst op 24 mei 1771 bij notaris Mr. Johan Beukelaar te Amsterdam'[44] aan elk van zijn beide, kinderen n.l. ***Helena,*** oud 6 jaar, en ***Johannes,*** oud 5 maanden, *f* 2000,— als moeders' erfdeel.

Frans van der Straten, *Adriana* ***de Kruijff*** en ***Helena van der Straten*** leveren op 12 oktober 1783 hun attestatie te Naarden in [45].

Uit diit huweliik:

1. *Harmanus van der Straten*, ged. Amsterdam 1 juli 1763, begr. ald. 6 juli 1763.
2. *Helena van der Straten*, ged. Amsterdam 1 mei 1765, begr. Naarden 6 okt. 1794, tr. Naarden 27 mei 1787 *Willem Jan van Thielen;* hij hertr. (ondertr. Amsterdam 14 febr. 1800) *Reijniera van Harsselaer*, geb. Kuinre, wed. van *Pieter Bakker Schreuder*.

   De trouwinschrijving te Naarden luidt: "getroawd 27 mey 1787 De Heer ***Willem Jan van Thielen,*** j.m., met Mejuffrouw ***Helena*** van. der *Strate*".

   Volgens De Nederlandsche Leeuw 1905, kol. 228, heette hij ***Jan Willem*** en zou hij magazijnmeester zijn geweest. Zijn tweede vrouw wordt daar ***Van*** *Hasselaar* genoemd, wat bepaald onjuist is. Ook bij zijn tweede huwelijk worden aan ***Van*** *Thielen* de voornamen ***Willem Jan gegeven.***

   Uit het eerste huwelijk werd o.a. geboren op 28 maart 1793 ***Frans van der Straten van*** *Thielen*, (voornamen: ***Frans van der Straten,*** familienaam: van. *Thielen*), die te Luik 20 juni 1823 trouwde met ***Henrietta*** *Jacoba Geertruida George*. Hij was toen luitenant der Marechaussee, ridder Militaire Willemsorde. Volgens De Nederlandsche Leeuw — zie boven — werd hij gepensioneerd als ritmeester en overleed te Nijkerk 11 april 1878.

3. *Elsje van der Straten*, ged. Amsterdam 20 aug. 1766, † vóór 24 mei 1771.

---

42. G.A. Amsterdam, Inbrengboek van de Weeskamer, dl. 43, fol. 87.
43. Idem, dl. 48, fol. 87.
44. G.A. Amsterdam, not. arch., inv. nr. 11201.
45. R.A. Haarlem, Lidmatenboek Naarden.

4. *Anna Elisabeth van der Straten,* ged. Amsterdam 1 april 1768, † vóór 24 mei 1771.
5. *Johannes van der Ssraten,* ged. Amsterdam 5 dec. 1770, begr. ald. 23 dec. 1772.

IVc. *Anthony van der Straten,* ged. Amsterdam 25 jan. 1699 (getuigen Barnardus Smit en Geertruijt Stavermans), tabaksverkoper op de Reguliersbreestraat, begr. Amsterdam 9 jan. 1776, tr. (ondertr. Amsterdam 30 april 1739) *Helena Kortman,* geb. Den Ham ca. 1707, begr. Amsterdam 2 mei 1780, dr. van *N. Kortman* en *Maria Oosthuijsen.*

Volgens het kohier van 1742 hield ***Anthony van der Straten,*** Reguliersbreestraat, een tabakswinkel; hij hield een dienstbode, bewoonde een huis met een huurwaarde van *f* 450,— en werd geschat op een inkomen van *f* 1500 's jaars [46].

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna van der Straten,* ged. Amsterdam 21 juli 1743, begr. ald. 6 aug. 1743.
2. *Johannes van der Straten,* ged. Amsterdam 6 juni 1745.
3. *Maria van der Straten,* ged. Amsterdam 8 jan. 1747, tr. (ondertr. Amsterdam 23 maart 1770) *Barend de* Kruijff, wedr. van *Geertruij Doef.*
4. *Frans van der Straten,* ged. Amsterdam 4 juni 1749, begr. ald. 17 juli 1749.

IIb. *Frans Ariens van der Straten,* vleeshouwer, soms beenhakker genoemd, † tussen 20 jan. 1647, als hij nog als doopgetuige optreedt [47] en 10 april 1648, tr. (ondertr. 's-Gravenhage 11 juni 1634) *Lijsbeth Claesdr. (Cooie* of *Colen* j, dr. van *Claes Colen* en *Clara Cocx;* zij hertr. 's-Gravenhage 18 april 1650 *Jan Jansz. Boret,* van Haarlem, vleeshouwer te 's-Gravenhage [48].

De ondertrouwakte luidt: "11 juni 1634 *Frans Adriaenss van Straetssen* j.m., en *Lijsbeth Claes Colen* j.d., b.w. alh.". *Lijsbeth* ***was*** een zuster van ***Magdalena Claes Colen,*** die 's-Gravenhage 12 mei 1624 ondertrouwde met de notaris *Jacob Waelpots van* ***der Vesten*** [49].

Lijsbeth Claesdr., wed. van za. ***Frans Arents van Straten,*** in leven vleeshouwer te 's-Gravenhage, koopt een huis aan de W.Z. van de Raemstraat [50].

Uit dit huwelijk (21 aug. 1666 waren er nog kinderen van *Frans Ariens* in leven [51]):

1. *Magdaleentgen Fransdr. van der Straten,* op 25 mei 1654 zeventien jaar oud [52], begr. Rotterdam 26 juni 1699, tr, (ondertr. Rotterdam 10 mei 1699) *Thomas Groeneveld,* weduwnaar.
2. *Jacob,* volgt IIId.

IIId *Jacob Fransz. van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 9 april 1640, beenhakker te Rotterdam [53], woont aanvankelijk in de West Wagenstraat, later op de Botersloot ald., begr. Rotterdam 5 aug. 1689, tr. le Kralingen 29 april 1663 *Jannetje Pieters,* van Schotland, begr. Rotterdam 26 okt. 1672; tr. 2e *Anna de Riemer.*

Frans koopt 19 jan. 1663 een huis aan de W.Z. van 't Hang [54] en op 7 nov. 1668 een huis aan de W.Z. van de Botersloot te Rotterdam [55].

De ondertrouwakte te Rotterdam luidt: "15 april 1663 ***Jacob Fransz. van der Straten,*** j.m. van 's-Gravenhage, wonende West Wagenstraat., met ***Jannetie Pieters,*** j.d. van Schotland, won. als voren".

Frans wordt in 1674 genoemd als wonend op de Botersloot [56].

Het echtpaar ***Van der Straten-De Riemer*** maakt op 3 jan. 1674 huwelijkse voorwaarden [57].

Uit het eerste huwelijk (bij alle drie dopen is

IVd.

2. *Pieter van der Straten,* ged. Rotterdam 8 sept. 1667.
3. een ongenoemd kind, ged. Rotterdam 21 jan. 1670.

IVd. *Frans van der Straten* (Sr,). ged. Rotterdam 9 april 1665 of 21 jan. 1670, tr. 'le (huwelijksinschrijving niet gevonden) *Eva Arijens;* tr. 2e *Judith Exalto* (*d'Almaras*) (huwelijksinschrijving niet gevonden, ook niet in Gorinchem of Woudrichem), begr. Rotterdam 9 jan. 1722.

Frans van der ***Straten*** is op 3 okt. 1689 nog minderjarige zoon van ***Jacob van der Straten*** [58].

Uit het eerste huwelijk:

1. Frans, volgt Vb.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Jacob,* volgt Vc.
3. *François Exalto,* volgt Vd.

Vb. *Frans van der Straten* (Jr.), ged. Rotterdam 12 jan. 1690, collecteur der bieren, impostmeester, wonend in de Lombaerstraat, later Broederlaan ald., begr. Rotterdam 30 aug. 1752, tr. ald. 9 juli 1713 *Catharina Grel,* ged. Amsterdam 16 okt. 1689, begr. Rotterdam 10 dec. 1734, dr. van *Hendrick Grel* en *Weijbregh Jacobsen.*

Het gemeentearchief van Rotterdam bevat tientallen notariële akten, waarin Frans als collecteur of impostmeester optreedt.

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob van der Straten*+ ged. Rotterdam 7 sept. 713 (getuige Judith van der Straete).
2. *Jacobus van der Straten,* ged. Rotterdam 4 nov. 715 (getuige Judith Exaltus).
3. *Judick van der Straten,* ged. Rotterdam 31 okt. 717 (getuigen Thomas Piesco en Maria Verhul), egr. Rotterdam 11 mei 1788, tr. ald. 29 april 1739 Prof. Dr. med. *Pieter Vink,* geb. Gorinchem, begr. Rotterdam 10 febr. 1773, maar op 21 februari vervoerd naar Gorinchem.
4. *Frans van der Straten,* gad. Rotterdam 21 sept. 1719 (getuige Jacomijna Blommendaal), begr. Rotterdam 11 sept. 1734.
5. *Eva van der Straten,* ged. Rotterdam 4 febr. 1721 (getuigen Matthijs en Eva Blommendaal), begr. Rotterdam 6 aug. 1788 (geen kinderen, impost *f* 30,—), tr. Rotterdam 3 mei 1741 *Jan van Spijk,* van 's-Gravenhage.
6. *Jacobus,* volgt VIa.

46. W. F. M. Oldewelt, Kohier van de Personele Quotisatie te Amsterdam over het jaar 1742, Amsterdam 1945, 2 dln.
47. G.A. 's-Gravenhage, net. arch., inv. nr. 28, fol. 359, d.d. 10 april 1648.
48. Idem, fol. 381, d.d. 22 aug. 1653.
49. Idem, inv. nr. 115, fol. 253, d.d. 28 aug. 1636, en fol. 275.
50. Idem, inv. nr. 78, fol. 107, d.d. 29 april 1648.
51. Idem, Weesk.arch., inv. nr. 2625.
52. Idem, not. arch., inv. nr. 54, fol. 33 verso.
53. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 617, fol. 14, d.d. 19 jan. 1663.
54. Idem, inv. nr. 525, fol. 441.
55. Idem, inv. nr. 934, fol. 789.
56. Idem, Kohier van het Cleijn Familiegeld.
57. Idem, not. arch., inv. nr. 525, fol. 441.
58. Idem, inv. nr. 1461, fol. 72.

7. ***Hendrika Catrijna van der Straten,*** ged. Rotterdam 14 april 1726 (getuigen Anth. Buirt, Catharina de Bruijn), tr. Rotterdam 2 febr. 1746 ***Willem van Ginckel,*** ged. Amsterdam 27 aug. 1719, woont op de Keizersgracht ald. (1746), zn. van ***Willem van Ginckel*** en *Jannetje Molter.*

De familieverhoudingen blijken duidelijk uit het testament van ***François Exalto*** van der ***Straten en Cornelia Bouwens*** d.d. 23 dec. 1755 [59]. Dit echtpaar is kinderloos overleden. De man prelegateert aan Hendrica ***Catarina*** van ***der Straten,*** huisvrouw van ***Willem van Ginkel,*** een bedrag en vermaakt de rest aan "de zoon van comparants broeder van heelen bedde ***Jacobus van der Straten,*** genoemd ***Abraham van der Straten,*** en aan ***Judith, Eva, Hendrica Catharina*** en Mr. ***Jacobus van der Straten,*** nagelaten kinderen van zijn testateurs broeder van halven bedde, ***Frans*** van ***der Straten".***

Frans Jr. testeert 6 aug. 1752, dus enkele weken vóór zijn overlijden, en prelegateert verschillende lijfrentebrieven: aan zijn dochter ***Judith, aan*** zijn dochter ***Eva,*** zijn zoon "de Heer en Mr. ***Jacobus van der Straaten"*** en zijn dochter ***Hendrica Catharina. Zij*** ontvangen bovendien alles wat zij reeds hebben genoten, o.a. datgene wat ***Jacobus*** voor zijn studie nodig had en tevens "voor het kopen van een Cannunniksdij in 't Capittel van St. Pieter te Utregt alsmede van de Heerlijkheid Maelstede". Ook legateert hij nog aan zijn kleinzoon ***Hendrik Vink*** en aan ***Francina, Willemina*** en ***Pieter van Ginkel en*** tenslotte aan ***Francooijsa van*** der ***Straten,*** dochter van zijn comparants zoon Mr. ***Jacob van der Straten*** [60].

VIa. Mr. *Jacobus* ***van der Straten,*** heer van Maalstede, ged. Rotterdam 17 okt. 1723, student te Utrecht in 1746, promoveerde ald. 11 juni 1746, ingeschr. als jur. doct. Leiden 8 aug. 1794, kanunnik van St. Pieter te Utrecht en hoogheemraad wegens dit kapittel (1744), † Leiden 15 sept. 1794, tr. Utrecht 26 okt. 1751 ***Maria Charlotte Odé,*** ged. ald. 24 maart 1726, begr. Kralingen 3 april 1804, dr. van Prof. Dr. *Jacobus* ***Odé*** en diens eerste echtgenote ***Anna*** *Elisabeth* ***van*** *Ewijck.*

Mr. ***Jacobus van der Straten*** koopt en verkoopt huizen te Utrecht aan de O.Z. van de Korte Nieuwstraat en aan de N.Z. van de Minrebroederstraat.

Hij leefde de laatste jaren gesepareerd van zijn vrouw. ***Anna Sandrina Odé,*** "meerderjarige ongehuwde dogter, woonende onder den Ambagte van Kralingen" benoemt in haar testament (beneden *f* 50.000,— gegoed) tot enige en algehele erfgename "haare zuster Maria ***Charlotte Odé,*** wettige gesepareerde huysvrouwe van de Heer en Mr. ***Jacobus van der Straaten,*** mede woonende onder de Ambagte van Kralingen" en bij haar vooroverlijden haar dochter Mejuffrouw Anna ***Elizabeth*** van ***der*** Straten [61].

Uit dit huwelijk:

1. *Françoise* ***Catharina van der Straten,*** ged. Utrecht 30 juli 1752, leeft nog 6 aug. 1752.
2. ***Anna Elizabeth van der Straten,*** leeft nog op 16 aug. 1788.

Vc. ***Jacob van der Straten,*** ged. Woudrichem 21 okt. 1696, koopman te Rotterdam, begr. ald. 1 juli 1755, tr. Rotterdam 25 sept. 1729 ***Helena van*** *Doorn,* ged. Rotterdam 21 okt. 1700, begr. ald. 21 mei 1779, dr. van ***Abram van Doorn*** en ***Helena*** *Doetmenuijt.*

Onder het hoofd "Rekeningen" staat vermeld dat op 26 juni 1754 aan ***Jacob*** van der ***Straten f*** 37:9:14 betaald werd "voor gedane leveranties van witgoed, linnen, kat in de sak, neteldoek etc." Evenzo op 13 okt. 1754, terwijl aan de weduwe van ***Jacob van der Straten*** de op 23 mei 1755 ontstane schuld nog betaald moest worden voor leveranties van "Vries kamerdoek en kat in de Zack" f 4:9:- [62].

59. Idem, inv. nr. 2601, fol. 1909 e.v.
60. Idem, inv. nr. 2793, d.d. 6 aug. 1752.
61. Idem, inv. nr. 3177, fol. 1999, d.d. 16 aug. 1788.

Uit dit huwelijk:

1. ***François*** *Isaac* ***van der Straten,*** gad. Rotterdam 7 juli 1731 (getuigen Francois Exalto van der Straten en Cornelia Bouwens).
2. ***Abraham van der Straten,*** ged. Rotterdam 6 jan. 1733.
3. ***Catharijna van der Straten,*** ged. Rotterdam 23 mei 1734 (getuigen Frans van der Straten en Catharina Grel).
4. ***Abraham van der Straten,*** ged. Rotterdam 14 febr. 1737, koopman, begr. Rotterdam 8 sept. 1782, tr. ald. 25 jan. 1761 ***Anna Maria Dutilh,*** geb. Rotterdam 22 sept. 1733, begr. ald. 12 sept. 1782, dr. van *Jacques* ***Dutilh*** en *Jeanne* ***Babault.***

Abraham was, volgens de rekening van de boedel van ***Agatha van Doorn,*** die ongehuwd is overleden, het enige kind van ***Helena van Doorn*** [63]. De drie eerder geboren kinderen zijn dus allen jong overleden. Het huwelijk ***Van der Straten- Dutilh*** bleef kinderloos.

Abraham was koopman in tabak, die hij per schip liet aanvoeren [64]. Hij maakte met zijn a.s. echtgenote huwelijkse voorwaarden in het Frans d.d. 4 jan. 1761 [65], en testeerde met zijn vrouw op 27 febr. 1761 [66]. Hij verleent zijn vrouw volmacht als hij voor zaken afwezig is [67].

In 1781 en 1782 verschijnt in akten "Mejuffrouw ***Anna Maria Dutilh,*** huisvrouw van de Heer ***Abraham van der Straten*** en vermits de ongesteldheidt van zinnen van den voorn. haren man geauthoriseert, en gequalificeert door de Ed. Groot Achtbare Heeren van de Weth dezer Stadt" [68].

Vd. ***Frans Exalto van der Straten,*** ged. Woudrichem 24 aug. 1698, aanvankelijk schrijnwerker, later binnenvader van het werkhuis, te Rotterdam, † Rotterdam 4 jan., begr. ald. 8 jan. 1756 (impost *f* 15), tr. Rotterdam 7 aug. 1726 ***Cornelia Bouwens,*** begr. ald. 27 nov. 1759, dr. van ***Franco Bouwens*** en ***Anna*** *Blommendaal;* ***zij*** hertr. Rotterdam 18 dec. 1757 ***Pieter van Doodewaart,*** wedr. van N.N.

Frans (***François***) ***Exalto*** van der ***Straten*** en ***Cornelia Bouwens*** testeren 23 dec. 1755 — zie bij ***Frans*** Jr. — en zijn dan beneden f 20.000 gegoed [59].

Het echtpaar erft van ***Cornelia Bras,*** weduwe van ***Gillis van Vliet*** [69].

Frans Exalto is zonder nakomelingen overleden [70]. ***Cornelia Bouwens*** is enige en algehele erfgename van Sr. ***Albert*** *Blommendael,* haar oom. Deze ***Albert*** was "keurmeester van den Haring en Visch" en werd door ***Cornelia*** op 31 dec. 1756 met een legaat bedacht [71].

Uit dit huwelijk:

1. Dr. ***Aalbertus van der Straten,*** ged. Rotterdam 30 sept. 1727 (getuigen Jacob van der Straten en Elisa-

62. Idem, inv. nr. 2818, fol. 752 e.v.
63. Idem, inv. nr. 2976, fol. 144, anno 1761.
64. Idem, inv. nr. 2611, fol. 716 en 1109, anno 1761.
65. Idem, inv. nr. 2708, fol. 56.
66. Idem, inv. nr. 2611, fol. 472.
67. Idem. fol. 673.
68. Idem; inv. nr. 3010, fol. 952, d.d. 1 en 5 juni 1781, en inv. nr. 3011, fol. 909, d.d. 17 aug. 1782.
69. Idem, inv. nr. 1894, fol. 753 e.v.
70. Idem, inv. nr. 2602. fol. 122. d.d. 20 febr. 1756.
71. Idem, fol. 1625, d.d. 29 okt.' 1756, en fol. 1927 e.v.

beth Bloemendaal), † 9 nov. 1753, 25 jaar oud,, begr. Rotterdam 13 nov. 1753 [72].

Het Album Studiosorum van de Universiteit van Leiden vermeldt op 9 sept. 1745: *"Albertus* van der Straten, Roterodamo-Batavus, 16 M.", maar in het Album Studiosorum van Utrecht staat in 1751: *"Albertus Ex Alto van der Straaten,* Rotterodamo-Batavus".

Vermoedelijk is toen de achternaam van de vader als *Exalto van der Straten* gelezen; hij promoveerde ald. 6 aug. 1751.

2. ***Exalto van der Straten,*** ged. Rottendam 27 sept. 1731 (getuigen Frans' van der Straten en Catharina Grel).
3. ***Catharina** Johanna* **van der Straten,** ged. Rotterdam 29 april 1734, begr. ald. 16 aug. 1735.

IIc. ***Laurens Adriaen van der Straten,*** geb. ca. 1610, vleeshouwer te 's-Gravenhage, wonende op de Burgwal ald. (1652). begr. 's-Gravenhage 24 juli 1652, tr. le (ondertr. 's-Gravenhage 20 maart 1633) ***Maria Smout,*** dr. vaa ***Adriaen** Pieters* ***Smout*** en *Fijtken* ***Pieter** Zegersdr.*; tr. 2e 's-Gravenhage 6 april 1642 ***Maria Boudesteijn,*** † ald. 23 febr. 1697, dr. van Adriaen Claes ***Boudesteijn,*** timmerman. [73], en *Neeltje* ***Ponse van** IJselsteijn*; ***zij*** hertr. 's-Gravenhage 19 maart 1656 ***Johannes Vermeulen,*** van Brugge.

Volgens een transport van 19 juli 1647 verkopen *"Lijntje Jansdr.*, wed. ***Adriaan** Pieters* ***Smoudt,*** ende *Anneken Pieters van* ***Twist,*** wed. ***Pieter Smout, Lourens van der Straten*** als vader en voocht van sijne twee minderjarige kinderen, geprocreërt bij ***Maritge** Arijensdr. Smouth,* mitsgaders ***Johan Smoudt*** schepen, ende ***Dirck** Jansz.* ***Houttuijn,*** bloetvoochden van voorn. weeskinderen" een huis te 's-Gravenhage [74].

Adriaan** Pieters* ***Smout tr. le (ondertr. 's-Gravenhage 1 nov. 1603) ***Fijtken Pieter Zegersdr.*** van *Doren,* en tr. 2e (ondertr. 's-Gravenhage 16 sept. 1618) *Lijntgen* Sas.

Een transport in 1652 [75] betreft de verkoop van een huis te 's-Gravenhage aan ***Laurens van der Straten*** door ***"Lijntje Jans** Sas,* wed. ***Adriaen** Pieters* ***Smout,*** voor de helft, ***Adriaan** Jans* ***Borsman,*** gehuwd met *Annetje* ***Pieters van Twist,*** tevoren wed. ***Pieter** Adriaans* ***Smout*** voor ¼; ***Dirck Jans van** Houtthuijn* ***als*** oud-oom voor hemzelven als voor ***Johan Smout,*** schepen, mede oud-oom van *Fijtjen* en ***Adriaan van der Straten,*** geprocreëert bij wijlen ***Maria Smout*** voor ¼ mede-erffgenamen van ***Adriaan** Pieters* ***Smout*** voornoemd".

Het transport van ***28*** mei 1654 [76] bericht overdracht van een huis te 's-Gravenhage door ***"Jan** Adriaens* ***Boudesteijn,*** schoenmaker, ***Willem** Dircxs* ***van** Burch,* mr. timmerman, gehuwd met ***Adowy** Pieters* ***van** Santen,* ***Maria Boudesteijn*** wed. van *Lourens* ***van Straeten,*** *Hendrick* ***van Coevenhoven,*** gehuwd met ***Annitgen Boudesteijn, Haefgen** Boudesteijn,* j.d., en ***Pons** Pieters* ***van Santen,*** wonende te 's-Hertogenbosch, tesamen voor henzelf als voor *Cornelis* ***Arents** Boudesteijn,* uitlandig, allen kinderen ***en*** erfgenamen van *Neeltge Ponse* ***van** IJselsteijn,* ***in*** haer leven wed. van ***Adriaen Claes** Boudesteijn".*

***Adriaen Claes** Boutesteijn,* timmerman, is op 22 febr. 1632 omtrent 42 jaren oud [77].

Uit het eerste huwelijk:

1. N.N., "waer af de vader is ***Lauwerens Arentsen",*** ged. 's-Gravenhage 8 jan. 1634.
2. ***Sophia*** (*Fijtje*) ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 10 dec. 1634, (vader Lauris Arens, kind Soffia), tr. 's-Gravenhage 30 april 1656 ***Johan van** Blade(n),* bij huwelijk vaandrig, daarna luitenant en nog later wijnkoper, zn. van ***Dirk van Bladen*** en *Geertruijd* ***de Veer.***

Het echtpaar is mede-erfgenaam van Ds. ***Adriaen** Smoutius,* predikant te Amsterdam [78]. Voor Ds. *Smoutius* zie men ook Elias, De Vroedschap van Amsterdam.

3. *Magdaleenten* ***van der*** Straten, ged. 's-Gravenhage 15 juli 1636 (vader Louwijs Adriaensen).
4. *Huijch* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 18 febr. 1637 (vader Laurens Arens).
5. ***Adriaen van der** Straten,* ged. 's-Gravenhage 21 maart 1638 (vader Louwijs van Straten).
6. ***Arie (Adriaan),*** volgt IIIe.

Uit het tweede huwelijk:

7. ***Maria van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 3 mei 1643 (getuigen Willem Dircxen van der Burch, Anneken Houtuijn).
8. ***Adriaen,*** volgt IIIf.

Dit is dus de tweede zoon van ***Laurens*** die ***Adriaen*** werd genoemd. Beiden hadden nakomelingen. De juistheid van het hier gestelde blijkt uit een akte van 23 aug. 1666 [79], waarin een testament voorkomt van de dan nog ongehuwde ***"Maurits Louwerisx. van der Straten,*** soon van ***Louwerens** van Straeten* en ***Maria** Boudesteijn",* in verband met zijn voornemen een reis naar Frankrijk te maken. Hij legateert daarin aan ***"Sophia Louwers van der Straten,*** sijne halve suster, huysvrouw van Vendrich ***Johan van** Blaede f* 50", een zelfde bedrag aan *"Arij* ***Louweris van der Straten,*** mede sijn halve broeder", en de rest van zijn bezit aan zijn "heele broeder en zuster ***Arij*** en *Cornelia* van der ***Straten".*** Zie ook het testament van ***Adriaen van der Straten*** en ***Anna van Deuverden*** d.d. 20 aug. 1673 [80].

9. ***Maurits,*** volgt IIIg.
10. ***Pieter van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 8 sept. 1648 (getuigen Dirck Jorissen van Waelsdorp, Annetje Pieters).

11. *Cornelia* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 18 febr. 1652 (getuigen Michiel de Hertoch, Johanna Waelsdorp), † ald. 8 lokt. 1736, tr. 's-Gravenhage 8 aug. 1679 *Johan* ***de** Ruijt,* ged. 's-Gravenhage 17 juni 1653, biersteker ald. (1697), marktschipper op Breda, begr. 's-Gravenhage 25 okt. 1723, zn. van ***Cornelis de** Ruijt* en *Susanna* ***Jans*** [81].

Cornelia testeert 2 dec. 1707 en benoemt haar neef ***Luurens van der Straten Mauritszoon,*** burger en mr. zilversmid, tot eventuele voogd [82].

Zij compareert met haar man en met ***Anna van** Deuverden,* na het overlijden van ***Johan** Boudesteijn,* broer van ***Maria,*** op ***31*** mei 1701 [83].

Het echtpaar testeert 18 maart 1721 [84]. *Cornelia* maakt nog op 6 aug. 1735 en op 21 april 1736 een testament-bij-notaris Johs. Sijthoff te 's-Gravenhage.

Hun boedelscheiding is gedeponeerd bij de Weeskamer van Delft [85].

72. Idem, inv. nr. 2602, fol. 349.
73. G.A. 's-Gravenhage, not.arch., inv. nr. 69, fol. 26, d.d. 22 febr. 1632.
74. Idem, transportregister, d.d. 19 juli 1647.
75. Idem, d.d. 5 april 1652.
76. Idem, d.d. 28 mei 1654.
77. Idem, not. arch., inv. nr. 69, fol. 126.
78. Idem, inv. nr. 413, fol. 176, d.d. 9 mei 1665,
79. Idem, inv. nr. 296, fol. 50.
80. Idem, inv. nr. 259, fol. 274.
81. Idem, inv. nr. 670, fol. 15, d.d. 14 jan. 1693, en inv. nr. 674, fol. 304, d.d. 27 sept. 1697.
82. Idem, inv. nr. 684, fol. 567.
83. Idem, inv. nr. 678. fol. 263.
84. Idem; inv. nr. 698, fol. 117.
85. G.A. Delft, Weeskamerarch., inv. nr. 1461, d.d. 14 nov. 1738 en 23 okt. 1744.

IIIe. *Adriaan van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 6 maart 1639 (getuigen Jan Pietersz. Smout en Geertje Jans; vader Lourens Arens, moeder Maria Smouts), koopman in zijde stoffen, raad en vroedschap 7 sept. 1672—† (na nov. 1691) ald., "mitsgaders gecommitteerde in de societeijt deser stede", kapitein van de schutterij te 's-Gravenhage, tr. Loosduinen 22 sept. 1658 *Maria Verhouck* (ook *Van der Hoek* e.d.), begr. ald. 15 febr. 1692 als „de weduwe van den Heer Vroedschap *Verstraeten* op de Prinsegracht", dr. van *Pieter Verhouck*, sijdecramer, en *Anna van Nes*.

Het echtpaar testeert 25 maart 1662 [86]. In het notarieel archief van 's-Gravenhage bevinden zich talrijke akten, waarin deze ***Adriaan*** voorkomt. De weduwe testeert 5 febr. 1692 [87].

De boedelscheiding van Sr. ***Pieter Verhoek***, wedr. van Anna van Nes, noemt hun kinderen en erfgenamen:

a. ***Dirckje Verhouck,*** gehuwd met ***Michiel Bent,*** koopman te 's-Gravenhage;
b. ***Brechje Verhouck,*** gehuwd met ***Joost van der Nolck,*** koopman te Amsterdam;
c. ***Johannes Verhouck,*** luitenant onder de compagnie van Sr. Livius van Scheltinga te Leeuwarden;
d. ***Anna Verhouck,*** gehuwd met ***Maurits van der Straten,*** wijnkoper;
e. ***Maria Verhouck,*** gehuwd met ***Adriaen van der Straten,*** koopman te 's-Gravenhage;
f. ***Andries Verhouck,*** koopman wonende te Leeuwarden.

De boedel was *f* 19600 waard en omvatte o.a. ook huizen te Rotterdam.

Uit dit huwelijk:

1. *Maria van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 10 aug. 1659, † ald. 3 mei 1661.
2. *Laurens*, volgt IVe.
3. *Johanna van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 21 juni 1662, (getuigen Johannes Vermeulen, Dirck en Anna Verhouck), begr. Amsterdam (N.k.) 23 sept. 1713, tr. 's-Gravenhage (Kl. k.) 18 aug. 1699 *Cornelis Hobbe*, ged. Amsterdam (Z.k.) 2 april 1659, koopman te Amsterdam, begr. ald. (N. k.) 3 dec. 1712, zn, van *Hobbe Corneliss*, zeilmaker, en *Lijsbeth Pieters*.
4. *Pieter van der Straten*, gad, 's-Gravenhage (Kl.k.) 26 sept. 1664, † ald. in maart 1665.
5. *Adriaan van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 28 maart 1666 (getuigen de Vorstinne van Hanolt en princes Maria van Oranje).
6. *Henriëtte Maria van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 28 maart 1666, tweeling met de voorgaande (getuigen idem), † Amsterdam 10 mei, begr. ald. 13 mei 1724, tr. ald. 30 juni 1709 *Everaard Temminck*, geb. Amsterdam 31 maart 1665, koopman en commissaris te Amsterdam, † ald. 22 juni 1719, zn. van *Jean Temminck* en *Sibilla van der Hoeven* en laatst. wedr. van *Clara de Vrij*.
7. *Pieter*, volgt IVf.
8. *Johannes van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (Kl.k.) 1 nov. 1669 (getuigen Michiel Bent, Adriaan van der Straten, Maria Boudesteijn), begr. ald. 17 sept. 1670.
9. *Adriaan van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (Kl.k.) 17 okt. 1670, † in Oost-Indië vóór 17 aug. 1698.
10. *Wilhelmus van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (N.k.) 4 okt. 1672 (getuigen Hr. Bailluw Johan van Banken, Hr. Willem Lesir, Anna Verhouck), "innocent", † 's-Gravenhage vóór 21 juni 1720 [88].

Op 17 augustus ***1698*** compareren te 's-Gravenhage "de Hr. ***Laurens van der*** *Straten*, rade en vroedschap deser stede, Juffrouwen ***Johanna*** en ***Henriëtte Maria van. der Straten,*** mitsgaders de Hr. ***Pieter van der Straten,*** zo voor zich zelf als zich sterk makende voor ***Willem van der Straten,*** tesamen kinderen en erfgenamen van ***Adriaan van der Straten,*** in sijn leven mede raad en vroedschap, mitsgaders coopman alhier" [89].

IVe. *Laurens van der Straten*, gad. 's-Gravenhage (Gr.k.) 1 sept. 1660 (getuigen Johan van Bladen, Michiel Bent, Maria Boudesteijn), koopman in zijde stoffen, raad en vroedschap 2 dec. 1692—† te 's-Gravenhage [90], † 17 aug. begr. ald. 22 aug. 1714, tr. le Amsterdam (N.k.) 2 mei 1684 *Sara Hobbe*, ged. Amsterdam (O.k.) 10 aug. 1663, begr. 's-Gravenhage 2 dec. 1694, dr. van *Hobbe Cornelis Hobbe* en *Lijsbeth Pietersdr.;* tr. 2e 's-Gravenhage (Kl.k.) 12 aug. 1698 *Elisabeth Havius*, ged. ald. (Gr.k.) 25 jan. 1671, begr. 's-Gravenhage 30 okt. 1702 [91], dr. van Mr. *Jacob Havius*, advocaat voor het Hof van Holland, en *Johanna van der Heijden*.

Huwelijkscontract tussen ***Laurens en Sara*** werd gemaakt op 6 april 1684 bij notaris Jacob Moathaan te Amsterdam. Hun testament is van 2 febr. 1693 [92].

Op 10 mei 1703 compareert "D'Heer ***Laurens van der Straeten,*** vroetschap van 's Gravenhage', als in huwelijk gehad hebbende juffr. ***Elisabeth*** *Havius,* ***in*** die qualiteyt voor hemzelven als ook als voogd over sijn minderjarig kint" ten behoeve van de boedelscheiding van Mr. ***Jacob*** *Havius*, "in sijn leven advocaat voor den Hove van Justitie1 alhier; samen met, Mr. ***Willem*** *Havius,* advocaat voor den Hove van Hollant en juffr. *Arnolda Havius*" [93].

Laurens van der Straten, raad en vroedschap van 's-Gravenhage, transporteert 12 nov. 1712 een huis c.a. ald. aan zijn zoon Mr. Cornelis *van* der ***Straten,*** advocaat voor het Hof van Holland.

In een akte voor notaris H. Hammius te Kuilenbasg, d.d. 24 juli 1720, machtigen ***Johan George Winter*** en *Amerentia van* ***Roden*** hun schoonzoon Mr. Cornelis *van der* ***Straten,*** advocaat voor het Hof van Holland (zie bij Ve).

Uit het eerste huwelijk:

1. *Maria van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (Hoogd. k.) 23 april 1685.
2. *Maria Elisabeth van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (Gr. k.) 29 mei 1686, † 's-Gravenhage 8 maart, begr. ald. 13 maart 1762.
3. *Cornelis*, volgt Ve.
4. *Maria Elisabeth van der Straten, ged.* 's-Gravenhage 30 mei 1691.
5. *Maria Adriana van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 22 febr. 1693, begr. ald. 3 april 1699.
6. *Willem Hobbe*, volgt Vf.

Uit het tweede huwelijk:

7. Mr. *Adrianus van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (N. k.) 22 sept. 1699, jur. stud. te Franeker 17171'18,

---

86. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 295, fol. 43 en 45, en inv. nr. 425, fol. 209.
87. Idem, inv. nr. 669, fol. 62.
88. Idem, transportregister, d.d. 21 juni 1720.
89. Idem, not. arch., inv. nr. 675, fol. 419.
90. Idem, inv. nr. 671, fol. 31, d.d. 2 febr. 1693.
91. Zie verder: Idem, inv. nr. 1068, fol. 406 en 471.
92. Idem, inv. nr. 671, fol. 31.
93. Idem, inv. nr. 1068, fol. 471.

jur. cand. ald. 26 juni 1721, promoveert ald. 18 aug. 1721, als jur. doct. te Leiden ingeschr. 10 febr. 1727, eerst advocaat voor het Hof van Justitie, veertigraad en pensionaris 11 juni 1742-3 mei 1749 te Leiden (blijkens zijn optreden als doopgetuige op 14 april 1745), daarna secretaris van de Staten van Holland en West-Friesland, † (impost *f* 30 bet. Leiden 14 febr.) 1757, tr. Leiden 20 mei 1727 *Theodora Toornvliet* [94], ged. ald. (Hoogl. k.) 16 febr. 1698, begr. ald. tussen 20 en 27 okt. 1759, dr. van Mr. *Abraham Toornvliet*, advocaat voor het Hof van Holland, en *Maria Krul*.

8, Jacoba Johanna van der Straten, ged. 's-Gravenhage (Kl. k.) 18 febr. 1701, † ald. 3 aug., begt. ald. 7 aug. 1702 (impost f30).

Ve. Mr. *Cornelis van der Straten*, ged. 's-Gravenhage (Gr.k.) 30 nov. 1687, jur. student Leiden 28 aug. 1711 (24 jaar), promoveert ald. 8 sept. 1711, advocaat voor het Hof van Holland, † 's-Gravenhage 5 febr. 1725 (impost bet. ald. 8 febr. *f* 30), tr. 's-Gravenhage 19 april 1720 *Maria (de) Winter*, ged. ald. (Kl. k.) 27 juni 1694, dr. van *Johan George Winter* en *Amerentia van Roden*.

Uit dit huwelijk:

1. *Adrianus Johannes van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 20 okt. 1720, † ald. vóór 8 febr. 1725.
2. *Sara Johanna van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 12 'sept. 1723, † ald. vóór 8 febr. 1725.

Vf. *Willem Hobbe* (bij zijn doop alleen *Hobbe* genoemd) ***van der Straten***, ged. 's-Gravenhage 28 nov. 1694 (waarbij zijn moeder "salige *Sara Hobbe*" werd genoemd), kanunnik ten Dom te Utrecht (1718—1727), tr. Amsterdam 25 april 1720 ("oud 25 jaar") *Christina Zuhtn*, ged. ald. 19 maart 1694, begr. Amsterdam 18 febr. 1764, dr. van *Ernst Zuhm* en *Susanna van Coppenol*.

Uit dit huwelijk:

1. *Sara Cornelia van der Straten*, ged. Utrecht 17 dec. 1720, † ald. 30 dec. 1720.
2. *Adriaan van der Straten*, ged. Utrecht 25 dec. 1721, † ald. 26 dec. 1721.
3. *Adriaan Ernst van der Straten*, ged. Utrecht 8 mei 1725, † ald. 7 aug. 1725.

IVf. *Pieter (Petrus) van der Straten*, geb. 22 febr., ged. 's-Gravenhage 26 febr. 1668, schrijver van de Lijfcompagnie van de Erfstadhouder te Leeuwarden 15 april 1689, solliciteur-militair ald., burger van Leeuwarden 24 dec. 1700, † ald. 17 april 1708, tr. (ondertr. Leeuwarden 21 juni 1700, attest naar Jorwerd 30 juni 1700) *Reinuke Bruinsma*, geb. Hallum 12 aug. 1674, begr. Leeuwarden (W.k.) 20 maart 1739, dr. van *Keijmpe Bruinsma*, notaris, secretaris en ontvanger van Leeuwarderadeel, en *Trijntje Horatii: zij* hertr. (ondertr. Leeuwarden 14 febr. 1716) *Samuel Astwarda*.

> "d'Heer Pieter *van* der ***Straten,*** solliciteur militair tot Leeuwarden en jegenwoordig alhier", treedt op 12 nov. 1700 te 's-Gravenhage op als executeur van het testament van wijlen zijn moeder juffr. ***Maria*** *Verhoek*, in haar leven wed. van wijlen d'Heer *Adrijaen* van der *Straten*, in sijn leven vroedschap van 's-Gravenhage, en machtigt zijn broeder *Laurens van der Straten*, mede vroedschap van 's-Gravenhage [95].
>
> "Juffr. ***Reinuke*** *Bruijnsma*, eghte huysvrouw van de Heer Samuel ***Astwarda,*** monstercommissaris deser Provincie en schepen der Stad Leeuwarden, gesterckt met deselve, verclare te donateren en te schencken aan mijn soon ***Keimpo van der Straaten,*** J.U. Dr. en mede Advt. voor den Hove van Frieslandt, haar gereghte helfte van de huysinge en stallinge in 't Ruijtersquartier alhier, bij *Claes Buijsingh* gebruyckt" [96].

Uit dit huwelijk:

1. *Adrianus*, ged. Leeuwarden 25 mei 1701, † ald 31 juli 1701.
2. *Keimpeus* (*Campegius*), volgt Vg.
3. *Adrianus*, volgt Vh.

> ***Keimpo*** en *Adrianus*, minderjarige kinderen van ***Pieter van der Straten,*** delen mee in de erfenis van ***Willem van der Straten*** volgens transport van 21 juni 1720.

Vg. Mr. *Campegius van der Straten*, ged. Leeuwarden 3 jan. 1703, student te Franeker 11 febr. 1720, als jur. cand. ingeschreven 1723/'24, promoveert tot jur. doctor 3 juli 1724, advocaat voor het Hof van Friesland, lidmaat van de geref. kerk te Leeuwarden op belijdenis 16 okt. 1726, rentmeester, 's lands fiscaal en vendumeester op Ameland 1727, baljuw van de heerlijkheid Ameland 1738, tenslotte "Thesaurier en Rentmeester Generaal van hare Koninklijke Hoogheyt de Prinsesse Gouvernante" te 's-Gravenhage, † ald. 5 febr. 1761, tr. Leeuwarden 25 mei 1725 *Machteld Arents*, geb. Deventer 24 sept. 1702, † 16 mei, begr. 's-Gravenhage 24 mei 1777, dr. van *Cornelis Arents*, gemeensman te Deventer, en *Margaretha Slichtenbree* [97].

> Erfgenamen van "***Mechteld Arents,*** wed. wijlen den WelEd. en Gestr. Heer Mr. *Campegius* van der ***Straten,*** in sijn leven Thesaurier" etc. zijn d.d. 16 juni 1777: Mr. Cornelis, commies fiscaal, Mr. *Adrianus* ***Jo***hannes, rentmeester van de exploiten, ***Petrus,*** baljuw en rentmeester op Ameland, ***Anna Regina*** als voogdes over Mr. ***Adrianus,*** en ***Eva*** *Kuijper*, enige nagelaten dochter van ***Renouke van der Straten*** [98].

Uit dit huwelijk:

1. *Reijnoucke van der Straten*, geb. Leeuwarden 20 maart 1726, tr. Nes op Ameland 20 april 1749 *Pieter Kuiper*, drossaard en rentmeester op Terschelling en Grient, later ontvanger-generaal van Noord-Holland en West-Friesland, † Enkhuizen 18 jan. 1775, zn. van *Jacob Kuijper*, president-commissaris van huwelijkszaken te Enkhuizen.

   > *Reijnouke* is op ***20*** mei 1774 gesepareerde echtgenote van ***Pieter*** *Kuijper* [99]. Dit echtpaar had slechts een dochter ***Eva Kuiper,*** ged. West-Terschelling 28 dec. 1749, gehuwd met de cornet *Fredrik Willem Bing* [100].
2. *Margaretha van der Straten*, ged. Nes 29 aug. 1728, † ald. 30 april 1729.
3. *Samuel*, volgt VIb.
4. *Cornelis*, volgt VIc.

---

94. Voor de verdeling van haar erfenis, zie: G.A. Leiden, not. arch., inv. nr. 3929, fol. 183, 185, 209 en 211.

95. G.A. 's-Gravenhaae. not. arch., inv. nr. 1068. fol. 85.
96. G.A. Leeuwarden, Weesboek, d.d. 27 sept. 1724.
97. J. G. H. R. Bönhoff, Verzameling van aantekeningen betreffende geslachten, waaruit voorouders van Cathinca Ida Cornélie Bönhoff zijn voortgekomen, Tiel, 1914.
98. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 4380, fol. 315 e.v. en fol. 383.
99. Idem, inv. nr. 3945, fol. 271.
100. Idem, inv. nr. 4380, fol. 383, d.d. 16 juni 1777.

5. *Adrianus Johannes,* volgt VId.
6. *Petrus van der Straten,* ged. Nes 3 okt. 1734, † ald. 15 nov. 1734.
7. *Petrus,* volgt VIe.
8. *Anna van der Straten,* ged. Nes 29 sept. 1737, † ald. 6 nov. 1737.
9. *Frederika Hendrika* (ook *Harmina) van der Straten,* ged. Nes 4 sept. 1740, † ald. 5 okt. 1740.

VIb. Mr. *Samuel van der Straten,* ged. Nes (Ameland) 5 nov. 1730, jur. student Leiden 19 okt. 1751, promoveert ald. 29 mei 1752, monster-commissaris wegens de Admiraliteit te Amsterdam, schepen van Alkmaar (1757, 1758), begr. ald. 4 okt. 1759, tr. Amsterdam 11 aug. 1753 *Anna Regina van der Straten* (Vh, 3), ged. ald. 18 mei 1732 (als *Regina),* begr. Alkmaar 21 maart 1787, dr. van *Adrianus van der Straten* en *Johanna Paling.*

Adrianus van der Straten had uit zijn eerste huwelijk met ***Mensina de Vries*** een dochter ***Anna Regina,*** ged. 16 nov. 1725 en uit zijn tweede huwelijk, met ***Johanna Paling,*** twee maal een dochter die alleen ***Regina*** werd gedoopt. Toch moet de echtgenote van Mr. Samuel de laatstgeboren ***Regina*** zijn, omdat die bij de ondertrouw 21 jaar oud was.

Mr. Samuel en zijn echtgenote testeren 24 juli 1754. ***Samuel*** wordt in dat stuk genoemd "commissaris van de monstering in Texel wegens het edele Mogende Collegie ter Admiraliteyt te Amsterdam" [101].

Uit dit huwelijk:

1. *Magdalena van der Straten,* gad. Alkmaar 1 april 1754, begr. ald. 25 april 1754.
2. Mr. *Adrianus van der Straten,* ged. Alkmaar 31 juli 1755, jur. student Leiden 30 juni 1774, promoveert ald. 4 sept. 1775, ontvanger der verpondingen, vroedschap en (president-) schepen te Alkmaar 1778—1788, † Alkmaar 26 okt., begr. 31 okt. 1797, tr. IJsselstein 10 juli 1785 *Jacoba Theodora Vollenhoven,* geb. 's-Gravenhage 16 sept. 1750, † Alkmaar 10 mei 1823, dr. van Mr. *Johannes Vollenhoven,* advocaat te 's-Gravenhage, en *Magdalena Heins; zij* hertr. (huw. voorw. Alkmaar 24 jan. 1799 [102]) *Johannes van der Horst,* † Alkmaar 15 juni 1813.

   Het echtpaar ***Van der Straten-Vollenhoven*** testeert 16 febr. 1786 (beneden ƒ 50.000 gegoed) [103].

   Adrianus kocht nog Op 26 jan. 1786 voor ƒ 6000 de buitenplaats "Ter Weergaade" met huismanswoning, stalling en werf in de Nieuwpoort. Deze buitenplaats werd 1 augustus 1800 weer verkocht.

   Jacoba Theodora *Vollenhoven* testeert als weduwe op 7 april 1798 en benoemt tot erfgenamen, voor de ene helft Sara ***Johanna van der Straten*** (Vh, 5), huisvrouw van Jacob *Visscher,* en voor de andere, helft haar moeder ***Magdalena Heins,*** weduwe *van* ***Johannes Vollenhoven*** [104].
3. en 4. Op 28 dec. 1756 en op 20 dec. 1758 werden nog twee kinderen van *Samuel van der Straten* te Alkmaar begraven.

VIc. Mr. *Cornelis van der Straten,* ged. Nes (Ameland) 1 juni 1732, stud. te Deventer 9 sept. 1751, stud. te Franeker 1752, als jur. cand. ald. ingeschr. 11 okt. 1754, promoveert ald. 15 okt. d.a.v., commies-fiscaal in West-Friesland en het Noorderkwartier, † Hoorn 3 aug. 18 11, tr. Medemblik 26 nov. 1758 *Agatha Heijnsius van Willigen,* geb. ald. 12 april 1738, † Hoorn 25 nov. 1815, dr. van *Carolus Heijnsius van Willigen,* raad, schepen en burgemeester te Medemblik en *Anna Oostwouder.*

Uit dit huwelijk:

1. *Campegius,* volgt VIIa.
2. *Carel van der Straten, geb.* Hoorn 28 okt. 1760, vroedschap en schepen te Alkmaar van 1788-1792, thesaurier ald. 1794 en 1795, † Hoorn 16 febr., begr. Alkmaar 21 febr. 1828, tr. Leiden 31 aug. 1790 *Sara Elberta Elisabeth Rijgerbos,* ged. 's-Gravenhage (?) 1 okt. 1763, † Alkmaar 12 aug. 1810, dr. van Mr. *François Rijgerbos,* advocaat, pensionaris van Haarlem (1764—1767), daarna raadsheer in het Hof van Holland, en *Sara Clasina ter Brugge.*

   Het echtpaar testeert 20 jan. 1809 (beneden ƒ 50.000 gegoed). De testateur benoemt tot erfgenaam voor de ene helft "zijn Heer broeder den Wel Edelen Heer ***Campegius van der Straten*** woaende te Hoorn, en voor de wederhelft de beide kinderen van zijn overleden broeder de Hr. en Mr. ***Pieter van der Straten,*** gewoond hebbende binnen de stad Hoorn, met name ***Agatha Cornelia van der Straten*** en ***Antje van der Straten".*** De testatrice benoemt voor de ene helft van haar bezit tot erfgenaam haar zuster ***Anna*** *Geertruijd* ***Rijgerbos,*** huisvrouw van Mr. ***Anthony Pieter*** *Duijvensz.* te Enkhuizen en voor de wederhelft de kinderen van haar overleden broeder Mr. ***Anthony*** Jan *Rijgerbos,* met name ***Wilhelmina Anna Rijgerbos,*** huisvrouw van ***Willem Hendrik Ouwens*** te 's-Gravenhage, ***Ester Sara Elisabeth*** *Rijgerbos,* huisvrouw van ***Maarten van der Koog*** te Nijmegen, en Maria Antoinette *Rijgerbos* te 's-Gravenhage [105].
3. *Petrus,* volgt VIIb.
4. *Anna van der Straten,* geb. Hoorn 1 okt. 1763, † ald. 14 maart 1783.

VIIa. *Campegius van der Straten,* ged. Hoorn 30 sept. 1759, poorter van Amsterdam 31 juli 1786 als "banquier en liquidatie boekhouder van de 0.1, Compagnie Hoorn", regent Aalmoezeniershuis van 1792-1797, regent van het krankzinnigenhuis in 1793, later verhuisd naar Hoorn, lid van de raad ald., † Hoorn 23 febr. 1837, tr. Amsterdam 8 mei 1784 *Anna Cornelia van Dijk,* ged. ald 6 april 1766, † Hoorn 26 nov. 1830, dr. van *Hendrik van Dijk* Jr., koopman op de Dam, en *Wilhelmina van Diepenheim.*

Uit dit huwelijk:

Agatha Anna van der Straten, geb. Amsterdam 25 april 1786, † Brummen 11 jan. 1848, tr. Hoorn 8 okt. 1807 Ds. *Pieter Huibert Nahuijs,* geb. Leiden 13 juli 1781, predikant te Utrecht, † ald. 18 april 1863, zn. van Dr. *Gerard Johan Nahuijs* en *Catharina Walburg van Mansvelt.*

VIIb. Mr. *Petrus van der Straten,* geb. Hoorn 19 dec. 1761, jur. student Leiden 17 sept. 1781, promoveert ald. 8 juli 1784, ontvanger der convoyen en licenten, woonde eerst op 't Oude Noord (1794) en daarna in de Raamen (1795), † Hoorn 7 maart 1804, tr. Hoorn 11 juni 1793 *Adriana van der Wolff,* geb. ald. 6 maart 1772, † Hoorn 25 nov. 1858, dr. van *Cornelis van der Wolff,* koopman, en *Antje Spelt.*

101. G.A. Alkmaar, not. arch., inv. nr. 590, fol. 49. Zie ook G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 4330, fol. 502, d.d. 21 sept. 1781.
102. G.A. Alkmaar, not. arch., inv.nr. 817, fol. 1550.
103. Idem, inv. nr. 820, fol. 12.
104. Idem, inv. nr. 816, fol. 1477.
105. Idem, inv. nr. 1018, akte nr. 2.

Uit dit huwelijk:

1. *Agatha Cornelia van der Sfrafen,* geb. Hoorn 4 maart 1794, † ald. 16 dec. 1821.
2. *Anfje van der Straten,* geb. Hoorn 10 nov. 1795, † ald. 24 dec. 1877, tr. Hoorn 28 april 1825 Mr. *Lucas Sfokbroo,* geb. ald. 13 maart 1792, kantonrechter, † Hoorn 25 febr. 1867, zn. van *Pieter Sfokbroo,* koopman, en *Henrieffe Catharina de Leeuw.*

VId. *Adrianus Johannes van der Sfraten,* ged. Nes (Ameland) 4 okt. 1733, rentmeester van de "exploiten van den Hoogen Raad van Holland", † 's-Gravenhage 16 jan., begr. ald. 21 jan. 1791, tr. le 's-Gravenhage 20 juni 1758 *Tanna Paling,* geb. Nieuwe Tonge 11 okt. 1737, † 's-Gravenhage 2 dec., begr. ald. 9 dec. 1765, dr. van *Kurving Paling,* secretaris van Nieuwe Tonge en Overflakkee, en *Chrisfina Groen;* tr. 2e Rijswijk 17 mei 1767 *Maria Reigersman,* geb. Breda 21 maart 1730, † 's-Gravenhage 1 sept. 1784, dr. van Mr. *Jacob Reigersman,* raad en rekenmeester der prinselijke domeinen, en *Maria Jacoba van der Heijden de Gouda.*

Het echtpaar van der *Straten-Reigersman* testeert *23* maart 1'771. Testateur benoemt tot zijn enige en algehele erfgenamen zijn drie kinderen, met name *Magdalena, Campegius* Cornelis en *Korvina Christina van der Straten* uit zijn eerste huwelijk geboren, benevens de kinderen die uit dit tweede huwelijk geboren zouden kunnen worden [106].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Magdalena van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 20 mei 1759, begr. ald. 22 maart 1801.
2. *Corvinus van der Sfrafen,* ged. 's-Gravenhage 23 nov. 1760, begr. ald. 29 juni 1761 (impost ƒ 30).
3. *Campegius Cornelis,* volgt VIIc.
4. *Corvina Chrisfina van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 27 nov. 1765, begr. ald. 7 juli 1773.

Op 22 jan. 1790 wordt *Magdalena van* der *Straten* door haar broer Campegius Cornelis tot voogd(es) benoemd, als zijn vader *Adrianus Johannes* eerder mocht overlijden [107].

VIIc. Mr. *Campegius Cornelis van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 3 nov. ged. ald. 5 nov. 1762, jur. student Leiden 3 jan. 1784, promoveert ald. 28 febr. 1784, veertigraad en schepen te Delft, bewindhebber van de O.I.C., baljuw en dijkgraaf van de Klunder, † 's-Gravenhage 5 febr. 1821, tr. Delft 30 maart 1788 *Margaretha Kraeijvanger,* gad. ald. 1 febr. 1771, † Rijswijk (Z.-H.) 5 aug. 1829, dr. van Mr. *Nicolaas Kraeijvanger,* veertigraad en schepen te Delft, bewindhebber van de O.I.C., en *Everardina Booger* f.

Campegius Cornelis van der *Straten* wordt lidmaat van de kerk te Delft in oktober 1788. Het echtpaar testeert 22 jan. 1790 (beneden ƒ 50.000 gegoed) [108] en benoemt 17 mei 1799 voogden: *Campegius Cornelis* benoemt Mr. *Canzius Onderdewijngaard,* oud-burgemeester der stad Delft, *Carel* van der *Straten,* oud-raad der stad Alkmaar, en *Gerard Westendorp* Gzn., oud-klerk ter Thesaurie [109].

Bij de doop van hun kleinzoon Campegius Cornelis *Anthonij Johannes van der Straten* op 6 maart 1811 woont het echtpaar op de Paviljoensgracht N 79 te 's-Gravenhage.

Uit dit huwelijk:

Adrianus, volgt VIIIa.

VIIIa. Jhr. Mr. *Adrianus van der Straten,* heer van den Hill, geb. Delft 1 febr. 1789, student Leiden 18 dec. 1806, promoveert ald. 4 mei 1809, advocaat te 's-Gravenhage, † Rijswijk (Z.-H.) 30 maart 1857, tr. 's-Gravenhage 20 maart 1810 *Cornelia Martha Leijdekker de Bruijn,* vrouwe van den Hill, geb. Middelburg 8 juni 1789, † Rijswijk (Z.-H.) 16 juni 1860, dr. van Mr. *Jan Jacob Leijdekker de Bruijn,* heer van den Hill en Melis- en Mariekerke, rekenmeester, en *Johanna Maria Huijsman.*

Mr. *Adriaan van der Straten,* advocaat te 's-Gravenhage, testeert 20 maart 1810 te Delft [110].

Huwelijkse voorwaarden werden 27 febr. 1810 te Delft gemaakt (beneden ƒ 25000 gegoed) [111]. Mr. *Adriaan* is dan minderjarig en wordt geassisteerd door zijn vader, "de WelEdel Geb. Heer Mr. Campegius Cornelis van der *Straten,* oud-raad en oud-schepen dezer stad, mitsgaders bewindhebber van de O.I. Comp. ter gewezene1 Kamer alhier" en zijn moeder. De a.s. bruid wordt geadsisteerd met "den Wel Eerwaarden Heere *Jacobus Groeneveld,* predikant bij de Nederduitsche Herv. Gemeente te 's-Gravenhage, als ten deze speciale last en procuratie hebbende van haar Jonkvrouw comparantes voogden de WelEdel Geboren Heeren Mr. Jan *Jacob Leijdekker de Bruijn,* oud-rekenmeester ter provinciale rekenkamer van Zeeland, zijnde ook haar Jonkvrouw Comps vader, en Mr. *Anthony Huijsman,* oud-burgemeester en raad der stad Middelburg".

Bij K.B. d.d. 9 febr. 1818, nr. 27 werd Mr. *Adrianus* van der *Straten,* heer van den Hill, verheven in de Nederlandse Adel [112].

Uit dit huwelijk:

1. Jhr. Mr. *Campegius Cornelis Anfhony Johannes van der Sfraten,* geb. 's-Gravenhage 15 febr. 1811, jur. stud. te Leiden 11 sept. 1828, rechter te Middelburg, † Rijswijk (Z.-H.) 14 sept. 1864.
2. Jhr. *Carel van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 30 okt. í822, jur. stud. te Leiden 11 aug. 1841, † Rijswijk (Z.-H.) 28 nov. 1842.

VIe *Petrus van der Straten,* ged. Nes (Ameland) 20 nov. 1735, baljuw van de souveraine erfheerlijkheid Ameland, tevens schout, secretaris, rentmeester en vendumeester ald. sinds 1763, maar woonde in 1772 nog te Haarlem, waar hij in 1768, 1769 en 1771 commissaris was van de Kleine Bank van Justitie en in 1769 tevens luitenant van de Cluveniersdoelen, na 1772 ontvanger der convoyen en licenten te Harlingen, † ald. 12 nov. 1804, tr. Haarlem 17 juli 1763 *Carolina Elisabeth van Assendelft,* geb. 21 juni 1736, dr. van *Daniel Pompejus van Assendelft,* ontvanger van de ordinaris verpondingen te 's-Gravenhage, en *Barbara Sfeenis.*

Het echtpaar testeert 20 febr. 1764 [113]. Huwelijkse voorwaarden werden in 's-Gravenhage gemaakt bij notaris H. Stenfert, op 6 juni 1763.

Carolina *Elisabeth van Assendelft was* voor 1/5 deel erfgename van haar vader [114]. Zij stelt zich enige malen als borg en cautionarisse ten behoeve van de admini-

106. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 3941, fol. 269 e.v.; zie ook: G.A. Delft, Weesk.arch., inv. nr. 1299, fol. 264.
107. G.A. Delft, not. arch., inv. nr. 3066.
108. Idem, fol. 6.
109. Idem, inv. nr. 4419.
110. Idem, inv. nr. 3080, fol. 4.
111. Idem, fol. 2.
112. Nederlands Adelsboek 1952, p. 81-84.
113. G.A. Haarlem, not. arch., inv. nr. 1167, fol. 66.
114. Idem, fol. 196, d.d. 7 juni 1764.

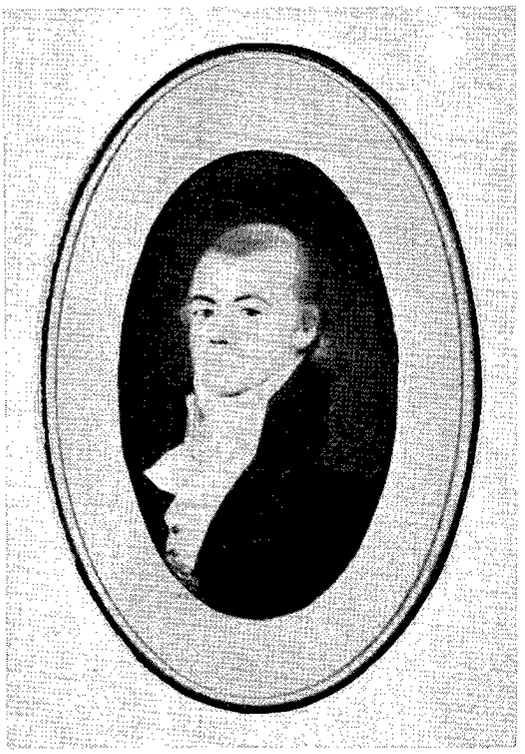

gem. L. Temminck miniatuur op ivoor, 5,5 x 3,7 cm.
Jacob Adriaan van der Straten
(11 e 7, 1773-1838)

Afb. 1 en 2; foto's Iconografisch Bureau

stratie en het bewind van haar man als rentmeester c.a. 115.

Uit dit huwelijk:

1. ***Campegius Cornelis,*** volgt VIId.
2. ***Barbara Paulina van der Straten,*** geb. Haarlem en ged, ald. (Waalse k.) 26 okt. 1766, tr. Midlum (Fr.) 19 nov. 1786 *Jean* ***Henry (Charles) de Suberbielle,*** vaandrig, zn. van ***Pierre de Suberbielle*** en *Alida* ***Anna Parau. Zij*** zijn volgens Bönhoff beiden † St. Domingo (W.-Indië) 26 juni 1796 [97].
3. *Jacoba* ***van der Straten, geb.*** Haarlem 7 febr., ged. ald. (Waalse k.) 14 febr. 1768 ("parain Jacob van Assendelft"), tr. Harlingen 22 juni 1788 ***Carel Marius Roest,*** geb. Brielle 1 nov. 1765, kapitein, † 's-Gravenhage 29 maart 1807, zn. van ***Jacob Roest,*** raad, schepen en burgemeester van Brielle, ontvanger gemenelandsmiddelen en hoogheemraad van Putten, en ***Adriana van der Kade.***
4. ***Johan van der Straten,*** geb. Haarlem 30 juli, ged. ald. (Waalse k.) 5 aug. 1770 ("parain Johan van Assendelft"), majoor infanterie, † 's-Gravenhage 29 febr. 1840, tr. Amsterdam 31 maart 1805 ***Mary Ann Henderson,*** ged. ald. 25 dec. 1766, † 's-Gravenhage 27 juli 1845, dr. van ***Alexander Henderson*** en *Elizabeth* ***Groen.***
5. ***Leendert*** *Daniel Pompejus* ***van der Straten,*** geb. Haarlem 22 sept., ged. ald. (Waalse k.) 29 sept. 1771 ("maraine Emmerentia Helena van Jever"), † vóór 1828.

115. Idem, inv. nr. 1066, fol. 71, d.d. 27 aug. 1763, en inv. nr. 1183, fol. 111, d.d. 25 juli 1770.

gem. en ged. M. Plonski miniatuur op ivoor, 7,1 x 4,6 cm.
Margaretha Fontein
(1779-1868)

part. collectie.

6. *Jacob* ***Adriaan van der Straten,*** geb. Leeuwarden 21 aug. 1773, vice-admiraal, † Harlingen 23 nov. 1838, tr. ald. 20 dec. 1804 ***Margaretha Fontein, geb.*** Harlingen 4 dec. 1779, † ald. 29 juli 1868, dr. van ***Dirk Freerks Fontein*** en ***Catharina Stinstra.***
7. ***Willem van der Straten,*** geb. Harlingen 8 nov. 1779, volgens Bönhoff als adelborst bij een schipbreuk omgekomen in 1805 [97].

Een advertentie, gedateerd Harlingen 25 sept. 1802, luidt: "Een ieder zij gewaarschouwd om aan ***Willem van der Straten,*** die zich heimelijk uit zijns vaders huis te Harlingen heeft verwijdert, geen crediet te verleenen . . ." w.g. ***P. van. der Straten.***

Bij de doop van *Campegius Cornelis* op 22 juli 1764 werd ais "parain" ingeschreven Campegius van der *Straten* en als "marraine" ***Machtilda*** *Arendz.* Er werd echter bijgeschreven:
"à la requisition de Monsieur *van* der *Straaten* on doit regarder les noms du Parain et de la Maraine comme non ecripts.

En consistoire, le 19 août 1764"
w.g. ***Le Leu de*** *Wilhem.*

De nalatenschap van juffrouw *Petronella Stenis* wordt over drie staken verdeeld [116]:

le de kinderen van *Paulina Petronella van* ***Assendelft,*** gehuwd geweest met Mr. ***Paulus*** *van* ***Assendelft;***

2e (de nakomelingen van) Mr. ***Johwn van Assendelft,*** in leven ontvanger van de ordinasis verpondingen;

3e *Carolina* ***Elisabeth*** *van* ***Assendelft,*** getrouwd met ***Pieter van der Straaten.***

In de staat van verdeling worden voor de derde staak eerst alle zeven kinderen met name genoemd, waarna — gedateerd 18 nov. 1823 — wordt vastgesteld dat al zijn overleden ***Baróara*** *Paulina,* Willem en ***Leonardus***

116. G.A. 's-Gravenhage, Weesk.arch., inv. nr. 2665.

Daniel Pompejus, allen kinderloos, alsmede Campegius Cornelis, nalatende vijf kinderen n.l. *Junius Petrus Munter, Carolina Elisabeth, Lucina Barbara,* Campegius Cornelis en *Petronella van der Straten* en *Jacoba*, gehuwd (geweest) met *Carel Marcus Roest*, nalatende vier kinderen, met name *Jacoba Adriana, Johannes, Carel* en ***Willem Adriaan Roest — waarna geconstateerd*** wordt dat van de gemelde kinderen alleen over zijn *Johan van der Straaten*, gehuwd met ***Mary Ann. Henderson,*** en *Jacob Adriaan van der Straaten*, gehuwd met *Margaretha Fontein*, welke geen kinderen hebben, "alzoo ten behoeve van hunne vrouwen over hun lieder aandeel hebben gedisponeerd ...".

Foekje Elisabeth Munter. wed. ***Campegius Cornelis van der Straten*** int als voogdes over haar minderjarige dochter ***Petronella*** en haar meerderjarige kinderen ***Caroline Elisabeth, Jacoba Lucia Barbara, Junius Petrus Munter*** en Campegius *Cornelis van der Straten* het haar toekomende op 20 jan. 1824.

In een ongedateerde notitie, die zich bij de stukken bevindt, staat over ***Barbara Paulina***, huisvrouw van de Heser ***De Suberbielle*** en over *Willem van der Straten:* "van welke beide geen tijdingen van derzelver verblijf zedert jaren zijn ingekomen en die denkelijk door het hof van Vriesland pro mortuis verklaard ziin, ziin de gevallen verschillend. Dewijl niet zal kunnen' worden ontdekt of Mevr. ***De*** *Suberbielle* gehuwd overleden is en staande huwelijk ten voordele van haar man getesteerd heeft. De Heer *Willem van der Straten* is denkelijk ***ongehuwd*** en zonder dispositie overleden".

VIId. *Campegius Cornelis van der Sfraten*, geb. Haarlem *20* juli, ged. ald. *22* juli 1764, "vaandrig ten dienste van den Staat" (1786), 'commies ter recherche op de Langakkerschans, † Harlingen 5 nov. 1807, tr. Harlingen 3 dec. 1786 *Foekje Elisabeth Munter*, geb. Harlingen, volgens Bönhoff [97]: 20 sept. 1765; volgens overlijdensinschrijving van de Burgerlijke Stand te Blaricum (aangifte gedaan door haar zoon *Campegius Cornelis van der Straten)* omstreeks 1768, † Blaricum 16 dec. 1828, "wonende op 't eiland Ameland", dr. van *Petrus Munter* en *Lucia Buitenpost*.

Campegius Cornelis van der Straten wordt in fiches, aanwezig in het gemeentearchief van Leeuwarden betreffende aangiften van kleine vergrijpen, twee maal genoemd:

op 29 april 1'7'76 als "cadet onder de Friesche Gardes alhier, oud 12 jaren" en

op 27 juli 1781 als "Faandrich onder de Vriesche Guarde alhier, old 18 jaar".

Foekje ***Elisabeth Munter*** werd 29 april 1788 na afgelegde belijdenis des geloofs tot lidmaat van de gereformeerde kerk aangenomen te Nes op Ameland (D.T.B. Nes, lidmaten).

Uit dit huwelijk:

1. *Carolina Elisabeth van der Straten*, ged. Nes 22 juni 1788, † Blaricum 15 nov. 1851.
2. *Junius Petrus Munter van der Sfraten*, ged. Nes 8 sept. 1790, ontvanger der belastingen, † Hollum op Ameland 5 okt. 1829.
3. *Jacob Adriaan van der Straten*, ged. Nes 27 maart 1792, † ald. 3 mei 1792.
4. *Jacoba Lucia Barbara van der Straten*, ged. Nes 17 okt. 1793, † Harlingen 31 juli 1879.
5. *Carel Jacobus van der Straten*, geb. Ulrum 28 juni *1796*, theol. student Utrecht 1 okt. 1814, † ald. 26 sept. 1820.
6. Ds. *Campegius Cornelis van der Straten*, geb. Termunten 29 mei 1800, litt. student Utrecht 21 nov. 1818, theol. cand. 1825, predikant te Blaricum, ook waarnemend te Bussum sinds 1827 [117], emeritus, 1865, † Blaricum 24 maart 1876.
7. *Petronella van der Sfrafen*, geb. Harlingen 9 okt. 1805, † Blaricum 24 juli 1872.

Vh. *Adrianus Petrusz. van der Sfraten*, ged. Leeuwarden 19 sept. 1704, poorter van Amsterdam als lakenkoper 28 juni 1724, commissaris, van de Rouaansvaarders of Buytenlandsvaarders (1750) [118], begr. Amsterdam 31 okt. 1780, tr. le Amsterdam 24 sept. 1723 *Mensina de Vries*, geb. ca. 1706, begr. Amsterdam 24 nov. 1725, dr. van *Jacob Hendrikx*, schuitevoerder (zn, van *Hendrik Wiggers*, koornmeter) ; tr. 2e Amsterdam 24 mei 1728 *Johanna Paling*, ged. ald. 5 jan. 1710, begr. Amsterdam 12 jan. 1754, dr. van *Aernouf Pa (a)ling(h)*, van Meppel, koopman, en *Sara de Siffer*.

"*Adriaan van der Straten*, van Leeuwarden, lakekoper heeft etc., als getrout hebbende ***Mensina de Vries*** dogter van ***Jacob Hendrikx,*** schuitevoerder en poorter" [119].

Adriaan hield in 1742 een lakenwinkel in de Warmoesstraat, huurwaarde *f* 835, een dienstbode, chais met twee paarden, inkomen *f* 2500 [46].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Anna Regina van der Straten*, ged. Amsterdam 16 nov. 1725.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Regina van der Sfraten*, ged. Amsterdam 24 juni 1729.
3. *Regina van der Sfrafen* later *Anna Regina* genoemd, ged. Amsterdam 18 mei 1732, tr. Amsterdam 11 aug. 1753 Mr. *Samuel van der Sfrafen* (VI b).
4. *Sara van der Straten*, ged. Amsterdam 6 nov. 1733.
5. *Sara Johanna van der Straten*, ged. Amsterdam 9 okt. 1746, † ald. 30 aug. 1812, tr. Amsterdam 23 juni 1766 Mr. *Jacob Visscher*, ged. ald. 23 juni 1737, baljuw en dijkgraaf van de Proosdij van St. Jan te Utrecht, wonende te Mijdrecht, zn. van Ds. *Johan Visscher* en *Ida Hillegonda Valckenier*.

Sara Johanna van der Straten wordt genoemd als taxatrice, benoemd Amsterdam 14 nov. 1780 [118].

IIIf. *Adriaan van der Sfrafen*, ged. 's-Gravenhage 6 nov. 1644, mr. vleeshouwer, regent van het Leprooshuis, hoofdman van het St. Anthoniegilde ald., verm. begr. 's-Gravenhage 6 maart 1682, tr. 's-Gravenhage 6 nov. 1672 *Anna van Deuverden (van Voorf)*, ged. Oud-Beijerland 15 sept. 1641, † 's-Gravenhage (impost begr. (*f* 6) bet. 9 maart 1723). dr. van *Cornelis van Deuverden van Voort*, apotheker en schepen te Oud-Beijerland, en *Lidewij van der Graeff* en wed. van le *Pieter van den Buijs* en 2e *Paulus van den Bosch*.

Adriaan en Anna testeren 's-Gravenhage 20 aug. 1673 [120].

Jan Vermeulen legateert — onder meer — aan de drie kinderen van wijlen ***Adriaen van der Straten,*** verwekt bij ***Anna van Deuverden van Voort,*** samen *f* 4000 [121].

Anna van Deuverden compareert 31 mei 1701 als

117. W. J. Rust, De Gooische dorpen, Heemschutserie, 1943, p. 65.
118. G.A. Amsterdam, Archief Burgemeesters, inv. nr. 1365, Ambten en Officiënboek.
119. Idem, Poorterboek d.d. 28 juni 1724.
120. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 259, fol. 274.
121. Idem, inv. nr. 674, fol. 303, d.d. 27 sept. 1697.

"weduwe van ***Adriaen van der Straten*** met Sr. ***Johan de Ruijt en*** juffr. *Cornelia* van der ***Straten*** desselfs huysvrouw" ter zake van de begrafenis van ***Johan Boudesteijn***, die 29 mei 1701 te 's-Gravenhage is overleden [122].

Anna van *Deuverden* compareert 7 nov. 1'701, samen met *Laurens* en *Lidia* [123].

Anna van Deuverden compareert 3 mei 1'713 met ***Nanningh van der Straten,*** burger en biersteker te 's-Gravenhage als in huwelijk hebbende ***Lijdia van der Straten,*** met haar, en met *Laurens van. der Straten,* tevens burger en inwoner van 's-Gravenhage ter zake van de erfenis van haar overleden dochter *Maria van der Straten* [124].

Volgens Bönhoff [97] bevindt zich in het Gemeente Archief van Amersfoort een los stuk, vermoedelijk afkomstig uit het schepen- of het Weeskamerarchief, gedateerd 4 dec. 1651, betreffende de erven van ***Johan van*** *Deuverden van Voord,* schout te Amersfoort, waaruit de gegevens over de ouders van Anna van *Deuverden van Voort* blijken.

Uit dit huwelijk:

1. *Laurens van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 24 sept. 1673 (getuigen Johannis Vermeulen, Johannis van Deuverden en Maria Boudesteijn), mr. zilversmid, tr. 's-Gravenhage 4 aug. 1705 *Catharina Mostert.*

   Zij maken een huwelijkscontract 's-Gravenhage 7 juli 1705 [125] en testeren ald. d.d. 25 maart 1710 [126].

2. *Lijdia van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 29 okt. 1675 (getuigen Adriaen van der Straten, Magdalena Oppervelt en Cornelia van der Straten), †, ald. 8 juli (impost (*f* 6) begr. bet. 12 juli) 1725, tr. 's-Gravenhage 22 febr. 1707 *Nanningh van der Straten* (IIIm), ged. ald. 17 aug. 1678, biersteker ald., zn. van *Nicolaes Arents van der Straten* en *Wijve Claes (van) Backer.*

3. *Maria van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 4 jan. 1679 (getuigen Johannes Vermeulen, Maria Boudesteijn en Anna Verhoeck), begr. 's-Gravenhage 3 sept. *1701.*

   Maria testeert 's-Gravenhage 27 aug. 1701 "sieckelijk te bedde leggende" en legateert "aan *Johanna* ***Nebbeling,*** haer moeders dienstmaagt haer silveren beugeltas, aan ***Trijntje Mostart*** een diamanten ring in 't silver geset en aan haer broeder ***Laurens*** en aan haar suster *Lidia* van der ***Straten*** elk een somma van *f* 250 tot een gedachtenisse" en nomineert tot enige erfgename haar moeder ***Anna van Deuverden van Voort,*** wed. Adriaen van der ***Straten 127.***

IIIg. *Maurits van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 15 mei 1647 (getuigen Arie Huijghen, Maria Mauris van IJselsteijn), wijnkoper, vaandrig van het Colombijne vendel ald. [128], begr. 's-Gravenhage 28 sept. 1683, tr. (ondertr. 's-Gravenhage 11 mei 1670) *Anna Verhouck,* † ald. (impost bet. (*f* 6) 13 dec. 1720), dr. van *Pieter Verhouck,* zijdecramer, en *Anna van Nes.*

Maurits testeert als jongeman 's-Gravenhage 23 aug. 1666, in verband met zijn voornemen een reis naar Frankrijk te maken [129].

Het echtpaar testeert 29 jan. 1671 [130].

De weduwe testeert 10 april 1687 en benoemt tot

122. Idem, inv. nr. 678, fol. 263.
123. Idem, fol. 505.
124. Idem, inv. nr. 690, fol. 215.
125. Idem, inv. nr. 682, fol. 331.
126. Idem, inv. nr. 687, fol. 133.
127. Idem; inv. nr. 678, fol. 383.
128. Idem, inv. nr. 651, fol. 147, d.d. 24 mei 1674, en fol. 208, d.d. 13 aug. 1674.
129. Idem, inv. nr. 296, fol. 50.
130. Idem, inv. nr. 297, fol. 179.

voogden "de Heeren *Hendrick van Maerle,* ***Michiel Bent*** en ***Adriaen van Straeten*** mede vroetschap deser stede, en bij vooroverlijden van de Hr. *van Straeten* zijn zoon ***Laurens".***

Tot enige en universele erfgenamen benoemt zij ***Laurens, Maria, Anna, Johannes,*** *Pieternella* en ***Adriana Verstraeten*** [131].

Blijkens het testament van ***Jan Vermeulen*** leven op 27 sept. 1697 nog al deze kinderen. Zij erven van ***Jan*** *Vermeulen* samen *f* 4000 [121].

Uit dit huwelijk:

1. *Laurens,* volgt IVg.

2. *Anna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 13 april 1672 (getuigen Adriaan van der Straten, Maria Verhoek, Sophia van der Straten).

3. *Pieter van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 24 april 1674, † jong.

4. *Maria van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 20 nov. 1675, verm. begr. 's-Gravenhage 24 okt. 1757.

5. *Anna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 6 dec. 1676, † ald. 27 april 1735, tr. 's-Gravenhage 21 juni 1708 *Anthony Bar(re)meijer,* † 's-Gravenhage 12 juni 1743, wedr. van N.N.

   Zij maakten huwelijkse voorwaarden 's-Gravenhage 5 juni 1708 [132] en testeerden 6 febr. 1721 [133].

6. *Johannis,* volgt IVh.

7. *Pieternella van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 2 juni 1680, leeft nog 11 april 1747 [134], tr. 's-Gravenhage 5 juni 1724 Ds. *Adam Maggaggen,* geb. Rotterdam, predikant te Neer-Andel, † ald. 13 dec. 1731.

8. *Adriana van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 16 maart 1682, begr. ald. 22 jan. 1767 (*f* 30 impost) tr. 's-Gravenhage 15 mei 1712 *Henry de Courcelles,* van Parijs, koopman, leeft nog 11 april 1747 [134].

   Adriana testeert 's-Gravenhage 'd.d. 26 sept. 1712 [135]. „*Maria* ende *Petronella* ***van- der Straaten,*** gesusters wonende alhier", wier moeder is „juffrouw Anna *Verhoeck,* weduwe van wijlen ***Mauritz van der Straaten",*** benoemen elkaar wederzijds tot enige erfgename 's-Gravenhage 9 aug. 1715 [136].

   Op 11 april 1747 compareert *Petronella van. der Straten* wed. van Ds. ***Adam Magachen,*** "in sijn Eerw. leven Predicant tot Op en Neder Andel", met ***Maria,*** haar ongehuwde zuster, en benoemen elkaar weer tot erfgenaam, maar na wenlijden van de langstlevende gaat de erfenis naar ***Hendrik de*** *Courcelles,* koopman te 's-Gravenhage' en *Adriana* van ***der Straten,*** zijn huisvrouw.

   Legaten gaan naar ***Anna Maria*** *Barmeijer,* dochter van hun zuster Anna en huisvrouw van ***Hendrik*** *Vergom,* ordinaris-bode te 's-Gravenhage, n.l. *f* 500, en naar *Magtelina* en *Antonia* ***van der Straten,*** dochters van hun broer ***Johannes,*** ieder *f* 200 [134].

IVg. *Laurens van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 17 febr. 1671 (getuigen Johannes van der Meulen (!), Michiel Bent, Maria Boudesteijn), mr. zilversmid, juwelier ald., †'s-Gravenhage 15 okt. 1740, tr. 's-Gravenhage 26 febr. 1696 *Johanna (de) Knuijt,* ged. ald. 1 febr. 1670, † 's-Gravenhage 6 okt. 1733, dr. van *Johan Knuijt* en *Jeannette Fabry,* en wed. van *Pieter van der Hegge.*

Laurens van der Straten legateert aan de kinderen

131. Idem, inv. nr. 427, fol. 809.
132. Idem, inv. nr. 685.
133. Idem, inv. nr. 698, fol. 89.
134. Idem, inv. nr. 2933, nr. 36.
135. Idem, inv. nr. 689, fol. 517.
136. Idem, inv. nr. 692, fol. 485.

van ***Pieter van. der Hegge,*** schout tot Heijnoord, *f* 500 [137]. Zie voor zijn gezin: De Ned. Leeuw 1921, k. 49 e.v.

Uit dit huwelijk:

1. *Maurifs van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 13 jan. 1697, † ald. 11 mei 1721.
2. *Anna Maria van der Sfrafen,* geb. 's-Gravenhage 28 april 1699, † ald. 15 juni, begr. ald. 18 juni 1699 (impost *f* 6).
3. *Maffhijs* van *der Straten,* ged. 's-Gravenhage 14 juli 1700, † jong.
4. *Anthoni van der Sfrafen,* ged. 's-Gravenhage 14 juli 1700, tweeling met de voorgaande, † jong.
5. *Jacoba van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 4 juni 1703, † ald. 6 okt. 1712.

IVh. *Johannes van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 7 april 1678, woonde eerst te 's-Gravenhage, ná 1717 op Kattenburg te Amsterdam, begr. ald. (St. Anthonie Kerkhof) 20 okt. 1728, tr. 's-Gravenhage 14 aug. 1701 *Cornelia Visbag,* ged. ald. *22* sept. 1675, begr. Amsterdam 4 maart 1728, dr. van *Pieter Visbag,* horlogemaker, en *Machteltje van Heesferen.*

Begraven Amsterdam (St. Anth. Kerkhof) d.d. 20 okt. 1728: „*Johannis* ***van der*** Straten op Kattenburg in de Klijnestr. verbij de 3e Dwarsstr. 2 k(inderen)" [138].

Uit dit huwelijk:

1. *Maurifs van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 27 okt. 1702 (getuigen Pieter Visbagh, Johanna Verhoek, wed. Maurits van der Straten), † 's-Gravenhage (impost begr. (*f* 3) bet. 7 april) 1705.
2. *Pefronella van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 18 jan. 1704 (getuigen Pieter van Tol, Pieternella van der Straten).
3. *Mouweris,* volgt Vi.
4. *Pieter van der Sfrafen,* ged. 's-Gravenhage 6 mei 1707 (getuigen Pieter Visbagh en Margareta van Tol).
5. *Johannis van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 6 mei *1708* (getuigen Frederik Visbagh, Petronella van der Straten).
6. *Machteltje van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 1 jan. 1710 (getuigen Margaretha Visbag, huisvrouw van Chr. van Tol), leeft nog op 11 april 1747 [134].
7. *Frederik van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 14 okt. 1711 (getuigen Fred. Visbag en Kath. Visbag), † ald. 11 maart 1712.
8. *Anna Geertruij van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 8 jan. 1713 (getuigen Fredrik Visbag en Margriet Visbag), † ald. 22 april 1714.
9. *Antonia Geertruij van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 3 maart 1715 (getuigen Anthonij Barmeijer en Anna van der Straten), leeft nog op 11 april 1747 [134].
10. *Filippina Katharina van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 2 maart 1717 (getuigen Fred. Visbag en Kath[a]. Visbag).

Vi. *Mouweris van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 22 juli 1705 (getuigen Pieter van Tol en Pieternella van der Straten), woont bij huwelijk en overlijden op Kattenburg te Amsterdam, poorter ald. als scheepstimmerman 31 jan. 1733, begr. Amsterdam 14 dec. 1741, tr. ald. 22 jan. 1729 *Cornelia Snoeck,* begr. Amsterdam 27 mei 1753, dr. van N.N. *Snoeck* en *Niesie Willems.*

Uit dit huwelijk:

1. *Cornelia van der Straten,* ged. Amsterdam 14 sept. 1729.
2. *Johannis van der Straten,* ged. Amsterdam 22 juli 1731 (getuigen Willem Snoek, Niesie Willems).
3. *Cornelis van der Straten,* ged. Amsterdam 1 febr. 1733 (getuigen Willem Snouck, Lijsbeth van Rietveld).
4. *Cornelia van der Straten,* ged. Amsterdam 14 sept. 1734.
5. *Willem van der Sfraten,* ged. Amsterdam 21 aug. 1735 (getuigen Willem Snoek, Antonia van der Straten).

Volgens Weeskamer St. Anthonie Kerkhof te Amsterdam liet Cornelia Snoek bij overlijden twee minderjarige kinderen achter.

In de Amsterdamse fiches werden geen huwelijken gevonden van kinderen van ***Mouweris van der*** *Straten.*

IId. *Vincent Arentsen van der Straten,* geb. omstr. 1617, op 25 maart 1640 beenhouwersgesel, oud omtrent 22 jaren [139], spekkoper (1652) [140], vleeshouwer (1663) [141] te 's-Gravenhage, verm. begr. ald. 24 nov. 1695 (impost *f* 15), tr. 's-Gravenhage 14 april 1641 *Leuntgen Leenderts Rotteveel* (ook: *van der Cley*).

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend):

1. *Arij,* volgt IIIh.
2. *Leenderf,* volgt IIIi.
3. *Jacobus,* volgt IIIj.
4. *Magdalena van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 5 nov. 1645 (getuigen Arij Huijghen van Straten, Jannetje Ariens), † na 17 mei 1697, tr. 's-Gravenhage 8 sept. 1669 *Maerten Cornelisz. van den Burgh,* mr. timmerman, † vóór 26 okt. 1682.

Het echtpaar Van ***den Burgh-van. der Straten*** testeert 's-Gravenhage 31 maart 1677 als ***Maerten van der Burgh*** en ***Magdalena Verstraeten,*** en benoemt tot medevoogden ***Arij Leenderts Rotteveel,*** mr. metselaar, en ***Magdalena's*** broer ***Leendert Centen van der Straten*** [142].

5. ***Cornelis Centen van der*** *Straten,* mr. timmerman en schutter (1689) [143].

Cornelis verkoopt op 1 maart ***1687*** een huis te 's-Gravenhage, ten oosten belend het huis van de weduwe van ***Maerten van der Burgh*** en ten zuiden belend de weduwe ***Van der Vin.***

6. *Vincentia* (Centje) van *der Straten,* † vóór 17 mei 1697, tr. 's-Gravenhage 12 mei 1680 *Dirck Arenfs van Brunswijk,* die dan *Dirck de Bruijn* wordt genoemd, jongeman van De Lier.

In een transportakte van 17 mei 1697 worden als erfgenamen van ***Arij Leenderts*** *Rotteveel* "hun oom en outoom", genoemd: ***Jacobus van der Straten, Magdalena*** van ***der Straten, wed. Maerten van. der Burgh, Henrick*** *Schooff,* gehuwd met *Catharina Sevenhuijsen,* eerder wed. van ***Leendert van der Straten*** den ouden, ***Leendert*** en *Cornelis* van ***der Straten*** zijn meerderjarige zonen,

137. Idem, Weesk.arch., inv. nr. 2688.
138. G.A. Amsterdam, Weeskamer St. Anthonie Kerkhof, d.d. 20 okt. 1728.
139. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 14, fol. 160.
140. Idem, inv. nr. 81, fol. 281 vso.
141. Idem, inv. nr. 637, fol. 55.
142. Idem, inv. nr. 530, fol. 271.

Nicolaes *van* **der Gort,** gehuwd ***geweest*** met ***Maria van der Straten,*** dochter van ***Adriaan van der Straten, Anna van Hage,*** zijn weduwe, als moeder over haar minderjarige zoon ***Matheus van der Straten voor*** zichzelf en procuratie hebbende van Cornelis ***van der Straten. Zij*** verkopen een huis te 's-Gravenhage aan ***Dirck Brunswijck,*** gehuwd geweest zijnde met ***Vincentia van der*** Straten [144].

IIIh. ***Adriaen*** (*Arij*) ***Centen van der Straten,*** geb. ca. 1637 (op 25 nov. 1664 ongeveer 27 jaar oud [145]), tr. 's-Gravenhage 28 april 1671 ***Anna Christina van Hagen,*** begr. ald. 16 okt. 1717 (impoat *f* 15).

Het echtpaar ***Van der Straten-Van Hagen*** testeert ***24*** jan. ***1672*** [146]. Zij kopen in januari 1679 een huis en erve in 't Cort Achterom te 's-Gravenhage, belent ten noorden ***Jan van Hage*** [147].

Arie Centen en Cornelis Centen verkopen een huis aan de W.Z. van de Boekhorststraat te 's-Gravenhage [148].

Anna Christina van ***Hagen was*** een zuster van ***Johannes van. Hagen*** die gehuwd was met ***Jannetje Ariens Breughmans.*** Dit echtpaar legateert aan de kinderen van ***Anna Christina f*** 1000 [149].

Uit dit huwelijk:

1. ***Mat-ia van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 19 jan. 1672 (getuigen Jacobus van Straten, Maria van Hagen, Jannetje Ariens Brugmans), begr. ald. 15 dec. 1696, tr. 's-Gravenhage 30 mei 1695 ***Nicolaes van der Gort,*** † ald. 2 sept. 1740, zn. van ***Cornelis van der Gort*** en ***Barbara Vederingh*** [150]; hij hertr, (ondertr. 's-Gravenhage 14 dec. 1704) *Geertruijt* ***Luessink,*** van Zutphen, die op 5 juli 1759 nog leefde [148].
2. ***Sent van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 28 jan. 1674, begr. ald. 23 nov. 1695.
3. ***Mattheus,*** volgt IVi.
4. ***Leuntie van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 17 nov. 1677 (getuigen Jacobus van der Straten, Cornelia van Gageldonk), † vóór 17 mei 1697 [148].
5. ***Adriaan van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 20 okt. 1679 (getuigen Jacobus van der Straten, Cornelia Huijberts van Gageldonk), † vóór 17 mei 1697 [148].

IVi. ***Mattheus van der Stt-aten,*** ged. 's-Gravenhage 9 juni 1676 (getuigen Johannes en Jannetje van Hage), klerk (1696, 1698) [151], oud-hoofdman van de Schutterij (1719) [152] te 's-Gravenhage, begr. ald. (impost (*f* 15) bet. 28 nov.) 1719 tr. 's-Gravenhage 9 juli 1705 *Juriana* ***Leussing*** (*Luessink*), ged. Zutphen 10 aug. 1684, † vóór 28 mei 1731, dr. van *Claes* ***Leussink*** en *Janna Bloemesaets;* zij hertr. 's-Gravenhage 28 dec. 1721 ***Johan Hendrik la*** *Verdure,* luit, in Staatse dienst en bij de Haagse Schutterij, wedr. van le ***Sophia Hasselman*** en 2e *Geertruijt* ***Uijttenbroek.***

Het transport van 28 mei 1'731 luidt, gecorrigeerd uit het oorspronkelijke "Register van Vercopingen van huysen etc. [153]": "Wij, Mrs. ***Gijsbert van Kinschot*** en ***Hendrik van Slingeland,*** scheepenen van 's-Gravenhage oerconden eenen igelijk dat voor ons gecomen ende erscheenen is ***Pieter*** van ***Schagen,*** Procr voor den Hogen Rade in Hollt en Ed. agtb. Geregte deser stede, als procuratie hebbende van ***Jan Hendrik La Verdure, soo*** voor sijn selven en nogh in qualt als vader en voogt ***over*** sijn minderje. kinderen, bij hem aan wijlen sijn laast overleden huysvr. *Juriana Lussink* verwekt, mede geïnstitueerde erffgenaam van wijlen sijn voorn. overledene huysvr. en van ***Adrianus van der Straten,*** nots. alhier in den Hage, voorsoon en mede erffgen. van wijlen de voorn. ***Juriana Lussink,*** aan haar in huwelijk verwelkt bij wijle ***Mattheus van. Straaten,*** volgens procuratie op den 30 novb. 1730 voor de nots. ***Jacobus Wijnants*** en get.n. alhier gepasseert . . etc."

La Verdure verkocht een huis en erf aan de O.Z. van 't Cort Agterom te 's-Gravenhage voor *f* 4200.

Uit dit huwelijk:

Adrianus, volgt Vj.

Bij de ondertrouw, dus ca. 14 dec. 1721, bewijst "de bruyt *Juriana Leussink* haar ene kint f ***2200".***

Vj. ***Adrianus van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 16 jan. 1707 (getuigen Niklaas van der Gort en Anna van der Straten), notaris te 's-Gravenhage, geadmitteerd 17 dec. 1725 (akten lopen tot januari 1739), tr. 's-Gravenhage 13 aug. 1730 *Sanderijna* ***(van) 's Heerenbergh.***

Uit dit huwelijk:

Mattheus van der Straten, ged. 's-Gravenhage 14 april 1737.

IIIi. ***Leendert Centen van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 7 april 1643 mr. wielmaker, wagenmaker te Delft, woonde aan de W.Z. van het Noordeinde bij de Wateringse poort ald., tr. le 's-Gravenhage (ondertr. Delft 11 dec.) 25 dec. 1666 ***Clara Cornelis van Langeveld;*** tr. 2e 's-Gravenhage 1 dec. 1675 ***Catharina Paulus (van)*** *Sevenhuijsen,* begr. ald. 17 dec. 1706 (*f* 15 impost); zij hertr. 's-Gravenhage 18 mei 1682 ***Henrick*** *Schooff,* mr. slotemaker ald. [154], wedr. van *Cniertje* ***van Westrenen.***

Leendert en *Clara* testeren te Delft 23 maart 1667 [155]. Huwelijkse voorwaarden werden op 8 december 1666 gemaakt [156]. Van 30 juni 1678 is een schuldbekentenis van ***Leendert*** en *Catharina* bekend [157].

Mr. Laurens ***Ravesteijn*** is executeur van het testament van wijlen ***Henrick Schooff*** [158].

Uit dit huwelijk (volgorde niet bekend):

1. ***Leendert,*** volgt IVj.
2. ***Cornelis van der Straten.***

Volgens de transportakte van 17 mei 1697 (zie bij kinderen van Vincent) [144] waren ***Leendert*** en ***Cornelis*** de enige nog levende kinderen van ***Leendert*** "den ouden" en beiden meerderjarig.

Mogelijk is hij een van de volgenden:

a) *Cornelis van* ***der Straten,*** tr. (ondertr. 's-Gravenhage 19 febr. 1690) met ***Debora de Mons*** (R.K.).
b) ***Cornelis van der Straten,*** gehuwd met ***Aletta van*** *Overvest* (huwelijk niet te 's-Gravenhage gevonden, vermoedelijk ca. 1700 getrouwd).
c) ***Cornelis van der Straten,*** gehuwd met *Machtelt* ***Se(e) rdijn*** (huwelijk niet te 's-Gravenhage gevonden, verm. ca. 1700 getrouwd).

143. Idem, inv. nr. 792, fol. 574.
144. Idem, Transportregister, d.d. 17 mei 1697.
145. Idem, not. arch., inv. nr. 441, fol. 204.
146. Idem, inv. nr. 877, fol. 54.
147. Idem, inv. nr. 234, fol. 39 vso.
148. Idem, Transportregister.
149. Idem, not. arch., inv. nr. 615, fol. 44, d.d. 8 febr. 1677.
150. Idem, inv. nr. 1530, nr. 15, d.d. 26 febr. 1710.
151. Idem, inv. nr. 673, fol. 130, en 675, fol. 140.
152. Idem, inv. nr. 1584, d.d. 5 nov. 1719.
153. Idem, recht. arch., inv. nr. 400, fol. 384.
154. Idem, Transportregister, d.d. 15 maart 1708.
155. G.A. Delft, not. arch., inv. nr. 2064. fol. 27.
156. Idem, inv.nr. 2063, fol. 153.
157. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 418, fol. 104.
158. Idem, Transportregister, d.d. 26 mei 1708.

Van de beide laatste echtparen is een zoon ***Cornelis*** bekend, gedoopt 's-Gravenhage) .

IVj. ***Leendert van de Straten*** (na zijn tweede huwelijk steeds *Leonard(us)* genoemd), mr. slotemaker te 's-Gravenhage, tr. le ald. 6 mei 1696 ***Maria van Nieuwenhuijsen,*** van Utrecht, begr. 's-Gravenhage 6 juni 1698 (ƒ 3 impost) ; tr, 2e ald. 20 okt. 1699 ***Cornelia van (der) Veen,*** dr. van *Jan* ***van der Veen.***

Leendert testeert 's-Gravenhage voor notaris J. van Thiel d.d. 21 nov. 1682 t.b.v. zijn broeder *Cornelis.* Hij testeert ald. met zijn eerste vrouw d.d. 25 febr. 1698 [159]: "*Leendert van Straaten,* mr. slootmaker, en d'eersame ***Maria van Nieuwenhuijse***, egteluyden benoemen elkander tot enige erfgenaam, maar als er kind(eren) zijn, beloven zij die op te voeden "tot een bequaam ambaght naer des kint off kinderen vernuft en begrip".

Een transport van 3 juni 1700 noemt als verkopers: „***Arij van. der Veen,*** timmerman, Soetje van der ***Veem,*** wed. ***Jan van*** Engelen, ***Abraham d'Acquet,*** wijncooper, gehuwd met Cornelia van der ***Veen*** en nogh den voorss. ***Arij van. der Veen*** als testamentaire vooght over de minderjarige naergelaten kinderen van *Jan* van der ***Veen,*** mitsgaders ***Leendert van der Straten,*** gehuwd met *Cornelia* van der ***Veen,*** dochter van den voorn. Jan van der ***Veen,*** allen te samen kinderen, kindskinderen en erfgen. van wijlen *Matheus* ***van der Veen*** en *Margaretha Jans* ***Rotteveel".*** Koper is ***Evert van Engelen,*** gehuwd geweest met ***Ariaentje van der Veen.*** Het betreft een huis en erf aan de Z.Z. van de Calversmarkt te 's-Gravenhage.

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Clara wan der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 14 dec. 1696 (getuige Catharina van Sevenhuijsen), † ald. 29 nov. 1777, tr. 's-Gravenhage 17 febr. 1732 ***Gerrit*** *Hesselingh,* van 't land van Munster, begr. 's-Gravenhage 18 juni 1763.

   Clara testeert als weduwe 's-Gravenhage 22 nov. 1777 [160]; inventaris werd opgemaakt ald. d.d. 7 jan. 1778. Het totaal beliep nog geen ƒ 300 [161].

2. ***Helena van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 7 sept. 1697 (getuige Catharina Sevenhuijsen) .

Uit het tweede huwelijk:

3. ***Joannes Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage (Oud-Kath. k.) 5 nov. 1700 (getuigen Evert Engelen, Soetje van Veen).
4. ***Leonardus Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage (Oud-Kath.k.) 13 maart 1702 (getuigen N.N. Verstraten, Catharina Zevenhuijzen, huysvrouw van Hendrik Schoof).
5. ***Mattheus Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage (Oud-Kath.k.) 28 febr. 1707 (getuigen Joanna van Maerle, Mattheus van Veen).
6. ***Mattheus Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage (Oud-Kath.k.) 19 april 1710 (getuige Jannetje van Veen).
7. ***Maria Verstraten,*** ged. 's-Gravenhage (Oud-Kath.k.) 28 okt. 1711 (getuige Jannetje van Veen).

IIIj. *Jacobus* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 29 juli 1644 (getuigen Huijch van Straten, Geertgen Jans), mr. hoedemaker in de Korte Poten te 's-Gravenhage (1690) [162], tr. ald. 16 sept. 1674 ***Cornelia van Gagel-***

159. Idem, inv. nr. 1355, d.d. 25 febr. 1698.
160. Idem, not; arch., inv.nr. 4518, fol. 602.
161. Idem, inv. nr. 4519, fol. 9 e.v.
162. Idem, inv. nr. 1022, fol. 118 e.v.

donk, dr. van *Huijbert van Gageldonk,* en wed. van ***David*** *Pino.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Sent van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 6 okt. 1675.
2. ***Andreas Johannes van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 13 dec. 1676 (getuigen Thomas Bellechiere en Margaretha van Leeuwen, huisvrouw van Capt. Pauw).
3. ***Adriaan van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 22 aug. 1679 (getuigen Adriaen van der Straten, Arent Wijs, Magdalena van Groenewegen, Anna van Hagen).
4. ***Magdalena van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 22 aug. 1679, tweeling met de voorgaande (getuigen id.).

In het mutuele testament van 14 april 1706 benoemen ***Jacobus*** en Cornelia elkaar wederzijds tot enige en universele erfgenaam. Cornelis benoemt daarnaast echter tot mede-erfgenamen haar beide voorkinderen ***Anthony Pino en Lissea Pino.*** Er is geen sprake van kinderen van ***Jacobus,*** zodat aangenomen mag worden dat die allen vóór 14 april 1706 zijn overleden [163].

Toch verschijnt in Amsterdam een ***Sent van der Straten,*** maar die geeft bij zijn ondertrouw op 19 febr. 1706 op 28 jaar oud te zijn. Hij zou dus circa 1677 geboren moeten zijn. Zijn gegevens volgen hier:

Sent van der Straten, van 's-Gravenhage, passementwerker te Amsterdam, eerst in 't Kijserrijk, later op de Lauriergracht bij de laatste Dwarsstraat, begr. Amsterdam 29 okt. 1726, tr. (ondertr. ald. 19 febr. 1706) ***Rebeckw Mulders,*** van Bremen.

Uit dit huwelijk:

1. ***Maria van der Straten,*** geld. Amsterdam (Oude Lutherse kerk) 8 dec. 1706.
2. Jan ***van der Straten,*** ged. Amsterdam (Evang. Luth. kerk) 1 aug. 1708.
3. *Cornelis* van ***der Straten,*** geld. Amsterdam (Evang. Luth. kerk) 12 juni 1712.
4. ***Leem van der Straten,*** ged. Amsterdam (Westerkerk) 9 dec. 1714.

Uit de inschrijving in het Weeskamerboek van het Westerkerkhof te Amsterdam blijkt, dat ***Sent van der Straten*** geen minderjarige kinderen naliet.

IIc. *Arent* ***Arentsen van der Straten,*** geb. omstreeks 1623 (op 24 maart 1681 geeft hij op 'omtrent 57 jaar te zijn [164]), vleeshouwer op de Langegracht (1665) [165], hoofdman van het St. Anthoniegilde te 's-Gravenhage, † na 28 april 1682, tr. le Rijswijk (Z.-H.) 18 april 1649 *Claesge Jans (van der Speck),* dr. van *Jan* ***Leenderts van der*** *Speck* en *Aeltgen* ***Arijensen van der Sloot*** [166]; tr. 2e 's-Gravenhage 15 nov. 1662 ***Maria Lucasse (de)*** *Wolff.*

Arent ***Arentsen van der Straten*** verschijnt in talrijke akten in het notariële archief van 's-Gravenhage, o.a. als mede-erfgenaam van ***Jan Leenderts van. der*** *Speck* [167].

Hij koopt een huis aan de Langegracht "daer de castoirhoed uythangt" [168] en verkoopt dat huis weer op 28 april 1682.

Het echtpaar ***Van der*** *Straten-Wolff* huurt een huis op de Raemburgwal op 20 maart 1682 [169].

Arent stelt zich borg voor de betaling van de huurpenningen als zijn schoonzoon *Arent Reijnders* op 20 maart 1682 een huis huurt van notaris *Simon van*

163. Idem, inv. nr. 1698, fol. 283.
164. Idem, inv. nr. 585, fol. 192.
165. Idem, inv. nr. 606. fol. 293.
166. Idem, inv. nr. 185, fol. 231, d.d. 21 april 1662.
167. Idem, inv. nr. 186. fol. 190. d.d. 29 maart 1665.
168. Idem, inv. nr. 266; fol. 26 en transport, d.d. 28 april 1654.
169. Idem, inv. nr. 540, fol. 327.

der Straten, gelegen naast het huis van *Simon* in de Bagijnestraat, voor 120 car. gld. 's jaars [170].

Uit dit huwelijk:

1. ***Frans Arentsen van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 13 sept. 1651 (getuigen Leendert van der Straten, Lijsbeth Claes).

   Hij moet niet verward worden met zijn naamgenoot in de aan het begin van dit artikel gepubliceerde fragmentgenealogie.

2. ***Arije van der Straten,*** gsd. 's-Gravenhage 4 juni 1653.
3. ***Magdalena van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 21 okt. 1654 (getuigen Maria Duijflant, Geertien Jans), tr. le (ondertr. 's-Gravenhage 18 april 1677) *Nicolaes* ***Tureppel (toe*** *Reppel*), van Borculo; tr. 2e 's-Gravenhage 11 jan. 1682 *Arent Reijnerts* ***(Vredenburgh, Vrijdenberch, Vri(e)ndenbergh),*** begr. ald. 14 maart 1712; hij hertr. (ondertr. 's-Gravenhage 28 febr. 1694) ***Sophia Frankenlandt,*** wed. van ***Johannes*** *Cordes*.
4. ***Laurens,*** volgt IIIk.
5. ***Maria van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 9 sept. 1659 (getuigen Abraham van der Speck, Jannitgen Ariens, Sophija van Blade).
5. ***Jan van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 12 jan. 1661 (getuigen Pieter van Butte, Adriaan Swardt en Magdalena Arents van Straten).

IIIk. ***Laurens van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage (N.k.) 26 nov. 1656 (getuigen Abraham Dircs van der Speck, Johan van Blade en Maria Boudesteijn), tapper op Fort St. Andries, onder Heerewaarden van ca. 1696 tot ca. 1728 [171], tr. 's-Gravenhage 7 april 1692 ***Christina Bethmer,*** ged. Doesburg 21 okt. 1660, dr. van ***Jan Bethmer,*** kerkmeester ald., en *Wichken Convents*.

Mogelijk is hij de ***Loweris Ariaens van Straeten*** die in een akte van 30 sept. 1682 als getuige optreedt en als ***Louwerens van der Straten*** tekent [172].

Laurens koopt een huis met de gerechtigheid van dien, gelegen naast het huis van de provoost te St. Andries, op 6 maart 1702 voor *f* 300 [173].

Het echtpaar ***Van der Straten-Bethmer*** geeft volmacht aan de gasthuismeester *Aernout Bomer* om het aan *Christina* toekomende erfdeel van haar vaders erfenis te ontvangen. Dit gebeurt met toestemming van haar zuster *Armgard* ***Bethmer,*** gehuwd met ***Adriaan Bos*** [174].

Laurens en zijn vrouw worden in diverse akten in de "dinghsignaten" van Heerewaarden tot 1728 genoemd bij het afleggen van de eed als tapper van gedistilleerd.

Laurens verschijnt ook nog in een akte van 15 febr. 1724 te Kessel [175].

Uit dit huwelijk (volgorde ten dele onbekend):

1. *Johannis* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 6 april 1694 (getuigen Arent Vredenburg, Sophia Frankenlandt), begr. ald. 27 april 1694.
2. N.N., geb. ca. april 1698.

   De begraaffiches in het gemeente-archief van Rotterdam vermelden: "Een kind van Laurens *van* der ***Straten*** oud 12½ jaar, vervoerd naar Schans Andries 15 okt. 1710 van Botersloot".

   Dit kind is vermoedelijk in huis geweest blij ***Adriaan. Bos*** en ***Armaard Bethmer,*** die in Rotterdam op de Botersloot woonden.

   Adriaan ***Bos*** werd op 10 febr. 1711 begraven te Rotterdam, wonende Botersloot "bij de Varkebreg", in eigen graf.

   Armgard (*Ermargart*) ***Bethmer*** (*Betmors*) werd 17 nov. 1735 vanuit hetzelfde adres begraven.

3. *Clasina* ***van der Straten,*** leeft nog 26 febr. 1726.

   Zij, compareert 15 april 1723 en 15 mei 1724 ten behoeve van haar aanspraken op een legaat uit de erfenis van haar oom Ds. *Johan* ***Bethmer*** [176].

4. ***Adrianus,*** volgt IVk.

IVk. ***Adrianus van der Straten,*** verm. geb. op Fort St. Andries te Heerewaarden omstreeks 1700, schepen van Kessel (N.-Br.), drossaard van de heerlijkheden Kessel en Empel (1741) [177], "gecommitteerde wegens onze heerlijkheid Kessel over 't quartier van Maaslant" (15 juni 1723), tr. (ondertr. Kessel 8 nov. 1721) *Ida Cornelia* ***Esser,*** dr. van *Johan* ***Esser*** *Dirksz.*, drossaard van de heerlijkheid Kessel, tevens notaris en klerk ter secretarie te 's-Hertogenbosch, en ***Maria Paal.***

Op 3 maart 1741 compareren "D'Heer Nicolaas ***Esser,*** luytenant onder de cavallerye, wonende binnen dese stad Breda,, ende Vrouwe ***Catharina Adriana Meerman,*** wettige huwelijksluyden" (getr. Breda 11 maart 1740) en stellen tot voogden over hare minderjarige kinderen aan: tot administrerend voogd "D'Heer ***Adrianis van der Straeten,*** drossaerd der heerlijkheden Empel en Kessel", en tot toeziende voogd "d'Heer ***Dirk Cremers,*** secretaris van Nuland en Rosmalen" en bij vooroverlijden van een van hen "D'Heer en Mr. *Cornelis* van ***Erfrenten*** en d'Heer ***Johan Meerman*** te Rotterdam" [178].

In een akte van Lith, d.d. 6 maart 1766 [179] "compareerden voor ons, ***Adrianus van der Straaten,*** drossard, en ***Laurens van der Straaten,*** schepenen der heerlijkheid Kessel", een aanstaand echtpaar. De akte werd ondertekend: "***A. v.d. Straaten, L. van der Straaten,*** mij present ***J. v. d. Straaten*** secr."

De familie ***Van der Straten*** maakte daar wel de dienst uit!

Adrianus van der Straten wordt door Ds. ***Johan Bethmer tot.*** enig en universeel erfgenaam benoemd, zoals reeds in de inleiding werd gesteld.

Er is over die erfenis nogal wat te doen geweest. Ds. ***Bethmer was*** n.l. gehuwd geweest met *Cornelia Rotshoek* en haar familie meende dat de dominee zich ten onrechte delen van haar erfenis had toegeëigend. Er was een testament van het echtpaar *Bethmer-Rotshoek* in juni 1719 en op 29 aug. 1719 ***voor*** schepenen van "den Hogen Gerichte van Driel" gepasseerd [180], waaruit blijkt dat "huysraet en gerede goederen van de boedel" aan Ds. ***Johan Bethmer*** toekomen en de lijftocht van de effecten.

Maar er was ook een testament van *Cornelia Rotshoek* alleen [181], waarin zij tot erfgenamen van haar deel benoemt haar neef ***Jacobus*** *Nuijsse* (lees: *Knuijsse*), koopman en kopercramer te Amsterdam, die tevens' tot executeur wordt benoemd, en voorts: *Cornelis Rotshoeck,* ***Cornelia Hoefnagel,*** wed. *Brackel, Dirk* ***de*** *Cock,* ***Maria***

170. Idem, inv. nr. 333, fol. 237.
171. R.A. Arnhem, recht. arch. Heerewaarden, dinghsignaten, nrs. 5 en 6.
172. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 1051, fol. 321.
173. R.A. Arnhem, recht. arch. Heerewaarden, loofsignaten, nrs. 151, 152.
174. Idem, dinghsignaat, nr. 5, d.d. 30 aug. 1699.
175. R.A. 's-Hertogenbosch, recht. arch. Kessel.
176. R.A. Arnhem, recht. arch. Heerewaarden, loofsignaat, nr. 152, en recht. arch. Driel, inv. nr. 986, fol. 227 en 228.
177. G.A. Breda, not. arch., inv. nr. 841, nr. 35, d.d. 3 maart 1741.
178. Idem en G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2221, fol. 382, waarin ***Adrianus van der Straten*** optreedt als lasthebber van *Nicolaas* ***Esser.***
179. R.A. 's-Hertogenbosch, D.T.B. Lith., nr. 24.
180. R.A. Arnhem, recht. arch. Bank van Driel, inv. nr. 986, p. 160, 161.
181. Idem, p. 155-158.

de Cock, wed. Queekel, Arien, Catelijn en Maria van Genderen, mitsgaders ***Johan Bethmer.***

Knuijsse nu stelt dat ***Bethmer*** effecten verzwegen heeft [182].

Men zie voorts notaris G. van Hemert te Rotterdam [183] d.d. 29 april 1723, waaruit o.m. blijkt, dat *Cornelia* een huis bezat aan het Haringvliet te Rotterdam, belend ten oosten ***Robert Paige*** en ten westen ***Archibald Hope.***

Ds. ***Bethmer*** werd in 1708 predikant te Nederhemert, en 4 nov. 1711 te Driel, waar hij in 1721 overleed. *Cornelia* ***Rotshoeck*** werd te Rotterdam gedoopt 17 aug. 1670 en overleed te Driel in 1720. Zij ***was*** een dochter van ***Maerten Hironymusse Rotshouck*** en *Geertruijt* ***Rotshouck.***

Maerten was koopman en "factoor in hoppe" te Rotterdam en in tweede echt gehuwd met ***Elisabeth van Genderen,*** dochter van ***Aert Dirx van Genderen.***

Ook over de erfenis van deze ***Aert Dircx van Genderen,*** in leven dijkgraaf te Nederhemert, is uitvoerig geprocedeerd [184].

Uit dit huwelijk:

1. *Johan Nikolaas van der Sfrafen,* ged. Kessel 6 dec. 1722 (getuigen Anna Piternella Jelle, huisvrouw van Nicolaas Esser), student theol. te Leiden 13 sept. 1743 ("Joannes Nicolaus van der Straaten, Kesselanus, 20, T."), genoemd als secretaris van de heerlijkheid Kessel (1766, 1767), † Oss 16 juli 1767.
2. *Laurenfius,* volgt Vk.
3. *Maria Chrisfina van der Straten,* ged. Kessel 20 febr. 1726 (getuigen Laurens van der Straten en Clasina van der Straten), tr. Kessel in 1758 Ds. ***Jacob van*** *Fenema,* geb. Leeuwarden 8 dec. 1726, predikant te Kessel, later te Ritthem bij Middelburg, † Ritthem 1 okt. 1767, zn. van Mr. *Hector Hieronymus van Fenema* en *Maria Beukens;* hij hertr. *Johanna Allegonda van Eijbergen.*
4. *Dirk,* volgt v 1.
5. *Adrianus van der Straten,* ged. Kessel 14 mei 1732.
6. *Clasina Wiarda van der Straten,* geb. 1734 (datum niet ingevuld).

Vk. *Laurenfius van der Straten,* ged. Kessel 6 dec. 1724 (getuige Christina Bethmer, huisvrouw van Laurens van der Straten), theol. student te Leiden 13 sept. 1745, ná 1767 drossaard van de heerlijkheid Kessel en dijkgraaf, tevens regerend schepen van Oss (18 okt. 1780), † ald. 9 jan. 1801, tr. (ondertr. Kessel 6 jan., Leeuwarden 12 jan. met verklaring naar Kessel) 1759 *Maria Margarefha van Fenema,* ged. Leeuwarden 23 april 1732, dr. van Mr. *Jacobus Recalff van Fenema* en *Josina Juliana Pefraeus.*

Uit dit huwelijk:

1. *Ida Cornelia van der Straten,* ged. Kessel 28 okt. 1759, † Harlingen 15 nov. 1822, "oud 63 jaar", tr. Oss 2 maart 1783 *Adrianus van der Meer,* geb. Groot Waspik, notaris en procureur te Oss.
2. *Jacob Adrianus van der Straten,* ged. Kessel 15 nov. 1761, begr. ald. 21 nov. 1761.
3. *Josina Juliana van der Straten,* ged. Kessel 23 okt. 1763, begr. Oss 1 juni 1781.

182. Idem, inv. nr. 653.
183. G.A. Rotterdam, inv. nr. 1994, fol. 278 e.v.
184. Zie o.a. R.A. Arnhem, „Dinghtaelen der Vrije Heerlijkheijt Nederhemert", 1693.

4. *Johanna Rachel van der Straten,* ged. Kessel 21 april 1765 (getuigen: "De Heer Adrianus van der Straten, drossaard alhier, Johanna Rachel Pinxteren, weduwe de Heer Willem Aanhuijs, in leven drossaard te Nieuland).

V 1. *Dirk wan der Straten,* ged. Kessel 4 dec. 1729, landeigenaar te Empel, schepen ald. (15 aug. 1775), later te Ophemert gegoed, bezat een huis te 's-Hertogenbosch van 1767 tot 1777 [185], † Ophemert 6 aug. 1809, tr. Kessel 6 febr. 1759 *Ercara Elisabeth Odé,* ged. Utrecht 8 juni 1732, † Ophemert 19 okt. 1781, dr. van Prof. Dr. *Jacobus Odé* en diens tweede echtgenote *Anna Frederika van Warmvliet.*

Een civiel proces uit 1790 [186] betreft de vordering die *Geertruij van Elzewijk* zegt te hebben op ***Dirk van der*** Straten, omdat diens zoon *Adrianus,* die inmiddels is overleden, haar geld schuldig is ter zake van defloratie. ***Dirk*** stelt echter dat het moederlijk erfdeel van ***Adrianus,*** na aftrek van alle kosten — o.a. voor diens opleiding — negatief is. Er volgt een boedeltaxatie waaruit dat blijkt. ***Dirk*** had de erfenis van zijn zoon dan ook "gerepudieert".

Voor het Hof was ***Adriaan*** schuldig verklaard (5 juli 1782). Hij moest betalen

voor defloratie f 30
voor kosten van de kraam f 18
alimentatie van 20 mei 1780 (de geboortedatum van het kind) tot mundige jaren *f* 25 's jaars.

Uit het proces blijkt tevens dat *Dirk* te Ophemert nog op 22 okt. 1777 een windkorenmolen had gekocht, met huis, weiland en boomgaard, samen voor f 8650, waartoe hij echter *f* 4000 had geleend.

Uit dit huwelijk:

1. *Adrianus van der Straten,* gad. Kessel 9 maart 1760, "opgeleid tot de zeedienst", † vóór 21 febr. 1789.
2. *Anna Frederica van der Straten,* ged. Kessel 15 jan. 1764, † Amsterdam 3 juni 1842, tr. le (ondertr. Amsterdam 13 april 1804) *Anfhonie Fredrik Meijer,* ged. ald. 6 dec. 1759, tabaksverkoper, † Amsterdam 2 febr. 1830, wedr. van *Maria Martel;* tr. 2e Amsterdam 10 aug. 1837 *Jacobus Kennedy,* geb. Tiel, waagdrager, † Amsterdam 22 okt. 1841, wedr. van *Anna Peterman.*
3. *Ida Jacoba Cornelia van der Straten,* geb. Empel ca. 1768, † Amsterdam 19 aug. 1836, tr. Ophemert 22 mei 1808 *George Chrisfiaan Holzhauer,* koopman op de Herengracht te Amsterdam (nr. 339, nu nr. 100), effectief lid van Felix Meritis ald. 1804-1821, † Amsterdam 20 aug. 1821, wedr. van *Jeanne Petronella Pauline Courfonne.*

Ida benoemde in haar testament uit 1835 [187] haar zoon George ***Holxhauer,*** geb. Amsterdam 25 okt. 1809, tot haar enige erfgenaam, maar legateerde aan haar broeder ***Frederik Willem en*** diens echtgenote ***Maria Niermans*** *f* 300 's jaars, levenslang, en aan haar zuster ***Anna Frederica*** *f* 250 's jaars, ook levenslang. Tot executeurs van haar testament benoemde zij *Jan Herman Cordes,* suikerraffinadeur op de Lauriergracht te Amsterdam en *Fredrik Willem* ***van der Straten.*** die elk daarvoor f 1000 kregen. Zij liet *na* haar huis op de Prinsegracht ald. tussen de Reguliersgracht en de Vijzelstraat, met tuin, tuinhuis en erf, welk huls zij op

185. A. F. 0. van Sasse van Ysselt. De voorname huizen en gebou***wen*** van 's-Hertogenbosch. alsmede hun eigenaars of bewoners in vroegere eeuwen, 's-Hertogenbosch 1910, p. 332.
186. R.A. Arnhem, recht. arch. Tuil, inv. nr. 1142.
187. G.A. Amsterdam, not. arch., notaris Pieter Louwerse, d.d. 26 jan. 1835.

1 febr. 1822 kocht[188] en een aanzienlijk effectenbezit.

4. ***Fredrik Wilhelmus,*** volgt VIf.

5. Het "Doodboek" van Empel en Meerwijk meldt het begraven van "het kind van de Heer ***Dirk van der Straten,*** in de kerk ƒ 2:10:-", op 4 febr. 1775.

VIf. ***Fredrik Wilhelmus van der Straten,*** geb. Empel 28 sept. 1770, commissionair in thee te Amsterdam, koopman ald., † Amsterdam 26 maart 1857, tr. Amsterdam 4 maart 1804 ***Maria Cornelia Niermans,*** ged. ald. 30 maart 1770, † ald. 5 okt. 1835, dr. van ***Gerrit Niermans,*** mr. timmerman, en ***Cornelia Borstelman.***

Fredrik Wilhelmus en ***Maria Niermans*** maakten 29 febr. 1804 huwelijkse voorwaarden en testeerden 15 juni 1805[189].

Fredrik Wilhelmus kocht het huis (drie woningen onder één dak) op de Prinsengracht te Amsterdam, dat toebehoorde aan zijn echtgenote en haar broeder ***Gerrit Niermans*** Jr. "in publicque vijlinge" op 8 augustus 1808 voor ƒ 9306.

Uit dit huwelijk:

1. ***Gerrit Dirk van der Straten,*** geb. Amsterdam 14 dec. 1805, winkelier, fabrikant, 23 juni 1857 onder curatele gesteld, † Bloemendaal (Meerenberg) 12 mei ***1880,*** tr. Amsterdam 21 aug. 1834 ***Christina Josijna Heijnsius,*** ged. ald. 9 sept. 1801, † Haarlem 20 sept. 1870, dr. van ***Leopoldus Heijnsius,*** schipper op de N.Z. Voorburgwal te Amsterdam, en ***Josijna Gumperts;*** hieruit twee zeer jong overleden kinderen.
2. ***Elisabeth Cornelia wan der Straten,*** geb. Amsterdam 21 okt. 1807, wonende op de Singel bij de Beulingsluis te Amsterdam (als hoofdbewoonster), † ald. 27 juni 1878.
3. ***Fredrik Wilhelmus van der Straten,*** geb. Amsterdam 27 nov. 1810, drogist en handelaar in verfwaren, ten slotte wonende op de Keizersgracht nr. 346 ald.. † Amsterdam 20 mei 1866.

IIf. ***Leendert Arents van der Straten,*** vleeshouwer te 's-Gravenhage[190], † ald. vóór 9 mei 1665, tr. 's-Gravenhage 14 april 1653 ***Maria (van) Duijvelant,*** begr. ald. 10 sept. 1699 (ƒ 3 impost).

Leendert Arents van. der Straten, vleeshouwer, koopt d.d. 31 maart 1663 een huis en erf in 't Zuiderend ***van*** de Wagestraat te 's-Gravenhage; op 12 mei d.a.v. nogmaals[191].

Uit dit huwelijk:

1. ***Adriana van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 18 maart 1654 (getuigen Arent van der Straten, Luijtien Duijvelant) .
2. ***Johannes,*** volgt 111 1.
3. ***Maria van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 29 maart 1660 (getuigen Jan van Os, Jan Arents van der Straten, Catharina Duijvelant, Magdalena van der Straten), wonende Oppert naast Ds. Havitius te Rotterdam, begr. ald. 7 aug. 1734, tr. (ondertr. 's-Gravenhage 26 juli 1692) ***Johannes van Wolde(n)***[192], Straten, Catharina Duijvelant, Magdalena van der ged. Delft (Lutherse kerk) 7 juni 1665, zn. van ***Gerrit van Wolden*** en ***Annetie Pieters.***

188. Idem, inv. nr. 19777.
189. Idem, notaris Van Vianen.
190. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 405, fol. 160.
191. Idem, Transportregister.
192. G.A. Delft, Weesk.arch., inv. nr. 85, fol. 216; zie ook noot 24.

Maria testeert als weduwe d.d. 6 febr. 1734[193].

4. *Geertje* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 5 maart 1662 (getuigen Madeleentje Ariensen van Straten, Maijken Jan de Swart, Claes Arentse van Straten, Arijen Pieterse Smout).
5. ***Catrina van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 23 maart 1664 (getuigen Johan van Os, Rokus van der Vin, Luijtje Jans, Sas, Magdaleentje Ariens van Straten).
6. ***Magdalena van der Straten,*** ged. 's-'Gravenhage 23 maart 1664, tweeling met de voorgaande, tr. (ondertr. 's-Gravenhage 25 april 1694) *Barent* ***(van)*** *Wesselingh,* j.m. uit Bentheim, marktschipper op Rotterdam, begr. 's-Gravenhage 25 febr. 1738 (ƒ 30 impost).

Barent Wesseling, marktschipper op Rotterdam, testeert 2 dec. 1729[194].

In de ondertrouwboeken van 's-Gravenhage wordt nog genoemd de ondertrouw op 2 aug. 1682 van "*Matthijs* ***Leendertsz. van Straete,*** j.m., met ***Engelina Jans van*** *Couwenhoven,* j.d., beyde geb. en wonende alhier. Getrouwd 18 aug. 1682".
Misschien betreft dit een zoon van ***Leendert Arents van der Straten,*** maar nadere gegevens, over dit echtpaar ontbreken.

1111. ***Johannes Leenderts van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 9 jan. 1656 (getuigen Rochus Leenderts, Luijtge Duvelant, Maria Ariens van Straten), begr. ald. 27 sept. 1714, tr. 1 e Voorburg 7 nov. 1683 ***Pieternella van R(h) oon,*** verm. ged. 's-Gravenhage 19 aug. 1648, dr. van *Zeger* ***Claes van*** *Roon,* vleeshouwer[195], en ***Maria*** *Willems;* tr. 2e 's-Gravenhage 24 nov. 1697 *Alida* ***Scholten,*** uit de Graafschap Linge.

Op 23 mei 1710 compareren "Messieurs ***Adriaen*** *Kint* en ***Jan Leenderts*** *Verstraaten,* te kennen zevende dat wijlen *Zeger Claas van* ***Rhoon*** bij zijn testament d.d. 7 dec. 1697 aen de kinderen van sijn overleedene dogter *Petronella* ***van*** *Rhoon,* in haar leeven huysvr. van voors. *Verstraaten,* met name ***Maria*** en ***Leendert*** *Verstraaten* hadde gemaakt een somma van vier duysent gls. aen obligaties", etc. "Compareerde wijders de voorn. *Adriaaen* ***Kint*** de Jonge als in huwelijk hebbende de voorn. juffr. ***Maria*** *Verstraaten,* mitsgaders deselve, etc.[196].

Het transportregister van 's-Gravenhage vermeldt op 16 mei 1715 de gerechtelijke verkoop van een huis c.a. uit de boedel van wijlen ***Jan Leenderts van der Straten*** en *Alida Scholten,* ***zijn*** weduwe, terwijl op 26 okt. 1715 een dergelijke verkoop plaats vindt door "de gerechtsbolde uyt krachte van seeckere acte van willige condemnatie d.d. 29 juni 1715, geobtineert bij ***Adriana Nidek,*** impetrante, op en jegens ***Leendert van der Straten,*** gecondemneerde".

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Leendert van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 15 juni 1685 (getuigen Nicolaas van der Straten, Zeger Claes van Roon, Maria Duijvelant, Magdalena van der Straten).
2. ***Maria van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 11 dec. 1686 (getuigen Margaretha van Roon, Magdalena van der Straten), †("ab intestato")[197] 17 juli 1751, "oud 65 jaar", (ƒ 6 impost), tr. 's-Gravenhage 8 april 1710 ***Adriaan Kint,*** de jonge, ged. ald. 2 juli 1684,

193. G.A. Rotterdam, not. arch., inv. nr. 2120. fol. 135.
194. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 1866.
195. Idem, notaris J. Vos. d.d. 30 april 1697.
196. Idem; not. arch., inv. nr. 1627.
197. Idem, Transportregister, d.d. 2 jan. 1752.

regent van het Diakonie Armhuis te 's-Gravenhage (1726), zn. van *Adriaan Kinf* en *Catharina van Roon.*

Maria van **der** Straten, wed. ***Adrianus Kint*** beklaagt zich wegens te hoge belastingaanslag. Zij was „vlees houdster". (Memorie van Doleantie van 1747).

3. *Leendert,* volgt IV1.

Uit het tweede huwelijk:

4. *Anna Magdalena van der Sfrafen,* ged. 's-Gravenhage 30 dec. 1703, begr. ald. 11 jan. 1704.

IV 1. *Leendert van der Sfrafen,* ged. 's-Gravenhage 18 juni 1688 (getuigen Aart de Zwart, Elisabeth de Zwart, Maria Duijvelant), tr. vermoedelijk (ondertr. 's-Gravenhage 20 maart 1712) *Johanna Boetselaer,* verm. ged. 's-Gravenhage 3 sept. 1680, dr. van *Leendert Boetselaer* en *Ariaentje Lambregts.*

Uit diti huwelijk:

1. *Kornelis van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 11 nov. 1714 (getuigen Leendert Bosstelaer, Geertruij van Buijeren), verm. begr. ald. 19 nov. 1714.
2. *Ariaentje van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 1 dec. 1715 (getuigen Leendert Boeselar, Ariaantje Hegenmans), begr. ald. 29 jan. 1716.
3. *Leendert van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 31 jan. 1717 (getuigen Leendert Buslaar, Lijsbet van Banken), verm. begr. ald. 26 mei 1717.
4. *Cornelis van der Straten,* gsd. 's-Gravenhage 22 jan. 1719 (getuigen Cornelis van der Hoeven, Lijsbet van Banken), verm. begr. ald. 28 jan. 1719.

IIg. *Nicolaes Arenfs van der Straten,* geb. omstreeks 1638/'39, op 24 maart 1681 42 jaar oud [198], aanvankelijk uitlandig [199], later vleeshouwer te 's-Gravenhage, begr. ald. 8 juli 1724 (impost f 15), tr. 's-Gravenhage 1 april 1671 *Wijve Claes (van) Backer,* ged. ald. 5 mei 1647, † ald. (impost (f 15) begr. bet. 2 okt.) 1699, dr. van *Claes Nannings Backer,* warmoesier, en *Maria Jonckheer.*

Claes Arents van der Straten wordt vele malen genoemd in notariële akten betreffende de nalatenschap van *Geertje* ***Jans*** *(van Schoorlduijn)* [200].

Rochus van der Vin, "borger en speckvercooper", verklaart *f* 350 schuldig te zijn aan zijn zwager *Nicolaes* van der ***Straten*** [201].

Nicolaas koopt op 21 mei 1681 een huis aan de 0.2. van de Grote Markt te 's-Gravenhage voor *f* 3500 [202].

Hij wordt genoemd als oom van de kinderen van *Niesje Cornelis* van ***Meershoeck,*** wed. *Willem* ***Claes Backer*** [203].

Hij koopt een rentebrief, afkomstig uit de boedel van *Geertje Jans,* ***van*** de kinderen van ***Leendert Arents van der Straten,*** op 17 maart 1701 [204].

Hij testeert nog 19 april 1721, herroept dan zijn testament van 3 aug. 1714 voor notaris Hendrik Wegewaard gepasseerd, en benoemt zijn zoon Nanning ***van der Straten*** tot zijn enige erfgenaam [205].

Uit dit huwelijk:

1. *Adriaen van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 26 dec. 1671 (getuigen Rochus van der Vin, Anna Maria Claes van Backer, Magdalena Arents).

198. Idem, not. arch., inv. nr. 585, fol. 192.
199. Idem, inv. nr. 294, fol. 400.
200. Idem; inv. nr. 114, fol. 44, d.d. 9 maart 1661, e.a.
201. Idem, inv. nr. 405, fol. 128, d.d. 18 aug. 1662.
202. Idem, Transportregister.
203. Idem, not. arch., inv. nr. 1051, fol. 321, d.d. 30 sept. 1682.
204. Idem, inv. nr. 922, fol. 555.
205. Idem, inv. nr. 2242.

2. *Willem van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 12 okt. 1674 (getuigen Claes Nannings Backer, Niesje Cornelis Meershoek, Anna Maria Bakker), verm. begr. ald. 11 juli 1697 (impost *f* 15).
3. *Geertruijt van der Straten*+ ged. 's-Gravenhage 17 aug. 1678, tweeling met
4. *Nanningh,* volgt IIIm.

Omdat ***Nanningh*** (vide testament van zijn vader) enige erfgenaam was, zijn de andere kinderen dus vóór 19 april 1721 overleden zonder nakomelingen.

IIIm. *Nanningh van der Sfraten,* ged. 's-Gravenhage 17 aug. 1678 (getuigen Claes Nanninse Backer, Arent van der Straten, Maria Wolffs, Maddalena van der Straten, Anna Maria Backer), biersteker te 's-Gravenhage (1713) [206], tr. ald. 22 febr. 1707 *Lijdia van der Sfrafen* (111 f, 2), ged. 's-Gravenhage 29 okt. 1675, † ald. 8 juli (impost (*f* 6) betaald 12 juli) 1725, dr. van *Adriaan van der Straten* en *Anna van Deuverden van Voort.*

Nanningh verkoopt op 16 sept. 1716 een huis aan de N.Z. van de Bierkade te 's-Gravenhage voor *f* 2800 aan ***Adriaen*** *Roeteringh* [207].

Volgens transportakte van 11 okt. 1726 was Nanning enig erfgenaam omdat zijn vader "ex intestato" was overleden !

Uit dit huwelijk:

1. *Nicolaas van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 25 dec. 1707, begr. ald. 19 febr. 1789 ("82 jaar oud").

Zijn levensloop kon niet met zekerheid worden vastgesteld, omdat er te zelfder tijd meerdere naamgenoten te 's-Gravenhage leefden en ook andere bronnen dan de D.T.B.-boeken geen uitsluitsel gaven.

2. *Adrianus van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 14 aug. 1709.

Mogelijk is hij de Adrianus ***van der Straten*** die 's-Gravenhage 25 aug. 1737 trouwt met ***Maria Horremans,*** wed. ***Johannes David*** *Bapinck* ***(Pappisse,*** e.d.) en van beroep pruikenmaker is.

3. *Wilhelmus,* volgt IVm.
4. *Laurens van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 15 april 1713, begr. ald. (impost bet. 7 juni) 1713.
5. *Cornelis,* volgt IVn.
6. *Maria van der Sfraten,* ged. 's-Gravenhage 30 juni 1719, begr. ald. (impost bet. 21 nov.) 1719.

IVm. *Wilhelmus van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 11 febr. 1711 (getuigen Johannes van Deuverden van Voort, Anna van der Straten).

Voor hem geldt ook wat bij *Nicolaas* werd gesteld. Het lijkt waarschijnlijk dat hij 's-Gravenhage 1 aug. 1737 trouwt met *Dirkje Ros,* ged. ald. 23 april 1719, dr. van *Paulus Ros* en *Eva Poortmans.*

Dirkje testeert als weduwe van *Willem* ***Verstraten*** op ***4*** nov. 1785 en prelegateert dan aan haar dochter ***Eva Verstraten*** een bed c.a. en vermaakt haar overige bezit aan haar dochter ***Wilhelmina Verstraten,*** huisvrouw van ***Hendrik de Vrind*** [208].

Uit dit huwelijk:

1. *Willemina van der Sfraten,* ged. 's-Gravenhage 28 mei 1738, tr. ald. 9 jan. 1780 *Hendrik (de) Vriend,* ged. 's-Gravenhage (R.K.) 19 nov. 1747, zn. van *Henricus Vriend* en *Sophia van Roermondt.*

206. Idem, inv. nr. 690, fol. 215.
207. Idem, inv. nr. 921, fol. 550.
208. Idem, inv. nr. 4333, fol. 352.

2. *Eva van der Straten,* doop niet gevonden.

Vermoedelijk is zij de ***Eva Verstraten*** die 's-Gravenhage 6 febr. 1771 een illegitieme zoon ***Petrus Gerardus Verstraete*** laat dopen, van wie de vader ***Petrus Blankers*** heet.

IVn. ***Cornelis*** van der ***Straten,*** ged. 's-Gravenhage 17 juni 1714, begr. ald. 9 april 1797 "oud 83 jaar, aan borstkwaal" (pro dao).

Het is niet gelukt het bewijs te leveren dat de z e Cornelis van. der ***Straten*** huwde met *Catharina Ko(c)k.*

Er zijn in 's-Gravenhage nog twee andere *Cornelis*sen. *van der* ***Straten*** geboren die in aanmerking zouden kunnen komen n.l.

a. ***Cornelis,*** ged. 19 maart 1710, zoon van *Cornelis* van der ***Straten*** en ***Aietta van Overvest,*** en

b. *Cornelis*, ged. 31 aug. 1714, zoon van Cornelis van der ***Straten*** en *Machtel(t) Se(e)rdijn.*

De zoon *Cornelis* van. der ***Straten*** van ***Leendert van der Straten*** en Johanna *Boetselaer* valt waarschijnlijk af. Die zal wel de *Cornelis* zijn die 28 januari 1719 als begraven werd genoteerd.

Geen van de kinderen of kleinkinderen van Cornelis en *Catharina Kock* werd vernoemd naar *Nanningh* of *Lijdia* en de doopgetuigen bij hun kinderen wijzen ook niet op de hieroader aangenomen afstamming.

De gehele nakomelingschap van Cornelis van. ***der Straten*** en *Catharina Kock* geven wij dus hier onder voorbehoud. Bönhoff neemt zonder bewijs aan dat deze *Cornelis* een zoon van *Nanningh* is [97].

Cornelis ***van der Straten,*** tr. Delft 7 mei 1741 (als jongeman uit 's-Gravenhage) ***Cafharina*** *Kock*, ged. Delft 1 okt. 1719, begr. 's-Gravenhage 12 febr. 1770, dr. van ***Jacob*** *Kock* en *Marijtie* ***van den Broek.***

Uit dit huwelijk:

1. *Willemina* ***van der Straten,*** gad. Delft 5 juni 1742 (getuige Maria Kok), leeft nog 30 sept. 1787.
2. ***Anna van der Straten,*** ged. Delft 1 dec. 1744 (getuigen Jan Kok en Anna Outhuijsen).
3. *Cornelis* [209], volgt Vm.
4. ***Johanna van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 5 juli 1750, tr. ald. 10 dec. 1777 ***Leonardus Wirtensohn,*** ged. Leiden 1 nom. 1750, †'s-Gravenhage 24 sept. 1835, zn. van ***Ferdinandus Wirtensohn*** en ***Eva Hoekman.***
5. ***Johannes,*** volgt Vn.

In deze "tak" wordt de achternaam geleidelijk ais ***Van der Straaten*** geschreven.

Vm. ***Cornelis van der Straten,*** ged. Delft (N.k.) 22 juni 1747 (getuige Maria Kok), timmerman te 's-Gravenhage, † ald. ***27*** jan. 1825 ("geb. te Delft, oud 77 jaar"), tr. 's-Gravenhage 21 nov. 1773 ***Maria*** *Kuijper(s)*, † ald. 14 jan. 1826 (77 jaar oud).

Vermoedelijk is dit de *Cornelis* van. der ***Straten die*** op ***27*** dec. 1806 genoemd wordt als hoofdman van de timmermansknechtsbusch te 's-Gravenhage [210].

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelis Willem,*** volgt VIg.
2. *Johannes* ***van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 12 juni 1776 (getuige Willemina van der Straten).
3. *Nicolaas,* volgt VIh.
4. *Johannes*, volgt VIi.

209. Zie noot 97. Bönhoff las „Cornelia" en miste daardoor alle nakomelingen.

210. G.A. 's-Gravenhage, not. arch., inv. nr. 4167, fol. 494.

5. ***Leonardus,*** volgt VIj.
6. ***Andries van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 17 okt. 1784.
7. ***Willemina van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 30 sept. 1787 (getuige Willemina van der Straten), tr. ald. 6 okt. 1811 ***Albertus Rueck,*** geb. 's-Gravenhage 11 jan. 1778, metselaar, zn. van *Johannes* ***Rueck*** en *Tonia* ***Woesthof.***
8. ***Maria van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 27 juni 1790, † ald. 23 april 1829, tr. ***Willem La Grouw,*** verwer.
9. ***Catrina van der Straten,*** ged. 's-Gravenhage 16 dec. 1792.

VIg. ***Cornelis Willem van der Straaten,*** ged. 's-Gravenhage 31 aug. 1774, kannonnier in garnizoen te Heusden, (1797), timmerman te 's-Gravenhage (1823). tr. le (ondertr. 's-Gravenhage 18 juni 1797) ***Hendrica van den Broek,*** ged. 's-Gravenhage 10 nov. 1776, † ald. 14 okt. 1803, dr. van *Johannes* ***van den Broek*** en *Jakoba* ***Louis;*** tr. 2e 's-Gravenhage 17 juni 1804 ***Johanna Cornelia van os.***

Cornelis ***Willem van der Straaten, wedr. van Hendrika van den Broek,*** bewijst op 6 juni 1804 aan zijn drie minderjarige kinderen *f* 12 als moeders erfdeel. In margine staat:

"*Cornelis* obiit in 1822,

Johanna obiit april 1823."

Jacoba verklaart 21 mei 1823 dat zij *f* 17 ontving, omdat zij de enige nagelaten erfgenaam was van wijlen haar broer Cornelis en haar zuster *Johanna* [211].

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Cornelis van der Straaten,*** ged. 's-Gravenhage 16 juni 1799, † in 1822.
2. *Jacoba* ***van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 11 okt. 1801.
3. ***Johanna van der Straaten,*** ged. 's-Gravenhage 9 okt. 1803, als dienstbode † ald. 24 april 1823.

Uit het tweede huwelijk:

4. ***Maria van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 3 april 1805.
5. ***Paulus,*** volgt VIIe.
6. ***Willem Karel Hendrik van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 2 okt. 1809, rijknecht, tr. 's-Gravenhage 3 juni 1835 ***Geertruij van der Burg,*** dienstbode, dr. van *Johannes* ***van der Burg en Pietertje van Duijnen.***
7. ***Carel*** (gedoopt ***Charles) van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 8 jan. 1812, koetsier, tr. 's-Gravenhage 22 jan. 1836 ***Maria*** *Magdalena Wick*, dr. van ***Johan*** *Daniel Wick* en ***Aaltje van Duimen.***
8. ***Helena van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 3 mei 1816.
9. ***Johannes van der Straten,*** geb. 's-Gravenhage 20 okt. 1818.
10. ***Hendrik van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 13 sept. 1821.
11. ***Alida van der Straaten,*** geb. 's-Gravenhage 13 april 1827.

VIIe. ***Paulus van der Straaten,*** ged. 's-Gravenhage 17 aug. 1806, metselaar, tr. le 's-Gravenhage 3 febr. 1830 *Johan-*

211. Idem, Weesk.arch., inv. nr. 551, d.d. 6 juni 1804.

na *Borsboom,* geb. Vlaardingen, dienstbode (1830); tr. 2e 's-Gravenhage 29 aug. 1838 *Johanna Catharina van den Brink,* werkster (1838), dr. van *Leonardus van den Brink* **en** *Johanna Maria Kneevel,* en wed. van *Philippus Streeler.*

Uit het eerste huwelijk:

Johannes Cornelis van der Straaten, geb. 's-Gravenhage 19 april 1830.

VIh. *Nicolaas van der Straaten,* ged. 's-Gravenhage 13 april 1778 (getuige Alida Hendriks), metselaar, tr. 's-Gravenhage 15 mei 1808 *Cornelia Sophia Klammer,* ged. ald. 11 jan. 1777, † vóór 17 okt. 1814, dr. van *Johann Heinrich Klammer* **en** *Sophia Wilhelmina Bloem.*

Uit diti huwelijk:

1. *Cornelis (Hendrik) van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage 6 juni 1810, drukker, † ald. 26 nov. 1830.
2. *Sophia Wilhelmina van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage in 1811, † ald. 17 okt. 1814 (3 jaar oud).
3. *Nicolaas van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage 1 okt. 1813, † ald. 2 maart 1814.

VIi. *Johannes van der Stra (a) ten,* ged. 's-Gravenhage 20 febr. 1780, timmermansknecht, later opzichter van de straten, ook: conducteur (1816), tr. (ondertr. 's-Gravenhage 11 jan. 1807) *Maria Elisabeth Ditmar.*

Uit dit huwelijk:

1. *Maria Willemina van der Straaten,* ged. 's-Gravenhage 28 juni 1807.
2. *Johanna Maria van der Straaten,* ged. 's-Gravenhage 20 nom. 1808.
3. *Cornelis Adrianus van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage 19 juli 1811.
4. *Regina Wilhelmina van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage 12 jan. 1814.
5. *Johannes van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage 30 jan. 1816, † ald. 20 sept. 1817.
6. *Maria Elisabeth van der Straaten,* geb. 's-Gravenhage 26 maart 1819, † ald. 30 mei 1822.

VIj. *Leonardus van der Stra(a) ten,* ged. 's-Gravenhage 5 mei 1782 (getuige Johanna van der Straten), molenaarsknecht, † ald. 26 dec. 1828, tr. (ondertr. 's-Gravenhage 1 juli 1804) *Willemina Beek.*

Uit dit huwelijk:

1. *Maria van der Stra (a) ten,* ged. 's-Gravenhage 28 april 1805.
2. *Leena van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 19 april 1807.
3. *Cornelis Willem van der Straaten,* ged. 's-Gravenhage 13 jan. 1811, blikslager, tr. 's-Gravenhage 17 juli 1833 *Susanna Rebekka Muller,* dr. van *Frantz Christoffer Muller* **en** *Susanna Oswoort.*

In de overlijdensakte van *Leonardus* werd *zijn* vader *Cornelis Willem van der Straaten* genoemd, zijn moeder *Maria Kuijper.*

Vn. *Johannes (Jan) van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 23 mei 1754 (getuigen Jan Kock en Anna Oosthuijsen), tabakskoper te Amsterdam (1813), bode te 's-Gravenhage (1814, 1819), † ald. 29 mei 1819, tr. 's-Gravenhage

5 febr. 1775 *Aaltje Hendriks,* geb. Amsterdam 17 maart 1757, † 's-Gravenhage 6 febr. 1834, dr. van *Hendrik Hendriks,* "beeldhouder", en *Femmetie van Oorschot.*

Men vindt in de Haagse transportregisters op 19 en 26 mei 1794 en op 14 okt. 1808 overdrachten door of op *Jan* van *der* Straten, *o.a.* op "Vrouwe *Clara* van *Oorschot, weduwe van Theophilus Copius*".

Uit dit huwelijk:

1. *Willem Cornelis van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 25 juni 1775, † ald. 16 okt., begr. 20 okt. 1777 ("oud 2 1/3 **jaar").**
2. *Karel Johannes van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 26 maart 1777, begr. ald. 23 sept. 1778 ("oud 1 1/2 jaar").
3. *Klara van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 8 nov. 1778, leefde nog 24 jan. 1807 blijkens' afgegeven extract doopinschrijving.
4. *Johannes van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 12 maart 1780.
5. *Jacobus,* volgt VIk.
6. *Aaltje (Alida) van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 18 juli 1784, begr. Amsterdam 18 okt. 1808, tr. (ondertr. ald. 20 april 1804) *Frederik Gustavus Pronck,* ged. Amsterdam 30 nov. 1777, poorter als huistimmerman 5 juni 1807, begr. ald. 4 nov. 1807, zn. van *Simon Pronck* **en** *Maria Toemels.*
7. *Hendrik Carel van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 8 okt. 1786.
8. *Maria van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 22 maart 1788, † ald. 24 dec. 1816.
9. *Catharina van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 21 aug. 1789, † Amsterdam 19 dec. 1813.
10. *Cornelia Johanna van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 15 april 1791, † Voorburg 14 jan. 1862, tr. 1 e 's-Gravenhage 8 okt. 1834 *Johannes Bisschop,* ged. ald. 12 juni 1774, ambtenaar, † 's-Gravenhage 8 febr. 1837, zn. van *Johannes Bisschop* en *Antonetta Nieuwenhuijzen;* tr. 2e 's-Gravenhage 27 dec. 1837 *Willem van Lil,* geb. Zoetermeer 1 sept. 1801, ambtenaar te 's-Gravenhage, † Utrecht 5 juli 1873, zn. van *Jacob van Lil* **en** *Barendina Maria van Sleijden.*
11. *Christiaan,* volgt VI 1.
12. *Theophilus van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 16 maart 1797.
13. *Johanna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 8 juli 1798, † ald. 12 jan. 1828, tr. 's-Gravenhage 30 jan. 1822 *Johan Hendrik Köhler,* geb. ald. 7 nov. 1795, wagenmaker, † 's-Gravenhage 9 nov. 1870, zn. van *Johan Philip Köhler,* smid, en *Margaretha Magdalena Petri.*
14. *Philippina Diderica van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 6 febr. 1800, † ald. 3 aug. 1864, tr. 's-Gravenhage 29 juli 1818 *Willem Janssen,* geb. ald. 7 jan. 1796, klerk, † 's-Gravenhage 1 juli 1835, zn. van *Cornelis Janssen,* winkelier, en *Anna van Osch.*
15. *Johannes van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 4 aug. 1801.

VIk. *Jacobus van der Straten,* geb. 's-Gravenhage 10 okt. 1782, bij huwelijk "zeeman", later kapitein ter zee, ridder Mil. Willemsorde 4e kl., † 's-Gravenhage 14 sept. 1842,

tr. Hamme 17 aug. 1811 ***Maria** Louisa Joanna **Gaman,*** geb. Berchem 20 febr. 1786, † 's-Gravenhage 24 jan. 1872, dr. van ***Joannes** Fredericus **Josephus** Gaman,* koopman te Rijssel, en ***Maria Cafharina Barbara van** Rossum.*

Uit dit huwelijk:

1. *Jacques **(Jacobus) van der Straten,*** geb. Vlissingen 15 april 1813, luit. ter zee le kl., † Haarlem 22 okt. 1882, tr. 's-Gravenhage 4 april 1860 *Christina Petronella **Ploeg,*** geb. ald. 29 april 1836, † ald. 20 okt. 1905, dr. van ***Jan Christiaan** Ploeg* en *Petronella **Bronkhorst.***
2. ***Johannes Frederik van der Straten,*** geb. Amsterdam 22 april 1815, † Haarlem 2 juni 1884.
3. *Alida **Maria van der Straten,*** geb. Amsterdam 18 sept. 1817, † 's-Gravenhage 22 april 1871, tr. ald. 14 april 1853 ***Jonathan Bönhoff,*** geb. Remscheid 3 okt. 1795, wijnkoper, † Oosterbeek 17 juni 1867, zn. van ***Jonathan Bönhoff*** en ***Maria** Amalia **Heuser.***
4. ***Louise** Johanna **van der Straten,*** geb. Amsterdam 22 febr. 1819, † 's-Gravenhage 8 mei 1850.
5. ***Catharina Barbara van der Straten,*** geb. Amsterdam 20 juni 1824, † ald. 2 april 1827.

VI1. ***Christiaan van der Straten,*** geb. 's-Gravenhage 28 nov. 1794, geëmploijeerde, † ald. 24 dec. 1820, tr. 's-Gravenhage 22 april 1818 *Ariette Albertina **Janssen,*** geb. ald. 21 jan. 1799, † ald. 26 oht. 1854, dr. van *Cornelis **Janssen,*** winkelier, en ***Anna van** Osch.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Jan,*** volgt VIIf.
2. ***Cornelis van der Straten,*** geb. 's-Gravenhage 27 aug. 1820, † ald. 7 juni 1822.

VIIf. ***Jan van der** Straaten,* geb. 's-Gravenhage 24 juli 1818, le luit. Ned. Ind. Leger, ridder Mil. Willemsorde 4e kl., † Soerabaja 11 okt. 1849, tr. Grissee 20 febr. 1843 ***Louise Leonora** Bruijninga,* geb. Tjiandjoer 6 dec. 1825, † Pekalongan 15 juli 1876, dr. van ***Hendrik Leonard Bruijninga,*** arts, en *Albertina **Francina Dufour.***

Uit dit huwelijk:

1. *Albertina **Francina van der** Straaten,* geb. Grissee 23 april 1845, tr. Grissee 16 sept. 1863 *Herman **Lodewijk Vernhout,*** geb. 's-Gravenhage 22 maant 1828, arts, te Pekalongan, † ald. 15 dec. 1884, zn. van ***Jan Jacob** Vernhout,* referendaris, en ***Sara** Petronella van **Gogh.***
2. ***Louis Jean,*** volgt VIIIb.
3. ***Henri Christiaan van der Straaten,*** geb. Soerabaja 26 febr. 1849, secretaris van het algemeen begrafenisfonds te Batavia, † ald. 10 maart 1886.

VIIIb. ***Louis Jean van der** Straaten,* geb. Soerabaia 22 juli 1846, griffier van de Landraad te Bangkalan, † 6 april 1915 (bijgeschreven), tr. Batavia 22 dec. 1882 *Caroline Elliott,* geb. ald. 19 dec. 1856, dr. van *Josef Alexander Elliott,* chef van het handelshuis Elliott en Co., en ***Johanna** Bennet.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Louis Charles van der Straaten,*** geb. Batavia 15 aug. 1886, † ald. 22 sept. 1886.
2. ***Johanna Maria Carolina van der Straaten,*** geb: Batavia 12 nov. 1889, † Bangkalan (Res. Madoera) 12 nov. 1891.
3. *Julie Caroline **van der** Straaten,* ***geb.*** Batavia 21 nov. 1893, † ald. 24 aug. 1894,

Bovengenoemde stamvader van Genealogie A, had vermoedelijk behalve een broeder ***Jan Huijghen van der Straten,*** die volgt als stamvader van Genealogie B, nog een zuster *Neeltje Huijgen,* huisvrouw van ***Joris Symons van** Meulen,* timmerman [212].

Genealogie B.

1. ***Jan** Huijg(**hen) van (der) Straten,*** mr. timmerman te 's-Gravenhage, woonde "achter de haversakken in de Boekhorststraat" ald. (1651), begr. 's-Gravenhage 27 april 1651 (impost *f* 6.10.-), tr. 1 e *Neeltje **van** Hillegersberch;* tr. 2e 's-Gravenhage 3 okt. 1638 ***Griefje** Burgh-**(mans)*** of ***van der** Burgh.*

   Op 23 maart 1639 compareert o.a. *"**Grietie Corns.*** huysvrou van Jan ***Huijgh van Straeten,*** mede timmerman" [212].

   Op 26 sept. 1639 compareren: "Jan. ***Huijgen van Straeten,*** timmerman, woonende alhier in den Hage, ter eenre, en Jan ***Janssen de** Brabander* ende ***Arien Huijgen van. Straeten*** als grootvader ende oom respective van onmondige kinderen, achtergedaeten bij ***Neeltie Janssen van** Hillegersberch,* des voorn. ***Jan Huijgen van Straeten*** huysvrouwe, met name ***Hugo, Job, Jan Jansz. van Straten*** ende ***Philips van Diepen*** als vader en voocht van het onmondich kindt achtergelaten bij ***Angnietie Jans van** Straeten,* alle kinderen van voorn. Jan ***Huijgen van Straeten*** ende *Neeltie* Jansen *van Hillegersberch,* ter andere sijde".

   Jan Huijgen van Straeten belooft "sijne kinderen en kleinkint te oaderhouden in cost en dranck, sieck ende gesont, deselve te laten leeren lesen ende schrijven ende voorts bestellen op een goet handtwerck, daertoe deselve bequaam sullen sijn en als zij mondig zijn geworden aan ieder uyt te reycken de somma van 24 gulden 't stuck tot 4 grooten ... etc.
   (was getekend): ***Jan Huijgh van Straten";*** zijn broeder ***Arie Huijghen van Straten*** zette een merk "P" [213].

   Uit het eerste huwelijk:

   1. *Angnietie **Jans van der Straten,*** tr. 's-Gravenhage 24 mei 1638 ***Philip** Philocke,* van Diepen, leerbereider.
   2. ***Hugo** (Huijgh)* volgt IIh.
   3. ***Job,*** volgt IIi.
   4. ***Jan,*** volgt IIj.

IIh. *Huijgh **Jans van der Straten,*** mr. timmerman te 's-Gravenhage, † vóór 1 mei 1663, tr. ald. 26 april 1643 *Catharina Letourjan,* begr. 's-Gravenhage 11 sept. 1693, dr. van *Robbert Letourjan* en ***Margareta Marchie.***

   Bij een transport van 1 dec. 1649 verkoopt ***Huijgh Jans van der Straten,*** mr. timmerman, een huis c.a. te 's-Gravenhage aan *„**Margaretha Le Tourneau,*** wed. ***Gillis Frantz. Hamers,*** sijne schoonouders".

   Bij een transport van 1 mei 1663 verkoopt ***Catharina Jan Letourjan,*** wed. ***Huijgh Jams van Straten,*** samen met ***Job Jans van Straten*** te Woerden een huis. Zij handelen als voogden over de erfgenamen van ***Huijgh*** Jans.

   Catharijn van ***Straten,*** wed. ***Huijgh Jans van Straten,*** huurt een gedeelte van een huis te 's-Gravenhage van ***Annitie Arens op 3*** maart 1668 [214].

212. Idem, not. arch., inv. nr. 163, fol. 105, d.d. 23 maart 1639.
213. Idem, fol. 178, d.d. 26 sept. 1639.
214. Idem, inv. nr. 774, fol. 142.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes, volgt IIIn.
2. *Margrita van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 26 juli 1645 (getuigen Robbert Letourjan, Grietje Cornelis Burchmans) , leeft nog 29 juni *1668.*
3. *Sijmon,* volgt IIIo.
4. *Cornelia van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 9 juni 1649 (getuigen Huijch van der Straten, Margriet Hamers), † na 14 april 1712, tr. (ondertr. 's-Gravenhage 3 april 1672) *Pieter (de) Keijser,* begr. ald. 13 sept. 1706 (f3 impost).
5. *Angeniet van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 2 april 1651 (getuigen Jan Jansz. van der Straten, Jannetje Markus van der Horst).
6. *Adriana van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 6 juli 1653 (getuigen Job van der Straten, Geertien Jans).
7. *Catharijne van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 1 maart 1656 (getuigen Laurens Cornelis van Duijnen, Leenten Lauris), tr. ald. 9 juni 1680 *Adolff ter Spil (Tartspul!),* ged. 's-Gravenhage 29 sept. 1654, begr. ald. 12 jan. 1714, zn. van *David ter Spil en Maria Teer.*
8. *Robbert,* volgt IIIp.

IIIn. *Johannes van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 4 maart 1644 (getuigen Jan Hugen van Straten, Robbert Letourjan, Margaretha Letourjan, Maria van Straten), deurwaarder (1671) [215] te 's-Gravenhage, "tweede commies ten comptoire van den Heer ontfanger generaal Volbergen" (1672 [216], 1694 [217]) ald., schoolmeester wonende op de Uijttersegragt (1683) [218] ald., † vóór 14 aug. 1687, tr. 's-Gravenhage 24 juli 1667 *Johanna van Leeuwen.*

Het echtpaar testeert 's-Gravenhage 16 maart 1668 [219]; hij tekent met een fraaie handtekening; zij zet een kruisje.

Op 14 aug. 1687 transporteert ***Johanna van Leeuwen*** weduwe van ***Johannes Verstraten,*** een huis te 's-Gravenhage [220].

Uit dit huwelijk:

1. *Susanna Catharina van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 29 juni 1668 (getuigen Stephanus van Leeuwen, Catharina van der Straten, Francina Hamers, Margrieta van der Straten).
2. *Hugo van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 18 sept. 1669 (getuigen Sijmon van der Straten, Maria van Capelle, Jacomijntje van Capelle).
3. *Johannes,* volgt IVo.
4. *Susanna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 30 juli 1673 (vader: Johannes, moeder: ongenoemd; getuigen: Willem Crook, Catharina de Roij, Maria Steenbergen) .

IVo. *Johannes van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 18 febr 1671 (getuigen Pieter van der Burgh, Arent en Cornelia van der Straten, Trijntje van Leeuwen), tr. (ondertr. 's-Gravenhage 19 jan. 1698) *Cornelia Coornneeff,* wed. van *Nicolaas Obree.*

215. Idem, inv. nr. 822, fol. 68.
216. Idem, fol. 138.
217. Idem, inv. nr. 588, fol. 371.
218. Idem, inv. nr. 585, fol. 488.
219. Idem, inv. nr. 67, fol. 134.
220. Idem, inv. nr. 915, fol. 299.

Uit dit huwelijk:

Susanna van der Straten.

Op ***5*** febr. 1696 werd ***nog*** te 's-Gravenhage *Cornelia* Obree gedoopt, vader ***Klaas Obree,*** moeder *Neeltje Corneefs,* getuige Cornelia van der Borg, die derhalve jong is overleden.

Het echtpaar ***Van der Straten-Coornneeff testeert 16*** juli 1706 als *Johannis Verstraten* en ***Neeltje*** *Cornelisze* Corenneef. Zij had drie voorkinderen n.l. ***Maria*** *Claasze* ***Obre,*** *Christina Claasze* ***Obre*** en ***Jan*** *Claasse* ***Obre. In*** dit testament benoemen zij tot voogden, naast de langstlevende, ***Johanna*** *Verstraten,* de moeder van de testateur, en *Johannes van der Burg* te Amsterdam, de vader van de testatrice [221].

IIIo. *Simon van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 28 mei 1647 (getuigen Jan Huijgen van Straten, Lijsbet Jans, Elias van der Velde), notaris (geadmitteerd 24 dec. 1669), deurwaarder (1671) [222], solliciteur, "kassier van de Heer commis (Van) Persijn" (1681) [223] ald., begr. 's-Gravenhage 13 febr. 1713, tr. ald. 10 mei 1671 *Maria Ansoms van Capelle,* dr. van *Ansom* van *Capelle* en *Jannetje Gerrits Ruijgrock.*

Het echtpaar ***Van der Straten-van Capelle*** testeert 's-Gravenhage 11 april 1677 [224]; Simon koopt ald. voor *f* 1400 een huis in de Bagijnestraat naast "de Brill", op 29 april 1681 [225].

Junnetje *Gerrits Ruijgrock* ***was*** in tweede echt getrouwd met ***Hendrik Verbrugge.*** Dit echtpaar benoemt de kinderen van *Simon* en ***Maria*** tot erfgenamen.

Uit dit huwelijk:

1. *Hugo van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 22 dec. 1671 (getuigen Johannes van der Straten, Jannetje Verbrugge, Johanna van der Straten), † jong.
2. *Johanna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 22 maart 1673, † jong.
3. *Johanna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 8 juni 1674 (getuigen Hendrik Verbrugge, Annetje Spijk, Jannetje Gerrits Ruijchrock), † jong.
4. *Hubertina van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 2 juni 1675 (getuigen: "Commis Van Persijn en Controleur Meester en sijn huysvrouw en Jannetje Verbrugge"), † jong.
5. *Hugo van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 10 juni 1676, † jong.
6. *Ansom van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 13 juni 1677, testeert ald. 14 april 1714, staande op 't punt om als matroos naar Indië te vertrekken met het schip "De Donau" [226].
7. *Godwart van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 21 okt. 1678, † vóór 6 maart 1713.
8. *Hubertina van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 26 jan. 1681, verm. begr. ald. 17 dec. 1763 ("85 jr. oud").
9. *Johanna van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 17 april 1682.
10. *Hugo van der Straten,* ged. 's-Gravenhage 7 mei 1683 (getuigen Jacop de Lange, Johanna Verbrugge), is in 1722 nog te Londen.

221. Idem, inv. nr. 1698, fol. 337.
222. Idem, inv. nr. 822, fol. 66.
223. Idem, inv. nr. 1051, fol. 251.
224. Idem, inv. nr. 332, fol. 93.
225. Idem, Transportregister.
226. Idem, not. arch., inv. nr. 1783, fol. 120.

11. *Maria van der Straten*, ged, 's-Gravenhage 1 april 1684 (getuigen Hendrik Verbrugge, Johanna Ruijchrock), † jong.
12. *Catharina Heindrina van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 15 aug. 1685 (getuigen Jacob de Lange, Johanna Verbrugge, Catha. Letourjan) .
13. *Lijsbeth van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 19 juli 1686, † jong.
14. *Johannis van der Straten*, gad. 's-Gravenhage 2 sept. 1687.
15. *Hendrik van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 5 sept. 1688, † vóór 11 maart 1702.
16. *Alida van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 25 sept. 1689, begr. ald. 2 juni 1749 ("oud 59 jaar"), tr. 's-Gravenhage 30 sept. 1728 *Jacobus Luchtenburgh*, wedr.
17. *Hendrina van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 26 nov. 1690.

In 1714 leefden alleen nog de nos. 6, 8, 9, 10, 12, 14 en 16.

Op 11 maart 1702 benoemen ***Hendrik Verbrugge*** en ***Jannetje Gerrits Ruijghrock*** tot erfgenamen "de agt kinderen van ***Simon van*** der *Straten*, verweckt bij ***Maria*** *wan* ***Capelle***, haer testatrices voordochter, met name ***Anssem***, *Albertina*, ***Johanna, Govert***, *Hugo*, ***Johannes, Catharina*** *en* ***Alida*** *van der* ***Straten***" [227].

Op 6 maart 1713 compareren ***"Ansom, Huibertina,*** *Johanna*, *Catharina Hendrietta* ende *Johannes* ***van der Straten***, alle meerderjarige kinderen en erffgenamen van wijlen *Hendrik* ***Verbrugge*** en ***Jannetje Ruijghrock***, hare grootvader en moeder -resp., soo voor haer selve en als de coop overgenomen hebbende van *Hendrik Mesch* en ***Bartholomeus*** *van* ***Gool*** in qualiteyt als voogden over hare minderjarige suster ***Alida*** *van* ***Strate*** en geauthoriseerd (. . .) ten behoeve van haar uytlandige broeder *Hugo van der Straten*" [228].

In *1714* is ***Ansom*** meerderjarig en uitlandig, en leven nog ***Hubertina***, *Johanna*, *Catharina* ***Hendrietta, Johannes*** *en Hugo*, die toen in Engeland verbleef. Allen zijn meerderjarig en erfgenamen van het echtpaar ***Verbrugge-Ruijghrock.***

Bovendien leefde nog ***Alida***, waarvoor *Mesch* en *Van Gool* optreden, die menen een preferente vordering te hebben op de insolvente boedel van de heer raadsheer ***Kinschot*** [229].

IIIp. *Robbert van der Straten*, doop niet gevonden, mr. bakker te 's-Gravenhage (1697) [230], begr. ald. 4 nov. 1724 (pro deo), tr. (ondertr. 's-Gravenhage 24 juni 1685) *Anna Catharina ter Spil*, ged. ald. 17 nov. 1660, begr. ald. 4 jan. 1738 (ƒ 3 impost), dr. van *Davidt ter Spil* en *Maria Teer.*

In de notariële akte, boven vermeld [230], wordt ***Robbert*** *Verstraten*, mr. backer, samen met ***Adolf*** *ter* ***Spil*** genoemd.

Uit dit huwelijk:

1. *Catharina van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 19 mei 1686 (getuigen Claas van Spijk, Catha. van Straten, Maria ter Spil), tr. ald. 20 juli 1710 *Jan Martijn.*

   Uit dit huwelijk: *Robbertus* ***Martijn***, ged. 's-Gravenhage 23 juni 1720 (getuigen Robbert en Maria Verstraten).

2. *Maria van der Straten*, gad. 's-Gravenhage 26 okt. 1687 (getuige Adolf ter Spil, Lijsbeth ter Spil, Katharina van der Straten).

227. Idem, inv. nr. 679, fol. 105.
228. Idem, inv. nr. 1782, fol. 97.
229. Idem, inv. nr. 1783, fol. 177, d.d. 24 juni 1714.
230. Idem, inv. nr. 920, fol. 587.

3. *Huibertina van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 8 april 1689 (getuigen Adolf ter Spil, Katharina ter Spil, Johanna ter Spil).
4. *Huibertina van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 1 april 1691 (getuigen Adolf ter Spil, Kornelia van der Straten, Johanna Bruggemans).
5. *Elisabeth van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 1 april 1691, tweeling met de voorgaande (getuigen id.).
6. *Hugo van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 16 okt. 1692 (getuigen Pieter de Keijser, Kornelia en Katharina van der Straten).
7. *David van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 26 dec. 1694 (getuigen Hendrik Groothans, Hendrik ter Spil en Anna de Gronis).
8. *Maria van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 17 juni 1696 (getuigen Pieter de Keijser, Hendrina de Jong, Katharina van der Straten).
9. *Hugo van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 24 mei 1699 (getuigen Adolf ter Spil, Maria ter Spil, Catharina van Straten), begr. ald. 29 juni 1751 ("oud 50 jaar"), tr. (oadertr. 's-Gravenhage 23 april) 1733 *Cornelia Martijn*, wed. van *Christoffel Haren.*
10. *David*, volgt IVp.

IVp. *David van der Straten.* ged. 's-Gravenhaae 4 maart 1705 (getuigen Adolf ter Spil, Katharina van der Straten, Susanna Valkenburg), begr. ald. 31 aug. 1765 ("oud 60 jaar"), tr. le (ondertr. 's-Gravenhage 16 mei 1728) *Elisabeth Langlois* (*L'Anglois*), van Breda: tr. 2e (ondertr. 's-Gravenhage 11 juni 1752) *Gijsje van Loeverden*, wed. van *Hendrik Hoogsteeg.*

Uit het tweede huwelijk:

1. *David van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 14 sept. 1755 (getuige Kornelia van Loeverden), begr. ald. 10 okt. 1755 ("4 weken oud").
2. *David van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 5 jan. 1757 (getuige Maria van Amerongen).

IIi. *Job Jansz. van der Straten*, bakker te 's-Gravenhage (1652) [231], woont 1 mei 1663 te Woerden [225], tr. 1 e 's-Gravenhage 10 mei 1650, als jongeman van Amerongen, *Apolonia de Mant*, dr. van *Adolf de Mant;* tr. 2e Woerden 13 jan. 1665 *Jannitjen Huijgen Baars.*

De ondertrouw te Woerden luidt:
"28 dec. 1664 *Job* ***Jansen van*** *Straten*, weduwnaar van ***Pleuntgen Adolphs***, wonende buyten Woerden op 't Santpadt, met ***Jannitje Huijgen*** *Baars*, j.d. wonende binnen Woerden blij de Annastraat; getrout 13 jan. 1665".

Uit het tweede huwelijk:

Huijch van der Straten, ged. Woerden 27 sept. 1665 (getuige Meijntjen Ariens Haselaer).

IIj. *Jan Jansz. van der Straten*, kleermakers te 's-Gravenhage, tr. ald. 7 juni 1649 *Janneken Marcus van der Horst.*

Uit dit huwelijk:

1. *Cornelia van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 11 febr. 1650 (getuigen Hugo van Straten, Marritje Jans, Job Jans van Straten, Apolonia Adolffs).
2. *Nicolaas van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 2 okt. 1650.

231 Idem, inv. nr. 139, fol. 392.

3. *Pefronella van der Straten*, ged. 's-Gravenhage 24 okt. 1651 (getuigen Goossen van den Berckt, Jaepge Heijmens, Margriet Gunwel, Agneta de Gerechte).

Uit het bovenstaande volgt, dat de opgave van Bönhoff [97], als zou er 's-Gravenhage 30 nov. 1649 nog een zoon ***Jan van der Straten*** gedoopt zijn, niet juist kan zijn.

Tulleken,

door **Mr.** J. Belonje.

Over de *Tulleken's*, het oude Veluwse geslacht, waarvan eerst in 1847 en later nog eens in het laatste jaar van die eeuw aan twee vertegenwoordigers een verheffing in de adel ten deel viel, is in verhouding tot een menigte van andere families maar weinig in de literatuur te vinden. De sedes materiae treft men, behalve in Nederland's Adelsboek dan ook hoofdzakelijk aan bij Jacobus Kok in zijn Vaderlandsch Woordenboek [1] en in het uitvoeriger artikel van Ds. J. Anspach, De Veluwsche Familie Tulleken en hare aanverwanten [2].

Die laatste bron nu wordt besloten met een bijlage XXIV, waarin een tak van het geslacht ter sprake kwam, welke op de hoofdstam in het geheel geen aansluiting kon verkrijgen. Ofschoon het mij evenmin gelukt is om dit vraagstuk tot een oplossing te brengen, wil ik niet nalaten om hier een aantal tot dusverre onbekend gebleven gegevens te presenteren, die er wellicht toe leiden kunnen, dat dit afzonderlijke deel der familie nu 'duidelijker te voorschijn komen kan.

In de boven aangehaalde bijlage dan wordt een *Reinier Tulleken* de oude naar voren gebracht, die te Bocholt in het Stift Münster op 18 december 1581 geboren zou zijn en die in januari 1590 in Norden, in Oost-Friesland, terecht kwam. Hij moet zich in 1594 met zijn moeder te Haarlem bevonden hebben en op 16 januari 1605 getrouwd zijn met *Anna Marcelis* († 23 november 1655; n i e t te Alkmaar), uit welk huwelijk zeven kinderen worden opgevoerd.

Een van die kinderen was de op 12 februari 1608 geboren zoon *Marcelis*, die 24 januari 1652 te Alkmaar overleed en daar drie dagen later in de Grote- of St. Laurenskerk werd bijgezet. Hij heet op 25 januari 1632 getrouwd met *Susanna Alensbach*, een volstrekt foutieve naam, waarvoor *Mesdach* gelezen moet worden. Het echtpaar maakte in het jaar na dat van hun huwelijk op 14 maart een mutueel testament voor de plaatselijke notaris J. C. van der G(h)eest [3], die de man noemde "d'eersame *Marchelis Tulcken*, garentwijnder" en zijn vrouw "d'eerbare *Susanneken Mesdach*, te Alkmaar aan de oostzijde van de Mient". Hij was "gaende en staende in gesonden lijve", zij daarentegen "zieckelijk zijnde leggende te bedde". Op de langstlevende werd de testamentaire beschikking bestemd ten aanzien van elks na te laten roerend en onroerend goed, met conditionnering ener legitieme portie voor beider respectievelijke ouders, die toenmaals blijkbaar alle vier nog in leven waren. Twee buren op de Mient getuigden bij de tot stand koming van het document der laatste wil, dat zijn handtekening in keurig schrift ontving als *"Marcelis Tulleken"* en de hare als *"Susanneken Mesfdach"*.

Susanna is niet oud geworden; bij haar begrafenis in de Grote Kerk in het graf Huiszittenkapel no. 1 op 1 oktober 1643 heette zij in het doodboek "de vrouw van *Marcelius"*. De zerk op het graf is nog voor een groot deel bewaard en daarop komt tot uiting als bewijs van eigendom van haar veder, *"Jaques Mesdach*, garentwinder in de Kandelaer op de Mient", het bovendeel van diens merk [4]. In datzelfde graf had ook *Susanna's* moeder, *Anneken van Elstland* na haar dood op 27 september 1643 een plaats gekregen, gevolgd door *Jaques Mesdach*, de echtgenoot, die op 31 januari 1644 stierf en die in het kerk-register gesteld werd als "de vader van *Marcelis"*. *Tulleken* zelf werd er begraven als *"Marcellus Tulckes"* op 27 januari 1652.

Laatstgenoemde nu heeft een jongere broer gehad, die eveneens naar Alkmaar gekomen is; deze was de in de genealogie aangeduide *Abraham*, geboren 14 september 1620. Hij was op zijn beurt getrouwd met een andere dochter van de echtelieden *Jaques* of *Jacob Mesdach* en *Anneken van Elstland*: *Maria Mesdach* was haar naam. Ook *Abraham is* ingetrouwd in het huis "daer de vergulde Candelaer uythangt", het perceel op de Mient, dat zijn schoonvader op 12 augustus 1627 had aangekocht [5] en waarin hijzelf in 1650 zijn aandeel van de hand zou doen [6]. Of hem het vak, waarin de familie uitblonk misschien minder aangetrokken heeft, zal moeilijk uit te maken vallen. Maar, zoveel is zeker, dat hij een leven van avontuur in de wijde wereld aantrekkelijker geoordeeld heeft. Immers, in 1653 is hij met het jacht "Armuyden" van Vlissingen "voor assistent int zee" gegaan [7]. Het 320 tonnen metende schip Arnemuiden vertrok voor de Kamer Zeeland van de Wielingen op 3 april 1653 om via het Boa Vista eiland op 26 september van dat jaar te Batavia aan te komen. Holland heeft *Abraham Tulleken* nimmer terug gezien.

Een acte van bekendheid [8], die deze feiten aan het licht bracht heeft overigens ook onthuld, dat er nog een tweede, een insgelijks jongere broeder van *Marcelis Tulleken* te Alkmaar woonachtig is geweest. Deze dan, de op 7 maart 1612 geboren *Wouter*, die op 19 februari 1634 trouwde met *Maritgen Piefers* was het, die in deze stad zijn woonhuis aan de Paardensteeg, genaamd "Het Hondsbosch" en slechts, enkele jaren te voren aangekocht, van de hand deed op 6 september 1650 [9]. Hij heeft toen van Sr. *Samuel Lofh*, brouwer in de brouwerij "de (drie) Ruyten" gehuurd "een huys ende erve met een doolhoff daer achter staende ende gelegen buyten deser stede Kennemer poort aen de nieuwe plantagie ofte Houten, genaemt de herberge Kayser Otto, ingaande Alderheyligen deses jaers 1653"; bij welke handeling de huurder zich o.a. verbond om "sijn drinckwaeren ende bequaem bier"

1. IV, Amsterdam 1786, blz. 1324-1329.
1. Heraldieke Bibliotheek, Nieuwe' Reeks III, 1881, blz. 1-312.
3. Inventaris notarieel archief Alkmaar, deel 65, fol. 443.
4. Zie mijn Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de Kerken der Provincie1 Noord-Holland, I, Utrecht 1928, blz. 66 sub 8. Blijkens het aangifte-register 'der graven (Gemeente-Archief Alkmaar, Doop-, Trouw- en Begraafregisters, inventaris 59, fol. 1183/4 no. 65) bestond dit teken uit de gekoppelde hoofdletters M D met boven het midden van de M uitkomende een arabische 4, waarvan de dwarsbalk in een kruisje uitloopt. Vgl. ook "Gedenkwaardigheden" a.v. III, Utrecht 1929, blz. 194 sub 61, waar de kandelaar ook voorgesteld is.
5. Naast "Het Vergulde Kruis?'; zie Oud-Rechterlijk Archief Alkmaar, deel 146, fol. 127 vso. en notarieel archief Alkmaar, deel 95, acte dd. 11 mei 1627.
6. Oud-rechterlijk archief a.v., deel 154, fol. 303, acte van 22 januari.
7. Archief a.v., deel 155, fol. 15, no. 168. — Zie J. R. Bruyn e.a., Dutch Asiatic Shipping in the 17th and 18th Centuries, II, 's-Gravenhage 1979, p. 110/1.
8. Acte van 20 oktober 1653 voor notaris J. J. Hertog, Alkmaar, notar. archief aldaar, deel 192, no. 228. Hij tekende ***"Wouter Tulleken"***.
9. Zie noot **7.**

uitsluitend bij de verhuurder te betrekken[10]. Deze onderneming heeft klaarblijkelijk niet lang geduurd, immers korte tijd later moet zijn dood elders, zijn voorgevallen. Wij weten het uit de al eender aangehaalde acte van bekendheid. Bij dit stuk hadden namelijk *Jan Harcxsz. Hout* en *Jan Cornelisz Marckgraef*, beiden Alkmaarse poorters getuigd ten verzoeke van de inmiddels weduwe geworden bovengenoemde *Maritje Piefers* met haar tot moadigheid gekomen dochters *Anna* en *Aelfie Tulleken* die enige erfgenamen waren van *Abram Tulleken*, hun respectievelijke zwager en oom, de man die anno 1653 met het jacht Armuyden naar Indië was uitgevaren, welke in 1663 "ongetrout ende sonder kinderen in Oostindiën was overleden".

De volgende acte, die in hetzelfde protocol geboekt staat op gelijke datum[11] maakt tenslotte het doel der voorafgaande acte duidelijk. Deze erven, nu hun recht geldend kunnende maken, verleenden thans opdracht aan hun Alkmaarse mede-poorter *Jacob Claesz. Ketel* om te compareren voor Bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie ter Camer Middelburg om daar de gage, die hun respectievelijke zwager en oom tegoed mocht hebben sedert hij "van Middelburg gevaren is", voor hen te innen. Aldus verklaarden zo, volgens, de geplaatste handtekeningen *"Mary Piefers"* en *"Aeltje Tulkes (!)"* terwijl *Anna* volstoad met het stellen van een kruisje ...[12].

Uit het een en ander blijkt verder te concluderen, dat althans van de hier ten tonele gebrachte *Tulleken*'s géén mannelijke nazaten hebben bestaan.

10. Voor notaris P. van Everdingen, Alkmaar, not. archief a.v., dl. 292, fol. 12'7 vso. — Voor de ligging van herberg en doolhof zij verwezen naar de gedrukte Kaarte van den Alkmaarder Houte, gemeten en geteekend door A. van Panders Stads-Timmerbaas Ao. 1'765, 2 bladen, fol.
11. Fol. 127 vso.
12. *Aaltje Wouters Tulleken*, jongedochter wonende buiten de Kennemerpoort in de Nieuwpoort onder de ban van de stad, ging gereformeerd in ondertrouw op 5 oktober 1664 en zij is aldaar getrouwd de 19e d.a.v. met de weduwnaar *Claes Pietersz. Heerencarspel* alias *Schelvis*, wonende, "op de Zeggelis" met wie zij 5 april 1667 een mutueel testament passeerde voor notaris J. W. Brederoe.

Waubert de Puiseau,

door MR. O. SCHUTTE.

Het is de redactie, die verantwoordelijk was voor de stamreeksserie van Nederland's Adelsboek 1940-1953 kennelijk ontgaan dat de jaargangen 1913 en 1923 [1] van het Annuaire de la Noblesse de France artikelen wijdden aan het geslacht *Wauberf*.

Met gebruikmaking van deze gegevens kan de stamreeks als volgt worden aangevuld:

III. *Louis de Wauberf*, conseiller du roi, directeur des aides de Normandie, fermier général, tr. *Marie-Madeleine Bodin*, wede. van *Jean Gressenf*, greffier au bailliage de Neufchâtel et receveur des consignations de la même ville.

Uit dit huwelijk:

1. *Pierre Vauberf de Chevilly.*
2. *Bernard Vauberf de Genlis.*
3. *Joseph-François*, volgt IV.
4. *Louis-Jacques Vaubert.*

1. Pag. 374 c.q. 283 onder het hoofd Vaubert ou Waubert d'Herchu in het hoofdstuk Nobiliaire et armorial des secrétaires du Roi au Grand Collège, année 1756.

IV. *Joseph-François Vauberf (Wauberf) d'(H) erchu*, geb. Rouaan 20 aug. 1699 (parrain en marraine: Louis-Jacques de Waubert en Marie-Madeleine-Catherine de Gressent) secrétaire du roi in maart 1756, tr. *Marie-Suzanne-Françoise Guihon de Bruslon*, dr. van *Michel-François Guihon de Bruslon*, secrétaire du roi, greffier et chef du Parlement de Paris (begr. Parijs, St. Roch, 23 nov. 1750), en *Marie-Anne Gallain*.

Uit dit 'huwelijk:

1. *Charles-Michel*, volgt V.
2. *Benjamin-Louis Wauberf.*

V. *Charles-Michel Wauberf*, 'enz.

Zijn zoon *L. M. A. Wauberf de Puiseau* werd bij K.B. van 8 juli 1816, no. 58, erkend; zijn request, dat hiertoe aanleiding gaf, is te tekenend om niet in zijn geheel te worden medegedeeld:

„C'est avec le plus profond respect que le suppleant (*Wauber[r]t de Puiseau, Louis Marie Adelaide*), écuyer gentilhomme, ci-devant officier au service du Roi de France, filleul de S.M. Louis dixhuit et de feue Madame Adelaide de France, tante du feu roi Louis 16, a l'honneur d'exposer à Votre Majesté qu'il suppt. est d'une famille dont l'origine est reconnue comme très ancienne et noble aux archives de la Chambre héraldique à Bruxelles déjà de la 14me siècle en la personne de Jean de *Waubert* 2, qualifié d'écuyer && , ainsi que le prouve la copie notariée ci-jointe de ses titres sous le no. 1, lesquels titres sont signés par messire Cha[r]lles Jean de Beydaels, seigneur de Zittaert, genderomme (sic!) && , conseiller de Sa Maj. l'Empereur et Roi && ;

que le supp. ayant ci-devant fait partie du corps de la noblesse des Pays-Bas, sollicite humblement de V.M. que ses titres soient visés à la Chambre Héraldique afin qu'étant reconnus valables, ils y soient enregistrés dans les termes établis pour toute la noblesse de son royaume, et que le supp. qui selon toute vraisemblance, se trouve le seul rejetton de cette famille dans le royaume de Votre Majesté, puisse y jouir des droits et privileges alloués à cet illustre corps, et les transmettre à sa postérité.

Le suppt. croit apropos et en même tem[p]s important pour appuyer sa sollicitation de rappeller humblement et avec respect à Votre Majesté les preuves de zèle, qu'il a données pour la service et les intérêts de son illustre maison, lesquelles se trouvent détaillés dans le mémoire que le suppt. a eu l'honneur de lui remettre en personne au mois de juin dernier, et en résultat duquel Votre Majesté sur le très favorable rapport de son ministre des finances [in margine: besluit van Z.M. 11 sept. 1815, no. 68] a daigné nommer par son decret du 11 sept. dernier le supp. à la première place d'inspecteur, qui viendra dans les contributions de ses provinces meridionales.

La coopération du suppt. à la défense de Maastricht en l'année de 1792, ses deux campagnes en qualité de volontaire dans le corps de Béon émigré au service de l'état pendant les années 1793 et 1794, dans lesquelles le suppt. a reçu deux blessures, son(t) zèle pour tout ce qui pouvait faire prospérer les intérêts de Votre Majesté larsqu'en l'année 1799 elle se trouve à Alkmaar, ou le suppliant s'était refugié depuis cinq ans, sont les titres que ledit supp. allègue comme témoignages éviden[t]s de son dévouement à l'auguste personne de Votre Majesté.

Les officiers supérieurs de l'armée anglaise et plus particulièrement le général en chef du corps auxiliaire russe Herman, logé pendant sa captivité à Alkmaar chez le beaufrère du suppt. M. *de Loches*, alors et maintenant encore auditeur militaire en la dite ville, qui le supp. a cités nominalement dans son dit mémoire et appelés à témoins des services qu'il [a] rendus pour le prospérité des armes et de la cause de Votre Majesté, sans consideration pour les dangers auxquels le supp. ait pu donner n'ayant en cette époque aucun motif d'intérêt qui p(e)u[t] lui faire espérer d'entrer jamais le moindre avantage, et n'ayant au contraire été guidé dans ses actions à cet égard que par une consequence naturelle de son

2. Blijkens een rapport van Jhr. E. F. H. O'Kelly de Galway van 6 maart 1816 in: Hoge Raad van Adel, verbalen 1816, nr. 183, heeft requestrant een door de eerste koning van wapenen Beydaels de Zittaert getekende copie ingestuurd van een genealogie van zijn familie, voorkomende in „den universeele nobilaire van Vrankrijk".

opinion politique, opinion qui ne s'est jamais démentie dans aucun tem[p]s, et pour la confirmation de laquelle le suppliant a appelé à toutes les personnes le[s] plus distingguées de cette ville (dont il est connu de quelques unes en intimité depuis 16 ans qu'il y demeure), qui ne se refuseront pas sans doute d'enporter témoignage s'il en y besoin.

Le suppliant prend la liberté de mettre entre autres pièces sous les yeux de Votre Majesté deux certificats de 22 ans de résidence non interrompue dans son royaume, non compris les deux campagnes sous les drapeaux de Votre Majesté en 1793 et 1794, et il se flatte que les moyens honorables qu'il a employés pour parer aux revers de fortune auxquels son dévouement pour la cause des souverains l'a exposé lui seront une titre de plus pour le faire entrer en jouissance d'un honneur qui a été le partage de la longue série de ses ayeux et qui fait l'objet de sa très humble sollicitation.

Ce que faisant &c.
signé Waubert de Puiseau
(get.) v. d. Jagt

Leeuwarden 27 janvier 1816 3".

Uit het rapport, dat de Hoge Raad van Adel op 19 maart 1816, no. 183-54, aan de Koning uitbracht, blijkt dat als stukken zijn overgelegd: ,,1. een copie authentiek van eene declaratie verleden door den Heere Louis Pierre d'Hosier, rechter-'generaal der wapenen in Frankrijk, dat deze familie van adel is; 2. een copie authentiek gegeven door den eerste koning van wapen Beydaels de Zittern en den koning van wapen Labina Dulabineau, verklaarende deeze familie voor adelijk".

De genealogie van het geslacht *Waubert de Puiseau*, gepubliceerd in Nobiliaire universel de France, tome 2, Paris, 1814, van M. de Saint-Allais en het Stamboek van den Frieschen vroegeren en lateren adel van M. de Haan Hettema en A. van Halmael [4] zal teruggaan op bovengenoemde, door Beydaels getekende genealogie en daarom wel niet op authentieke bronnen teruggaan; wel zal het feit dat hier de oorsprong van de familie op Belgisch grondgebied gezocht wordt ertoe geleid hebben dat betrokkene voor e r k e n n i n g in aanmerking kwam en niet voor inlijving. De oude adel van het geslacht is hiermee echter twijfelachtig; de adeldom staat echter wel vast door de benoeming tot secrétaire du roi in 1756 [5] en hierop zal de verklaring van D'Hozier [6] gedoeld hebben.

Met het uitsterven van het geslacht in 1915 was overigens niet de naam verdwenen, hetgeen Nederland's Adelsboek 1953 had kunnen vermelden. *Katharina Freitag*, de derde echtgenote van de laatste mannelijke afstammeling, Jhr. Dr. *Daniël Hermanus Waubert de Puiseau* (1837—1914), had in 1894 een buitenechtelijke (en zelfs overspelige) zoon *Jakob Friedrich* gekregen, die op 29 januari 1914 door een verklaring van zijn stiefvader en moeder #toestemming kreeg zijn geslachtsnaam in Waubert de Puiseau te veranderen (geregistreerd Mainz 9 februari 1914); deze trouwde Mainz(?) 18 juli 1925 (in de akte van huwelijksafkondiging dd. Utrecht 4 juli 1925 genoemd: Jakob Friedrich Waubert de Puiseau, advocaat, ***30*** jaar, wonende te Mainz, zoon van Hermann Daniël Waubert de Puiseau, overleden, en van Käthe Freitag, zonder beroep, wonende te Mainz) *Rozina Anna Jacoba ten Berge*, geb. Agam, Fort de Kock 21 oktober 1894, 'tandarts, dr. van ***Dirk*** *Hetman ten Berge* en *Elisabeth Frederika Christina Begemann* en gesch. eohtg. van *Johannes Antonius Werson*, tandarts [7].

3. Hoge Raad van Adel, verbalen 1816, nr. 183.
4. Pag. 403; deze zijn beide ten onrechte niet vermeld in Van Beresteyn's Repertorium.
5. Annuaire de la Noblesse de France 1876, pag. 368.
6. Blijkens eerder genoemd rapport van O'Kelly betreft het hier een wapenvermeerdering.
7. De Ned. Leeuw 1925, kol. 279, en 1932, kol. 59; De Navorscher 1935, pag. 104.

Wttewaall,

door M. S. F. KEMP.

Het bericht van Mr. A. J. Kronenberg in De Nederlandsche Leeuw 1982, kol. 147-148 omtrent de oudste generaties van de adellijke familie *Wttewaali*, is een schoolvoorbeeld van de verwarring die kan ontstaan bij onzorgvuldige identifikatie van naam- en tijdgenoten. Zoals bekend vangt de geregelde stamreeks *Wttewaall* in het Ned. Adelsboek aan met *Adriaen Jansz. Wtte Waell* welke in 1573 gehuwd is met *Cornelia Marcelisdr. van Schayck* en in 1575 gestorven. De heer Kronenberg nu vond in de Lijfrenteregisters van de stad Utrecht een *Aryaen*, zoon van *Jan Jansz. die Scriver/Wttewaell* en *Marycke Jan Woutersdr. van de Pol*, welke *Aryaen* in 1574/5 overleden is en identificeert deze laatste op grond van overeenkomst in naam en tijd van overlijden met de stamvader van het adellijke geslacht: volkomen ten onrechte naar hieronder zal blijken.

Nu is het inderdaad zo in de beoefening van de genealogie: zonder hypothese vaart niemand wel, maar elke hypothese — ook een aantrekkelijke als de onderhavige — behoort toch op zijn minst vergezeld te worden van een aantal kritiese vragen, terwijl mogelijkheden tot verifikatie van de geponeerde stelling niet onbenut kunnen worden gelaten. Het is betreurenswaardig dat zulks in dit geval niet is geschied, temeer omdat het bericht eindigt met een voorstel van de schrijver om de stamreeks *Wttewaall* op grond van deze 'hypothese' met één generatie op te voeren.

Welke kritiese vragen hadden gesteld kunnen en moeten worden en welke verifikatiemogelijkheden stonden de onderzoeker ten dienste ? Allereerst wordt gezwegen over het wapen van beide families. De adellijke familie *Wttewaall* zegelt met drie gekroonde hamers, terwijl de *Wttewaell*'s in de stad met een gekanteelde dwarsbalk zegelen (zo b.v. *Jan Jansz. schrijver de Jonghe, 20* januari 1575 in Gem. Arch. Utrecht, Bewaarde Archieven, 11, 176, nr. 1, pachtbrief Schalkwijk). Nu mag men uit wapenovereenkomst òf gebrek daaraan ook weer niet te veel afleiden, maar bij een argumentatie behoort dit aspekt zeker in ogenschouw genomen te worden. Vervolgens spreekt schrijver over 'twee verschillende *Adriaen Janszonen*, tijdgenoten met de zeldzame toenaam *Vuyte Wael'*. Er van uitgaande dat een *Adriaen Jansz. Wttewaell* uit het Waal zou kunnen komen en zoon van een *Jan* moet zijn, levert bestudering van het register van Oudschildgeld over 1536/1600 waarin alle eigenaren en pachters van landen uit het Waal vermeld worden (R.A.U., Staten van Utrecht, 971, dl. 5) al drie Jannen op: *Jan Gerritsz., Jan Corss* en *Jan Huybertsz.* (volgens mijn gegevens wordt er 1 dec. 1558 ook nog een *Jan Jacobsz.* wonend in 't Waal vermeld — R.A. Gelderland, VIII, A 16, dl. 237) en dan praten we nog niet over de handwerksman en de arbeider die in de ons bewaarde archieven meestal niet opduiken. Gemeten naar de oorsprong is de toenaam *Wttewaal1* niet zo zeldzaam en de voornamen *Jan* en *Adriaen* zijn dat uiteraard nog minder. In de derde plaats zou de stamvader van het adellijke geslacht gegoed zijn geweest bij Vreeswijk en 't Waal. Hier lag in principe de mogelijkheid tot verder verifiërend onderzoek: waar goederen zijn is meestal iets te vinden zoals ook in dit geval zal blijken.

Het ligt niet in mijn bedoeling om thans reeds uitgebreid in te gaan op het voorgeslacht van *Adriaen Jansz. Wttewaell*, maar van enkele gegevens wil ik hier melding maken, omdat zij onomstotelijk aantonen dat 1. *Adriaen Jansz.* afkomstig was

uit 't Waal en 2. de adellijke familie in oorsprong nauw verwant is aan het boerengeslacht *Uyttewaal* dat in de 17de eeuw en later in Schalkwijk en [omgeving bloeide (zie over dit laatste geslacht alsmede over de samenhang met de familie *Wttewaell* via de gemeenschappelijke voormoeder *Cornelia Marcelisdr. van Schayck,* de mededelingen van de heren P. M. Heijmink Liesert, 'Verwantschap Wttewaell-Uijttewael' en A. Pastoors, 'Wttewaell-Uijttewael' in: Tussen Rijn en Lek, tijdschrift voor de geschiedenis van het gebied tussen Kromme Rijn en Lek, 3e jaargang, respektievelijk nr. 3 en nr. 4).

Blijkens het 'oudste deel van het Rechterlijk Archief van Schalkwijk (R.A.U., 1301, fol. 155 e.v.) verschijnt *Cornelia Marcelisdr. van Schayck* aldaar op 15 januari 1631 voor het gerecht in verband met de latere tenuitvoerlegging van haar testament, gepasseerd voor notaris Willem Brecht (ik heb dit test. nog niet op kunnen zoeken, maar protokollen van deze notaris zijn bewaard gebleven). Zij heet dan te zijn 'laatst weduwe van *Huych Jansz. van Nesch* jegenwoordig wonende Tull ende 't Waal'.

In deze akte worden genoemd haar vijf zoons:

Marcelis Adriaensz. Wte Wael, bij zaliger, haar eerste man *Adriaen Jansz.; Adriaen Gerritsz.* en *Gerrit Gerritsz.* bij *Gerrit Gerritsz.,* zaliger, haar tweede man (zij zijn de stichters van het vorengenoemde boerengeslacht *Uyttewaal)* en *Gerrit* en *Jan Huyghensz. van Nesch* bij zaliger *Huych Jansz. van Nesch,* haar laatste man. Er wordt ook voor het gerecht van Schalkwijk nog eens vastgelegd voor wie welk stuk land zal zijn en *Cornelia is* waarschijnlijk niet lang daarna overleden: zij moet op dat moment ongeveer 78 jaar oud zijn geweest (zie onder). Het aardige van eerder genoemd register van Oudschildgeld over 1536 is dit, dat in genoemd inventarisnummer telkens, tegelijk de posten uit 1600 staan vermeld (er is zelfs een reeks waar 1686 aan is toegevoegd), voor het hele Sticht een onschatbare bron, met behulp waarvan ik reeds jaren poog het hele Krommerijngebied 'in kaart' te brengen. Raadpleging van deze bron laat in één oogopslag zien dat vrijwel alle posten in Schalkwijk en Tull en 't Waal waarin *Jan Gerritsz.* als eigenaar of gebruiker van landen in 1536 wordt genoemd, in 1600 opnieuw voorkomen maar dan met gebruiker of eigenaar *Huych Jansz. van Nesch* ! Absloout bewijs dat *Jan Gerritsz.* uit 1536 de vader van *Adriaen Jansz. Wte Waell is,* werd evenwel gevonden in een befaamd nummer van het Rechterlijk Archief op het Rijksarchief in Utrecht, nl. nr. 252, volgens de Inventaris inhoudende 245 pakken, merendeels processtukken welke in civiele zaken hebben gediend. Onlangs is op het merendeel van deze stukken een toegang verschenen 'Civiele rechtszaken Hof van Utrecht' waarin men via *Marcelis Adriaensz.* in het register bij nr. 384 uitkomt; ik vond destijds in 'pak 5' het dossier d.d. 19 november 1603 betreffende een zaak tussen *Marcelis Adriaensz.* eiser en *Cornelia Marcelisdr. van Schayck* gedaagde, In deze stukken waarin het gaat om 4 morgen heerlijk goed (leengoed) te Honswijk, heet *Cornelîa* omtrent 50 jaar oud te zijn en wordt voorts verklaard dat *Jan Gerritsz.* eisers petevader, genoemde 4 morgen in bezit had en bij zijn dood (vóór 1591) als erfgenamen naliet: *Gerrit, Alit,* twee kinderen van *Jan Jansz.,* zijn zoon, en tenslotte 'de impetrant (eiser) alhier sijn joncxste soons soon'. *Adriaen Jansz. Wttewaell,* de eerste echtgenoot van *Cornelia Marcelisdr. van Schayck* en stamvader (tot nog toe) van het adellijke geslacht van die naam, is dus de jongste zoon van *Jan Gerritsz. in het Waal.* Over deze *Jan Gheritsz.* die overigens ook in het oudste deel van het Rechterlijk Archief van Vreeswijk voorkomt en bij enig onderzoek gevonden zou zijn (R.A.U., 1318, dl. 1, 6 oktober 1580 als '*Jan Gerritsz. wtet Wael,* nue wonende te Utrecht') is mij vrij veel bekend waarvan het meeste buiten beschouwing van deze reaktie moet blijven. Zo is hij kerkmeester in het Waal 18 febr. 1534 en alsdan omtrent 33 jaar oud (R.A.U., Lekdijk Bovendams, inv.nr. 2, fol. 29 verso) en zegelt hij als gezworene van het Waal meerdere charters (zie onder). Interessant is uiteraard de 4 morgen heerlijk goed in Honswijk. Deze zijn terug te vinden in de leenregisters van de heren van Culemborg (R.A. Gelderland, Archief van de heren en graven van Culemborg, nr. 4774).

Jan Gerritsz. wordt ermee beleend op 25 oktober 1530 als 'oudste broeder van vaders- en moederszijde' van *Adriaen Gerritsz.,* welke gestorven is evenals' zijn dochter *Anna.* De toevoeging oudste broer van vaders- èn moederszijde was nodig omdat op 20 oktober *Gysbert Dirckx Verwey* de 4 morgen óók had verzocht als 'oudste broer' en leenvolger. Ik maak hieruit op dat de moeder van *Jan Gheritsz.* tweemaal gehuwd is geweest nl. met een nog onbekende *Gherit* en met *Dirck Verwey.* Aangezien deze *Gysbert Dirckx van der Weye* in 1472 (alles nog volgens genoemd leenregister) met zijn vier vierendelen een ander leen van 2 morgen in Honswijk opdraagt aan zijn broer *Thonys,* ook onmondig, neem ik aan dat deze nog onbekende vrouw weduwe was van *Dirck Verwey* en naderhand hertrouwde met *Gherit N.* 't Waal is trouwens ook de bakermat van de familie *Verwey* waaruit Prof. Dr. Albert Verwey stamt (zie het artikel Verwey van W. Wijnaendts van Resandt in Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 1966, pag. 243 e.v.) maar dat moet ooit een ander verhaal worden.

Het leengoed van 4 morgen in kwestie wordt in 1530 omschreven als 'vier morghen genaamd de hoghe en leghe Woerde te Honswijck, streckende vuyte Weteringe totte Helt toe, belendend boven Bloemesteyn en *Willem Jansz.,* beneden *Jacob Hughensz.* ende *Gheryt Jansz.* zijn (d.i. *Jan Gheritsz.')* vader'. *Jan Gheritsz.* ontvangt het goed opnieuw met de ledige hand 9 nov. 1556; op 5 nov. 1563 mag hij erover disponeren en op 6 okt. 1580 revoceert hij zijn eendere wilsbeschikking.

In nog weer een andere bron — het Archief van de Lekdijk Bovendams — komen we het land genaamd de Woerdt opnieuw tegen. In 1590 is er kwestie rond een 'aperen' dijk in Honswijk en in dat kader worden allerlei verklaringen afgelegd. Zo heet op 10 maart 1590 (R.A.U., Lekdijk Bovendams, nr. 58) de 4 morgen genaamd die Woerdt bij Bloemesteyn gelegen weleer eigendom van zaliger *Jan Gheritss in 'tWaal,* nu van *Gherit Jansz.* zijn zoon. Ook komt in dit inventarisnummer een afschrift voor van een transport door *Jan Gherîtsz. in 't Waal* op *Gerrit Gerritsz. z ij* nneeff, gehuwd met *Cornelia Marcelisdr. van Schayck,* en wel op 30 dec. 1584. Het betreft 5 morgen in 't Waal belendend boven Oude *Gerrit Gerrîtsz.* nu *Peter Dirckx Coppel* en beneden de Pastorie in 't Waal. Ik koakludeer tenslotte dat de tweede echtgenoot van *Cornelia: Gerrit Gerritsz.* wiens nazaten zich eveneens' *Uyttewaal* gaan noemen, hoogstwaarschijnlijk een volle neef was van haar eerste echtgenoot en als zodanig ook neef van diens vader ...!

Adriaen Gherîtsz., die in 1530 evenals zijn dochter *Anna* reeds overleden is, werd in 1498 met 'de Woerdt' beleend na opdracht door Jfr. *Margriet* gehuwd met *Goessen van Bemmel,* zodat hier (voorlopig) het spoor doodloopt.

Tenslotte het wapen van deze familie *Wttewaall. Jan Gheritsz.* zegelt als gezworene van Tull en 't Waal o.a.

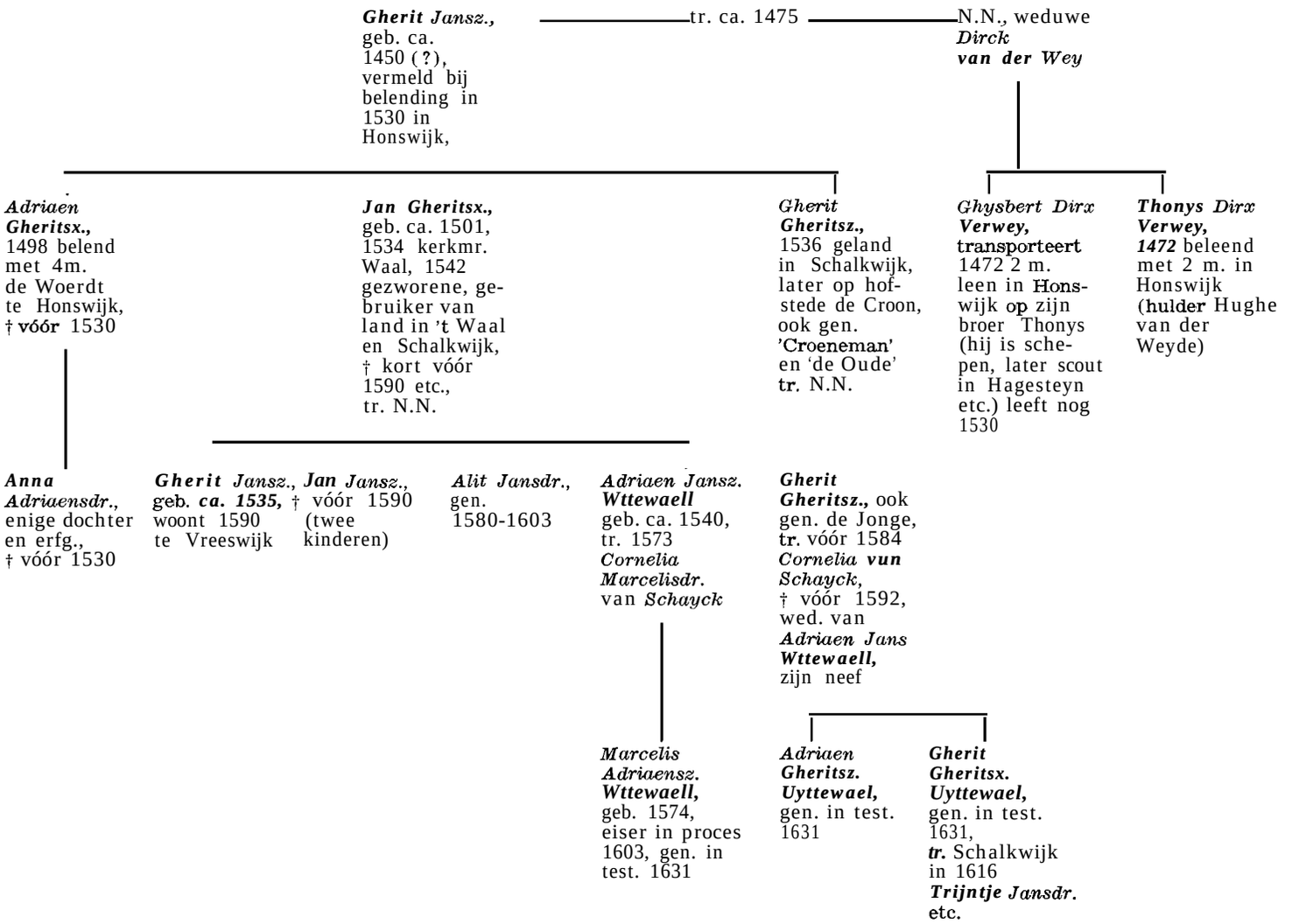

28 maart 1542 met ... jawel: één gekroonde hamer! Dat zijn er weliswaar nog geen drie, maar toch.

Zegel van Jan Gerrytsz. 28 maart 1542.
Afb. 1. R.A. Utrecht, Domkapittel nr. 845.

Van belang is dat een (dergelijk wapen maar dan uitgebreid met d r i e ringen (2, 1) gevoerd wordt door leden van de familie *Neutman* alias ***Van Utrecht*** welke in de 15de eeuw en later in Schalkwijk, Honswijk en het Goy talrijk is. Zo zegelt *Gerijt Willem Noytmanss* een pachtbrief van land in Schalkwijk ***18*** maart 1487 — deze *Gerijt* wordt in 1495 beleend met de hofstede Blokhoven in Schalkwijk (R.A. Arnhem, Archief van de heren en graven van Culenborg, nr. 4821, fol. lxxi vso e.v.).

Zegel van Gerijt Willem Noytmanss 18 maart 1487.
Afb. 2. R.A. Utrecht, Kapittel van Oudmunster nr. 1288.

Met in het schildhoofd een hamer zegelt *Geryt Neutman* als schepen van Honswijk in 1514.

Zegel van Geryt Neutman, schepen van Honswijk, 5 februari 1514.

Afb. 3. R.A. Arnhem, Archief Heren en Graven van Culemborg nr. 6496.

In het Register van Morgengeld betreffende Goy en Houten over 1470 staat vermeld ***'Jan van Utrecht** geheiten Noitman* 3 mergen, s(olvit) selve 3 st.' (R.A.U., Staten van Utrecht, 49, fol. xli). Het is hier niet de plaats om deze familie ***Van Utrecht*** (zo blijven zij zich in het Goy en Houten noemen) uitvoerig te behandelen, maar wel uiterst interessant om te zien hoe de vermoedelijke achterachterkleinzooa van ***Jan van Utrecht geheten** Neutman: **Gerrit Claesz. van Utrecht,*** wonende te Wijk bij Duurstede aan de Noort, in 1617 tekent met een merk bestaande uit drie ringen met in het midden een teken dat sterk aan een hamer doet denken ... (Gemeente Archief Utrecht, Notarieel archief nr. 190, deel 4 — oude nummering — 26 april 1617, aldaar vermeld met broers, zwagers en andere familieleden).

Tenslotte is een ***Willem van Utrecht*** al in 1455 pachter van de Steenwaert onder Honswijk — hij legt in dat jaar op 18 mei een verklaring af over de schade aan deze waard, eigendom van de heer van Culemborg, toegebracht door de "gehesellen" van Keulen (R.A. Arnhem, Heren en graven van Culenborg nr. 6503). Het lijdt geen twijfel of verder' en nader onderzoek bergt mogelijkheden tot verdere opvoering van de stamreeks *Wttewaall* in zich; ik hoop in de toekomst mijn vijftiende- en zestiende eeuwse materiaal *Neutman* en ***Van Utrecht*** te publiceren als een bijdrage tolt dit verdere onderzoek. Dat ook de stadse *Wttewaal*'s vrijwel zeker uit het Waal afkomstig zijn, zal niemand, verbazen. In 1509, 6 oktober, machtigt ***Kors Janss in het Waal*** zijn broeder ***Jan** Jansz.* (Gemeente Archief Utrecht, secr. archief, le afdeling, nr. 703). De zoon van deze ***Kors Janss, Jan Corss in** het **Waal*** (hierboven al genoemd als één van de drie 'Jannen' in 1536 !) zegelt 21 februari 1548 met een gekanteelde dwarsbalk (R.A.U., Oudmunster nr. 1297) en is dus een vermoedelijke neef van ***Jan** Jansz. Scriver **de Jonghe.*** Van deze ***Jan Corss in hef** Waal **is*** mij (nog) geen zoon *Adriaen Jansz.* bekend, maar ook deze zou met recht en reden 'Wttewaell' kunnen heten ... en zo liggen in de genealogie het aardige en het verraderlijke dikwijls vlak bij elkaar !

KORTE MEDEDELINGEN.

Brieven **van wetgeving**

(1982, kol. 402—403).

In zijn bespreking van Nederland's Adelsboek 1979 maakt de Heer Fox een critische opmerking over het gebruik van bovengenoemde term door de redactie van het Nederland's Adelsboek.

Ik vestig er de aandacht op dat die term sinds 1838 in het Burgerlijk Wetboek voorkomt. Zie de oorspronkelijke artikelen 329 en volgende B.W., opnieuw vastgesteld bij de Wet van 10 juli 1947, Stb. 232, alsmele de artikelen 215 en 216 van het sinds 1 januari 1970 geldende boek 1 B.W.

Het schijnt mij toe dat de redactie van het Adelsboek niet ten onrechte de wettelijke terminologie heeft overgenomen.

K. N. KORTEWEG.

Het nieuwe wapen der gemeente Gorinchem.

Naar aanleiding van het verzoek van de gouverneur van Zuid-Holland te worden voorgelicht over het gevoerde wapen, zond het provisioneel bestuur van Gorinchem op 16 maart 1815 een tekening van het stedelijk wapen, voorzien van de volgende omschrijving: „Het wapen dezer stad heeft van de vroegste tijden af bestaan uit twee roode toornen met een blaauw dak op een goud veld, op hetwelk, tusschen de twee toornen, is gelegd het wapen van den Lande van Arkel, bestaande in twee roode baren op een zilver veld: bij welke wapenschilden, gedekt met een kroon, als tenants behoren gevoegd te worden, aan de regter en aan de linker zijde een leeuw, met het onderschrift: Fortes Creantur Fortibus".

Op 24 juli 1816 bevestigde de Hoge Raad van Adel de stad Gorinchem in het bezit van dit wapen met als omschrijving: „Zijnde van goud, beladen met een poort met twee torens van keel, gedakt van lazuur en op dezelve vier vanen van keel, en pointe een schild van zilver waarop twee gebritesseerde en gecontrabritesseerde fasces van keel: het schild gedekt met eene kroon met drie fleurons en vastgehouden door twee klimmende leeuwen, alles van goud". Deze wapenbeschrijving is iets uitvoeriger dan die van een jaar 'eerder, maar ook niet exact. Over de richting van de vanen op het poortgebouw en de kleur van de tong en de nagels, van de schildhouders verkeerde men in onzekerheid, terwijl het valhek in de poort geheel buiten de beschrijving bleef.

Hoewel de in 1815 toegezonden wapentekening was voorzien van de wapenspreuk en er ook sprake van was in de toelichting, had de Hoge Raad van Adel de wapenspreuk niet overgenomen en het gemeentebestuur van Gorinchem ging hiertegen niet in beroep. Gorinchem moest het sedertdien officieel zonder wapenspreuk doen, hoewel zij toch geregeld werd toegepast; tot in 1859 sierde een in hout uitgevoerd wapen van groot formaat, compleet met kroon. schildhouders en wapenspreuk, de gevel van het Stadhuis.

Teneinde de oude wapenspreuk toch te legaliseren, verzocht het gemeentebestuur in 1981 erkenning. Het had tot gevolg, dat bij Koninklijk Besluit van 24 maart 1982 nr. 21 het besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816, waarbij het wapen van Gorinchem werd bevestigd, werd ingetrokken en dat een nieuw wapen werd verleend, voorzien van de wapen-

spreuk. De gelegenheid werd tevens aangegrepen de beschrijving van het wapen aan te passen. Thans luidt de beschrijving van het wapen: ,,In goud een gekanteelde poort van keel, gedekt met drie daken van azuur, waarop vier naar links waaiende vanen van keel, in de poort een opgetrokken valhek van sabel en in de schildpunt een schildje van zilver, beladen met twee beurtelings gekanteelde dwarsbalken van keel. Het schild

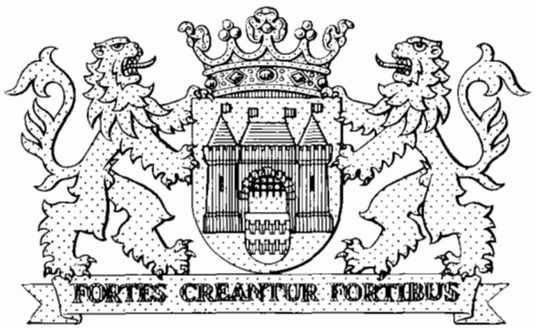

gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee maal drie parels en gehouden door twee gouden leeuwen, getongd en genageld van keel. Wapenspreuk: FORTES CREANTUR FORTIBUS in latijnse letters van keel op een lint van goud."

Thans gaat het wapen van Gorinchem dus officieel vergezeld van de wapenspreuk ,,Fortes Creantur Fortibus", in vertaling: Sterken brengen sterken voort. De spreuk is ontleend aan Horatius' Carmina: Fortes creantur fortibus ac bonis, wat zoveel wil zeggen als: sterken kunnen slechts worden voortgebracht door sterken en goeden. Deze woorden vond men blijkbaar van toepassing op de *Arkel's*, welk geslacht in de jaren vóór 1412 het voor het zeggen had in Gorinchem en het Land van Arkel. De woorden Fortes Creantur Fortibus worden pas in de eerste helft van de 18de eeuw onder het stedelijk wapen van Gorinchem aangetroffen.

De toegepaste kroon boven het wapen, welke is voorzien van drie bladeren en twee maal drie parels, komt in de overheidsheraldiek zelden voor als variant op de kroon met twee parels. Dergelijke kronen werden wel gevoerd door de voormalige grietenijen en gemeenten in Friesland.

A. **J. Busch.**

Het wapen van het Polderdistrict Betuwe.

Met ingang van 1 januari 1982 zijn de polderdistricten "Over-Betuwe" en "Neder-Betuwe" samengevoegd tot één groot waterschap, dat de naam polderdistrict "Betuwe" kreeg.

De beide samengevoegde lichamen voerden beide een officieel wapen, de "Neder-Betuwe" sinds 4 maart 1957, de "Over-Betuwe" sinds 2 1 december 1951.

De dijkstoel verlangde vanzelfsprekend een wapen voor het nieuw gevormde polderdistrict en even vanzelfsprekend ging het verlangen uit naar een wapen waarin van de beide vervallen wapens een groter of kleiner deel zou worden gebruikt.

De "Over-Betuwe" had een wapen dat op een groen veld een geënte dwarsbalk van zilver had en wel een dwarsbalk met slechts drie bochten en met enige verbreding in de krommingen. Volgens R. T. Muschart was dat een herinnering aan de drie zeer slechte bochten die de Waal tot 1773/'74 had tussen Lobith en Nijmegen [1].

De "Neder-Betuwe" had een wapen dat gedeeld was en in de rechter helft was het wapen van graaf *Reinald II van Gelre* opgenomen [2], zijnde een blauw veld, bezaaid met staande gouden blokjes en beladen met een omgewende, eveneens' gouden leeuw met rolde tong en nagels. De andere schildhelft was gedeeld: het bovenste kwartier vertoonde een rode, goud gekroonde leeuw op zilveren veld: het wapen van het gericht van Zandwijk, zoals dat in de 16de, 17de en 18de eeuw werd gevoend en het onderste kwartier het wapen van de heerlijkheid IJzendoorn, zijnde op een rood veld drie palen van paalvair, waarboven een schildhoofd van goud.

De dijkstoel verlangde een wapen dat in de bovenste helft twee kwartieren met de leeuwen had uit het wapen van de "Neder-Betuwe" en in de onderste helft de geënte dwarsbalk van de "Over-Betuwe". Deze wens van het bestuur was voor de hand liggend en een ontwerp werd door mij ingezonden, waarin aan dit verlangen was voldaan.

Bij overleg met de adviseur van de minister bleek dat de voorkeur werd gegeven aan het z.g. Châtillon-wapen met in het schildhoofd de geënte dwarsbalk. Dat Châtillon-wapen is een Frans adellijk wapen, dat door verschillende families en óók gemeenten in het gebied tussen de rivieren met geringe variaties wordt gevoerd, ofschoon de daardoor gesuggereerde verwantschap met het bedoelde geslacht bij genealogisch onderzoek niet kon worden aangetoond. De dijkstoel was van deze oplossing geen voorstander.

De inspecteur der archieven in Gelderland raakte in de zaak gemengd en dan is er ineens sprake van een drietal ontwerpen, niet door genoemde inspecteur ontworpen (maar door wie dan wel ?), waarbij de dijkstoel dan genoegen neemt met een dezer ontwerpen, waarmee de adviseur van de minister verklaart zich te kunnen verenigen.

Eerst dan adresseert het Polderdistrict aan H.M. de Koningin en op *4* mei 1982 wordt het wapen bij Koninklijk Besluit verleend. De officiële beschrijving luidt: "In keel drie palen van paalvair en in een schildhoofd van goud een geënte dwarsbalk van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels,".

Ter toelichting: "vair" is een van de vele bontsoorten die de heraldiek kent. Het waren blauwgrijze eekhoornvelletjes, die door Venetiaanse kooplieden werden geïmporteerd uit de Krim. Bij "paalvair" zijn die velletjes in rijen onder elkaar aangebracht. Er komen vele andere varianten voor. Een balk is geënt als de figuur wordt gevormd door op- en neergaande langwerpige rondten die in elkaar sluiten. De kroon is uitsluitend versiering en heeft verder geen enkele betekenis.

Het resultaat was een voor Nederlandse begrippen ongewoon kleurig en fraai wapen — dat moet gezegd ! —, maar het is allerminst het wapen dat de dijkstoel had gewenst. Immers van het wapen van de "Over-Betuwe" is niets anders overgebleven dan de geringe verbreding in de krommingen van de geënte dwarsbalk: zelfs de kleuren werden veranderd ! Bovendien is in de blazoenering de verbreding in de bochten niet vermeld, terwijl dat toch een variant is, die o.i. genoemd behoort te worden, omdat bij natekenen zonder dat het officiële voorbeeld bij de hand is, ongetwijfeld een geënte dwarsbalk wordt opgenomen zoals b.v. gebruikt is in het wapen van het waterschap "de Boven-Mark" (De Nederlandsche Leeuw 1969, kol. *45)*.

G. A. **Bontekoe.**

1. Gens Nostra jrg. 9 (1954), pag. 146.

2. *Reinald II* gaf in 1327 het landrecht.

Het wapen van de nieuwe gemeente Meerssen [1].

De nieuwe gemeente Meerssen is ontstaan uit de oude gemeenten Bunde, Geulle, Meerssen en Ulestraten. De wapens' van deze opgeheven gemeenten vertoonden drie maal de Valkenburgse leeuw, drie maal het wapen van het geslacht *Van Hoensbroek*, drie heiligen en het wapen van het geslacht ***Van** Aspremont-Lynden-Reckhem*. Een bijzonder element vormde een van de wapens, dat de H. Remigius vergezelde in het wapen van de opgeheven gemeente Meerssen, namelijk dat van de proosdij Meerssen. Deze proosdij was van vóór 847 tot 1561, toen het bisdom Roermond gesticht werd, en daarna nog van 1609 tot 1611 in het bezit van de abdij te Reims. Er zal ongetwijfeld meer dan één abdij in Reims geweest zijn, maar de litteratuur maakt geen melding van een nadere 'omschrijving; traditioneel zou deze een gevierendeeld wapen met in 1 en IV het Franse wapen met negen lelies en in 11 en 111 de Rijksadelaar gevoerd hebben, dat ook door de proosdij gevoerd werd, die sedert het partagetractaat van 1661 tot het Staatse deel van het Land van Valkenburg behoorde. Dit wapen roept natuurlijk ook heel goed in herinnering het feit, dat in 847 te Meerssen het verdrag gesloten werd, waarbij het rijk van Karel de Grote in drie, later twee delen, Frankrijk en Duitsland, verdeeld werd.

Hoewel ook Klimmen en Schimmert het wapen van de proosdij Meerssen in hun wapen voerden, leek het een goede gedachte het wapen onveranderd op de nieuwe gemeente Meerssen te doen overgaan. Bij Koninklijk besluit van 3 juni 1982, no. 18, werd daarom aan de gemeente Meerssen een wapen verleend met als omschrijving: Gevierendeeld: 1 en IV in azuur negen lelies van goud, geplaatst drie, drie en drie: 11 en 111 in goud een dubbele adelaar van sabel, gebekt, getongd en gepoot van keel.

MR. 0. SCHUTTE.

1. Zie omtrent enige algemene beschouwingen betreffende de overheidsherddiek in Zuid-Limburg: De Ned. Leeuw 1982, kol. 292-294.

Het wapen van de basiliek Sint Jan te Oosterhout.

Het is uitzonderlijk als er kerkelijke wapens bij Koninklijk besluit verleend worden. Het K.B. van 23 april 19 19, Stb. 18 1, zoals dit is aangevuld bij K.B. van 21 okt. 1977, Stb. 605 [1], heeft namelijk betrekking op de wapens van publiekrechtelijke lichamen. Het staat de Kroon vrij aan andere instellingen en personen wapens te verlenen en indien dit gebeurt, zullen er bijzondere omstandigheden aanwezig zijn.

Sedert de vestiging van het Koninkrijk zijn er vier kerkelijke instellingen geweest, waaraan de Kroon wapens heeft verleend. Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 30 sept. 1818 werden voor het Kapittel van de St. Joriskerk te Amersfoort [2] en de Kerkeraad der Hervormde Gemeente der Stad Rhenen [3] wapens, bevestigd, bij K.B. van 18 nov. 1950, no. 7, werd aan de Kathedrale Basiliek van St. Jan Evangelist te

1. De Ned. Leeuw 1978, kol. 47-49.
2. Van goud beladen met den St. Joris, houdende in de regterhand een standaard en in de linkerhand deszelfs wapen, staande tusschen 2 bomen en rustende1 op een draak, alles van groen.
3. Een schild van lazuur, waarop een gouden granaatappel.

's-Hertogenbosch [4] een wapen verleend en dit gebeurde bij K.B. van 23 augustus, 1955, no. 164 aan de Kathedrale Basiliek van Sint Bavo te Haarlem [5].

De beide laatste gevallen (betroffen dus basilieken, die tevens, bisschoppelijke kerk zijn. De vraag was of de Kroon bereid zou zijn ook wapens te verlenen aan basilieken, die geen bisschoppelijke kerk zijn. Met gunstig advies van de Hoge Raad van Adel werd deze vraag bevestigend beantwoord.

Er zijn in ons land momenteel dertien kerken, die de pauselijke onderscheiding van basilica minor ontvangen hebben: dit zijn de O.L. Vrouw van het H. Hart te Sittard (1883), de St. Pieter te Oudenbosch (1912), de St. Jan te 's-Hertogenbosch (1929), de O.L. Vrouwekerk te Maastricht (1933), de H. Willebrordus te Hulst (1933), de St. Jan te Laren (1937), de St. Remigius te Meerssen (1947), de St. Bavo te Haarlem (1948), de H. Plechelmus te Oldenzaal (1949), de St. Odilia te St.-Odiliënberg (1957), de Walburgiskerk te Arnhem (1964), de H. Nicolaas te IJsselstein (1973) en de St. Jan te Oosterhout (1977).

De beide aan de kathedrale basilieken verleende wapens zijn ontworpen volgens hetzelfde systeem: doorsneden; 1 in rood (de bisschoppelijke kleur) een bisschopsmijter, geplaatst op, schuingekruist, een conopeum en een tintinnabulum; II gedeeld: a het attribuut van de heilige: b het wapen van het bisdom of de plaats van vestiging. Bij het wapen van de basiliek van St. Jan te Oosterhout is van ditzelfde principe uitgegaan, maar hier is de kleur van het veld van de bovenhelft zwart (de kleur van de lagere geestelijkheid) en de bisschopsmijter is uiteraard vervallen.

Bij Koninklijk besluit van 8 juli 1982, no. 15, is toen aan de basiliek Sint Jan te Oosterhout een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt: Doorsneden: 1 in sabel schuingekruist een conopeum van goud, waarvan het scherm gebaand van goud en keel, met franjes van hetzelfde en gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver: 11 gedeeld; a in azuur het Lam Gods van zilver, omziend en houdende een banier van zilver, waarop een kruis van keel: b in zilver drie wassenaars van sabel. Devies: IN SERVIT10 DEI in zwarte letters op een wit lint.

MR. 0. SCHUTTE.

4. Doorsneden: 1. in keel een zilveren bisschopsmijter, omboord en gesierd van goud, beaet met edelstenen, voorzien van twee afhangende slippen van zilver met gouden franje, geplaatst op een schuingekruist conopaeum van goud, waarvan het scherm gebaand van goud en keel, met franjes' van het zelfde, gevoerd van goud, en tintinnabulum van goud met klokje van zilver; 11 gedeeld: a. in goud een omgewende arend van sabel met zilveren aureool, gebekt en gepoot van keel, de linkerklauw rustend op een staand Evangelieboek van zilver met op de voorzijde het Christusmonogram van sabel; b. in sabel een uitgerukte lindeboom van goud.
5. Doorsneden: 1. in keel ... franjes van hetzelfde en gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver. 11. Gedeeld: a. in zilver een omziende valk van sabel, b. in zilver een kruis van keel. Devies: SICUT SPONSA ORNATA.

INHOUD VAN DIT NUMMER :

Bestuursberichten. — Aanvullingen en verbeteringen op enige in Nederlands, Adelsboek en Nederland's Patriciaat gepubliceerde genealogiën en stamreeksen: Arkeliana Moderna; Fontein 11; De oudste generaties Hanedoes; De oudste generaties van het geslacht Van Outeren; Het geslacht Van Rijn in de 16de en 17de eeuw te Papendrecht; Van der Straten; Tulleken; Waubert de Puiseau; Wttewaall. — Korte mededelingen.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Nassaulaan* 18, *2514 JT 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, Laan van *Koot 43,* 2244 *AT* Wassenaar.

Alle overige correspondentie (met bestemd voor Bestuur of Redactie), **zomede opgaven van** adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, *Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat **zij niet aansprakelijk is voor de** strekking **of de inhoud der ondertekende stukken.**

No. 3 **Ce Jaargang** **maart 1983**

BESTUURSBERICHTEN.

Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden in het Bel Air Hotel te 's-Gravenhage op 27 november 1982.

De voorzitter, Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, opent om 14.45 uur de vergadering die volgens de presentielijst door 95 leden wordt bijgewoond. Hij gedenkt het ere-lid Ir. C. R. M. Davidson die 40 jaar lid van het Genootschap is geweest. Gedurende vele jaren fungeerde hij als secretaris in het bestuur en van 1967 tot 1973 als voorzitter. Er wordt staande een ogenblik stilte in acht genomen.

Vervolgens meldt de voorzitter dat het ere-lid Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg door ziekte verhinderd is deze vergadering bij te wonen.

De ingekomen stukken bestaan uit een zestal berichten van verhindering.

De notulen van de algemene ledenvergadering van 22 mei 1982, gepubliceerd in het maandblad van oktober 1982, worden met inachtneming van een door de heer P. P. G. Kolk voorgestelde wijziging van Bet gestelde in kolom 372 goedgekeurd. Deze wijziging luidt als volgt: Naar aanleiding van de suggestie een biografisch overzicht van publicaties in het maandblad te doen verschijnen, merkt de heer Kolk op dat een groot aantal van deze reeds te vinden zal zijn in het Biografisch Woordenboek van Nederlandse Archivarissen dat de Vereniging van Archivarissen in Nederland voornemens is uit te geven bij haar 100-jarig bestaan.

Naar aanleiding van het in de notulen vermelde voorstel van Mejuffrouw Drs. A. Schippers een „historische ledenlijst" samen te stellen, deelt de voorzitter mede dat zij bereid is gevonden zulks buiten [bezwaar van het Genootschap te doen. Mejuffrouw Schippers zal het bestuur via Jhr. Mr. Th. Sandberg van de voortgang op de hoogte houden. Door acclamatie wordt haar dank betuigd.

Ten aanzien van de begroting **1983** merkt de penningmeester op dat deze dezelfde is als die van 1982, behalve de huur en de exploitatiekosten welke aanzienlijk zullen stijgen. Het vermelde tekort (*f* 275.280) dient te worden gezien als een te subsidiëren tekort. De Inspectie der Domeinen wenst de huur per 1 januari 1983 te verhogen tot bijna *f* 130.000. De heer C. Hoek merkt op dat indien de subsidie per 1 april 1983 vervalt alleen de maanden januari, februari en maart gesubsidieerd worden. In de begroting is hiermede geen rekening gehouden. De penningmeester antwoordt dat inderdaad in de begroting wordt uitgegaan van een volledige subsidiëring voor het gehele jaar. Zich baseren op een subsidie voor slechts 'drie maanden zou betekenen een zich neerleggen bij de beëindiging van de subsidie. Mr. S. J. Halbertsma merkt op dat over de genoemde subsidie nog een beslissing moet worden genomen in de Tweede Kamer. Vooralsnog dient men rekening te houden met de gehele subsidie. De heer W. L. van de Watering vraagt of de positie van het Genootschap ten opzichte van het gebouw waarin dit gevestigd is niet dezelfde is als die van het Letterkundig Maseum, dat geen huur betaalt. De voorzitter antwoordt dat er een vijf-jarig huurcontract is gesloten met de Inspectie der Domeinen. Hij acht het dan ook juist de begroting in te dienen zoals te doen gebruikelijk. Ir. P. M. Vrijlandt vraagt uitleg omtrent de posten salarissen (*f* 110.000 voor vier personeelsleden), de exploitatiekosten (*f* 35.000) en de bureaukosten. Bovendien stelt spreker voor ter bestrijding van de stookkosten en mede in verband met de

energiebesparing op alle radiatoren warmtemeters te plaatsen. De penningmeester antwoordt dat niet alle personeelsleden een volledige dagtaak hebben. De exploitatiekosten betreffen de door het Algemeen Rijksarchief in rekening gebrachte huisvestingskosten, alsmede de onroerend-goedbelasting. De bureaukosten bestaan uit kantoorbenodigdheden, briefpapier etc. Hiertegenover staat de 'opbrengst van de post inlichtingen. De heer Hoek merkt op dat het Rijk in het verleden familie-archieven ter bewaring aan het Genootschap heeft gegeven. Hiervoor werd destijds Mejuffrouw Mr. E. C. M. Prins, in dienst bij het Algemeen Rijksarchief, voor een halve dag bij het Genootschap gedetacheerd. Het besluit hiertoe is nog in de jaarverslagen van de jaren '20 terug te vinden. Mevrouw Mr. E. C. M. Leemans-Prins bevestigt zulks. De heer Hoek doet de suggestie huur te vragen voor de bewaring van die archieven die niet het eigendom van het Genootschap zijn. De heer Kolk vraagt wat de post werk door derden inhoudt. De penningmeester antwoordt dat dit werkzaamheden betreft die Mejuffrouw Drs. A. W. Smelt ten behoeve van het maandblad verricht, n.l. het corrigeren van de drukproeven en het samenstellen van de index. De heer C. J. W. van Waning stelt voor conform het idee van de heer Halbertsma de post tekort te 'veranderen in: te subsidiëren tekort, Dit voorstel en de begroting worden aangenomen.

Voor een verslag over de werkzaamheden van de commissie ter voorbereiding van het 100-jarig bestaan nodigt de voorzitter Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, voorzitter van deze commissie, uit. De heer Beelaerts dankt het bestuur dat hij, ondanks het feit dat hij zelf geen bestuurslid meer is, toch deze commissie mocht blijven voorzitten. Dit jaar is het bestuurslid Jhr. Mr. C. L. Reigersman tot de commissie toegetreden, waardoor er wederom twee bestuursleden in de commissie zitting hebben die ruggespraak houden met het bestuur. In nauw overleg met de conservator van het Rijksmuseum Meermanno Westreenianum, Drs. R. E. 0. Ekkart, wordt een tentoonstelling van genealogische handschriften van vóór **1800** voorbereid. Het is nog niet geheel bekend welke handschriften geëxposeerd worden. De handschriften zullen wel te zien, doch niet in te zien zijn. De tentoonstelling zal eind mei geopend worden en duren tot eind juli. Het jubileum zal in de maand juni worden gevierd. Om verscheidene redenen is een viering in de jubileummaand (januari) niet aantrekkelijk o.a. omdat de conservator van genoemd museum door een overbezette agenda niet in staat was de tentoonstelling in die tijd te doen 'plaatsvinden. Omdat in 1933 de viering van het 50-jarig bestaan heeft plaatsgevonden in de Raadzaal aan de Javastraat te 's-Gravenhage, heeft de commissie eenzelfde verzoek bij B. & W. ingediend. Hierop is welwillend beschikt. 'Derhalve zal de viering aldaar plaatsvinden en wel op zaterdag 4 juni 1983. Vervolgens leest de spreker het voorlopige programma voor. Omdat in het verleden veel genealogen handschriften van elkaar overschreven zonder dat er zelfstandig onderzoek werd gepleegd, is spreker doende handschriften per auteur te beschrijven en samen te voegen tot een deeloverzicht waardoor een goede ingang kan worden verkregen op de onderhavige literatuur. De heer Beelaerts wordt bij acclamatie bedankt. De voorzitter dankt de heer Beelaerts voor diens verslag. Op de vraag van Mr. V. J. M. Koningsberger of gezien de opname van de kwartierstaten van de ministers-president in het kwartierstatenboek hun portretten tentoongesteld kunnen worden, antwoordt de heer Beelaerts dat hij deze vraag met de conservator van genoemd museum zal bespreken; de ruimte is echter beperkt.

Op de vraag van de heer Vrijlandt of het bestuur zich heeft beraden over het aantrekken van dienstweigeraars voor werkzaamheden op het bureau, antwoordt de voorzitter dat hieraan wel terdege aandacht is besteed, doch dat van het onderhavige #ministerie niets meer is vernomen. De heer Kolk merkt op dat in de vergaderingen van 1980 en 1981 reeds is gesproken over het aantrekken van personen in w.s.w.-verband. Het Centraal Bureau voor Genealogie beschikt jaarlijks in dit verband over 25 mensen. Wellicht kan er onderzocht worden of het Genootschap ook over dergelijke personen kan beschikken. De voorzitter antwoordt dat het Centraal Bureau meer mogelijkheden heeft voor het uitvoeren van eenvoudiger werkzaamheden. Het Genootschap daarentegen heeft behoefte aan mankracht voor andersoortige werkzaamheden.

Mr. F. J. J. Besier merkt op dat nog niet is gesproken over de kosten die aan het jubileum verbonden zijn. Hij stelt voor hiertoe een fonds te creëren waarin leden een vrijwillige bijdrage kunnen storten. Bovendien stelt hij voor een oproep hiertoe in het Mededelingenblad te plaatsen Spreker biedt een eerste bijdrage aan. De heer Beelaerts volgt zijn voorbeeld met ƒ 100. Het -voorstel van de heer Besier wordt bij acclamatie aangenomen.

Mr. A. Snethlage meldt dat de helft van het kwartierstatenboek gereed is. Het boek zal 493 staten 'bevatten. Hij doet een beroep op de inzenders de drukproeven zo snel mogelijk te retourneren. Helaas kunnen er, anders dan in 1958, geen overdrukken worden vervaardigd; dit is een te grote belasting voor de leden van de commissie en de drukker. Drs. J. Fox is bereid gevonden een inleiding te schrijven. Bovendien heeft de 'heer Fox veel werk verzet ten aanzien van aanvullingen en verbeteringen. Er zijn reeds 396 boeken besteld. Van de M.A.O.C. gravin van Bylandt Stichting is ƒ 1.000 verkregen. Met de uitgave is een bedrag van ca. ƒ 160.000 gemoeid. Spreker verzoekt de inzenders en de inschrijvers vooruit te 'betalen. De voorzitter dankt de heer Snethlage voor zijn verslag en benadrukt nogmaals dat vrijwel dagelijks een grote hoeveelheid werk door de leden van de commissie wordt verzet. Mr. T. N. Schelhaas vraagt of er een korting zal zijn bij voorintekening op het boek. De heer Snethlage antwoordt dat dit helaas niet mogelijk is. Indien de aan het Prins Bernhardfonds 'gevraagde subsidie wel was verleend, zou de 'prijs lager geweest zijn. De vraag van Drs. S. E. Pronk Czn. of er nog financiële voordelen verbonden zijn aan de opname van de kwartierstaten van de ministers-president wordt ontkennend 'beantwoord.

De vergadering wordt om 16.00 uur geschorst voor de theepauze en om 16.35 uur heropend.

Met betrekking tot punt 7 van de agenda, de beschikking van de minister van C.R.M. d.d. 8 september 1982 tot beëindiging van de subsidie per 1 april 1983, merkt de voorzitter op dat hierover reeds in het Mededelingenblad van oktober 1982 een korte toelichting is gepubliceerd. Reeds in 1925 is subsidie verkregen, sedert 1929 in de vorm van de vermelde detachering van Mejuffrouw Prins. Naar aanleiding van haar vertrek is de subsidie aanzienlijk verhoogd. In de loop der jaren is de subsidie gestegen tot ƒ 105,000 in 1980. Uitvoerig is destijds in de ledenvergaderingen 'gesproken over de voor- en nadelen van de concentratie van genealogische instellingen in het nieuwe gebouw van het Algemeen Rijksarchief. Een belangrijkste bezwaar hiertegen was de nabijheid van het station (gevaar bij een eventuele oorlog). De door de duurdere huisvesting grotere afhankelijkheid van de overheid is

toen ook besproken. Vóór de verhuizing is met het ministerie over deze hogere kosten gesproken. Zo zou de huur stijgen van ƒ 2.600 tot ƒ 108.000. Door het ministerie is verzekerd dat dit geen bezwaar zou zijn. Deze extra kosten zouden gesubsidieerd worden, evenals de verhuis- en inrichtingskosten: zulks is ook geschied. In maart 1981 heeft op wens van de Directeur Musea, Monumenten en Archieven van C.R.M. een gesprek plaatsgevonden tussen hem en de voorzitter. Daarbij werd naar voren gebracht dat bij de heroverweging van de Rijksuitgaven de vraag was gerezen of het effect van de subsidie aan het Genootschap, naar de grootte daarvan en getoetst aan het aantal van degenen die ervan kunnen profiteren, nog wel als voldoende kon worden aangemerkt; voorts of in het beheer van bibliotheek en handschriftenverzamelingen naast die van het Centraal Bureau voor Genealogie niet op doelmatiger en goedkoper wijze kon worden voorzien door een concentratie van beide. De bij het Genootschap berustende familiearchieven zouden bij gemeente- en rijksarchieven thuis horen. Gezien de noodzakelijke bezuinigingsoperatie werd aangedrongen op een vorm van samenwerking met het Centraal Bureau en de wens te kennen gegeven daarmee in overleg te treden. Nadien is er een bespreking met het Centraal Bureau geweest en heeft er eind mei 1981 overleg plaatsgevonden tussen delegaties uit de besturen van beide organisaties met de Directeur-Generaal Culturele Zaken en de Directeur Musea, Monumenten en Archieven. Daarbij is op wens van laatstgenoemden toegezegd een inventaris van de verschillen en overeenkomsten tussen het Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie, met het oogmerk gegevens te verzamelen, aan de hand waarvan kon worden nagegaan of en, zo ja, in hoeverre functies van bedoelde instituten zouden kunnen worden gecombineerd. Door omstandigheden enigszins vertraagd is door de voorzitter in februari 1982 een 'uitgebreid memorandum aan de Directeur-Generaal Culturele Zaken toegezonden. Daarin is een overzicht gegeven van de activiteiten van het Genootschap zoals publicaties, gebruik van bibliotheek en verzamelingen, uitlening en inlichtingendienst, beheer familiearchieven, lezingen en excursies. Voorts is daarin opgenomen een behandeling van de voornaamste kostencategorieën als huisvesting en personeel. Geconcludeerd wordt dat de beoogde kostenbesparing nagenoeg niet door een samenwerking met het Centraal Bureau voor Genealogie zou kunnen worden bereikt, voornamelijk doordat de zeer arbeidsintentieve dienstverlening van beide instellingen van individuele aard is en samenwerking de daaraan verbonden werkzaamheden niet doet verminderen en voorts dat, gezien de boven verwachting grotere groei van de genealogische documentatie, ook de voor beide organisaties beschikbare ruimte noodzakelijk is. Er is voorts op gewezen dat het Genootschap geen 'ballotage meer kent en dat ook niet-leden tegen een vergoeding per dag het bureau kunnen bezoeken. De openingstijden van het bureau werden verruimd, inlichtingen veelal telefonisch verstrekt. Bij een eventuele samenwerking met het Centraal Bureau worden de personeelskosten niet verminderd, eerder het tegendeel omdat veel werkzaamheden door vrijwilligers worden verricht hetgeen dan niet meer [het geval zal zijn. Op 2 maart 1982 berichtte de Directeur-Generaal Culturele Zaken dat na bestudering van de stukken een uitnodiging voor een nader gesprek zou volgen. Daarop is (van het ministerie) niets meer vernomen totdat 8 september d.a.v. de minister zijn voornemen kenbaar maakte per 1 april 1983 de subsidiëring te staken. Het bestuur heeft tegen de beslissing van de minister van C.R.M. bezwaar

aangetekend, waarbij o.a. is gesteld dat het Genootschap op aandrang van het ministerie is verhuisd met de verzekering dat alles zou blijven functioneren zoals het was. Er is een huurcontract afgesloten voor vijf jaar tot eind 1984. Het Genootschap is gebonden aan dit contract. Bovendien is er nogmaals op aangedrongen dat met intrekking van de gewraakte beslissing het toegezegde gesprek kon plaatsvinden. Op dit verzoek is niet ingegaan. Vervolgens heeft het bestuur binnen de daarvoor gestelde termijn beroep aangetekend bij de Raad van State. Aan de heer Sandberg is machtiging gegeven schorsing van het besluit te vragen, omdat het Genootschap verplichtingen heeft ten opzichte van het personeel en wegens het huurcontract. Dit verzoek zal binnenkort worden verzonden.

Vervolgens meldt de voorzitter dat hij een verzoek heeft ingediend te worden gehoord in de hoorzitting op 1 december van de leden van de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur. Op 13 december 1982 zal de uitgebreide vergadering van de commissie plaatsvinden. Over bijzondere ontwikkelingen zal het 'bestuur de leden zo spoedig mogelijk indormeren.

Mr. Dr. J. C. Maris van Sandelingenambacht dient een motie van orde in. Uit de uiteenzetting van de voorzitter is duidelijk geworden dat het bestuur tot dusver alles heeft gedaan wat mogelijk is. Hij acht derhalve een discussie onnodig. Wel dient er een algemene ledenvergadering te worden belegd indien het bestuur nader is geïnformeerd. Bij acclamatie stelt de vergadering zich achter het bestuur. Dr. F. C. J. Ketelaar stelt voor de samenvatting inzake de beëindiging van de subsidie, opgesteld voor de Vaste Kamercommissie van Welzijn en Cultuur, aan alle leden van het Genootschap te zenden met het verzoek kamerleden te benaderen en hen te verzoeken de nodige aandacht aan de belangen van het Genootschap te schenken. De voorzitter acht dit een goed voorstel en wil bezien of dit binnen korte termijn uitgevoerd kan worden.

Mr. J. 1. van Doorninck wijst erop dat uit de desbetreffende begrotingspost niet blijkt of en in welke mate aan het Genootschap subsidie wordt verleend. Willicht is het raadzaam de kamerleden erop te wijzen, dat continuering van de subsidie tot verhoging van de subsidiepost moet leiden. Hij acht het belangrijk aan het politieke aspect alle aandacht te geven. De kamerleden kunnen aan de minister een bindende uitspraak ontlokken in de vorm van een toezegging dat in de begroting met het Genootschap rekening wordt gehouden, waardoor de minister gedwongen wordt de subsidie voor 1983 veilig te stellen. Dr. W. F. Leemans benadrukt dat de subsidie aan het Genootschap een principiële zaak is. Deze móét op de begroting blijven, ook in de toekomst. Daarom is een politieke actie belangrijk. De voorzitter zegt toe dat een samenvatting met daarin verwerkt de gedachten van de heren Van Doorninck en Leemans en de lijst met namen van de leden van de Vaste Kamercommissie aan alle leden van het Genootschap zullen worden toegezonden. Mevrouw J. J. C. van Doorninck-van Hasselt stelt voor tot uiting te brengen dat alle leden achter deze actie staan. Dit voorstel wordt bij acclamatie aangenomen. De voorzitter dankt de vergadering voor de verleende steun aan het bestuur en de leden voor hun bijdragen.

Om 18.35 uur wordt de vergadering gesloten.

Na afloop nemen 35 leden deel aan het diner.

De oudere generaties van het geslacht Abercrombie (Aberkrom, Apekrom),

door DR. J. MAC LEAN †*.

Inleiding.

De naam ***Abercrombie (Abercromby)*** is afgeleid van de gelijknamige baronie in het graafschap Fife, ten noorden van Edinburgh, aan de andere zijde van de Firth of Forth.

De onderhavige familie ***Abercrombie*** stamt af van ***Robert Abercrombie,*** die in 1632 als ruiter onder ritmeester ***Ury*** van de Schotse brigade in Nederland, te Groningen in het huwelijk treedt en omstreeks 1607 in Schotland geboren zal zijn.

William Urrie werd 9 febr. 1615 door de Raad van State tot ritmeester benoemd (Vaan no. 29). Zijn compagnie cavalerie lag in garnizoen te Zwolle 1615-1620, 1622-1624, 1626-1629, te Groningen 1628-1629 en weer te Zwolle in 1630.

Urrie werd omstreeks 1633 door ***George Douglas*** opgevolgd, die in 1634 en 1637 te Nijmegen lag. ***Douglas*** werd 22 nov. 1638 vervangen door ***Alexander Abercromby,*** vermeld te Nijmegen in 1639 en 1642, die 18 april 1642 door ***George Hume opgevolgd*** werd. ***Alexander Abercrommij,*** cornet onder ***Urri,*** doet in 1626 belijdenis te Zwolle.

Genealogie.

1. ***Robert Abercrombie,*** geb. omstreeks 1607, ruiter onder ritmeester Uhrie (1632), korporaal (1642), provoost (1643), kwartiermeester (1661), † na 1675, tr. te Groningen 18 maart 1632 ***Annetijen van Ossten,*** geb. omstreeks 1610, † na 1661, dr. van *Adolph;* tr. 2e Franeker 3 sept. 1674 ***Antie Lieuwes,*** geb. omstreeks 1639, wed. van de sergt. ***Wieger Lammerts.***

   Robert wordt in 1674 als old (gewezen) quartiermeester vermeld.

   Robert Abe-rcromme, in de compagnie van de kolonel James Levingston baron Almond, werd in 1639 te Calloo gevangen genomen. Korporaal *Abercrom* is op 20 maart 1642 getuige bij een huwelijk te Nijmegen.

   Robert Aubri Cromby wordt in 1643 vermeld als provoost van het regt. van Philip Balfour, de opvolger van baron Almond [1]. Op 13 maart 1661 zijn de kwartiermeester ***Robert Aóerkromme*** en zijn vrouw getuigen bij een huwelijk te Nijmegen.

   Bij de doop van het tweede kind in 1637 te Nijmegen is Juffr. ***Mongomry*** getuige. Zij zal identiek zijn met ***Stijn Egberts,*** die als wed. van ***Jochem Henricks,*** tr. Zwolle 19 febr. 1626 ***Robert Montgommery,*** ruiter onder ritmr. Ury. Hij hertr. als Jr. ***Robert Mongomry,*** wedr., luitenant onder ritmr. Hume (ondertr. Nijmegen 29 jan.) 1643 ***Johanna de Mommer,*** wed. van jr. Willem van. ***Erp*** (get. juffr. Eldren, jr. Spaen).

   Omstreeks 1638 zal ***Robert*** zijn gaan dienen onder baron Almond.

   Uit het eerste huwelijk:

   1. *Beeltgen* ***Abercrombie,*** ged. Nijmegen 26 april 1635 (get. Alexander Abercromme, Petertje Waeijers, Maria Verkerk), † jong.

      Dit kind werd waarschijnlijk genoemd naar ***Biele Wijers.***

   Alexander ***Abrickrommie,*** cornet onder ritmr. Ury, tr. Zwolle 31 okt. 1626 ***Biele Wijers,*** wed. van ***Engelbert Jochums.*** De bruidegom en een zuster van ***Biele Wijers*** zijn blijkbaar doopgetuigen.

   Alexander Abercrommij, cornett onder Urri doet in 1626 belijdenis te Zwolle. Vermoedelijk is ***Alexander Abercromby*** de latere gelijknamige ritmeester [2].

   De weduwe van ritmeester *Abercrommi* wordt 17 maart 1663 te Zwolle begraven [3].

2. ***Margriet Abercrombie,*** ged. Nijmegen 13 aug. (?) 1637 (get. Lucas Hendrix, Joffr. Mongomry, Margriet Jans'), † jong.
3. *Sybilla* ***Abercrombie,*** ged. Nijmegen 4 aug. 1639. Zie de opmerking sub 1.
4. ***Anna Abercrombie,*** ged. Nijmegen 14 jan. 1642 (get. Adolf van Oesten, Anna Bartels, Maria Lens), tr. Franeker 6 dec. 1674 ***Hondaer*** *Cornelissen,* trompetter 'onder de comp. van ritmeester Lintelo (of Laelius van Lycklama) .

   Van dit huwelijk werd 24 maart 1698 een extract gelicht. *Anna* ***Abercromme,*** j.d., doet 21 okt. 1671 te Steenwijk belijdenis. ***Anna Aberkromme*** komt 23 okt. 1675 met attestatie van Doesburg te Franeker, 23 april 1677 met attestatie van Groningen te Franeker, 5 april 1682 met attestatie, van Franeker te Leeuwarden.
5. *Elizabeth* ***Abercrombie,*** ged. Nijmegen 1 sept. 1644, † jong.
6. ***Alexander Abercrombie,*** ged. Nijmegen 6 jan. 1646 (get. Jan Haeij, Geesken Vermeer, Gisebert van Muylecom), † jong.
7. ***Alexander,*** volgt IIa.
8. ***Margriet Abercrombie,*** ged. Nijmegen 13 febr. 1650.
9. ***Johannes,*** volgt IIb.

Uit het tweede huwelijk:

10. *Elizabeth* ***Abercrombie,*** ged. Franeker 23 jan. 1675.

IIa. ***Alexander Abercrombie,*** ged. Nijmegen 23 juli 1647 (get. Gosijna Vermeer), ruiter onder ritmeester Grovestins (1667), † na 1680, tr. Arnhem (ondertr. Steenwijk 26 mei) 1667 ***Ba(e) rtjen*** *Dudock,* j.d. van Arnhem, ged. Arnhem 22 okt. 1640 als Betgen Duedoch, dr. van ***Adriaen*** en *Grietge* ***Schoemans.***

   Alexander ***Abercromme*** komt in 1677 met attestatie van Steenwijk te Grave. Toegevoegd „abiit" (vertrokken). In 1678 keert hij te Grave met deze attestatie terug.

   Uit dit huwelijk:

   1. ***Anna Alexanders Abercrombie,*** geb. omstreeks 1670, doet belijdenis Steenwijk tegen Pasen 1697, † na 1754, tr. Steenwijk 16 dec. 1705 ***Jan Hillebrants van Veen,*** geb. Kolderveen (Drenthe), wedr. van *Trijntjen* ***Harmens*** (tr. Steenwijk 16 nov. 1694 als ***Jan Hilberts,*** j.m. van Kolderveen; ***Trijntje*** was toen j.d.).

      Anna Aberkromme, echtgenote van ***Jan.*** *Hilpers,* ***testeert*** 11 okt. 1715 te Steenwijk.

      Annigen *Aberkrombi,* wed. van ***Jan*** *Hilbers* ***van Veen,*** testeert ook 23 jan. 1751. Zij legateert aan Jan Jans en Vroukje Albers, e.l. De helft van haar erfenis gaat naar de naaste vrienden, de andere helft naar die van haar man.

      Zij testeert eveneens op 31 jan. 1754, wonende bij Jan Jans en Vroukjen Albers [4].

---

* De auteur dankt de heer A. van Heiningen te Zaandam voor zijn hulp bij het verzamelen van de vele gegevens.

1. Ferguson, dl. 1, blz. 329 en 452.
2. A.R.A., archief Raad van State, resolutie van 22 nov. 1638.
3. G.A. Zwolle, Rekeningen Grote Kerk, blz. 337.
4. R.A. Zwolle, Recht. archief Steenwijk no. 86.

2. *Sibilla* ***Abercrombie,*** ged. Grave 23 febr. 1678.

3. *Robbertus* ***Abercrombie,*** ged. Grave 19 april 1680.

IIb. ***Johannes Abercrombie,*** ged. Nijmegen 20 juli 1651 (get. John Hay en Anneken Barens), ruiter onder de comp. van ritmr. Douwe van Grovestins (1673), korporaal van deze comp. 1684-1685, † na 1692, tr. le Franeker 20 nov. 1673 ***Dirckien Alberts,*** ged. Franeker 8 mei 1654, j.d. op 't Nieuwerck te Franeker in 1673, doet belijdenis te Franeker in juli 1674, dr. van ***Albert*** *Alberts;* tr. 2e (ondertr. Leeuwarden 9 mei, attestatie naar elders 30 mei) 1684 ***Aelken Mulders,*** wonende te Leeuwarden, dr. van *Jan;* hij is dan korporaal onder de comp. van ritmr. Grovestins en in garn. te Geertruidenberg; tr. 3e (ondertr. Steenwijk 2 okt., elders getr.) 1692 ***Jantje Jans,*** wonende te Wanneperveen, wed. van *Evert* ***Tinneman;*** hij is dan wedr. tot Steenwijk.

Joannes ***Abercromme, corporaal,*** komt tegen Kersttijd 1685 met attestatie te Steenwijk.

Den 25 novemb. 1687 heeft *Jannis* ***Abercromme, ge***boortig van Nijmegen de halve kleine borgerschap gewonnen als hebbende getrouwd een borgerdogter en heeft daarvoor betaalt zeventien car. gl., tien stuv., welke penn. aanstonts aan Brgrmr. Muis zijn aangeteld als thesaurier en heeft daerop den eed in forma gepresteerd.

Hier onder zijn begrepen de kinderen bij *Aeltien* ***Mulders*** geprocreëerd maar niet de voorkinderen [5].

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Pieter,*** volgt III.

2. ***Anneke Abercrombie,*** ged. Franeker 1 nov. 1676.

3. ***Jan Abercrombie,*** ged. Franeker 29 sept. 1678.

111. ***Pieter Abercrombie,*** gad. Franeker 10 febr. 1675, doet tegen Pasen 1705 belijdenis te Steenwijk, overluid ald. 13 sept. 1738, tr. Steenwijk 27 nov. 1692 ***Kafrijne Eggers,*** ged. Steenwijk 25 nov. 1668, overluid ald. 2 april 1734, dr. van *Eggert* ***Dircks Trompetter*** en ***Trintien*** *Jansen.*

Trijntjen ***Eggers*** komt 4 okt. 1691 met attestatie van Amsterdam te Steenwijk.

2 dec. 1692. ***Peter Abercromme*** en ***Trientien Eggerts,*** e.l., zijn 176 gulden schuldig aan Hillegien Teltinghs. Aanwezig is haar moeder *Trientien* ***Jansen,*** wed. van ***Eggert*** *Dircks* ***Trompetter;*** een weesakte van 25 aug. 1682 wordt genoemd; voldaan 24 sept. 1738.

16 februari 1696 heeft ***Peter*** *Aberkromme,* geboortig van Franeker, de kleine borgerschap gewonnen, 35 car. gulden.

10 okt. 1724. ***Peter Aberkrombi*** koopt een huis van Evert Apperloe.

20 febr. 1725. Hij koopt een stuk bouwland van de voogden van de kinderen van Roelof Ketel [6].

20 aug. 1729. ***Peter Aberkrombi*** en *Trijntjen* ***Eggerts,*** e.l., verkopen een stuk land in de oude nieuwe Landen achter de-Oostewijk aan Willem Bloembergh.

3 maart 1734. ***Peter Aberkrombi en*** de zieke *Trijntjen* ***Eggers*** testeren. Erfgenamen zijn hun vijf kinderen: ***Eggert,*** *Jannes,* *Dirkjen,* ***Albert*** en ***Dirk. Eggert*** en *Jannes* hadden bij huwelijk ieder 300 gulden ontvangen. De drie anderen krijgen vooraf ieder 300 gulden. ***Dirkjen*** ontvangt een legaat van 200 gulden [7].

Uit dit huwelijk:

1. ***Eggert Abercrombie,*** ged. Steenwijk in dec. 1693, doet ald. belijdenis tegen 25 dec. 1715, overluid ald. 3 febr. 1739, tr. (ondertr. Steenwijk 12 dec. 1723) ***Lucia Brade,*** niet te Steenwijk gedoopt, overluid aldaar 30 mei 1727, wed. van *Jacob* ***Coufrier*** (ondertr. Steenwijk 22 jan. 1719).

Egbert Aberkromme vertrekt 26 maart 1719 met attestatie naar Meppel, waarvandaan hij telgen 25 dec. 1719 te Steenwiik terugkeert.

29 jan. 1739. De zieke ***Eggert*** *Aberkrombi* testeert en benoemt zijn broer ***Albert Aberkrombi*** tot erfgenaam [8].

1 maart 1739. *Jannes,* ***Dirk, Albert*** en *Dirkje* ***Aberkrombé*** geven aan dat zij 1/5 erfden van een aantal vaste goederen van hun broer ***Eggert Aberkrombe,*** †*3* febr. 1739 [9].

2. *Jannis* ***Abercrombie,*** ged. Steenwijk 19 jan. 1696, overluid ald. 21 maart 1769, tr. (ondertr. Steenwijk 9 maart) 1727 *Eefse Hansen,* weduwe, overluid ald. 14 dec. 1744.

4 febr. 1727. *Jannes* ***Aberkrombe*** koopt een huis in de Onnigerstraat [10].

20 juli 1748. *Jannes* ***Aberkrombi*** en ***Reynt van*** Veen kopen een huis in de Neesrooldstraat [11].

3. ***Dirk Abercrombie,*** ged. Steenwijk in nov. 1697, † jong.

4. *Dirkje Abercrombie,* ged. Steenwijk 9 aug. 1702, doet ald. in 1721 belijdenis, † ald. in okt. 1750, tr, Steenwijk 14 jan. 1742 *Reint van (der) Veen,* geb. Zuidveen (Drenthe), kleinburger van Steenwijk 25 febr. 1727 (35 gulden), nog vermeld in 1765, wedr. van ***Clara van Brade,*** met wie hij 13 okt. 1721 te Steenwijk in ondertrouw ging.

22 okt. 1750. Voor 't openen van een graf van *Dierkje* ***Aberkrom,*** huisvrouw van ***Rein van Veen.***

5. ***Albert,*** volgt IV.

6. ***Dirk Abercrombie,*** ged. Steenwijk in maart 1708, leeft nog in 1739. Het doopboek vermeldt geen voornaam.

24 dec. 1756. ***Dirk Aberkrombe*** koopt de helft van drie kamers aan de Noordzijde van de Whemestraat; hij bezit reeds de andere helft [12].

IV. ***Albert Aberkromme,*** ged. Steenwijk 7 febr. 1706 (voornaam onleesbaar), marktmeester te Steenwijk (1764), overluid ald. 2 maart 1782, tr. (ondertr. Steenwijk 26 sept.) 1734 *Jacobjen* ***Pefers,*** geb. ca. 1714, † Steenwijk 27 maart 1782; in 1734 is hij j.m. van Steenwijk, wonende op Steenwijkerwold en zij is j.d. mede op Steenwijkerwold.

Albertus ***Aberkromme*** komt voor Kersttijd 1734 met attestatie van Steenwijk te Steenwijkerwold.

Het gezin woont in 1748 in de Oosterstraat te Steenwijk.

Uit dit huwelijk:

1. ***Pieter Aberkrom,*** ged. Steenwijk 21 aug. 1735 (get. de vader), † jong.

2. *Roelof,* volgt Va.

3. *Trijntje Abercrombe,* ged. Steenwijkerwold 13 sept. 1739 (get. de vader), doet tegen 26 dec. 1759 te Steenwijk belijdenis, † vóór 1775, tr. ***Menfe Bunninkhoven,*** uit welk huwelijk 26 juli 1767 te Steenwijkerwold een zoon *Albert* gedoopt werd.

4. *Pieter,* volgt Vb.

5. *Jannis,* volgt Vc.

5. Ibid., Burgerboek Steenwijk no. 62.
6. Ibid., Recht. archief Steenwijk, register 50e penning.
7. Ibid., Recht. archief Steenwijk, no. 86.
8. Ibid., no. 86.
9. Ibid., Recht. archief Steenwijk, register 50e penning.
10. Ibid., register 50e penning.
11. Ibid., Recht. archief Steenwijk, no. 86.
12. Ibid., no. 87.

Va. *Roelof Abercrombie*, ged. Steenwijkerwold 7 april 1737 (get. de vader), burgemeester van Blokzijl 1787, lid van de municipaliteit, † Blokzijl 6 juni 1820, tr. ald. 13 mei 1764 *Lampje Eppen*, geb. ca. 1738, † tussen 1792 en 1812, dr. van *Koop Klaasz. Eppen* en *Antje Harmens Jonker*.

De te Blokzijl wonende ***Roelof Abercrombe*** geeft ***5*** april ***1782*** te Steenwijk procuratie aan Jacob Cornelis en zijn te Purmerland wonende broeder *Jannis Abercrombe* neeft 4 april 1782 te Steenwijk procuratie aan Jan Santink.

Zij werden door hun ouders ***Albert Abercrombe*** en *Jacobjen* ***Peters,*** die op 3 juli 1'775 te Steenwijk testeerden, tot erfgenamen benoemd.

Op '7 november 1783 transporteren de gevolmachtigden 11 schepel bouwland, 7½ schepel land, een halve mudde land, een huis en stelde in de Onnigerstraat, een kamer in de Ramstege, een kamer in de Doelestraat, een half huis aan de noordzijde van de Woldstraate en een huis en tuinhuis buiten de Oosterpoort[13].

R. Abercrombee was verwalter-richter bij huwelijken en 10 febr. 1795 provisioneel representant der burgerij van Blokzijl voor twee maanden[14].

Uit dit huwelijk:

1. *Jacobje Abercrombie*, ged. Blokzijl 3 maart 1765, † jong.
2. *Albert*, volgt VIa.
3. *Koop Abercrombie*, ged. Blokzijl 30 aug. 1769, † jong.
4. *Antje Abercrombie*, ged, Blokzijl 10 april 1774, † ald. 10 maart 1827, tr. Blokzijl 20 mei 1798 *Egbert van H(e)uven*, ged. Kuinre 4 maart 1770, grutter te Blokzijl (1811), † ald. 11 april 1844, zn. van *Hendrik* en *Hiltje Smit*.

VIa. *Albert Abercrombie*, ged. Blokzijl 11 mei 1766, vertrekt 3 maart 1804 van Blokzijl naar Steenwijk, † aang. ald. 24 nov. 1811 (nalatende drie kinderen), tr. Blokzijl 13 mei 1792 *Albertje Oost*, geb. Onna, ged. Steenwijkerwold 26 juli 1767, tapster te Steenwijk (1823), † Zaandam 18 okt. 1828, dr. van *Roelof Oost* en *Jannetje Alberts Oostenbrink;* in 1792 wonen beiden te Blokzijl; Onna is een buurt onder Steenwijkerwold.

Albertje Roelofs Oost vertrekt in 1828 met attestatie van Steenwijk naar Zaandam.

Uit dit huwelijk:

1. *Roelof*, volgt VIIa.
2. *Koop*, volgt VIIb.
3. *Klaas*, volgt VIIc.
4. *Berend Abercrombie*, ged. Blokzijl 12 nov., ged. ald. 20 nov. 1799 (get. Antje Abercrombe), † jong.

VIIa. *Roelof Abercrombie*, geb. Blokzijl 28 juli, gad. ald. 19 aug. 1792, deurwaarder te Steenwijk 1810-1812, doet aldaar 10 april 1814 belijdenis, ambtenaar Departement van Ontvangsten te 's-Gravenhage, † ald. 2 dec. 1871, tr. 's-Gravenhage 10 sept. 1828 *Elisabeth Johanna Drost*, geb. Rotterdam 3 jan. 1789, † 's-Gravenhage 1 febr. 1876, dr. van *Pieter en Jacoba Vermando*.

Roelof Abercrombie was van 1807 tot 1824 in onderscheddene betrekkingen werkzaam onder Theodorus Riek, aie in 1824 ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Rijswijk (Z.-H.) was. Roelof werd bij dispositie van de minister van financiën van 13 juli 1810, no. 33 (lste divisie) en op verzoek van de toenmalige Hoofdcommissie tot de Zaken der Verponding te 's-Gravenhage benoemd tot deurwaarder ten kantore van Riek; deze was toen commissaris tot het werk der verponding over het ressort Steenwijk. Toen het belastingstelsel in 1812 veranderd werd, verviel de post van deurwaarder.

Roelof Abercrombie bleef bij de directe en indirecte belastingen te Steenwijk werkzaam. Toen Riek in 1817 naar 's-Gravenhage verplaatst werd ging *Roelof* mee[15].

Roelof Abercrombie werd per 1 mei 1844 gepensioneerd[16].

Uit dit huwelijk:

Levenloze zoon, 's-Gravenhage 23 nov. 1829.

VIIb. *Koop Abercrombie*, geb. Blokzijl 30 jan., ged. ald. 2 maart 1794, broodbakker, † Zaandam 26 maart 1860, tr. le ald. 13 april 1823 *Helena Straatman*, ged. (Ev. Luth.) Zaandam 16 sept. 1798, † ald. 2 jan. 1839, dr. van *Willem*, broodbakker, en *Marijtje Harts;* tr. 2e Zaandam 1 dec. 1839 ***Sara*** *Wijtenkamp*, geb. Zaandam 8 nov., ged. ald. 15 nov. 1801, † ald. 5 juni 1880, dr. van *Jan* en *Jannetje Hendriks Glas*.

Uit het eeerstee huwelijk:

1. *Albertus Abercrombie*, geb. Zaandam 4 juli 1824, brood- en koekbakker, † Wormerveer 28 sept. 1882, tr. Zaandam 18 nov. 1849 *Elizabeth Lamblée*, geb. ald. 15 febr. 1824, † Nieuwendam 4 aug. 1883, dr. van *Hendrik*, barbier, en *Aagje Groot*.

   Uit dit huwelijk werden in de periode 1851-1861 te Wormerveer zes kinderen geboren.

2. *Willem Abercrombie*, geb. Zaandam 25 april 1826, broodbakker, † Zaandijk 9 maart 1886, tr. ald. 23 mei 1852 *Hillegonda van Mouwerik*, geb. Zaandam 6 okt. 1822, † na 1886, dr. van *Jasper*, korenmolenaar, en *Maartje Ton*.

   Uit dit huwelijk werden in de periode 1853-1864 te Zaandijk zes kinderen geboren.

3. *Roelof Abercrombie*, geb. Zaandam 11 april 1828, broodbakker, tr. le Koog aan de Zaan 26 mei 1850 *Aagje Visscher* geb. Koog aan de Zaan 26 aug. 1824, † ald. 20 febr. 1855, dr. van *Andries* en *Sijtje Schuurman;* tr. 2e Koog aan de Zaan 20 april 1856 *Aafje Gobielje*, geb. Koog aan de Zaan 14 sept. 1827, dr. van *Joseph*, steenhouwer, en *Wendelina Stevens*.

   Uit het eerste huwelijk werd in 1852 een kind geboren, uit het tweede in de periode 1857-1867 vijf, allen te Koog aan de Zaan.

4. *Maria Abercrombie*, geb. Zaandam 28 mei 1830, tr. Koog aan de Zaan 26 okt. 1854 *Jan Gorter*, geb. Wormerveer 13 okt. 1828, bakkersknecht (1854), zn. van *Lammert*, timmerman, en *Niesje de Wit*.
5. *Alberdina Abercrombie*, geb. Zaandam 16 mei 1832, † ald. 12 juni 1843.
6. *Jan Abercrombie, geb.* Zaandam 29 maart 1834, broodbakker, tr. Westzaan 13 juni 1861 *Grietje de Boer*. geb. ald. 25 sept. 1839, † Zaandam 15 dec. 1927, dr. van *Dirk* en *Trijntje Witkamp*.

   In 1864 en 1867 werden uit dit huwelijk te Zaandam twee kinderen geboren.

7. *Clazina Abercrombie*, geb. Zaandam 4 april 1836, † ald. in jan. 1898.

13. Ibid., no. 88, fol. 126-132, 7 nov. 1783.
14. H. J. Bulten, Uit Blokzijls verleden, 1939, blz. 95-96.
15. A.R.A. Staatssecr., 10 maart 1825, no. 163. Een brief (Rijswijk, 22 nov. 1824) van ***Roelof*** aan de koning is hier aanwezig.
16. A.R.A., Kon. Besl. 14 nov. 1843, no. 30.
17. A.R.A., Kon. Besl. 25 juni 1844, no. 5.

8. *Elizabefh Johanna Abercrombie, geb.* Zaandam 24 dec. 1838.

Uit het tweede huwelijk:

9. *Jannetje Abercrombie,* geb. Zaandam 18 juni 1840, tr. ald. 23 april 1865 *Cornelis Wifkamp,* geb. Westzaan 4 nov. 1842, broodbakker, zn. van *Jan* en *Aafje Stolp.*

10. *Cafharina Abercrombie,* geb. Zaandam 19 maart 1842.

VIIc. *Claas Abercrombie,* geb. Blokzijl 16 maart, ged. ald. 26 maart 1797 (get. Grietje Oost), horlogemaker te 's-Gravenhage, † ald. 10 maart 1876, tr. 's-Gravenhage 29 juli 1840 *Cafharina Albertina Eelfjes,* geb. 's-Gravenvenhage 10 april 1810, † ald. 23 jan. 1861, dr. van *Alberfus,* grondeigenaar, en *Cafharina Geerfruida Everdina Favre.*

Claas Abercrombie werd in 1844 benoemd tot Hofleverancier van bronzen ornamenten en porceleinen [17].

Uit dit huwelijk:

1. Levenloze zoon, 's-Gravenhage 16 juni 1841.
2. *Catharina Geerfruida Everdina Alberfina Abercrombie,* geb. 's-Gravenhage 22 dec. 1842, tr. ald. 26 maart 1862 *Gerardus Nicola,* geb. 's-Gravenhage 10 maart 184 1, koopman, zn. van *George Carel* en *Cornelia Wilhelmina Cheriex.*

Zij wonen voor 1874 te Rotterdam, 1874-18'79 te 's-Gravenhage en vanaf 1879 te Leeuwarden.

Vb. *Pieter Abercrombie,* ged. Steenwijkerwold 11 febr. 1742 (get. de vader), winkelier te Steenwijk (1773), † vóór 1818, tr. Steenwijk 1 jan. 1768 *Zwaantjen van de Rumte,* geb. Steenwijk ca. 1735, † ald. 10 aug. 1818 (oud ca. 83 jaar).

De enige *Zwaantje,* die in de periode 1729-1749 te Steenwijk gedoopt werd op 3 juni 1743 was een dr. van ***Berent Jans*** en *Geesje Joonis.*

7 december 1764 heeft ***Pieter Aberkrombie,*** zoon van ***Albert Aberkrombie,*** marktmeester alhier, zijnde geboren op Steenwijkerwold het kleine burgerrecht dezer stad verzocht en aangegeven en daarvoor aan handen van dezes stads thesaurier aangeteld een somme van vijf en dertig caroli guldens en voorts de burger-eedt ingevolge stadrechte gepresteerd waarmede dezelve voor kleinborger dezer stad is erkend en aangenomen [18].

1773. ***Swantje van de Rumte,*** echtgenote van ***Peter Abercrombé,*** eist scheiding van tafel en bed.

1773. ***Peeter Abercronzbé*** eist betaling van geleverde winkelwaren van Harm Trip [19].

19 dec. 1794. ***Haduwijna van de Rumte*** transporteert de helft van een huis aan David de Wit (?).

21 april 1796. ***Hadewina van. de Rumte*** benoemt haar zuster ***Zwaantjen*** tot enig erfgenaam. Als de laatste mocht overlijden dan is ***Claas Abercrombe, zoon van Zwaantjen*** van. de ***Rumte,*** universeel erfgenaam, mits hij aan zijn zuster ***Jacobjen Abercrombe,*** jaarlijks 10 car. gulden en 10 sts. betaalt. De testatrice legateert aan ***Kier van. de Rumte Abercrombé,*** zoon van ***Claas Abercrombe, 500*** gulden, te betalen als hij 25 jaar is.

24 jan. 1798. ***Hadewina van de Rumte*** schenkt aan ***Claas Abercrombie*** een huis, bestaande uit twee woningen en een schuur daarachter, aan de zuidzijde van de Gasthuisstraat te Steenwijk.

11 nov. 1803. ***Claas Abercrombie,*** gemachtigde van zijn tante Hadewinu van de ***Rumte*** (procuratie van 5 juni 1801 voor het gerecht te Steenwijk), transporteert een mudde bouwland aan ***Jan Cornelis,*** drie schepel bouwland aan ***Lambert Schipper*** en vijf schepel bouwland aan Jan. Seinen en Jan ***Jacobs Boverhof.***

10 dec. 1805. ***Claas Abercrombie,*** gemachtigde van zijn moeder ***Zwaantje van de Rumpte,*** verklaart dat wijlen zijn tante ***Hadewina van de Rumpte*** op ***26*** dec. 1803 de halfscheid van een kamer in de Fruithofsteege verkocht aan de wed. van ***Harm Groen.*** Het transport wordt geregistreerd [20].

16 dec. 1808. C. ***Abercrombie*** transporteerde, mede namens zijn vrouw, op 17 sept. 1808 de helft van een mudde bouwland aan ***J. A. Smit,*** die de andere helft reeds bezit [21].

Uit dit huwelijk:

1. *Klaas Abercrombe,* ged. Steenwijk 29 aug. 1768: kind van *Peter Abercrombee* onder de arm gedragen Steenwijk 20 okt. 1768.
2. *Klaas,* volgt VIb.
3. *Jacobje Abercrombie,* ged. Steenwijk 19 dec. 1770, † ald. 27 sept. 1846 (oud 86 jaar), tr. Steenwijk 17 april 1797 *Basfiaan Kok,* geb. in 1769, arbeider (1829), † Steenwijk 23 sept. 1829 (oud 60 jaar), zn. van *J. Kok;* in 1797 wonen beiden te Steenwijk.

4 nov. 1803. ***Bastiaan Kok Jz.*** koopt voor 115,75 gulden een huisje in de Korte Woldstraat te Steenwijk, ten 0. de wed. van Hendrik van Steen, ten W. Simoa Bennekes.

6 april 1804. *C(laas)* ***Abercronzbie*** transporteert als gemachtigde van zijn tante ***Had(ewina) van de Rumte,*** volgens procuratie van 5 juni 1801 voor het gerecht van Steenwijk, drie schepel bouwland aan ***Bastiaun Kok Jz. Het*** land was reeds op ***20*** jan. ***1802*** verkocht [22].

4. *Maria Abercrombe,* ged. Steenwijk 2 febr. 1772, † jong.

VIb. *Klaas Abercrombie,* gad. Steenwijk 1 sept. 1769, schepen ald. 1799-1802, eerste commies bij de indirecte belastingen te Zwolle (1816), † Steenwijk (als gepens. commies) 28 nov. 1824, tr. ald. 10 nov. 1793 *Meynfje Kok,* ged. Steenwijk 31 aug. 1763, † aang. ald. 24 nov. 1806 (oud 43 jaar en nalatende vier kinderen), dr. van *Jacob* en *Andriesje Meinen:* tr. 2e (ondertr. Steenwijk 31 maart) 1807 *Sara Poetsma,* ged. Blokzijl 14 mei 1786, † Steenwijk 7 maart 1814, dr. van *Jan Freriks* en *Marrigen Gerrits Bos.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Kier,* volgt VIId.
2. *Jacob Abercrombie,* gsd. Steenwijk 17 febr. 1796.
3. *Egbertus,* volgt VIIe.
4. *Maria Hadewijnja Abercrombie,* geb. Steenwijk 26 juni, ged. ald. 2 juli 1800; op 4 mei 1801 ontvangen voor het kind van C. *Abercrombie 2* gulden en 16 sts.
5. *Metterf Abercrombie,* ged. Steenwijk 28 okt. 1801.

Uit het tweede huwelijk:

6. *Jan Poetzma Abercrombie,* geb. Steenwijk 2 okt., ged. ald. 12 okt. 1808, † Steenwijk 24 juli 1812 (oud 4 jaar) als *Sara Poetsma Abercrombie.*

VIId. *Kier van de Rumte Abercrombie,* ged. Steenwijk 2 maart 1794, timmerman, † ald. 6 nov. 1863, tr. Steenwijkerwold 22 'okt. 1816 *Aaltje Horstman,* geb. 21 febr., ged. Heino 4 maart 1792, † Steenwijk 13 juni 1850, dr. van *Jan Gerrifs* en *Lammetje Kloosferman.*

18. R.A. Zwolle, Recht. archief Steenwijk, no. 62.
19. Ibid., fiches Steenwijk.

20. Ibid., Recht. archief Steenwijk, no. 89.
21. Ibid, no. 90.

Uit dit huwelijk:

1. *Klaas Abercrombie*, geb. Steenwijk 5 jan. 1817, leerlooier, † ald. 5 mei 1846, tr. Steenwijk 5 mei 1844 *Grietje Ostendien*, geb. Steenwijk 13 okt. 1818, † ald. 23 jan. 1859, dr. van *Klaas* en *Grietje Ton;* zij hertr. *Gerrit Heinen*, arbeider.

   In 1844 en 1846 werden te Steenwijk kinderen geboren.

2. *Jan Abercrombie*, geb. Steenwijk 22 aug. 1819, leerlooier, tr. Steenwijk 16 mei 1856 *Elsje Heinën*, geb. ald. 23 maart 1833, dr. van *Aaldert*, landbouwer, en *Jantien van Dalen.*

   In de periode 1857-1872 werden te Steenwijk zeven kinderen geboren.

3. *Jacob Abercrombie*, geb. Steenwijk 9 dec. 1821, schoenmaker, † ald. 19 mei 1844.

4. *Meinardus Lambertus Abercrombie*, geb. Steenwijk 20 maart 1824, kleermaker, † ald. 1 mei 1858,

5. *Hadewina Abercrombie*, geb. Steenwijk 10 nov. 1826, tr. ald. 15 aug. 1857 *Lutien Schurink*, geb. Steenwijk 28 aug. 1828, arbeider, zn. van *Berend Hendrik*, marktmeester, en *Cornelia van Bloemen.*

6. *Lammetje Abercrombie*, geb. Steenwijk 28 april 1829, † ald. (als Worteltje) 9 dec. 1833.

7. *Lammertien Abercrombie*, geb. Steenwijk 16 febr. 1834, † ald. 21 april 1856.

VIIe. *Egbertus Abercrombie*, ged. Steenwijk 17 maart 1798, broodbakker, † Zaandam 2 nov. 1856, tr. ald. 30 april 1826 *Angenietje Heyman*, geb. Zaandam 11 dec., ged. ald. 14 dec. 1800, broodbakster, † ald. 16 febr. 1874, dr. van *Hendrikus* en *Grietje Steenoven.*

Uit dit huwelijk:

1. *Wilhelmina Abercrombie*, geb. Zaandam 6 okt. 1827, † ald. 22 okt. 1827.

3. *Hcndrikus Abercrombde*, geb. Zaandam 19 febr. 1831, broodbakker, † ald. 5 juli 1858, tr. Purmerend 15 juni 1856 *Neeltje van Pomeren*, geb. Zaandijk 9 juni 1833, dr. van *Jacobus Cornelis* en *Aagje Kool;* zij hertr. Koog aan de Zaan 26 febr. 1861 *Rudolf Benstz.*

   Hieruit *Egbertus Abercrombie*, geb. Purmerend 21 febr. 1857.

3. *Klaas Abercrombie*, geb. Zaandam 28 nov. 1833, broodbakker, † ald. 14 maart 1861.

4. *Grietje Abercrombie*, geb. Zaandam 1 juli 1836, † ald. 30 sept. 1836.

5. *Grietje Abercrombie*, geb. Zaandam 27 febr. 1838, † ald. 12 juli 1866.

Vc. *Jannis Aberkrom*, geb. Steenwijk 18 febr. 1750, † Purmerland 4 aug. 1788, tr. (als Jannes Aberkrom, j.m., wonende te Nieuwendam) Purmerland 16 juli 1780 *Geesje ten Broeke*, j.d. in den Ilp (doopsgezind ?), † aang. Landsmeer 9 jan. 1798 (pro Deo) door de diaconen van de Mennonite Gemeente; zij hertr. Purmerland 12 juli 1789 *Pieter Hopman*, j.m. aldaar.

5 juni 1783. *Jannes Aberkrom* en *Geesje ten Broeke* testeren [23].

22. Ibid., no. 88.
23. R.A. Haarlem, Nots. K. Schoor1 te Purmerend, no. 4335.

7 nov. 1783. *Jacob Cornelis*, gevolmachtigde van *Roelof Abercrombe*, en *Jan Santink*, gevolmachtigde van *Jannes Abecrombo*, beiden erfgenamen van wijlen *Albert Abecrombe* en wijlen *Jacobjen Peters* transporteren [24].

27 juni 1789. *Geesje* ten *Broeke*, wed. van *Jannes Abekrom, die* wenst te hertrouwen, bepaalt dat haar zoon *Albertus Aberkrom* 100 gulden, het zakhorloge en de zilveren ketting van zijn vader zal ontvangen. Voogden *Klaas Beemster te* Purmerland en *Dirk Swaan* te Westzaandam [25].

Uit dit huwelijk:

Albert, volgt VIc.

VIc. *Albert Aberkrom*, geb. Purmerland 11 dec. 1785, dienstknecht (1812), werkman (1813, 1819), visser (1817, 1820), dagloner (1823), landman (1826, 1829), † Ilpendam 24 okt. 1867, tr. le ald. 22 maart 1812 *Maartje Kat*, ged. Ilpendam 30 dec. 1787, † ald. 19 maart 1813, dr. van *Gerrit* en *Loppie Veth;* tr. 2e Ilpendam 31 aug. 1817 *Dieuwertje Wals*, geb. Ilpendam 10 okt. 1794, † ald. 27 mei 1847, dr. van *Gerrit* en *Jannetje Dekker.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan Aberkrom*, geb. Ilpendam 19 maart 1813, † ald. 20 maart 1813.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Jan Aberkrom*, geb. Ilpendam 16 okt. 1820, † ald. 22 sept. 1829.

3. *Gerrit Aberkrom*, geb. Ilpendam 11 okt. 1823, † ald. 25 sept. 1827.

4. *Pieter Aberkrom*, geb. Ilpendam 28 jan. 1826, visser, werkman, † ald. 9 april 1879, tr. Ilpendam 11 mei 1854 *Lijsje Pronk*, geb. ald. 20 mei 1824, dr. van *Cornelis* en *Neeltje Wals.*

   In de periode 1855-1870 werden te Ilpendam zeven kinderen geboren.

5. *Gerrit Aberkrom*, geb. Ilpendam 4 aug. 1829, arbeider, † na 1893, tr. Edam 13 juli 1856 *Neeltje Bommer*, geb. Edam 14 aug. 1830, † na 1893, dr. van *Jan* en *Grietje Hondius (Hovius)* .

   In de periode 1856-1873 werden te Edam negen kinderen geboren.

6. *Jan Aberkrom*, geb. Ilpendam 30 juli 1832, visser, arbeider, tr. le Edam 13 juli 1856 *Elizabeth Bommer*, geb. ald, 6 maart 1832, † Middelie 21 sept. 1860, dr. van *Jan* en *Grietje Hondius:* tr. 2e Edam 17 maart 1861 *Trijntje Tuinman*, geb. Heerenveen 11 april 1818, winkelierster, dr. van *Jeane* en *Adriaantje Peeting*, wed. van *Cornelis van Hinte.*

   Te Ilpendam werden uit het eerste huwelijk in 1856 en 1859 kinderen geboren.

7. *Albert Apekrom*, geb. Oostzaan 26 sept. 1835, arbeider, † Edam 12 maart 1890, tr. le ald. 12 febr. 1860 *Geertje Wester*, geb. Warder 26 maart 1838, † Edam 4 aug. 1874, dr. van *Pieter*, landman, en *Aaltje Zout;* tr. 2e Edam 10 jan. 1875 *Cornelia Houtman*, geb. ald. 27 febr. 1837, dr. van *Douwe* en *Jannetje Bouwes*, wed. van *Gerrit Doets.*

   Uit het eerste huwelijk wenden tussen 1860 en 1871 te Edam zes kinderen geboren; uit het tweede huwelijk tussen 1875 en 1885 te Edam drie. Nakomelingen heten *Aberkrom* en *Apekrom.*

24. R.A. Zwolle, Recht. archief Steenwijk, no. 88, fol. 126131.
25. R.A. Haarlem, Recht. archief Purmerland, no. 3660.

De familie Morgaert te Puttershoek,

door K. J. SLIJKERMAN.

§ 1. Inleiding

Omstreeks het midden van de 17de eeuw leefden te Puttershoek *Pieter* en *Marinus Jansz. Morgaert* met hun gezinnen. Hoewel tot heden geen uitsluitsel werd verkregen dat wij hier met broers of half-broers te maken hebben, mag dit toch wel zeer aannemelijk geacht worden. De op de Zuidhollandse Eilanden zeldzame geslachtsnaam doet vermoeden dat zij in elk geval tot eenzelfde familie behoorden. *Pieter* liet in 1632 zijn eerste kind te Puttershoek dopen, zodat zijn geboortejaar op omstreeks 1610 geschat kan worden. *Marinus* huwde eerst in 1644 — misschien op wat oudere leeftijd — en zou omstreeks 1620 geboren kunnen zijn. Genoemde personen waren te Puttershoek achtereenvolgens eigenaar van eenzelfde huis. Voorts noemden zij hun eerstgeboren zoon *Jan* of *Joannes* en hun eerstgeboren dochter *Marijken*. In 1657 trad een *Jan Jans Mergaert* op als getuige bij de doop van een kind van *Marinus Jansz. Morgaert*. Wellicht is hier sprake van een andere (half-) broer. Voorts lijkt er nauwe verwantschap te hebben bestaan met Mr. *Aron (Adriaen) Marinusz. de Raedt* en diens vrouw *Janneken Jansdr.* Misschien was laatstgenoemde een (half-) zuster der gebroeders *Morgaert*. In 1726 stierf vermoedelijk de laatste telg van deze familie te Puttershoek. Met deze persoon verdween de familienaam van de Zuidhollandse Eilanden.

Jan Morgaert, de veronderstelde stamvader van de familie te Puttershoek, was vermoedelijk niet aldaar geboren. In de archivalia van Puttershoek kon ik althans geen spoor van hem ontdekken. Mogelijk dat zijn echtgenote wel aldaar het levenslicht had aanschouwd, want men krijgt de indruk dat diens kinderen verwant waren aan diverse families in en nabij Puttershoek. De familienaam, welke op talrijke verschillende manieren werd geschreven, o.a. *Mergaert, Margaert, Murogaer, Murgaart* enz., doet herkomst uit de Zuidelijke Nederlanden veronderstellen. Stamde de familie misschien af van een uitgeweken predikant of schoolmeester? In de laatste decennia der 16de eeuw vestigden zich tal van Zuidnederlandse predikanten en schoolmeesters in Holland. Ook op de Zuidhollandse Eilanden valt hun nageslacht te bespeuren. Nu is het opmerkelijk dat van 1584-1589 in het nabij Puttershoek gelegen Mijnsheerenland een Mr. *Matthijs Mochaert* als predikant stond. Na verschillende standplaatsen buiten de Hoeksche Waard werd hij in 1601 beroepen in het aan Puttershoek grenzende dorp 's-Gravendeel. Ook diens familienaam werd door de weinig ontwikkelde plaatselijke bestuurders en schrijvers op tal van verschillende manieren geschreven: *Mochart, Muchart, Mergaert* en *Morgaert*! Mijns inziens kunnen wij in deze predikant een ouder familielid zien van de naamdragers, te Puttershoek. Mogelijk heeft men hier zelfs te doen met de grootvader van *Pieter* en *Marinus Jansz. Morgaert*. Hun veronderstelde vader *Jan (Johannes) Morgaert zou* omstreeks 1585 geboren kunnen zijn. Ds. *Matthijs Morgaert* stond reeds in 1581 te Brandwijk en Molenaarsgraaf, zodat diens geboortejaar zeker vóór 1560 moet hebben gelegen. Hij komt qua leeftijd zeer goed in aanmerking als vader van *Jan Morgaert!*

Het blijft echter een feit dat noch de naam *Matthijs*, noch de naam van diens vrouw *Catelijna (Catelijne, Lijntje) van Gindertalen* in de familie te Puttershoek werd aangetroffen.

Mogelijk is dit te verklaren uit de omstandigheid, dat wij slechts een fragmentarisch beeld hebben van deze familie. Zeer wel mogelijk woonden familieleden buiten de Hoeksche Waard ofwel onder patroniem in dat gebied, want ook de leden van de Puttershoekse familiegroep werden geregeld onder patroniem in de archivalia aangetroffen. Het is duidelijk dat identifikatie er niet gemakkelijker op wordt. In het nabij gelegen Dordrecht — in vroeger eeuwen een ware vergaarbak van vreemdelingen — wordt in de jaren 1644-1650 een *Herman Margart (Mellegaer, Merregort)* vermeld. Deze liet o.a. een zoon *Johannes* en een dochter C *atelijnken* dopen! Helaas heeft onderzoek in het archief van Dordrecht niets naders over deze generatiegenoot van *Pieter* en *Marinus Morgaert* aan het licht gebracht. Zeer wel mogelijk heeft men hier te doen met een familielid van de Puttershoekse groep.

Al met al blijven er nochtans vele vraagtekens' bestaan, welke, naar ik hoop, te zijner tijd althans ten dele zullen kunnen worden weggenomen.

Zo is het nog niet duidelijk wat nu de oorspronkelijke schrijfwijze van de familienaam is geweest. De Puttershoekse familie noemde zich meestal *Morgaert*, een spelling die ik in dit artikel voor de Puttershoekse leden uniform heb aangehouden. De predikant wordt in de 's-Gravendeelse archivalia vermeld gevonden als *Mochaert, Mergaert* en *Morgaert*, terwijl het handschrift Regt betreffende predikanten de schrijfwijzen *Mochart* en *Muchart* opgeeft.

Gaarne wil ik een woord van dank richten tot de heer N. van der Wulp te 's-Gravendeel, die mij met nimmer aflatende ijver attendeerde op verschillende 's-Gravendeelse akten betreffende Ds. *Morgaert*.

Uiteraard worden aanvullende gegevens op de hier te geven genealogische fragmenten ten zeerste op prijs gesteld.

§ 2. Ds. (Mr.) Matthijs Morgaert (Mochart, Mochaert, Muchart, Mergaert).

Vermoedelijk was hij afkomstig uit de Zuidelijke Nederlanden en mag zijn geboortejaar op omstreeks 1550 geschat worden. In (of wellicht kort vóór) 1581 stond hij vermoedelijk voor slechts korte tijd als predikant te Brandwijk en Molenaarsgraaf[1]. Datzelfde jaar stond hij mogelijk te Mijnsheerenland, doch werd pas in 1584 aldaar bevestigd. In 1589 moest hij van daar vertrekken en in 1590 werd hij te Klundert beroepen, op 10 febr. 1591 te Streefkerk". In 1601 (vóór 1 sept.) werd hij bevestigd als predikant te 's-Gravendeel, ald. was hij tevens schoolmeester, koster, klokluider, armenbezorger en armmeester, † 's-Gravendeel in 1612, tr. *Catelijna (Catelijne, Lijntje) van Gindertalen*, wellicht geb. in de Zuidelijke Nederlanden, † na 14 mei 1613.

In de Ned. Herv. kerk te 's-Gravendeel bevindt zich een op hem betrekking hebbend predikantenbord: Matthijs *Mochaert* 1601-1612. van Streefkerk. overl. 's-Gravendeel 3. In de 's-Gravendeelse archivalia wordt hij verscheidene malen genoemd. Op 29 jan. 1604 wordt hij vermeld als armenbezorger[4]. Een akte gedateerd 15

---

1. Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage, collectie W. M. C. Regt, handschriften betreffende predikanten in Nederland. In 1583 was een *Mathijs Mochaert* predikant te Rupelmonde onder Antwerpen. Deze kan haast niet identiek geweest zijn met de gelijknamige predikant in Holland; zie: De Vlaamse Stam, jrg. 1981, blz. 596.
2. Te Streefkerk (het doopboek is vanaf 1586 bewaard gebleven) werden geen kinderen van hem te doop gehouden.
3. Volgens vriendelijke mededeling van de heer N. van der Wulp te 's-Gravendeel.
4. A.R.A. 's-Gravenhage, 's-Gravendeel, recht. arch., inv. nr. 37.

nov. 1607 maakt melding van het feit dat hij zes jaren voordien met beroep gekomen was uit Streefkerk, doch dat hij nimmer reiskostenvergoeding daarvoor had ontvangen 4.

Op 15 jan. 1609 wordt hij armmeester genoemd 4. Een aantal akten hebben betrekking op een tegen hem aangespannen rechtszaak n.a.v. de koop van een huis 5. De niet bij name genoemde huisvrouw van *Matthijs Morgaert,* predikant, wordt genoemd in een akte dd. 6 juli 1602. Zij blijkt ene ***Marigje Jans*** verzorgd te hebben, nadat deze door ***Arie Gerrit Timmerman*** geslagen was. Een verklaring aangaande deze zaak werd afgelegd door ***Leendert Ariens Mandemaecker*** 6, dezelfde persoon die op 14 mei 1613 optrad als „gecoren voocht" van *Catelijna (Catelijne, Lijntje) van* ***Gindertalen,*** weduwe van ***Mathijs Mochaert,*** in leven dienaar des Goddelijken Woords te 's-Gravendeel, wonende aldaar, toen zij voor 210 car.gld. een, huis in de Noort Voorstraet. te 's-Gravendeel -transporteerde 7. Deze akte is haar laatste levensteken. Mogelijk behoorde *Catelijna* tot de gelijknamige, o.a. te Brussel gedomicilieerde familie, waarvan leden o.a. via de aanverwante familie ***Manrique*** belangen hadden in de Hoeksche Waard 8.

Het is niet bekend of dit echtpaar kinderen heeft nagelaten, doch zeer wel mogelijk was een zoon ***Jan*** of ***Johannes*** de stamvader van de familie te Puttershoek (zie § 3).

§ 3. De familie Morgaert te Puttershoek.

1. *Jan* (Johannes) ***Morgaert,*** mogelijk geb. omstreeks 1585, vermoedelijk † vóór 1632, tr. mogelijk *Marijken* ***N.N.***

Onderzoek in de archivalia van Puttershoek, 's-Gravendeel en Dordrecht (waar in de omgeving wonende plattelanders vaak naar de notaris gingen) heeft tot heden niets opgeleverd.

Vermoedelijk waren zij de ouders van:

1. ***Pieter,*** volgt IIa.
2. ***Marinus,*** volgt IIb.

en met enig voorbehoud ook van:

3. *Jan Jansz. Mergaert,* in leven 8 juli 1657.

Op 8 juli 1657 trad hij te Puttershoek op als getuige bij de doop van een kind van ***Marinus Jansz. Morgaert.*** Misschien was hij dezelfde als Jan ***Jansz.***, woaende „aen de Clipperdijck" in 1640 en „Cuijpersveer" in 1649 en 1650, tr. le wellicht kort vóór 1637 ***Lijsbeth Jans,*** belijdenis te Puttershoek 10 april 1637 10, †1644/'49; tr. 2e Puttershoek (ondertr. ald. en te Rijsoord 30 dec. 1649) 23 jan. 1650 ***Barbertie*** (*Barbeltje*) ***Aerts (van Gouthoeven?),*** j.d. van Rijsoord, wellicht ged. Rijsoord 1 aug. 1610 als dr. van ***Aert Woutersen.***

Uit het eerste huwelijk:

a. ***Jan Jansz.,*** ged. Puttershoek 19 juli 1637 (get. Aaron Marinus, Lijntie Jaspers, Gerrit Dircksz., Pieter Jansz.).

b. *Marijken Jansdr.,* ged. Puttershoek 30 okt. 1638 (get. Pleuntie Ariens)

c. *Gijsberth Jansz.,* ged. Puttershoek 7 okt. 1640 (vader "genaamd Jan Janse aen de Clipperdijck) (get. Joost de Visscher, Cornelis Japicks de Vries, Pietertge Cornelis, Joosje van Heer Ariaensdam, Cleijs Meuwisse).

d. *Leendert Jansz.,* ged. Puttershoek 29 mei 1644 (get. Marijnus Janssen, Lijsbeth Schalcken).

Het is opmerkelijk dat de eerstgeboren zoon ***Jan*** werd genoemd en de eerstgeboren dochter ***Marijken.***

5. A.R.A. 's-Gravenhage, 's-Gravendeel, recht. arch., inv. nr. 1; zie ook akten dd. 5 nov. 1601, 31 jan., 28 febr., 5, 11 en 23 mei, 18 juni, 11 en 23 juli 1602. Zie ook idem, inv. nr. 37, akte dd. 9 april 1609.
6. A.R.A. 's-Gravenhage, 's-Gravendeel, recht. arch., inv. nr. 1.
7. A.R.A. 's-Gravenhage, 's-Gravendeel, recht. arch., inv. nr. 38. Haar voornaam wordt in deze akten verschillend geschreven.
8. Zie: J. B. van IJsseldijk, v. Gindertaelen, in: De Navorscher jrg. 1890, blz. 307-310.

Deze ***Jan Jansz.*** heb ik tot heden alleen onder patroniem aangetroffen. In elk geval was deze persoon nauw verwant aan ***Pieter en Marinus Jansz. Morgaert*** en aan Mr. *Aaron Marinusz. de Raedt.* Dat deze verwantschap niet in de eerste plaats via zijn vrouw ***Lijsbeth Jans*** gezocht moet worden, meen ik te mogen baseren op de vernoemingen van de oudste zoon en dochter uit dit gezin.

De hier gegeven feiten zijn echter te vaag om daar verder op door te borduren. Zonder nadere gegevens is het niet verantwoord hen zonder meer als leden van de familie ***Morgaert*** te beschouwen. Zeer wel mogelijk heeft men hier met een andere familie te doen, doch het lijkt mij zinvol genoemde feiten te vermelden, daar deze in de toekomst mogelijk als aanknopingspunten kunnen dienen.

4. ***Janneken*** (*Jannitgen, IJenken*) *Jansdr.,* † tussen 1 aug. 1649 en april 1653, tr. na 1639 mr. *Aron* ***(Aroon, Aroen, Adriaen) Marinusz. de*** *Raedt,* geb. naar schatting omstreeks 1600, gerechtsbode (1626-1643) en mr. chirurgijn (1630—1657) te Puttershoek 9, † (vóór 6 dec.) 1657, wedr. van (tr. wellicht omstreeks 1627) *Janneken Aarons* en hertr. Puttershoek (ondertr. ald. 26 april) 1653 ***Grietie*** *Servaes,* j.d. van Dordrecht, wonende te Puttershoek (die hertr. Puttershoek 8 sept. 1658 ***Johannes Leenders*** *Roobol,* j.m. van de Plaat, wonende te Nieuw-Beijerland, schoolmeester).

Janneken Jans kan wellicht geïdentificeerd worden als de ***Janneken Jans,*** die op 12 aug. 1635 getuige was bij de doop te Puttershoek van een kind van ***Pieter Jansz. Morgaert. Janneken*** deed op 27 maart 1643 belijdenis te Puttershoek 10.

Op 1 aug. 1649 maakten ***Aroen*** Marinuss. ***de Rnet,*** mr. chirurgijn, en ***Jannituen Jans,*** echtelieden wonende te Puttershoek, een mutueel testament, waaruit blijkt dat zij geen kinderen hadden. Zij vermaakten 300 car.gld. aan de kerk te Puttershoe'k, terwijl het resterende deel van de nalatenschap zou komen aan de Heilige' Geestarmen aldaar. Als de langstlevende echter zou hertrouwen, zouden de resterende goederen voor onderhoud mogen worden aangewend. Zij tekenden: *Aron Marijnuss.* en *IJenken IJeans* 11.

Mr. *Aron* ***de Raedt*** zal verwant zijn geweest aan Mr. *Moses Marinusz. de* ***Raet,*** schoolmeester te Puttershoek (1600-1634) 12. In 1627 deed ***Janneken*** *Aarons,* de vrouw van *Aron,* belijdenis te Puttershoek 10. Dat het niet altijd boterde tussen deze echtelieden moge blijken uit het „memorieboeck der kerckelijcken bedieningen": 10 aug. 1639 „verscheenen ***Aroon*** *Marinisse* en sijn huysvrouw ***Janneken*** *Aarons,* van welcke sijn huysvrouw was weggelopen en 3 weecken haer hadde van hem verborgen gehouden, de oorsacke is (gelijck sij segt) sijn plagen, sijn dreigementen; hij beschuldigde haer van nalatigheyt in 't huyshouden" 10. Het is opmerkelijk dat *Aron* reeds op 19 juli 1637 — dus toen hij nog gehuwd was met ***Janneken Barons*** — optrad als getuige bij de doop van een kind van het voornoemde echtpaar ***Jan*** *Jansz.* en ***Lijsbeth*** *Jansdr.* Het is derhalve noodzakelijk meer materiaal te vergaren, alvorens ***Janneken Jans*** uitdrukkeliik tot een lid van de familie ***Moraaert te*** kunnen bestempelen.

Uit het huwelijk van Mr. *Aron* ***de Raedt*** en *Grietie Servaes* werden te Puttershoek twee kinderen ten doop gehouden (op 25 mei 1654 en 1 okt. 1656). Een akte dd. ***6*** dec. 1657 maakt melding van Grietje *Servaes,* weduwe van *Aron Marinusz.* ***de Raet*** 13.

9. Zie: C. L. van Es van der Have, Verdwijnend Puttershoek (Puttershoek, 1966), blz. 88, 89.
10. Puttershoek, kerkelijk arch., „memorieboek der kerckelijcke bedieningen op Pietershoeck".
11. G. A. Dordrecht, not. arch., inv. nr. 104, fol. 460 e.v.
12. Als noot 9, blz. 107.
13. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 2.

IIa. *Pieter Jansz Morgaert* alias *Schoenlapper*, geb. naar schatting omstreeks 1610, schoenmaker (schoenlapper) te Puttershoek, † vóór 21 juli 1675 (mogelijk tussen 1666 en 1670), tr. 1e wellicht kort vóór 1632 *Leentgen Ariens*, †1635/'37; tr. 2e (als schoenmaker, won. te Puttershoek, met attestatie van Dordrecht, ondertr. Puttershoek 25 april en Dordrecht 26 april) Puttershoek 17 mei 1637 *Leendertgie (Leenertje, Lenke) Jacobs* ***(Japickx)*** **,** j.d. van Venlo, wonende omtrent het Marckvelt te Dordrecht, † Puttershoek wellicht op of kort na 8 juni 1637; tr. 3e Puttershoek (ondertr. ald. 23 mei) 5 juni 1638 *Pietertie Cornelis*, weduwe van *Maerten Arijense*, wonende te Puttershoek, † Puttershoek wellicht kort na 21 jan. 1643; tr. 4e vóór 25 dec. 1656 [14] *Ariaentgen Fredrixs*, afkomstig uit Heerjansdam, † na 14 'okt. 1675.

Pieter werd met de volgende schrijfwijzen van de familienaam aangetroffen: *Morgaert, Morgert, Morghart, Mergaert* en *Mereghert*. Zijn eerste huwelijk werd te Puttershoek niet aangetroffen. Wellicht was hij elders in het huwelijk getreden (het trouwboek van Puttershoek is vanaf 1623 bewaard gebleven). Op 8 juni 1637 werd ten behoeve van ***Pieter*** *Jansse Morgaert*, „schoenmaecker en borger ter dorpe van Pietershouck" de verklaring afgelegd,. dat de comparanten diezelfde dag ten huize van diens vrouw *Lenke Jacobsdochter* waren geweest en dat deze in haar ziekte en nood had verklaard, dat haar man een legaat van 300 car.gld. uit haar na te laten goederen zou verkrijgen [15]. Op 3 okt. 1638 deed zijn derde vrouw *Pietertie Cornelisse*, huisvrouw van *Pieter Janse Schoenlapper*, te Puttershoek belijdenis [16].

Pieter Jansz. Morghart en *Pietertie Cornelisdochter*, echtelieden, wonende te Puttershoek (zij was ziek) compareerden op 21 jan. 1643 te hunnen huize. Zij verklaarde dat haar man na haar overlijden in het bezit zal blijven van hun huis met inboedel en haar verdere nalatenschap, mits hij hun dochtertje ***Marijken Pieters*** zal opvoeden en bij haar meerderjarigheid 150 car.gld. als moederlijk erfdeel zal uitkeren. Indien dit meisje voor haar meerderjarigheid komt te overlijden, moet. haar man 30 car.gld. aan haar naaste familieleden uitkeren. *Pieter* werd tot voogd over dit dochtertje aangesteld [16].

Op 11 mei 1648 trad ***Pieter Janse*** *Mereghert* als borg op voor een aankoop van ***Willem Lendertse*** [17]. ***Arij Janse Knoejer*** transporteerde op 29 okt. 1659 namens zijn moeder ***Ariaentje Ariens*** een huis in het dorp Puttershoek aan ***Pieter Janse*** Merpaert. Er wordt geen melding gemaakt van het betaalde bedrag [18].

Op 25 dec. 1656 deed *Ariaentje Fredericxe*, huisvrouw van ***Pieter Jans Morgaert te*** Puttershoek belijdenis met attestatie van Heerjansdam. In 1666 bezat *Pieter Janse Morgaert* het huis Schouteneinde nr. 2 te Puttershoek [19]. Eerder, in 1629, was deze woning in handen van een ***Lenaert Jacobse.*** In 1670 was *Marinus Janse Morgaert* eigenaar van het huis. Zeer wel mogelijk was *Pieter* voordien overleden. ***Adriaentgen Fredricx,*** weduwe van ***Pieter Janss. Morgert,*** wonende op Puttershoek, legde op 21 juli 1675 met enkele dorpsgenoten een verklaring af [20]. Haar laatste levensteken dateert van 14 okt. 1675, wanneer zij als ***Ariaentgen Fredrixs,*** weduwe van ***Pieter Janse Morgaert,*** voor 200 car.gld. een huis in het dorp Puttershoek transporteerde aan *Neeltjen Dircxs*, weduwe van ***Jan Janssen van der Houve,*** wonende te Dordrecht [21].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan Piefersz. Morgaert*, ged. Puttershoek 11 jan. 1632 (get. Lijsbeth Jans, Pleuntgien Adriaens), wellicht † jong, vermoedelijk vóór 26 juni 1633.
2. *Jan Pietersz. Morgaert*, ged. Puttershoek 26 juni 1633 (get. Jan Jansz., Jan Arijensz., Janneken Arijens), van hem verder niets bekend, vermoedelijk † jong.
3. *Marijken Pietersdr. Morgaert*, ged. Puttershoek 12 aug. 1635 (get. Jan Roelants, Janneken Jans, Huijbertie Cornelis), wellicht † jong, vermoedelijk vóór 5 juni 1639.

Uit het derde huwelijk:

4. *Marijken (Maijke) Pietersdr. Morgaert*, ged. Puttershoek 5 juni 1639 (get. Jan Jans, Lijsbet Jans, Laergie Pieters, Maergie Cornelis), j.d. van Puttershoek, wonende bij de Vuijlpoort te Dordrecht, begr. Dordrecht (Grote Kerk) 5 maart 1704, tr. Dordrecht (Augustijnen Kerk, ondertr. ald. 12 april) 3 mei 1665 *Joost Juriaensz. van Gebelle*, i.m. van Dordrecht, wonende in de Vriesestraet [22], borger van Dordrecht, grutter (1665), landmeter (1695), begr. Dordrecht (Grote Kerk) 16 mei 1695.

Marijken werd met de volgende schrijfwijzen van haar familienaam vermeld gevonden: *Morgaert, Murgaart,* ***Murgaert, Morget*** en *Murogaer*. Ten tijde van zijn huwelijk was *Joost van Gebelle* grutter van beroep. Bij zijn overlijden was hij landmeter, wonende in de Schuijtmakerstraet te Dordrecht. Op 7 mei 1700 stelde ***Maeijcken Pieters Murgaart,*** weduwe van ***Joost Juriaens,*** in leven borger van Dordrecht, tot voogden over haar minderjarige dochter *Lijsbeth Joosten*, haar zonen ***Pieter*** en ***Jan*** *Joosten* aan. Volgens deze akten had zij op 16 dec. 1666 voor notaris Hendrick Goris te Dordrecht met haar man een testament gemaakt. De protocollen van deze notaris zijn verloren gegaan, zodat ook deze akte niet meer te achterhalen is. Wellicht betrof het hier een mutueel testament [23]. Als weduwe van ***Joost van*** *Gebelle,* wonende bij de Polkebrugh, werd ***Maeijke Murogaer*** in 1704 begraven. In de Dordtse doopregisters werden zij alleen onder patroniem vermeld. Tussen 1665 en 1683 lieten zij acht kinderen te Dordrecht dopen.

IIb. *Marinus Jansz. Morgaert*, j.m. van Puttershoek, geb. naar schatting ca. 1620, woonde te Puttershoek, kerkmeester ald. (1661) [9], † vóór 14 juni 1678, tr. Kijfhoek 27 nov. 1644 *Lidewij Wouters Hoogerwerf*, j.d. van Kijfhoek, † tussen 14 juni 1678 en 1 juni 1679, dr. van *Wouter Gerritsz. Hoogerwerf*, schout en kerkmeester van Kijfhoek, en *N.N.* [24].

Marinis *Jansz.* en zijn huisvrouw ***Lidewij*** *Wouters* deden op 9 april 1648 belijdenis te Puttershoek [10]. Op 1 aug. 1658 verklaarde ***Marinus Janse Morgaert,*** wonende te Puttershoek, 250 car.gld. schuldig te zijn aan ***Aroen Aroens,*** weeskind van wijlen Mr. ***Aroen*** *Marinusz. de Raet* (zijn zwager?), welk bedrag hij uit handen van ***Abram de*** *Raet*, voogd van het kind, ontvangen had. Als onderpand gaf hij zijn huis te Puttershoek, hetwelk

14. Hun huwelijksakte werd te Puttershoek en Heerjansdam niet teruggevonden.
15. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. ***nr. 1,*** fol. 33.
16. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 1.
17. G. A. Dordrecht, not. arch., inv. nr. 104, fol. 104 verso.
18. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 2, fol. 38 verso.
19. Als noot 9, blz. 57.
20. G. A. Dordrecht, not. arch., inv. nr. 203, fol. 271.
21. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 3, fol. 17 verso.
22. Doop te Dordrecht niet teruggevonden; wellicht onder patroniem gedoopt.
23. G. A. Dordrecht, not. arch., inv. nr. 663, fol. 137 e.v. Zie ook: weeskamerarch., inv. nr. 29, fol. 28, extract akte dd. 7 mei 1700.
24. Een publikatie over deze familie ***Hoogerwerf,*** welke generaties lang met name te Kijfhoek een vooraanstaande plaats heeft ingenomen, wordt door auteur dezes voorbereid.

grensde aan dat van de weduwe van Mr. Aroen de ***Raet.*** De obligatieakte werd op 4 mei 1679 geroyeerd [25].

In 1670 was ***Marinus Janse Morgaert*** in het bezit van het huis Schouteneinde nr. 2 te Puttershoek, vier jaren eerder nog in het bezit van ***Pieter Jansz. Morgaert.*** In 1678 wordt zijn weduwe ***Lijdewij Wouters*** als eigenaresse genoemd en een jaar later hun schoonzoon ***Johannis Theunisz. Polderman*** [19]. ***Lijdewij Wouters,*** weduwe van ***Marinus Jansse Morgaert,*** verklaarde op 14 juni 1678 100 car.gld. schuldig te zijn aan ***Johannes Corneliss. Visser.*** Als onderpand voor deze lening gaf zij haar huis in het dorp Puttershoek. De obligatieakte werd 26 okt. 1681 geroyeerd [26]. Op 1 juni 1679 compareerden ***Theunis Theunisse,*** gehuwd met ***Marij*** Marinus, ***Lijsbet Marinus*** en ***Gerridt Wouterse*** (= ***Hoogerwerf,*** schout en kerkmeester van Kijfhoek), oom en testamentaire voogd over ***Wouter Marinuse***, kinderen en erfgenamen van Marinus ***Jansse Morgaert*** en ***Lijdewij Wouters,*** beiden overleden, en transporteerden aan hun zwager ***Johannes Theunisse Polderman,*** gehuwd met ***Neeltjen Marinus,*** ¾ part in een huis in het dorp Puttershoek (= Schouteneinde nr. 2), waarvan de koper ¼ part toekwam, voor een bedrag van 225 gld. [27].

Marinus werd ook met de schrijfwijze ***Margaert*** vermeld gevonden.

Uit dit huwelijk:

1. *Marijken (Marij, **Maria**) **Marinusdr. Morgaert,*** ged. Puttershoek 26 dec. 1645 (get. Gerrit Arijense, Pleuntie Arijens), j.d. van en wonende te Puttershoek, † na 13 mei 1685 [28], tr. Puttershoek (ondertr. ald. 23 okt.) 18 nov. 1676 ***Theunis Theunisz. Visser,*** j.m. van Sliedrecht, wonende onder Heinenoord, † (impost pro deo Puttersho'ek 25) sept. 1725.

   Marijken Morgaert zal vóór 1695 gestorven zijn, daar zij niet wordt genoemd in het in 1695 aanvangende register van impostbetalingen op begraven te Puttershoek. Het lijk van ***Theunis Visser*** werd door zijn schoonzuster ***Neelte Marijnis Polderman*** (= ***Morgaert***) aangegemen. Van dit echtpaar werden tussen 1677 en 1685 vijf kinderen te Puttershoek ten doop gehouden, waarbij o.a. als getuigen optraden ***Neeltje Marinis (Morgaert), Johannes Polderman*** en ***Gerrit Wouters (Hoogerwerf)*** .

2. *Jantie **Marinusdr. Morgaert,*** ged. Puttershoek 5 jan. 1648 (get. Jan Jansz., Willemtie Wouters (= Hoogerwerf), Janneken Corssen), † vóór 1 juni 1679 [27].

3. *Neeltien **Marinusdr. Morgaert,*** ged. Puttershoek 27 dec. 1648 (get. Aron Marinusz. (= de Raedt) Pieter Jansz. (= wellicht Morgaert?), Neeltie Wouters (Hoogerwerf), Neeltie Vaste [29]), wellicht † jong, vermoedelijk vóór 8 febr. 1654 en in elk geval vóór 1 juni 1679 [27].

4. *Lijsbeth **Marinusdr.** Morgaert,* ged. Puttershoek 7 mei 1651 (get. Janneken Wouters (Hoogerwerf)), † (impost pro deo Puttershoek 25) nov. 1719.

   Op 1 juni 1679 was zij nog ongehuwd [27]. Wellicht is zij nimmer getrouwd geweest.

5. ***Neeltie Marinusdr. Morgaert*** [30], ged. Puttershoek 8 febr. 1654 (get. Leendert de Veerman, Neeltie Vassen [29], Pieter Jansz. (= wellicht Morgaert?)), j.d. van en wonende te Puttershoek, † (impost pro deo Puttershoek 6 juni) 1726, tr. Puttershoek (ondertr. ald. 20 juli) 18 aug. 1675 *Johannis **Teunisz.** Polderman,* ged. Puttershoek 26 dec. 1654 (get. Anthonis de Vlijeger, Crijntie Pietersdr.), begaf zich op een oorlogsschip (1673), † (impost pro deo Puttershoek 19) dec. 1708, zn. van *Antonis Jansz.* ***Polderman*** en *Emmigje **Corsse** Spruijt* [31].

   Op 10 april 1673 testeerde *Johannis Polderman*, jongeman, „alsoo hij comp(a)r(an(t) sich in dienste deser landen en ter scheepen van oirlooge begeven heeft" en stelde zijn moeder ***Emmigie Korss*** „om dese lieffde, affectie en genegenheyt" tot zijn universeel erfgenaam [32]. ***Johannis Toonisse Polderman,*** ziek te bedde, en zijn vrouw ***Neeltie Marinus,*** wonende in het dorp Puttershoek, maakten op 10 dec. 1708 een mutueel testament. De langstlevende was gehouden om hun kinderen tot meerderjarigheid op te voeden en aan ieder der kinderen (en tevens aan het nagelaten kind van hun inmiddels overleden dochter) een rijksdaalder uit te keren [33]. ***Johannis Polderman*** kwam in 1679 in het bezit van het huis Schouteneinde nr. 2 te Puttershoek [27], het ouderlijk huis van zijn vrouw. In 1714 werd zijn weduwe als eigenaresse genoemd. Nadien was het in bezit van nakomelingen en was er (zeker tot in 1962) een smederij in gevestigd [19]. ***Neeltje Morgaert*** was degene die aangifte deed van het lijk van haar man. Zij wordt vermeld als lidmaat te Puttershoek op 18 juni 1722 [34]. Zij zal de laatste drager van de familienaam ***Morgaert*** in de Hoeksche Waard zijn geweest. Het echtpaar *Polderman-**Morgaert*** liet in de jaren 1676-1692 kinderen te Puttershoek dopen, waaruit een talrijk nageslacht.

6. ***Johannes Marinusz.*** *Morgaert,* ged. Puttershoek 8 juli 1657 (get. Maergien Arijensdr., Jan Jans Meergaert, Pieter Jans Visscher [35]), † wellicht jong, vermoedelijk vóór 11 juli 1660.

7. *Joannes **Marinusz. Morgaert,*** ged. Puttershoek 11 juli 1660 (get. Margien Arrijensdr., Jan Jans (= wellicht Mergaert), Pieter Jansz. (Visscher of Morgaert?), Arije Wouters (Hoogerwerf)), † wellicht tussen 4 mei 1664 en 1 juni 1679 [27].

25. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 2.
26. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 3, fol. 55.
27. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 3, fol. 71 verso.
28. Door van hun jongste kind te Puttershoek.
29. *Neeltien Vassen,* j.d. van Maasdam, tr. Maasdam (ondertr. Puttershoek 11 mei) 2 juni 1641 *Arije Janse* (verm.: *Polder*), j.m. van Puttershoek. Zij was verm. een dr. van ***Vas Cornelisz.***, heemraad van Maasdam, en ***Neelken Ariens*** (zie: J. Mac Lean, Genealogie Maasdam-Vermaas, in: De Ned. Leeuw jrg. 1963, kol. 347). Zij werd op 6 juni 1641 met attestatie van Maasdam te Puttershoek als lidmaat bevestigd. Zij of haar man zullen op één of andere wijze tot de familiekring van ***Marinus Morgaert*** of diens vrouw hebben behoord. *Marinus Jansz. (Morgaert)* was op 11 juni 1649 getuige bij de doop van een kind van ***Arije*** en ***Neeltien*** te Puttershoek. Eén der andere doopgetuigen was ***Theunis Jansz. Polderman,*** schoonvader van ***Neeltie Marinusdr. Morgaert*** (zie IIb, 5). ***Neeltie Vasten*** op haar beurt was op 2 okt. 1650 te Puttershoek getuige bij de doop van een kind van ***Theunis Jansz. Polderman en Emmetie Corssen Spruijt,*** zodat verondersteld mag worden dat zij ook aan deze personen verwant was.
30. Zie: K. J. Slijkerman, De voorouders van Kees Jan Slijkerman, een overzicht van tien jaren kwartierstaatonderzoek (Rotterdam, 1981), blz. 56.
31. Als noot 30, blz. 71.
32. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 11, fol. 140 verso.
33. A.R.A. 's-Gravenhage, Puttershoek, recht. arch., inv. nr. 13, fol. 18 e.v.
34. Streekarchief Heinenoord, aantekening uit het kerkelijk arch. van Puttershoek.
35. ***Pieter Jansz. Visscher***, dijkgraaf van Numanspolder, schepen van Numansdorp, was gehuwd met ***Neeitje Wouters Hoogerwerf*** (Zie: J. Mac Lean, Het geslacht Visser, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1954, blz. 64), zuster van *Lidewij*, de vrouw van ***Marinus Morgaert.*** Het is mogelijk dat de op 27 dec. 1648, 8 febr. 1654 en 11 juli 1660 te Puttershoek als doopgetuige optredende ***Pieter Jansz.*** identiek was met voornoemde ***Pieter Jansz. Visscher*** en niet met ***Pieter Jansz. Morgaert*** (zie: IIb, 3-5 en 7).

8. *Wouter Marinusz., Morgaert,* ged. Puttershoek 4 mei 1664 (get. Willemtie Wouters (Hoogerwerf), Gerrit Wouters (Hoogerwerf)), schoenmaker te Puttershoek (1713), woonde te Mijnsheerenland (1717), † (impost pro deo Puttershoek 13) aug. 1720.

In 1713 werd aan *Wouter Marijnis* te Puttershoek *f* 4:5:0 betaald door de Heilige Geest armen te Mijnsheerenland voor het maken en lappen van schoenen [36]. In 1717 woonde ***Wouter Marinusz. Morgen*** in bij *Cornelis Philipsz. Moerkerken* [37], aan de noordzijde van het dorp Mijnsheerenland [38]. Hij zal de laatste mannelijke drager van de naam ***Morgaert*** in de Hoeksche Waard zijn geweest. Hij moet ongehuwd zijn gebleven.

§ 4. Herman (Hermen) Margart (Merregort, Mellegaer) en zijn gezin te Dordrecht.

Een generatiegenoot van *Pieter* en *Marinus Jansz. Morgaert* was *Herman Margart.* Hij zou omstreeks 1620 geboren kunnen zijn. Het is niet uitgesloten dat het hier een kleinzoon betreft van Ds, *Matthijs Morgaert* (zie § 2). Onderzoek te Dordrecht heeft niets naders over hem en zijn gezin opgeleverd.

Herman (Hermen) Margrat (Merregort, Mellegaert), geb. naar schatting omstreeks 1620, tr. vóór 1644 *Els Meussen,* die wellicht identiek is met *Elsge Melsen* en mogelijk ook met *Elsken Claes.*

Uit dit huwelijk:

1. *Johannes Margart,* ged. Dordrecht 21 jan. 1644 (moeder: Els Meussen).
2. *Magdaleentge Mellegaer,* ged. Dordrecht 23 maart 1646 (moeder: Elsge Melsen).
3. *Catelijnken Merregort,* ged. Dordrecht 30 april 1649 (moeder: Elsken Claes).
4. *Caterine Mellegaer,* ged. Dordrecht 7 dec. 1650 (moeder: Elsje Claes).

Voor zover bekend waren alle in dit artikel genoemde personen van de gereformeerde religie.

36. Streekarchief Heinenoord, aantekening uit het archief van Mijnsheerenland.
37. Als noot 30, blz. 33.
38. Streekarchief Heinenoord, aantebening uit d.t.b. nr. 2 van Mijnsheerenland.

KORTE MEDEDELINGEN.

Het gewijzigde wapen van de gemeente Ambt Delden.

Bij Koninklijk besluit van 13 juli 1982, no. 7, is aan het wapen van de gemeente Ambt Delden een kroon toegevoegd, zodat de omschrijving hiervan is komen te luiden: In azuur drie uitgerukte lindebomen van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

MR. 0. SCHUTTE.

Het wapen der gemeente Onderbanken [1].

Met ingang van 1 januari 1982 zijn in Zuid-Limburg 54 gemeenten opgeheven en negentien nieuwe gevormd. Een daarvan is de gemeente Onderbanken, een combinatie van de vervallen gemeenten Bingelrade, Jabeek, Merkelbeek en Schinveld.

Voor de meeste Nederlanders, is de naam "Onderbanken" ondoorzichtig en een compleet mysterie, dat toelichting behoeft.

In de middeleeuwen waren de "Onderbanken" een rechtsprekend college. Deze schepenbanken behandelden niet de zeer ernstige misdrijven, wèl echter de minder zware gevallen. Wanneer er twijfel rees over de uitleg van enige rechtsregel dan behoorden de Onderbanken "ten hoofde te gaan" bij de Hoofdbank die te Heerlen zetelde. Het staat vast dat deze schepenbanken invloedrijke colleges vormden, zeer vermoedelijk reeds in het laatste kwart der 14de eeuw. Het gebruikelijke symbool voor rechtsprekende colleges is de geblinddoekte Vrouwe Justitia die een weegschaal in de handen houdt, waarvan de schalen in evenwicht hangen. Deze figuur laat zich niet op esthetisch aanvaardbare wijze combineren met de twee andere figuren die in het nieuwe wapen een plaats behoorden te krijgen. Die figuren waren in de eerste plaats de dubbelstaartige leeuw van Valkenburg en het dubbele slangenkopkruis met hartschild van het geslacht *Huyn van Amstenrade.*

De Valkenburgse leeuw brengt in beeld dat het gebied al vanaf de 14de eeuw heeft behoord tot het land van Valkenburg. Die leeuw was rood met gouden nagels en kroon op een veld van zilver.

De tweede figuur die in het wapen behoorde te worden opgenomen was het hierboven reeds genoemde dubbele slangenkopkruis dat voorkwam in de wapens van alle vier gemeenten die nu samengevoegd zijn. Het gemeentebestuur legde aan H. M. de Koningin een ontwerp voor dat een gedeeld schild vertoonde met (heraldisch) rechts op zilver de dubbelstaartige gekroonde leeuw van het land van Valkenburg, genageld en gekroond van goud en links op een rood veld het zilveren dubbele slangenkopkruis met een eveneens zilveren hartschild, beladen met drie rode koeken: het wapen der *Huyn van Amstenrade's.* De onbruikbare figuur Vrouwe Justitia met blinddoek en weegschaal werd niet benut. In plaats daarvan werd een blauw zwaard met gouden gevest op een 'deellijn aangebracht met daarboven een klein gouden kruisje. Dit symbool voor rechtspraak is eenmaal eerder gebruikt in Nederland en wel in het wapen der gemeente Rolde. Bij Balloo in die gemeente hield de Drentse Etstoel (ette = gezworene) in de middeleeuwen zitting en op initiatief van de Hoge Raad van Adel werd deze figuur in de twintiger jaren van deze eeuw gebruikt om dat te symboliseren. Op het wapen werd de gebruikelijke kroon als versiering gevraagd.

Het leek nauwelijks. mogelijk dat tegen dit ontwerp enig bezwaar zou kunnen worden gemaakt, maar de adviseur van de minister was van mening dat de leeuw van Valkenburg r o d e nagels en een r o d e kroon moest hebben, omdat de leeuw van de hertogen van Limburg óók gouden nagels en een gouden kroon heeft en verschil moest er zijn ...[2]. Het wil

1. Zie omtrent enige algemene beschouwingen betreffende de overheidsheraldiek in Zuid-Limburg De Ned. Leeuw 1982, kol. 292-294.

2. In het wapen der provincie Limburg, voor het hertogdom van die naam bevestigd op ***27*** december 1886, komt de Limburgse leeuw voor èn de Valkenburgse. Ze zijn precies gelijk !
Maar voorzover ons bekend heeft niemand daar ooit aanstoot aan genomen. Naar verluidt zou het nu onder de aandacht van het provinciale gouvernement zijn gebracht. Maar of dat zal leiden tot wijziging van het wapen? De toekomst zal het leren! O.i. zou het meer voor de hand liggen beide leeuwen — en dan ongewijzigd — het schild te laten houden, omdat het Limburgse wapen naast het Noordhollandse het enige provinciewapen is dat geen schildhouders heeft!

ons voorkomen dat dit heraldisch gezien een wonderlijke acrobatiek kan worden genoemd. De adviseur van de minister voelt dat dunkt ons ook zelf wel aan, want in de brief die hierover is rond gezonden wordt gezegd dat dit onderscheid "enigszins kunstmatig" is.

Het gemeentebestuur van Onderbanken lag er niet wakker van. Immers bij afbeelding in zwart/wit is nauwelijks enig verschil te zien.

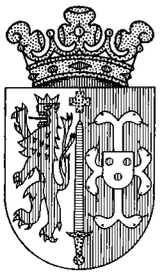

Bij Koninklijk Besluit van 30 juli 1982, no. 31 is het wapen dan ook verleend met de Valkenburgse leeuw (nieuwe stijl). De officiële beschrijving luidt als volgt: "Gedeeld; 1 in zilver een gekroonde dubbelstaartige leeuw van keel; 11 in keel een dubbel slangenkopkruis van zilver, waarop een schildje van zilver, beladen met drie koeken van keel; over de delingslijn een zwaard van azuur met gevest van goud, overtopt met een kruisje van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

G. A. BONTEKOE.

BOEKBESPREKING,

Mr. W. F. Leemans, De Grote Gelderse Tollen en de Tollenaars in de 18de en het begin der 19deeeuw. Een bijdrage tot de geschiedenis van de Rijnhandel. Gelderse Historische Reeks XIV. De Walburg Pers, Zutphen (1981), 127 blz. met 6 afbeeldingen in de tekst, indices en Zusammenfassung.

In dit bescheiden ogende werkje, dat ontelbare gegevens op genealogisch, economisch en rechtshistorisch gebied bevat, laat de schrijver zien hoe men de genealogie kan benutten voor het verkrijgen van inzicht in de ontwikkeling van de Rijnhandel. Eerder gaf de schr. een voorproef van deze werkwijze in het artikel "Handel en migratie te Zaltbommel in de 16de en de 17de eeuw" ('Bijdragen en Mededelingen van de Vereniging "Gelre", LXX, 1978/79, blz. 79), waarbij het vooral om de Maashandel gaat.

Het boek omvat behalve een beknopte inleiding drie hoofdstukken, getiteld: "De Grote Gelderse Tollen en de Tollenaars", "De Tollenaars en hun familie" en "Enkele opmerkingen over de Rijnhandel", voorts een "Samenvatting", "Index op zaken en aardrijkskundige namen", "Index op familienamen" en tot slot een "Zusammenfassung", welke niet eensluidend is met de zojuist genoemde "Samenvatting". Uit de Inleiding blijkt, dat de schr. zijn boek ziet als een aanloop tot een meer omvattende behandeling van de tollengeschiedenis. De drie eerste bladzijden van de Inleiding geven een overzicht van de 39 Rijntolplaatsen tussen Straatsburg/Mainz, Mainz/Keulen, Keulen/Schenkenschans en Schenkenschans/Rotterdam, zowel aan de Rijn als aan de Waal. Daarachter volgen 20 tolplaatsen aan de Maas. Beide lijsten zijn ontleend aan het omvangrijke vijfdelige manuscript van de Nijmeegse tollenaar *Hendrik Godefridus Verkerk* (benoemd 1 maart 1765, zie blz. 68 *Verkerk* Va), getiteld "Codex Telonium"[1]. Het van het stroomregale afgeleide recht van

1. De "Codex Telonium" berust in Rijksarchief Gelderland, archief Gelderse Rekenkamer, inv. nr. 813, Wie was de vorst van Leanders (Leandirs, Leandiers), zie Leemans blz. 7, tol te Igelsheim en tol te Schreek ?

tolheffing op de koninklijke stromen kwam aan de graaf van Gelre in het laatste kwart van de 12de eeuw. Met toestemming van de Duitse koning tevens keizer van het H. Roomse Rijk Frederik 11 verlegde de graaf de tol van Arnhem naar Lobith (1222). Nadat het Tolhuis bij Lobith in Kleefse handen gekomen was (1476) werd de z.g. Grote Gelderse tol geheven te Arnhem (Rijn), Nijmegen (Waal) en Zutphen (IJssel), alsmede te IJsseloord ten oosten van Arnhem: de laatst genoemde tol werd in 1663 samengevoegd met de Grote Gelderse tol te Arnhem, De oorspronkelijk koninklijke tollen te Tiel en te Zaltbommel geraakten eveneens in handen van de Gelderse vorst.

De tollen werden bediend door tollenaars, hun assistenten oftewel tolschrijvers en tolbezienders; voorts waren er tolknechts. De tollenaars moesten de tolbedragen van de schippers innen, waartoe zij een tolboot tot hun beschikking hadden. De bezienders moesten de schepen en de lading inspecteren ("bezien"). Het kwam veelvuldig voor, dat ambten en domeinbestanddelen werden verpand of verpacht. De laatste verpachting van tollen had plaats in 1679. Voor de Landschap Gelre en Zutphen, welke toen in grote geldnood verkeerde, was het voordelig, dat de pachters op geregelde tijdstippen een vast bedrag afdroegen aan de landrentmeester-generaal ongeacht de werkelijke opbrengst van de tol. Een nadeel was het, dat de pachters ongecontroleerd hun gang konden gaan, omdat zij niet zoals de gewone ambtenaren gehouden waren jaarlijks rekening te doen aan de (in 1559 opgerichte) Gelderse Rekenkamer. Bovendien deed zich bij de tolfunctionarissen, allereerst bij de pachters, hetzelfde euvel voor als bij zoveel openbare ambtsdragers, namelijk, dat zij de aan hun ambt verboaden werkzaamheden tegen betaling door anderen lieten verrichten. In het zicht van de naderende aflossing van een aantal verpachte tollen besloten de Gelderse Staten (Landdag) 7 oktober 1738 de tolheffing in 1739 in eigen hand te nemen en de Rekenkamer te machtigen "om de collecte te laaten doen door bequame personen onder de naam van Tollenaar en Besiender, de Commercie en Navigatie condig, en die met de noodige instructie en behoorlijk tractement te voorzien". De tollen te Arnhem/IJsseloord, Nijmegen, Tiel en Zaltbommel kwamen met ingang van 12 maart 1739 onder de directie van de Rekenkamer. De tol te Zutphen bleef tot 1804 verpacht, terwijl de z.g. Meurse pandtol te Tiel (zo genoemd naar een vroegere pandhouder, de graaf *van Meurs*) tot 1758 verpacht bleef.

De Rekenkamer stelde bij besluit van 6 maart 1739 de volgende personen aan, die de functie zelf behoorden uit te oefenen, te weten: als tollenaars *Jasper Schulder* te Arnhem (de Grote Gelderse tollen van Arnhem en IJsseloord), *Jan Derkse van Leeuwen* te Nijmegen, *Peter van Galen* te Tiel en *Govert van Niel* te Zaltbommel, gewezen tolpachter, voorts als bezienders *Nicolaes (Claes) Visser* te Arnhem, *Peter van Fowinkel (Vohwinckel)* te Nijmegen, *Claes Bottenbroeck* te Tiel en *Jan Damen* te Zaltbommel. Een aantal traden in functie ofschoon er nog eerder benoemden aanwezig waren, "voor wie" — zoals de schr. opmerkt — "dit kennelijk een honorair ambt was geworden". In Tiel bijv. was nog tijdens de pachtperiode van de Grote 'Gelderse tol aldaar de 14de oktober 1737 de Tielse burgemeester *Adriaan Cock* door het Hof van Gelre en Zutphen in name van de Ed. Mog. Heren Staten gecommitteerd tot tollenaar na afstand van *Gerhard Verkerk*. Deze laatste, geboren in Tiel 12 juni 1676, Rijnschipper en koopman, werd in 1718 burgemeester van Tiel en ontving in 1719 commissie van het Hof als tollenaar na

overlijden van *Johan van Leeuwen*. Het is duidelijk, dat G. *Verkerk* het ambt als "honorair" opvatte (zie blz. 69, *Verkerk* IV c). Tolschrijvers werden er na 1738 niet meer aangesteld.

Ondanks de maatregelen van 1738/39 verdween het verschijnsel van "honoraire" benoemingen van tollenaars en bezienders niet. Tot de Bataafse 'omwenteling van 1795 hebben er nog geregeld zulke benoemingen plaats gehad. De schr. geeft een lijstje op blz. 16. Over de wijze van benoeming van provinciale tolambtenaren is de schr. weinig duidelijk (zie blz. 13). Afgezien van hetgeen er in 1739 gebeurde, was het regel, dat het Hof van Gelre en Zutphen namens de Staten der provincie (de Landschap) de acte van commissie of aanstelling verleende en de nieuwe tolambenaar de zuiveringseed afnam, terwijl de Rekenkamer hem de instructies gaf en de ambtseed afnam. De tollenaar, niet de bezienders, was aan de Rekenkamer rekenplichtig en moest cautie stellen. Toen de Gelderse Staten 9/19 februari 1675 het door Prins *Willem III* aan hen voorgelegde "regeringsreglement" aanvaardden en de Prins tot erfstadhouder verhieven, kreeg deze als zodanig het recht van benoeming tot alle provinciale ambten zonder nominatie door derden. Bij de dood van *Willem III* in 1702 geraakte het "regeringsreglement" buiten werking. Het herleefde 17 oktober 1750 naar aanleiding van de verheffing van Prins *Willem IV* tot erfstadhouder. Bij de uitoefening van het benoemingsrecht maakte de erfstadhouder formeel géén inbreuk op de souvereiniteit van de Gelderse Landdag, zoals de schr. meent (blz. 13 en 113). De erfstadhouder gaf de door hem gewenste persoon een z.g "acte commissoriaal", op grond waarvan de Staten van Gelre en Zutphen gehouden waren de aldus begunstigde door het Hof de acte van commissie of aanstelling te laten verstrekken. De erfstadhouderlijke "acte commissoriaal" had de kracht van een bindende voordracht, terwijl de Heren Staten als souvereinen de aanstelling door middel van het Hof verrichtten [2].

In vijf paragrafen behandelt de schr. (zie hoofdstuk I) de verdere tolgeschiedenis tot het staken van de heffing van alle scheepvaartrechten krachtens de wet van 8 augustus 1850. In Duitsland verdwenen de Rijntollen tengevolge van de herziene Rijnvaartacte van Mannheim van 1868. Achtereenvolgens komen aan de orde de uitvoering van het Landdagbesluit van 1738, de uitvoering van de tolheffing daarna, de tolvrijdom, de tolheffing van houtvlotten, de tollen in de Franse tijd, d.w.z. van de Bataafse omwenteling in 1795 tot 1813, en de tollen onder het Koninkrijk der Nederlanden. Op deze paragrafen, hoe belangwekkend zij ook zijn, kan hier niet nader worden ingegaan. Slechts het volgende: anders dan in Holland, waar de tollen als belemmering van de vrije handel beschouwd werden en daarom moesten verdwijnen, heeft in Gelderland het Provintiaal College, dat de bestuurlijke taak van het Hof en de werkzaamheden van de in februari 1795 afgeschafte Rekenkamer voortzette, bij publicatie van 16 juni van dat jaar verordend, dat alle bestaande wetten en voorschriften m.b. tot de tollen nauwgezet in acht genomen moesten worden. Wel werd ingevolge de staatsregeling van 1798, Burgerlijke en Staatkundige grondregels art. 52, inhoudende dat er aan de doorvoer van binnenlandse producten geen belemmering in de weg gelegd mocht worden, de tolheffing op deze goederen gestaakt. Aangezien de souvereine rechten van de voormalige provinciën op de Bataafse Republiek overgingen kwamen de Gelderse domeinen, waaronder de riviertollen, te staan onder de dienst der Domeinen van de Republiek. Tijdens de inlijving bij het Franse Keizerrijk werden alle oude tollen in het voormalige koninkrijk Holland afgeschaft en vervangen door een recht of octrooi op de scheepvaart. De rekeningen werden uitgebracht aan de intendant van de financiën te Amsterdam *Alexander Gogel*. Na het herstel van onze onafhankelijkheid in 1813 werden bij besluit van de Souvereine vorst d.d. 23 december 1813 het Franse recht van navigatie op de rivier c.a. afgeschaft en de oude tollen hersteld. Wel werd de inrichting van het tolwezen vereenvoudigd. De vroegere tollenaars heetten voortaan ontvangers; de tolheffing van de verschillende tollen werd samengevoegd te Arnhem en te Nijmegen. De administratie van de tollen werd bij de dienst der convooien en licenten ondergebracht (ministerie van financiën). Aan het hoofd kwam een inspecteur-generaal; het bezienderambt bleef in wezen.

De in 1739 door de Rekenkamer aangetrokken tolfunctionarissen waren, *Govert van Niel* uitgezonderd, afkomstig uit de kringen van Rijnschippers-kooplieden. Deze lieden waren zelfstandige ondernemers en genoten in de steden, waar zij burgerrecht bezaten en hun domicilie hadden, maatschappelijk aanzien. Uit deze families zijn niet alleen verscheiden tollenaars en bezienders voortgekomen, maar ook zijn er stedelijke regenten en beklerders van andere belangrijke ambten onder de nakomelingen aanwijsbaar. In hoofdstuk 11 geeft de schr. genealogieën van de Rijnschippersgeslachten *Schulder* (*Schueler, Schuller, Schoeler, Schöller*), *Van Galen, Prinsen* (*Prinsse*), *Verkerk, Visser (Visscher)* , *Van Fo* (*h*)*win*(*c*)*kel, Botfenbroeck* en *Damen* [3]. De schr. maakt geen aanspraak op volledigheid in de behandeling: dit was in veel gevallen uitgesloten, omdat de schippers vaak vrouw en kinderen aan boord hadden, waardoor huwelijken en dopen op verschillende plaatsen langs Rijn en Waal moesten plaats hebben. Het belangrijke Duitse Ruhrort mist bovendien de doop- en trouwboeken van vóór 1719. Behalve deze families zijn er nog tal van andere van de Duitse Nederrijn stroomafwaarts naar de Nederlanden gekomen, bijv. *Van de Wall, Mauritz, Rueb, Op de Camp* enz.

De schr. heeft zijn genealogieën verrijkt met tal van bijzonderheden over de schepen en vervoerde lading, over de schippers zelf en hun medevarende gezinsleden, over familiebetrekkingen met leden van hier overigens niet behandelde geslachten enz. De schr. geeft op blz. 51 in het staatje *Schulder-Claessen* een beeld van de onderlinge familiebetrekkingen van 18de eeuwse tolfunctionarissen, die uit Rijnschippersfamilies stamden. Uit de genealogieën wordt het ook duidelijk, hoe opeenvolgende generaties zich verplaatsten in westelijke richting om tenslotte in steden als Tiel, Zaltbommel of elders blijvend voet aan wal te zetten. In enkele gevallen ging deze beweging (tijdelijk) oostwaarts.

Het prachtige materiaal, dat de schr. bij zijn onderzoekingen wist te vergaren, heeft hem in staat gesteld om in het derde

2. Zie voor benoemingen ten tijde van de erfstadhouders ***Willem III, Willem ZV*** en ***Willem V,*** A. J. Maris, Inleiding/Een Geschiedkundig Overzicht, blz. 78, 79, en de daarachter volgende Naamlijst van stadhouders, kanseliers, raden en verdere functionarissen, blz. 300. 308 vlg., verschenen als deel 1 van A. J. Maris en H. L. Driessen †, Het Archief van het Hof van Gelre en Zutphen (1543-1795). Het Hof van Justitie (1795—1802) en het Departementaal Gerechtshof (1802—1811), uitg. Rijksarchief in Gelderland, 1978.

3. De schrijver Mr. W. F. Leemans, vernoemd naar zijn grootvader de ingenieur *Wilhelm François Leemans*, lid van de Centrale Rijnvaartcommissie, stamt uit het geslacht *Damen*. Zie Leemans, blz. 47 noot 118 en blz. 79 genealogie *Damen* onder 1 2 a.

en laatste hoofdstuk een beeld te ontwerpen van de ontwikkeling van de Rijnhandel, voornamelijk in de 18de en het begin van de 19de eeuw. Hierbij zijn de beurtschippers, die met stedelijk octrooi tussen steden binnen de Nederlanden voeren en de vele kleine schippers die in het binnenlandse verkeer voeren met turf, 'appelen, kersen, inlandse tabak enz. buiten 'beschouwing gelaten. Deze betaalden veel geringere bedragen aan tol dan de Rijnschippers-kooplieden. In de loop van de 19de eeuw verdwijnt de groep van zelfstandige schippers-kooplieden. Er ontstaan rederijen, welke schippers in dienst nemen. Hoofdstuk 111 bevat twee toelichtende tabellen van betaalde tolgelden (blz. 95 en 106).

Tot slot enkele opmerkingen. Allereerst de genealogie *Schulder*. Wijlen de bekende genealoge Hendrika Mijnssen verrichtte kort na de oorlog ten behoeve van de Amerikaanse familie *Schuyler* een onderzoek op verschillende langs Neder-rijn en Waal gelegen plaatsen. Het Repertorium van Beresteyn, 11, 1962, vermeldt onder *Schuyler*: The New York Genealogical and Biographical Record, 1952, 91. Tot de varianten van de naam *Schuler, Schuller* enz. kan men mogelijk ook de naam *Schul(l)*, o.a. te Tiel, rekenen. Bij de genealogie *Van Galen* kunnen de personalia van Mr. *Jasper van Galen*, vermeld blz. 62, IV 3, worden aangevuld als volgt: raad ordinaris (raadsheer) in het Hof van Justitie te Arnhem (dat de werkzaamheden van het Hof van Gelre en Zutphen als rechterlijk college voortzette) 1795 maart-1 798 september, lid van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam der Bataafse Republiek 1798 september-1801 september, raad (raadsheer) in het Departementaal Gerechtshof te Arnhem (opvolger van het Hof van Justitie) 1802 septem-ber-1805 november, advocaat-fiscaal der gemene middelen te Lande 1805 november 23 [4].

Het in de "Gelderse Historische Reeks" opgenomen boek is eenvoudig, doch smaakvol uitgegeven. Onder de afbeeldingen troffen mij de aardige tekening van een langs Oosterbeek de Rijn afgaand houtvlot en de doorsnede van een houtvlot tussen de blz. 24 en 25. Ouderen onder ons zullen zich nog zo'n uit Duitsland komend houtvlot met kleine huisjes erop herinneren. Het was een boeiende aanblik.

A. JOHANNA MARIS.

4. A. J. Maris, Inleiding/Een Geschiedkundig Overzicht, a.a.b., blz. 316, no. 131, Dr. *Jasper van Galen.*

VRAGEN EN ANTWOORDEN,

Van Dorpen. *Gijsbert van Dorpen*, wijnkoper, oud 30 jaar, tekende 31 augustus 1680 te Amsterdam aan met *Christina Hamers*, van Haarlem. Op 17 mei 1686 tekende hij als haar weduwnaar te Amsterdam aan met *Marritje Daniels van den Berg*. Beide keren heet hij "van Rotterdam", doch te Rotterdam is zijn doop niet te vinden. Gevraagd zijn afstamming.

Hattem. MR. J. L. RIJNDORP.

Picot de Limoelan. *Joaeph Picot de Limoelan*, geboren in Nantes en vóór 1791 buiten Frankrijk woonachtig, heeft met diverse Nederlandse families die coatacten hadden met Nantes, zoals de *Labouchere's* en de *Van Heemskerck'en*, correspondentie gevoerd. Binnenkort zal een studie over hem verschijnen. Is er in een Nederlands archief nog correspondentie van hem of van andere prominente bewoaers van Nantes bekend ?

Amsterdam. MR. A. J. A. LABOUCHERE.

Van Soest. Gevraagd de voorouders van *Jan Jaspersz. van Soest*, lidmaat van de Hervormde Gemeente van Westmaas 25 dec. 1671, gehuwd omstreeks 1690 met *Anna Ariensdr. Maesdam te* 's-Gravendeel, die 1 mei 1694 een huis koopt in Strijen Sas en daar op 1 mei 1700 overlijdt.

Uitgebreid onderzoek heeft uitgewezen, dat zijn familie niet uit de Hoekse Waard of omgeving afkomstig is en dat de combinatie *Jasper* en *Van Soest* nergens elders in Nederland is aangetroffen. Dit is wel het geval in Antwerpen, waar een *Bernaart van Zoest (Soest)* uit Emmerik in 1539 poorter werd en van waaruit enige nakomelingen na 1585 naar de Noordelijke Nederlanden zijn getrokken.

's-Gravenhage. MR. L. F. S. VOLKER.

Silhouetten. Omstreeks 1960/1961 zijn twee manuscriptboeken, afkomstig van de Haarlemse familie *Loosjes*, geveild, waarin ruim 400 silhouetten van personen voorkomen. De naam van de maker van die silhouetten is daarin niet vermeld, maar is ongetwijfeld *Matthias Jansz. van Geuns* (1758—1839), geboren te Groningen, die na zijn studie te Amsterdam Doopsgezind predikant geweest is achtereenvolgens te Makkum, Harlingen en Haarlem. De silhouetten betreffen in hoofdzaak 'Doopsgezinde personen uit genoemde plaatsen.

Vraag: waar bevinden die boeken zich nu?

Hilversum. P. W. DE LANGE.

Wapenarceringen,. Op een prent van Pieter Bast, gedateerd 1599: "Gezicht op Amsterdam uit het Noorden", zijn de wapenschilden afgebeeld van het graafschap Holland en de stad Amsterdam. De paal op het wapen van Amsterdam is ongetwijfeld zwart en beladen met drie ongekleurde schuinkruisjes (zilver, wit). Het veld is gestippeld, zoals tegenwoordig gebeurt om het metaal goud aan te duiden. De (rode) leeuw op het wapen van Holland is ongearceerd, maar is geplaatst op een gestippeld schild (van goud ?).

Het wapen van Amsterdam is in gebruik gekomen tijdens de graven uit het huis van Avesnes, die toen zelf in goud de zwarte leeuw van Vlaanderen voerden. Er zijn geen duidelijke motieven voor de huidige Amsterdamse wapenkleuren zwart-wit-rood.

De oudste prent elders, waarop de tegenwoordig gebruikte wapen-arceringen worden toegepast, is de wapenkaart van J. B. Zangrius voor het hertogdom Brabant uit het jaar 1600 (zie De Ned. Leeuw 1964, kol. 21 1—217), waarmee wellicht toch reeds enige jaren eerder begonnen zal zijn. Zijn er uit die jaren andere prenten bekend, waarop de wapenkleuren of althans sommige wapenkleuren met arceringen zijn aangeduid ?

Eindhoven. F. J. C. M. VAN ETTRO.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden in het Bel Air Hotel te 's-Gravenhage op 27 november 1982. — De oudere generaties van het geslacht Abercrombie (Aberkrom, Apekrom), door Dr. J. Mac Lean †. — De familie Morgaert te Puttershoek, door K. J. Slijkerman. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. O. Schutte, *p./a. Nassaulaan* 18, 2514 *JT 's-Gravenhage*.

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 4 **Ce Jaargang** **april 1983**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de heer J. P. Zwicky, sedert 1949 corresponderend lid van het Genootschap, en van de heren H. Bierma, Mr. A. M. Stuyling de Lange, Mr. C. J. Rijsterborgh, mejuffrouw G. van Sluisdam en Ir. C. C. van der Vlis, respectievelijk sedert 1968, 1955, 1947, 1975 en 1935 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

M. P. R. C. VAN AELST, Kopenhagen, ***Hotel d'Angleterre, Kgs. Nytorv 34.***

G. A. N. M. BEEMSTERBOER, 1622 BC Hoorn, ***Saturnushof 13.***

J. A. BERLIJN, 3051 SM Rotterdam, ***Kleiweg 208 b.***

B. BOLSIUS, 7437 VE Bathmen, ***Pr. Willem-Alexanderlaan 10.***

Ir. J. J. DUIVENVOORDEN, 2717 TK Zoetermeer, ***Peter Zuidhove 22.***

T. VAN EEDEN, 8212 WJ Lelystad, ***Hofstede 125.***

L. GIJSBERS, 5751 WB Deurne, ***Donge 21*** a.

Mejuffrouw G. VAN HATTEM, 5038 JK Tilburg, ***Hart*** van ***Brabantlaan 1100.***

Mevrouw M. HULSKRAMER, 6524 PW Nijmegen, ***Prof. v. d. Heijdenstraat 26.***

F. A. R. A. baron VAN ITTERSUM, 3366 BB Wijngaarden, ***Burg. Topstraat*** 14.

Mevrouw M. P. C. JANSSEN geb. LINSSEN, 2023 JP Haarlem, van ***Dortstraat*** 74.

E. P. JORDENS, Curaçao, Ned. Ant., ***Postbus 3199.***

Ir. W. F. DE KOVEL, 3034 NC Rotterdam, ***Crooswijksebocht 23-B.***

H. H. J. KUILART, 2555 DG 's-Gravenhage, ***Arabislaan 9.***

H. D. TER KUILE, CH-1885 Chesieres, ***Richemont Résidence D.***

G. H. A. baron VAN LAWICK, 1013 HA Amsterdam, ***Brouwersgracht 126.***

Mevrouw A. M. VAN LOO geb. DITMAR, 2565 EV 's-Gravenhage, ***Goudenregenstraat 275.***

Ir. K. L. DE LUSSANET DE LA SABLONIËRE, 2518 JW 's-Gravenhage, ***Waldeck Pyrmontkade 935.***

Mr. B. W. MARIS, 3405 AJ Benschop, ***Boveneind Noordzijde 58-60.***

F. J. VAN ROOIJEN, 2274 BD Voorburg, ***Kon. Wlhelminalaan 531.***

Mevrouw M. C. VAN ERMEL SCHERER geb. OUBORG, 2564 AV 's-Gravenhage, ***Laan van Meerdervoort 970.***

J. N. SCHOT, 8264 TD Uitwellingera (Fr.), ***Korte Baen 13.***

Drs. A. S. SPOOR, 2585 GC 's-Gravenhage, Laan Copes van ***Cattenburch 66a.***

Adreswijzigingen:

Mr. J. H. ALEVA, 2102 XC Heemstede, von ***Brucken Focklaan*** 4, ***flat 301.***

Mevrouw A. E. KORTHALS ALTES geb. VAN LINDEN TOL, 1186 JK Amstelveen, ***Rio Grande 3.***

Drs. H. L. F. H. DONKERS, 1861 CM Bergen, ***Eeuwigelaan 10.***

Jhr. A. VAN DER GOES, 6201 JA Maastricht, *p/a Postbus 2739.*

R. J. VAN DER LEE, 1071 GN Amsterdam, *Willemsparkweg 13 I.*

P. N. J. LETTE VAN OOSTVOORNE, *3235* NA Rockanje, *A. J. Bootpad 4.*

Drs. H. M. J. TROMP, 3708 HP Zeist, Anna *Paulownalaan 152.*

W. J. VAN VIERSEN, *6956* AC Spankeren, *Zutphensestraatweg 4.*

Mr. P. J. WOLTHERS, Wenen 19, Oostenrijk, *Vegagasse 11.*

Het wapen en de predikanten-tak van het geslacht Van der Hammen [1],

door DR. L. VAN DER HAMMEN.

Over het wapen ***Van der Hammen*** zijn slechts weinige gegevens bekend; de belangrijkste daarvan bevinden zich in familiebezit en werden nog niet eerder gepubliceerd. In het volgende is een poging gedaan een zo volledig mogelijke documentatie van de huidige kennis bijeen te brengen. Het overzicht dat op deze wijze ontstond, is slechts' kort, en aanvullingen en eventuele correcties zullen dan ook ten zeerste op prijs worden gesteld. In mijn beide artikelen over de geschiedenis van het geslacht ***Van der Hammen*** in de 16de, 17de en 18de eeuw [2], is bewust niet over dit wapen gesproken: van geen van de in die artikelen genoemde personen is bekend dat zij het wapen gevoerd hebben. Aan het onderhavige artikel is echter een genealogie toegevoegd van de tak gesproten uit ***Thomas Davidsz. van der Hammen;*** van enkele vertegenwoordigers van die tak is inderdaad bekend dat het hier behandelde wapen in hun bezit was. De thans beschikbare heraldische gegevens' zijn tot twee bronnen te herleiden: 1. de nalatenschap van Ds. ***Martinus Petrus van der Hammen*** (VIIIb in het navolgende genealogische fragment): en 2. Ds. ***Samuel Christiaan van der Hammen*** (VIIb in het navolgende genealogische fragment).

§ 1. Gegevens uit de nalatenschap van Ds. *Martinus Petrus van der Hammen* (1790-1857).

In het jaar 1908 kwam J. van der Hammen Nzn. (1862—1949) [3], de latere gemeente-archivaris van Waalwijk, wonende te Besoyen, in contact met Hilletje de Graaf-van der Hammen (1825-1916) (VIIIb, 7 in het navolgende genealogische fragment), dochter van Ds. Martinus Petrus van der Hammen. Door haar medewerking was hij in de gelegenheid kennis te nemen van heraldische gegevens uit de nalatenschap van haar vader. De aard van deze gegevens is helaas niet vastgelegd (mogelijk een zegelstempel of een wapenschildering); zij waren in ieder geval zodanig dat met behulp daarvan een wapenbeschrijving en twee afbeeldingen vervaardigd koaden worden, en het mogelijk was zich een oordeel te vormen over de ouderdom van het wapen.

De wapenbeschrijving komt voor aan het begin van de door J. van der Hammen Nzn. vervaardigde manuscript genealogie van het geslacht ***Van der Hammen*** (verschillende copieën daarvan 'bevinden zich in familiebezit) en luidt ongeveer als volgt: Gevierendeeld: 1 in keel een zilveren burcht; II in azuur drie gouden of zilveren jachthoorns, geplaatst één en twee: III in azuur drie gouden omgewende wassenaars; IV in keel drie zespuntige zilveren sterren; helmteken: de (gevoegde) burcht uit het eerste kwartier tussen een vlucht.

Een wapenschildering gebaseerd op dezelfde gegevens werd, waarschijnlijk omstreeks dezelfde tijd, voor J. van der Hammen Nzn. vervaardigd door H. J. van Beurden. Deze schildering is thans in het bezit van Mej. M. C. van der Hammen te Waalwijk. De wapenschildering komt min of meer overeen met de wapenbeschrijving; de hoorns in 11 zijn van goud: de wassenaars in 111 zijn, in afwijking van de beschrijving, van zilver. De schildering bevat de volgende aanvullende gegevens: het schild (het heeft min of meer de vorm van een Renaissance schild) is gedekt door een aanziende traliehelm met gouden versiering (waaronder een ketting met medaille) en rolde voering: van de vlucht is de rechter vleugel rood, de linker vleugel blauw; de wrong is rood en zilver: de dekkleden zijn rechts rood en zilver en links blauw en goud.

Omstreeks 1915 gebruikte J. van der Hammen Nzn. postpapier met een wapenafbeelding als briefhoofd. Op deze afbeelding zijn alle stukken, met uitzoadering van de burcht, aangegeven als van goud; het helmteken is vrij zwevend boven de helm geplaatst

Aan deze gegevens moet nog worden toegevoegd dat J. van der Hammen Nzn., omstreeks 1915, in een brief aan Thomas van der Hammen (1839-1928) te Schiedam, schreef dat het wapen al enige eeuwen door de familie gevoerd was [4].

Een schets van het wapen, zoals hierboven beschreven, bevindt zich ook in de collectie van Marten N. Damstra, heraldicus te Groenekan. In 1954 meende hij zich te herinneren dat zijn gegevens afkomstig waren uit het Rijksarchief te Brussel, hoewel hij dit niet meer zeker wist. Op zijn fiche zijn de omgewende wassenaars (in 111) aangegeven als van zilver.

§ 2. Het zegel van Ds. *Samuel Christiaan van der Hammen* (1769-1812).

Onder de correspondentie van Mr. ***Hugo Adriaan van Bleiswijk,*** burgemeester van Enkhuizen, bevindt zich een brief van Ds. *Samuel* ***Christiaan van der Hammen,*** geschreven te Ilpendam op 16 juli 1805, met diens (verbroken) zegel in zwarte lak (afb. 1) [5]. In dit zegel (de rechter vleugel van de

1. In dit artikel zijn, bij de vermelding van de bronnen, de volgende afkortingen gebruikt: G.A. = Gemeente Archief; N.A. = notarieel archief; R.A. = rechterlijk archief; R.A.G. = Rijksaschief in Gelderland, Arnhem; R.A.N.B. = Rijksarchief in Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch; R.A.N.H. = Rijksarchief in Noord-Holland, Haarlem; R.A.U. = Rijksarchief in Utrecht, Utrecht. Met erkentelijkheid wordt hier melding gemaakt van de medewerking van de betreffende Rijks-, streek- en gemeente-archieven, van de archieven van de Hervormde Gemeenten te Diemen, Nijkerk en Rijnsaterwoude, van Mevrouw J. Cozijnsen-Petersen te Nijkerk, en van Mr. C. J. Rijsterborgh te Tienhoven.
2. De Nederlandsche Leeuw, 96 (1979), 161-199; 97 (1980), 373-414.
3. Gedocumenteerd door een brief waarvan een copie in mijn bezit is. J. van der Hammen Nzn. was een nakomeling van *Dominicus van der* Hammen (1694—1763), een broer van bovengenoemde ***Thomas Davidsz. van der Hammen.***
4. Ik heb de brief zelf nog gelezen. Sindsdien is slechts het briefhoofd (thans in mijn bezit) bewaard gebleven.
5. Archiefdienst Westfriese Gemeenten, Hoorn, bergnummer 1656a, portefeuille kerkelijke zaken:

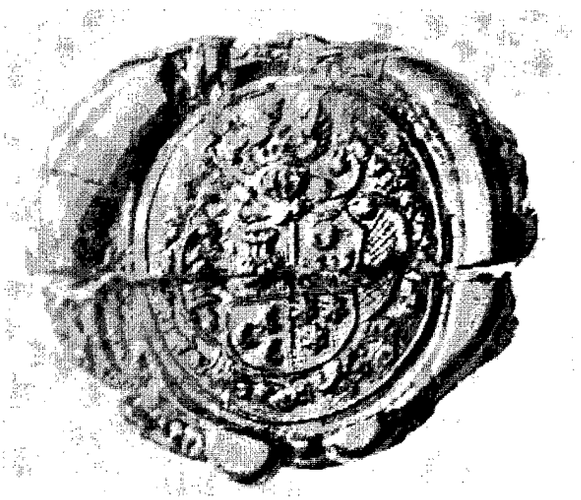

Het zegel van Ds. Samuel Christiaan van der Hammen, 1805, 1½ maal vergroot.
Archiefdienst. Westfriese gemeenten te Hoorn, bergnr. 1656a (correspondentie van Mr. H. A. van Bleiswijk te Enkhuizen).
Afb. 1.

vlucht, en het helmteken zijn verloren gegaan; de omtrek daarvan is nog zichtbaar) is IV, door arcering, aangegeven als zwart (in plaats van rood), terwijl de helm halfaanziend geplaatst is. Het schild is omgeven door een asymmetrisch Rococo-ornament dat niet harmonieert met de symmetrische schildvorm.

In de Collectie Muschart (Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage) bevindt zich een fiche met de volgende, niet geheel juiste, interpretatie van dit zegel: "Gevierendeeld: 1 in zwart (zeer vermoedelijk) een boom; 11 in blauw drie posthoorns: 111 in blauw drie omgewende wassenaars; IV in zwart drie sterren. Helmteken: een boom (vermoedelijk) tussen een vlucht."

In Gens Nostra [6] is het wapen, min of meer zoals het op het zegel voorkomt, gereproduceerd. De plaatsing van de hoorns in II is gecorrigeerd (2 en 1) . Alle stukken, met uitzondering van de hoorns, zijn aangegeven als van zilver.

Ik kan aan het bovenstaande slechts enkele opmerkingen toevoegen als commentaar. Ik vermeldde reeds dat, volgens J. van der Hammen Nzn., het wapen al enkele eeuwen door de familie gevoerd was. Dat zou kunnen betekenen dat de oorsprong ligt in de 17de of 16de eeuw. De schildvorm, de vorm en de plaatsing van de helm en de vorm van de dekkleden (volgens de gegevens uit de nalatenschap van Ds. *Martinus Petrus* ***van der Hammen)*** zouden inderdaad in die richting kunnen wijzen. Merkwaardig zijn de slechte rangschikking en de omgewende stand van de hoorn (in II) en de wassenaars (in III); uit de afbeeldingen blijkt dat men wel getracht heeft deze afwijkingen enigszins te corrigeren door een van de hoorns (in II) wat groter weer te geven, en door een van de wassenaars (in 111) wat hoger te plaatsen. Wat de geografische oorsprong van het wapen betreft, kunnen hier slechts enkele gissingen gemaakt worden. Burchten komen niet veelvuldig in Noordnederlandse familiewapens voor. Men

6. Wapenkaart no. 33, in: Gens Nostra, 17 (1962), 352-353. De tekst vermeldt ten onrechte 's Grerdam (Schardam) in plaats van Ilpendam.

vindt ze wel in familiewapens uit het Doornikse, en elders in de Zuidelijke Nederlanden en Noord-Frankrijk [7]. De hoorns in het wapen ***Van der Hammen*** zijn de hoorns als in het wapen van Horne (ongesnoerde hoorns, die op de oudste zegels ook omgewend voorkomen). Deze hoorns vindt men vaak in wapens uit streken waar de graven ***van Horne*** (en hun afstammelingen) bezittingen hadden: niet alleen in Limburg en Brabant, maar bijvoorbeeld ook in Frans-Vlaanderen. [8]. Uit deze gegevens zou men kunnen concluderen dat de oorsprong van het wapen in de Zuidelijke Nederlanden gezocht moet worden (waartoe men dan ook Noord-Brabant moet rekenen). Hieraan moet dan wel de opmerking toegevoegd worden dat het mij niet waarschijnlijk lijkt dat de oorsprong gevonden zal worden in de Leie-streek (waar het geslacht ***Van der Hammen,*** vóór de emigratie omstreeks 1585, gevestigd was). De wapens en zegels uit deze streek hebben, te oordelen naar enkele beschrijvingen die ik zag [9], een geheel ander karakter.

Daar slechts van enkele nakomelingen van ***Thomas*** *Davidsz.* ***van der Hammen*** bekend is dat zij het wapen gevoerd hebben, volgt hieronder een genealogie van de uit hem gesproten tak (de zogenaamde predikanten-tak). Deze genealogie sluit aan op mijn beide vorige artikelen, en de generaties zijn op overeenkomstige wijze genummerd.

§ 3. Genealogie van de predikanten-tak van het geslacht ***Van der Hammen.***

Vf. ***Thomas van der Hammen,*** ged. Tilburg 14 aug. 1689, schoolmeester en koster te Berchem (?,1713), Haaren 1716, Schijndel [10] en Hilvarenbeek, begr. ald. (kerk) 1 mei 1766, tr. Hilvarenbeek 5 okt. 1722 *Roelandina* ***Maria Timmers,*** geb. Hilvarenbeek ca. 1695, begr. ald. (kerk) 20 mei 1739, dr. van ***Peter Timmers,*** secretaris en drossaard van Hilvarenbeek [11], en ***Margaretha Pannekoek,*** en weduwe van ***Peter Timmers,*** schout van Capelle.

Uit dit huwelijk:

1. ***David,*** volgt VIb.
2. *Aletta,* ged. Hilvarenbeek 27 aug. 1724, tr. Hilvarenbeek 11 juli 1753 ***Pieter*** *Smilten,* geb. Rijswijk [12] ca. 1725, notaris en president schepen te Hilvarenbeek, begr. ald. (kerk) 1 juli 1775.

   Aletta van der Hammen, weduwe *Smilten,* woonde op 24 december 1786, bij de verdeling van de nalatenschap van *Anthony* ***Timmers, te*** Maastricht (mogelijk bij een

7. Fr.-J. Bozière, Armorial de Toarnai et du Tournaisis, Mémoires de la Société Historique et Littéraire de Tournai, 6 (1859). 131-366, pl. 1-16.
   Th. Leuridan, Armorial du Nord, Familles et institutions, Première série, Recueil de la Société d'Etudes de Cambrai, 21 (1926).
   Id., Deuxième série. ibid.. 31 (1930).
8. T. Klaversma, De Heren van Cranendonk en Eindhoven ± 1200 -1460, in: Bijdragen tot de Geschiedenis van Eindhoven (Heem. kundige Studiekring "Kempenland", Eindhoven, 1969).
   F. J. van Ettro, De hoorns van Horne, in: De Brabantse Leeuw, 20 (1971), 161-172, fig. 1-10.
9. Zie bijvoorbeeld: J. Carpentier, Les archives de l'hospice St. Jean à Wervicq (1944/5), Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring Kortrijk, 21(3), 44-128. (Men vindt hierin beschrijvingen van vele zegels, waaronder verscheidene van personen met ham-namen).
10. Mededeling Mr. C. J. Rijsterborgh, Tienhoven.
11. P. C. de Brouwer, Hilvarenbeek tot 1813 (1947) pp. 69, 77.
12. Er zijn mij drie Nederlandse plaatsen met de naam Rijswijk bekend; het is niet duidelijk welke plaats hier bedoeld wordt.

van haar kinderen) [13]. Haar overlijden wordt niet vermeld in de begraafboeken en de registers van de burgerlijke stand van Maastricht voor de periode 1786-1822.

3. *Roedolph*, ged. Moergestel 10 okt. 1725, begr. Hilvarenbeek 15 okt. 1725.

4. en 5. *Roedolph* en *Johanna*, ged. Hilvarenbeek 20 nov. 1726, begr. ald. 5 dec. 1726.

6. *Dominicus*, ged. Hilvarenbeek 31 okt. 1728, begr. ald. 25 nov. 1728.

7. *Dominicus Arnoldus*, volgt VId.

8. *Margarefa*, ged. Hilvarenbeek 7 febr. 1734, begr. Amsterdam (Sint Anthonius kerkhof) 4 juli 1797, tr. (ondertr. Hilvarenbeek 21 sept. 1753) *Hermanus Rijsterborgh*, geb. Schijndel ca. 1720, schepen ald. 1748-1750 en 1763, secretaris ald. 1749—1762, burgemeester en armmeester ald. 1749-1762, notaris ald. 1751-1763, procureur ald. 1762, lidmaat Herv. Gem. Amsterdam 1772, begr. ald. (Sint Anthonius kerkhof) 19 jan. 1773, zn. van *Lucas Rijsterborgh* en *Maria Magdalena Boekhof* [14].

VIb. Ds. *David van der Hammen*, ged. Hilvarenbeek 18 juli 1723, theol. stud. te Leiden 18 sept. 1745 [15], Hervormd predikant te Groot-Schermer 1748, † ald. 9 nov. 1782, tr. Rijswijk (Z.-H.) 10 febr. 1751 *Magdalena Verboom*, ged. 's-Gravenhage 8 dec. 1726, † Groot-Schermer in 1771, dr. van *Michiel Verboom* en *Pieternella Wesseling*.

David vaa der Hammen had, voor hij naar Leiden ging (hij verbleef daar zeer kort), waarschijnlijk gestudeerd aan de Illustere School te 's-Hertogenbosch [16]. Hij kreeg op 15 mei 1746 te Leiden een attestatie om preparatoir geëxamineerd te worden in de classis van 's-Hertogenbosch; hij woonde toen op de Lange Brug te Leiden [17]. Het preparatoir examen voad te 's-Hertogenbosoh plaats, op 3 augustus 1746 [18].

In september 1748 werd hij, als opvolger van Ds. G. ***Buis***, beroepen tot predikant te Groot-Schermer (classis Alkmaar), waar hij op 2 december 1748 bevestigd werd door Ds. *Joannes Kramer*, predikant te Driehuizen [19].

Ds. ***David van der*** Hammen en *Magclalena Verboom* maakten op 11 mei 1751 te Alkmaar een mutueel testament [20]. Hij institueerde zijn vader, zij haar moeder zo die nog in leven mochten zijn, tot medeërfgenamen in de legitieme portie; zij legateerde bovendien aan haar broer, Ds. ***Michaël Verboom***, haar bijbel met twee gouden sloten benevens, *f* 500, en aan haar halfbroers en -zuster eveneens, ieder *f* 500.

Op 26 juni 1763 wijdde Ds. ***David van der Hammen*** de nieuwe kerk te Groot-Schermer in met een leerrede over Ps. 96 : 7, 8; in de namiddag preekte zijn zwager, Ds. ***Michaël Verboom***, predikant te Edam, over Ps. 102 : 17-19. Beide preken werden in hetzelfde jaar uitgegeven door J. Loveringh te Amsterdam, onder de titel "Neerlands Liefderykheid aangetoond in twee Leerredenen" [21]. Ds. ***David van der Hammen*** berichtte de classis, Alkmaar op 19 juli 1763 dat de Staten van Holland en Westfriesland *f* 5000 beschikbaar hadden gesteld voor de opbouw van de kerk [22]. Op 15 juni 1762 was de eerste steen van de nieuwe kerk gelegd door ***David Leonardus van der Hammen***, zoon van Ds. ***David van der Hammen.*** Een herinnering aan dit feit vindt men in een gedenksteen aangebracht boven de ingang van de kerk, met een acht-regelig gedicht van Ds. *Adrianus Wolff*, predikant te Beemster, echtgenoot van de bekende' schrijfster ***Elisabeth*** (*Betje*) ***Wolff-Becker***. Het gedicht luidt als volgt :

Op den 15 Junij 1762
Als Van der Hammens vlijt en trouw in 't werk
Dat hem zijn Heer en Meester toebetrouwde
Gods levend Huis aan deeze plaetze bouwde
Toen lei 's mans zoon den eersten steen der kerk.
0 David Leonard uw steen vergaet
Daer 's Vaders Rots en Huis voor eeuwig staet.
Verslijt o mensch door Uwe voeten dezen drempel
Uit zucht, uit sterken trek tot Gods voltooijden Tempel. [23]

Ds. ***David van der Hammen*** maakte op 30 juni 1778 te Alkmaar een nieuw testament, waarbij hij zijn zoon Ds. ***David Leonardus van der Hammen*** te Kudelstaart en zijn broer ***Dominicus Arnoldus van der Hammen*** te Hilvarenbeek benoemde tot executeurs testamentair en voogden over de minderjarige kinderen [24].

Uit dit huwelijk:

1. *Petronella Maria*, geb. Groot-Schermer 28 nov., ged. ald. 12 dec. 1751, † ald. 16 dec. 1751.
2. Doodgeboren dochter, Groot-Schermer 12 juni 1753.
3. *Petronella Maria* (tweel. met voorg.), geb. Groot-Schermer 12 juni, ged. ald. 17 juni 1753, begr. Amsterdam (Oude Kerk) 18 okt. 1788, tr. (vermoedelijk te Groot-Schermer; kerk. ondertr. Amsterdam 8 april

13. R.A.N.B., Hilvarenbeek, R.A. 249.
14. R.A.N.B., Schijndel, R.A. 164, fol. 86 v. In het lidmatenboek van de Hervormde Gemeente te Amsterdam staat vermeld dat *Hermanus Rijsterborgh* afkomstig was "van Gogh in 't land van Cleeve" (Mededelingen Mr. C. J. Rijsterborgh, Tienhoven).
15. Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575-1875 ('s-Gravenhage, 1875), kolom 1008.
16. Van de Illustere School is geen Album Studiosorum bewaard gebleven. F. Sassen, Studenten van de Illustere School te 's-Hertogenbosch, 1636-1810, Ter reconstructie van het Album Studiosorum (Meded. Kon. Ned. Akad. Wetensch., Afd. Letterkunde (N.R.), 33 (1) (1970), 11—18), heeft geprobeerd het Album te reconstrueren door alles bijeen te brengen wat hij in bronnen (gedrukt en ongedrukt) kon vinden. Hij kwam zodoende tot een lijst van 77 studenten, die ongetwijfeld zeer onvolledig is. Ds. *David van der Hammen* wordt in zijn lijst niet genoemd.
17. G.A. Leiden, Attestatieboek Pieterskerk, begonnen in 1742.
18. Universiteitsbibliotheek Amsterdam, Manuscript Borger. Ook verscheidene andere' gegevens zijn aan dit manuscript ontleend. Biografieën van Ds. ***David van der*** *Hammen* vindt men o.a. in: P. C. Molhuysen en P. J. Blok, Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, 6, 695; J. P. de Bie en J. Loosjes, Biographisch Woordenboek van Protestantsche Godgeleerden in Nederland, 3, 495-496: De Brabantse1 Leeuw. 18 (1969), 186-187.
19. G.A. Alkmaar, Zuid en Noord Schermer, D.T.B. 4 (Kerkeraadsboek 1655-1783), pp. 135-139. Archief classis Alkmaar Ned. Herv. Kerk, 10 (Handelingen 1747-1777).
20. G.A. Alkmaar, N.A. 645, akte no. 40.
21. Boekzaal, 97 (1763, 2e halfjaar), pp. 98, 99, 203. Sincerus (= J. P. Sprenger van Eijk), De Kansel-ontluistering in de Nederlandsche Hervormde Kerk tijdens, de zeventiende en achttiende eeuw (Amsterdam, 1853). Sincerus, die de algemene kanselstijl uit die tijd kritiseerde. noemde *David*'s preek een "zamenweefsel van wansmaak en'valsch vernuft" (hij spreekt in dit verband abusievelijk van ***Dirk.*** in plaats van ***David van der Hammen).*** Zijn citaten tonen aan dat de stijl inderdaad overladen is, hoewel de kenschetsing nu sterk overdreven lijkt. Het is mij overigens niet bekend of een exemplaar van Neerlands Liefderykheid nog ergens aanwezig is; onderzoek mijnerzijds was tot nu toe vergeefs.
22. G.A. Alkmaar, Archief Classis Alkmaar Ned. Herv. Kerk, 10 (Handelingen 1747-1777).
23. Zie: P. C. Bloys van Treslong Prins en J. Belonje, Genealogische en heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de Kerken der Provincie Noord-Holland, deel 111 (Utrecht, 1929), p. 169. Mijn transcriptie wijkt op één plaats' af van die van de auteurs (in regel 2 "hem" in plaats van "hey"). De oorspronkelijke tekst staat geheel in kapitalen (ieder woord begint bovendien met een grotere letter).
24. G.A. Alkmaar, N.A. 605, akte no. 25. Zie ook: G.A. Amsterdam, N.A. 16725, akte no. 310, en G.A. 's-Gravenhage, N.A. 4002, pp. 351-354.

1779) *Evert Fell,* ged. Amsterdam (Oude Kerk) 2 aug. 1754, zn. van *Teunis Fell* en *Evertje Koppe.*

4. *Michael Petrus,* geb. Groot-Schermer 1 maart 1755, theol. stud. te Leiden 7 mei 1772 [25].

   Hij kreeg op 28 februari 1773 te Leiden een attestatie voor de Hervormde Kerk van Amsterdam (hij woonde toen te Leiden op het Rapenburg) [26]; deze attestatie werd in 1'773 niet te Amsterdam ingeleverd.

5. *David Leonardus,* volgt VIIa

6. *Thomasia Johanna,* geb. Groot-Schermer 18 juni 1758, tr. *Abraham Krijgsman.*

   Twee kinderen uit dit huwelijk werden resp. in 1784 en 1788 te Groot-Schermer gedoopt.

7. *Joannis Wilheltnius,* geb. Groot-Schermer *16* dec. 1760, † jong.

8. Ds. *Jacobus Henricus* (tweel. met voorg.), geb. Groot-Schermer 16 dec. 1760, theol. stud. te Leiden 28 sept. 1779 [27], Hervormd predikant te Huisduinen 1784, † ald. 5 febr. 1785.

   Jacobus *Henricus van der Hammen* deed op 25 december 1777 te Groot-Schermer belijdenis; hij werd op 10 september 1782 preparatoir geëamineerd bij de classis Alkmaar [28]. Op 6 juni 1784 werd hij beroepen tot predikant te Huisduinen (classis Alkmaar), waar hij op 8 augustus 1784 bevestigd werd door zijn broer, Ds. ***David*** *Leonurdus van der Hammen,* toen predikant te Groot-Schermer. Hij overleed aan een borst-ongesteldheid. Een lijkrede op hem hield Ds. ***L.*** *Hanou,* predikant te Den Helder, over Hebr. 13 : 7 [29].

9. *Elisabeth,* ged, Groot-Schermer 28 okt. 1764, † Knollendam 14 dec. 1843, tr. ald. 3 febr. 1784 Ds. *Jacobus Tasman,* ged. Hoorn 28 maart 1756, Hervormd predikant te Knollendam en Markenbinnen 1782, em. 1831, † Oostknollendam (gem. Wormer) 6 jan. 1834, zn. van *Willem Tasman* en *Maritje (Marretje) van der Kraag* [30].

10. *Samuel Christiaan,* volgt VIIb.

VIIa. Ds. *David Leonardus van der Hammen.* geb. Groot-Schermer 24 juli 1756, theol. stud. te Leiden 16 mei 1772 [31], voltooide zijn studie te Utrecht, Hervormd predikant te Kudelstaart en Uithoorn 1777, Groot-Schermer 1783, Oudkarspel 1788, Rijnsaterwoude 1796, † Rijnsaterwoude 24 dec. 1804, tr. Kudelstaart 12 mei 1778 *Cornelia van Alphen,* ged. Oude Wetering 5 nov. 1752, † Rijnsaterwoude 30 sept. 1804, dr. van *Martinus van Alphen* en *Neeltje Simons Kleinenbreugel.*

David Leonardus van der Hammen deed op 20 oktober 1771 te Groot-Schermer belijdenis. Hij kreeg op 22 mei 1774 attestatie van Leiden naar Utrecht (hij had toen te Leiden gewoond op het plein van 's-Gravensteen) [32]. Op 10 september 1776 werd hij voor de classis Alkmaar preparatoir geëxamineerd [33].

25. Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575-1875 ('s-Gravenhage, 1875), kolom 1108.
26. G.A. Leiden, Attestatieboek Pieterskerk, begonnen 1770.
27. Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575-1875 ('s-Gravenhage, 1875), kolom 1132.
28. G.A. Alkmaar, Archief Classis Alkmaar Ned. Herv. Kerk, 11 (Handelingen 1778-1795).
29. Universiteitsbibliotheek Amsterdam, M.S. Borger.
30. Zie ook: Nederland's Patriciaat, 25 (1939), 259.
31. Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575—1875 ('s-Gravenhage, 1875), kolom 1108.
32. G.A. Leiden, Attestatieboek Pieterskerk, begonnen 1770.
33. G.A. Alkmaar, Archief Classis Alkmaar Ned. Herv. Kerk, 10 (Handelingen 1747-1777).

Titelpagina van het „Kerken-Boek, beginnende met het jaar 1796" van de Hervormde gemeente' te Rijnsaterwoude, met een versiering in kleuren door Ds. David Leonardus van der Hammen.

Afb. 2. Archief Hervormde gemeente, Rijnsaterwoade.

In december 1776 werd hij beroepen tot predikant te Kudslstaart en Uithoorn (classis Utrecht), waar hij op 31 maart 1777 (op tweede Paasdag) door zijn vader bevestigd werd [34]. Op 23 april 1778 werd de ondertrouw van *David* ***Leonardus van der*** Hammen en Cornelia van ***Alphen*** aangegeven ter secretarie van Alkemade, waarbij de bruid behoorde onder de classis van ƒ 30.

Op 13 december 1782 werd Ds. *David* ***Leonardus van,*** *der* ***Hammen*** beroepen te Groot-Schermer (classis Alkmaar), als opvolger van ziin vader. Hij nam afscheid van Kudelstaart en Uithoorn op 9 maart 1783 en werd op 23 maart 1783 te Groot-Schermer bevestigd door Ds. Simon de ***Hes,*** predikant te Egmond aan Zee [35]. In april 1785 bedankte hij voor een beroep naar Zaandijk. Op 29 juni 1788 herdacht hij het 25-jarig bestaan van het kerkgebouw te Groot-Schermer, waarvan hij de

34. Universiteitsbibliotheek Amsterdam, M.S. Borger. Aan dit manuscript werden ook andere gegemens met betrekking tot hem ontleend.

35. G.A. Alkmaar, Zuid en Noord Schermer, D.T.B. 5 (1) (Handelingen Kerkeraad Groot-Schermer beginnende 4 december 1782), p. 2. Archief Classis Alkmaar Ned. Herv. Kerk, 11 (Handelingen 1778-1795).

eerste steen gelegd had. Op 4 juli 1788 werd hij beroepen te Oudkarspel (classis Alkmaar) ; hij nam 31 augustus 1788 afscheid van de gemeente te Groot-Schermer[36], en werd op 7 september 1'788 te Oudkarspel bevestigd door zijn zwager Ds. ***Jacobus Tasman,*** predikant te Knollendam. Op 4 mei 1795 verzocht hij eervol ontslag als predikant te Oudkarspel, wegens de tijdsomstandigheden, en om provisioneel zijn rust te nemen[37]; op 14 juni 1795 preekte hij afscheid te Oudkarspel, maar werd op 22 juni 1795 weer op de nominatie aldaar geplaatst, waarvoor hij bedankte. Hij vestigde zich te Oude Wetering. Op 10 januari 1796 ontving hij een beroep van Rijnsaterwoude (classis Woerden), dat hij aannam; op 28 februari 1796 werd hij aldaar bevestigd door Ds. ***Philippus Specht,*** predikant te Oude Wetering[38]. Het Kerkenboek van de Herv. gemeente te Rijnsaterwoude, dat hij in 1796 begon, bevat een fraai versierde titelpagina van zijn hand (afb. 2) (het deel van de handelingen van de kerkeraad van Groot-Schermer, begonnen in december 1782, bevat eveneens een titelpagina van zijn hand). Op 6 juli 1797 bedankte hij voor een beroep naar Wilnis (classis Utrecht) en preekte toen over 1 Thess. 3 : 9-13.

Op 15 september 1798 ontving de kerkeraad van de Herv. kerk van Rijnsaterwoude bericht van de municipaliteit dat het kerkgebouw (op grond van een staatsregeling van 12 juli 1798) in beslag genomen was en openbaar verkocht zou worden. De Hervormde gemeente vormde hierop een commissie bestaande uit Ds. ***David Leonardus van der Hammen, Johan Melchior Lenz*** en ***Dirk van Schravendijk,*** die erin slaagde op 31 oktober 1798 de kerk te kopen voor *f* 1935 (het hoogste bod van de Rooms Katholieken was *f* 1910) ; boven dit bedrag moest de Hervormde gemeente nog een schadeloosstelling van *f* 1279 betalen aan de andere kerkgenootschappen. Ds. ***David Leonardus van der Hammen*** leende aan zijn gemeente, voor deze aankoop, een bedrag van *f* 4000 tegen een rente van 3 %.

In september 1801 bedankte hij voor de nominatie te Oude Wetering (classis Woerden). Op 31 maart 1802 vierde hij zijn 25-jarige dienst. In 1803 was hij assessor der Zuidhollandse Synode te Gorinchem.

Cornelia van ***Alphen*** overleed na een ziekte van slechts enkele dagen. Ds. David ***Leonardus van der Hammen was*** toen al enige tijd zwak van gezondheid; hij overleed aan de gevolgen van een herhaalde bloedspuwing[39]. Hij werd op 29 december 1804 in het koor van de kerk begraven. De grafsteen (die nog aanwezig is) bevat het volgende grafschrift: (doodskop met gekruiste beenderen, waaronder Memento'-Mori) / Hier ligt begraven / Dus David Leonardus van der Hammen / in leven predikant / te Kudelstaart, Grootschermer, / Oudcarspel en Rhijnzaterwoude / overleden den 24 Dec. 1804 / oud ruim 48 ***jaren*** / Noch geen 3 maanden / na zijne / geliefde huisvrouw / Cornelia van Alphen / nalatende / vijf minderjarige kinderen / Zijne rust zij lieflijk / en / zijne opstanding heerlijk / Dit graf / is voor honderd jaren verzegeld[40]. Ds. ***H. Huyser,*** predikant te Langeraar, hield op 31 december 1804 te Rijnsaterwoude een lijkpredikatie.

36. G.A. Alkmaar, Zuid en Noord Schermer, D.T.B. 5 (1), pp. 12, 15.
37. G.A. Alkmaar, Archief Classis, Alkmaar Ned. Herv. Kerk, ll.
38. Mijn gegevens over de ambtsperiode van Ds. ***David*** *Leonardus van der Hammen* te Rijnsaterwoude zijn gebaseerd op de volgende bronnen: Archief Ned. Herv. Kerk Rijnsaterwoude, Kerkenboek beginnende met het jaar 1796. P. Kroeger, In de schaduw van de Woudse Dom, De Historie van de Nederlandse Hervormde Kerk en haar Dienaren te Rijnsaterwoude (Rijnsaterwoude, 1957), pp. 71-75.
39. Gedocumenteerd door familie-annonces.
40. Zie ook: P. Kroeger, De Grafzerken uit de Nederlands Hervormde Kerk van Rijnsaterwoude, Gens Nostra, 23 (1968), 189-196 (de betreffende grafzerk is beschreven op p. 191). Ds. ***David Leonardus van der Hammen*** had, naar aanleiding van ongeregeldheden op het kerkhof, notarieel vastgelegd dat hij in de kerk begraven wilde worden (zie: Kroeger, In de Schaduw van de Woudse Dom, p. 74)

Uit dit huwelijk:

1. ***David Cornelis,*** geb. Kudelstaart 8 okt., ged. ald. 10 okt. 1779, † ald. 13 okt. 1779.
2. ***Magdalena,*** geb. Kudelstaart 22 sept., ged. ald. 30 sept. 1781, † Utrecht 20 sept. 1807, tr. Utrecht 9 nov. 1805 ***Maarten van Eijk,*** ged. Noorden 25 mei 1783, apotheker, zn. van ***Frank Maartensz. van Eijk*** en *Fijtje* ***Abrahamse Oppelaer.***

   Magdalena van ***der Hammen*** deed op 2 april 1801 te Rijnsaterwoude belijdenis. Zij woonde, na het overlijden van haar ouders, bij haar oom (Ds. ***Samuel Christiaan van der Hammen),*** eerst te Ilpendam, vervolgens te Nijkerk.
3. ***Martinus Cornelis,*** ged. Groot-Schermer 14 dec. 1783, † jong.
4. ***Jacobus Henricus,*** volgt VIIIa.
5. ***Martinus Petrus,*** volgt VIIIb.
6. ***Davida Cornelia,*** geb. Oudkarspel 5 okt., ged. ald. 7 okt. 1792, † Amsterdam 20 okt. 1864, tr. (kerk. ondertr. Amsterdam 13 sept. 1810) ***Jacob Posthumus,*** ged. Amsterdam (Oude Kerk) 11 aug. 1786, makelaar, † Amsterdam 23 mei 1820, zn. van ***Pieter Posthumus*** en ***Josina Johanna van Deventer.***

   Jacob Posthumus woonde in 1814 op de Fluwelen Burgwal te Amsterdam en bij zijn overlijden in 1820 aan de O.Z. Voorburgwal bij het Heerelogement. Zijn weduwe woonde bij haar overlijden op de Singel.
7. *Michael* ***Petrus,*** geb. Oudkarspel 8 sept., ged. ald. 14 sept. 1794, † jong.
8. ***Dominicus Cornelius,*** geb. Rijnsaterwoude 9 maart, ged. ald. 12 maart 1797, † Amsterdam 5 okt. 1814.

   Hij woonde bij zijn overlijden op de Keizersgracht, bij de Amstel, en was nog zonder beroep.

VIIIa. ***Jacobus Henricus van der Hammen,*** geb. Groot-Schermer 29 jan., ged. ald. 1 febr. 1786, tabakshandelaar te Utrecht, † Harmelen 26 nov. 1813, tr. Utrecht 7 juni 1807 ***Maria*** *Jacoba* ***van Olst,*** ged. ald. 13 okt. 1782, † Amsterdam 18 sept. 1861, dr. van ***Diedericus Johannes van Olst*** en ***Maria Johanna Verhoezen.***

Het huwelijk van ***Jacobus*** Henricus van der ***Hammen*** en ***Maria Jacoba van Olst*** werd ingezegend door Ds. Samuel Christiaan *van* der ***Hammen.***

Jacobus Henricus van der ***Hammen*** werd, op de terugreis van Woerden naar Utrecht, bij Harmelen, door een Franse soldaat doodgeschoten. Een uitvoerig verslag van de moord vindt men in het boek van Mr. Jan Meulman, baljuw en later vrederechter van Woerden, getiteld "Woerden in Slagtmaand 1813"[41]. Uit dit boek blijkt dat ***Jacobus Henricus,*** na de berichten over moord en plundering te Woerden door de Franse troepen, een paspoort voor Woerden gevraagd had om zich te vergewissen van het lot van enkele vrienden en bekenden. Op de terugtocht naar Utrecht (hij was te voet) ontmoette hij bij de herberg De Putkop een dronken Franse soldaat die hem eerst wilde dwingen zijn ransel te dragen, en hem vervolgens onverwachts met een schot in de rug vermoordde. Hij werd beroofd van zijn bezittin-

41. Van het boek van Meulman bestaan verscheidene edities. In de oorspronkelijke uitgave ('s-Gravenhage, 1814) vindt men het verslag op pp. 375-386. Een volksuitgave van het boek verscheen te 's-Gravenhage in 1815, terwijl het boek ook in 1829 te Dordrecht herdrukt werd (beide uitgaven zijn mij slechts uit referenties bekend). In 1893 verscheen er te Woerden een herziene uitgave onder de titel "De Ramp van Woerden in 1813"; in deze editie vindt men het verslag van de moord op ***Jacobus Henricus*** op pp. 247-254.

gen en kleding, waarna personen uit de omgeving gedwongen werden hem te begraven. Hij werd later opnieuw begraven op het kerkhof te Harmelen [42].

Een korter verslag van de moord vindt men in het boek van M. F. Pieper [43], terwijl verdere gegevens vermeld worden in de Burgerlijke Stand van Harmelen (een van de aangevers was de kastelein van De Putkop; Maria Jacoba van Olst had het lijk van het aanvankelijk onbekende slachtoffer geïdentificeerd) en in een familie-annonce.

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelia Maria,*** geb. Utrecht ***12*** maart, ged. ald. ***27*** maart 1808, † na ***4*** aug. 1880.
2. ***Maria Johanna,*** geb. Utrecht ***6*** mei, ged. ald. ***20*** mei ***1810,*** † Utrecht 1 juli 1880.

VIIIb. Ds. ***Martinus Petrus van der Hammen,*** geb. Oudkarspel 17 april, ged. ald. 25 april 1790, student in de letteren te Utrecht 10 juni 1807 [44], Hervormd predikant te Odijk 1812, Oudkarspel 1814, Ilpendam 1815 en Diemen 1822, † ald. 18 sept. 1857, tr. le Nijkerk 15 jan. 1812 ***Evertje van*** *Grevengoed,* geb. Nijkerk 19 april 1789, † Diemen 17 nov. 1829, dr. van ***Hendrik van*** *Grevengoed,* houtkoper, tabaksplanter en plaatsvervangend vrederechter te Nijkerk, en ***Hilletje van Staveren;*** tr. 2e Amsterdam 8 nov. 1832 ***Sara*** *Pijnappel,* ged. ald. (Noorderkerk) 25 april 1792, † Amsterdam 22 dec. 1854, dr. van ***Andries Pijnappel,*** koopman te Amsterdam, en ***Elisabeth Visser;*** tr. 3e Diemen 15 juni 1855 ***Maria van*** *Sijtveld,* geb. ald. 9 april 1822, † Diemen 8 dec. 1860, dr. van *Jacob van Sijtveld,* veehouder te Diemen, en ***Klaasje Wildenburg.***

Op 31 december 1811 (de datum van de verloving) werden te Nijkerk de huwelijkse voorwaarden opgemaakt. Ds. ***Martinus Petrus van der*** *Hammen* bracht, behalve geld en effecten, enige percelen land aan (zowel teelland als bos) gelegen onder Alkemade [45].

Op 24 september 1812 werden ***Hendrik van*** *Grevengoed* Jr., vice-burgemeester van Nijkerk, en ***Hendrik van*** *Steenler,* plaatsvervangend vrederechter aldaar, door het echtpaar gemachtigd om bij het overlijden van de ouders van ***Evertje van Grevengoed*** op te treden als hun vertegenwoordigers [46].

Ds. ***Martinus Petrus*** van ***der Hummen*** werd op 23 oktober 1811 beroepen te Odijk (classis Rhenen en Wijk) en op 5 januari-1812 aldaar bevestigd door zijn oom, Ds. ***Samuel Christiaan van der Hammen,*** predikant te Nijkerk [47]. Hij werd op 4 oktober 1813 beroepen te

Oudkarspel (classis Alkmaar), nam afscheid van Odijk op 19 december 1813 en werd op 9 januari 1814 te Oudkarspel bevestigd door zijn oom, Ds. ***Jacobus Tas***man, predikant te Knollendam. Hij werd op 17 augustus 1815 beroepen te Ilpendam (classis Edam), nam op 29 oktober 1815 afscheid van Oudkarspel en werd op 5 november 1815 te Ilpendam bevestigd door zijn neef Ds. G. van der ***Goot,*** predikant te Noordscharwoude. Hij werd on 25 februari 1817 beroenen te Amstelveen (classis Amsterdam), voor welk beroep hij bedankte. Op 26 juni 1822 werd hij beroepen te Diemen (classis Amsterdam), nam afscheid te Ilpendam op 29 september 1822 en werd op 13 oktober 1822 te Diemen bevestigd door Ds. ***J. van Blijenburgh,*** predikant te Weesp. Op 8 januari 1837 herdacht hij zijn 25-jarige dienst, op 10 oktober 1847 zijn 25-jarige dienst te Diemen en op 4 januari 1852 zijn 40-jarige dienst.

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Hendrik,*** geb. Odijk 2 nov., ged. ald. 6 dec. 1812 [48], winkelier te Enschede (1834) [49].
2. ***Leonardus Jacobus, geb.*** Oudkarspel 20 nov. 1814, † ald. 13 febr. 1815.
3. *Hilletje,* geb. en † Ilpendam 28 april 1819.
4. ***Leonardus Jacobus*** (tweel. met voorg.), geb. Ilpendam 28 april 1819, † ald. 29 april 1819.
5. ***Cornelia Davida,*** geb. Ilpendam 14 okt. 1820, † Diemen 25 april 1880, tr. ald. 1 juni 1855 ***Johan Hendrik de Kieviet,*** geb. Vianen 14 aug. 1823, timmerman, zn. van ***Lammert de Kieviet,*** zandschipper, en ***Sophia*** *Otto.*
6. ***Leonardus Jacobus,*** geb. Ilpendam 8 april 1822, † 6 dec. 1847 [50], tr. ca. juni 1847 ***H. de Graaf.***
7. *Hilletje,* geb. Diemen 30 juli 1825, † Bussum 5 dec. 1916, tr. Diemen 14 mei 1857 ***Arie de Graaf,*** geb. Weesperkarspel 27 mei 1833, veehouder, † Bussum 24 juni 1919, zn. van *Cornelis* ***de Graaf,*** veehouder te Weesperkarspel, en ***Lijsje de Vries.***

   Hilletje van der Hammen deed op 19 maart 1843 te Diemen belijdenis; zij woonde toen te Amstelveen. Het echtpaar ***De Graaf-Van der Hammen*** vestigde zich op 7 mei 1883 te Bussum, in de villa "Nova Zembla" aan de Vlietlaan 2; zij kwamen toen van Nieuwer Amstel, resp. Watergraafsmeer.
8. Doodgeboren kind, geb. Diemen 18 dec. 1827.
9. *Martinus* ***Petrus,*** geb. en † Diemen 11 nov. 1829.

---

42. Volgens P. C. Bloys van Treslong Prins, Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de Kerken der Provincie Utrecht (Utrecht, 1919), werden in 1901, bij de herbouw en restauratie van de Ned. Herv. Kerk van Harmelen, alle grafstenen verwijderd.
43. M. F. Pieper, Historisch Verhaal van het Voorgevallene binnen de Stad Woerden en van den gruwelijken Moord en de Plondering door de Franschen aldaar gepleegd, op den 24n, 25n en 26n November, 1813 (Amsterdam, 1813). Op p. 24 vindt men het verslag van de moord op ***Jacobus*** *Henricus* van ***der Hammen.***
44. Album Studiosorum Academiae Rheno-Traiectinae 16361836 (Utrecht, 1886), kolom 202.
45. R.A.G., N.A. 1102 (Nijkerk, notaris Mr. E. G. Ardesch). De ouders van ***Evertje van Grevengoed*** woonden te Nijkerk in de Holkerstraat, in het grote huis tegenover de kerk (tegenwoordig no. 4).
46. R.A.G., N.A. 1104 (Nijkerk, notaris Mr. E. G. Ardesch), akte 450.
47. Gegemens over Ds. ***Martinus Petrus*** *van der* ***Hammen*** vindt men in het M.S. Borger (Universiteitsbibliotheek Amsterdam). Daarnaast raadpleegde ik het Archief van de Ned. Herv. Kerk te Odijk (R.A.U., inv. no. 1, pp. 4 en 45) en het Archief van de Ned. Herv. Kerk te Diemen (archief ter plaatse, inv. no. 4: Acta 1782-1877).
48. Hij is in het doopboek van Odijk ingeschreven als ***Hendrik van Grevengoed van der Hammen.*** Volgens ***Hilletje de*** *Graaf-van* ***der Hammen,*** zijn jongste zuster, gebruikten alle kinderen deze dubbele achternaam (medegedeeld, omstreeks 1908, aan J. van der Hammen Nzn. te Besoyen). ***Hilletje*** maakte in 1908 ook melding van een zuster Maria ***Catharina,*** die omstreeks 1814 geboren zou zijn; ik heb daarover echter geen gegevens kunnen vinden.
49. R.A.G., N.A. 1122 (Nijkerk, notaris Mr. E. G. Ardesch), akte 59, d.d. 1 augustus 1834. De akte heeft betrekking op de verkoop van twee huizen te Nijkerk, waaronder het ouderlijk huis van ***Evertje van Grevengoed aan*** de Holkerstraat. Deze huizen behoorden tot haar erfdeel. Ds. *Martinus* ***Petrus van der Hammen*** en ***Evertje van Grevengoed*** waren buiten gemeenschap van goederen getrouwd. De vier kinderen die in 1834 nog leefden, waren haar erfgenamen. ***Hendrik van der Hammen*** had, voor hij naar Enschede ging, enige tijd in Harderwijk gewoond. In het Bevolkingsregister van Enschede komt zijn naam niet voor.
50. Gegevens met betrekking tot huwelijk en overlijden ontleen ik aan een familie-annonce, waarin vermeld wordt dat hij op 6 december 1847 overleed na een huwelijk van slechts zes maanden. Hoewel in de annonces de plaatsnaam Diemen genoemd wordt, heb ik noch het overlijden, noch het huwelijk in de burgerlijke stand van Diemen en enkele omliggende plaatsen kunnen vinden.

VIIb. Ds. *Samuel Christiaan van der Hammen*, ged. Groot-Schermer 9 febr. 1769, theol. stud. te Leiden 29 aug. 1786 [51], Hervormd predikant te Kolhorn 1791, Andijk 1794, Bovenkarspel 1797, Ilpendam 1802, Nijkerk 1805, † ald. 14 april 1812, tr. Kolhorn (kerk. ondertr. Amsterdam 20 jan. 1792) zijn nicht *Maria Catharina van der Hammen (zie* VId, 4): zij hertr. Amsterdam 4 sept. 1814 *Willem Rebel*.

Samuel ***Christiaan van der Hummen*** kreeg op 29 augustus 1790 te Leiden attestatie om preparatoir geëxamineerd te worden in de classis Alkmaar; hij woonde toen te Leiden op de Pieterskerkgraft [52]. Het preparatoir examen vond plaats op 5 januari 179153. Hij werd op 4 mei 1791 beroepen als predikant te Kolhorn (classis Alkmaar) [54], waar hij op 24 juli 1791 bevestigd' werd door zijn broer, Ds. *David Leonardus van der Hummen;* bev. 1 Sam. 3: 19, 20 ("Samuël nu werd groot; en de Heere was met hem, en liet niet een van al zijne woorden op de aarde vallen. /En gansch Israël, van Dan tot Berseba toe, bekende, dat Samuël bevestigd was tot een profeet des Heeren."). Daar de kerk van Kolhorn on 15 sept. 1788 door brand vernield was en nog niet was opgebouwd, had de bevestiging plaats in de kerk van Barsingerhorn. Op 25 maart 1792 wijdde Ds. Sumuel *Christiaan van der Hammen* de nieuwe kerk van Kolhorn in. Op 16 juli 1792 werd Ds. Samuël *Christiaan- van der Hammen* beroepen te Oostwoud (classis Hoorn), voor welk beroep hij bedankte. Op 12 maart 1794 werd hij beroepen te Andijk (classis Enkhuizen), welk beroep hij aannam. Op 11 mei 1794 nam hii afscheid van de kerk van Kolhorn. Op 18 mei 1794"werd hij te Andijk bevestigd door Ds. *C.* Mos, predikant te Westwoud. Op 21 juli 1795 werd hij beroepen te Schellinkhout (classis Hoorn), voor welk beroep hij bedankte. In oktober 1795 bedankte hij voor een beroep naar Den Helder (classis Alkmaar). Op 1 oktober 1797 werd hij beroepen te Wilnis (classis Utrecht), voor welk beroep hij bedankte, en op 11 oktober 1797 te Bovenkarspel (classis Enkhuizen), welk laatste beroep hij aannam. Op 26 november 1797 nam hij afscheid van de gemeente te Andijk. Op 3 december 1797 werd hij te Bovenkarspel bevestigd door zijn broer Ds. ***David*** *Leonardus van. der Hammen.* Op 30 juli 1802 werd hij beraepen te Ilpendam (classis Edam), welk beroep hij op 19 augustus 1802 aannam. Hij nam afscheid van Bovenkarspel op 10 oktober 1802. Op 24 oktober 1802 werd hij te Ilpendam bevestigd door zijn broer, Ds. ***David*** *Leonardus van der* Hammen. In september 1804 bedankte hij voor een beroep naar Sloten (classis Sneek). Op 20 augustus 1805 werd hij beroepen te Nijkerk (classis Nederveluwe), welk beroep hij aannam. Op 20 oktober 1805 nam hij afscheid van Ilpendam. Op 27 oktober 1805 werd hij te Nijkerk bevestigd door Ds. *J. Schoonderbeek*, zijn ambtgenoot aldaar. Hij werd te Nijkerk begraven op 18 april 1812 [55]. Na zijn overlijden hield Ds. ***Schoonderbeek*** een lijkrede over Rom. 14: 8.

De bibliotheek van Ds. Sumuel *Christiaan* van ***der*** Hammen werd, in opdracht van zijn weduwe (die universeel erfgename was), op 1 en 2 september 1812 te Nijkerk publiek verkocht (in 311 kavels) [56]. De bibliotheek bestond grotendeels uit theologische werken (waaronder veel preken) ; daarnaast wordt o.a. melding gemaakt van enkele historische wer'ken, reis- en plaatsbeschrijvingen, werken van Cats, Latijnse boeken en gravures. Onder de kopers waren verscheidene inwoners van Nijkerk (niet alleen de schoolmeester, de apotheker en de kleermaker, maar ook arbeiders, werksters, boeren en planters). Een aantal werken werd gekocht door Gerardus ***Jacobus van der*** *Hammen*, neef van Ds. Samuel Christiaan.

VId. *Dominicus Arnoldus van der Hammen*, ged. Hilvarenbeek 23 april 1730, schoolmeester te Casteren en koster en schoolmeester te Hilvarenbeek 1750, begr. ald. 31 okt. 1794, tr. Hilvarenbeek 28 okt. 1753 *Alida de Bosson,* ged. Hilvarenbeek 3 okt. 1722, † ald. 1 juni, begr. Tilburg 5 juni 1802, dr. van *Jacobus de Bosson*, schoolmeester en president schepen te Hilvarenbeek, en *Geertruij Helena de Bitter*.

Uit dit huwelijk:

1. *Rudolphus Marinus*, geb. Hilvarenbeek 7 okt., ged. ald. 13 okt. 1754, begr. Amsterdam (Westerkerk) 9 okt. 1780.

   Hij deed in december 1774 te Rotterdam belijdenis en ging op 28 oktober 1775 met attestatie naar Amsterdam. Bij zijn overlijden woonde hij op de hoek van de Prinsegracht en de Spiegelstraat.

2. *Gerardus Jacobus*, volgt VIIc.
3. *Sara*, geb. Hilvarenbeek 3 jan., ged. ald. 7 jan. 1759, † ald. 13 maart 1831, tr. Hilvarenbeek 26 juni 1791 *Peter Heymans*, geb. Vrijhoeve-Capelle 4 aug., ged. ald. 9 aug. 1761, oatvanger der directe belastingen en accijnsen te Hilvarenbeek, † ald. 11 juli 1832, zn. van *Hendrik Heymans* en *Adriana Verhagen*.
4. *Maria Catharina*, ged. Hilvarenbeek 24 aug. 1760, † Abcoude en Baambrugge 1 juni 1821, tr. le Kolhorn (kerk. ondertr. Amsterdam 20 jan. 1792) haar neef Ds. *Samuel Christiaan van der Hammen* (VIIb); tr. 2e Amsterdam 4 sept. 1814 *Willem Rebel*, geb. Amsterdam 14 nov., ged. ald. 16 nov. 1753, makelaar, † Amsterdam 9 juni 1832, zn. van *Gerbert Rebel* en *Catharina Cranendonk*; hij was weduwnaar van *Anna Jarman* en hertr. Amsterdam 14 april 1824 *Marie Elisabeth Elied. Clement* [57].

   Maria Catharina van der Hammen kwam op 10 januari 1782 met attestatie van Hilvarenbeek naar Amsterdam en woonde toen op de Prinsegracht. Bij haar ondertrouw in 1792 woonde zij eveneens op de Prinsegracht.

5. *Alida*, geb. Hilvarenbeek 16 dec., ged. ald. 19 dec. 1762, begr. ald. 14 jan. 1764.
6. *Jacobus Hermannus*, ged. Hilvarenbeek 4 nov. 1764, begr. ald. 8 april 1766.

VIIc. *Gerardus Jacobus van der Hammen*, ged. Hilvarenbeek 22 febr. 1756, rentenier te Amsterdam en later te Nijkerk, † Nijkerk 9 nov., begr. ald. 13 nov. 1827, tr. Nijkerk 30 juni 1807 *Geerfruida Scherpencamp*, geb. ald. 1 okt. 1769, † Nijkerk 4 febr. 1848, dr. van *Jacobus Scherpencamp* en *Geertruida Elgershuizen*.

Het is mij niet bekend wanneer *Gerardus Jacobus van der Hammen* zich te Amsterdam vestigde. In een

51. Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575-1875 ('s-Gravenhage, 1875), kolom 1154.
52. G.A. Leiden, Attestatieboek Pieterskerk, begonnen 1782.
53. G.A. Alkmaar, Archief Classis Alkmaar Ned. Herv. Kerk, 11 (Handelingen 1778-1795).
54. Gegevens met betrekking tot Ds. Samuel Christiaan. van der *Hammen* vindt men in het M.S. Borger (Universiteitsbibliotheek Amsterdam). Daarnaast raadpleegde ik het Archief van de Classis Alkmaar van de Ned. Herv. Kerk (G.A. Alkmaar) en het Archief van de Ned. Herv. Kerk te Nijkerk (ter plaatse, inv. no. 2 : Notulen Kerkeraad 1785-1816).
55. Hij woonde bij zijn overlijden in de Beekstraat, de tegenwoordige Catharinastraat; de Brede Beek stroomt onder de pastorie (thans no. 3) door (mededeling Mevr. J. Cozijnsen-Petersen, Nijkerk).
56. R.A.G., N.A. 1104 (Nijkerk, notaris Mr. E. G. **Ardesch) ,** akten 440, 441.
57. Zie ook: Gens Nostra, 24 (1969), 232. Ned. Patriciaat, 24 (1938) (genealogie Jarman). Ned. Leeuw, 54 (1936), 110, 144.

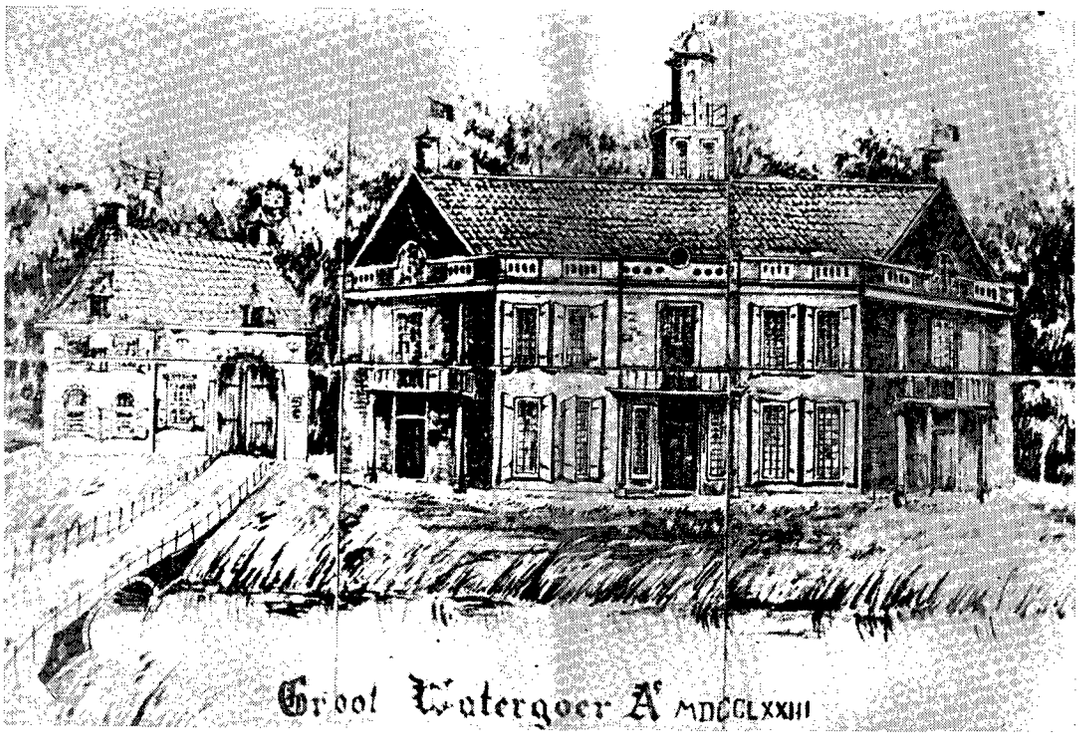

Het Huis Watergoor bij Nijkerk, anno 1773; het tableau is onder andere aanwezig in het gemeentearchief van Nijkerk.

Afb. 3. Foto in de collectie Mevrouw J. Cozijnsen-Petersen te Nijkerk.

brief van Ds. *Samuel Christiaan* ***van der Hammen*** aan Mr. ***Hugo Adriaan van*** *Bleiswijk* ***te*** Enkhuizen, d.d. 16 juli 1805 (hierboven reeds genoemd) [58], wordt vermeld dat ***Gerurdus*** *Jacobus* in die periode een reisje maakte door Friesland en Groningen, samen met Prof. ***Van de*** *Wijnpersse*. Hiermee is ongetwijfeld bedoeld *Samuel* Joannes *van* de *Wijnpersse* (1758—1842), hoogleraar in de wijsbegeerte te Groningen, predikant te Amsterdam en buitengewoon hoogleraar in de wijsbegeerte te Leiden [59].

Gerardus Jacobus woonde ten tijde van zijn huwelijk op de Singel bij de Lijnbaansteeg te Amsterdam. De familie van zijn echtgenote woonde te Nijkerk, hoewel het geslacht *Scherpencamp* afkomstig was van Wageningen. *Gijsbert* ***Scherpencamp*** (1691—1756), de grootvader van ***Geertruida, was*** in Wageningen geboren; hij trouwde in 1734 te Nijkerk met ***Gerritien*** *van* ***Coot*** (1708—1756), dochter uit een welgestelde Nijkerkse familie. ***Geertruidu Scherpencamp's*** moeder was een dochter van ***Rutger Elgershuyxen*** (1696-1763) en *Agnita Bessels* ***Rengers (1703-1768)*** [60].

In september 1812 kocht ***Gerardus Jacobus,*** zoals hierboven reeds vermeld, boeken uit de nalatenschap van zijn neef Ds. *Samuel Christiaan* ***van der*** *Hammen*. Daaronder bevonden zich niet alleen bundels preken en andere theologische boeken, maar ook werken van Cats, een boek over Rotterdam en gravures. Gerardus wordt in de akten met betrekking tot de veiling vermeld als "cultivateur" (waarschijnlijk is hier tabaksplanter bedoeld; dit kan niet meer dan een nevenbezigheid van hem geweest zijn); zijn voornamen worden in de akten abusievelijk geschreven als *Gerhardus* ***Johannes.*** Onder zijn nalatenschap bevond zich later inderdaad een partij tabak in bladen [61].

Op 29 december 1812 verkocht ***Gerurdus Jacobus*** (hij wordt opnieuw abusievelijk als *Gerhardus* ***Johannes*** vermeld), als gemachtigde van *Gerharda* **Scherpencanap,** rentenierster te Nijkerk (een ongehuwde zuster van ***Geertruida),*** partijen gezaagd hout, die zich bevonden op haar goed genaamd Ridderveld, gelegen bij Nijkerk onder het gehucht De Holk. ***Gerardus Jacobus,*** rentenier te Amsterdam, verbleef toen in zijn buitenhuis te Nijkerk [62].

Op 24 juli 1815 kocht ***Gerardus Jacobus*** op een publieke veiling te Amsterdam voor *f* 2500 het huis op de Singel aldaar, gelegen tussen de Lijnbaansteeg en de Spaarpotsteeg, dat hij tevoren in huur bewoond had (tegenwoordig no. 111). De makelaar *Willem Rebel* (zijn aanstaande zwager) was zijn gemachtigde [63].

Op 16 april 1822 kochten ***Gerurdus Jacobus van der Hamnaen*** en ***Geertruida*** Scherpencwnap, wonende te Amsterdam, gezamenlijk het Huis Watergoor te Nijkerk, voor *f* 20.000, van *Alexander Carel* ***Jacob*** *Schimmelpenninck* **van der Oye,** lid van de ridderschap van

58. Archiefdienst Westfriese Gemeenten, Hoorn, bergnummer 1656a.

59. A. J. van der Aa, Biografisch Woordenboek der Nederlanden, 7, 152. De Nederlandsche Leeuw, 5 (1887), 28.
Anna Elisabeth van de *Wijnpersse,* dochter van Samuel Joannes, trouwde in 1824 met Ds. ***Arnoldus Lucas*** *Everwijn.* Laatstgenoemde was een zoon van *Angenita* ***Scherpencamp*** (een zuster van ***Geertruida)*** die gehuwd was met Ds. *Jan Everwijn.*

60. R.A.G., Familiearchief Colenbrander, 60 (= Familiearchief Scherpencamp, 5).

61. R.A.G., N.A. 1104, akten nos. 440, 441. De Nijkerkse tabak was van zeer goede kwaliteit en leverde rijke winsten op. Hieraan herinnert de preekstoel in de Herv. Kerk met fraai houtsnijwerk (gestyleerde tabaksbladeren) ; in de consistorie bevindt zich een wandbord waarop vermeld staat dat ***Jacobus*** *Scherpencamp* en ***Wynundt Berghuys*** M.D., kerkmeesters, in 1789 de preekstoel hebben doen vervaardigen tot meerdere luister der kerk. Zie over de Nijkerkse tabak de volgende twee werken: P. de Zeeuw J. G.zn., Nijkerk door de Eeuwen heen, Een kort Verhaal over de Geschiedenis van Nijkerk op de Veluwe (Nijkerk, 1963) (pp. 37-38); H. K. Roessingh, Inlandse Tabak, Expansie en Contractie van een Handelsgewas in de 17e en 18e Eeuw in Nederland (Wageningen, 1976).

62. R.A.G., N.A. 1104 (Nijkerk, notaris Mr. E. G. Ardesch), akte 538.

63. G.A. Amsterdam, N.A. 19109 (notaris Joannes van Riet), akten nos. 357, 448.

Gelderland, wonende te 's-Gravenhage. Laatstgenoemde had als gemachtigde zijn oom ***Wilt Gerrit Jan van Rhemen,*** hoofdschout van Veluwezoom, wonende op de Geldersche Toren te Dieren% Het Huis Watergoor (afb. 3) wordt al in 1377 vermeld; het was achtereenvolgens in het bezit van de geslachten ***Van Aller, Van Furstenburch,*** *Sluysken* en ***Schimmelpenninck van der Oye.*** Watergoor was aanvankelijk een kasteel [65]. Op 10 juni 1822 verpachtte ***Gerardus Jacobus*** het grasgewas en de nawei op Watergoor over dat jaar [66].

Gerardus Jacobus van *der* Hammen overleed op Huize Watergoor na een hevige "zinkings-ziekte" van dertien dagen.-In de Burgerlijke Stand van Nijkerk en in een familie-annonce wordt abusievelijk vermeld dat hij ruim 73 jaar was (hij was ruim 71 jaar oud).

Gerardus Jacobus van der Hammen en ***Geertruida Scherpencamp*** waren gehuwd in gemeenschap van winst en verlies. De huwelijkse voorwaarden waren opgemaakt te Nijkerk op 2 juni 1807. Er was geen testament, maar er waren twee codicillen. Sara van ***der Hammen,*** enige overgebleven zuster van Gerardus ***Jacobus,*** was zijn erfgename (zij was te Nijkerk vertegenwoordigd door haar zoon ***Dominicus*** *Arnoldus Heijmans).* Er waren diverse bepalingen ter bescherming van de langstlevende der echtgenoten, waardoor ***Geertruida Scherpencamp*** tolt haar dood in het onverdeelde bezit kon blijven van het Huis Watergoor met het meubilair. De inventaris van de nalatenschap werd opgemaakt in de periode 15-18 januari 1828 [67].

De akte van boedelscheiding is gedateerd 10 maart 1828 [68]. Daarin wordt melding gemaakt van het huis op de Singel te Amsterdam, tussen de Spaarpotsteeg en de Lijnbaansteeg, de buitenplaats Watergoor of Groot Watergoor, gelegen te Nijkerk aan de Vaart, en bestaande uit "een heerenhuizinge met koetshuis, stallinge en verder getimmer benevens tuinen, grachten, bosch, cingels en allee naar de Vaart", en diverse landerijen en verspreid onroerend goed te Nijkerk, effecten, meubilaire en verdere gerede goederen en contant geld. Beide echtgenoten waren welgesteld. Niet onvermeld mag blijven dat *Gerardus* ***Jacobus*** in het bezit was van een verrekijker en een telescoop; hij had bovendien een welvoorziene' garderobe.

Geertruida ***Scherpencamp*** overleed op het Huis Watergoor; zij had daar, na de dood van haar echtgenoot, nog meer dan twintig jaar gewoond, samen met haar dienstbode *Petertje* ***Ruiters*** uit Barneveld [69].

De scheiding en deling van de nalatenschap van ***Geertruida*** *Scherpencamp* had plaats op 14 februari (effecten en goederen), 29 april (vaste-goederen) en 29 september 1848 (liquidatie) 70. Het Huis Watergoor werd op 27 april 1848 verkocht aan ***Wulfert van den Tweel,*** een boer uit Stoutenburg, die het huis liet afbreken, de bomen liet omhakken en het koetshuis tot boerderij liet ombouwen. Erfgenamen van *Geertruida* ***Scherpencamp*** waren de kinderen van haar overleden zuster ***Angenita,*** die gehuwd was geweest met Ds. ***Jan Everwijn*** [71]. De erfgenamen van Gerardus ***Jacobus van der*** Hammen (de nakomelingen van zijn zuster Sara) ontvingen de helft van datgene wat onverdeeld gebleven was. Als nakomelingen van Sara van der ***Hammen*** worden genoemd: haar kinderen Ds. ***Hendrik*** Adriaan *Heymans,* Hervormd predikant te Budel, en ***Dominicus Arnoldus Heymans,*** grondeigenaar te Hilvarenbeek, en de kinderen van haar overleden dochter ***Arnolda Anna*** *Heymans* die getrouwd geweest was met Ds. Gerard *van Bronckhorst,* Hervormd predikant te Vierlingsbeek.

64. R.A.G., N.A. 1114 (Nijkerk, notaris, Mr. E. G. Ardesch) , akte 58.
65. Geschiedenis van het Kasteel "Groot Watergoor" te Nijkerk. — Anoniem typescript in de Collectie Mevr. J. Coeijnsen-Petersen, Nijkerk. Van het Huis Watergoor zijn, behalve het tegeltableau, nog twee afbeeldingen bekend, t.w. een tekening van J. Stellingwerf, ca. 1720 (Rijksbureau ***voor*** Kunsthistorische Documentatie, 's-Gravenhage), en een fraaie tekening van W. Hendriks, 1782 (Rijksprentenkabinet, Amsterdam). Op laatstgenoemde tekening ziet men ***o.a.*** de achterzijde van het koetshuis (op het tegeltableau bevindt het koetshuis zich aan de linkerzijde).
66. R.A.G., N.A. 1114 (Nijkerk, notaris Mr. E. G. Ardesch), akte 79.
67. R.A.G., N.A. 1126 (Nijkerk, notaris A. D. S. Colenbrander), akte 46.
68. R.A.G., N.A. 1126, akte 80.
69. Geschiedenis van het Kasteel "Groot Watergoor" te Nijkerk, p. ll.
70. R.A.G., Familiearchief Colenbrander, 60.
71. R.A.G., N.A. 3869 (Nijkerk, notaris A. D. S. Colenbrander), akten 3981, 3994, 3996 en 4001.

KORTE MEDEDELINGEN.

De oudste generaties van het geslacht Van der Burch (1945/'46, kol. 182-190).

In het decembernummer van De Ned. Leeuw in 1945 verscheen van de hand van J. P. de Man een artikel over de oudste generaties van het geslacht *Van der Burch.* In dit artikel wordt een testament van *Dirk Heyn Tou* behandeld, dat dateert van 20 april 1535 (arch. Graven v. Holl., inv. nr. 726, cap. Zeeland en Voorne, f. 36 vo.). In dit testament blijft de naam van *Dirk Heyn's* eerste echtgenote onvermeld.

Onlangs vond ik bij toeval een ouder testament van *Dirk Heyn Tou,* waarin zij wel wordt genoemd. Het dateert van 29 oktober 1532 en is te vinden in het archief van de weeskamer van 's-Gravenhage, inv. nr. 91. Dit deel bevat o.a. bewijzen van uitkoop over de jaren 1534-1551 en is gebonden in het bedoelde testament. Een smalle reep is weggesneden waardoor per regel enkele woorden ontbreken. Wel te lezen is echter: „... gehadt zijn drie kinderen geprocreëert bij *Meynsken Claesdochter* zijn erfgenamen als *Cornelis Dircxz, Ermken Dircx dochter* ende *Nyesken* ...".

Voor het overige 'bevat dit testament niet veel nieuws. Ook hier is sprake van *Mariken Goverfsdochter,* die een legaat krijgt. Haar moeder blijkt nu *Ariaen Dircxdochter* te heten. In het testament van 1535 wordt *Mariken Govertsdochter* duidelijk een dochter genoemd van *Dirk Heyn Tou.* Omdat het testament in de weeskamer van 's-Gravenhage bewaard is en omdat het werd opgemaakt ten huize van *Govert Huybregts* te 's-Gravenhage, mogen we wellicht aannemen dat hij de echtgenoot was van *Ariaen Dircxdochter.*

F. J. VAN ROOIJEN.

De voorouders van Pieter van Vollenhoven (1965, kol. 102).

Eén onzer cliënten, de heer Martin Saris, bracht tot onze attentie dat in de publicatie van de kwartierstaat van Mr. *Pieter van Vollenhoven* een fout is gemaakt, die verbetering behoeft.

De onder kwartiernummer 14 opgevoerde Mr. *Hendrik Jacob Kann,* geb. 's-Hertogenbosch 18 mei 1839 als *Hirschel Kann* (wijziging voornaam *Hirschel* in *Hendrik Jacob* bij beschikking Arr. Rb. Leiden d.d. 3 juli 1875), is niet de zoon van *Johannes Kann,* maar van *Jacob Kann,* geb. 's-Gravenhage 17 okt. 1812. Laatstgenoemde overleed als echtgenoot van *Amalia de Jonge* te 's-Hertogenbosch 9 juni 1865 in de ouderdam van 52 jaar.

Jacob Kann is een zoon van *Hirschel Kann* (geb. 's-Gravenhage als zoon van *Lazarus Beer Kann* en *Duifje Cohen)* en *Berenice Hartog* (geb. als *Berenice Jacob Pinto* te Amsterdam als dochter van *Jacob Pinto* en *Livia zur Kann).*

JOHN VAN WEZEP.

Van Wijn (1981, kol. 345-377).

Kol. 356/357: Gerrit *Jansz.* van *Wijn* (gen. IIIc) en *Volckgen Leendertsdr.* lieten op 20 april 1636 te 's-Gravenzande nog een zoon *Pieter* dopen.

Kol. 363: Het overlijden van *Clara (van) Overduyn* (gen. Vd) kan niet aangegeven zijn op 9 sept. 1725. Zij verkocht nog op 16 jan. 1736 vier huisjes aan de Uijterstegracht te 's-Gravenhage (G.A. 's-Gravenhage, transp. reg. volgnr. 1008). Zij is overleden 's-Gravenhage 20 maart 1738.

Kol. 364: Het overlijden van *Hendrick van Outheusden* (gen. Vd, 3) kan niet aangegeven zijn op 21 okt. 1719, aangezien de jongste van zijn in totaal elf kinderen geboren werd te 's-Gravenhage op 13 aug. 1730.

FRANK J. C. SMULDERS.

BOEKBESPREKING.

J. A. Coldeweij, De Heren van Kuyc 1096-1400), Tilburg 1981.

Op 27 januari 1982 promoveerde J. A. Coldeweij bij Prof. Dr. A. E. Cohen aan de Rijksuniversiteit te Leiden op zijn studie over de heren *van Kuyc*. Hij beschrijft hierin de geschiedenis' van de heren *van Kuyc*, vanaf de vroegste, uit de elfde eeuw daterende vermeldingen van dit geslacht tot aan de laatste vrouwe *van Kuyc, Johanna*, die in december 1400 haar rechten op het Land van Cuijk en de stad Grave afstond aan hertog *Willem I van Gelre*. De eerste en tot nu toe enige monografie over het land en de heren *van Cuijk* van de hand van J. J. F. Wap dateert van 1858. In 1968 stelde H. B. M. Essink zijn onderzoek naar absolute rechten van de heren van Cuijk in het licht, een rechtshistorische studie van het Land van Cuijk en de stad Grave. Coldeweij's moderne historische verhandeling 'over de heren *van Kuyc* voorziet dus zeker in een lacune.

De auteur heeft zijn werk gebaseerd op een omvangrijk arsenaal aan wat ik externe gegevens zou willen noemen. Het archief dat de heren *van Kuyc* hebben gevormd, is tijdens de Tachtigjarige oorlog naar Gennep overgebracht, waar het door brand verloren is gegaan. Het is geen geringe prestatie om, bij ontstentenis, van dit archief, de gegevens over de heren *van Kuyc* van her en der bijeen te brengen. De lijst van de geraadpleegde bronnen en literatuur is bepaald indrukwekkend. Het verbaast dan ook niet dat de auteur in zijn Woord vooraf meedeelt twintig jaar met deze studie bezig geweest te zijn.

Het Land van Cuijk, gelegen aan een bocht in de Maas en ingeklemd tussen de territoriale vorstendommen Brabant en Gelre, was een rijksonmiddellijk leen: (de stad) Grave bezaten de heren *van Kuyc* er als allodium. Daarnaast bezaten zij goederen in de Neder-Betuwe, o.a. (Gelder)Malsen, in het Nedersticht, in de heerlijkheden Amstel en Woerden, in het baljuwschap Rijnland in en om Rijnsaterwoude benevens het burggraafschap van Leiden; zij hadden een allodium bij Namen en waren voorts leenmannen van de aartsbisschop *wan Keulen*, de hertog *van Brabant* en de graaf *van Gelre*. Door huwelijk verwierven de heren *van Kuyc* nog tal van andere goederen en rechten, terwijl zij daardoor tevens gelieerd raakten aan talrijke, veelal hoog-adellijke geslachten. En als rijksgroten én als vermogende nobiles gingen de heren

van Kuyc dan ook allengs een vooraanstaande plaats bekleden in de Nederlanden en in de politiek van het Duitse rijk. In de persoon van *Jan I van Kuyc* (1254-1308) bereikten de heren *van Kuyc* daarin een hoogtepunt. Hij was een invloedrijk man, die de eerste plaats innam in de hertogelijke raad in Brabant en tevens voor een vast jaargeld als zaakwaarnemer van koning *Eduard I van Engeland* op het vasteland fungeerde: uit dien hoodde was hij nauw betrokken bij de ingrijpende politieke wending, die leidde tot de gevangenname van en de moord op graaf Floris *V* in juni 1296. *Jan I van Kuyc* raakte geverseerd in vrijwel alle politieke en militaire aangelegenheden van zijn tijd in deze contreien en als zodanig heeft hij zijn hand overspeeld. Zijn kleinzoon en opvolger *Jan II van Kuyc* (1308-1319) bleef met schulden zitten: bij hem begint zich de neergang van het geslacht *Van Kuyc* af te tekenen. Zijn oom *Otto* kon als heer *van Kuyc* (1319-1350) weliswaar *Jan I van Kuyc* nog evenaren. Ook hij behoorde tot de voornaamste leden van de hertogelijke raad in Brabant en hij werd zelfs lid van de curia regis van *Eduard III van Engeland*, waardoor hij een voornaam aandeel kreeg in de voorbereidingen en voering van de oorlog tegen Frankrijk die later de Honderdjarige oorlog zou gaan heten. Maar om in zijn behoefte aan geldmiddelen te voorzien zag *Otto van Kuyc* zich genoodzaakt goederen en rechten te verkopen, te verpanden of in leen op te dragen. Zo verkocht hij in 1319 en 1326-1327 goederen in het Nedersticht en de voormalige heerlijkheden Amstel en Woerden aan graaf *Willem III van Henegouwen-Holland*; in juni 1323 heeft hij zijn allodium Grave aan hertog *Jan III van Brabant* opgedragen en in leen terug ontvangen. Het euvel van de schulden werd geërfd door *Jan III van Kuyc*, die in 1352 het Land van Cuijk en de stad Grave verkocht of verpandde aan *Jan van Wijtvliet*, een bastaardzoon van hertog *Jan II van* Brabant. Met geweld kon *Jan III van Kuyc* in 1356 de heerlijkheid Cuijk en de stad Grave weer in bezit nemen. Dit impliceerde intussen wel dat hij nu ook voor de heerlijkheid Cuijk een leenverhouding met de hertog *van Brabant* moest aagaan, hetgeen een verdere verzwakking van de positie van de heren *van Kuyc* betekende. De zwakke opvolgers van *Jan III van Kuyc* konden uiteindelijk de ondergang niet afwentelen. In 1386-1388 werden het Land van Cuijk en de stad Grave, niet in de laatste plaats vanwege hun strategisch belangrijke ligging, de inzet van een oorlog tussen de hertogen *van Brabant* en *Gelre*. Door toedoen van hertog *Philip van Bourgondië* kon de dreiging toen nog worden afgewend. Door middel van een nieuw conflict (1397) en een handig uitgevoerde huwelijkspolitiek kreeg tenslotte hertog *Willem I* de heerlijkheid Cuijk en de stad Grave in handen. Zowel de spreiding van hun goederenbezit als de ligging van het Land van Cuijk tussen Brabant en Gelre gaven aan de positie van de eens zo invloedrijke heren *van Kuyc* een wankele basis, toen (naburige) landsheren een politiek van territoriale expansie gingen bedrijven die gericht was op de uitschakeling van kleinere zelfstandige heren. De geschiedenis van de heren *van Kuyc* illustreert deze ontwikkeling eens te meer.

In de inleiding zegt de auteur dat hij in dit boek de faits et gestes van de heren *van Kuyc* heeft willen geven, "Deze studie streeft ernaar", zo stelt hij daar, "een bijdrage te leveren die in verband met de genealogische samenhang van de leden van het geslacht *van Kuyc*, de invloed en daarmee het belang van deze dynasten op de staatkundige ontwikkeling van de Nederlanden en aangrenzende gebieden van de elfde tot de vijftiende eeuw in het licht stelt". De beoogde genealo-

gische samenhang wordt in dit boek zeker gegeven. Eigenlijk is de methode die de auteur hierin volgt, niet anders dan die men in dit tijdschrift gewoon is aan te houden. Na behandeling van gegevens van genealogische aard, beschrijft de auteur vervolgens in chronologische volgorde de oorkonden en andere gegevens uit geschreven bronnen met betrekking tot de desbetreffende heer van *Kuyc* en zijn bezit. Hij heeft daarbij echter een onderverdeling aangebracht naar landstreek of vorst (endom), achtereenvolgens dus de betrekking met de rooms-koning, de aartsbisschop *van* ***Keulen,*** (de hertog ***van) Brabant,*** de koning *van* ***Engeland*** en zo verder, Dit schema doet hier en daar geforceerd aan. Zo bijvoorbeeld op p. 48, waar de auteur de paragraaf over ***Hendrik II van Kuyc*** en zijn betrekkingen met Holland en Gelre aanvangt met de woorden dat betrekkingen van ***Hendrik II van Kuyc*** met Holland ternauwernood hebben bestaan. Anderzijds is door dit schema de geschiedenis van de heren ***van Kuyc*** verknipt geraakt. Dezelfde gebeurtenis of zaak wordt doorgaans op verschillende plaatsen besproken, waardoor de samenhang in het gedrang is geraakt. Ik wil dit met twee voorbeelden illustreren: ze betreffen beide ***Jan I van Kuyc.***

Op pp. 78-79 bespreekt de auteur het aandeel van *Jan I* ***van Kuyc,*** die zoals gezegd als verbindingsagent voor koning ***Eduard I van Engeland*** op het vasteland fungeerde, in de gevangenname van graaf ***Floris V*** in het kader van *Jan*'s betrekkingen met Engeland. Op p. 86 e.v. bespreekt hij dezelfde politieke ontwikkeling weer, maar nu in het kader van de betrekkingen van *Jan I* ***van Kuyc*** met Holland. De hierbij aangevoerde gegevens zijn deels dezelfde, deels vullen ze elkaar aan. Waarom is hiervan niet één samenhangend verhaal gemaakt? Dan zou stellig deze passage van het boek aan waarde gewonnen hebben, niet in de laatste plaats door de 'talrijke en deels onbekende feiten die bijeen zijn gebracht. Het andere voorbeeld betreft de betrekkingen van *Jan I* met Gelre. In noot 85 op p. 72 wordt vermeld dat *Jan I van Kuyc* versterkingen om Grave aanbracht, hetgeen leidde tot een conflict met de graaf ***van*** *Gelre*. Deze gebeurtenis wordt ook besproken op p. 84 in het kader van *Jan*'s betrekkingen met Holland, maas de behandeling daarvan ontbreekt evenwel op p. 102, waar zijn verhouding tot Gelre in dit tijdvak wordt beschreven. Met andere woorden, de gekozen benadering om de betekenis van de heren ***van Kuyc*** inzake de staatkundige ontwikkeling in de Nederlanden en aangrenzende gebieden te schetsen, heeft niet geleid tot een samenhangend beeld van die ontwikkeling zelf. Mogelijk is de auteur zich hiervan bewust geweest, want in zijn inleidingen, slotalinea's en -paragrafen probeert hij tot samenvattingen en een generaliserend beeld te komen, maar wat mij betreft hadden deze passages, langer en breder mogen uitvallen. Doordat ook gegevens over de heren ***van Kuyc*** en hun goederenbezit geïsoleerd staan, zag de auteur zich op sommige plaatsen genoodzaakt te volstaan met een loutere opsomming van de voorhanden oorkonden. Deze passages kunnen niet als een verrijking van de historiografie worden beschouwd, al valt het streven van de auteur naar volledigheid te appreciëren.

Het boek van Coldeweij begint echt interessant te worden bij de verhandeling over *Jan I* ***van Kuyc,*** daar er over hem en de opvolgende heren ***van Kuyc*** voldoende materiaal voorhanden is voor een meer dan voornamelijk hypothetische beschrijving. Hij geeft een deskundige, kritische analyse van de beschikbare oorkonden, waarvan hij er elf op voorbeeldige wijze als bijlage heeft uitgegeven. Het gehele werk is gebaseerd op extensief archiefonderzoek, niet alleen in Nederland en België, maar ook in Londen, Wenen, Düsseldorf en elders. Aangezien er op deze wijze veel, zo niet alles over de heren en het geslacht ***van Kuyc*** bijeen is gebracht, zal dit boek vooral als naslagwerk waardevol1 blijven. Tot slot zij vermeld, dat in deze studie alleen een beknopt genealogisch overzicht van het geslacht *van* ***Kuyc*** is opgenomen (pp. 226-236): de auteur is voornemens om, in samenwerking met H. J. J. Vermeulen, de volledige genealogie van dit geslacht te publiceren in De Nederlandsche Leeuw. Dit proefschrift verscheen als vijftigste deel van de Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland. Het boek is verkrijgbaar bij de Stichting Zuidelijk Historisch Contact, p/a Hogeschoollaan 225, 5037 GC Tilburg, voor *f* 48,—.

DR. H. M. BROKKEN.

H. J. J. Vermeulen, Jan van Valkenburg, heer van Born en Sittard, Herpen en Uden, ridder, 1314—1356. Uitgeverij Historie, Nijmegen 1980; offset, 213 blz. met afbeeldingen en genealogische tabellen, waarvan één los achterin.

Bij een genealogisch onderzoek naar het adellijk geslacht ***Van Cuyk-Van Herpen*** stuitte de auteur op de persoon van ***Jan van Valkenburg,*** afstammeling van de genoemde familie in de vrouwelijke lijn. Betreffende deze ridder, die van omstreeks 1280 tot 1356 heeft geleefd en die behalve van Born, Herpen, Sittard en Uden ook nog heer is geweest van Heerlen, kwam een zo grote hoeveelheid materiaal aan het licht dat de auteur daarin aanleiding vond voor ***een*** aparte genealogische publicatie. Het oudste stuk dat ons ***Jan van Valkenburg*** leert kennen dateert overigens van 1314; zulks verklaart de periodisering vervat in de titel van het boek.

Het uitgangspunt van de schrijver wordt gevormd door de personen van ***Jan van Valkenburg*** en van diens beide echtgenoten. Tevens, schenkt de heer Vermeulen ruime aandacht aan hun ouders en kinderen waarnaast hun overige bloed- en aanverwanten evenmin onbesproken blijven: de aan de studie toegevoegde index (waarover hieronder meer) telt ca. 800 persoonsnamen.

Men kan zich uiteraard de vraag stellen welk nut dit zo heel ver doorgevoerde onderzoek, in het bijzonder naar die aanverwanten van ***Jan van Valkenburg,*** met zich meebrengt voor de kennis van dit geslacht. De beantwoording daarvan is in een boekbespreking niet op zijn plaats: wij mogen uitsluitend beoordelen of de auteur de oplossing van zijn problemen al of niet heeft gevonden door een adequate toepassing van de hulpmiddelen der mediëvistiek. Welnu, die heeft hij op de vereiste wijze aangewend.

Met prijzenswaardige ijver heeft de heer Vermeulen er naar gestreefd om voor zelfs de geringste genealogische conclusie ten minste één maar zo mogelijk verscheidene argumenten aan te voeren. Ieder dier bewijsgronden heeft hij met grote precisie willen adstrueren: het notenapparaat verwijst de lezer voortdurend naar oorkondenboeken en regestenlijsten zo niet naar de archieven zelf. Eerst bij ontstentenis van gegevens uit dergelijk materiaal af te leiden, richt de auteur onze aandacht op verhalende bronnen. Bij de interpretatie van deze bewijsstukken (veelal oorkonden) toont de heer Vermeulen zijn diepgaande kennis van het middeleeuwse familie- en leenrecht. Een zeer gedetailleerde 'bespreking van de zegels van *Jan van Valkenburg* en van dertien van diens verwanten

alsmede een aantal opmerkingen over de door deze heren uitgeoefende muntslag worden aan het genealogische materiaal toegevoegd.

Waar het het streven van de heer Vermeulen betreft om elke gevolgtrekking van een op archiefstukken berustende bewijsvoering te voorzien, mag deze publicatie iedere genealoog tot voorbeeld strekken.

Minder gelukkig echter ben ik met de vorm waarin de auteur zijn onderzoeksresultaten gegoten heeft. Het 213 bladzijden omvattende boek valt in twee delen uiteen, ieder met zijn eigen notenapparaat doch voorzien van één gemeenschappelijke index, voorts één regestenlijst die in feite uit een half dozijn synchrone maar achter elkaar afgedrukte regestenlijstjes werd opgebouwd benevens zestien (ongepagineerde) bladzijden gevuld met afbeeldingen van 32 zegels waarvan de onderlinge volgorde mij evenwel niet duidelijk werd. Een apart bibliografisch overzicht ontbreekt. Op die manier wordt het een hele rompslomp om de gegevens zoals door de auteur aangevoerd aan de 'hand van diens bewijsmateriaal op juistheid en volledigheid te controleren

Een nog ernstiger bezwaar tegen dit boek moet ik ontlenen aan de kwaliteit van de reeds genoemde index. Die lezer die niet speciaal in de persoon van *Jan van Valkenburg* is geinteresseerd doch wel in diens stand- en tijdgenoten — m.a.w. iedere onderzoeker die zich bezig houdt met een 14de-eeuwse adelsgenealogie — zal Vermeulens werk in eerste instantie vermoedelijk benaderen met behulp van de index. Deze index — 't moet dan maar gezegd — voldoet slechts aan middelmatige eisen. Ten voorbeeld zij vermeld dat de index nog als eens verwijst naar de bladzijden 81 t/m 96, pagina's die in het werk niet voorkomen, althans niet als tekstpagina's (blz. 81—96 bleven ongepagineerd en tonen de reeds genoemde afbeeldingen van de zegels: de index heeft daarmede geen verband). Van de voorts ca. 40 steekproeven die ik nam (,,wordt de op een bepaalde bladzijde gelezen naam inderdaad met de juiste verwijzing in de index aangetroffen?'') leidde misschien wel de helft tot een teleurstelling: nu eens ontbrak zo'n verwijzing geheel en al, dan weer waren verwijzingen naar gelijknamige personen onderling verwisseld. Aan het feitelijke nuttige effect van dit in beginsel zo 'overwogen opgezette boek wordt daarmede stellig afbreuk gedaan.

Het boek is voor ƒ 45,50 te bestellen hetzij via de boekhandel, hetzij rechtstreeks bij de uitgever. Verzendkosten komen hierbij.

H. R. VAN OMMEREN.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Langerack-Boot (1970, 93). In de mededeling betreffende *Dirck Cornelisz. Langerack* alias *Arckel,* oppert wijlen de heer H. van Hoogdalem Hzn. de mogelijkheid dat *Dirck's* eerste echtgenote *Ariaentgen Pietersdr.,* afkomstig van Geertruidenberg, zou stammen uit een geslacht *Boot.* Hun vermoedelijk oudste dochter *Cornelia* huwde 5 juni 1645 te Dordrecht met de scheepstimmerman *Esaias Dircksen,* die zich later *Boot* noemde. Hieruit: *Boot* te Gorinchem (Ned. Patr. 1914 en 1956). Bij onderzoek in het Rechterlijk Archief van Geertruidenberg (R.A. Gb.) werd een aantal gegevens aangetroffen betreffende *Ariaentgen Pietersdr.* en haar naaste familieleden.

Op 18 mei 1618 compareerden voor schepenen van Geertruidenberg: "Roelof *Sanders,* backer ende borger deser stede, weduwnaar van *Grietgen Jacobsdr.,* geassisteert met d'eersame *Johan Willemsen Schuyfhill,* jegenwoirdich schepenpresident, ende *Cornelis van Nispen,* als oudtschepen deser stede, ter eenre, ende *Susanna* ende *Maeyken Pieters Lambrechtsdochters,* geprocreërt bij den voorn (oemden) *Grietgen Jacobsdr.,* geassisteert met *Adriaen Lambrechts,* hennen vaderlijcken oom ende voocht, ende *Dirck Cornelisz. Langerack,* als man ende voocht van *Adriaentgen Pieter Lambertsdr.* ende in dier qualiteyt hennen behoudtbroeder van den halven bedde, met *Joost Willemssen van Sundert,* jegenwoirdich borgemeester deser voorn (oemden) stede, ter anderen sijden", in verband met deling van de goederen van *Grietgen Jacobsdr.* (R.A. Gb. 21, folio 5).

Peeter Lambrechtszn. van Cappel, bakker (R.A. Gb. 13, fol. 7, 26 juni 1586), verkoopt middels procuratie in 1592 al zijn goederen tot Cappel (R.A. Gb. 14, fol. 68 v, 1 febr.). Hij huwde vóór of in 1590 *Mariken Herbertsdr. Pijll,* ("*Peeter Lambrechtszn.,* backer binnen deser stede, constitueert *Ghijsbrecht Pijl1* sijne huysvrouwen broeder, woonende binnen Schoonhoven, om een rente te transporteren" (R.A. Gb. 14, fol. 37, 24 okt. 1590), overleden vóór 23 nov. 1593. Op deze datum werd, volgens vermelding in R.A. Gb. 18, fol. 79 v, 14 juli 1603 (zie onder), "seker accoirt oft contract van aenneminghe" gemaakt, voor drie onmondige weeskinderen.

Peeter Lambrechtszn. van Cappel hertrouwde *Grietgen Jacobsdr.* Op 14 juli 1603 compareerden voor schepenen, *"Grietgen Jacobsdr.* eertijts weduwe van wijlen *Peeter Lambrechtszn. van Cappel* ende jegenwoirdich huysvrouw van *Roeloff Sanders,* backer ..., ter eenre, ende *Adriaen Lambrechtszn.* als vaderlijcke oom met *Ghysbrecht, Joost* ende *Henrick Pyll Herbertszn.* als moederlijcke oomen ende naeste bloetvoochden van de dry weeskinderen des voirs. *Peeter Lambrechtszn.* geprocreërt bij wijlen *Mariken Herbertsdr.* tsamen ter andre sijden", voor het maken van "seker accoort, contract oft affscheyt soo wel nopende de dry weeskinderen vaderlijcke als moederlijcke goederen". De drie kinderen zullen worden opgevoed door *Grietgen Jacobsdr.* en *Roelof Sanders* (R.A. Gb. 18, fol. 79 v.)

In 1604 (RA. Gb. 18, fol. 100, 3 april) nemen *Grietgen Jacobsdr.* en *Roelof Sanders op* zich de twee kinderen van *Grietgen Jacobsdr.* bij *Peeter Lambrechtszn.,* met name *Susanna,* circa 8 jaar, en *Maeyken Peeters,* circa 5 jaar, tot mondigheid te alimenteren. *Grietgen Jacobsdr.* overleed vóór of in 1618 (R.A. Gb. 21, fol. 5, 18 mei). *Roelof Sanders* hertrouwde 11 nov 1620 (ondertr. 20 okt.) te Geertruidenberg met *Maeyken Cornelisdr.,* j.d. van Oosterhout. *Susanna Peter Lambrechtsdr.* trouwde 17 juni 1618 (ondertr. 20 mei) te Geertruidenberg met *Nicolaes Keyser,* van Aerle (of Arel) in't lant van Luxenborch, soldaat onder Capiteyn Johan Tassaert. *Maeyken Peter Lambrechtsdr.,* overleden tussen 18 mei en 21 sept. 1618 (R.A. Gb. 21, fol. 5, marge), was gehuwd met *Cornelis Janszn.,* welke 15 juni 1626 verklaarde door *Roelof Sanders* voldaan te zijn uit de goederen van *Grietgen Jacobsdr.*

Van de drie kinderen van *Peeter Lambrechtszn. van Cappel* bij *Mariken Herbertsdr. Pyll,* die in 1603 nog in leven waren, blijkt alleen *Adriaentgen,* in 1611 gehuwd met *Dirck Corneliszn. Langerack,* in 1618 nog te 'delen in de goederen van haar overleden stiefmoeder *Grietgen Jacobsdr.*

Relatie van *Peeter Lambrechtszn. van Cappel* moet worden verondersteld met de in een akte van 4 jan. 1627 optredende

Adriaentgen, *Susanna* en ***Maeyken Petersdr.*** (R.A. Gb. 22, fol. 1 v.): voor schepenen van Geertruidenberg compareerden: ***Jan Peetersz. van Ouwerkerck,*** kleermaker te Geertruidenberg, gehuwd met ***Maeyken Pietersdr.,*** voor hem zelf en als "behoudtoom" en voogd over het weeskind van *Susanna Pieters* en ***Adriaen Peeters*** *Greef,* idem over het weeskind van ***Lysken Peetersdr.*** en ***Willem*** *Hendra,* idem over de twee weeskinderen van ***Michiel Reynaert*** (toeziend voogd) en ***Adriaentgen Pietersdr.,*** allen erfgenamen van ***Huymen*** *Peeterszn.,* commies van de legerschepen, voor de ene helft, en ***Maeyken*** *Joosten,* j.d. woaende op het Bagynhoff tot Breda, geassisteert met ***Adriaen*** *Vervoort,* ***Dingeman Daniels*** wonende tot Drimmelen als oom en voogd van het weeskind van ***Thonis*** *Danielszn.* en ***Huybertgen Adriaensdr.,*** samen erfgenamen van *Lyntgen* ***Adriaensdr.,*** weduwe van voorn. ***Huymen*** *Peeterszn.* voor de andere helft, voor het transport van een huis in de Koestraat te Geertruidenberg.

De in de bovengenoemde akte optredende ***Adriaen*** *Vervoort* wordt in 1625 (R.A. Gb. 21, fol. 214, 13 nov.) vermeld als man en voogd van ***Maeyken Lambrechtsdr. van Dongen,*** bij de erfgenamen van ***Jacobmyna de Bout,*** het weeskind van ***Pietronella Lambrechtsdr. van Dongen*** bij ***Adriaen Aertsz. de*** *Bout,* beiden overleden. ***Adriaen Aertsz. de Boute,*** "van Tilborch, brouwersgeselle", trouwde 3 nov. 1619 (ondertr. 20 okt.) ***Petronelle Lambrechtsdr.,*** "van Geertruydenbergh".

Mogelijk zijn ***Pietronella*** en ***Maeyken Lambrechtsdr. van Dongen*** zusters' van ***Peefer*** *Lambrechtszn.* ***van Cappei.*** Opgemerkt kan nog woaden dat de als voogd optredende ***Adriaen Lambrechtsz.*** voorkomt als ***Adriaen Lamberden van*** *Waspick* (R.A. Gb. 21, fol. 15 v., 20 sept. 1618).

Vooralsnog bestaat geen enkele aanwijzing dat ***Adriaentge Pietersdr.,*** de vrouw van *Dirck* ***Cornelisz. Langerack,*** stamt uit een geslacht ***Boot.***

Mogelijk levert onderzoek naar de herkomst van ***Mariken Herbertsdr.*** *Pyll* en *Roelof* ***Sanders*** een verklaring voor het voeren van de naam ***Boot*** door ***Esaias Dircksen,*** de schoonzoon van ***Adriaentgen*** *Pietersdr.*

Een broer van ***Mariken Herbertsdr.,*** *Dirck* ***Herbertsz.,*** woonde te Dordrecht (R.A. Gb. 19, fol. 90 v., 28 nov. 1608 en R.A. Gb. 21, fol. 1, 25 april 1618).

Roelof *Sanders* en ***Jan Sanders van Wel,*** broers, verklaren 30 okt. 1603 (R.A. Gb. 18, fol. 85 v.) te verdelen de vaderlijke goederen gelegen in de heerlijkheid Batenborch en te Wel onder de heerlijkheid van Ammersoyen.

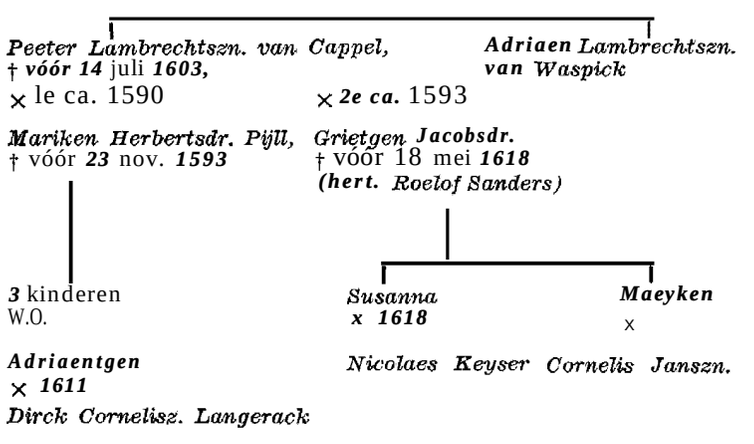

Utrecht. DRS. R. BOOT.

Van Mansdale gezegd Keldermans. In veel kwartieren komt voor het echtpaar *Hendrick* ***van Oort*** en *Amelia* ***Keldermans. Amelia*** ***(1535-1603)*** stamt uit een Zuidnederlands geslacht van beroemde bouwmeesters. Aan de hand van datgene wat Dr. C. Booth weet te vertellen (ms. van Nellesteyn, bibl. 'Gemeentearchief Utrecht) en hetgeen te vinden is in encyclopedieën, die evenwel soms in onderlinge tegenspraak zijn, werd het volgende samengesteld.

1. ***Jan*** (1) ***Keldermans,*** geb. ca. 1345, † Brussel in 1425, beeldhouwer; won:

II. ***Jan*** (11) ***Keldermans,*** geb. ca. **1375,** † Mechelen in 1445, meester te Brussel 1399, stadsbouwmeester te Lier 1439, bouwt te Mechelen 1428, te Leiden 1435, te Lier 1442 en te Leuven: won. (volgorde willekeurig) :
   1. ***Andries,*** volgt 111.
   2. ***Rombout*** (1) ***Keldermans,*** geb. Leuven ca. 1420, † in 1489, glazenier.
   3. ***Jan*** (111) ***Keldermans,*** steenhouwer.
   4. *Matthijs* (I) ***Keldermans,*** † na 1498, beeldhouwer.

III. ***Andries*** (1) ***Keldermans, geb.*** ca. 1400, † Mechelen in 1481, volgens anderen: tussen 1481 en 1488, stadsbouwmeester van Mechelen, bouwt te Lier, Leuven, Mechelen 1452, Zierikzee 1454, Middelburg 1455, Alkmaar 1470, Utrecht 1470; won (volgorde willekeurig) :
   1. ***Antoon,*** volgt IVa.
   2. ***Matthijs,*** volgt IVb.

IVa. ***Antoon*** (1) ***Keldermans,*** geb. Mechelen ca. 1440, † ald. 15 okt. 1512, stadsbouwmeester te Mechelen 148 1, bouwt te Mechelen, Lier, Alkmaar, Zierikzee, Diest, Veere 1479, Bergen op Zoom 1495, Haarlem 1505, Middelburg 1512; won (volgorde willekeurig) :
   1. ***Antoon*** (11) ***Keldermans,*** † Mechelen 5 dec. 1515, stadsbouwmeester van Mechelen.
   2. ***Rombout*** (11) ***Keldermans,*** geb. Mechelen ca, 1460, † Antwerpen 15 'dec. 1531, beroemdste bouwmeester van zijn geslacht.
   3. ***Laurens*** (11) ***Keldermans,*** † Mechelen 24 nov. 1534, bouwmeester.
   4. ***Jan,*** volgt V.

V. ***Jan*** (IV) ***Keldermans,*** bouwmeester te Mechelen, † 16 juli 1515; won:

VI. *Marcelis* ***Keldermans,*** † Utrecht 29 april 1557, begr. ald. in de Buurkerk, Keys. Majests bouwmeester in Gelderland, tr. 28 nov. 1530 ***Geertruyt van*** *Ouwelingen,* † 4 febr. 1579, dr. van ***Jacob*** *Janszn.* ***van*** *Ouwelingen* en ***Elisabeth;*** zij hertr. ***Johan van*** *Berck,* rentmeester van IJsselstein, † 3e april 1565, wedr. van ***Margaretha van Lostadt,*** en 3e ***Johan Vosch.***
Kinderen:
   1. *Amelia* ***Keldermans,*** geb. 7 jan. 1535, † 8 april 1603, tr. le *Hendrick* ***van Oort,*** stadsbouwmeester van Utrecht, † 29 juni 1583, begr. Utrecht in de Buurkerk, zn. van ***Willem van*** *Oort;* tr. 2e in febr. 1585 ***Henrick van Riedt,*** 'raad en schepen van de stad Utrecht.
   2. ***Elisabeth Keldermans,*** geb. 31 dec. 1547, † 4 april 1612, tr. in dec. 1566 Mr. ***Gerard van Remunde.***
   3. ***Maria*** *Keldermans,* geb. 13 okt. 1551, † in 1560.

IVb. *Matthijs* (11) *Keldermans*, † ca. 1505, bouwmeester; won waarschijnlijk (volgorde willekeurig) :

1. *Laurens* (1) *Keldermans*, steenhouwer.

2. *Hendrik Keldermans*, glasschilder, meester te Antwerpen 1490, herbergier te Mechelen in La Tête d'Or, waar *Albrecht Dürer* in 1521 afstapte..

Gaarne aanvullingen en/of verbeteringen.

Naarden. MR. A. J. KRONENBERG.

Mouillard der Zierickzee en Haeck. In de stamreeks *Van der* Heyden, generatie IV (Ned. Adelsboek 1941) wordt vermeld: *Aleida Recharda Gertrudis Haeck*, ged. Doesburg 26 april 1707, † Doetinchem 24 okt. 1760, dr. van *Reinirus Canisius*, heer van Luynhorst en Oldkell, en *Joanna Mechteldis* des H.R. Rijks Edele *van Mouillard de Ziricsee*.

In De Ned. Leeuw 1956, 26 en 29; 1955, 229, 261, 324, 325 wordt *Moliaert van Zierickzee* vermeld. Niet echter *Joanna Mechteldis*. Tenzij zij identiek zou zijn met *Johanna Mary*, dr. van *Gerard van Moilart van Zircze (1955, 324)*, hetwelk niet onwaarschijnlijk is.

Gaarne eventuele bevestiging c.q. nadere gegevens inzake de voorouders van *Joanna Mechtildis*. Evenals gaarne de voorouders etc. van *Reinirus Canisius Haeck*, heer van Luynhorst en Oldkell.

Vierakker. JHR. MR. C. C. C. M. VAN NISPEN TOT SEVENAER.

Ruys. Vele jaren geleden las ik in een vermoedelijk Duitse publicatie (wellicht een uitgave betreffende het Rijnland of het gebied van de Neder-Rijn) een artikel over een of ander onderwerp dat ik mij niet meer herinner, enige mededelingen betreffende een beweerde en vrij gedetailleerde afstamming uit Spanje van *Gerlach Ruys*, raad en rekenmeester van Philips II en van de Aartshertogen Albrecht en Isabella, en opperintendant van Rijn, Maas en Lippe, vermoord door Staatse troepen in of nabij het klooster Mariendael bij Bruenen (tussen Wesel en Raesfeldt) op 21 nov. 1637.

Gaarne zo mogelijk opgave van tijdschrift of boek, waarin dit heeft gestaan.

Vierakker. JHR. MR. C. C. C. M. VAN NISPEN TOT SEVENAER.

Tuijnhout-Thijssen. *Elisabeth Thijssen*, geb. in sept. 1714, † na 1783, tr. in maart 1746 *Wybo Tuijnhout*, j.u.d., geb. Nieuwland 15 okt. 1720, secretaris Wymbritseradeel, lid der Staten van Friesland, † in juni 1778, zn. van Ds. *Hayo* en *Sytske Bruijnsma*.

Nadere gegevens gevraagd betreffende het echtpaar *Tuijnhout-Thijssen* en hun kwartieren.

Zeist. W. POERINK.

Uytenbroeck (1977, 310). In de handschriften van Dr. C. Booth in het Rijksarchief te Utrecht nrs. 378, 379 en 380 is meer te vinden dan vraagsteller er aan ontleende.

Ad 1. Booth vermeldt over de vader van *Maria van Vliet* in h.s. 378 blz. 623 o.a.: "heer *Johan van den Vliet*, ridder,

1411 qui anno 1423 *Johan van Woerden* heere van Vliet en Merikenhouf ridder. vilde Polsbroek lib. lat. II. 176. De historiën schrijven, dat hij hoofmr. sijnde des Hertochs Jan van Beijeren den selven met venijn vergeven soude hebben, en daerover onthalst ende gevierendeelt anno 1424. Aventin.rer. Beicar. lib. VII pag. 819. Goudh(oeven) pag. 210."

De eerste verwijzing zal betrekking hebben op de werken van Johannes Turmair Aventinus (1477—1533), te weten zijn Annales Boiorum.

„*Johan* heer *ten Vliet*, ridder 1415, vercrijgt te Utrecht geleyde anno 1408, 1409. In seker transport voor 't gericht van Hoencoop wordt hij genoemd onse neve Joncheer *Johan van den Vliet* en sijn Susteren Joncfr. *Jan* en Joncfr. *Daniel, 1405.*"

Ad I, 2. Booth noemt in h.s. 378, blz. 252, 1338 en 1434 meerdere malen een *Bartout van Assendelft*. Mogelijk is relevant heer *Bartout van Assendelft*, ridder, tr. le *Kuynere Bartolomeusdr. van Uterwijck*, † ca. 1399: tr. 2e *Natalie* bastaarddr. *'van Holland*, hertog *Albertsdr.;* tr. 3e *Oedelt van der Horst*, en Booth merkt op dat Goudhoeven blz. 149 "de eerste niet en kent en bij de laetste noch twee andere bijvoeght". Booth noteert uit het Memoriaelboek van de heerscholaster Asch St. Peters (St. Pieterskerk te Utrecht): "*Bartout van Assendelft*, Camerling van hertoch *Philip van Burg(undië)*, grave van Hollant, verkrijcht van sijnen heer anno 1438 die heerlickheit van Veenhusen enz. 1439".

Ad I, 2 b. Zie over het geslacht *Oosterwijck* (uyt den huyse van Arckel) h.s. Booth, 378, blz. 866 en 1016 en vooral Jaarb. C.B. v. Gen. 1964, blz. 201.

Ad I, 2 d. h.s. Booth, 378, blz. 176: "*Jan van Valckendael* en *Jacobgen* sijn wijff, 1500 (Goudh. geeft hem te wijve een dr. van *Pontiaen Utenbroeck* bl. 171) ". Vlg. Booth is *Jan van Valckendael* zoon van *Claes Jansz*. 1465 en joffr. *Janna Jan Witvoetsdr*. Hij vermeldt echter ook een *Willem van Valckendael* gehuwd met joffr. *Agniese* dr. van *Pontiaen Wtenbroeck, 1469*.

Ad II, 2. Zie h.s. Booth, 378 blz. 63.

Ad IV, 1 b. *Josina Uyttenbroeck*, † Utrecht 14 jan. 1633 (Domoverluiding) . Haar eerste man *Hendrick Kerremans*, heer van Manichem, werd overluid 27 maart 1629. Haar tweede huwelijk moet vóór 14 jan. 1633 gesloten zijn, doch werd niet te Utrecht of Wijk bij Duurstede aangetroffen. *Nicolaas de Meyer*, kannunik van Oud Munster te Utrecht, † ald. 9 sept. 1667, hertr. (ondertr. Utrecht, met att. naar Amsterdam, 18 sept.) 1638 *Gijsje Jansdr. Reyniers*, geb. ca. 1590. Hij was een zoon van *Samuel de Meijer* en *Christina Cloeck* (R.A. Culemborg, nr. 178, d.d. 2 dec. 1626).

Josina van Uyttenbroeck accordeerde met haar broeder *Johan 4* 'okt. 1611, nots. J. van Herwaarden Utrecht. Zie ook nots. C. Verduyn 28 sept. 1617, nots. H. Ruysch 26 jan. 1641 en nots. N. van Lostadt 22 juni 1644, alsmede voor *Nicolaes de Meijer* (Elias, Vroedschap van Amsterdam, deel I, blz. 244 en 249) en nots. W. van Galen 25 jan. en 17 mei 1647. Zijn derde vrouw was *Claesje Bas* (1599-1658).

Ad IV, 3. *Aleyt Uyttenbroeck* werd overluid 25 aug. 1612. Zij was gehuwd met de deurwaarder *Christoffel van Mynden*, † in 1631. In diens desolate boedel werden aangetroffen copie-huw.voorw. d.d. 29 jan. 1586 van Mr. *Thomas Wttenbroeck* alsmede zijn testament van 31 maart 1592 (nots. Wesman). Deze stukken bevinden zich echter niet in het dossier G.A.U. 11, nr. 3156.

Ad IV bis, 1. ***Thomas Uyftenbroeck,*** † ***vóór 17*** juli 1594 (tr. akte). Zijn vrouw was dr. van ***Philips van Ravensway en Anna van*** *Dorsten* (tr. akte 18 okt. 1600).

Ad IV bis, 2. H.s. Booth, 378, blz. 166 vermeldt ***Willeboort Wytenbrouck,*** secretaris te Dordrecht en gehuwd met *Cornelia* ***van der*** *Houve,* geb. ***1520,*** dr. van ***Vranck*** *Vrieszn.* ***van der Houve,*** ontvanger-generaal van de Staten van Holland († 1549) en *Agnies* ***de Groot*** (dochter van Mr. ***Huych de Groot*** en ***Johanna Andriesdr. Gortmans).***

Ad IV bis, 2 a. ***Maria Wffenbroeck,*** tr. (vermoedelijk te Leiden) 22 juli 1592 Dr. *Carolus Gallus* ***(Karel de Haan),*** geb. Arnhem 16 aug. 1530. Zie over zijn bewogen levensloop (rechtenstudie te Keulen, theologie te Genève, pastoor te Deventer, enz.) Biogr. Woordenboek van Prot. Godgeleerden, deel 3, blz. 173 en Glasius, Biogr. Woordenboek, deel I, blz. 487. ***Maria Wffenbroeck*** werd te Utrecht begraven in jan. 1593 (Van Buchel, Diarium blz. 339). Dr. *Gallus* hertr. Utrecht 15 febr. 1595 met *Isabella* ***van Hatfem,*** wed. Dr. *Arent* ***de*** *Greeff,* dr. van *Aelbert Janszn.* en ***Heilwich van*** *Wijck* ***van de Woert*** (dit huwelijk wordt niet genoemd in De Ned. Leeuw 1967, k. 77; zie ook De Ned. Leeuw 1974, k. 287).

Dr. *Gallus* woonde laatstelijk met zijn tweede vrouw te Nijbroek (Oldebroek), waar hij predikant was. Hij overleed aldaar 28 jan. 1616 (zie B. en M. Gelre, XXV, 109 en XxX.18).

Ad IV bis, 2a. ***Geerfruyt*** zou identiek kunnen zijn met degene, die met ***Willem*** *Jacobs* ***van Berckhuysen*** gehuwd was (nots. J. van Herwaarden 3 juni 1609) te Utrecht.

Ad IV bis, 2 c. De zoon wonende te Delft zou kunnen zijn notaris ***Frank Utenbroeck*** genoemd in akte van 5 mei 1609 voor nots. J. van Herwaarden.

Mogelijk behoort tot de familie ook ***Gerrit Vuytenbrouck*** (ook genoemd ***Van Diemerbroek),*** over wiens onmoadige natuurlijke dochter ***Anna*** (bij ***Anna*** *Beefflant* ***Anthonisdr.)*** tot mombers worden benoemd ***Bruyninck Foeyck*** en ***Jan*** *Deijs* (Raads Dagel. Boek van Utrecht 10 juli 1545). In dezelfde bron d.d. 20 aug. 1545 worden tot mombers gesteld over ***Jacob,*** onmondige zoon van ***Cornelis de Ridder*** bij joncfr. *Tijman,* ***Pons*** *Wuytenbroick* en *Pauwels* ***van*** *Renckum.* Borgen zijn *Lubbert* ***die Waell*** en ***Jan van*** *Olst.* Zie ook Booth, 378, blz. 482 i.z. *Diemerbroek/Utenbroeck.* Voorts zij verwezen naar de door de heer N. Plomp genoemde bronnen in De Ned. Leeuw 1968, k. 164—167.

Utrecht. W. A. WIJBURG.

Vernoy (1936, 287; 1947, 406; 1957, 421). Dankzij een verwijzing van Ds. M. S. F. Kemp te Groaingen kan een reeds lang bestaand probleem t.a.v. de familie van de Brakelse schout ***Cornelis Vernoy*** opgelost worden.

In een akte van 21 nov. 1643 bij notaris J. van Vechoven te Utrecht komen voor: *Cornelis Janszn.* ***Vernooy*** de oude, wonende te Werkhoven. *Gerrit Janszn.* ***Vernooy,*** concierge van de Statenkamer te Utrecht, en *Ghijsbert Janszn.* ***Vernooy,*** wonende op de bouwerij van Sterckenburg, alsmede *Cornelis Janszn.* ***Vernooy*** de jongste, schout te Brakel. Zij zijn universele erfgenamen van hun moeder *Anthonia* ***Adriaansdr.*** en sluiten een accoord met hun vader ***Jan Corneliszn. Vernooy*** over de boedel. De bouwerij te Sterckenburg gaat naar zoon ***Ghijsberf,*** die deze aanbrengt ten huwelijk met ***Adriaentgen,*** dochter van de schout van Pouderoyen ('handtekeningen van ***Jan*** en ***Cornelis Jansen.*** *Vernooy*).

Omtrent ***Cornelis*** *Janszn.* ***Vernooy*** de oude is niets bekend geworden. Zijn broeder ***Gerrit*** *Janszn.* ***Vernoy,*** † Utrecht 11 dec. 1671, tr. le ald. 26 maart 1639 (procl. te Neerlangbroek) *Gijsberta* ***van*** *Oostrum,* † Utrecht 23 juli 1649; tr. 2e 11 nov. 1649 ***Anneke van*** *Driel,* †1 april 1662, afkomstig van Gorinchem, met att. naar ald. om te trouwen; tr. 3e Utrecht 12 'okt. 1662 ***Janneke Porselius.***

Blijkens, een akte in het register van besoignes van de Momberkamer te Utrecht (G.A.U. 11 1385) d.d. 28 juni 1664 waren tot mombers gesteld over de kinderen uit het huwelijk met ***Anneke van*** *Driel*: zijn broeder ***Gerard van Drie1*** met verwijzing naar een testament van 1 jan. 1651 bij notaris J. van Vechoven. De derde zoon ***Ghijsberf*** *Janszn.* ***Vernoy,*** tr. Neerlangbroek 31 dec. 1643 ***Ariaanfje Cornelisdr.,*** dr. van de schout voornoemd.

Ds. Kemp trof in het oud-archief van Culemborg stukken aan van de fundatie Dr./Ds. ***Cornelis Dellius,*** † ***1740,*** summier beschreven in de Inventaris van het Oud-Archief door Dr. A. J. van de Ven, onder de nrs. 1910—1920. Dit bleek een rijke bron, want onder nr. 1918 werden stukken aangetroffen t.a.v. *Adriaantje* ***de Jong,*** tante van de stichter, gehuwd met *Ghijsbert* ***Vernoy.*** Daaruit bleken de dopen van de kinderen van dit echtpaar, die nergens anders te vinden zouden zijn.

Het bewaard gebleven doopboek van Neerlangbroek begint namelijk pas in 1739.

De gegevens luiden als volgt:

Johannes ged. Neerlangbroek 23 febr. 1645, get. ***Sfeventie Gijsberts,*** huisvr. van ***Cornelis*** *Roelofszn.*

Antoni, ged. Nearlangbroek 23 mei 1647, get. ***Cornelis*** *Vernoy,* schdtus Brake1 en ***Willemijn Duyven*** zijn huisvr., en ***Annichje Jans*** geh. met ***Jan Jans*** te Poederoyen.

Teuntie, ged. Neerlangbroek 30 okt. 1649, get. ***Marijcke Cornelisdr.*** de zuster van de moeder.

Margarita, ged. Neerlangbroek 10 juli 1653, get. Ds. *Godefridus Dellius* en ***Marychie de Jong*** (de moeder heet nu ook ***de Jong).***

Adriaentgen, ged. Neerlangbroek 3 juli 1659, get. ***Maria de Jong*** en ***Maria Gijsberfs.***

Aan de gegevens over de schout van Brakel, ***Cornelis*** *Vernoy,* wordt toegevoegd, dat zijn dochter ***Sophia (ex*** matre ***Willemina van Duyven)*** ondertr. Utrecht 23 juli 1674 (met att. naar Brakel) met ***Johan van Vollenhoven.*** Hun dochter is ***Agnes Wilhelmina van Vollenhoven,*** ged. Utrecht 26 aug. 1680.

Ondanks dit alles blijft de vraag openstaan wie de voorouders zijn van *Crijn Cornelisz.* ***Vernoy,*** geb. ca. 1633, tr. Zuilichem in 1657 ***Willemke Maurits Koyman.***

Utrecht. W. A. WIJBURG.

INHOUD VAN DIT NUMMER :

Bestuursherichten. — Het wapen en de predikanten-tak van het geslacht Van der Hammen, door Dr. L. van der Hammen. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M a a n d b l a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a.* Nassaulaan ***18, 2514 JT 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT*** Wassenaar.

Alle overige correspondentie (niet. bestemd ***voor*** Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken

JUBILEUM-NUMMER — Cde JAARGANG — MEI 1983

Het honderdjarig bestaan van het Genootschap 1883— 1983,

Nu het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde zich gereed maakt zijn honderdjarig bestaan te vieren, lijkt een korte inleiding hier op zijn plaats op het jubileum-nummervan het maandblad, naast de jubileum-bijeenkomst, de uitgave van het tweede Kwartierstatenboek, de beide tentoonstellingen en de uitgifte van een plaquette een van de aspecten van de viering.

De laatste honderd jaar zijn voor de beoefening van de genealogie en de heraldiek van verstrekkende betekenis geweest. Een eeuw geleden hadden deze wetenschappen zich nog pas onlangs ontworsteld aan een traditionele en zeer oude wijze van beoefening: juist in de tweede helft van de 19de eeuw werden criteria ontwikkeld, die beide gebieden hun plaats als moderne, zelfstandige wetenschappen konden doen innemen. Hieraan kan overigens de vraag worden toegevoegd of deze zelfstandigheid onaangetast is gebleven. Juist in de laatste decennia wordt door de geschiedwetenschap — de sociale geschiedenis en de prosopografie — gesteld dat het gepubliceerde genealogische en heraldische materiaal niet slechts van belang dient te zijn om zich zelf, maar door zijn vorm en zijn inhoud bruikbaar als basismateriaal voor deze takken van wetenschap. Ook in dit maandblad is deze ontwikkeling te onderkennen: het genealogische basismateriaal wordt meer en meer „aangekleed" met documentatie uit rechterlijke, notariële en andere archieven.

Dit soort artikelen leent zich echter door zijn omvang mindervoor een jubileum-nummer. Toch heeft de redactie getracht een — noodgedwongen onvolledig — overzicht te geven van verschillende aspecten. Begonnen wordt met een aantal artikelen, die genealogische vragen betreffende de 12de tot en met de 17de eeuw beantwoorden. Dan volgt een artikel over de magistraat van een stad, dat niet anders dan op basis van een uitvoerig voorbereidend genealogisch onderzoek tot stand kon komen. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de verwante wetenschappen: de naamkunde en de iconografie, terwijl het nummer wordt besloten met twee heraldische en één theoretisch artikel.

0. SCHUTTE.

Erecomité ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap+

Zijne Excellentie de Heer G. K-J. Fischer, Ambassadeur van de Bondsrepubliek Duitsland
Zijne Excellentie de Heer F. Baekelandt, Ambassadeur van Zijne Majesteit de Koning der Belgen
Zijne Excellentie de Heer P. R. A. Mansfield, Harer Britse Majesteits Ambassadeur
Zijne Excellentie de Heer W. J. Dyess, Ambassadeur van de Verenigde Staten van Amerika

De Minister-president Drs. R. F. M. Lubbers
De voorzitter van de Hoge Raad van Adel, Jonkheer Mr. C. C. van Valkenburg
De Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, Mr. M. Vrolijk
De Burgemeester van 's-Gravenhage, Drs. F. G. L. L. Schols
De Algemeen Rijksarchivaris, Mr. A. E. M. Ribberink
De Directeur van de Koninklijke Bibliotheek, Dr. C. Reedijk
De Gemeentearchivaris van 's-Gravenhage, Drs. H. Bordewijk
De voorzitter van het Iconographisch Bureau, Mr. C. P. van Eeghen

De oprichters van het Genealogisch-Heraldieke Genootschap "De Nederlandsche Leeuw" in 1883,

1. *Jan Carel* ***van der*** *Muelen,* geb. Batavia 3 dec. 1843, candidaat-notaris, † 's-Gravenhage 30 dec. 1911.
   Zn. van **Mr. Jan** *Carel* **en** *Henrietta Cornelia* ***Verschoor;*** **tr. 's-Gravenhage 20 april 1893** *Magdalena Frederika* ***Krohof,*** **geb. 's-Gravenhage 17 april 1864,** † ald. **29 aug. 1950, dr. van** ***Hendrik en Frederica van Dehn en*** **wed. van** ***Franciscus Antonius Janssens.***
   Voorzitter van 1883-1904, herdacht N.L. 30ste jrg. — 1912, kol. 33-34 met zijn portret. Ned. Patriciaat 41ste jrg. — 1955, blz. 272.
2. ***Anthonie Abraham Vorsterman van*** *Oyen,* geb. Moergestel 6 aug. 1845, genealoog, publicist, uitgever-boekhandelaar, † Maarssen 26 aug. 1912.
   Zn. van *Constantijn* ***Johannes*** en *Adriana Louisa* ***Beatrix Pape;*** **tr. Maastricht 1 "mei 1872 Anna** ***Elisabeth Wijse,*** **geb. Maastricht 1 nov. 1852,** † **Utrecht 5 jan. 1928, dr. van** *Matthias* ***Hubertus*** **en** *Maria Catharina Jeukens.*
   Secretaris1 van 1883-1893, bestuurslid tot 1894. Ned. Patriciaat 54ste jrg. — 1968, blz. 166 met zijn portret tegenover blz. 168.
3. ***Matthijs Antonius van*** *Rhede* ***van der Kloot*** (naamstoev. bij K.B. van 28 mei 1869, nr. 38), geb. 's-Gravenhage 25 nov. 1832, referendaris bij het Ministerie van Koloniën, genealoog, † 's-Gravenhage 25 dec. 1912.
   Zn. van ***Jan van der Kloot*** en *Antonia Matthia* ***Luymes;*** **tr. 's-Gravenhage1 9 sept. 1868 Jkvr.** *Jacoba Cornelia* ***Beelaerts van Blokland,*** **geb. Leiden 10 dec. 1843,** † **'s-Gravenhage 9 juli 1924, dr. van Jhr.** *Pieter Adriaan* **en** ***Anna Wilhelmina Sophia Bogaard.***
   Penningmeester van 1883-1885, herdacht N.L. 31ste jrg. — 1913, kol. 33-34 met zijn portret. Ned. Patriciaat 33ste jrg. — 1947, blz. 209.
4. ***Jacobus Dionisius Marius de Klerk,*** geb. Dordrecht 18 april 1844, burgemeester van Landsmeer 1873-1874, tevens gemeente-secretaris en secretaris van het polderbestuur ald., adjunct-directeur en sedert 1880 directeur van het „Weduwenfonds voor de geëmployeerden tot het Algemeen bestuur behoorende", † 's-Gravenhage 21 okt. 1887.
   Zn. van ***Johan Christiaan en Geertruida Maria van der Meer de Wijs;*** **tr. 's-Gravenhage121 april 1875** *Maria Johanna Catharina van* ***der Noordaa, geb.*** 's-Gravenhge **13** juni **1842,** † ald. **10 mei 1924, dr. van** *Simon* ***Willem*** en *Heiltje Stroek.*
   Bibliothecaris van 1883-1887, herdacht N.L. 5de jrg. — 1887, blz. 95-96 met kwartierstaat en wapen.
5. ***Jacobus Adriaan,*** genaamd *Jacques* ***de Bergh,*** geb. Boxmeer 6 juli 1844, adjunct-commies bij het Ministerie van Financiën 1879-1882, bij de Kanselarij der Nederlandsche Orden 1882-1884, hoofdredacteur van de Amsterdamsche Courant 1884-1886, genoot in zijn tijd bekendheeid als journalist en letterkundige, † 's-Gravenhage 27 januari 1888.
   Zn. van Philippus Adrianus **en** *Cornelia* ***Marja Agnes Theben Tervile;*** **tr. 's-Gravenhage 27 april 1881** *Mathilda* ***Agnes Bertram,*** **geb. 's-Gravenhage 7 april 1859,** † ald. **3 dec. 1934, dr. van** *Agnes Bertram;* ***zij*** **hertr. 's-Gravenhage 5** mei **1902 Jhr.** ***Dirk Rudolph Gevers Deynoot,*** gescheiden echtgenoot **van** *Constance Léonie* ***Scheidler List.***
   Bestuurslid 1883-1884, herdacht N.L. 6e jrg. — 1888, blz. 9 met kwartierstaat, blz. 24 en gegevens, over zijn voorouders **van moederskant en hemzelf, blz. 42—44 en 52-55. W.** Moll **gaf een korte levensbeschrijving in: Nieuw Nederlandsch Biografisch** Woordenboek, **Achtste deel (Leiden,** 1930), **kol. 86-87.**

De bovengenoemde **heren vormden het eerste bestuur van het Genootschap. Van de hand** van ***J. A. de*** *Bergh* verscheen in 1879 een geruchtmakende brochure „Het wapen des Konings en des Rijks thans, gevoerd in strijd met de wet", die een tweede, aanmerkelijk vermeerderde druk mocht beleven. Dankzij de welwillendheid van de auteur kon het bestuur alle leden hiervan in het najaar van 1883 een present-exemplaar aanbieden.

Thans volgen alfabetisch gerangschikt de overige oprichters van het Genootschap, waarvan sommigen ook bestuursfuncties hebben vervuld:

6. Jhr. Mr. ***Egbert van den Berch van Heemstede,*** geb. Leiden 11 maart 1845, † Jette, Brussel 1 jan. 1923.
   Zn. van Jhr. Mr. *Isaac Lambertus Cremer,* **heer van Heemstede, en** *Christine* ***Elisabeth Roelants;*** **tr. 's-Gravenhage1 30 juni 1869 (ontb. door echtsch. bij vonnis van** het Gerechtshof **te 's-Gravenhage 24** sept. **1888)** *Maria Elizabeth Gleichman,* geb. **Rotterdam 16 nov. 1843,** † **Brussel 24** april **1918. dr. van** ***Adriaan en Caroline Louise Marie van Heel.***
   Ned. Adelsboek 38ste jrg. **— 1940, blz.** 209; **Ned. Patriciaat 24ste jrg. — 1938,** blz. **71.**
7. *Reinier* ***Pieter van den*** *Bosch,* geb. Rotterdam 17 jan. 1835, hoofdcommies bij het Ministerie van Koloniën, † Keulen 12 mei 1900.
   Zn. van ***Jacobus*** *Herman* **en** ***Aletta*** *Suzanna* ***Elisabeth van de*** *Kasteele;* tr. **Sassenheim 25 april 1873** ***Elisabeth Johanna Kuys,***

geb. Voorschoten 4 nov. 1842, † Biebrich (Duitsl.) 27 febr. 1924, dr. van *Jean Jacques Abraham Pasques de Chavonnes Kuys* en *Adriana Zegwaard* en wed. van Gerrit *Blokhuis Gxn.*, burgemeester van Sassenheim.
Penningmeester 1892-1896, herdacht N.L. 18de jrg. — 1900, kol. 129-130 met zijn portret. Ned. Patriciaat 6de jrg. — 1915, blz. 64.

8. **Mr. *Pieter Anthony Johan van den Brandeler*** (geadeld K.B. van 16 nov. 1896, nr. 57), geb. Dordrecht 20 sept. 1857, procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, tevens advocaat-fiscaal voor zee- en landmacht, ridder in de Orde van de Ned. Leeuw, commandeur in de Orde van Oranje-Nassau, † 's-Gravenhage 3 mei 1943.
Zn. van Jhr. (16 nov. 1896) Mr. *Pieter* en *Cornelia Antonia Schorer;* tr. 1e 's-Gravenhage 28 juni 1883 *Elisabeth Louise van Idsinga*, geb. Philipsburg (St. Martin, West-Indië) 25 febr. 1861, † 's-Gravenhage 8 okt. 1888, dr. van *Willem Hendrik Johan* en Jkvr. *Emmeline Theodora Elisabeth van Raders;* tr. 2e Utrecht 22 nov. 1894 *Constantia Louisa van der Muelen*, geb. Driebergen, h. Broekbergen, 18 mei 1863, † 's-Gravenhage 26 maart 1935, dr. van *Jan Carel* en *Wilhelmina Georgetta Reinhardina van Veersen.*
Kort na de oprichting van het Genootschap heeft Mr. *P. A. J. van den Brandeler* voor het lidmaatschap bedankt. Zijn naam ontbreekt in de eerste gedrukte ledenlijst van juni 1883. Na hernieuwde toetreding gold Jhr. Mr. *P. A. J. van den Brandeler* bij het vijftigjarig jubileum in 1933 als de enige van de dertien oprichters, die toen nog in leven was. Ned. Adelsboek 47ste jrg. — 1954, blz. 381. Vgl. N.L. 51ste jrg. — 1933, kol. 132.

9. ***Frederik Caland***, geb. Hoofdplaat 5 jan. 1832, stationschef bij de spoorweg Terneuzen-Mechelen te Axel, later te St. Gillis en Clinge, archivaris van Hulst sinds 1879, aan het Algemeen Rijksarchief verbonden 1885-1900, gepens. als commies-titulair, begiftigd met de zilveren erepenning bedoeld in de Kon. Besluiten van 1897 nr. 87 en 1898 nr. 43, † 's-Gravenhage 23 mei 1905.
Zn. van *Marinus* en *Anna Catharina Jenneken van Ruyven.*
Bestuurslid 1884-1885, secretaris 1893-1895; als erelid herdacht N.L. 23ste jrg. -1905, kol. 177-180 met zijn portret. Beknopte levensbeschrijving in: Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, Tweede deel (Leiden, 1912), kol. 291.

10. ***Caspar Cato van Couwenberg*** („van" krachtens K.B. van *26* april 1869 nr. 9), geb. Arnhem 16 nov. 1836, referendaris bij de Algemene Rekenkamer, ridder der Orde van de Eikenkroon, † 's-Gravenhage 1 juli 1886.
Zn. van *Abraham Johannes Couwenberg* en *Hendrica Alida Sophia Soury*; tr. le 's-Gravenhaae 28 mei 1862 *Maria Adriana Indewey*, geb. 's-Gravenhage 28 sept. 1838, † ald. 28 juli 1867, dr. van *Hendrik* en *Elizabeth Ellen Tetrode;* tr. 2e Assen 5 juli 1870 (echtsch. bij vonnis Arr.-Rb. 's-Gravenhage1 11 jan. 1881) *Anna Alida van Bulderen, geb.* Groningen 13 maart 1832, dr. van *Joan Jacob* en *Catharina Maria Salverda*; tr. 3e Kloetinge 14 juli 1881 *Johanna Cornelia Herdink*, geb. Kloetinge 18 mei 1848, † 's-Gravenhage 23 dec. 1925, dr. van *Pieter Jacobus* en *Klazina Kopmels.*
Herdacht N.L. 4de jrg. — 1886, blz. 43. Bij deze herdenking werden de eerste echtgenote en de weduwe genoemd, de tweede echtgenote evenwel met tact verzwegen [1].

11. *Lamoraal* ***Ulbo Rengers van Naerssen,*** geb. Onderdendam (gem. Bedum) 11 maart 1829, † 's-Gravenhage 24 aug. 1898.
Zn. van ***Carel Hendrik van Naerssen*** en ***Henrica Maria*** **barones *Rengers.***
Ontbreekt in oudere litteratuur, maar wordt behandeld in een artikel, dat volgt.

12. ***Johannes Baptista Rietstap, geb.*** Rotterdam 12 mei 1828, stenograaf bij de beide Kamers der Staten-Generaal 1852-1890, wapenkundige van internationale faam, tevens 'auteur van aardrijkskundige en historische werken, door de Keizer van Oostenrijk begiftigd met de grote gouden medaille voor Kunsten en Wetenschappen, † 's-Gravenhage 24 dec. 1891.
Zn. van ***Willem Hendrik*** en ***Elizabetha Hermina Remmert;*** **tr. 's-Gravenhage 16 sept. 1857 *Johanna Maria de Haas*, geb. 's-Gravenhage 30 okt. 1809, † ald. 20 sept. 1900, dr. van *Ary* en Sara *Nieuwenhuyxen.***
Als erelid herdacht N.L. 10de jrg. — 1892, blz. 1-2 met zijn portret. Beknopte levensbeschrijving in: Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, Vijfde deel (Leiden, 1921), kol. 599-600.

13. ***William Johannes Casparus van de Watering,*** geb. Kralingen 18 juli 1857, hoofdcommies bij het Ministerie van Koloniën, † Velp 16 nov. 1927.
Zn. van *Ludovicus Caspar en Maria Johanna Webb Volmer*; tr. 's-Gravenhage 1 aug. 1894 *Aletta Elisabeth Visser*, geb. Schiedam 15 juli 1858, institutrice te 's-Gravenhage, † Bussum 29 jan. 1945, dr. van *Gerrit Alettus Elisa* en *Adriana 'Elisabeth Prins.*
Ned. Patriciaat 49ste jrg. — 1963, blz. 329.

1. De Rijksarchivaris in de provincie Zeeland was zo welwillend fotokopiën te verschaffen van de huwelijksbijlagen van C. C. *van Couwenberg* en *J. C. Herdink*. Hieruit bleek. dat het vorige huwelijk van de bruidegom door echtscheiding 'was ontbond&.

Bestuursleden van het Genootschap sedert 1958,

V. = voorzitter: o.V. = ondervoorzitter; S. = secretaris; P. = penningmeester; L. = bestuurslid; R. = redacteur. De met een * aangeduide personen vormen het zittende bestuur.

J. K. H. de Roo van Alderwerelt, L. 1937-1941, R. 1941-1945, L. 1945-1948, V. 1959-1967.

Jhr. Dr. D. P. M. Graswinckel, o.V. 1945-1951, L. 1952-1953, v. 1953-1959.

Mr. A. P. van Schilfgaarde, L. 1945-1955, o.V. 1955-1965.

Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, L. 1945-1954, P. 1954-1958, L. 1958—1965, o.V. 1965-1977.

Ir. C. M. R. Davidson, S. 1947-196 1, 1965-1967, V. 1967—1973.

Jhr. Mr. A. J. M. van Nispen tot Pannerden, L. 1951-1955, 1957-1961.

W. F. del Campo Hartman, L. 1952-1965.

Mr. F. A. Holleman, L, 1954-1958.

Dr. R. F. P. de Beaufort, L. 1955-1959.

W. A. H. C. Boellaard, P. 1958-1962.

Jhr. Mr. H. E. van Weede, L. 1959-1961, S. 1961-1965, L. 1965-1967.

Mr. J. H. de Vey Mestdagh, L. 1961-1969.

*Mr. E. Idema Greidanus, L. 1961—1962, P. 1962-1969, L. 1969-1982, P. 1982—.

*Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, L. 1962-1966, 1967—1973, v. 1973—.

B. van der Feen de Lille, L. 1965-1969.

Jhr. Mr. W. L. M. van de Poll, L. 1966-1970.

Dipl.-Ing. A. Corts, S. 1967-1971, L. 1971-1975.
Mr. E. J. Mac Gillavry, P. 1969-1976.
Mr. 0. Schutte, L. 1969-1971, S. 1971-1976, L. 1976-1977.
Drs. C. 0. A. baron Schimmelpenninck van der Oije, L. 1970-1973.
*Jhr. Mr. C. L. Reigersman, L. 1973—.
*Mr. J. T. Anema, L. 1973—.
C. Hille Ris Lambers, L. 1975-1978.
Mr. S. E. Sibmacher van Nooten, P. 1976-1979.
*J. barones van Dedem-Weyschedé, S. 1976—.
Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, o.V. 1977-1982.
Mr. J. C. J. van Stockum, L. 1978-1979, P. 1979-1982.
*Mr. A. Snethlage, L. 1979—.
*Jhr. Mr. Th. Sandberg, L. 1982—.
*Drs. A. J. van Galen Last, L. 1982—.

Plaquette ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap.

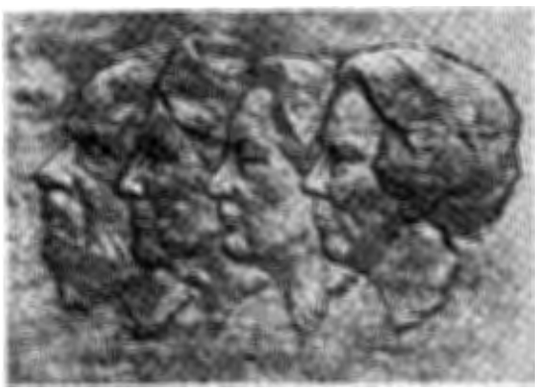

Ter gelegenheid van het eeuwfeest van het Genootschap is een plaquette uitgegeven, ontworpen door E. L. W. R. baron Speyart van Woerden en gegoten door de Rijksmunt.

De voorzijde symboliseert zowel het predikaat Koninklijk, dat het Genootschap bij zijn 50-jarig bestaan ontving, als ook een van de doelstellingen, de beoefening van de geslachtkunde: afgebeeld zijn namelijk de portretten van de vorst en de drie vorstinnen, telkens in rechte lijn van elkaar afstammend, die gedurende de laatste honderd jaar over Nederland geregeerd hebben. De keerzijde representeert de andere doelstelling, de beoefening van de wapenkunde: hiervoor is de leeuw gekozen, bij uitstek de Nederlandse wapenfiguur, maar dan als Nederlandse leeuw — dus gekroond en met het zwaard en de pijlenbundel — waardoor de naam, waarmee het Genootschap in de wandeling aangeduid wordt, en het maandblad ervan in herinnering gebracht worden.

De plaquette is in brons en zilver uitgevoerd: formaat 5 x 7 cm, dikte 0,55 cm, zilvergehalte 925 °/₀₀. De prijs bedraagt *f* 90 resp. *f* 575; bestellingen kunnen uitsluitend geschieden door overschrijving van het betreffende bedrag (eventueel vermeerderd met *f* 10 voor portokosten) op bankrekening 4300.63.458 ten name van de Stichting De Nederlandse Leeuw bij de Amro-bank te 's-Gravenhage (giro van de bank: 3054) .

Over de herkomst van de Van Wassenaer's en de Van Raephorst'en en van Jacob burggraaf van Leiden,

door

DRS. L. J. VAN DER KLOOSTER.

Bredero de edelste,
Wassenaer de oudste,
Egmond de rijkste,
Arkel de stoutse.

Onder het motto van dit oude Hollandse rijmpje, dat al in de zestiende eeuw bekend moet zijn geweest [1], hebben we de herkomst van het geslacht *Van Wassenaer* tot onderwerp van een hernieuwd onderzoek gekozen.

Sedert W. A. baron van Spaen, de latere eerste voorzitter van de Hoge Raad van Adel, in 1808 zijn artikel publiceerde „Eenige nadere aanmerkingen omtrent de heeren van Wassenaer en de borchgraven van Leyden" [2] geldt als oudste stamvader *Philip van Wassenaer*, vermeld in Hollandse oorkonden vanaf het jaar 1200. Van Spaen bestreed in zijn bijdrage de toen ruim drie eeuwen oude en algemeen aanvaarde tradi-

1. Hadrianus Junius († 1575) en Pontus Heuterus noemen het al in hun boeken: H. Junius, Batavia, Lugduni Batavorum, 1588, p. 324; Pontus Heuterus, Genealogiae praecipuarum Aliquot et Gallia, Francica ac Belgica familiarum . . ., Antverpiae, 1583 (deel VI van Rerum Burgundicarum libri sex, Antverpiae, 1584), p. 64.

2. Schouwburg van in- en uitlandsche letter- en huishoudkunde VII, Mengelwerk, 1808, p. 329-338.

Tabel I. Afstamming van de Van Wassenaer's uit de burggraven van Leiden, zoals dat gezien werd van de 16de tot en met de 18de eeuw. Als zodanig verworpen door W. A. baron van Spaen, 1808.

Oudere burggraven van Leiden
(Halewijn III)

Jacob burggraaf ***van Leiden,*** **vermeld** 1201-1241	***Philips van Wassenaer,*** vermeld 1200-1223

tie, die genoemde *Philips* beschouwde als een jongere broeder van *Jacob* burgraaf *van Leiden* en daarmee gesproten uit de oudere burggraven. Het standpunt van Van Spaen is door vrijwel alle latere auteurs aanvaardt en zo prijkt *Philips* nog steeds aan het hoofd van de stamreeksen en genealogieën van het geslacht *Van Wassenaer* en de daaruit gesproten jongere takken [3]. Merkwaardig genoeg heeft voor zover ik na kon gaan geen enkele auteur ooit enig kritiek geleverd op het artikel van Van Spaen; evenmin is ooit op een serieuze manier aangegeven hoe we de afstamming van *Philips* dan hebben te zien. Zelfs de bekende genealogen als Dr. H. Obreen en Jhr. Mr. W. A. Beelaerts Van Blokland, die zich beiden uitvoerig met de genealogie van het geslacht *Van Wassenaer* hebben bezig gehouden zwijgen over de eventuele voorouders van *Philips* [4]. *Nu* is dat niet zo verbazingwekkend, omdat we moeten erkennen, dat er vóór het jaar 1200 in de in aanmerking komende bronnen, zoals oorkonden, kronieken en optekeningen uit de abdij van Egmond, geen enkele maal de naam *Wassenaar* voorkomt en evenmin een persoon met de voornaam *Philips,* die met de stamvader van het geslacht geïdentificeerd zou kunnen worden. Een nader onderzoek lijkt hierdoor zinloos. Toch zijn naar onze mening de mogelijkheden niet uitgeput en zijn thans nog enige aanwijzingen aan te dragen, die zodanig in elkaar te passen zijn, dat ze tezamen inzicht verschaffen over de afstamming van *Philips van Wassenaer.* Dankbaar is daarbij op enige punten gebruik gemaakt van hetgeen ons medelid M. Thierry de Bye Dolleman ons geleerd heeft over de gebruiken bij de vererving van voornamen in de Middeleeuwen [5]. Volmondig moet toegegeven wor-

Tabel II. Genealogische samenhang van de oudste Van Wassenaer's, zoals deze werd vastgesteld door W. A. baron van Spaen, Jhr. W. A. Beelaerts van Blokland e.a.

Philips van Wassenaer,
vermeld 1200-1223

Heer ***Dirk van Wassenaer,*** **ridder,** vermeld 1205—1243	***Philips van Wassenaer,*** **vermeld 1215, van** *Duvenvoirde* **1226**
x	x
Bertha, **vermeld 1222-1226**	***F(lorentia?),*** **vermeld 1226**
Van Wassenaar, Van Santhorst, Van Groensveld.	***Van Duvenvoirde,*** **(later** ***Van Wassenaer)*** ***Van Polanen.***

3. **Zie bijvoorbeeld Nederland's Adelsboek, jaargangen 1923 en 1953.**
4. **H. G. A. Obreen, Geschiedenis van het geslacht van Wassenaer, Leiden, 1901, en de artikelen van Jhr. Beelaerts in de jaargangen 1921, 1922 en 1923 van dit tijdschrift.**
5. **M. Thierry de Bye Dólleman, Gewoonten en gebruiken met betrekking tot de naamgeving aan kinderen vóór 1600, in Holland, VI (1974), p. 289-29'7.**

len dat een hypothetisch element in ons onderzoek niet verneden kon worden.

Een uitspraak van omstreeks 1365.

Door het ontbreken van de naam *Van Wassenaer* in documenten van vóór 1200 zullen we moeten trachten om via een omweg over de voorouders van de oudste *Philips* iets te weten te komen. Uitgangspunt daarbij is een uitspraak, die geregistreerd is in het oudste leenregister van de heerlijkheid Wassenaer AA. In deze akte, die niet gedateerd is, maar die zonder twijfel van circa 1365 moet zijn, doet *Dirk van Wassenaer,* burggraaf *van Leiden,* ridder, uitspraak in een geschil tussen *Jacob van den Steenhuizen en Bartout Galen.* Beiden behoorden tot families van kleine edelen in de parochie Wassenaar. Deze twee families hadden onderling in die jaren grote ruzies, die zelfs tot handtastelijkheden geleid hebben. Enige arbitraire uitspraken om de geschillen te beslechten zijn daarom nog bewaard gebleven. Een van de geschilpunten was de vraag wie van de twee twistende families de voorrang toekwam bij bepaalde godsdienstige plechtigheden in de kerk van Wassenaar. De akte waarbij dit punt geregeld wordt luidt als volgt:

„*Dirc van Wassenair,* burchgrave van *Leyden,* ridder, doe kont allen luden, **dat een** gesceel gheweest **heeft twisken *Jacob aan den Stienhuyse*** ende ***Bartout Galen alse*** om **'t foerdeel te** Wassenair **in der kerken, des sij** beyde **an mi ghebleven** sien **mijn segghen te houden op een** pene **van vijfhondert pont** Hollants; **wie van him** beyden **mijn segghen te brake, die** soude **dese** voirscreven **pene ghelden, nochtant** soude **mijn segghen voirtgaen; des** soude **hebben die een helfte van de ghelde** voirschreven **die heer van den lande** en **de d'ander helfte sal ic** *Dirc van. Wassenair* voirscreven **selve hebben.** Ende **hier of** sien borghen *Jacobs van den Stienhuysen Bartoud Mouwerijns soen* ende *Claes* sijn **broeder, mit ghesamender hant,** ende **mit** *Bartoud Galen is* borghe *Heynric Pieter Galen* **soen mit ghesamender hant. In den eerste is mijn segghen** *Dircs van Wasenair,* **burchgrave van** *Leyden,* **ridder, voirscreven,** also **als sijs an mij ghebleven** sien **van den ghesceel voirscreven:** also **alse ic die wairheyt ondervonden** hebbe(n) **van den oudsten** ende **den vroetsten** uut **der prochy te Wassenair** ende **elwaer mede, dair ic twair an vant** ende **ghevonden hebbe, dat die van** *Raephorst* **ghecomen** sien **van enen jongheren broeder van** *Wassenaer* ende ***Jacob van den Stienhuyse*** **ghecomen is van** zinen **rechte zwairde van** *Raephorst,* ende **hier om so vinde ic** *Jacob* **van den** *Stienhuyse* **'t foerdeel in der kerken te Wassenaar voirscreven voir** *Bartoud Galen."*

Twickel: **Leenregister van Wassenaer AA, fol. 1'7** [6].

We zien, dat hier de voorrang in de Wassenaarse kerk wordt gegund aan *Jacob van den Steenhuizen.* De overweging, die tot toekenning geleid heeft is voor ons onderzoek van veel belang: *Jacob* **stamt in** manstam **uit** *Raephorst* **en** *Raephorst* stamt af van een jongere broeder van het geslacht *Van Wassenaer.* Hoe nu precies de *Van den Steenhuizen's* uit *Raephorst* gesproten zijn, wil ik hier laten rusten, maar de aandacht nu concentreren op de vraag hoe dan *Raephorst* uit *Wassenaer* stamt. Vooraf wil ik nog wijzen op de waarde van het in de uitspraak van ca. 1365 aangehaalde argument. *Dirk van Wassenaer* verklaart dat hij hiertoe gekomen is na raadpleging van de oudsten en vroedsten in de parochie van Wassenaar en elders. Bovendien erkent hij zelf de juistheid van de overweging. Trouwens dergelijke verklaringen over genealogische aangelegenheden zijn in de veertiende eeuw in hoge mate betrouwbaar. Een aantal zijn

6. **De akte is eerder gepubliceerd door Jhr. W. A. Beelaerts van Blokland als bijlage bij zijn artikel „Groot-Haesebroek", Leidsch Jaarboekje, 1935, p. 17-18. Zie voor dergelijke kwesties: H. Obreen, „Geschillen wegens den voorrang in kerken tusschen Hollandsche edelen in de 14e eeuw", in: Bijdragen voor de Vaderlandsche geschiedenis, 4e reeks, X (1912), p. 308-340.**

er nog bewaard gebleven en kunnen in de regel aan de hand van andere documenten getoetst en 'bevestigd worden [7]. Dit staat in tegenstelling tot de beoefening van de genealogie in de tweede helft van de vijftiende eeuw. Op pure fantasie berustende afstamming van legendarische en mythologische figuren e.d. vindt men dan toegepast op de bekendste Hollandse families. De Haarlemse Carmelieten-prior Johannis à Leidis en ook anderen waren groot in dergelijke verzinsels. Het resultaat van het onderzoek van heer ***Dirk van Wassenaer,*** burggraaf *van* ***Leiden*** omstreeks 1365 vervat in zijn uitspraak verdient echter alle geloofwaardigheid.

De herkomst van het geslacht Van Raephorst.

Bezien we dan nu de vraag hoe de ***Raephorst'en*** uit een jongere broeder ***Van Wassenaer*** gesproten kunnen zijn. Zoeken we daartoe in de genealogie ***Van Wassenaer,*** dan is er geen plaats daarvoor aan te wijzen. Evenmin is in de artikelen van Jhr. Dr. Beelaerts van Blokland in jaargang 1922 en 1923 van dit maandblad „Jongere takken van het geslacht *van* ***Wassenaer*** vóór 1300 daaruit voortgesproten" een mogelijkheid tot aansluiting bij de afstammelingen van de oudst bekende stamvader, de eerder genoemde heer ***Philips van Wassenaer*** (vermeld 1200-1223). Bovendien is dit onmogelijk als we in overweging nemen, dat de oudst bekende stamvader van de ***Raephorst'en Dirk van Raephorst is,*** die vermeld wordt van 1221-1227 en dus een tijdgenoot van *Philips van Wassenaer* en zijn zoons is geweest. ***Dirk*** kan evenwel zelf geen zoon van ***Philips*** geweest zijn [8]. We willen in onze bijdrage aantonen, dat zij broers zijn geweest. Kunnen we dan de vader van ***Dirk van Raephorst*** vaststellen, dan hebben we daarmee ook de vader van ***Philips van Wassenaer*** gevonden.

Bepalen we ons daartoe eerst tot de stamreeks van de ***Van Raephorst'en.*** De reconstructie van de hoofdstam ligt hier betrekkelijk eenvoudig; in een later artikel 'hoop ik uitvoeriger de genealogie van de oudste naamdragers te behandelen.

De naam is 'ontleend aan het goed Raephorst in het oostelijk gedeelte van Wassenaar (thans het koninklijk landgoed Raephorst). Deze toponiem hangt duidelijk samen met andere namen op -horst in dat gebied van de oude binnenduinen (Ter Horst, Santhorst, Eikenhorst) en duidt op een gestrekte, hoger gelegen duinrug. Wanneer de naam voor het eerst verschijnt, is dat als achternaam van bovengenoemde ***Dirk van Raephorst*** in een oorkonde van 1221 [9]. Hij moet het goed toen dus al in bezit gehad hebben. Naar later blijkt omvatte het onder meer de edelmans woning Raephorst (afgebroken circa 1840).

7. Een opgave van dergelijke verklaringen hopen we later eens te publiceren. Wij noemen hier slechts: Verklaringen van *Hasekyne* vrouw van ***Raephorst, 1344;*** van ***Floris van Oegstgeest,*** 1364; een anonieme genealoog circa 1380 over de jongere takken van het geslacht *van Wassenaer*; Wilhelmus Procurator (= Willem van *Rollant,* later abt van Egmond, † 1365) circa 1330 over de oudste heren van ***Brederode; Willem van Naeldwijk*** † 1393 over zijn eigen familie etc.
8. Dat ***Dirk*** van ***Raephorst*** geen zoon van *Philips van Wassenaer* geweest is blijkt uit zijn plaats, onder de getuigen in de oorkonde van 26 januari 1226, waarin ***Dirk van Wassenaer*** en zijn broer *Philips* na elkaar genoemd worden (beide wel zoons van ***Philips*** sr.) en ***Dirk van Raephorst*** eerst volgt na een andere persoon. L. Ph. C. van den Bergh, Oorkondenboek van Holland en Zeeland (O.H.Z.). 2 dln.. Amsterdam en 's-Gravenhage, 1866-1873, 1; 294.
9. A. C. F. Koch, Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299 (O.H.Z.), deel 1, 's-Gravenhage, 1970, 412.

Stamreeks:

1. ***Dirk van Raephorst,*** vermeld 1221-1227 [10].

11. ***Kerstant van Raephorst,*** ridder. Volgens Van Gouthoeven vermeld in het jaar 1238; in hetzelfde jaar is hij overleden: „in den jare 1238 starff heren Kerstand van Raephorst, ridder" [11].

III. ***Dirk van Raephorst,*** ridder, vermeld vanaf 1261, gesneuveld samen met o.a. zijn broer ***Gerard*** op een mislukte tocht van Floris V tegen de Westfriezen op 20 augustus 1272 bij Alkmaar [12]. Zie voor de lenen, die hij van de heer Van Wassenaer 'hield: bijlage 1.

IV. ***Kerstant van Raephorst,*** ridder, vermeld vanaf 1280 en overleden in 1322. Hij bekleedde belangrijke functies in het landsbestuur onder de graven Floris V en Willem III. Zijn grafelijke lenen zijn opgesomd in „Het Oude Register van graaf Florens [13]. In 1290 draagt hij Raephorst met de woning aan de graaf op, om er weer mee beleend worden [14].

V. ***Dirk van Raephorst,*** ridder, vermeld van 1328 tot 1343/4. Zijn afstammelingen zouden het goed Raephorst tot het uitsterven van de familie in het midden van de zeventiende eeuw in bezit houden.

Een nog oudere Kerstant,

Wanneer we nu deze stamreeks bezien, dan vallen daar de voornamen ***Kerstant*** en ***Dirk*** op. Deze wisselen elkaar per generatie af. Het vermoeden ligt dan voor de hand, dat de oudste ***Dirk,*** ook een ***Kerstant*** tot vader gehad heeft. Gaan we in de schaarse oorkonden na of er een ***Kerstant*** (*Christantius. Christiaan)* geleefd heeft, die hiervoor in aanmerking komt, dan blijkt, dat er in de twaalfde eeuw slechts één persoon in de kleine bovenlaag van de Hollandse samenleving deze naam gedragen heeft, en wel ***Kerstant,*** de drossaart van Holland, vermeld 1167-1189 [15]. In hem hebben we daarom naar alle waarschijnlijkheid de vader van ***Dirk van*** *Raephorst,* en daarmee ook van *Philips van Wassenaer* te zien. Ook anderen delen dit inziaht. Zo zegt Dr. J. C. Kort, in zijn onlangs ver-

10. Van veel belang voor de vaststelling van de stamreeks is het bezit van de tienden van Alautgheest te Monster. Deze worden als leengoed door ***Dirk van Raephorst*** van de abdis van Rijnsburg gekocht in 1227. Het leen vererfde op de opeenvolgende heren *van Raephorst en* werd eerst omstreeks 1545 verkocht. Zie van den Bergh, O.H.Z. 1, 309, en M. Hüffer, Bronnen voor de geschiedenis der abdij Rijnsburg, 2 dln., 's-Gravenhage, 1951 (Rijks Geschiedkundige Publicatiën, kleine serie, no. 31 en 32), 11, p. 723 en 724, en 1, no. 1310. Een kaart van dit tiendgebied, opgemaakt in april 1545, in het Algemeen Rijksarchief, Inventaris Hingman, supplement no. 222.
11. W. van Gouthoeven, D'oude Chronijcke ende historien van Holland (met West-Vriesland) van Zeeland ende van Utrecht, Dordrecht, 1620, p. 197; Anonieme genealoog circa 1525. Het werk van laatstgenoemde is in een aantal handschriften bewaard gebleven, o.m. Hoge Raad van Adel, mss. paars no. 231; aldaar, collectie Van Spaen, no. 24; Koninklijke Bibliotheek, no. 131 G 31; Archief Heerlijkheid Katwijk, no. 496. De notitie gaat waarschijnlijk terug op een optekening in een necrologium.
12. H. van Wijn, Necrologium Egmundense, in: Huiszittend leeven, II, 1812, p. 123.
13. S. Muller Hz., Het oude register van graaf Florens, in: Bijdragen en Medeelingen van het Historisch Genootschap, 22 (1901), no. 26.
14. Van den Bergh, O.H.Z., 11, 741.
15. Koch, O.H.Z., 160, 215, 217, 220.

schenen werk Het archief van de Graven van Holland, „dat *Kerstant* de stamvader is van het geslacht *Van Raaphorst,* blijkt alleen al uit zijn naam, die uitsluitend door dat geslacht werd gevoerd" [16]. Dat deze *Kerstant* niet voorkomt met een achternaam, behoeft ons niet te verwonderen, wanneer we zien, dat in die tijd personen met een functieaanduiding, in de regel de eventuele achternaam achterwege laten. Ook eerdere en latere drosten van Holland komen zonder hun achternaam voor zoals *Franco van Rijswijk, Bertulf van Pendrechf, Arnout van Rijswijk, Ogier van Voorschoten* [17]. Dat de drost *Kerstant* de achternaam *Van Wassenaer* gedragen zal hebben, hopen we in het vervolg van ons betoog aannemelijk te maken.

De drost moet een van de belangrijkste functionarissen geweest zijn aan het hof van de graaf van Holland gedurende de twaalfde en de eerste helft van de dertiende eeuw. Een afgeronde studie over de inhoud en betekenis van dit ambt ontbreekt echter. De Latijnse titel luidt dapifer, hetgeen spijsdrager betekent. In het Middelnederlands vindt men in de regel drossaet, drossaert of drussaet. De drost stond aan het hoofd van de hofhouding en was daarbij betrokken bij het beheer van het domein. In de naburige graafschappen zien we dat hij tevens zorg draagt voor de bewaking van de vorstelijke residentie. Soms treedt hij op als rechter en vervangt zelfs de graaf in de curia bij de rechtspraak [18].

In een van de oudste geschiedbronnen van de abdij Egmond, het Liber Sancti Adalberti [19], staan o.m. enige optekeningen over goederentransacties, die tot stand gebracht zijn door abt Walter. Deze regeerde van 1130 tot zijn dood in 1161. Eén van deze transacties is voor ons interessant, omdat ze een persoon met de ons nu vertrouwde naam *Kerstant* (*Crisfancius)* betreft. Gezien de tijd en de exclusiviteit van de naam, kan dit betrekking hebben op de latere drossaart. De optekening gaat over de verkoop van een land te Heemskerk [20] van *Kerstant* zoon van *Doede (Cristancio* filio *Dodonis)* en een schenking door deze voor de ziel van zijn zoon *Gerard.* Tevens blijkt ook voor de ziel van *Doede* een rente geschonken te zijn gevestigd op land in Voorhout (zie bijlage 11). Van de drie genoemde personen *Kersfanf,* zijn vader *Doede* en zijn zoon *Gerard,* is dus alleen de eerste nog in leven ten tijde van de transactie. Kan nu deze *Kersfanf* identiek zijn met de veronderstelde stamvader van de *Wassenaer*'s en *Raephorst*'en?

16. J. C. Kort, Het Archief van de graven van Holland, 1, Inleiding, 's-Gravenhage, 1981, p. 44 * noot 165.
17. Men vergelijke de lijst van drosten bij W. H. Lenselink, Het burggraafschap van Zeeland tot 1328, in: W. H. Lenselink en A. D. A. Manna. Studies over het Zeeuwse en het Leidse burggraafschap (Bijdragen van het Instituut voor Middeleeuwse Geschiedenis der Rijksuniversiteit te Utrecht, no. XXXVII), Groningen, 1976, p. 58, noot 275, met de aanvullingen van de achternamen bij Kort, a.w., 1, p. 44 *.
18. Zie J. C. Kort, Het archief van de graven van Holland, p. 43 *, en J. Buntinx, De instellingen van de vorstendommen tot het einde van de twaalfde eeuw, in: Algemene geschiedenis der Nederlanden 11, Utrecht-Antwerpen etc., 1950, p. 152.
19. Het „Liber Sancti Adalberti", uitgegeven door 0. Opperman, in: Fontes Egmundenses (Werken Historisch Genootschap, 3de serie, no. 61), Utrecht, 1933, p. 66-94. Volgens de uitgever samengesteld omstreeks 1214.
20. Nu zij er reeds op gewezen, dat in later tijd de ***Van Wassenaer***'s nog steeds, belangen in Heemskerk hadden. Zo hield omstreeks 1305 ***Wouter van Haerlem*** van de heer van Wassenaer in leen „sine woninghe te Heemskerc". Zie het leenregister AA, folio 13. De heilige Dodo was abt van Wallers-en-Fagne in de negende eeuw.

Een leengoed van de heer van Wassenaer.

Voor de behandeling van dit punt hebben we onze aandacht te vestigen op het goederenbezit van de *Van Wassenaer's,* en wel speciaal de grafelijke lenen. Een vroege opgave van de lenen, die de heer *Van Wassenaer* van de graaf in leen hield is te vinden in het „Oude Register van graaf Florens" (circa 1282). Naast de ambachtsheerlijkheden van Voorschoten, Wassenaar en Ketel vindt men er vermeld diverse tolopbrengsten, het huis ter Horst, de hof te Wassenaar, landbezit, jaarrenten en tienden en als laatste in de rij „Dodinsvere" (zie bijlage III). Dit betreft het veerrecht over de Rijn, later aangeduid als het Schouw van Duivenvoorde en Het Haagsche Schouw [21]. Op de plaats ligt thans een brug. De naam Dodinsvere is in ons verband van groot belang. Andere vormen ervan zijn Doedinsvere, Doedijnsveer. Het aansluitend stuk straatweg richting 's-Gravenhage heette in de achttiende eeuw nog Doedincxlaen (ook Doeslaan). Wanneer we deze naam ontleden, dan kan de verklaring niet anders zijn, dan dat hier aangeduid wordt het veer van *Doede*. Met deze *Doede* moet een vorige eigenaar van het veer bedoeld zijn. Dit betekent, dat de heer *Van Wassenaer* omstreeks 1282 een leen in bezit heeft, dat vroeger aan een *Doede* behoorde. Beseffen we nu dat de Hollandse lenen in die tijd vrijwel uitsluitend rechte lenen waren, dan hebben we deze *Doede* onder de rechte, mannelijke voorouders van *Dirk* heer *van Wassenaer* te zoeken. Combineren we dit gegeven met de optekening in het Liber Sancti Adalberti, waar *Kerstant* de zoon van *Doede* vermeld wordt, die dezelfde persoon moet zijn als *Kersfant* de drost van Holland en beschouwen we deze als de vader van *Dirk* de oudste *van Raephorst* en nemen we voorts in overweging, dat volgens de verklaring van omstreeks 1365 de *Van Raephorst*'en van een jongere zoon *Van Wassenaer* afstammen, dan menen we hiermee de afstamming van de *Van Wassenaer's* uit de drost van Holland *Kerstant,* zoon van *Doede,* te hebben aangetoond.

Tabel 111

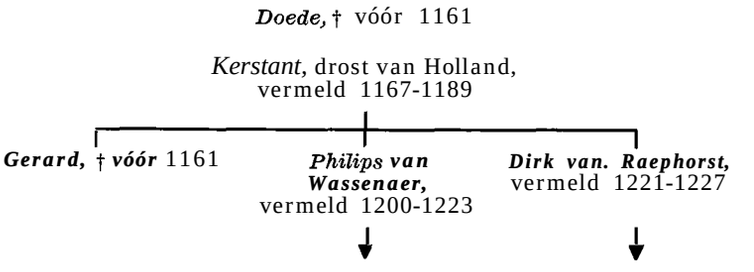

Aanvullingen op het voorgaande.

We willen thans enige gegevens ter sprake brengen, die de ons tot nu toe ontwikkelde genealogische reconstructie enigszins kunnen bevestigen. Allereerst wijzen wij dan op het feit, dat in 1271 *Dirk* heer *van Wassenaer* in bezit heeft het Drussatenland [22] (bij de Ketel, de polder Nieuwland bewesten Schiedam). Dit bezit kan teruggaan op zijn voorvader *Kerstant* de drost en aan hem zijn naam ontleend hebben.

Voorts beschikken we over een opgave van de lenen, die

21. G. 't Hart, Het Haagse Schouw, in: Leids Jaarboekje, 1967, p. 143-159.
22. Van den Bergh, O.H.Z., 11, 228.

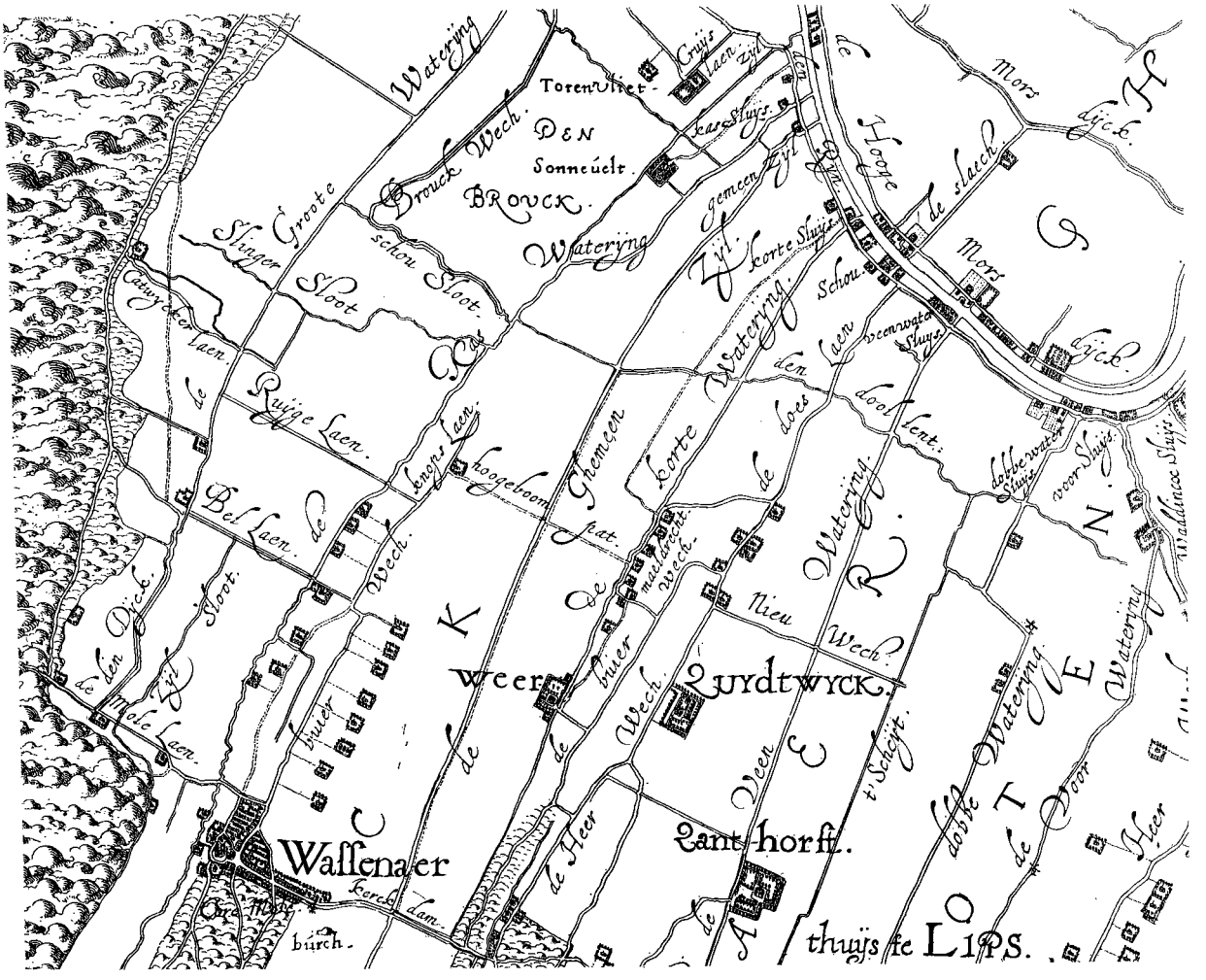

Afb. 1. Het Haagse Schouw over de Rijn en omgeving.
Detail van de kaart van Rijnland door Van Berckenrode, 1615.

heer ***Dirk van Raephorst*** in leen houdt van heer ***Dirk van Wassenaer,*** en die te dateren is tussen 1268 en 1272 (zie bijlage I). Deze lenen bestaan uit een aanzienlijk complex van tiendrechten en landerijen te Wassenaar. De omvang van het leenbezit is zodanig, dat de heer ***Van Raephorst.*** samen met de heer ***Van Duvenvoirde*** (afstammeling van een zoon van ***Philips van Wassenaer)*** tot de belangrijkste leenmannen van de heer ***Van Wassenaer*** te rekenen valt. Dit is haast alleen denkbaar, wanneer het te herleiden is tot een broederdeling, hetgeen bevestigt, ,,dat die van ***Raephorst*** ghecomen sien van enen jongheren broeder van ***Wassenaer".***

De heer ***van Raephorst*** had op zijn beurt weer delen van zijn lenen aan jongere familieleden in achterleen uitgegeven (t.w. vrouw *Rikaert* vrouw ***van Santhorst; Dirk van Zuidwijk, Kerstant Geretszoon van*** *Raephorst*).

We zullen het zo te zien hebben, dat bedoelde broederdeling zal plaatsgevonden hebben in de nadagen van ***Kerstant*** de drossaert. Aan zijn oudste zoon ***Philips*** kwamen toen o.m. de grafelijke leengoederen en aan de jongste zoon het allodium Raephorst, benevens als leen van zijn oudere broer die in Bijlage 1 opgesomde goederen.

Een sterk argument voor onze reconstructie zou geweest zijn, indien de naam ***Kerstant*** ook door zoons of verdere afstammelingen van ***Philips van Wassenaer*** gedragen zou zijn. **Nu** dit niet het geval is, behoeft dat evenwel niet tegen het thans gestelde te pleiten. Er 'kunnen allerlei redenen geweest zijn, waarom een voornaam niet vererfd is. Hiernaar is slechts te gissen. In dit verband zij nog gewezen op de belangrijke conclusies waartoe M. Thierry de Bye Dólleman gekomen is ten aanzien van vererving van voornamen in de Middeleeuwen. Eén daarvan was, dat grootouders weliswaar vernoemd werden, echter met dien verstande, dat dit alleen geschiedde wanneer deze reeds overleden waren [23]. Een dergelijke omstandigheid kan zich hebben voorgedaan bij het vernoemen van de 'zoons van ***Philips van Wassenaer.*** Deze komen resp. vanaf 1205 en 1215 in oorkonden voor [24] en kunnen derhalve nog tijdens het leven van hun grootvader ***Kerstant,*** de drost van Holland (nog vermeld in 1189) geboren zijn.

Het verschijnsel dat bepaalde voornamen uit de genealogieën van Middeleeuwse, Hollandse geslachten plotseling verdwijnen staat niet alleen. Er zijn meer voorbeelden van te geven. Het lijkt echter overbodig deze thans op te sommen.

23. Thierry de Bye Dólleman, p. 291.
24. Koch, O.H.Z., 1, 273 en 357. Een argument voor de door ons gestelde afstamming zou nog kunnen zijn het feit, dat in de 13de en 14de eeuw de heren van ***Wassenaer*** mede behoren tot de Godshuismannen van Egmond. Dit punt hebben wij nog niet nader onderzocht.

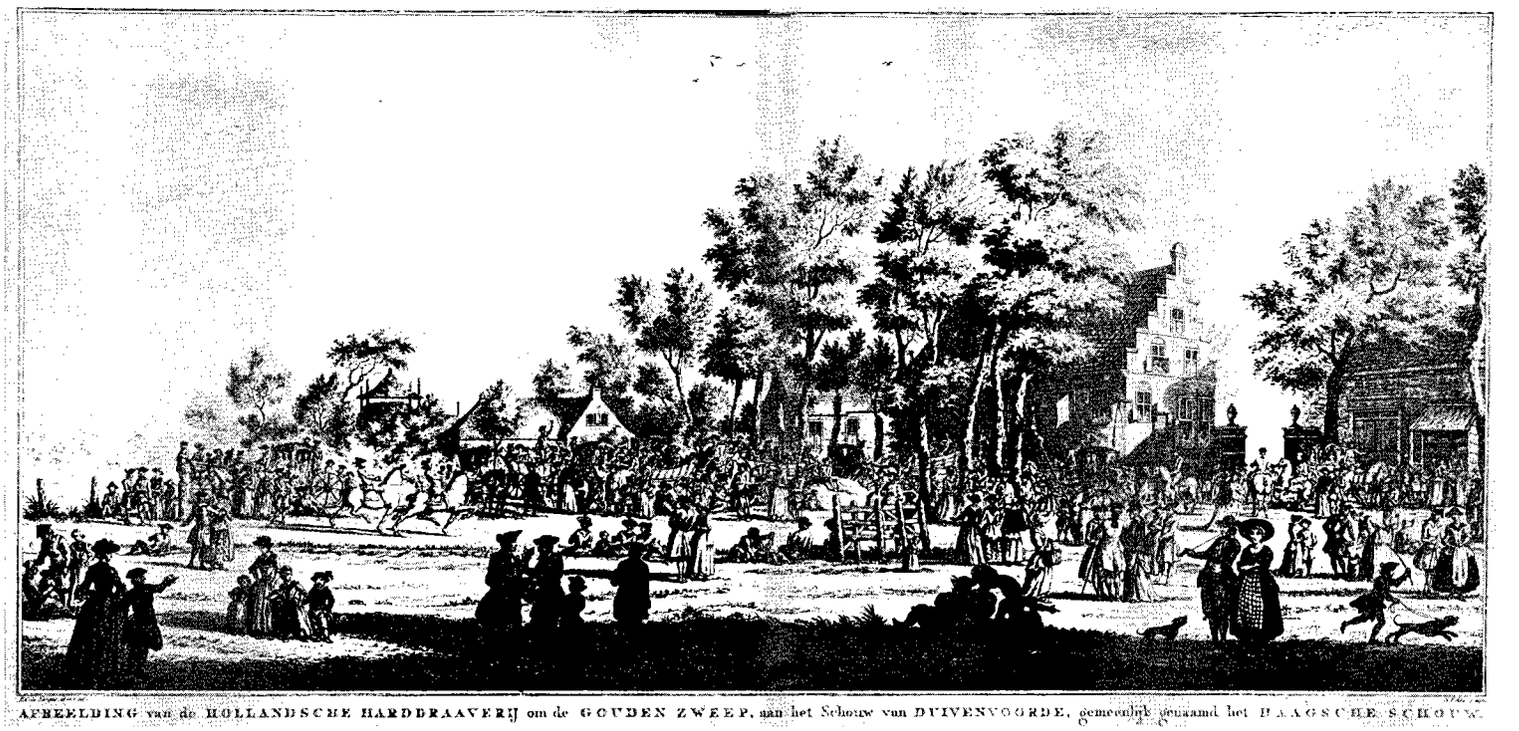

Gravure door S. Fokke naar P. C. la Fargue, 1778
Harddraverij bij het Haagsche Schouw.
Afb. 2 Gemeentearchief, 's-Gravenhage.

De voornaam *Kerstant* werd door de jongere broer *Dirk van Raephorst* gegeven aan zijn zoon. We kunnen daaruit concluderen, dat deze eerste na het overlijden van de drost geboren moet zijn. Maar ook op een andere wijze vond deze voornaam voortzetting.

Jacob burggraaf van Leiden, 1201-1241.

Op dit punt willen we een ogenblik stilstaan bij *Jacob* de burggraaf *van Leiden*, die in Hollandse oorkonden vermeld wordt van 1201 tot 1241 en die we in de aanvang van onze bijdrage reeds ter sprake brachten. We zagen daar, dat deze volgens de eeuwenoude Hollandse traditie beschouwd werd als de oudere broer van de eerste *Philips van Wassenaer* [25]. Van Spaen in zijn bovengenoemd artikel van 1808 heeft deze traditie bestreden. Wanneer we Van Spaen's argumentatie nader beschouwen, dan komt deze in hoofdzaak hierop neer: a. er is geen document, waarin *Jacob* en *Philips* samen voorkomen, en waarin ze broers genoemd worden: b. *Jacob* de burggraaf wordt wel vermeld in oorkonden samen met de zoons van *Philips*. In de getuigenlijsten volgt hij echter steeds na deze zoons, welke rangschikking de ,,namaagschap" (d.w.z. oudere broer van de vader) onmogelijk maakt. Van Spaen verzucht dan (p. 337): ,,Jammer is het, dat er geen brief, waarin *Philip* en *Jacob* beiden voorkomen, gevonden wordt: dan zou de zaak nog duidelijker kunnen zijn".

Sedert enige jaren kunnen we ons gelukkig prijzen, dat een dergelijke akte wel gevonden is, of beter gezegd, dat is vastgesteld is dat zo'n akte bestaan heeft. Dr. J. C. Kort heeft in enige oude inventarissen van het archief van de graven van Holland vrij uitvoerige vermeldingen van een verloren gegaan charter van graaf Dirk VII uit 1203 gevonden [26]. Dit zogenaamde deperditum betreft een belening van heer *Gerrit van Haarlem* en somt de bij de belening aanwezige getuigen op:

,,Dyederic grave van Hollant ende Alijt sijn wijf vercopen heren *Geryt* van ***Haerlem die*** tyende in Hemcenkerke ten erfleen; dairbij waeren ***Ada*** marchgravinne van ***Brandenburch, Willem van Theylinge, Jan van Haerlem,*** *Gijsbert* ***van Amestelle,*** *Phillips* ***van. Wassennare, Jacob*** *Castelleyn, Huge* ***van Northge,*** *Arnt* ende *Henric* van ***Risewic,*** *Aelbert* ***Baniart, Wouter van Egmond, Agniexe*** ende *Hadewych* ***van Teylingen.***
Actum publice aput Harlem anno Domini incarnationis M°.CC.III°."

We zien nu in deze oorkonde zowel *Philips* als *Jacob* in de getuigenlijst genoemd en wel vlak op elkaar volgend. Hierbij wordt niet de aanduiding ,,broeders" vermeld, maar dit kan in het origineel wel het geval geweest zijn — we hebben immers met een uittreksel te doen —. Ook bij *Arent* en *Hendrik van Rijswijk* wordt het broederschap niet vermeld, hoewel deze, naar uit andere oorkonden te bewijzen valt, 'broers geweest zijn. Wat het origineel ook gezegd zal hebben, een feit blijft dat *Philips* en *Jacob* vlak na elkaar genoemd worden en in die volgorde. Wanneer we dit met andere oorkonden uit dezelfde

25. Voor zover we na konden gaan is het oudste spoor van deze traditie te vinden bij de in noot 11 genoemde anonieme genealoog van omstreeks 1525. Deze zegt: ,,In den jare 1200 oft daer ontrent ende was bij den eersten graef Willems van Holland tijden doen was heer ***Philips van Wassenaer*** riddere, ende was een jongher broeder van heer *Jacop* burchgraef van *Leyden* . . ." etc.

26. J. C. Kort, Het archief van de Heren van Haarlem 1254-1321, 's-Gravenhage, 1976, Inventaris van verloren stukken no. 10. Eveneens vermeld bij J. G. Kruisheer, De oorkonden en de kanselarij van de graven van Holland tot 1299 (Hollandse Studiën 2), 's-Gravenhage-Haarlem 1971, deel 11, no. 42bis. Onze transcriptie is ontleend aan archief graven van Holland, no. 2116, folio 154.

tijd vergelijken, dan blijkt dat broers in getuigenlijsten soms als zodanig aangeduid worden, maar soms ook niet; evenwel staan zij vrijwel altijd naast elkaar in dezelfde volgorde. Zo worden ***Willem van Teylingen*** en zijn broer ***Dirk*** in oorkonden van 1205, 1217, en 1227 broers genoemd [27]. In akten van 12 15 en 12 17 volgen ze na elkaar zonder familieaanduiding [28]. Hetzelfde is het geval met de reeds genoemde gebroeders *Arent* en ***Hendrik van Rijswijk.*** In oorkonden van **1198,** 1199 en 1205 worden ze broers genoemd [29]. In 1200 en 1204 wordt dit niet vermeld [30].

Uit dit alles concluderen we, dat het feit, dat ***Philips van Wassenaer*** en ***Jacob*** burgraaf ***van Leiden*** in 1203 na elkaar genoemd worden, een aanwijzing kan zijn voor hun broederschap, waarbij we in ***Philips*** de oudste te zien hebben. Is voor deze stelling nog een nader gegeven te vinden? Hiervoor hebben we onze aandacht te vestigen op de afstammelingen van burggraaf ***Jacob.*** In zijn artikel „De Burggraven van Leiden vóór 1339", verschenen in dit maandblad in 1921, heeft Jhr. Dr. W. A. Beelaerts van Blokland deze in een fundamentele studie behandeld. Daarbij is vastgesteld dat ***Jacob*** in het burggraafschap is opgevolgd door zijn erfdochter *Christina,* vermeld 1251-1253 [31], gehuwd met ***Dirk van Cuyck,*** ridder, vermeld 1243-1253. Deze voornaam ***Christina*** (Middelnederlandse vorm: ***Kerstyne)*** trekt onze aandacht. Wanneer burggraaf ***Jacob*** een broer is geweest van ***Philips van Wassenaer,*** dan heeft hij eveneens *Kerstant,* de drost van Holland, tot vader gehad. De burggravin ***Kerstyne*** kan dan naar deze grootvader vernoemd zijn.

Voorts komt in een oorkonde van 1223 burgraaf ***Jacob*** voor met zijn broer ***Dirk,*** wiens achternaam evenwel niet medegedeeld wordt [32]. In deze ***Dirk*** menen wij de reeds eerder opgevoerde ***Dirk van Raephorst*** te moeten zien. Wanneer laatstgenoemde enkele jaren later door de abdis van Rijnsburg met tienden te Monster beleend wordt, staan vooraan in de getuigenlijst na de graaf en de zijnen (de gravin en de gebroeders ***Van Teylingen) Dirk van Wassenaer*** en ***Jacob*** de

27. Koch, O.H.Z., 1, 273, 379, en Van den Bergh, O.H.Z., 1. 309.
28. Koch, O.H.Z., 1, 357 en 387.
29. Koch, O.H.Z., 1, 230, 231, 238 en 273.
30. Koch, O.H.Z., 1, 244, 267 en 268.
31. Door Bedaerts van Blokland is bewezen, dat Christina (of *Kerstyne*) een dochter is geweest van burggraaf Jacob op grond van een akte van 1284 (Beelaerts, bijlage 1, ontleend aan het leenregister van Wassenaer AA, fol. 24), waarin de zoon van *Christina*, burggraaf ***Hendrik,*** burgraaf Jacob zijn „oudevader" noemt. In recente publicaties heeft Dr. J. A. Coldeweij aan de burgravin ***Christina*** een andere plaats in de genealogie toebedeeld (zie W. H. Lenselink en A. D. A. Monna, a.w., p. 118 en 119, en J. A. Coldeweij, De Heren van Kuyc 1096—1400, Tilburg, 1981 p. 229). De bewoording van de oorkonde van 1284. die m.i. niet anders geïnterpreteerd kan worden, bewijst de juistheid van de visie van Beelaerts. Deze visie wordt voorts bevestigd door de circa 1420 door de familie opgestelde verklaring, geregistreerd in het Leenregister Wassenaer A, folio 1: „... Item dese burchgrave Jacob voirsz., doe hij oflivich wort liet hij een dochter, die nam die graeflicheyt van Hollant in voechdijen ende gaf der jonfrouwen voirsz. in huwelike enen jongen broeder tot Kuyck.. .". De volledig tekst gepubliceerd door C. Hoek, in: De Nederl. Leeuw 1965, k. 54.
Het huwelijk zal nog in 1241 tot stand zijn gekomen blijkens een oorkonde afkomstig uit het archief van de burggraven (deperditum) „andere kleyne brief van graaf Henrik van Kuyk wegens de successie der kinderen a° 1241". Gem.arch. Leiden, Bibl. no. 15006 (Lade E no. A.) Uit deze gegevens volgt mede, dat burggraaf Jacob in 1241 overleden moet zijn.
32. Van den Bergh, O.H.Z., 1, 283. C. Hoek vraagt zich echter af, of deae broer ***Dirk te*** identificeren is met *Theodericus Bokel*, vermeld 1200-1215. Zie De Nederl. Leeuw 1965, k. 55-58.

burggraaf [33]. Het is daarom ook niet verbazingwekkend, dat een generatie verder zowel bij de ***Van Wassenaer's*** als bij de ***Van Raephorst'en*** de voornaam ***Jacob*** voorkomt [34].

Wij concluderen uit deze aanwijzingen, dat ***Jacob*** de burggraaf ***van Leiden*** een broer moet zijn geweest van ***Philips van Wassenaer*** en ***Dirk van Raephorst,*** en de zoon van *Kerstant,* drost van Holland. Hierin tornt de Hollandse traditie voor een deel tot zijn recht, in zover dat ***Philips*** en ***Jacob*** broers geweest zijn. Ook heeft Van Spaen gelijk in die zin, dat het onmogelijk is, dat ***Jacob*** de oudste zou zijn geweest.

Een vraag, die nog open blijft is, hoe ***Jacob*** in het bezit van het burggraafschap is gekomen. Gegevens hierover ontbreken geheel; er valt slechts te gissen. Nu is er over het Leidse burggraafschap in de twaalfde eeuw heel weinig bekend. De schaarse 'berichten hierover zijn door geleerden als Jhr. Dr. W. A. Beelaerts van Blokland, Prof. Dr. F. W. N. Hugenholtz [35], Drs. A. D. A.Monna en Dr. J. C. Kort verzameld en geanalyseerd met gebruikmaking van het onderzoek van oudere schrijvers. Deze publicaties geven geen directe gegevens voor beantwoording van onze vraag. Men concludeert, dat er twee maal een burggraaf *Alwinus* (*Adelwinus*) geweest moet zijn en in 1167 een burggraaf *Elinand*. ***Nu*** vermoeden wij, dat in het laatste kwart van de twaalfde eeuw het burggraafschap vacant is geworden en dat de toen in functie zijnde drost van Holland, *Kerstant,* dit grafelijk leen heeft gekocht ten behoeve van zijn tweede zoon. Zijn belangrijke positie aan het hof van graaf Floris III en de lange periode waarover hij zijn functie bekleed heeft — ruim twintig jaar, langer dan een van zijn voorgangers of opvolgers in het ambt — zullen hem in zodanige positie gebracht hebben, dat een verwerving van het burggraafschap binnen zijn mogelijkheden lag. Zoon ***Jacob*** zal daarbij afstand 'hebben moeten doen van aanspraken op patrimoniale goederen. Verkoop van het burggraafschap vond ook in later jaren plaats, wanneer bij het ontbreken van zoons het leen aan de graaf was teruggevallen [36].

De naam Van Wassenaer voor 1200.

We komen nu aan de vraag, waarom men de naam ***Van Wassenaer*** vóór het jaar 1200 niet tegenkomt in de bronnen. Een deel van het antwoord hierop volgt reeds uit hetgeen hiervoor ter sprake is gebracht. De oudste ***Kerstant*** moet de naam wel gedragen hebben. Immers twee van zijn zoons zijn gegoed en hebben vele rechten in Wassenaar. De oudste,

33. Van den Bergh, O.H.Z., 1, 309. Vergelijk noot 10.
34. Zie tabel IV. Zie voor de naam ***Jacob*** bij de ***Van Raephorst'en*** een akte d.d. 14 oktober 1316, vermeld bij J. H. W. Unger, Regestenlijst voor Rotterdam en Schieland tot in 1425 (Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam), Rotterdam 1907, no. 242. Hierin is sprake van een perceel land te Katendrecht „in Jacob ***Raephorst*** were". Deze persoon kan tot de dertiendeeeuwse leden van de familie gerekend worden.
35. Jhr. W. A. Beelaerts van Blokland, De Burggraven van Leiden vóór 1339, in: De Nederlandsche Leeuw 1921, k. 215-222; F. W. N. Hugenholtz, De Castellanus de Leithen, in: Leids Jaarboekje 1966, p. 41-50; A. D. A. Monna, De bezittingen van het Leidse burggraafschap, in: W. H. Lenselink en A. D. A. Monna, Studies, over het Zeeuwse en, het Leidse burggraafschap, Groningen, 1976; J. C. Kort, Het archief van de graven van Holland, 1, 's-Gravenhage, 1981 p. 32 *.
36. Na het overlijden van de laatste burggraaf uit het huis ***Cuyck,*** koopt ***Philips van Wassenaer*** het burggraafschap. Zie Fr. van Mieris, Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, 11, Leyden, 1754, p. 629, te vergelijken met p. 618. Zie ook Jhr. W. A. Beelaerts van Blokland, Hoe de Wassenaer's burggraven van Leiden werden, in: De Nederl. Leeuw 1922, k. 98—106.

Philips, en zijn afstammelingen bezitten er de ambachtsheerlijkheid, de hof (m.i. te identificeren met de burg) en aanzienlijk grondbezit: de jongste, *Dirk*, heeft er o.m. het goed Raephorst en tiendrechten. Dit alles moet tot gemeenschappelijk bezit zijn te herleiden. Vader *Kerstant* moet binnen de ban van Wassenaar deze belangrijke eigenaar zijn geweest. Daar hij slechts in akten voorkomt met de aanduiding van zijn functie, drost van Holland, wordt, naar we reeds aantoonden, zijn achternaam achterwege gelaten. De zoons worden tijdens het leven van de vader — het laatst vermeld in 1189 — niet genoemd. Voor de resterende tien jaren 1190—1200 ligt een verklaring voor de hand, wanneer we ons een blik gunnen op de gebeurtenissen in het graafschap Holland. We zijn daartoe in staat door de Egmondse annalen (Annales Egmundenses), die juist over die jaren een gedetailleerd verslag bevatten, te boek gesteld door een tijdgenoot, die zelfs op enkele tijdstippen ooggetuige is geweest (hand D) [37].

In 1189 gaan graaf Floris III van Holland (regeringsjaren 1161-1189) en zijn tweede zoon, de latere graaf Willem 1, op kruistocht. Op deze tocht komt de graaf op 1 augustus 1189 te Antiochië te overlijden. In de St. Pietersbasiliek aldaar vindt hij zijn laatste rustplaats, dicht bij het graf van keizer Frederik Barbarossa. In het vaderland volgt de oudste zoon graaf Dirk VII op. Zoon Willem blijft echter in het Oosten en keert eerst in 1195 naar Holland terug. Ongetwijfeld zijn de graaf en zijn zoon vergezeld geweest van een keur van Hollandse edelen. Wat ligt meer voor de hand, dan dat van dit gevolg ook de belangrijkste hofdignitaris van de graaf, de drost *Kerstant*, die gedurende bijna de gehele regeringsperiode van de graaf de functie had bekleed — aangenomen, dat hij nog in leven was — benevens één of meer van zijn zoons deel hebben uitgemaakt. Deze zoon kan dan in het gezelschap van jonker Willem gebleven zijn en eerst in 1195 samen met hem zijn teruggekeerd.

Kort na de terugkeer ontstaan er tussen de twee gravenzoons grote moeilijkheden. Jonker Willem komt in opstand en wijkt met enkele ridders („cum quibusdam militibus") uit naar Westfriesland. Weldra wordt de twist echter bijgelegd en verkrijgt Willem het graafschap Friesland [38].

Enkele jaren later, in 1203 komt het graafschap weer in beroering. Graaf Dirk VII laat bij zijn overlijden slechts een dochter, Ada, na. Gravin Aleid had echter een plan gesmeed om door een huwelijk van haar dochter met Lodewijk graaf van Loon het graafschap uit handen van graaf Willem 1 te houden. Bijna alle Hollandse edelen bewilligden hierin, behalve *Philips van Wassenaar* en enkele ministerialen („excepto *Philippo de Wasner* et quibusdam ministerialibus") [39]. Zelfs *Willem van Teylingen* en *Wouter van Egmond* stemden aanvankelijk toe [40], hoewel ze iets later met *Philips* de leiders zullen zijn van de groep edelen, die zich tegen de opvolging van Ada verzetten (Loonse oorlog).

De vroegtijdige en duidelijke stellingname van *Philips van Wassenaer* in 1203 ten gunste van graaf Willem I kan verklaard worden uit een bijzondere band tussen vorst en edelman, die geslagen kan zijn gedurende de gemeenschappelijke deelname aan de kruistocht en verblijf in het Oosten. Wanneer we hiervan uitgaan is het mede verklaard, waarom *Philips van Wassenaer* in het laatste decennium van de twaalfde eeuw niet vermeld wordt. Het is dan tevens begrijpelijk, dat hij eerst vanaf het jaar 1200 in grafelijke akten genoemd wordt, dus nadat de graven Dirk en Willem hun twisten beslecht hadden. Maar dan, zoals Van Spaen het uitdrukt „op eens vertoont hij zich in vollen luister en in groot aanzien ... De volle pracht, die het toen reeds kenmerkt, is een blijk van een' ouderen stam en niet van een' jonger telg. Het moet toen aanzienlijke goederen bezeten hebben, die *Philips* in staat stelden, en' zoo grooten rol te spelen" [41].

37. Annales Egmundenses, uitgegeven door 0. Opperman, in: Fontes Egmundenses p. 111—208. Zie noot 19.
38. Opperman, D. 189—193.
39. Opperman, p. 196.
40. Dit blijkt uit de brief, die de gravin, weduwe Aleid, in 120'7 aan de koning van Engeland schrijft. Van den Bergh, O.H.Z., 1, 214.

Enige heraldische opmerkingen.

De afstammelingen van *Philips van Wassenaer* voeren gedurende de dertiende eeuw een Sint Andrieskruis over een gedwarsbalkt schild. Tegen het eind van de eeuw nemen de hoofdstam en de zijtakken het wapen met de drie wassende manen aan, hoewel een enkele de oudere vorm trouw blijft. Deze enkeling is heer *Jan van Duvenaoirde* (vermeld 1310-+ 1324). die een gedwarsbalkt schild voert met een schuinbalk [42]. Hieruit maken we op, dat de dwarsbalken het hoofdelement in het wapen van de clan vormden en niet het kruis. Ook de *Van Raephorst'en* voeren een gedwarsbalkt schild. ('Omstreeks 1300 gaat plotseling een jongere broer met terzijdestelling van het voorouderlijke wapen, *een* schild voeren beladen met tien lelies [43]).

Van burggraaf *Jacob is* geen wapen bekend. Uit het feit dat de burggraven uit het huis *Van Cuyck* een dwarsbalk voerden in plaats van het wapen *Van Cuyck*, beeft men opgemaakt, dat dit eveneens het wapen van burgraaf *Jacob* moet weergeven [44].

Het gemeenschappelijk element in het wapen van de afstammelingen van de drie zoons van *Kerstant*, de drost van Holland, wordt dan ook gevormd door een of meer dwarsbalken.

De stamvader Doede.

Tot nu toe is de stamvader *Doede* slechts terloops ter sprake gekomen. Uit het „Liber Sancti Adalberti" weten we, dat hij de vader van *Kerstant is* geweest en uit het „Oude Register van graaf Florens" ca. 1282 valt op te maken, dat hij in het bezit was van het veer over de Rijn, ter plaatse van de huidige brug Het Haagse Schouw, oudtijds genaamd Doedinxvere en Schouw van Duivenvoorde. Nu staat echter vast, dat dit grafelijk leen in oorsprong groter is geweest dan blijkt uit de optekening van ca. 1282. Er bestaat namelijk een oudere omschrijving van het leen die mededeelt, dat het leen omvatte:

41. Van Spaen, p. 335.
42. Jhr. W. A. Beelaerts van Blokland. De zegels der voorvaderen van Philips van Wassenaer, burggraaf van Leiden (1340), in: De Nederl. Leeuw 1922, k. 176-181; id., Het oudste Wassenaerzegel met de drie wassende manen, in: De Nederl. Leeaw 1931, k. 225-228.
43. Van de ***Van Raephorst'en*** zijn verscheidene zegels bewaard in de archieven. Enkele vertonen de gebruikelijke brisures. Heer Gerard van ***Raephorst*** († 1325), broer van heer ***Kerstant,*** voerde het afwijkende wapen. Zie o.a. zijn zegel uit 1303, archief abdij Egmond, inv. no. 126, regest no. 128.
44. Jhr. W. A. Beelaerts van Blokland, De burggraven van Leiden vóór 1339, in: De Nederlandsche Leeuw 1921, k. 215-222.

Tabel IV

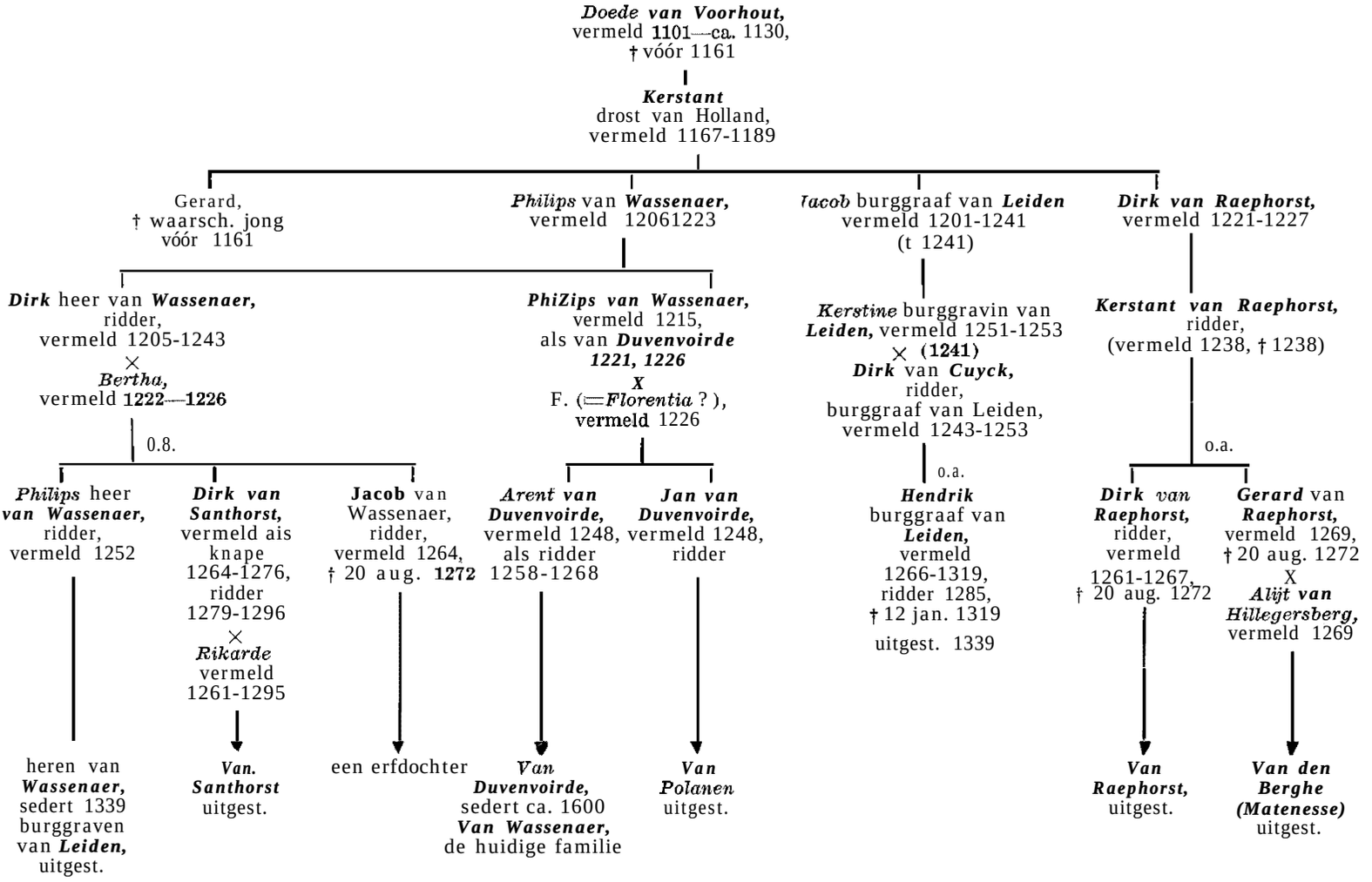

„die vere twischen des Rijnsover ende Zwadenburdamme" [45], d.w.z. het veerrecht op de Rijn tussen Katwijk en Zwammerdam. Met andere woorden: *Doede* moet het veerrecht bezeten hebben over heel het Hollandse gedeelte van de Rijn. Een dergelijk bezit stempelt de eigenaar tot een belangrijk heerschap. Dit valt nog te illustreren met het feit, dat over hetzelfde gebied van de Rijn het tolrecht vanouds in handen was van de burggraaf. Beide rechten zijn afgeleid van het landsheerlijke stroomregaal[46]. Het belang van het Doedinxveer blijkt eveneens uit de aansluitende Middeleeuwse verkeersweg. Deze heeft men kunnen reconstrueren vanaf 's-Gravenzande via Monster, 's-Gravenhage en Wassenaar rechtstreeks naar het Schouw [47]. Over deze gehele afstand droeg deze weg in de Middeleeuwen de naam van R ij n w e g om eerst vlakbij het veer de naam Doedinxlaan (Doeslaan) te krijgen.

De eigenaar en tevens naamgever van het leen zal onder de vooraanstaande Rijnlandse edelen gezocht moeten worden. Slechts één edelman komt daarvoor in aanmerking: *Doede van Voorhout*, die vanaf 1101 tot circa 1130 vermeld wordt [48]. Niet weinig meen ik deze identificatie aannemelijk te achten, wanneer we zien, dat voor de ziel van *Doede*, de vader *Kerstant*, een schenking gedaan is van een rente, gevestigd op land in Voorhout, naar het „Liber Sancti Adalberti" ons mededeelt („quatuor uncie in Forenholte date pro anima Dodonis") [49]. Merkwaardig is ten slotte, dat *Doede van Voorhout* enkele keren in één adem genoemd wordt met de burggraaf

45. Deze uitvoeriger omschrijving komt voor in **een** opgave van de lenen, die heer ***Arent van Duvenvoirde*** hield van de heer ***Van Wassenaer,*** in het leenregister Wassenaer AA, folio 4 verso. Naar uit dit en ook andere gegevens blijkt, had de heer ***Van Wassenaer*** het leen van het veerrecht aan de heer ***Van Duivenvoorde*** in achterleen uitgegeven. Deze leenband zou tot het einde van het leenstelsel blijven bestaan. Vandaar de naam Schouw van Duivenvoorde. Met genoemde heer ***Arent van Duvenvoirde*** is waarschijnlijk bedoeld degene die in 1248-1268 vermeld wordt.

46. S. J. Fockema Andreae, De Oude Rijn, in: Rechtskundige opstellen. .., aangeboden aan Prof. Mr. E. M. Meyers, Zwolle, 1935, p. 699-715. De auteur vergist zich door te menen (p. 702), dat het veerrecht „door den burggraaf in achterleen gegeven was aan den heer ***van Wassenaer".*** Uit de in ons artikel genoemde bronnen blijkt zonneklaar, dat de heer van ***Wassenaer*** het leen hield van de graaf van Holland, maar het op zijn beurt weer in achterleen had uitgegeven aan de heer van ***Duivenvoorde.***

47. Zie de reconstructie van het tracé van de Rijnweg: H. Hardenberg, Lugdunum Batavorum, een vergelijkende studie, in: Jaarboek Die Haghe 1942, p. 168, noot 1, en de aanvulling hierop van P. J. van Breemen, De Heer Leyden en de topografie van den Haag, in: Jaarboek Die Haghe 1947, p. 115-165.

48. Hugenholtz, p. 42 en 43.

49. Zie bijlage 11.

van Leiden. Beiden zijn blijkens een oorkonde van 1108 tot de edelvrijen te rekenen [50].

Ons onderzoek toont thans aan, dat beiden leenmannen zijn over de belangrijkste rechten van de landsheerlijke rivier, die haar naam heeft gegeven aan het aangrenzende land. Beide leenmannen zullen tot de belangrijkste edelen van Rijnland gerekend mogen worden. De vraag rest nog, welke betekenis men er aan mag hechten dat de Rijnlandse edelman *Doede* zich met de achternaam Van *Voorhout* noemt. Een bezit van de ambachtsheerlijkheid kan in het eerste kwart van de twaalfde eeuw nog geen sprake zijn, een aanzienlijke vroonhof ter plaatse is niet bekend, de kerk met de tienden van Voorhout zijn reeds vroeg in handen van de abdij Egmond. Kan *Doede* zijn naam ontleend hebben aan een of andere betrekking tot het grafelijke kasteel, dat binnen de parochie Voorhout gelegen was, en dat we heden ten dage nog kennen als de ruïne van Teilingen? Merkwaardig is, dat omstreeks de tijd, dat personen met de naam *Van Teilingen* voor het eerst voorkomen (1162 en 1174), we kunnen veronderstellen, dat belangen van de zoon van *Doede*, binnen Wassenaar en niet te Voorhout zijn geconcentreerd. Heeft de familie van *Doede* zijn rechten te Voorhout prijs gegeven ten behoeve van de aan het grafelijk huis verwante *Van Teilingen's?*

Hoe dit alles ook zij, we menen dat door ons onderzoek nieuwe dimensie gegeven is aan de herkomst en de oudheid van het geslacht ***Van Wassenaer.*** Terecht mogen we met Pontus Heuterus a° 1583 zeggen, dat over de oudheid van deze familie niet valt te twijfelen („De vetustate huius familiae dubitari non potest") [51] of zoals Mr. Pieter van der Schelling het a° 1732 uitdrukt in rijm [52]:

Want wie van Neêrland kan in Oudheid evenaaren
Als Hollands spreekwoord wyst, den Stam der
Wassenaaren?

Bijlage **I.** Opgave van de lenen, door Heer Dirk van **Raephorst** in leen gehouden van Heer Dirk van Wassenaar ca. 1270.

Dirk van Raephorst overlijdt op 20 augustus 1272. ***Dirk van*** Wassenaer komt als ridder voor vanaf 1268. De tussen vierkante haken gedrukte gedeelten moeten iets aanvullingen zijn en zijn te dateeren eind dertiende eeuw.

Item heer *Dieric van Raeporst* hout van heren ***Dieric van Wassenaer*** te liene,

den tiende te Hilnare, corentiende ende smaltiende, ende daer toe enen campe lants, die men hiet den Hofcampe ende XII morghen ende den Havercamp van VIII morghen, ende die Nuencamp, die hout VIII morghen, ende Mouwerys camp, die hout X morghen ende V zwane tsjaers uten Rijn. Dit voirghenoemde goet, tiende ende erve dese voirseyde heer *Dieric in die* kant.

Dit es 't goet, dat men hout van heren *Dieric van Raporst,* ende voerd es verlient ende dat roert an heren Dierc van. ***Wassenair*** den tiende van Walixstorp, ende den tiende op den Paepwech, [dat hout Ver *Rikaert* die vrouwe van ***Zanthorst*** van heren ***Kerstants.]***

Ende die corentiende van Vorenbroec ende half den smaltiende [die hout *Dieric van Zuytwijc* van heren ***Kerstants]*** den corentiende van Boemgaerde ende al smaltiende [hout ***Kerstants Gherets sone van. Raporst*** van heren *Kerstants*].

Archief kasteel Twickel, Leenregister van Wassenaer AA., folio 3 verso.

Bijlage **II.** Opgave van enige transacties ten tijde van Abt **Walter** van Egmond (†1161), opgetekend ia het liber Sancti Adalberti. (De pluribus possessionibus per venerabilem patrem Walterum abbatem Hecmundensem venditis et permutatis, et preciis inde receptis in meliores usus conversis).

A *Cristancio* filio *Dodonis* emit terram in Hemecekerke sex unc. persolventem, et ibidem idem *Cristancius* pro anima filii sui *Gerardi* dedit terram Sancto Adalberto tres unc. persolventem. Isdem domnus abbas Walterus vendidit terram in Haregan quatuor unc. solventem, que pertinebat ad capellam sancte Marie in Ecmunda, et cum eodem precio addita pecunia emit ab Athelheida et filiis suis Volperto et Everardo de Noirthe terram in Eksmundelf iacentem duodecim et dimidiam unc. persolventem, ex quibus dedit sancte Marie octo unc. pro quatuor. Iste octo uncie in Esknundelf et quatuor uncie in Forenholte date pro anima *Dodonis* pertinent ad capellam sancte Marie in Ecmunda.

Ontleend aan 0. Opperman, Fontes Egmundenses (Werken Historisch Genootschap, 3de serie, no. 61), Utrecht, 1933, p. 85-86.

Bijlage **III.** Opgave van lenen door de Heer van Wassenaar (Heer Dirk van Wassenaer), in leen gehouden van de Graaf van Holland, circa 1282.

Dominus de ***Wassenare*** officium de Vorscoten et de Wassenare. Officium inden Ketel. Theloneum nundinarum in Vorscoten. Theloneum de Vlerdinghen. Jn nundinis hyemalibus et estiuis cum theloneo fori ebdomodalis. Theloneum etiam quod hulc tolne dicitur. Zeedrifte, de (litore) aggere marino siue de stipite apud Catwiic vsque Woudrikem vt dicit, domino comite negante. Decimam in Hatscampe. Decimam in Zutermere. Mansionem suam apud Horst cum terris et appenditijs. Curiam de Wassenare, cum terra in qua fundata est. Jnsuper terram de Sceveninghe et in Venhuizen. Totam terram que Veen appellatur de terra Ludolfi vsque ad terram Symonis Preng. Jn Willemsvene triginta virgas veni. Dimidietatem munitionis de Rosenberg. Quinque lb. annuatim de theloneo de Ghervliete. Quatuor lb. annuatim de precaria in Pinacker. Bona etiam que sita sunt super Hernesse. Triginta duo iugera terre que sita sunt iuxta domum Bartholomei de Made. Octo lb. de Hilnergheest. Decimam de Sloet busc et de Scuren. Decimam in Ekendunis cum minuta decima. Decimam apud Weteringghe. Adhuc ibidem aliam decimam. Jnsuper ahhuc tertiam decimam in eodem loco cum minuta decima. Minutam decimam in Rysewiic. Vehiculum siue verscip in Leyden, et Dodinsvere.

Ontleend aan S. Muller Hz., Het oude register van graaf Florens, in: Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap, 22 (1901), no. 3.

50. Vergelijk Hugenholtz, p. 44.
51. Pontus Heuterus, zie noot 1, p. 64.
52. P. van der Schelling, Nederlandse displegtigheden, 1, Rotterdam, 1732, in het opdrachtgedicht aan *Johan Hendrik* graaf van Wassenaer.

Raadsels rond drie Voornse vrouwen,

door

Dr. J. C. Kort.

Zoals bekend stelt de vrouw de onderzoeker van adellijke Middeleeuwse geslachten menigmaal voor problemen. Van sommige van hen is slechts de voornaam bekend en soms ook die niet, hoewel hun bestaan door de aanwezigheid van wettige nakomelingen van de vader vaststaat. Moeilijker nog dan de naam valt het de nauwkeurige tijd van geboorte, huwelijk en overlijden, zoals deze data thans door de ambtenaar van de Burgerlijke stand worden geregistreerd, vast te stellen.

Teneinde enige van deze kwesties op te lossen behandel ik in het vervolg drie leden van het geslacht **Voorne** [1], van wie de sterfdata en ook het genealogisch verband 'omstreden is. In tabel 1 zijn zij gespatieerd.

TABEL 1.

Dirk van Voorne, † 31 dec. 1228,
× 119'7 *Alverade van Cuyk*

Hendrik van Voorne, † 13 maart 1259,
× 1231 Katharina van *Cysoing*

Albert van Voorne, † 30 dec. 1287,
× le *Aleid;*
× *2e* 1281 Katharina *van Durbuy,* † 26 sept. 1328

ex 1	ex 2	*Hendrik,*
Mabelia,	Gerard,	† 3 maart 1328,
† 26 febr. 1313,	† 20 april 1337,	×*(Aleid?) van Cuyk*
× 1305	× le 1297	
Jan van *Arkel,*	*Heilwig vam Borsele,*	*Katharina,*
† *24* dec. 1324	† 19 sept. 1328,	× le *Jan van. Heinsberg*;
	×2e 1332	× 2e *Jan. van. Vaikenburg*
	Elisabeth van. Kleef,	of
	† 13 nov. 1382	

ex 1			
Willem,	*Albert,*	*Machteld,*	*Katharina,*
† *1319*	† *25* sept. 1331	† 12 maart 1372,	† 1 sept. 1366,
	x 1325	x le 1321	x le 1324
	Machteld	*Dirk Loef*	*Jan van Heinsberg,*
	van Wesemale	*van Kleef,*	† *25* juli 1334;
		† 10 juli 1332;	× 2e 1337
		x 2e 1336	*Jan van Valkenburg,*
		Dirk	† *3* maart 1356
		van *Valkenburg,*	
		† 19 juli 1346	

Mabelia van Voorne

De eerst te behandelen dame, ***Mabelia van Voorne,*** kreeg een afzonderlijk artikel aan zich gewijd [2]. Daarin toonde A. Johanna Maris overtuigend aan, dat de door Dirk Frankenz. Pauw opgegeven sterfdatum — eigenlijk sterfdata! — II of V kal. marcii MCCCXVIII niet juist kan zijn. In dat 'geval zou bisschop *Jan van Arkel,* die in ***1342*** zevenentwintig jaar oud was en **zoon** van ***Jan van Arkel*** uit diens tweede echt met *Kunigonde* ***van Virneburg,*** nooit in 1315 geboren kunnen zijn. *Jan* ***van*** *Arkel* ***zou*** vanzelfsprekend geen tweede huwelijk zijn aangegaan, wanneer zijn eerste vrouw nog in leven was.

Dr. Maris ging niet nader in op de mogelijkheid om met het kennelijk onjuiste bericht van Pauw de goede sterfdatum te berekenen. Dirk Frankenz. Pauw was vicedeken van de kerk van St. Maarten en St. Vincent te Gorinchem, een geleerd man en naar de mening van Romein een van de beste Noordnederlandse geschiedschrijvers [3]. Bovendien interesseerde het geslacht ***Van*** *Arkel* hem voor de geschiedenis van zijn streek bijzonder. Helaas ontkwam hij niet aan een zekere slordigheid, die wellicht veroorzaakt werd door te grote haast bij het onderzoek. Om de juiste sterfdatum te kunnen vaststellen zal het dus nodig zijn na te gaan welke vergissing Pauw in zijn gedrevenheid maakte. Gelukkig had Pauw, die in de vijftiende eeuw leefde, voor zijn genealogische gegevens slechts twee bronnen tot zijn 'beschikking, die beide in zijn kerk aanwezig waren. Het waren de zerken van leden van het geslacht Van Arkel en het necrologium van het kapittel. Op het eerste gezicht lijkt de mogelijkheid van de grafstede het meest voor de hand te liggen. Pauw vermeldt immers uitdrukkelijk, dat het echtpaar ***Jan van*** *Arkel* en ***Mabelia van Voorne*** bijgezet was in het familiegraf der ***Arkel's*** in zijn kerk. Dat inderdaad op deze wijze genealogische gegevens werden verzameld, blijkt uit een getuigenis van priorin en konvent te Renkum over de daar aanwezige grafzerk van ***Walburga van Meurs,*** echtgenote van ***Willem*** heer ***van Egmond*** [4]. Haar sterfdag wordt aan de hand van haar graftekst opgegeven als 8 mei 1459. Het ligt niet voor de hand, dat zij te 's-Gravenhage overleed, zoals Dek [5] wil.

Deken en kapittel te Gorinchem maakten bij een andere gelegenheid gebruik van boeken, waarin genealogische gegevens over het geslacht ***Van*** *Arkel* voorkwamen [6]. Zo worden de sterfdata genoemd van *Otto* ***van*** *Arkel* op ***26*** maart 1396 [7], begraven in de kerk van Gorinchem, van ***Jan van*** *Arkel,* zijn zoon, op 1 augustus 1428 [8], begraven in het hoogkoor van de kerk van Leerdam, en van diens vrouw ***Maria van Gulik,*** die in 1394 te Gorinchem stierf in de kapel van de Franciscanessen en werd bijgezet in de kerk van Gorinchem. Deze gegevens zien er redelijk betrouwbaar uit, al zijn de memorieboeken van het kapittel thans niet meer bekend. Zo bevindt zich nog steeds een naamloze zerk van het geslacht *Arkel* in de kerk van Leerdam [9]. Daar staat tegenover, dat het kapittel zich kennelijk vergiste in de juiste naam van de vrouw van ***Jan,*** zoon van *Otto* ***van*** *Arkel,* die het ***Maria van Gulik*** noemt. Volgens de huwelijksvoorwaarden [10] heette zij echter ***Johanna,*** welke naam bevestigd wordt door de overlevering in het archief van de hertogen van Gelre [11]. Verwarring kan zijn opgetreden met de namen van haar moeder en dochter, die beiden wel ***Marie*** heetten [12].

Wenden wij ons thans tot de tweede mogelijkheid: het familiegraf der ***Arkel's,*** dat Pauw bij herhaling noemt. Het is nog steeds in de kerk van Gorinchem aanwezig [13]. Helaas

1. H. Obreen, **De** heeren van Voorne, in: De Nederlandsche Leeuw, *jrg. 46, 1928;* J. C. Kort, Het archief van de heren van Voorne, burggraven van Zeeland, 1272-1371, 's-Gravenhage 1972, tabel 1 na p. XXIV.
2. A. Johanna Maris, De sterfdata van Heer Jan III(X) van Arkel en van zijn eerste echtgenote Mabelia van Voorne, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 88, 1971, kol. 73-79.
3. J. Romein, Geschiedenis van de Noord-Nederlandsche geschiedschrijving in de Middeleeuwen, Haarlem 1932, pp. 219-225; H. Bruch, Supplement, Haarlem 1968, pp. 68-70.
4. Arch. Nat. Parijs, familie Egmond-Pignatelli, nr. XXXII cott. E XIII d.d. 19 november 1484.
5. A. W. E. Dek. Genealogie der heren en graven van Egmond, 's-Gravenhage '1958, p. 48.
6. Arch. Nat. Parijs, familie Egmond-Pignatelli, nr. XXXIIII cott. E XIII d.d. 22 juni 1499. Deze en de voorgaande tekst dank ik aan de heer C. Hoek te Rotterdam.
7. J. W. Groesbeek, De heren van Arkel, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 71, 1954, kol. 207 (naar Kemp).
8. Groesbeek, ibidem, kol. 215 (naar Kemp, die eveneens het graf te Leerdam noemt).
9. C. Hoek, Grafzerken in de kerk te Leerdam, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 19, 1964, p. 233 nr. 29.
10. C. van Zomeren. Beschryvinge der stadt Gorinchem en landen van Arkel, Gorinchem 1755, pp. 488—490.
11. G. van Hasselt, Geldersche Oudheden, dl. 1. Arnhem 1806. p. 6.
12. A. P. van Schilfgaarde, Zegels en genealogische gegevens*van de graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen, Arnhem 1967, p. 93.
13. W. A. Beelaerts van Blokland, De graftombe der Arkels in de kerk te Gorinchem, in: De Nederiandsche Leeuw, jrg. 46, 1928, kol. 98-102; afgebeeld tgo. kol. 100.

maakt het ons voor gegevens' over sterfdata niets wijzer want evenals die in Leerdam is de zerk naamloos.

Wij zijn zo weer even ver als in het begin. Maar daar is nog de omstandigheid, dat Pauw voor de sterfdatum van *Mabelia* twee verschillende data gaf. In zijn kroniek heette het MCCCXVIII op de vijfde kalende van maart maar in zijn chronicon maakte hij er M°CCC°XVIII° 2° kal. Marcii van[14]. Blijkbaar kon Pauw in de tekst, waarin de datum ongetwijfeld in romeinse cijfers was gesteld, II en V verwarren. Zijn voorbeeld, dat wellicht van zijn eigen hand stamde, moet een hele rij stokjes te zien hebben gegeven, waar Pauw niet meer uitkwam. De datum zal er als volgt hebben uitgezien: anno MCCCXIIIIIII kal. marcii, waarin alle gegevens voorkomen maar de V vervangen is door II. Nemen wij het bewijs, door Dr. Maris geleverd, dat *Mabelia van Voorne* vóór 1314 moet zijn overleden, in aanmerking, dan is onze romeinse cijferrij slechts op één manier te scheiden. Die moet daarom de juiste zijn. Het is als volgt: anno MCCCXIII. 1111 kal. marcii want een dag later zou een V opleveren en ook de sterfdatum te jong plaatsen. Ik besluit daarom tot de juiste sterfdatum van 26 februari 1313 [15]. Een andere omstandigheid pleit voor deze datum. In 1314 hertrouwde *Jan van Arkel* immers met *Kunigonde van Virneburg,* wier oudste zoon het volgende jaar geboren werd. *Jan van Arkel* heeft zijn tweede huwelijk dus gesloten na een jaar van gepaste rouw.

Katharina van Voorne(nburg)

Voor grotere problemen stelt ons een andere dame uit het geslacht *Voorne* genaamd *Katharina van Voorne* alias *van Voornenburg*. Een blik op de genealogische tabel maakt dat duidelijk want zij komt er tweemaal in voor ! Als dochter van *Hendrik van Voorne* wordt zij gepresenteerd door Vermeulen in zijn grondige studie over *Jan van Valkenburg* [16]. In tegenstelling daarmee stel ik haar voor als dochter van *Gerard* heer *van Voorne*, *Hendrik's* broer. In het vervolg hoop ik de juistheid van mijn stelling, die op het eerste gezicht niet heel waarschijnlijk lijkt, voldoende kracht bij te kunnen zetten, zodat haar afstamming vast staat. Eerst dien ik echter te wijzen op de aan haar gewijde monografie [17], waarin Quadflieg stelt, dat het vaderschap van *Gerard* of *Hendrik van Voorne* had geleid tot verwantschap in de vierde graad tussen *Jan van Heinsberg* en *Katharina* [18]. Er zou dan een pauselijke dispensatie nodig zijn geweest, waarvan elk spoor ontbreekt. Quadflieg vergiste zich echter bij de berekening van de graad van verwantschap van het echtpaar zoals uit de door hem bijgevoegde kwartierstaat blijkt. *Jan van Heinsberg* en *Katharina* waren verwant in de vijfde en vierde graad, zodat een dispensatie net niet nodig was. Een en ander blijkt uit onderstaande parenteel.

14. Maris, kol. 73-74.
15. Reeds verwerkt in de tabel, genoemd in noot 1.
16. H. J. J. Vermeulen, Jan van Valkenburg, heer van Born en Sittard, Herpen en Uden, ridder, 1314-1356, Nijmegen 1980, pp. 2540.
17. E. Quadflieg, Katharina, Frau von Born und Sittard (1334—1364), in: Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde E.V., jrg. 41, 1953, kol. 177—190.
18. Quadflieg, kol. 180.

Walram markgraaf van *Arlon,*
11761226,
× le *Kunegonde van Montjoie;*
× 2e *Ermesinde van Namen*

ex 1	ex 2
Walram de Lange van Montjoie, † 1242 × *Isabella,* dochter van *Theobald van. Bar*	Gerard van *Durbuy,* 1223-1290, × *Machteld van Kleef*
Bertha van Montjoie, × *Dirk van Valkenburg*	Katharina van *Durbuy,* × *Albert van* Voorne, † 1287
Walram de Rode van Valkenburg, † *1302*	*Gerard van Voorne,* † *1337* × *Heilwig van Borsele*
Jan van Valkenburg ×	*Katharina* van *Voorne*

Ziehier de argumenten van de heer Vermeulen voor zijn visie. Ik zal ze daarna stuk voor stuk behandelen.

1. *Hendrik van Voorne*, van wie geen zegel bekend is, zal zijn wapen, de 'aanziende leeuw van Voorne, gebroken hebben met een barensteel van drie hangers.
2. *Hendrik van Voorne* zal zijn oudste dochter naar haar grootmoeder *Katharina van Durbuy* hebben genoemd. *Katharina* noemde haar tweede zoon uit haar huwelijk met *Jan van Heinsberg* naar haar vader *Hendrik*.
3. *Hendrik van Voorne* was in het bezit van huis en heerlijkheid Acquoy, die *Katharina van Voornenburg* ook bezat.
4. *Katharina* was een nicht van *Machteld,* dochter van *Gerard* heer *van Voorne.*
5. *Katharina van Voornenburg* was een nicht van *Otto van Cuyk*.

De ondubbelzinnige vermelding van *Katharina* als dochter van *Gerard* heer *van Voorne* kan hiertegen volgens Vermeulen weinig gewicht in de schaal leggen. Daar is duidelijk een misvatting in het spel.

Blijkens de opmerking bij het laatste argument is de bewijsvoering van de heer Vermeulen niet probleemloos, ook al niet omdat in zijn opstelling geen naam van *Katharina's* moeder bekend is. In het vervolg hoop ik de gewraakte passage in ere te herstellen. Daartoe zal ik trachten alle boven aangevoerde argumenten te ondergraven. Bovendien zal ik nadere bewijzen aanvoeren voor het vaderschap van *Gerard* heer *van Voorne.*

In de eerste plaats is daar het veronderstelde wapen van *Hendrik van Voorne,* dat gebroken zou zijn met een barensteel. Het moet in haar zegel, ter rechterzijde gedeeld met dat van *Jan van Valkenburg,* haar tweede man [19], terugkeren. Zo voerde zij een wapen overeenkomstig dat van *Machteld* vrouwe *van Voorne.* De laatste, zelf hoofd van het geslacht *Voorne* en gehuwd met *Dirk van Valkenburg,* die zijn geslacht ook aanvoerde, kon de wapens ongebroken laten [20]. De conclusie, dat *Katharina* haar wapen van haar vader, die eveneens een barensteel moest hebben, had geërfd, lijkt mij echter niet gewettigd. Het was in het geslacht *Voorne* immers anders met breuken in het wapen gesteld. Wij kennen daar twee voorbeelden van, een in de dertiende eeuw en een in de veertiende. De zegels uit de dertiende eeuw dateren alle van 1271.

19. Vermeulen, pp. 79—80 en afbeelding 8.
20. Obreen, Voorne, tgo. kol. 368 nr. 12.

Het zegel van *Hugo van Voorne*, heer van Heenvliet, was toen gebroken door een rechter schuinstreep [21]. Hij was dan ook een jongere zoon en had afstand gedaan van zijn rechten op de heerlijkheid. Op het zegel van *Dirk van Voorne*, zijn broer, is dezelfde schuinstreep heel wat beter te zien [22]. Daarentegen laat het zegel van *Floris van Voorne*, jongere broer van *Albert* heer *van Voorne*, het ongebroken wapen van *Voorne* zien [23]. In de opvatting van Vermeulen zou dat laatste in de veertiende eeuw tenminste niet mogelijk zijn geweest.

Ook in een ander geval komt het gebruik van de breuk niet overeen met de voorstelling van de heer Vermeulen. Het betreft het zegel van *Alberf van Voorne*, die in 1331 het wapen van *Voorne* breekt met een barensteel van drie hangers [24]. Zeker zou *Alberf* als enige zoon van *Gerard* heer *van Voorne* zijn vader in de heerlijkheid hebben opgevolgd, wanneer hij geen ontijdig einde had gevonden. Inmiddels maakte *Alberf* duidelijk, dat de barensteel in het geslacht *Voorne* ook door de oudste zoon gevoerd werd.

Het argument van de heer Vermeulen mist daarom twee pijlers. In de eerste plaats is niet bekend of en hoe *Hendrik van Voorne* zijn wapen heeft gebroken. Van het zegel, dat hij in het begin van de veertiende eeuw heeft laten snijden, resteert geen afdruk. Zo kan hij evenals *Floris van Voorne* in 1271 het volle wapen hebben gevoerd, daar hij geen afstand had gedaan van zijn rechten in de heerlijkheid. In de tweede plaats lijkt het mij, dat de breuk in het wapen van *Kafharina van Voornenburg* niets hoeft te zeggen over haar vader. Zij kan die als jongere dochter van *Gerard* heer ***van*** *Voorne* alleen daarom al gehad hebben. Hiertegen kan ingebracht worden, dat daarvan alleen een gelijktijdig voorbeeld in mannelijke lijn aanwezig is, dat niet voor vrouwen gold. Inderdaad ontbreekt vrouwelijk vergelijkingsmateriaal uit die tijd, zodat op grond daarvan geen conclusies te trekken zijn.

Ik kom tot het tweede punt van de heer Vermeulen. Dat vindt hij in de naam van *Kafharina*, die als oudste dochter van *Hendrik van Voorne* naar haar grootmoeder van vaderszijde *Kafharina van Durbuy* was vernoemd. Om dat argument te kunnen beoordelen dienen wij ons wederom rekenschap te geven van de wijze van vernoeming in het geslacht *Voorne* vanaf de dertiende eeuw. Aanstonds blijkt bij raadpleging van bijgevoegde stamboom, dat de eerstgeborenen bij voorkeur de naam van de kant van de moeder ontvingen ! Pas daarna kwam de kant van de vader aan de beurt. Zo heette *Machfeld*, oudste dochter van *Gerard* heer ***van*** *Voorne*, niet naar haar grootmoeder van vaderszijde maar naar de moeder van deze grootmoeder *Machteld van Kleef*. In de redenering van de heer Vermeulen had zij echter *Kafharina* naar haar grootmoeder moeten heten. Haar oudste broer *Willem* had al in het geheel geen naam uit de familie maar kennelijk een uit het gravenhuis [25]. Pas zijn broer *Albert* droeg de naam van zijn grootvader van vaderszijde. Hierbij dient men evenwel te bedenken, dat zijn moeder *Heilwig van Borsele* tot een wat minder aanzienlijk geslacht behoorde, waarvan *Voorne* geen naam overnam.

21. J. C. Kort, De heren van Heenvliet tot 1400, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 95, 19'78, kol. 109.
22. K. Heeringa, Corpus sigillorum Neerlandicorum, 's-Gravenhage 1937-1940, nr. 1313.
23. Corpus, nr. 1317.
24. Obreen, Voorne, tgo. kol. 368 nr. ll.
25. M. Thierry de Bye Dólleman, Gewoonten en gebruiken met betrekking tot de naamgeving aan kinderen vóór 1600, in: Holland, jrg. 6, 1974, pp. 289-297.

Hun vader *Gerard van Voorne* heette evenmin naar zijn grootvader van vaderszijde maar naar die van moederszijde, *Gerard van Luxemburg*. Zijn vader *Alberf* en diens vader *Hendrik van Voorne* droegen evenmin de namen *Hugo* en *Floris*, die in de twaalfde en begin dertiende eeuw in het geslacht *Voorne* gebruikelijk waren. Beide namen zijn denkelijk via hun grootmoeder *Alverade van Cuyk* aan het geslacht *Van Cuyk* ontleend [26]. Tenslotte was de naam *Mabelia*, die de eerste hier besproken dame droeg, zelfs ontleend aan haar betovergrootmoeder van moederszijde [27], zoals onderstaand staatje laat zien.

Jan van *Cysoing*,
1177-1220,
× *Mabelia van Guines*
|
Jan wan Cysoing,
1207-1240,
× *Maria*
|
Katharina
× **1231** *Hendrik van. Voorne*,
† **1259**
|
Albert van ***Voorne***
× *Aleid*
|
Mabelia van Voorne,
† ***1313***

Deze voorbeelden laten aan duidelijkheid niets te wensen over. In het geslacht *Voorne* werd de stamnaam pas in tweede instantie vernoemd, zodat de namen *Hugo* en *Floris* voorbehouden bleven aan jongere takken. In deze gewoonte om te vernoemen naar de 'moederskant past de conclusie van de heer Vermeulen, als zou *Kafharina van Voorne* naar haar grootmoeder van vaderszijde zijn vernoemd, niet. Naar de gewoonte van *Voorne* was *Kafharina* veeleer een tweede dochter.

De heer Vermeulen vervolgt zijn naamkundig argument met de vernoeming van *Katharina's* tweede zoon *Hendrik van Heinsberg* naar haar veronderstelde vader *Hendrik van Voorne*. Inderdaad zou dat de gewone gang van zaken zijn geweest. Bij *Voorne* ging de vernoeming evenwel minder gebruikelijke paden. Wellicht ontving deze *Hendrik* de naam van zijn oom, die immers juist omstreeks zijn geboorte in 1328 moet zijn overleden. Hij hield dan een naam vast, die in het geslacht *Voorne* al honderd jaar voorkwam. Daarnaast kan de naam ook ontleend zijn aan het geslacht *Van Heinsberg*, zoals gesteld wordt door Quadflieg [28], die *Hendrik van Heinsberg* overigens voor de oudste zoon houdt, De naam kwam in dat geslacht door huwelijk omstreeks de eeuwwisseling van *Hendrik van Sponheim* met *Agnes* erfdochter ***van*** *Heinsberg*. Zij dreigde in 1328 'eveneens bij *Heinsberg/Sponheim* te verdwijnen. Ik meen daarom, dat de naam *Hendrik* gezien de twee alternatieven geen houvast biedt voor het vaderschap van *Hendrik wan Voorne*.

Wij komen thans bij het derde punt van de heer Vermeulen, waarin hij de vererving van huis en heerlijkheid Acquoy behandelt. Acquoy, dat in de Betuwe aan de westelijke grens van het graafschap Gelre ligt, was blijkens opgave in 1515 [29]

26. J. A. Coldeweij, De heren van Kuyc (1096—1400), Tilburg 1981, p. 228.
27. E. Warlop, De Vlaamse adel voor 1300, Handzame 1968, dl. 11, p. 450.
28. Quadflieg, kol. 187-188.
29. Nassause Domeinraad, 11, inv. 346 fo.13v—16.

ruim 750 morgen groot. Gezien de verkoop van een zesde deel door *Dirk* heer *van Heenvliet* met zijn broer en zuster, was Acquoy gemeenschappelijk bezit gebleven van de erfgenamen van *Dirk van Voorne* en *Alverade van Cuyk*. Het was geen leen en daarom moest het goed op alle kinderen vererven. Behalve de vier bekende zoons moet het echtpaar om die reden nog twee onbekende dochters hebben gehad, naar wie wij hier geen gissingen zullen doen. In 1300 gebruikte de heer *van Voorne* de waard van Acquoy om deze in leen te geven aan *Nikolaas van Voorschoten*, zijn bastaardbroer [30]. In de akte nam hij een ontbindende bepaling op, die in werking moest treden toen het goed van Acquoy voor 800 pond aan *Hendrik van Voorne* werd toegewezen[31]. Inderdaad keerde de akte van 1300 terug naar de heer *van Voorne*, in wiens archief zij nog in 1405 aanwezig was [32]. Ook de akten voor *Hendrik van Voorne* [33] bevonden zich toen in het archief van de heer *van Voorne*, omdat *Hendrik* in 1327 wegens geldgebrek van Acquoy afstand moest doen [34].

Tot dusver was slechts sprake van het goed van Acquoy. *Hendrdk van Voorne* was tevens in het bezit van het huis te Acquoy, waarmee hij door de graaf van Gelre was beleend [35]. Zijn akte treffen wij echter aan in het archief van de heer *van Voorne!* Niet ter sprake kwam tot nog toe de heerlijkheid Acquoy. Die wordt pas genoemd als het deel, waarvoor *Katharina van Voornenburg* bij gelegenheid van haar 'huwelijk met *Jan van Heinsberg* afstand deed van haar recht op de 'heerlijkheid Voorne [36]. Waarom zou zij dat doen, wanneer zij Acquoy van haar gepretendeerde vader *Hendrik van Voorne* geërfd zou hèbben? Nog vreemder is, dat in die constructie de stukken van *Hendrik* alle aan de heer *van Voorne* kwamen. Natuurlijk zouden zij bij het vaderschap van *Hendrik* aan *Katharina* moeten zijn gekomen.

Het erfrecht 'bevestigt de opvatting van de heer Vermeulen dus niet. Schijnbaar is dat wel het geval in 1371, wanneer *Katharina van Voornenburg* inderdaad genoemd wordt als bezitster van heerlijkheid en huis te Acquoy [37]. Bij die gelegenheid spreekt *Machteld van Voorne* op verwarrende wijze van het goed van Acquoy en onderscheidt dit vervolgens in huis en heerlijkheid, die leenroerig zijn, en het land, dat eigen is en gelijkelijk onder de erfgenamen dient te worden verdeeld. Boven sprak *Dirk van Heenvliet* over het goed van Acquoy en bedoelde 'daarmee het land, dat eigen was. Uit de minder juiste terminologie van *Machteld van Voorne* kan echter niet volgen, dat reeds *Hendrik van Voorne* met het goed van Acquoy ook de heerlijkheid 'bezat. Behalve het erfrecht verzet zich ook de datum van het huwelijk van *Katharina* tijdens *Hendrik's* leven daartegen. Tenslotte kon de heer *van Voorne* zelfs vanaf 1320 nog over genoeg bezittingen in Acquoy beschikken alleen al blijkens de leengoederen, die hij in de gehele veertiende eeuw uitgaf [38].

Nog een andere zaak van erfrecht kan ik naar voren bren-

30. Kort. Voorne. regest nr. 635.
31. Kort; Voorne; in;. nr. (15).
32. Archief graven van Holland (AGH.). inv. nr. 1158 fo.5.
33. Kort, Voorne, inv. nrs. (12-15).
34. Kort, Voorne, inv. nr. (11).
35. Kort, Voorne, inv. nr. (90).
36. Kort, Voorne, inv. nr. (18).
37. J. C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Voorne in Zuid-Holland, het land van Gelre, het Sticht van Utrecht, Putten en Heenvliet, 1199-1648, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 32, 1977, p. 191 nr. 18; Vermeulen, pp. 69-70.
38. Kort, Repertorium, pp. 193-198 nrs. 19-36.

gen. *Gerard* heer *van Voorne* was aanvankelijk door de graaf van Gelre beleend met 400 pond op de tol van Zuilichem [39].

Een paar jaar later beleende die graaf *Hendrik van Voorne* behalve met het huis te Acquoy ook met 100 pond. Was *Katharina van Voornenburg* zijn dochter, dan moest zij die 100 pond erven. Dat was echter niet het geval. Het was in werkelijkheid *Gerard van Voorne*, die de 100 pond erfde, want in 1330 kreeg hij 500 pond van de graaf van Gelre toegezegd [40]. Men ziet, dat dat bedrag gevormd wordt door de hem reeds toekomende 400 pond, vermeerderd met de zojuist genoemde 100 pond, die *Gerard* van zijn broer *Hendrik* erfde. Zou men daarentegen stellen, dat wij van enige omstandigheden van de vererving niet op de hoogte kunnen zijn, dan blijft in ieder geval overeind, dat *Katharina van Voornenburg* aantoonbaar niets erfde van *Hendrik van Voorne*. Daaruit kan slechts volgen, dat zij zijn dochter niet was.

Een voornaam bezwaar van de heer Vermeulen tegen de door mij voorgestane afstamming van *Katharina van Voornenburg* bestaat in zijn vierde punt. Inderdaad lijken de bronnen hier eindelijk duidelijke taal te spreken: *Machteld* vrouwe *van Voorne* noemt *Katharina* steeds haar nicht [41]. In ons spraakgebruik en ook volgens de heer Vermeulen is het daarom niet mogelijk, dat *Gerard* heer *van Voorne* de vader was. In dat geval waren *Machteid* en *Kafharina* zusters en zouden zij elkaar als zodanig 'hebben aangeduid. Daarom lijkt het vaderschap van *Hendrik van Voorne* verzekerd, want *Machteld* en *Katharina* zouden dan inderdaad nichten zijn, Toch lijkt het mij, dat die conclusie te haastig is. In de Middeleeuwen worden de familierelaties immers niet op dezelfde stricte wijze benoemd als thans gebruikelijk is. Een greep uit het woordenboek [42] moge dit verduidelijken. Een „neve" betekent in de eerste 'plaats kleinzoon, pas dan neef maar ook bloedverwant in algemene zin. 'Datzelfde geldt voor „nichte". „Oom" dekt naast de thans gebruikelijke betekenis nog het begrip grootvader en zwager. „Swager" staat voor schoonzoon, zwager en in het algemeen voor iemand, die door huwelijk vermaagschapt is. Daarnaast kende men in de Middeleeuwen nog het woord „boel" voor broer, halfbroer, zwager en bloedverwant. Tenslotte bezigde men veelvuldig de ook bij ons gebruikelijke woorden vader, moeder, broeder en zuster in dezelfde zin. In één geval vergist het woordenboek zich bij „broeder" in de juiste familierelatie en dus de betekenis van het woord. Het betreft hertog Wenzel van 'Brabant, die graaf Lodewijk van Male zijn „broer" noemt [43]. Voor ons is die term verwarrend want zij waren via hun echtgenotes, die zusters waren, in feite zwagers. Ik geef nog enige voorbeelden van eigenaardige termen voor verwantschappen, die niet in het woordenboek voorkomen. In 1408 merkt hertog Willem VI Margaretha van Kleef als zijn zuster aan [44]. Uiteraard was zij als tweede vrouw van hertog Albert van Beieren zijn stiefmoeder. Jan heer van Egmond noemt in 1443 Anna van Bossu, die gehuwd was met zijn broer Willem van Egmond,

39. F. van Mieris, Groot charterboek van de graaven van Holland enz., di. 11, Leiden 1754, p. 181 d.d. 13 maart 1317; Kort, Voorne, inv. nr. (93).
40. Van Mieris, 11, p. 505; Kort, Voorne, regest nr. 54 d.d. 5 november 1330.
41. Vermeulen, p. 34.
42. E. Verwijs en J. Verdam, Middelnederlandsch woordenboek, 's-Gravenhage 1885-1929.
43. Woordenboek, dl. VII, kol. 2440.
44. AGH., inv. nr. 230 fo.49v d.d. 14 mei 1408; Van Mieris, IV, pp. 99-100.

zijn zuster [45]. Zij was natuurlijk zijn schoonzuster. Ik vervolg met enige overeenkomstige gevallen in het archief van de heren ***van Voorne.*** *Jan van Montjoie* noemt ***Machteld van Voorne*** zijn zuster [46], hoewel zij in onze opvatting zijn schoonzuster was. Het is maar de vraag, hoe dat in de opstelling van de heer Vermeulen, die dit punt niet aanroert, mogelijk is. Ook *Beatrijs van Valkenburg* noemt ***Machteld*** haar zuster en was wederom schoonzuster [47]. Tenslotte duidt ***Elisabeth van Kleef Machteld van Voorne*** aan als haar zuster [48]. In werkelijkheid was ***Elisabeth*** evenals ***Margaretha van Kleef*** voor hertog *Willem VZ Machteld*'s schoonmoeder door haar huwelijk met ***Gerard*** heer ***van Voorne.***

Tot nog toe zijn de aanduidingen van familierelaties in deze adellijke kringen in onze ogen misschien wat vreemd geweest maar niet verontrustend. Vanzelfsprekend, zal men denken, is een nicht niet vroeger of later een zuster. Deze feitelijkheid behoort natuurlijk niet tot de mogelijkheden maar in de omgangstaal van deze adellijke geslachten was dat wel degelijk het geval. Om dat te verduidelijken neem ik een voorbeeld bij de graven van Holland, die blijkens het voorgaande de familierelaties in dezelfde termen vatten als de ***Voorne's.*** Men weet, dat hertog Filips van Bourgondië en gravin Jacoba van Beieren achterneef en achternicht waren. In de stukken duiden zij elkaar dan ook steeds als ,,neef'' en ,,nicht'' aan. In dat begrijpelijke patroon kwam verandering toen hun verhouding zich met de zoen van Delft [49] wijzigde. Zij legden hun geschil over de grafelijkheid van Holland bij en deelden die functie voortaan. Ziet thans, wat er gebeurt: Filips noemt Jacoba direct daarna ,,zuster'' [50]! De gravin kwam dat woord wat moeilijker over de lippen. Zij sprak Filips pas een jaar later als ,,broer'' [51] aan. Wanneer Jacoba in 1433 een geheim huwelijk sluit met Frank van Borsele noemen de commissarissen van Filips haar weer ,,nicht'' [52], al blijft de kanselarij hen als ,,broer'' en ,,zuster'' aanduiden [53].

Ik meen hiermee dit argument ten gunste van het vaderschap van ***Hendrik van Voorne*** voldoende ontkracht te hebben. Weliswaar kunnen wij de gang van zaken gewoonlijk niet op de voet volgen want andere geslachten kenden niet zo'n zorgvuldige registratie als de graven van Holland. Wij moeten het daarom slechts met momentopnames doen, Daarin kon ***Katharina van Voornenburg*** door *Machteld* vrouwe ***van Voorne*** als ,,nicht'' worden aangesproken, omdat zij afstand had gedaan van haar rechten op de 'heerlijkheid Voorne [54]. Ik wil niet verhelen, dat ons die gang van zaken vreemd in de oren klinkt. Het voorbeeld van Filips van Bourgondië en Jacoba van Beieren spreekt echter voor zichzelf.

Een laatste argument voor het vaderschap van ***Hendrik van Voorne*** voert de heer Vermeulen aan. Inderdaad heeft het grote kracht. In 1347 wijst ***Otto van Cuyk*** namelijk ***Katharina van Voornenburg,*** zijn nicht, zijn goed te Merum, Maasniel en Roer toe, dat bij elkaar een waarde heeft van 3500 pond [55]. Die som zou zij te danken hebben aan de medegave van haar

45. AGH., inv. nr. 714 c. Sticht fo.6v.
46. Kort, Voorne, inv. nrs. (39 en 40).
47. Kort, Voorne, inv. nrs. (26 en 259).
48. Kort, Voorne, inv. nr. (38).
49. Van Mieris, IV, pp. 917-922 d.d. 3 juli 1428.
50. Van Mieris, IV, p. 930 d.d. 8 augustus 1428.
51. Van Mieris, IV, p. 960 d.d. 15 november 1429.
52. Van Mieris, IV, p. 1029 d.d. 27 januari 1434.
53. Van Mieris, IV pp. 1049, 1057 en 1066-1067.
54. Kort, Voorne, inv. nr. (18).
55. Vermeulen, pp. 62-63.

moeder. Daarom lijkt het niet te gewaagd in die moeder een ***Cuyk*** te zien. Vragenderwijs benoemt de heer Vermeulen deze overigens onbekende als ***Ateid.*** In mijn opstelling zou de moeder van ***Katharina van Voornenburg*** *Heilwig van Borsele,* eerste vrouw van ***Gerard*** heer ***van Voorne*** moeten zijn. Die was echter geen familie van ***Otto van Cuyk,*** zodat deze zeker niet aan geldelijke verplichtingen jegens haar hoefde te denken.

Ik vat de feiten nog eens samen zoals ook de heer Vermeulen deed [56]. Na de dood van *Jan van Heinsberg* in 1334 begon ***Dirk van Heinsberg*** als voogd van de kinderen van zijn broer een aktie in te stellen tegen ***Otto van Cuyk.*** Deze werd door de graaf van Gelre in een schuld gewezen van 2500 pond ineens of 250 pond jaarlijks. Ook het goed te Merum, Maasniel en Roer zouden zij na zijn dood erven. Dat goed werd in 1336 op 300 pond jaarlijks getaxeerd. In 1342 wordt *Katharina van Voornenburg* gehandhaafd in het goed, dat zij als lijftocht in het land van Luik had en dat haar zeker bij haar huwelijk met *Jan van Heinsberg* was toegewezen. Daarvan werd het goed van Maasniel en Steenkerke uitgezonderd maar wel hield zij een vordering van 300 pond op ***Otto van Cuyk.*** In 1347 wijst ***Ofto*** daarom aan ***Katharina,*** die hij zijn nicht noemt, en haar kinderen datzelfde goed te Merum, Maasniel en Roer toe, dat in 1336 al aan de kinderen was gegund. Het bevreemdt ons daarom niet, dat zij en haar oudste zoon in Maasniel gezamenlijk de rechtsmacht uitoefenen [57]. Tevens verklaart de heer ***van Cuyk,*** dat hij ***Katharina*** en haar zoons het bewuste schuldig is ,,van huere moeder medegave". Het moet duidelijk zijn, dat de zin daarvan is, dat de kinderen dat goed vanwege hun moeder toekwam. De moeder behield de helft als lijftocht, hetgeen gebruikelijk is. ***Otto van Cuyk*** was bij het huwelijk van ***Jan van Heinsberg*** en ***Katharina,*** aan de akte waarvan zeventien zegels hingen [58], blijkbaar 'eerste getuige geweest. Zijn plicht zal hem duur zijn geweest.

Vermeulen overweegt deze oplossing van de inderdaad wat duistere passage van ***Otto van Cuyk*** niet, maar gaat ervan uit, dat de moeder van ***Katharina van Voornenburg*** bedoeld moet zijn [59]. Deze echtgenote van ***Hendrik van Voorne*** zoekt hij vervolgens, in het geslacht ***Van Cuyk.*** Hij voert daartoe nog een ander argument aan. Zij zou eenmaal vermeld zijn in de tekst ,,here ***Heynric van Voirne*** ende mire vaouwen moeder ***van Borne"*** [60], een passage, die in het origineel in het Frans was gesteld. Deze lezing is echter weinig zeker want ,,B'' en ,,V'' zijn in het handschrift vaak op dezelfde manier geschreven. Het doet er dan ook weinig toe, dat in andere handschriften van die tijd een duidelijk verschil tussen deze letters optreedt [61]. Evenmin kan de aangehaalde verklaring van Drs. J. Fox, dat in dergelijke bandschriften in de 'regel ,,Voirne'' in plaats van ,,Vorne'' voorkomt, veel gewicht in de schaal leggen. In het bewuste handschrift komen afwisselend vier verschillende spellingen van de naam *Voorne* voor. Afgezien van de betwiste zaak waren het 185 gevallen ,,Voirne'', 69 gevallen ,,Voirn'' [62], tweemaal Vorn'' [63] en eenmaal ,Voern'' [64]. Boven-

56. Vermeulen, pp. 36-39.
57. Vermeulen, p. 39.
58. Vermeulen, p. 34 en tabel achterin; Kort, Voorne, inv. nr. (17).
59. Zo ook: Coldeweij, Kuyc, pp. 152-153, die wijst op *Otto's* voortdurende' geldzorg.
60. Vermeulen, p. 31; AGH., inv. nr. 1158 fo.5.
61. Vermeulen, p. 34.
62. AGH., inv. nr. 1158 fo.3 en passim.
63. AGH., inv. nr. 1158 fo.24 en fo.25: *Machteld* van. *„Vorn".*
64. AGH., inv. nr. 1158 fo.34v.

dien komt nog eenmaal „Vornenburch"[65] voor. Mij dunkt dus, dat er geen reden is om aan de lezing „Borne" de voorkeur te geven boven „Vorne". Daar is nog een argument voor. Deze **Hendrik van Voorne** was in akten steeds in gezelschap van zijn moeder **Katharina van Durbuy**[66]. Alleen in dit geval zou een echtgenote aan zijn zijde hebben gestaan, van wie overigens niets bekend is. De heer Vermeulen veronderstelt een huwelijk omstreeks 1305[67], maar verklaart de voortdurende aanwezigheid van **Hendrik's** moeder niet.

Samenvattend meen ik te kunnen stellen, dat alle aangevoerde argumenten voor het vaderschap van **Hendrik van Voorne** ontoereikend waren. In de eerste plaats waren de gebruiken in het geslacht Voorne bij heraldiek en naamgeving anders dan bij andere of latere geslachten. In de tweede plaats was het niet mogelijk enige nalatenschap van **Hendrik** aan **Katharina** aan te tonen. Die ging samen met de stukken naar **Gerard** heer **van Voorne**. Vervolgens kon **Kafharina** door **Machteld** vrouwe **van Voorne** in het toentertijd geldende spraakgebruik legitiem als „nicht" worden aangeduid, al was dat gezien vanuit ons genealogische standpunt niet juist. **Katharina** maakte tenslotte bij Otto **van Cuyk** als borg voor haar huwelijk met **Jan van Heinsberg** aanspraak op goederen, die zij vervolgens met haar kinderen moest delen.

Dat laat ons de duidelijke vermelding van **Katharina** als dochter van **Gerard** heer **van Voorne**[68]. Dat gegeven is afkomstig van het archief van de heren **van** Voorne, dat in het begin van de vijftiende eeuw nog zeer volledig was[69]. Thans' rest nog slechts een fragment benevens een beschrijving van 1405[70]. Hiervan ontkent de heer Vermeulen in het algemeen en in het bijzonder voor deze passage de waarde. Voor het overige bevond hij de mededelingen echter juist, zij het cryptisch[71]. Zelf heb ik uiteengezet door wie en hoe het archief destijds beschreven werd[72]. Het waren twee klerken met een lange staat van dienst, die nog met de periode van de heren **van** Voorne bekend zullen zijn geweest. Ik zie daarom geen enkele aanleiding om aan hun mededeling te twijfelen te meer niet, daar alle omstandigheden met dat feit in overeenstemming bleken. Bij de afstamming van **Katharina van Voornenburg wees,** de schijn, verwoord door de heer Vermeulen, echter wel bijzonder sterk in een andere richting. Hij moest daartoe alleen de klerken van de graaf van Holland een wel heel domme fout aanwrijven.

Machteld van Voorne

Bij de laatste dame van het geslacht **Voorne** liggen de papieren eenvoudig. Zij was de oudste dochter van **Gerard** heer **van Voorne en** Heilwig **van Borsele.** Niettemin bestaat over haar sterfdatum onzekerheid. In tegenstelling tot oudere auteurs, die haar sterfdatum als 1372 aangaven, meende Van Mieris[73], dat het beslist 1371 moest zijn. Anders had hertog Albert ruwaard van Holland al tijdens haar leven voorrechten in het land van Voorne gegeven. Volgens Obreen[74] overleed zij tussen 1 november 1370 en 1 november 1371, omdat daarna

65. AGH., inv. nr. 1158 fo.3v.
66. Vermeulen, p. 31.
67. Vermeulen, p. 36.
68. Vermeulen, pp. 33-34.
69. Kort, Voorne, inv. passim en inv. van verloren stukken, passim.
70. AGH., inv. nr. 1158.
71. Vermeulen, pp. 31-32.
72. Kort, Voorne, pp. X en XXI-XXIV.
73. Van Mieris, 111, p. 265 d.d. 20 januari 1372.
74. Obreen, Voorne, kol. 301.

haar jaargeld van de graaf van Vlaanderen niet meer op de rol stond. De oudere auteurs zullen evenwel in hun eer moeten worden hersteld, omdat het sterfjaar onomstotelijk door het volgende wordt bewezen. In de oudste rekening van Voorne[75] komt namelijk de datum van haar jaargetijde voor, die wordt opgegeven als liggende zevenentachtig weken voor de dood van de rentmeester Pieterman Dirksz. Elders in dezelfde rekening[76] wordt de dood van de rentmeester gegeven, die voorviel op 11 november 1374. Rekent men met deze gegevens de juiste datum uit, dan komt men op 12 maart 1372, Toen stierf het geslecht **Voorne** met **Machfeld** in rechte linie uit.

Deze gebeurtenis ging niet ongemerkt voorbij. Integendeel, men mag haast stellen, dat de erfgenamen zich om het sterfbed verdrongen. Eerst was daar hertog Albert van Beieren, die van zijn belangstelling blijk gaf, toen hij de voorrechten van den Brie1 reeds in januari 1372 bevestigde[77]. Hij zou als leenheer de heerlijkheid erven, daar **Machfeld** deze slechts voor haar leven in leen had gehouden. Maar ook de erfgenamen gaven terdege blijk van hun belangstelling, toen de hertog zich ook in bezit van het eigen goed van de vrouwe **van Voorne** wilden stellen. Ongeveer twintig van hen dienden zich aan[78]. Zij zijn in drie groepen te onderscheiden. Eerst zijn daar de nakomelingen van **Mabelia van Voorne,** die ik in de aanvang besprak. Het zijn haar kleinkinderen **Machteld van** Arkel, gehuwd met **Boudewijn van Steinfurt,** en **Otto van** Arkel. Dat hun zuster **Elisabeth,** gehuwd met **Borre van Heemstede**[79], geen deel in de erfenis had, zal betekenen, dat zij geen wettige dochter was.

Vervolgens komen de verwanten van Heilwig **van Borsele,** moeder van **Machfeld van Voorne,** die dus alle neven en achterneven of dito nichten waren. Van haar oudste broer Wolfert **van Borsele** was de gelijknamige zoon in 1351 gestorven. In zijn plaats erfden zijn kinderen[80] Wolfert, **Hendrik** en **Aleid,** die omstreeks 1366 was hertrouwd met **Jan van Kruiningen**[81]. Als hun zuster zal moeten worden aangemerkt Isabella **van Borsele,** gehuwd met **Jan van Ransf**[82]. Deze laatste behoorde tot de jongere tak van de familie[83]. Naast een zoon Wolfert had Heilwig's broer nog een dochter **Sibille.** die slechts in verouderde genealogische werken voorkomt[84]. Zij heet hierin zelfs eenmaal dochter van Wolfert **van Borsele van der Hoge,** familie die vanaf de zestiende eeuw pretendeerde van de Borsele's af te stammen. Niettemin houd ik haar huwelijk met Filips **van Maldegem** voor bewezen, daar inder-

75. AGH., inv. nr. 1736 fo.61v: It. — zeder dat miin vrouwe van Vorne eerste jaerghetijde dede totdat Pierman Dericssone oflivich werd van LXXXVII weken die daertusschen waren —.
76. AGH., inv. nr. 1736 fo.51.
77. Zie noot 73.
78. AGH., inv. nr. 2114 fo.19, (waar het eigen goed speciaal genoemd wordt), AGH., inv. nr. 2115 fo.31—32, AGH., inv. nr. 2102 fo.60v—63v; Van Mieris, 111, p. 265.
79. J. W. Groesbeek. De heren van Arkel, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 71, 1954, kol. 213-214.
80. H. Obreen. Het geslacht van Borselen, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 45, 1928, kol. 296.
81. A. W. E. Dek, Genealogie der Heren van Cruijningen, in: Jaarboek van het Centraal bureau voor genealogie, 195'7, pp. 89—90.
82. C. Butkens, Trophées tant sacrées que prophanes de Brabant, 11, Antwerpen 1'724, pp. 240 en 246.
83. R. de Berchem, Les premiers seigneurs de Berchem, in: De Schakel, jrg. 4, 1949—1950, pp. 24 vlgg.
84. J. Gaillard, Bruges et le Franc, dl. 1, Brugge 1857, p. 446; Ch. Poplimont, La Belgique héraldique, dl. VII, Parijs 1866, p. 49 (naar een denombrement d.d. 16 augustus 1430 van het leenhof Middelburg in het stadsarchief van Thielt).

daad ***Filips, Floris*** en *Elisabeth van Maldegem* tot de erfgenamen van ***Machteld van Voorne*** behoorden. Wel moet de oude genealoog de stamreeks ***Maldegem*** onjuist hebben opgesteld, waar hij de man van ***Sibille*** laat hertrouwen met ***Maria van Béthune*** en hem vervolgens' in 1374 laat sterven. In dat geval zouden niet drie ***Van Maldegem's*** hebben geërfd maar alleen ***Jan van Maldegem, Filips'*** zooa. Ik moet daarom aannemen, dat de echtelieden ***Filips van Maldegem*** en ***Sibille van Borsele*** niet lang na elkaar zijn overleden. Toen traden bovengenoemde kinderen in de erfenis. Van hen was *Elisabeth wan Maldegem* gehuwd met ***Otto van Heukelum wan Acquoy,*** wiens tweede vrouw zij was [85]. Door dit huwelijk was ***Otto*** een zwager van ***Machteld van Voorne,*** niet door een huwelijk met een zuster van ***Machteld,*** zoals Dek veronderstelt.

Van *Nikolaas van Borsele,* jongere broer *van Heilwig,* was ook nageslacht gekomen, van wie de akten echter slechts, de naam van *Heilwig* vrouwe ***van Brugdamme*** noemen [86]. Van ***Heilwig's*** jongere zuster ***Sibille,*** die in 1328 huwde met ***Jan van Culemborg*** [87], behoorde haar zoon ***Jan van Culemborg*** tot de erfgenamen. Daaruit alleen al volgt, dat *Wolfert van* ***Culemborg,*** die Dek voor zijn broer houdt, in werkelijkheid zijn zoon was. Dat stemt goed overeen met ***Wouter's*** sterfdatum, die na 1424 valt. Hij zou anders abnormaal oud zijn geworden.

Tenslotte kwamen de erfgenamen van ***Katharina van Voornenburg,*** zuster van ***Machteld van Voorne,*** aan bod. Van haar huwelijk met ***Jan van Heinsberg*** was ***Govert van Heinsberg*** nog in leven. Deze werd echter niet tot de erfenis toegelaten, hoewel hij daarop tot tweemaal toe schriftelijk aandrong [88]. Wel erfde *Kunigonde* ***van der Mark,*** weduwe van ***Dirk van Heinsberg,*** haar zwager, die in de erfenis' van haar zoon ***Govert*** was getreden. Uit haar tweede huwelijk met ***Jan van Valkenburg*** leefden nog twee kinderen, die beiden erfden. Het waren ***Reinout van Valkenburg,*** van wie als enige de kwitantie van de erfenis bewaard bleef [89], en ***Jan van Salm*** voor zijn vrouw ***Filippa van Valkenburg.***

De geschetste verwantschappen geef ik weer in de tabellen 11 tot en met IV. De erfgenamen zijn daarin gespatieerd.

TABEL 11. *Arkel.*

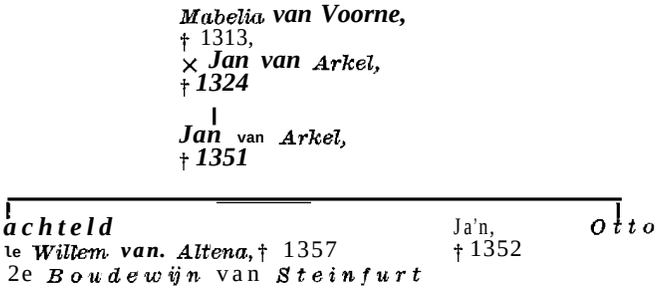

85. A. W. E. Dek, Bijdrage tot de genealogie van het geslacht Van Arkel, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 83, 1966, kol. 324.
86. Obreea, Borsele, kol. 326; *Heilwig* komt daar niet voor.
87. A. W. E. Dek, De adellijke geslachten Van Culemborg en Van Vianen, stammend uit de heren van Bosinchem, alsmede de uit de Van Culemborg's spruitende heren van Boxmeer, in: De Nederlandsche Leeuw, jrg. 92, 1975, kol. 88.
88. AGH., inv. nr. 2114 fo.19.
89. AGH., inv. nr. 1029.

TABEL 111. *Borsele.*

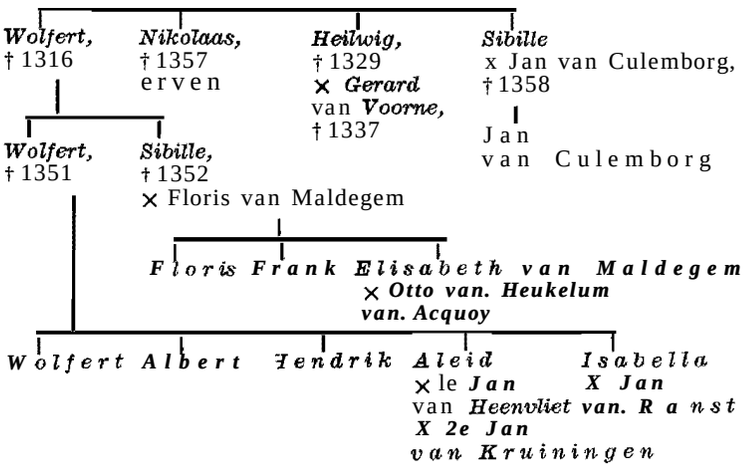

TABEL IV. *Heinsberg/Valkenburg*

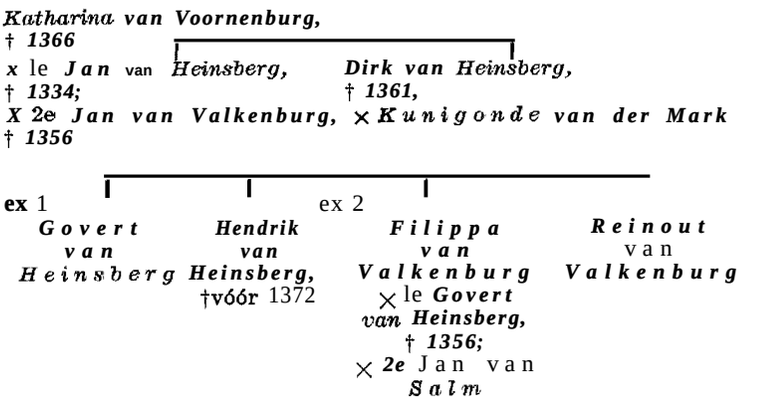

Zo is de verwantschap van alle gegadigden voor de erfenis vastgesteld. Lastiger is het precies te bepalen, welke bedragen zij 'daarvoor ontvingen. Hertog Albert liet hen betalen door de rentmeester van Voorne, wiens eerste rekening in 1373 begint. De rentmeester had blijkbaar vaart achter de afrekening gezet want in 1373 rekent hij nog slechts over nabetalingen [90]. De erfenis ***Van Arkel*** wordt in zijn geheel berekend op 2800 pond Hollands. De som van de familie ***Van Borsele*** is vrij ingewikkeld. ***Jan van Culemborg*** is goed voor ***2034*** pond en de erfgenamen van ***Nikolaas wan Borsele*** ontvangen bijna 2800 pond. Het deel van *Wolfert van Borsele,* zijn broer, is onvolledig verrekend. ***Jan van Ranst*** krijgt 800 pond. De familie ***Van Matdegem*** ontvangt 2100 pond. Voorts, vindt een nabetaling plaats aan ***Hendrik van*** *Borsele* van 262 pond. Het is moeilijk aan te nemen, dat hij en zijn broer *Wolfert* op een lager bedrag gesteld zouden zijn dan hun zuster. Wij mogen daarom wel aannemen, dat de totale erfenis van de vier kinderen van *Wolfert van Borsele* neerkomt op tenminste 2400 pond. Wanneer wij dit bedrag voegen bij dat van de familie ***Van Maldegem,*** volgt daaruit voor de broers en zuster van *Heilwig van Borsele* de volgende verhouding: *Wolfert* met 4500 pond, ***Nikolaas*** met 2800 pond en ***Sibille*** met 2034 pond. Kennelijk werd de erfenis niet in gelijke delen verdeeld maar in ongelijke stukken, die groter was naar leeftijd. De vrouw erfde nog wat minder, zij het omdat zij jonger was of

90. AGH. inv. nr. 1736 fo.54v—55.

omdat zij het goed uit de familie voerde. Maar voor het stellen van algemene regels bij erfenissen lijkt het te vroeg, daar in deze tijd geen vergelijkbare gevallen bekend zijn [91]. Daarnaast valt bij de sommen van de familie *Van Borsele* ook te rekenen met een erfdeel, dat *Machteld van Voorne* reeds tijdens haar leven uitkeerde. Zij beleende *Wolfert van Borsele* namelijk in 1369 met haar huis en hofsteden te Middelburg en haar land daarbuiten [92]. In zijn bedrag zal de waarde daarvan zeker zijn meegerekend.

91. Vriendelijke mededeling van Prof. Mr. J. Th. de Smidt en Prof. Mr. H. W. van Soest te Leiden.
92. Heren van Voorne, inv. nr. 29 fo.61v nr. 100.

De erfgenamen van *Katharina van Voornenburg* waren al in *1372* betaald want met hen wordt in 1373 niet meer gerekend. Hun aandeel in de erfenis is daarom 'onduidelijk. Gerechtigd tot de erfenis waren dus erfgenamen van dames, die *Machteld van Voorne* in de tweede en derde graad bestonden. Op het eerste gezicht moet deze verdeling verbazing wekken, daar de gehele erfenis schijnbaar naar *Katharina van Voornenburg* als naaste had behoren te gaan. Men bedenke echter, dat zij bij haar huwelijk afstand van haar rechten in de heerlijkheid had gedaan. Zij kon daarom op niet meer dan een gewoon erfdeel aanspraak maken. Hoeveel dat was blijft echter onbekend en moet zo het laatste raadsel van deze drie Voornse vrouwen zijn.

De afkomst van Croesinck en Van Teylingen met een zijstap naar Claes Corff,

door

MR. G. J. J. VAN WIMERSMA GREIDANUS.

In De Nederiandsche Leeuw 1942 onthulde de heer J. P. de Man gegevens over de stamvader van het geslacht *Croesinck* [1], die voorgoed afrekenden met de omtrent dat geslacht van oudsher bestaande traditie. Kennelijk zonder zich daarvan bewust te zijn, heeft De Man met zijn bedoelde publicatie tevens een flinke tip opgelicht van de sluier die is blijven liggen over de afkomst van de z.g. Haagse en Alkmaarse takken *Van Teylingen* [2], sedert bijkans vier eeuwen geleden die afkomst onderwerp was van een proces dat in verband met het aan de adel voorbehouden jachtrecht voor het Hof van Holland gevoerd werd. Alvorens op dit laatste in te gaan zij gewezen op een akte van 28 augustus 1448 [3], waarbij *Jacob Cruesinc Cornelijsz.*, secretaris van de hertog van Bourgondië, zijn vader *Cornelijs Cruesinc* verzoekt voor hem te zegelen. Deze doet dat met zijn zegel dat — in plaats van de latere drie kroezen — een ellipsvormige figuur vertoont die de bovenrand van één kroes zou kunnen voorstellen, beneden vergezeld van vijf horizontaal aaneengesloten stippen. Het randschrift luidt: S. Cornelis Cruecelin. *Cornelis* die, zoals 'bekend, in oudere akten *Cornelis Henricksz. geheeten Woytken* genoemd wordt, gebruikte dus reeds de familienaam en de vorm *Cruecelin* (*c*) die door Jansma een diminutivum genoemd wordt [4], lijkt veeleer de oorspronkelijke te zijn [5]. Deze indruk wordt nog versterkt door de vermelding reeds ruim een eeuw tevoren van een *Wouter Crucelijn*, groot-kelderbewaarder van het klooster van der Does [6]. Aannemende dat *Woytken* is afgeleid van *Wouter* — m.i. ware eerder dáár aan een verkleinvorm te denken —, is vooral ook die voornaam frappant.

Volgens de citaten van De Man was *Cornelis Cruesinc (geheten Woytken)* getrouwd met *Geertruyd Henricksdr.*; in de stukken zelf blijkt zij *Geerburch Henricksdr.* te heten [7] en in twee latere gelijkluidende akten wordt zij *Geerburgh Heynrick Teylincx dochter* genoemd [8]. Hier worden wij ken-

1. De Nederl. Leeuw 1942, kol. 193.
2. Vriendelijk dank aan Mr. J. L. Rijndorp, die mij hierop attendeerde.
3. A.R.A., Arch. Delftse Statenkloosters, St. Agatha 107.
4. T. S. Jansma, Raad en rekenkamer in Holland en Zeeland tijdens hertog Philips van Bourgondië (dissertatie 1932).
5. A.R.A., Arch. Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, register 1, f. 9: eed als auditeur en klerk van de rekenkamer door *Jaques Crueselinc* op 20 maart 1447.
6. R. Fruin, De leenregisters van Bewesten-Schelde, R 5, dd. 10 juni 1316.
7. A.R.A., Arch. Graven van Holland 231, f. 36, dd. 2 febr. 1418 (huwelijksgift van 30 nieuwe Hollandse schilden 's jaars) en f. 37v, dd. 19 april 1418 (in ruil voor de 30 schilden ontvangen zij levenslang het veer Galchoirt en Stakelberch bij Tholen); id. 232. f. 117v, dd. 8 maart 1432 (hun zoon Jacob wordt levenslang medegerechtigd). Verg. Jhr. G. F. Sandberg, Overzetveren in Zeeland (dissertatie 1970). blz. 108-111. Het bestaan der grafelijke brieven wordt bevestigd in de rekening betreffende Tholen en Schakerloo van de Zeeuwse rekenkamer van het jaar 1446/'47 (het veer heet hier Galchoert en Scakelberch), waar bovendien nog confirmatiebrieven dd. 16 aug. 1418 (van Jacoba van Beieren) en 2 juli 1432 (van Philips van Bourgondië) worden gememoreerd (R.A. Middelburg, Arch. Zeeuwse Rekenkamer 1, Bourgondisch-Oostenrijks tijdvak, inv.nr. 1367). De pacht van het veer (nu Botkynsveer geheten) komt pro memorie voor in de rentmeestersrekeningen van 1445/'46 tot en met 1461/'62 (inv. nrs. 1366 t/m 1382). In het jaar 1450/'51 staat in de marge „obiit de voirs. *Cornelis*" (inv.nr. 1371).
8. Arch. Graven van Holland 238, f. 161v, en Grafelijkheidsrekenkamer, register 2, f. 170v, dd. 1 dec. 1462 (de stad Tholen belooft de erfpacht van de molens en de veren van Tholen en Schakerloo te betalen, maar zal aan ***Geerburgh Heynrick Teylincx dochter en*** aan haar oudste zoon ***Jacob Cruesinck*** levenslang 13 pond groten 's jaars uitreiken). Dit gebeurde nadat op 29 sept. 1462 de hertog aan die van Tholen, op hun verzoek tot afschaffing van dijkgeld, dat geheven werd toen door de heer van Bergen een dam was gelegd, alle veren waaronder het Botkynsveer in erfpacht had afgestaan en tevens had toegestaan dat Tholen over de scholasterie en het klerkambacht van de stad mocht beschikken na het afsterven van de toenmalige functionarissen ***Dirck van Zanden*** en ***Floris Cruesinck*** (Gem.-arch. Tholen, regesten van charters, dd. 29 sept. 1462, nrs. 44 t/m 47). Verg. C. Hollestelle, De geschiedenis der Thoolsche veren, in: Sinte Geertruydtsbronne 1929, blz. 7, en S. J. F. Slootmans, Halsteren, zijn geschiedenis en zijn archief, blz. 135. Een afschrift van de akten van 1 dec. 1462 bevindt zich in het archief van de Zeeuwse Rekenkamer, vierde copulaat, f. 367. Reeds in eerdere rekeningen werd de naam ***Geerburgh Heynricsdochter*** door een tussenvoeging in contemporair handschrift gewijzigd in ***Geerburgh Heynrick Teylincx dochter:*** jaren 1450/'51, 1459/'60 en 1461/'62 (Zeeuwse Rekenkamer 1, Bourg.-Oost. tijdvak, inv.nrs. 1371, 1380 en 1382). Van 1462/'63 af wordt de erfpacht gedeeltelijk aan de rentmeester betaald en

nelijk geconfronteerd met de overgeleverde alliantie *Croesinck-van Teylingen, zij* het dat de vraag rijst of die laatste naam wel aan de betrokkene toekwam. Volgens de traditie had *Geerburg een* broer *Dirck van Teylingen,* vader van *Lucas van Teylingen,* die op 1 juli 1460 'commissie krijgt als deurwaarder van de rekenkamer van Holland. Bij het opslaan van de akte [9] blijkt hij eigenlijk *Luter Teylinck Dircxzoon* te heten: deze naam werd later in oud schrift, waarschijnlijk door hemzelf, veranderd — Jansma constateerde dit reeds en spreekt van „verbeterd", inderdaad tussen aanhalingstekens [4] — in *Lucas van Teylingen!* Nadere beschouwing leert dat deze wijziging op tal van plaatsen in de rekeningen van de rentmeester-generaal over de periode 1459-1469 is aangebracht [10]. Korte tijd na een in augustus 1468 ambtshalve door hem gemaakte reis naar Le Quesnoy wordt voor het eerst onveranderd „Lucas de teylinges" geschreven [11], maar misschien suggereer ik hier ten 'onrechte naast het chronologische ook een causaal verband. In elk geval ziet het ernaar uit dat van ca. 1470 af de oude naam niet meer gebruikt wordt en wellicht zijn rond die tijd de veranderingen aangebracht. Van 1469 tot 1480 was het ambt van rentmeester-generaal in Den Haag afgeschaft; wanneer in 1477 *Lucas'* eigen rekening van de „ordinaris behoeften en necessiteiten" van de Rekenkamer aanvangt, heet hij zonder wijziging *„van Teylingen"* [12] en dat is bij alle latere vermeldingen eveneens het geval.

Grote vraag blijft of *Lufer Teylinck* een naam droeg die toevallig op *Teylingen* leek en die hij daarom maar aanpaste aan de in Holland bekende klank, of was er sprake van herstel van de oorspronkelijke naam? [13] Aannemende dat zijn vader *Dirck* inderdaad een broer van *Geerburg Heynrick Teylincks-dr.* was — en er zijn eigenlijk geen redenen om dàt in twijfel te trekken — zou zijn grootvader een rond 1400 levende *Hendrik van Teylingen* moeten zijn geweest, maar zo iemand is onbekend. Misschien moeten onze vermoedens veeleer in de richting van familieverband met het Zeeuwse geslacht *Teelink* gaan? De tot dusver oudstbekende van dat geslacht schijnt een in 1506 overleden burgemeester van Zierikzee *Adriaen Ewoutse Teyling* te zijn geweest, terwijl in 1529 een *Eeuwout Teellinck* voorkomt als klerk van de ontvanger-generaal in Brussel; op 31 augustus 1515 wordt Mr. *Cornelis Cornelis Lievenszoonszoon Theeling* aangesteld tot secretaris van Zierikzee [14].

Hoe dit ook zij, de fraaie verhalen over de afstamming der Haagse en Alkmaarse *Van Teylingen's* [15] blijken inderdaad slechts verhalen te zijn voorzover het de generaties vóór *Lucas'* vader *Dirck* betreft. Wat kan er nu overeind blijven van de overleveringen omtrent *Dirck* zelf, zijn zoon *Floris* (vader van de Alkmaarse stamvader *Augustijn)* en hun echtgenoten? Een onderzoek in Rijsel heeft wel de kern, maar niet de hoogdravende details van de traditie overgelaten. Deze zegt dat *Dirck van Teylingen,* de broer van *Geerburg* en de vader van *Lucas,* als hofmeester van Margaretha van Bourgondië, de weduwe van graaf Willem VI van Holland, hertog van Beieren, met haar naar Le Quesnoy uitweek en daar trouwde met *Margaretha,* dochter van *Jean de Lalaing,* seigneur de Gastin et Lalaing, dit le Mije, premier chambellan de Monsieur de Henault.

---

voor de rest aan ***Geerburgh,*** die dan steeds ***Cornelis Cruesinck weduwe*** wordt genoemd. De rekening van **1475/'76** vermeldt in de marge: „obijt de voirs. ***Geerburch"*** (inv.nr. 1403). Tot zijn dood in 1493 krijgt daarna ***Jacob Cruesinck*** het overige deel van de erfpacht. De stadsrekening van Tholen vermeldt hem reeds als ontvanger in het jaar **1472/'73**; zijn overlijden dringt pas door in **1496/'97**: tot en met dat jaar wordt hij als gerechtigde genoemd (Gem.arch. Tholen).

9. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, register 490, f. 1, dd. 1 iuli 1460 (***Luter Teylinck Dircxxoon,*** nu klerk van raad en rekenmeester ***Jacob Cruesinc,*** krijgt commissie als deurwaarder van de rekenkamer in Den Haag; eedsaflegging op 21 juli 1460).
10. Bij voorbeeld: Rekening 160, f. 173;. bij deze eerste vermelding, in de rekening van het boekjaar **1459/'60,** wegens betaling van arbeidsloon als klerk van meester ***Jacob Cruesinc*** over de jaren 1457 en 1458, werd de oorspronkelijk geschreven naam ***Luket Teyling*** veranderd in ***Lukas van Teylingen; 161,*** f. 189 **(1460/'61)**, ***162,*** f. 188 **(1461/'62)**, 163, f. **209v (1462/'63)**, 165, fs. **122v, 124v (1464/'65)**, 166, fs. **81v,** 82, **82v (1465/'66)**, hier werd overal *Luter* of *Luyter Teylinc* (*Teylinck, Teylinq*) veranderd in ***Lukas of Luykas van Teylingen.*** In **rek. 167, fs. 93,** 97 **(1466/'67)**, 169, f. 70 **(1467/'68)** en 170, fs. **79v,** 80, **80v,** 81, 99, 113 **(1468/'69)** werd oorspronkelijk ***Lucas Teyling*** geschreven, later veranderd in ***Lucas*** van ***Teylingen.*** In rek. 169, f. 70, kwiteert hij eigenhandig in de marge: „Ic ***Lucas Teylinc",*** later gewijzigd in „*Lucas* van ***Teylingen"***; zelfs de handtekening die eronder staat is veranderd van „*Teilinc"* in „*Teilingen"*! In rek. 170, f. **112v,** stond eerst ***Lucas Teylingen,*** later werd er „*van"* tussengeschreven. Er zijn ook vermeldingen van de oorspronkelijke1 naam ***Luter Teylinc over*** het hoofd gezien, bij voorbeeld: Rek. 163, f. **165v** en 165, f. 110.
11. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer, rekening 170, f. 99 (reis naar Kesnoot in augustus **1468**), f. 111 ***(Lucas de Teylinges,*** klerk van rentmeester ***Claes*** de ***Vriese,*** heeft een reis gemaakt — naar Gent en Dordrecht — in juni 1469).
12. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer, rekening 5244 e.v.; ook in de memorialen komt hij van 1477 af voor als ***L. de Teylinghes*** of ***L. de Teylingen*** (register 28, fs. 53, 54, 57, **59v** enz.).
13. In De Wapenheraut 1904, blz. 292, wordt ***Gertrudis Theijlinc,*** † 27 jan. 1283, als lid van het geslacht ***Van Teylingen*** beschouwd, terwijl er op blz. 271, voetnoot 3, sprake is van ***Symon Teylinc*** te Leerdam in 1410 en ***Claes Teijlinxz.*** te Gorinchem in 1412; zij worden in de genealogie niet geplaatst, maar wel wordt vermoed dat zij zo geen echte, dan toch bastaarden ***Van Teylingen*** zijn. Mr. Rijndorp vraagt zich af of ***Heynric Teylinc,*** gezien de voornamen ***Dirck*** en ***Floris en*** het door de onderhavige ***Van Teylingen's*** aanvankelijk gevoerde wapen — de half-verduisterde Hollandse leeuw —, misschien een bastaardzoon van ***Floris van Toll*** de jonge geweest zou kunnen zijn. Deze had inderdaad bastaardkinderen, zoals blijkt uit arch. Graven van Holland 237, f. 124, dd. 1 aug. 1413, maar hun namen worden daar niet genoemd. ***Floris van Toll*** had een wettige zoon ***Dirck*** en bij zijn geboortejaar rond 1360 zou deze hypothese, het huwelijksjaar 1418 van ***Heynric's*** dochter in aanmerking nemend, chronologisch haalbaar zijn. Het geslacht Van ***Toll*** stamt uit het oude geslacht ***Van Teylingen***; er zou dan inderdaad sprake zijn van herleving van de familienaam.
14. MS-dossier Teelinck op Centraal Bureau voor Genealogie; Chambre des comptes de Lille, B 2356, nr. 82972: P. D. de Vos. De vroedschap van Zierikzee . . . ., blz. **119.**
Het is nog denkbaar dat deze ***Teelink's*** oorspronkelijk ook ***Van Teylingen's,*** eventueel bastaarden, waren; weliswaar is hun wapen (drie eend-achtige vogels: talingen?) daarmede in het geheel niet in overeenstemming, maar dat kan als „sprekend" wapen in gebruik zijn gekomen nadat de herinnering aan de afkomst vervaagd was.
15. De Wapenheraut 1904, 407 e.v.; 1909, 385 e.v. De sententie waarin de beweerde afstamming voorkomt en waarnaar tevoren ook reeds door Simon van Leeuwen in Batavia Illustrata was verwezen, is te vinden in Arch. Hof van Holland 562, jaar 1584, nr. 19, dd. 13 jan. 1584. Het handschrift Reg. E door A. van Buchel, waaraan veelvuldig gerefereerd wordt, berust thans bij R.A. Utrecht, Handschriftencoll., nr. 358-4. Rlijkens zijn soms vermakelijke commentaren in de marge hecht Van Buchel weinig geloof aan de beweerde afstamming; enkele voorbeelden: „dit argument vals sijnde, waer blijft de reste?", „is het seggen genoch, soo is 't gewonnen", „dit can wel waer wesen maer cnoop u daer wel aen et eris mihi magnus Apollo", „liecht niet, den tijt soude u beschamen bij de ervaren in dese materiën", „al arme ende slechte probatiën, comende van lieden die suspect zijn ende haer eygen avantage zoeken".

In werkelijkheid zal *Dirck's* relatie met het hof meer van incidentele dan van institutionele aard zijn geweest: de man was namelijk schilder(!), en als zodanig heeft hij inderdaad het kasteel wel van binnen gezien: aan *„Thiery Thellincq* pointre" wordt in 1453 een bedrag uitbetaald voor het in opdracht van de gouverneur van Le Quesnoy „avoir laincet prend pourtrait en papier la fachon d'un pont et aucunes oevres de machonner que mon avant dit S (eigneu)r le duc vouloit fait auderieur de sa chambre en son hostel audit Quesnoy" [16] en in het boekjaar 1465/'66 ontvangen *„Thiery de Talincq* et *Floris* son fils paintres demor(ant) en lad(ite) ville du Quesnoy la somme de cinquante livres" wegens „c (er) tains ouv (ra) ges de leur mestier par eulx fais en la g (ra) nt chambre neuve appellee le pauillon, estans dess(us of ous?) la chambre ou couche mond(it) s(eigneu)r de Charrolois, laquelle ils ont painte a arques sour le lambroussich des couleurs de mond (it) s(eigneu) r a or et a oille" [17]. In het boekjaar 1468/'69 wordt nog 110 pond nabetaald aan *„Thiery de Thaling* et *Floris* son fils paintres demor(ant) s au Q (ue) snoy" omdat „ils ont paincte sour le lambroussichs dicelle chambre a arquets d'or et d'azur a ses couleurs et deuises" [18]. Reeds in april 1441 werden 20 schellingen betaald „A *Thiery de Theling* pointre demor(ant) au Quesnoy pour ... auoir blancq't et fait plus (ieurs) croix de pcinture vermeille a l'e(n)tree de le seconde porte dudit hostel et aussi parelleme(n) t al l'entree et contre luis par ou on va dudit hostel ou gardin le comte affin que esdis lieux plus on n'y pissast de liauwe pour ce q (ue) trop fort y flairoit" (sic!) [19] en in het boekjaar 1462/'63 ontvangt *Thiery de Tyeyling* 16 pond en 12 schellingen voor levering van bladgoud en olieverf en voor het verrichten van schilderwerk met hulp van zijn zoon gedurende zeven dagen [20]. In 1462 komt *Thiery de Thelin,* pointre, voor op een lijst van renteplichtige huis- en erfeigenaren in Le Quesnoy met twee naast elkaar liggende erven in de Rue du Beghinage [21]. In 1473/'74 betaalt de weduwe van *„Thiery le* pointre" een belasting aan de prévôté van Le Quesnoy [22] en hetzelfde doet in de boekingsperiode 1489/'95 *„Franchois de Theling"* [23], in wie wij *Dirck's* traditionele zoon *Frans van Teylingen* herkennen.

Willem van Lalaing wordt na te zijn gedechargeerd van het

16. Archives départementales du nord, Chambre des comptes de Lille, B 9109 (compte du domaine de la châtellenie du Quesnoy, jaar 1453), f. 59.
17. Idem, B 9122, f. 37v.
18. Idem, B 9125, f. 41v.
19. Idem, B 9097, f. 49. Als een der weinige overblijfselen van het kasteel staat vandaag de dag ter plaatse nog een oude (dezelfde ?) poort; zou het werkelijk toeval zijn dat er ***een*** urinoir tegenaangebouwd is?
20. Idem, B 9119, f. 90v en B 10163, f. 40. De dakbedekkingen van het kasteel zijn kepersgewijze wit en zwart geschilderd, de zonneschijf is rood geverfd en de zonnestralen goud; twee grote bollen zijn bedekt met bladgoud en twee kleinere zijn rood gemaakt; tussen de grote bollen is een spiraalsgewijze wit en zwart geschilderde ronde buis; de ene grote bol draagt witte rozen, de andere groene bladeren waarop een tweede vergulde bol met een grote vergulde „fleurdelis"; daarboven is nog een vergulde bol met een eveneens vergulde vlaggestok, waaraan een vlag met het wapen van de hertog aan weerszijden. Voor 350 blad goud à 40 schellingen per honderd ontvangt Thiery 7 pond, voor vernis, kleuren en olie 4 pond en voor zeven dagen werk met zijn zoon à 16 sols per dag voor hen samen 5 pond 12 s., bij elkaar 16 pond 12 s.
21. Idem, B 8984, f. 52v en B 8985, f. 52v (cartularium van Le Quesnoy anno 1462 en 17de-eeuwse copie ervan).
22. Idem, B 11392 (compte des exploits de la prévôté du Quesnoy, 1 okt. 1473-30 sept. 1474), f. 4v.
23. Idem, B 11402 (7 dec. 1489-15 mei 1495), f. 12.

gouverneurschap van Holland, Zeeland en Friesland, blijkens een giftbrief van 13 maart 1450 kamerheer van de hertog in Le Quesnoy [24], maar de enige *Jean de Lalaing* die eventueel in aanmerking zou kunnen komen als *Dirck's* schoonvader is *Jehan le bastard de Lalaing* die op 23 mei 1423 een brief schrijft over een gekocht paard [25]. Er blijkt echter een *Jean Gastin dit le mire* (of: *dit le barbieur)* te hebben geleefd, die als erfeigenaar voorkomt in het cartularium van Le Quesnoy van 1408 [26]. Hij was barbier en blijkens zijn bijnaam tevens chirurgijn van hertog Willem van Beieren, die in 1417 overleed en hem kort tevoren wegens zijn diensten terzake een lijfrente en een leengoed in Zeeland schonk [27]. Van 1418 tot 1445 ontving hij gage als „sergant du gard" in Le Quesnoy [28]. Op 26 jan. 1439 koopt hij een huis in Jolimetz van de schepenen van Le Quesnoy [29]. Blijkbaar overleed hij op 2 november 1447 [30]. In het cartularium van 1462 wordt zijn weduwe vermeld met een erf in de Rue des Lombards (en een in de Rue des Bourloires?)[31]. Ongetwijfeld hebben wij hier te maken met de schoonvader van *Thiery Thellincq.* Er is geen enkele reden om aan te nemen dat dezelfde *Jean* zich in 1408 *Gastin dit le mire,* in 1423 bastard *de Lalaing* en in 1440 opnieuw' *Gastin*

24. Idem, B 9111, f. 34 en B 9112, f. 37 (betaling van lijfrente aan „messr. *Guillaume* seigneur de *Lalaing,* chlr. qseillr. et chambelan de mons.", met verwijzing naar een giftbrief dd. 13 maart 1450).
25. Idem, B 17636, brief dd. 23 mei 1423.
26. Idem, B 8982, f. 15v (*Jehans Gastins dis Ze miez* pour sen hirtaige).
27. Idem, B 12178 t/m 12214 (comptes des mortes-mains du Hainaut, jaren 1415 t/m 1448; uitbetaling van lijfrente ad 24 ponden per jaar ten laste van de recette des mortes mains, d.i. een heffing op roerend goed van overledenen, aan maistre *Jehan Gastin dit le barbieur,* voor het eerst in het boekjaar 1415/'16; de laatste maal geboekt in 1448, maar doorgehaald en in de marge: obiit). Id. B 1971, nr. 58278, dd. 31 mei 1440 (*Jehan Gastin dit Ze mire* jadis barbier du feu ... duc Guillaume de Baviere, kwiteert voor ontvangst van de lijfrente).
Op 9 sept. 1416 beleent Willem van Beieren als graaf van Holland en Zeeland meester ***Jan Gastiin*** „onze barbier" met 32 gemeten vroonland in Zeeland „in't Oesterlant in Duvelant in Henrick Buffels achtendeel", voor de helft te versterven op zijn zoon ***Willem*** die hij heeft bij zijn vrouw ***Gielgy*** en voor de helft op zijn eventuele kinderen bij zijn huidige echtgenote ***Johanna Yervaze***; bij vooroverlijden van ***Willem*** zonder kinderen geheel te versterven op zijn dochters ***Catharina*** en ***Margriet*** die hij heeft van zijn vroegere vrouw ***Andrieze.*** Drie dagen later tocht meester ***Jan Gastiin*** zijn vrouw ***Johanna Yervaxe*** aan de mindere helft van het leengoed (A.R.A., Arch. Graven van Holland 230, cap. Zeeland, fs. 32v, 33).
28. Idem B 9090 t/m 9101 (comptes du domaine de la châtellenie du Quesnoy, jaren 1418 t/m 1445: A *Jehan Gastin dit Ze mire* pour ses gaiges d'estre sergant du gard). Bij de uitbetaling van deze gage aan zijn opvolger in de jaren 1446 t/m 1448 wordt maistre *Jehan Gastin* nog genoemd als voorganger die heeft geresigneerd (B 9102 t/m 9104). Onder „sergant du gard" moet zoiets als gaardwachter of warandemeester worden verstaan; in 1482 wordt de desbetreffende functionaris — waarvan er twee waren — „sergant et garde du parcq" genoemd. Nog heden bevindt zich ten westen van het voormalige kasteel het bastion du gard en buiten de stadswal de étang du gard.
29. Idem, B 20059, nr. 20126. Jolimetz ligt 3 km ten z.o. van Le Quesnoy.
30. De Wapenheraut 1904, blz. 415, noot 2: deze sterfdatum van Messire (moet kennelijk zijn Mestre) *Jehan Gastijn dict Ze mije* wordt genoemd op een „tableau" hangend in de kapel van de Heilige Geest in de Notre-Damekerk van Le Quesnoy, volgens een verklaring van 7 febr. 1532. N.B. De naam *Lalaing* komt in deze verklaring niet voor!
31. Chambre des comptes de Lille, B 8984 en 8985, fs. 22v (le vesue *Jehan Gastin*) en 40v (le vesue ***Jehan le mir).***

dit le mire zou noemen. Het *Lalaing*-verhaal mogen we dus wel vergeten [32].

Floris, de zoon van ***Thiery de Thelin,*** was, zoals wij zagen, in 1462/'63 oud genoeg om zijn vader als schilder behulpzaam te zijn en in 1466 en '69 oefende hij datzelfde beroep uit. Nog in het boekjaar 1470/'71 werden 25 schellingen betaald aan „*Floris* ***de Theilincq*** paintre" voor het rood vernissen van vijf kanonnen om ze tegen roest te beschermen [33] (daar zijn vader hier niet genoemd wordt, was deze wellicht inmiddels overleden): in 1473/'74 echter worden 10 schellingen ontvangen „De ***Floris de*** *Teylinghes* merchiez pour le droit de mond (it) s(eigneu)r la cause de sa reception en la maistroise dud(it) mestier" [34]. ***Floris*** is dus koopman (kramer) geworden en heeft, evenals zijn broer ***Lucas*** en ongeveer terzelfder tijd, de naam ***Van Teylingen*** aangenomen [35].

Floris zou gehuwd zijn geweest met ***Jacoba (Jaquefte),*** dochter van ***Hendrik le*** *Febure*. Deze ***Henry le Feure*** (*Le-*

32. Aangezien wel is gebleken dat de traditie veel waarheid bevat, zou gedacht kunnen worden aan de mogelijkheid dat een der echtgenoten (ook de in noot 30 bedoelde verklaring spreekt van „ses femmes") of de moeder van *Jean Gastin* een (bastaard-) dochter van *Lalaing* is geweest. Ook kan het zijn dat verwarring is ontstaan doordat ***Jean Gastin's*** dochter ***Catherine*** getrouwd was met ***Godefroit de*** *Montigny* (Chambre des comptes de Lille, B 10391, f. 2v, B 10405, f. 2 en B 11951, ps. 83, 101: op 16 aug. 1441 draagt maistre *Jehan Ghastin* het leengoed Grand Kevy in Preux-au-Bois bij Le Quesnoy, dat hij op 15 april 1428 had gekocht, op ten behoeve van deze dochter): de *Lalaing*'s waren heren van Montigny.
In De Wapenheraut 1904, blz. 415, wordt nog ingegaan op fantastisch aandoende geruchten als zouden de onderhavige ***Van*** *Teylingen*'s afstammen van een bastaard van Margaretha van Bourgondië, de weduwe van Willem van Beieren. Een bastaardzoon die, zoals gesuggereerd wordt, van Margaretha de naam en het wapen ***Van*** *Teylingen* zou hebben gekregen, is — gezien het voorgaande — volslagen ondenkbaar. Hoogstens zou de exbarbier-chirurgijn van de hertog bij diens weduwe een dochter verwekt kunnen hebben, die dan met Thiery *Thellincq* getrouwd zou moeten zijn. Het behoeft wel nauwelijks betoog dat het onderzoek geen zweem van ondersteuning voor zulke praatjes heeft opgeleverd. ***Jean*** *Gastin*'s dochter *Margaretha,* die trouwens vóór 9 sept. 1416, dus nog bij leven van hertog Willem moet zijn geboren, was mogelijk naar de hertogin genoemd (en haar halfbroer *Willem* wellicht naar de hertog?); misschien ligt daar de oorsprong der geruchten.
Overigens was het niet alleen *Jean Gastin* die intieme relaties met het hof onderhield: een zekere ***Jehenne*** *Gastine,* echtgenote van *Jehan* ***Poulet,*** carpentier, (wellicht een zuster van ***Jean*** *Gastin*) ***was*** „nourisse" van Jacoba van Beieren, die in 1401 te Le Quesnoy werd geboren; nog in 1442 ontving 'zij terzake een lijfrente (Chambre des comptes de Lille. B 9098. f. 78). Een *Jacquemart Gastin* komt als kok van de hertog' voor in het cartularium van Le Quesnoy van 1408 (B 8982, f. 27v).

33. Chambre des comptes de Lille, B 9127, f. 48v („pour avoir verny de rouge lesdis cincq veuglaires et leurs chambres pour les deffendre de enrougier").

34. Idem, B 11392, f. 9 („le droit que mondit Sr. a sour les bourgois dicelle ville a leur entree et sour les merchiers dutour dudit lieu quant il sont receux pour maistres dudit mestier").

35. Men kan zich afvragen of reeds hun vader ***Thiery*** *Thellincq* welbewust een eerste stap op de weg van de naamsverandering gezet heeft door „*de*" voor zijn naam te plaatsen. Waarschijnlijker lijkt het mij dat hij ***De*** *Thelin* genoemd werd naar analogie van de in Le Quesnoy en omgeving voorkomende naam ***De*** *Thulin*: een *Jehan* ***de*** *Thulin* komt voor als sergeant de la prévôté van 1451 tot 1455; een Pierre en ***een*** Nicaise ***de*** *Thulin* woonden in Forest in 1454; reeds in 1419 wordt een *Jehan* ***de*** *Thieullin* in Le Quesnoy vermeld (Chambre des comptes de Lille, B 11369 t/m 11373; B 11345). Thulin is een plaats in Henegouwen, ongeveer halverwege tussen Valenciennes en Mons.

feure) was secretaris' van Philips de Goede in 1441, 1451 en 1458/'59 [36], clerc de l'office du prévôt du Quesnoy van 1444 tot 1464 [37] en homme de fief du Hainaut in 1459 en 1461 [38]. In 1458 wordt aan hem betaald voor levering van 160 pond „plastre" [39] en in het cartularium van 1462 komt hij voor als erf- en huiseigenaar in Le Quesnoy aan de Grand Marché, de Rue Flamengerie en de Rue Valenciennoise [40]. Hij overlijdt in 1464/'65 en laat een weduwe na die in 1469/'70 nog vermeld wordt [41].

Zij het 'onder enig voorbehoud [42], mag het volgende wel onze conclusie zijn.

1. ***Heynrdck Teylinc,*** leeft rond 1400.

IIa. *Geerburg* ***Heynrick Teylinxdr.,*** kamerdienares van Jacoba van Beieren (1418), voorts vermeld in 1432, 1446-1475, †1475/'76, tr. begin 1418 ***Cornelis Henricksz. geheten*** *Woytken* ***(Cruecelin,*** *Cruesinc)* , kamerdienaar van Jacoba van Beieren (1418) en van Philips de Goede (1436) [43], † 1450/'51.

Uit dit huwelijk:

1. ***Jacob Cruesinc,*** secretaris van Philips de Goede, klerk (commissie 26 nov. 1445, eed 3 jan. 1446), auditeur (commissie 31 dec. 1446, eed 20 maart 1447), raad en meester (1457) van de rekeninge (hernieuwde commissie 25 juni 1477) in Den Haag, Brussel, Mechelen, † 5 lokt. 1493 [44], enz.
2. ***Floris Cruesinc,*** klerk van de thesaurier (1460), stads-

36. Chambre des comptes de Lille, B 1974, nr. 58422; B 9689, nr. 152364; B 2029, nrs. 62154, 62155; B 2031, nrs. 62181, 62232, 62262, 62264.
37. Idem, B 11439, nrs. 152553, dd. 6 mei 1444 en 152557, dd. 4 juni 1445; B 11369 (jaar 1451) t/m 11382 (1463/'64) (rekeningen van de prévôté du Quesnoy, afrekening door ***Henry Lefeure*** wegens belastinggelden ontvangen van verkrijgers van burgerrecht) ; B 11383 (1 okt. 1464-30 sept. 1465), f. 9 (vóór het opmaken van deze rekening is hij overleden); zie ook B 17694, brief dd. 29 maart 1462.
38. Idem, B 2031, nr. 62267; B 2093, nrs. 66883, 66909.
39. Idem, B 9114, fs. 87, 123v en B 10158, fs. 22, 49v.
40. Idem, B 8984 en 8985, fs. 14, 24, 27.
41. Idem, B 11384 (1465/'66), fs. 3, 4v; B 11385 (1466/'68), f. 1; B 11388 (1 okt. 146930 sept. 1470), f. 2 (la vesue ***Henry Ze*** *Feure*) .
42. Op de traditie stoelen nog de namen der echtgenoten van *Dirck* en *Floris,* alsook de broeder-zusterrelatie tussen *Dirck* en Geerburg. Deze laatste vindt ondersteuning in een akte van leenverandering waarbij ***Lucas van*** *Teylingen* op 26 mei 1478 *Jacop Cruesinck* zijn neef noemt; bovendien was eerstgenoemde op 18 april 1494 als een der „vrienden en magen" aanwezig bij de huwelijksvoorwaarden tussen *Cornelis* ***Cruesinck,*** zoon van ***Jacob,*** en *Hillegont Jansdr.* ***van*** *Woude* (Arch. Graven van Holland 719, caput Zuid-Holland, f. 24v en 722, caput Zuid-Holland, achteringeplakt afschrift met confirmatie dd. 24 juli 1491).
43. Arch. Zeeuwse Rekenkamer 1, Bourg.-Oost. tijdvak 6, fs. 31v, 32; 8, f. 26v („camerknecht" ***Woytkyn*** ontvangt in de boekjaren 1435/'36 en 1436/'37 van de rentmeester van Bewesten-Schelde resp. 16 en 34 pond als recompensatie van bewijzinge van 100 schilden 's jaars op de tol van de Hambarger bieren te Amsterdam).
44. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, rekening 157, f. 119v; registers 1, fs. 1, 9; 3, f. 100; 491, f. 212. Zie R. Fruin, De leenregisters van Bewesten-Schelde, R 390, 431, 432, 433 voor beleningen met land te Wemelingen in 1475 en '76.

klerk van Tholen (1462), rentmeester van Zuid-Holland (commissie 22 jan. 1461, eed 11 maart 1462) [45].

IIb. *Dirck Teylinc (Thiery Thellincq, de Thelin)*, schilder te Le Quesnoy (1441), aldaar gegoed in 1462, †1468/'74 ('71?), tr. *Margaretha*, dr. van *Jean Gastin dit le mire* (tot 1417 barbier-chirurgijn van hertog Willem van Beieren, daarna sergeant du gard in Le Quesnoy, aldaar gegoed in 1408, † 2 nov. 1447) en *Andrieze N.* († vóór 9 sept. 1416).

Uit dit huwelijk o.a. [46]:

1. *Luter Teylinc*, zich noemende *Lucas van Teylingen* sedert ca. 1470, klerk van rekenmeester Jacob Cruésinc (1457) en van de rentmeester-generaal (1469) in Den Haag, deurwaarder (commissie 1 juli 1460, eed 21 juli 1460), auditeur en clerc ordinaris (commissie 25 juni 1477, eed 5 juli 1477), raad en meester van de rekening van Holland, Zeeland en Vriesland (commissie 16 dec. 1488, eed 23 maart 1489 en 26 okt. 1489, bevestiging 7 okt. 1493 na overlijden van Jacob Cruesinc), krijgt het officie van meedemate van Zuid-Beveland, tegen betaling 29 mei 1496, als leen 13 sept. 1500 (eed 24 dec. 1500) [47], enz. Stamvader van de Haagse tak *Van Teylingen* [48].
2. *Floris*, volgt 111.
3. *(Agatha) (Teylinc)*, † vóór 1485, tr. *Claes Corff* [49], burgemeester (1473, 1483—'89, 1491—'93), kerkmeester (1482) en schepen (1495) te Alkmaar, rentmeester van de abdij en het graafschap van Egmond, dijkgraaf van Geestmerambacht (1495), rentmeester van Texel en Wieringen (1497—1500), pachter van renten op Texel (1477), van het schoutambt van Hoorn (commissie 21 maart 1489), van het haardstedengeld in Alkmaar en omgeving (1498), alsmede van de wissel, de tol, de waag (1498) en de Kwakelsluis te Alkmaar, stichtte officium in de door hem gefinancierde kapel in de Grote kerk, † 24 febr. 1506, begr. Alkmaar (Grote kerk [50]), zn. van *Dirck Simon Fredericsz.*; hij hertr. vóór juli 1485 *Geertruid Diert Willemsdr.*, †1495/'96 [51].

Het is hier de plaats om de aangekondigde zijstap naar *Claes Corff* te zetten. Deze geduchte en beruchte belastinggaarder [52] heeft al heel wat pennen

45. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, registers 2, f. 273; 490, f. 34. Zijn rekening als rentmeester van Zuid-Holland (1462-1469) is niet bewaard gebleven.
Op 3 maart 1465 worden ***Jacob*** en ***Floris Cruesing,*** gebroeders, na koop beleend met 52 morgen land in Ruyven. ***Floris Cruesinck,*** † vóór 18 juni 1476. tr. *Janne Buysers*, waaruit een zoon ***Cornelis*** die begin 1491 'ca. 28 jaar oud en ongehuwd was (Arch. Graven van Holland 717. cap.N-H., f. 25; 718. cap.N-H., f 54v; 721, cap.N-H., fs. 53v, 54, 56v).

46. Behalve de reeds genoemde zoon ***Frans,*** die zich in Guise moet hebben gevestigd, zou er volgens sommige schrijvers nog een zoon ***Jan*** zijn geweest, die ik in authentieke bronnen niet heb aangetroffen.

47. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, registers 3, fs. 100, 137; 4, f. 123. Arch. Graven van Holland 723, cap.Zeeland, fs. 6v, 7v.

48. De Wapenheraut 1904, 437 e.v.

49. Voor dit huwelijk zijn in authentieke bronnen geen bewijzen te vinden. Het wordt alsvolgt vermeld in een 17de-eeuws handschrift, gemerkt „series antecessorum" in het bij ons Genootschap berustende familiearchief Van Wijnbergen, inv.nr. 85, stuk A: ***(Dirck van Teijlingen*** en *Margreta de Lalaing* hadden behalve de zonen ***Floris, Lucas*** en *François*, een dochter:) „*N.* van *Teijlingen* trout aen N. *Corver* Questor generalis Nort hollandiae, s(ine) l(iberis) obijt", terwijl in De Wapenheraut 1904 op blz. 43 gedrukt staat (vermoedelijk ontleend aan het z.g. Haarlemse handschrift Van Teylingen dat destijds berustte bij het Gemeentearchief te Haarlem, doch daar thans niet bekend is): ***„Agatha van Teijlingen,*** overleden te Zaltbommel 11 Augustus 1558. Zij was gehuwd met Nicolaas van ***Harencarspel".*** Deze sterfplaats is onbegrijpelijk en de -datum onmogelijk (verg. hiervoor A. A. Vorsterman van Oyen, Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche familiën, dl. 11, blz. 7), maar vast staat dat *Claes Corff's* gelijknamige overgrootvader, zijn grootvader, zijn vader, hijzelf en zijn zoon in Harenkarspel leengoederen bezaten (Leenkamer van Holland 265, f. 141): met *Nicolaas* van *Harencarspel* is stellig Claes *Corff* bedoeld. De beide bronnen zijn kennelijk onafhankelijk van elkaar ontstaan en zij vullen elkaar zo fraai aan, dat er nauwelijks nog twijfel kan bestaan aan de juistheid van dit huwelijk, dat bovendien de tot dusver wat raadselachtige komst van ***Augustijn van Teylingen*** naar Alkmaar — waar hij bij Claes ***Corff*** in de leer kwam — volkomen begrijpelijk maakt. (Het feit dat *Claes Corff's* dochter ***Wendelmoet*** en zijn dochter *Gerard's* kinderen ***Dirck Augustijnsz. van Teylingen*** „neef" noemden (G. A. Alkmaar, Verzamelinv. 1, R. 241, 248, 253, 260; Alkmaars Jaarb. 1971, blz. 78) moet m.i. niet uit dit huwelijk verklaard worden, maar uit de omstandigheid dat ***Dirck*** de echtgenoot was van ***Mechteld Suys*** wier moeder was ***Marie de Jonge,*** zuster van ***Wendelmoet's*** eerste man ***Reynier de Jonge*** en van Gerard's schoonzoon ***Jacob de Jonge. Augustijn van Teylingen*** wordt door de kinderen van Claes *Corff* niet met neef betiteld en strikt genomen was hij dat ook met. Zie ook bijgaand schema).

50. In de naar hem genoemde Corverskapel, waar zijn wapen nog op vier gewelfschildjes aanwezig is. Zie Bloys van Treslong Prins en Belonje, Gedenkwaardigheden. . Noord-Holland 1, blz. 20, alsmede blz. 24, waar het gebrandschilderde raam is beschreven waarop *Claes Corff* met zijn (tweede) echtgenote, vier kinderen en drie schoonzonen te zien moet zijn geweest; verg. Oud-Holland XXVI (1908), blz. 79.

51. Zie M. Thierry de Bye Dólleman, De Haarlemse oorsprong van het geslacht Diert van Melissant, in: Jaarboek Centr. Bur. v. Genealogie 1967, blz. 143. Dit tweede huwelijk van Claes *Corff* wordt bevestigd in recht. arch. Haarlem 76-2 (transportreg. 1484/'86), f. 3öv: Claes *Korff* compareert als man van *Geertr. Willem* ***Diertendr.*** met de andere erfgenamen van zijn schoonouders ***Willem Diert*** en ***Wendelmoet Jansdr.*** (juli 1485). Uit Oud-arch. kerkvoogden Ned. Herv. Gem. Haarlem (op G.A. Haarlem) 147-47 (rekening anno 1495/'96), f. 9v (Item *Claes Corf* t'Alcmaer is siin wiff ghestorven ende heft haer testament die kerc van Sinte Baef ghemacht zes r.gul. en is betalt) blijkt dat *Claes Corff's* vrouw connecties met Haarlem had en hoewel haar naam niet genoemd wordt, zal ***Geertruyt Diert*** bedoeld zijn, die immers uit Haarlem kwam. *Claes Corff's* dochter ***Wendelmoet*** stamt, gezien haar naam, uit het tweede huwelijk en hoewel zij jonger geweest zal zijn dan haar zuster ***Gerard*** (laatstbedoelde was schoonmoeder van ***Jacob de Jonge,*** die een broer was van ***Wendelmoet's*** echtgenoot ***Reynier de Jonge)*** valt aan te nemen dat alle vier kinderen van Claes ***Corff*** *Geertruid* ***Diert tot*** moeder hadden, omdat slechts één echtgenote op het kerkraam stond afgebeeld. Dit klopt met de mededeling in het handschrift Van Wijnbergen dat *Corff's* eerste vrouw zonder kinderen overleed.

52. Dat hij zou zijn genoemd naar de korf waarmee zijn knecht rondging om geld op te halen is een fabel, want hij droeg de naam van zijn overgrootvader. De kroniek van Wijnkoper vermeldt na de opsomming van het op 24 dec. 1491 gekozen stadsbestuur: „Op desen tijt sijn die van Schagen met de omleggende dorpen bij Alcmaer op 's maendaechs binnen Alcmaer na beloecken Paesch gecomen om Claes *Corff* generale rentmr. doot te smijten ende hem niet thuijs vindende, hebben sij sijn huijse van binnen al in stucken gesmeten al dat daer was; hadden Claes *Corff* huijs geweest sij souden hem geslagen hebben, niet te min sloegen sijn dienaer doot, het was een heel onsint volck en heel desperaet ende mistrostich doer den grote schattinge dye sij opbrenghen mosten. Ende oock versochte heer Jan van Egmont om ruyter ghelt van haer te hebben." (G.A. Alkmaar, Coll. aanwinsten 440, f 159)

Schema van de betrekkingen tussen Claes Corff en Van Teylingen.

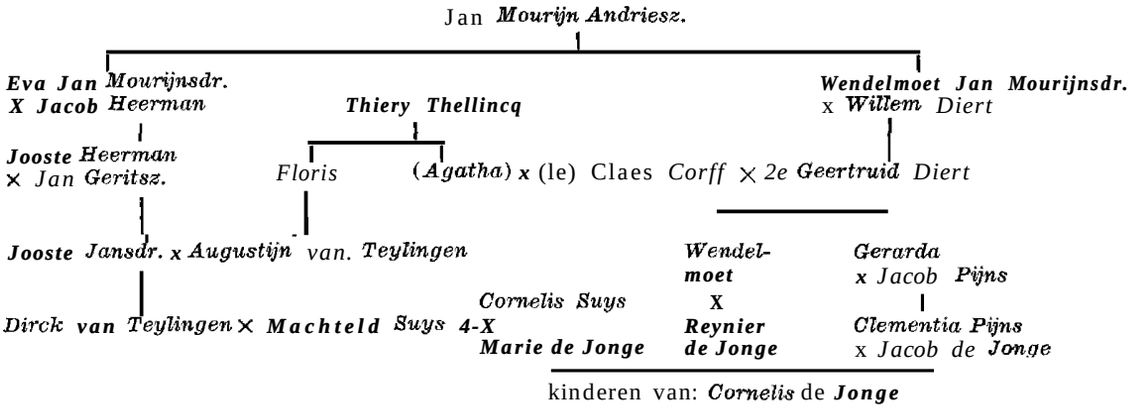

in beweging gebracht, zo ook die van 'Drs. Fasel [53], die weliswaar de stelling dat Claes *Corff* niet een *Van Boschhuysen* maar een *Aelbout zou* zijn [54] weerlegd heeft, maar toch nog spreekt over zijn mysterieuze afkomst. Ook dit mysterie blijkt reeds lang tevoren door J. P. de Man te zijn opgelost, zij het dan dat hij — voorzover ik kon nagaan — er niet over heeft gepubliceerd. Inmiddels' heeft Mr. Groesbeek dat wel gedaan [55], waarbij opvalt dat deze overwegend Haarlemse bronnen gebruikte, terwijl De Man voornamelijk Haagse bronnen geraadpleegd had. De Haarlemse bronnen zijn weliswaar gedeeltelijk van de Haagse afgeleid, echter niet alle, zodat de gevonden gegevens elkaar niet alleen ondersteunen, maar ook aanvullen. De nu volgende stamreeks is ontleend aan de notities van De Man [56] en aan de hand van de genoemde bronnen geverifieerd en aangevuld.

1. *Willem Luytgaerdenz.*, gegoed in Leiderdorp, † waarsch. vóór 7 sept. 1339 [57].

II. *Willem Willemsz.*, verkoopt met zijn broers drie campen land geheten die Swijnshoeve in Leiderdorp *7* sept. 1339, schepen te Leiden (1341 ...'51), rentmeester van Kennemerland en Westfriesland (rekening 1351—'61), beleend met de Smale Hale te Zoeterwoude 14 maart 1346, met twee huizen in Leiden 5 sept. 1358, met het goed Lopsen en ander land in Oegstgeest resp. 23 april 1355 en 12 aug. 1367, ook met land in Leiderdorp en een tiend in Oudshoorn, stichtte een preuve in de St. Pancraskerk te Leiden, † vóór 14 okt. 1372, tr. le of 2e *Marien N.;* tr. 2e of le (tocht 10 sept. 1358) *Baertraet Willem Heermansdr.*, beleend met land in Oegstgeest 24 juni 1331 door Dirc burggraaf van Leiden (die haar zijn nicht noemt): tr. 3e (tocht 8 juli 1364) *Haestiaen N.*, † na 9 juni 1393 [58].

Uit het huwelijk met *Baerfraet:*

III. *Symon Frederic*, vermeld 11 jan. 1359, rentmeester van Kennemerland en Westfriesland (rekening 1374—'83), beleend met de huizen in Leiden 14 okt. 1372, met het land in Leiderdorp 13 nov. 1374 [59], draagt land over aan de door zijn vader gestichte preuve 9 mei 1376, aan de St. Pancraskerk zelf 31 dec. 1383, koopt de Duvecamp en ander land in Zoeterwoude van Jan van Egmond en diens zoon Albrecht (die hem hun neef noemen) 19 aug. 1378 en 2 april 1381, stichtte een kapelanie op het St. Antoniusaltaar in de St. Pieterskerk te Leiden, † tussen 10 sept. 1389 en 14 dec. 1390, tr. le vóór 7 dec. 1362 *Katherina Jan Smedersdr.:* tr. 2e (tocht 14 okt. 1372) *Fije de Wilde* [60], dr.

---

53. W. A. Fasel, Claes Corf en *zijn* omgeving, ***in:*** Alkmaars Jaarboek VII (1971), blz. 67 e.v. Hierin staan de vroegere schrijvers genoemd.

54. Zie over deze stelling ook het niet door Fase1 vermelde artikel in De Navorscher 1911, blz. 220.

55. J. W. Groesbeek. De afstamming van Claes Corf, in: Alkmaar in veelvoud, Alkmaarse historische reeks 1 (1977), blz. 86 e.v. Het aansluitende artikel door J. P. Geus, getiteld: Het Vroonland Berchswerc achter de Langedijk in de -Waard, handelt over een stuk land dat gedurende enige eeuwen in erfpacht was bij *Claes Corff*, zijn voor- en zijn nageslacht.

56. Centr. Bur. v. Genealogie, MS-coll. J. P. de Man, dossier Van Boschhuysen. Voor aanvullende details' en meer gegevens over twee takken van het desbetreffende, deels nog lange tijd naamloze geslacht, waaruit behalve ***Van Boschhuysen*** ook ***Van Valckesteyn*** en ***Van der Laen*** voortsproten, zij verwezen naar de in de vorige noot bedoelde publicatie van Mr. Groesbeek. N.B. Volgens De Man stamt de tak ***Van Valckesteyn*** niet uit het huwelijk van Simon ***Frederic Wilbmsx.*** met ***Aechte Dircsdr. van der Does,*** maar uit zijn eerdere huwelijk met ***Marrye Gielis Dircksz.dr.*** (tocht 7 febr. 1430: arch. Graven van Holland 712, f. 115v; *verg.* Ons Voorgeslacht 1979, blz. 183).

57. Arch. St. Pancraskerk Leiden 493,f. 32 (p. 67 nieuw). J. C. Overvoorde, Archieven van de kerken (te Leiden), R. 761.

58. Arch. Graven van Holland 226,fs. 2, 3v, 12, 79, 85v. J. C. Overvoorde, Archieven van de kloosters (te Leiden), R. 14, 15, 20; idem kerken R. 1173. Ons Voorgeslacht 1978, blz. 115 en 117. Jaarb. Centr. Bur. v. Genealogie 1967, blz. 170, nrs. 232, 233.

59. Te zamen met zijn broer *Herman Willemsz.* Deze, broer draagt op 7 apr. 1410 Boschhuysen in Zoeterwoude op ten behoeve van zijn kleinzoon ***Willem van Boschhuysen*** (Arch. Graven van Holland 230, f. 64).

60. Arch. Graven van Holland 226, fs. 129v, 136. Arch. St. Pieterskerk Leiden 322, f. 12v, J. C. Overvoorde, Archieven van de kerken, R. 37, 1294; idem kloosters, R. 47, 54, 86; idem gasthuizen, R. 132.

van *Willem de Wilde* en *Machteld Voppe Dircksdr.* [61].

Uit het tweede huwelijk:

IV. *Dirck Symon Fredericsz.*, vermeld 14 dec. 1390 en 21 mei *1398*, beleend met de helft van land in Poeldijk na het overlijden van zijn oom Ludeken de Wilde Willem Wildenz. 1 april *1412*, tr. (tocht 1 april *1412*) *Aleyt Pieter Roestdr.* [62].

V. *Symon Frederic Dircksz.*, burgemeester te Alkmaar *(1438, '39, '44)* [63], vermeld op de lijsten van 15 maart 1437 en *26* maart 1451 waarbij Philips de Goede de 33 rijksten en notabelsten van Alkmaar aanwijst die de burgemeesters zullen kiezen, resp. de 31 personen die gezamenlijk de stad zullen regeren: hij was een der afgevaardigden van Alkmaar tegen de buren van Bergen 29 mei 1443 [64], conventsvoogd van het Jonge Hof (1445) [65], erft het leen in Poeldijk van zijn vader en ruilt het voor de helft van 10 morgen min 1 honderd land in Wognum 14 sept. 1438, bovendien beleend met vijf stukken land op de Horn in de ban van Harenkarspel die Claes Corff hem — zijn zwager (d.w.z. schoonzoon) — gegeven heeft en met een stuk land het Schapenven in Bergen 17 sept. 1438 [66], nog vermeld op 28 febr. 1460 en op 18 febr. 1461 [67], tr. *N. Claes Corffsdr.*

VI. *Dirck Symon Fredericsz.*, schepen (1451, '56, '59), schout (1462, '64) en burgemeester (1466 . . . '75) te Alkmaar [63], conventsvoogd van het Jonge Hof (1474), van het Oude Hof (1477) [68], ontvangt de 10 morgen in Wognum en het Schapenven in Bergen ten eigen in ruil voor 11 geersen land genaamd Ooster Nauwerna op de Horn in Harenkarspel, waarmee hij wordt beleend tegelijk met de vijf stukken land aldaar 5 mei 1467 [69], tr. *Gerarda Harckendr.* [70], die hij tocht aan twee van de vijf stukken land 5 mei 1467.

61. J. W. Groesbeek, Het wel en wee van de Alkmaarse regeringsfamilie De Wilde, in: Alkmaars Jaarboek X (1974), blz. 72; en De invloed van inwoners van Alkmaar buiten de stad in de middeleeuwen, in: Kennemer contouren, Alkmaarse historische reeks 111 (1979), blz. 62, 64, 74. Verg. deze reeks dl. 11 (1978), blz. 94, 95.
62. Arch. Leen- en registerkamer van Holland 265, f. 138 e.v. en 274, f. 481v. Ons Voorgeslacht 1976, blz. 100. De leenheer *Arent van Egmond en van IJselstein* noemt ***Ludeken de Wilde*** zijn neef.
63. Volgens de kroniek van Wijnkoper, G. A. Alkmaar, Coll. aanwinsten 440.
64. G. A. Alkmaar, Stadsarchief, R. 68, 83, 70.
65. Idem, Coll. aanwinsten 129 (afschriften Eikelenberg), p. 954.
66. Arch. Leen- en registerkamer van Holland 274, fs. 218v, 675. Ons Voorgeslacht 1979, blz. 387.
67. G. A. Alkmaar, Verzamelinventaris 1, R. 63; Arch. Grafelijkheidsrekenkamer van Holland, register 28, f. 129v.
68. G. A. Alkmaar, Coll. aanwinsten 129, p. 956; Verzamelinventaris 1, R. 102.
69. Arch. Leen- en registerkamer van Holland 274, fs. 87, 219, 219v.
70. Volgens handschrift van september 1552 door ***Dirck van Teylingen*** als rentmeester van de nazaten van CZaes Corff, door de heer C. Hoek gevonden in Rijksarch. Namen, arch. kasteel Corroy.

VII. *Claes Corff*, burgemeester (1473—) [63] en rentmeester generaal van Egmond te Alkmaar, waar hij zetelde in het Hoge Huys dat op 11 april 1491 werd geplunderd, pacht de wissel en de tol ald. 4 okt. 1484, de markttol in Hoorn 20 dec. 1485 [71], koopt een huis naast het stadhuis 30 okt. 1493, koopt het haardstedengeld in 1498 [72], beleend met de goederen in Harenkarspel na zijn vader in 1478, krijgt Cleyn Cranenbrouck in Heiloo ten eigen 15 dec. 1504 in ruil voor 17 geersen land in Nieuwe Niedorp waarmee hij wordt beleend 16 dec. 1504 [73], testeert na 24 juni 1505 [74], † vóór 12 dec. 1506 [75], tr. le *(Agatha)*, dr. van *Thiery Thelliincq (de Thelin)*, schilder te Le Quesnoy, en *Margaretha Gastin;* tr. 2e ca. 1480 *Geertruyt Diert*, † *22* sept. 1495 [70], dr. van *Willem Diert*, thesaurier en burgemeester te Haarlem, en *Wendelmoef Jansdr.* [76].

Uit het tweede huwelijk, behalve drie dochters:

VIII. *Dirck Symons Claes Corffsz.*, geb. 1481/'82, burgemeester te Alkmaar (1502 . . .'08), stichter van het Provenhuis van Zessen ald., beleend 12 dec. 1506 en 20 juli 1507 bij dode van zijn vader, kinderloos † vóór 1 juli 1512 [77], tr. 1 e

71. Arch. Grafelijkheidsrekenkamer, register 28, fs. 96, 104, 161v.
72. E.H.P. Cordfunke, Alkmaar van boerderij tot middeleeuwse stad, blz. 165 en Alkmaar in de prehistorie en middeleeuwen (Alkmaarse historische reeks 11), blz. 113, 148, í63, 165.
73. Arch. Leen- en registerkamer van Holland 274, fs. 6, 436-437. Ons Voorgeslacht 1979, blz. 397, 410.
74. G. A. Alkmaar, Arch. Provenhuis van Zessen, inv.nr. 2. Het gaat hier om een ongedateerd concept, maar St. Jan 1505 wordt gezegd reeds verstreken te zijn. CZaes *Corff's* zoon ***Dirck Symons*** en de dochters Gerard en ***Wendelmoet*** zijn al getrouwd, de jongste dochter *Maria* (niet ***Hadewij***, zoals Simon van Leeuwen in Batavia Illustrata, blz. 981, stelt en Groesbeek overneemt) nog niet.
75. Als zijn sterfdatum wordt, ook door het in noot 70 bedoelde handschrift, 24 febr. 1506 opgegeven, hetgeen 'secundum cursum curie' (Alkmaars Jaarb. 1971, blz. 74) 1507 moet zijn. Dit klopt echter niet met de leenakte van 12 dec. 1506, volgens welke *Claes Corff* reeds dood was. De kroniek van Wijnkoper vermeldt zijn overlijden "op dit iaar" bij de stadsbestuurderslijst van 24 dec. 1506, zonder dat duidelijk blijkt of het afgelopen, dan wel het komende jaar bedoeld is. Arch. Huis van Zessen, inv.nr. 46 bevat een staat van door de erfgenamen te ontvangen bedragen over het jaar 1507 „en van den jaer en oest 1506".
76. ***Wendelmoet Jansdr.*** wordt in aantekeningen Van der Molen (R. A. Middelburg, Fam.arch. De Jonge van Ellemeet, inv.nr. 45, artikel 41) ***Wendelmoet Mouringhs, Andries Mouringhs*** dochter genoemd, terwijl zij in het bij noot 70 bedoelde handschrift een zuster van *Yeff Jan Mourijnsdr.*, die tr. te Leiden ***Jacob Heereman,*** heet te zijn. Haar vader was kennelijk de Alkmaarse schepen en burgemeester Jan *Mourijn Andrieszoon,* over wie ik schreef in De Nederl. Leeuw 1982, k. 178, noot 8 (zie schema).
77. Belening van zijn zuster ***Gerard.*** Het overlijden zal in 1511 hebben plaatsgevonden omdat op 3 en 4 juli 1513 zijn jaargetijde voor de tweede keer gevierd werd (Arch. Huis van Zessen 7, f. 15v). Volgens het in noot 70 bedoelde handschrift was ***Dirck Symons*** bij zijn overlijden 29 jaar oud; hij wordt als eerste kind vermeld.
Bij de belening met de goederen in Harenkarspel op 12 dec. 1506 waren ***Augustijn van Teylingen*** en diens schoonvader Jan *Geritsz.* aanwezig als mannen van de grafelijkheid van Holland. *Augustijn's* schoonmoeder ***Jooste Jacobsdr. Heerman*** - die langs moederskant een kleindochter was van de in de vorige noot bedoelde ***Jan Mourijn Andriesz. - was*** in de verte aan CZaes *Corff* verwant: zij stamt af van bovengenoemde ***Baertraet Willem Heermansdr.*** (en van *Willem Willemsz.?)* via haar (hun?) zoon

Katerijne van Dorp, † in of vóór 1508, dr. van ***Jan van*** *Dorp* en *Catharina van Abbenbroek* [78]; *tr. 2e vóór* 1509/'10 *Katrijn Hals*, † *in 1514*, dr. van *Claes Pietersz. Hals*, schepen, thesaurier en burgemeester te Haarlem, en *Kathrijn Willemsdr. van Berckenrode* en wed. van *Adriaen Jan Claeszoonsz.*; *zij* tr. 3e *Jan Vranckenz.* [79].

III. *Floris de Thelin (de Teylinghes)*, aanvankelijk schilder te Le Quesnoy, sedert 1473/'74 koopman aldaar, tr. (*Jacoba*), dr. van *Henry Lefeure* (secretaris van Philips de Goede, klerk van de prévôt van Le Quesnoy, leenman van Henegouwen, †1464/'65).

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend) :

1. *Anthonius van Teylingen*, priester van het bisdom Kamerijk, pastoor van de parochiekerk te Limmen bij Alkmaar (aangesteld in 1504/'05) [80], sedert 1515 kanunnik van St. Servaas te Maastricht [81], testeert 12 maart 1521 [82], stichtte een jaardienst voor zich en zijn ouders die op 9 december gehouden werd in het klooster van de Nieuwenhof te Maastricht [83], † ca, 1 dec., waarsch. 9 dec. 1525 [84].

   Uit zijn testament blijkt, hoewel het niet met zoveel woorden gezegd wordt, dat hij twee natuurlijke kinderen had: *Anthoniotus* en *Jaqmine*. De moeder van laatstgenoemde (mogelijk van beiden?) wordt *Dympne van St. Pieter* genoemd. Alle drie krijgen zij legaten en de erflater verzoekt zijn broer ***Augustijn van Teylingen*** de kinderen op te voeden. Voorts zijn legaten toegedacht aan ***Anna,*** natuurlijke dochter van zijn broer *Augustijn*, en aan ***Louis, Johanna en Michiel de le Barre,*** kinderen van *Anthonius*' zuster. De broer en de zuster worden als erfgenamen aangewezen.

2. *(Margriefe) van Teylingen*, † Alkmaar 24 jan. 1558, tr. *(George) de le Barre.*

   Zij leefde in 1556 in behoeftige omstandigheden te Le Quesnoy en werd op 22 april van dat jaar door haar schoonzoon *Nicolas* ***de Viller*** (vermoedelijk de echtgenoot van haar dochter Florentine, die ook meekwam) naar Alkmaar gebracht, waar zij tot haar dood door de kinderen van haar broer ***Augustijn*** onderhouden werd [85] en waar zij in de Grote kerk werd begraven [86].

1530. Paneel.

Augustijn van Teylingen (111, 3)

Afb. 1. Coll. De Jong van Beek en Donk.

3. *Augustijn van Teylingen*, klerk bij zijn oom Claes Corff te Alkmaar (1501), rentmeester van Egmond,

---

Gerit Heerman en diens dochter ***Baertraet*** die tr. *Dirc Nuweveen* (vriendelijke mededeling van de heer C. Hoek, ter correctie en aanvulling van het door De Man in De Nederl. Leeuw 1943, k. 158, gestelde).
In 1520 wordt van de leengoederen in Harenkarspel niet meer gezegd dat zij op de Horn liggen, maar op Dircx Horn: is ***Dirck Symons*** of zijn gelijknamige grootvader misschien degene geweest aan wie het dorp Dirkshorn zijn naam te danken heeft?

78. Dit laatste volgens Batavia Illustrata, blz. 935. Dat ***Dirck Symons*** inderdaad met *Katrijne* ***van*** *Dorp* getrouwd was, wordt bevestigd door arch. Huis van Zessen 6, f. 20 (jaersanck van joncvrauwe *Katerijne van Dorp* van twee jaren gevallen in mei 1509 en 1510), iuncto 43, f. 24, 65, f. 14 en 66, f. 12 (papelijcke proven of jaargetijden voor de oude ***Dirck Symons,*** zijn zoon Claes *Corff*, diens vrouw ***Geertruyt*** en zoon ***Dirck Symons*** en joncfr. van *Dorp* diens vrouw).

79. Voor dit tweede huwelijk van ***Dirck Symons*** verwijst De Man naar arch. Hof van Holland 501, sententie nr. 20, dd. 8 juni 1527, en Fasel naar arch. Huis van Zessen 6 (rekening van Augustijn van Teylingen als rentmeester van Dirck Symons over het jaar 1509/'10), f. 13. Overige gegevens ontleend aan M. Thierry de Bye Dólleman, Vier verschillende families „Hals" te Haarlem, in: Jaarb. Centr. Bur. v. Genealogie 1974, blz. 185. N.B. *Katrijn*'s zuster *Beatris Claesdr.* ***Huls*** was in juni 1496 niet reeds gehuwd met ***Adriaen*** *Claeszoon*, maar met ***Adriaen Jansxoon*** (r.a. Haarlem 76-6, f. 37). Vermoedelijk was het deze die in 1503 een kind laat begraven, want hij wordt dan *Aryan Jan Wigerszoonszoon Claes Halsen zwager* (= schoonzoon) genoemd (oud-arch. kerkvoog-den Ned. Herv. Gem. Haarlem 147-55, f. 8). Mogelijk was hij eveneens Claes ***Hals'*** schoonzoon ***Adriaen*** *Jansz.* die in 1505 een kind verliest (idem 147-57, f. 9v). Claes ***Pietersx.*** *Hals* had dus twee schoonzonen ***Adriaen*** *Jansz.*: ***Adriaen Jan Claeszoonszoon*** en ***Adriaen Jan Wichersxoonsaoon.*** Laatstbedoelde moet de stamvader zijn van het sub B behandelde geslacht ***Hak.***

80. ***C.*** P. M. Holtkamp/P. M. Grijpink, Register op de parochiën, altaren, vicarieën en de bedienaars, deel 3: Kennemaria, blz. 111.
81. R. A. Maastricht, Arch. Kapittel van St. Servaas 105, f. 232v.
82. Idem, 107, f. 217.
83. Publications ... Limbourg LXXV (1939), blz. 152.
84. Arch. Kapittel van St. Servaas 982 en 1255. Uit deze rekeningen blijkt dat hij omstreeks 1 dec. 1525 moet zijn overleden.

85. Alkmaars Jaarb. 1971, blz. 77. Arch. Huis van Zessen 122 (rekening van uitgaven door ***Dirck*** *Augustijnsz.* ***van*** *Teylingen* ***tot*** onderhoud van „ma tante").
86. Als „Mathante(!) die moije van die kinderen van *Augustijn* van Teylingen".

enz.enz. Stamvader van de Alkmaarse tak ***Van Teylingen*** [87].

8'7. Geneal. Herald. Bladen 1912, 16'7 e.v.; De Nederl. Leeuw 1942, 12 e.v.
In het archief van de Nederlandse Provincie der Jezuïeten te Nijmegen berust „Die genealogie ofte afcomste van alle die oude edele baroenen ofte vrijheeren ende ridderschappen der graefflicheyt van Hollant ende Zeelandt, gecolligeert door eenen Steffen van Huessen van Haerlem, ende nu bij mijn gecopieert wt Dirck van Teylingens mijn ooms boeck anno 1575". Frappant is de opmerking op de titelpagina volgens welke deze copie niet geschreven was naar de zin van Mr. ***Augustijn van Teylingen,*** advocaat bij het Hof van Holland, „soe is dese mijn gebleven ende heb ik hem een ander nae sijn sin ende begeerte geschr. anno voorz." Of de copie die dan wèl naar de zin van Mr. ***Augustijn*** (de man van het proces over de afkomst!) geschreven werd, ook materiële afwijkingen behelst, wordt helaas niet medegedeeld, maar omdat het geschrift omtrent ***Van Teylingen*** zelf slechts de bekende traditie weergeeft, kunnen zij wat dat betreft niet van wezenlijk belang zijn geweest.
In hetzelfde archief ontdekte Drs. Fasel een collectie oorkonden betreffende ***Augustijn van Teylingen*** (senior) en zijn kinderen, die de volgende aanvullingen op de reeds bekende gegevens opleveren:
nr. 1. Keizer Maximiliaan continueert ***Augustijn van Teylingen als*** ontvanger van Vriesland, 6 febr. 1508.
nrs. 2 en 12. Testamenten van ***Augustijn van Teylingen*** en zijn echtgenote ***Joost Jansdr.***, 1 dec. 1525 en 10 juni 1532.
nrs. 3 t/m 10. Huwelijksvoorwaarden:
Dirck Augustijnsz. van Teylingen x ***Mechteld Cornelisdr. Suys, 12*** juli 1535. (In De Nederl. Leeuw 1982, k. 360, noot 31, deelde ik nog mede geen authentieke bron te kunnen aanwijzen voor de alliantie *Cornelis* Suys x ***Maria de Jonge.*** Deze huwelijksvoorwaarden nu, zijn ondertekend door ***Marie de Jonge*** als moeder van de bruid en bovendien nog door ***Jacob de Jonge,*** *Arent Sandelijn* (x ***Mechteld de Jonge)*** en ***Jan van Drenkwaard*** (x ***Margrieta de Jonge).)***
Jop Augustijnsx. van *Teylingen* x ***Margriete Cornelis Joostendr., 18*** dec. ***1538.***
Bertelmees Augustijnsx. van Teylingen x Marytgen Diricxdr., 19 jan. 1540.
Jan Augustijnsx. van Teylingen x Cely Pietersdr., 2 mei 1542. (Haar vader is ***Pieter Wouters***; haar oom en tante wijlen Mr. ***Jan Balling,*** med. dr. en ***Maritgen Ariens.)***
Adriaen Augustijnsx. van Teylingen x ***Mycke Peter Posschendr., 28*** sept. 1542.
Lucas Augustijnsz. van Teylingen x Trijn Pietersdr., 13 febr. 1546.
Pieter van Foreest x Eva Augustijnsdr. van Teylingen, 25 sept. 1546.
Augustijn Augustijnsx. van Teylingen x ***Clara Adriaensdr., 31*** mei 1550.

Tenslotte zij melding gemaakt van de tot dusver onbekend gebleven belening die ***Augustijn. van Teylingen*** in staat stelde om als leenman van Holland aanwezig te zijn bij het passeren van leenakten: op 20 juli 1504 verzoekt hij te worden beleend met het door hem gekochte stuk land genaamd Bastairtsbosch in Uitgeest; op 14 sept. 1504 volgt de belening (Arch. Graven van Holland 723, cap. Kennemerland. fs. 18, 19; na zijn dood kwam dit leengoed aan zijn zoon ***Floris***). Hij volgde hiermede het voorbeeld van ***Dirck Symons Claes Corffsx.*** die zich in de jaren 1500—1503 na koop met een aantal Hollandse leengoederen liet belenen (Idem, fs. 7v, 10, 10v, 11, llv; caput Noord-Holland f. 43v).

De oudste generaties van het geslacht Van Nispen en hun verwanten
de geschiedenis van een onderzoek,

door

H. L. KRUIMEL.

Bij herhaling is de stamreeks van de thans tot de Nederlandse adel behorende familie ***Van Nispen*** in deze eeuw het doel geweest van nasporingen in verschillende archieven. Men zou van een welhaast niet aflatende belangstelling bij leden van de familie ***Van Ndspen*** mogen spreken [1]; neemt men echter kennis van de verschillende bijdragen in De Nederlandsche Leeuw, in Taxandria en elders, dan kan men zich toch niet onttrekken aan de indruk, dat de resultaten niet bevredigend zijn. Ook bij de familie zelf moet men zich hiervan ten volle bewust zijn geweest: hoe anders de talloze opdrachten te verklaren, die gegeven werden tot het doen van nasporingen?

In de eerste helft van deze eeuw waren het vooral Jhr. Dr. E. 0. M. van Nispen tot Sevenaer (1895-1957) en Jhr. Mr. A. J. M. van Nispen tot Pannerden (1914—1972), die zich bizonder veel moeite hebben gegeven om meer klaarheid te brengen in de nog steeds problematische afstamming van ***Abraham Adriaens (van*** *Nispen*), in 1588 te Middelburg gehuwd met ***Digna*** *Bollaert*.

Resultaten werden vastgelegd in een aantal bijdragen in De Nederlandsche Leeuw: voor het laatst was dat het geval in 1947, kol. 389 e.v., met een bijdrage van laatstgenoemde, nog gevolgd door een familieuitgave in 1967 van dezelfde, getiteld „De oudste generaties van Nispen te Bergen op Zoom in de 16de eeuw". Ook dit laatste verslag was weinig bevredigend en liet tal van vragen onbeantwooro. Zoals uit de laatste alinea blijkt, heeft de schrijver dit zelf ook zo gezien en gevoeld.

Na de beide laatstgenoemde publicaties heeft het onderzoek geen voortgang meer gevonden, vooral ten gevolge van het overlijden van bovengenoemde leden van het geslacht.

Door toedoen van Jhr. Mr. C. C. C. M. van Nispen tot Sevenaer, die bizonder veel belangstelling voor de geschiedenis van zijn familie heeft, is thans wederom een onderzoek op gang gekomen. Van uitzonderlijk belang is daarbij dat Mevr. M. L. van Nispen tot Sevenaer — barones van Voorst tot Voorst daartoe de gehele briefwisseling betreffende het onderzoek van haar echtgenoot, Jhr. Dr. E. 0. M. van Nispen tot Sevenaer, ter beschikking stelde. Na ordening bleek dit een verzameling te zijn van vele honderden brieven vanaf het laatste decennium van de vorige eeuw tot circa 1935,

1. Voor zover bekend, was ***Abraham*** (*Amandus*) ***avn*** *Nispen* (1646—1694), pastoor te Middelburg 1678, Goes 1680 en Zoetermeer 1682, de eerste die zich met de genealogie van zijn familie heeft beziggehouden; zijn schriftelijke nalatenschap berust thans in de collectie Van Spaen bij de Hoge Raad van Adel (inv. nrs. 2a-f, 4-15c, 16c-17b, 29, 31-33, 36, 39, 40, 42, 47a, 47b, 49, 53, 54, 58, 60, 62, 63, 85).

Aanvankelijk werd een zeer uitgebreid onderzoek ingesteld door C. A. de Kruyff, reeds aangehaald door Van Nispen in bovengenoemde verhandeling „De oudste generaties van Nispen" enz. Het gaat voornamelijk over losse aantekeningen betreffende *Van Nispen's* te Bergen op Zoom, *Bollaert* en *Van Oosten*. Tot een afgerond resultaat kwam het niet. Sedert het begin van deze eeuw kwam het 'onderzoek onder toezicht van Mr. J. C. F. van der Meer van Kuffeler, die gedurende een aantal jaren de briefwisseling heeft gevoerd, allereerst met C. de Waard, archiefambtenaar te Middelburg, en vervolgens met de waarnemende archivaris J. Broekema. ten slotte met M. D. Lammerts en Mevr. Lammerts-Visser. Aansluitend werden ook nog nasporingen gedaan in West-Vlaanderen, in de provincie en de stad Antwerpen en te Mechelen. In België waren het vooral Dr. A. Gielens (1912—1913), verbonden aan het Rijksarchief te Antwerpen, en de heren J. D. Stockmans en L. Bisschops. Vooral de laatste bracht belangrijke akten uit het gemeentearchief van Antwerpen aan het licht betreffende de familie *Bollaert*.

Bij de vele honderden brieven valt het op, dat er wel vele gegevens aan het licht werden gebracht, doch dat er vrijwel nimmer sprake is van het opstellen van een genealogie. De vele gegevens uit zeer verschillende plaatsen in Noord-Brabant zouden daartoe wellicht ook geen aanleiding hebben gegeven, daar zij de kern van de zaak, de voorouders van *Abraham Adriaens van Nispen,* niet raken. Dit is dan wellicht ook de oorzaak, waarom zo vaak in verschillende richtingen werd gezocht, die uiteindelijk niet tot een afdoend resultaat hebben geleid. Het meest gericht is stellig geweest het zeer uitgebreide onderzoek van de heer De Waard, die zich voor alles heeft bezig gehouden met *Abraham Adriaensz. van Nispen*. Bij het onderzoek heeft aanvankelijk de afstamming, door De Launay opgesteld, geen aandacht gekregen. In een later stadium heeft deze blijkbaar toch nog weer een rol gespeeld, want het onderzoek van de heer en mevrouw Lammerts-Visser is duidelijk en vrijwel uitsluitend gericht op de geslachten *Van Langriet, Van Oosten, Van Schengen* en *Van Wissekercke,* naamdragers te over, maar van enige relatie tot de familie *Van Nispen* blijkt niets! Van een alliantie *Van Nispen-van Langriet* enz. is nergens sprake.

De gegevens te Bergen op Zoom hebben vooral betrekking op naamdragers *Bollaert, Van Nispen* en *Van Oosten,* doch leveren behoudens de gegevens later verwerkt in „De oudste generaties van Nispen"[1a], geen werkelijk resultaat op.

De beide schema's, op zichzelf goed, leveren eigenlijk geen werkelijk bruikbare bijdrage op voor de verdere uitwerking van de genealogie.

De grote verdienste van het onderzoek-De Waard schuilt m.i. dan ook in het uitgebreide onderzoek naar *Abraham Adriaens,* waartoe de Zeeuwse archieven met inbegrip van de stadsarchieven van Middelburg en Vlissingen werden bewerkt, voor zover dit nodig leek. 'Helaas merkt de heer De Waand daarbij op dat hij de vele malen dat een *Adriaen Adriaens* wordt vermeld, deze niet heeft opgetekend. Dit is te meer onbegrijpelijk, waar hij er ter dege rekening mee heeft gehouden dat *Abraham Adriaens* (of *Adriaense)* vrijwel nooit met een familienaam wordt genoemd. Hij meent daarin echter een tijdsverschijnsel te moeten zien.

1a. Jhr. Mr. A. J. M. van Nispen tot Pannerden, De oudste generaties van Nispen te Bergen op Zoom, 1967. Het daarbij afgebeelde portret is een anachronisme.

Het is voldoende, hier te vermelden dat deze nasporingen lang vóór 1940 werden verricht; een hernieuwd onderzoek in het stadsarchief Middelburg is thans dan ook niet meer mogelijk.

In België werd vooral gezocht naar naamdragers *Bollaert* en *Van Nispen.*

Bij de familie *Van Nispen* was het vooral de koopman *Cornelis van Nispen,* die met zijn nazaten de aandacht trok. Hij was geboortig van Dordrecht, De familie *Bollaert* stond vooral in het middelpunt van de belangstelling.

De Waard meende aanvankelijk een belangrijke aanwijzing te Vlissingen te hebben gevonden in de persoon van *Adríaen Arents,* poorter van Vlissingen geworden 2 april 1540, komende van Bergen (op Zoom). Helaas is later bij verder onderzoek te weinig rekening gehouden met de uitgebreide briefwisseling van De Waard met de heer Van der Meer van Kuffeler. Duidelijk brengt De Waard naar voren, dat *Abraham Adriaens* nooit met de naam *Van Nispen* wordt aangetroffen. Slechts éénmaal wanneer hij optreedt met zijn zoon, dan voluit *Christiaan Abrahams van Níspen* genoemd, komt ook hij met deze naam als zodanig voor. Niettemin houdt De Waard vol om in zijn briefwisseling te spreken van *Adriaen van Nispen, zo* ook wanneer hij *Digna Adriaens* vermeldt, die hij meermalen de naam „*Van Nispen*" heeft toegedacht, ook wanneer zij die in de geciteerde akten nimmer heeft gedragen. Hij houdt haar voor een zuster van *Abraham Adriaens*. Chronologisch (en ook genealogisch) kan zij echter geen zuster van *Abraham Adriaens* of zelfs van diens vader zijn geweest.

Uit alles, wat De Waard daaromtrent vond, blijkt *Abraham Adriaens* een vermogend koopman te Vlissingen te zijn geweest. Hij bezat te Vlissingen verschillende huizen en bovendien veel onroerend goed, o.a. in Het Vrije van Sluis, dat eerst vele jaren later door zijn klein- en achterkleinkinderen te gelde zou worden gemaakt.

De positie van *Abraham Adríaens,* die in belangrijke mate heeft bijgedragen tot de stichting van een Doopsgezind kerkgebouw aan de Peperdijk te Vlissingen door de schenking van de helft van de grond, lag maatschappelijk stellig boven die van *Adriaen Arents (Aerts) van Nispen* te Bergen op Zoom.

Bij de vele personen die met de naam *Van Nispen* werden aangetroffen, waarbij een „passende" *Adriaen van Nispen* scheen te 'ontbreken, was het vooral te Antwerpen, dat belangrijke gegevens werden 'gevonden, o.a. betreffende *Cornelis van Nispen,* geboortig van (Dordrecht. Toch schijnt dit geen aanleiding te zijn geweest tot een nader onderzoek te Dordrecht. Integendeel: men leze daaromtrent hetgeen Van Nispen in zijn meergenoemde bijdrage van 1967 opmerkt [2].

Wellicht in herinnering aan de prettige samenwerking, die er steeds was geweest met de beide heren Van Nispen als bestuursleden van het Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie, werd door samensteller dezes van tiid tot tijd wat opgetekend, wanneer zich daarvoor de gelegenheid voordeed; zo ook bij een uitgebreid onderzoek naar de herkomst van de Dordtse *Van Cruyskercken's*. Daarbij werd kennis genomen van een scheidingsakte dd. 25 juni 1579 van de nalatenschap van *Gerrit Gerrits van Nispen* en diens zoon *Gerrit* tussen diens drie dochters: *Margaretha,* gehuwd met *Hendrik Thibaut, Anna* gehuwd met *Adriaen Adriaens,* beiden te Middelburg, en de zonen van *Machteld,* gehuwd geweest met *Jacob Goverts*.

2. Id., blz. 13.

Van deze drie dochters van *Gerrit* („*Gerard*") *van Nispen* de oude noemt Balen in zijn „Beschrijvinge der stad Dordrecht" [3] slechts *Margaretha*, gehuwd met le *Hans Hess* en 2e *Hendrick Thibaut;* Schaep maakt in zijn handschrift [4] nog melding van *Anna* en zijn zoon *Cornelis*. Beide genealogieën verdienen aanvulling: de genealogie bij Balen wordt ten onrechte aangesloten op het geslacht *Van Nispen* te Breda: hierop kom ik later terug.

In de aangehaalde akte wordt nog een zoon *Gerard* vermeld, vrij zeker nà zijn vader overleden. Van *Cornelis*, genoemd door Schaep in zijn m.s.-genealogie, wordt geen melding gemaakt, evenmin van een zoon *Chrisfiaen van Nispen*, die te Dordrecht wordt vermeld 7 mei 1568 en ongetwijfeld tot dit gezin heeft behoord. Hij zal genoemd zijn naar zijn grootvader van moederszijde *Christiaen van Teylingen*. Jammer genoeg wordt in de aangehaalde scheidingsakte geen melding gemaakt van de vrouw van *Gerrit van Nispen, Cafharina van Teylingen*, doch haar plaats is geloofwaardig: zij wordt ook vermeld in een m.s.-genealogie Van Teylingen bij het Centraal Bureau voor Genealogie.

Geloofwaardig lijkt ook de mededeling van Schaep, dat de eerste *Van Nispen* te Dordrecht zou zijn gekomen in 1512.

Stellen wij deze beide stamreeksen tegenover elkaar, dan krijgen wij deze opstelling:

	Balen:	Schaep:
1.	*Gerard van Nispen, Willemsz.*, † 7 juli 1533, tr. le *Catharina van Houte;* 2e *Margaretha Deyms, Willemsdr.*, † 1540	*Gerard van Nispen*, 1512-1525, tr. *N. Deyns*, uit Brabant
II.	*Gerard van Nispen*, tr. *Catharina van Teylingen, Christiaensdr.*	*Gerard van Nispen*, tr. *Margriet Deims*
III.	*Margriet van Nispen*, tr. le ***Jan Hes;*** tr. 2e *Hendrick Thybaut* uit Zeeland	1. *Cornelis van Nispen*, † jongman 2. *Margriet van Nispen*, tr. le ***Jan Hes,*** koopman te Middelburg, was wed. 1572; tr. 2e ... *Thybaut* 3. *Anna van Nispen* s.o. („sonder oir")

Foutloos zijn deze staatjes beslist niet, doch zij zijn bij verder onderzoek bruikbaar: de koopman te Antwerpen *Cornelis van Nispen* was een broer van *Gerard* (gen. II).

Voor hetgeen hierna volgt, werd in samenhang met hetgeen bekend was uit Zeeland verder gezocht in Antwerpen, waarbij allereerst kwam vast te staan, dat *Abraham Adriaens (Adriaense)*, door zijn vrouw, en het Dordtse geslacht belangen hadden te Antwerpen.

Verrassend was het dat in mansstam de familie *Van Nispen* toch uit Vlissingen bleek te komen, doch in vrouwelijke lijn kon worden teruggevoerd op het Dordtse geslacht *Van Nispen*. Dat niet eerder aandacht werd besteed aan de overgang van de familienaam in vrouwelijke lijn, is wel verklaarbaar. Toen destijds het onderzoek op ruimere schaal ter hand werd genomen, was hieraan nog niet veel aandacht besteed. In de genealogische literatuur van de laatste eeuw zijn daarvan echter tal van voorbeelden aan te wijzen. In zijn laatste bijdrage in De Ned. Leeuw [5] schrijft Jhr. Mr. A. J. M. van Nispen tot Pannerden daarover: „Een familieoverlevering ouder dan het midden van de 18e eeuw (toen de genealogie van Simon van Leeuwen weer werd ontdekt), lerende, dat de ene familie uit het andere geslacht is gesproten, is er niet". Nu is een familieoverlevering altijd moeilijk te hanteren en vaak niet vrij van een wishful thinking, zoals Van Nispen dan ook opmerkt. Doch bij herhaling is ook gebleken, dat familieoverleveringen toch niet helemaal zonder grond zijn en er vaak een verdraaide of vervormde waarheid aan ten grondslag ligt.

Bij dit onderzoek verkreeg ik waardevolle aanwijzingen van Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, voorzitter van de Hoge Raad van Adel, en van Dr. J. van Roey, thans oud-gemeentearchivaris van de stad Antwerpen, een medewerking die bizonder werd gewaardeerd en stimulerend zou werken.

De inmiddels door onderzoek verkregen gegevens volgen thans.

1. *Daniel Adriaense Danielszone*, van Vlissingen, geb. circa 1516, haringkoper te Antwerpen, wordt poorter aldaar 15 maart 1544, koopt er het huis „De Drie Rozen" in de Mattestraat 12 okt. 1545, koopt er achtereenvolgens verschillende huizen, voor het laatst vermeld 28 juni 1565, tr. Antwerpen (O.L.Vr.) in 1543 Jouffr. *Margriete van Buyten*, geb. Antwerpen, voor het laatst vermeld met haar zoon Adriaen Adriaense en diens vrouw Anna van Nispen 17 juli 1577, dr. van *Willem van Buyten Willemszoon* en *Anna Wouters Michielsdr.;* zij hertr. vóór 14 juli 1570 *Franchois Des Pommereaulx*, thesaurier „deeser stadt" [6].

   Uit haar tweede huwelijk werd nog een dochtertje geboren: *Cornelia* ***Des*** *Pommereaulx.*

   Willem van Buyten was geboortig van Breda, vestigde zich als merssenier te Antwerpen, alwaar hij 18 juli 1522 huwelijksvoorwaarden maakte met ***Anna Wouters Michielsdochter*** (Schepenreg. Antwerpen, no. 16, fol. 231) [7].

   Een bijdrage tot de genealogie Van Buyten volgt als Bijlage II.

   13 aug. 1544 legt *Daniel Adriaens*, haringkoper, een verklaring af ten verzoeke van ***Lysbeth Peters,*** huisvr. van ***Willem Jansz.*** van Vlissingen. schipper op 't schip Reynaert de Vos, van deze stad vertrokken op 5 mei in dienst van de koning van Engeland (Certificatiën, no. 6, fol. 101).

   12 okt. 1545 verkopen ***Anna Adriaens Hendricx*** laatstelijk wed. van Servaes Sauvage, eerder wed. van *Claes* de *Weerdt*, en *Henrick* ***Adriaens.,*** bontwerker, het huis „De Drye Roosen, mette drye huysen daerneffens metten poorte, plaetse' en twee wooningen daerachter, gelegen in 't Craeywyck" (215. fol. 257).

   Blijkbaar is dit het huis, dat later werd aangeduid als gelegen in de Mattestraat en voorbestemd was om het familiehuis te worden; blijkens latere omschrijvingen werd het aanzienlijk verfraaid en o.a. voorzien van een galerij.

   7 nov. 1547: ***Daniel Adriaens,*** van Vlissingen, oud 31 jaren, legt een verklaring af ten verzoeke van Jacob Noosen, gehuwd geweest met ***Margriet Wouters,*** over

3. Blz. 1157 e.v.
4. Hoge Raad van Adel.

5. 1947, kol. 389.

6. De spelling „Adriaense" werd als veelvuldig voorkomend aangehouden.
7. Hier en in de navolgende verwijzingen naar de schepenregisters van Antwerpen wordt alleen deel en folio vermeld.

„de coopmanscappe van herinck" (Certific., no. 6, fol. 325 v.).

19 april 1550: ***Danelen Adriaenss,*** haringkoper, koopt het huis „De Lanteerne, gelegen in 't Craeywyck op de Guldenberchstr. naest de huysinge De Drye Roosen" (237, fol. 181).

23 mei 1550: ***Daneele Adriens,*** haringkoper, koopt een huis buiten deze stad „op St. Willeboortsvelt bij de Dambrugge" (237, fol. 85).

27 juni 1550 blijft *Daneele* ***Adriaens,*** haringkoper, koper van 5 („vive") „heerinckhangen, gelegen aen 't Pensgat" (237. fol. 177).

26 jan. 1559: 'geschil bijgelegd tussen ***Anthonis de*** *Manaelere,* gehuwd geweest met Jouffr. *Cathelyne* ***Wouters*** *Jansdr.,* en *Daniel* ***Adriaens,*** haringkoper, gehuwd met ***Margriete*** *van* ***Buyten,*** dr. van *Willem* ***van Buyten*** en ***Anna Wouters (274,*** fol. 269).

12 febr. 1559: *Anthonis* ***Wouters*** *Peterssone* verkoopt *Daniele* ***Adriaens,*** haringkoper, de helft van een rente op het huis „De Draeck" op het St. Jansvelt, waarvan de wederhelft competeert de kinderen van wijlen ***Clara Wouters*** zijn zuster, en ***Charles*** *Minne* alias *D'Amours* ***(273,*** fol. 88).

8 juli 1560: ***Jacobmyne van Lamsweerde,*** wed. ***Jan de Roovere, Clara van Lamsweerde,*** geh. met ***Pieter Jacobs,*** en *Heylwych* ***van Lamsweerde,*** wed. *Francois* ***Valckaerts,*** nu gehuwd met ***Peter*** *Poussin,* kinderen van *Cornelis* ***van. Lamsweerde*** en ***Lucia Ryckhals,*** verkopen *Daniel* ***Adriaens,*** haringkoper, twee huizen met plaatsen, gehele weerdribben en nog een halve weerdribbe op Clapdorp, ***Lucia Ryckhals*** *Adriaensdochter* aangekomen van haar grootvader ***Henrick Ryckhals,*** die het gekocht had 3 dec. 1476 (278. fol. 210 v.).

28 juni 1565: 'transport van „De Lanteerne op ten hoeck van den Guldenberckstraete" (305, fol. 212.). Het is de laatste maal dat wij iets van *Daniel* ***Adriaens*** vernemen.

12 jan. 1571: Jouffr. ***Margriete van Buyten,*** wed. wijlen *Daniel* ***Adriaens,*** met Mr. ***Franchois Des*** *Pommereaulx,* griffier deser stadt, nu ter tijd eius marito, jouffr. ***Marie Adriaens*** haar dochter, met ***Peteren de*** *Moucheron,* ***Gheeraert van Baerle,*** testamentair momboir, ***Peter de Moucheron,*** als gesurr. testament. momboir in de plaetse van *Adriaen* ***Jaspersen Creyt*** respectiv. van *Adriaen, Daniel,* ***Anna,*** *Margrita,* ***Magdalena*** en ***Agneta,*** alle onbejaarde kinderen der voirs. wijlen *Daniel Adriaens* ... maken scheiding.

De boedel is aanzienlijk, vaste goederen „De drye witte Roosen" in de Mattestraet, „'t Bonte Peert" op Clapdorp, „De Clock", „De Lanteerne" en „'t Gulden Peert", het huis on het St. Willeboortsveld en een hoeve op Calloo met een speelhuis, groot 83 gemeten, ten slotte de haringhangen aan 't Pensgat (328, fol. 379-383).

De relatie met ***Gheeraert van Baerle*** is duidelijk; hij was gehuwd met ***Johanna van Buyten,*** zuster van de moeder van deze kinderen; minder duidelijk is de positie van de overleden ***Adriaan*** *Jaspers* ***Creyt,*** hoogst waarschijnlijk als voogd van de vaderlijke zijde en dan wellicht de man van ***Digna Adriaens,*** waarna door De Waard tevergeefs werd gezocht.

17 juli 1577 compareert ***Margriete van Buyten*** nog met haar zoon *Adriaen* ***Adriaens*** en diens vrouw ***Anna van*** *Nispen,* waarbij de laatsten haar dechargeren wegens, gevoerd beheer (351, 319). Het is de laatste maal dat zij wordt vermeld.

14 mei 1580 compareren de drie oudste dochters, ***Maria*** met ***Peter de Moucheron,*** haar man, ***Anna*** met Mr. ***Charles de Appeltere,*** haar man, en ***Margriete*** met ***Alexander van Eyewerve,*** haar man, mede namens hun afwezige broeder *Adriaen* ***Adriaens.***

De drie jongste kinderen nog met hun voogden.

Mr. *Francois* ***Des Pommereaulx*** en zijn vrouw *Margrieta* ***van*** Buyten zijn beiden overleden, met achterlating van een dochtertje *Cornelia* ***Des Pommereaulx. (361, 508-509).***

26 juli 1580: Jouffrou ***Marie Adriaens*** „wijlen *Daneelsdr.,* daer moeder aff was Jouffr. ***Margriete van Buyten,*** met ***Peter de Moucheron*** eius marito" en de

voogden van de minderjarige *Daniel Adriaens* verkopen aan *Herman Joly* het huis „Het Gulden Peert", gelegen aan de Voldersgr. bij de Coepoortsbrugge, gekocht 11 juli 1564 (361, 58).

26 okt. 1581 compareren ***Peter de*** *Brouwere* in de naam van de afwezige *Adriaen* ***Adriaens,*** „wijlen *Daneelssone,* daer moeder af was Jouffr. ***Margriete van Buyten"*** (procuratie was gegeven voor notaris Severyn Rubens), ***Peter de Mouchercm als*** vader en voogd van ***Francois,*** *Daniel, Cosmas, Marar(ieta),* ***Ysabella*** en ***Maria de Moucheron,*** „daer moeder aff was Jouffr. ***Marie Adriaens",*** *Alexander* ***van Yewerve*** met Jouffr. ***Margriete Adriaens*** bij procuratie, gegeven te Brugge 8 febr. 1581, ***Agneta*** Adriaens, geassisteerd met haar voogden en Jouffr. Anna ***Adriaens,*** gehuwd met ***Charles de*** *Appeltern,* gaven te erve de vijf-zestendele van een helft van de grote huisinge genaempt „De Rooskens".

De voogden van *Cornelia* ***Des Pommereaulx,*** dochter van Mr. *Francois* ***des Pommereaulx,*** in zijn leven greffier deser stede en van wijlen Jouffr. ***Margr. van Buyten*** voor zes-zevende deel van voornoemd grote huis, „De Rooskens" gaven te erve *Symon* ***Jacobs*** *Taelbout* en Jouffr. *Magdalena* ***Adriaens Daneelsdochter,*** vijf-zesde deel van de helft en het zes-zevende deel van de andere helft van de „drye voorhuysen met een groote schoone achterhuysinge genaempt De Drye Rooskens mette poorte, groote plaetse, gaelderye (=galerij), comptoire, coeckene (=keuken), achterplaetse, stalle of packhuyse in de Mattestrate, loopende van ***voor*** naer 't Herinckvliet".

De kopers behoort een zesde in de helft en een zevende in de wederhelft. Het huis is hun aangekomen van wijlen *Daniel Adriaensse* en Jouffr. Margr. van ***Buyten,*** hun vader en moeder, grootvader en grootmoeder, die het verkregen hebben 12 okt. 1545 van Jouffr. *Anna* ***Adriaens*** *Henricx,* laatst wed. Servaes Sauvage, daarvoor van *Claes* de ***Weerdt.***

Aansluitend volgt de „erfdeylinge" van de nalatenschap van *Daniel* ***Adriaens,*** hun broeder, die inmiddels ook blijkt te zijn overleden.

De gehele nalatenschap van de jonge *Daniel* ***Adriaens*** beloopt 6820 Car.gld., waaruit valt af te leiden dat de nalatenschap van *Daniel* ***Adriaens,*** de haringkoper, en ***Margriete*** van ***Buyten,*** zijn vrouw, dus ongeveer 50.000 Car.gld. zal hebben belonen. een voor die tijd zeer aanzienlijk vermogen (364, 495499).

De snel opeenvolgende sterfgevallen van ***Margrieta van Buyten,*** haar tweede echtgenoot Mr. *Francois* ***des Pommereaulx,*** haar oudste dochter ***Marie,*** en die van de jongste zoon *Daniel* doen een catastrophe vermoeden, wellicht de pest.

De zeven kinderen van *Daniel* ***Adriaens*** en ***Margrieta van Buyten*** volgen:

1. ***Marie Adriaense,*** geb. Antwerpen, † aldaar tussen 26 juli 1580 en 26 okt. 1581, tr. Antwerpen (O.L.Vr.: bijgeschreven „i castri") 30 april 1566 ***Peter de*** *Moucheron,* geb. Middelburg, koopman te Antwerpen, later te Arnemuiden en vervolgens te Middelburg, alwaar hij een handelshuis stichtte, zou later te Amsterdam zijn gevestigd en aldaar zijn overleden vóór 23 aug. 1614, zn. van *Pierre* en ***Isabeau de Gerbier;*** hij hertr. ***Beatrix van Berchem,*** tr. 3e ***Catharina Le*** *Gillon,* wed. ***Peter Martens,*** en 4e *Janneken* ***de Grave,*** van Gent.

   In het N.N.B.W., deel VII. 891. wordt een uitvoerige bijdrage aan hem gewijd. Het geboortejaar 1545, evenals het sterfjaar 1621 moeten onjuist zijn; daar zijn ouders in 1534 huwden, zal dit 1535 moeten zijn. Het sterfjaar moet omstreeks 1614 worden gesteld, daar zijn zoon Cosmo ***de Moucheron*** op 23 aug. van dat jaar compareert voor notaris Nic. Jacobs als zijns vaders erfgenaam (notarieel archief Amsterdam, no. 377, fol. 321; idem fol. 325).

   Dat zijn eerste vrouw ***Maria Adriaansdochter*** (!) spoedig stierf, is evenmin juist. Uit het huwelijk van

Peter de** Moucheron en **Maria Aclriaens Danielsdochter werden negen kinderen geboren, waarvan er drie jong overleden.

Deze kinderen: Francois, *Daniel, Cosmas, **Margrita, Ysabella*** en ***Maria de Moucheron,*** allen in leven 26 okt. 1581. en dàn vermeld met hun vader bij het transport van „De Drie Rooskens" te Antwerpen aan *Symon **Jacobs Taelbouts*** en zijn vrouw Magdabna ***Adriaens*** (Schepenreg. Antwerpen, no. 364, fol. 495-499).

De genealogie De Moucheron in het familiearchief Rethaan Macaré bij het Genootschap onder A 38 vermeldt dan nog behalve bovengenoemde kinderen: Pierre en twee maal een ***Anna,*** die blijkbaar jong zijn overleden.

Cosmo ***de Moucheron*** compareert 23 aug. en 26 aug. 1614 te Amsterdam voor notaris Nic. Jacobs als zoon en erfgenaam onder benefice van inventaris van wijlen ***Pieter-de Moucheron,*** zijn vader (Not. archief, Amsterdam, no. 377, fol. 321, 325, en no. 378, fol. 633; vriendelijke mededeling van Drs. S. A. C. Dudok van Heel).

9 okt. 1615 (no. 378, fol. 633) blijkt Cosmo de ***Moucheron*** als erfgenaam van zijn vader ***Pieter de Moucheron*** in proces te zijn met Olivier Cromwell, ridder, als getrouwd hebbende Vrouwe ***Anna Hoffman,*** weduwe van wijlen de heer *Oratio Palavicino. **Olivier Cromwell,*** oom van de Protector, was gehuwd met ***Anna Hooftman,*** een kleindochter van *Cornelis* van *Nispen,* die wij nog zullen tegenkomen bij de Dordtse tak van de ***Van Nispen's.***

Opmerkelijk is ook hoe in het manuscript-de Moucheron het huwelijk met Maria ***Adriaans*** wordt aangeduid: „*Pierre **de Moucheron,*** tr. eerst ***Maria Adriana*** (!) ***Adriaanse, van*** Antwerpen, dogter van *Daniels **Adriaans,*** koopman aldaar, geboren tot Vlissingen".

2. *Adriaen Adriaense,* volgt II.

3. *Anna Adriaense,* geb. Antwerpen, vermeld in de bovengenoemde akten 1571-1583, † vóór 25 sept. 1585, tr. Antwerpen (O.L.Vr.) 17 mei 1575 Mr. *Charles de Appelterre,* „Raedt der Con.Maj. en Heer van de Rekenkamer tot Ryssel".

25** sept. **1585: scheiding tussen „De Heer en Mr. *Charles **van Appelteeren,*** Raedt der Con.Maej. en Heer van de Rekencamer tot Ryssel, als getrouwt gehadt hebbende Jouffr. ***Anna Adriaens,*** in d'een partye, Mr. ***Andries van Wesenbeke,*** advocaet, en *Peeter **de Brouwere*** als gemechtich bij een opene procuratie op den XVII september gepasseert voor Mr. ***Jan van Wesenbeke*** als openbaer notaris tsamen als momboiren van *Frederick, **Margriete,*** Anna en ***Jehanne van Appelteeren,*** des voors. Heer en Mr. ***Charles van Appelteren*** en wijlen Jouffr. ***Anna Adriaens,*** beyder wettighe kinderen" (381, 310).

Van de zoon ***Frederik van Appeltere*** horen wij nog weer op 14 aug. 1613, wanneer ***Francisco Bolognino*** namens Jor. *Frederick **van Appeltere,*** „woonende tot Brussele, so(o)n wijlen Jor. ***Charles van Appeltere,*** ierste meester was van de Camere van rekeninghe tot Ryssele, voor hem selven en in der qual. soo hij is gecompareert op ten sessentwintichsten dach aprilis lestleden eenen huysinge, 't Gulden Peert genaemt, op de Voldersveste bij de Coepoortsbrugge, tusschen de huysen de Meerminne en 't Schilt van Engeland' opdraagt aan Jouffr. ***Agneete Adriaens,*** weduwe Mr. ***Guilliame Cuerens*** (502, ***290).***

De spelling ***De*** of ***Van** Appelteere* komt beide te Antwerpen voor. Het praedicaat „Jor.", hem en zijn zoon in 1613 toegekend, trof ik in oudere akten niet aan.

Huwelijksgetuige in 1575 was *Francois Despommereaux,* de stiefvader van de bruid.

4. *Margrieta Adriaense,* geb. Antwerpen, aldaar vermeld 1571-1608, tr. aldaar (O.L.Vr.) 9 febr. 1580 *Alexander van Eyewerven,* geb. Antwerpen, woonde later te Brugge, nòg aldaar met zijn vrouw 2 jan. 1608, zn. van *Jacques* en *Anna Gamel.*

Bij hun huwelijk zijn getuigen *Peeter Dominkel* en ***Peter (de) Moucheron*** (haar zwager).

*Jacop **van Eyewerven,*** filius ***Jans,*** van Brugge, wordt poorter van Antwerpen 9 maart 1554 (Zie A. Schouteet, Indices op de buitenpoorterboeken van Brugge, blz. 53).

9 juli 1585 stelt *Jacques **van Eyewerven,*** koopman te Antwerpen, zijn bezittingen veilig door deze op te dragen aan zijn zoon ***Alexander van Eyewerven te*** Middelburg:

„In Walcheren de helft van een huis tot Vlissingen, in de Noordstrate, gecomen bij coope gescheid den sevenste meert A°LXVIII voor schepenen van Vlissingen".

Nog een rente op een huis aan de Vismarkt; idem een rente aldaar.

Een rente op land te Oudeghem bij Brugge en nog een rente op het huis „De Pellecaen" in de Vlamingstraat te Brugge.

Een 'lijfrente op de stad Brugge ten lijve van *Jacques **van Eyewerven (384, 285).***

2** jan. 1608: „*Melchior **Peeters, aelmoessenier deser stadt, in den naeme en als gemechticht van Jouffrouw *Margrieta **Adriaenssens*** met ***Alexander van Yewerven,*** haeren manne en momboir, blijckende bij procuratie op den vijfden decembris lestleden (1607) voor schepenen van Brugge"... kwiteert voor een afgeloste rente door ***Pieter** de Riemer* en ***Catharina de** Greve* op het huis „De Clocke". welke rente 22 febr. 1581 Jouffr. ***Maria Adriaenssens*** met ***Pieter de Moucheron*** en Jouffr. *Margriete **Adriaenssens*** ten dele was gevallen (474, 253).

Betekenisvol is dit huwelijk van ***Alexander van** Eyewerven* en ***Margriete** Adriaens(en)*, daar hij als zoon van *Jacques **van** Eyewerven* en ***Anna Gamel*** (*Jan*'s-dochter ex ***Jacobmyne van Breuseghem)*** in familierelatie staat tot ***Johanna van Breuseghem,*** gehuwd met ***Godevaert Piggen,*** de grootouders van ***Digna Bollaert,*** gehuwd met ***Abraham Adriaens.*** Hierop wordt t.a.p. teruggekomen.

5. *Magdalena Adriaense,* geb. Antwerpen, aldaar vermeld 1571-1613, tr. Antwerpen (O.L.Vr.) 5 mei 1581 *Simon Jacobs Taelbot,* wijnkoper te Middelburg, wedr. van *Emerentia de Moucheron.*

*Simon **Jacobs** Taelbot,* tr. le Antwerpen (O.L.Vr.) 15 juli 1578 *Emerentia **de Moucheron,*** dr. van ***Pierre de Moucheron,*** koopman te Antwerpen, en ***Isabeau de** Gerbier,* en zuster van ***Peter de Moucheron,*** gehuwd met ***Anna** Adriaens(en).*

Bij het eerste huwelijk waren getuigen ***Jan** Taelbot* en *Jaspar **Kryt***; bij het tweede huwelijk waren het ***Alexander van Eyewerven*** en ***Adriaen Adriaensen.***

Veelbetekenend is ook het optreden van *Jaspar **Kryt*** (lees: *Creyt*), die wel geen ander is dan de zoon van ***Adriaen** Jaspars **Creyt,*** testamentaire momber over de kinderen van *Daniel **Adriaens*** en ***Margrieta van Buyten.***

In de m.s. genealogie De Moucheron in het familiearchief Rethaan Macaré bovengenoemd wordt hij ***ver**meld* als „coopman in wijnen te Middelburg".

9 aug. 1613 verkoopt ***Agneta Adriaens** Danielsdochter* het huis „Het Bonten Peert" op 't Clapdorp te Antwernen. „gestaen en geleghen tusschen de huysinghen van Jouffrou *Magdalena **Adriaense,*** der voorn. erffgeversse suster aen d'een sijde, en ***Mertens wan** Bruelis* of d'actie hebbende an d'ander sijde" (502, 325).

6. *Agneta Adriaense,* geb. Antwerpen, vermeld aldaar 1571-1613, nog onder voogdij 26 juli 1580/26 okt. 1581, tr. vóór 8 jan. 1583 Mr. *Guilliame Curens,* „raedt en meester van der Camere van rekeninghen van Hender Hoochheden van Hollant en Gelderlant", † vóór 9 aug. 1613.

8** jan. 1583: Joufr. **Agneete Adriaens, wettige huisvrouw van *Guillaume Cuerens,* „vernadert de koop van de helft van het huis „het Bonten Peert" op Clapdorp, gedaan op 25 augustus 1582 door ***Adriaen Adriaens,*** haer broeder, aen ***Gielis van Roosbroeck" (375, 118).***

***3** sept. 1583 vindt dan de overdracht plaats door*

Adriaen Adriaens *Daneelssone* aan Jouffr. ***Agnes Adriaens*** en ***Guilliame*** Curens, haar man, van zijn aandeel in het huis „het Bonten Peert, gestaen op Clapdorp" (382, 25).

9 aug. 1613 draagt Joaffr. ***Agneeta Adriaens*** wijlen ***Daniebdochter.*** daer moeder af was Jouffr. *Margrieta* ***van Buyten,*** weduwe wijlen heer en Mr. Guilliame *Cuerens*, in zijn leven raedt en meester van der Camere van rekeninghen van Hender Hoochheden van Hollant en Gelderlant, geassisteerd met Jor. ***Pierre Journan,*** capiteyn van 't regiment van de Heer Balenzon, soo voor hem selven als in de name van heure en des voors. wijlen heur mans wettige kinderen, in d'een, en *Peeter* ***Marcelis,*** wachtmeester desser stadt in d'ander partije, op het huis „het Bonten Peert". enz. ***Maodalena Âdriaenss,*** haar. zuster, bezit het naastliggende pand. Het is haar toebedeeld bij scheiding van de nalatenschap van haar broeder *Daneel* ***Adriaenss (502, 325).***

14 aug. 1613 koopt „Joufrouwe ***Agneeta Adriaens,*** weduwe Mr. ***Guilliame Curens"*** van Jor. *Frederick* ***van Appeltere*** te Brussel, zoon van Jor. *Chaerles* van *Appeltere* het huis 't Gulden Peert, gelegen aan de Voldersveste te Antwerpen, bij de Coepoortsbrugge (502, 290).

7. ***Daneel Adriaense*** *Daneelszone*, onmondig in ***1571,*** voor het laatst als zodanig vermeld ***26*** juli 1580: kort daarop moet hij zijn overleden, want ***26*** okt. ***1581*** maken zijn broeder en zijn zusters een scheiding van zijn nalatenschap; deze beliep ***6880*** Car.gld., zijnde 1/7 van de ouderlijke nalatenschap (351, 318v; 360, 137; 361, 58, 508v—509; 364, 495-499).

II. ***Adriaen Adriaense,*** geb. Antwerpen, koopman te Antwerpen, later te Middelburg in Zeeland, wordt vermeld 1571-3 sept. 1583, tr. ***Anna van*** *Nispen*, geb. Dordrecht, vermeld met haar man 1577-1579, wonende te Middelburg, wordt 11 jan. 1604 lidmaat van de Hervormde Gemeente te Middelburg als weduwe van Adriaen Adriaenssen, wonende in de Wolsack op de Lange Delft, vermeld 2 juni 1609 te Amsterdam, wanneer zij procuratie 'geeft aan haar „cousyn" Anthonis van Surck Jasperse, koopman, om obligaties in ontvangst te nemen, haar aangekomen van haar vader Geerrit van Nispen, dr. van ***Gerard van*** *Nispen*, lakenkoper te Dordrecht, en ***Catherina van*** *Teylingen Christiaensdr.*

12 ***jan. 1571*** maakt ***Margriete van Buyten,*** wed. *Daniel* ***Adriaens,*** scheiding met haar kinderen; nà de oudste dochter Maria, reeds gehuwd met ***Peter de*** *Moucheron,* ***volgen*** de twee zoons, van wie de oudste ***Adriaen*** hierboven genoemd; daarna volgen de andere dochters; ofschoon de plaats van de oudste zoon ***Adriaen*** daaruit niet duidelijk valt af te leiden, moeten wij aannemen, dat hij ook de tweede van de kinderen is geweest (328, 383).

17 juli 1577 ontvangt ***Adriaen Adriaens*** de goederen, hem bij ***Margriete van Buyten,*** zijn moeder, en *Francois Despommereaulx*, zijn schoonvader (=stiefvader), tot subsidie van zijn huwelijk „geloefft en toegeseyt" (351, 319).

Op dezelfde datum verklaart ***Adriaen Adriaense*** voor zich en als gemachtigde van ***Anna van*** *Nispen*, zijn huisvrouw, voldaan te zijn van zijn vaderlijk versterf. De procuratie van ***Anna van*** *Nispen*, zijn vrouw, is gegeven voor schepenen van Dordrecht op 5 juli 1577 (351, 319). Hem is daartoe overgegeven een erfelijke rente op een huis te Vlissingen, groot 5 pond Brab.

14 mei 1580 vindt plaats de overdracht van een huis in de Mattestraat, gelegen tussen „De Drie Rozen" en het Heerinckvliet.

Het huis is afkomstig van hun ouders en wordt opgedragen aan ***Peter de*** *Brouwere* en ***Catharina*** *Schillemans.*

Adriaen Adriaens is daarbij niet tegenwoordig, doch wordt vertegenwoordigd door zijn zwagers ***Peter de Moucheron*** en ***Alexander van Eyewerven.*** Het huis was door ***Daneel Adriaensen*** gekocht van Jouffr. ***Anna Adriaensen (361,*** 508v, ***509).***

26 juli 1580 vindt wederom de verkoop plaats van huizen te Antwerpen door de gezamenlijke kinderen ***van Daneel Adriaens*** en ***Margriet van Buyten; Adriaen Adriaenssen*** wordt op 'dezelfde wijze vertegenwoordigd door ziin zwagers als boven (361, 59).

26 okt. 1581 verkoopt ***Adriaen Adriaenss Daneelssone,*** bij procuratie voor notaris Severijn Rubens d.d. 23 okt. 1581, het huis de Rooskens in de Mattestraat aan *Symon Jacobs* ***Taelbouts*** en ***Magdalena Adriaens*** *Daneebdr.* ***(364, 495-496).***

25 aug. ***1582*** verkoopt ***Adriaen Adriaenss,*** wijlen *Daneelssone*, aan Gielis van ***Roosbroeck*** en ***Catelyne van de*** *Perre* zijn aandeel in twee huizen, door ***Daneel Adriaenss 8*** juli 1560 gekocht van ***Jacomyne van*** *Lamsweerde,* wed. ***Jan de Roovere.***

(Wordt vernaderd door ***Agneete Adriaenss,*** huisvrouw van ***Guillaume*** *Cuerens*, ***8*** jan. 1583; daarop wordt 3 sept. 1583 door ***Agneta Adriaens*** met ***Adriaen Adriaenss*** afgerekend, voor wie compareren als gemachtigden zijn zwagers ***Peter de*** *Moucheron* en ***Alexander van*** *Eye*werve, „sich sterck maeckende voor ***Adriaen Adriaenssens" (370,*** 102v; ***375, 118; 382, 25).***

17 juli 1577: ***Anna van*** *Nispen* tezamen met haar man ***Adriaen Adriaens*** (zie boven).

11 juli 1579 compareren voor schepenen van Dordrecht ***Henrick Tybouldt,*** als man en voogd van *Margarethw* ***van*** *Nispen, Herman* ***Spiegel Jans,*** als procuratie hebbende van ***Adriaen Adriaens,*** wonende te Middelburg in Zeeland, als man en voogd van ***Anna van*** *Nispen Gerrits*, alsmede *Staes Jacobs* en ***Govert*** *Jacobs*, kinderen en erfgenamen van ***Machteld*** van *Nispen* ***Gerritsdr., als*** erfgenamen van Gerrit van *Nispen* de oude en de jonge. Zij maken scheiding (Recht. Archief Dordrecht, 713, fol. 178, 178v).

25 aug. 1580 verkoopt Jouffr. ***Anna van*** *Nispen Gerartsdr.* met ***Adriaen Adriaens,*** haar man, aan ***Adriaen*** *Bardoel* een rente te IJsselmonde, haar van haar vader bij scheidinge aangekomen. De rente gaat uit land in Oost-IJsselmonde, gemeen met *Cornelis* ***Sandelinck*** (†) en *Adrian Fick* ***van Horen*** (= ***Fyck van Hoven)*** (Antwerpen 361, 639).

(Adriaen *Bardoel*, de man van Cornelia ***van Santvoort,*** is in deze groep geen onbekende: hij was de zwager van ***Anna van Santvoort,*** gehuwd met ***Cornelis van*** *Nispen.* Zij woonden reeds in 1579 te Middelburg; wij vinden haar als weduwe nog terug 11 jan. 1604, wanneer zij lidmaat wordt van de Herv. Gemeente).

2 juni 1609 compareert zij voor not. J. Fr. Bruyningh te Amsterdam als ***Anna van*** *Nispen*, wed. ***Adriaen Adriaenssens,*** tegenwoordig alhier, wanneer zij haar „cousyn" ***Anthonis van Surck Jaspersen,*** koopman, procuratie geeft om obligaties te ontvangen, haar aanbestorven van ***Gerrit*** van *Nispen.*

De relatie tot ***Anthonis van Surck*** is bekend: hij was gehuwd met ***Maria Thibaut,*** dochter van ***Margaretha van*** *Nispen* en *Hendrick* ***Thibaut;*** hij was dus inderdaad een „cousyn". „Jegenwoordich" mag opgevat worden als „sich tijdelijk ophoudende te Amsterdam" (Not. Archief Amsterdam, no. 116, fol. 74, 74v, mededeling van Drs. S. A. C. Dudok van Heel, wiens medewerking ik hier gaarne vermeld).

Tot zover de geschiedenis van ***Adriaen Adriaense*** en zijn vrouw ***Anna van*** *Nispen* ***Gerrifsdr.*** en zijn naaste verwanten. Wij mogen vrijwel zeker aannemen, dat zij de ouders zijn geweest van ***Abraham*** *Adriaens* ***(en),*** die te Middelburg op 7 aug. 1588 in het huwelijk trad met *Digna Bollaert.* ***Zij*** volgen thans onder III.

III. ***Abraham Adriaens (en),*** blijkens zijn huwelijksinteken- akte te Middelburg geb. te Vlissingen, alwaar hij vrijwel onafgebroken wordt vermeld vanaf 1588 tot 1637, pachter van de impost op het bier te Vlissingen 1588/1589, koopman aldaar, schenkt 27 maart 1637 zijn deel van een perceel grond aan de Peperdijk te Vlissingen aan de Doops-

gezinde Gemeente aldaar, tr. Middelburg 7 aug. 1588 ***Digna Bollaert,*** ged. Antwerpen (St. Walburgis) 6 febr. 1565, † kort vóór 10 okt. 1600, dr. van ***Anthonis,*** koopman te Antwerpen, Norwich en Middelburg, en ***Digna Piggen.***

Uit de briefwisseling, sedert het laatste decennium van de vorige eeuw gevoerd met verschillende genealogen, geleid door Mr. J. C. F. van der Meer van Kuffeler blijkt dat daarbij de vraag heeft voorgezeten, wie de vader kon zijn van ***Abraham Adriaens.*** Eerst later zou, nadat verschillende pogingen niet tot het gewenste resultaat hadden geleid, wéér de vraag naar voren komen of de afstamming door De Launay opgegeven toch een kern van waarheid kon bevatten. Deze briefwisseling, thans geïnventariseerd, is onder berusting van Mevrouw M. L. van Nispen tot Sevenaer — barones van Voorst tot Voorst.

Opvallend is daarbij, dat bij de zeer vele vondsten ***Abraham*** wordt vermeld als „*Abraham Adriaense*"; deze schrijfwijze vinden wij ook terug in het laatste kwart van de 16de eeuw bij de huwelijksintekenaktenvan de zusters van ***Adriaen*** Adriaense. De toevallige omstandigheid dat de vader van ***Abraham Adriaense Adriaen*** heeft geheten, maakte dat hierbij zowel aan een patroniem als aan een tot geslachtsnaam verstard patroniem kan worden gedacht. Dit laatste is dan ook het geval.

Bij herhaling wordt er door de onderzoekers op gewezen, dat ***Abraham*** *Adriaens(en)* nimmer met de naam ***Van. Nispen*** voorkomt, behalve misschien in een akte met zijn zoon ***Christiaen Abrahams van Nispen,*** die altijd met deze naam voorkomt, in tegenstelling tot diens zuster ***Mawcke Abrahams.***

Ook werd geen bevredigende oplossing gevonden voor het feit dat ***Abraham*** *Adriaens(en)* of ziin vader ***Adriaen.*** nimmer als poorters werden ingeschreven te Vlissingen.

De inschrijving als poorter op 2 april 1540 van ***Adriaen Aerts, van*** Bergen (=Bergen op Zoom) voldoet m.i. thans niet meer (Zie: De oudste generaties van Nispen te Bergen op Zoom in de 16de eeuw, door Jhr. Mr. A. J. M. van Nispen, 1967).

Waarschijnlijk behoefde ***Abraham Adriaens (e)*** of zijn vader deze inschrijving helemaal niet, want hun vader, resp. grootvader was reeds geboortig van Vlissingen!

Tekenend voor de relatie tot Vlissingen is het ook dat ***Daneel Adriaense,*** koopman te Antwerpen, testamentair als -een van de voogden over zijn minderjarige kinderen had aangewezen ***Adriaen*** *Jaspers* ***Creyt,*** die wel identiek is met ***Adriaen*** *Jaspers*, voorkomend als burgemeester van Vlissingen tussen 1549 en 1557 [7a].

Blijft de vraag hoe ***Abraham*** *Adrianse* (aldus in de authentieke trouwakte geschreven) door de getuige kon laten verklaren dat hij „een vrij j.g. was sonder ouders en voogden". Er staat echter niet dat de ouders dood waren, doch denkbaar is, dat de gematigde familie ***Adriaense*** bezwaar had tegen een huwelijk met ***Digna*** *Bollaert*, de dochter van de politiek en religieus fel bewogen *Anthonis* ***Bollaert.*** Deze immers behoorde met zijn vrouw Digna ***Piggen tot*** de eersten, die in 1568 door de Raad van Beroerte werden verbannen met verbeurd-verklaring van al hun goederen. Opvallend is ook dat ***Anthonis Bollaert*** als vader van de bruid wèl consent tot het huwelijk gaf.

Niettemin was tekenend voor de positie van de familie dat als huwelijksgetuige voor de bruidegom optrad Simon *Jaspers*, die De Waard identificeerde als de latere burgemeester Simon *Jaspers* ***Perduyn te*** Middelburg. Deze huwde te Middelburg op 26 april 1586 met ***Digna*** Porrenaer, een weduwe te Vlissingen, die tot een geslacht behoorde dat te Vlissingen in de regering zat [7a].

Deze lijn doortrekkend, kan het ons niet verwonderen dat ***Jacob van Nispen,*** na gereformeerd te Cleverskerke te zijn gedoopt op 2 okt. 1675, reeds in 1679 tot

7a. Zie Jaarboek Centr. Bur. voor Genealogie 1948, blz. 19 e.v., Vroedschapslijsten van Vlissingen, door C. A. van Woelderen.

8. De Ned. Leeuw 1948, 9.

schepen van Vlissingen werd verkozen. Na hem volgen dan nog enkele van-zijn nakomelingen [8].

De heer Van Woelderen laat het in het midden wie de te Cleverskerke gedoopte ***Jacob van Nispen*** is geweest: ***Jacob van Nispen*** senior of junior. M.i. is dit geen vraag, waar ***Jacob van Nispen*** senior reeds vier jaren later tot schepen van Vlissingen werd verkozen; als Doopsgezind zou dit niet mogelijk zijn geweest.

Thans volgen nog enkele gegevens betreffende de verdere levensloop van ***Abraham*** Adriaense aan de hand van de briefwisseling van de heer C. de Waard te Middelburg [9].

Het Waterschapsarchief, dat met 1612 begint, vermeldt ***Abraham Adriaensen*** voortdurend als gelande, 15 aug. 1618 werd hij gekozen tot gezworene.

9 okt. 1625 wordt een overeenkomst getroffen tussen de dijkgraaf en gezworenen en ***Job Porrenaar, Pieter van Hecke*** en ***Abraham Adriaens*** betreffende de havenschorren, voortijds behorende tot de havenschorren (no. 8, brief 63, d.d. 30 aug. 1908).

De rekeningen van de 100ste penning vermelden ***Abraham Adr.*** als eigenaar van 3½ gemeten boomgaard onder West-Souburg („een brandpunt van de Doopers"); hij kocht die boomgaard in 1603; tot 1639 blijft de boomgaard op zijn naam voorkomen. In 1640 staat de boomgaard in de rekeningen op naam van ***Abraham Adriaensen's*** erfgenamen, in het jaar daarop op naam van ***Hendrick de Grave*** (schoonzoon) (no. 8, brief 21, d.d. 17 febr. 1907) (Rechterl. Archief van het Vrije van Sluis).

26 nov. 1641: akte waarbij ***Heyndrick Grave*** causa uxoris en ***Christiaen Abrahamsz. van Nispen,*** erfgenamen, ten sterfhuize van hun vader zalr. ***Abraham Adriaensen*** hun vaders land te Groede verkopen.

25 jan. 1647 wordt land overgedragen aan „Sr. *Christiaen Abrahamsen van Nispen,* wonende te Vlissingen, over wyen ***Abraham van*** *Nispen* desselfs soon ten desen present is".

In 1650 worden bij tal van verschillende akten aanzienlijke partijen land, schorren en blikken overgedragen "aan- de- erfgenamen van ***Abraham Adriaensen*** (onder wie Sr. ***Christiaen Abr. van*** *Nispen*), die ***Abra***ham Adriaensen in de eerste jaren van de 17de eeuw had gekocht.

Deze landerijen liggen in IJsendijke, Gaternissen, Groede, Oostburg-ambacht en Schoondijke.

12 juni 1660: ***Josyneken van Steenkiste,*** weduwe en boedelhoudster van ***Christiaen van Nispen,*** draagt land in Bresande en Groede op aan haar zoon ***Jacob van*** *Nispen* en aan haar dochter Maria van *Nispen* „over dewelcke Sr. ***Joris van*** *Homade,* haren man" staat ***(Abraham Adriaensen*** wordt hierbij als grootvader ge**noemd) .**

18 nov. 1660: ***Maria van*** *Nispen,* echtgenote van Joris van *Homade,* koopman te Middelburg, draagt land in Bresande, Groede en Breskens op aan haar broeder ***Jacobus van*** *Nispen,* koopman te Vlissingen, haar aangekomen bii het overlijden van salr. *Josynken van Steenkiste,* wed. *Christiaen van Nispen,* hun vader en moeder (Alles onder no. 8. brief 21. d.d. 14 april 1907 van C. de Waard).

Zie voor ***Digna*** *Bollaert,* haar verwanten en haar familierelatie tot de familie Adriaensen: Bijlage 111.

Uit het huwelijk van ***Abraham Adriaens(en)*** en ***Digna Bollaert*** volgen drie kinderen:

1. ***Adriaen Abrahams,*** „weeze van Abraham Adriaens, daer moeder aff was Dingetje Bollarts" wordt op 12 dec. 1600 een rente van £ 3 bewezen ten laste van Cent Claes; dit kind sterft nà 3 nov. 1611, wanneer er nog sprake is van „de drie weesen van Abraham

9. Hier en in hetgeen volgt zal, waar gebruik werd gemaakt van een „Overzicht van een verzameling stukken betreffende de familie van Nispen" worden volstaan met de verwijzing naar het Inventarisnummer, gevolgd door het nummer van de desbetreffende brief.

Adriaenssen (De Waard, no. 8, brief 11, d.d. 30 aug. 1906 en brief 12, d.d. 14 okt. 1906, rekeningen van de 50—80ste penning) [9a].

2. ***Maycke Abrahamsdr. van*** *Nispen,* tr. ***Heyndrick de Grave*** (*„Graven"*), tezamen vermeld 1637-1654, beiden † vóór 20 maart 1662.

   26 nov. 1641 verkoop van land te Groede (zie boven).

   20 maart 1662 wordt land te Groede verkocht door Sr. *Cornelis* Graven, *Johannes Proons,* in huwelijk hebbende Dina Graven, ***Pieter Pietersx. Haeck,*** in huwelijk hebbende ***Johanna Graven,*** en ***Cornelis Sijdervelt,*** als in huwelijk hebbende ***Anna Graven,*** kinderen en erfgenamen van de eersamen ***Heyndrick Graven*** en ***Maeycken Abrahams (no. 8,*** brief 23, d.d. 14 april 1907).

   Idem 2 aug. 1662: Sr. ***Jacob van Nispen*** als erfgenaam van ***Christiaen van Nispen,*** en ***Pieter Pietersen Haeck*** als erfgenaam van *Heyndrick* ***Graven,*** verkopen land te Groede (Rechterl. Archief van Het Vrije van Sluis).

   Cornelis Heyndrix Grave was koopman te Rotterdam.

3. ***Christiaen Abraharnsz., van*** *Nispen,* koopman te Vlissingen, draagt een huis op de Peperdijk op aan de Doopsgezinde Gemeente, † Vlissingen, begr. ald. 26 mei 1652, tr. *Josina* ***van*** *Steenkiste,* † Vlissingen en ald. begr. 12 aug. 1660, dr. van ***Jacob*** en *Cornelia* ***van Averbeeck.***

Hieruit het geslacht Van Nispen, thans behorende tot de Nederlandse adel.

C. de Waard werkt o.a. het rechterlijk archief van Breskens door (no. 8, brief 55), waarin *Abraham* ***Adriaensen*** talloze malen voorkomt vanaf 1610, voor het laatst genoemd 1 maart 1638: ***Abraham Adriaensen*** contra *Daniël* ***de Clercq.***

Kort daarop moet hij zijn overleden, want 24 jan. 1639 dient ***Christiaen Abrahamsen*** contra *Daniël* ***de Clercq*** in dezelfde zaak. Deze komt daarop regelmatig voor in de protocollen van Breskens tot circa 1652. De weduwe van ***Christiaen Abrahamsen*** wordt voor het eerst vermeld 25 jan. 1655.

26 sept. 1657 worden de koopconditiën vastgesteld van een huis, schuur en stalling van wege Jouffr. ***Josinken,*** weduwe van ***Cristiaen van*** *Nispen,* met Sr. *Heindrick* ***Grave,*** koopman te Vlissingen (no. 8, brief 55).

BIJLAGE 1. De familie Van Nispen te Dordrecht en te Antwerpen.

Zoals het er thans voorstaat, is het vrijwel zeker, dat het tegenwoordig tot de Nederlandse Adel behorende geslacht ***Van*** *Nispen* in vrouwelijke lijn stamt uit een ouder geslacht van deze naam: het Dordtse geslacht.

Toen in het begin van deze eeuw meer aandacht werd besteed aan de afstamming van deze familie, werd deze mogelijkheid nog niet overwogen, al vroeg men zich met verwondering af waarom ***Abraham Adriaense*** nimmer met de familienaam ***Van*** *Nispen* voorkwam, ofschoon van hem toch talloze vermeldingen bewaard waren gebleven. Men meende hierin alleen maar een tijdsverschijnsel te zien, toen het patroniem algemeen werd gebruikt bij gebrek aan familienaam, dan wel het gebruik daarvan overbodig werd geacht.

Eerst sedert de laatste halve eeuw hebben nasporingen omtrent verschillende geslachten aangetoond, dat een tussenvorm bestond: de overgang van de familienaam in vrouwelijke lijn, veelal gebonden aan de voornaam van diegene, wiens geslachtsnaam men in ere wilde houden. De afstamming van de familie ***Van Beresteyn*** is hiervan een treffend voorbeeld.

Het huwelijk van ***Anna van*** *Nispen* ***Gerardsdr.*** met ***Adriaen Adriaense*** uit Dordrecht, dat de naam *„Christiaen* ***van*** *Nispen"* aanbrengt, is daarvan wederom een sprekend voorbeeld.

Het ligt niet in mijn bedoeling hier diep op de genealogie van de Dordtse familie ***Van*** *Nispen* in te gaan. Een goede basis vormt het fragment van de Antwerpse tak, aanvangend met Cornelis van *Nispen,* geboortig van Dordrecht [10]. Teruggegaan kan dan worden op Balen, ,,Beschrijving der stad Dordrecht" [11], aangevuld met de aantekeningen van Schaep, berustend bij de Hoge Raad van Adel. Beide genealogieën moet men met reserve bezien. Balen sluit zijn genealogie op onbevredigende wijze aan op het geslacht ***Van.*** *Nispen* te Breda, Schaep begint zijn genealogie met ***Gerrit*** van *Nispen* in 1512, 1525 te Dordrecht, gehuwd met *„...* ***Deyns*** uyt Brabant", doch last later nòg een huwelijk met ***Margaretha Deyms*** in. Van belang is het ook kennis te nemen van het artikel van Mr. Dr. J. C. Maris van Sandelingenambacht [12].

Uitgegaan zal worden van het stamouderpaar Gerard van ***Nispen*** (zoon van ***Gerard Willemsz.*** bij Balen) en Margaretha ***Deyms Willemsdr.,*** aanvang 16de eeuw. Deze hadden vier zonen: ***Adriaen, Gerard, Dirk*** en Cornelis, terwijl Balen hieraan nog laat voorafgaan een oudere zoon ***Gerard*** uit een huwelijk met *Catharina* ***Mettens van Houten,*** terwijl Schaep spreekt van een bastaardzoon.

Geheel zonder bedenking zijn deze gegevens niet: zo is het opvallend dat geen van de zonen de naam ***Willem*** schijnt te dragen en deze naam later niet meer verschijnt. De namen ***Adriaen*** en ***Dirk*** lijken in dit verband niet te passen.

Er is dan ook meer, dat geeft te denken.

Een viertal akten in de schepenregisters van Antwerpen heeft betrekking op de familie ***Deyms:***

16 juni 1547 vindt te Antwerpen een scheiding plaats tussen de erfgenamen van de kinderloos overleden ***Gheerde der Weduwe: Cornelise*** en *Chaerles'* kinderen ,,daer moeder af was *Cunera Sconincx,* in d'een partye", en Jouffr. *Beatris* ***van Steenhoven*** Mr. ***Jansdochter,*** met Mr. ***Joose van Velsen,*** eius marito, voor 1/3 part als erfgen. in de nagelaten goederen van ***Anna van Steenhoven,*** hun moeie, de kinderen van Mr. *Dirck* ***Deym*** en ***Anna van Steenhoven,*** Mr. ***Jansdochter,*** zuster van Jouffr. ***Beatrix,*** voor 1/3 part, en *Gielis* Rooms en ***Peter de Visschere*** als executeurs van het testament van ***Anna van Steenhoven,*** weduwe van ***Gheerde der Weduwe,*** namens de huisarmen voor het resterende part in de wederhelft.

De kinderen van Mr. *Dierc* ***Deym*** en *Anna* ***van Steenhoven Jansdr.*** worden met name genoemd: ***Katelyne Daems Diercxdr.*** met *Gielis* Rooms, eius marito, *Gheertruyt* ***Deyms, wed. Henricx van de*** *Court,* ***Marie Deyms,*** bagijne, Adriana *Deyms* met ***Gheerde Adriaens,*** eius marito, *Magdalena* ***Deyms*** met Symen ***Peters,*** eius marito, Anna *Deyms* elk voor henzelven en voor ***Jacob Deym,*** hun broeder.

Er volgen een aantal scheidingsakten: 17 juni 1547 (schepenreg. 225,76 en 225,83), o.a. een nadere scheiding tussen de kinderen van Mr. Dierick ***Deym en*** Anna van ***Steenhoven.***

18 iuni 1547 verkopen de kinderen van Mr. ***Dierick Deym"*** en Jouffr. *Anna van. Steenhoven* aan Mr. *Joos* ***van Velsen*** en Jouffr. ***Beatrix van Steenhoven,*** Mr. ***Jansdochter,*** hun moeie, hun aandeel in twee kameren in de Predikherenstraat te Antwerpen (225, fol. 83v).

Gerrit *Adriaens,* man van ***Adriana Deyms,*** en Symon ***Peters,*** man van ***Magdalena Deyms,*** komen slechts onder patroniem voor.

Gelet op de voornamen van de kinderen van Gerard van *Nispen* en *Margaretha* ***Deyms te*** Dordrecht zou ***Gerrit Adriaens*** heel goed een ***Van.*** *Nispen* kunnen zijn: de voornamen ***Adriaen*** en *Dirck* wijzen wel in deze richting.

Een akte van 11 maart 1568 vermeldt Cornelis van *Nispen* als gemachtigde van Simon. ***Maignaerts in*** zake de erfenis' van ***Katelyne*** *Ghuens,* huisvrouw van ***Jacob Maingaerts (318, 269, 270).***

Overtuigender nog is het transport van 13 juni 1577, waarbij ***Magdalena Deyms,*** wijlen ***Diericxdochter, we***duwe van *Symon* ***Meynaert,*** heeft overgegeven aan *Cornelis* van *Nispen* de oude het derde part van een huis in de Doudaenstrate, zoals ***Jacob Meynaert*** het 19 dec. 1565 heeft gekocht en heeft nagelaten aan *Symon Meynaert,* wijlen zijn broeder (350, 299).

Het is duidelijk dat Symon ***Peters*** geen ander is dan ***Simon Meynaert;*** een vraag blijft dus: is ***Cornelis van*** *Nispen* een zoon van Gerard *van Nispen* en ***Margaretha*** (of van ***Adriana) Deyms ?***

9a. Hij kan identiek zijn met ***Adriaen van*** *Nispen,* leraar der Doopsgezinden te Vlissingen 1650-1656.

10. De Ned. Leeuw 194'7, kol. 385-386.

11. Blz. 1157.

12. De Ned. Leeuw 1947, kol. 158 e.v.

Voor ***Margaretha*** pleit dat één kleindochter de voornaam ***Margaretha*** draagt; een andere kleindochter ***Margaretha*** heet naar de grootmoeder ***Margaretha van Hertsbeke.***

Onze kennis van de familie ***Deym(s)*** is voorlopig nog onvoldoende om dit raadsel op te lossen.

Gerard van ***Nispen,*** trouwt le ***Catharina van Houten*** en 2e ***Margaretha Deyms,*** werd als uitgangspunt genomen voor de beide volgende generaties, aangevuld met de gegevens, voornamelijk geput uit de rechterlijke archieven van Dordrecht en Antwerpen; daarbij is Balen niet verder gebruikt en blijven diens gegevens onvermeld tenzij deze noodzakelijk zijn om het juiste verband te leggen.

1. ***Gerrit van Nispen Genits,*** steenkoper, levert bij herhaling molenstenen in omliggende plaatsen, † in 1533, tr. le ***Catharina Metten van Houten;*** tr. 2e ***Margaretha Deyms Willemsdr.,*** † in 1540 (Zie Balen en ook de inleiding tot deze bijlage).

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Gerrit van Nispen Gerrits,*** † in 1563, tr. ***Elisabeth van Alphen,*** † in 1563 (Zie verder Balen).

Uit het tweede huwelijk:

2. ***Adriaen van Nispen Gerrits,*** geb. in 1508, raad en schepen van Dordrecht,' lakenkoper aldaar, † 11 juli 1565, tr. le in sept. 1535 ***Anna Boudewijns Oem,*** † in 1535, dr. van ***Boudewijn Tielmans Oem,*** heer van Papendrecht, en Maria ***Woutersdr. Moerman***; tr. 2e ***Alith Henricx (van der Eyck),*** † ***15*** jan. 1578, dr. van ***Henrick Cornelis Damasx.*** en ***Margriet Olgiers*** [13].

11 mei 1543: deken van het Heilig Cruysgilde te Dordrecht (Schepenreg. 693, fol. 16).

15 juni 1543: koper van een huis in de Visstraat te Dordrecht en idem van 1/4 part van een huis in de Houttuynen (Schepenreg. 693, fol. 25v., 33).

12 juli 1544: verklaring ***van „Arien" van Nispen,*** oud 36 j., omtrent de verkoop van molenstenen door zijn vader ***Gerrit van Nispen in 1528 (694,*** akte 74).

25 sept. 1546: ***Adriaen van Nispen Gherits,*** medeschepen, draagt een rente op aan zijn zoon ***Gherit Adriaenssoen,*** gaande uit een huis aan de Appelmarkt (695, akte 172, 173).

8 nov. 1546: ***Adriaen van Nispen Gerrits*** „vuyt onse Rade", verkoopt ***Gerrit Claes,*** droogscheerder, ***een*** huis op de Appelmarkt, bel. de verkoper (95, akte 253).

5 juli 1547 is ***Adriaan van Nispen Gerrits met*** zijn broeder ***Geraerdt van Nispen*** en ***Herman van Hertsbeke,*** voogd over ***Margriete van Nispen,*** dochter van hun broeder ***Cornelis van Nispen*** te Antwerpen (Zie aldaar).

9 aug. 1555 koopt hij 12½ gem.land aan de Moerdijk onder Zevenbergen van ***Jan van der Werve Jans,*** die daarvoor ten onderpand stelt zijn huis in de Zierickstrate te Antwerpen (Antw. schepenreg. 255,57).

Achtereenvolgens komen wij hem tegen als koper en verkoper van huizen in de Breestraat, de Houttuynen en de St. Jacobsstraat alsmede van een erf of tuin in de Vriesestraat (schepenreg. 721, akte 251, 298, 299, 718, 720).

31 jan. 1568 treedt op ***Henrick van Nispen,*** gemachtigde van zijn moeder ***Alyt Henricx.*** wed. ***Adriaen van Nispen,*** erfgename, met andere leden van haar familie, van ***Margriete van der Beecke.*** De naam ***Van der Eyck*** wordt daarbij niet genoemd (schepenreg. 727,27).

11 mei 1568 machtigt zij haar zoon ***(Henrick van Nispen)*** haar zaken waar te nemen te Brussel in een proces met de erfgenamen van ***Cristoffel Joris,*** in leven koopman te Antwerpen (Schepenreg. Dordrecht 726,29).

In de volgende jaren komt zij herhaaldelijk voor als gegoed onder Oost-Barendrecht (10 mei, 20 juni, 16 juli en 13 aug. 1569, reg. 727, 170, 230, 231, 324).

Idem onder Capelle aan den IJssel, waar zij „den Arckelboom" bezit, en onder 's-Gravenmoer (reg. 727, 230, 317).

Voor het laatst wordt melding van haar gemaakt op 2 okt. 1575, wanneer zij twee huizen „aen malcanderen bij de craen Rodermont en 't Groote kerkhof" verkoopt (732,25v).

13. De Ned. Leeuw 1947, kol. 161.

Uit het tweede huwelijk:

a. ***Henrick van Nispen,*** muntmeester-generaal, schepen en raad van Dordrecht, tr. ***Anthonetta van Rijswijck,*** dr. van ***Jacob*** en ***Marie Schellaerts Jansdr.***

Hij treedt vele malen op als gemachtigde van zijn moeder.

13 juli 1583: „***Hendrick van Nispen*** Adriaens, vuyt onse raede, voor hem zelve en als man en voocht van ***Anthonia van Rijswijck Jacobsdr.*** en ***als*** voocht van ***Joos*** en ***Abraham van Rijswijck Jacobsxonen,*** daer moeder af is Joncvr. ***Maria Schellarts Jansdr.,*** noch als oom en voocht van zijn comparants broeders ***Gerrid***'s van ***Nispen Adriaensxoens*** onmondighe achtergelaten weeskinderen, geprocr(eëerd) bij ***Agatha Schellarts Jansdr.*** en voorts als gemacbticht van deselve ***Agatha Schellaerts,*** alle tesaemen erffgenaemen van Joncvr. ***Magdalena Schellarts,*** huysvrouwe was doen sij leefde van Jonckheere ***Philips Dulls"***; procuratie op ***Jacob van Couwenhoven,*** procureur ***voor*** den Hove van Holland om op te treden tegen weesmeesters van Heusden als erfgenamen van Joncheer ***Philips Dulls*** (Dordr. schepenreg. 715,77; zie verder Balen).

b. ***Gerard van Nispen Adriaensxoon*** tr. ***Agatha Schellaert Jansdr.*** (Zie Balen).

c. ***Margaretha*** van ***Nispen,*** tr. le ***Johan van der Moelen;*** tr. 2e ***Adriaen Claesz. van Goudswaard.***

1 aug. 1570 vindt er bij een bruiloft in de Doelen van de Colveniers te Dordrecht een dodelijk ongeval plaats; daarbij waren aanwezig en werden gehoord ***Gerrit van Nispen Adriaens*** en zijn huisvrouw, ***Henrick van Nispen*** en hun zwager ***Van. der Moelen,*** alsmede ***Syken van Nispen*** (schepenreg. 709,55; zie verder Balen en m.s.-Schaep).

d. ***Sophia van Nispen,*** geb. Dordrecht, † Mechelen 15 mei 1608, tr. ald. (St. Rombouts) 20 okt. 1575 ***Jan van der Aa,*** gouverneur van Gorinchem.

3. ***Gerard van Nispen Gerrits,*** geb. in 1509, deken van het Catharynegilde te Dordrecht, lakenkoper aldaar, † 1569/1579, tr. ***Catharina van Teylingen Christiaensdochter,*** geb. vermoedelijk te Rotterdam.

5 juli 1547 zijn ***Adriaen*** en ***Geeraerd van Nispen voogden*** over ***Margriete van Nispen Cornelisdr. te*** Antwerpen (225, 180).

19 juni 1556 wordt hij vermeld als deken van het St. Katharynegilde te Dordrecht (700,37v).

30 juni 1553: ***Gerrit van Nispen,*** oud 44 jaren, legt een verklaring af (Dordrecht; schepenakten 699,21, akte 60).

2 juli 1569: ***Gerrit van Nispen Gerrits,*** lakenkoper, en zijn dochter ***Annegien Gerritsdr. van Nispen*** leggen een verklaring af; de dochter is dan 18 j. oud (708,10).

11 juli 1579: „roerende de dood van ***Gerrit van Nispen Gerrits*** de oude en de jonge".

Scheiding tussen zijn kinderen, respect. zusters: „Dat voor ons quamen ***Henrick Tybouldt*** als man en voocht van ***Margaretha van Nispen Gerritsdr.*** voor de eerste clucht, ***Herman Spiegel Jansz.*** als daertoe speciale last en procuratie hebbende van ***Adriaen Adriaens,*** wonende tot Middelburch, als man en voocht van ***Anna van Nispen Gerritsdr., Staes Jacobs*** voer hem selve en vervangende ***Govert Jacobs,*** zijn broeder, kinderen en erfgenamen van wijlen ***Machtelt van Nispen Gerritsdr.,*** geassisteert met ***Jacob Claes Ulricx,*** procureur vuyten name van ***Wit Jansa, en Willem Jans van der Vliet*** als naeste vrunden van deselve ***Staes en Govert Jacobsxonen*** als erfgenaemen van wijlen ***Gerrit van Nispen"***, de oude en de jonge (Dordrecht 713, 178—178v.).

Uit dit huwelijk:

a. Machteld van Nispen, vermeld te Dordrecht 12 jan. 1568, 15 mei 1571 als weduwe, † vóór 11 juli 1579, tr. ***Jacob Goverts,*** zn. van ***Govert Staes*** en ***Margaretha Queeckels.***

Niet genoemd bij Schaep, die trouwens' alleen ***Margaretha*** vermeldt en ***Anna*** „s.o." (=sonder oir) en een niet nader genoemde ***Cornelis,*** die elders onvermeld blijft, terwijl Balen alleen ***Margaretha*** vermeldt.

12 jan. 1568: Huis op de Haven, belending ***Machteld van Nispen en Arien Goverts*** (727,10v).

18 sept. 1570: *Julius* Caesar, man en voogd van ***Maycken Goverts,*** en ***Machteld van Nispen, weduwe*** van ***Jacob Goverts,*** verkopen een rente op het huis Cleyn Cruysenberch op 't Groot Kerkhof, gekomen van ***Margaretha Queeckels, wed. Govert Staes (709,*** 108).

15 mei 1571: ***Machtelt van Nispen Gerritsdr., wed. van Jacob Goverts, voor*** zichzelf en haar vier ***onmon***dige weeskinderen, verkoopt een rentebrief aan de Getijdenmeesters binnen de Nieuwe Kerk (728, 162v.).

Uit dit huwelijk vier kinderen, van wie in 1579 alleen nog in leven waren *Staes Jacobs* en ***Govert Jacobs,*** beiden nagenoeg volwassen; hun moeder moet dan ook wel de oudste dochter van ***Gerrit van Nispen*** zijn geweest.

b. Gerard van ***Nispen Gerrits,*** de jonge, „kocht het lakenkopersgilde" 18 jan. 1562, ongehuwd † nà zijn vader, want zijn zusters erven van hem.

18 jan. 1562: ***Gherrydt Geredt van Nyspen*** sijn soen ghenaemdt ***Ghereydt Gerrydts van Nispen*** sijn gylt gecocht (Lakenkopersgilde, no. 15, fol. 52).

c. ***Margaretha van Nispen,*** geb. Dordrecht, tr. le ***Hans Hes,*** † vóór 19 febr. 1568; tr. 2e vóór 1579 ***Hendrik Thibault,*** van Ieper, koopman te Middelburg, † ald. 7 juli 1602, zn. van ***Chretien Thibaut*** en *Jeanne't* ***Kint van Rubroeke,*** en wedr. van ***Elisa van der Meuten;*** hij hertr. Middelburg 4 aug. 1591 ***Catharina Vaillants,*** wed. van ***Guillaume Herne*** [14].

Betreffende ***Hans Hes:***

4 april 1551: ***Hans Hes,*** van Lens, chirurgijn, verklaring omtrent „sijn getroude vrouw" (721, 562).

19 febr. 1568: geschil tussen ***Magdalena Adriaens*** en ***Gerrit van*** Nispen's dochter genaamd ***Margriete van Nispen,*** wed. van ***Hans Hes*** (727,46,47).

22 dec. 1568: ***Maruriete van Nispen,*** wed. van ***Hans Hes,*** bewijst haar zoön ***Jan Hes*** 100 Car.gld. (726, 424).

22 dec. 1568: ***Gerrit van Nispen Gerards*** en ***Gerrit*** van ***Nispen Gerrits*** hebben zich borgen gesteld voor ***Margriete van Nispen Gerritsdr.,*** wed. van ***Hans Hes, wegens*** het bewijs gedaan aan haar zoon ***Jan Hes Jansz. (726, 428).***

d. ***Christiaen van Nispen,*** in leven 7 mei 1568, † vóór 11 juli 1579.

7 mei 1568. Verklaring ter „instancie van ***Pieter Tack Corneliszoon*** en Cristiaen van *Nispen,* beide ingeboeren poirters" dat zij „sich altijd eerlijck en deuchdelijcke gehanteert hebben als eerlijcke deuchdelijcke jongesellen behoeren te doen" . . „vrij van eenige heresiën zijnde voer goet en catolyck ***van gelove"*** (726,22).

e. Anna van Nispen Gerritsdr., geb. circa 1551, tr. (omstreeks 1569) ***Adriaen Adriaense,*** koopman te Antwerpen, later te Middelburg, zn. van ***Daneel*** en ***Margrieta van Buyten.***

2 juli 1569: ***Gerrit van Nispen*** Gerrits, lakenkoper, oud 60 jaren, en ***Annegien Gerritsdochter van Nispen,*** zijn dochter, oud 18 jaeren, leggen een verklaring af (708, 210).

Zie verder bij ***Adriaen Adriaense.***

25 juni 1579: scheiding tussen de drie dochters van ***Gerrit Gerrits van Nispen*** van de nalatenschap van Gerrit Gerrits van *Nispen* de oude en ***Gerrit van Nispen Gerrits*** de jonge, hun vader en broeder. ***Christiaen van Nispen*** wordt niet meer genoemd en moet derhalve vóór zijn vader zijn gestorven; anders zou er ook van zijn nalatenschap sprake zijn geweest (713, 178—178v).

Schaep vermeldt hier nog een zoon ***Cornelis van Nispen,*** als jongman overleden, doch laat ***Gerrit*** en ***Christiaen*** onvermeld.

4. ***Dirk van Nispen*** tr. ***Lucia N.***

Uit dit huwelijk:

Cornelia van Nispen tr. ***Jacob Dionyssen van Bladegem.***

Niet bij Schaep, wel bij Balen. In geen enkele akte aangetroffen.

5. ***Mariken van Nispen Gerritsdr.,*** † vóór 3 juli 1563, tr. ***Willem Jansz. van der Vliet,*** † ***1602*** (oud 82 jr.; Schaep).

3 juli 1563 wordt scheiding gemaakt door de erfgenamen van Mariken ***Gerrits van Nispen,*** huisvrouw van ***Wilbm Jans,*** tussen ***Adriaen, Gerrit*** en *Cornelis* van ***Nispen,*** haar broeders.

De eerste bladz. van de akte ontbreekt, van ***Dirk*** van ***Nispen*** of diens dochter *Cornelia* wordt niet gesproken (725,1).

Schaep vermeldt haar en geeft haar man de familienaam ***„Van der Vliet",*** wat juist blijkt te zijn, want bij de scheiding van de nalatenschap van Gerrit van ***Nispen*** de oude en de jonge d.d. 25 juni 1579 assisteert hij als ***Willem Jans van der Vliet*** met Wit ***Jans*** als naaste vrienden van de kinderen van ***Machteld van Nispen*** (713, 178, 178v.).

6. Cornelis van ***Nispen,*** geb. Dordrecht, wordt poorter van Antwerpen 18 april 1539, lakenkoper aldaar, voor het laatst te Antwerpen vermeld 13 juni 1577. zijn weduwe wordt voor het eerst vermeld 17 febr. 1581, tr. le Antwerpen ***Anna van der Haghen,*** † in 1540, begr. Antwerpen (O.L.Vr.); tr. 2e Antwerpen (St. Jacob) in 1545 *Anna van der Meere,* dr. van ***Jan van der Meere*** de oude en *Margrieta* van ***Hertsbeke;*** tr. 3e Antwerpen (O.L.Vr.) in 1548 ***Anna van Santvoort,*** geb. aldaar, dr. van ***François*** en ***Kathelyne Denys.***

30 juni 1545 koopt *Cornelis* van *Nispen,* koopman van laken, 1/3 deel van een huis 't Cleyn Molenyser in de Huydevetterstrate te Antwerpen, belending 't Groot Molenyser (Schepenreg. 216, 160); nog in hetzelfde jaar verwerft hij ook de beide andere delen van dit pand.

5 juli 1547 bewijst ***Cornelis van Nispen*** zijn dochter *Margrieta* ***van Nispen,*** waar moeder van was Anna van der *Meere,* ***200*** Car.gld.; de momboirs *Adriaen* en ***Geeraerd van Nispen*** en ***Jan van der Meere*** de oude nemen met dit bewijs genoegen (225, 180; 226, 217v. en 218).

9 mei 1549 verkoopt *Cornelis* van *Nispen* aan ***Jan Patenier twee*** huizen in de Huydevetterstrate, 't Cleyn Molenyser en 't Groot Molenyser (234, 155).

28 juni 1550 koopt ***Jan*** van ***der*** *Meere* de oude als vader en voogd en ***Hermanus van Hertsbeeke*** als momboir, een rente van de voors. ***Jan van der*** *Meere's* kinderen, waar moeder van was Jouffr. ***Margriete van Hertsbeeke, en*** ook ten behoeve van ***Margriete van Nispen Cornelisdochter,*** waar moeder van was ***Anna van der Meere,*** ook wettige dochter van ***Jan van der Meere;*** de rente rust op een „huys Bueckeleerenstrate genaempt de Groote Oirloge" (=horloge) (238, 227).

10 okt. 1556 kopen François ***Schot*** en ***Cornelis van Nispen*** het huis „de Nieuwe Moriaen" aan de nieuwe Waghe (258,89).

28 juni 1569: ***Symon Meynaert,*** wijlen ***Peterssone*** geeft procuratie aan ***Cornelis van Nispen,*** koopman, als gemachtigde van zijn zuster ***Elisabeth Meynaerts Petersdr. (322, 531).***

31 maart 1570 erkent hij de ontvangst van een som geld van wijlen zijn zwager ***Adriaen van Santvoort en*** idem van ***Adriaen Bardoel,*** zijn zwager, ook vanwege de weeskinderen ***Franchoise, Jan Baptiste, Guillaume,*** en ***Cathelyne van Santvoort, Adriaen's*** kinderen waar moeder van was Jouffr. ***Anna van Hertsbeke;*** hij stelt tot onderpand één morgen land „in de dyckage van der Zype in Holland" en het huis „de Nieuwe Moriaen, gelegen bij de Nieuwe Wage te Antwerpen" (323, 491).

13 juni 1577: ***Magdalena Deyms*** *Dircxdr.,* weduwe van Symon ***Meynaert,*** heeft overgegeven aan ***Cornelis van Nispen*** d'oude het derde part van een huis, staande in d'Oudaenstrate, welk huis is gekomen van ***Jacob Meynaert,*** des voors. wijlen Symon's broeder (350, 299).

17 febr. 1581: ***Franchois de Schot*** en Jouffr. ***Anna*** van ***Zandvoort,*** wed. *Cornelis* van *Nispen,* zo voor haar zelve en als „testamentelijcke momboiresse van *Cornelissen, Jasparen, Adrianen, Balthazar,* ***Catlynen*** en *Annen,* haeren en wijlen heurs mans wettige kinderen, als onder benefice van inventaris aanvaard hebbende 't sterfhuys desselfs heurs mans".

Accoord: Er was 30 maart 1555 een compagnieschap aangegaan tussen ***Francois de Schot*** en wijlen *Cornelis* van *Nispen* met ***Wouteren Seroyen, Jacob van Henxthoven*** en ***Erasmus van Doerne*** aangaande het victualiseren van de frontiersteden.

14. Ned. Adelsboek 1952, 364, hetgeen dringend aanvulling behoeft!

Accoord d.d. 17 febr. 1581.

Idem 24 mei 1581: Nader accoord tussen „*Wouter Seroyen,* heere van Schelle, in d'een partije, en Jouffr. *Anna van Santvoort* voor zich en haar kinderen (als boven) in de andere partije". Consenteren: *Jasparen* van *Nispen,* omtrent 21 jaren, en ***Cathelyne van Nispen,*** oud 25 jaren (365, 169).

14 mei 1594: verklaring van Jouffr. *Joanna* del *Vael,* huisvrouw van ***Jacob Stalins,*** inzake een overeenkomst dd. 2 sept. 1578, aangegaan met *Cornelis* van *Nispen* de oude, wiens zoon *Cornelis* de jonge destijds in Sevilla woonde en aldaar wijn had ingekocht en geladen in het schip van ***Henrick Hooftman,*** het schip genaamd „de Groote Hooftman", daarbij benadeeld door ***Henrick Thibault (412, 275).***

Uit het tweede huwelijk:

a. ***Margaretha van Nispen,*** geb. Antwerpen omstreeks 1546, † 23 maart 1598, tr. Antwerpen (O.L.Vr.) 14 febr. 1568 ***Gillis Hooftman,,*** geb. in 1521, † in 1581, zn. van ***Arnt*** en ***Tryntgen Huesch,*** en weduwnaar van le ***Maria Petitpas*** en 2e ***Anna van Achterhout.***

Zie voor dit echtpaar en hun kinderen het bizonder lezenswaardige artikel in het Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie,, 1982, blz. 75 e.v.: „Het Panhuys-paneel van het Mauritshuis", door J. W. Zondervan.

10 sept. 1582 compareren te Antwerpen GieZis ***Hoffman (!),*** wijlen *Gielissone* (coopman voor hem zelven: doorgeslagen), ***Anthonis Ancelmus,*** oud-schepen dezer stad pro se en voorts in de naam van en hierin vervangende en zich sterk makende voor Jouffr. ***Johanna Hoffman,*** eius uxor, de voors. GieZis ***Hoffman en Anthonis Ancelmus*** voorts noch in de naam van GieZis, ***Arnoult, Henrick,*** der voorn. (*Gielis*) en Jouffrou ***Johanna Hoffman's*** broeders, buiten 's lands wezende, en voorts nog in de naam van en als executeurs van het testament en de uiterste wil van wijlen GieZis ***Hoffman en*** als testamentaire momboir van *Cornelisse, GieZis, Anna, Cathe-Zyne, Margriete, Beatrix* en ***Marie Hoffman,*** wijlen *Gie-Ziskinderen* voors. van de derde bedde, waar moeder van is Jouffr. ***Margriete van Nispen,*** die zij ook hierin vervangen, ,,gaven t'erve ***Robbrecht Leeuws,*** coopman, en ***Tanneken van den Couwerherberghe*** een schoone steenen huysinghe in de Keyserstrate geheten 't Reepken" (370, 241).

13 okt. 1586: overdracht van een rentebrief van 250 Car.gld. aan *Gielisse Hooftman* en ***Anthoni Ancelmo*** door *Willem Maes,* wijlen ***Anthonissone*** en Jouffr. ***Margaretha van Nieuwenhuyse,*** welke rente is gekomen van Messire Francisco *Balbani* als gemachtigde van Messire ***Thomas Balbani*** ten behoeve van de minderjarige kinderen van ***Gielis Hooftman,*** waar moeder van is Jouffr. ***Margaretha van Nispen*** (385, 432).

Uit het derde huwelijk:

b. ***Cathelyne van Nispen,*** geb. in 1556, vermeld 24 mei 1581, oud 25 jaren (zie boven), tr. *Francois de Courcelles,* wonende. te Frankfort in 1593.

6 mei 1593 machtigt ***Jaspar van Nispen,*** koopman te Amsterdam, zijn broeder ***Balthasar van Nispen*** om zijn rekening met ***François de Courcelles*** te Frankfort en zijn huisvrouw Jouffr. ***Catharina van Nispen*** te vereffenen (Not. L. Heilinck te Amsterdam, deel 15).

c. ***Jaspar van Nispen*** † jong.

d. CorneZis van ***Nispen,*** koopman, woonde in 1578 te Sevilla in Spanje, alwaar hij wijn had ingekocht in opdracht van zijn vader, nog in leven mei 1581.

Zie boven de verklaring van 14 mei 1594.

e. Jaspar van Nispen, geb. in 1560, koopman, tr. Middelburg 26 april 1596 (ondertr. Amsterdam 13 april) Jobina van. *Pelanen,* j.dr. van Vlissingen, testeerde 9 nov. 1599, † vóór 27 jan. 1600, dr. van ***Eustatius Adriaens van Pelanen,*** ,,raad der Staten van de Grafelijkheid van Zeeland".

Zie Archief Van Nispen, no. 8, brief 12b, en brief 21 van C. de Waard.

6 mei 1593 machtigt hij zijn broeder ***Balthasar van Nispen*** te Amsterdam voor not. Heylinc (Zie boven bij *Cathelyne van Nispen*).

23 sept. 1594 compareren te Amsterdam voor not. J. Fr. Bruyningh in verband met het vergaan van het schip St. Olaf, geladen met tarwe, de verzekeraars ***Marcus de Vogelaer, Jaspar de Vogelaer, Jan Veen, Zsaac Le Maire*** e.a. (Not. arch. 67, 106).

26 juni 1597: ***Jaspar van Nispen,*** koopman te Middelburg. (Idem, dezelfde notaris)

10 juni 1597: ***Balthasar van Nispen,*** koopman alhier, mede namens zijn broeder ***Jaspar van Nispen,*** ooms van het weeskind van wijlen ***Anna van Nispen,*** hun zuster; procuratie om een proces te voeren. (Not. arch., no. 77, 56v.).

Zie ook De Ned. Leeuw 1947, 386.

Uit het huwelijk van Jaspar van Nispen en Jobina van Pelanen werden twee zoons geboren:

aa. ***Maximiliaan van Nispen,*** geb. circa 1594, † Middleburg in 1645, tr. le Vlissingen 7 febr. 1624 Christina van der ***Burg;*** tr. 2e ***Elisabeth Meerssen;*** zij hertr. Middelburg 24 april 1647 Mr. ***Theodorus Boreel.***

Blijkens De Ned. Leeuw 1947, 386, zou ***Maximiliaan van Nispen*** overleden zijn 31 dec. 1675; dit is vermoedelijk een drukfout en te lezen als 31 dec. 1645.

bb. Mr. ***Cornelis van Nispen,*** geb. circa 1597 (Zie verder De Ned. Leeuw 1927, 318, 319; 1928, 282, 348).

f. ***Adriaen van Nispen,*** geb. Antwerpen in 1563, koopman ald., † Antwerpen 16 mei 1621 (ongehuwd) (Zie De Ned. Leeuw 1947, 384).

g. ***Balthasar van Nispen,*** geb. Antwerpen, provoost van de Munt en koopman ald., † Antwerpen en begr. (St. Walburgis) 18 jan. 1626, tr. Antwerpen in 1621 ***Maria de Moy,*** † in 1651, dr. van ***Hendrik,*** raad en secretaris van Antwerpen, en *Clara van Gulick,* en wed. van ***Philippe Rubens.***

Hij was de stichter van een tehuis voor oudemannen in de Korte Ridderstraat in de Zwanengang.

Zie archief onderzoek Van Nispen no. 20, brief V. Hermans.

h. ***Anna van Nispen,*** geb. Antwerpen, aldaar genoemd als onmondig 17 febr. 1581, † vóór 10 juni 1597 met achterlating van een kind; de naam van haar echtgenoot wordt niet genoemd (Amsterdam, not. arch., notaris J. Fr. Bruyningh no. 77, fol. 56v.). Voogden over het kind zijn Balthasar van Nispen, koopman alhier, en Jaspar van Nispen, zijn broeder, als ooms.

BIJLAGE II. De familie Van Buyten te Breda en te Antwerpen.

1. ***Peter van Buyten,*** schepen en burgemeester van Breda (aldaar gevonden als schepen 1457, 1460, 1463, als burgemeester 1465 en 1473), tr. N.N.

II. GieZis van ***Buyten,*** † ***17*** sept. 1484, tr. ***Yda van Laerhoven,*** vermeld 27 febr. 1512, dr. van ***Willem van Laerhoven,*** schepen van Breda in 1449.

Beiden begr. in de Grote kerk, evenals hun zoon ***Wil-Zem,*** die hierna volgt en diens vrouw (Zie grafschriften Breda, no. 89).

111. *Willem* van ***Buyten*** *Gielisz.,* † Allerheiligenavond (31 okt.) 1509, tr. ***Yda de Bus Jansdr.,*** † Breda 10 dec. 1517.

Hij bezat een huis in de Gasthuisstraat te Breda, dat 13 augustus 1518 door de gezamenlijke kinderen aan hun broeder ***Jan van Buyten*** wordt overgedragen (Breda, vestbrieven no. 425. fol. 57v—58) [15].

Willem van Buyten was gasthuismeester in 1500, 1501, 1503-1505, kerkmeester van de O.L.Vr.kerk 1506, 1507, 1509, keurmeester van de wijn 1501, 1509, schepen in 1508.

8 aug. 1506 treedt hij op voor zijn oom, heer ***Anthonis van Buyten Peters.***

7 febr. 1509 was hij voogd van de kinderen van ***Peter Peters van Buyten*** (418,8).

15. Waar hier en in het geen hierna volgt gesproken wordt van Breda zullen van de vestbrieven alleen no. en folio wordt vermeld; hetzelfde geldt voor de schepenregister van Antwerpen, als duidelijk blijkt dat Antwerpen wordt bedoeld.

De Grafschriften, boven vermeld, spreken van „Yke", doch de talrijke akten in de vestbrieven noemen de beide vrouwen steeds „Yda"; deze spelling werd dan ook aangehouden.

Uit dit huwelijk (juiste volgorde niet bekend) :

1. Heer Gielis van ***Buyten,*** priester ***en*** kapelaan van de O.L.Vr. kerk te Breda.

   Heer *Gielise* van ***Buyten Willemssone,*** priester, neemt een rente on zijn huis van *Yde*, wed. van Gielis van ***Buyten,*** zijn oude moeder, op 26 febr. 1512 (420,12v).

   1 maart 1529 koopt heer Gielis van ***Buyten,*** priester en kapelaan, het huis „in Sinte Hubrecht" in de Gasthuysstraat (434,39).

   2 dec. 1512 verkopen heer *Gielis* van ***Buyten,*** Willem van ***Buyten'sone,*** en *Yde,* de weduwe *Willem's* ***van Buyten,*** vader en moeder van voorzeide heer ***Gielis, een*** huis en erve, sijn toebehoren en „mette pleynken, gelegen aen 't kerckhoff" (420,53).

2. ***Adriaen van Buyten,*** uitlandig 13 aug. 1513 (425,57v—58), koopt nog een rente 12 juni 1528 (433,70), † 15 april 1540.

3. *Willem* ***van Buyten,*** volgt IV.

4. ***Lysbette*** van ***Buyten,*** wordt door haar vader huwelijksgoed beloofd 22 dec. 1508 (417,54v.), tr. ***Peter van Driel,*** rentmeester te Antwerpen 23 juni 1530, wanneer hij optreedt als een van de vrienden en magen van de kinderen van Jan van Eeckeren (Antw. 178,31).

5. ***Margriet van Buyten,*** tr. ***Claes Verjuys,*** alias ***Claes van den Broeck,*** waard in De Molen te Antwerpen.

   21 april 1517 (424,35) wordt te Breda een schuldbekentenis gepasseerd „tot behoef van ***Claes Verjuys,*** poorter der stadt Antwerpen".

   31 aug. 1524: ***Margriet,*** wijlen ***Willemsdochter van Buyten,*** wettige huisvrouw van *Claes* ***Verjuys,*** te Antwerpen wonende, met ***Aerden Aert Noydens*** als gekozen voogd, kwiteert voor een afgeloste rente te Breda (430,92v).

   16 sept. 1524: ***Willem van Buyten,*** merssenier, wijlen ***Willemsxone*** en ***Anna Wouters Michielsdr.,*** nemen een rente op hun huis „de Roghbloeme" te Antwerpen van ***Claes van den Broecke,*** waard in de Moelen, ***en Margriete van Buyten*** (Antw. 165, 205v.).

   16 nov. 1529: ***Adriaen van Buyten Willemsxone*** verkoopt een rentebrief aan ***Claes Verjuys*** en ***Margr. van Buyten*** (Breda 434, 121).

   6 april 1535: ***Margriet van Buyten,*** wed. van ***Claes Verjuys,*** houdt een vol leen onder Prinsenhage (Leenboek van den Haghe, Hambroeck en Gageldonck, A.R.A. 's-Gravenhage) .

   27 sept. 1549: Jouffrou ***Margriet van Buyten,*** weduwe van ***Claes*** Verjuys, koopt een rente op een huis achter de St. Andrieskerk te Antwerpen (233,23).

6. ***Katelyne van Buyten*** tr. le Jan van ***Eeckeren,*** lijndraaier, vermeld tezamen 20 maart 1518 en 13 aug. 1518 bij het transport van het ouderlijk huis in de Gasthuisstraat te Breda; tr. 2e vóór 23 juni 1530 ***Nicolaes Rodrigo te*** Antwerpen.

   Zie: Breda, vestbrieven 425, 22v. en 57v.—58.

   23 juni 1530: ***Margriet Bouwens,*** gehuwd met ***Adriaen*** van ***Eeckeren,*** Jouffr. ***Kathelyne van Buyten*** wijlen ***Willemsdochter,*** met *Nicolase* ***Rodrigo,*** haar man, *Cornelis* van ***Eeckeren,*** muntmeester van „Genedich Heer 's-Keysers", en ***Peter van Driele,*** vrienden en magen van de kinderen van wijlen Jan van. ***Eeckeren,*** waar moeder van is Jouffr. ***Katetyne van Buyten*** voors., kwiteren voor een afgeloste rente (Antwerpen 178,31).

7. ***Cornelie van Buyten,*** tr. ***Jan Boelaert,*** tezamen 20 maart en 13 aug. 1518 bij de overdracht van het ouderlijk huis aan hun broeder Jan (425,22v. en 57v.—58).

8. ***Peter van Buyten,*** „uytlandig" in 1518.

   20 juni 1514 ontvangt hij een rentebrief van *Hillegondt Petersdr.* ***van Buyten*** (Breda 421, 158v.).

   Mogelijk is hij identiek met ***Peter van Buyten,*** die te Antwerpen op 26 juli 1544 als koopman, oud 48 jaren, een verklaring afgelegd heeft (Certificatiën 6,98).

9. ***Jan van Buyten,*** woonde in het ouderlijk huis in de Gasthuisstraat, hetwelk hem 13 aug. 1518 door zijn broeders en zusters werd opgedragen.

   20 maart 1518 verkoopt Jan van ***Buyten,*** wijlen ***Willem van Buytensone,*** aan ***Gielis Buysen,*** een huis met zijn toebehoren „metten pleyne, daeraf de wederhelft toebehoirt *Cornelie,* ***Anthonis Domaes*** wijf van ***den Brand,*** liggende tot Breda aen de Merct in alder maniere gelyc ***Yde van Laerhoven,*** wedue wijlen Gielis van ***Buyten,*** des voirs. *Jan's* oudemoeder die voors. huysinge en erfenisse beseten heeft" (425,22v.).

   „Voort soe is over ons gecomen heer Gielis van *Buyten,* priester en capellaen tot Breda, met ***Jacoppen van de Byestraten,*** zijnen voight, en kende en lijde dat den voirgen. ***Jannen van Buyten,*** zijnen brueder, in 't geheel overgegeven en aengeërfdeelt heeft en dat hij daeraen egheen recht oft toeseggens heeft, hoewel hij, heer *Gielis,* en ***Jan,*** zijn brueder, daerop t'anderen tijden tesamen tegens heur brueders en susters bevallen en gedelt heeft" (425,22v.).

   Met kanttekening: „Oock soe sijn voer ons scepenen voors. gecomen *Willem* wijlen ***Willemsone van Buyten, Peter van Driele*** als man en voight van ***Lysbetten*** van ***Buyten,*** zijn huysfr., *Claes* ***Verjuys*** in de name van ***Margriete*** van ***Buyten,*** zijn huysfr., ***Jan van Eeckeren,*** lijndraeyer, in de name van ***Katetyne van Buyten,*** zijn huysfr., en ***Jan Boelaert,*** in de name van *Cornelie* van ***Buyten,*** sijn huysfr. en oic alle te samen met hen de voirs. H. ***Gielis van Buyten*** in de name van *Peteren* ***van Buyten*** en van ***Adriaen van Buyten,*** buytenlants zijnde, die zij hierinne vervangen, bekenden in de name hierinne egeen actie ofte toeseggen en hebben totte voirs. vercofte huyse".

IV. *Willem* ***van Buyten Willemssone,*** geb. Breda, vestigde zich te Antwerpen, merssenier aldaar, † vóór 19 juli 1543, tr. Antwerpen (huwelijksvoorwaarden 18 juli 1522 (161, 231) *Anna Wouters,* † vóór 19 juli 1543 (209, 123), dr. van ***Michiel Wouters*** en van diens tweede vrouw ***Lysbette 's Baeyen.***

   18 juli 1522: „*Willem* ***van Buyten Willems*** in d'een partije, ende ***Anna Wouters Michielsdochter*** in d'andere partije, bekenden en verlijden onderlinghe in beyder partijen en in gerechte huwelijcken voerwaerden opdat 't huwelic tusschen hen beyde met oirlove der Heyliger Kercke voortgaet", ... „Behouden oock den lancstlevende van hen beyden voirvute zijne of huere cleederen, peert, harnasch, riemen, ringen, doecken en juweelen tot zijnen of hueren rugge en live behooren" (Antw. 161, 231).

   15 aug. 1524 neemt *Willem* ***van Buyten,*** merssenier, een rente op zijn huis Venegien in de Silversmitstraat te Antwerpen (165, 195v.).

   22 april 1530: „*Willem* ***van Buyten*** Willemssone draagt op ***Claes Verjuys*** en ***Margriet van Buyten Willemsdochter,*** sijnre huysvrouwe, alle alsulcke erfgoederen hem na dode vader en moeder jegens broeders en susters aengedeelt" (Breda 435,69v.).

   10 febr. 1517: „de naeste vrunden van *Peteren Wouters Michiels,* daer moeder aff was ***Margriete van de Wouwere,*** ende van ***Anna Wouters Michiebdochtere,*** daer moeder aff was ***Lysbeth*** 's Baeyen vercochten *Janne* ***Wouters Michiebsone,*** huyvettere, en *Jacop Nooze* Janssone twee deelen van verschillende percelen land „Item een huys daer ***Lysbeth Wouters,*** huer moeye, te woonen plach, gelijck *Peteren* en ***Anna Wouters*** toecomen en bliven en verstorven is van ***Lysbetten Wouters,*** huerlieder moeye".

   Er worden renten op gevestigd ten behoeve van „*Peteren* en ***Anna Wouters*** door ***Jan Michiels,*** die men hiet ***Wouters,*** huyvetter, en *Jacop* ***Noose en Margriet Wouters,*** eius uxor" (152, 400).

   19 juli 1543 wordt scheiding gemaakt tussen de vijf kinderen van ***Willem van Buyten*** en ***Anna Wouters:*** „*Anna* ***van Buyten*** met ***Jacob Schuyt,*** eius marito, pro se, ***Lysbeth*** van ***Buyten*** met ***Gheerde van Eeckeren,*** eius marito pro se, ***Peter*** van ***Buyten, Wouter Bosschaert*** en ***Jan Floris,*** out-cleercoper, in de name en als momberen van *Willeme,* ***Margrieten*** en ***Jehannen van Buyten,*** alle wettige kinderen van wijlen *Willem's* ***van Buyten,*** daer moeder af was ***Anna Wouters,*** bekennen

met malcanderen gepaert, gecavelt ende ghescheyden te hebben": ***Anna van Buyten*** het huis de Twee Tortelduyfkens op de Steenhouwersveste; ***Lysbeth van Buyten*** het huis de Roghblomme, staande op de Vlaschmerct; ***Willem van Buyten*** het huis Venegien (=Venetië); ***Margrieten en Jehannen van Buyten*** verschillende renten, de laatste bovendien het huis geheten Gelre in de Keesstrate. De hoeve te Wilrijk blijft gemeenschappelijk (Antwerpen 209, 123).

Uit dit huwelijk:

1. *Anna* van ***Buyten,*** † vóór *26* juli 1548, tr. vóór 19 juli 1543 ***Jacob Schuyt,*** nog tezamen vermeld 9 febr. 1547.
   Uit dit huwelijk: ***Anna Xchuyt*** („*Schoyt*"), tr. vóór 14 juli 1570 ***Thomaes Aelwijns***, op deze datum tezamen vermeld.
2. ***Elisabeth van Buyten,*** tr. vóór 19 juli 1543 ***Gheerde van Eeckeren,*** tezamen vermeld 1543-13 jan. 1552, tr. vóór 14 juli 1570 ***Anthoni van Valckesteyn.***
3. ***Margriete van Buyten,*** nog onmondig 19 juli 1543, tr. le Antwerpen in 1543 *Daniel Adriaens(e) Danielszone*; tr. 2e vóór 14 juli 1570 ***Franchois Des*** *Pommereaulx* (Zie verder bij het hoofdartikel).
4. ***Johanna*** van ***Buyten,*** nog onmondig 19 juli 1543, nog in leven 17 mei 1581, tr. vóór 13 juli 1548 ***Gheerde van Baerle,*** diamantsnijder, nog in leven 14 juli 1570, zn. van ***Jacob van Baerle Wiltemsx.*** en ***Lysbeth*** *Mijs* (Zie De Ned. Leeuw 1948. 121, 127).
5. ***Willem van Buyten,*** minderjarig 1543-1552, blijft onvermeld 14 juli 1570 en derhalve vóór die datum zonder nageslacht overleden.

   26 juli 1548 verkopen de gezamenlijke erfgenamen van ***Elisabeth Wouters*** („hun alder moeye"), o.a. „***Anna van Buyten Willemsdochter, daer*** moeder aff was ***Anna Wouters,*** met ***Jacob Schuyt,*** eius marito, ***Lysbetten van Buyten*** met ***Gheerde van Eeckeren,*** eius marito, ***Margrieten van Buyten*** met ***Daneele Adriaenss,*** eius marito, ende ***Johanna van Buyten*** met ***Gheerde wan Baerle,*** eius marito, en de momboren van ***Willem van Buyten,*** des voors. *Willems* sone een huis in de Gorterstraat te Antwerpen (belending het huis St. Andries).

   Idem (volgende akte) verkopen de drie zusters en hun broeder hun aandeel in het huis „den Draeck", staande op St. Jansvliet, aan ***Daneele Adriaens en Margriete van Buyten (232, 265).***

   13 jan. 1552 wordt een scheiding gemaakt van de nalatenschap van bovengen. ***Margrieten*** *Wouters*, wetige huisvrouwe van *Jacop* ***Noosen,*** tussen ***Elisabeth van Buyten*** met ***Gheeraerde van Eeckeren,*** eius marito, ***Margareta van Buyten*** met *Daniel* ***Adriaenssen,*** eius marito, ***Jehanne van Buyten*** met ***Gheeraerde van Baerle,*** eius marito, en de mombers van ***Willem van Buyten,*** wijlen ***Willemssone*** en van ***Anna*** *Schoyts* ***Jacobsdochter*** waar moeder van was ***Anna van Buyten (245, 463).***

   14 juli 1570 vinden wij de erfgenamen van ***Margriete*** Wouters, huisvrouw van wijlen *Jacop* ***Noosen,*** andermaal tezamen om te verkopen de goederen onder Hoboken: „compareren Jouffr. ***Elisabeth van Buyten*** wijlen ***Witlemsdr.,*** daer moeder aff was Jouffr. ***Anna Wouters,*** met *Anthoenisse* ***wan Valckesteyn,*** eius marito, voorts gemachtigde van Jouffr. *Margriete* van Buyten, heur suster, met Mr. ***Franchois des Pomereautx,*** griffier deser stadt, eius marito, en heur sterck maeckende voor Jouffr. ***Johanna van Buyten,*** der voers. ***Elisabeth*** suster met ***Gheerarde van Baerle,*** eius marito, van Jouffr. ***Anna Schuyt Jacobsdochter,*** daer moeder aff was Jouffr. ***Johanna van*** *Buyten*, der voors. Jouffr. ***Elisabeth*** suster met *Thomaes Aelwyns*", enz. (volgen nog de kinderen van ***Jan*** en ***Michiel Wouters)*** (324,30).

BIJLAGE III. **Bollaert.**

Anders dan bij de familie ***Van Buyten, waar*** een vrij gesloten beeld van deze familie kon worden gegeven, zullen wij ons bij de familie *Bollaert* voorlopig moeten bepalen tot een kort fragment, maar dat is dan ook reeds belangwekkend genoeg. Dragers van de naam *Bollaert* zijn zowel in Zuidwestelijk Noord-Brabant en in Zeeland vrij talrijk, maar ook in West-Vlaanderen en in de provincie Antwerpen komt de naam veelvuldig voor, doch het onderlinge verband is veelal niet aanwijsbaar.

Anthonis Boltaert Anthonissone. koopman te Antwerpen, later achtereenvolgens te Norwich en' te Middelburg, tr. Antwerpen (O.L.Vr.) 21 okt. 1550 *Digna Piqqen,* geb. aldaar, dr. van ***Godevaert Gysbrechts Piggen*** en Johanna *van Breuseghem.*

Vrijwel zeker is hij een zoon van ***Anthonis*** *Thonis*sone, die 30 dec. 1512 met ***Janne*** *Colens*, „gezeten te Berendrecht, en *Cornelis Bollaert*, cleermaker te Antwerpen, optreedt als naeste vrunden van ***Franse*** *Christoffels*" ***(141, 269).***

Het Calvinisme toegedaan, vinden wij ***Anthonis Boltaert*** dan ook onder de aalmoezeniers van de Calvinistentempel Mollekensraem te Antwerpen.

Deze tempel was voltooid met Kerstmis, 1566, doch werd ***reeds*** op 4 juni 1567 op hoog bevel afgebroken! Bij vonnis van de Bloedraad d.d. 12 juni 1568 werd hij tegelijk met een aantal Antwerpenaren, waaronder zijn vrouw ***Digna Piggen*** verbannen met verbeurdverklaring van al hun goederen (Rekenkamer te Brussel no. 111, fol. 11).

Anthonis Bottaert was inmiddels uitgeweken naar Norwich, van waar hij later naar Zeelandoverkwam en er 11 april 1589 poorter van Middelburg werd; hij woonde te Middelburg op De Dam in Den Engel [16].

Hiermede is echter vóór en nà de komst van Alva de rol van de familie *Bollaert* te Antwerpen nog niet uitgespeeld.

15 jan. 1557 werd een scheiding gemaakt van de nalatenschap van ***Magdatena van den Bempden*** tussen haar erfgenamen: ***Anthonis*** *Bollaert* wijlen ***Anthonissone*** pro se et nomine ***Gheerde*** en ***Janne*** *Bollaert*, zijn broeders, ***Martyne*** *Bollaert*, zijn zuster, en *Peteren Ghysbrechts*, haar wettige man, *Kathelyne* ***Boltaert,*** zijn zuster, en *François* ***de*** *Clerck*, *François Bollaert* wiilen *Christoffelsone* pro se, verder'de drie kinderen vaneen *Jan Bollaert*: *Adriaen*, ***Elisabeth.*** gehuwd met ***Jacob Koetkerst,*** en Quiryne *Bollaert*, gehuwd met ***Joost*** *Boogaert* ***(265, 366).***

Van meer belang zijn voor ons de relaties van ***Digna*** Piggen ;

10 april 1553 wordt een scheiding gemaakt tussen de nakomelingen van *Petronella* ***Vervtoet:***

Peter, Gittis, Steven en ***François van Bruesegem,*** „gebruederen, wettige sonen van ***Steven van Breusegem*** de oude, daer moeder af was wijlen *Peternella Vervloet*, ***Jan Gamel*** als getrout hebbende ***Jacomyne van Breusegem,*** suster van voorsegde gebruederen voor hem selven en voorts in de name van *Cornelien* van ***Breusegem,*** oic huerlieder suster; ***François Piggen*** wijlen *Godevaertszone,* daer moeder aff was ***Johanna van*** *Bruesegem,* oic der voirs. gebruederen suster was, *Cornelie* ***Piggen*** sijn suster, weduwe ***Jan Beenebroeck,*** Digne Piggen met ***Anthonis*** *Bollaert*, eius marito, voor hen selven, ***Jan van*** *Breen* als man en momboir van ***Kathelyne Piggen, voorts Peter*** en *Gielis* van ***Breusegem als*** momboiren van ***Gysbrecht*** en ***Margrieten Piggen,*** oyck wettige kinderen van *Godevaerts* ***Piggen,*** alle respect. kinderen, kindskinderen en erfgenamen van *Petronella Vervloet*, beloopende elcx gedeelten daeraf ter somme van 1881 f 14 s. 8 d. Brabants, minnelijck met malcanderen gedeylt (Antw. schepenreg. 1553, R.H.I).

1 juli 1577: *Dimpna Piggen*, wijlen ***Godevaertsdr.,*** „daer moeder aff was ***Johanna van Breusegem,*** met *Anthonisse Bollaert*, heuren wettige man, kwiteert ***Franchoyse van Breusegem*** wijlen ***Stevenssone wegens*** het beheer van de goederen gekomen van *Gielis* van ***Breusegem*** en Jouffr. *Cornelie* van ***Breusegem,*** oom en moeye (Schepenreg. 1577, M.N.I, 337).

Volgt ***er*** nog een van een aantal belangrijke akten, te uitvoerig om ze hier alle te kunnen aanhalen.

29 jan. 1580: „*Ghysbrecht* ***Piggen,*** Jouffr. *Cathelyne* ***Piggen*** met Janne van *Breen*, heuren wettigen manne, Jouffr. *Cornelie* ***Piggen*** met *Aerde* ***Borreman,*** heuren

16. Mededeling van Dr. A. Gielens te Antwerpen en C. de Waard te Middelburg; zie Archief onderzoek Van Nispen no. 10, brief 186, en no. 19, briefwisseling met Dr. A. Gielens te Antwerpen.

wettigen manne, elck voor hen selven ende alle in de name van ***Franchois Piggen,*** heuren broeder, dewelcke zij hierinne vervingen, de voors. ***Aerde Borremans*** noch in den name ende als curateur van ***Margriete Piggen,*** des voors. ***Ghysbrecht's*** suster, simpel ende innocent wesende, dewelcke hij hierinne vervinck, de voors. ***Jan van*** Breen noch in de name van ***Dimpna Piggen,*** huysvrouwe van ***Anthonis BoZZaert, van*** welcke hij gemachticht is bij procuratie, alle kinderen ende kindskinderen van wijlen ***Godevaert Piggen*** ende Jouffr. ***Johanna*** van *Breusegem*; ***Jan Gamel,*** oudt-schepen deser stadt, Jouffr. ***Anna Gamel,*** huysvrouwe van ***Jacques van Yewerven,*** Jouffr. ***Marie Gamel,*** oock hen sustere, met ***Jacques de Za Faille,*** heuren wettige manne, elck voor hen selven, alle de voors. comparanten noch in den name van Jouffr. ***Jacobmyne Ruts Valeriusdochter***, daer moeder af was Jouffr. ***Elisabeth Gamel,*** des voors. ***Jans*** zuster, ende *Wouteren Bolle*, heuren manne, Jouffr. ***Elisabeth Ruts,*** heur suster, ende ***Hans Puts,*** heuren wettige manne, ende de onbejaerde kinderen des voors. wijlen *Valerius Rutz,* gaven t'erve ***Peeter van Malle,*** huydevetter, ende ***Marie van den Broeck,*** eius uxori, een huys, geheeten den Haen, ende noch twee huysen daerneffens, beyde geheeten de Linde, in de Cammerstraete, gelijck wijlen *Gillis* van ***Breusegem*** ende Jouffr. ***Maria de Mera*** deselve huysingen by cope vercreghen hebben op 8 november (15)52" (1580 M.N.II, 419-421).

28 mei 1583: ***„François Piggen,*** wijlen ***Govertssone pro se, Jan van*** Breen in den name van ***Anthony Bol-Zaert,*** coopman, residerende tot Middelborch, ende Jouffr. ***Digneken Piggen,*** wijlen ***Govaertsdr.,*** sijne huysvrouwe, de voors. Jouffr. ***Digneken*** present wesende bij procuratie 21 december 1579 onder segel der stede van Middelburch, vercochten ***Aerde Borreman*** in de name van ***Margriete Piggen,*** des voors. ***François*** sustere, simpel ende innocent hun aandeel in een rente (schepenbr. 1583 M.N.I, 490).

13 febr. 1586: de erfgenamen van ***Franchois Pippen,*** o.a. ***Godevaert Franssen*** in den name als gemechtich van ***Anthonis BoZZaert*** als man en voocht van ***Dignen BoZZaert te*** Middelburg kwiteren voor ontvangst van hun aandeel in de nalatenschap van ***Franchois Piggen*** (schepenbr. 1586 K.B.I, 11).

N.B. Deze akten allen aangehaald door L. Bisschop te Antwerpen in zijn aantekeningen ten gemeentearchieve aldaar.

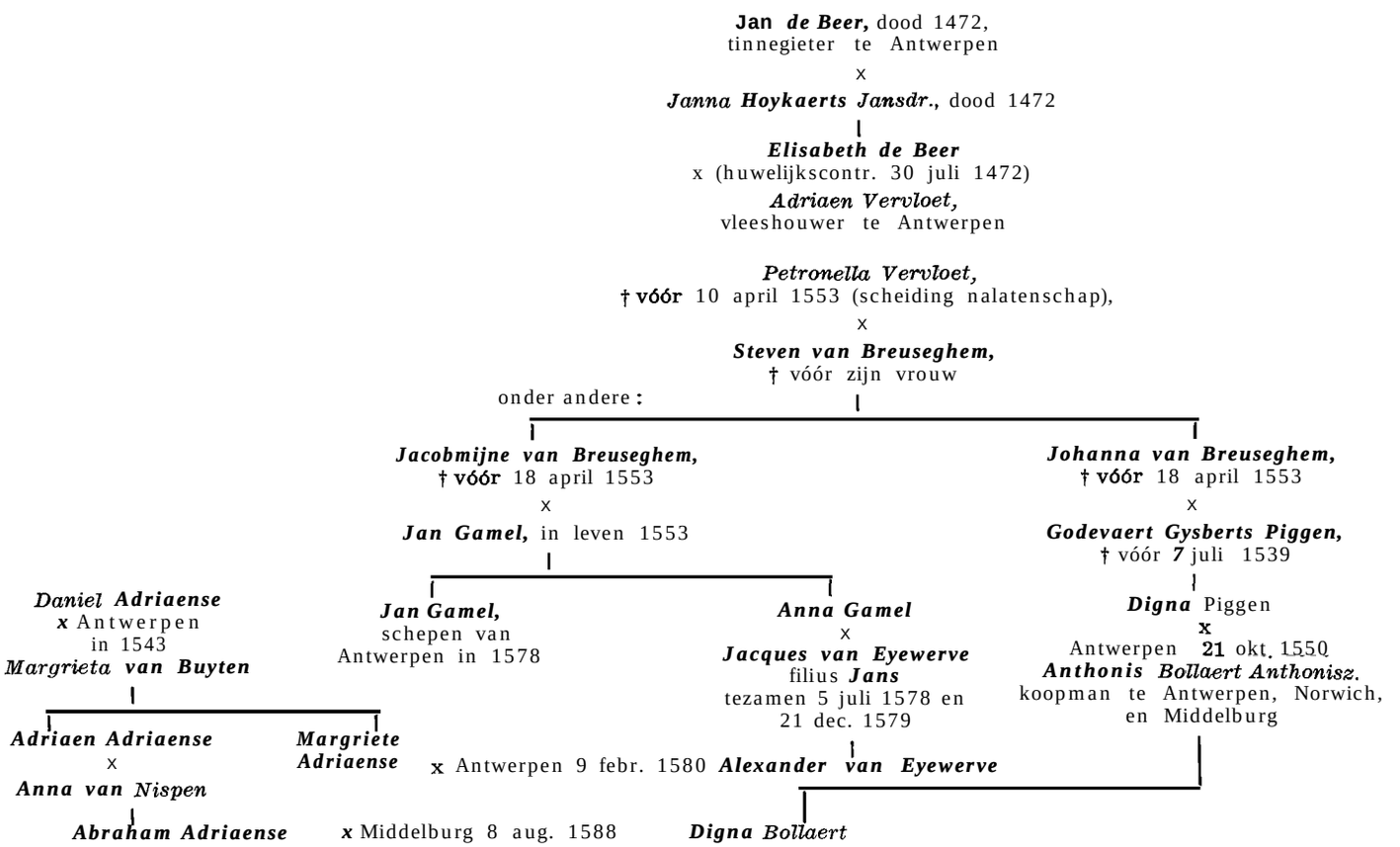

Nog nadrukkelijker zou de uitgebreide afstammingstabel kunnen zijn, die loopt over ***Gheerde van Baerle,*** man van ***Johanna van Buyten*** (zuster van *Margrieta*); het geslacht ***Van Baerle*** is door vier verschillende huwelijken met het geslacht ***Piggen*** verbonden (De Ned. Leeuw 1948, 121, 122, 124, en 126).

Uit het huwelijk van Anthonie Bollaert en Digna Piggen (volgorde onzeker):

1. *Neelken Bollaert,* blijkens het lidmatenregister van de Hervormde Kerk te Middelburg lidmaat geworden 3 nov. 1577, komende van Norwich, tr. *Claes Hillebrants* (Arch. onderzoek Van Nispen, no. 8, 12).
2. ***Maria Bollaert,*** lidmaat te Middelburg in jan. 1579, tr. ***Lenaert Sluitelink***; als diens weduwe nog bij het transport van het vaderlijk huis 4 maart 1608 (Arch. onderzoek Van Nispen, no. 8. 184).
3. ***Jacob BoZZaert;*** komende van Vlissingen, neemt hij zijn intrek bij zijn vader te Middelburg in de Stroopoort 12 aug. 1601, vermeld bij het transport van het huis in de Stroopoort 4 maart 1608; 11 april 1608 zijden lakenkoper in de Donderbusse op de Lange Delft bij de Stroopoort (Arch. onderz. Van Nispen no. 8, 4 en 10, 184).
4. ***Sara BoZZaert,*** van Norwich, lidmaat te Middelburg in 1586, tr. Middelburg 3 maart 1590 ***Guillaume de Knuyt,*** j.m. van Gent, tezamen vermeld bij het transport van het huis in de Stroopoort 4 maart 1608; 25 april 1618 wordt hij vermeld als behuwd-oom van de kinderen van Matthys Molckman.

5. *Susanna* ***Bollaert,*** ged. Antwerpen (St. Walburgis) 8 okt. 1562, † jong.
6. *Susanna Bollaert,* ged. Antwerpen (St. Walburgis) 14 nov. 1563, lidmaat te Middelburg in 1586, tr. ***Hans van der*** *Meulen,* tezamen als boven 4 maart 1608.
7. *Digna Bollaert,* ged. Antwerpen (St. Walburgis) 14 nov. 1563, † vóór 20 dec. 1599, wanneer haar weduwnaar een „paaibrief" koopt ten behoeve van zijn wezen, tr. Middelburg 7 aug. 1588 ***Abraham*** *Adriaense,* geb. Vlissingen, poorter van Middelburg, als zodanig vermeld 5 mei 1601, koopman, † Vlissingen omstreeks 1638, zn. van ***Adriaen*** *Adriaens(en)* en ***Margriete van Buyten.***

   4 maart 1608 is ***Abraham Adriaanssen,*** in huwelijk gehad hebbende *Dina* ***Bollaert,*** vader en oppermomboir van zijn onbejaarde weeskinderen, aanwezig bij het transport van het huis van haar vader ***Anthonie*** *Bol-Zaert* (arch. onderzoek Van Nispen no. 8,12 en 10,184).
8. ***Esther*** *Bollaert.* ged. Antwerpen (St. Walburnis) 25 iuni 1566, nog in leven 25 april 1618, tr. Middelburg 11 febr. 1589 *Matthys Molckman,* met attestatie komende van Utrecht 27 dec. 1587, thesaurier der stad Middelburg, testeert aldaar 31 dec. 1615, † vóór 25 april 1618.

   25 april 1618 aanvaardt ***Esther Bollaer,*** wed. ***Matthys*** *Molckman,* als moeder van drie minderjarige kinderen de voogdij; getuigen zijn daarbij Jan *Claessen* van ***Ysenhoute*** als behuwdbroeder, en *Quillaume* ***de Knuyt*** als behuwde oom van de kinderen (weesreg. 4948) (Idem Arch. onderz. Van Nispen, no. 8,12 en 10,184).

9. ***Johanna*** *Bollaert,* ***tr.*** le Jan *Hillebrants;* tr. 2e ***Lieven Adriaenssen;*** de laatste bewijst zijn kinderen het moederlijk goed op 9 jan. 1597 tot een bedrag van 1633 £ 6 sch. en 8 gr.; hij hertr. ***Maria Offmans.***

   9 juni 1605 compareren Jvr. ***Maria Offmans,*** wed. van ***Lieven Adriaenssen,*** geassisteerd met *Gijsbrecht* ***Tryssens,*** notaris, als voogd, ***Anthony*** *Bollaert* en ***Michiel Lowyssen,*** mitsgaders *Philips* ***de Schieter*** en denzelven ***Michiel*** *Lowijssen* resp. voogden van de voor- en naweezen van den voorn. ***Lieven Adriaenssen,*** en transporteren een huis en hof in de Korte Delft (Arch. onderzoek Van Nispen, no. 10,184).

   Bij het transport van het huis van ***Anthony Bollaert*** op *4* maart 1608 worden zij niet vermeld; vermoedelijk waren zij uitgekocht; daarentegen is ***Anthony*** *Bollaert* als grootvader getuige bij het huwelijk van zijn kleinzoon *Nicolaes* ***HiZZebrants*** in 1601 (trouwboek Middelburg 1601, fol. 45, doch niet verder aangeduid; zie Arch. onderzoek Van Nispen, no. 8,12b.).

Die **Familien Pies-Piso** in Leiden und Amsterdam,

von

DR. EIKE PIES und MAG. JUR. WILLIAM DOWNER.

Das alte Ritter- und Richtergeschlecht ***Pies*** stammt aus der ehemaligen Grafschaft und dem späteren Herzogtum Kleve. Stammvater dieses Geschlechtes ist *Goswin I. Pies,* der uns zum ersten Mal 1354 urkundlich begegnet [1]. Um 1290 wird er als Sohn des *Goswin Stecke* [2], der von 1278-1313 als Herr von Beeck (bei Duisburg) und Burgmann von Holten (bei Dinslaken) nachzuweisen ist, geboren sein. *Goswin Stecke de Beke* war in erster Ehe mit *Guda von Götterswick,* in zweiter Ehe mit *Mechtild von Lindenhorst,* Gräfin von Dortmund, verheiratet. *Goswin Pies* aber ging aus einer ausserehelichen Verbindung des *Goswin Stecke* mit einer Tochter des klevischen Geschlechtes *von Holth (a) usen* hervor.

Die Familie *Pies* (in den ersten beiden Generationen auch mit dem Prädikat *"van"* und *"de")* begegnet uns in den Urkunden in verschiedenen Schreibweisen: *Pise, Pyse, Pyze, Piise, Pijse, Pyesse, Piese* und *Pies.* Seit dem 16. Jahrhundert latinisierten einige Kleriker, Juristen und Ärzte ihren Namen auch zu *Piso.* Der Name wird etymologisch von dem Lateinischen pius (der Fromme) abgeleitet. Es gilt zu vermuten, dass *Goswin Pies* vor seiner Heirat mit N. *van der Heiden-Rynsch* in einem Kloster gelebt hat und bei seinem Austritt einen neuen Namen angenommen hat. Er führte das Wappen seiner Mutter, urn nicht in seinem väterlichen *Stecke*-Siegel den verräterischen Bastardfaden fiihren zu müssen. Das Wappen *Pies zeigt* in Blau drei silberne sechsstrahlige Sterne (wie das Wappen *von Holthausen)* [3].

1. Hist. Archiv der Stadt Köln HUA 2105, Urk. Perg.
2. Joost A. M. van der Loo/Eike Pies: "Die Ritter Stecke-Dynasten, Drosten, Erbmarschälle" (druckfertiges Manuskript liegt vor).
3. Eike Pies: "Geschichte der klevischen Richter Pies". Aus der Chronik der Familie Pies, 1. Band, Veröffentlichungen des Familienarchivs Pies, hrsg. von Eike Pies, Düsseldorf 1982 (fotomech. Vervielfältigung der maschinenschriftlichen Urschrift) .

Die Mitglieder der klevischen Familie *Pies,* die sich in vier Linien (Stamm Holten, Linie zu Beeck, Linie zu Uedem/Kleve und die Familien in Leiden und Amsterdam) teilten, sind vor allem als Richter und Burggrafen nachzuweisen [4]. Mit *Willem II. Pies* beginnt die enge verwandtsrhaftliche Bindung mit zahlreichen niederländischen Familien.

Filiation bis zu Willem 11. Pies.

1. *Goswin I. van Pies,* * urn 1290/95, urk. 1354, wahrscheinlich illegitimus des Ritters *Goswin Stecke de Beke* und der N. *van Holth(a)usen,* × *N. van der Heiden-Rynsch.*

11. *Johan I. Pies,* • urn 1320, † nach 1382, urk. 1340-1382, Richter zu Bevergern, Neubürger von Wesel, Besitzer einer Taberna zu Engelrading, Gemeinde Marbeck im Kreis Borken, X N.N.

111. *Johan II. Pies,* • um 1345, † nach 1406, urk. 1380-1406, Ritter, besass Güter in Holten, bei der Lütticher Fehde nach Bislich entsandt, X N.N.

IV. *Goswin II. Pies,* • urn 1375, † vor 1449, urk. 1400—1417, besass das Gut Lierich, Güterbesitz in Recklinghausen, op den Hovacker und am Cruceberg bei Meiderich (Duisburg), Richter zu Holten, X *Aleit N.,* urk. 1455.

V. *Henrich III. Pies,* * urn 1420, † vor 1485, urk. 1441-1483, Ritter, Burggraf von Loo (bei Büderich), Herr in der Wallach, Richter im Lande Dinslaken, X *Elisabeth N.,* urk. 1485-1494.

VI. *Henrich IV. Pies,* * um 1460, † vor 1531, Neubürger von Kranenburg, Aufseher der herzogl. klevischen

Stammreihen (van) Splinter und de Rode van Heeckeren und ihre verwendtschaftlichen Beziehungen zu Pies

N. Splinter, Burgmann zu Goor

Willem Splinter,
urk. 1381-1411 mit Weldam bei Goor belehnt,
× ***Margriet N.,***
als Witwe 1412 mit Weldam belehnt
(× 11. ***Andries*** van ***Heeckeren)***

Johan Splinter,
urk. 1385, † vor 1401,
Besitzer des Gutes Coenrading bei Rijssen,
× ***Margriete*** N.

Sweder de Rode van Heeckeren,
urk. 1446—1477, besass das halbe Gut zu Wemmerynck bei Lochem,
x N. van ***Thye***

Wolter Splinter,
1411 mit Weldam belehnt, † 1412

Gerrit Splinter,
urk. 1385, † 1435, belehnt mit Weldam und den Gütern Wynneking und Werensing, Burglehen von Diepenheim,
x N.N.

Wolter de Rode van Heeckeren,
urk. 1494-1520, Herr der Heest,
Gerichtsmann zu Lochem, × N. ***van Baeck***

Johan Splinter,
1435 mit Weldam belehnt
† vor 1457,
x N.N.

Henrick Splinter,
urk. 1455-1460, † vor 1499,
1457 mit Weldam belehnt,
× ***Margriet N.***

Bernd de ***Rode van Heeckeren,***
† vor 1535, Herr der Heest,
× 1. N.N., × 11. ***Catharina Ripperbant***

Gerrit Splinter zu Weldam,
urk. 1482, † 1512,
× Gostouwe van ***Senden***

(11) ***Johann de Rode van Heeckeren,***
urk. 1532-1539, Herr der Heest und von Overlaer,
× ***Adelheid Marskolf***

Wolter Splinter zu Weldam,
urk. 1512, † 1550,
X N. van ***der Woelde, gen. Peckedam,***
Erbtochter von Olydam bei Goor,
T. ***Geerts*** und der ***Anna van Hoevel tot Olydam***

Bernd de Rode' van ***Heeckeren,***
urk. 1574-1576. Herr der Heest und von Overlaer

X

Agatha ***(Aecht) Splinter,***
Miterbin von Olydam,
Witwe des ***Derck (Evert) van Saurhuis***

Johan Splinter,
urk. 1560-1570, Erbe von Olydam,
× 1. ***Agnes Snipart*** (seine Nichte),
T. ***Gerlichs*** und der ***Gaedert Splinter***
X II. 1560 Maria van Achteveld;
x 111. Gese ***Thieselinck,***
T. ***Johanns,*** wohnte 1601 als Witwe auf dem Oldenhof bei Markelo

Johanna de Rode van Heeckeren,
urk. 1600, † vor 1633
× ***Willem (Wilhelm) II. Pies,***
* um 1559, † vor 1633,
Herr des Hauses Groevelshorst (Gravenhorst) bei Uedem

(1) ***Evert van. Splint&-,***
urk. 1578 in Enschede,
X 1. N. ***van Senden;***
× II. ***Anna de Vos***
(nachfolgende Kinder aus zweiter Ehe)

Maria Margareta Pies (1600—1678), x II. Johan ***van Splinter,***
Erbfrau von Groevelshorst
× 1. ***Heinrich de la Tour;***
× III. ***Wilhelm Wrede;***
× IV. N. ***von Brandt (de*** Brande),
Obristleutnant von Rimburg

* um 1590, † um 1643,
Kapitän in spanischen Diensten unter Graf van Megen,
Witwer der ***Anna Loose***

Catharina van Splinter,
* urn 1575,
x 1. Gerard van ***Suilen;***
x 11. 17. Mai 1600
Folckart van Fritema;
× 111. ***Arnold van Boymer,***
Herr von Rimburg, † 17. Oktober 1658

(11) ***Johann Wilhelm van Splinter,***
* urn 1642, † 3. September 1703, Herr auf Groevelshorst,
× ***Ottona Judith von Oldenhoven, † 15.*** November 1698

Frederik Hendrik Joseph van ***Splinter,***
* urn **1680, † voor 1727,** Herr auf Groevelshorst (Gravenhorst) bei Uedem,
× Aarlanderveen 16. Oktober 1712 ***Clasina van Ypelaer,***
† Anfang 1743 (× 11. vor 1727 ***Lambertus van. Bam***)

Literatur:

L. A. F. H. Baron van Heeckeren. "Het geslacht de Rolde van Heeckeren" in: Heraldieke Bibliotheek, hrsg. von J. B. Rietstap, Neue Reihe, 5. Teil, S. 325-382, 's-Gravenhage 1883 — W. Wijnaendts van Resandt: "De afstamming van het tot den Nederlandschen adel behoorende geslacht van Splinter" in: Maandblad De Nederlandsche Leeuw, 1938, Sp. 481486; und 1953, Sp. 321-322 — Eike Bies: "Wickeren und Gravenhorst bei Uedem — Ein Beitrag zur niederrheinischen Hofesgeschichte", Veröffentlichung der Westdeutschen Geselischaft für Familienkunde, Neue Folge Nr. 20, Köln 1982.

Waffenkammer, klevischer Steuereinnehmer, *x N. (van Hiesfeld?)*.

VII. *Henrich V. Pies*, * urn 1485, † vor 1565, urk. 1531—1557, Bürgermeister von Kleve, Richter zu Niedermörmter, erwarb durch Heirat das klevische Lehngut Wickeren bei Uedem (belehnt 1550), *x Cafharina Scheyffart*, Erbtochter des Klever Bürgermeisters *Henrich Scheyffart* und der *Mechteld van Loe auf Groesbeeck*.

VIII. *Derik I. Pies*, * urn 1510, † urn 1553, 1550 Neubürger von Kranenburg, *X N.N.*

1x. *Henrich VI. Pies*, * urn 1535, Burger und Rentmeister von Wesel, klevischer Feldrentmeister, 1579 Neubürger von Kranenburg, † 14. September 1587 an der Pest in Duisburg, *X Margareta van der Horst*, Tochter *Willems*, Bürgemeister zu Kranenburg.

X. *Willem II. Pies*, * urn 1559, † vor 1633, besass das Haus Groevelshorst (Gravenhorst) bei Uedem und das Webersgut bei Kranenburg, *X* urn 1579 *Johanna de Rode van Heeckeren*, urk. 1600, † vor 1633.

Willem II. Pies wird zusammen mit seiner Ehefrau 1605 erwähnt. Am 17. März 1608 erschien er zusammen mit seiner Schwester *Joanna* und seinem Schwager *Johann van Boel1 (Boelen)*, dem Mann seiner Schwester *Catharina*, für seinen Bruder *Henrich VII. Pies*, Dr. jur. am klevischen Hofgericht (*x Alba Violante van Virneburg*) vor dem Notar in Kleve wegen einer Gerichtssache gegen die Erben des verstorbenen *Dietrich von Bronckhorst-Batenburg* zu Anholt. Die Streitsache wegen des Webersgutes bei Kranenburg wurde am 8. Juni 1608 vom Reichskammergericht in Speyer in dritter und letzter Instanz zu Gunsten der *Piese* entschieden [5].

Den Namen der Frau von *Willem II. Pies* hat bereits eine Publikation des Jahres 1883 genannt [6]: 1605 wird *Johanna de Rode van Heeckeren* zusammen mit ihrem Mann *Willem Pies* erwähnt. In einer Urkunde vom 18. Dezember 1600 aus dem Archiv in Zutphen wird sie als eheliche Tochter von *"Berent de Rhode van Hekeren, Agatha Splinters* zijn huisfrouw" bezeichnet. 1633 ist das Ehepaar bereits verstorben.

XI. Aus der Ehe des *Willem Pies* mit *Johanna de Rode van Heeckeren* ging u.a. auch der Sohn *Harmen III. Pies* (*Piso*) hervor. Er wurde 1580 [7] wahrscheinlich auf dem elterlichen Gut Groevelshorst bei Uedem geboren. Nach katholischem Ritus getauft, besuchte er später in Kleve die Lateinschule, urn einmal ein Studium aufnehmen zu können. In Kleve lernte er vermutlich auch seine erste Frau kennen, 'deren Namen wir bisher nicht ermitteln konnten. Aus dieser, urn 1605 geschlossenen Ehe stammte ein Sohn, der urn 1606 geborene *Diedrich (Diederich) Pies*, nach katholischem Ritus' getauft auf den Namen seines Ur-Urgrossvaters *Derik I. Pies* (dessen gleichnamiger Sohn *Derik II. Pies*, urk. 1550-1592, *x N.N.*, war Richter in der Duffel). *Diedrich Pies* nahm als Kaiserlicher

4. Vgl. auch Eike Pies: "Chronik der Familie Pies — Richter und Knochenflicker", Ratingen-Kastellaun-Düsseldorf 1972.
5. HSta.A. Düsseldorf, Reichskammergericht Cleve, P Nr. 519 (1823).
6. L. A. F. H. Baron van Heeckeren. "Het geslacht de Rode van Heeckeren" in: Heraldieke Bibliotheek, hrsg. von J. B. Rietstap, Neue Reihe, 5. Teil, S. 325-382; für die Reihe van Splinter vgl. auch Nederland's Adelsboek 1951.

Regimentsfeldscher und Chirurgus auf katholischer Seite am Dreissigjährigen Krieg teil und wurde Stammvater der noch heute in Deutschland blühenden (Ärzte-) familie *Pies* [8]. *Diedrichs* Mutter starb wohl im Wochenbett. Vater *Harmen* gab das Kind in die Obhut seiner Eltern, wo es von *Harmens* jüngster Schwester *Maria Margareta* betreut wurde. Der Witwer *Harmen Pies* aber reiste nach Leiden, wo er sich am 6. Mai 1607 als Medizinstudent an der berühmten Universität immatrikulierte [9]. In zweiter Ehe heiratete er urn 1608 *Cornelia van Liesvelt* [10]. Diese Heirat mit einer Protestantin und sein Vorhaben, in den protestantischen Niederlanden zu bleiben, führten wohl zu *Harmens* Konfessionswechsel. Der Kontakt zu den katholischen Verwandten in Kleve und zu seinem Sohn aus erster Ehe brach ab.

Harmen und seine zweite Frau *Cornelia* liessen sich in Leiden nieder. Um 1609/10 wurde dem Ehepaar das erste Kind geboren, die Tochter *Adriana*. 1611 folgte der älteste Sohn aus dieser Ehe, *Willem*, der nach seinem Grossvater väterlicherseits genannt wurde. Nach dem Leidener Steuerregister aus dem Jahre 1622 wohnte die Familie in einem Haus an der Ostseite des Rapenburgs, und zwar *Hermanus Pies* und seine Frau *Cornelia* sowie deren Kinder *Adriaentgen* (*Adriana*), *Willem*. *Marytgen (Maria)*, *Henric* und *Hermanus* [11].

Harmen Pies schloss sein Medizinstudium nicht ab. Am 14. Oktober 1617 wird er als "hospes" an der Universität genannt: *"Petrus Vlackius* Amstelodamensis annorum 20 studiosus iuris apud *Hermannum Pisonem* citharoedum" [12] (citharoedus = der sich auf der Zither begleitende Sänger). Im Jahre 1621 wird er als *"Herman Pys* luytenist" [13] (luytenist = Lautenspieler) im Viertel Over 't Hoff am Rapenburg erwähnt.

Nach dem Tod von *Jan Jansz. van Sonnevelt*, Organist an der Hooglandse Kerk in Leiden, der am 9. November 1624 beerdigt wurde, beschloss am 14. November 1624 das Kollegium "van den gerechte" (das heisst die vier Bürgermeister und die acht Schöffen), dass *Harman Pys* auf Probe "op d'organen" der Hooglandse Kerk spielen solle [14]. Er bekam noch kein Gehalt und erhielt seine feste Anstellung erst am 17. Januar

7. Das Geburtsdatum geht aus seiner Immatrikulation an der Universität Leiden hervor: vgl. Anm. 9.
8. Walid Naal: "Arzt und ärztliche Versorgung auf dem Hunsrück seit dem 30iährinen Krieg. beispielhaft dargestellt an der Familie Pies", med. Diss. Düsseldorf 1979.
9. Universitätsbibliothek Leiden, volumen inscriptionum 1, S. 230.
10. Der in Delft nachzuweisende Unterschulze *Dielof Adriaensz. van Liesvelt* könnte ihr Vater (zumindest ein naher Verwandter) gewesen sein. Die älteste Tochter des Ehepaares *Piso-van Liesvelt* wurde auf den Namen *Adriana* getauft (nach ihrem Grossvater mütterlicherseits ?), während der älteste Sohn auf den Namen *Willem* (nach seinem Grossvater väterlicherseits) getauft wurde.
11. Gemeentearchief Leiden, Viertel Over 't Hoff, fol. 97 verso.
12. Universitätsbibliothek Leiden, vol. inscr. I, S. 360.
13. Gemeentearchief Leiden. Steuerrolle "van de dubbele duizendste penning". Leider gibt A. J. Servaas van Rooyen im Algemeen Nederlandsch Familieblad. XIIe jaargang, 1895, S. 42, keine Quelle für seine beiden Funde, *Harmen Piso* betreffend, aus den Jahren 1621 und 1624.
14. Gemeentearchief Leiden, burgemeesters en gerechts dagboek A, fol. 188 verso.

1625 mit einem Gehalt von jährlich ƒ 350, und zwar ƒ 175 von der Stadt und ƒ 175 von den Kirchenvorstehern [15]. Später bat *Harmen Pies* urn Beförderung, weil "hij is belast met een huys vol kinderen die hij geerne voort in eeren soude willen optrecken". Am 18. April 1630 erhielt er eine Gehaltserhöhung von 75 Gulden, 43,75 von der Stadt und 31,25 von den Kirchenvorstehern[16]. Eine weitere Erhöhung erfolgte am 27. Januar 1633 urn nochmals ƒ 75 ganz zu Lasten der Stadt [17]. Inzwischen wurden seine Dienstpflichten erweitert, wodurch ihm weniger Zeit blieb, Lshrlinge auszubilden. Sonntags sollte er vier Mal und in der Woche noch einmal vier Mal spielen. Deshalb wurde am 26. Juni 1636 sein Gehalt bis auf ƒ 600 jährlich erhöht, ƒ 300 zu Lasten der Stadt und ƒ 300 zu Lasten der Kirche [18]. Wegen der Einführung der Sonntagabendgottesdienste wurde schliesslich seine Besoldung am 10. Februar 1639 auf ƒ 650 festgesetzt [19].

1643, bei der Heirat von *Harmens* Tochter *Maria* mit *Willem van Leeuwen,* wohnte die Familie *Pies* im Nieuwsteeg. Hier starb *Harmen* und wurde am 22. Juli 1645 in der Hooglandse Kerk begraben [20]. Seinen genauen Todestag erfahren wir aus einem Gesuch seiner Witwe *Cornelia van Liesvelt* an das "Gerecht", worin sie erklärt, dass ihr Mann "m (eeste) r *Hermanus Pieso"* am 18. Juli 1645 gestorben sei und urn Bezahlung des Gehalts für das ganze dritte Vierteljahr 1645 bittet. Das Gesuch wurde am 5. Oktober 1645 bewilligt [21].

Cornelia van Liesvelt zog später in ein anderes Haus an der Steenschuur. Sie starb am 20. September 1663 und wurde ebenfalls in der Hooglandse Kerk beigesetzt [22].

über die Häuser in Leiden, in denen *Harmen Pies* (*Piso*) und seine Frau gewohnt haben, konnte folgendes ermittelt werden [23]:

— Ostseite des Rapenburg, heutige Nr. 44.
Dieses Haus war ein Mietshaus und gehörte nicht *Harmen Pies*. Die Familie wohnte dort nachweislich mindestens von 1622 bis 1634. Breite des Hauses: 5,01 m.

— Ostseite des Nieuwsteeg, heutige Nr. 12.
Harmen kaufte dieses Haus im Jahre 1634 für ƒ 3.400. Laut Grundbucheintrag vom Jahre 1601 war die Breite 1 roede 10 voet 6 duim, also 7.06 m (1 roede = 3.767 m, 1 voet = 0,314 m, 1 duim = 0,026 m; 1 roede = 12 voet, 1 voet = 12 duim), doch nach heutiger Aufmessung beträgt das Breitenmass nur 5,43 m. Im "stratenboek" von Salomon Davidsz. van Dulmanhorst und Jan Pietersz. Dou (etwa 1590) findet man die Angabe: 1 roede 5 voet 6 duim (also 5,49 m), was sehr gut mit der heutigen Aufmessung übereinstimmt. Es ist anzunehmen, dass man bei der Messung im Jahre 1601 einen Fehler gemacht hat. Die Übertragung des Hauses durch zwei Schöffen fand am 8, Mai 1634 statt. Der Käufer wird genannt als "meester *Hermannus Pyes* organist". *Harmens* Witwe *Cornelia* verkaufte das Haus am 12. Juli 1650 für ƒ 4.600 an den Notar Cornelis van Scharpenbrant.

— Ostseite des Nieuwsteeg, heutige Nummer 10.
Im Jahre 1641 kaufte *Harmen Pies* auch das nördliche Nachbarhaus für 2.132 Gulden 16 stuiver 10 penning. Die Übertragung fand am 10. April 1641 statt. Breite des Hauses im Jahre 1601: 1 roede 3 voet 6 duim = 4.87 m (nach der heutigen Aufmessung 4,91 m). *Harmens* Witwe *Cornelia* verkaufte am ll. Juni 1648 das Haus für 2.500 Gulden.

15. Gemeentearchief Leiden, stads dienaars aanneemboek A, fol. 56 verso.
16. Idem, fol. 72 verso.
17. Idem, fol. 110 verso.
18. Idem, fol. 173 verso.
19. Idem. fol. 189 verso.
20. Gemeentearchief Leiden, begr.-reg. 8, fol. 330, Nr. 17.
21. Gemeentearchief Leiden, Gerechtsdagboek X, fol. 233.
22. Gemeentearchief Leiden,' begr.-reg. 11, fol. 184 verso, Nr. 9.
23. über die Häuser im Nieuwesteeg: Grundbuch 1601, für beide Häuser fol. 169 verso (oud-belastingboek) ; Grundbuch urn 1640 — urn 1812 für das Viertel Sevenhuysen, fol. 53 (Nieuwsteeg 12) und 53 verso (Nieuwsteeg 10). Register der Eigentumsübertragungen (waarboek) 3 H, fol. 70, 8. Mai 1634 (Nieuwsteeg 12) ; 3 P. fol. 354 verso, 10. April 1641 (Nieuwsteeg 10) ; 4 A, fol. 311, 12. Juli 1650 (Nieuwsteeg 12).

Die Nachkommen des Harmen Pies (Piso) und der Cornelia van Liesvelt.

XII. 1. *Adriana Piso,* * urn 1609/10 in Leiden, begr. 20. Juli 1637 in der St. Pieterskerk in Leiden. Der Begräbniseintrag nennt nicht ausdrücklich ihren

Unbekannter Kiinstler, urn 1633. öl auf Kupfer, 45 x 35 mm.
Der junge Arzt Dr. med. Willem Piso (X11. 2, 1611-1678).
Abb. 1. Privatbesitz.

Signiert und datiert Jan de Baen, 1662. Leinwand, 55 x 43,5 cm.

Dr. med. Willem Piso (X11. 2, 1611-1678).

Abb. 2. Privatbesitz.

Namen. Hier heisst es lediglich: "een dochter van *Harmanis Pies* in de Nieuwsteech" [24].

2. *Willem Piso*,* 1611 in Leiden, †um den 24.11.1678 in Amsterdam, begr. 28.11.1678 in der Westerkerk. *Willem* Piso heiratete am 1.9.1648 in der Oude Kerk zu Amsterdam (Aufgebot in Amsterdam am 30.7.1648, in Leiden am 1.8.1648) *Constantia Spranger*, getauft am 18.12.1616 in Amsterdam in der Oude Kerk, begr. 27.2.1692 in de Westerkerk zu Amsterdam, Tochter von *Gommer Spranger* und *Maria de Pickere* [25].

Am 25. Februar 1623 wurde der zwölfjährige Knabe *Willem Piso* an der Universität Leiden eingeschrieben: "Wilhelmus *Piso* Leydensis annorum 12 quarta classis auditur apud Lettingium, habitans apud parentes op het Rapenborch" [26]. *Willem* studierte also noch nicht, sondern war Schüler der

24. Gemeentearchief Leiden, begr.-reg. 8, fol. 30.
25. Eike Pies: "Willem Piso (1611-1678) — Begründer der kolonialen Medizin und Leibarzt des Grafen Johann Moritz von Nassau-Siegen in Brasilien — Eine Biographie" interma-orb Verlagsgruppe GmbH, Düsseldorf 1981 (mit ausftibrlichen bibliographischen Angaben); Gemeentearchief Amsterdam, Trauungsregister der Oude Kerk (1648), begr.-reg. der Westerkerk (1678 und 1692).
26. Universitätsbibliothek Leiden, vol. inscr. II, S. 114.

Paulus Lesire zugeschrieben. ölgemälde.

Constantia Piso, geb. Spranger (X11. 2, 1616-1692).

Abb. 3. Privatbesitz.

Lateinschule unter dem Rektor Jacob Letting (Jacobus Lettingius). Väter schrieben zu dieser Zeit häufig ihre Söhne als Lateinschüler an der Universität ein in der Hoffnung, dass diese später ein Studium aufnehmen würden. Ausserdem genoss der an der Universität eingeschriebene Sohn Steuerfreiheit von Wein und Bier. Bald wurde keine Fakultät erwähnt, bald die philologische, weil *Willem* hauptsächlich Latein und Griechisch lernte. Es ist aber anzunehmen, dass er unter den Medizinprofessoren Ewald Schrevelius und Otto van Heurne, dem Begründer des klinischen Unterrichts, Vorlesungen in Leiden hörte. Auf Anraten von Professor Caspar van Baerle, der selbst in Caen/Frankreich zum Doktor der Medizin promoviert worden war, aber in Leiden Philosophie lehrte, ging *Willem Piso* an die Universität Caen in der Normandie und wurde dort am 4. Juli 1633 zum Dr. med. promoviert. Aus dieser Zeit stammt sein Porträt von einem unbekannten Künstler.

Nach seiner Rückkehr in die Niederlande eröffnete Dr. *Willem Piso* eine Arztpraxis in Amsterdam. Auf Empfehlung seines väterlichen Freundes Caspar van Baerle (Barlaeus, 1584—1648), der inzwischen als Professor an das berühmte Athenaeum Illustre nach Amsterdam berufen worden war, wurde *Piso* Mitglied im Muiderkring.

Ahnen der Constantia Spranger

Joseph de Pickere x *Maria Pruyn*

Thibaut de Pickere, * 1559 **Antwerpen,** begr. **5. August 1600 Amsterdam,** Kaufmann, kam 1584 nach Amsterdam, 1599 Diakon der Nederd. Reform. Kirche, wohnte 1600 auf dem O.Z. Voorburgwal

X

Margaretha van der Bruggen, **Witwe des** *Jeronimus Coymanns* (1550-1583) ; die **Hochzeit fand** in Amsterdam **statt**

***Gommer Spranger*, * 1577** Antwerpen, † 1640 Amsterdam, Kaufmann, wohnte 1613 in der Bantamstraat, danach auf dem O.Z. Voorburgwal "in den Lupart"

X

***Maria de Pickere*, * 1595** Amsterdam, **begr.** 23. Deeember 1616 Nieuwe Zijds Kapel in Amsterdam. Die **Hochzeit fand** am 17. September 1613 in Amsterdam statt

Constantia Spranger, **get.** 18. **Dezember 1616 Oude Kerk, Amsterdam, begr. 27. Februar 1692 Westerkerk,** Amsterdam,
X 1. September 1648 Oude Kerk Amsterdam, *Willem Piso*,
* 1611 Leiden, begr. 28. November 1678 Westerkerk, Amsterdam, Dr. med., Leibarzt des Grafen Johann Moritz von Nassau-Siegen in Brasilien und Begründer der **Tropenmedizin**

Literatur:

J. E. Elias: "De Vroedschap van Amsterdam 1578—1795", Bd. 1 Haarlem 1903, Bd. 2 Haarlem 1905 — Eike Pies: "Willem Piso (1611—1678)", Düsseldorf 1981.

Im Herbst 1637 ernannten die Herren XIX als Direktoren der West-Indischen Compagnie (W.I.C.) nach dem Tode des Dr. med. Wilhelm van Milaenen in Brasilien den Dr. med. ***Willem Piso*** zum neuen Leibarzt ihres brasilianischen Gouverneurs, des Grafen Johann Moritz von Nassau-Siegen. *Piso* segelte am 1. Januar 1638 von Texel zusammen mit seinen beiden Mitarboitern, dem berühmten Naturforscher Georg Marggraf (1610-1644) und dem Arzt Heinrich Cralitz, nach Brasilien ab.

Der Dichter Joost van den Vondel schrieb anlässlich der Abreise *Pisos* auf diesen ein Abschiedsgedicht. Als zweitböchster Beamter in Brasilien wurde *Piso* zum Direktor des Medizinalwesens ernannt und wohnte im Palast Vrijburg, wo er an der Tafel des Grafen sass. 1639 schickte er der Universität Leiden einige brasilianische "Merckwürdigkeiten". 1640 wurde *Piso* Mitglied des Justizrates in Recife.

Nachdem Graf Johann Moritz nach wiederholtem eigenen Ersuchen seine Entlassung von der W.I.C. erhalten hatte, segelte er am 22. Mai 1644 zusammen mit seinem Leibarzt und einem grossen Gefolge aus dem Hafen Recife bei Moritzstadt in Brasilien ab und landete im Juli des gleichen Jahres in Texel. *Piso* blieb weiterhin Leibarzt von Johann Moritz und zog mit diesem ins Feldlager. Im Dezember 1644 erhielt er Urlaub und reiste zu seinen Eltern nach Leiden. Am 4. März schrieb er sich erneut an der dortigen Universität ein: "*Guilelmus Piso* doctor medicinae inserviens illustrissimo comiti Mauritio habitans apud patrem *Hermannum* est iterum inscriptus annorum 34" [27]. *Piso* benutzte diese Zeit, um sein Manuskript an der "Historia Naturalis Brasiliae" zu beenden. Der Prunkband erschien 1648 in Leiden und Amsterdam.

Nach dem Tod seines Vaters Harmen reiste *Willem Piso* Ende Juli/Anfang August 1645 ins Feldlager nach Wesel zurück und behandelte auch den Prinzen Wilhelm von Oranien. Nachdem Dr. *Piso* am 5. August 1647 mit dem klevischen Lehn-(Erb)Gut Wickeren bei Uedem [28] belehnt worden war, kam er im Sommer 1647 nach seiner Entlassung aus den Diensten von Johann Moritz nach Amsterdam zurück, wo er sich ein Haus an der Keizersgracht nahe des Westermarktes kaufte (oder neu erbaute?) . Hier eröffnete er seine Praxis. Zu seinen zahlreichen Patienten gehörte u.a. der berühmte Anatom Nicolaas Tulp (1593-1674). Er behandelte aber auch weiterhin den inzwischen zum Statthalter des brandenburgischen Kurfürsten nach Kleve berufenen und 1652 durch Kaiser Ferdinand III. von Habsburg in den Fürstenstand erhobenen Johann Moritz von Nassau-Siegen, mit dem er Zeit seines Lebens in enger Verbindung bleiben sollte.

1648 heiratete *Willem Piso* in Amsterdam *Constantia Spranger*. Mit ihr hatte er einen Sohn und zwei Töchter, von denen aber nur die Tochter *Maria* das heiratsfähige Alter erreichte. 1650 hielt sich *Piso* in Stockholm am Hofe der Königin Christine auf. Am ll. Februar 1650 erhielt er von seinem Freund Dr. Johann van Wullen, einem der Leibärzte der schwedischen Königin, einen ärztlichen Geheimbericht über die letzten Tage und den Tod des berühmten französischen Philosophen René

27. Idem, IV, S. 5.

28. Eike Pies: "Wickeren und Gravenhorst bei Uedem — Ein Beitrag zur niederrheinischen Hofesgeschichte", Veröffentlichung der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, Neue Folge Nr. 20, Köln 1982.

Zugeschrieben an Nicolaes Maes. Gemälde.
Cornelis Munter
(X111. 2, 1652-1708).
Abb. 4. Privatbesitz.

Descartes zugeschickt, der den Verdacht erhärtet, dass Cartesius ermordet worden ist [29].

1655 wurde *Willem Piso* Inspector der medizinischen Schule in Amsterdam und von 1657-1666 Dekan des Collegium medicum in Nachfolge des Nicolaas Tulp. In dieses hohe Amt wurde er noch einmal 1669 gewählt.

1658 erschien in Amsterdam als Neuauflage der "Historia Naturalis Brasiliae" die iiberarbeitete Ausgabe "De Indiae utriusque" unter dem Namen *Pisos*. Von nun an wirkte er als Agent des Fürsten Johann Moritz in den Niederlanden neben seiner ärztlichen Tätigkeit. Die weibliche Erbfolge für das "Mannlehn" Wickeren wurde ihm am 12. Juli 1659 gestattet. 1660 erschien in Kleve Caspar van Baerles lateinische Buch-Neuausgabe "Rerum per octennium in Brasilia" mit vier Traktaten *Pisos*, der 1662 von Jan de Baen gemalt wurde. Der Briefwechsel *Pisos* mit dem Fürsten Johann Moritz aus den Jahren 1672-1677 [30] wird heute im Koninklijk Huisarchief aufbewahrt [31].

29. Eike Pies: "Der Mordfall René Descartes", erscheint in: Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, 2. Heft 1983: Faksimileabdruck des Arztberichts bei Eike Pies: "Willem Piso (1611—1678)", Düsseldorf 1981.
30. Eike Pies: "Die Korrespondenz von Dr. Willem Piso aus den Jahren 1645-16'77 als zeitgenössische Quelle" (erscheint 1983 als Bd. 4 der Reihe "Aus der Chronik der Familie Pies").
31. Koninklijk Huisarchief Den Haag, inv. IV 1463.

Zugeschrieben an Nicolaes Maes. Gemälde.
Maria Munter, geb. Piso
(XIII. 2, 1650-1729)
Abb. 5. Privatbesitz.

Das Vermögen *Pisos* wurde im Jahre 1674 auf ƒ 130.000 geschätzt. Am 28. November 1678 wurde der Begründer der Tropenmedizin in der Westerkerk zu Amsterdam, in der auch Rembrandt beerdigt wurde, beigesetzt. Der genaue Begräbnisplatz geht aus dem Eintrag für seine Witwe *Consfanfia Spranger* hervor, die am 27. Februar 1692 in der Westerkerk bei ihrem Mann beerdigt wurde: "m 46" (middelperk 46) im Mittelfach des Kirchenbodens mit der Nummer 46. Wie Dr. W. J. van Hoboken, Archivar der Gemeinde Amsterdam, mitteilt, enthält das Archiv der Westerkerk ausser den Begräbnisbüchern auch die sogenannten Grabbücher, in denen die Namen der Eigner vermerkt sind. Das Grab "m 46" gehörte *Gommer Spanger, Consfanfias* Vater, der es am 13. Oktober 1636 angekauft hatte [32].

XIII. 1. *Hermanus Piso*, Sohn *Willems* und der *Consfanfia Spranger*, get. 27. Juli 1649 Oude Kerk, Amsterdam: Taufzeugen: *Cornelia Piso* (die Grossmutter) und *Mattheus Spranger* (Onkel); begr. 4. September 1658 Westerkerk, Amsterdam [33].

32. Arch. der ref. Gem. van Amsterdam, Westerkerk, fol. 33, pag. 60 verso.
33. Gemeentearchief Amsterdam, Taufbuch Oude Kerk, Begräbnisbuch Westerkerk.

Die Familie Munter zu Amsterdam und die Vererbung des klevischen Lehngutes Wickeren bei Uedem

Jan. *Munter* aus Harlingen — ***Thomas Thomasz. van Tongerloo*** × ***Geertruyd de Vreede***

Jan Jansz. Munter, * 15'70 Harlingen, begr. ***4.*** September 1617 Nieuwe Kerk Amsterdam, Kaufmann und Reeder in der Warmoesstraat, 1599 auf dem Singel, 1617 auf der Herengracht × Sara van. *Tongerloo,* * 1578 Amsterdam, † ll. April 1642 Amsterdam; Aufgebot: 17. Mai 1596

Jan *Cornelisz.* ***Geelvinck*** × ***Aecht de Vlaming van. Outshoorn***

Joan Munter, * 26. Februar 1611 Amsterdam, † 9. März 1685 daselbst, Kaufmann, Bürgermeister von Amsterdam, Verwaltungsrat der O.I.C. Beaitzer des Gutes Duynvliet bei Bloemendaal × 16. April 1630 Amsterdam ***Margaretha Geelvinck,*** * 23. Juli 1612 Amsterdam, † 22. Juli 1672 Amsterdam

*Cornelis Munter.** 1. November 1652 Amsterdam, † 8. November 1708 dasselbst, Stadtadvokat und Bürgermeister von Amsterdam, Verwaltungsrat der W.I.C., durch Heirat Herr des Gutes Wickeren bei Uedem (1689 zuerst **belehnt)**, × 17. Oktober 1679 Amsterdam mit ***Maria Piso Willems*** Tochter, get. 1. Dezember 1650 Nieuwe Kerk in Amsterdam. begr. 25. März 1729 Westerkerk in Amsterdam, Erbtochter von Wickeren bei Uedem

Wilhelm Munter (1682—1759), Rat, Commissarius, Schöffe und Bürgermeister von Amsterdam, Rat der Admiralität, Chartermeister der Stadt und Kapitän der Bürgerschaft, Erbe voa Wickeren, × 1. 1712 ***Catharina Pels (1687-1736)*** ; × 11. 1739 ***Catharina Cornelia Backer (1688-1758)***

(I) *Andries Munter* (1714—1771) Commissarius, Schöffe von Amsterdam, Deputierter des Rechnungshofes von Holland, Direktor der Gesellschaft von Surinam, Vorsteher des St. Pieters-Krankenhauses, Forstmeister der Stadt, wurde am ll. Oktober 1763 mit Wickeren belehnt, × 1. ***Margaretha Johanna Bors van Waveren (1722-1752);*** × 11. 1754 ***Anna*** *Maria du Peyrou* (1726-1759)

(1) *Gerard Munter* (1745—1806) Commissarius und Schöffe von Amsterdam, Direktor der Gesellschaft von Surinam, Postmeister des Antwerpener Postcomptoirs, Kirchenmeister der Nieuwe Kerk, am 21. September 1772 mit dem Gut Wickeren belehnt, × 1773 Sara *Petronella Graswinckel* (1754-1797). Gerard *Munter* verkaufte das sogenannte "Pisenlehn" nach Auflassung der klevischen Lehnkammer am 22. Januar 1781 an Johann Franz Fonck, Kaufmann zu Gooh.

Làteratur:

J. E. Elias: "De Vroedschap van Amsterdam 1578—1795", Bd. 1 Haarlem 1903, Ed. 2 Haarlem 1905 — Eike Pies: "Wickeren und Gravenhorst bei Uedem — Ein Beitrag zur niederrheinischen Hofesgeschichte", Veröffentlichung der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, Neae Folge Nr. 20, Köln 1982.

2. *Maria Piso,* Tochter *Willems* und der ***Constantia Spranger, get.*** ll. Dezember 1650 Nieuwe Kerk, Amsterdam; Taufzeugen: *Constantia Coijmans* und *Hieronymus Raus;* begr. 25. März 1729 Westerkerk, Amsterdam; Erbtochter des Lehngutes Wickeren bei Uedem, × 17. Oktober 1679 in Amsterdam *Cornelis Munter,* Stadtadvokat und Biirgermeister von Amsterdam, * 1. November 1652, † 8. November 1708 Amsterdam [34]. Er wohnte in der Herengracht, erst über den Korsjesteeg, danach (1689) bei der Hartenstraat, sodann in dem "Huis van Bartolotti". Im Jahre 1698 verlegte er seinen Wohnsitz nach dem Singel und im Jahre 1701 in die Keizersgracht, südlich der Wolvenstraat (in das Haus seines verstorbenen Schwiegervaters *Willem Pis0* ?). *Cornelis Munter* wurde am 21. November 1689 für seine Ehefrau *Maria Piso* mit dem klevischen Lehngut Wickeren bei Uedem belehnt.

3. *Cornelia Catharina Piso,* Tochter *Willems* und der *Constantia Spranger,* get. *3.* September 1659 Nieuwe Kerk, Amsterdam: Taufzeugen: *Matheus Spranger* und *Catrina Spranger;* begr. 1. März 1669 Westerkerk, Amsterdam [35].

x11. 3. *Maria Piso,* Tochter *Harmens* und der *Cornelia van Liesvelt,* * urn 1615 Leiden, begr. Anfang Juni

34. Gemeentearchief Amsterdam, Taufbuch Nieuwe Kerk, Begräbnisbuch Westerkerk.

35. Idem.

1681 Hooglandse Kerk, Leiden, x 1. 11. August 1643 Hooglandse Kerk, Leiden, *Willem van Leeuwen*, * 1620 Leiden, † vor Juli 1662, Notar in Leiden 1644-1650, Sohn des Notars *Pieter Dircxz. van Leeuwen* und dessen zweiter Frau *Maria Willemsdochter van Duyckenburch;* x II. 18. Juli 1662 Zoeterwoude bei Leiden, *Melchior van Hersbeeck* [36], * Amsterdam, begr. Oktober 1669 Hooglandse Kerk, Leiden, Kaufmann [37].
Die Familie *van Leeuwen* wohnte im Nieuwsteeg, fast gegenüber der Familie *Pies*. *Melchior van Hersbeeck* wohnte an der Steenschuur in Leiden, wo auch seine Witwe *Maria Piso* starb. Diese legte ihr Testament vor dem Notar Abraham Verhagen am 14. Juni 1680 nieder. Zu Testamentsvollstreckern und Vormündern ihrer minderjährigen Kinder und Erben ernannte sie *Johan van Vesanevelt*, Schulzen von Leiden, *Cornelis Munter*, Stadtsekretär von Amsterdam (den Mann ihrer Nichte *Maria Piso*), und Dr. *Hendrick van der Linde*, Arzt. Das Archiv des Notars ist verlorengegangen. Wir kennen nur einen Auszug im Archiv der Waisenkammer vom 22. Juli 1681 [38]. *Maria Piso* wohnte schon im Juni 1662 an der Steenschuur.

4. *Henric Piso*, Sohn *Harmens* und der *Cornelia van Liesvelt*, begr. 19. Oktober 1624 St. Pieterskerk, Leiden. Im Begräbniseintrag heisst es "een kint van *Harmen Pies op* het Rapenburch" [39].

5. *Harmen Piso*, Sohn *Hatmens* und der *Cornelia van Liesvelt*, get. 17. September 1621 Pieterskerk, Leiden, begr. 15. Oktober 1653 Hooglandse Kerk, Leiden, x (Aufgebot vom 23. Februar 1647) urn 10. März 1647 in Oegstgeest bei Leiden, *Magdalena d'Oude* oder *Doude*, * vor 1621 Leiden, begr. in der Woche vom 15.—21. Oktober 1669 Hooglandse Kerk, Leiden, Tochter von *Laurens d'Oude* oder *Doude* und der *Barsabe Baelje*, (x II. urn 16. März 1659 Wassenaar bei Leiden (Aufgebot: Leiden 26. Februar 1659) *Matthias Benningh*, Rechtsanwalt, Witwer der *Cornelia van Oyen*, begr. in der Woche vom 7.-13. Januar 1670 Hooglandse Kerk, Leiden) [40].
Wie wir aus einem Zeugnis vom 16. Juli 1650 vor zwei Schöffen erfahren [41], war *Harmen Piso* Weinhändler in Leiden. Auch er war Schüler der Lateinschule gewesen und war am 30. April 1633 an der Universität eingeschrieben worden: "*Hermannus Piso* Leydensis annorum 12 apud parentem degit sub disciplina rectoris scholae" [42]. Eine zweite Einschreibung erfolgte am 28. August 1645 "*Hermannus Piso* studiosus eloquentiae annorum 23 habitans apud matrem viduam in de Nieuwestege" [43]. Offensichtlich war sein Studium nicht ganz umsonst gewesen, denn Beredsamkeit brauchte er wohl als Weinhändler ! Bei seinem Aufgebot wohnte er im Nieuwsteeg (offenbar bei seiner Mutter), in den Jahren 1649 und 1650 aber an der Steenschuur (bei der Beerdigung seiner beiden Töchter), wo er auch gestorben ist. Seine Witwe wohnte 1659 in der Breestraat in Leiden.

x111. 1. *Cornelia Piso*, Tochter *Hartnens* und der *Magdalena Doude*, get. 5. Januar 1649 Hooglandse Kerk, Leiden; Taufzeugen: *François Doude* (Onkel) , *Cornelia van Liesvelt* (Grossmutter) und *Bersabe Baelje* (Grossmutter); begr. 24. Juli 1649 Hooglandse Kerk, Leiden [44].

2. *Cornelia Piso*, Tochter *Harmens* und der *Magdalena Doude*, get. 22. März 1650 Hooglandse Kerk, Leiden: Taufzeugen: *Guilhelmus Piso* (Onkel Dr. med. *Willem Pis0* aus Amsterdam), *Johanna Doude* (Tante) und *Maria Knibbe* (Tante, Frau von *François Doude);* begr. 13. Juli 1650 Hooglandse Kerk, Leiden [45].

36. Gemeentearchief Leiden, kirchl. Aufgebotsregister R, folio 106, 29. Juni 1662.
37. Trauungsregister der Hooglandse Kerk (1643) ; Aufgebot siehe Anm. 36; städtisches Begräbnisregister Nr. 13, Woche vom 1.—7. Juni 1681: Journal der Kirchen Nr. 13 (1669—1673). (Gemeentearchief Leiden).
38. Gemeentearchief Leiden, Reg. der Seclusien E, fol. 236.
39. Gemeentearchief Leiden; begr.-reg. 5, fol. 60.
40. Gemeentearchief Leiden; Taufbuch der Pieterskerk; kirchl. Aufgebotsreg., N, fol. 253, bzw. Q. fol. 202; Begräbnisbuch 9, fol. 275 verso; Journal der Kirchenvorsteher Nr. 13.
41. Gemeentearchief Leiden, getuigenisboek X, fol. 182 verso.
42. Universitätsbibliothek Leiden, vol. inscr. 111.
43. Idem IV, S. 28.
44. Gemeentearchief Leiden: Taufbuch der Hooglandse Kerk. Begräbnisbuch 9, fol. 114 verso.
45. Gemeentearchief Leiden; Taufbuch der Hooglandse Kerk, Begräbnisbuch 9, fol. 149.

De magistraat van Tiel,

door

JHR. M. J. VAN LENNEP.

Tiel, dat tot het einde der 12de eeuw rijksstad was en vervolgens tot de ruiling tegen Heusden met de Noordelijke voorstad Zandwijk en de oude handelsnederzetting Heerewaarden in 1339 Brabants bezit was geweest, heeft altijd een wat eigenaardige positie onder de Gelderse steden gehad, ook al veranderde haar karakter van op Keulen na belangrijkste uitvoerhaven van het rijk in Salische en vroeg-Staufische tijd geleidelijk aan steeds meer in dat van locaal marktcentrum en wooncentrum voor de in de omliggende ambten gegoede landadel.

Als de — voor de volle middeleeuwen helaas al te schaarse — bronnen wat rijker gaan vloeien, blijkt de overheid er

te bestaan uit de landsheerlijke richter, twee burgemeesters, zeven schepenen en een tevens het nabuurgericht vaa Zandwijk bedienende secretaris. De richter trad met de beide schepenbanken op in rechts- en als dijksgraaf met de dan heemraden genoemde schepenen in waterstaatszaken en de raad wordt sinds' tenminste de latere middeleeuwen gevormd door dezelfde schepenen met de beide burgemeesters. Of de raad ooit uit de afgetreden schepenen van het voorafgaande jaar of uit los daarvan gekozen personen heeft bestaan, onttrekt zich thans aan onze waarneming. Wel was er in de woelige jaren 1363-1372, toen er in tal van steden in de omliggende gewesten relletjes en oproeren plaats voaden, sprake van een zekere volksinvloed, zich uitende in de vermelding van gezworenen en gildemeesters, tezamen met de burgemeesters', schepenen en raden in de van de stad uitgaande oorkonden.

De richter werd in principe door de landsheer 'benoemd en was in Gelderse tijd gekoppeld aan de ambtmannie van Nederbetuwe (met soms aparte rekeningen voor het „scholtambt Tiel en Zandwijk"), maar gelijk zovele Gelderse overheidsfuncties in de regel verpand, inclusief de aan het ambt verbonden bevoegdheid tot het benoemen en ontslaan der Tielse en Zandwijkse bestuurders. Duidelijk merkbaar werd dat in 1460, toen een kongsi van vermogende burgers de pandschap in handen kreeg en daarmede de mogelijkheid om tot in de 16de eeuw elkaar op het kussen te zetten en te houden, Na 1470 vonden geen jaarlijkse vernieuwingen meer plaats, doch werden uitsluitend nog vacatures aangevuld. Het begin van het Bourgondische intermezzo op 4 juli 1473 betekende slechts een nieuwe beëdiging. Wel vond aan het eind, 11 en 22 juli 1481 een personenwisseling plaats. Elf jaar later pakte hertog *Karel* de zaken nog wat steviger aan door persoonlijk naar Tiel te komen op 8 augustus 1492, de pandhebber ***Sander Ottenssz.*** als scholtus te bevestigen en vervolgens de raad, de boden, de secretaris en zelfs de kerk- en gasthuismeesters aan te stellen. Zijn kanselier, Dr. ***Lange,*** moet bij die gelegenheid tot ***Jan van den Steenhuys Gerritssz.*** hebben gezegd: „Mijn Gen. Heer verstaetet nu anders dan dier tijt, doe *Claerbout die Haze* (één der medepandhebbers) het met die clock verdedinghen wolde". De Habsburgers, die Tiel in de jaren 1505—1512 weder in bezit hadden volgden het hertogelijke voorbeeld en na de reductie in 1512 liet de hertog de Tielse overheid lijf en goed van Zijne Genade kopen, „dewijl zij olderhaldingh hadden genomen van 't Hoff van Bourgcignen", maar vijf van de negen werden desondanks gecontinueerd of door verwanten vervangen.

Tot ambtman-richter benoemde hertog ***Karel c.*** 1518 de man van zijn bastaarddochter ***Anna, Adriaen van Bueren,*** maar in 1521 verpandde deze het ambt aan *Adriaen van Rossem,* na wiens dood in 1552 de Habsburgse administratie ***Anna's*** tweede man, Heer *Claes* ***Vygh*** het ambt opdroeg. Zolang de hertog echter leefde, bestond naast de scholtus nog de figuur van de stadholder, die militair commandant was, maar ook bemiddelde bij de aanstelling van raadspersonen. Ambtman was in de jaren 1527-1538 Joost ***van Swieten,*** gehuwd met 's hertogs vroegere minnares ***Catharina van Merwijck*** en deze zond telken jare een groslijst van geschikte figuren op, waaruit de hertog een keuze maakte, die schriftelijk aan de ambtman werd kenbaar gemaakt. In presentie van de stadholder werden de gekozenen vervolgens door ambtman of scholtus in eed genomen. Voor het vervoer der missives en wellicht ook voor het geven van aanvullende informatie dienden de stadholders, van wie in elk geval gezegd werd,

dat zij de aan- en afzetting regelden. Zo heette het van ***Bernardus van der Elst,*** secundant van de stadholder *Reyner* ***van Aller*** (vóór 1532—1540), dat deze geregeld tegen Kerstmis naar Arnhem ging en dat men na zijn terugkomst placht te zeggen: „Nu es ***Bernardusweder*** van mijn Gen. Heer comen. Nu sal men wel hoeren wye burgermr. oft scepen worden zulle". Van diens (pleeg) zwager ***Henrick van*** *Doornick,* eveneens' uit Arnhem afkomstig, als koopman in de gezeten Tielse Weerstraat neergestreken en meermalen lid van de raad (in hertog *Karel*'s tijd 1536-1540) vond ik een losse aantekening, dat ***Bernardus van der Elst*** grote invloed bij hem had.

In de Cleefse tijd, toen er geen stadholders waren, werd slechts éénmaal — in 1541 — de magistraat verzet door de hertogelijke raad ***Jan van*** *Rossem,* als commissaris ad hoc, en omdat er zich verder niemand om bekommerde, werden tot 1559 de openvallende plaatsen door schaltus en raad tezamen vervuld door eerder afgetreden „oudraadsvrunden" weer op te nemen, maar in dat jaar begon de ambtman *Claes Vygh* persoonlijk de raad te verzetten. De scholtus ***Adriaen van*** *Rossem* zou daarop gezegd hebben: „Wij willen den raet bij ons selven setten ende mij dunckt, dat die Keyser wel zoe groeten meester is als hertoech Karel was. Ick en steeck mijn vinger nyet gaerne in zijnen mont; hij zal zijn recht oock willen verdedingen".

Vygh verzette de raad tot 1562 en in de jaren 1570-1577 iedere twee jaar en nadien tot 1587 jaarlijks. In de overige jaren en tot 1597 vulde hij slechts vacatures aan. ***Op*** 22 maart 1597 gelukte het evenwel aan het Hof van Gelderland om de ambtman tot een — nadien voortdurend door hem en zijn zoon en opvolger aangevochten — compromis te brengen, dat de begeving in handen leverde van de stadhouder met het Hof en de ambtman slechts het recht liet van dubbele voordracht. In de practijk bemoeide de stadhouder zich slechts' zelden met de quaestie, maar nu en dan blijkt toch duidelijk met de wensen van met name Prins ***Maurits*** rekening te zijn gehouden. Behalve bij de ambtman, met wie gewoonlijk op diens kasteel te Zoelen uitgebreid over de merites der wederzijds' voorgedragen candidaten werd onderhandeld, wonnen de beide raadsheren, die tot de wetsverzetting waren gecommitteerd, soms ook inlichtingen in bij derden, zoals in 1600 bij de Nijmeegse kwartiersontvanger Roelof ***van*** *Steenwijck,* die met een eigen voordracht aan kwam zetten, bij een niet nader aangeduide zegsman in 1612 en — op breder schaal — in de herberg zelfs in 1619, toen de meer of minder Arminiaanse gezindheid der Heeren in het geding was en er uiteindelijk dan ook vier tegelijk vervangen werden.

In januari 1611 had de Landschap besloten, dat het de leden, dus aan de kwartieren, steden en ambten, vrijstond om de pandschap der ambten en gerichten te lossen, waar Nijmegen al spoedig gebruik van maakte om het ambt tussen Maas en Waal over te nemen. Op dezelfde wijze wilde ook Tiel de *Vygh*'s uitkopen en na het wel beleefdheidshalve afgewachte overlijden van *Carel Vygh* begon men de zustersteden Nijmegen en Zaltbommel over de zaak te benaderen. Het door de nieuwe ambtman *Arndt* ***Vygh*** en de Nederbetuwse ambtsjonkers begonnen proces, tegen de Tielse plannen eindigde met het compromis, dat de stad alleen het richterambt van Tiel en Zandwijk zou lossen en na enig touwtrekken om de prijs' — waar het Hof zich 19 dec. 1629 over uitsprak — werd de pandbrief 5 'april 1630 uitgegeven, nadat de uitoefening van het richterschap al twee jaar in Tielse handen was, Meer moeite kostte het de magistraat om een in de ogen van het Hof acceptabele richter voor te dragen. Na de af-

wijzing van enige candidaten en verkregen uitstel viel 24 maart 1628 eindelijk de voordracht van Dr. *Hendrick van Oyen* (die zelf de pandsom had voorgeschoten) in de smaak.

Het belangrijkste gevolg van de Tielse pandschap was de omzetting van het tot die tijd tamelijk zelfstandige Zandwijkse gericht in een college van doorgaans aan de magistraatsleden verwante Tielse ingezetenen. Het pandbezit zelf duurde echter niet lang. Reeds in 1632 kreeg de Rekenkamer het recht van lossing van het Hof en — naar men in 1652 opmerkte — durfde de stad niet bij landschap of kwartier te klagen uit vrees, dat het Hof de raadsleden zou afzetten. Want ondanks de lossing berustte dat recht nog immer bij het Hof, dat de nieuw benoemde richter in 1632 een persoonlijk recht verleende tot het toezenden der namen van de bekwaamste personen, maar toen de ambtman ***Vygh*** in 1644 weer tevens richter werd, herhaalde het Hof — wellicht de moeilijkheden met zijn voorzaten indachtig — geheel vrij te zijn in zijn benoemingsrechten. Desondanks zijn er uit 1648 en 1649 nog voordrachten bewaard gebleven. De installatiedag was toen juist enkele jaren tevoren naar 1 september verplaatst om de Arnhemse heren de barre tocht in de laatste decemberdagen naar het verre en moeilijk bereikbare Tiel te besparen.

Niet lang 'nadien, in 1651, gelukte het aan de magistraat, evenals aan de meeste andere Hollandse en Gelderse steden, zij het niet dan na lange strijd in de drie kwartieren, om het recht van vrije keur te verkrijgen, d.w.z. onafzetbaarheid door derden en coöptatie ter vervulling van openvallende vacatures. Maar ook ditmaal duurde de vreugde slechts vrij kort. Toen bij de nadering der Fransen in 1672 slechts twee raadsleden niet door commissies of anderszins uit de stad bleken te zijn, werd in overleg met de borgerofficieren een noodregering geformeerd, die na terugkomst der afwezigen tijdens de bezettingsjaren voortdurend competentiegeschillen met de magistraat had. Na de aftocht der Fransen liet de zegevierende stadhouder 13 juni 1674 een 'nieuwe, door hem benoemde raad in eed nemen, die voor het grootste gedeelte bestond uit leden der noodregering. In het regeringsreglement van 9 februari 1675 werd aan Tiel — in tegenstelling tot Nijmegen en Bommel — zelfs niet het recht van dubbele voordracht gelaten.

Over het benoemingsbeleid van ***Willem III*** en de latere stadhouders zijn wij bij gebrek aan even verhelderende verbalen als van de commissarissen van het Hof in vroeger tijd bijzonder slecht ingelicht. Ook b.v. de journalen van Constantijn ***Huyghens,*** die ons elders nog wel eens wat licht verschaffen, laten ons hier geheel in de steek, zodat wij slechts het resultaat ter beoordeling over hebben. Er moeten informanten zijn geweest, die voor het begin duidelijk bij de noodregeering gezocht 'moeten worden (i.c. bij ***Bodeck*** en *Blancken*?). Ook 's Prinsen gewoonte om van de burgemeesters er telkens één levenslang te laten zitten (resp. ***Van Lidth de Jeude,*** nog uit de oude regenten, ***Brake11*** en ***Van den Steen)*** wijst in de richting van agenten.

Na 's Konings dood in 1702 verklaarde de Landschap direct de toestand van voor 1675 — d.w.z. de vrije keur — in alle steden hersteld, maar overal losbarstende volksoplopen, geleid door regeringswillige notabelen (waaronder regenten met naar hun smaak wat te weinig macht) liepen uit tot jaren durende onlusten, de zgn. plooierijen, die een bepaalde mate van volksinvloed bij de schepenkeuze meebrachten. In het eerste conceptreglement d.d. 13 jan. 1703 der Tielse nieuwe-plooiaanhangers werd nog uitgegaan van coöptatie, maar dezelfde

bevolkingsgroep, die deze aanhangers op het kussen had geholpen, was niet geneigd haar nieuw gebleken mogelijkheden direct te laten schieten en bij het definitieve reglement van 6 aug. 1709 werd bepaald, dat vacante plaatsen in magistraat en het sedert 1703 bestaande gemeensluidencollege door verkiezingen zouden worden vervuld.

In 1749 werd het regeringsreglement van 1675 in eer hersteld en behalve in de jaren 1759-1765, toen na de dood van Prinses ***Anna*** nog drie maal een schepen door de gildeleden verkozen werd, bleef dat tot de volgende bezetting door de Fransen in 1795 in gebruik, waarna de wisseling van verkiezing (1795 en 1851) en benoeming (1802, 1811, 1815 en 1824) op telkens andere wijze verder gaat.

Tot 1450 kennen wij slechts' voor de jaren 1430-1433 de volledige naamlijst der raadsleden en voor Zandwijk is de oogst aan middeleeuws' materiaal nog schameler. Uit Tiel kennen wij 143 namen van burgemeesters en schepenen uit de periode 1277-1450. Het 13de-eeuwse veertiental 'bestaat uit vijf patronymen, drie beroepsaanduidingen ***(Marceman [bis]*** en *Sartor*), drie herkomstnamen ***(Boninghen,*** *Scherpenisse* en ***Dromt)*** en drie andere ***(Van de Wyer, Kevel*** en Van ***Grype).*** De namen ***Van Boningen, Van de Wyer*** en ***Van de Gryepe*** zijn ook in de 14de, ten dele ook de 15de eeuw nog in de plaatselijke toplaag herkenbaar.

Van Doorninck heeft zich destijds onder meer aan ons verplicht door het integraal uitgeven van het oudst bewaarde hertogelijke kohier uit 1369, waarin voor Tiel 305 en voor Zandwijk 69 namen zijn opgevoerd. Ofschoon het — zonder ieders zegel te kennen — moeilijk is daar uitspraken over te doen, lijkt een percentage van c. tien met mogelijk riddermatige achtergrond in beide gerichten niet onmogelijk. Voor dezelfde periode (1352-1400) kom ik bij deze namen in de raad echter tot c. 50 %, zoodat het aandeel van de landadel in bestuur en rechtspraak te Tiel en Zandwijk toen nogal groot moet zijn geweest. Hetzelfde geldt voor de volgende halve eeuw, maar in de tweede helft der 15de eeuw zakt het aandeel tot een derde. Duidelijkheidshalve voeg ik er aan toe, dat ik bij deze berekeningen uitsluitend let op de herkomst der betrokkenen en geenszins op de doorgaans onnaspeurbare levenswijze. Ik sluit niet uit, dat menige ridderboortige met een kraam op de markt stond of zich anderszins aan burgerlijke nering overgaf. ***Sander van Yngen*** zegelt in 1363 als schepen van Zandwijk met een dubbel gekanteelde balk vergezeld van een halve leeuw. Hij zal wel uit de heren *van* ***Buren*** stammen, die in 1248 het patronaatsrecht der Ingense kerk voor ouderlijk en eigen zieleheil wegschonken en vroeg 14de-eeuwse *Ingen*'s droegen nog de typische Buren-namen *Alart* en ***Otto.*** Toen het verblijf in het achteruitgaande Tiel niet meer rendeerde, zal Kampen aantrekkelijker hebben geschenen, maar dat zij zowel te Tiel en Zandwijk als te Kampen handel hebben gedreven, ligt voor de hand. Voor anderen en daarbij denk ik b.v. aan heer ***Sweder van Weerdenborch,*** ridder, die in 1403 als schepen van Tiel optreedt, zal de stad slechts wooncentrum zijn geweest, zoals zij dat in latere en beter controleerbare tijden voor zovelen uit de landsadel was.

Dat de verhouding tussen burgers en edelen in de raad sterk afhankelijk was van diegene, die de keuze maakte, spreekt vanzelf. Als die in de jaren 1517-1540 te Arnhem wordt gedaan, stijgt het aandeel der laatstgenoemden onmiddellijk. Er werden toen tien burgers verkozen, waaroader twee ***Van Leeuwen's*** uit een bij tijd en wijle als riddermatig be-

schouwde familie, zestien edelen en één bastaard. Ook in het derde kwart der eeuw behoorden haast alle nieuw verkozenen tot de landadel, oude raadsfamilies als *De Haes, De Man, Holl* en *Spruyt* of met deze beide groepen vergelijkbare families. De zoon van *Claes Vygh, Derck,* bijgenaamd de koning van Tiel koos, daarentegen zijn candidaten uit veel ruimer kring en daaraan zal de behoefte om gereformeerden te kiezen, wel niet vreemd zijn geweest. Hij wisselde trouwens graag. In de jaren 1573-1578 werden niet minder dan zestien personen voor het eerst in de raad gekozen, waarvan de helft uit de landadel, één *De Haes* en zeven andere burgers zoals uit schippers- en ambachtelijke kring.

Dit gemengde beeld blijft voorloopig onveranderd. Weliswaar zijn van de negen ervaren raadsvrunden, die na de alteratie van 1578 vroeger of later weer op het kussen terechtkomen er zeven uit de adel afkomstig, maar van de 26 door *Vygh* tot 1597 nieuw aangestelden waren dat er slechts. negen en van de overigen behoorden er ongeveer vijf tot de meer gezeten 'burgerij. Nadien worden de edelen schaars. In de jaren 1624-1671 kwamen er vijf in de raad, in 1674-1699 zes, wat wellicht niet de juiste investering van de stadhouder was, want de overlevenden kozen in 1702 voor de nieuwe plooi en in de jaren 1723, 1749 en 1781 kwam er telkens' nog één bij, van welke de laatste tot de revolutiejaren zitting had.

Eveneens aflopend was het aandeel uit de middenstand, maar dat ging minder snel. Van de drie niet-edelen, die als oudregenten na 1578 weer 'herbenoemd werden, was er één tapper-wijnkooper, één althans in zijn jonge jaren rijnschipper geweest en de derde, wiens eigen nering mij niet bleek, een schipperszoon. De nieuwelingen in de periode 1579-1597 zijn resp. herbergier (4, één tevens' winkelier), schipper (2), lakenkoper (2), rentmeester (2 ?), brouwer, tinnegieter, schoenmaker en vermoedelijk boer. Van vier raadspersonen weet ik het niet; van één hunner was de zoon schipper-houtkoper, tevens herbergier. De overblijvenden waren de meest gegoeden *(Hol, Van Leeuwen* en *Wijnantsz van Resandt*). De eerste helft der 17de eeuw brengt de volgende beroepsbeoefenaren in den raad: lakenkopers (7, waarvan er één als zijde- en één als wolle- en zijdelakenkoper wordt aangeduid) en nog een winkelier, die in dezelfde branche schijnt te hebben gehandeld, schipper (2 of 3, waarvan 1 later weerd), overige herbergiers (2 of 3), houtkopers (2), graan- en houtkoper, wijnkoper, goudsmid (2), bakker, tinnegieter, rentmeester, beroepsontvanger, jurist (6) en onbekend (2). Tijdens het eerste stadhouderlijke tijdvak werden nog een brouwer en een apotheker in de raad opgenomen en tijdens het tweede een boekverkoper, drie wijnkopers, een lakenkoper, een rijnschipper, drie houtkopers, waarvan er één tevens herberg hield, en twee brouwers. Het percentage al dan niet gestudeerde beroepsregenten stijgt echter sinds het tweede kwart de 17de eeuw steeds, zeker wanneer de stadhouders daarover konden beslissen, van wie vooral *Willem III* en *V* vaak personen van buiten de stad in de magistraat benoemden. Zo haalde *Willem III* twee oud-Tielenaren naar de stad terug, waarvan de ene in de Bossche raad zat en de ander al jaren als koopman te Amsterdam woonde. De door hem benoemde landschrijver van Nederbetuwe woonde weliswaar te Tiel, maar diens, collega van Maas en Waal en de overscholtus van dat ambt niet. De juristen genoten overigens de voorkeur: hij benoemde er dertien van in de raad.

In de eerste jaren der 17de eeuw werd het nog niet als een onverdeeld genoegen beschouwd om in de raad te zitten. In de keurdossiers is telkens sprake van ongenoegen in de

burgerij over de kostenverdeling van de Westluidense dijk, waar de raadsvrunden op aangekeken werden en het eventuele reizen wegens het risico door de vijand gevangen genomen te worden met alle losgeldproblemen van dien allerminst geambieerd, In plaats van magistraatsleden werden dan ook vaak secretarissen en syndici naar de vergaderingen gecommitteerd en in 1603 kreeg de schipper-wijnkooper *Johan Mannis* Petersz., die het nog nooit verder had gebracht dan ouderling en kerkmeester, een commissie naar de Admiraliteit in het Noorderkwartier. Ook na zijn afzetting als remonstrant in 1619 bleef de schepen *Johan de Rooy* tot 1628 gedeputeerde te Nijmegen. Alleen een geschil in 1620 tussen twee regenten schijnt op een zekere animo te wijzen om de commissie naar de Generaliteit te 'bekleden, waartoe in 1628 en 1633 overigens weder de niet tot de raad behorende richters *Oyen* en *Bemmel* werden aangewezen.

Laatstgenoemde kreeg ook de nominatie voor het rekenmeestersambt in 1639, toen de openstaande vacature aan Tiel toeviel. Daar alleen de richter gading maakte, werd hij subiet borger en kreeg hij nog dezelfde dag de stadsstem. Ook naar de afvaardiging naar de landdag te Arnhem zat de richter met de syndicus en één burgemeester. Dat de stad Nijmegen heftig protesteerde tegen het voordragen van een edelman op de stadstour was te verwachten en als gebruikelijk eindigde ook deze zaak met een compromis. In dergelijke gevallen steunden Tiel en Bommel elkaar gewoonlijk. Beide steden in het Nijmeegse kwartier hadden trouwens het voordeel ieder jaar in de landschapscommissies ad causas, de generaliteit en dergelijke te zitten, in tegenstelling tot de vier Veluwse steden (waaronder het veel grotere Harderwijk), die om het jaar moesten ruilen en de vier kleine Zutfense stadjes, die tezamen slechts, één plaats hadden.

Indien wij de pas bij de octrooiaanvrage te berde gebrachte angst voor afzetting in 1632 serieus moeten nemen, dan was op dat moment in elk geval de weerzin tegen een plaats in de magistraat voorbij. In de veertiger en vijftiger jaren blijkt daar dan ook niets meer van. Na de verkrijging van de vrije keur ontwikkelde zich zelfs een ware strijd om de macht, waarbij met name de vervulling der commissies in 1654 tot een forse uitbarsting leidde. In hoeverre hier staats- resp. prinsgezinde gevoelens een rol bij speelden, is niet geheel duidelijk. In ieder geval valt dan voor het eerst het woord „correspondentie" in de zin van een afspraak binnen de kleinst mogelijke meerderheid binnen de raad. Door dubbel spel van één der betrokkenen liep de opzet mis en schold uiteindelijk de geheele magistraat elkaar op straat en elders uit, wat zelfs in de kerkeraad nog tot een maanden lang voortslepende klacht in 1655 tegen de oudburgemeester — tevens ouderling — *Van Leeuwen* leidde. In elk geval schijnen van de dramatisch verlopen keurdag op 1 januari 1655 af de heren „poffers (zakpistooltjes) in de sack en stoot-degens op sijde" te hebben gedragen, zoals een pamflet dat later mededeelt. Natuurlijk eindigde de zaak weer met een door het al in februari — midden in de winter — bijeengeroepen kwartier opgelegd compromis, dat in september d.a.v. op de landdag werd bijgesteld.

Dat een academische opleiding steeds belangrijker was geworden, is hiervoor al gebleken. Het was aanvankelijk geen mos voor Tielenaren — een enkele theoloog 'daargelaten — om de universiteit te bezoeken, maar in de loop der 16de eeuw begint het getal der Tielse studenten te stijgen en wordt een eerste spoor merkbaar van wat later „le grand tour" zou heten. Zo vond ik *Henrick van den Steenhuys* in 1555 te Leuven

en twee jaar later te Dôle, toen zijn stadgenoot *Wilhelm Foyert* (die het tot I.U.L. zou brengen) te Leuven aankwam. In 1562 liet deze zich te Orleans inschrijven. De — Rooms-katholieke — *Herbert de Jongh* bezocht in 1603 zelfs Perugia. ***Johan van Beinhem*** studeerde in 1599 te Leiden en met het twaalfjarig bestand wordt de belangstelling wat groter, zowel hier te lande (Franeker en Leiden) als op — doorgaans niet meer te achterhalen — Franse en Duitse universiteiten.

Om de studie te stimuleren beschikte de magistraat door de reformatie over enkele vicarieën en over een beurs in de praebenden der abdij Mariënweerd, die alle als studiebeurs vergeven werden. De eerste waren voor zoons van secretarissen, na het Twaalfjarig bestand zijn het blijkbaar begaafde of gehandicapte („een lammen arm") zoons van derden, maar in 1639 begint daarnaast een reeks begevingen ten gunste van zonen der regenten zelve, die al spoedig het alleenrecht krijgen. De studiezin neemt in die tijd sterk toe: op de Franse school komt in 1643 een ondermeester wegens de toevloed en de latijnse school was in 1656 voller dan ooit. Het aantal abituriënten van rector *Aelhuysen* bedroeg blijkens zijn album uit de jaren 1655-1684 110, van welke er 24 uit de eerste zes, c. 30 uit de laatste tien en de overige 55 uit de tussenliggende jaren dateren. Na de vrede van Munster begon ook de grote stroom studenten uit Tiel los te komen, vermoedelijk veel te Nijmegen en in toenemende mate ook Leiden, Utrecht, Franeker en (minder) Harderwijk maar ook nog enkelen te Duisburg, in Frankrijk en te Genève.

Een gelijke ontwikkeling valt te constateren bij het officiersberoep. De eerste stadsstemmen voor de vervulling van vacante hopmansplaatsen waren in 1612 voor zonen van edelen uit het eigen kwartier. Voor lagere rangen worden in de jaren 1632-1645 vijf personen genomineerd, waarvan twee voor zoons van regenten en één expectatief voor een neefje van een derde, dat het later tot deurwaarder-fabriek ter plaatse zou brengen. Wel was in 1640 besloten dat in vacante kapiteinschappen voortaan nog slechts, burgers voorgedragen zouden worden. Er volgt dan een drietal, waarvan alleen de eerste, de majoor in Nederbetuwe relaties in de magistraat had; in 1646 geeft men de volgende compagnie aan de Nijmeegse vaandrig ***Jacob Kelffken.*** Pas na het uitbreken van de oorlog in 1672 wordt de officiersloopbaan populair bij de Tielse regentenzonen, zelfs bij enkele al gepromoveerde juristen, zoals de gewezen stadsbursaal Dr. ***Caspar van Riemsdijck*** en Dr. ***Eustachius von Püchler,*** een oomzegger van de oud-burgemeester ***Van den Steen.***

Tot in de 17de eeuw waren huwelijken tussen boeren, burgers en edelluiden te Tiel en op het omliggende platteland schering en inslag, al is natuurlijk niet meer na te gaan, met hoeveel instemming dergelijke egaliserende tendensen werden begroet. In de loop van de genoemde eeuw trad echter een duidelijke neiging op om de onderlinge grenzen scherper af te bakenen, zoowel binnen wat zich in de laatste generaties als ridderschap had uitgekristalliseerd als binnen de opkomende stedelijke regentenmilieux, waarbij de minder geslaagde verwanten beider groepen in de brede massa der stads- en plattelandsbevolking verloren gingen.

In tegenstelling hiermede schijnt, dat in de 16de en vroege 17de eeuw, toen het connubium nog minder problemen gaf, de bewaard gebleven portretten in de keuze van gewaden en sieraden juist een duidelijk verschil tussen de afgebeelden uit de landadel of uit het stadspatriciaat vertonen, waarbij de laatste opvallen door hun simpele witlinnen kragen en bescheiden juwelentooi. Tijdens ***Willem III*** daarentegen is juist dat

verschil opgeheven en vertonen de portretten der regenten en hun verwanten een zwier en statie, die in niets meer onderdoet voor die op de beeltenissen hunner riddermatige collegae, met wie zij tezamen school en universiteit hadden bezocht en sedert zo vaak hadden vergaderd en mogelijk ook aan huis verkeerd. De opgekomen burgerregenten streefden evenzeer naar het ideaal van de „honnête homme" als de jonge edelen.

In drie gevallen veranderden de burgerfamilies in de 17de eeuw hun wapen. De *Biel*'s, afstammelingen van de bekende Nijmeegse remonstrantse syndicus reduceerden hun gecompliceerde wapen c. 1670 tot de bovenste helft na ontvangst van een afschrift der wapenbevestiging uit 1640 voor de Antwerpse — maar eveneens uit Nijmegen afkomstige — raadsheer ***Laurentius Biel.*** Bij de ***Van den Steen's*** schijnt het wapen zelfs twee maal te zijn verfraaid. De familie kwam vermoedelijk uit Tongeren, waar een ***Van den*** Steen-wapen met drie klophamers onder de kwartierwapens voorkomt van de in 1645 (of 1615) gestorven kanunnik ***Kerckem.*** De voorouders van de Tielse tak, die in de tweede helft der 16de eeuw te Brussel woonden, zullen daar het wapen ontdekt hebben van de gelijknamige schepenfamilie uit Thienen, Brussel en Zoutleeuw, die o.a. drie naast elkaar geplaatste lelies in haar wapen voerde en zodoende zien wij zowel leden der Tielse als der Luikse tak in de eerste helft der 16de eeuw de klophamers met de lelies combineren, welk wapen na een door De ***Launay (?)*** verschafte valse afstamming uit de *Vilain*'s werd vervangen door het ***Vilain-schild*** met de hamers, in het schildhoofd. De ***Van den Steen***'s noemden zich sedertdien baron, waar de onbekende dichter van een spotlied op de oude-plooi-aanhangers, opgenomen in het Oly-Podrigo Off Mengel-Dichten Beginnende met de Klaegende Gemeente in Thyel (1702 of 1703 ?) nog mee spot: „Men moet nu seggen van ***den Steen. A'lapide,*** van Itael'jaense grooten, is wel voor heen dees stam gesprooten. Met regt dan, J on c k e r v a n ***den Steen".*** Anders dan de Luikse neven, die thans de graventitel voeren, zijn de Tielse ***Van den Steen***'s nooit formeel in ridderschap of adel opgenomen, maar in de 17de en 18de eeuw waren zij er wel vaak mede verzwagerd.

De laatste verfraaiing, die ik vond, was bij Dr. *Cornelis* ***van Lidt de Jeude*** (***1668-1701)*** , die als helmteken de jodenhoed der Keulse ***Von*** *Judden*'s koos. Hij werd hierin echter niet door zijn verwanten gevolgd.

Van financieel-economisch standpunt bezien, begon de 18de eeuw voor de meeste Tielse regenten in mineur. De ernstige, in de sterk schommelende accijnsopbrengsten gereflecteerde crises tussen 1672 en 1725 en het al even vaak wisselende politieke fortuin met de daaruit voortvloeiende financiële consequenties, vormden een zware belasting voor de meeste vermogens, waarvan vooral de middelgrote en kleine zwaar gehavend uit de strijd kwamen, voorzover zij die tenminste overleefden, want het aantal verworpen of onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschappen was enorm. Het beeld is niet specifiek voor Tiel alleen. De eigenerfde boerenstand in de omliggende ambten leed evenzeer in die jaren en velen verkochten hun boerderijen en land om in gunstige gevallen pachter, in ongunstige arbeider te worden. Bij de Tielse middenstand treft in dezelfde periode een vrij sterke emigratie, vooral naar de grote steden in het Westen.

Twee groepen schijnen van de algemene malaise geen last te hebben gehad. De zeer vermogenden konden de stoten meestal wel opvangen en de rentmeesters wisten door het voorzichtig manoevreren met credietverlening hun bezit te vermeerderen. Tot de eerste categorie behoorden riddermati-

gen als de ***Welderen's, Brakel's en Wijhe's*** en patriciërs als de ***Van den Steen's*** en enkele *Lidth*'en, tot de tweede de ***Dijckmeester's, Cock's, Leeuwen's*** en *Biel*'s. De eerstgenoemden maakten hun fortuin juist in die tijd, dat de meeste andere families verarmden. De *Biel*'s, die als landschrijver tussen Maas en Waal een positie bekleedden als later de notarissen, hadden dat in de vorige eeuw al gedaan, maar wisten hun bezit in elk geval nog te consolideren. Onder de (belasting)ontvangers 'daarentegen, waarvan er ook in de voorafgaande kwarteeuw enkelen hun geld verloren hadden, vielen ook nu nog slachtoffers.

Maar anders dan bij de boeren en middenstanders' betekende de verarming bij de regentenfamilies lang niet altijd het einde van hun positie. Vaak wisten de leden der volgende generatie in regering of leger zoal geen fortuin te maken, dan toch voor zich en hun nazaten een eervolle plaats te behouden, vanwaar men door het sluiten van goede huwelijken of anderszins kon trachten het geschokte familiekapitaal weer aan te vullen. Van de bedrijven in regentenhanden schijnen alleen de brouwerij van ***Peter*** en ***Johan de Vries*** (nadien van de *Schull*'s), de boekhandel der ***Van Leeuwen's*** en de op de *Altena*'s en ***Dijckmeester's*** #overgegane houthandel der ***Van Oyen's*** de crisisjaren te hebben overleefd.

Met dat al blijft het verschijnsel opvallend, dat in een commercieel zo onbeduidend oord als Tiel gedurende de 18de eeuw zulke enorme vermogens konden worden vergaard. Enkele factoren kunnen worden genoemd: de import van vreemd kapitaal door huwelijken als ***Van den Steen-de Bye (ex*** matre *Bicker*) in 1668, ***Van Lidth de Jeude- Wijnen*** in 1701, de geleidelijke groei der reeds genoemde rentmeestersvermogens en de lage huwelijksfrequentie. juist bij de meest vermogenden, waardoor de zuinig levende ongehuwden en kinderlozen veel meer nalieten, dan zij hadden geërfd. Dat neemt niet weg, dat wij met smart complete boekhoudingen missen. ***Arnt van den Steen*** liet in 1723 ƒ 150.000 na, wat in twaalf porties moest worden verdeeld. De vier ongehuwde dochters, die elkaar beërfden, lieten uiteindelijk in 1778 bijna ƒ 88.000 na en hun broeder ***Jacob Nicolaas,*** die zijn vader in diens ambten was opgevolgd ƒ 230.000. Het Tielse burgemeestersschap moet beslist lucratieve aspecten hebben gehad.

Veel nieuwe namen deden zich in de 18de eeuw niet voor. Van de 28 families, waarvan één of meer leden tussen 1703 en 1795 in de regeering zaten, was precies de 'helft al in de voorafgaande eeuw vertegenwoordigd, al kan de familierelatie tussen de beide Oyen's moeilijk nauw worden genoemd, waar de remonstrantse gezindheid der tussenliggende generaties schuld aan had. Van de veertien andere waren er tien, hetzij' van moederszijde aan tevoren zittende families verwant (*Pieck,* ***Pagniet, Randwijck,*** *Quarles* en ***Omphal)*** ofwel zij hadden relaties met elders regerende geslachten ***(Ten*** *Hove,* ***Bartens, Pasques de Chavonnes,*** *Hoogendijk* en ***Vermeulen),*** waar-

tegen leden van Tielse families elders plaatsing vonden ***(Van den Steen's*** te Nijmegen, Zaltbommel, Leiden en Alkmaar, een ***Van Lidth de*** *Jeude* te Delft, de oudste zoon van Mr. 0. ***wan*** *Eck* te Arnhem, waar zijn grootvader en twee ooms al burgemeester waren geweest, een ***Van*** *Oyen* te Alkmaar en de zoon van *Hoogendijk* te Brielle, waar zijn vader vandaan kwam). Slechts de eerstverkorenen (allen tijdens het tweede stadhouderloze tijdperk) uit de geslachten ***Van*** *Geelkerken,* *Verkerk, Dijckmeester* en ***Van Alphen*** waren, toen zij schepen werden, homines novi (de 25% *Schull*'enbloed van *Verkerk* niet medegerekend). Dat optreden duurde bij *Geelkerken* en ***Van Alphen*** trouwens' maar kort, resp. acht dagen en een jaar. Evenals *Cock,* die in zekere zin ook als homo novus beschouwd mag worden (zijn herkomst is zeer onzeker en zeker niet legitiem uit het Zoelense scholtengeslacht der voorafgaande Cock'en) , waren tenminste *Dijckmeester* en ***Van Alphen*** gunstelingen van de ambtman ***Welderen,*** die als tegenwicht tegen ***Van den Steen*** en de ***Lidth'en*** nogal eens steun zocht bij de lagere burgerij.

Willem IV verving in 1749 ***Welderen, Altena*** en *Verkerk,* maar handhaafde *Dijckmeester* en de jonge *Cock* (wiens zuster het jaar tevoren met den zoon van ***Van den Steen*** was getrouwd) en vulde den raad aan met een anderen ridder-matige (*Pieck* ***van*** *Zoelen*), *Pagniet,* wiens moeder de laatste *Brakell* ***tot Kermesteyn*** was geweest en zich in 1750 baron ging noemen en weder een ***Lidth de*** *Jeude.* De eerstvolgende drie vacatures vielen alle in het vacuüm tussen het overlijden van Prinses ***Anna*** en de meerderjarigheid van ***Willem V.*** Het resultaat was de rentree van *Verkerk* in 1761, de opvolging van de afgetreden *Dijckmeester* door diens zoon het jaar daarop en de verkiezing van een oomzegger van de in 1749 benoemde ***Lidth*** in 1764. ***Willem V*** zette niemand af, maar zocht zijn candidaten over het algemeen wel op het hoogst bereikbare sociale niveau. Ondanks het feit, dat de in 1795 afgezette burgemeester ***Omphal*** de meesten der 145 stadgenoten niet kende, die het Comité Revolutionair zou 'hebben gekozen en die dus wel niet tot de meest vooraanstaande burgers zullen 'hebben behoord, gold dat tot op grote hoogte wel voor de gekozenen, waaronder meerdere regentenzoons en -neven, die ook in rustiger jaren als „nieuwe regenten" deel van bestuur en magistraat bleven uitmaken.

Hoezeer het regent zijn de nazaten der vroegere burgemeesters tot een levensbehoefte geworden was, blijkt uit hun beroepskeuze. Afhankelijk van aanzien, vermogen, intellect en gezondheid koos men voor bestuur, rechtspraak, het leger of de ambtelijke dienst, maar een overheidsfunctie was tot in de 20ste eeuw vanzelf sprekend. Toen de latere minister 0. C. ***A. van Lidth de*** *Jeude* naar Delft ging, vond zijn oude grootmoeder zulks maar matig, maar toen hij na zijn afstuderen bij Rijkswaterstaat kwam, was daarmede het probleem opgelost.

Rengers van Naerssen, beschouwingen over een naam,

door

J. Fox.

Onder de dertien heren, die 24 januari 1883 in vergadering bijeen het Genealogisch-heraldiek genootschap „De Nederlandsche Leeuw" hebben opgericht, kan ***L. U. Rengers van Naerssen*** op de belangwekkendste geslachtsnaam bogen: een dubbele geslachtsnaam, ontleend aan twee uit Nederland's Adelsboek bekende families, die evenwel in deze combinatie, als men de genealogische litteratuur raadpleegt, nooit enige aandacht blijkt te 'hebben gekregen [1]. Al moge genoemde stichter bezield zijn geweest door een oprechte belangstelling voor geslacht- en wapenkunde (wie zou het wagen hieraan te twijfelen?), de neiging eigen genealogie zo goed mogelijk in druk vast te leggen, heeft hem kennelijk ontbroken.

Een onderzoek heeft uitgewezen, dat *Lamoraal* ***Ulbo Rengers van Naerssen*** 11 maart 1829 te Onderdendam (gem. Bedum) het levenslicht aanschouwde en ongehuwd — als enige drager van zijn dubbele naam — 24 augustus 1898 te 's-Gravenhage is overleden zonder ooit een betrekking te hebben bekleed [2]. Zijn vader was ***Carel Hendrik van Naerssen*** (1785—1835), van beroep ontvanger der Registratie en van de Domeinen, zijn moeder ***Henrica Maria*** barones ***Rengers*** (1790—1869)[3]. Vader en zoon behoorden tot de oudere tak van hun geslacht, die niet in de Nederlandse adel is opgenomen. Pas in 1900 zou ***Frederik*** *Revixit* ***van Naerssen*** uit de jongere tak in de adelstand worden verheven. *Lamoraal Ulbo* verkreeg bij zijn geboorte-aangifte met de voornamen tevens de geslachtsnaam van een oom van moederskant: *Lamoraal Ulbo* baron ***Rengers*** (1788-1853) [4]. Formeel neemt ***Rengers*** in zijn geboorte-akte de plaats van een derde voornaam in, maar in de practijk heeft *Lamoraal* ***Ulbo*** deze naam als onderdeel van zijn geslachtsnaam gevoerd. Dit zijn in het kort de hem betreffende genealogische gegevens.

Wie Nederland's Adelsboek 42ste jrg. — 1949 erop naslaat, stuit met betrekking tot het voorgeslacht van vader's kant op een indrukwekkende stamreeks, die terugreikt tot het midden van de veertiende eeuw. Op blz. 206 valt te lezen: „*Carel* ***Hendrik van Naerssen,*** 1728-1779, tr. 1753 ***Anthonia Maria Sonnemans,*** uit wien een niet-geadelde tak, welke in wettige lijn is uitgestorven". Nagenoeg hetzelfde staat in Ned. Adelsboek 13de jrg. — 1915, blz. 382. Niettemin blijkt uit het nieuwe kwartierstatenboek, dat ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap verschijnt, dat van de betrokken tak in 1915 op zijn minst nog één vrouwelijk lid in leven was [5]! De wens, dat deze tak nog eens behoorlijk zal worden uitgewerkt en elk lid met inbegrip van de heer ***Rengers van*** Naerssen in het genealogische verband de hem of haar toekomende plaats zal krijgen, laat zich bij deze honderdjarige herdenking moeilijk onderdrukken.

Elk van de beide geslachten, waaruit *Lamoraal Ulbo* ***Rengers van Naerssen*** van vaders- en moederszijde stamt, kan terugzien op een in menig opzicht interessante, soms bewogen geschiedenis. Aan vaderskant heeft Dr. ***Johannes Narsius*** ***(1580-1637)*** zich onderscheiden. Aanvankelijk predikant heeft hij het tot lijfarts en geschiedschrijver van ***Gustaaf Adolf*** koning ***van Zweden*** gebracht [6]. Zijn album amicorum is twee eeuwen na zijn dood door de toentertijd bekende collectionneur van historische handschriften Jhr. G. J. Beeldsnijder uitgegeven [7]. Aan moederskant verdient ***Johan Rengers van ten Post,*** hoofdeling te Scharmer, onze opmerkzaamheid. Hij was in 1473 een van de gezanten der Friese Ommelanden afgevaardigd naar Keizer ***Frederik*** *III,* die hem bij deze gelegenheid een veelomvattend privilege schonk. Afgezien van de bevestiging van vroeger verkregen rechten met betrekking tot slot en heerlijkheid Scharmer benevens de heerlijkheden Duurswolde en het Vierendeel verleende dit keizerlijke privilege van 12 januari 1474 hemzelf en zijn erven het recht binnen hun genoemde heerlijkheden gouden en zilveren munten onder hun wapen te slaan mitsgaders' tol te heffen, bovendien voor hem, zijn huisvrouw en kinderen het recht de stola van de Onze Lieve Vrouwe-orde te dragen, terwijl hem voorts nog naamsverandering en verandering van de kleuren van zijn wapen ten deel viel voor hemzelf en zijn nageslacht. In plaats van ***Rengers van ten Post zou*** de naam voortaan ***Rengers van Schermer*** (d.w.z. *Scharmer*) zijn. Zijn wapen zou in het vervolg niet meer drie rode rozen op een zilveren, maar drie gouden rozen op een blauw veld vertonen, het helmteken niet meer een rode, maar een blauw en gouden

---

1. F. de Joaselin de Jong publiceerde een lijst van samengestelde geslachtsnamen : Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie III — 1949, blz. 11-72. Onderscheiden dienen te worden de namen, die gebaseerd zijn op een Kon. besluit of een besluit van de Gouv.-Generaal van Ned.-Indië, de namen, die dateren van vóór de invoering van de Burgerlijke Stand, en de namen, die zonder goedkeuring van hoger hand in de Burgerlijke Stand zijn ingeslopen. Rengers *van* Naerssen ontbreekt.
2. ***L. U. Rengers van. Naerssen*** liet zich 20 okt. 1879 komende uit Groningen in het bevolkingsregister van 's-Gravenhage inschrijven. Noch de Groningse noch de Haagse bevolkingsregisters maken melding van een beroep, dat hij zou hebben uitgeoefend. Voor wat Groningen aangaat heb ik een desbetreffende mededeling te danken aan een ambtenaar van het Gemeente-archief aldaar.
3. Met betrekking tot de ouders heerst in Ned. Adelsboek, 43ste jrg. — 1950, blz. 258 verwarring tussen de vader Carel ***Hendrik van Naerssen (1785-1835)*** en diens oudste zoon Mr. ***Carel Willem Pieter van*** *Naerssen* (1811-1879). Betere gegevens in Kwartierstatenboek — 1983 van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, kwartierstaat nr. 100 van Mr. C. van ***Nievelt,*** ingezonden door mevrouw J. M. Wilmer-van Nievelt. Men zie echter ook blz. 498 onder de „Addenda et Corrigenda".
4. De Rijksarchivaris! in de provincie Groningen was zo goed mij een fotokopie van de geboorte-akte te zenden.
5. Kwartierstaat nr. 100 van Mr. C. van ***Nievelt*** als vermeld in noot 3.
6. Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek V (Leiden, 1921), kol. 356.
7. „Het Album van Joannes Narsius, van Dordrecht, lijfarts en geschiedschrijver van Gustavus Adolphus, Koning van Zweden" uitgegeven door Jonkh. G. J. Beeldsnijder (Utrecht, 183'7). Gelijktijdig verscheen een Duitse uitgave. De meeste inschrijvingen in het album zijn in het Latijn; ook Grieks en Hebreeuws komen voor.

vlucht [8]. Munten met het wapen *Rengers* zouden, indien bewaard gebleven, stellig voor de jubileumtentoonstelling van ons Genootschap in aanmerking komen, maar spijtig genoeg staan zulke munten ons niet ter beschikking [9].

Het huidige artikel heeft in hoofdzaak ten doel de twee bestanddelen, waaruit de naam ***Rengers van Naerssen*** is samengesteld, uit taalkundig oogpunt te belichten. De naamkunde is in de kolommen van ons maandblad maar zelden, m.i. al te weinig aan de orde. Gaat het om de verklaring van een geslachtsnaam, dan tast de taalkundige soms mis, doordat zijn genealogische kennis, te kort schiet, maar ook het omgekeerde komt voor: de genealoog, die bij gebrek aan taalkundige kennis het spoor bijster raakt. Vele jaren geleden was er een Neerlandicus, die de geslachtsnaam ***Veder*** als vanzelfsprekend ontleend zag aan de veer van een vogel. De genealoog, die weet, dat het Rotterdamse geslacht ***Veder*** afkomstig is van de Shetlandeilanden en zijn naam vandaar heeft meegenomen, ral tegen zo'n verklaring bedenking hebben [10]. 'Daar dit geslacht een wapen met drie ramskoppen voert, lijdt het — dunkt me — geen twijfel, dat de naam in betekenis overeenkomt met het Noorse væder, het Engelse wether, het Duitse Widder, het middelnederlandse weder, in modern Nederlands aangeduid als ram, soms ook als hamel. Hier is de gevonden verklaring drievoudig verantwoord: taalkundig, genealogisch en heraldisch. Dit zal niet altijd mogelijk zijn, maar zorgvuldigheid zal het altijd winnen van oppervlakkigheid.

Rengers is een patronym. Het bekende „Woordenboek van Voornamen" van Dr. J. van der Schaar (Utrecht-Antwerpen, 1964) noemt ***Renger*** en de variant *Ringer* als specifieke voornamen van Friesland en Groningen. De naam moet vroeger evenwel een groter verspreidingsgebied hebben gehad. Hiervan getuigt het dorp Rengerskerke, dat tot 1662 op Schouwen bestond, maar dat toen vrijwel geheel in de Oosterschelde is

verzonken [11]. De geslachtsnaam ***Ringers,*** die naast ***Rengers*** voorkomt, **geniet landelijke bekendheid dank zij de chocoladefabrikanten, die hun lekkernij onder deze merknaam in de handel hebben** gebracht.

Naar mijn indruk is *Rengers voor* het Noorden van ons land het oudste voorbeeld van een patronym in de gebruikelijke vorm, eindigend op een genitief-„s", dat tot geslachtsnaam is geworden. De stamvader *Thitmar* ***Rengher,*** burgemeester van Groningen in 1353, blijkt zijn patronym nog vóór 1400 aan zijn zoon ***Johan Rengers*** te hebben doorgegeven [12]. Een vader of grootvader, die de voornaam ***Renger*** heeft gevoerd, is ons in de voorhanden oorkonden niet overgeleverd. De geslachtsnaam ***Sickinghe,*** die in Groningen oudere papieren heeft dan ***Rengers,*** is in oorsprong ook een patronym, afgeleid van de voornaam *Sicco,* maar een patronym van een heel ander type.

Naar Dr. J. van Loon in zijn recente proefschrift vaststelt, werden de genitiefpatroaymen pas erfelijk bij het optreden van een vader-zoon-vernoeming, d.w.z. wanneer een zoon met de voornaam ook het patronym van zijn vader meekreeg. „Dit stadium van erfelijkheid" zo vervolgt de auteur „was in Vlaanderen en Brabant omstreeks 1400 algemeen bereikt. In Limburg, Noord-Brabant, Drente en Friesland nam dit proces enkele eeuwen ***meer in*** beslag" [13]. Een eerder gemaakte opmerking gold „de Groningse en Friese genitiefpatroniemen, die slechts in een recente periode erfelijk zijn geworden" [13]. Het is duidelijk, dat ***Rengers*** met deze stelling in strijd komt, misschien als de befaamde uitzondering, die de regel heet te bevestigen. Het geslacht ***Wichers*** — om nog een Gronings voorbeeld te noemen — laat zien, dat de overgang van patronym naar geslachtsnnaam zich daar pas voltrekt in de loop van de zeventiende eeuw [14].

Volgens een schrijver van een oudere generatie, P. M. van Walchren, is ook het tweede bestanddeel van de naam ***Rengers van Naerssen*** als patronym op te vatten. Een kort artikel van zijn hand luidt als volgt:

„Geslacht ***van Aerssen-van Naerssen.*** Zoals in de verhandeling over den naam ***Pauw*** zoo juist wordt aangetoond, zijn vele van thans nogal uiteenlopende namen tot gemeenschappelijken ouden grondvorm terug te brengen. De vervorming verraadt gewoonlijk de streek waar den lateren naam ontstond. Voor beoefenaars der tongvallen moet het van belang zijn aan dezen naamsvormen de verspreiding der verschillende volksstammen te kunnen waarnemen.

---

8. **Volledig afgedrukt is de tekst van dit privilege in: P. 0. van der Chijs „De munten van Friesland, Groningen en Drenthe (der heeren van Koevorden) van de vroegste tijden tot aan de Pacificatie van Gend" (Haarlem, 1855), blz. 415417. Vgl. het regest in: Joseph Chmel „Regesta chronologico-diplomatica Friderici III. Romanorum Imperatoris (Regis IV.) — Auszug aus den in k.k. geheimen Haus-, Hof- und Staats-Archive zu Wien sich befindenden Reichsregistraturbüchern vom Jahre 1440—1493. Nebst Ausziigen aus Öriginal-Urkunden, Manuscripten und Biichern" (Wenen. 1859), blz. 662 onder nr. 6827. Voorts: W. J. van Welderen Rengers "Het geslacht Rengers", blz. 27-30 met afbeelding van het keizerlijke zegel; W. G. Feith in „De Nederlandsche Leeuw" 39ste jrg. — 1921, kol. 84 en 40ste jrg. — 1922, kol. 106109; H. E. de Groot in „De Nederlandsche Leeuw", 78ste jrg. — 1961, kol. 5658. Ned. Adelsboek, 43ste jrg. — 1950, blz. 232 vermeldt van de inhoud van het privilege uitsluitend „het muntrecht".**
9. **P. 0. van der Chijs (1855) had' enerzijds de indruk, dat de begunstigde nooit van zijn muntrecht gebruik had gemaakt, maar sloot anderzijds de mogeliikheid niet uit, dat „de Numismatiek nog te eeniger tijd uit een verholen hoek zulk eene munt te wachten hebbe" : blz. 425, noot 1. Blijkens, een desbetreffende mededeling van Prof. Dr. H. Enno van Gelder, die mij door vriendelijke bemiddeling van mevrouw Drs. G. van der Meer bereikte; is zo'n vondst tot dusver echter uitgebleven.**
10. **De genealogie van dit geslacht is met een afbeelding van het gevoerde wapen opgenomen in Ned. Patriciaat 5de jrg. — 1914, blz. 409417 en 34ste jrg. — 1948, blz. 334-347. In de laatste editie komt duidelijk uit, dat de naam in de oudste generaties als *Vether* werd geschreven totdat — eenmaal in Rotterdam — de spelling *Veder* de overhand kreeg.**
11. **„Geschiedkundige Atlas van Nederland. Tekst bij Kaart IX. De kerkelijke indeeling omstreeks 1550, tevens kloosterkaart: 1 Het bisdom Utrecht" door Mr. S. Muller Hzn. ('s-Gravenhage, 1921), blz. 208. Wie zich voor het wanen van Rengerskerke interesseert, kan het vinden in M. Smallegange „Nieuwe Cronyk van Zeeland" (Middelburg, 1696) benevens op de kaarten, vermeld in „De Nederlandsche Leeuw", 96ste jrg. — 1979, kol. 416.**
12. ***Thitmar(us) Rengher* met patronym zonder „s": „Oorkondenboek van Groningen en Drente" bewerkt door Prof. Dr. P. J. Blok en anderen, Eerste deel (Groningen, 1896) nr. 426. *Johan Rengers* met „s", voorkomend van 1395-1400: Oorkondenboek als voren, Tweede deel (Groningen, 1899), nrs. 892, 962, 1034, 1046, 1047 en 1057. De redactie van Ned. Adelsboek heeft de naam van de stamvader tot *Ditmar Rengers* gemoderniseerd: 43ste jrg. — 1950, blz. 234.**
13. **Jozef van Loon „Bijdrage tot de Morfeemgeschiedenis en -geografie der Nederlandse toenamen". Proefschrift Antwerpen (Kortemark — Handzame, 1981), blz. 549. Vgl. blz. 14 en blz. 164-177.**
14. **Ned. Adelsboek, 46ete jrg. — 1953, blz. 344-372. Ned. Patriciaat, 20ste jrg. — 1931/'32, blz. 3'13-356.**

De naam ***van Aerssen,*** zoals het adellijke geslacht dien voert, is dus van gelijke oorsprong als bijv. ***Aerts,*** *Aartsen* enz. Alleen het voorvoegsel van geeft een ander aanzien, doch het is hier zonder beteekenis. Zooals den naam daar staat, zou hij eigenlijk moeten gevoerd worden door het geslacht ***Van Naerssen*** uit Dordrecht, waarvan ook thans een tak in den adel is opgenomen.

In de ,,Dortsche Stadsrekeningen" vinden we 1351 ***Jan van Aerssen*** koopman in ,,caesen".

1385 Henryck van Aerssen, tresorier.
1399 *Cleys* ***van Haerssen.***
1399 *Henric* ***van Haerssen, Jan van Aerssen*** en ***Jan van Haerssen*** zijn soen.
1400 Jan van Aerssen, tresorier van den Frieschen reis.
1420 Jan van Naerssen Henricksz.
Cleys ***van Naerssen***
Jan van Naerssen Barthoutsz.

De schrijfwijze ***Van Haerssen*** kan mogelijk aan eigen slechte uitspraak te wijten zijn, dat ***van Naerssen*** ontstond is zeer duidelijk, daar bij vlugge uitspraak een ieder den naam aldus verstaat" [15].

Het inzicht, dat de twee door hem behandelde namen in taalkundig opzicht identiek zijn, mogen we deze auteur in alle schijn als verdienste aanrekenen. Zeer juist is zijn observatie, dat namen in vroeger eeuwen vaak op de klank af werden neergeschreven en dat een met een klinker aanvangende geslechtsnaam voorafgegaan door ,,van" dan maar al te licht de beginletter N kreeg toebedeeld. Nederland's Adelsboek geeft ons hiervan nog een typerend voorbeeld in de persoon van ***Christoffel Hendricksen van Nahuys,*** stamvader van het geslacht van die naam [16]. Het lijdt m.i. geen twijfel, dat deze geslachtsnaam op herkomst uit de stad Ahaus in Westfalen wijst en daarmee heel terecht in verband wordt gebracht [17].

Menig lezer zal het heugen, dat de heer W. J. J. C. Bijleveld na jarenlang hoofdredacteur van Nederland's Adelsboek te zijn geweest een geruchtmakende publicatie in het licht gaf, die door haar uiterlijke verschijning tot de vertrouwde serie van het Adelsboek leek te behoren, maar waarin over de adel van meer dan één geslacht de staf werd gebroken. Zijn oordeel over de twee families, die de heer P. M. van Walchren vele jaren vroeger bezig hielden, luidt verschillend. Over de eerste: ,,Patronym van ***Aert.*** Tot diep in de 17e eeuw werd de naam ook doorgaans slechts als ***Aerssen*** gekend. De bekende diplomaat en griffier der Staten, ***Cornelis Aerssens,*** die in 1543 (lees: mei 1545) te Antwerpen geboren is, kan onbetwist als stamvader gelden" [18]. Over de tweede: ,,Oude middeleeuwsche regentenfamilie te Dordrecht, verm. daar gekomen begin 14e eeuw uit Arcen a. d. Maas" [19].

Wanneer twee auteurs van mening verschillen, is het zaak hun oordeel te toetsen. Het idee van de heer P. M. van Walchren, dat de namen ***Aerssen*** en ***Naerssen*** identiek zijn te achten, lijkt te gezond om het bij het eerste stootje prijs te geven. Anderzijds mogen we het oordeel van een ervaren genealoog als Bijleveld was niet lichtvaardig van ons afzetten. Om te beginnen is het een onweerlegbaar feit, dat ***Cornelis van Aerssen,*** griffier van de Staten-Generaal van 1584-1623, zich ***Aerssens*** placht te noemen en te schrijven. Wat moeten we hiervan denken ?

Patronymen als *Janssens* en ***Claessens*** zijn genoegzaam bekend. Feitelijk duiden deze de voornaam van de grootvader aan, want *Janssens* betekent ,,zoon van ***Janssen"*** en deze laatste naam betekent: ,,zoon van ***Jan"*** [20]. Het is bij mijn weten evenwel nooit voorgekomen, dat een ***Adriaan*** *Janssens* zich ***Adriaan van Janssen*** is gaan noemen of een ***Pieter*** *Claessens* ***is*** uitgegroeid tot een ***Pieter van*** *Claessen*. Wel kent Johan Winkler een vijftal patronymen met het voorvoegsel ,,van": ,, ***Van*** *Alewijn,* ***Van Ditmar, Van Frank, Van*** *Walraven* en ***Van*** *Marselis*" [21]. Winkler noemt dit de ,,nieuste, de jongste wyze om van mansvóórnamen patronymika te maken". Ik ben geneigd in deze zeldzame gevallen een verbastering van het patronym te zien: het neemt de schijn aan van een toponym te zijn, m.a.w. de plaats van herkomst aan te duiden. Johan E. Elias leert, dat *Gabriel Marselis* het ,,van" aannam na zijn verheffing in de adelstand door Koning ***Frederik III van Denemarken,*** d.w.z. na 7 september 1665 [22]. Het Friese geslacht *Boelens* sierde zich pas met een oneigenlijk ,,van" in de loop van de achttiende eeuw [23].

De onvolprezen Winkler brengt ons ook in aanraking met twee groepen van geslachtsnamen, die hij als ,,oneigenlike vadersnamen, quasi-patronymika" aanduidt [24]. ,,Zy zijn volkomen op de zelfde wyze ontstaan als de werkelike patronymika. Maar de stam of wortel dezer geslachtsnamen is niet een mansvóórnaam, zou als eigenlik de conditio sine qua non der vadersnamen is, maar een ander woord. Dit woord kan een ambt, een bedrijf, een beroep aanduiden" — dit is voor hem de eerste groep met ***Timmermans,*** *Scholten* en *Smulders* als typische voorbeelden — ,,of ook het kan ieder ander woord zijn, b.v. een dierenaam, een huisnaam, een bynaam, een byvoegelik naamwoord, een aardrijkskundige naam, of wat dan ook". Aardrijkskundige namen tot quasi-patronym verwerkt ziet Winkler in ***Asselbergs*** en *Meulendijks. Dijks* zonder voorvoegsel laat zich hier zonder bezwaar aan toevoegen.

Namen, die in het werk van Winkler ontbreken, terwijl ze juist uit genealogisch oogpunt van belang zijn, zijn de quasi-patronymen aan aardrijkskundige aanduidingen ontleend, waarin we op het eerste gezicht de naam van een stad of dorp onderkennen. Namen als ***Borns,*** *Briels,* ***Heusdens, Keuls, Luyks*** en ***Luykx,*** *Mols, Tholens,* ***Vugts*** en ***Vuchts*** benevens *Weerts*. Opvallend is, dat het hier steden en dorpen betreft ten zuiden van de grote rivieren, ook uit het aangrenzende

15. Dit artikel verscheen in ,,De Wapenheraut", 7de jrg. — 1903, blz. 174. Bevreemdend is, dat de auteur ,,den naam" schrijft met verbuigings-,,n" in de nominatief.
16. Ned. Adelsboek, 42ste jrg. — 1949, blz. 222.
17. W. A. Wijburg Jr. doet dit in ,,De Nederlandsche Leeuw", 78ste jrg. — 1961, kol. 264.
18. W. J. J. C. Bijleveld, Opmerkingen over de geslachten, behandeld in het Nederland's Adelsboek met aanhangsel ,,Veertig jaren Nederlands Adelsboek" ('s-Gravenhage, 1949), blz. 10.
19. W. J. J. C. Bijleveld (1949), blz. 117.
20. Johan Winkler ,,De Nederlandsche geslachtsnamen in oorsprong, geschiedenis en beteekenis", Eerste stuk (Haarlem, 1885), blz. 86. Bij latere citaten uit dit boek zal de lezer bemerken, dat deze auteur zich een eigen spelling heeft aangemeten.
21. Johan Winkler (1885), blz. 148. J. H. L. F. van Franck komt voor in de oudste ledenlijst van het Genootschap, afgedrukt in ,,De Nederlandsche Leeuw". 1ste jrg. — 1883. blz. 26-27. Een gedrukte genealogie van zijn geslacht is echter niet bekend.
22. Johan E. Elias ,,De Vroedschap van Amsterdam 1578—1795". Tweede deel (Haarlem, 1905), blz. 871.
23. De genealogie van dit geslacht is opgenomen in Ned. Patriciaat, 12de jrg. — 1921/'22, blz. 53-71 onder toevoeging van interessante familie-aantekeningen. Ten onrechte heet het overigens op blz. 53 in een voetnoot, dat dit geslacht zou zijn uitgestorven. Het zou pas uitsterven in 1926 met mevrouw A. H. Wichers-van Boelens: Ned. Patriciaat, 20ste jrg. — 1931/'32, blz. 350.
24. Johan Winkler (1885), blz. 182 en voor zover het aardrijkskundige namen betreft blz. 187-188.

Belgische en Duitse gebied. Winkler beschouwt *Luiks* en *Weerts* als echte patroaymen. *Luiks* acht hij afgeleid van de voornaam *Lucas*, *Weerts* van de Friese voornaam *Wiard* alias *Weert*"". Ik ben geneigd hierbij een vraagteken te plaatsen, maar zouden deze beide namen moeten afvallen en bijv. in *Mols* het dier schuil gaan in stede van de Belgische gemeente, dan blijven er hoe dan ook nog namen over, die als plaatsaanduiding boven twijfel verheven zijn: *Briels*, *Heusdens*, *Tholens*, *Vugts* en *Vuchts*, al kunnen we ons met betrekking tot *Heusdens* in voorkomend geval uiteraard afvragen, of we met het Nederlandse of het Belgische Heusden hebben te doen.

Richten we nu onze aandacht op de voorvaderen van de heer *Rengers van Naerssen* in het middeleeuwse Dordrecht, *Jan van Aerssen* enz., dan moet hun geslachtsnaam beslist de plaats van herkomst aanduiden. Het zou een anachronisme zijn, als we deze veertiende-eeuwse naam met de heer P. M. van Walchren als een verbasterd patronym zouden opvatten.

Ten aanzien van *Cornelis Aerssens*, de griffier van de Staten-Generaal, dringt de vraag zich op, of zijn geslachtsnaam een patronym zou zijn dan wel een verbasterd toponym. Wat is in deze naam primair, waar ligt de oorsprong ? Allereerst behoren we m.i. te erkennen, dat *Aerssens* opgevat als patronym niet de in Antwerpen gebruikelijke vorm vertoont. De gebruikelijke vorm is namelijk *Aertssens* met een „t". Een *Aerdt Aertssen (s)* is 16 december 1558 te Antwerpen als wederdoper verbrand [26]. Een alfabetische tafel op de stadsprotocollen brengt ons in kennis met *Heylwich, Hans, Wilhelmina* en *Sara Aertssens* [27]. Beslissend is evenwel *Cornelis'* inschrijving aan de Universiteit te Leuven, 28 februari 1560. Alle studenten van deze Universiteit deden hun intrede in de faculteit der „artes" of vrije kunsten, onafhankelijk van latere specialisatie. Bedoelde faculteit had de beschikking over vier „pedagogieën", internaten waar ook les werd gegeven: het Varken (Porcus), de Lelie (Lilium), de Valk (Falco) en de Burcht (Castrum) [28]. De jonge *Cornelis* kwam in de „Valk" en behoorde daarbinnen tot de „divites", d.w.z. de welgestelden, dus niet tot de „pauperes", de armen. „*Cornelis Arcens* de Antwerpia", zo werd hij ingeschreven [29]. De betrokken matrikel van de Universiteit van Leuven bevat vele patronymen, zowel in de volkstaal als in het Latijn: *Jacobs* wisselt met *Jacobi, Willems* met *Wilhelmi, we* komen een *Walterus Aartsoens Meerhout* tegen, verscheidene malen een *Cornelius Arnoldi*. Hoe meer vergelijkingsmateriaal we in ogenschouw nemen, des te scherper gaan we het inzien: *Arcens* is een quasi-patronym, dat van de plaatsnaam *Arcen* is afgeleid.

Ten opzichte van de voorvaderen van de heer *Rengers van Naerssen* had de heer Bijleveld al vermoed, dat ze uit Arcen aan de Maas afkomstig zouden zijn. Thans kunnen we alle twijfel uitbannen: Arcen moet de bakermat zijn van de beide geslachten, die we in het onderzoek hebben betrokken. Opmerking verdient, dat deze plaatsnaam in vroeger eeuwen maar al te vaak als Aerssen werd geschreven [30]. Koning Willem 1 bepaalde nog bij K.B. van 14 ianuari 1816. Stb. 9 in art. 4: „Het vredegeregt van het kanton Ven lo, zal zich mede uitstrekken over de gemeenten van V e 1 d e n en A e rss e n, aan den regter-oever van de M a z e gelegen, en te voren tot het aan P r u i s s en gecedeerd vredegeregt van G e 1 d e r hebbende behoord."

Voor een stad als Venlo vormde de Maas reeds in de Middeleeuwen een belangrijke scheepvaartverbinding met Dordrecht [31]. Dit maakt het begrijpelijk, dat een der voorvaderen van de heer *Rengers van Naerssen* ertoe gekomen is, zich in deze Zuidhollandse stad te vestigen. Dordtse schippers beoefenden ook de binnenvaart van Dordrecht op Antwerpen, dat er in de zestiende eeuw dank zij een oageëvenaarde bloei van handel en nijverheid op kon bogen de grootste stad der Nederlanden te zijn [32]. Zo kan het niet verwonderen, dat *Revixit van Naerssen Janszn.* er in 1559 toe kwam zijn heil in Antwerpen te zoeken, hetgeen impliceert, dat hij daar gelijktijdig met *Cornelis van Aerssen* alias *Aerssens* gevestigd was [33]. Beiden kunnen, hoewel zij een verschillend wapen voerden, in de verte verwant zijn geweest. Waarschijnlijk lijkt nochtans, dat zij onafhankelijk van elkaar hun geslachtsnaam aan het dorp Arcen ontlenen.

Volledigheidshalve zij erop gewezen, dat onder de kwartieren van *Helene W. van Woelderen* een *Elisabeth van Aertsen* voorkomt [34]. Het idee, dat zij in oorsprong een *Elisabeth van Naerssen zou* zijn, moest worden opgegeven, toen de bekende genealoog W. Wijnaendts van Resandt erin slaagde haar doop te achterhalen: het Gereformeerde doopboek van Etten bij Breda onthult, dat genoemde *Elisabeth* 13 augustus 1656 werd gedoopt als dochter van *Gerrit Aertsen*, brouwer, en *Elisabeth de Hase* [35]. Vader en dochter treden in 1676 als *Gerrit* en *Elisabeth van Aertsen op.* Hier dus duidelijk een patronym, dat tot een quasi-toponym is verbasterd. Het late tijdstip van deze verbastering overeenkomstig Winkler's bevinding mag typerend worden geacht. Onwillekeurig rijst de vraag, of de vorige Commissaris der Koningin

25. Johan Winkler (1885), blz. 180 resp. blz. 115-116.
26. ***Aerdt Aertssen,*** geboren van Uuytrecht: Antwerpsch Archievenblad VIII (z.j.), blz. 466. ***Aerdt Aertssens.*** kennelijk dezelfde: Antwerpsch Archievenblad XIV (z.j.), blz. 24 onder nr. 271. Men kan zich dus afvragen, welke ***vorm*** van het patronym de juiste is: met of zonder „s" aan het eind.
27. Antwerpsch Archievenblad XXXII — 1927, blz. 62.
28. „De Universiteit te Leuven 1425-1975". Gedenkboek onder leiding van de hoogleraren R. Aubert, A. d'Haenens, J. A. van Houtte, E. Lamberts, M. A. Nauwelaerts en J. Paquet (Leuven, 1976), blz. 75 en 87.
29. A. Schillings „Matricule de l'Université de Louvain" IV (Brussel, 1961), blz. 598 onder nr. 173.
30. Men zie bijv. ***Reiner van. Gelre,*** bast. „heer to Aerssen, drost op Veluwe a°. 1514" en ***Aleyt Schenck*** van ***Nydeggen*** „vrouwe tot Aerssen", diens weduwe: „Register op de Leenaktenboeken van het vowtendom Gelre en graafschap Zutphen" uitgegeven door Mr. J. J. S. Baron Sloet en Dr. J. S. van Veen — „Overkwartier" bewerkt door eerstgenoemde (Arnhem, 1904), blz. 20 resp. 134.
31. Prof. Dr. J. F. Niermeyer belicht het handelsverkeer over de Maas in zijn studie over „Dordrecht als handelsstad in de tweede helft van de veertiende eeuw" : „Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde", Achtste reeks, 111 — 1942, blz. 1-36 en 177-222, benevens IV — 1943. blz. 86-113 en 145-***168.*** Eerder had Dr. B. van Rijswijk het belang ervan aangetoond in zijn „Geschiedenis van het Dordtsche stapelrecht" ('s-Gravenhage, 1900), blz. 9-10.
32. Typerend voor het scheepvaartverkeer tussen Dordrecht en Antwerpen is het huis „Antwerpen" buiten Dordrecht, waar schippers hun verteringen deden. Het komt voor in een „Staet ende verclaringe van zeekere verterde ende alderhande andere costen . . gedaen in 't meten van den verdroncken Dortsschen werdt", beginnende 2 sept. 1560: Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, archief van de Grafelijkheidsrekenkamer te 's-Gravenhage, Supplement IV alias Vl0 no. 432, fol. 2 verso.
33. ***Revixit van Naerssen Janszn.:*** Ned. Adelsboek, 42ste jrg. — 1949, blz. 205 onder VIII. Een verklaring van de merkwaardige voornaam ***Revixit*** geeft Matthijs Balen Janszoon in zijn „Beschryvinge der stad Dordrecht" (Dordrecht, 1677), blz. 1150.
34. In de reeks van 256 kwartieren gaat het om kwartier nr. 204.
35. W. Wijnaendts van Resandt „256 Kwartieren ***en*** kwartierwapens van H. W. van Woelderen met eene nalezing op de kwartieren - Bronnenstudie" (Middelburg, 1939), blz. 210-214 in aansluiting aan blz. 41.

in de provincie Zeeland, de gewezen minister Mr. *J. van Aartsen* wellicht tot het onderhavige geslacht valt te rekenen. Klaarheid hieromtrent valt niet direct te geven.

Overigens is dit een verhaal met een moraal, meer in de trant van 1883 dan van de moderne tijd. De moraal luidt, dat naamkunde voor de genealoog in bepaalde omstandigheden onontbeerlijk is, maar een flinke dosis zorgvuldigheid hoort er wel bij. Genealogische en taalkundige kennis dienen elkaar op dit terrein aan te vullen. Bij een al te eenzijdige benadering raakt de onderzoeker maar al te licht ontspoord. Naar het

inzicht van Dr. J. van Loon vormt de naamkunde voor zover zij zich op persoonsnamen richt, een interdisciplinair werkterrein voor genealogen en taalkundigen. Als hij dan op grond van de voorhanden litteratuur constateert „dat dit bij uitstek interdisciplinaire werkterrein een compleet niemandsland is", dan valt daar lering uit te trekken [36]. Deze bijdrage is als een verkenning in dit niemandsland bedoeld.

36. Jozef van Loon (1981), blz. 69. Aangehaald door Dr. J. van der Schaar in zijn zeer lovende bespreking van dit werk: „De Nederlandsche Leeuw" 99ste *jrg.* — 1982, kol. 365.

Jan Gerrit Erkelens (1775 — 1857), een vergeten fijnschilder.

door

C. J. VAN DEN BOSCH.

In 1979 werd in „Het Geldersche geslacht Van den Bosch" [1] een familieportret gepubliceerd, waarop de Veenendaalse wolfabrikant ***Barend** Pietersz. **van den Bosch*** en zijn gezin staan afgebeeld.

De compositie van de voorgestelden, geplaatst in een eenvoudig interieur, deed op het eerste gezicht als maker de reizende portrettist *Rienk Jelgerhuis* [2] vermoeden, van wiens band een groot aantal soortgelijke ten-voeten-uit portretten bekend is. Typische *„Jelgerhuis*-details" als de schetsmatige achtergrond, het porceleinen servies op de tafel, een voetenbankje of stoofje waarop de vrouw des huizes met één of beide voeten rust, en een klein huisdier, leken deze veronderstelling te bevestigen.

Van andere rondtrekkende schilders uit deze periode, zoals ***Joh. Anspach*** (1752—1823), Berend *Kunst* (1794-1881) en b.v. ***Wouterus de Nooy*** (ca. 1765—ná 1825), werkte alleen de laatstgenoemde in een enigszins vergelijkbare stijl [3], zodat voor de identificatie slechts weinig mogelijkheden overbleven.

Toch bestonden er direct redenen om aan te nemen dat *R. **Jelgerhuis*** in dit geval niet de vervaardiger kón zijn: de datering van het stukje kon aan de hand van genealogische gegevens worden gesteld op ca. 1815/1816. ***Jelgerhuis*** was acht à negen jaar daarvoor gestorven. Verder was het ***Van den** Bosch*-portret uitgevoerd in aquareltechniek, terwijl *Jelgerhuis*, naar bekend, vrijwel uitsluitend pastelleerde.

Aan alle twijfel kwam een eind toen bij nader onderzoek achter de lijst de signatuur *„**J. G. Erkelens**"* te voorschijn kwam.

Nu hiermee bleek dat *Jelgerhuis* een tijdgenoot en navolger had, rees meteen de vraag naar diens identiteit.

Uit een aantal karakteristieken, die eveneens voorkwamen op een tweede portretje in familiebezit, komt *Erkelens* naar voren als een wat primitief en duidelijk tweederangs kunstenaar. De zekere ervarenheid die uit beide stukjes sprak liet veronderstellen dat hij mogelijk meer dan deze op zijn naam zou hebben staan, maar in geen enkele kunsthistorische bron was een spoor van hem te vinden.

Een volledig onbekende dus, wiens redelijke vaardigheid toch eerder aan een beroepskunstenaar dan aan een amateur en toevallige kennis van de Veenendaalse familie deed denken,

Een aan deze vraag gewijd artikel in „Veluwse Geslachten" [4], en een daarop volgend onderzoek hadden tot resultaat dat aan de namen van min of meer bekende (reizende) portrettisten uit het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw nu de naam van Jan Gerrit ***Erkelens*** kan worden toegevoegd. Inmiddels zijn een achttal portretten van zijn hand bekend.

Jan Gerrit Erkelens werd gedoopt te Ede op 28 juni 1775 als jongste kind van *Jan **Justus Erkelens*** en *Huberta **Voorn.***

Hij stamt uit een geslacht van lakenververs en -kooplieden, waarvan de stamvader rond 1580 werd geboren in het Duitse plaatsje Erkelenz [5]. Deze *Goossen Jacobs **van Erckelens*** trouwt Dordrecht 9 oktober 1607 ***Digna** Jans **Bouwensdr.*** en oefent aldaar het beroep van verver uit. Van zijn zes zoons worden vier later eveneens lakenverver, waarvan twee te Dordrecht, een te Kampen en een te Deventer. De overigen vestigen zich te Rotterdam, waar er één wijnkoper wordt, en de ander een tabakshandel drijft. De tak die hieruit te Rotterdam ontstaat levert behalve een tweetal Brielse schepenen, en de vermogen-

1. C. J. van den Bosch, Het Geldersche geslacht Van den Bosch. Bilthoven 1979.
2. Vgl. P. Gabrielse, De rondreizende portrettist Rienk Jelgerhuis in: Antiek, nov. 1982, blz. 202—208.
3. P. A. Scheen, Lexicon Ned. Beeldende Kunstenaars 1750—1950, 19'70, 2 delen. E. A. F. Blokhuis, Familieboek Blokhuis, 1928 (hierin t.o. blz. 10 een afbeelding van een schilderij door W. de Nooy, 1816, van ***Rikkert** Blokhuis* en zijn gezin te Nijkerk).
4. C. J. van den Bosch, „Wie herkent de schilders?", in: Veluwse Geslachten 1981. nr. 4. blz. 215.
   Reacties hierop 'van o.a. de heren A. van Marle te Amsterdam, A. G. Steenbergen te Wageningen en Mr. E. J. Wolleswinkel te 's-Gravenhage leverden mede stof tot het samenstellen van dit artikel over *J. G. **Erkelens.***
5. Met dank aan de heer A. P. Schouten te Rheden, samensteller van de genealogie ***Erkelens***, die het materiaal voor de fragment-stamreeks beschikbaar stelde voor publicatie.

Afb. 1. Onbekende familie.

de wijnhandelaar ***Barend Erkelens*** (1799-1869) [6], voornamelijk middenstanders. Deze tak bloeit thans in de omgeving van o.a. Rotterdam, 's-Gravenhage en Alphen aan den Rijn.

De tak te Kampen, waarvan de leden aanvankelijk ook de lakenververij bedrijven, of lakenkopers zijn, ontwikkelt zich via diverse stads- en bestuursfuncties tot een plaatselijke regentenfamilie, die generaties van burgemeesters, gilde- en kerkbestuurders, gecommitteerden, advocaten en notarissen levert. Deze tak sterft uit in 1805 met Mr. ***Nicolaas Erkelens,*** j.u.d., advocaat en lid der Gecommitteerden van Overijssel.

Te Dordrecht ontstaat een tak ***Jan*** *Erckelens* (11). Behalve lakenverver is hij ook armmeester van het Armenweeshuis en het Oudemannenhuis aldaar. Zijn broer ***Boudewijn,*** die ook lakenverver is, oefent daarnaast de functies uit van boekhouder van het Ververs gilde en collator van de St. Stevenskapel. Tot de tweede en derde generatie behoren lakenkooplieden en o.a. de Dordtse muntmeester ***Hermanus*** (1661—***1703)*** en ***Rutger Erkelens*** (1683-1718) [7].

De fijnschilder *Jan* ***Gerrit Erkelens*** stamt uit de oudste lijn te Dordrecht. Zijn grootvader, ***Jan Erkelens*** (IV), wiens beroep niet bekend is, vestigde zich omstreeks 1725 te Amsterdam. Ook van *Jan* ***Gerrit's*** vader wordt geen beroep vermeld, maar gezien de achtergrond waaruit zij voortkwamen lijkt het waarschijnlijk dat beiden kooplieden waren.

De familie is in elk geval redelijk welgesteld: oom ***Goswinus*** *Erkelens* (IV, 5) die zich in 1774 te New York vestigt (als koopman ?), schrijft op 22 juli 1777 namens ***Jonathan*** *Trumbull,* gouverneur van Connecticut, en „het Notabele Congress dezer Landen" een brief aan *Joan* ***Derk van der*** *Capellen,* lid van de Staten van Overijssel, om instemming te betuigen met diens standpunt en om te verzoeken door te gaan met het bewerken der publieke opinie in Nederland inzake de Amerikaanse Vrijheidsoorlog [8]. De kosten van een door hem opgesteld pamflet, waarvan hij meent dat het goed zou zijn dit in behoorlijke aantallen te laten drukken voor verspreiding in vier voorname steden in Holland, zullen betaald worden door zijn moeder „de wede. *Jan* ***Erkelens*** op de Lijdsegragt bij de Princegragt te Amsterdam" [9].

Vader ***Jan Justus Erkelens*** vestigt zich in 1763 met echtgenote *Huberta Voorn* en twee nog levende, te Amsterdam geboren kinderen, in Ede, waar zij op 21 april van dat jaar worden ingeschreven in het lidmatenregister [10]. De reden van hun komst naar Ede is niet bekend en ook over hun achtergrond te Amsterdam weten we weinig meer dan dat *Huberta Erkelens-Voorn* daar wellicht tot de kennissenkring van *Betje*

6. ***Barend Erkelens,*** geb. Rotterdam 26 febr. 1'799, wijnkoper, lid Fa. Van Straalen Monsieur & Erkelens te Rotterdam, bewoonde huize de Tol te Koudekerk aan de Rijn. Van deze buitenplaats bestaan twee schilderijen, geschilderd anno 1864 door ***Anna Hermina Rehm,*** dochter van *Barend's* jongste zuster ***Anna Hermina Erkelens en Karl Georg Friedrich Rehm*** (huw. Rotterdam 21 febr. 1832). Beschrijving van het eerste in Leids Jaarboek 196'7; van het tweede (verloren gegaan in W.O.II) bestaat een glasnegatief in het Gem.arch. Leiden (inv. nr. 76525).

7. Zie: Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 1956, blz. **56/57.**

8. Een Engels verzoek aan Stadhouder Willem V om de zgn. Schotse Brigade tijdelijk af te staan ten behoeve van de onderdrukking van de opstand der Noordamerikaanse koloniën werd na een rede van ***Van der Capellen*** afgewezen onder druk van de publieke opinie (Zie: Spiegel Historiael, jrg. 1976, blz. 609 e.v.).

9. Alg. Rijksarchief 's-Gravenhage, le afd., archief Van der Capellen.

Afb. 2. Barend van den Bosch (1775—1839), zijn vrouw Geertrui van Dolder (1779-1861) en zoons Pieter (geb. 1806) en Jochem (geb. 1812).

Wolff behoorde, met wie zij later een briefwisseling onderhoudt.

Een en ander blijkt uit een merkwaardig document waarin een conversatie tussen Ds. *Hendricus Muntingh*, de predikant van Ede, en de echtgenote van de huurder van het Huis Kernheim [11] aldaar, Mevr. *Van de Velden*, werd vastgelegd door een daar aanwezige logé. Deze heer, *Philippus R. Boon*, verhaalt dat men „in discours gevallen is" over de „poëzie van Juffrouw *de Wolf*, geb. *Bekker*", waarbij hij „.. vermids hij gehoord hadde dat juffwe *Erkelens*, huysvrouw van voorn. Heer *Erkelens*, met juffrouw *de Wolff* brieven had gewisseld, aan gemr Heer *Muntingh* gevraagd heeft of juffwe *Erkelens* ook vaarssen in het ligt gaf" [12].

Uit de rest van het verhaal komt naar voren dat *Huberta Voorn*, althans volgens Ds. *Muntingh*, een tamelijk lichtzinnig wezen zou zijn, en er wordt omstandig melding gemaakt van zekere affaires die zij te Amsterdam, en ook te Ede, zou hebben gehad. De kwestie liet haar echtgenoot blijkbaar onberoerd daar „die man en vrouwe ieder haars weegs gingen".

Het is om zekere redenen echter niet uitgesloten dat een controverse tussen beide families of een politieke tegenstelling [13] aanleiding waren tot een overdreven laster van de zijde van de goede dominee, die evenmin als velen van zijn collegae in die tijd, een hoge dunk had van onze bekende schrijfster en haar geestverwanten [14].

Het echtpaar *Erkelens* krijgt te Ede nog zes kinderen, waarvan *Jan Gerrit* het jongste kind is. Over zijn jeugd, die hij grotendeels te Ede moet hebben doorgebracht, hebben we geen gegevens. Noch weten we waar en van wie hij zijn tekenopleiding ontving.

Door de aard van zijn werk, dat in zijn opzet zo sterk op dat van *Jelgerhuis* lijkt, zou men kunnen veronderstellen dat hij ten minste diens oeuvre heeft leren kennen, hetgeen gesteund wordt door het feit dat laatstgenoemde naar wij

10. R.A. Arnhem, DTB Ede, inv. nr. 576.
11. A. J. van der Aa, Aardrijksk. Woordenboek der Ned., deel VI (Dordrecht 1845), blz. 413.
12. Gem.arch. Alkmaar, oud-recht. arch., inv. nr. 335, nr. 206; Mr. J. Belonje, Een bezoek aan Kernheim, in: Gens Nostra 1950, blz. 109-118.
13. In een brief (1944) aan Mr. Belonje schrijft de heer P. Sibbler te Ede dat Ds. *Muntingh* zelf betrokken is geweest bij een onaangename zaak en ervan werd beschuldigd het gebod tegen echtbreuk te hebben overtreden. *Muntingh was* bovendien zeer Oranje-gezind, terwijl de politieke kleur van de familie *Erkelens* wel gelijk zal zijn geweest aan die van oom *Goswinus* (zie noot 8). Behalve diens pamflet zond deze ook nog een „papier van klagte" aan de Synode, ondertekend door de predikanten van een aantal gereformeerde gemeenten in Amerika, waarin hij „het droevig misbruik van onze Kerk en Godsdienst" ten toon stelt (tegen het tractaat tussen Engeland en Holland).
14. De mening van Ds. *Muntingh* en zijn ambtgenoten over o.a. *Betje Wolff*, met wie hij *Huberta Voorn* over een kam scheert, wordt door Belonje toegelicht in het bovenbeschreven stuk (zie bij noot 12).

Afb. 3. Hendrikje Vollewens (1751—1836), weduwe van Jochem van Dolder.

weten in 1794 te Wageningen portretten maakte van de families *Beek* en *Van Ommeren* [15].

In vergelijking levert *Jelgerhuis*, hoewel zelf geen schilder van grote allure, aanmerkelijk beter werk, dat evenwel sterk wisselt van kwaliteit. Dit treedt echter ook bij de beschouwing van *Erkelens'* werk naar voren. Bovendien is deze geneigd tot een onzorgvuldige afwerking van bepaalde details, en tonen zijn schilderijen storende slordigheidjes en perspectivische fouten. Ook in zijn opstellingen legt hij niet veel fantasie aan de dag. Men vergelijke hiertoe de houdingen der vrouwen op zes van de hierbij afgebeelde voorstellingen.

Toch mogen we concluderen dat *Erkelens* een „professional" was: in 1815 wordt hij te Nijkerk vermeld als fijnschilder [16]. Als in 1826 de dan 50-jarige vrijgezel in het huwelijk treedt met zijn huishoudster, wordt hij bij de huwelijksproclamatie van beroep tekenmeester genoemd. In zijn latere jaren geeft hij te Doetinchem tekenonderricht aan de Latijnse School, en staat ter plaatse bekend als „stadstekenmeester".

Het feit dat een aantal van zijn werkjes op verschillende plaatsen in de Gelderse Vallei gemaakt is behoeft niet te betekenen dat hij voordien de kost verdiende als reizend schilder. Het aantal — tot heden — bekende portretten lijkt

15. Dr. R. P. W. C. Jonckers Nieboer, Wageningse Iconografie, in: Veluwse Geslachten 1980, nr. 2, blz. 73. De hierin beschreven portretten anno 1794 blijken door R. *Jelgerhuis* te zijn gemaakt.
16. Op 3 febr. 1815 treedt Erkelens op als een der aangevers van het overlijden van ***Dirk van Steenler***, zilversmid te Nijkerk. Hij wordt in de acte genoemd ***Jan Gijsbertus*** (verschrijving, moet zijn: ***Gerrit) Erkelens***, fijnschilder.

Afb. 4. Willem van de Pol (1749-1829) en zijn dochter Hendrina (geb. 1811).

daarvoor te klein. Veenendaal, waar hij de familie *Van den* ***Bosch*** schilderde, ligt op korte afstand van zijn toenmalige woonplaats Ede en periodieke verblijven te Nijkerk zijn verklaarbaar doordat zijn zuster *Maria*, de echtgenote van de stadsbode *Helmert van der Flier* [17], in deze plaats woonde.

Tegen deze theorie spreekt dat hij omstreeks 1830 te Barneveld werkte, waar het portret van de spinster *Gerritje van den Berg* ontstond, terwijl uit zijn huwelijksacte blijkt dat hij in 1826 reeds te Doetinchem woonde. Van de andere #aquarellen is geen plaats van herkomst bekend. Zij zijn echter duidelijk in dezelfde regio tot stand gekomen, mogelijk zelfs te Hattem, waar zijn oudere broer *Carel Zuffolk Erkelens* tijdelijk woonde [18].

Welke waarde heeft *Jan Gerrit Erkelens* voor de portretkunst van zijn tijd ? Waar zijn eerder genoemde vakbroeders in het algemeen al als kunstenaars van de tweede signatuur te boek staan, is *Erkelens*, behoudens het unieke feit dat zijn bestaan eerst na ruim 150 jaar werd herontdekt, kunsthistorisch vrijwel niet van belang.

Wél blijkt zijn tekenkunst waardevol te zijn voor de kennis van de kleding zoals die in de Gelderse Vallei aan het begin van de 19de eeuw gedragen werd, een aspect waarover slechts weinig bekend is. Het valt op dat de geportretteerden, hoewel afkomstig uit diverse plaatsen, allen gekleed gaan in een burgerlijk costuum, dat onderling weinig verschillen vertoont. Bij de vrouwen bestaat het uit een jak uit sits of caraco,

17. Vgl. Nederland's Patriciaat 1966, blz. 148; zie noot 21.
18. Op 15 okt. 1793 maakt Carel ***Zuffolk Erkelens*** voor het gerecht van Hattem zijn testament, waarin hij o.a. aan zijn broer *Jan.* ***Gerrit*** al zijn kleren, lijfstoebehoren en lijfssierraden, goud en zilver, legateert (R.A. Arnhem, recht. arch. Hattem, inv. nr. 143, fol. 218v).

Afb. **5.** Gerritje van den Berg (ca. 1778—1860) en haar dochter Woutertje van den Berg (geb. 1822).

met een fichu, en een rok van dezelfde stofsoort, met op het hoofd een neepjesmuts. De mannen zijn gekleed in pandjesjas, „habit" of „frac" genaamd. Zij dragen daarbij een kniebroek en zilveren gespen op de schoen.

Enkele details hierbij wijzen mogelijk op een vorm van streekdracht, andere stammen uit de Franse mode van rond 1790. Deze vond ook hier te lande ingang met de Franse overheersing en werd in de provincie tot ver na 1830 gedragen. De hoge hoed zou qua vorm van recentere datum kunnen zijn (ca. 1805/1810). Opvallend is de oranje kokarde die door sommigen blijkbaar nog enige jaren na de stichting van het Koninkrijk op de hoed werd gedragen [19].

Het „kapothoedje" waarmee de kleine ***Hendrina van de Pol*** staat #afgebeeld (afb. 4) is een detail dat thuishoort in de mode van het Empire.

Jan ***Gerrit Erkelens,*** wiens werkzame periode als portretschilder ruwweg tussen 1810 en 1830 ligt, bracht de laatste 30 jaar van zijn leven door in Doetinchem, waar hij nog in 1855, op de overlijdensacte van zijn vrouw, als tekenmeester wordt beschreven. Hij overleed daar kinderloos op 30 december 1857.

19. Zie ***Barend van den Bosch*** op het hierna beschreven familieportret (nr. ***2).*** Dit is echter op de zwart-wit reproductie met goed zichtbaar.
Peter wan *Aller* (1744-1819) te Nijkerk draagt op een eveneens uit 1816 daterend schilderij, toegeschreven aan Wouterus de Nooy, een zelfde oranje kokarde op de hoed (Afb. in Gens Nostra 1963, blz. 289).

Afb. ***6.*** Onbekend echtpaar.

Behoudens het op rond 1830 gedateerde portret van *Gerritje* ***van den*** *Berg,* en vijf aquarellen van de stadspoorten van Doetinchem, die in het plaatselijke museum bewaard worden, is uit een latere periode tot op heden geen werk te voorschijn gekomen.

Bijlage 1.

Fragment-genealogie ***Erkelens.***

1. Goosen ***Jacobs van Erckelens,*** geb. Erkelenz (Dld.) ca. 1580, lakenverver te Dordrecht, begr. ald. 5 juli 1643, tr. Dordrecht 9 okt. 1607 ***Dingentje Jans Bouwensdr.,*** geb. Dordrecht in dec. 1580, begr. ald. 10 juli 1652, dr. van Jan ***Bouwens*** en N.N.
   Uit dit huwelijk:
   1. ***Jan,*** volgt IIa.
   2. Jacob ***Erckelens,*** geb. Dordrecht ca. 1610, lakenverver, meendman te Kampen 1652—'65, rentmeester 1665/'66, begr. Kampen 25 jan. 1667, tr. ald. 21 jan. 1638 *Martha* van ***Breda,*** geb. Kampen ca. 1612, † ald. 10 okt. 1687, dr. van ***Rutger van Breda,*** burgemeester van Kampen, en ***Margaretha van Grave.***
      (Uit dit huwelijk een tak te Kampen.)
   3. *Cornelis,* volgt IIb.
   4. ***Jenneke*** *Erckelens,* geb. Dordrecht in dec. 1613, begr. Rotterdam 11 maart 1663, tr. Dordrecht 2 sept. 1646 ***Hendrik Lottum,*** wijnkoper te Rotterdam, begr. ald. 28 juli 1658.
   5. ***Lambrecht Erckelens,*** geb. Dordrecht in jan. 1616, wijnkoper te Rotterdam, † ald. 29 mei 1696, tr. (waarschijnlijk Rotterdam) *Martijntje Bosman,* begr. Rotterdam 12 dec. 1678, dr. van *Iman Bosman* en *Jannetje Molijn.*
      (Uit dit huwelijk geen nageslacht.)
   6. ***Hendrik Erckelens,*** geb. Dordrecht in febr. 1620.
   7. ***Maria Erckelens,*** geb. Dordrecht in dec. 1621, begr. ald. 1 juli 1672.
   8. Dina ***Erckelens,*** geb. Dordrecht (?) ca. 1624, begr. Rotterdam 1 juni 1659.
   9. *Boudewijn,* volgt IIc.
   10. *Lijsbeth Erckelens,* geb. Dordrecht in mei 1627, begr. Brielle 22 febr. 1712.
   11. ***Anthony Erckelens,*** geb. Dordrecht in nov. 1631, tabaksverkoper te Rotterdam, begr. ald. 25 febr. 1705, tr. le Rotterdam 21 nov. 1668 ***Soetje van der Hout,*** ged. Rotterdam 13 dec. 1646, begr. ald. 14 juni 1679, dr. van *Walraven Jorrisse (van der Hout)* en *Geertge Jacobs;* tr. 2e Overschie 22 april 1680 *Maritje Ockers,* ged. Krimpen aan de Lek in 1653, begr. Rotterdam 1 nov. 1728, dr. van *Ocker Joppen* en *Neeltje Gerrits.*

Afb. 7. Onbekende moeder en dochter.

(Uit beide huwelijken kinderen, waaruit takken te Rotterdam en Brielle) [20].

IIa. *Jan Erckelens,* geb. Dordrecht in juli 1608, lakenverver, diaken van het Armenweeshuis en het Oudemannenhuis te Dordrecht, † ald. 21 april 16'73, tr. Dordrecht 30 mei 1656 ***Maria*** van ***Bracht,*** dr. van *Herman Tielemans van. Bracht en Maria Bartholomeusdr.*; zij hertr. Dordrecht 20 sept. 1676 Gerard *van Eysden.*
Uit dit huwelijk:
1. *Dina Erkelens,* ged. Dordrecht 18 mei 165'7, begr. ald. 18 juli 1657.
2. ***Maria Erkelens,*** ged. Dordrecht 24 febr. 1659, begr. ald. 13 mei 1659.
3. *Hermanus, volgt* IIIa.
4. *Dina* ***Erkelens,*** ged. Dordrecht 25 jan. 1664, begr. ald. 16 febr. 1665.
5. *Goswinus,* volgt IIIb.
6. Jacobus ***Erkelens,*** ged. Dordrecht 26 april 1669, ingeschr. te Leiden als student in de philosofie 14 sept. 1691, muntmeester te Dordrecht, † ald. 11 mei 1711.
7. ***Maria Erkelens,*** ged. Dordrecht 3 april 1671.

IIb. *Cornelis* ***Erckelens, geb.*** Dordrecht ca. 1611, lakenverver te Deventer, tr. Deventer 17 maart 1646 ***Geertruyt van Erkelens.***
Uit dit huwelijk:
1. *Goossen* (van) ***Erckelens,*** ged. Deventer 9 mei 1647.
2. ***Wijnanda Erckelens, ged.*** Deventer 24 okt. 1648.
3. ***Wijnant Erckelens,*** ged. Deventer 21 dec. 1651.
4. ***Dyna Erckelens,*** ged. Deventer 19 nov. 1654.

IIc. *Boudewijn* ***Erckelens,*** geb. Dordrecht in febr. 1626, lakenverver, boekhouder van het verversgilde te Dordrecht (1691), collator van de St. Stevenskapel, begr. Dordrecht 10 okt. 1712, tr. ald. 18 juni 1671 ***Anna Visschers,*** ged. Dordrecht 27 mei 1643, begr. ald. in dec. 1717, dr. van ***Jan Visschers*** en ***Catharina Hendrix.***
Uit dit huwelijk:

20. Uit deze tak stamt de gemeenteambtenaar ***Anton Erkelens*** (1885—1956), die ook als kunstschilder (landschappen e.d.) een zekere bekendheid genoot. Hij werkte o.a. te Eibergen, Veere en Amsterdam.

Afb. 8. Onbekende man.

1. ***Dyna Erkelens,*** ged. Dordrecht 22 aug. 1672, tr. Dubbeldam 5 juli 1693 ***Johannes Immendorff.***
2. ***Johannes Erkelens,*** ged. Dordrecht 23 febr. 1674, begr. ald. 17 april 1674.
3. *Gossuinus* ***Erkelens,*** ged. Dordrecht 21 aug. 1675.
4. ***Jan Erkelens,*** ged. Dordrecht 26 nov. 1677.

IIIa. *Hermanus* ***Erkelens,*** ged. Dordrecht 18 mei 1661, lakenkoopman, verver, muntmeester 1680-1703, armmeester (1688), begr. Dordrecht 8 mei 1703, tr. ald. 5 aug. 1681 ***Maria van Eysden,*** ged. Dordrecht 1 maart 1659, begr. ald. 1 juli 1690, dr. van ***Gerrit van. Eysden,*** burgerkapitein, en ***Maria Praem.***
Uit dit huwelijk:
1. ***Maria Erkelens, ged.*** Dordrecht 13 nov. 1682, begr. ald. 2 mei 1731, tr. Dordrecht 6 jan. 1712 ***Rutger Erkelens*** (tak Kampen), ged. Kampen 16 dec. 1683, muntmeester te Dordrecht, begr. ald. 23 juni 1718, ***zn. van Rutger Erkelens,*** eigenaar van een ververij, gegoed te Zalk, weesmeester te Kampen 1675—'93, burgerhopman 1685—'94, kerkmeester 168211694, meester van het Kremersgilde (1699), gezworen gemeente 1669—ca. 1674, en ***Margareth Sabé.***
2. ***Johan Erkelens,*** ged. Dordrecht 13 maart 1685, begr. ald. 5 okt. 1686.
3. *Johanna Erkelens,* ged. Dordrecht 26 aug. 1686, begr. ald. 17 dec. 1688.
4. ***Johannes Erkelens,*** ged. Dordrecht 24 okt. 1688, begr. ald. 3 dec. 1694.

IIIb. *Goswinus* ***Erckelens,*** ged. Dordrecht 19 maart 1668, koopman ald., † Hellevoetsluis, begr. Dordrecht 24 sept. 1710, tr. Dubbeldam 22 sept. 1693 ***Ida Hacken,*** begr. Dordrecht 1 febr. 1717, dr. van *Matthijs* ***Hacken*** en ***Barbara Paradijs.***
Uit dit huwelijk:
1. ***Johan Erkelens,*** ged. Dordrecht 24 juli 1694, begr. ald. 16 aug. 1694.
2. ***Barbara Erkelens, ged.*** Dordrecht 2 juli 1695, begr. ald. 17 juli 1695.
3. ***Barbara Erkelens,*** ged. Dordrecht 10 juli 1696, begr. Amsterdam 24 aug. 1745.
4. ***Maria Erkelens,*** ged. Dordrecht 14 aug. 1698.

5. Jan, volgt IV.
6. ***Maria Erkelens, ged.*** Dordrecht 24 dec. 1701, **begr.** ald. 29 nov. 1703.
7. ***Maria Erkelens, ged.*** Dordrecht 12 maart 1704.
8. ***Gosuinus Erkelens,*** ged. Hellevoetsluis 18 april 1706.
9. ***Magdalena Erkelens, ged.*** Hellevoetsluis 21 dec. 1707, † Amsterdam, **begr.** 's-Gravenhage 14 juni 1782. tr. (ondertr. Amsterdam 18 sept. 1744) ***Adrianus van Overveld,*** **ged.** 's-Gravenhage 11 juni 1713, **electeur** te Schoonhoven (1744, '48, '50, '51), schepen aldaar (1745, '46), vroedschap (1748), burgemr. van Schoonhoven (1750, '51), gecommitteerde ter Admiraliteit in Friesland, † 's-Gravenhage 31 juli, begr. ald. 7 aug. 1769, zn. van ***Nicolaas*** van ***Overveld*** en ***Sabina*** van der ***Beets, en*** wedr. van Sara ***Julia Teckman.***
10. ***Johannetta Erkelens,*** ged. Hellevoetsluis 16 april 1710.

IV. ***Jan Erkelens,*** ged. Dordrecht 26 nov. 1699, koopman (?), **begr.** Amsterdam 25 april 1747, tr. le **Muiderberg** 23 nov. 1728 ***Johanna Judith de ZuffoZk,*** **begr.** Muiden 7 maart 1732; tr. 2e Amsterdam 22 jan. 1734 ***Johanna Cornelia van Overveld,*** ged. 's-Gravenhage 16 sept. 1716, begr. Amsterdam 2 okt. 1781, dr. van Nicolaas van ***Overveld*** en ***Sabina van der Beets.***
Uit het eerste huwelijk:
1. ***Jan Justus,*** volgt V.
2. Zda ***Johanna Erkelens,*** ged. Amsterdam 6 aug. 1730, begr. Muiden 5 maart 1731.

Uit het tweede huwelijk:
3. ***Nicolaas Erkelens,*** **ged.** Amsterdam 4 maart 1735, **begr.** ald. 22 **sept.** 1736.
4. Gosuinus ***Erkelens,*** ged. Amsterdam 30 mei 1736, begr. ald. 6 okt. 1736.
5. ***Zda Erkelens, ged.*** Amsterdam 6 dec. 1737, begr. Dordrecht 19 april 1774, tr. ald. 15 juni 1774 ***Hendrik*** van der ***Bank,*** ged. -Dordrecht 16 mei 1733, † ald. 22 okt. 1784, zn. van ***Matthijs van der Bank en Margaretha Johanna van Nieveld.***
6. ***Johanna Françoise ErkeZens,*** ged. Amsterdam 27 jan. 1740, **begr.** ald. 31 maart 1781, tr. (ondertr. Amsterdam 15 aug. 1760) ***Dirk Hendrik Helmans,*** ged. Amsterdam 26 dec. 1736, baljuw van Weyngaarde en Ruybroek, zn. van ***Dirk Helman en Maria Adriana van der Mark.***
7. ***Sabina ErkeZens,*** ged. Amsterdam 14 dec. 1742.
8. Nicolaas ***Erkelens,*** ged. Amsterdam 24 juni 1744, † ald. 11 juni 1816, tr. (ondertr. Amsterdam 19 april 1799) ***Anthoinetta van Gent,*** ged. Nijmegen 1 jan. 1749, † Amsterdam 27 april 1831, dr. van ***Bernardus van Gent en Hermina*** van ***Seelen,*** en wed. van ***Jan Jacob Dave.***
9. ***Gosuinus ErkeZens, ged.*** Amsterdam 4 jan. 1747, vertrekt in 1774 naar Amerika en vestigt zich te New York.

V. ***Jan Justus Erkelens,*** ged. Amsterdam 3 nov. 1728, † Utrecht 22 jan. 1814, tr. Amsterdam 13 mei 1755 ***Huberta Voorn,*** **ged.** Amsterdam 23 sept. 1733, † Utrecht 15 febr. 1816, dr. van ***Gerrit Voorn*** en ***Elisabeth Couzijns.***
Uit dit huwelijk:
1. ***Carel Zuffolk Erkelens,*** ged. Amsterdam 4 juni 1756, woont in 1793 te Hattem, ongehuwd.
2. ***Johanna Huberta Erkelens,*** ged. Amsterdam 23 nov. 1757, begr. ald. 24 dec. 1757.
3. ***Elisabeth*** Gerarda ***Erkelens,*** tweeling met de voorgaande, ged. Amsterdam 23 nov. 1757, begr. ald. 11 jan. 1758.
4. ***Jan Hubertus Erkelens, ged.*** Amsterdam 21 jan. 1761, begr. Muiden 6 april 1761.
5. ***Cornelis Anthonius Erkelens,*** ged. Amsterdam 5 maart 1762.
6. ***Hendrik Alexander,*** volgt **VI.**
7. ***Maria Johanna Jenetta Erkelens,*** ged. Ede 8 febr. 1767, † Soest 31 maart 1833, tr. (ondertr. Ede 5 april 1783) ***Helmert van der Flier***[21], ged. Nijkerk 22 okt. 1752, stadsbode te Nijkerk, † ald. 25 aug. 1821, zn. van ***Aalt van der Flier*** en ***Hilletje Switerius.***

21. De Navorscher 1939, nr. 88, blz. 241 e.v.: „De afstammelingen van Helmert van der Flier" (zie ook noot 17).
Uit het huwelijk ***Van der Flier-Erkelens werden*** acht kinderen geboren. ***Tot*** hun nageslacht behoren de kunstschilders ***Helmert Richard van der Flier (1827-1899). zie*** P. A. Scheen, I, blz. 341: Daniël ***Cornelis Kerkhoven (1893-1973)*** en ***Andree Eduard Kerkhoven*** (geb. 1942), zie P. A. Scheen, 1, blz. 589. Uit ***Hillegonda Paulina Suiterius van der Flier*** (tr. Nijkerk 1811 ***Jan Veenendaal)*** stamt de kunstschilder ***Jan Veenendaal*** (1888—1955), niet beschreven in Scheen.

8. ***Eva Alexandrina ZuffoZk Erkelens,*** ged. Ede 16 dec. 1769, † Maarsseveen 12 juni 1839, **tr.** Haarlem 14 juli 1789 ***Cornelis Bartholomeus van Brussel,*** ged. Haarlem **12** april 1767, commissionair, boekverkoper, zn. van ***Hermanus van Brussel*** en ***Neeltje Roeters***[22].
9. Doodgeboren kind, begr. Ede 5 febr. 1772.
10. Doodgeboren kind, begr. Ede 22 mei 1773.
11. ***Jan Gerrit Erkelens,*** ged. Ede 28 juni 1775, fijnschilder, later stads-tekenmeester te Doetinchem. verbonden aan de Latijnse School ald., † Doetinchem 30 dec. 1857, **tr.** Rheden 28 april 1826 ***Hermyna Brouwer,*** **ged.** ald. 23 febr. 1794, dr. van ***Evertje Brouwer*** wed. van ***Derk van den Heuvel.***

VI. ***Hendrik Alexander Erkelens.,*** **ged.** Ede 4 febr. 1765, **begr.** Amsterdam 25 okt. 1800, tr. ***Johanna Geertruida de Graaff, ged.*** Utrecht 1 juli 1755. † Nijkerk 13 juli 1842. dr. van ***Jacobus de Graaff*** en ***Cornelia*** 'van ***der Leeden.***
Uit dit huwelijk:
Hendrika Johanna Erkelens, ged. Amsterdam 1 sept. 1785, † Barneveld 22 febr. 1862. **tr.** (ondertr. Amsterdam 7 **sept.** 1810) ***Adrianus Sangster,*** **ged.** Breda 15 dec. 1782, kastenmaker, later commies der in- en uitgaande rechten, zn. van George ***Sangster*** en ***Hendrina van Bossy***[23].

Bijlage 11.

Lijst van door ***Jan Gerrit Erkelens*** gemaakte portretten.

1. Portret van een onbekende familie. Aquarel **36,5** x **42,5** cm., ges. en ged. **li.o.** J. G. Erkelens 1815. Veiling Sotheby Mak van Waay Amsterdam 18 mei 1981, **cat.** nr. 328, inv. nr. 143.
2. Familieportret ***Van den Bosch,*** Veenendaal ca. 1816. Aquarel 36 × 42 cm., ges. **li.o.** J. G. Erkelens. Collectie Mej. D. **Nannenberg** te Veenendaal.
Zittend (rechts) ***Barend van*** den ***Bosch,*** ged. Veenendaal 29 okt. 1775, wolfabrikeur, † Gelders-Veenendaal 25 sept. 1839. ***Barend,*** geboren op het familiegoed De **Clomp** nabij **Ederveen,** dreef te Veenendaal een wolkammerij en behoorde met andere **plaatselijke** ondernemers tot de initiatiefnemers om deze huisindustrie op grotere schaal aan te pakken en te organiseren. Hieruit ontstond de Veenendaalse wolindustrie.
Zittend (links) ***Geertrui van Dolder,*** ged. Veenendaal 25 april 1779, † Gelders-Veenendaal 15 jan. 1861, dr. van ***Jochem van Dolder*** en ***Hendrikje Vollewens (zie*** nr. ***3).***
Staand Pieter van den Bosch, ged. Veenendaal 5 april 1806, later wolfabrikant en armmeester (vanaf **1844),** † ald. 22 april 1880, **tr.** Gelders-Veenendaal 27 mei 1826 ***Johanna van*** Eden, ged. Veenendaal 8 sept. 1806, † ald. 1 sept. 1853, dr. van ***Brand van Eden*** en ***Gijsbertje Hoolboom.*** Uit dit huwelijk zeven zonen, waaruit met name het nageslacht uit de oudste lijn een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van handel en industrie[24].
zittend ***Jochem van den Bosch,*** geb. Veenendaal 4 mei 1812, † ald. 11 dec. 1818.
3. Portret van ***Hendrikje Vollewens,*** Veenendaal ***ca.*** 1816. Aquarel 28 x 17 cm., ges. **li.o.** J. G. Erkelens. Collectie Mej. D. **Nannenberg** te Veenendaal.
De zittende vrouw is ***Hendrikje Vollewens,*** geb. „onder **Lunteren**" 26 april, ged. Veenendaal 9 mei 1751, † ald. 22 **okt.** 1836, dr. van ***Gerrit Vollewens*** en ***Geertrui van Dolder.*** Zij trouwt Veenendaal 18 april 1771 ***Jochem van Dolder,*** ged. Veenendaal 10 okt. 1746, begr. ald. 7 juni 1808, zn. van ***Arnoldus van Dolder*** en ***Gerarda*** van Manen.
Hendrikje Vollewens is de moeder van ***Geertrui van Dolde7*** (zie nr. 2). Rond 1816 **woonde** zij bij **haar** dochter en schoon. zoon in huis, hetgeen bekend is uit aantekeningen die zij maakte in de familiebijbel[25].

22. Vlg. P. A. Scheen: ***Hermanus van Brussel,*** Haarlem 1763—Utrecht 1815. ***Cornelis Hermanus van Brussel,*** geb. Tienhoven 14 **oct.** 1804, zn. van ***Cornelis Bartholomeus van Brussel*** en ***Eva Alexandrina ZuffoZk Erkelens,*** wordt bij zijn **huwelijk** te Utrecht in 1827 beschreven als schilder.
23. Uit dit huwelijk: ***Hendrik Alexander Sangster, geb.*** Nijkerk 25 sept. 1825, voornamelijk portretschilder, meestal van toneelspelers, † Amsterdam 23 febr. 1901, zie P. A. Scheen, 11, blz. 286.
24. Onvolledige stamreeks ***in*** Ned. Patriciaat 1915, blz. 63 e.v. Heropname in voorbereiding.
25. Gem. **arch.** Veenendaal, Familiearchief Van den Bosch, tak Veenendaal-De **Clomp,** inv. nr. 25.

Het stukje werd waarschijnlijk bij dezelfde gelegenheid geschilderd als het groepsportret.

4. Portret van ***Willem van de Pol*** en dochter, Nijkerk 1818. Aquarel 24 × 25½ cm., ges. en ged. li. o. J. G. Erkelens 1818. Collectie Mevr. J. Kamahorst te Nijkerk.
De voorgestelde man is *Willem van* ***de Pol,*** geb. Putten 3 mei, ged. ald. 11 mei 1749, tabaksplanter te Nijkerk, raadslid ald. 1811—'15, † Nijkerk 9 juni 1829. Hij trouwt als wednr. van ***Grietje van Strieland*** op ***19*** febr. 1809 ***Maartje Eijbertse (van Loo)***, geb. Nijkerk 20, ged. ald. 23 aug. 1786, † ald. 27 mei 1812, dr. van *Eijbert Lucasz.* ***van Loo,*** karman, en ***Arrisje Evertse.***
Staand, het dochtertje uit dit tweede huwelijk: *Hendrina* wan do *Pol*, geb. Nijkerk 4, ged. ald. 24 april 1811, tr. Hoogland 23 dec. 1829 *Gijsbertus* ***Steenkamer,*** landbouwer, geb. De Vuursche in aug. 1796 (vlg. acte van blijkbaarheid d.d. 4 nov. 1829) [26], zn. van *Albertus* ***Steenkamer,*** landbouwer, en ***Teuntje van den Bremmert.*** *Hendrina van* ***de Pol*** wordt bij haar huwelijk beschreven als „tabaksplantster".

5. Portret van *Gerritje van* den ***Berg*** en dochter, Barneveld ca. 1830. Aquarel 24,5 × 11 cm., ges. li. o. J. G. Erkelens. Collectie A. G. Steenbergen te Wageningen.
Zittend aan tafel, de moeder *Gerritje* ***van*** den ***Berg,*** geb. ca. ***1778*** [27], spinster, † Barneveld 3 okt. 1860, dr. van *Aart van* ***den Berg*** en ***Aartje*** *Abrahams.* Zij is weduwe van ***Wouter*** *Gerritsz. Plas*, ged. Lunteren 4 dec. 1763, dagloner, † Barneveld 12 febr. 1817. zn. van ***Gerrit Robberts (Plas)*** en ***Maartje Wouterse.***
Staand, ***Woutertje van den Berg,*** geb. Barneveld 25 mei 1822. Zii was een onwettig kind. waarvan de vader niet bekend is, maar dat kennelijk door haar moeder naar de eerder overleden echtgenoot vernoemd was. ***Woutertje*** trouwt Barneveld 27 aug. 1842 *Evert* ***Burgers,*** geb. Ede 2 nov. 1817, boerenknecht, zn. van *Reindert* ***Evertse*** Burgers, landbouwer, en Grietje *Willemse.*

6. Portret van een onbekend echtpaar. Aquarel 29,5 x 37,5 cm., ges. li. o. J. G. Erkelens. Collectie Museum Nairac Barneveld.

7. Portret van een onbekende moeder en dochter. Aquarel toegeschreven aan J. G. Erkelens. Collectie onbekend. Afgebeeld in: Kijken naar klederdrachten, uitg. Semper Agendo Apeldoorn, z.j., blz. 128 en daar foutief omschreven als „Oud Spakenburg. Dracht uit ± 1850".

8. Portret van een oabekende man. Aquarel toegeschreven aan J. G. Erkelens. Collectie onbekend. Afgebeeld in: Kijken naar klederdrachten (zie nr. 7), blz. 125 en daar foutief omschreven als „Oud Spakenburg. Dracht uit ± 1850".

26. Acte opgemaakt voor not. J. van Goudoever te Amersfoort, geregistr. ald. 11 nov. 1829. In een request aan de rechtbank in eerste aanleg te Amersfoort geeft ***Gijsbertus Steenkamer*** aan dat zijn geboorte in De Vuursche destijds niet is ingeschreven en „zijn dopen is verzuimd". Zeven getuigen verklaren dat hij in de "maand augustus 1796 aldaar werd geboren.
Zijn huwelijksacte vermeldt daarna echter als leeftijd 34 ***jaar*** (zou 33 moeten zijn). Het certificaat van inschrijving voor de Nationale Militie (in huwelijksbijlagen) geeft als geboortedatum op 12 december 1795.

27. Volgens overlijdensacte in 1860 82 jaar oud. Plaats van herkomst onbekend. Haar dnopinschrijving werd niet terug gevonden te Barneveld, Garderen, Kootwijk, Voorthuizen, Lunteren of Ede.

Mr. Daniel de Blocq van Haersma (1732— 1814) en zijn afstammelingen,

door

JHR. MR. C. C. VAN VALKENBURG.

Een gouden bruiloft

Bij het opruimen van een zolder op een oude Gelderse buitenplaats kwam enkele jaren geleden een grote, zeer decoratief getekende en gekleurde aquarel (51 X 67 cm) te voorschijn.

In een toneelachtige omlijsting, geflankeerd door twee marmeren pilasters, is een landschap weergegeven. Links op de achtergrond zijn tussen bomen een kerkje met spitse toren en enige dorpshuizen afgebeeld, Het midden en de rechterzijde geven in de verte een buitenplaats te zien, omgeven door een hoge, geschoren heg met op de linkerhoek een theekoepel. Het geheel wordt beheerst door vijf bomen behangen met familiewapens op de voorgrond. Meer naar achteren ontwaart men een gevelde boom waartegen een wapen rust.

Het alziend oog van God overziet tussen de wolken door het gehele landschap.

De benedenlijst bevat de volgende tekst: Zinnebeeldig gedenkteeken ter gedachtenis van den vijftigjarige echtverbintenis van den Hoog Ed. Gestrenge Heer *D. D. B.* ***van Haersma,*** 31 jaar regerend grietman van Achtkarspelen en 3 jaar drost over Achtkarspelen, Kollumerland en Dantumadeel: en de welgeborene mevrouwe ***M. van Haersma,*** geboren ***Wibrandi,*** voorgevallen op den 14 september 1810 [1].

Ter weerszijden van de tekst bevinden zich de in grijs afgebeelde wapens van Achtkarspelen en Dantumadeel en in het midden het wapen van Kollumerland [2].

Op de pilasters ziet men in een cirkel: links: kruis, anker en hart (geloof, hoop en liefde) ; rechts: een wetboek (blijkens de letter W op de rug) en een weegschaal, beide duidend op de ambtsuitoefening.

Het vrij grote huis op de achtergrond is bij vergelijking met een 18de-eeuwse afbeelding herkenbaar als Haersma-state te Buitenpost, al heeft de schilder deze state wel iets meer allure gegeven dan zij in werkelijkheid had. In dit huis dat Mr. *Daniel* ***de Blocq van Haersma*** omstreeks 1767, kort nadat hij grietman van Achtkarspelen was geworden, had laten bouwen, heeft het echtpaar ***Van Haersma-Wybrandi*** daarna bij voortduring gewoond en dus ook het gouden huwelijksfeest gevierd. Hun achterkleinzoon Jhr. *Volkert* ***Adrianux*** *Heringa* ***van Haersma de With zou*** als laatste de state permanent bewonen en daar in 1909 overlijden [3]. De kerktoren ter linkerzijde is herkenbaar als die van het dorp Buitenpost [4].

Deze toren van de hoofdplaats van de grietenij, waraover de gouden bruidegom gedurende tientallen jaren het gezag uitoefende èn de zetel van zijn familie, maken terecht een

1. Zie voor de genealogie ***Van Haersma:*** J. M. de With, Het geslacht Van Haersma in: De Ned. Leeuw 1923, 7, alsmede Friesche Volksalmanak 1841, 130.

2. Achtkarspelen: een kerk met torens op een grond.
Kollumerland: een dwarsbalk beladen met een ster.
Dantumadeel: een dwarsbalk beneden vergezeld van een vos op een grond.

3. Voor de geschiedenis van Haersma-state te Buitenpost zie men: A. Algra, De historie gaat door het eigen dorp 11, 57.

4. Algra, a.w. 11, 57.

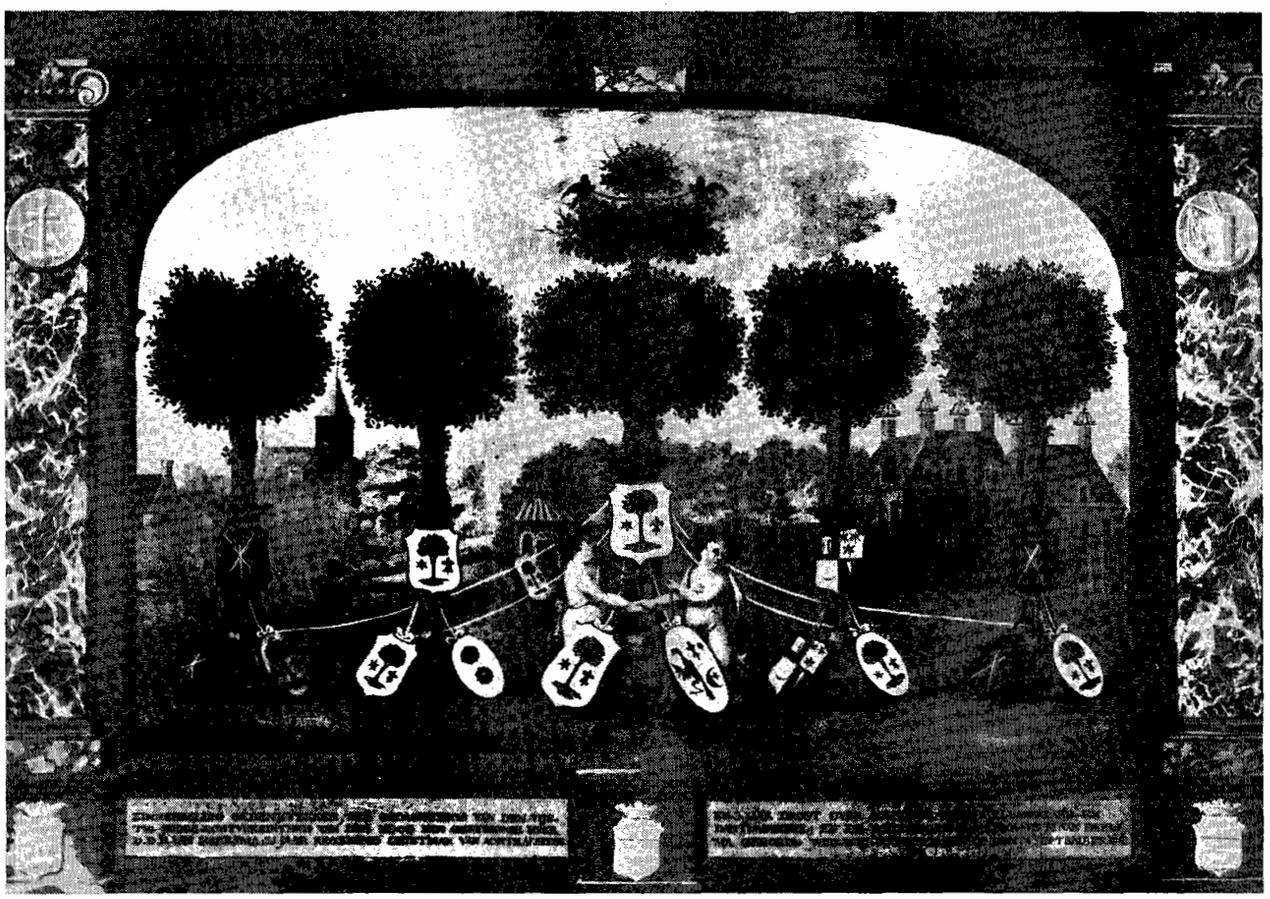

Gesign. en gedat. W(essel) P(ieters) Reuversma, 1810.

Aquarel, 51 x 67 cm.

Allegorie op de gouden bruiloft van
Mr. Daniël de Blocq van Haersma (1, 1732-1814)
en Maria Wybrandi (1734—1821).

Afb. 1; foto E. van der Worp, Twello.

Particuliere collectie, Nederland.

belangrijk onderdeel uit van het „zinnebeeldig gedenkteeken" zoals de plaat in het onderschrift wordt genoemd.

De vijf bomen op de voorgrond blijken bij betere beschouwing ieder twee inéén gestrengelde stammen te hebben. De middelste boom met extra kruinen, waarin twee door een lint verbonden tortelduiven, symboliseert het gouden bruidspaar. Dit blijkt mede uit het wapen ***Van Haersma*** dat halverwege hangt en de wapens ***Van Haersma*** en ***Wybrandi,*** die zich aan de voet bevinden. Twee cupido's die elkaar de hand reiken omlijsten deze boom.

Op dezelfde wijze zijn de vier andere bomen met wapens getooid: telkens dat van de man en daaronder de alliantie-wapens. Alle huwelijken worden ten overvloede nog zinnebeeldig aangegeven door zeer plastisch getekende vleeskleurige samengebonden harten, die tussen de wapens van ieder echtpaar zijn opgehangen.

De vier bomen links en rechts van de middelste boom symboliseren de vier getrouwde kinderen en hun echtgenoten [5]. De ***Haersma-wapens*** zijn door koorden verbonden met het hoofdwapen ***Van Haersma*** op de boom in het midden.

5. De ***Haersma's*** voeren een eik in hun wapen, soms beladen met enkele eikels. De schilder is niet zover gegaan dat hij de bomen als eiken heeft voorgesteld.

Hier volgt nu eerst een opgave van het gouden paar en de vier door de alliantie-wapens geïdentificeerde getrouwde kinderen en wel-van links naar rechts. Op de tekening hebben de oudste kinderen de buitenste plaatsen gekregen, mogelijk om de enige getrouwde zoon heraldisch rechts van zijn ouders te kunnen plaatsen. Nadere bijzonderheden volgen later: de wapens worden in een noot beschreven [6].

1. Mr. ***Hendrik Anthony van Alphen van den Broeck*** 1765-1815, raad, schepen en burgemeester van Zierikzee, tr. 1793 ***Martha Cecilia van Haersma*** 1763-1809.

6. ***Van*** Haersma: in zilver een geplante groene eik, vergezeld rechts van een rode ster, links van een rode lelie.
Van Alphen van den Broeck: in rood drie zilveren zwaarden met gouden gevest, het middelste omgekeerd.
Van Scheltinga: in zilver twee rode rozen met gouden hart, paalsgewijze geplaatst.
Wybrandi: gedeeld; rechts: in zilver de Friese adelaar; links: doorsneden; a. in zilver naast elkaar een lelie en een eikel beide rood; b. in zilver een omgewende wassenaar, een ster omsluitend, beide rood.
Van Sminia: gevierendeeld; 1 in rood een zilveren zandloper; II in blauw drie gouden sterren; III in blauw een zilveren wassenaar; IV in rood een vederbos van drie waaiersgewijs gerangschikte struisveren, één zilveren tussen twee gouden.
De With: in goud twee schuingekruiste omgekeerde zilveren zwaarden met rood gevest, vergezeld van drie blauwe vlinders.

2. Sybrand van Haersma 1766-1839, grietman van Achtkarspelen 1816-1839, tr. 1794 *Isabella Boreel* ***van Schelfinga*** 1775—1826.

3. het gouden bruidspaar: Mr. *Daniel* ***de Blocq van Haersma 1732-1814,*** grietman van Achtkarspelen 1764—1795, tr. 1760 ***Maria Wybrandi*** 1734-1821.

4. Jhr. Mr. ***Hector van Sminia 1763-1816,*** commissaris-generaal van Friesland, grietman van Idaarderadeel, tr. 1796 *Wiskje* ***van Haersma*** 1768-1835.

5. ***Jan Minnema de With 1762-1820,*** maire en schout van Buitenpost, tr. 1794 ***Catharina van Haersma*** 1764-1827.

Nadat deze heraldische puzzle was opgelost rees de vraag waar de andere van de in totaal acht kinderen waren gebleven. De oudste zoon — de stamhouder — die bijna 41 jaar oud reeds in 1803 als raad-ordinaris in den Hove van Friesland ongehuwd was overleden, wordt gesymboliseerd door een gevelde boom op de achtergrond, waartegen zijn wapen is geplaatst. Dit wapen is, evenals dat van zijn zuster Mevrouw ***van Alphen van den*** *Broeck,* ***grijs*** gearceerd als teken dat zij beiden vóór de gouden bruiloft waren gestorven. Hetzelfde was het geval met de jongste zoon die in 1794 — 23 jaar oud — was heengegaan, maar di en s wapen zoekt men vergeefs. De oplossing werd duidelijk toen wij ons realiseerden dat de beide vruchten in de middelste boom, die er uitzien als een soort ronde zilveren denneappels', de beide ongetrouwde dochters voorstellen en dat de drie afgevallen vruchten die vóór de boom op de grond liggen de drie vooroverleden kinderen van het gouden bruidspaar symboliseren.

De ***Van Alphen van den Broeck's*** hadden slechts twee jong gestorven kinderen gehad: zij liggen onder de boom. Het echtpaar ***Van Haersma-Van Scheltinga*** was kinderloos. Bij hen treffen wij dan ook noch in noch onder de boom vruchten aan. Bij de ***Van*** *Sminia*'s waren vijf kinderen in leven en was een in 1800 geboren zoontje jong overleden. Ook dit is nauwkeurig aangegeven. Onder de meest rechtse boom liggen geen vruchten. De vruchten in de boom wijzen op de zes kinderen ***De With,*** van wie de oudste het gouden feest van zijn grootouders evenwel slechts acht maanden zou overleven,

Het stuk is midden onder gesigneerd en gedateerd: W. P. Reuversma fecit 1810. In de kunsthistorische handboeken en repertoria zal men deze schilder niet aantreffen. Hij is de lokale huis- en decoratieschilder te Buitenpost, die in 1797 voor het opnieuw verven en schoonmaken van de kerk aldaar f 70,— ontving [7]. Deze niet onverdienstelijke dorpsschilder moet voor de compositie en voor de juiste weergave zowel van Haersma-state als van de wapens deskundig advies hebben gahad van iemand uit de naaste omgeving van het bruidspaar. Wie dit is geweest hebben wij niet kunnen vaststellen.

De Haersma's en hun huizen.

De ***Haersma's*** 'behoorden tot een kleine groep onder de Friese eigenerfden-families, die tot verder aanzien was gekomen en evenals vele adellijke geslachten vrijwel erfelijk het ambt van grietman bekleedde. Hun positie was te vergelijken met die der regenten in de belangrijke stemhebbende steden in Holland [8]. Gelijk deze trouwden zij veelal onder elkaar. Zo geeft de genealogie ***Van Scheltinga*** niet minder dan tien huwelijken met ***Haersma's*** [9].

De grietmannen plachten te resideren op een buitenplaats in of nabij de hoofdplaats van de grietenij, welke state men veelal de familienaam gaf. Zo vond men onder Oudega een Haersma-state en een later (kort na 1660) gebouwd Groot Haersma-state, waar de ***Haersma's*** als grietmannen van Smallingerland zetelden. Zij bekleedden aldaar dat ambt onafgebroken van 1625 tot 1795. Na de dood in 1839 van Mr. ***Hector Livius (van) Haersma van Vierssen,*** wiens moeder de laatste ***Van Haersma*** uit die tak was, werd dit huis gesloopt. Hetzelfde lot was iets eerder ten deel gevallen aan een andere Haersma-state gelegen onder Jelsum, dat in de 18de ***eeuw*** werd bewoond door de ouders van Mr. *Daniel* ***de Blocq van Haersma*** en later door diens oudste broeder en zijn afstammelingen.

Toen Mr. *Daniel* ***de Blocq van Haersma*** in 1764 grietman van Achtkarspelen werd (een ambt dat leden van zijn familie al van 1688 af daar hadden bekleed) kocht hij te Buitenpost een buitenplaats die naar vroegere grietmannen uit de geslachten ***Van*** *Boelens* ***en De Schepper*** de naam Boelens of Groot-Schepper had gedragen. Het door ***Van Haersma*** aldaar vervolgens nieuw-gebouwde huis gaf hij gelijk gebruikelijk de naam Haersma-state. In deze state zouden hij en zijn vrouw ***Maria Wybrandi*** zoals eerder gezegd in 1810 de gouden bruiloft vieren.

Het zag er toen — in 1810 — reeds somber uit met de vooruitzichten voor het voortbestaan van de familie. Twee zoons waren voor-overleden en de derde zoon was kinderloos. In de generatie van de gouden bruidegom Mr. *Daniel* ***de Blocq van Haersma*** waren tussen 1718 en 1753 nog 31 ***Haersma's*** geboren, waaronder vijftien jongens, maar in de volgende generatie zou in 1839 Mr. *Daniel*'s zoon ***Sybrand*** als laatste mannelijke ***Van Haersma*** sterven [10].

Haersma-state te Buitenpost vererft dan wegens het vooroverlijden van ***Sybrand's*** zuster op haar oudste zoon Mr. *Daniel* ***de Blocq van Haersma de With.*** Het is hier de plaats om iets te zeggen over de voor niet-ingewijden verwarrende Friese tussennamen.

Tussennamen, een Friese 'gewoonte.

Bij het lezen van de later volgende genealogische gegevens zal men bemerken dat verscheidene personen vóór hun achternaam incidenteel de achternaam van een familielid voeren. In Friesland was het met name in de aristocratie niet ongebruikelijk aan een kind als doopnamen te geven de naam (= voornaam) en toenaam (= achternaam) van degene naar wie men was genoemd. Zo was de in 1732 geboren gouden bruidegom — vijfde zoon van zijn ouders — genaamd *„Daniel* ***de*** *Blocq"* ***van Haersma*** naar zijn oom van moederszijde *„Daniel* ***de*** *Blocq"* ***van Bouricius,*** die zelf van een echte *Daniel* ***de*** *Blocq* afstamde [11].

De kinderen van Mr. *Daniel* ***de*** *Blocq* ***van Haersma*** heetten allen alleen ***Van Haersma,*** want ***De*** *Blocq* werd als een bij de voornaam behorende tussennaam beschouwd. Eén van de dochters trouwt met een ***De With.*** Van hun kinderen heet de tweede zoon, genoemd naar zijn grootvader van moederskant:

7. Dr. A. L. Heerma van Voss, Grafschriften tussen Flie en Lauwers, deel 1, Achtkarspelen (Leeuwarden, 1950), blz. 21.
8. Zie over de positie van de Friese magistraatsgeslachten: Drs. J. Visser, Adel en „Adel" in de Staten van Friesland in de 17de en 18de eeuw, in: De Nederlandsche Leeuw 1961, 430; Jhr. M. J. van Lennep, Vroege en late regenten in Friesland, in: De Vrije Fries 1968, 83.
9. W. Wijnaendts van Resandt, Geschiedenis en genealogie van het geslacht van Scheltinga (1939), blz. 33.
10. Zie noot 1.
11. J. Visser, Familie-aantekeningen De Blocq, in: Genealogysk Jierboekje 195'7, 21, en Wijnaends van Resandt, a.w., blz. 141.

„Daniel de Blocq van Haersma" de With, de derde zoon naar zijn oud-oom: *„Cornelis Martinus van Haersma" de With,* en de jongste dochter naar haar overgrootmoeder *„Wikje Minnema" de With.* De overige kinderen dragen alleen de naam *De With.*

Na de invoering van de burgerlijke stand in 1811 werden deze „tussen"namen soms als achternaam ingeschreven. Met name bij de *Van Haersma de With's* en de *Van Scheltinga's* heeft dat tot veel verwarring en bij de eersten zelfs tot een procedure aanleiding gegeven [12]. Men treft de naam *De Blocq,* dikwijls in de combinatie *Daniel de Blocq,* aan in de genealogieën *Lycklama, Van Bouricius, Van Haersma, De With, Van Sytzama, Buma* en *De Schepper,* terwijl deze thans nog voorkomt bij de geslachten *Van Scheltinga* en *Van Kuffeler* [13].

De Haersma de With's.

De eerder genoemde Mr. *Daniel de Blocq van Haersma de With* volgde zijn grootvader en oom *Van Haersma* op als grietman (sedert 1851 burgemeester genaamd) van Achtkarspelen en als eigenaar van Haersma-state te Buitenpost. Dit dorp lag halverwege Leeuwarden-Groningen nabij de provinciegrens en vormde dus een geschikte pleisterplaats.

Dit zal ook de reden geweest zijn, waarom Koning Willem II en Koningin Anna Paulowna bij het echtpaar *Van Haersma de With-Heringa* aanlegden op de tocht door het land na 's Konings inhuldiging. Aan een reisverhaal door een tijdgenoot [14] ontlenen wij het volgende:

In den morgen nu van Maandag 26 july (1841), omstreeks half negen ure, had 's Konings uittogt (uit Leeuwarden) naar Groningen plaats enz. Vooral smaakvol vertoonde zich het nette dorp Buitenpost, waar Hunne Majesteiten op het fraai getooide Landgoed van den Grietman van Achtkarspelen, Mr. ***Daniel de Blocq van Haersma de With,*** lid der Staten van Friesland, vertoefden, en een daar gereed gemaakt keurig déjeuner minzaamst aannamen.

Volgens de overlevering zou de Koning bij het weggaan aan de heer *De With* bij het bedanken voor de ontvangst gezegd hebben, dat hij iets voor hem wilde doen. De heer *De With zou* geantwoord hebben: „Sire, mijn enige wens zou kunnen zijn dat U de tot mijn dochter gesproken woorden waar maakt. U begroette haar met: goedenmorgen f r e u l e. De Koning zou op deze vrijpostige uitlating hebben geantwoord: Mijnheer, ik nobiliteer U.

Schrijver dezes hoorde dit overgeleverde verhaal van de kleindochter, die zijn grootmoeder was. Het kan een grond van waarheid hebben, want bij Koninklijk Besluit van de dag van het bezoek op Haersma-state: 26 juli 1841 werd Mr. *Daniel de Blocq van Haersma de With* door de Koning uit eigen beweging, d.w.z. zonder dat daartoe was gerequestreerd, verheven in de adel.

Informeel bezoek op Haersma-state.

Enkele jaren later komt er minder formeel bezoek nl. *Maurits Jacob van Lennep* (zoon van de schrijver Mr. *Jacob van Lennep)* en diens drie maanden jongere oom (sic) *Herman Jozua van Lennep* [15]. Om aan het verhaal enige lokale kleur te geven laten wij volgen wat *Maurits van Lennep* in juli 1846 en een jaar later over de kennismaking met de *De With's* en het bezoek aan Haersma-state schreef [16]:

29 juli 1846 (brief aan N.N.).

In het hotel (te Kreuznach) zijn drie dames ***de With,*** moeder en twee dochters, Sjoerdje en *Nine,* van welke de eene met den Heer *van Heloma,* zoon van het lid der Staten-Generaal geëngageerd is. Zondagavond met de freules ***de With*** naar het Casino. Met één dezer meisjes nl. de geëngageerde Sjoerdje genaamd, is Saar (zuster van de schrijver) te Utrecht op kostschool geweest. Zij zijn allerliefst, wel wat wild maar zien er niet onaardig uit. De ander, *Nine,* heeft een kastanje bruin-roode glans over het haar, maar (sic) een lief gezicht.

1847: (dagboek) Te zes ure kwamen wij te Buitenpost waar wij terstond naar het huis van de Heer van ***Haersma de With*** vroegen, met wiens vrouw en dochters ik een jaar tevoren te Kreuznach geweest was. Eerst wees men ons het verkeerde huis, maar toen wij hem, die wij bedoelden nader aanduidden als vader van een aantal dochters toonde men ons Haersma State. Na ons verfrischt te hebben wandelden wij er heen. Voor de glazen deur gekomen zagen wij een meisje op de piano spelen en een lange maagd in Friesch costuum achter haar. Wij belden, de Friezin draaide zich om en ik herkende het lachende, vrolijke aardige gezicht van *Sjoerdje.* Oogenblikkelijk werden wij binnengelaten en vonden wij *Nine,* die bijziende zijnde, mij niet herkende voordat ik mijn naam genoemd had. De andere meisjes waren ***Sjoukje*** en twee freules van. ***Heemstra.*** *Sjoukje* gaf ons koffy en ik begon met *Sjoerd* en Nine over Kreuznach te praten. De friese kap, de lange zwartzijden japon en juwelen flatteerden *Sjoerd zeer. Sjoukje* ***was*** heel lelijk. *Nine* was nog even blank, maar niet mooier geworden en van de freules van. *Heemstra* viel niets te zeggen. Toen wij koffy hadden gedronken kwamen twee oude dames ***Bekius*** binnen. *Herman* en ik vlogen op. 1° van schrik, omdat zij zo lelijk waren, 2" omdat de meisjes *de With* het ook deden, 3" uit beleefdheid. Ik hield de leuning van de stoel vast uit vrees dat één der binnengekomenen er zich van meester zou maken, maar het baatte mij weinig, want zij plakte er zich terstond met haar brede achtersteven op, terwijl de ander ***Herman's*** plaats innam. Hij deinsde voor haar terug en bemerkte te laat, dat zijn pet nog onder de poot lag. Jufrouw ***Bekius*** greep er naar en gooide de pet een eind weg. Dit was niet beleefd, maar wij zouden ook beleefder geweest zijn, indien wij voor de beide dames stoelen gehaald hadden. Sjoerd en *Nine* stelden ons voor met haar mee te gaan naar een bal in 't Casino waar zij ons introduceren zouden. Daarin hadden wij dol veel lust want wij waren onvermoeide danseurs, maar ongelukkig hadden wij onze koffers van Groningen naar Leeuwarden gestuurd en dus slechts ons reispak aan. De meisjes zeiden ons dat dit er niet op aankwam en drongen er bij ons op aan met haar mee te komen, maar wij schaamden ons om zonder rok, witte das en witte handschoenen op een bal te verschijnen en bleven dus in onze weigering volharden. De ouders ***de With*** waren

---

12. *Jan* ***Minnema de With*** 1883-1952, achterkleinzoon van *Cornelis Martinus* ***van Haersma*** (als voornamen) de ***With*** (in de parenteel vermeld sub 111, 2, 3.) verkreeg bij beschikking Rb. Utrecht van 25 september 1929 verbetering (lees: wijziging) van zijn geslachtsnaam in: ***Van*** *Haersma* ***de With.*** Mr. ***Hans Willem de Blocq van*** *Scheltinga* (parenteel sub 111, 2, 6.) is bij K.B. d.d. 19 oktober 1858, no. 85, verheven in de Nederlandse adel met het predikaat Jonkheer, doch dit K.B. is vervallen door het niet lichten van het diploma. De achtergrond was, dat wel was voldaan aan het verzoek van requestrant om ***De*** *Blocq* als deel van de achternaam te beschouwen doch dat de gelijktijdig voor zijn jongste zoon ***Frans*** *Julius* ***Johan*** gevraagde naamswijziging ***in Coehoorn van Scheltinga*** was afgewezen (archief Hoge Raad van Adel). Het in Nederland's Patriciaat 1941 (art. Van Scheltinga), blz. 292 en 300, gestelde is dus niet geheel juist.

13. J. Visser, zie noot ll.

14. Gedenkboek der inhuldiging en feesttogten van Zijne Majesteit Willem 11, 1840-1842 ('s-Hertogenbosch, z.j.), blz. 266, 271.

15. Prof. Mr. ***David Jacob van*** *Lennep* ***(1774-1853)*** had uit zijn tweede huwelijk o.a. een zoon Mr. *Herman* ***Joxua van Lennep (1830-1888).*** Uit zijn eerste huwelijk was geboren de schrijver Mr. ***Jacob van Lennep*** (1802—1868), wiens vierde kind Jhr. Mr. ***Maurits Jacob*** *van Lennep* (1830-1913) enkele maanden ouder was dan zijn (half)oom.
Mr. ***Jacob van Lennep*** had in 1823 met zijn vriend ***Dirk van. Hogendorp een*** tocht gemaakt door de noordelijke provincies. ***Maurits Jacob*** en *Herman* ***Joxua*** maakten dezelfde tocht in 1847. De beschrijving van de reis, in 1823 is in 1942 door M. Elisabeth Kluit uitgegeven onder de titel: Nederland in den goeden ouden tijd.

16. Brief van M. J. van Lennep d.d. 29 juli 1846 aan N.N. in diens dagboek cahier II en cahier Naschrift II, 132, in familie-archief van Lennep (Gemeentearchief Amsterdam).

in 't Oranjewoud bij de familie van *Scheltinga* gelogeerd. Tegen 8 uur namen wij ons afscheid (enz.).

Sjoerd trouwde later met *Van Sytzama* die met *Hendrik van Loon* te Noorthey school had gelegen. De eenige broer was burgemeester van Metslawier en werd de vader der mooie meisjes van wie er één met ***Willem van Weede*** trouwde, zoon van *Maurits* en Annie *d'Yvoy* die Salentijn bij Nijkerk bewoonden.

Merkwaardig is de vrijheid die deze meisjes blijkbaar hadden om ongechaperonneerd naar een bal te gaan. Ook valt het op dat de grietmansdochter *Sjoerdtje de Wìth* thuis in Fries costuum was gekleed [17]. Het rode haar van de *De With'en* heeft zich tot in de thans levende vijfde generatie voortgezet. *Sjoerdtje de With zou* niet met haar toenmalige fiancé *Van Heloma* trouwen en evenmin met *Maurits van Lennep. Zij* werd de echtgenote van Mr. *J.* G. *W. H.* baron *van Sytzama,* die, nadat zij op betrekkelijk jeugdige leeftijd was overleden, zou hertrouwen met de eveneens genoemde zuster ***Nine*** *de With.*

Het einde van Haersma-state.

Haersma-state is nog lang in de familie gebleven, maar heeft tenslotte het lot gedeeld van zovele Friese states. Kort voor de eerste wereldoorlog is het gesloopt. De toenmalige eigenaar, wederom een Jhr. Mr. *Daniel de Blocq van Haersma de With* schonk het terrein als wandelpark aan de gemeente Achtkarspelen.

Op Haersma-state waren vanouds familieportretten aanwezig. Een van Haersma-state afkomstig schilderij uit 1773 door de Duitse portretschilder Friedrich Ludwig Hauck, die veel in Friesland en Groningen werkte, van de oudste vier kinderen van het echtpaar Van Haersma-Wybrandi kan bij dit artikel worden afgebeeld [18].

De parenteel.

De nu volgende parenteel van het gouden bruidspaar geeft een duidelijk beeld van de kring, waartoe dit echtpaar, althans Mr. *Daniel de Blocq van Haersma* zelf behoorde, Zijn vrouw *Maria Wybrandi* stamde uit een familie van eigenerfde boeren, die nog geenszins de grietmannen-stand had bereikt. Als nevenfunctie bekleedden zij soms kleinere ambten zoals secretaris van een grietenij. Een eeuw eerder waren de *Haersma's* uit diezelfde groep naar voren gekomen [19].

Generatie I.

Mr. *Daniel de Blocq van Haersma* (zn. van *Arend Aulus van Haersma,* raad-ordinaris in den Hove van Friesland, en *Martha Cecilia van Bouricius*), geb. Leeuwarden 4 juli 1732, tonneboeier van Friesland 1752, grietman van Achtkarspelen 1764-1795, volmacht ten Landdage wegens Achtkarspelen 1766-1795, gecommitteerde staat in het Mindergetal, gedeputeerde staat 1773-1776, 1791-1794, monstercommissaris, meesterknaap van het Jagtgerecht, raad ter Admiraliteit in Westfriesland en het Noorderquartier 1764, idem in Friesland

17. In de eerste helft van de 19de eeuw kwam dat oo de buitenplaatsen blijkbaar wel meer voor. D. W. Hellema, -Kroniek van een Friese boer 1821-1856, vermeldt immers op blz. 290 over de freule ***Maria Gertrudis van Cammingha,*** die in 1842 op Wiarda-state te Goutum levend verbrandde: zij „kleedde zich geheel in Friessche kleeding met een breed gouden oorijzer".
18. Zie voor de schilder Friedrich Ludwig Hauck: Pieter A. Scheen, Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1950 (**'s-Gravenhage, 1960**), 444.
19. Maria ***Wybrandi*** kwam uit een familie van patronymici. Haar grootouders van vaderszijde waren ***Wybrand*** *Sybrandi* en ***Ytte Ysebrants,*** die van moederszijde ***Johannes*** *Folkerts* en ***Maria*** *Botes.*

Friedrich Ludwig Hauck, 1773. Doek, 185 x 103 cm.

Arent Aulus (11, 1, **1762—1803**), Martha Cecilia (11, 2, **1763—1809**), Catharina (11, 3, 1764-1827) en Sybrand (11, 4, 1766-1839) van Haersma.

Afb. 2. Veiling Mak van Waay 29 sept. 1972 (cat. nr. **38**), thans part. collectie te Amsterdam.

1767, idem op de Maze 1782, curator der Academie te Franeker, drost van Dantumadeel, Kollumerland en Achtkarspelen, † Buitenpost, Haersma-state 7 dec. 1814, tr. Kollum 14 sept. 1760 *Maria Wybrandì,* geb. ald. 16 jan. 1734, † Buitenpost, Haersma-state 15 juni 1821, dr. van *Sybrand,* secretaris van Kollumerland en Nieuwkruisland, en *Trijntje Johannis.*

Kinderen gen. II.

Generatie II.

1. Mr. *Arent Aulus van Haersma,* ged. Kollum 26 aug. 1762, secretaris van Achtkarspelen, raad-ordinaris in den Hove

van Friesland, † 13 juli 1803, begr. in de kerk te Buitenpost.

2. *Martha Cecilia van Haersma,* ged. Kollum 16 okt. 1763, verlaat met haar echtgenoot Zierikzee in 1796, † in juni 1809[20], begr. in de Westerkerk te Leeuwarden, tr. Buitenpost 30 juni 1793 Mr. *Hendrik Anthony van Alphen van den Broeck,* geb. Zierikzee 1 jan. 1765, pensionaris honorair 1785—1788, raad 1788-1795, schepen 1788-1795 en burgemeester 1795 van Zierikzee, opperdijkgraaf van Schouwen 1788—1796, gecommitteerde staat van Zeeland, † 's-Gravenhage 13 okt. 1815, zn. van Mr. *Jan Cornelis van den Broeck,* schepen 1755—† 1770, raad 1756—† en burgemeester 1763, 1767 van Zierikzee, landrechter van Schouwen 1755, 1764, 1768, en *Maria Adriana van Alphen;* hij hertr. *Helena Mokkars.*

Kinderen gen. III, 1.

3. *Catharina van Haersma,* geb. Kootstertille 12 sept. 1764, † Buitenpost 18 april 1827, tr. Menaldum 5 okt. 1794 *Jan Minnema de With,* ged. Dokkum 4 febr. 1762, ritmeester in Statendienst, commies van 's Lands Gemene Middelen, ontvanger der Beschreven Middelen, secretaris van Achtkarspelen, maire en schout van Buitenpost, notaris ald. 1809—†, † Buitenpost 18 sept. 1820, zn. van *Jan de- With,* kolonel en kapitein ter zee, en *Wikje Minnema,*

Kinderen gen. III, 2.

4. *Sybrand van Haersma,* geb. Kootstertille 11 aug. 1766, volmacht ten Landdage 1788-1795, secretaris van Achtkarspelen 1803, drost van Leeuwarderadeel en Idaarderadeel 1807, vrederechter in het kanton Buitenpost 1812, lid Vergadering van Notabelen 18 14, grietman van Achtkarspelen 1816-183'9, lid Prov. Staten van Friesland, ridder Ned. Leeuw, † Buitenpost, Haersma-state, 12 sept. 1839 als laatste mannelijke afstammeling van zijn geslacht, tr. Idaard 22 juni 1794 *Isabella Boreel van Scheltinga,* geb. Leeuwarden 17 okt. 1775, † Buitenpost, Haersma-state, 16 okt. 1826, dr. van *Cornelis van Scheltinga,* grietman van Idaarderadeel 1763-1795, raad ter Admiraliteit op de Maze 1764, volmacht ten Landdage wegens Idaarderadeel 1764-1795, gecommitteerde staat in het Mindergetal, lid Depart. Bestuur van Friesland 1804-1805, en *Aurelia Aletta van Haersma.*

5. *Wiskje van Haersma,* geb. Buitenpost, Haersma-state 12 mei 1768, † Leeuwarden 1 april 1835, tr. Buitenpost 7 aug. 1796 Jhr. Mr. *Hector van Sminia,* geb. Leeuwarden 5 dec. 1763, volmacht ten Landdage 1793, gecommitteerde ter Prov. Rekenkamer, lid Raad van Financiën, lid Municipale Raad van Leeuwarden, assessor van het Depart. Friesland, raad van Prefecture, commissaris-generaal van Friesland (dec. 18 13), lid Tweede Kamer der Staten-Generaal 18 14—†, grietman van Idaarderadeel, ridder Ned. Leeuw, † Leeuwarden 31 okt. 1816, zn. van *Hobbe Baerdt van Sminia,* grietman van Aengwirden 1757, vervolgens van Tietjerksteradeel 1772—1795, raad ter Admiraliteit in Friesland 1788 en 1794, en *Louiza Albertina van Glinstra.*

Kinderen gen. 111, 3.

6. *Boudina Martina van Haersma,* geb. Buitenpost, Haersma-state, 16 juli 1769, † ald. 24 april 1811.

7. Mr. *Hector Livius van Haersma,* geb. Buitenpost, Haersma-state, 9 april 1771, volmacht ten Landdage wegens Rauwerderhem, † Leeuwarden 18 okt. 1794.

8. *Titia Ida van Haersma,* geb. Buitenpost, Haersma-state, 10 sept. 1773, † Buitenpost 16 jan. 1841.

Generatie 111, 1.

1. *Jan Cornelis Adriaan van Alphen van den Broeck,* geb. Zierikzee 27 sept. 1794, begr. ald. 13 okt. 1794.

2. *Jan Cornelis Adriaan van Alphen van den Broeck,* geb. Leeuwarden 14 sept. 1796, † ald. 20 okt. 1800.

Generatie 111, 2.

1. *Jan Frederik de With,* geb. Lemmer 14 sept. 1795, † Buitenpost 4 mei 1811.

2. Jhr. Mr. *Daniel de Blocq van Haersma de With,* geb. Rinsumageest 17 mei 1797, advocaat voor den Hove van Friesland, grietman van Oostdongeradeel 1824-1839, grietman later burgemeester van Achtkarspelen 1839-1857, dijkgraaf van Oostdongeradeel, adj.-houtvester in het 5de Jachtdistrict, lid Prov. Staten van Friesland, erft 1839 Haersma-state van zijn oom Sybrand van Haersma, † ald. 19 aug. 1857, tr. Leeuwarden 21 dec. 1820 *Volkertina Adriana Heringa*[21], geb. ald. 10 aug. 1797, † Buitenpost, Haersma-state, 3 juni 1862, dr. van *Volkert,* ontvanger der Florenen in de grietenij Hemelumer Oldephaert en Noordwolde, verzamelaar van oudheden, en *Sjoerdtje Wierdina Wiarda.*

Kinderen gen. IV, I.

3. *Cornelis Martinus van Haersma de With,* geb. Rinsumageest 30 mei 1799, † Leeuwarden 10 maart 1869, tr. ald. 20 maart 1823 *Anna Frederica van Vierssen,* geb. Leeuwarden 18 febr. 1802, † ald. 9 febr. 1884, dr. van Mr. *Martinus,* president van het Hof van Friesland, lid Vergadering van Notabelen 1814, president Rechtbank van Eerste Aanleg te Leeuwarden, ridder Ned. Leeuw, en *Johanna Maria van Haersma.*

Kind gen. IV, 2.

4. *Michiel de With,* geb. Rinsumageest 24 sept. 1800, litt. cand. te Groningen, † Buitenpost 31 jan. 1823.

5. *Maria de With,* geb. Rinsumageest 30 april 1803, † Leeuwarden 8 sept. 1878, tr. Buitenpost 10 juli 1823 Mr. *Wiardus Willem Buma,* geb. Leeuwarden 11 okt. 1802, lid Gedep. Staten van Friesland, president Prov. Gerechtshof van Friesland, ridder Ned. Leeuw, † Leeuwarden 10 sept. 1873, zn. van Mr. *Bernhardus,* volmacht ten Landdage wegens Hennaarderadeel, lid Depart. Bestuur van Friesland, burgemeester van Leeuwarden, lid Vergadering van Notabelen 1814, grietman van Baarderadeel, en *Rolina Maria Hora Siccama,* vrouwe van Klinckema.

Kinderen gen. IV, 3.

6. *Wikje Minnema de With,* geb. Rinsumageest 22 april 1805, † Brongerga, huize Paauwenburg, 9 mei 1829, tr. Buitenpost 15 juni 1825 Mr. *Hans Willem de Blocq van Scheltinga,* geb. Bolsward 24 mei 1802, bouwt 1828 Oranjewoud op de plaats van het vroegere, gesloopte, vorstelijke buitenverblijf, grietman van Schoterland 1834—1851, adj.-houtvester in het 4de Jachtdistrict, voorzitter waterschap van de Zeven Grietenijen en de stad Sloten, lid Prov. Staten van Friesland, commandeur Eikenkroon, † Oudeschoot, huize Oranjewoud, 19 jan. 1864, zn. van Mr. *Daniel de Blocq van Scheltinga,* volmacht ten Landdage, lid Prov. Staten van Friesland, grietman

20. Deze opgave, ontleend aan De Ned. Leeuw 1923, 16, lijkt onjuist. Mr. *Hendrik Anthony van Alphen van den Broeck* had immers uit zijn tweede huwelijk (dat niet te Leeuwarden of 's-Gravenhage werd gesloten) een wettige dochter *Helena Maria* die bij de voorziening in de voogdij ('s-Gravenhage, 1816) 8½ jaar oud wordt genoemd.

21. J. W. Heringa, Heringa's uit Dongjum (Franeker, 1978), 207.

Litho door W. Troost bij E. Spanier.

Jhr. Mr. Daniel de Blocq van Haersma de With
(111, 2, 2, 1797-1857)

Afb. 3; foto Iconographisch bureau nr. K 12313.

van Aengwirden, en *Mintje Wiarda;* hij hertr. Leeuwarden 28 april 1834 *Petronella Adriana Bienema,* wed. van Mr. *Eco Ypey*.

Generatie III, 3.

1. Jhr. Mr. *Hobbe Baardt van Sminia,* geb. Leeuwarden 30 sept. 1797, grietman van Tietjerksteradeel 1823, lid Prov. Staten van Friesland 1840, lid Dubbele kamer der Staten-Generaal 1848, curator Rijksathenaeum te Franeker, ridder Ned. Leeuw, † Bergum 25 juli 1858, tr. Heerenveen 15 juni 1823 Jkvr. *Wiskje Coehoorn van Scheltinga,* geb. Leeuwarden 2 okt. 1802, † Bergum 18 febr. 1879, dr. van Jhr. Mr. *Menno Coehoorn van Scheltinga,* drost en baljuw van Aengwirden en Schoterland, vrederechter te Heerenveen, grietman van Schoterland, en Jkvr. *Catharina Johanna van Eysinga.*

Kinderen gen. IV, 4.

2. Jkvr. *Louise Albertine Glinstra van Sminia,* geb. Leeuwarden 26 maart 1799, † 's-Gravenhage 9 jan. 1837, tr. Leeuwarden 8 sept. 1821 Mr. *Robert* baron *van Breugel Douglas* [22], geb. 's-Hertogenbosch 26 juli 1791, lid Raad van State, † 's-Gravenhage 23 nov. 1873, zn. van Mr. *Casper* baron *van Breugel,* secretaris van 's-Hertogenbosch, directeur Dir. Belastingen in Friesland, lid Raad van Haarlem, en *Mary Douglas:* hij hertr. Maartensdijk 15 aug. 1839 Jkvr. *Anna Maria de Rovere van Breugel.*

22. Mr. R. baron van Breugel Douglas was de schrijver van: Over het Adelsregt in de Nederlanden ('s-Gravenhage, 1867).

Litho door W. Troost.

Volkertina Adriana Heringa (1797—1862),
echtgenote van Jhr. Mr. Daniel de Blocq van Haersma de With
(III, 2, 2)

Afb. 4; foto Iconographisch bureau nr. K 12312.

Kind gen. IV, 5.

3. *Daniel de Blocq Haersma van Sminia,* geb. Leeuwarden 8 april 1800, begr. ald. (Westerkerk) 19 sept. 1800.

4. Jhr. Mr. *Daniel de Blocq (van) Haersma van Sminia.* geb. Leeuwarden 1 mei 1801, lid Prov. Staten van Friesland, † Leeuwarden 17 okt. 1861, tr. Groningen 18 aug. 1825 *Anna Maria Woldringh,* geb. ald. 16 sept. 1801, † Leeuwarden 7 sept. 1837, dr. van Mr. *Gerard Gillis,* gezworene 1782-1787, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg, lid van de Municipale Raad en van de Raad te Groningen, en *Anna Catharina Roorda.*

5. Jhr. *Arent Johannes van Sminia,* geb. Leeuwarden 1 febr. 1806, lid Prov. Staten van Friesland, † Oudkerk 15 okt. 1857, tr. Heerenveen 31 okt. 1828 Jkvr. *Clara Coehoorn van Scheltinga,* geb. ald. 19 jan. 1806, † Oudkerk 13 dec. 1875, dr. van Jhr. *Menno Coehoorn van Scheltinga,* drost en baljuw van Aengwirden en Schoterland, vrederechter te Heerenveen, grietman van Schoterland, en Jkvr. *Catharina Johanna van Eysinga.*

Kind gen. IV, 6.

6. Jkvr. *Maria van Sminia,* geb. Leeuwarden 1 april 1809, † Heerenveen, huize Voormeer 27 febr. 1884, tr. Leeuwarden 22 juni 1830 Mr. *Marcus van Heloma,* geb. Heerenveen, huize Voormeer, 23 jan. 1806, advocaat ald., lid Prov. en Gedep. Staten van Friesland, † Heerenveen, huize Vcormeer, 18 sept. 1885, zn. van *Marcus,* volmacht ten Landdage, commies van

's Lands Gemene Middelen, drost van Aengwirden, Schoterland en Weststellingwerf, en *Aletta Cafharina van Scheltinga.*

Kinderen gen. IV, 7.

Het uitwerken van de nakomelingschap tot de huidige dag zou dit artikel tot het tienvoudige doen uitdijen. Daarom volgt hierna slechts een schematische opzet, waarbij staaksgewijze de achternamen worden vermeld van de afstammelingen, die nog in leven zijn doch alleen voor zover zij vóór 1940 zijn geboren.

Generatie IV, 1.

1. Jhr. Mr. *Jan Minnema van Haersma de With 1821-1889,* tr. 1847 *Jacoba Cecilia Coenradina van Boelens* 1822-1864.

Afstammelingen: de ***Beaufort*** (tak Schoonoord), ***Schimmelpenninck, van Randwijck, van Haersma de With, Gevers van' Kethel en Spaland, van Tets van Goudriaan, van Tuyll van Serooskerken, van de Poll, van Lynden, Geertsema.***

2. Jkvr. *Sjoerdtje Wierdina van Haersma de Wifh 1824-1866,* tr. 1853 Mr. *Johannes Galenus Willem Hendrik* baron *van Syfzama* 1830—1907.

Afstammelingen: *Crommelin,* van ***Sytzama, Teding van Berkhout, Fockema, van Valkenburg, van Lennep.***

3. Jkvr. *Catharina van Haersma de With* 1826-1885, tr. *1867* haar zwager Mr. *Johannes Galenus Willem Hendrik* baron *van* Syfzama 1830-1907.

Afstammelingen: ***van Sytzama.***

4. Jkvr. *Sjoukje Oldersma van Haersma de With 1828-1887,* tr. 1864 Dr. *Adam Erasmus Pfaff 1831-1893.*

Afstammelingen: ***Pfaff, Wolff.***

Generatie IV, 2.

Mr. *Jan Minnema de With 1825-1904,* tr. 1854 *Antje Hoitinga Mulier* 1827-1883.

Afstammelingen: ***Lichtenvoort Cats, van Haersma de With,*** van ***Heerdt tot Eversberg.***

Generatie IV, 3.

1. *Rolina Maria Buma 1824-1853,* tr. *1850* Mr. *Cornelis Wichers Wierdsma 1823-1902.*

Afstammelingen: ***Terzet.***

2. Mr. *Bernhardus Hopperus Buma 1826-1892,* tr. 1864 Jkvr. *Clara Tjallinga Aedonia van Eysinga* 1823-1898.

Afstammelingen: ***Hopperus Bwma.***

3. Mr. *Sybrand van Haersma Buma* [23] 1830—1886, tr. *1867 Cornelia Geertruida Maria Scheurleer* 1843-1932.

Afstammelingen: van ***Haersma Buma, Polvliet, Mazel, Storm*** van 's ***Gravesande.***

4. *Catharina van Haersma Buma 1835-1857,* tr. 1856 haar neef Jhr. *Hector van Sminia 1829-1877* (gen. IV, 6).

Afstammelingen: ***Bothenius Lohman.***

5. *Wikje Sophia Buma 1842-1897,* tr. 1864 haar zwager en neef Jhr. *Hecfor van Sminia,* 1829-1877 (gen. IV, 6).

Afstammelingen: van Sminia, ***Verspyck, Calkoen, van Baerdt van Sminia, van Coehoorn van Sminia, Schwartz.***

Generatie IV, 4.

1. Jkvr. *Catharina Johanna van Sminia 1834-1882,* tr. 1859 Jhr. Mr. *Johan Aemilius Abraham van Panhuys,* heer van Nienoord, 1836-1907.

Afstammelingen: van ***Panhuys, Herwarth von Bittenfeld.***

---

23. Mr. ***Sybrand van*** Haersma ***Buma,*** geb. 1830, kreeg bij K.B. van 30 januari 1870,no. 13, toestemming de voornaam *„van* ***Haersma"*** bij zijn geslachtsnaam te voegen. Hij was genoemd naar zijn oud-oom ***Sybrand van Haersma*** (1766-1839).

2. Jkvr. *Maria Clara van Sminia* 1836-1908, tr. 1866 *Adrianus Henricus van Slooten* 1837-1902.

Afstammelingen: van ***Slooten, de Bruyn, Brantsma.***

3. Jkvr, *Baudina Lucia Ebella van Sminia 1844-1891,* tr. *1868* Jhr. Mr. *Willem Hendrik de Beaufort* 1844-1900.

Afstammelingen: ***van Harinxma thoe Slooten, de Beaufort*** (tak Leeuwenburg).

Generatie IV, 5.

Mr. *Casper* baron *van Breugel Douglas 1824-1894,* tr. 1859 Jkvr. Catharina Anna *Charlotta Antonia Elisabeth van Rappard 1830-1909.*

Afstammelingen: van ***Breugel Douglas.***

Generatie IV, 6.

Jhr. *Hecfor van Sminia* 1829-1877, tr. 1 e 1856 zijn nicht *Cafharina van Haersma Buma* 1835-1857; tr. 2e 1864 haar zuster *Wikje Sophia Buma* 1842-1897 (eerder vermeld sub gen. IV, 3, 4, resp. IV, 3, 5).

Afstammelingen: ***Bothenius Lohman, van Sminia, Verspyck, Calkoen, van Baerdt van Sminia, van Coehoorn van Sminia, Schwartx.***

Generatie IV, 7.

1. *Aletta Cafharina van Heloma 1835-1915,* tr. 1860 Jhr. *Cornelis Henric Quinfus* 1829-19 10.

Afstammelingen: ***Quintus, van Fenema.***

2. *Arenfia Johanna van Heloma 1836-1890,* tr. 1869 Jhr. *Willem van Andringa de Kempenaer* 1839-1910.

Afstammelingen: ***Dorhout Mees, Laman Trip, van Andringa de Kempenaer.***

3. *Elske van Heloma 1844-1912,* tr. 1866 Mr. *Hans Willem de Blocq van Scheltinga 1836-1906.*

Afstammelingen: van ***Welderen Rengers.***

4. Mr. *Marcus van Heloma 1847-1922,* tr. 1874 *Josina Quintina Gockinga* 1850-1902.

Afstammelingen: van ***Schouwen, van Heloma, Lugt, s' Jacob.***

Uit deze summiere parenteel is toch veel te halen als men tussen de regels door leest.

In de eerste drie generaties trouwt men uitsluitend in de eigen kleine kring en op drie uitzonderingen na *(Van Alphen van den Broeck, Van Breugel Douglas* en *Woldringh)* steeds met Friese partners waarmee men in alle gevallen reeds verwant was: de ouders *Woldringh* waren beiden echter wel weer in Friesland geboren.

De eigen kring bestond in dit geval uit de groep magistraatsfamilies die kwam na geslachten als *Grovestins, Harinxma, Heemstra* en *Sytzama* met wie in deze generaties nog geen huwelijken plaats vinden.

Huwelijken met rooms-katholieken waren in die tijd ondenkbaar en komen trouwens ook in de latere in de parenteel behandelde generaties voor zover wij konden nagaan niet voor.

De mannen vangen de carrière soms aan als advocaat maar meestal direct in de magistratuur. Andere beroepen zoekt men ook bij de aangehuwden vergeefs. Ook doktoren en predikanten werden toen tot een andere wereld gerekend.

Van de 48 families die in de opgave van de afstammelingen zijn vermeld behoren er 24 tot de Nederlandse adel en 19 zijn in de uitgave Nederland's Patriciaat te vinden, in totaal dus bijna 90 %. Wanneer men drie Duitse of tot voor kort Duitse families buiten beschouwing laat, zijn er dus slechts twee geslachten die niet tot bovengenoemde categorieën behoren. Na 1940 zou dit beeld zich in ieder opzicht grondig wijzigen.

Harpij, adelaar en golvende dwarsbalken, heraldische herinneringen aan de wapens van het voormalige Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen,

door

J. A. DE BOO.

Het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen heeft in de bestuurlijke geschiedenis van de provincie Groaingen een belangrijke rol gespeeld en de wapens van dit waterschap hebben tot op heden hun sporen nagelaten in verschillende overheidswapens. In 13 17 stelde abt *Hayco* van het „Werumer Convent", een klooster gelegen in de huidige gemeente Ten Boer, tezamen met zes afgevaardigde zijlrichters een zijlbrief op. Hierin werd kennis gegeven van het besluit dat het Dorpster-, het Scharmer- en het Slochter Zijlvest in samenwerking drie zijlen of uitwateringssluizen zullen bouwen, waarbij elk zijlvest onderhoudsplichtig zal zijn voor één sluis,

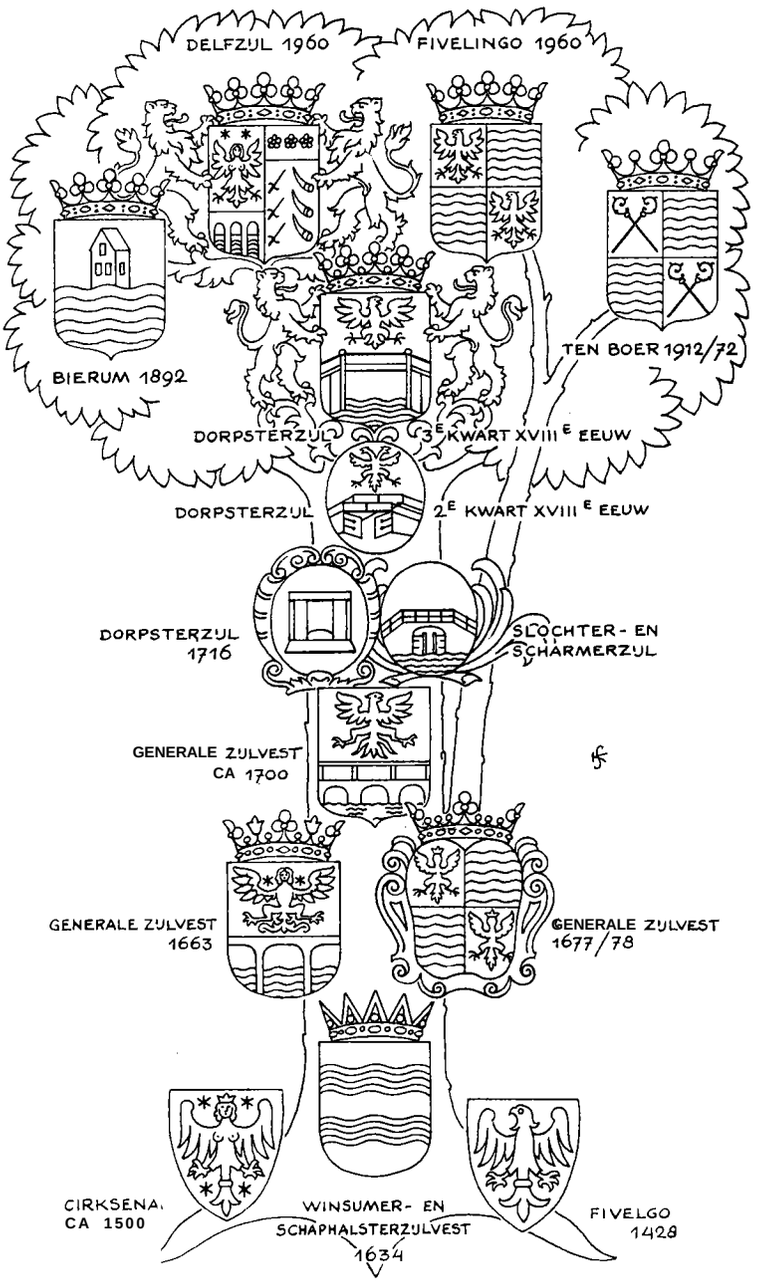

Afb. 1. Schematisch overzicht van de ontwikkeling der verschillende wapens.

Tekening door K. van den Sigtenhorst.

Deze zijlen werden aangelegd in de monding van de Delf, het huidige Damsterdiep, ten Noorden van het kerspel Farmsum. De vesting die later daar ontstoad en de huidige gemeente ontlenen hun naam aan die sluizen: Delfzijl.

In 1508 bevestigde *Edzard Cirksena,* graaf *van Oost-Friesland,* die voor korte tijd als landsheer in de Ommelanden werd erkend, de oude zijlbrieven en breidde ze uit. Met de uitvoering van het Eemskanaal (1869) kwam er een einde aan het oude Generale Zijlvest. Er kwam een herindeling tot stand waarbij ten Noorden van het Eemskanaal het waterschap Fivelingo ontstond en ten Zuiden het Waterschap Duurswold [1].

Met het besluit van 1 mei 1634 van de hoofmeesteren en schepperenvanhet Winsumer- en Schaphalsterzijlvest „dat een nij Sijlvester wapen geordineert ende gebruicket sal worden" deed de heraldiek haar intrede in de wereld van de Groningse waterschappen. Op een vergadering van de classis te Middelstum op 20 februari 1632 was ontkennend 'geantwoord op de vraag „off mit gueder consciëntie dat beltnisse van Christi statuer in ein public segel moge gefoert en gebrucket worden". Het bestuur van het zijlvest dat een afbeelding van Christus als Salvator Mundi in zijn zegel voerde besloot toen een nieuw zegelstempel te laten snijden met een wapen *„in alsulcker gestalte, dat doer een groen velt twe witte waterstroomen sullen lopen"* [2].

Ook het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen bezigde weldra een wapen. Het oudste vinden we op het nog aanwezige zilveren zegelstempel dat in 1663 het „nije sylvestersegel" werd genoemd [3]. De blasoenering hiervan is:

Een harpij, ter weerstijde tussen hoofd en vleugel vergezeld van een zespuntige ster en een doorsneden schildvoet, het onderste deel gegolfd met daaroverheen een de gehele schildvoet vullende sluis of zijl met drie uitstroomopeningen, bestaande uit drie bogen rustende op twee pijlers. Het schild gedekt door een kroon van drie bladeren gescheiden door twee kleinere in de vorm van ontluikende bloemknoppen, waartussen vier parels.

Het stempel, dat weinig of nooit gebruikt is, bevond zich onder de in beslag genomen bezittingen van ***Osebrand Johan Rengers van Slochteren,*** toen deze in 1672 onder verdenking van hoogverraad in hechtenis werd genomen. Het werd nim-

1. G.A. Bontekoe, Het wapen van het waterschap Duurswold, in: Groningse Volksalmanak (verder te citeren als G.V.A.) 1960, p. 35-38.
2. Zegelstempel in het Rijksarchief te Groningen (verder te citeren als R.A.G.) , zegelkast lade X, nr. 104.
3. Zegelstempel in R.A.G., zegelkast lade VII, nr. 9; zie ook G.V.A. 1956, p. IV.

Zilveren zegelstempel van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen, ca. 1663 (in spiegelbeeld), ø 77 mm.

Afb. 2. Foto: Rijksarchief in Groningen. Rijksarchief in Groningen, zegelkast lade VII, nr. 9 (cat. nr. 91).

mer teruggegeven aan het zijlvest, waardoor het wapen min of meer in vergetelheid raakte.

Zo kon het gebeuren dat op een enkele jaren later vervaardigde landkaart een geheel ander wapen werd afgebeeld. Deze kaart werd door de gebroeders *Wilhelm* en *Frederik Coenders* met een politiek doel vervaardigd en wordt momenteel gedateerd rond 1677/'78 [4].

In de onderrand van de kaart zijn afgebeeld de wapens van de drie geprivilegieerde waterschappen, het Awerder Zylvest (nu het waterschap Westerkwartier), het Winsumer- of Schaephalster Zylvest (nu het waterschap Hunsingo) en het Delfzylster Zylvest. De eerste twee wapens stemmen overeen met de door deze waterschappen reeds gevoerde wapens [5], het derde niet. Het is of de tekenaar nog een flauwe herinnering heeft aan het zegel van de Drie Delfzijlen en het wapen in overeenstemming heeft willen brengen met de beide andere wapens die onder meer in groen twee golvende dwarsbalken vertonen.

Dit nieuwe wapen is dan als volgt:
Gevierendeeld; I en IV in zilver een rode gekroonde harpij; II en III in groen drie zilveren golvende en gegolfde dwarsbalken. Het schild gedekt met een kroon van drie bladeren, gescheiden door drie naast elkaar geplaatste parels.

De kleur groen is overigens foutief weergegeven met de arcering voor purper.

4. A. Pathuis, De datering van de kaart van de gebroeders Coenders, in: G.V.A. 1958, p. 20—26. N. Tonckens, De kaart van de gebroeders Coenders en de plannen tot oprichting van een Ommelander ridderschap in de 17e eeuw, in G.V.A. 1961, p. 2048.
5. Het wapen van het Aduarder Zijlvest komt reeds voor op een drinkbeker waarop de gravering is te dateren tussen 1660 en 1665, thans in het Groninger Museum te Groningen (verder te citeren als G.M.G.), inv. nr. 2488. Zie ook A. Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden (verder te citeren als P.G.G.), Assen, 1979, nr. 230.

De verklaring van beide wapens is niet moeilijk te geven. De schildvoet uit het oudste wapen, het zijl met de drie uitstroomopeningen, is een duidelijke toespeling op de naam van het zijlvest De harpij vergezeld van twee sterren is ontleend aan het wapen van de graven *van Cirksena*

Van de honderdduizenden wapens in Europa zijn er maar enkele tientallen met een harpij [6]. De bekendste hiervan zijn de wapens van de stad Neurenberg en het geslacht *Cirksena*, de latere graven *van Oost-Friesland*

Van het Neurenbergse wapen weten we hoe deze zeldzame wapenfiguur tot stand is gekomen [7]. Het stadszegel vertoonde namelijk op de ene zijde een adelaar en op het tegenzegel een borstbeeld van de koning als jonge man, gekroond en baardeloos.

De middeleeuwse kunstenaar schoof deze twee figuren als het ware ineen tot een hybridisch wezen zoals de heraldiek er zovele kent, tot een adelaar met koningshoofd. Toen de verbeelding van de latere kunstenaars zich daarmee bezig hield werd dit een vrouwelijke figuur, nog weer later uitgebreid met verleidelijke vrouwelijke vormen.

Een soortgelijke ontwikkeling kan in Oost-Friesland hebben plaatsgevonden [8]. Daar zegelde *Haro Edzarda van Cirksena*, hoofdeling te Greetsiel, met een Madonna met kind, gezeten op een troon. Rechts van de troon is een draak, links een adelaar afgbeeld. Zijn broer *Onno*, hoofdeling te Norden, zegelde met een harpij vergezeld van twee lelies. Weer dus een combinatiefiguur, nu van Madonna en adelaar ? De lelies, als bloem toegewijd aan Maria, wijzen in die richting, hoewel ze ook worden geduid als een concessie van *Lodewijk de Heilige van Frankrijk*, in wiens gevolg hun overgrootvader *Edzard* ten kruisvaart toog.

Na het uitsterven van het geslacht *Van Idzinga* erfde *Ulrich van Cirksena*, de zoon van *Haro*, de bezittingen en hij verving de lelies uit het voorvaderlijke wapen door de spoorraderen der *Van Idzinga's*. *Nog* weer later werden dit zespuntige sterren [9]. Een andere heraldische activiteit van *Uirich* was dat op zijn verzoek Keizer *Maximiliaan I* in 1495 aan de stad Emden een wapen verleende, doorsneden in drieën, het onderste deel met stromend water, het middelste met een rode muur en het bovenste met een harpij met uitgespreide vleugels. Hoewel in de oorspronkelijke wapenbrief gesproken wordt van harpya, wordt deze wapenfiguur in het platduits, dat ter plaatse gesproken wordt, aangeduid met de lieflijker term Engelke up de Muer. Toen men de wapenfiguur niet meer begreep zocht men in de mythologie naar een betekenis en vond die bij de oude Grieken, waar de harpij, half vogel, half vrouw, de personificatie is van de stormwinden. Later is men onder een harpij een helleveeg of feeks gaan verstaan en dat heeft een minder gunstige bijklank. Mede daarom heeft de havenplaats Delfzijl bij de keuze van een vignet geen aansluiting gezocht bij zijn gemeentewapen, maar een zeemeeuw gekozen. Helaas, want hoe men deze figuur ook noemt, engelke of helleveeg, door haar verleidelijke vrouwelijke vormen is het eigenlijk een sirene. Deze vogel met meisjesachtig gezicht en verleidelijke zang lokte de zeevaarder te dicht naar de kust zodat hij strandde en niet verder kon varen maar aan de wal gekluisterd bleef. Door haar hybride karakter verbeeldt zij op

8. Th. de Renesse, Dictionnaire des figures héraldiques, Bruxelles X394-1903, i.v. harpie.
7. Erich Kittel, Siegel, Braunschweig, 1970, p. 313.
8. Osfriesisches Urkundenbuch.
9. J. Siebmacher's Grosses Wappenbuch, Neustadt/Aisch, Bd. 4, p. 205, Taf. 252-256.

Bronzen zegelstempel van het Landschap Fivelgo (in spiegelbeeld), 88 x 53 mm.

Afb. 3. Foto: Rijksarchief in Groningen. Groninger Museum, cat. nr. 2090.

uitnemende wijze de eeuwige tweestrijd van de zeeman, die op zee naar huis verlangt, maar eenmaal aan de wal toch weer varen wil, Bij uitstek dus het symbool van een havenplaats.

In het tweede wapen van het Delfzijlster Zijlvest, zoals het Generale Zijlvest op de kaart van *Coenders* wordt genoemd, is aansluiting gezocht bij de wapens van de andere zijlvestenijen. In het tweede en derde kwartier zijn drie golvende dwarsbalken aangebracht — de andere hebben er twee — ter herinnering aan de drie inliggende zijlvestenijen. Het eerste en vierde kwartier vertonen een gekroonde harpij. Het hoofd is evenwel moeilijk te onderscheiden, zodat bij vluchtige beschouwing gemakkelijk een adelaar kan worden waargenomen. De kleuren zijn niet die van de *Cirksena's* maar die, welke men voor die van het voormalige gouw Fivelgo hield, te weten rood op zilver.

De wapens van de vroegere Groningse gouwen stellen ons voor enkele nog niet geheel opgeloste problemen.

Allerwege gold een *rode adelaar in een zilveren veld* als het wapen van Fivelgo. Dit wapen, uiteraard ongekleurd, komt voor in de voet van het spitsovale zegel waarvan de stempel bewaard is gebleven [10]. Binnen het omschrift + SIGILLUM TER/RE PHIWILGONIE zijn twee gekroonde heiligenfiguren gezeten op een bank in een gothische dubbelnis bekroond met pinakeltjes, Ook op een in het midden der 16de eeuw gesneden maar nimmer gebruikt zegelstempel voor de Ommelanden wordt Fivelgo gerepresenteerd door een adelaar [11].

In het Groninger Museum bevindt zich een door Beckering in 1781 uitgegeven landkaart waarop later in de marge met de hand gekleurde wapens zijn aangebracht [12]. Het wapen voor Fivelgo is:

10. G.M.G. inv. nr. 2090.
ll. R.A.G., zegelkast lade VII, nr. 5.
12. G.M.G., inv.nr. 2090.

Doorsneden: boven twee heiligen; onder in zilver een rode adelaar.

Overeenkomst met het oude zegel is onmiskenbaar. Het belang schuilt in het feit dat de kleuren zijn aangegeven. Men mag dus aannemen dat sinds het midden der 16de eeuw de adelaar als Fivelgoër wapen heeft gegolden en dat de kleuren rood op zilver werden geacht.

Latere archiefvondsten werpen echter een ander licht op deze zaak [13]. In de oudste versie van het Fivelgoër zegel, bekend sedert 1338, is de schildvoet leeg [14]. De bank staat op een gemetselde muur die de gehele onderkant van het zegel vult. Voor 1405 werd in de voet een lelie los in het veld aangebracht [15], welke tussen 10 juni 1427 en 9 april 1428 werd weggenomen en vervangen door het schildje met de adelaar. Pathuis oppert de mogelijkheid dat, gelijk het voorkwam dat een bestuurder een acte als het ware contrasigneert door het ambtszegel te voorzien van zijn persoonlijk zegel als contrazegel, zij dit ook wel deden door in het ambtszegel een persoonlijk merk aan te brengen.

In ieder geval weten we dat in 1398 de lelie het embleem was van *Omeko Snelgerssoen* of *Snelgersma* [16], de bewoner van de gelijknamige borg te Appingedam en een der machtigste richters van Fivelgo [17].

Het is dan nog niet duidelijk aan wie het wapen met de adelaar behoorde.

Hoe het ook zij, een rode adelaar in zilver heeft eeuwen gegolden als het wapen van Fivelgo.

Het wapen van het Generale Zijlvest heeft in de loop der tijden nog verschillende vormveranderingen ondergaan. Het gevierendeelde wapen werd niet meer gebruikt. Was het slechts' een gelegenheidswapen ? De harpij werd niet meer als zodanig herkend en vervangen door een adelaar, de sluis werd een brug.

Veel werd ook dit wapen niet gebruikt. In de 18de eeuw vinden we het terug op enkele bodebussen en op het deksel van de hensbeker [18], welke ter gelegenheid van de verbreding en opschoning van het Damsterdiep werd vervaardigd (1660). De gravering van het wapen op het schildje op het deksel is van jonger datum dan de wapens van de scheppers van het zijlvest. Het wapen is:

Een omgewende adelaar zwevend boven een brug met leuning en drie doorgangen, oprijzende uit natuurlijk water.

In het ovale medaillon van de zilveren bodebus [19] uit het begin van de 18de eeuw, komt een identiek wapen voor. De kleuren zijn niet meer duidelijk, waarschijnlijk zwart op zilver. Het medaillon wordt gedekt door een kroon met een onduidelijk aantal bladeren, aan de knoppen te zien waarschijnlijk vijf, en wordt ter weerszijde gehouden door een aanziende leeuw. De wapens van de inliggende zijlvestenijen zijn op dit wapen geïnspireerd. De adelaar is dubbelkoppig en de brug of sluis heeft maar één uitstroomopening.

13. P.G.G., noot bij nr. 2. Pathuis, persoonlijke aantekeningen.
14. R.A.G., Ommelander archief, inv. nr. 9.
15. R.A.U. Utrecht, Archief der bisschoppen, inv. nr. 93, reg. nr. 1760.
16. Oorkondenboek van Groningen en Drenthe, dl. 2, Groningen, 1899, nr. 1007.
17. W. J. Formsma e.a., De Ommelander borgen en steenhuizen, Assen, 1973, p. 49.
18. Thans in het Gewestelijk Historisch Museum te Appingedam. Siert één maal 's jaars de tafel in de vergadering van het waterschapsbestuur. Zie ook P.G.G., nr. 231.
19. Thans in het bezit van het waterschap Duurswold te Siddeburen.

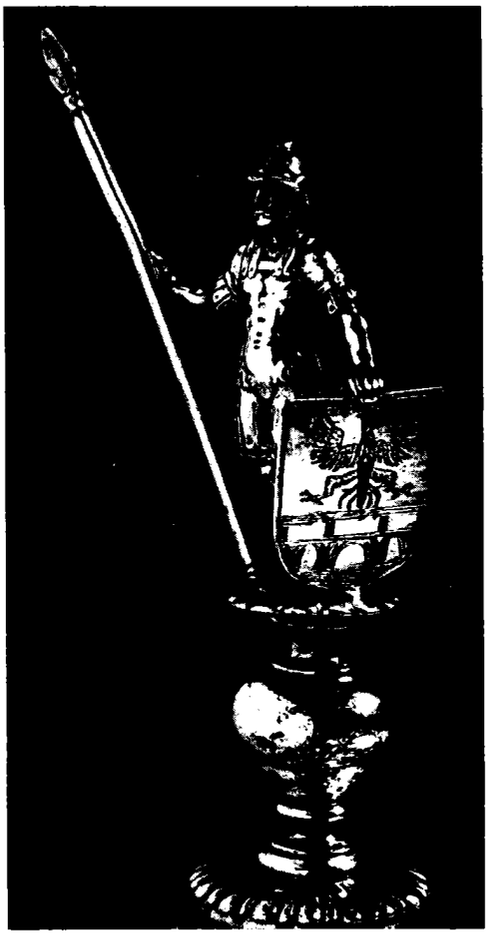

Hensbeker van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen, Groninger keur 1660-1661; het schildje is later gegraveerd.

Afb. 4. Foto: Rijksarchief in Groningen. Groninger Museum (inv. nr. 2490), het Museum te Appingedam. in bruikleen aan

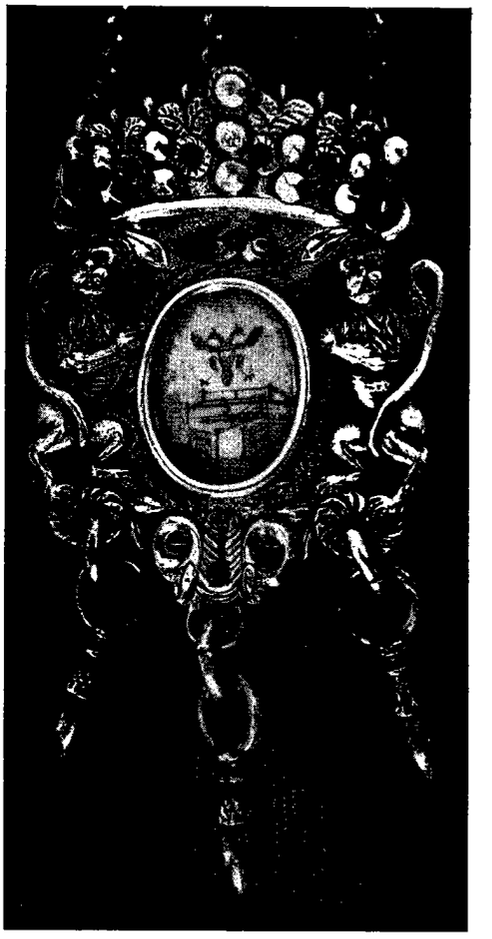

Bodebos van een der drie inliggende zijlvestenijen van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen.

Afb. 5. Foto: Rijksarchief in Groningen. Waterschap Fivelingo te Appingedam.

Er bestaan twee nagenoeg identieke bcdebussen [20]. Het wapen in de medaillons is:
Een dubbele adelaar zwevend boven een waterkering met twee halfgeopende vloeddeuren, een *brugdek* ***en twee*** *brugleuningen* (de brug is afgebeeld in perspectief).

De adelaar is geheel weggelaten in het wapen van het Dorpsterzijl, zoals dat voorkomt op de onlangs herplaatste borstwering van de voormalige zeewering uit 1716. De sluis is gereduceerd tot een vierkant poortje zonder deuren, vrij in het veld zwevend.

Op een soortgelijke borstwering van het Scharmer- en Slochterzijl daarentegen is de sluis minutieus uitgewerkt met een gemetselde waterkering waarin twee gesloten vloeddeuren, oprijzende uit een natuurlijk water.

Tenslotte is er nog een bodebus met het wapen *Rengers* [21], — ***Egbert*** *Rengers* ***van Farmsum*** was overste schepper — waarop als cmb'cem voorkomt een zijl met twee geopende vloeddeuren. Ook hier is de adelaar weggelaten.

Al deze wapens dragen duidelijk het stempel van de 18de eeuw, een tijd die niet bekend staat als een bloeitijd van de heraldiek.

Het wapen van het Dorpsterzijl, zoals dat voorkomt op het zegel [22] en de daarnaar vervaardigde draagmedaille [23] van de waarman is dan ook een verademing. Het wapen laat zich goed blasoeneren, zij het dat de kleuren niet aangegeven zijn:
Een stenen brug met leuning over een natuurlijke waterstroom, in het hoofd vergezeld van *een* ***omgewende adelaar. Het schild gedekt met een kroon van*** *vijf* ***bladeren en vier parels en ter weerszijde gehouden door een leeuw.***

De overeenkomst met het wapen van het oude Generale Zijlvest is evident.

Een afbeelding van dit wapen werd door de Zijlvest van Dorpsterzijl op 15 november 1815 ter bevestiging naar de Hoge Raad van Adel opgezonden. Behoudens kroon en schildhouders werd het vanwege de Koning op 10 november 1819 verleend [24]. Hiermede wordt de drempel naar de nieuwe tijd overschreden, de tijd van het Koninkrijk der Nederlanden, de tijd ook waarin wapens door publiekrechtelijke lichamen niet

20. In het bezit van de waterschappen Duurswold en Fivelingo te Appingedam.
21. G.M.G. en P.G.G., nr. 231A.
22. Stempel in G.M.G., inv. nr. 2776.
23. In het bezit van het waterschap Fivelingo.
24. R.A.G., archief van Dorpsterzijl.

Zilveren zegelstempel van het Dorpster Zijlvest (in spiegelbeeld), ø 54 mm.

Afb. 6. Foto: Rijksarchief in Groningen. Groninger Museum (cat. nr. 2776).

meer op eigen gezag worden aangenomen, maar door of vanwege de Kroon worden verleend of bevestigd.

De herinnering aan de hierboven beschreven wapens leeft, min of meer bewust gewild, voort in enkele gemeente- en waterschapswapens.

De gemeente Bierum, die tijdens de Franse overheersing een inktstempel bezigde met de keizerlijke adelaar en het omschrift MAIRIE DE BIERUM EEMS OCC.[25], wendde zich in 1891 tot de Koningin Regentes met het verzoek om in het bezit te worden gesteld van het volgende wapen:
Een kerktoren in rood van Groninger vorm, komende uit een golvende dwarsbalk van groen, beneden nog vergezeld van een dergelijken dwarsbalk, tezamen op een veld van zilver, gedekt door eene kroon van vijf fleurons.

Ter ondersteuning van dit verzoek deelde de gemeente nog mee dat zij „vóór 1797 met volmachten en eigenerfden zitting had in den provincialen landdag". Ter verklaring van het wapen diende het volgende: „het geeft eene aanschouwelijke voorstelling van den toestand van de hoofdplaats onzer gemeente en wel in het bijzonder van den kerktoren, die van oudsher bekend staat van uit zee een baken te wezen." Niet vermeldde men dat de zilveren en groene dwarsbalken een Groningse traditie zijn.

Dit wapen werd zonder meer verleend. Over het schild werden overheid en gemeente het snel eens, zij het dat de twee groene golvende dwarsbalken vervangen werden door drie blauwe. Bij de afwijzing van een kroon boven het wapen legde de gemeente zich echter niet neer. Volgens een Koninklijk besluit uit 1821 [26] was het alleen aan steden toegestaan hun wapens met een kroon te dekken, daar zij in de Staten der Provinciën een hogere stand uitmaakten, althans onder de toenmaals vigerende grondwet. Daarvan was in 1891 echter geen sprake meer.

De gemeente meende, evenals de grietenijen in Friesland wel recht te kunnen doen gelden op een kroon en gaf daarom de minister te kennen dat „indien het verlangde gemeentewapen, in den hierboven bedoelden zin gewijzigd, door geen kroon mag worden gedekt, de Raad van het voeren van een wapen afziet".

25. Gemeentearchief van Bierum.
26. K.B. van 22 dec. 1821, no. 19.

Overwegende dat aan de gemeenten Middelstum, Delfzijl, Uithuizen, Oldenhove, Grootegast, Winsum en Ulrum wel kronen waren verleend en aan Delfzijl zelfs schildhouders, adviseerde de Hoge Raad van Adel de minister „dat de Koningin in ieder geval bevoegd is om aan de gemeenten naar goeddunken bij wijze van gunst te verleenen datgene, waarop zij wellicht naar strict recht geen aanspraak zouden kunnen maken."

Een en ander leeidde er toe dat het K.B. van 1821 werd ingetrokken [27] en aan Bierum werd bij K.B. van 20 mei 1892 een wapen verleend „gedekt met eene kroon van goud" [28].

Bij het wapen van de gemeente T en B oer heeft het waterstaatsverleden duidelijker voorgezeten. In het aangevraagde wapen wilde men tot uitdrukking zien gebracht dat de gemeente op haar grondgebied vroeger vier kloosters had welke voor de waterstaat betekenis hadden. Hun abten zaten geregeld in het bestuur van het Generale Zijlvest. Men werd het snel eens over het volgende wapen:
Gevierendeeld; I en IV in keel twee schuingekruiste toegewende abtsstaven van goud; II en III in azuur drie golvende dwarsbalken van zilver.

Hoewel het gevierendeelde wapen van het Generale Zijlvest niet bij de besluitvorming werd betrokken, sluit het gemeentewapen hier qua vorm wonderwel bij aan. Officieus voerde Ten Boer na circa 1920 een kroon boven zijn wapen, Bij K.B. van 16 november 1972 is deze kroon officieel verleend [29].

Ten tijde van Napoleon zegelde D e 1 f z ij l naar Keizerlijk Decreet met de Napoleontische adelaar met omschrift MAIRIE DE DELFZYL EMS OCCIDENTAL. Na de terugkeer van *Oranje*, maar voor het Weense Congres, werd het wapen van de Souvereine Vorst *Willem I* het zegelbeeld, met omschrift STAD DELFZYL Prov. Gron. Daarna werd gebruikt gemaakt van het persoonlijke zegel van burgemeester *Vos*, vertonende diens familiewapen, een vos, met omschrift: BURGEMEESTER TE DELFZYL.

Eerst in 1884 deed zich de behoefte gevoelen om een eigen gemeentewapen te hebben. Er werd gecorrespondeerd met *Anthonie Grevenstuk*, calligraaf te Amsterdam, over het ontwerp van een wapen. Hoe dit ontwerp er uit heeft gezien is niet duidelijk. Wel werd er in de brieven gerefereerd aan het wapen van de Souvereine Vorst, maar men wist daar geen raad mee en dacht dat het een poststempel was voor de reorganisatie van de postdienst.

In 1887 richtte de raad der gemeente zich tot de Koning, mededelende dat: „hij het wenselijk acht dat zijn gemeente bevoegd is een wapen te voeren en vermeent daarvoor het geschiktst te zijn eene vertegenwoordiging van Nijverheid, Handel en Scheepvaart, waarvan eene afbeelding hiernevens".

De ontwerptekening berust in het gemeentearchief. Het schild *is* gedekt met een snebbenkroon met drie scheepsboegen.

De Minister van Justitie merkte op dat kroon en schildhouders alleen werden toegekend indien men voor 1795 vertegenwoordigd was in Provinciale Staten en hij vroeg het bewijs daarvan. Verder meende hij „te moeten opmerken dat de voorgestelde scheepskroon, als zijnde strijdig met de hier te lande geldende regels der wapenkunst niet behoaden kan blijven".

27. K.B. van 23 mei 1899, no. 55.
28. Correspondentie in het archief van de Hoge Raad van Adel.
29. Correspondentie in het archief van de Hoge Raad van Adel.

Bij K.B. van 23 juli 1887 werd nu het volgende wapen verleend:

Zijnde een schild van *lazuur, beladen met* een anker, hamer *en mercuriusstaf van goud, en gedekt met een kroon van hetzelfde; schildhouders rechts het beeld van Mercurius, links het beeld der Nijverheid voorzien van een hamer, rad en aambeeld,* alles van natuurlijke *kleur.*

In 1958 kwam de Delfzijlse lokaal-historicus C. Roggenkamp bij zijn geschiedkundige nasporingen in aanraking met zowel het wapen van de oude heerlijkheid Farmsum als het zegel van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen. Hij bracht hierop een contact tot stand tussen het gemeentebestuur en de heer A. Pathuis, hoofdarchivist ten Rijksarchieve, hetgeen resulteerde in een ontwerp voor een nieuw wapen. Daarbij werd uitgegaan van de volgende punten:

Delfzijl ontleent haar naam aan het vroegere riviertje de Delf, later onderdeel van het Damsterdiep, en de daarin gelegen sluizen of zijlen;

de bouw en het onderhoud van deze zijlen gaf het aanzijn aan het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen, dat reeds in de aanvang van de veertiende eeuw wordt genoemd;

ter 'bescherming van deze zijlen werd in de vijftiende eeuw een blokhuis gebouwd, dat oorsprong werd van de latere vesting;

van het overige deel der gemeente is het belangrijkste het met Delfzijl vergroeide dorp Farmsum. Hier heeft eens gestaan het huis Farmsum, waar reeds in de vijftiende eeuw de familie *Ripperda* zetelde. Leden van dit geslacht zetelden er tot 1687. Van 1693 tot de gedeeltelijke afbraak in 1812 zetelde er de familie *Rengers.*

Het gemeentebestuur meende dat hiermede de elementen, waaruit het wapen zou moeten worden samengesteld, bepaald waren: de emblemen van het Generale Zijlvest, het huis te Farmsum en de vesting.

Het wapen van het Generale Zijlvest was, zij het zonder kleuren, bekend van het zegel. De kleuren werden gereconstrueerd aan de hand van het wapen van het geslacht *Cirksena* — goud op zwart — terwijl in de schildvoet de kleuren van het wapen van Dorpsterzijl model stonden — een rode brug over een van zilver en blauw golvend gedwarsbalkte schildvoet —.

Het wapen van de heerlijkheeid Farmsum komt voor op het zegel van *Egbert Rengers,* heer van Farmsum, uit 1728 [30]. Het wapen is: Gevierendeeld: I en IV een dwarsbalk vergezeld van drie rozen (*Rengers*); 11 en III *in de rechter flank drie schuinslinks geplaatste dolken en in de linkerflank drie schuinsrechts geplaatste hoorns, geopend naar links en een kwartierhoofd met drie rozen (Farmsum)* ; hartschild een lelie *(Tuinga).* Het schild gedekt met een kroon van vijf bladeren en ter weerszijde gehouden door een leeuw. Omschrift RENGERS HEER VAN / FARMSUM SIDDEBUREN / EN ONDERHORIGE DORPEN.

Daar de wapenkleuren van Farmsum niet bekend waren, werden ze gereconstrueerd aan de hand van de wapens van *Ripperda* — zwart op goud — en *Rengers* — goud op blauw — voor het schildhoofd. Deze kleuren bleken wonderwel overeen te stemmen met de oorspronkelijke. In

30. R.A.G., Familiearchief Gruys, inv. nr. 146.

1969 werd bij de afbraak van een boerderij de borstwering van het Oterdummerzijl teruggevonden. Hierop komt het wapen van *Egbert Rengers* eveneens voor met resten van de oorspronkelijk beschildering [31].

Nader onderzoek heeft aan het licht gebracht dat het wapen van Farmsum bekend is sinds 1678, maar er toen iets anders uitzag, namelijk gedeeld met schildhoofd en verder als hiervoor beschreven. Tussen dolken en horens komt dus een deellijn voor [32].

In het nieuwe gemeentewapen voor Delfzijl werden beide wapens in een gedeeld schild opgenomen, rechts het Generale Zijlvest, links Farmsum. Voor de verdere vormgeving werd nauw aangesloten bij de wapens van het Dorpsterzijl en *Rengers van Farmsum,* te weten kroon en schildhouders. In de motivering werd nog aangevoerd dat de kroon met vijf bladeren het recht op vertegenwordiging op de landdag aangaf en dat de schildhouders de Ommelander invloed zouden uitdrukken. Het geheel zou moeten worden geplaatst op een gekanteeld voetstuk ter herinnering aan de voormalige vesting. Bij de officiële wapenverlening werd die echter vervangen door de gebruikelijke arabesk [33].

Kort na de Tweede wereldoorlog wilde het waterschap Fivelingo een wapen gaan voeren en het liet een onderzoek instellen in het Rijksarchief in Groningen naar het wapen van het oude landschap Fivelgo, waarvan de naam van het waterschap was afgeleid. De zaak werd echter niet doorgezet en pas twaalf jaar later, in 1959, wendde men zich tot de Hoge Raad van Adel om advies. De Raad vroeg nadere gegevens over de oorsprong van het wapen, hetgeen leidde tot een hernieuwd archiefonderzoek. Hierbij stuitte men op de beide wapens van het Generale Zijlvest. De gemeente Delfzijl had inmiddels aanspraak gemaakt op het wapen met de harpij. Men koos daarom voor het wapen zoals dat voorkomt op de landkaart van *Coenders,* echter niet onveranderd.

Het wapen van het Aduarder Zijlvest, bevestigd in 1819, werd in 1890 opnieuw verleend aan zijn rechtsopvolger, het waterschap Westerkwartier. Het wapen van het Winsumer- en Schaphalster Zijlvest, eveneens bevestigd in 1819, werd met een toevoeging uit het landschapszegel van Hunsingo, in 1910 opnieuw verleend aan zijn rechtsopvolger, het waterschap Hunsingo. Het lag dus voor de de hand dat het waterschap Fivelingo eveneens het wapen van zijn rechtsvoorganger, het Generale Zijlvest, zou gaan voeren, zij het dan met een soortgelijke correctie als voor Hunsingo, namelijk de opneming van het landschapsmotief in het wapen. In dit geval werd daarom de rode harpij vervangen door de adelaar van Fivelgo. Op deze wijze ontstond ook meer overeenkomst met het wapen van Dorpsterzijl. Ter verlevendiging van het wapenbeeld werd de van oorsprong geheel rode adelaar nu blauw gebekt en gepoot [34].

Aldus werd op 18 maart 1960 aan het waterschap het volgende wapen verleend: *Gevierendeeld; I en IV in zilver een adelaar van keel, gebekt en gepoot van azuur; 11 en III in sinopel drie golvende dwarsbalken van zilver. Het schild gedekt met een* gouden kroon van *vijf* bladeren.

31. P.G.G. 233.
32. R.A.G., archief zijlvest van Oterdum, inv. nr. 5. Zegel van *Hero* Maurits *Ripperda,* heer van Farmsum, dd. 21 mei 1678.
33. Gemeentearchief van Delfzijl.
34. Archief van het waterschap Fivelingo.

Grafzerk (ca. 1693) van Anna van Apeldoren, echtgenote van generaal-majoor Dithmar van Wijnbergen tot Horssen, in de Hervormde kerk te Voorst,

door

JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

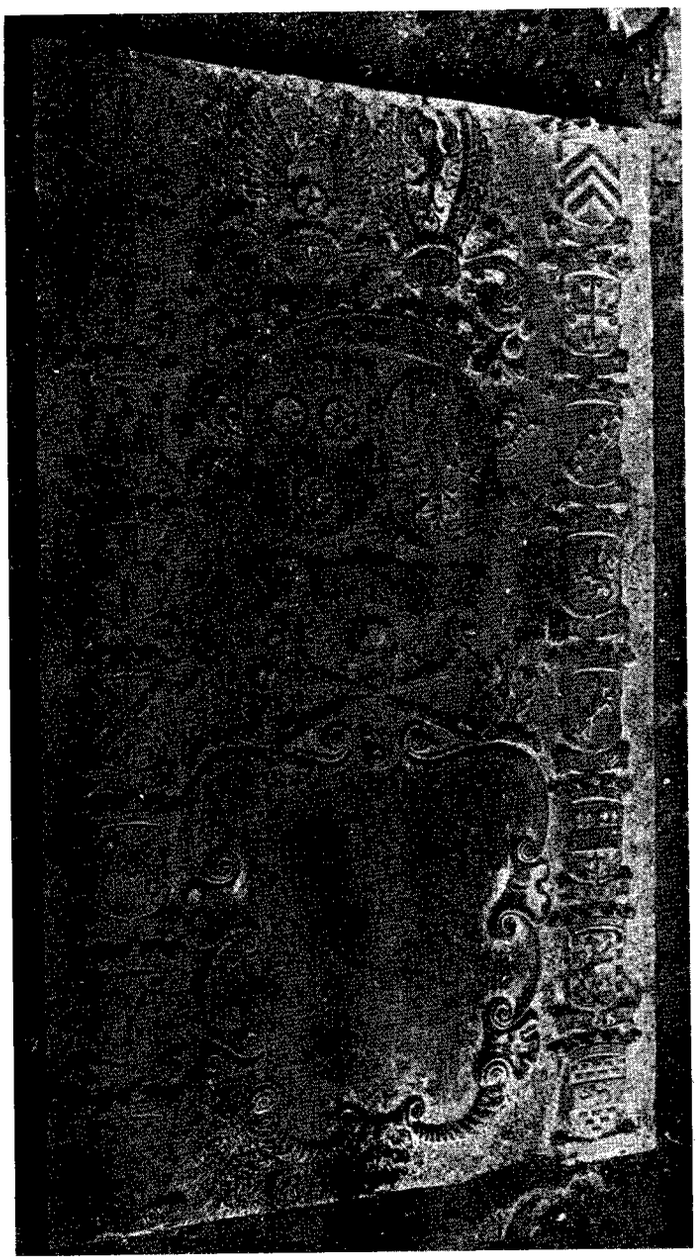

De grafzerk van Anna van Apeldoren
in de Hervormde kerk te Voorst.
Afb. 1; foto Nieuwe Apeldoornse Courant.

Bij restauratiewerkzaamheden in de Hervormde kerk te Voorst, van oorsprong een aan de Heilige Drievuldigheid gewijde kapel van het klooster Prüm bij Trier, stuitte men in de zomer van 1981, naast een van de drie grafkelders van de familie ***Van Apeldoren tot de Poll,*** onder een laag zand op een volkomen gave hardstenen grafzerk (afm. 1,77 x 2,88 cm). In de bovenste helft middenin staan twee schilden met de alliantiewapens ***Van Wijnbergen — Van Appelthorn,*** verbonden door een kroon waarop twee helmen rusten, met daarboven de helmtekens. In de onderste helft middenin een groot, met krullen omrand leeg vlak, een navrant blijk van gebrek aan piëteit tegenover de overledene, wier naam, titels en althans sterfdatum hier hadden behoren te prijken! Links en rechts zijn onder elkaar afgebeeld telkens 8 wapens, met de geslachtsnamen eronder (de zestien kwartieren van de overledene), in de volgorde:

Appelthorn	***Haersolte***
Lynden	***Bentinck***
Herwerden	*Rueven*
Lynden	***Bronckhorst***
Meekeren	*Wolfsen*
Besten	***Hackfoort***
Oldeneel	*Solms*
Wilack	***Wingarden***

Zonder veel moeite kon worden vastgesteld dat het hier de grafzerk betreft van ***Anna van Apeldoren*** (*Appelthorn*), ***1651-1693,*** de laatste van haar tak, die door haar huwelijk in 1669 met de latere generaal-majoor ***Dithmar van Wijnbergen*** haar bezittingen de beide Pollen onder Voorst in de familie ***Van Wijnbergen*** bracht.

Mogelijk is de grafzerk al tijdens het leven van ***Anna*** in haar opdracht vervaardigd en is de steen na haar overlijden — dus zonder invulling van naam en sterfdatum — na enige tijd onder het zand verzonken. Haar echtgenoot werd kort na haar overlijden in 1693 gouverneur van Bergen op Zoom en stierf zelf in 1696. Hun enig kind ***Woither Joseph van Wijnbergen,*** geb. in 1670, vermoedelijk eveneens militair, overleed eerst in 1722 en werd bij zijn voorouders in de grafkelders der ***Van Apeldoren***'s te Voorst begraven. Blijkbaar heeft hij geen aanleiding gezien zich om het lot van de grafzerk van zijn moeder te bekommeren! Een te vermoeden „pendant" van deze grafsteen, met de zestien kwartieren van ***Dithmar van Wijnbergen,*** werd overigens tot dusver niet in of nabij de kerk te Voorst aangetroffen.

Op de hierbij afgebeelde overzichtsfoto, die bereidwillig werd afgestaan door de Nieuwe Apeldoornse Courant, zijn de wapenfiguren goed herkenbaar. De wapens van de ouders en grootouders van ***Anna van Apeldoren*** leveren geen problemen op: het betreft hier geslachten waaromtrent men zich gemakkelijk in de genealogische literatuur kan oriënteren, met name in de „Ridderschappen" resp. van Veluwe ***(Van Apeldoren tot de Poll)*** en van Nijmegen ***(Van Lynden tot Hemmen)***, in Nederland's Adelsboek ***(Van Haersolte tot Yrst)*** en in De Ned. Leeuw 1926 ***(Bentinck tot Aller).*** Hierbij zij nog speciaal gewezen op het goed gedocumenteerde artikel van K. Mars, Het geslacht Van Apeldoren in: Gelre, Bijdragen en Mededeelingen, 1958. Moeilijkheden treden echter op bij de verdere wapens, in het bijzonder in de linkerreeks.

Het derde wapen van boven „*Herwerden*" betreft de oude Zwolse burgemeestersfamilie ***Van Herwaerden*** waaromtrent

heel weinig bekend is. Opmerkelijk is dat de wapenfiguur, een geënte dwarsbalk, dezelfde is als die der Gelderse geslachten *Van (der) Lawick, Ingenuland* en *Van Welderen.*

Volgens de kwartieren *Van Apeldoren* had op de vijfde plaats van boven het wapen *„Gabels"* moeten staan i.p.v. het schuinkruis met de vier schapescharen der *Van Meeckeren's.* Blijkbaar had men destijds moeite met het wapen (en de ridderdermatigheid?) van de familie *Gabels* (verg. De Ned. Leeuw 1919) en heeft men toen maar gekozen voor het wapen van de voormoeder *Agnes van Meeckeren,* tr. ca. 1450 *Reinier van Apeldoren tot Duisterooorde.*

Ook het tweede wapen links van onder, *„Oldeneel", is* niet op zijn plaats; hier had behoren te staan het wapen *„Van Twenhuysen"* (een dwarsbalk boven vergezeld van drie lelies). Ook hier betreft het een oude Zwolse magistraatsfamilie waaromtrent vóór 1600 weinig betrouwbare gegevens voorhanden zijn. De familie is in de volgende eeuwen roomskatholiek gebleven en was zodoende niet in staat haar mogelijke riddermatigheid via de (protestantse) ridderschap van Overijssel geldend te maken. Waarschijnlijk heeft men hier op de grafzerk toen maar het wapen *„Oldeneel"* geplaatst, van welk geslacht de riddermatigheid boven alle twijfel verheven was.

De wapens aan de rechterzijde, van moederszijde (*Haersolte*), zijn correct: alleen staat ten onrechte onder het vierde van boven *„Bronckhorst"* in plaats van *„Buckhorst"* (tot Zalk en later Veecaten). Nu voerden beide geslachten als wapen dezelfde gekroonde leeuw (al vroeg was er ook een alliantie tussen beide families). Wellicht heeft de steenhouwer de hem verstrekte naam niet 'goed gelezen of 'begrepen en daarom de in Gelderland meer vertrouwde naam *„Bronckhorst"* ingevuld. Of heeft ijdelheid ook hier een rol gespeeld?

Eens te meer blijkt uit het bovenstaande dat men bij op grafstenen en wapenborden afgebeelde kwartieren ook van adellijke geslachten er niet zonder meer van mag uitgaan dat deze wel zullen „kloppen", dat men dus bij duistere of minder voornaam geachte of bevonden voorouders geredelijk zijn toevlucht nam tot voor de hand liggende wapens, soms ook uit hoger gelegen generaties.

De grafzerk ligt thans, 180° graden gedraaid, op niveau in het midden van een fraaie vloer van estrikken op het koor van de sinds kort geheel gerestaureerde en weer in gebruik genomen kerk te Voorst. Bij evenementen in de kerk zoals huwelijken, zanguitvoeringen, etc. wordt er over de grafsteen een houten plankier gelegd, om slijtage van de wonderbaarlijk goed bewaard gebleven wapenfiguren te voorkomen.

Mede gezien het zeer groot aantal thans nog levende afstammelingen in vrouwelijke lijn van de op de grafzerk uitgebeelde allianties volgt hieronder een genealogische uiewerking van de kwartieren van *Anna van Apeldoren:*

1. *Anna van Apeldoren,* vrouwe van de Poll (1669), later de beide Pollen, vrouwe van Horssen (1670), geb. in 1651, met haar echtgenoot dispositie en lijftocht te Zutphen 11 mei 1687, † vóór 4 nov. 1693, begr. Voorst in de kerk met zestien kwartieren, tr. Bunschoten 29 sept. 1669 *Dithmar* van *Wijnbergen,* vrijheer van Horssen (1659), heer van de Poll (1670). later de beide Pollen, ged. Harderwijk 2 sept. 1629, iur. student te Leiden 11 april 1650:

   Zijn wapen als student te Leiden (in zilver drie zwarte vijfspakige raderen) wordt vermeld in Schutte: De Wapenboeken der Gelders-Overijsselse Studentenverenigingen, dl. 11, nr. 64.

begin 1672 commandant van Rees (overgave aan de Fransen 10 juni 1672), sept. 1672 beleg en inname van Naarden, 21 mei 1674 commissie als kapitein van een nieuw te werven compagnie „snaphanen", 20 jan. 1678 kolonel over een regiment fusilliers (Gelders regiment), 24 maart 1691 bevorderd tot generaal-majoor, 1,692 bevel in belegerd Namen, 1694 gouverneur van Bergen op Zoom, † 12 okt. 1696, begr. Voorst *in* de kerk in een grafkelder der familie Van Apeldoren tot de Poll, zn. van *Wolther van Wijnbergen (Sweer Johansz.)* burgemeester van Harderwijk, en van *Judith van den Clooster (Dithmar Roelofsdr.).*

De zestien kwartieren van ***Dithmar van Wijnbergen*** zijn:

Van Wijnbergen	***Van den Clooster***
Van Brienen	***Witte***
Drullinck	***Grewinck***
Van Wijnbergen	***Toe Boecop***
Mom	***Van den Rutenberg***
Van Harderwijck	Van ***Wijnbergen***
.....	***Kotgen (Kaetken)***
Ten Busch	***Van Lennep***

Enig kind uit het huwelijk van ***Dithmar van Wijnbergen*** en ***Anna van Apeldoren:***

Wolther Joseph van Wijnbergen, vrijheer van Horssen (1699) en heer van de beide Pollen (1693). Zijn kleindochter ***Woltera Geertruida van Wijnbergen*** (de laatste van haar tak) bracht door huwelijk in 1749 met ***Andries Schimmelpenninck van der Oye*** de beide Pollen in dat geslacht; door koop werd daaraan in 1778 de Nijenbeek toegevoegd. Deze bezittingen kwamen uiteindelijk in onze eeuw, door vererving via de families ***Van Weede en Van Haersma de With,*** in handen van de huidige eigenaar Jhr. Mr. ***F. J. C. Schimmelpenninck*** te Putten, afstammeling van de door keizer Napoleon 1 in 1811 tot Comte de l'Empire verheven ***Rutger Jan Schimmelpenninck,*** raadpensionaris.

2. *Joseph van Apeldoren,* heer van de Poll (1646), geb. ca. 1620, kapitein inf., ambtsjonker van Voorst 1654-1660, † 28 dec. 1665, begr. Voorst, tr. 2e (huw.voorwaarden 1 april 1653) *Johanna Sophia Frenck,* wed. van *Adriaan Mandemaker,* kapitein, tr. le (huw.voorwaarden 12 juni 1649)
3. *Anna van Haersolte* tot Yrst, † Voorst 3 juli 1652, wed. van *Wolf (Goossen) Bentinck* tot Werkeren, in de ridderschap van Overijssel, drost van IJsselmuiden, wedr. van *Tekla Beninga* tot Grimersum en Borsum.
4. *Sweder (Assueer) van Apeldoren* tot de Poll (1635 tot leen gemaakt), gecomm. ter Generaliteit 16 17-162 1, in de ridderschap van Veluwe (comp. 1619—1643), landdrost van Veluwe 1619-1645, ambtsjonker van Voorst 1636/7, † 6 mei 1645, begr. Voorst, tr. (huw.voorwaarden 7 aug. 1618)
5. *Anna van Lynden* tot Hemmen, † 27 okt. 1644, begr. Voorst, wed. van *Joseph van Arnhem.*
6. *Willem van Haersolte* tot Yrst, geb. in 1564, in de ridderschap van Veluwe 1612, † 24 juni 1618, tr. in 1614
7. *Christina Bentinck* tot Aller, geb. in 1580, † Yrst 13 juni, begr. Hattem 25 juni 1658.
8. Peter *van Apeldoren* tot de Poll (1593). onmondig 1566, in de ridderschap van Veluwe 1586-1614, woont in 1588 te Deventer, in 1602 op de Poll, ambtsjonker van Voorst 1604-1624, † 20 mei 1626, begr. Wilp, tr. Zwolle in sept. 1581
9. *Henrica van Herwaerden,* † *29* mei 1628, begr. Wilp.
10. *Frans van Lynden,* 9de heer van Hemmen, in de ridder-

schap van Utrecht 1574, vermeld op de ridderceduls van Nijmegen in 1586, 1592, 1597, † tussen mei 1598 en sept. 1602, tr. le 6 dec. 1578 *Clementia van Amsfet van Mynden,* vrouwe van Cronenburg en Loenen, wed. van *Johan van Holtzwijler,* tr. 2e (huw.voorwaarden in jan. 1586)

11. ***Anna van Lynden,*** vrouwe van Hemmen en Blitterswijck, begr. Loenen in 1606.

12. *Wolf* ***van Haersotfe tot*** Yrst *(1574)*, geb. in 1530, in de ridderschap van Veluwe 1579, † in 1603, tr. in 1559

13. ***Anna van Ruyven,*** geb. in 1535, erft in 1578 de leen-'goederen ***in*** Holland van haar nichtje Judith van Ruyven, † in 1606 (71 jaar oud).

14. ***Alexander Benfinck*** tot Aller en Berinckhuysen (1555), geb. in 1543, schepen en burgemeester van Arnhem, raadsheer in den Hove van Gelderland, ondertekent de Unie van Utrecht 1579, in de ridderschap van Veluwe (comp. 1580/1), † 2 mei 1582, tr. (huw.voorwaarden 2 maart 1576)

15. ***Ateyd van Buckhorsf*** tot Zalk, geb. in 1550, † in 1582.

    Op de grafzerk van ***Anna van Apeldoren*** is hier terecht afgebeeld een gekroonde leeuw, zijnde het wapen van het geslacht ***Van Buckhorst tot Zalk.*** Eronder staat echter ***„Bronckhorst",*** welk geslacht eveneens de gekroonde leeuw in zijn wapen voerde.

16. ***Swier van Apetdoren*** (zn. van ***Pefer van Apetdoren*** tot Duistervoorde en Nijenhuis en ***Andrea Kreynck),*** op de havezathe den Poll toe Gieteloe 1555, in de ridderschap van Veluwe 1524, † tussen 21 mei 1565 en nov. 1566, tr. in 1518

17. *Seyntje* ***Gabets*** (dr. van ***Pefer Gabets*** en ***Berfha*** bastaarddochter ***van*** *Dorth*), † na ***1568.***

    Op de grafzerk van ***Anna wan Apehdoren staat*** hier het wapen ***„Meeckeren".***

18. ***Wetmer van Herwaerden,*** wonend in Zwolle, tr.

19. ***Margrief van Twenhuysen.***

    Op de grafzerk van ***Anna van Apeldoren*** staat hier het wapen ***„Oldeneel".***

20. *Jasper* ***van Lynden*** (zn. van *Steven* ***van Lynden*** tot de Brienenshof en *Walburg* ***van Bronckhorsf*** tot Oosterhout), gegoed onder Hattem, 1529-1551 vermeld op het gericht van Voorst, † vóór 1564, tr. vóór 3 1 okt. 1544

21. ***Anna van Besfen*** (dr. van ***Frans van Besten*** tot Wissinck (Borculo) en ***Ateyf van*** *Aller*), vermeld 1544-1594, begr. Loenen in 1600.

22. *Dirck* ***van Lynden,*** 8ste heer van Hemmen en heer van Blitterswijck (zn. van *Jasper* ***van Lynden*** tot Hemmen en Blitterswijck en ***Anna van Bronckhorsf*** tot Langeweerd en Berkenstein), drost te Alphen, in de ridderschap van Nijmegen, † in 1588, tr. 30 aug. 1563

23. ***Judifh van*** *Wylich* (dr. van ***Johan van Wytich*** tot Wenge ('Emmerik) en ***Gerberich van Ossenbroeck).***

24. ***Frans van Haersotfe*** *tot Yrsf* (zn. van *Goert* ***van Haersotfe*** tot Yrst (1526 bij koop) en ***Geerfruid van Sattand),*** in de ridderschap van Veluwe 1555, † in 1573, tr. in 1526

25. ***Geerfruid*** *Wolfsen* (dr. van Mr. ***Reuderick*** *Wolfsz.* ***en*** *Christina Johansdr.* ***van Wijnbergen),*** † vóór ***1542.***

    Geertruid behoort tot de familie die zich ***later De Wolff van Westerrode*** noemt en dan als wapen voert: een keper vergezeld van drie merletten; verg. Ned. Patriciaat 1920 en De Ned. Leeuw 1927, kol. 42.

26. ***Willem van Ruyven*** (zn. van de schout van Haarlem ***Ctaes van Ruyven*** en ***Maria van*** *Catz;* verg. Jb. Centr. Bur. voor Genealogie 1966, blz. 164), geb. in 1479, beleend in 1504 met de leengoederen van zijn overleden broer Anthonis, † in 1542, tr.

27. *Judith* ***van Solms*** (dr. van ***Lodewijk van*** *Solms* en N.N. ***van*** *Montfoort*?), bastaarddochter of dochter uit een bastaardtak.

28. *Carel* ***Benfinck*** tot Aller (1550) (zn. van ***Sander*** *Bentinck* tot Berencamp en Aller, bijgenaamd „die Bolde", en ***Johanna van*** *Zuylen tot Anholt*), rentmeester van Veluwe, † vóór 13 okt. 1555, tr.

29. ***Cafharina*** *Hacfort* (dr. van ***Olivier*** *Hacfort* en *Christina* ***Ridder,*** vrouwe van Loenen).

30. ***Wittem (ZV) van Buckhorst,*** heer van Buckhorst en Zalk (1541) (zn. van ***Johan (ZV) van Buckhorst,*** de Olde, heer van Buckhorst en Zalk, en van ***Ateid*** *Bierwisch),* student te Orléans 1531, met echtgenote burger van Kampen 22 dec. 1545, drost van IJsselmuiden 1550—1563 en van Salland 1567, † 25 maart 1567, begr. Zalk, tr.

31. ***Mechfetd van Wijngaerden*** (dr. van ***Floris Oem van*** *Wijngaerden,* heer van Wijngaerden, Pobroek en IJsselmonde, en *Otte* ***van de*** *Coulster* ***genaamd Alkemade).*** vermeld 1545-1573, † 2 dec. 1573, begr. Zalk.

Kwartiernummering of kwartiercodering,

door

DIR. J. A. KUPERUS.

Bij het opstellen van een kwartierstaat doet zich telkens de behoefte voor om elke opgenomen voorouder een cijfer- en/of letteraanduiding te geven, die zijn/haar relatie tot de persoon waarop de kwartierstaat betrekking heeft (de kwartierdrager) eenduidig weergeeft.

Voor het vaststellen van deze aanduiding zijn een aantal systemen bekend[1], die in twee groepen te onderscheiden zijn:

a. Volgnummer-systemen: alle voorouders worden in een vaste volgorde genummerd volgens het tientallig talstelsel.

1. Voor een overzicht van vele systemen verwijzen wij naar R. F. Vulsma, „Kwartierstaatnummering", Gens Nostra XVII (1962), p. 153; herdrukt in „Bij ons in de familie", Amsterdam 19'79, p. 159.

b. C o d e -systemen: elke schakel in de relatie tussen voorouder en kwartierdrager of elke combinatie van schakels wordt aangeduid met een code in cijfers en/of letters.

Het eenvoudigste v o l g n u m m e r -systeem is het systeem-Kekulé, waarbij de kwartierdrager het nummer 1 heeft en verder de vader van het kind n telkens het nummer 2n krijgt en de moeder het nummer 2n+1.

Het eenvoudigste c o d e -systeem is dat van Hörig, dat slechts twee symbolen kent: v voor vader en m voor moeder.

De eerste parentaties in een kwartierstaat krijgen bij deze eenvoudige systemen de volgende aanduidingen:

	Kekulé	Hörig
Kwartierdrager	1	
Vader	2	v
Moeder	3	m
Grootouders		
Vaders vader	4	vv
Vaders, moeder	5	vm
Moeders vader	6	mv
Moeders moeder	7	mm
Vaders grootouders	8	VVV
	9	vvm
	10	vmv
	11	vmm
Moeders grootouders	12	mvv
	13	mvm
	14	mmv
	15	mmm

In Nederland wordt vrijwel algemeen het systeem-Kekulé gebruikt. Ook in de door Schutte opgestelde „Richtlijnen voor het bewerken van genealogische publicaties" wordt bij deze traditie aangesloten [2].

Met alle begrip voor deze redactionele richtlijn voor uniformiteit is er m.i. toch reden om eens uitdrukkelijk aandacht te geven aan enkele algemene aspecten van de keuze van een kwartierstaatsysteem.

Bij deze keuze gaat het om minstens twee deelproblemen, die eerst afzonderlijk besproken zullen worden, n.l.:

A. Hoe houden wij het overzicht over een groot aantal voorouders in hun onderlinge relaties ?

B. Hoe coderen wij deze voorouders op grond van die relaties ?

A. *Overzichtelijkheid*

Het middel dat gewoonlijk gebruikt wordt om de overzichtelijkheid van een grote kwartierstaat te bevorderen is het splitsen daarvan in samenhangende groepen van kwartieren.

Ook in Schutte's „Richtlijnen" wordt hierop gewezen ([2], p. 9). Hij acht het bij een kwartierstaat in lijstvorm „soms overzichtelijker alle gegevens betreffende het voorgeslacht van de voorouders in een bepaalde generatie direct onder deze voorouders te vermelden".

De vraag is dan: bij hoeveel generaties in een groep kwartieren wordt het beste overzicht verkregen. Het gaat er daarbij om een evenwicht te vinden tussen het aantal voorouders in een groep en het aantal groepen, dat nodig is om alle voorouders onder te brengen.

Een drietal voorbeelden met verschillende grootte van de groepen kwartieren kan de mogelijkheden illustreren:

2. 0. Schutte, „Richtlijnen voor het bewerken van genealogische publicaties", Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, 's-Gravenhage, oktober 1978, p. 8.

1. In de Genealogyske Jierboekjes van de Fryske Akaderny [3] worden in een hoofdstraat de eerste vijf generaties gegeven in waaiervorm, gevolgd door de kwartierstaat in lijstvorm van elk van de 16 'personen in de vijfde generatie. Alle personen zijn genummerd volgens systeem-Kekulé.
2. Schutte verwijst zelf naar een kwartierstaat in „De Nederlandsche Leeuw" (1954, kol. 137), opgesteld in lijstvorm en genummerd volgens systeem-Kekulé, waarin bij de achtste generatie na elk voorouderpaar hun ouders en grootouders zijn vermeld in een kleiner lettertype. Dit leidt dus a.h.w. tot 64 vervolgstaten.
3. Vulsma [1] vertelt hoe hij zelf de Kekulé-nummering gebruikt tot en met de elfde generatie en zegt dan: „Van iedere voorouder in die hoogste parentatie, die zelf nog bekende voorouders bezit, wordt een vervolgstaat gemaakt, waarbij de hoogste parentatie van de originele staat als P (probandus) optreedt. De vervolgstaten worden weer genummerd volgens Kekulé." De ouders van b.v. kwartier 1751 worden dus aangeduid als 1751-2 en 1751-3. Dit leidt tot een serie van maximaal 1024 vervolgstaten.

Bij een kwartierstaat in lijstvorm is een staat met 32 of 64 kwartieren in de oudste generatie nog redelijk overzichtelijk te noemen, doch bij opstelling in waaiervorm is m.i. een staat met 32 kwartieren in de oudste generatie al niet meer gemakkelijk hanteerbaar. Vele voorgedrukte kwartierstaatformulieren zijn daarom dan ook ingericht voor 16 kwartieren in deze generatie, waarbij dan elk van deze 16 voorouders tevens de kwartierdrager van een vervolgstaat is. Uit het oogpunt van overzichtelijkheid lijkt het aantal van 16 voorouders in de oudste generatie daarom de optimale oplossing.

B. *Kwartiercodering*

Ondanks de aantrekkelijke eenvoud van de samenhang der generaties in het systeem-Kekulé blijkt toch telkens weer dat er behoefte bestaat aan een systeem waarbij

a. de relatie tussen voorouder en kwartierdrager duidelijker in de toegekende kwartiercodes naar voren komt:

b. elk onderdeel van de kwartiercode een onderdeel van de totaalrelatie aangeeft: en

c. de kwartiercode zo weinig mogelijk posities (symbolen) bevat.

Het wordt b.v. vaak als een bezwaar gevoeld, dat bij volgnummersystemen het nummer van een ouder geen enkel cijfer gemeen behoeft te hebben met het nummer van het kind: de ouders van b.v. kwartier 1776 in het systeem-Kekulé zijn genummerd 3552 en 3553. Deze systemen voldoen dus niet aan de eisen a. en b.

Het codesysteem-Hörig voldoet wel aan deze eisen: de ouders van b.v. kwartier vmmmv worden aangeduid met de nummers vmmmvv en vmmmvm. De codes van de ouders bevatten dus de volledige code van hun kind.

Uit het voorbeeld blijkt echter reeds een belangrijk nadeel ten opzichte van het systeem-Kekulé: kwartier vmmmv zou daar genummerd zijn met 46 en de ouders met 92 en 93, dus met een derde van het aantal symbolen. Voor hogere generaties wordt de Hörig-codering dan ook snel onhanteerbaar door het aantal posities in de code. Deze voldoet dus niet aan c.

3. „Genealogysk Jierboekje" Fryske Akademy, Leeuwarden 1971 en 1972.

De uitgangsgedachte van Hörig, dat de tweetallige ouder-kind-relatie volledig is weer te geven in een tweetallig stelsel blijft echter wezenlijk van belang. We zoeken derhalve naar een systeem, waarbij het aantal verschillende symbolen een macht-van 2 is. Het gaat dan om een evenwicht tussen het aantal posities, dat voor een kwartiercode nodig is en het aantal te onderscheiden symbolen, dat beperkt en overzichtelijk behoort te zijn. Een viertallig of achttallig symbolenstelsel leidt tot grotere kwartiercodes dan het decimale talstelsel en biedt dus geen winst. De volgende mogelijkheid is dan een zestientallig (hexadecimaal) stelsel, dat met een codering in 5 cijfers reeds tien maal zoveel mogelijkheden heeft als het decimale talstelsel. Een codering met zestien verschillende symbolen is waarschijnlijk nog redelijk gemakkelijk te overzien. Daarentegen is in een 32-tallig talstelsel het denken reeds zoveel moeilijker, dat het voordeel (ruim 330 maal zoveel mogelijkheden met een codering van 5 cijfers als bij het 10-tallig talstelsel) niet meer doorslaggevend kan zijn. Een codering met behulp van 16 'onderscheiden symbolen lijkt dus optimaal.

De volgende vraag is dan: welk hexadecimaal talstelsel ? Het enige mij bekende wordt op grote schaal gebruikt als programmeurscode in de computerwereld. Dat stelsel heeft de eerste 10 symbolen gemeen met het decimale stelsel, terwijl na de cijfers 0-9 de letters A tot en met F bomen in plaats van de decimale getallen 10 tot en met 15.

Conclusies

Uit bovenstaande redenering vloeit voort, dat bij splitsing van een kwartierstaat in een hoofdstaat en vervolgstaten een indeling in staten met 16 kwartieren als oudste generatie een optimaal overzichtelijke indeling geeft. Verder geeft een codering volgens een 16-tallig stelsel een evenwicht tussen het aantal onderscheiden symbolen en de omvang van de kwartiercode.

Kwartiercode (zie figuur 1)

Op basis van deze conclusies kan een kwartiercode bestaan uit een hexadecimale s t a a t -code voor de staat waarop het kwartier voorkomt, gevolgd door de eveneens hexadecimale p o s i t i e -code binnen de staat conform het systeem-Kekulé. Staatcode en positiecode worden gescheiden door een horizontaal streepje. De eerste vier generaties op elke staat krijgen zo de volgende positiecodes:

	Kekulé	Positiecode
Kwartierdrager	1	-1
Vader	2	-2
Moeder	3	-3
Grootouders		
Vaders vader	4	-4
Vaders moeder	5	-5
Moeders vader	6	-6
Moeders moeder	7	-7
Vaders grootouders	8	-8
	9	-9
	10	-A
	11	-B
Moeders grootouders	12	-C
	13	-D
	14	-E
	15	-F

De vijfde generatie op elke staat bestaat uit voorouders die tevens kwartierdragers zijn op een vervolgstaat, waarop zij de positiecode 1 hebben. Zij worden daarom ook op de voorgaande kwartierstaat met dezelfde kwartiercodes aangegeven.

De zestien vervolgstaten van de hoofdstaat worden gecodeerd van 0 tot en met F. De vervolgstaten van deze eerste serie krijgen een staatcode van twee symbolen waarvan het eerste gelijk is aan de staatcode van de staat waarop zij aansluiten en het tweede op dezelfde wijze wordt bepaald als bij de eerste serie vervolgstaten. Dit laatste symbool van de s t a a t -code is af te lezen uit onderstaande tabel of te berekenen uit de p o s i t i e -code p van het kind op de voorgaande staat: voor de vader is dit dan 2 (p-8), voor de moeder 2 (p-8) + 1. De vervolgstaten van staat 6 hebben achtereenvolgens dus als staatcode 60 tot en met 6F, die van b.v. staat 6A de staatcodes 6A0 t/m 6AF, enz.

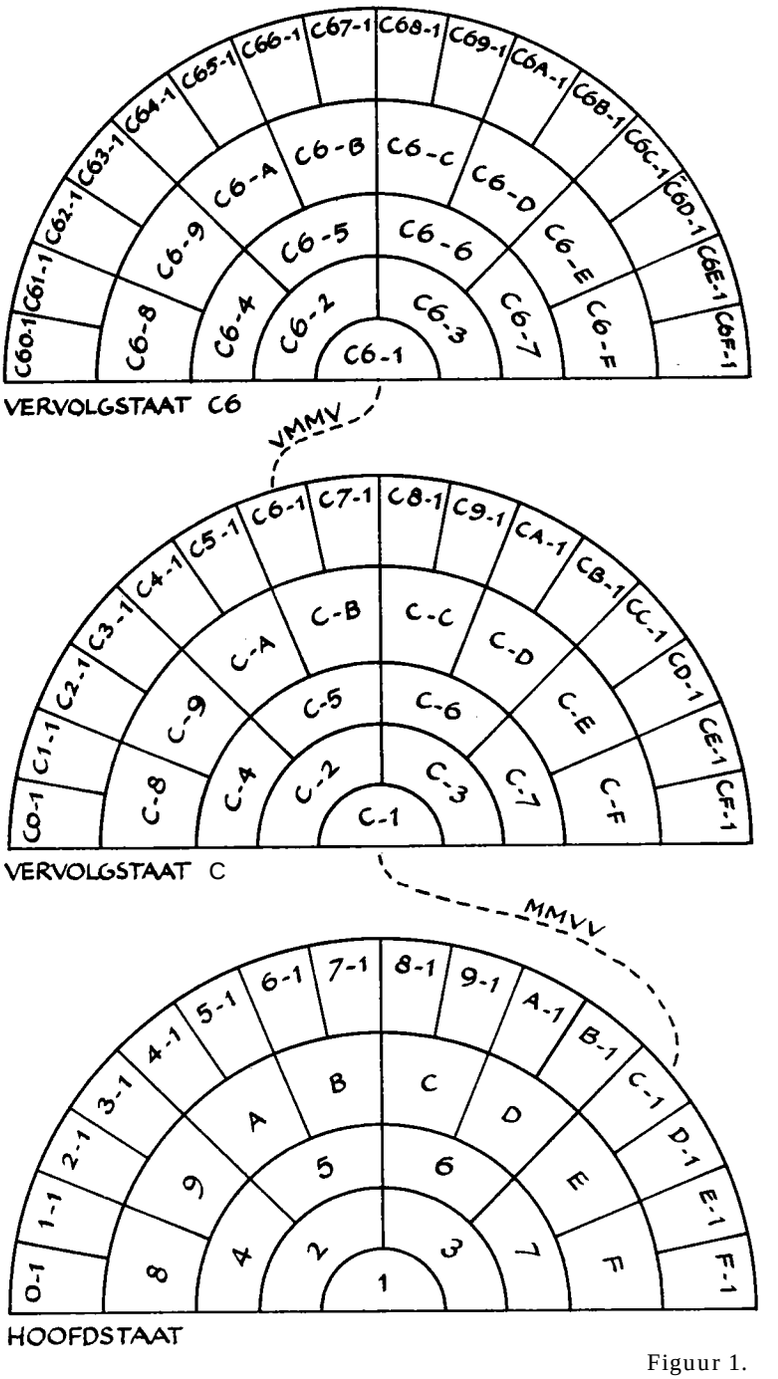

Figuur 1.

De volledige kwartiercodering voor de vijfde generatie van de hoofdstaat is derhalve:

Hörig vierde generatie	vijfde generatie	Kekulé	Hexadecimale code
vvv	(vvvv	16	0-1
	(vvvm	17	1-1
vvm	(vvmv	18	2-1
	(vvmm	19	3-1
vmv	(vmvv	20	4-1
	(vmvm	21	5-1
vmm	(vmmv	22	6-1
	(vmmm	23	7-1
mvv	(mvvv	24	8-1
	(mvvm	25	9-1
mvm	(mvmv	26	A-1
	(mvmm	27	B-1
mmv	(mmvv	28	C-1
	(mmvm	29	D-1
mmm	(mmmv	30	E-1
	(mmmm	31	F-1

Figuur 2 geeft een practijkvoorbeeld van de toepassing van dit codesysteem, n.l. vervolgstaat C6 uit mijn eigen kwartierstaat, die al een aantal jaren met deze codering wordt bijgehouden. Deze staat is als voorbeeld gekozen omdat daarop in verband met kwartierverlies enkele verwijzingen naar andere vervolgstaten voorkomen.

Uit de vervolgstaatcode is direct de plaats van deze staat in de volledige kwartierstaat af te lezen als volgt:

C-1 geeft de relatie aan van de kwartierdrager van de eerste vervolgstaat tot de kwartierdrager van de hoofdstaat, Hörig-code (zie boven) : mmvv.

6-1 geeft de relatie aan van de kwartierdrager van de tweede vervolgstaat tot de kwartierdrager van de eerste: **vmmv.**

C6-1 geeft de relatie aan van de kwartierdrager van de tweede vervolgstaat tot de kwartierdrager van de hoofdstaat, nl.: mmvv vmmv.

Voor zijn vaderlijke grootvader (C6-4) zou de Hörig-relatiecodering dan mmvv vmmv vv zijn.

Vragen we ons tenslotte af, of deze hexadecimale kwartiercodering uiteindelijk nog aan de eis van eenvoud voldoet, dan moet het antwoord genuanceerd zijn: voor iemand die enige ervaring heeft met het werken met computers is deze code m.i. eenvoudig: voor anderen zal meer inwerktijd nodig zijn. Gezien het toenemend gebruik van computers op alle gebieden mag verwacht worden, dat ook de groep genealogen met computer-ervaring snel zal toenemen [4]. Het is m.i. daarom nu de tijd om een hexadecimale kwartiercodering, waarbij de nadruk ligt op het relatiepatroon, als mogelijkheid te introduceren [5].

F i g u u r 2. Kwartierstaat van Jarig Egberts, geb. 1671 Staat C6.

C6-1. Jarig ***Egberts,*** geb. in maart 1671, gebruiker en mede-eigenaar van Westergeest 9 1698-1748, tr. **vóór 1703** ***Eetske Wytxes,*** zie staat **C7.**

o u d e r s

C6-2. ***Egbert Jarigs,*** † Westergeest in 1671, tr. le Buitenpost 28 jan. 1666 ***Jelck Sybes, van*** Buitenpost, † **vóór** 1669; tr. 2e

C6-3. ***Antje Egberts,*** geb. ca. ***1650;*** zij hertr. vóór 4 juni 1674 ***Dirk Foeckes*** en tr. 3e vóór 29 sept. 1686 ***Johannes Jans.***

g r o o t o u d e r s

C6-4. ***Jarig Egberts,*** geb. ca. 1612, gebruiker van Westergeest 9 in 1640, voogd 22 jan. 1655, † Kollumerzwaag **vóór** 1657, tr.

C6-5. ***Aaltje Wybes,*** † ca. april 1662, wede. van ***Roelof Gerrits.***

C6-6. ***Egbert Jans,*** † vóór 1657, tr.

C6-7. ***Bon Uilkes;*** zij hertr. **vóór** 11 febr. 1657 ***Mient Minzes.***

v a d e r s g r o o t o u d e r s

C6-8. ***Egbert Folkerts,*** † Kollumerzwaag **vóór** 1616 (zijn zoon ***Gerbe:*** zie **A1-2), tr.**

C6-9. ***Antje Gerbens,*** † **vóór** 1627; zij hertr. vóór 2 okt. 1616 ***Jan Sjoerds*** (zie **C6-C).**
Hun ouders :
C60-1. ***Folkert,*** tr.
C61-1. ***Beerte Egberts,*** † Kollumerzwaag najaar 1618.
C62-1 en **C63-1** ***Gerben Jarigs*** en ***Baukje Sybes,*** zie staat **C62/C63.**

C6-A en B. N.N.

m o e d e r s g r o o t o u d e r s

C6-C. ***Jan Sjoerds,*** rechter te Kollumerzwaag, gebruiker en mede-eigenaar van Kollumerzwaag 15 en 28 in 1640, † ald. ca. 1651 (inventaris van zijn sterfhuis 13 maart **1651),** tr. 2e ***Hiltje Egberts,*** † Kollumerzwaag tussen 10 mei en 14 dec. 1652; tr. le **vóór** 2 okt. 1616

C6-D=C6-9. ***Antje Gerbens.***

C6-E en F. N.N.

4. Een eerste contact tussen ca. 40 leden van de Nederlandse Genealogische Vereniging, die een computer gebruiken, **is** reeds gelegd.

5. Gaarne wil ik mijn dank uitspreken aan Drs Y. Brouwers te Leeuwarden voor zijn critische opmerkingen over het concept van dit artikel en aan de Heer H. van der Wal te Dokkum ***voor het ontwerp van*** figuur 1. Vele gegevens voor **figuur 2** zijn ontleend aan de genealogie Van der Land door A. de Vries in het Genealogysk Jierboekje 1980.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Het honderdjarig bestaan van het Genootschap X383-1983, door 0. Schutte 169

Erecomité ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap 171

De oprichters van het Genealogisch-Heraldieke Genootschap „De Nederlandsche Leeuw" in 1883 171

Bestuursleden van het Genootschap sedert 1958 173

Plaquette ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Genootschap 175

Over de herkomst van de Van Wassenaer's en de Van Raephorst'en en van Jacob burggraaf van Leiden, door Drs. L. J. van der Klooster 175

Raadsels rond drie Voornse vrouwen, door Dr. J. C. Kort 193

De afkomst van Croesinck en Van Teylingen met een zijstap naar Claes Corff, door Mr. G. J. J. van Wimersma Greidanus 209

De oudste generaties van het geslacht Van Nispen en hun verwanten, de geschiedenis van een onderzoek, door H. L. Kruimel 225

Die Familien Pies-Piso in Leiden und Amsterdam, von Dr. Eike Pies und Mag. jur. William Downer 253

De magistraat van Tiel, door Jhr. M. J. van Lennep 269

Rengers van Naerssen, beschouwingen over een naam, door J. Fox 281

Jan Gerrit Erkelens (1775—1857), een vergeten fijnschilder, door C. J. van den Bosch 289

Mr. Daniel de Blocq van Haersma (1732-1814) en zijn afstammelingen, door Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg 303

Harpij, adelaar en golvende dwarsbalken, heraldische herinneringen aan de wapens van het voormalige Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen, door J. A. de Boo 319

Grafzerk (ca. 1693) van Anna van Apeldoren, echtgenote van generaal-majoor Dithmar van Wijnbergen tot Horssen, in de Hervormde kerk te Voorst, door Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin Lohman 331

Kwartiernummering of kwartiercodering, door Dr. J. A. Kuperus 335

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks *en* wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a.* Nassaulaan *18, 2514 JT 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds **vóór** 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan* van *Koot 43, 2244 AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresversndering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, *Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is **voor** de strekking of de inhoud der ondertekende stukken

No. 6-7 — Cde JAARGANG — JUNI-JULI 1983

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de heren J. H. Bruijn, H. van Elk, B. Buitenrust Hettema en mevrouw H. G. Verwey geb. Koppies, respectievelijk sedert 1950, 1978, 1958 en 1969 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

Mevrouw E. H. C. R. VAN DER HARDT ABERSON-DE KANTER, 5632 AX Eindhven, *Tweelingenlaan* 22.

R. G. J. BAKKER, 2242 EM Wassenaar, *Hoflaan 41.*

Dr. Ir. H. BROESE VAN GROENOU, 7333 GP Apeldoorn, ***Strauszlaan 55.***

Mevrouw C. M. H. COEBERGH geb. LEESBERG, 2597 GJ 's-Gravenhage. Cees *Laseurlaan 341.*

Mevrouw M. M. A. COEBERGH, 2597 GJ 's-Gravenhage, Cees *Laseurlaan 341.*

Dr. F. A. J. ENSCHEDE, 2565 AH 's-Gravenhage, *Daal en Bergselaan 84.*

M. G. M. A. VAN HEYST, 6224 KZ Maastricht, ***Oranjeplein 270.***

M. J. HOVINGH, 1216 KL Hilversum, *Janseniushof* 46.

A. F. DE JONG, 7609 DM Almelo, ***De Gaai 15.***

Ir. R. T. W. KEMPERS, 2566 ZG 's-Gravenhage, ***Mezenlaan 12.***

Mr. J. J. F. LOTS, 2641 AV Pijnacker, Goudenregensingel ***21.***

L. MOL, 7916 TJ Elim, ***Jeulenwijk 106.***

Dr. J. A. NIEMEIJER, 3583 BK Utrecht, ***Frans Halsstraat 11.***

M. F. NIEZING, ***7313*** AB Apeldoorn, ***Amersfoortseweg 13A.***

Dr. W. NOLEN, ***1217*** BP Hilversum, ***Bussumergrintweg 30.***

A. S. M. PATELSKI, ***6301 CG*** Valkenburg a/d Geul, ***Neerhem 95E.***

C. P. SASBURG, 4301 XJ Zierikzee, ***Vlakestraat 37.***

P. H. I. R. SCHÖNFELD, ***1064*** CW Amsterdam, ***Burgemeester Hogguerstraat 569.***

F. SMULDERS, ***1016*** CP Amsterdam, ***Leidsegracht 66.***

Mr. F. ZOETMULDER. ***1016*** BH Amsterdam, ***Hee-rengracht 2451.***

Adreswijzigingen:

M. P. R. C. VAN AELST, San Francisco, Ca. 94108, U.S.A., ***Hotel Mark Hopkins, 1 Nob Holl.***

Mr. H. J. F. OETGENS VAN WAVEREN PANCRAS CLIFFORD, 2592 XK 's-Gravenhage, ***Tarwekamp 181.***

M. A. G. VAN HEUMEN, 5246 AN Rosmalen, ***Annapark 13.***

Mr. Dr. P. A. HUIDEKOPER, 6862 WN Oosterbeek, ***Benedendorpsweg 106.***

KARI K. LAURLA, 01661 Vantaagg, Finland, ***PL 3.***

P. NOUWT, 2512 RR 's-Gravenhage, ***Honsholredijkstraat 86.***

T. OENEMA, 8447 BB Heerenveen, ***Zetveld 97.***

A. VAN ROOTSELAAR, 2341 JK Oegstgeest, *Juffermansstraat 8.*

J. J. SEEKLES, 2726 AK Zoetermeer, *Heijermanshove 14.*

Jhr. Mr. C. C. VAN VALKENBURG, 2243 CW Wassenaar, *Stoephoutflat 24,* Stoeplaan *11.*

Het geslacht Welhouck alias Van der Laen alias Groenendijck alias Koojer uit Poortugaal,

door K. J. SLIJKERMAN.

Inleiding.

Sedert de zestiende en zeventiende eeuw zijn een viertal geslachten *Welhouck* ***(Welhoek)*** bekend.

De oudst bekende familie stamt van ***Willem*** *Melchiorsz.* ***Welhouck*** († 1559). sedert 1550 schout van Schiedam. Hij was een zoon van ***Melchior*** *Jansz.* en ***Kathrijn N.N.*** Zijn stiefvader ***Adriaen*** *Jansz.* ***van Cortkene*** had te Poortugaal grond in leen van de hodstad Putten: bij hetzelfde dorp waar zo'n kleine eeuw later een boerenfamilie ***Welhouck*** gesitueerd zou zijn. Voornoemde ***Willem Welhouck*** had een jongere broeder: ***Jan Melchiorsz.,*** die het leen te Poortugaal erfde. Na zijn overlijden kwam dit goed aan een zoon van ***Willem Welhouck,*** wiens nakomelingen zich ook wel ***Van Welhouck*** noemden. Misschien heeft deze familie zijn naam ontleend aan de polder Welhoek in het Land van Poortugaal. Deze polder zal in de dertiende eeuw ontstaan zijn, toen steeds krachtiger waterstaatkundige eenheden noodzakelijk werden in verband met de toenemende overstromingen van de naburige rivieren. In de veertiende eeuw werd het Land van Poortugaal, als één der weinige gebieden op IJsselmonde, gespaard voor de hevige overstromingen [1]. De betreffende familie ***Welhouck*** verkreeg in 1612 het leen te Poortugaal ten vrij eigen in ruil voor zekere vijf gemet weiland genaamd "welhouck" in het ambacht Brabant bij Spijkenisse. Misschien heeft de familie haar naam gegeven aan dit perceel op Voorne-Putten. Een genealogisch fragment van 'deze familie ***(Van)*** *Welhouck* verscheen in jaargang 1965 van Ons Voorgeslacht [2].

In de tweede helft van de zestiende eeuw is het ontstaan aanwijsbaar van een familie ***Welhouck,*** gesproten uit het geslacht ***Briel.*** De stamvader was *Cornelis* ***Cornelisz. Brie11 gezegd Welhouck*** (1553—1610), regent te Delft. Zijn ouders waren ***Cornelis Jacobaz.*** *Briel,* regent te Brielle, en diens eerste echtgenote ***Aaltje Cornelisdr. van der*** *Burch.* Genoemde ***Cornelis Cornelisz. Brie1 zou*** ter onderscheiding van zijn gelijknamige halfbroeder de familienaam ***Welhouck*** zijn gaan voeren. De #herkomst van deze naam in de familie ***Brie1*** heb ik tot heden niet kunnen achterhalen. In jaargang 1903 van dit maandblad is aandacht besteed aan de genealogie van deze familie [3].

In de zeventiende en achttiende eeuw leefde een geslacht *Welhoek* in de Hoeksche Waard en op Voorne-Putten. Stamvader lijkt ene ***Arie*** of *Arent* ***Welhoeck*** geweest te zijn, die in de eerste helft van de zeventiende eeuw in of nabij Zuid-Beijerland moet hebben gewoond. Verwantschap met de gelijknamige boerenfamilie op IJsselmonde is tot heden niet aangetoond. Nader onderzoek in de archieven van genoemde eilanden zal 'ongetwijfeld nog wel het één en ander over dit geslacht aan het licht brengen. In mijn uitgave Verzamelde Genealogische Studiën, deel 2 (Rotterdam, 1979) is summier aandacht besteed aan de oudste generaties der familie [4a].

Wellicht zijn de drie voornoemde geslachten ***Welhouck*** *(Welhoek)* mettertijd uitgestorven.

Ten slotte komen wij bij het geslacht ***Welhouck*** in de contreien van Poortugaal. Leden van deze familie hebben zich ook: ***Van der*** *Laen,* ***Groenendijck*** en *Koojer* ***(Coijer)*** genoemd. De uit (de omgeving van) het dorp IJsselmonde afkomstige stamvader ***Leendert Pietersz.*** huwde in 1615 te Poortugaal met *Hilletje Huijge,* een afstammelinge van ***Doen*** *Beijensz.* († 1515), fondateur van een partij memorielanden te Poortugaal en in genealogische kringen bekend vanwege de hiervoor eeuwenlang bijgehouden parenteelstaat van zijn nakommelingen, welke in het begin van de zeventiende eeuw nog grotendeels behoorden tot de gegoede boerenstand op IJsselmonde en in de Hoeksche Waard. Voornoemde ***Leendert*** werd in later jaren met de geslachtsnaam ***Welhouck*** aangetroffen. Of hij van huis-uit een ***Welhouck*** was, dan wel zijn naam ontleende aan de polder in het Land van Poortugaal — hetgeen mij zeer waarschijnlijk voorkomt — is niet geheel zeker. Dat hij bij mijn weten pas in later jaren met zijn familienaam vermeld werd, hoeft zeker niet te duiden op ontbreken van een reeds lang voordien gefixeerde geslachtsnaam.

Leendert was vermoedelijk een zoon van ***Pieter*** *Woutersz.,* denkelijk landbouwer te IJsselmonde en hoogstwaarschijnlijk dezelfde als de naamgenoot, die de volgende funkties aldaar bekleedde: heemraad/schepen (1577—1626), laagheemraad (1577—1626), penningmeester van het hoge- en lage bestuur (1608-1609) van Oost-IJsselmonde, penningmeester van Varkensoord (1591—1592), penningmeester van Varkensoord en Karnemelksland (1602—1603), hoogheemraad van het gemene land van Oost-IJsselmonde (1613-1626) [4b]. In jaargang 1981 van het tijdschrift Ons Voorgeslacht publiceerde de heer F. Kwekel uit Hellevoetsluis op blz. 69 gegevens uit een akte, gedateerd 24 jan. 1646, welke hij heeft aangetroffen in het rechterlijk archief van I Jsselmonde [4c]: ***Bastiaen Wouters*** en ***Jacob*** *Gerrits,* als getrouwd #hebbende *Neeltgen* ***Wouters,*** kinderen van wijlen ***Wouter P(iete)*** *rWouters,* zegden de voogdij op van hun oom *Lenert* ***P(iete)*** *rs* over de erfenis van hun grootmoeder *Aeffgen* ***Corn*** *(eli)sdr.* Deze *Lenert Pieters* woonde te Poortugaal en de heer Kwekel meende hem te mogen identificeren met *Leendert Pietersz.* ***Welhouck,*** de persoon waarmee de hiervolgende genealogie aanvangt. Volgens hem zou hij mede een zoon zijn geweest van ***Pieter Woufersz. en*** *Aefge* ***Cornelis.*** Het is echter een feit dat de namen *Wouter, Aeffgen* en ***Cornelis*** niet 'onder de kinderen en kleinkinderen van ***Leendert Welhouck*** voorkomen, hoewel dit op zichzelf geen beletsel hoeft te zijn hen als de ouders van

1. F. Jorissen, Het eiland IJsselmonde zoals het was 1900-1940, Den Haag,' 1970, blz. 7 e.v.
2. Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken van het beneden Maasgebied, niet beschreven door Mr. P. C. Bloijs van Treslong Prins, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1965, blz. 49 e.v.
3. H. H. Röell, Het geslacht Briel (Brie1 en Priel1 gezegd Welhouck), in: De Ned. Leeuw jrg. 1903, kol. 231 e.v.

4a. K. J. Slijkerman, Verzamelde Genealogische Studiën deel 2, Rotterdam, 1979, blz. ***16, 17:*** De vroegst bekende generaties van het geslacht Welhouck alias van der Laen alias Groenendijck.

4b. Zie: J. G. B. Nieuwenhuis, Inventaris der archieven van de voormalige gemeente IJsselmonde en de ambachtsheerlijkheden Oost- & West-IJsselmonde en Lombardijen, Rotterdam 1979, en idem: Inventaris der archieven van de voormalige polders onder IJsselmonde, Rotterdam 1980, waarin lijsten van bestuurleden zijn opgenomen.

Leendert in aanmerking te laten komen. Met de heer Kwekel ben ik geneigd — mede op aanwijzing van de genoemde akte van 24 januari 1646 — in hen de ouders te zien van de stamvader van het geslacht *Welhouck* alias *Van der Laen* alias *Groenendijck* alias Koojer te Poortugaal en omstreken.

Aangezien meer gegevens gewenst zijn, geef ik hier afzonderlijk een fragment-genealogie — voorbordurend op de gegevens van de heer Kwekel — van het gezin, waar *Leendert Welhouck* vermoedelijk uit gesproten is:

I. *Pieter Wouterst.* (misschien een zoon van *Wouter Anthonisz.*, laagheemraad, heemraad en schepen van Oost-1 Jsselmonde 1561—1563?), geboren omstreeks 1550, vermoedelijk landbouwer te (Oost-) 1 Jsselmonde, bekleedde talrijke funkties ald. (zie boven), † mogelijk in of kort na 1626, in elk geval vóór 1646, tr. *Aeffgen Cornelisdr.*, † vóór 1646 [4c].

Kinderen (volgorde onzeker):

1. *Wouter Pieter Woutersz. Oostdorp*, †1620/'28, tr. vóór omstreeks 1620 *Lijsbeth Bastiaens*, † tussen 9 jan. 1663 en 26 sept. 1669; zij hertr. 1620/'28 *Pieter Cornelisz. Couwenhoven* de oudere, landbouwer te Rhoon, schepen van Hoogvliet (1622), leenman van de hofstad Putten te Hoogvliet (sedert 1613), † Rhoon vóór 17 aug. 1656, zn. van *Cornelis* Commersz. *Couwenhoven*, leenman van Putten. landbouwer te Hoogvliet, schout van Rhoon, baljuw van Rhoon en Pendrecht, dijkgraaf van Rhoon, schepen van Hoogvliet, schout van Pernis, en *Grietgen Pieters* [4d].

Uit dit huwelijk bekend:

a. *Bastiaen Woutersz.*, in leven 24 jan. 1646.

b. *Neeltgen* Wouters *Oostdorp*, geb. omstreeks 1620, tr. *Jacob Gerrits van der Segen*, beiden in leven 24 jan. 1646 [4c, 4g].

2. *Leendert Pietersz.* (vermoedelijk *Welhouck*), zie de genealogie, gen. 1.

3. *Neeltge Pieters*, tr. Spijkenisse 26 okt. 1603 *Ariaen Jacobs Corving*, mogelijk zn. van *Jacob Corvincks* te Spijkenisse (tr. le *Maartje Pieters* en vermoedelijk 2e *Anna Jans*) [4c].

4. *Leijtge Pieters*, tr. (ondertr. Spijkenisse 15 nov. 1615) *Haddeman Jacobs*, wedr. [4c].

5. *Maertge (Maeijken) Pieters*, † na 19 febr. 1667, tr. Barendrecht 7 april 1619 *Fop Danielsz. van Driel*, ged. Ridderkerk 14 april 1593, kerkmeester van IJsselmonde (1640), heemraad/schepen en laagheemraad van Oost-1 Jsselmonde (1641—1650), † vóór 1663, zn. van *Daniel Fopsz. van Drie2* en *Aeltge Cornelisdr. Roomeijn* [4e]; hij tr. le Barendrecht 23 april 1617 *Adriaentje Adriaensdr. Hordijck*, geb. omstreeks 1582, † vóór 7 febr. 1619, dr. van *Adriaen Jacobse Hordijck*, landbouwer, heemraad van Oost-Barendrecht en De Ziedewij, en *Margrieta (Grietje) Japhetsdr.* [4f].

De vermoedelijke vader van *Leendert Welhouck* werd tot heden nimmer met een familienaam in de archivalia aangetroffen, zodat het voor de hand ligt dat *Leendert* pas na zijn vestiging te Poortugaal de naam *Welhouck* 'heeft aangenomen

4c. G.A. Rotterdam, IJsselmonde, recht.arch., inv.nr. 234, fol. 38 verso, dd. 24 jan. 1646.
Zie voor meer akten: Ons Voorgeslacht, jrg. 1981, blz. 69.

4d. Zie ook: J. A. van der Giessen, Het geslacht Kouwenhoven (Hoogvliet, Pernis en Rhoon), in: Ons Voorgeslacht jrg. 1962, blz. 118.

4e. Zie: G. Meijer, Het nageslacht van Claas van Driel Dirkszoon, schout van Ridderkerk in 1543, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1965, blz. 127 e.v.

4f. Zie: L. W. Hordijk, Geschiedenis en genealogie van de families Hordijk, deel 1, Brielle 1979, blz. 22; zie ook: K. J. Slijkerman, Het geslacht Westduel, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1979, blz. 312.

4g. Zie: Ons Voorgeslacht jrg. 1980, blz. 410.

en deze derhalve aan de gelijknamige polder — of aan de Welhoekse dijk te Poortugaal? — ontleende.

Zijn — veronderstelde — broer *Wouter* vestigde zich in de contreien van Rhoon en nam de geslachtsnaam *Oostdorp* — tussen Rhoon en Poortugaal lag de Oostdorpseweg — aan.

Leendert Pieterst. Welhouck had drie zonen die de familie voortgezet hebben.

Zijn oudste zoon *Jacob* (zie IIa) ging zich *Van der Laen* noemen. Over de herkomst van deze familienaam is geen enkele zekerheid gekregen. Ik acht het zeer wel mogelijk dat *Hilletje Huijge*, zijn moeder, een *Van der Laen* was. Zij was immers het enig nagelaten kind van haar ouders; een goede reden voor *Hilletje's* eerstgeboren zoon om de op uitsterven staande familienaam over te nemen! Tot heden heb ik echter noch *Hilletje*, noch haar vader, met de naam *Van der Laen* vermeld gevonden. Misschien dat er op enigerlei wijze een relatie bestond met het geslacht *Van der Laen* dat in de vijftiende en zestiende eeuw grond nabij Poortugaal van de hofstad Putten in leen had. De tak *Van der Laen* uit het geslacht *Welhouck* heeft zich in ieder geval tot in de negentiende eeuw voortgezet, doch in die tijd had de familie reeds lang de contreien van Poortugaal verwisseld voor die van Barendrecht, Heerjansdam en Ridderkerk.

Zoon *Pieter Welhouck (zie* IIb) is de familienaam van zijn vader *Leendert* blijven voeren. Deze tak is in 1742 uitgestorven.

De jongste zoon van *Leendert Welhouck, Hendrick,* noemde zich *Groenendijck,* een geslachtsnaam die wellicht 'ontleend zal zijn geweest aan de Groenendijk in de polder Boudewijn-Hartsland onder de jurisdictie van Poortugaal. Zijn boerderij grensde aan de genoemde dijk. Ik acht het zeer waarschijnlijk dat deze bezitting — wellicht mèt de familienaam — afkomstig was van een neef van *Hendrick's* moeder *Hilletje, Aert Hendricksz. Groenendijck,* die hoogstwaarschijnlijk zonder nageslacht is overleden. Onderstaand schema moge de relatie verduidelijken:

Aert Hendricksz. van ***Driel*** [5],
geb. ca. 1525,
schout en dijkgraaf van Poortugaal,
† 12 juli 1596,
begr. Poortugaal,
tr.
Geertruijd Adriaensdr.,
† ***25*** dec. 1598 en begr. Poortugaal.

Hendrick van Drie1 alias ***Groenendijck,*** won. Poortugaal, † vóór ***2*** okt. ***1640,*** tr. (ondertr. Poortugaal 31 maart) 1602 ***Haesje Adriaensdr. Hoogendijck,*** uit Rhoon.	***Maertgen'van Driel,*** geb. ca. 1569, † ***vóór 2*** okt. 1640, tr. Poortugaal 14 mei 1586 ***Huijch Jacobsz. (van der Laen?),*** leenman van de hofstad Spangen te Poortugaal, † vóór 27 aug. 1643.
Aert (van) Groenendijck, uit Poortugaal, rentmeester van de geestelijke goederen in het Graafschap Culemborg, † zeer waarsch. kinderloos [6], tr. Delft 29 mei 1633 ***Barbara (van) Bijland(s).***	***Hilletje Huijge,*** ged. 1593, † 1643/'44, tr. 1615 ***Leendert Pietersx. Welhouck,*** geb. ca. 1596, † ***16'74,*** zie I.
	Hendrick Welhouck alias ***Groenendijck,*** ***1632-1685,*** zie IIc.

5. J. Mac Lean, De oudere generatiën van de geslachten Van Driel te Poortugaal en Rhoon, in: De Ned. Leeuw jrg. 1966, kol. 245.

De tak *Groenendijck* is in 1751 uitgestorven.

De eerdergenoemde zoon van ***Leendert Welhouck, Pieter Welhouck*** (zie IIb), had een zoon *Arijen*, die de geslachtsnaam van zijn moeder *Koojer* (*Coijer*) aannam. Of hij nakomelingen had is mij tot heden niet bekend. Het is dus opmerkelijk dat in drie generaties door de leden van het geslacht ***Welhouck*** vier verschillende geslachtsnamen gevoerd werden:

Leende?? Pietersz. Welhouck
(ca. 1590-1674)
tr. ***1615***
Hilletje Huijge
(1593—1643/'44)

Jacob Welhouck alias van der *Laen* (1616—1681)	***Pieter Welhouck*** (1628-1696) tr. le ***1647*** ***Magdalena Arijensdr. Coijer***	***Hendrik Welhouck*** alias ***Groenendijck*** ***(1632-1685)***
tak *Vun* ***der Laen***	***Arijen Welhouck*** alias Koo jer ***(ca. 1649***— na ***1714);*** geen nageslacht bekend	tak ***Welhouck***
		tak ***Groenendijck***

De familie ***Welhouck*** met de daaruit gesproten takken heeft tot omstreeks het midden van de achttiende eeuw een belangrijke plaats ingenomen onder de gezeten boerengeslachten in de contreien van Poortugaal. Met het voortschrijden der jaren geraakte de familie geparenteerd aan de meeste plaatselijke landbouwersfamilies, die omstreeks het midden van de achttiende eeuw als het ware één grote familiekring waren gaan vormen, in wier handen het dorps-, polder- en kerkbestuur lag. Wat in de steden plaats vond onder de patriciërs vond op het platteland plaats onder de gezeten boerenfamilies; in de omgeving van Poortugaal: hoogst gekompliceerde familieverhoudingen en ambten die in die kring bleven circuleren. De familie ***Welhouck*** geeft een goed voorbeeld; nagenoeg alle echtgenoten werden uit de naaste familie gekozen, d.w.z. uit ongeveer gelijkgesitueerde boerenfamilies die op één of andere wijze verwant waren: de mannelijke leden der familie bekleedden vrijwel allen funkties in een dorps-, polder- en kerkbestuur en ongetwijfeld was men zeer familiebewust. Naar buiten toe zullen zij een hechte kring gevormd hebben, waarin men niet gemakkelijk kon binnendringen.

De familie ***Welhouck*** was zeer nauw verwant met de geslachten ***Coijer, Couwenhoven, Van Driel, Fonckert,*** *Hoogewerf,* ***Jongebroer,*** *Koole* en *Loosje*, alle landbouwersfamilies die deel uitmaakten van de plaatselijke regering.

De tak ***Van der*** *Laen* heeft een familiewapen gevoerd, welk ons helaas niet is overgeleverd. ***Jacob*** *Leendertsz.* ***Welhouck*** alias ***van der*** *Laen* ***(1616-1681,*** zie IIa) werd met zijn vrouw in de kerk te Poortugaal bijgezet. Heden is daar nog de grafzerk aanwezig. Ongetwijfeld na de Bataafse revolutie — in de roes van Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap — zijn

hun wapens uit de zerk gehakt. Tot heden zijn geen andere afbeeldingen of beschrijvingen van wapens of zegels van leden van dit geslacht gevonden.

In vrouwelijke lijn stammen heden ten dage velen uit het geslacht ***Welhouck*** alias ***van der*** *Laen* alias ***Groenendijck*** alias ***Koojer.***

Inwoners van Poortugaal en omstreken gingen in vroeger eeuwen vaak in de naburige steden Schiedam en Rotterdam, alwaar zij ook ter markt gingen, naar een notaris, dit ondanks het feit dat ook te Poortugaal, Rhoon en Charlois een notaris geresideerd heeft. Het kwam ook voor dat een notaris de plaatselijke bevolking van genoemd gebied bezocht en te hunnen huize een akte opmaakte.

Het is een gelukkige omstandigheid dat de notariële archieven van genoemde steden voortreffelijk geklapperd zijn, zodat tal van akten betreffende de personen, die in deze genealogie genoemd worden, opgespoord konden worden. Helaas is dit anders gesteld met de archieven van Poortugaal, Rhoon, Pernis, Hoogvliet en Charlois: deze zijn in het geheel nog niet met klappers toegankelijk. In de loop der jaren verzamelde ik tal van akten uit deze archieven, doch ik meen er zeker geen aanspraak op te mogen maken dat mijn onderzoek naar het geslacht ***Welhouck*** uitputtend geweest is. Ongetwijfeld zal er bij nader onderzoek nog wel meer aan het licht komen; met name het rechterlijk archief van Poortugaal, dat vanwege de uitermate slechte staat der folianten gedeeltelijk niet meer te raadplegen is, zal nog wel het een en ander bevatten. Het was mij onmogelijk de genoemde archieven in hun geheel door te werken. Ondanks deze handicap ben ik er toch in geslaagd een vrijwel volledige genealogie tot omstreeks 1800 samen te stellen. Het uitgangspunt voor deze publikatie is het via akten bewijsbaar weergeven van de genealogie ***Welhouck.*** Ik maak slechts melding van de belangrijkste akten die mij bekend zijn; akten die de familieverhoudingen weergeven en die bijzonderheden vermelden als beroepen, welstand en woonplaatsen.

De in deze genealogie genoemde personen zullen allen van de gereformeerde religie zijn geweest, De ouders van *Hilletje Huijge* zullen aanvankelijk Rooms-Katholiek geweest zijn.

In deze studie heb ik de schrijfwijze *"Welhouck"* aangehouden omdat deze het meest in de gevonden akten werd aangetroffen. De tak ***Van der*** *Laen* schreef zijn naam in de tweede helft van de achttiende eeuw doorgaans als ***"Van der Laan",*** een schrijfwijze die in de desbetreffende generaties in dit artikel ook gebezigd is. *"Groenendijck"* was de meest gebruikelijke schrijfwijze van deze tak der familie, terwijl ***"Kooier"*** de schrijfwijze was in de enige akte waarin het betreffende lid van de familie ***Welhouck*** vermeld is.

Gaarne wil ik een woord van dank richten tot de heer B. de Keijzer te Vlaardingen, door wiens bemiddeling ik van de Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie de in dit artikel afgebeelde reprodukties van de grafzerken ontving.

Genealogie[7]

I. ***Leendert Piefersz. Welhouck,*** (verm. zn. van ***Pieter*** *Woutersz.* en ***Aeffen Cornelisdr.; zie*** inleiding), geh. naar schatting ca. 1590, j.m. van IJsselmonde (1615), bouwman te Poortugaal, kerkmeester van de kerk van Poortugaal

6. A. van der Poest Clement, Geslachtboom ofte de afkomstelingen van Doen Beyense van Driel, afschrift Poortugaal 1915, blz. ll. Deze vermeldt geen nageslacht van het echtpaar ***(Van)*** *Groenendijck-* ***(Van)*** *Bijland(s).*

'7. Eerder is aandacht besteed aan de genealogie van dit geslacht in de uitgave Verzamelde Genealogische Studiën deel 2 (als noot 4a), blz. 2-16.

en Hoogvliet (1643) [8], schepen van Poortugaal (1645, 1646) [9], leenman van de hofstad Spangen te Poortugaal (sedert 1643), begr. Poortugaal (in de kerk) 20 april 1674 [10], tr. Poortugaal 7 juni 1615 *Hilletje Huijge,* ged. Poortugaal 16 mei 1593, j.d. van Pcortugaal (1615), † tussen 27 aug. 1643 en 1 dec. 1644, dr. van *Huijch Jacobsz. (van der Laen?),* wellicht bouwman, leenman van de hofstad Spangen te Poortugaal [11], en *Maertgen Aartsdr. van Driel* [4].

Leendert en ***Hilletje*** worden genoemd in de Geslachtboom van ***Doen Beijensz.***; ***zij was*** in de vijfde generatie een nazaat van ***Doen*** [6].

Op ***27*** aug. 1643 werd ***Leendert Pieterss. Welhouck,*** wonende te Poortugaal, als man en voogd van ***Hilletge Huijgen,*** beleend met 9/16 gemeten van de hofstad Spangen in het ambacht van Poortugaal "vanouds van-den Conicebreurs tot Schiedam". ***Hilletje*** had het leen van haar vader geërfd, wiens enige nagelaten dochter zij was [12].

Blijkens een akte dd. 1 en 2 dec. 1644 was ***Hilletje Huijge*** (en ook haar vader ***Huijch Jacobsx.)*** toen overleden. Willem Heijndricxs Hooghwerff, schout van Poortugaal, compareerde uit naam van ***Aert Heijndricks Groenendijck,*** wonende te Culenburch, en transporteerde aan ***Jacob Leenderts van der Laen,*** zoon van ***Hilletjen Huijge,*** dochter van ***Huijch Jacobs,*** die beiden overleden waren, 8 gemeten 40 roeden in de polder Deijffel. In de zomer van 1631 had ***Aert Groenendijck*** dit perceel aan ***Huijch Jacobsx.*** verkocht. Na het overlijden van laatstgenoemde was dit perceel vererfd op diens kleinzoon ***Jacob van der Laen.*** Er is sprake van een akte van kaveling dd. 11 dec. 1642 tussen ***Jacob van der Laen*** en zijn broers en zusters [13]. Blijkbaar was het bedrag van 4800 car. gld. bij het overlijden van ***Huijch Jacobsz.*** nog niet geheel aan ***Aert Groenendijck*** betaald en was dit bedrag pas in 1644 ingelost. Men krijgt de indruk dat ***Hilletje Huijge*** al vóór 11 dec. ***1642 was*** overleden. Haar kinderen, en niet zijzelf, waren erfgenamen van haar vader. Dit is echter weer in tegenspraak met de eerder genoemde leenakte uit 1643, waaruit ik meen op te maken dat zij toen nog in leven was.

Op 29 okt. 1660 testeerde ***Leendert Welhouck*** en stelde zijn kinderen tot erfgenamen: ***Jacob Leenderss. Welhouck, Neeltge Leenders Welhouck,*** huisvrouw van ***Jan Janss. Vrijlandt, Geertge Leenders Welhouck,*** huisvrouw van ***Bastiaen Dircxs van Driel,*** schout van Hoogvliet, ***Maertge Leenders Welhouck,*** huisvrouw van ***Pieter Corneliss. Vermaet, Pieter Leenderss. Welhouck*** en ***Heijndrick Leenderss. Welhouck,*** allen wonende in Poortugaal. Om ***na*** zijn overlijden onenigheid onder zijn kinderen te voorkomen, verdeelde hij de 10 percelen en zekere

8. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 756, fol. 465 e.v., akte dd. 30 aug. 1643. In 1643 vormden Poortugaal en Hoogvliet nog één kerkelijke gemeente. De kerk stond (en staat nog steeds) buiten de dorpskern van Poortugaal. In 1660 kwam de kerk te Hoogvliet gereed, waarna dit dorp een aparte gemeente vormde. De toestemming tot oprichting van de kerkelijke gemeente Hoogvliet werd in 1655 verleend.
9. A.R.A. 's-Gravenhage, Cromstrijen, recht.arch., inv.nr. 29, akte dd. 21 juni 1645; G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 106, akte dd. 30 april 1646.
10. G. J. Vermaat, Genealogische en andere merkwaardigheden in de hervormde kerk te Poortugaal, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1964, blz. 168.
11. Het leengregister van de hofstad Spangen is vanaf het jaar 1598 bewaard gebleven; daarin wordt ***Huijch Jacobsz.*** niet vermeld gevonden. Kennelijk was hij vóór dat jaar met het goed te Poortugaal beleend.
12. G.A. Rotterdam, handschriften-verzameling, inv.nr. 1510, fol. 166 e.v., kopie van het leenregister van het slot Spangen. Het origineel berust op het A.R.A. te Brussel, terwijl ook nog een register berust bij de erven M. L. gravin de Chambure-Cuijpers op Huize Mattenburgh te Hoogerheide (N.-Br.).
13. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 112, 3, akten dd. 1 en 2 dec. 1644.

15 gemeten, gelegen onder Poortugaal en Hoogvliet en in Smalland [14]. Men krijgt de indruk dat het niet altijd pais en vree was tussen zijn kinderan.

Leendert Welhouck wordt nog in diverse transportakten genoemd. In 1662 trad zijn zoon ***Jacob*** als borg voor hem op. Hij wordt genoemd: ***Jacob Leendertss. Welhouck*** anders genaamd van. ***d(e)r Laen*** [15].

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob,* volgt IIa (tak *Van der Laen*).
2. *Neeltje Leendertsdr. Welhouck,* geb. (wellicht in of nabij Foortugaal) ca. 1618, † (waarsch. in het Vrijland) vóór 17 juni 1676, tr. le ca. 1642 [16] *Hendrick Dircksz. van Drie1* [17], geb. ca. 1596 [18], bouwman, huisman, woont in het Vrijland onder Pernis (sedert omstreeks 1645), † tussen 23 mei 1646 en 31 maart 1647, zn. van *Dirc Dircxz. van Driel,* bouwman, schepen van Langebakkersoord, en *Adriana Basfiaensdr.* (= waarsch. *Verweel*); tr. 2e kort na 12 maart 1648 *Jan Jansz. Comejan* alias *van Hijde* alias *Vrijlandt* [19], geb. ca. 1620, bouwman, woont op de Hijde onder Pernis (1648), nadien in het Vrijland, schepen van Pernis (1651—1654, 1658—1659), schepenvan Deijffelsbroek en Madroel (1651—1678), dijkgraaf van Smalland en Oostbroek (1655—1678), schepen van Langebakkerscord (1667-1678) [20], [21], † in het Vrijland tussen juli en 8 okt. 1678, zn. van *Jan Jansz. Coman* en *Trijntje Pietersdr. (Waegemaecker)* ; hij hertr. ca. 1676 zijn stiefdochter *Hillegont Hendricksdr. van Drie1* (ged. Poortugaal 10 april 1644, uit het echtpaar *Van Drie1 - Welhouck)* [17a].

In 1645 kocht ***Hendrick Dircksz. van Driel,*** wonende in de noord-oosthoek van het Vrijland tegen de Vrijlandsedijk, een woning en ruim 8 gemeten in het Vrijland van ***Gerrit Cornelisz. Vrijlandt.*** Een taxatie dd. 3 juli spreekt ***van*** een bedrag van 8325 ponden [22].

Op 1 sept. 1646 maakten ***Heijndrick Dircxss. van Driel,*** huisman, en ***Neeltgen Lenerts Welhouck,*** wonende in Pernis, een mutueel testament. De man was toen ziek. De kinderen zouden op 17-jarige leeftijd gezamenlijk 2 percelen van elk 5 gemeten, gelegen in Smalland, verkrijgen [23].

14. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 760, fol. 1019 e.v.
15. G.A. Schiedam; not.arch., inv.nr. 758, fol. 1185, akte dd. 5 mei 1652; G.A. Rotterdam, not.arch., inv.nr. 495, fol. 229 e.v., akte dd. 2 mei 1662.
16. Hun oudste kind werd op 10 april 1644 te Poortugaal ten doop gehouden.
17. Als noot 5, kol. 241.

17a. Zie voor de kwartieren van het echtpaar ***Hendrick van Driel-Neeltje Welhouck,*** K. J. Slijkerman, De voorouders van Kees Jan Slijkerman, een overzicht van tien jaren kwartierstaatonderzoek, Rotterdam 1981, blz. 63, 64 e.v.; zie ook: Kwartierstatenboek deel 111 ***van*** de genealogische Vereniging Prometheus, Delft 1982, blz. 163 e.v.

18. Als noot 5, kol. 238; zeer wel mogelijk op 19 febr. 1595 te Poortugaal ten doop gehouden. De naam van dit kind is moeilijk leesbaar.
19. P. M. Vrijlandt, Het geslacht Coomans, waaruit rechtstreeks in mansstam een geslacht Vrijlandt, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1959, blz. 84 e.v.
20. H. C. Hazewinkel, Archieven der gemeenten Pernis en Hoogvliet (waarin onvolledige lijsten van het bestuur van deze dorpen en bijbehorende polders).
21. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nrs. 112, 113 en 66.
22. Polderarch. Poortugaal, Keuren en schouwen, akte dd. 19 april 1645; zie ook: P. M. Vrijlandt, Vrijlandt-Deurnagel-Van Dijck, in: De Ned. Leeuw jrg. 1962. kol. 71. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 112, akte dd. 3 juli 1645. Op 7 juli 1645 vond te Poortugaal taxatie plaats: A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 1.
23. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 741, fol. 471.

Op 6 juni 1647 was *Hendrick van Driel* reeds dood. Zijn weduwe en boedelhoudster, ***Neeltjen Leendertsdr. Welhoeck,*** wonende in het Vrijland, werd door ***Gerrit Cornelijss. Vrijlandt*** gifte gedaan van de woning met landerijen in het Vrijland. Deze overdracht vond plaats van wege haar vader ***Leendert Pieterss. Welhoeck.*** Het eerste gebod dateert van 31 maart 1647, zodat ***Heindrick van Driel vóór*** die datum ***gestorven*** zal ***zijn*** [24].

Spoedig ging ***Neeltje Welhouck*** een nieuw huwelijk aan. Op 12 maart 1648 maakte zij, vergezelschapt met haar vader ***Leendert Pieterss. Welhouck en*** haar broeder ***Jacob Leenderss. van der Laen,*** huwelijkse voorwaarden met ***Jan Janss. Comejan,*** jongman, wonende op de Hijde. Hij werd geassisteerd met zijn stiefvader ***Feijs Meess. Pabrock,*** een vooraanstaand man, o.a. schout van Deiiffelsbroek en Madroel, van Rhoon en van 's-Gravenambacht. ***Jan zou 4100*** car. gld. in het huwelijk brengen, de nakomende mei 2000 en in mei 1649 2100 car. gld., of in plaats hiervan zekere 4 gemeten in het Oudeland van Poortugaal. ***Neeltje*** bracht al haar goederen in. Als hij zonder nakomelingen zou komen te overlijden, zou zijn weduwe 4000 car. gld. aan zijn erfgenamen ab intestato moeten uitkeren. Bij haar vooroverlijden zou hun gezamenlijke boedel in twee parten worden aescheiden en de helft daarvan zou aan haar kinderen-uit het eerste huwelijk komen [25].

Op 7 juni 1657 stelden ***Jan Janss. Vrijlandt*** en de zieke ***Neeltge Leenders Welhouck,*** wonende in het Vrijland onder Pernis, voogden over hun na te laten (gezamenlijke) kinderen. Van de manszijde zijn stiefvader ***Feijs Meuss. Pabrock en*** zijn broer ***Leendert Janss.*** (Coomans), van de vrouwskant haar broer ***Jacob Leenderss.*** van der *Laen* en (haar zwager) ***Bastiaen Dircxss. van Driel,*** schout van Hoogvliet [26].

Op 17 juni 1676 was ***Neeltje Welhouck*** dood en haar man en kinderen kwamen tot scheiding van de boedel: ***Jan Janss. Vrijland,*** wonende onder Pernis, weduwnaar van *Neeltge* ***Leenders Welhouck,*** aan de ene zijde, en *Dirck Heijndricxss.* en *Heijndrick Heijndricxss.* ***van Driel,*** meerderjarige voorkinderen van ***Neeltje Welhouck*** bij *Heijndrick Dircxss.* ***van Driel,*** en ***Jacob Leenderss. van der Laen,*** oom en gestelde voogd over de zes nog onmoadige kinderen van ***Neeltje Welhouck*** bij ***Jan Vrijland: Trijntje,*** ca. ***23 jaar, Leendert, ca. 21*** jaar, ***Cornelis,*** ca. 17 jaar, ***Pieter,*** ca. 16 jaar, ***Leijchje,*** ca. 13 jaar en ***Aart*** Jans *Vrijland,* ***ca.*** 11 jaar, aan de andere zijde. Voorts waren ***er nog*** de meerderjarige ***Jan Janss. Vrijland*** de jonge en ***Hilletje Jansdr. Vrijland,*** gehuwd met ***Crijn Witte.*** Er werd overeengekomen dat vader ***Vrijland*** zijn vier jongste kinderen tot de leeftijd van 20 jaar, of eerder huwelijk, zou onderhouden en opvoeden en een uitzet meegeven naar gelang zijn vermogen. De stiefzoons ***Van Driel*** verkregen 3 gemeten in het oudeland van Poortugaal. Zijn acht kinderen ontvingen 3 gemeten in Madroel en 2 gemeten 55 roeden (gemeen bezit met jonker Thielman Grijp van Valckesteijn in een perceel van 4 gemeten 150 roeden). De laatste twee percelen zouden echter door vader ***Vrijland*** worden gebruikt totdat zijn jongste kind ***Aert*** de leeftijd van 20 jaar zou hebben bereikt. ***Trijntje*** en ***Leijchje*** verkregen al het zilverwerk dat door hun moeder gedragen werd; zijn overige vier kinderen: vier gouden ringen van hun moeder. De stiefzoons ***Van Driel*** ontvingen "een goude wapenringh" (met het wapen ***Van Driel ?***). De rest van de boedel zou in het bezit van ***Jan Vrijland*** de oude blijven. Het is opmerkelijk dat zijn stiefdochter ***Hillegont van Driel*** niet in deze akte genoemd wordt. Wellicht was zij toen reeds met haar stiefvader in het huwelijk getreden [27].

Op 8 okt. 1678 werd de inventaris opgemaakt van de nagelaten boedel van ***Jan Janss. Vrijland.*** Zijn nalatenschap bestond uit een boerderij in het Vrijland, alwaar hij overleden was, en ruim 10 gemeten in het Vrijland (waaronder 4 lijnen memorieland) en in de heerlijkheid Langebakkersoord. Verder maakt de inventaris melding van beddegoed, meubelen, zilverwerk (o.a. "een silver schepensegel"), linnengoed, kleding (de dagelijkse kleren had hij vermaakt aan de armen), bouwgereedschap en beesten (o.a. zeven paarden, waarvan één aan de armen van Pernis was vermaakt, drie veulens, twaalf koeien, vijf ossen, ***tien*** kalveren, acht lammeren en vier varkens) en landbouwprodukten [28]. Diezelfde dag machtigden ***Jan Janss. Vrijland*** de jonge, *Trijntje* Jansdr. ***(Vrijland) en Crijn Witte,*** als man van ***Hilletje Jans*** (*Vrijland*), zijn meerderjarige kinderen, en ***Feijs Mees.*** *Palsrock* en ***Leendert Janss. Comans,*** voogden over de nog vijf onmondige kinderen van ***Jan Vrijland*** de oude, hun halfbroeder *Heijndrick Heijndricxs.* van ***Driel*** om hun huishouden en boerenbedrijf waar te nemen [29]. Diverse akten hebben nog betrekking op het beheer van de boedel van ***Jan Vrijland*** de oude [30].

Heijndrick Heijndricxss. ***van Driel*** kocht in 1679 de boerderij met bijbehoren voor een bedrag van 4100 gld. [31].

Over ***Jan Jansz. Vrijland*** de oude handelen nog verscheidene akten [32].

De grafzerk van Heijndrick Dircxz. van Drie1 (1551-1633) en diens neef Bastiaen Dircksz. van Drie1 (1, 3, 1607—1668) in de kerk te Poortugaal.

Afb. 1; foto Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie.

24. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 112, 3 akten dd. 6 juni 1647.
25. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 757, fol. 675 e.v.
26. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 759, fol. 1279 e.v.
27. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 764, fol. 1513 e.v.
28. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 765, fol. 785 e.v.
29. G.A. Schiedam. not.arch., inv.nr. 765. fol. 801 e.v.
30. G.A. Schiedam; not.arch., inv.nrs. ***766,*** fol. 49 e.v., akte dd. 8 febr. 1680 en fol. 1165 e.v.. akte dd. 4 iuni 1682: 767. fol. 787 e.v. akte dd. 7 juni 1685 en 787, fol. 815 e.v., akte dd. 7 juni 1685.
31. G.A. Schiedam, not. arch., inv.nr. 766, fol. 225, akte dd. 6 juni 1680.
32. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 839, fol. 839, akte dd. 26 aug. 1655; A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht.arch.,inv.nr. 1, akte dd. 11 dec. 1655.

De kinderen uit het huwelijk *Van Driel-Welhouck* waren voor 1/8 part erfgenamen van hun grootmoeder van vaderszijde: ***Adriaentgen Bastiaens***, weduwe van ***Dirck Dircksz. van Driel*** [33].

3. *Geertje Leendertsdr. Welhouck*, ged. Poortugaal 8 maart 1620 (get. Maertje Aers) [34], j.d. van Poortugaal (1645). begr. Poortugaal (in de kerk) 6 aug. 1674 [10], tr. le Poortugaal 2 juli 1645 Bastiaen *Dircksz. van Driel* [35], ged. Poortugaal 13 mei 1607, woont te Poortugaal, schepen van Langebakkersoord (1639, 1641) , schepen van Roozand, heemraad van Roozand en het Vrijland (1652), hoogheemraad van het gemene land van Poortugaal, schout van Hoogvliet (1639-1667) [36], † 14 maart 1668 en begr. te Poortugaal, zn. van *Dirc Dircxz. van Driel*, wellicht bouwman, schepen van Langebakkersoord, en *Adriana Bastiaensdr. (=* waarsch. *Verweel)* en wedr. (tr. Poortugaal in okt. 1635) van *Pleuntje Arijensdr.*, dr. van *Adriaen Heijndricxz.*, leenman van de hofstad Putten, en *Maritgen Heijndricxdr.* [37], weduwe van *Arij Claesz. Coijer*, schepen van Deijffelsbroek en Madroel: Geertje Welhouck tr. 2e Poortugaal 19 jan. 1670 *Jacobus van Drie2* [38], ged. Poortugaal 2 dec. 1635, dijkgraaf van het gemene land van Poortugaal (1679—1683), woont te Poortugaal, begr. Poortugaal (in de kerk) 22 maart 1684 [39], zn. van *Aert Jansz. Hoogwerff* alias *van Driel*, schepen van Roozand, baljuw, schout en dijkgraaf van Albrandswaard, heemraad van Poortugaal, kerkmeester van de kerk van Poortugaal en Hoogvliet, en *Cornelia Claesdr. Spruijt.*

Bastiaen van Driel werd begraven in het graf van zijn oom ***Heijndrick Dircxz. van Driel (1551-1633).*** In de kerk van Poortugaal is de zerk thans nog aanwezig. Blijkbaar is later het randschrift van de zerk vervaardigd, want deze zerk zal aanvankelijk alleen vervaardigd zijn voor het graf van ***Hendrick van Driel.*** In het randschrift staat te lezen: "hier leijt begraven Bastiaen Dirksz. van Driel in zijn leven schout van Hoogvliet en hoogheemraedt van 't Gemeenelant van Poortugael stierf den 14en Maert ao. 1668 oudt sijnde 60 jaren". Het familiewapen (wellicht een dubbelkoppige adelaar met als helmteken een uitkomende adelaarskop tussen een vlucht) is in later tijd uitgehakt [40].

Bastiaen wordt in tal van akten vermeld. Zo legde hij (zijnde schout van Hoogvliet en wonende in Poortugaal) op 4 okt. 1667 op verzoek van de pachter van de impost op de karossen de verklaring af, dat (zijn zwager) ***Leendert de Groot*** [41] zeker gedurende de zomer van 1667 een speelwagen (soort rijtuig) in gebruik had [42].

33. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 2, akte dd. 4 juni 1659.
34. Dit is haar grootmoeder ***Muertgen Aertsdr. van Driel.***
35. Als noot ***5,*** kol. 239.
36. Als noot 20; volgens, zijn grafzerk was hij hoogheemraad van het gemene Land van Poortugaal.
37. H. den Boer en J. J. F. Lots, Poortugaalse Geslachten, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 1978, blz. 455.
38. Als noot 5, kol. 247.
39. Als noot 10, blz. 173.
40. Als noot 5, kol. 237 en als noot 10, blz. 26 en 143; ***Hendrick van Drie1*** wordt hier verward met de gelijknamige broeder van ***Bastiaen van Driel.***
41. Als noot 5, kol. 238; zie ook: K. J. Slijkerman, Genealogie van het in 1741 uitgestorven Charloisse geslacht Westduel, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1979, blz. 34.
42. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 773, fol. 621; zie ook: A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon, recht.arch., inv.nr. 2, fol. 53 vs., akte dd. 4 mei 1639 en idem Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 2, akten dd. 4 juni 1659, 1 dec. 1665, 17 nov. 1666 en 3 dec. 1667.

Op 10 mei 1669 was ***Geertge Leenders,*** weduwe van ***Bastiaen Dircx van Driel,*** in leven schout van Hoogvliet, voor 1/3 part erfgenaam van haar schoonzuster *Cuniertge Dirx van* ***Driel*** [43].

Jacobus van ***Driel,*** de tweede man van ***Geertje,*** was haar achterneef in de vijfde graad. Hij stamde via drie lijnen uit ***Doen Beijensz.***, wiens nazaat hij was in de vijfde en zesde generatie [44].

Op 13 aug. 1674 wordt ***Jacobus van Drie1*** erfgenaam genoemd van wijlen zijn vrouw ***Geertje Welhouck.*** Daarbij wordt verwezen naar een akte van 13 maart 1671, waarin zij ***Jacobus*** tot haar voogd stelde [45]. In 1674 was hij in een proces gewikkeld; op 10 dec. machtigde hij een procureur voor het Hof van Holland om zijn belangen waar te nemen [46].

Jacobus van Driel wordt nog in tal van akten genoemd. Zo transporteerde hij op 3 mei 1678 land aan zijn zwager ***Heijndrick Leenderts Groenendijck*** "onse mede schepen" [47].

De erfgenamen van Jacobus van ***Driel waren*** zijn broers Mr. ***Nicolaas van Drie1*** (advocaat en regent te Schiedam), ***Cornelis van Driel*** (heemraad van Poortugaal), zijn zuster ***Magdaleena van*** Drie1 (vrouw van *Herman Palts)*, schout van Scheveningen en commissaris van de convoyen en licenten ald.) en de kinderen van zijn overleden broer Dr. ***Johan van Drie1*** (med. doctor en regent te Maassluis) [48].

De beide huwelijken van ***Geertje Welhouck*** zijn kinderloos gehleven.

4. *Maertje Leendertsdr. Welhouck*, ged. Poortugaal 11 (sept. ?) 1622 [49], j.d. van Poortugaal (1647), begr. Poortugaal (in de kerk) 5 juli 1682 [50], tr. Poortugaal ca. juni/sept. 1647 *Pieter Cornelisz. Vermaet* [51], ged. Poortugaal 19 febr. 1608, j.m. van Poortugaal (1647), woont te Poortugaal, schepen van Roozand (1680) [20], begr. Poortugaal (in de kerk) 16 juni 1687 [52], zn. van *Cornelis Pietersz. Vermaet*, schepen van Poortugaal, schepen van Roozand, baljuw, schout en dijkgraaf van Albrandswaard, en *Ariaentje Aertsdr. van Drie1* [53].

Pieter Vermaet was een volle neef van de moeder van ***Maertje Welhouck.*** In de vijfde generatie was hij een afstammeling van ***Doen Beijensx.*** [54]. Een akte dd. 23 juli 1648 vermeldt hem als zoon van ***Cornelis Pietersx. Vermaet*** en ***Ariaentgen Aerts van Driel,*** gehuwd zijnde en wonende in het dorp Poortugaal [55].

Op ***3*** okt. 1681 maakten ***Pieter Corneliss. Vermaet*** en ***Maartge Leendersdr. Welhouck,*** echtelieden, wonende in het dorp Poortugaal, een mutueel testament, waaruit blijkt dat zij boven de 4000 gld. gegoed waren. Er bleken geen kinderen in leven. Indien de langstlevende een nieuw huwelijk zou aangaan, dan moest de boedel in twee parten worden gescheiden (ditzelfde moest ge-

43. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht. arch., inv.nr. 2, akte dd. 10 mei 1669; zie ook noot 5, kol. 238, 239.
44. Als noot 6, blz. 6 e.v.
A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 2, akte dd. 13 aug. 1674.
G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 780, fol. 383.
A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 3, akte dd. 3 mei 1678; zie verder o.a. Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 2, akte dd. 30 okt. 1675; G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 780, fol. 627, akte dd. 24 juli 1677, 765, fol. 893, akte dd. 31 dec. 1678 en A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6872, akte dd. 29 april 1682. Zie ook als noot 5, kol. 247.
48. Zie diverse akten: A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht. arch., inv.nr. 3, akten dd. 17 juni en 12 aug. 1685 en 28 juli ***1686.***'
49. De datum van de doopakte is moeilijk leesbaar.
50. Als noot 10, blz. 172.
51. G. J. Vermaat Hzn., Van der Maeth (Vermaet), in : De Ned. Leeuw jrg. 1962. kol. ***45 e.v.***
52. Als noot 10, blz.' 174.
53. Als noot 5, kol. 245, 246.
54. Als noot 6, blz. 15.
55. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 756, fol. 469.

beuren als de langstlevende gestorven was, waarbij de familie van de man en van de vrouw ieder een part zouden ontvangen) en een part zou moeten worden uitgekeerd aan de naaste familieleden van de eerstgestorven echtgenoot. ***Pieter Vermaet*** benoemde tot zijn erfgenamen: zijn zuster ***Maertje Vermaet,*** wonende te Oud-Beijerland, zijn zuster *Geertje* (*Vermaet*), wonende te Hendrik-Ido-Ambacht, de kinderen van zijn broer ***Aert Vermaet*** (in hun vaders plaats) en zijn broer *Philips*, wonende in Poortugaal, elk voor een vierde part. De kinderen van wijlen zijn broer ***Hendrick Vermaet*** werden uitgesloten van de erfenis. Zuster *Geertje* ***zou*** gedurende haar leven het onbelaste vruchtgebruik van haar part genieten, welk deel na haar overlijden zou komen aan haar kinderen. ***Maertje*** *Welhouck* stelde tot haar erfgenamen: haar broer ***Jacob*** Leenders van der *Laen*, de kinderen van wijlen haar zuster *Neeltje* ***Leenders Welhouck, Pieter Leenders*** *Welhouck* en ***Hendrick Leenders*** *Groenendijck*, haar broeders. Aan haar nichten ***Trijntje*** en *Leijchje* ***Jans*** *Vrijland*, haar zusters dochters, vermaakte zij haar kleding. ***Pieter Vermaet*** vermaakte de zijne aan *Arijen* ***Bastiaens*** *Groenevelt*, zoon van zijn zuster *Geertje* ***Vermaet.*** Hij stelde tot zijn executeurs: zijn broer *Philips* ***Vermaet*** en *Cornelis* ***Vermaet, zijn*** zusters zoon (!), beiden wonende te Oud-Beijerland. ***Maertje*** stelde in deee hoedanigheid aan: haar broeder ***Hendrick Leenders*** *Groenendijck* en *Dirck Heijndricxs.* ***van*** *Driel*, haar zusters zoon [56].

Uit het huwelijk *Vermaet-Welhouck* is geen nageslacht gesproten.

5. *Aert Leendertsz.*, ged. Poortugaal 20 april 1625 [57], † vóór 29 okt. 1660.

   In tegenstelling tot al zijn broers en zusters wordt ***Aert*** niet in de Geslachtboom van ***Doen*** *Beijensz.* vermeld. Hij zal op jeugdige leeftijd overleden zijn. In elk geval stierf hij zonder nageslacht vóór 29 okt. 1660. In het testament dat zijn vader op die datum liet opmaken wordt noch hij, noch zijn nageslacht vermeld [14].

6. *Pieter,* volgt IIb (tak Welhouck).

7. *Hendrick,* volgt IIc (tak *Groenendijck).*

8. *Leijgje Leenderfsdr.* (tweeling met nr. 7), ged. Poortugaal 12 jan. 1632, † vóór 29 okt. 1660.

   Zij wordt genoemd in de Geslachtboom van ***Doen*** *Beijensz.* [6]. Wellicht is zij niet als zuigeling gestorven, daar zij (in tegenstelling tot haar broer ***Aert)*** in genoemd geslachtsregister vermeld wordt. Blijkens het testament van haar vader dd. 29 okt. 1660 stierf zij vóór die datum zonder nageslacht [14].

IIa. *Jacob Leendertsz. Welhouck* alias *van der Laen,* ged. Poortugaal 16 okt. 1616 (get. Cornelis Aertse [58]), bouwman onder Hoogvliet, schepen van Langebakkersoord (1644), schepen van Hoogvliet (1649, 1656), schepen van Pernis (1652, 1654, 1655), substituut-schout (stedehouder) van de schout van Pernis (1654), schout van Langebakkersoord (1654), dijkgraaf van Langebakkersoord (1660, 1670) [20], [21], † 14 maart en begr. Poortugaal (in de kerk) 4 april 1681 [59], tr. naar schatting ca. 1640 *Trijntje Bastiaensdr. Drogendijck* [60], geb. *15* maart 1622, † 23 maart en begr. Poortugaal (in de kerk) 28 maart 1669 [61], dr. van *Basfiaen Hendricksz. Droogendijck,* schepen van Pernis en Hoogvliet, schepen, heemraad van Langebakkersoord, en *Maartje Claesdr. Coijer* (*Cooijers*).

56. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 766, fol. 801 e.v.
57. De naam van de doopgetuige is zeer moeilijk leesbaar.
58. Wellicht identiek met zijn oud-oom *Cornelis Aertsz. van Driel* (1560—na 2 okt. 1640), schepen van Poortugaal en Roozand; zie ook als noot 5.
59. Als noot 10, blz. 126 en 170.
60. Als noot 37, blz. 456.
61. Als noot 10, blz. 126 en 164.

De grafzerk van Jacob Leendersz. Welhouck alias van der Laen, (IIa, 1616—1681) en diens vrouw Trijntje Bastiaensdr. Drogendijck (1622-1669) in de kerk te Poortugaal.

Afb. 2; foto Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie.

Jacob en zijn vrouw waren achterneef en -nicht in de zesde graad. Zij was in de vijfde generatie een nazaat van ***Doen.*** *Beijensz.*, maar wordt echter niet meer in de Geslachtboom genoemd, wél haar moeder. Hun grafzerk is nog aanwezig in de kerk van Poortugaal. Zoals in de inleiding reeds gezegd, zijn hun wapens uit de zerk gehakt. Het opschrift van de zerk luidt als volgt: "Hier leijt begraven Trintehe Basteiaense Droegendijck d'huysvrouw van Jacob Leendertse van der Laen dyckgraef van Lange ende Backersoort sterft den 23en Maert ao. 1669 oudt 47 jaer en 8 daegen" en "Hier leit begraven Jakob Leendertsz. van der Laan in zyn leven geweest Dykgraaf van Lange- ende Bakkersoort is gestorven den 14 Maert in het jaar onzes Heeren 1681 Oud zynde 64 jaren en 9 maanden" (zie afbeelding). De zerk van de moeder van ***Trijntje*** *Drogendijck* is eveneens nog in de kerk van Poortugaal bewaard gebleven [62].

Op 15 april 1660 compareerden ***Jacob*** *Leenderss. van* ***der*** *Laen,* dijkgraaf van Langebakkersoord, wonende onder de ban van Hoogvliet, en zijn vrouw *Trijntge* ***Bastiaensdr.,*** waarbij zij de langstlevende van hen beiden tot voogd over hun minderjarige kinderen aanstelden, welke het recht zou hebben om mede-voogden te mogen benoemen [63].

Na het overlijden van *Trijntje* kwamen haar man en

62. Als noot 10, blz. 139.
63. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 760, fol. 855.

hun kinderen tot voldoening van het moederlijk erfdeel; 23 maart 1670: ***Jacob Leenderss. van der*** *Laen*, dijkgraaf van Langebakkersoord, wonende onder de ban van Hoogvliet, aan de ene zijde, en Cornelis ***Bastiaenss. Loosje,*** gehuwd met ***Hillegond Jacobsdr. van der Lwen,*** *Willem* ***Heijndricxss. Hooghwerff,*** wonende onder Poortugaal, gehuwd met ***Magdaleentgie Jacobsdr. van der*** *Laen,* ***Pieter Leenderss. Welhouck.*** aangestelde mede-voogd ***over Bastiaen*** *Jacobss.* ***van der*** *Laen*, minderjarig, alle drie kinderen van ***Trijntgie Bastiaens*** uit het huwelijk met ***Jacob van der*** *Laen*, aan de andere zijde. De kinderen kregen ruim 51 gemeten land, gelegen in Deijffel, Langebakkersoord, Roozand, Lombardijen en onder Hoogvliet. Voorts werd er huisraad overgedragen [64]. Ongetwijfeld maakte het gezin ***Van der*** *Laen* deel uit van de grootgrondbezittende boerenfamilies onder Hoogvliet.

Op 12 juni 1677 ruilde ***Jacob Leenderts van der*** *Laen,* dijkgraaf van Langebakkeroord, een woning te Hoogvliet met zijn zoon ***Bastiaen Jacobs van der*** *Laen* "onse mede schepen" (= van Pernis) tegen een woning te Pernis en zekere 10 gemeten 75 roeden (die ***Bastiaen*** van zijn moeder had geërfd) in Lombardijen [65].

Bastiaen Jacobs van der *Laen* en Cornelis ***Bastiaen 't Loosie,*** gehuwd met *Hillegont* ***Jucobs van der*** *Laen,* "beyde onse mede schepenen" (= van Pernis), mede namens ***Willem*** *Heijndricxs* ***Hoogcwerff,*** gehuwd met ***Magdaleentie Jacobs van der*** *Laen*, kinderen en erfgenamen van ***Jacob Leenderts van der Luen,*** verkochten cp 27 okt. 1681 voor 1000 car. gld. een woning met schuur en boomgaard te Pernis [66].

Jacob van der *Laen* werd nog in diverse transport- en obligatieakten vermeld gevonden [67].

Uit dit huwelijk:

1. *Hillegond (Hillegen) Jacobsdr. van der Laen,* ged. Poortugaal (2 juni ?) 1642 [49], † tussen 20 april 1699 en 24 mei 1703, tr. naar schatting ca. 1665 *Cornelis Bastiaensz. Loosje ('t Loosje, Loosge, Lootsje),* geb. wellicht onder Pernis, ged. Poortugaal (bij absentie van de predikant te Pernis) 19 nov. 1628, bouwman, leenman van de hofstad Putten in Deijffelsbroek, woont aan de Carreveltseweg onder Pernis (1677), op de Hijde (1678), aan de Boudewijn Hartsdijk in de heerlijkheid 's-Gravenambacht (1678, 1683, 1688), schepen van Pernis (vele malen tussen 1676 en 1694) en van Langebakkersoord (1685) [20, 21], † tussen 1700 en 24 mei 1703, zn. van *Bastiaen Cornelisz. Loosje,* bouwman, schepen van 's-Gravenhambacht, heemraad van de kiesnetten in de heerlijkheid 's-Gravenambacht, collecteur van de 100de penning ald., en *Ariaentje Claesdr. Weij* [68].

Aan dit echtpaar is ruim aandacht besteed in jaargang 1980 van dit maandblad [69]. Slechts wil ik hier melding maken van het testament van ***Cornelis Bastiaens 't Loosie*** en ***Hillegondt Jacobs van der*** *Laen*, dat zij op 15 sept. 1677 lieten opmaken. Hun enige kind ***Bastiaen zou*** na het overlijden van de eerstgestorvene van hen beiden de gerechte helft van de boedel krijgen. Hij stelde tot voogden over dit kind: zijn vader ***Bastiaen Cornelis 't Looste*** en zijn zwager ***Heijndrick Leenderts Groenendijck,*** zij haar vader ***Jacob Leenderts van der*** *Laen* en haar broer ***Bastiaen Jacobs*** *van der Laen* [70].

Op 6 mei 1705 legden een vijftal personen op verzoek van de voogden over de minderjarige kinderen van ***Bastiaen*** *Corn(eli)s Loosje* de verklaring af dat ***Hillegen Jacobs van der*** *Laen*, de grootmoeder van de kinderen, destijds gezegd had, dat (haar kleindochter) ***Hillitje Bastiaens*** *Loosje* [71] enige gouden ringen en naalden zou krijgen, welke zij toen ook aan de comparanten heeft laten zien [72].

2. *Magdaleentje Jacobsdr. van der Laen,* geb. naar schatting ca. 1644, reeds vermeld als lidmaat te Hoogvliet 20 nov. 1661 [73], begr. Poortugaal (in de kerk, waarsch. tussen 5 en 27 juli) 1682 [74], tr. vóór 1670 *Willem Hendricksz. Hooghwerff: (Hoogewerf),* ged. Poortugaal 28 dec. 1641, bouwman te Poortugaal, schepen van Poortugaal (1686, 1687, 1697, 1700, 1703, 1706, 1708, 1709, 1713, 1717), hoogheemraad (1711, 1717), heemraad (1724) van het gemene Land van Poortugaal, † onder Poortugaal (imp. ƒ15,— Poortugaal 30) maart 1724 (83 jaar oud), zn. van *Hendrick Willemsz. Hooghwerff,* visser, en *Beatrix Andriesdr. van der Wael (Verweel);* hij hertr. vermoedelijk ca. 1691 *Leijgje (Leichje) Pietersdr. Welhouck,* dr. van *Pieter Leendersz. Welhouck en Magdalena Arijensdr. Coijer,* zie IIb, 6.

Magdaleentje en ***Willem*** waren achterneef en -nicht in de zesde graad. ***Willem*** Hoogewerf was in de zevende generatie een nazaat van ***Doen Beijensx.*** en wordt ook in diens Geslachtboom genoemd [75]. Ziin tweede vrouw was een volle nicht van zijn eerste echtgenote.

Op 23 nov. 1671 wordt ***Willem*** *Heijndricxz.* genoemd als pachter van 12 gemeten in Langebakkersoord [76].

Op 26 sept. 1691 kocht *Willem* ***Henárickse Hoogewerf,*** weduwnaar van ***Magdaleentie Jacobs van der*** *Laen,* zijn kinderen uit. Kennelijk gebeurde dit kort vóór zijn huwelijk met ***Leijgje Welhouck.*** Ziin kinderen waren: ***Trijntie, ca. 21*** jaar, ***Hendrik,*** ca. "19 jaar, ***Jacob, ca. 17*** jaar. ***Willem.*** ca. 14 jaar en ***Geertruit, ca.*** 11 jaar oud. *Bastiaen* ***Jacobse van der*** *Laen,* oom der kinderen, was voogd van moederszijde over de kinderen (akte van voogdij te Poortugaal 23 april 1673). De kinderen werden uitgekocht met ruim 19 gemeten, gelegen onder Hoogvliet, Poortugaal en Langebakkersoord en met de sieraden van hun moeder [77].

Een akte dd. 23 juni 1725 maakt melding van wijlen *Willem* Hend. ***Hoogewerf,*** overleden onder Poortugaal [78].

Op 30 juni 1726 kwam het tot scheiding van de nagelaten boedel van *Willem* ***Hendericks Hoogewerf,*** in huwelijk gehad hebbende ***Magdaleentje Jacobs*** en opgemaakt door zijn nagelaten weduwe ***Leijgje Prs.*** *Welhoeck.* De verdeling van de boedel had plaats tussen genoemde ***Leijgje,*** wonende onder Poortugaal, en ***Jacob*** *Willems Hoogewerf,* wonende onder Poortugaal, ***Joost*** *Meijndert,* gehuwd-met *Geertruijt* ***Willems*** *Hoogewerf,* wonende onder Poortugaal, ***Andries*** *Willems* ***Hoogewerf,***

---

64. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 763, fol. 297 e.v.

65. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, akte dd. 12 juni 1677.

66. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, akte dd. 27 okt. 1681.

67. Zie o.a. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 112, akte dd. 16 febr. 1648: idem inv.nr. 113, akte dd. 9 jan. 1681, en G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 770, fol. 439, akte dd. 5 mei 1650.

68. K. J. Slijkerman, De vroegst bekende generaties van het geslacht Wey, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1978, blz. 49; zie ook noot 37, blz. 449, 450, en: K. J. Slijkerman, De oudere generaties van het boerenregentengeslacht Weij op het eiland IJsselmonde (ca. 1450—1850), Rotterdam 1981, blz. 10.

69. K. J. Slijkerman, Het geslacht ('t) Loosje (Groenendijck) uit Hoowliet. in: De Ned. Leeuw irs. 1980. kol. 80. 81: zie ook kol. 273, 274 en 309.

70. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6871. akte dd. 15 sept. 1677.

71. Als noot 69, kol. 86 en 174.

72. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6869, akte dd. 6 mei 1705.

73. J. H. Brakke, Hoogvliet, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1966, blz. 435.

74. Als noot 10. blz. 172.

75. Als noot 6, 'blz. 14.

76. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 763, fol. 1005.

77. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 808, fol. 79 e.v.

78. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 114, fol. 7 e.v.

Maritje ***Hoogewerf*** (dochter van *Leijgje Welhouck*), ***Willem Willems Hoogewerff, Willem*** *Vermaat, Henderick Vermaat* ***en Jacob Hoeke,*** gehuwd met ***Teuntje Vermaat,*** welke drie laatstgenoemden kinderen waren van wijlen ***Trijntje Willems Hoogewerf*** bij ***Jan Philips Vermaat,*** allen te Geervliet wonende. Er werd maar liefst bijna 116 gemeten land verdeeld, welke gelegen waren onder Poortugaal, Albrandswaard, in het Roozand en in Lombardijen. ***Leijgje*** behield een woning (wellicht de boerderij) onder Poortugaal en ruim 62 gemeten land, waarvoor zij geldelijke bedragen moest uitkeren aan mede-erfgenamen [79].

Willem Hoogewerf werd nog in diverse akten vermeld ***gevonden*** [80].

3. ***B****astiaen,* volgt IIIa.

IIIa. ***Bastiaen Jacobsz. van der*** *Laen,* ***geb.*** naar schatting ca. 1647, bouman onder Hoogvliet, schepen van Pernis (1675—1681, 1703, ***1704,*** 1707), schepen van Langebakkersoord (1690), schepen van Hoogvliet (1695) [20, 21, 81, †] onder Hoogvliet (imp. *f* 15,— Hoogvliet 22) april 1709, tr. naar schatting ca. 1671 *Marijtje* ***(Maria) Piefersdr. Couwenhove*** *(Kouwenhove(n))* [82], vermoedelijk geb. onder Hoogvliet naar schatting ca. 1650, met haar man lidmaat te Pernis 1672 [83], † wellicht onder Hoogvliet tussen maart 1690 en 26 sept. 1691, dr. van ***Pieter*** *Cornelisz. Couwenhove(n) (Kouwenhove(n)* de jongere, bouwman, schepen, heemraad van Langebakkersoord, schepen van Pernis, dijkgraaf van Rhoon, en *Leentje Jaephetsdr. Westduel* [84].

Maria Gouwenhove behoorde tot het geslacht van ***Doen Beijensz.*** Zij was in rechte lijn diens nazaat in de vijfde generatie, doch wordt zelf met in de Geslachtboom genoemd (wel haar broer ***Japhet***). Haar vader was in het bezit van de familiehofstede Coudenhoven, welke sedert 1548 in het bezit der familie was, en waar Maria waarschijnlijk werd geboren.

Bastiaen Jacobs van der *Laen* en ***Maria Pieters Couwenhove*** worden genoemd in het testament van *Japhet Pieters* ***Kouwenhove*** en diens vrouw ***Annetje Centen,*** gedateerd 19 dec. 1682 [85].

Op 23 febr. 1688 vond scheiding plaats van de nagelaten onroerende goederen van Maria's vader, ***Pieter*** *Corneliss.* ***Kouwenhove.*** Er viel ter waarde van bijna 12.500 gld. te verdelen. ***Maria*** verkreeg ruim 11 gemeten onder de ban van Hoogvliet [86].

On 4 febr. 1683 maakten ***Bastiaen van der Laen en Maria Kouwenhove*** een mutueel testament. **Na** het overlijden van de vrouw werd op 26 sept. 1691 een akte van uitkoop opgemaakt tussen *Bastiaen* ***Jacobsx. van der Laan,*** wonende onder de jurisdictie van Hoogvliet, weduwnaar van ***Maria*** *Pieters* ***Kouwenhove,*** en ***Willem*** *Heindriksz.* ***Hooghwerff,*** "behoude oom", mede namens ***Cornelis Bastiaansx.*** *Loosje,* mede behuwd oom van vaderszijde, en ***Japhet Pietersz. Kouwenhove*** en Adriaan ***Verstolk,*** voogden van de kinderen van moederszijde. De kinderen: ***Trijntie, ca. 18*** jaar, *Leentje,* ca. 16 jaar, ***Jacob, ca.*** 11 jaar, ***Magdalena,*** ca. 8 jaar, ***Pieter,*** ca. 4 jaar, en ***Nelletje, ca.*** 1½ jaar oud, ontvingen de sieraden van hun moeder en ruim 15 gemeten onder de jurisdictie van Hoogvliet en Poortugaal [87].

Op 7 nov. 1711 compareerden ***Dirk Goetbier,*** schepen van Poortugaal en gehuwd met ***Trijntje*** *van* wonende onder de ban van Hoogvliet, ***Jacob van der Laan,*** wonende onder het Roozand, ***Jan de Werker,*** schepen van Rhoon en gehuwd met ***Magdaleentje van der Laan,*** wonende onder Rhoon, ***Willem Hendriks Hogewerff,*** hoogheemraad van het gemene Land van Poortugaal (voogd over de minderjarige erfgenamen van *Bastiaan* van der Laan bij akte te Rhoon dd. 4 febr. 1692) en voornoemde ***Jacob van der Laan*** als medevoogd in plaats van nu wijlen *Cornelis Bastiaans Loosje* (aangesteld door genoemde ***Hogewerff*** bij akte te Poortugaal dd. 12 febr. 1710), allen kinderen (en namens de kleinkinderen) van wijlen ***Bastiaan Jacobs van der Laan,*** in leven gewoond hebbende en overleden onder de ban van Hoogvliet, en deden rekening van de boedel door hem nagelaten. Er is sprake van bouwgereedschap, meubelen en landerijen. Het boerenbedrijf werd door de erfgenamen voortgezet. Er wordt melding gemaakt van gepachte landerijen, o.a. sedert 1698 een woning en landerijen onder Hoogvliet. De inbreng bedroeg bijna 11.000 gld.; de lasten bijna 7500 gld. [88].

Bastiaen Jacobsz. *van der Laen* wordt nog in tal van akten vermeld gevonden [89].

Uit dit huwelijk [89a]:

1. ***Trijntje*** *Bastiaensdr.* ***van der*** *Laen,* ged. Pernis 5 febr. 1673, j.d. van Hoogvliet (1703), † onder Hoogvliet (*f* 3,— imp. Hoogvliet 26) jan. 1756, tr. (ieder *f* 6,— imp.; zij te Hoogvliet, hij te Poortugaal, 25 april) 1710 *Dirck Willemsz.* ***Goefbier,*** j.m. van Poortugaal (1710) [90], waarschijnlijk bouwman te Poortugaal, later in de Boerenhoek onder Hoogvliet, schepen van Poortugaal (1711, 1712), schepen van Hoogvliet (1718, 1729) [91, 92, †] in de Boerenhoek onder Hoogvliet (imp. *f* 3,— Hoogvliet 13) juli 1730, zn. van ***Willem*** *Dirxe* ***Goetbier*** en *Geertje Klaes Groenendijk.*

Op 29 maart 1701 legde o.a. Dirk ***Willems Goetbier,*** "zijnde van competenten ouderdom" en wonende te Poortugaal, voor schout en gerecht van Poortugaal een verklaring af [93].

Dirk Goedbier, schelpen van Poortugaal, en zijn vrouw ***Trijntje Bastiaans*** van der ***Laan,*** wonende onder Hoogvliet, maakten op 9 maart 1711 een mutueel testament, waarbij zij beneden de 4000 gld. gegoed bleken te zijn. De langstlevende zou hun kinderen bij meerderjarigheid 600 gld. moeten uitkeren. Bij het eventueel kinderloos overlijden van de eerststervende zou de boedel in twee delen worden gesplitst, waarbij de ene helft zou komen aan de erfgenamen ab intestato van de overledene. De langstlevende zou dan de nagelaten kleding moeten overdragen, doch geen goud, zilver en juwelen. Indien de

79. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6895, akte dd. 30 juni 1726; zie ook de akten dd. 20 en 21 jan. 1725.
80. Zie ook: A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6889, akte dd. 13 juni 1707.
81. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 780, fol. 449, akte dd. 28 febr. 1675; G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 106, akte dd. 25 maart 1704.
82. J. A. van der Giessen, Het geslacht Kouwenhoven (Hoogvliet, Pernis en Rhoon), in: Ons Voorgeslacht jrg. 1962, blz. 119.
83. Lidmatenregister van Pernis; achter hun naam is later toegevoegd: "obijt".
84. Als noot 41; zie ook: K. J. Slijkerman, Het geslacht Westduel, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1979, blz. 310-313.
85. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 782, fol. 797 e.v.
86. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 768, fol. 69 e.v. fol. 79 e.v.
87. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 808, fol. 71 e.v.
88. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6885, akte nr. 42; zie ook: akte nr. 18, dd. 4 april 1712.
89. G.A. Schiedam. not.arch., inv.nrs. 765, fol. 686. akte dd. 8 juni 1678 en fol. 1313, akte dd. 13 aug. 679; 767, fol. 659, akte dd. 28 maart 1685, fol. 787, 797, akte dd. 7 juni 1685: 968, fol. 1588, akte dd. 17 maart 1696 en fol. 1840, akte dd. 6 okt. 1694; 880, fol. 169 e.v., akte dd. 10 april 1706; 799, fol. 1079 e.v., akte dd. 20 maart 1705; G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, fol. 98 vs., akte dd. 4 juli 1699 en fol. 103 e.v., akte dd. 10 maart 1700; 130, akte dd. 6 maart 1710.
89a. De kinderen werden op 6 jan. 1708 door hun nichtje ***Hillegond*** *Loosje* tot erfgenamen benoemd; G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 898, fol. 731 e.v.
90. De doopakte aldaar niet gevonden.
91. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6886; zie ook als noot 20.
92. Als noot 73, blz. 594.
93. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6875, akte dd. 29 maart 1701.

langstlevende zou hertrouwen, mocht deze de beschikking over de gehele boedel behouden en over diens gerechte helft bij testament beschikken [94].

Op 25 juni 1731 machtigde ***Trijntje Bastiaans van der Laan.*** weduwe en boedelhoudster van ***Dirk Goed-bier,*** als moeder en voogdes van haar enige minderjarige zoon *Bastiaan Dirxe* ***Goedbier.*** 17 jaar oud zijnde, ***Pieter Sandwegh,*** schout en secretaris-van Rhoon, Om uit haar naam en ten behoeve van haar ***zoon*** hulde te doen voor de Staten van Holland en West-Vriesland in verband met een leen van 5½ lijn lands in het ambacht van Poortugaal. De laatste leenbrief dateerde van 30 okt. 1713 [95].

Zeer waarschijnlijk was ***Dirck Goetbier*** van beroep landbouwer. Zo had hij in 1710 land in pacht ven de familie *Loosje,* waarin zijn zuster *Jannetje* getrouwd was [96].

2. *Leentje* ***Bastiaensdr. van der*** *Laen,* ged. Pernis 22 sept. 1675, j.d. wonende onder Pernis (1702), † (imp. ƒ 3,— Pernis 21) maart 1707, tr. (ieder ƒ 15,— imp. Pernis 9 nov.) 1702 ***Pieter /oosten van*** *Dijck,* ged. Pernis 19 maart 1673, j.m. wonende onder Pernis (1702), timmerman te Pernis, dodelijk verongelukt bij de watermolen van Pernis "met een roe malende doot geslagen" waarschijnlijk op 4 maart (imp. ƒ 3,— Pernis 7 maart) 1723, zn. van *Joost* ***Hendricksz van Dijck,*** timmerman, en *Marijtje Pieters* ***Visscher*** alias ***den Boer*** [97].

Op 31 aug. 1709 transporteerde ***Pieter*** *Boomgaertman* aan ***Pieter*** *Joosten van* ***Dijck*** "als naeste in plaetse" van *Jacob Jans van* ***Boskoop een*** huis in het dorp Pernis voor 550 car. gld. [98].

Verschillende malen wordt ***Pieter van Dijck*** vermeld gevonden in boedelinventarissen in verband met verrichte timmermanswerkzaamheden [99].

Op 4 april 1712 worden de kinderen van (wijlen) *Leentje* ***van der Laan*** bij ***Pieter van Dijk*** erfgenamen genoemd van hun grootvader *Bastiaan Jacobs* ***van der Laan*** [100].

Op 4 maart 1723 schouwde Mr. Samuel van *Boshuijsen,* chirurgijn te Poortugaal, het dodelijk verongelukte lijk van ***Pieter Jooste van Dijck,*** timmerman in Pernis,; "leggende aen de watermole van Pernis en sijde bevonden te hebben aen het hooft vier salutie, twee boven den andere ***regt*** op het os bovonale oft voorhooftbeen, een op de wijnbrouwe aan de lyncker sijde en een op het musculus temporalis met impressie van het cranium en een contusi aan den hals, aldus het lighame geschouwd" [101].

De inventaris van de nagelaten boedel van ***Pieter Joosten van*** *Dijck* werd op 10 mei 1723 door ***Henderick Joosten van*** *Dijck* en *Jan van* ***Dijck,*** voogden over de minderjarige kinderen, opgemaakt; deze bestond uit een huis aan de Pastorijendijck in Pernis, ruim 12 gemeten onder Hoogvliet, in Deijffel en Roozand en de Nieuw Pernissendijck met het boomgaardje daar aan gelegen, obligaties ter waarde van 1000 gld., gouden en zilveren sieraden, timmermansgereedschap, meubelen en huishoudelijke voorwerpen. In het huis werd ook nog voor meer dan 4000 gld. aan zilver- en goudgeld gevonden. De gezeten plattelandsbevolking (met name de welvarende boeren) hadden vaak enorme sommen gelds in huis [102].

Op 11 febr. 1726 verklaarden *Pieters Dijck,* ***Annetje Prs. van*** *Dijck* en ***Elias Ariens Speelman,*** gehuwd met ***Maertje Prs. van*** *Dijck,* allen wonende onder Pernis, kinderen van wijlen ***Pieter*** *Joosten* ***van Dijck*** bij *Leentje Bastiaens* ***van der*** *Laen,* dat zij van hun oom ***Henderick*** *Joosten* ***van Dijck*** en van ***Jan*** *Corns.* ***van Dijck,*** voogden "alle de goederen, papieren, obligatiën en effecten van den boedel" hadden ontvangen. Rekening was gedaan voor het gerecht van Pernis dd. 19 nov. 1725 [103].

3. ***Jacob Bastiaensz. van der*** *Laen,* ged. Pernis 6 maart 1678, † jong, wellicht vóór 8 dec. 1680.
4. ***Jacob,*** volgt IVa.
5. ***Grietje Bastiaensdr. van der*** *Laen,* ged. Pernis 30 okt. 1683, † vóór 26 sept. 1691.

   Grietje wordt niet meer vermeld in de akte van uitkoop, welke op 26 sept. 1691 na het overlijden van haar moeder werd opgemaakt, zodat zij vóór die datum overleden zal zijn [87].

6. ***Magdaleentje (Magdalena, Maddaleentje)*** *Bastiaensdr. van der* *Laen,* geb. ca. 1684 [87], j.d. van Hoogvliet (1710), waarschijnlijk begr. Rhoon in 1717 [104], tr. (zij ƒ 6,— imp. Hoogvliet 30 mei) 1710 *Jan Jansz.* ***de*** *Wercker,* j.m. van Rhoon, bouwman te Rhoon, diaken (1703, 1704, 1711, 1712) [105] en schepen (1710) [106] te Rhoon, † (imp. pro deo 6 juni en begr. Rhoon 8 juni) 1748, zn. van *Jan* ***Cornelisz. de*** *Wercker,* waarschijnlijk bouwman, en *Aartje Jans* ***de Ridder;*** hij hertr. Rhoon 5 maart 1719 ***Maartje Stoffels Groote (de Groot),*** weduwe van ***Leendert Pietersz. Koster.***

   Jan Jans de Werker, wonende in de heerlijkheid Rhoon, kocht op 18 nov. 1708 van zijn oom ***Krijn Cornelis de Werker*** de helft van een boerderij met inboedel, landerijen en vee. ***Krijn*** bezat deze helft samen met zijn schoonzuster ***Aartje Jans de Ridder,*** weduwe van ***Jan*** Cornelis ***de Werker,*** die de ouders waren van genoemde ***Jan*** Jans de ***Werker*** [107].

   Op 13 jan. 1712 maakten ***Jan de Werker*** en ***Magdaleentje van der Laan,*** echtelieden, wonende in Rhoon, een mutueel testament. De langstlevende moest hun kinderen bij meerderjarigheid 500 car. gld. uitkeren. Zij bleken beneden de 2000 gld. gegoed te zijn [108].

   Jan ***de Wercker en*** *Magdaleentje* ***van. der*** *Laen* worden nog in diverse transportakten genoemd. Op 3 mei 1719 transporteerde ***Jan de*** *Wercker,* wonende in Rhoon en in huwelijk gehad hebbende *Magdaleentje Bastiaens* ***van der*** *Laen,* ***ca. 2*** gemet in Lombardijen aan (zijn zwager) ***Dirck Goetbier,*** wonende onder Hoogvliet [109].

---

94. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6885, akte nr. 12.
95. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16, akte nr. 150.
96. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 805, fol. 925, akte dd. 25 nov. 1711: zie ook: G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, fol. 102, akte dd. 12 maart 1699.
97. Kwartierstatenboek. 's-Gravenhage. 1958, blz. 55.
98. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, fol. 237 e.v., akte dd. 31 aug. 1709.
99. Zie o.a.: G.A. Schiedam, not.arch., inv.nrs. 803, fol. 902, akte dd. 17 juni 1701; 805, fol. 830, akte dd. 16 nov. 1711.
100. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6886, akte nr. 18.
101. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 107, akte dd. 4 maart 1723.
102. G.A. Rotterdam, Pernis, inv.nr. 106, akte dd. 10 mei 1723; zie ook: A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not. C. van Bijemont, akte dd. 10 mei 1723.
103. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 106, akte dd. 11 febr 1726.
104. Vermeld als de vrouw van Jan de ***Werker:*** zie: J. H. Brakke, Rhoon, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1967, blz. 6.
105. J. H. Brakke. Kerkelijke functionarissen te Rhoon 1628-1751, in: Ons Voorgeslacht-jrg. 1969, blz. 205.
106. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16.
107. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon, recht.arch., inv.nr. 4, fol. 291 e.v.
108. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not. arch., inv.nr. 6886, akte nr. 1 (akte is gedeeltelijk beschadigd).
109. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, fol. 373 e.v.; zie ook fol. 241, akte dd. 22 mei 1712.

Een akte gedateerd 4 juli 1741 maakt melding van Jan de **Werker** en diens tweede vrouw *Maartje* **Stoffels de Groot** [110].

7. *Pieter,* volgt IVb.

8. *Nelletje (Pieternella, Neeltje) Bastiaensdr. van der Laen,* ged. Pernis 19 maart 1690, j.d. van Hoogvliet (1713), begr. Rhoon 22 nov. 1766, tr. (zij ƒ 3,— imp. Rhoon 14 april) 1713 *Arij(en) Staesse van Gelder,* geb. ca. 1676, weduwnr. van en wonende te Rhoon (1713), huistimmerman, schepen (1712, 1714—1720, 1723-1732, 1736, 1739) [111], diaken (1712-1714, 1717, 1718, 1720) en 'ouderling (1721, 1725, 1729—1731) [112] te Rhoon, begr. Rhoon 12 okt. 1750, zn. van *Staets* **Ariensz. van** *Gelder,* mr. timmerman, en N.N. en wedr. van le *Ariaentje Bastiaensdr. de Wercker* en 2e (tr. 2e Rotterdam 31 maart 1711) *Jaepje Willemsdr. Spruijt,* dr. van *Willem Jansz. Spruijt,* diaken en ouderling te Hoogvliet, en ***Cathelijntje Hendrix*** *Jongejan* [113].

Op 7 juni 1732 legden ***Arij Staase van Gelder,*** schepen van Rhoon, oud 56 jaar, en zijn vrouw ***Pieternella van der Laan,*** oud 44 jaar, op verzoek van Monsr. ***Pieter Feteris,*** weduwnaar van Juffrou ***Geertruijda van Schie,*** schepen van Rhoon, een verklaring af betreffende de verbroken trouwbelofte tussen ***Feteris*** en het bij hun inwonende nichtje ***Annetje van Dijk,*** welke op het allerlaatste ogenblik (en tot grote verwondering van ***Feteris***) een andere "vrijer" gekozen had [114]. Zowel ***Pieter Feteris*** [115] als ***Annetje van Dijk*** behoorden tot de familiekring van ***Pieternella (Nelletje) van der Laen.***

Een akte gedateerd 8 april 1771 maakt melding van wijlen ***Nelletje Bastiaansdr. van der Laan,*** in leven weduwe en boedelhoudster van ***Arij Staats*** van *Gelder* [116].

IVa. *Jacob Bastiaensz. van der Laen,* ged. Pernis 8 dec. 1680, j.m. van Hoogvliet (1709), bouwman in het Roozand, † in het Roozand (ƒ 6,— imp. Roozand 17) dec. 1727, tr. le (ieder ƒ 6,— imp., hij te Hoogvliet, zij te Roozand 25 juni) 1709 *Magdaleentje Ariensdr. Jongebroer,* j.d. van het Roozand (1709), † in het Roozand (ƒ 3,— imp. Roozand 17) juli 1710, dr. van *Arij Cornelisz. Jongebroer* en *Hilletje Pietersdr. Welhouck* (zie IIb, 2): tr. 2e Rhoon (hij ƒ 3,— imp. Roozand 6 okt.) 26 okt. 1714 *Magdaleentje (Madaleentje) Bastiaensdr. Fonckert,* j.d. van (wonende te) Rhoon (1710), † (ƒ 6,— imp. Poortugaal 24) mei 1730, dr. van ***Bastiaen Willemsz. Fonckert*** alias *Spruijt* en *Pleuntje Pietersdr. Welhouck* (zie IIb, 3); zij hertr. (ieder ƒ 6,— imp., zij te Poortugaal, hij te Hoogvliet 15 april) 1729 *Bastiaen Piefersz. Koole,* zn. van *Pieter Jacobsz. Koole,* schepen van Smalland en Oostbroek, van Hoogvliet en van Oud- en Nieuw Engeland, en *Ariaentje Bsstiaensdr. Koijer.*

Jacob van der Laen koos zijn beide echtgenoten uit zijn naaste familiekring. Het waren zijn achternichten in de vijfde graad. Zijn schoonmoeders waren volle nichten van zijn vader. Allen waren derhalve nazaten van ***Doen Beijensz. Magdaleentje Fonckert was*** bovendien in de zevende generatie diens nazaat via de familie *Fonckert.*

Op 16 jan. 1715 testeerden ***Jacob Bastiaens van der Laen*** en ***Magdebentje Bastiaens Fonckert,*** echtelieden, wonende in het Roozand. In dit mutueel testament verklaarden zij dat de langstlevende van hen beiden bij meerderjarigheid van hun kinderen aan deze 100 car. gld. moest uitkeren. Zij waren toen beneden de 4000 gld. gegoed [117].

In 1744 kwam het tot onenigheid tussen ***Bastiaan Coole(n) (Koole)*** en zijn stiefdochters ***Hilletje,*** wonende onder Oost-IJsselmonde, vrouw van ***Gerrit Mijnlief,*** en ***Magdaleentje Jacobs van. der Laen,*** ongetrouwd en wonende onder Pernis. Aanleiding was het op 15 mei 1730 te Poortugaal opgemaakte testament van ***Bastiaan Coolen*** en ***Magdaleentje Fonckert. Twee*** Rotterdamse advokaten moesten klaarheid in de zaak brengen. Er kwam een verdeling van o.a. een woning, landerijen en geld tot stand. Op 14 april 1744 kwam het tot scheiding van de nalatenschap van ***Magdaleentje Fonckert*** [118].

Kinderen (wellicht allen uit het tweede huwelijk, volgorde onzeker [118a]):

1. *Pieter Jacobsz. van der Laan,* waarsch. geb. in het Roozand, † ald. (ƒ 3,— imp. Poortugaal 24) sept. 1718.
2. *Maritie Jacobsdr. van der Laan,* waarsch. geb. in het Roozand, † ald. en begr. onder Poortugaal (ƒ 3,— imp. Poortugaal 17) juni 1724.
3. Kind, waarsch. geb. in het Roozand, † ald. en begr. onder Poortugaal (ƒ 3,— imp. Poortugaal 22) april 1723.
4. *Hilletje Jacobsdr. van der Laan,* waarsch. geb. in het Roozand, j.d. van en wonende in het Roozand (1743), † ald. en begr. Poortugaal (ƒ 3,— imp. Pernis 11) sept. 1759, tr. (ondertr. Pernis 15 nov. 1743, ieder ƒ 6,— imp., zij te Pernis 15 nov., hij te Oost-IJsselmonde 14 nov.) *Gerrit Japhetsz. Mijnlief(f),* ged. IJsselmonde 6 maart 1712, j.m. van en wonende te Oost-1 Jsselmonde (1743). bouwman, woont te (Oost-) IJsselmonde, vermoedelijk ca. 1749 in het Roozand onder Pernis, schepen van Smalland en Oostbroek (1749) [20], † in het Roozand (ƒ 3,— imp. Pernis 20) juni 1774, zn. van *Japhet Aarsse Mij(n) lief(f),* bouwman, en *Leentie Jansdr. Leeuwenburgh.*

Gerrit Miinlieff en ***Hilletje van der Laen,*** echtelieden, wonende te" IJsselmonde, maakten op 24 dec. 1743 een mutueel testament, waarin zijn bepaalden dat hun kinderen bij meerderjarigheid 100 car. gld. uitgekeerd zouden krijgen. Zij waren niet boven de 4000 gld. gegoed [119].

Op 8 mei 1749 kocht *Gerrit* grond in de polder Smalland [120], wellicht heeft hij zich omstreeks' dat tijdstip als bouwman in de polder Roozand gevestigd. In elk geval woonde hij aldaar op 23 maart 1751, toen hij zich borg stelde voor zijn broer ***Johannes Mijnlieff,*** bouwman onder Oost-IJsselmonde [121]. In 1751 erfde ***Gerrit Mijn-***

110. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16, akte nr. 171.
111. A. Hoynck van Papendrecht, Regenten in Rhoon en Pendrecht, in: De Ned. Leeuw jrg. 1930, kol. 15, 16. Hij wordt aldaar ***Van Gelderen*** genoemd. Zie ook noot 106.
112. Als noot 105, blz. 203.
113. H. J. Barendregt stelt in zijn uitgave: Genealogie van het geslacht Spruyt, Rotterdam, 1974, blz. 3, ***Arij van Gelder's*** overliiden m.i. ten onrechte in het jaar 1725.
114. Ä.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16, akte nr. 156; zie ook akte dd. 5 nov. 1732.
115. Als noot 69, kol. 83 e.v.
116. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 114, fol. 217 e.v.
117. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6892, akte dd. 16 jan. 1715.
118. G.A. Rotterdam, not.arch., inv.nr. 2740, akte nr. 73, dd. 26 maart 1744; fol. 98 e.v., akte dd. 14 april 1744; fol. 101 e.v., akte dd. 14 april 1744.
118a. Op 3 febr. 1743 werd te Rhoon een kind van ***Barend Hoogstad Nelletje*** van der ***Laen*** ten doop gehouden, waarbij Kornelia Gerritse Jongen Dijkgraaf getuige was. Vermoedelijk was ***Nebletje*** mede een kind van ***Jacob Bastiaensz. van der Laen*** en diens tweede vrouw.
119. G.A. Rotterdam, not.arch., inv.nr. 2186, fol. 1998 e.v.
120. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 122, akte dd. 8 mei 1749.

lieff, wonende onder Pernis, van zijn overleden moeder ***Leijntje Leeuwenburg*** (beneden 50.000 gld. gegoed), weduwe van ***Japhet Mijnlieff, 9*** mergen land te Ridderkerk [122]. Ondanks de onenigheid met de stiefvader van zijn vrouw, ***Bastiaen KooZe,*** trad hij nadien als borg voor hem op en ook kocht hij gezamenlijk met hem "een grientje" te **Nieuw-Beijerland** [123].

Gerrit is nog in verscheidene akten vermeld gevonden, 0.8. als erfgenaam van naaste familieleden [124].

5. ***Magdaleentje Jacobsdr. van der Laan,*** waarsch. geb. in het Roozand, j.d. van en wonende in het Roozand (1747), †(*f* 30,— imp. Spijkenisse 12) juli 1779, tr. (ondertr. Pernis 10 juni 1747, ieder *f* 6,— imp., zij te Pernis, hij te Spijkenisse 8 juni) 10 juni 1747 ***Cornelis Villerius,*** ged. Spijkenisse 24 jan. 1712, landbouwer en veehouder op de Welplaat onder Spijkenisse, man van de vierschaar van Putten, †(*f* 30,— imp. Spijkenisse 22) jan. 1783, zn. van ***Huijbrecht Rochusz. Villerius,*** landbouwer en veehouder, en ***Francina Cornelisdr. Ploeger,*** wedr. van (tr., hij *f* 6,— imp. Spijkenisse 3 juni 1735) ***Johanna Pietersdr. Koole (Coole)*** , een zuster van de stiefvader van ***Magdaleentje van der Laan*** (zie IVa),

   Aan dit echtpaar is ruim aandacht besteed in Ons Voorgeslacht, jrg. 1973 [125]. In dit artikel is echter geen melding gemaakt van het testament dd. 11 april 1748, waarin ***Cornelis Villerius*** zijn vijf kinderen uit het huwelijk met ***Johanna Pieters Cole*** en zijn eventuele kinderen bij ***Magdaleentje van der Laan en*** haarzelf tot ***zijn erf***genamen aanstelde. Magdaleentje benoemde ha& man tot haar erfgenaam en wel onder de voorwaarde dat deze haar kinderen bij meerderjarigheid 2000 gld. zou uitkeren. Een van de mede-voogden was haar stiefvader ***Bastiaan Cole,*** wonende onder **Pernis** [126]. ***Villerius was aan*** het einde van zijn leven **ongetwijfeld** één der rijkste boeren uit de wijde omtrek van Spijkenisse. Zijn nalatenschap bestond uit twee boerderijen, rijke inboedels, een omvangrijke veestapel, een grote hoeveelheid sieraden en vele landerijen, waarvan een deel ongetwijfeld afkomstig was uit de nalatenschappen van zijn twee echtgenoten. In huis werd niet minder dan *f* 31.185:14:- in contanten aangetroffen. De somma totalis van de boedel betrof *f* 147.861:2:6.

6. ***Bastiaen Jacobst. van der Laan,*** waarsch. geb. in het Roozand, † ald. en begr. Poortugaal (*f* 3,— imp. Poortugaal 15) maart 1725.

7. ***Bastiaen Jacobsz. van der Laan,*** waarsch. geb. in het Roozand, † ald. en begr. Poortugaal (*f* 3,— imp. Pernis en Poortugaal 12) juni 1726.

IVb. ***Pieter Bastiaensz. van der Laen,*** ged. Pernis 14 dec. 1687, j.m. van Hoogvliet, wonende te Charlois (1731). vermoedelijk bouwman onder Charlois, †(*f* 3,— imp. Charlois 22) dec. 1747, tr. Charlois 11 febr. 1731 ***Pleuntje Hendriksdr. de(n) Boer*** alias ***Tamboer (sic !)***, ged. Pernis 17 juli 1701, j.d. van Pernis, wonende te Charlois (1731), †(*f* 3,— imp. Charlois 30) aug. 1738, dr. van ***Hendrik Aalbertsz. den Boer*** en ***Pietertje Aartsdr. Vroom.***

   Op 13 febr. 1740 verkocht ***Pieter van der Laan*** ruim 12 gemeten onder Pernis, Langebakkersoord en Poortugaal voor 2590 gld. [127]. In 1744 wilde hij (als wonende onder Charlois) 3 gemeten in Nieuw Pernis aan ***Pieter Dirckse van Driel*** transporteren, doch dit perceel werd genaast door ***Joost*** van ***Dijk,*** zoon van ***Pieter's*** zuster ***Leentje Bastiaens*** van der ***Laen*** en 6 mei 1744 door hem gekocht [128].

Uit dit huwelijk:

1. ***Bastiaan,*** volgt V.

2. ***Marijtje (Maria) Pietersdr. van der Laan,*** ged. Charlois 17 juni 1732 (get. Nelletje van der Laan), j.d. geb. Charlois en wonende te Barendrecht (1767). † West-Barendrecht (*f* 3,— imp. Barendrecht 2 aug.) 1802, tr. Barendrecht (in de namiddag) 17 mei 1767 ***Abraham Leendertsz. van Son (Zon),*** ged. Charlois 18 juli 1723, j.m. geb. Charlois en wonende te Barendrecht (1767). †(*f* 6,— imp. Barendrecht 5 nov.) 1783, zn. van ***Leendert Teunisz. van Son*** en ***Maijken Abrahamsdr. van der Leeuw.***

   Op 30 jan. 1770 werd ***Abraham van Zon,*** wonende te Barendrecht, aangesteld tot mede-uitvoerder van het testament van ***Leendert Abrahamse*** van ***der Leeuw*** en ***Jannetje Jans Kuijper*** [129].

3. ***Hendrik Pietersz. van der Laan,*** ged. Charlois 22 aug. 1734 (get. Arriaantje Hendrikze den Boer), †(*f* 3,— imp. Charlois 12) maart 1742.

4. ***Pieter Pietersz. van der Laan,*** ged. Charlois 9 dec. 1736 (get. Pleuntje Hendrikze de Boer), † in 1764 of 1790.

   Op 9 jan. 1764 deed ***Jacob Koolen*** te Hoogvliet aangifte van het lijk van zijn knecht ***Pieter van*** der ***Laan,*** die onder Hoogvliet was overleden (pro deo). Vermoedelijk heeft deze akte betrekking op ***Pieter Pietersz. van der Laan.*** Deze ***Jacob Koolen was*** wellicht identiek met ***Jacob Pietersz. KooZe,*** schepen van Hoogvliet en van Oud- en Nieuw Engeland, broeder van ***Bastiaan Pietersz. KooZe,*** gehuwd met de weduwe van zijn oom ***Jacob Bastiaensz. van*** der ***Laen (zie*** IVa) en broeder ***van Johanna Pietersdr. KooZe,*** de eerste vrouw van ***Cornelis Villerius,*** die later hertrouwde met ***Pieter van. der*** Laan's nicht ***Magdaleentje Jacobsdr. van der Laan*** (zie IVa, 5). ***Komme-rtje,*** de zuster van ***Villerius, was ge***huwd met voornoemde ***Jacob Pietersz. KooZe*** [130].

   Op 24 maart 1790 werd te Charlois pro deo het lijk aangegeven van een ***Pieter van der Laen.*** Deze persoon zou echter ook identiek geweest kunnen zijn met ***Pieter Pietersz. van der*** Laan. Voorlopig acht ik de in 1764 gestorven ***Pieter*** de gezochte persoon.

V. ***Bastiaan Pietersz. van der Laan,*** ged. Rhoon (ook te Charlois opgetekend) 22 april 1731 (get. Neeltje Bastiaen (van der Laen)), j.m. van Charlois (1755), woont te Oost-Barendrecht, † ald. en vervoerd naar Heerjansdam (imp. pro deo Heerjansdam 18) nov. 1799, tr. Barendrecht (ondertr. Charlois 21 juni, ieder imp. pro deo, hij te Charlois 15 juni, zij te Barendrecht 19 juni) 13 juli 1755 ***Catharina (Kaatje) Cornelisdr. Vermaes,*** ged. Heerjansdam 23 aug. 1722, j.d. van (Oost-)Barendrecht (1755), † na nov. 1761 [131], dr. van ***Cornelis Willemsz. Vermaes*** en ***Trijntje Hendriksdr. Kooijman(s).***

---

121. G.A. Rotterdam, not.arch., inv.nr. 2668, fol. 130 e.v.
122. G.A. Rotterdam, notarch., inv.nr. 2194, fol. 1238 e.v.
123. G.A. Rotterdam, notarch., inv.nr. 2876, fol. 431 e.v., akte dd. 11 mei 1751; 2197, fol. 265 e.v., akte dd. 16 maart 1754.
124. G.A. Rotterdam, notarch., inv.nr. 2193, fol. 757, akte dd. 27 juni 1747 en dd. 2 juni 1750; 2205, fol. 18 e.v., akte dd. 12 jan. 1762 en fol. 263 e.v., akte dd. 23 maart 1762.
125. A. M. Verbeek, Het geslacht Villerius, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1973, blz. 188 e.v.
126. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 843, fol. 189, akte nr. 22.
127. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 130. akte dd. 13 febr. 1740.
128. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 114, fol. 70 e.v.
129. G.A. Rotterdam, notarch., inv.nr. 2865, fol. 126 e.v.
130. Als noot 125, blz. 186 e.v.
131. De begrsafakte-impostbetaling werd te Barendrecht en Heerjansdam niet gevonden.

Uit dit huwelijk:

1. ***Pieter van der Laan,*** ged. Barendrecht 22 mei 1757 (geen get.), j.m., geb. Oost-Barendrecht en wonende onder Hendrik Ido Ambacht (1785), † (imp. pro deo Heerjansdam 5 mei) 1797, tr. Ridderkerk (ondertr. ald. 29 april, zij *f* 3,— imp. ald. 29 april) 22 mei 1785 *Maaijke Tielemansdr. Schop,* ged. Ridderkerk 25 maart 1759, j.d. van en wonende onder Ridderkerk (1785), † na 18 dec. 1796 [132], dr. van *Tileman Schop* en ***Grietje Dekker.***

   Zij heten tussen 1785 en 1796 acht kinderen te Heerjansdam dopen, van wie een zoon ***Bastiaan*** in 1815 te Heerjansdam huwde en mogelijk het geslacht elders heeft voortgezet.

2. ***Cornelis van der Laan,*** ged. Barendrecht 11 juni 1758 (vader is doopheffer), † jong, wellicht vóór 28 okt. 1759 [131].

3. ***Cornelis van der Laan,*** ged. Barendrecht 28 okt. 1759 vader is doopheffer), van hem verder niets bekend.

4. *Pleuntje* ***van der Laan,*** ged. Barendrecht 29 nov. 1761 (get. Marijgje van der Laan), † West-Barendrecht (imp. pro deo Barendrecht 24) jan. 1784, vermoedelijk ongehuwd.

IIb. ***Pieter Leendertsz. Welhouck,*** ged. Poortugaal 9 jan. 1628, j.m. van Poortugaal (1647), wellicht bouwman onder Hoogvliet, diaken (1667), kerkmeester (1670), armmeester (1680) en ouderling (1683, 1690, 1692, 1696) te Hoogvliet [133], schepen van Oud- en Nieuw Engeland (1693) [20], † onder Hoogvliet (*f* 15,— imp. Hoogvliet 2 aug.) 1696, tr. le Poortugaaí 15 dec. 1647 ***Magdalena (Magdaleentje) Arijensdr.*** (*Arentsdr.*) ***Coijer,*** j.d. onder Hoogvliet (1647), † wellicht onder Hoogvliet tussen 14 dec. 1663 en 27 april 1664, dr. van *Arij* ***Claesz. Coijer,*** schepen van Deijffelsbroek en Madroel, en *Pleuntje Arijensdr.;* tr. 2e vóór ***15*** nov. ***1665 Magdalena*** (*Magdaleentje*) *Coijers* (*Koijers, Kooier),* † onder Hoogvliet vóór 23 mei 1715, dr. van *Jan Claesz. Coijer* (*Koijer*), schepen van Hoogvliet, en ***Maritge Dircksdr. van*** *Driel.*

   De echtgenoten van ***Pieter Welhouck*** waren volle nichten van elkaar en op talrijke wijzen aan hem geparenteerd via de families *Coijer, Van Driel, Drogendijck* en ***Koole.*** De beide vrouwen waren nakomelingen van ***Doen Beijensz.*** Hun vader wordt vermeld in de Geslachtboom [134]. De nichten waren in de zesde generatie zijn nazaten.

   Pieter Welhouck wordt met zijn beide echtgenoten vermeld in een lidmatenlijst van de gereformeerde gemeente te Hoogvliet. Op 20 nov. 1661 was met het aanleggen van dit register begonnen: ***Pieter Leendertsz. Welhoek*** met zijn huisvrouw ***Magdaleentie Arents*** (wellicht omstreeks 1665 toegevoegd:) nu hertrouwt ***Magdaleentie Koijers*** [135]. De tweede vrouw staat ongetwijfeld ook afzonderlijk op genoemde lidmatenlijst vermeld als ***Magdaleentje Koijer*** (tezamen met haar broers ***Klaes*** en ***Heijndrik Jansz. Koijer***) [136].

   Op 14 dec. 1663 compareerden ***Pieter Leenderss Welhouck*** en zijn ziek te bedde liggende vrouw ***Magdaleentgen Arijens Coijer,*** wonende onder de ban van Hoogvliet, welke elkander tot voogd benoemden over hun na te laten minderjarige kinderen. De langstlevende van hen beiden zou het recht hebben om nog twee mede-voogden te mogen aanstellen [137].

   Niet lang nadien is deze vrouw gestorven; op 27 april 1664 kwam het tot uitkoop van de nagelaten kinderen van dit echtpaar: ***Pieter Leenderss. Welhouck,*** weduwnaar van ***Magdaleentgen Arijens Cover,*** wonende' onder de ban van Hoogvliet, aan de ene zijde, en ***Arijen Arijensss. Coijer,*** mede voor ***Claes Janss. Coijer,*** aangestelde voogden over de zes nagelaten weeskinderen van voornoemde ***Magdaleentgen Coijer*** uit het huwelijk met ***Pieter Welhouck, aan*** de andere zijde, komen overeen dat de kinderen: ***Arijen,*** oud ca. 15 jaren, ***Hilletge,*** oud ca. 12 jaren, ***Pleuntge,*** oud ca. 10 ***jaren, Leendert,*** oud ca. 7 jaren, ***Maertge,*** oud ca. 5 jaren, en ***Leijgie,*** oud ca. 6 maanden, bij hun meerderjarigheid behalve een uitzet ook nog elk 1500 car. gld. uitgekeerd zullen krijgen [138]. Het gezin ***Welhouck*** moet zeker bemiddeld zijn geweest als de kinderen maar liefst 9000 car. gld. uitgekeerd konden krijgen.

   Op 15 nov. 1665 was ***Pieter Welhouck*** reeds hertrouwd. Met zijn nieuwe vrouw ***Magdaleena Coijers,*** beiden wonende onder de ban van Hoogvliet, maakte hij op die dag een testament. Hij stelde de kinderen uit zijn eerste huwelijk en de eventuele kinderen uit zijn tweede huwelijk tot zijn erfgenamen. Indien de testatrice zonder kinderen zou komen te overlijden zou haar man erfgenaam zijn, mits hij haar kleding aan haar erfgenamen ab intestato zou overdragen [139].

   In 1679 waren ***Arijen Bouwens Roobol*** en Claes ***Gabrielss. Koijer*** voogden over de weeskinderen van de eerste ***Magdaleentgen Koijers.*** Zij, stelden na het overlijden van de mede-voogd en oom der weeskinderen, ***Arijen Arijens Koijer,*** de vader ***Pieter Leenderts Welhouck*** in diens plaats [140].

   Op 23 mei 1715 vond er kaveling plaats van de nagelaten landerijen van ***Magdaleentje Kooier.*** in leven we-duwe van ***Pieter Leenders Welhoeck,*** overleden onder Hoogvliet. Er viel 12.000 gld aan landerijen te verdelen. De in totaal ca. 55 gemeten was verdeeld in een veertiental percelen in Oud- en Nieuw Engeland, in Langebakkersoord en onder Hoogvliet. De landerijen werden in vier partijen verdeeld: le de kinderen van ***Maritjen Hendericks Koojers*** uit het huwelijk met Corns. ***Klaesse Korenneef, 2e Leendert Pieters Welhoeck,*** gehuwd met ***Maritje van Driel,*** wonende onder Piershil, Jan ***van den Berg,*** gehuwd met ***Lijsbeth van Driel,*** wonende te Hoogvliet, en de kinderen van ***Nelletje*** van ***Driel*** uit het huwelijk met ***Jacob Jans Conijnendijck,*** als kinderen (en kleinkinderen) van ***Trintje Jans Koojer, 3e Pieter Dircks Koojer,*** wonende te Zwijndrecht, en ***Jacob*** Jans ***Verrij,*** gehuwd met ***Maritgen Dircks Koojer,*** wonende onder Nieuw-Beijerlsnd, als kinderen van ***Dirck Jans Koojer, 4e Leendert Bastiaens Koojer*** en ***Pieter Koole,*** gehuwd met ***Arjaentje Bastiaens Koojer,*** allen wonende te Hoogvliet, als kinderen van ***Bastiaen Jans Koojer*** [141].

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Arijen Pietersdr. Welhouck*** alias ***Kooier,*** geb. ca. 1649, woont te Hellevoetsluis (1677, 1715), † na 27 april 1715.

   Deze zoon was de familienaam van zijn moeder gaan voeren, wellicht vanwege het feit dat de tak *Coijer (Koojer)* ***van zijn*** grootvader ***in*** mannelijke lijn op uitsterven stond of reeds uitgestorven was.

   Arijen wordt niet genoemd in de Geslachtboom van ***Doen Beijensz.*** Vermoedeliik is hii zonder nageslacht overleden. Of hij gehuwd was is mij thans niet bekend.

   Op 16 febr. 1677 compareerden ***Arijen Corns. Jongebroer,*** gehuwd met Hilletgen ***Pieters,*** en ***Pieter Leenderts Welhoeck,*** wegens zijn zoon ***Arijen Pieters,*** die

132. Nog op 19 dec. 1796 werd in of nabij Heerjansdam een kind geboren; zie als noot 131.
133. Als noot 73, blz. 597.
134. Als noot 6, blz. 15.
135. Als noot 73, blz. 434.
136. Als noot 73, blz. 435.
137. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 761, fol. 929.
138. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 761, fol. 1077 e.v.
139. G.A. Schiedam; not.arch., inv.nr. 762, fol. 259
140. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6871, akte dd. 25 febr. 1679.
141. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6892, akte dd. 23 mei 1715.

te Hellevoetsluis woont, meerderjarige erfgenamen, en *Arijen* ***Bouwens Roobol*** en Claes Gabriels ***Koijer, als*** voogden over de minderjarige erfgenamen van ***Arijen Arijens Koijer*** en transporteerden aan ***Aagje Willems de Raet*** de helft van een schuldbrief ten laste van ***Boudewijn Doens van Driel,*** groot 3100 gld. [142].

Op 27 april 1715 wordt er melding gemaakt van een akte van borgtocht, gepasseerd door ***Magdaleentje Kooiers*** voor ***Leendert Pieters Welhoeck,*** wonende te Piershil en ten behoeve van ***Arijen Pieters Koojer,*** wonende te Hellevoetsluis [143]. Ongetwijfeld was deze ***Arijen Koojer*** identiek met ***Magdaleentje***'s stiefzoon ***Arijen Welhouck.***

2. *Hilletje* ***Pietersdr. Welhouck, geb.*** ca. ***1652,*** † in het Roozand (ƒ 6,— imp. Poortugaal 30) aug. 1727, tr. vóór juni 1668 *Arij (Arijen, Arien) Cornelisz. Jongebroer,* wellicht geb. onder Pernis ca. 1645/'50, waarsch. bouwman in Roozand, diaken te Hoogvliet (1680) [144], † in het Roozand (ƒ 6,— imp. Poortugaal 22) juli 1722, zn. van ***Cornelis Cornelisz. Jongebroer*** de jonge, bouwman, en *Geertje Arijensdr.* ***(Arentsdr.) de Jong.***

Arien *Corn(elisz.)* Jongebroer en zijn huisvrouw *Hilletie Pieters Welhoek* worden vermeld op een lidmatenlijst te Hoogvliet [145].

Een akte dd. 24 maart 1679 maakt melding van *Arijen* ***Cornelis*** *Jongebroer,* zoon van ***Cornelis Cornelissen Jongebroer,*** gehuwd met *Geertjen* ***Arijens,*** welke in het Roozand "onder den dorpe van Poortugaal" wonen [146].

Op 20 ***jan.*** 1702 testeerde *Geertjen* ***Ariens,*** weduwe van *Corns.* Corns. Jongebroer, wonende in het Roozand (zij deed het testament van haar en haar man te Schiedam dd. 4 mei 1645 te niet) en legateerde aan ***Arijen*** *Pieters Koolen,* die toen bij haar woonde "voor sijne trouwe diensten" 500 car. gld. Haar kinderen waren haar universele erfgenamen, waarbij zij bepaalde dat haar huis met inboedel zou komen aan haar dochters ***Arjaantje en Magdeleentje Corns. Jongebroer.*** Zij was boven de 4000 gld. gegoed [147].

17 aug. 1705: Corns. Corns. *Buijser* is 1000 car. gld. schuldig aan *Arijen* Corns. ***Jongebroer,*** wonende onder het Roozand [148].

Op 14 maart 1710 maakten ***Arijen Corns. Jongebroer*** en *Hilletje Pieters* ***Welhoeck,*** echtelieden, wonende in het Rooeand, een mutueel testament. Zij verwierpen hierbij hun testament voor notaris De Buster te Rotterdam gepasseerd dd. 28 dec. 1677. Hun dochter ***Magdaleentje Ariens Jongebroer*** of haar man ***Jacob Bastiaens van der*** *Laen* (zie IVa) zouden 3 gemet in Nieuw-Engeland overgedragen krijgen. Zij waren beneden de 4000 gld. gegoed [149].

Op 17 jan. 1712 maakten ***Arij Cornelis Jongebroer*** en zijn vrouw *Hilletje Pieters Welhoek,* wonende in het Roozand, opnieuw een mutueel testament, waarbij zij bepaalden dat de langstlevende al zijn goederen zou vermaken aan hun aanbehuwde zoon ***Jacob van der Laan*** (zie IVa), die toen bij hen woonde. Ook nu waren zij beneden de 4000 gld. gegoed [150].

3. *Pleuntje* ***Pietersdr. Welhouck,*** ged. Poortugaal 4 okt. 1654 (get. Bastiaen Dirx van Driel, schout, en Arij Coijer), j.d. van Hoogvliet (1680), begr. Rhoon (ƒ 3,— imp. ald. 15 maart) 19 maart 1739, tr. Rotterdam (met attestatie van Hoogvliet 22 juni) 23 juni 1680 ***Bastiaen Willemsz. Fonckert*** alias *Spruijt,* j.m. van Rhoon (1680). bouwman te Rhoon, schout van Rhoon (tussen 1690 en 1708) [151], † (ƒ 3,— imp. Rhoon 7) sept. 1736, zn. van ***Willem Jacobsz. Fonckert,*** huisman, schepen, baljuw van Rhoon, en *Jannetje* ***Bastiaensdr. Spruijt.***

Pleuntje wordt als enige van haar broers en zusters in de Geslachtboom van ***Doen*** *Beijensz.* genoemd [6].

Bastiaen *Fonckert* ***was*** in de zesde generatie een afstammeling van ***Doen*** *Beijensz.,* maar wordt niet meer in diens Geslachtboom genoemd. Op 7 maart 1679 wordt hij als *Bastiaen* ***Willems Fonckert*** alias *Spruijt* genoemd in het testament van zijn zuster ***Ariaentge Willems Fonckert,*** waarin ook hun vader ***Willem*** genoemd wordt [152].

Bastiaen Willems Fonckert, gehuwd met *Pleuntje Pieters* ***Welhouck,*** en ***Leendert*** *Pieters* ***Welhouck,*** medeerfgenamen van wijlen ***Arijen*** *Arijens* ***Koijer,*** ontsloegen op 11 febr. 1681 ***Arijen Bouwens Roobol*** en ***Claes Gabrielss.*** *Koijer* als testamentaire voogden e.d. van de erfenis van genoemde Arijen ***Koijer*** [153], *Bastiaen* ***Ponckert*** werd ***nog*** in tal van akten vermeld gevonden, o.a. dd. 25 juni 1720 waarin hij wordt genoemd als huurder van 15 gemeten 50 roeden in Oude Rhoon, waaruit blijkt dat hij landbouwer was [154].

Hun dochter ***Magdaleentje Fonckert*** tr. ***Jacob Bastiaensz. van der*** *Laen* (zie IVa); hun zoon *Arij* ***Fonckert,*** bouwman, schepen van Rhoon, tr. Rhoon 22 dec. 1720 ***Neeltje*** *Cornelisdr. Decker,* dr. van ***Cornelis Huijgen*** *Decker* en *Hilletje* ***Hendricksdr. Groenendijck*** (zie IIc, 1).

4. ***Leendert Pietersz. Welhouck,*** geb. ca. 1657, j.m. geb. Hoogvliet (1680), bouwman onder Piershil, schepen (1689, 1691, 1692), oud-diaken (1693) en ouderling (1709) te Piershil [155], † onder Poortugaal (imp. pro deo ald. 5) april 1730, tr. Oud-Beijerland (woensdagavond; met attestatie van Piershil en Hoogvliet) 20 dec. 1680 ***Maria*** *Huijbertsdr.* ***van Driel,*** j.d., geb. Piershil (1680), † na 23 mei 1715 [141] en wellicht vóór april 1730, dr. van ***Huijbert*** *Jansz.* ***van Driel,*** bouwman, schepen van Piershil, dijkgraaf van Oud-Piershil, en ***Trijntje Jansdr.*** *Kooijer* ***(Coijer,*** *Koojer)*[156].

Maria van ***Drie1 was*** in de zevende generatie een nazaat van ***Doen*** *Beijensz.,* doch wordt niet meer in de Geslachtboom vermeld. Zij was in de vijfde graad een achternicht van haar man. Haar moeder was echter ook een zuster van de stiefmoeder van ***Leendert Welhouck,*** zodat de familiebanden ook nauwer lagen.

Op 13 jan. 1692 kocht ***Leendert Pieterse*** *Welhoecq* van- zijn schoonmoeder ***Trijntje Juns Kooijer,*** weduwe van ***Huijbert*** Jansen van *Driel,* ***een*** woning met 6 ge-

142. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, akte dd. 16 febr. 1677.
143. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6892, akte dd. 27 april 1715.
144. Als noot 73, blz. 594.
145. Als noot 73, blz. 438.
146. G.A. Schiedam, not. Kouwenhoven, fol. 945 e.v.
147. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6888, akte dd. 20 jan. 1702; zie ook: 6892, akte dd. 17 juni 1715.
148. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6889, akte dd. 17 aug. 1705.
149. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6890, akte dd. 14 maart 1710.
150. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6886, akte nr. 3.
151. Als noot 111; zie ook: A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon, recht. arch., inv.nr. 15.
152. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6871, akte dd. 7 maart 1679.
153. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6871, akte dd. 11 febr. 1681.
154. G.A. Rotterdam, not.arch., inv.nr. 1880, fol. 1043 e.v.; zie ook: 2171, fol. 37, akte dd. 16 jan. 1728; 1730, fol. 77, akte dd. 29 april 1704; 1859, akte nr. 98, dd. 11 sept. 1708; A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, inv.nr. 16, akte nr. 77, dd. 1 nov. 1713; zie ook tal van akten in nr. 15.
155. J. Mac Lean, Het bestuur van Piershil voor 1811, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1964, blz. 9; Streekarch. Heinenoord, kerkelijk arch. Piershil, nr. 1, fol. 10 vs. en 27 vs.
156. J. Mac Lean, Het geslacht Van Drie1 te Piershil en Goudswaard, in: De Ned. Leeuw jrg. 1967, kol. 162.

meten bij Piershil [157]. Diverse malen wordt hij vermeld als koper en pachter van landerijen, o.a. in Nieuw-Piershil en Eendrachtspolder [158]. Als een der weinige leden van zijn geslacht werd hij pro deo begraven. Wellicht woonde hij de laatste jaren van zijn leven bij verwanten in of nabij Poortugaal. Eventuele kinderen zijn niet bekend; in elk geval stierf hij zonder nageslacht.

5. ***Maartje Pietersdr.*** *Welhouck*, ged. Hoogvliet 21 sept. 1659, † (ƒ 3,— imp. en begr. in de kerk te Poortugaal 24) aug. 1699, tr. naar schatting ca. 1678 ***Jacob Joosten Meindert*** *(Meijnaert)* [159], ***geb.*** Klaaswaal ca. 1640, wagenmaker [160], kerkmeester (1679, 1680) [161], schepen (vele malen tussen 1686 en 1719) [161, 162], armmeester (1688) [161] te Poortugaal, † (begr. (in de kerk) Poortugaal 31 dec. 1720 en ƒ 3,— imp. ald. 2 jan. 1721) dec. 1720, zn. van ***Joost*** *Jacobsz. Meijnaert* en ***Adriaentje Jansdr. Pons.***

Jacob *Meindert* wordt in tal van akten vermeld gevonden. Ik maak hier slechts melding van het testament van ***Jacob Joosten Meijnaert*** en ***Maertgen Pieters Welhouck*** (zij ziek), echtelieden te Poortugaal, welke zij op 21 dec. 1680 lieten opmaken en waarin zij de langstlevende tot erfgenaam stelden. De kinderen zouden bij meerderjarigheid elk 100 car. gld. uitgekeerd krijgen. Haar vader ***Pieter Leenderts Welhouck werd*** tot mede-voogd aangesteld [163]. ***Jacob*** kocht op 8 maart 1678 een huis te Poortugaal; omstreeks die tijd zal hij in het huwelijk zijn getreden [164].

Hun zoon ***Joost Meindert*** (1679—1728, kerkmeester te Poortugaal, penningmeester van het gemene Land van Poortugaal), tr. Poortugaal 29 maart 1704 ***Geertrui Willemsdr. Hoogwerf*** (1680—1732), dr. van ***Willem Hendricksz. Hooghwerff (Hoogewerf)*** en diens eerste vrouw ***Magdaleentje Jacobsdr. van der Laen*** (zie IIa, 2). Het echtpaar ***Meindert-Hoogwerf*** wordt in de Geslachtboom van ***Doen Beijensz.*** vermeld [165].

6. ***Leijgje (Leichje) Pietersdr. Welhouck,*** ged. Hoogvliet 7 okt. 1663 (get. de vader en Maertje Dircks), † Poortugaal (ƒ 15,— imp. Poortugaal 23) dec. 1742, tr. le N.N. ?; tr. 2e (?) vermoedelijk ca. 1691 ***Willem Hendricksz.*** *Hooghwerff (Hoogewerf)*, ged. Poortugaal 28 dec. 1641, bouwman te Poortugaal, schepen van Poortugaal, hoogheemraad, heemraad van het gemene Land van Poortugaal, † onder Poortugaal (ƒ 15,— imp. Poortugaal 30) maart 1724, zn. van ***Hendrick Willemsz. Hooghwerff, visser,*** en ***Beatrix Andriesdr. van der*** *Wael (Verweel),* wedr. van (tr. le vóór 1670) *Magdaleentje* ***Jacobsdr. van der*** *Laen,* dr. van ***Jacob Leendertsz. Welhouck*** alias ***van der*** *Laen* en ***Trijntje Bastiaensdr. Drogendijck*** (zie IIa, 2).

Leijgje en haar achterneef in de zevende graad worden beiden genoemd in de Geslachtboom van Doen ***Beijensz.*** 6, 75. Volgens de akte van impostbetaling op haar begraven zou zij meerdere malen gehuwd zijn geweest: ***Andries Hoogwerff*** geeft het lijk aan van zijn moeder ***Leijgje Prs. Welhoek laatst*** wed. van ***Willem Hendriks Hoogwerf.***

Zie voor nadere gegevens over het echtpaar ***Hooghwerff-Welhouck*** bij IIa, 2.

IIc. ***Hendrick Leendertsz. Welhouck*** alias ***Groenendijck,*** tweeling met Leijgje (zie I, 8), ged. Poortugaal 12 jan. 1632, j.m. van Poortugaal (1657), bouwman aan de Groenendijk in Boudewijn Hartsland, diaken (1668). ouderling (1670, 1672, 1673, 1677 en 1682) te Rhoon [166], schepen van Poortugaal (1678, 1679) [166a], heemraad van de Zegenpolder [167], † waarsch. onder Poortugaal en begr. Poortugaal in de kerk (na 28 maart en wellicht vóór 16 'april) 1685 [168], tr. Pernis (ondertr. Poortugaal) 6 mei 1657 ***Liedewij Bastiaensdr.*** *Loosje*, geb. ca. 1630, j.d. van de Hey (1657), † onder Poortugaal (ƒ 30,— imp. Poortugaal 2 maart) en begr. Rhoon 1729 [169], dr. van ***Bastiaen Cornelisdr.*** *Loosje (Loosge, Loosie* e.d.), bouwman, schepen van 's-Gravenambacht, heemraad van de kiesnetten in de heerlijkheid 's-Gravenambacht en collecteur van de 100ste penning ald., en ***Ariaentje Claesdr.*** *Weij* [68].

Over dit echtpaar zijn vele akten gevonden, waaraan ruim aandacht besteed is in jrg. 1980 van dit Maandblad [170]. ***Heijnderijck*** Leenderse ***Groendijck*** kocht rond 1678 voor ruim 20.000 gld. een hofstede en meer dan 50 morgen land in de heerliikheid Rhoon [171]. Blijkbaar heeft hij niet op die boerderij gewoond. Op 28 "maart 1685 maakten ***Heijndrick Leenderss. Groenendijck***, bouwman aan de Groenendijk onder Poortugaal, ziek' in bed liggend, en zijn vrouw ***Liedewij Bastiaensdr.***, een mutueel testament. De langstlevende zou bepaalde landerijen aan hun drie kinderen moeten uitkeren. Deze kinderen waren: ***Hilletjen,*** gehuwd met ***Dirck Heijndricx van Driel, Aert*** en ***Ariaentje Groenendijck*** [172]. ***Liedewij*** stierf op 98- of 100-jarige leeftijd als een vermogende boerin, nalatende een tweetal boerderijen en ruim 160 gemeten land [173].

Uit dit huwelijk:

1. *Hilletje* ***Hendricksdr. Groenendijck,*** wellicht geb. onder Poortugaal naar schatting ca. 1658, † Rhoon (f 6,— imp. 21 sept. en begr. ald. 22) sept. 1751, tr. vóór 28 maart 1685 [172] *Dirck* ***Hendricksdr. van Drie1*** [174], wellicht geb. in het Vrijland onder Pernis ca. 1647, lidmaat te Pernis 1672 (vertrok later naar

157. A.R.A. 's-Gravenhage, Piershil, recht.arch., invnr. 5, akte dd. 13 jan. 1692.
158. A.R.A. 's-Gravenhage, Piershil, not.arch., invnr. 6827, akte dd. 7 maart 1682; recht.arch., inv.nr. 5, akten dd. 23 april 1698, 15 mei en 21 mei 1700; zie ook akte dd. 5 nov. 1708.
159. Met dank aan de heer H. R. M. Meindert te Bodegraven, die mij gegevens betreffende ***Jacob Meindert*** en zijn familie verschafte.
160. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., invnr. 6872, akte dd. 18 juli 1684..
161. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, gaardersarch.
162. A.R.A. 's-Gravenhage; Poortugaal; recht.arch., inv.nr. 13, 18.
163. A.R.A. 's-Gravenhage. Poortugaal, not.arch., invnr. 6871, akte dd. 21 dec. 1680.
164. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 3, akte dd. 8 maart 1678. Zie verder: Numansdorp, weeskamerarch., invnr. 28, akte dd. 6 dec. 1692; Poortugaal, recht.arch., inv.nr. 3. akten: fol. 39 vs.. dd. 30 dec. 1681. fol. 50 vs., dd. 13 maart 1683, fol. 64, dd. 19 aug. 1683, fol. 74 vs., dd. 3' mei 1685, fol. 102. dd. 3 juli 1686, fol. 112, dd. 16 april 1687, 18, akte dd. 5 aug. 1688 en dd. 17 febr. 1709; not.arch., inv.nr. 6873, akte dd. 18 nov. 1699 en 18 juni 1699, 6889, dd. 4 nov. 1704 en 6888, akte dd. 24 okt. 1700.
165. Als noot 14.

166. Als noot 105, blz. 203.
166a. Als noot 47: zie ook: G.A. Rotterdam. Pernis. recht.arch., inv.nr. 113, akte dd. 2 juni 1679.
167. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 789, fol. 577, 875, akte dd. 18 juli 1688.
168. Al5 noot 10, blz. 173.
169. J. H. Brakke, Rhoon, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1967, blz. 7.
170. Al5 noot 69, kol. 79-81, 272, 273, 309.
171. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 4, akte dd. 30 juli 1678, fol. 28, akte dd. 31 aug. 1679 en fol. 30 vs., dd. 22 febr. 1680.
172. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 767, fol. 659 e.v.
173. G.A. Schiedam, not.arch., inv. nr. 866. fol. 689 e.v., akte dd. 23 juni 1730.
174. Als noot 5, kol. 241, 242.

Rhoon) , bouwman te Rhoon, schepen (1679, 1680, 1682, 1683) en diaken (1674, 1678) te Rhoon[175], begr. Rhoon in 1691 [176], zn. van *Hendrick Dircksz. van Driel en Neeltje Leendersdr. Welhouck* (zie 1, 1), wedr. van (tr. Pernis 29 mei 1672 [177]) *Grietje Pietersdr.* Couwenhoven [178], dr. van *Pieter Cornelisz. Couwenhove(n)* (*Kouwenhove(n)*) de jongere, bouwman, schepen, heemraad van Langebakkersoord, schepen van Pernis, dijkgraaf van Rhoon (?), en *Leentje Jaephetsdr. Westduel*[84]; Hilletje Groenendijck tr. 2e vóór 10 maart 1696 *Cornelis Huijgen Decker*, wellicht bouwman onder Rhoon, schepen (1700-1703) en ouderling (1735, 1736) te Rhoon [175], begr. Rhoon 21 maart 1752, mogelijk zn. van *Huijch Cornelisz. Decker* en *Grietje Ariens* [179].

Hilletje Groenendijck en haar eerste man ***Dirck van Drie1*** waren volle neef en nicht. Door zijn eerste huwelijk was ***Dirck*** een zwager van ***Bastiaen Jacobsz. van der Laen*** (zie IIIa) geworden.

Via het geslacht ***Von Drie1*** was hij op talrijke wijzen aan het geslacht ***Welhouck*** geparenteerd.

Aan ***Dirck van Driel*** is in jrg. 1966 van dit maandblad al aandacht besteed [174]. ***Dirck*** werd met zijn eerste vrouw ***Grietje Couwenhoven*** en zijn zwager en schoonzuster, Maria ***Couwenhoven*** en ***Bastiaen Jacobsz.*** van der ***Laen***, in 1682 benoemd tot erfgenamen van ***Japhet Pietersx. Couwenhoven*** en diens vrouw ***Annetje Centen*** [180]. Op 25 april 1697 was ***Hilletje Groenendijck*** reeds gehuwd met Cornelis ***Huijchen Decker.*** Op die datum kwam het tot scheiding en kaveling van de nagelaten landerijen van ***Dirck Heijndricxss.*** van ***Driel.*** De erfgenamen waren zijn zoon ***Pieter,*** uit het huwelijk met ***Grietje Pieters Kouwenhove,*** en zijn tweede vrouw ***Hilletjen Heijndricx Groenendijck,*** weduwe en boedelhoudster van wijlen ***Dirck Heijndricxss. van Drie1*** en hertrouwd met Cornelis ***Huijchen Decker.*** Er viel ruim 34 gemeten, gelegen onder Poortugaal en Hoogvliet, in Smeetsland, in het Oudeland van Poortugaal en in Nieuw-Engeland, te verdelen. Zoon ***Hendrik van Driel*** uit het huwelijk met ***Grietje Couwenhoven was*** toen reeds overleden, zodat diens broer ***Pieter Dircksz. van Drie1*** [182] voor de helft erfgenaam werd van diens landerijen [182].

Cornelis ***Huijgen Decker*** en diens vrouw ***Hilletje Hendricksdr.*** *Groenendijck* worden in tal van transport- en obligatieakten vermeld gemonden. Op 10 maart 1696 royeerde *Corn(eli)s* ***Huijgen*** een obligatie voor de weduwe ***Van Drie1*** (in de marge geschreven van een obligatieakte betreffende ***Hilletjen Hendricks*** *Groenendijck*, weduwe van ***Dirck Hendricks van*** *Driel*), waaruit

175. Als noot 105, blz. 203; A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16 en noot 111, kol. 13, 14.
176. Als noot 169, blz. 4.
177. Akte van huwelijkse voorwaarden: G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 763, fol. 1125 e.v., akte dd. 26 mei 1672.
178. Als noot 82; zie ook voor kwartieren noot 17a, blz. 34 e.v.
179. Dit echtpaar leefde in of nabij Ridderkerk; zie: Kwartierstatenboek 11 van de genealogische vereniging Prometheus, Delft 1980, blz. 103. Een ander in aanmerking komend ouderpaar werd te Poortugaal, Rhoon en omstreken tot heden niet gevonden.
180. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 782, fol. 967, akte dd. 9 aug. 1682 en fol. 979, akte dd. 19 dec. 1682.
181. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 768, fol. 1405 e.v.
182. Als noot 17a, blz. 25.
182a. Als noot 17a, blz. 25. ***Hendrick Dircksx. van*** *Driel* testeerde op 11 dec. 1690 (A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16), waarbij hij zijn vader tot erfgenaam stelde. Dit gegeven wordt niet vermeld in de genealogie ***Van Drie1*** in De Ned. Leeuw jrg. 1966, kol. 242 (zie als noot 5). Uit heide huwelijken van ***Dirck*** *Hendricksz.* ***van Drie1*** was dus inderdaad een zoon ***Hendrick*** geboren; zie ook: G.A. Rotterdam, not.arch., inv.nr. 2843, fol. 783 e.v., akte dd. 15 april 1755.

ik meen te mogen concluderen dat hij toen reeds met ***Hilletje*** gehuwd was [183].

Op 13 april 1729 transporteerden Corn. ***Huijge Decker, Arij Berghout,*** voor zijn moeder ***(Ariaentje Hendricksdr. Groenendijck)*** en ***Henderik*** Dirxe van *Driel*, voor zijn oom ***Aard Hend.*** *Groenendijck*, ruim 13 gemeten in de Molenpolder voor 3200 gld. [184]. Het echtpaar ***Decker-Groenendijck*** wordt genoemd in de testamenten van hun zoon ***Dirck Decker*** (tr. le *Cornelia Ruijsevelt* en 2e ***Jannetje Pieters Lems***) [185]. Op 16 nov. 1752 waren ***Bastiaan Cornelisz. Dekker*** en *Arij* Cornelisz. ***Dekker*** en ***Neeltje Cornelisdr. Dekker,*** gehuwd met ***Arij Bastiaansz. Fonkert*** (zoon van ***Bastiaen Willemsx. Fonckert*** en ***Pleuntje Pietersdr. Welhouck,*** zie IIb, 3), nagelaten kinderen van wijlen ***Cornelis Huijgen Dekker*** en ***Hilletje Hendriks*** *Groenendijk*, in een proces voor het Hof van Holland gewikkeld [186].

2. *Aert Hendricksz. Groenendijck*, wellicht geb. onder Poortugaal naar schatting ca. 1660, bouwman, woont vermoedelijk aan de Hil onder Poortugaal (sedert ca. 1692), later te Rhoon (sedert ca. 1729). schepen van 's-Gravenambacht (1712, 1729) en Roozand (1718) [20], heemraad van 's-Gravenambacht (1729), oud-heemraad en schepen van Poortugaal (1729). † waarsch. Rhoon (2 maal ƒ15,— imp. ald. 5 aug.) 1732, ongehuwd.

Het is enigszins opmerkelijk dat ***Aert*** nimmer gehuwd is geweest. Op een boerenbedrijf was een echtgenote vrijwel onontbeerlijk. Onder de gezeten boerenfamilies in de contreien van Poortugaal was het eerder uitzondering dan regel dat eigengeërfde boerenzoons ongehuwd bleven.

Op 29 maart 1692 kocht ***Aert Groenendijk*** een woning met ca. 9 morgen aan de Hil onder Poortugaal voor 2500 gld. van Cornelis ***Pietersz. Vroom;*** verder kocht hij nog eens 6 gemeten voor 250 gld. [187]. Vermoedelijk is hij aldaar gaan wonen. Voor 1255 gld. kocht hij op 18 april 1704 4 gemeten in Deijffel van de kerk van Rhoon [188]. In 1707 werd hij aangesteld tot mede-voogd over de kinderen van zijn bloedverwant ***Bastiaen*** *Klaesse* ***Weij*** en diens eerste vrouw *Cornelia Pieters* ***Koomans*** [189].

Op 24 mei 1729 compareerde ***Aard Henderixe*** *Groenendijk*, heemraad en schepen van 's-Gravenambacht, mede namens zijn zusters ***Arijaantje en Hillitje*** *Henderix Groenendijk*, en machtigde ***Pieter Sandwegh,*** schout en secretaris van Rhoon, en ***Pieter*** *Feteris*, schepen van Rhoon, om de zaken waar te nemen i.v.m. de nagelaten boedel van wijlen hun moeder *Liedewij Bastiaans Loosje*, weduwe van ***Henderik Leendertse*** *Groenendijck* [190].

Aard Henderixe Groenendijk, oud-heemraad en schepen van Poortugaal en van 's-Gravenambacht, tegenwoordig wonende binnen Rhoon, testeerde op 18 aug.

183. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, fol. 71 e.v., akte dd. 21 dec. 1692, fol. 87 e.v., akte dd. 30 juni 1696, fol. 88, akte dd. 30 juni 1696; 114, fol. 30 v.v., akte dd. 11 mei 1733; 130, akte dd. 9 nov. 1737; 106, akte dd. 26 febr. 1735; A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 4, fol. 37, akte dd. 28 april 1681; fol. 287 e.v., akte dd. 17 mei 1708; 16, akte nr. 132, akte dd. 17 juni 1727; gaardersarch. nr. 2, akte dd. 17 jan. 1728.
184. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon, gaardersarch. nr. 2, akte dd. 13 april 1729.
185. G.A. Rotterdam. not.arch., inv.nr. 1753, fol. 1025 e.v., akte dd. 23 dec. 1723 en 1755, fol. 784 e.v., akte dd. 21 dec. 1729.
186. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 845, fol. 1001, akte dd. 16 nov. 1752.
187. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 130, akte dd. 29 maart 1692.
188. G.A. Rotterdam, Pernis, recht.arch., inv.nr. 113, akte dd. 18 april 1701.
189. A.R.A. 's-Gravenhage, Poortugaal, not.arch., inv.nr. 6892, akte dd. 10 jan. 1716.
190. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16, akte nr. 137.

1729, waarbij hij beneden de 4000 gld. gegoed bleek. Hij deed zijn testament voor notaris J. Papegaaij van dd. 15 aug. 1729 te niet. Aan de kerk en heilige-geest of grootenarmen van Rhoon vermaakte hij elk 200 gld. Zijn nalatenschap zou in drie parten verdeeld worden: le aan de kinderen van zijn zuster ***Arijaentje Henderix Groenendijk***, weduwe van Jan ***Berghout,*** echter met uitsluiting van de zoon ***Arij Berghout; 2e aan*** de kinderen van zijn zuster ***Hillitje Henderix Groenendijk*** uit het huwelijk met Cornelis ***Huijgen Decker,*** met uitsluiting van zoon ***Dirk Decker; 3e*** aan ***Henderik Dirxe van Driel***, zoon van voornoemde ***Hillitje Groenendijk (uit*** het huwelijk met ***Dirck Hendericksz. van Driel***), bij wiens kinderloos overlijden zijn part zou komen aan de kinderen van ***Ariaentje*** en ***Hillitje Groenendijk*** [191].

3. *Ariaentje **Hendricksdr.** Groenendijck*, wellicht geb. onder Poortugaal naar schatting ca. 1662, j.d. van Poortugaal, woont in de heerlijkheid Rhoon (wellicht sedert haar huwelijk), later op de hofstede aan de Groenendijk onder Poortugaal (sedert ca. 1730) [192], † Poortugaal (ƒ 6,— imp. ald. (ook te Rhoon opgetekend) 6 nov.) 1732 en begr. te Rhoon, tr. Rotterdam 25 mei 1689 *Jan Cornelisz. Berckhouf (Berkhoudf, Berkhouf, Berghout)*, geb. (in de heerlijkheid Rhoon?) vóór 7 mei 1664, j.m. van Rhoon, bouwman in de heerlijkheid Rhoon, † tussen 16 mei 1711 en 2 jan. 1714 [193], zeer waarsch. zn. van *Cornelis Cornelisz. Berckhout*, bouwman, en *Maertje Arenfsdr. (Arijensdr.) Ackersdijck.*

In jrg. 1981 van dit maandblad is uitgebreid aandacht besteed aan dit echtpaar [194]. Ik moge hier melding maken van hun akte van huwelijkse voorwaarden dd. 7 mei 1689. Beiden waren tomen reeds meerderjarig (tenminste 25 jaren oud). ***Berckhout*** woonde toen in de heerlijkheid "Rhoon, ***Ariaentje*** in de jurisdictie van Poortugaal [195]. Op 5 maart 1691 maakten zij een mutueel testament. Hun kinderen zouden van de langstlevende van hen beiden 11 gemeten onder Rhoon en Poortugaal overgedragen krijgen [196]. Talrijke akten hebben betrekking op dit echtpaar.

191. A.R.A. 's-Graxenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16, akte nr. 139.
192. A.R.A. 's-Gravenhage, Rhoon en Pendrecht, recht.arch., inv.nr. 16, akte nr. 147, dd. 28 jan. 1731.
193. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 805, fol. 927 en nr. 1740, fol. 4 e.v.
194. K. J. Slijkerman, De oudste generaties van het geslacht Berckhout (Berghout) te Rhoon, in: De Ned. Leeuw, jrg. 1981, kol. 144 e.v.
195. G.A. Schiedam, notarch., inv.nr. 789, fol. 496 e.v.
196. G.A. Schiedam, not.arch., inv.nr. 789, fol. 625 e.v.

KORTE MEDEDELINGEN.

Maartens.

In de kwartierstaat Van Vollenhoven, gepubliceerd in De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1965, kolom 126, komt onder nummer 283 voor *Maria Danielsdr. Maarfens*, die 1 mei 1697 te Rotterdam trouwde met de graanhandelaar *Johannes Casfeleyn.* Over de voorouders van *Maria Maarfens* bleken geen nadere gegevens bekend. Een nader onderzoek in de archieven van Rotterdam, Leiden, 's-Gravenhage en Schiedam leverde de hierna volgende resultaten op. Bovendien bleek *Maria Maarfens* een halfzuster te zijn van de reeds eerder in genealogische literatuur vermelde *Josina Maarfens*, die getrouwd was met de Delftse wijnkoper *Jacobus Blom* (vgl. Genealogische Kwartierstaten van Nederlandsche Geslachten, onder red. van M. A. Rhede van der Kloot en R. N. Bär, 's-Gravenhage, 1887-92).

In een artikel over de familie *Des Ursins* in De Navorscher 1938 treft men een groot aantal gegevens aan over leden van de familie *Maarfens*, van wege de aldaar uitvoerig vermelde testamenten van *Laurenke en Josijntje des Ursins*, zusters van de hierna onder IIa genoemde *Annetje Maarfens* geb. *des Ursins.*

Wat betreft het wapen van deze familie *Maarfens* valt op dat het bij Van Rhede van der Kloot gepubliceerde wapen van *Josina Maarfens* afwijkt van het wapen van *Seger Maarfens (zie* IIb), vroedschap van Schiedam, dat als volgt wordt omschreven: in azuur een faas van goud, beladen met een vijfpuntige roos van keel.

Stamreeks:

1. *Domaas Maarfens*, geb. Nieuwpoort (Vlaanderen) omstr. 1550, tr. *Josijntje Platteel.*

Gemeente archief 's-Gravenhage, hypotheekregister VI, bevat onder nr. 433, dd. 30 dec. 1614, het testament van ***Pieter Ardes*** en zijn vrouw ***Margaretha Tnwaerts.*** Volgens dit testament worden door ***Pieter Ardes*** legaten besproken aan ***Daniel, Seger*** en ***Abigaël Maartens***, kinderen van ***Domaas Maartens*** en ***Josijntje Platteel,*** en ook aan ***Mattheus (Matthijs) Maartens***, zoon van voornoemde ***Daniel Maartens en*** aan ***Josijntje Maartens; Murguretha Tuwaerts*** bespreekt ook legaten aan ***Mattheus*** en ***Barber Maartens***, kinderen van ***Daniel Maartens.***

Domaas Maurtens vond ik voor het eerst vermeld in 1586 als hij zijn broer ***Bulthesur Muartens,*** van Nieuwpoort, assisteert bij diens ondertrouw op 13 dec. 1586 te Leiden met ***Catalina van den Briel***, geb. te Ieperen. Deze ***Balthesar Maurtens*** werd 26 sept. 1583 poorter van Leiden en was de vader van de volgende personen: 1. ***Jan Maartens,*** geb. Nieuwpoort, poorter van Leiden, die 25 okt. 1610 te Leiden oadertrouwt met ***Maria des Ursins***, vermoedelijk een nicht van ***Anna des Ursins*** (zie IIa); 2. ***Magduleentje Maartens,*** geb. Nieuwpoort, tr. (ondertr. Leiden 1 febr. 1605) ***Michel Luntsheer; zij*** wordt dan geassisteerd door haar moeder ***Catalijne Maartens***; ***3. François Maartens, geb.*** Nieuwpoort, vellenploter, tr. (oadertr. Leiden 23 nov. 1611) ***Barbura Jansdr. van Wesel.***

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel*, volgt IIa.
2. *Seger*, volgt IIb.
3. *Abigaël Maarfens.*
4. *Josine Maarfens*, misschien identiek met degene, die 15 aug. 1599 te Delft trouwde met de drapier *Pieter Jansz.*

IIa *Daniel Maarfens*, geb. Nieuwpoort (Vlaanderen) in 1590, schrijnwerker (1611) , beeldsnijder (1622) te 's-Gravenhage, † ald. vóór 1633, tr. ald. 28 nov. 1611 (ondertr. Leiden 26 aug. 1611) *Anna des Ursins*, dochter van *Michel des Ursins*, hoedenmaker te Leiden.

Bij zijn huwelijk wordt ***Daniël*** geassisteerd met zijn neef ***Jan*** Maartens (zie hiervoor). Not. arch. 's-Gravenhage (not. K. A. v. W.) vermeldt in een acte van 12 sept. 1622 ***Daniel Maurtens,*** beeldsnijder, oud 32 jaar. Transportregister 's-Gravenhage vermeldt op 13 mei 1633 de verkoop van „in't Dubbele Cartui" aan de Voldersgracht door ***Seger Muurtens*** te Schiedam en ***David des Ursins*** te Leiden als voogden van de kinderen van ***Daniel Maartens.***

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel* ***Maartens,*** schrijnwerker, † Leiden in 1656, tr. ald. (ondertr. 26 febr. 1644) ***Wilhelmina van de*** *Colder,* geb. 's-Gravenhage, dr. van ***Gerbrand Willemsz. van de*** *Colder,* stoeldraaier in de Raamstraat, en ***Elisabeth*** *Jacobsdr.*

   Uit dit huwelijk werden te Leiden zeven kinderen gedoopt in de jaren 1645 tot 1656, van wie er twee oproeiden en vermeld worden in de testamenten van ***Luurenke*** en ***Josyntje des Ursins,*** te weten:
   1. *Barbera* ***Muurtens,*** ged. Leiden 15 nov. 1646, tr. ald. 21 jan. 1671 ***Koenraad Stempel,*** klerenmaker.
   2. *Gerbrand* ***Muurtens,*** ged. Leiden 1 dec. 1652.

2. ***Matthijs,*** volgt III.

3. ***Barbera Maartens,*** tr. Leiden in 1641 ***Abraham*** *Pieters* ***van der Hoef,*** stoeldraaier; hij hertrouwt ***Josina Maartens*** (IIb, 1).

4. ***Anna Maartens,*** tr. le ***Hendrik Zeehuizen,*** † vóór ***30*** aug. 1650; tr. 2e ***Isaac Maartensz. van Dam,*** † vóór ***20*** mei 1666; tr. 3e (ondertr. Leiden 1 sept. 1666) ***Anthony*** *van Zuylen.*

5. ***Josina Maartens,*** geb. 's-Gravenhage, tr. Leiden (ondertr. 4 mei 1650) *Jan Willems* ***van*** *Gerpen;* zij woonden in Norden in Oost-Friesland.

III. ***Matthijs Maartens,*** geb. 's-Gravenhage, goudsmid te Middelburg, † ald. 1680/87, tr. 's-Gravenhage 4 aug. 1639 ***Maria van de*** *Colder,* geb. 's-Gravenhage, dr. van ***Gerbrand Willems van de*** *Colder,* stoeldraaier in de Raamstraat, en ***Elisabeth Jacobsdr.***

   Not. arch. Rotterdam inv. nr. 263, pag. 248, acte van 12 aug. 1642: ***Claas Gerbrunds,*** ***Matthijs Maartens,*** man van ***Maria Gerbrunds,*** en ***Willemina*** *Gerbrands* ontvangen uitbetaling van de nalatenschap van hun oom ***Abraham*** *Dirks,* gehuwd met ***Neeltje Jacobsdr.,*** krachtens testament van 27 mei 1640.

   Not. arch. 's-Gravenhage inv. nr. 108, pag. 14 en id. 323, pag. 373, actes' van 9 jan. 1655 en 29 maart 1658: ***Matthijs Muurtens,*** wonende te Middelburg, compareert.

   Not. arch. Leiden (not. Leffen), acte van 15 juni 1680: ***Matthijs Maartens*** ontvangt na overlijden van zijn zuster ***Annetje Maurtens*** 1/8 deel van hetgeen ***Annetje*** had geërfd van haar tante ***Josina des Ursins.***

   Not. arch. Rotterdam inv. nr. 1403, pag. 20, acte dd. 26 april 1687: hieruit blijkt dat ***Matthijs Maartens*** te Middelburg is overleden en dat zijn zoon ***Daniel Maartens,*** goudslager te Rotterdam, een machtiging verstrekt aan ***Johanna. Muurtens*** te Middelburg om het hem door het overlijden van zijn vader aanbestorven derde deel van een huis en erf in Middelburg te verkopen.

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel,* volgt IV.

2. ***Johanna Maartens,*** woont te Middelburg in 1687.

3 (?). ***Martinus Maartens,*** theologisch student te Leiden in 1661, afkomstig uit Middelburg.

IV. *Daniel* ***Maartens, geb.*** Middelburg, goudslager te Rotterdam, † na 26 april 1687, tr. le ***Maria Isenbach,*** begr. Rotterdam 29 aug. 1674 (als Maria Issebrandt, wonende in de Oppert); tr. 2e Rotterdam 6 april 1676 *Hester* ***Polen,*** ged. Rotterdam 16 juni 1646, begr. ald. 11 aug. 1678, dr. van ***Pieter Polen*** en ***Anneke*** *Jansdr.* en wed. van ***Willem van*** *Gelder.*

   Daniel Muurtens woonde te Rotterdam in de Oppert zoals blijkt bij zijn tweede huwelijk en uit de aantekeningen betreffende de begrafenissen van zijn beide vrouwen.

   Not. arch. 's-Gravenhage inv. nr. 466, pag. 62, dd. 4 mei

1670: ***Daniel Muurtens*** treedt op als getuige inzake een getuigschrift van een leerling-goudslager.

28 maart 1676 koopt hij een huis aan de Oostzijde van de Nieuwepoort te Rotterdam.

Weeskamer Rotterdam, inv. nr. 552, d.d. 19 maart 1678: ***Pieter Polen,*** loodgieter, en ***David Coupe,*** lakendrapier, worden voogden over het weeskind van ***Maria*** *Isenbach* bij *Daniel Maartens,* goudsmid.

Not. arch. Rotterdam inv. nr. 1345, d.d. 6 aug. 1685: *Daniel* ***Maartens*** rekent af met de kinderen van *Hester* ***Polen*** uit haar eerste huwelijk.

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Maria Maartens,*** geb. Middelburg, begr. Rotterdam 22/28 nov. 1739, tr. ald. 1 mei 1697 *Johannes Casteleyn,* graanhandelaar.

   Hoewel *Maria Daniels* ***Maurtens*** bij haar huwelijk wordt vermeld als afkomstig uit Rotterdam, is haar doop aldaar niet te vinden. Ik vermoed dat zij te Middelburg is geboren. Uit de naamgeving van haar kinderen kan worden afgeleid dat haar moeder *Maria* zal hebben geheten. Bij de dopen van enige van haar kinderen getuigen leden van de familie ***Isenbach*** en verder het echtpaar *Blom-Maartens.* Op deze gronden meen ik *Maria* ***Maartens*** te kunnen identificeren als „het weeskind" van ***Maria Muurtens-Zsenbach,*** vermeld in de hiervoor genoemde vindplaats in de Rotterdamse weeskamer.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Josina* ***Maartens,*** ged. Rotterdam 13 dec. 1676, begr. Delft 16 mei 1759, tr. Rotterdam 29 juli 1699 *Jacobus* ***Blom,*** wijnkoper te Delft.

3. ***Matthijs Maartens,*** ged. Rotterdam 20 jan. 1678 (get. Matthijs Martens en Anna Isenbach).

IIb. *Seger* ***Maartens,*** geb. Leiden, raad en vroedschap Schiedam (1629), † ald. 2 dec. 1636, tr. ald. 23 juni 1612 (geassisteerd met zijn oom Pieter Ardes) ***Francina*** *Boudelot,* geb. te Brugge.

Uit dit huwelijk:

1. *Josina* ***Maartens,*** tr. (ondertr. Leiden 4 juli 1647) ***Abraham van der Hoef,*** wedn. van ***Barbera Maartens*** (zie IIa, 3).

2. ***Barbera Maartens,*** tr. le ***Sander Corssen;*** tr. 2e (ondertr. Leiden 4 sept. 1645) ***Willem*** *Jans* ***van Beusekom:*** tr. 3e Leiden 11 nov. 1670 ***Dirk*** *Rutten.*

3. *Susanne* ***Maartens,*** ged. Schiedam 17 aug. 1616.

4. ***Lijsbeth Maartens,*** ged. Schiedam 3 febr. 1619.

5. ***Abigaël Maartens,*** ged. Schiedam 28 maart 1621.

6. *Seger* ***Maartens,*** ged. Schiedam 11 aug. 1622, tr. Leiden (ondertr. 9 nov. 1647) ***Sara Visscher,*** geb. Goes.

7. ***Abraham Maartens,*** ged. Schiedam 31 juli 1624, tr. Leiden ***Trijntje*** *Thijssen.*

8. ***Mary Maartens,*** ged. Schiedam 25 sept. 1626.

9. ***Zsaac Maartens,*** ged. Schiedam 16 maart 1629.

10. ***Jacob Maartens,*** ged. Schiedam 26 dec. 1630.

11. *Daniel* ***Maartens,*** ged. Schiedam 11 aug. 1632, lakenbereider, tr. Leiden (ondertr. 9 jan. 1654) ***Elisabeth de Clercq.***

MR. E. VAN WEEL.

Roelof Abercrombie
(Va, 1737-1820, zie kol. 115)
Af. 1 en 2; foto Iconographisch Bureau

Abercrombie (1983, 111-120).

In het maandblad van maart j.l. trof ik de genealogie van de oudere generaties van het geslacht *Abercrombie* aan. Ik ben in vrouwelijke lijn een nazaat van *Antje Abercrombie* (zie Va, *4).* De silhouetten van haar ouders, die in mijn bezit zijn, zijn hierbij afgebeeld.

Tussen 1950 en 1960 heb ik de voorvaderen van deze *Antje* bijeengezocht, waarbij ik uitkwam bij de eerstvermelde *Robert Abercrombie* **te** Franeker. De heer Van *Heiningen*, **genoemd in de noot** op **kol.** 111, heeft in 1975 inzage in deze stamboom gehad en daaruit vele gegevens, mij verstrekt bij mijn nasporingen door gemeenten en rijksarchieven, overgenomen. Deze komen thans, soms woordelijk, in de publicatie voor. Ik zou het op prijs hebben gesteld indien de heer Van Heiningen, zoals goed gebruik meebrengt, van deze bron mededeling zou hebben gedaan.

N. HULST-SMITH.

Het wapen van **de nieuwe gemeente Schinnen** [1].

Bij de gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg is de gemeente Schinnen per 1 januari 1982 opgeheven en met de gemeente Oirsbeek en een groot deel van de gemeente Amstenrade samengevoegd tot een nieuwe gemeente die de naam *Schinnen* voortzet. Vanzelfsprekend wenste het bestuur

1. Zie omtrent enige algemene beschouwingen betreffende de overheidsheraldiek in Zuid-Limburg: De Ned. Leeuw 1982, kol. 292 -294.

beide silhouette, penseel, wit gehoogd 8,5 **x** 5,5 **cm, lijst 15 x 12 cm. Lampje Eppen**
(ca. 1738—1792/1812)
Coll. Mevrouw N. Hulst-Smith, 's-Gravenhage

der nieuw gevormde gemeente een wapen te bezitten waaruit duidelijk zou blijken, dat het nieuwe Schinnen een andere gemeente is dan de oude van die naam.

Het wapen van de vervallen gemeente Schinnen vertoonde twee heiligen: de H. Dionysius en de H. Gertrudis. Verder was in het tweede kwartier het wapen der heren *van Schinnen* gebruikt en in het derde het wapen van *Schellart van Obbendorf*, een geslacht dat twee eeuwen lang een deel der heerlijkheid heeft bezeten.

Het wapen van Oirsbeek had de H. Lambertus als wapenfiguur en daarnaast een slangenkopkruis met hartschild: het wapen van het geslacht *Huyn van Amsfenrade*, heren van Oirsbeek sinds 1609.

Amstenrade tenslotte had hetzelfde wapen van de familie *Huyn van Amsfenrade* met daarnaast een gevierendeelde schildhelft die onbruikbaar was omdat het wapen te druk zou worden als die geheel of ten dele zou worden gebruikt. Maar de H. Gertrudis kwam ook hier voor zij het dan als schildhoudster achter het schild.

In alle drie wapens kwamen dus heiligen voor. Over het gebruik van heiligen in de wapenkunde, hetzij als wapenfiguur, hetzij als schildhouder, wordt verschillend gedacht. Religieuze overwegingen maken soms dat men er afwijzend tegenover staat. Men treft ook wel de redenering aan dat het gebruik moet worden afgeraden, omdat het steeds menselijke figuren zijn wier identiteit alleen kan worden afgeleid uit de attributen die zij bij zich dragen. Anderen weer hebben het m.i. zwaarder

wegende bezwaar dat de heiligen veelal (en denkelijk wel haast altijd) de kerkpatroon zijn in meer dan één gemeente, zodat hun voorkomen in het wapen niet iets ,,eigens" is voor de betrokken gemeente.

Dit alles neemt niet weg dat in ver over de honderd gevallen heiligen in Nederland in wapens van overheidslichamen voorkomen.

Het gemeentebestuur van Schinnen verlangde nadrukkelijk dat in het nieuwe wapen voor de H. Lambertus een kwartier zou worden ingeruimd en eveneens voor de H. Gertrudis.

Dat het wapen *Huyn van Amstenrade zou* worden opgenomen sprak min of meer vanzelf en het resterende kwartier zou dan overblijven voor het wapen der heren *van Schinnen,* zij het dan, dat de valk beter zwart kon worden gekleurd dan ,,van natuurlijke kleur", omdat er vele soorten valken zijn en het in beeld brengen van de natuurlijke kleur een onmogelijke opgaaf zou zijn. Het wapen *Schellart van Obbendorf* kon niet worden gebruikt omdat het schild dan te vol zou worden.

De kwartieren werden zodanig gerangschikt dat het blauwe veld waarop de H. Lambertus staat tegenover het wapen der heren *van Schinnen* kwam, omdat daarin ook veel blauw voorkomt. Tegenover de H. Gertrudis die op een rood veld staat kwam het wapen der *Huyn van Amstenrade's* dat ook veel rood heeft. Op het schild werd de gebruikelijke kroon gevraagd van drie bladeren en twee paarlen. uitsluitend een element van versiering.

Het aldus samengestelde ontwerp werd aan H.M. de Koningin ingezonden met verzoek het wapen aldus te willen verlenen. De adviseur van de verantwoordelijke minister had bezwaar: heiligen zouden ,,oneigenlijke" wapenfiguren zijn en er werd voorgesteld een geheel ander wapen te kiezen.

Het gemeentebestuur bestreed deze opvatting door te wijzen op de pagina's 24 en 25 van het in 1981 verschenen boek Heraldry, Customs, Rules and Styles van Carl Alexander von Volborth, lid van de internationale academie van heraldiek, waarop niet minder dan zeventien afbeeldingen van heiligen voorkomen, terwijl in de tekst niets is te vinden van het ,,oneigenlijk" zijn van deze in heel Europa voorkomende wapenfiguren.

Blijkbaar was dit verweer overtuigend, althans het wapen werd zonder verdere correspondentie verleend zoals het gevraagd was. Het Koninklijk Besluit is gedateerd 12 augustus 1982 (no. 26). De officiële beschrijving luidt als volgt :

,,Gevierendeeld; 1 in azuur de H. Lambertus van natuurlijke kleur, halfaanziend, in bisschoppelijk gewaad, het hoofd omgeven door een nimbus, gedekt met een mijter, alles van goud, houdende in de linkerhand een staf en een lans, beide van sabel, de kromming van de staf en de punt van de lans van goud; II in keel de H. Gertrudis van natuurlijke kleur, in een kloostergewaad van zilver, waaroverheen een mantel van sabel, het hoofd omgeven door een nimbus van goud, houdende in de rechterhand een abtsstaf van goud, waartegen drie muizen van sabel opklimmen, en in de linkerhand een opengeslagen boek van goud; 111 in keel een dubbel slangenkopkruis van zilver, waarop een schildje van zilver, beladen met drie koeken van keel: IV geschaakt in zeven rijen van zes vlakken, goud en azuur, en in een gouden schildhoek een valk van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

G. A. BONTEKOE.

Het **Wapen van de nieuwe gemeente Stein.**

Bij Koninklijk Besluit van 12 augustus 1982, nr. 27 werd aan de nieuwe gemeente Stein nevenstaand wapen verleend,

waarvan de beschrijving luidt: In keel de H. Martinus van natuurlijke kleur, gekleed van goud, houdende in de rechterhand een zwaard van zilver met gevest van goud en in de linkerhand een slip van zijn mantel, zittende op een paard van sabel, getoomd, getooid en gehoefd van goud, en links vergezeld van een naar hem opziende bedelaar van natuurlijke kleur, gekleed in een lendendoek van sabel, het geheel geplaatst op een grond van sinapel, waarvoor een schuin geplaatst schild van goud, beladen met zeven aaneengesloten en aanstotende ruiten van keel, geplaatst drie, drie en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Met ingang van 1januari 1982 zijn in het kader van de herindeling van Zuid-Limburg de drie voormalige gemeenten Elsloo, Stein en Urmond samengevoegd tot de nieuwe gemeente Stein, in grote lijnen gelegen tussen oostelijk de autoweg A 2 en westelijk de Maas, die ter plaatse de grens vormt tussen Nederland en België. De nieuwe gemeente telt rond 25.000 inwoners. Het oude Stein was het grootste en vormt daarvan het centrum.

In het vooruitzicht van deze samenvoeging was in 1981 reeds een nieuw wapen bedacht voor deze nieuwe gemeente en waren ontwerpen daarvoor opgesteld. Toen een beslissing daarover genomen moest worden verleende het Gemeentebestuur inspraak aan de plaatselijke bevolking en dat leidde na enkele besprekingen tot bovenstaand wapen, dat met lichte wijziging na advies van de Hoge Raad van Adel op 12 augustus 1982 door H. Majesteit de Koningin werd goedgekeurd en verleend.

De eerder gemaakte ontwerpen gingen uit van een samenvoeging van de bestaande wapens der drie gemeenten. Ofschoon ze ongetwijfeld zeer oordeelkundig waren samengesteld, ontmoetten ze toch bezwaren, die wel mede aan die vroegere wapens te wijten waren. Vandaar kwam men tot een ander plan, dat zowel in soberheid als in de beperking der wapenfiguren de voorrang had en bovendien alle uitlandse elementen liet vervallen. Immers Elsloo had een vrij ingewikkeld heterogeen wapen [1], terwijl Urmond als hoofdfiguur een Gulikse leeuw voerde [2]. Het thans voor geheel de nieuwe gemeente Stein gekozen wapen komt aan deze bezwaren tegemoet en doet in feite niets anders dan het oude wapen van Stein op de nieuwe gemeente van toepassing verklaren [3]. Dat had al zonder nieuwe Koninklijk Besluit kunnen gebeuren, maar de kleine wijzigingen en ook de wenselijkheid om te beklemtonen, dat ook Els100 en Urmond zich historisch gezien

1. Jos Habets, Het gemeentewapen van Elsloo, in: De Maasgouw, 11e jaarg. (1889), bl. 107; Jos. M. H. Eversen en J. L. Meuleners, De Limburgsche Gemeentewapens, in: Publications .. Limbourg, t. 35 (1899), p. 122-132; Kl. Sierksma, De gemeentewapens van Nederland, Utrecht 1960 (alfabetisch met afbeeldingen en beschrijvingen). Verder: De Maasgouw, 1ste jaarg. (1879), p. 199 (Franquiner).
2. Zie: Sierksma, a.w. — Het verleden: Eversen en Meulleners, a.w.. p. 519-520.
3. Jos Habets, Gemeentewapen van Stein, in: De Maasgouw 12e jaarg. (1890), bl. 95; — Eversen en Meulleners, a.w., p. 465468; — Sierksma, a.w.

voortreffelijk in dat wapen konden herkennen, maakten het raadzaam dit wapen door de Kroon te laten bekrachtigen.

Het wapen wordt enerzijds, beheerst door de figuur van de H. Martinus te paard, die met zijn zwaard zijn mantel doormidden deelt en de ene helft aan een bedelaar schenkt om daarmee zijn naaktheid te bedekken. De H. Martinus nu was van ouds de kerkpatroon van Stein en de patroon van de plaats, wiens, feest met de winterkermis gevierd wordt. Maar ook Urmond bevindt zich in diezelfde situatie en het enig bekende oude zegelstempel van Urmond (uit 16'73) vertoont als enige wapenfiguur juist deze Martinus te paard, al ontbreekt daaraan de bedelaar.

Anderzijds wordt het wapen van Stein gekenmerkt door een gouden schild beladen met zeven ruiten van keel. Dit nu is het wapen van de oudste heren ***van Stein*** [4], die bij de oprichting der schepenbank, einde 13de eeuw, als soevereinen der plaats waaraan zij zelf hun naam ontleenden, hun wapenembleem aan hun rechtscollege geschonken hebben. Dat wapen is een echt landswapen geworden en hun opvolgers als landsheren van Stein hebben dat tot uitdrukking gebracht: soms door hun familiewapen met Stein te kwartileren, zoals *Daniel* ***van der Merwede*** eind 14de eeuw [5], soms door het ruitenschild van Stein als hartschild op hun familiewapen te plaatsen. Dit laatste deed ***Bronckhorst-Batenburg,*** nadat *Herman* in 1462 Stein gekocht had van de erven ***Heinsberg*** met de bedoeling Stein tot stamslot te maken van zijn familietak, In 1520 koos hij zijn begraafplaats in de kerk van Stein. Begin 17de eeuw kwam dit zelfs tot uiting in speciaal te Frechen bij Keulen vervaardigd aardewerk, nadat ***Maximiliaan van Bronckhorst-Batenburg,*** heer van Stein, wegens zijn vrouw heer werd van Frechen en Vogtsbel [6]. Ook op hun hagemunten in de tweede helft der 16de eeuw werd het ruitenschild van Stein opgenomen [7].

Welnu, dit Steins landswapen, anders dan men vroeger dacht, komt niet van Stein, maar uit Elsloo. Heren van Elsloo zijn al bekend sinds 1108, als een *Arnulfus* voogd blijkt te zijn van Richelle bij Luik, een kerk van Aken [8]. Heren van Stein verschijnen eerst een eeuw later. Vanaf 1202 zien we de gebroeders ***Arnold*** en *Herman* ***van Elsloo*** in een reeks oorkonden optreden als leenmannen van de graven van Loon, ieder voor een eigen gebied. De 'oudste, ***Arnold,*** is heer van het ouderlijk stamslot Elsloo, terwijl *Herman* beschikt over de tienden van Gerdingen en Stein ten voordele van de abdij van Herckenrode en van de Duitse Orde. Beide heerlijkheden, Elsloo zowel als Stein, waren lenen van Maselant, een oud graafschap dat met Loon verboaden werd; beide waren rijksheerlijkheden en hadden als hoofdvaart de koninklijke schepenstoel van de rijksstad Aken; in beide ook gold hetzelfde metrisch stelsel, in tegenstelling met hun omgeving, zodat het niet vermetel is een oudere eenheid van het gebied te veronderstellen, die in het begin van de 13de eeuw gesplitst werd in twee zelfstandige baronieën. Het wapen der gebroeders is niet bekend, maar wel dat van hun beider zonen, beiden *Arnold* genaamd. Van ***Arnold,*** wiens vader *Herman* heette en die zich ***van Stein*** noemde („condictus *Steyne*"), hebben we twee ruiterzegels uit 1231 met het ruitenschild in het archief van Averbode en bovendien een fraai zegel uit 1246 in het archief van Herckenrode [9]. Van zijn neef, ***Arnold van Elsloo,*** hebben we eveneens, twee ruiterzegels met hetzelfde ruitenschild: een uit 1232 dat de schenking bezegelt van de rente van 40 stuiver te Othée aan de abdij van Val-Benoît bij Luik, een ander uit 1249 in het archief van de abdij Burtscheidt bij Aken [10]. Bij een gelijke oorsprong van families' geeft deze gelijkheid van wapen voldoende grond om dat wapen aan hun voorouders en dus aan de familie *Elsloo* toe te schrijven. Dat het wapen in Els100 niet gehandhaafd bleef, vindt zijn oorzaak in het vroegtijdig uitsterven van de oudste tak *Elsloo* (c.1285), waarna ***Born*** opvolgde, zodat de schepenbank, die einde 13de eeuw in Elsloo werd opgericht, het wapen van Born aannam, dat later weer met de wapens van jongere families, gecombineerd werd [11]. Met het ruitenschild keert ook Elsloo weer tot zijn oorsprong terug.

Tenslotte werd een kroon met drie bladeren en twee parels toegevoegd. Deze kan ook tot uitdrukking brengen het soevereine verleden van Stein. Tot de Franse tijd was Stein rijksgebied, Urmond slechts middellijk in zijn verbondenheid met het hertogdom Gulik. Stein heeft zijn rijksvrijheid met veel moeiten weten te handhaven tot het einde toe [12]; zelfs op het Congres van Rastatt (1797-1799) is in december 1797 nog een poging gedaan om zijn zelfstandigheid te behouden, maar Napoleon trok er zich niets van aan en lijfde heel de linker Rijnoever bij Frankrijk in (1801) . Elsloo is er niet in geslaagd zich tegenover zijn machtige buren te handhaven en ondanks dat het eveneens oorspronkelijk Karolingisch koningsgoed was, werd het tenslotte door de Staten Generaal beheerst [13].

A. J. MUNSTERS M.S.C.

4. Wilhelm Thöne, Die Edelherren von Stein mit dem Rautenwappen, Beihefte zu den Jiilich-Bergischen Geschichtsblättern, Heft 2, Wuppertal-Elberfeld, 1938.
5. ***Veiling*** bibliotheek Jhr. ***Coenen van 's*** Gravesloot, in: Oude Kunst (Maandschrift, Haarlem) jrg. 4 (1918), bl. 24-27 (Wapenboek wapenkoning Beieren).
6. A. J. Munsters, Steiner Kannen, in: De Maasgoaw jrg. 97 (1978). kol. 129-143.
7. M. J. W(olters) : Notice historique sur les anciens seigneurs de Steyn et de Pietersheim. Gand. 1854. p. 77-82, pl. V—VII.
8. Erich Meuthen, Aachener Urkunden 1101—1250, Bonn, 1972, Nr. 20, S. 165. Ook in 1122 zou hij nog voorkomen bij een uitspraak omtrent de abdij Burtscheid, ib. Nr. 200, S. 463.
9. Thöne. a.w. afb. 1: — Archief Averbode: charters nrs. 121 en 122; — Rijksarchief Hasselt: charters Herckenrode nr. 15112.
10. J. Cuvelier: Cartulaire de l'Abbaye du Val-Benoît. Bruxelles, 1906, nr. 58; — Meuthen a.w., Nr. 245, S. 528; — Thöne, a.w., afb. 2.
11. Ofschoon in Stein evenmin sprake was van democratie als in Elsloo is er toch het grote verschil dat in Stein de heren het wapen van hun heerlijkheid aannamen, terwijl in Elsloo de schepenbank dat der heren aannam.
12. A. J. Munsters, Rijksonmiddellijkheid en Kammerzieler, in: Publications ... Limbourg, t. 111 (1975), p. 189-216.
13. De vorm der kroon is niet zo belangrijk. Volgens Nederlandse opvatting is dit een gravenkroon. Stein was een „vrij rijx banderije", geen graafschap. De kroon die op zijn zegels en emblemen in het verleden wel voorkomt, draagt soms negen parels tussen twee bladeren, soms drie bladeren en twee parels, soms vijf bladeren.

BOEKBESPREKING.

Kwartierstatenboek 111, uitgegeven door de Genealogische Vereniging Prometheus, Delft, 1982, 235 pag.

In hoog tempo verschijnen de kwartierstatenboeken van de Genealogische Vereniging Prometheus, nl. deel 1 in 1978, deel 11 in 1980, deel 111 en het hierna te bespreken deel IV beide in 1982.

De eerste twee delen bevatten een aantal interessante staten,

waarvan sommige zeer ver in de tijd teruggaan. Deel III, dat de staten *Bosman, De Hoog, Rolvink, Slijkerman* en *Valk* geeft, wijkt van dit patroon niet af. Zonder de andere inzenders te kort te willen doen, zou ik met name de kwartierstaat van *Kees Jan Slijkerman* willen noemen. Van de in generatie XIII bekende mannen (circa 124) weet hij in meer dan de helft van de gevallen een beroep en/of functie te vermelden. Daarbij dient men zich te realiseren, dat het hier gaat om de 2de helft van de 16de, resp. de lste helft van de 17de eeuw !

Ook de staat *De Hoog* is de moeite van het vermelden waard, maar een kwartierstaat als die van *Bosman* was naar mijn mening nog niet rijp voor publikatie. Ik ga nu even voorbij aan hetgeen de redactie hierover zegt in haar inleiding op deel IV [1], maar ik zou hier enkele willekeurige voorbeelden willen noemen. Als no. 46 en no. 47 worden vermeld *Cornelis Kersten*, geb. Velzen, † Mathenesse 1 nov. 1849, tr. Haarlem 26 sept. 1838 *Maria Elisabeth Prince*, geb. Haarlem 10 maart 1810, † Schiedam 28 aug. 1863. De geboorte- of doopdatum van *Cornelis* moet toch zonder veel moeite te vinden zijn, terwijl ook van de ouders van dit echtpaar meer dan alleen de namen bekend moet zijn (zie no. 92 t/m 95).

Zoals bij alle genealogische publikaties doet ook bij kwartierstaten zich het risico voor, dat de daarin vermelde gegevens zonder nadere controle klakkeloos worden overgenomen. Natuurlijk vormt bij een dergelijke kritische benadering het ontbreken van een notenapparaat met o.m. verwijzing naar de bronnen een probleem [2], maar dat mag geen reden zijn om dan maar van nader onderzoek af te zien. Een aanmoediging respectievelijk waarschuwing in deze geest van de redactie aan de gebruikers van het kwartierstatenboek zou naar mijn mening niet hebben misstaan. Dat het hier niet gaat om een overbodige luxe wil ik aan de hand van een voorbeeld aantonen.

Zowel in deel II en 111, als in het hierna te bespreken deel IV komen enkele generaties *Storm van Leeuwen* [3] voor, die alle op dezelfde bron gebaseerd lijken te zijn (en in volledig identieke bewoordingen worden omschreven) [4].

M. C. Sigal jr. heeft evenwel in De Navorscher (jrg. 1932, blz. 190/1) duidelijk gemaakt, dat de huidige familienaam ***Storm** van Leeuwen* niet geheel juist is, daar tot het verdwijnen van het eerste gedeelte van de naam in het begin van de 18de eeuw deze Stam *van Leeuwen* luidde". Gezien de gemakkelijk toegankelijke bronnen en de beschikbare litteratuur had deze steeds terugkerende fout kunnen worden vermeden.

1. In mijn bespreking van deel IV komt ik op dit punt terug.
2. Dit is niet bedoeld als verwijt aan de redactie, daar het uiteraard niet mogelijk is zulks technisch te realiseren.
3. Niet defamilie ***Storm*** (gezegd) ***van Leeuwen*** uit Terheijde en omgeving-. maar de familie, waarvan in de 16de, 17de en begin 18de eeuw leden voorkomen in (o.a.) Schipluiden, Kethel, Vlaardingen en Vlaardingerambacht.
4. In deel 11, aanvullingen op staat Nagtegaal, no.'s 5677, 11354 en 22708.
   In deel III, staat De Hoog, no.'s 3693, 7386 en 14772.
   In deel IV, staat Heemskerk, no.'s 7925 en 15850.
   In deel 11, aanvullingen op staat Klunder wordt als no. 6517 ***Trijntje Arents Storm (Stam) van*** Leeuwen vermeld. Hoewel dichter bij de waarheid, is ook deze aanduiding niet juist.
5. Zie ook de fragment-genealogie in Ned. Patriciaat, ira. 55 (1969), blz. 146. Sigal noemt enkele mogelijke oorzaken' voor het misverstand, dat er toe heeft geleid. dat in 1900 door de familie ten onrechte'de naam ***Storm*** i.p.v. *Stam van* Leeuwen werd aangevraagd. Daarvan lijkt foutieve lezing van de naam in de originele akten mij het meest waarschijnlijk, daar bij oppervlakkige bestudering in sommige van die (1'7de eeuwse) akten de „a" inderdaad op „or" lijkt.

Bovengenoemde opmerkingen doen niet af aan mijn waardering voor het vele werk, dat door de inzenders van de staten en de redactie is verzet. Ik blijf echter van mening dat, als de beoefening van de genealogie haar waarde wil blijven behouden, een kritische benadering en vooral ook eigen onderzoek een eerste vereiste is. Ik hoop, dat de uitgaven van Prometheus daartoe een bijdrage zullen leveren.

Het boek is te verkrijgen door overmaking van ƒ 25 (inclusief verzendkosten) op postgiro no. 3453233 t.n.v. Penningmeester Genealogische Vereniging Prometheus, Lorentzweg 1, Delft.

A. J. VAN GALEN LAST.

Kwartierstatenboek IV, uitgegeven door de Genealogische Vereniging Prometheus, Delft, 1982.

Deel IV van de reeks kwartierstatenboeken van Prometheus bevat de staten *Heemskerk, Heerings, Van der Krogt, Tasseron* en *Varekamp*. Ook dit deel heeft veel te bieden voor mensen met Zuidhollandse kwartieren. Ik heb dan ook, ondanks de onaardige vergelijking van kwartierstaten met telefoonboeken, met grote interesse in het boek gelezen.

In haar inleiding stelt de redactie, dat 'de verantwoordelijkheid voor de inhoud van de kwartierstaten geheel bij de auteurs berust'. Zij heeft geen poging gedaan de staten onderling op elkaar af te stemmen, terwijl kennelijk evenmin enige controle heeft plaatsgevonden.

Voor deze benadering kan ik in haar algemeenheid wel begrip hebben: een meer inhoudelijke aanpak zou te tijdrovend en in de praktijk ondoenlijk zijn. Maar betekent het voorgaande, dat de redactie zich volstrekt passief opstelt met betrekking tot de aan haar aangeboden staten ? Ik kan mij dat nauwelijks voorstellen. Toch zou het interessant zijn om een inzicht te krijgen in het redactiebeleid. Wel deelt de redactie mede zich bewust te zijn dat de gepubliceerde staten niet volledig zijn. Zij geeft echter de voorkeur aan een wellicht wat premature publikatie boven het jarenlang vasthouden van de gegevens. Maar trekt de redactie hierbij zekere grenzen en zo ja, waar ?

Wat bijvoorbeeld te denken van no. 1127 in de staat Varekamp (*Annetgen Fietersdr. Rodenburg*), waarvan doopplaats en -datum worden vermeld, maar niet haar ouders. Hetzelfde geldt voor no. 789, *Annetje Simonsdr. Hoorewegh*, ged. Overschie 28 sept. 1668. Over haar is in de litteratuur trouwens wel een en ander te vinden. Via de bestaande litteratuur zou ook de reeks Heemskerk (no. 1404) en Van Dorp (no. 1662) verder gecompleteerd kunnen worden.

Ik vind dit het voorbeeld van een staat, die zonder al te grote inspanning veel meer afgerond had kunnen zijn. Ook voor de inzender lijkt mij dat bevredigender.

Gelukkig is de redactie van plan in principe in 1984 een nieuw deel in deze reeks uit te geven (deel V), waarin aanvullingen en correcties op de eerste vier delen zullen worden opgenomen. Met belangstelling kijk ik daar naar uit.

Niet alle aanvullingen zijn overigens even makkelijk te vinden. Dat *Arij Denys van Leeuwen* (no. 1602 van staat Heemskerk) op 29 mei 1660 te Schiedam ondertrouwt met *Maertge Jacobs*, als *Arij de Nijse*, jongeman van Rotterdam is tot op zekere hoogte een toevalsvondst. *(De Nijse* is overigens een verschrijving van het patronimicum *Denijsz*. etc.: *Arij* wordt op 8 juli 1638 te Rotterdam gedoopt als zoon van *Dionys Ariensz.* en *Jannetje Dirksdr.)* .

Ondanks enige kritische noten in het voorgaande handhaaf

ik in het algemeen mijn positieve oordeel. Ik hoop dan ook, dat nog vele delen in deze reeks zullen volgen.

Ook dit deel is verkrijgbaar door overmaking van ƒ 25 (incl. verzendkosten) op postgiro 3453233 t.n.v. Penningmeester Genealogische Vereniging Prometheus, Lorentzweg 1, Delft.

A. J. VAN GALEN LAST.

Arie Verduijn, Sojourners, A family chronicle, Burlington, Ont., Canada, 1981.

De geschiedenis van een Zuidhollands geslacht, waarvan de bakermat moet worden gezocht in Charlois, geschreven door een lid van deze familie, thans wonende in Canada doch nòg in Nederland geboren. Als oudste drie generaties worden achtereenvolgens genoemd: *Wouter Cornelisz. Verduyn*, diens zoon *Pieter Woutersz.* en *Heyndrick Pietersz.*, diens kleinzoon. Ingepast in de geschiedenis van hun tijd verkrijgen wij echter eerst met *Wouter Heyndricksz. Verduyn* vaste grond onder de voeten.

Wouter Heyndricksz. Verduyn testeerde te Rotterdam op 11 juli 1626 voor notaris Kieboom; blijkbaar 'overleed hij nog in dezelfde maand, zoals wij vernemen uit het opschrift van zijn bewaard gebleven grafzerk, waarop de juiste datum ontbreekt. De schrijver vervolgt zijn verhaal in rechte lijn, waarbij wij kennis nemen van het nageslacht te Stolwijk, Aarlanderveen, Boskoop en Oudshoorn, alwaar de schrijver is geboren. Van de ongetwijfeld talrijke nakomelingen in de zijlijnen vernemen wij niets. Het ongetwijfeld boeiend geschreven verhaal over de stamreeks geeft dus geen inzicht in de genealogie, maar dit gemis wordt enigermate vergoed door de grote tabel, die aan het slot is toegevoegd. Opmerkelijk is daarnaast de kwartierstaat van de oudste zoon van de schrijver: *Sijtze Jacob Job Verduijn*. Van vaderszijde treffen wij de voorouders aan in Zuid- en Noord-Holland, en verder voornamelijk in het grensgebied Utrecht, waarbij wij namen aantreffen als *Van der Lee, Plomp* en *Roozeboom*. Een geheel ander beeld vertoont deze kwartierstaat van moederszijde: de acht overgrootouders van deze *Eeke Tryntje de Vries, geb. te* Hollum op Ameland komen allen van dit eiland. Bij deze staat van nagenoeg complete 32 kwartieren treedt één maal kwartierverlies op, want bij de Amelandse kwartieren verschijnt vier maal de naam *Visser*, waarvan twee hetzelfde geslacht zijn. Een goede naamindex, ongetwijfeld nuttig en nodig bij deze verhalenderwijze geschreven familiegeschiedenis, besluit dit boek. Een familiegeschiedenis die over enkele tientallen jaren niet meer geschreven had kunnen worden bij gebrek aan voldoende informatie.

Het boek kan besteld worden bij de schrijver, die het in eigen beheer heeft uitgegeven: Arie Verduijn, 385 Walkers Line, Burlington, Ont., L7N 2C9, Canada. De prijs bedraagt 15,95 Canad. $ inclusief verzendkosten. Belangstellenden hier te lande kunnen het Nederlandse equivalent van dit bedrag overmaken op rekening 50.99.34.439 bij de A.B.N. te Gorinchem via girorekening 89221.

H. L. KRUIMEL.

Folkert Postma, Viglius van Aytta als humanist en diplomaat (1507—1549). Proefschrift van de Rijksuniversiteit te Groningen. Zutphen, De Walburg Pers, 1983: 240 blz. met 9 afbeeldingen.

Viglius van Aytta (1507-1577) behoort als rechtsgeleerde en staatsman van formaat tot de grote mannen uit onze Vaderlandse geschiedenis. Met *Rembrandt* heeft hij gemeen, dat hij gewoonlijk bij zijn voornaam wordt genoemd, dat zijn geslachtsnaam in verhouding veel minder bekendheid geniet. M.i. is het niet overdreven te stellen, dat *Viglius* zonder ooit zijn Friese afkomst te verloochenen zich tot Nederlander heeft ontwikkeld. Voor een Fries van de zestiende eeuw is dit bepaald iets bijzoaders. Karel V is pas in 1524 niet zonder strijd heer en meester van Friesland geworden. Een oom van *Viglius, Bernard Bucho van Aytta* heeft hier het zijne toe bijgedragen. Van *Viglius* zelf geldt, dat hij onder Karel V het hoogtepunt van zijn loopbaan heeft bereikt en het Habsburgse huis steeds trouw is gebleven, hoewel hij zich onder Filips 11 een voorstander van een gematigder koers, betoonde dan deze in feite heeft gevolgd.

Een bewogen leven in een bewogen tijd heeft in dit belangrijke proefschrift zijn weerspiegeling gevonden. De auteur bevond het te veelomvattend voor één boek en is daarom geëindigd met *Viglius*' benoeming tot hoofdvoorzitter van de Geheime raad 1 januari 1549. Al eerder had hij een beknoptere schets' van *Viglius*' totale levensloop geschreven. Deze is te vinden in het „Nationaal Biografisch Woordenboek" van België, deel 8 (Brussel, 1979).

Voor de genealogische gegevens, die de auteur vermeldt, stonden hem nog geen doop-, trouw- en begraafboeken ter beschikking. Deze moest hij aan andere bronnen ontlenen, veelal teruggaand op papieren van *Viglius* zelf, die intussen verloren zijn gegaan. De geslachtsnaam *Aytta is* afkomstig van een boerderij in Roordahuizum, maar *Viglius* noemt zich in navolging van zijn eerder vermelde oom bij voorkeur *Zuichemus* naar het dorp Zwichum.

Het portret van *Viglius* op ongeveer 50-jarige leeftijd met wapen en wapenspreuk, dat men in het boek aantreft en dat ook het omslag siert, is van een onbekende meester. Typeert de korenschoof in het wapen de boerenafkomst van het geslacht, hierbij dient men wel te bedenken, dat de eigenerfde boeren van Friesland in tegenstelling tot die van de meeste andere Nederlandse gewesten stem in staat hadden, d.w.z. dat zij een eigen stand vormden met politieke zeggenschap.

De auteur zij het van harte toegewenst, dat het hem gegeven moge zijn zijn biografie met het nu nog ontbrekende tweede deel te voltooien.

J. FOX.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Van den Berg-Kruijswech. *Jacob van den Berg*, tr. vóór ca. 1683 *Orseltje Kruijswech*, † na 6 okt. 1713. Van hen is een zoon *Johannes* -bekend die ca. 1683 geboren werd en varentman was. Toen hij in 1713 te Amsterdam ondertrouwde met *Johanna (Anna) Galé* (*Gaelee*) uit Oostende heette hij van Amsterdam afkomstig te zijn. Zijn doop noch nadere gegevens over zijn ouders werden te Amsterdam gevonden. *Orseltje* kan een dochter geweest zijn van *Sijmen Jans Cruijswech*, geboren ca. 1626, van Oud-Beijerland, binnenlantsvaerder/varensman te Amsterdam, poorter van Amsterdam 3 jan. 1658, woonde op de Appelmarckt aldaar, en *Jannetje Gerrits*, van Amsterdam, wed. van *Jan Teunisse van der Vliet*, kaagman, op de Appelmarckt aldaar.

Nadere gegevens gevraagd over het echtpaar *Van den Berg-Kruijswech*, hun kinderen en voorgeslacht.

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

„**Decemers**" (1982, 245-248). Aan H. van Heerde, Onder de clockenslach van Nunspeet, Nijkerk, 1954 (zoals geciteerd in: Veluwse geslachten jrg. 4, 1979, pag. 94) kunnen de volgende aanvullingen op het genealogische fragment A ontleend worden:

IV, 8. *Aaltien Decemers*, tr. le *Harmen Wychmansen Rensen*, op Oosteinde 1719, zn. van *Wichman Jacobs* en *Jannetje Jacobs*, enz.

Uit het eerste huwelijk:

1) *Aeltjen Harmsen Rensen*, tr. (huw. dispensatie 6 maart 1728) haar neef (vermeld sub VI) *Decemer Jacobsen*.

VI, 1. *Jacob Decemers*.

2. Dirck, volgt VII.

VII. *Dirck Decemers*, tr. N.N.

Uit dit huwelijk:

Gerrit Dircksen Rens.

Bovendien blijken uit G. Westerink, Doornspijk en Elburg, deel II, 1961, een aantal naamdragers, die gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet in de reeds behandelde fragment-genealogieën passen. Dit werk bevat in hoofdzaak uittreksels uit de tinsboeken, zodat hieruit de filiatie zonder aanvullend bewijs niet zonder meer vaststaat; de cijfers tussen haakjes verwijzen naar de betreffende pagina's.

I. *Decemer Jacobsen* te Nunspeet 1560 (195)
— *Lambert Aeltsen Top 1667-88* (195)
— *Hendrik Decemers 1667-88* en 1688-93 (195)
— *Gerrit Hermss* 1705—54 (195 en 196)
— *Jan Jansen 1706-54 (* 196)
— *Diecemer (Janssen) Mou* te Elspeet 1747-88 (195 en 196), 1788-1811 (196) en 1816 (203).
— *Peeter Henricxen 1624-66 (33)*
— *Henrick Peters Marckert 1624-66 (33)*
— *Cracht Henricks*, kerkmeester te Doornspijk 1667-87 (33)
— *Jan Crachtse 1704-56 (33)*
— *Tymen Cornelissen Vis* 1704-56 (33)
— *Cracht Jansen* 1704-56 (33)

Een onderpartij hiervan kreeg *Decemer Jacobsen* (IV) z.j. en 1687-93 (33; ook vermeld 1667-87 op pag. 55), zodat in eerstgenoemden mogelijk zijn schoonfamilie gezien mag worden.

IV, 6(?). *Hendrick Decemers* 1706-54 (103 en 192).

IV, 7. *Dries Tymensen 1667-87* (30), 1687-93 (30), 1706-54 (29 en 30);
— *Jan Vierholten* 1706-54 (29 en 30).

IV, 8. *Wychman Jacobs 1667-88* (198) en 1688-93 (198) en *Jannetje Jacobs* 1687-93 (55)
— *Hermen Wichmans Rensen* 1706-54 (55, 56 en 198)
— de erfgenamen van *Herman Wigmans Rensen 1747-88 (198)*
— *Hertger (Hartger) Rensen* 1747-87 (55). 1747-88 (198) en 1787-1811 (56).
— *Decemer* en *Wichman Rensen 1787-1811* (55, 56 en 57), 1788-1811 (198) en 1816 (203).
en opnieuw: *Hetman Wigmanss Rensen* 1706-54 (196)
— *Ditmer Hermens Renssen 1747-88 (* 196)
— *Hendrik Desemers 1747-88* (34, 35 en 196)
— *Lubbert Hendriksen Decemers* 1788-1811 (34 en 196) en 1816 (202).

VII. *Dirk Decemers* 1747-87 (37), tr. *Trijntje Gerrits* 1787-1811 (37), 1816 (57 en 65).

Losse gegevens zijn nog:

Diermen Hannenss. kinderen 1560 (31) en
— *Harmen Decemers 1570-99 (31)* .

Dibbe(lt) Decemers 1570-99 (31) en 1616 (82).

Decemer Janss 1624-66 (2, 6 en 12) en 1667-88 (6)
— *Lambert Decemers 1667-88 (12)* en 1688-93 (6 en 12).

Jan van 't Water Decemers en *Herman Kree* 1624-66 (103)

Decemer Willems 1706-54 (152)
— *Geerlich Decemers* 1706-54 (152).

Decemer Dirks 1788-1811 (121) en 1816 (121).

Decemer Jacobs 1816 (65 en 202).

Utrecht A. TER MATEN.

111, *2.* Uit het feit dat *Herman Wichmans* en *Aaltjen Decemers* (IV, 8) als broederskinderen op 27 mei 1702 huwelijksdispensatie kregen, volgt dat *Harmen Wychmansen Rensen* een zoon was van *Wichman Jacobs* (111, 2); volgens Van Heerde, Onder de clockenslach van Nunspeet (zie boven) was *Wichman* eerst knecht bij *Hartger (Hermans) Renssen*, vermeld 1636, † in 1678, wiens nicht (en erfgename?) *Jannetje Jacobs* hij huwde; gezien het feit dat zijn vader *Jacob Hendricksen Decemer* (111) in 1615 reeds overleden was, moet hij dus pas op vrij hoge leeftijd getrouwd zijn: uit dit huwelijk: 1. *Henrick Wichmans*, † kinderloos, en 2. *Harmen*, zie boven.

IV, 9. *Hilletje (Helena) Decemers*, tr. Nunspeet 11 juni 1693 Ds. *Petrus Martinius*.

Ik vond de naam *Decemer* verder in verschillende geslachten, die alle op de Noord-Veluwe of in de naaste omgeving daarvan gevestigd waren. De door Mr. A. P. van Schilfgaarde, Het geslacht Daendels, in De Nederlandsche Leeuw 1960, kol. 91-96, vermelde oudste generaties kunnen als volgt aangevuld worden:

E.

I. *Daniël Egbertsz.*, geb. ca. 1490, geërfde van Veluwe 1519, gerichtsman ald. 1524, pander van Heerde 1529-33, schout van Heerde 1526-55, kerkmr. ald. 1550, † vóór 1561, tr. *Heyll N.*, samen met haar man vermeld in 1548; hij koopt in 1555 de pandschap van het scholtambt Heerde.

Uit dit huwelijk:

1. *Egbert*, volgt IIa.
2. *Gerbrant*, volgt IIb.
3. *Decemer*, vicaris van het St. Katharinenaltaar te Heerde 1541, 1553.

IIa. *Egbert Danielsz.*, geb. in 1524, schout van Heerde 1558-80, gerichtsman ald. 1553, † vóór 1604, tr. vóór 1561 *Anna N.*

Van Schilfgaarde stelt dat er geen kinderen uit dit huwelijk waren; toch lijkt een zoon te zijn:

III. *Decemer (Diesmer) Egberts(en)*, geb. Heerde, als bakker, wonende voor de Rode Toren, burger van Zwolle 13 jan. 1606 (borg Jan Henricxsen), lidmaat ald. 1 juni 1621, heeft als bakker knechten in dienst (1615, 1637, 1644, 1646), hopman (van een burgervendel?) 1646,

begr. Zwolle 6 nov. 1654, tr. 1 e ald. 15 jan. 1604 *E(n)gbertien Lubbers.* wonende in 't Claverblad in de Diezerstraat (1598), 'wede. van (getr. Zwolle 5 'febr. 1598) *Willem Warnersen,* bakker in 't Claverblad; tr. 2e Zwolle 25 aug. 1616 *Engelken Engberfs,* wonende in de Monte (1608), lidmaat te Zwolle 1 juni 1621, beg. ald. 6 juni 1663, wede. van (procl. Zwolle in okt. 1608, hij wonende te Heerde) *Maes Albers.*

Uit het eerste huwelijk:

IV. *Berent Desemer* (*Dycemer* enz.), geb. Zwolle, tr. ald. 16 febr. 1636 *Elsien Corfsen,* dr. van *Wolter Cortsen* in de Sassenstraat.

Uit dit huwelijk:

1. *Egbertijn,* ged. Zwolle 7 maart 1637.
2. *Henneken,* ged. Zwolle 9 juli 1639.
3. *Wolter,* ged. Zwolle *15* febr. 1642.
4. *Dyesemer,* ged. Zwolle 4 febr. 1646.

IIb. *Gerbrant Danielsz.,* in 1564 en 1594 geërfde te Epe, in 1568 geërfde te Heerde, tr. N.N.

Uit dit huwelijk:

1. *Daniël Gerbrantsz.,* schout van Heerde 1590-1623, enz.
2. *Decemer Gerbrantst.,* tr. (procl. Zwolle in maart 1605) *Willemken Andriesdr.,* geb. Heerde, dr. van *Andrees Clasen.*
3 (?). *Engelken Gerbrants,* tr. vóór 1625 *Marijn Jacobsz.*

F.

Decemer (Ditmar, Dietsmer) Jansen Rademaker, geb. Heerde, rademaker aan de Blijmarkt te Zwolle, lidmaat ald. 1 juni 1621, begr. Zwolle 11 maart 1663, tr. le (als Ditmar Jansen, rademaker van Heerde) Zwolle 9 jan. 1603 *Aelfgen Gerrifs,* lidmaat ald. 1 juni 1621, wede. van *Hans Rademaker* aan de Blijmarkt; tr. 2e (als Desmer Jansen, wedr., wonende Blijmarkt) Zwolle 25 jan. 1642 *Geesien Sweersen,* begr. Zwolle 3 1 aug. 1653, wede. van *Jan Arenfsen* in de Diezerstraat.

Uit het eerste huwelijk:

Battijn Desemers, tr. Zwolle 31 juli 1631 *Derk van Breevoort,* wonende in de Kamperstraat, zn. van *Derk van Breevoorf.*

Uit dit huwelijk:

Diesemer Derksen van Brevoort, wonende Vrouwenkerkhof, tr. Zwolle 3 nov. 1668 *Anneke Davids,* begr. ald. 29 aug. 1694.

G.

Bij het volgende fragment is gebruik gemaakt van gegevens, gepubliceerd door Dr. E. J. Th. à Th. van der Hoop, De oudere generaties van het geslacht Van Karnebeek, in: De Nederlandsche Leeuw jrg. 1932, kol. 13 en 15 en van de Kerkeraadshandelingen te Zutphen volgens aantekeningen van Ds. Boiten in het Gemeentearchief van Zutphen.

1. *Jan Wessels te Waeter,* geb. ca. 1557, koster te Warnsveld 1582, krijgt vergunning dit met de Grote kerk te Zutphen te combineren voor één jaar 8 jan. 1599, koster te Zutphen (1608), lidmaat ald. begin 1609, verkoopt bezit te Bocholt, tr. *Altgen Catten.*

Uit dit huwelijk (verscheidene zonen en doohters):

1. *Jan,* volgt IIa.
2. *Diesmer,* volgt IIb.
3. *Gerrit fe Water,* tr. Zutphen 27 april 1617 *Lummiken Walkerdijnc,* dr. van *Willem Walkerdijnc,* burger te Bocholt.

IIa. *Jan te Water,* koster te Warnsveld, tr. Zutphen 17 mei 1607 *Anneke Hampers,* dr. van *Jan Hampers;* tr. mogelijk 2e *Gerrifge Keetel,* die hertr. met *Jurjen fer Borgh.*

Uit het (eerste?) 'huwelijk:

1. *Barbara toe Water,* geb. Warsveld, wonende te Doesburg, tr. Warnsveld (att. van Deventer 17 april 1643) *Gerrit Karnebeeck,* zn. van *Willem (von) Karnebeeck en Chrisfina Kockerts.*
2. *Abraham toe Water.*

IIb. *Diesmer te Waeter,* tr. Zutphen 13 mei 1608 *Machfelt van Karnebeeck,* lidmaat te Zutphen Pasen 1611, dr. van *Willem van Karnebeeck,* burger te Bocholt, en zijn eerste echtgenote *Wilhelma van Toll.* Zij stierven met het gehele gezin aan de pest, zodat zijn vader erfgenaam werd.

Uit dit huwelijk:

1. *Gesken,* ged. Zutphen 23 april 1609 (get. Jan toe Water en Jannike Bernts Kernebeck).
2. *Lijsebefh,* ged. Zutphen 4 mei 1614.

Enkele losse gegevens volgen nog:

Jan Decemers, † vóór 1623, tr. *Christina (Sfijne) Beeldsnijder,* heeft in 1623 twee hoven en een huis te Epe, dr. van *Jacob Gerrits Beeldsnijder.*

Haar broer Gerrit: ***Jacobs Beeldsnijder,* † 1624/26,** werd de stamvader van het later adellijke geslacht ***Beeldsnijder*** (vgl. De **Nederlandsche** Leeuw 1920, kol. 281, en Ned. **Adelsboek** 1940, **pag. 162).**

Uit dit huwelijk:

Gerrit Jansz., vermeld in 1623, noemt zich in 1626 *Beeldsnijder.*

Decemer Jansen, tr. *Fennechien Peters; zij* hertr., wonende te Haerst, Zwolle 21 jan. 1637 *Jan Claesen,* wonende te Berkum, zn. van *Claes Claesen,* en tr. 3e, wonende te Haerst, Zwolle 29 okt. 1637 (sic!) *Evert Piefers,* wonende te Haerst, zn. van † *Pieter Jacobs.*

Diesemer Willemsz., wonende 1 Jsseldijk, tr. Hattem (att. van Zwolle 6 febr. 1675) *Merijgjen Lubberts.*

Difmar (Difhmar) Nagge, organist te Zutphen, afgezet 1610 (vgl. De Nederlandsche Leeuw 1980, kol. 204).

Zutphen JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

Ook te Epe komen personen voor met de naam *Decemer,* die gedeeltelijk behoren tot de geslachten *Hagedoorn* en *Van der Mate.* Drie fragment-genealogieën en een aantal losse vermeldingen blijken uit mijn aantekeningen.

H.

I. *Decemer Aarts Hagedoorn,* fr. *Aelfje Everfs.*

Uit dit huwelijk:

1. *Aart,* volgt IIa.
2. *Evert,* volgt IIb.
3. *Gerrit,* volgt IIc.

IIa. *Aart Desemers,* ged. Epe op Eper kermis 1691, † vóór 1749, tr. Epe 28 aug. 1718 *Dirkjen Teunis,* van Vaassen.

In 1749 wordt zij, weduwe zijnde, vermeld als daghuurster met één kind onder de 15 en twee kinderen onder de 10 jaar (R.A. in Gelderland, Statenarchief

Veluwe, inv. nr. III/3-302, ambt Epe, huizentelling 1749, fol. 21, Vemder- en Dijkhuizergilde).

Uit dit huwelijk:

1. *Teunis*, ged. Epe 15 april 1725.
2. *Aeltjen*, ged. Epe 27 sept. 1730.
3. *Aelbert*, ged. Epe 13 sept. 1733.
4. *Lubbe*, ged. Epe 11 april 1737.
5. *Gerritjen*, ged. Epe 13 sept. 1739.

en waarschijnlijk:

6. *Disemer Aarts Hagedoorn*, † *vóór* 1797, waarsch. identiek met Decemer Hagedoorn, † Epe 21 okt., begr. (pro deo) ald. 25 okt. 1788, tr. Epe 6 febr. 1774 *Eva Wijndels*, wede. van *Jan Gerrits*.

IIb. *Evert Desemers Hagedoorn*, ged. Epe 26 aug. 1694, tr. ald. 6 febr. 1724 *Hendrikjen Derks*.

In 1749 wordt hij vermeld als daghuurder, zonder kinderen, 1 haardstede (Id., fol. 15, Dorpergilde).

Uit dit huwelijk:

1. *Aeltjen*, ged. Epe 2 dec. 1725.
2. *Desemer*, volgt IIIa.

IIIa. *Desemer Euerts Hagedoorn*, ged. Epe 30 dec. 1731, van Lohuizen (1760), † Lohuizen 18 febr., begr. Epe 24 febr. 1804, tr. Epe 20 juli 1760 *Gerarda van Kleef*, van Lohuizen, † ald. 3 maart, begr. Epe 9 maart 1804.

2 mei 1770 (akte 18 maart 1771, geprot. 30 maart 1771) verkopen ***Evert Everts*** en *Hendrikje Everts*, broeder en zuster, aan ***Evert Diesmers (lees: Diesmer Everts) Hagedoorn*** en ***Gerharda van Kleef,*** echtelieden, ½ van een huis enz. onder Lohuizen, hun aanbestorven van hun grootvader ***Evert Diesmers Hagedoorn, waarvan*** de andere helft de kopers reeds toebehoort voor **f** 95 (R.A. in Gelderland, recht.-arch. Veluwe, protocollen van bezwaar Epe, inv. nr. 916).

30 jan. 1783 (akte 1 april 1784, geprot. 10 mei 1784) kopen ***Dexemer Hagedoorn en Gerharda van Kleeff,*** echtelieden. ½ van een kamp land de Hazekeuken, groot ***4*** schepels gezaai, te Lohuizen voor f 123 en 9 maart 1801 (akte en geprot. 21 maart 1801) verkopen zij aan hun zoon ***Hendrik Hagedoorn en Theuntje Berghout,*** echtelieden, een kampje hofland den Ouden Hoff met de opstal van een schaapschot, onder Lohuizen voor **f** 16 (Id., inv. nr. 917, fol. 292vo. en inv. nr. 919, fol. 196vo.).

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrik Hagedoorn*, te Lohuizen, † ald. 8 maart, begr. Epe 12 maart 1804, tr. *Theuntje Berghout*.
2. *Evert*, geb. Epe 29 aug., ged. ald. 4 sept. 1774 (get. Weintje Gerrits) .

IIc. *Gerrit Desemers Hagedoorn*, op de Horst (1732), te Zuuk (1741), † vóór 1774, tr. le *Aeltjen Aerds:* tr. 2e Epe 15 juni 1732 *Bartjen Alberts*, van Zuuk, † na 1737, dr. van *Aelbert Hendericks* en *Derckjen Willems;* tr. 3e Epe 30 april 1741 *Everfje Cornelis*, ged. Nijbroek 4 dec. 1717, lidmaat te Epe, komende van Elspeet, Pinksteren 1741, † Zuuk 31 aug., begr. Epe 5 sept. 1780, dr. van *Cornelis Everts* en *Marritje Jans*.

15 mei 1737 (akte d.d., geprot. 15 aug. 1737) verklaren ***Albert Hendricks*** en ***Dierckje Willems***, echtelieden, f 130 schuldig te zijn aan ***Gerrit Decemers*** en ***Bettgen Aelberts*** onder verband van hun hofstede c.a. te Zuuk, door beide partijen bewoond en gebruikt (Id., inv. nr. 913, fol. 186vo.).

15 dec. 1742 (akte d.d., geprot. 14 maart 1743) kopen ***Gerrit Diesmers*** en ***Evertjen Kornelis,*** echtelieden, van Evert Tymmens van Putten en Jantien Aelberts, echtelieden, een huis en hof onder Zuuk voor **f** 115 en gereed goed voor f 125 (Id., inv. nr. 913, fol. 182, nr. 13).

4 april 1774 (akte 2 mei, geprot. 23 mei 1774) verkopen ***Evertje Kornelis,*** wede. ***Gerrit*** Diesmer, met Gerrit Pikeren als gekozen voogd, en haar meerderjarige kinderen ***Diesmer, Maria*** en ***Bartjen,*** beide laatsten met hun broer ***Diesmer*** als voogd, aan Jan Reinders en Janna Roelofs Bos, echtelieden, een hoek hof onder Zuuk voor f 135 (Id., inv. nr. 916, fol. 246).

Uit het derde huwelijk:

1. *Decemer*, volgt IIIb.
2. *Maria Hagedoorn*, ged. Epe 17 dec. 1747, vermeld 1774.
3. *Evert*, ged. Epe 21 sept. 1749, † vóór 1774.
4. *Bartha Gerrits Hagedoorn*, ged. Oene 10 okt. 1751, vermeld 1774 en 1775.
5. *Cornelis*, ged. Epe 6 dec. 1756.

IIIb. *Decemer Gerrits Hagedoorn*, ged. Epe 16 jan. 1746, te Zuuk (1774), dagloner, † Epe 25 jan. 1816, tr. ald. 18 sept. 1774 *Bartha (Bettjen) Peters Feijth*, ged. Epe 30 aug. 1750, aan de Lobrink (1774), † Epe 12 mei 1819, dr. van *Peter Andries Feijth*, karreman, en *Feijtje Aarts ten Holte*.

23 sept. 1772 (akte 23 febr. 1775, geprot. 27 sept. 1775) verkopen ***Andries, Lammert, Evert*** en ***Geurtje Peters Feijth, Teunis Slijckhuis*** en ***Gerritje Peters Feith,*** echtelieden, en ***Diesmer Hagedoorn en Bartjen Peters Feijth***, echtelieden, allen kinderen en erfgenamen van ***Peter Feith*** en ***Freijtjen Aarts,*** aan Jan Slijckhuis en Bartjen Aarts de Jan-Slijckhuis-weide en de Delmorgen onder Ernst, waarvan de helft de kopers reeds toebehoort, voor **f** 130 (Id., inv. nr. 916).

13 april 1782 (akte d.d., geprot. 22 april) verkopen Harmen Aarts Drost en Pietertje Heeres, echtelieden, aan ***Decemer Hagedoorm*** en ***Bartjen Feijth,*** echtelieden, een kamp zaailand, groot 3 schepels gezaai, op de Zuukerenk onder Zuuk, voor *f* 133 (Id., inv. nr. 917, fol. 211).

Uit dit huwelijk:

1. *Gerrit*, geb. Epe 28 febr., ged. ald. 5 maart 1775 (get. Bartha Gerrits Hagedoorn).
2. *Fijtjen*, geb. Epe 19 mei, ged. ald. 25 mei 1777 (get. Gerharda van Kleef), tr. Epe 2 maart 1800 *Jan Teunis Slijkhuis*, van Epe.
3. *Gerrit*, geb. Epe 2 april, ged. ald. 5 april 1779 (get. Gerharda van Kleeff).
4. *Barta*, geb. Epe 26 aug., ged. ald. 27 aug. 1780 (get. Gerharda van Kleef), tr. Epe 1 juni 1806 *Pieter Klaas Groen*, geb. Medemblik, wonende te Epe (1806).
5. *Peter*, geb. Epe 17 april, ged. ald. 21 april 1782.
6. *Peter*, geb. Epe 1 juni, ged. ald. 6 juni 1784, landbouwer op Hagedoornsplaatse te Zuuk, † ald. 6 febr. 1857, tr. *Hendrika Berends*, geb. Heerde 24 nov., ged. ald. 30 nov. 1783, † Epe 19 mei 1845, dr. van *Berend Berends* en *Willempje Eijlander*.

   Uit dit huwelijk nageslacht.
7. *Evertjen*, geb. Epe 28 juli, ged. ald. 30 juli 1786, tr. Epe 15 nov. 1807 *Rijks Derks*, geb. Beekbergen, wonende te Epe (1807).
8. *Aart*, geb. Epe 29 juni, ged. ald. 6 juli 1788.
9. *Cornelis*, geb. ca. 1792, † Zuuk 9 april, begr. Epe 11 april 1810.

J.

I. *Jan Everts* „achter de Maete", tr. *Marritjen Derx*.

Uit dit huwelijk:

II. *Decemer Jansen van der Mate,* ged. Epe *3* maart *1682,* van Wissel (1707), tr. Epe 24 juli 1707 *Aartjen Lambers Hagedoorn,* van Zuuk, wede.

Uit dit huwelijk:

1. *Jan,* volgt IIIa.
2. *Lambert Desemers van de Mate,* vermeld 1744.

3 nov. 1744 (akte d.d., geprot. 1 dec. 1'744) verkoopt hij land, gemeenschappelijk met zijn broeder ***Herman,*** aan zijn broeder ***Jan.*** en ***Marya Henderijks,*** echtelieden, dat afkomstig is van zijn † vader en moeder, voor *f* 130 (Id., inv. nr. 913, fol. 182, nr. 18).

3. *Hermen,* volgt IIIb.

IIIa. *Jan Desemers van der Mate,* ged. Epe 29 aug. 1710, aan de Emsterenk (1742). † Epe 17 sept., begr. ald. 21 sept. 1781, tr. Epe 26 jan. 1742 *Maria Hendriks van Diepen,* aan de Emsterenk (1742).

27 april 1743 (akte d.d., geprot. 9 okt. 1752): scheiding en deling tussen ***Jacob Hagedoorn*** en ***Jentyn Henderycs,*** echtelieden, Jan ***Decemer*** van der ***Mate*** en ***Merregyn Henderycs,*** echtelieden, ***Lambert Decemers van der Mate*** en ***Herman Decemers van der Mate*** (Id., inv. nr. 913, fol. 209).

Uit dit huwelijk:

1. *Fennigjen,* ged. Epe 1 dec. 1743.
2. *Desemer Jans van der Mate,* ged. Epe 12 dec. 1745, bel. ald. Pasen 1766.
3. *Hendrik Jans Decemers,* ged. Epe 22 juni 1748, † ald. 7 sept., begr. ald. 11 sept. 1795 (f 4).
4. *Fennetje,* ged. Epe 15 april 1754.

IIIb. *Hermen* ***Desemers van der Mate,*** tr. *Aeltjen Gerrits Bakhuis,* † Epe 13 april, begr. ald. 17 april 1790.

9 juli 1753 (akte d.d., geprot. 20 juli 1753) verkopen zij land onder Zuuk; 17 sept. 1754 (geprot. d.d.) worden zii vermeld bij de verkoop van land en 11 mei 1767 (akte 15 sept., geprot. 11 okt. 1767) verkopen zij aan Peter Aarts en Willempje Hendriks van Essen 1/8 van de Vlessebos onder Zuuk (Id., inv. nr. 914, fol. 211vo., en 915, fol. 86 en 89).

Uit dit huwelijk:

1. *Aertjen,* ged. Epe 4 dec. 1748.
2. *Disemer Jans,* ged. Epe 18 jan. 1756.
3. *Disemer Jans,* ged. Epe 4 nov. 1759.

K.

1. *Desemer Helmighs,* tr. *Fennechjen Lamberts,* te Tongeren.

Uit dit huwelijk:

II. *Lambert Deessemers,* ged. Epe 25 juli 1675, bel. ald. Kerstmis 1705, te Westendorp (1715), diaken 1718, 1719 en ouderling 1723, 1724, 1736, 1737, woont in 1749 bij Jacob Hendrix van Ernst (Statenarchief Veluwe, als boven, fol. 50, Westendorpergilde), tr. Epe 17 febr. 1715 *Luitjen Coerts.*

Uit dit huwelijk:

1. *Fennetje,* ged. Epe 19 jan. 1716.
2. *Janna,* ged. Epe 28 nov. 1717.

Losse vermeldingen zijn nog:

Dismer (Ditmer) Cornelis, uit Gelderland, burger van Kampen in 1638 (Kamper Almanak 1961/2, pag. 283, nr. 1332).

Jan Desemers, te Dijkhuizen onder Epe, tr. *Hendrikjen Hendrix* (zuster van Hermen Hendrix).

Uit dit huwelijk:

1. *Jennechien,* ged. Epe 1 dec. 1678.
2. *Henderickjen,* ged. Epe 21 dec. 1684.

Gedoopt Epe 28 april 1680 *Berent,* zn. van *Jan Berents* op de Horst en *Jentjen Decemers.*

Jantien Decemers, van Schaverden, bel. Epe ca. 1695.

Desemer Jans, tr. *Marritjen Hendrix.*

Uit dit huwelijk:

Hendrickjen, ged. Epe 2 mei 1706.

Egbert Dris, tr. *Aaltje Tymens.*

Uit dit huwelijk:

Desemer, ged. Epe 30 sept. 1708.

Gijsberjen (Liesebetje) Desemers, van Schaverden, tr. Epe 10 mei 1716 *Harmen Aarts,* van Wissel, uit welk huwelijk: *Aert,* ged. Epe 18 sept. 1718.

8 april 1734 (geprot. 31 dec.) verkopen ***Herman Aersen en Giesberta*** Decemers, echtelieden, aan Wigman Brants en Lidebet Vos, echtelieden, een bosje en een hof onder Zuuk voor *f* 110 (Protocollen van bezwaar, als boven, inv. nr. 914, fol. 165).

Berent Jans Hagedoorn en *Desemer Jans Hagedoorn* testeren Epe 27 jan. 1731 (Id., inv. nr. 911, fol. 5vo.).

Hendrikje Disemers, in Westendorp, tr. Epe 22 febr. 1737 *Aelbert Jansz.,* wedr. van *Gieltjen Gerrits.*

Jennigjen Diesemers, van Dijkhuizen, tr. Epe 9 april 1745 *Wolbert Gerrits,* van Dijkhuizen.

Janna Decemers, (met att. van Elburg in sept. 1740?), † Epe 4 maart, begr. ald. 10 maart 1785 (f-.30.-), en *Weynfje Decemers,* † Epe 30 mei, begr. ald. 4 juni 1792, testeren mutueel 3 nov. 1772 (Id., inv. nr. 916).

Hendrikje Decemers, te Noorle, † Epe 8 aug., begr. ald. 12 aug. 1795.

Epe MR. L. J. RIETEMA.

Onbekende wapens. In de boedel van *Gaatske Adriana Verheyen* geb. *Ladenius* (1887-1969) bevond zich een glas-in-lood raam (18de of 19de eeuw) met twee onbekende wapens:

a. gedeeld; 1 doorsneden; a in rood een uitkomende omgewende bok van zilver met gouden 'horens; b in rood een breedarmig kruis van goud: 11 in groen drie klaverbladen van goud. Dekkleden: rood en goud; helmteken: de uitkomende bok van het eerste kwartier tussen een vlucht van rood en goud.

b. gedeeld: 1 in zilver een hoed(?) met twee gestileerde pluimen van goud: II doorsneden: a in rood twee schuingekruiste sabels van zilver met gevest van goud en daaroverheen één dito paalsgewijze geplaatste sabel; b in groen drie vogels van zilver. Dekkleden: rood en goud: helmteken: een uitkomende wildeman van natuurlijke kleur, met de rechter hand een knots over de rechter schouder houdende.

Gevraagd welke families deze wapens voerden.

Arnhem. MR. E. F. G. M. GELDERMAN.

INHOUD VAN DIT NUMMER :

Bestuursberichten. — Het geslacht Welhouck alias Van der Laen alias Groenendijck alias Koojer uit Poortugaal, door K. J. Slijkerman. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M a a n d b l a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Nassaulaan* 18, 2514 *JT 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, Laan van *Koot 43, 2244 AT* Wassenaar.

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, *Prins Willem-Alexanderhof* 24, *8595 BE 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken

No. 8-9 Cste JAARGANG AUGUSTUS-SEPTEMBER 1983

BESTUURSBERICHTEN.

Jaarverslag 1982.

In de algemene ledenvergadering te Leens (Gr.) op 22 mei werd Mr. E. Idema Greidanus, die zich herkiesbaar stelde, als bestuurslid herkozen en werden in plaats van Mr. J. C. J. van Stockum, die zich niet herkiesbaar stelde en Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, die tussentijds wenste af te treden, Jhr. Mr. Th. Sandberg en Drs. A. J. van Galen Last tot bestuurslid benoemd. De samenstelling van het bestuur werd derhalve:

Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, voorzitter

J. barones van Dedem-Weyschedé, secretaris

Mr. E. Idema Greidanus, penningmeester

Jhr. Mr. C. L. Reigersman

Mr. J. T. Anema

Mr. A. Snethlage

Jhr. Mr. Th. Sandberg

Drs. A. J. van Galen Last.

De algemene ledenvergaderingen werden gehouden op 22 mei en 27 november, respectievelijk in het schathuis van de borg Verhildersum Ommelander museum te Leens en in hotel Bel Air te 's-Gravenhage. Na afloop van de eerste vergadering hield Dr. H. Feenstra een lezing, getiteld „Ommelander jonkers tijdens de Republiek, een verkenning op sociaal en economisch gebied". Daarna bestond er gelegenheid de Borg Verhildersum te bezichtigen. Vervolgens werd de Menkemaborg te Uithuizen bezocht.

De heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur-conservator van het Genootschap, werd ook dit jaar op het bureau geassisteerd door mevrouw A. J. Dik, gedurende 30 uren per week, en door mevrouw H. E. W. ten Noever Bakker-Roeterdink, die als bibliotheek-assistente fungeerde op de gehele maandag en de zaterdagmorgen. Mejuffrouw Tha. J. van Alff maakte zich — zoals al vele jaren — verdienstelijk voor het Genootschap, in het bijzonder door het ficheren en catalogiseren van boeken en tijdschriften. Mevrouw F. 1. H. Rethaan Macaré-de Savornin Lohman, de heren R. J. Castendijk, F. A. R. A. baron van Ittersum, Drs. G. D. Cornelissen de Beer (per 8 mei), alsmede mevrouw P. A. van Marwijk Kooy-van Son (met ingang van november) verleenden geheel belangeloos hun medewerking aan het bureau. Het bestuur is hen allen hiervoor zeer erkentelijk.

Begin van het jaar werden een aantal leden van de Nederlandse Genealogische Vereniging ontvangen voor een rondleiding op het bureau. Voor deze gelegenheid had de directeur een kleine tentoonstelling van bijzondere en kostbare werken uit de verschillende collecties van het Genootschap in de leeszaal gearrangeerd. Tevens hield hij een uiteenzetting over de mogelijkheden die de collecties, kunnen bieden bij een genealogisch-heraldisch onderzoek.

Het aantal bezoekers aan het bureau bedroeg 1696 (in 1981: 1542). Het aantal uitgeleende boeken en tijdschriften bedroeg 958 (in 1981: 902). Behalve aan leden werden ook aan openbare op het gebied der wetenschap werkzame instellingen boeken uitgeleend. Het aantal uitgegane brieven bedroeg 766

(in 1981: 742). Voorts werden 1793 (in 1981: 1341) verzoeken om inlichtingen telefonisch beantwoord. De aanwinstenlijst van het Genootschap werd in het maandblad gepubliceerd. Zoals daaruit blijkt werden aan het Genootschap ook dit jaar weer tal van werken geschonken, welke in dank werden aanvaard. Van Mr. Dr. F. A. Holleman te Breda, oud-bestuurslid, mocht het Genootschap de zegelcollectie, afkomstig van wijlen zijn moeder, mevrouw J. D. Holleman-van Iterson, ontvangen. Deze collectie, genaamd zegelcollectie Van Iterson, is inmiddels verwerkt in de collectie lakafdrukken. In april werden de openingstijden van het bureau en de bibliotheek voor leden en niet-leden verdubbeld.

Achttien leden ontvielen het Genootschap. Zestien leden en twee abonnees zegden hun lidmaatschap of abonnement op: 90 leden en twee abonnees traden toe. Het aantal leden aan het einde van het jaar bedroeg 1122, het aantal abonnees 159 en het aantal ruilabonnementen 130.

Het Maandblad De Nederlandsche Leeuw telde zonder inhoudsopgave en index 488 kolom gedrukte tekst. In de redactie vond geen verandering plaats: deze bestond uit Mr. 0. Schutte, hoofdredacteur, Mr. J. T. Anema en Mr. E. J. Wolleswinkel.

Drs. J. Fox verleende ook dit jaar zijn medewerking aan de rubriek boekbesprekingen. Mejuffrouw Tha. J. van Alff verzorgde wederom de rubriek Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften. Ook dit jaar werd de hoofdredacteur weer ter zijde gestaan door mejuffrouw Drs. W. E. Smelt bij het corrigeren van de drukproeven en het samenstellen van de index.

De redactie van het bijblad bestond ongewijzigd uit de heren J. T. Anema en 0. Schutte. Voorbereidingen voor het verschijnen van deel 8 werden getroffen.

De commissie ter voorbereiding van en uitvoering van de werkzaamheden verbonden aan de tot stand brenging van een kwartierstatenboek, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan te verschijnen, vergaderde regelmatig en werkte zeer intensief aan de volbrenging van de door haar opgenomen taak. Aan het einde van het verslagjaar waren toezeggingen gedaan voor 485 kwartierstaten.

De commissie ledenwerving zorgde voor verdere verspreiding van de folder over hetgeen het Genootschap te bieden heeft aan personen die geacht kunnen worden daarvoor belangstelling te hebben.

De commissie ter voorbereiding van het 100-jarig bestaan, bestaande uit Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, voorzitter, mevrouw Van Dedem-Weyschedé, secretaris, en Mr. F. J. J. Besier, werd versterkt met het bestuurslid de heer Reigersman. Ook deze commissie werkte intensief aan de haar opgelegde taak.

In de contactcommissie onderhoudt het Genootschap goede en nuttige betrekkingen met vertegenwoordigers van de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie en de Nederlandse Genealogische Vereniging. Aan de besprekingen werd van de zijde van het Genootschap deelgenomen door de heer Snethlage en de heer Schutte als plaatsvervanger van de heer Anema.

Een memorandum over samenwerking van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Genootschap werd in januari door de voorzitter aan de directeur-generaal voor Culturele zaken van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk toegezonden. Een toegezegde uitnodiging voor een bespreking hiervan werd niet ontvangen. Op 8 september beschikte de minister dat de subsidiëring aan het Genootschap met ingang van 1 april 1983 zou worden ingetrokken. Per 5 oktober werd hiertegen door het bestuur bezwaar aangetekend. Tevens is een beroepschrift ingediend bij de Raad van State. Op 29 november werd een protest ingediend bij de leden van de Vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur van de Tweede Kamer der Staten Generaal. Naar aanleiding van het debat d.d. 13 december in de uitgebreide commissievergadering zegde de minister nader overleg toe.

Wat de financiën betreft: de jaarrekening, een totaaltelling van ƒ 316.099,10 tonende, sluit met een nadelig saldo van ƒ 658,40. De loonkosten stegen, met name door een aanzienlijke vermeerdering der sociale lasten. Daartegenover vertoonde de post contributie een behoorlijke stijging, terwijl de druk- en verzendkosten van het Maandblad aanzienlijk minder toenamen. De van het ministerie ontvangen subsidie bedroeg ƒ 248.350,—, waarvan ƒ 108.350,— bestemd was voor de aan de overheid af te dragen huur. De balans, een totaaltelling van ƒ 93.002,94 te zien gevende, sloot per ultimo' 1982 met een kapitaaltekort van ƒ 41.455,74, zijnde dat van 3 1 december 1981, vermeerderd met het hiervoor vermelde nadelige saldo.

De groep Gelderland van het Genootschap hield acht bijeenkomsten en één excursie, de groep Noord-Holland zeven bijeenkomsten en één excursie. Met de Caledonian Society en de Werkgroep genealogisch onderzoek Duitsland werden goede contacten onderhouden.

Oldambster geslachten (V),

door Drs. O. D. J. Roemeling.

(Vervolg van 1982, kol. 412-440).

§ VI. Bennens.

Evenals het voorgaande is dit geslacht te localiseren te Midwolda. De geschiedenis ervan is slechts kort: het stierf reeds spoedig na 1600 uit. De oudstbekende telg ervan studeerde te Wittenberg en zou — volgens latere gegevens — de Hervorming zeer zijn toegedaan.

Tabel VIP.

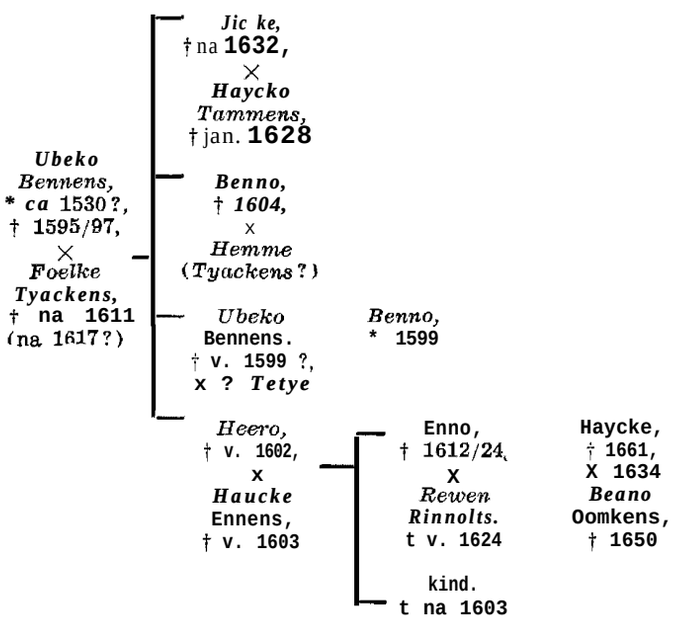

Een wapen is van dit geslacht niet bekend.

1. *Ubeko Bennens*, geb. ca. 1530 ?, 1551 ingeschreven als student te Wittenberg, in 1552 weer te Midwolda ?, aldaar vermeld vanaf 1565, kerkvoogd aldaar van 1572 tot 1585 en wederom 1589, volmacht van Midwolda 1579, † tussen 1595 en 1597, tr. *Foelke Tyackens*, † na 8 mei 1611 (na 16 juli 1617 ?), dochter van *Tyacko Doedens* te Winschoten.

Hij werd als ***Upco Bennensis*** Phrisius Groninganus 7 juni 1551 te Wittenberg als student ingeschreven[1]. De Groninger hoogleraar Johan Huninga — uit het Oldambt afkomstig — noemt in zijn lijkrede voor ***Eggerick Phebens Ubeco Bennonius*** met ***Menno Tiddinga***, die ook uit Midwolda afkomstig was (§ 1), en ***Doedo*** Tyarcks (§ IX) als leerlingen van Melanchton [2].

Zijn afkomst is onbekend. Huninga noemt hem éénmaal "consobrinus patris" (sc. ***Eggerici Phebens)*** en vervolgens "cognatus" van ***Eggerick*** [2]. Op 28 maart 1572 komt bij voor als voormond over de kinderen van wijlen ***Eggo Phebens,*** waarvan ***Eggerick*** één was [3]; tot zijn overlijden (1567/70) was ***Luwert Doedens Tiddinga*** sibbevoogd over deze kinderen [3]. Bij rangschikking van de door Huninga vermelde gegevens* blijkt dat ***Luwert Tiddinga*** gehuwd was met een nicht van de moeder van de kinderen. De voormond zou dan een verwant — eventueel aangehuwd familielid — van de vader van de kinderen zijn geweest. Zou "consobrinus" letterlijk moeten worden opgevat, dan zou ***Ubeko Bennens*** een zoon van een zuster van ***Eggo Phebens*** zijn geweest en zou ***Ubeko*** (geboren ca. 1530) een volle neef zijn geweest van ***Eggerick Phebens*** (geboren ca. 1555). Een iets ruimere interpretatie van "consobrinus" maakt ***Ubeko tot*** een volle neef van de vader ***Eggo Phebens.***

Onder Midwolda wordt in 1556 land genoemd van "***Ubeko Eggens Ubeko Bennens*** behorich" [5]. Wellicht een voorvader ?

Huninga bericht verder dat ***Eggo Phebens, Luwert Tiddinga*** en ***Ubeko Bennens*** in 1552 (!) een Reformatorisch geestelijke te Midwolda beriepen [6]. Het bericht zal zo geïnterpreteerd moeten worden dat de beroepen pastoor de Reformatie niet ongunstig gezind zal zijn geweest. Na het vertrek van een opvolger ziet de stad Groningen blijkbaar voldoende aanleiding de gemeente te Midwolda te gelasten een getrouw Rooms-Katholiek tot pastoor te kiezen 7.

Wanneer hij terugkeerde naar Midwolda is niet nauwkeurig vast te stellen. Zijn rol bij de vervulling van een kerkelijke vacature in 1552 is reeds genoemd, terwijl ook reeds werd aangegeven dat hij in 1556 als landeigenaar aldaar voorkomt. In 1565 koopt de kerk te Midwolda van zijn vrouw ***Foelke Upkes was*** [8], terwijl op 24 november 1565 van hem zelf was wordt gekocht [8]. De Groninger burgemeester H. Clant, ambtman van het Oldambt, bericht 7 februari 1572 dat hij ***Ubeco Bennens*** als kerkvoogd heeft laten beëdigen [8]. In 1576 voert hij de administratie van de kerkvoogdij [8]. Op 11 juni 1579 wordt hij genoemd als volmacht van Midwolda [9]. Als kerkvoogd komt hij nog voor 20 mei 1582 [8]. Op 17 mei 1585 wordt ***Diurcko Rinnolts*** (§ V) in zijn plaats kerkvoogd [10].

Op 8 november 1586 wordt door burgemeesters en raad van Groningen een mandaat op hem gegeven om rekening af te leggen aan de nieuwe kerkvoogd [10]. Of het mandaat effect heeft gesorteerd, is niet bekend. In 1588 blijkt ***Ubeko*** echter nog de administratie te doen [19a] (of stelde hij naderhand aan de hand van losse bescheiden de rekening over dat jaar op). Op 20 februari 1589 werd hij door B. en R. van Groningen weer als kerkvoogd benoemd, waarbij de vraag wie "het boeck" zou "bewaren" — dus de administratie zou voeren — aan de kerkvoogden ter plaatse werd overgelaten [10].

Hij wordt in de rekeningen tot en met 1595 genoemd; die van 1599 tot 1609 noemen zijn erfgenamen, vanaf 1609 ***Enne Herens*** (zijn kleinzoon) [12]. Zijn weduwe ***Foelke*** wordt in 1597 genoemd, zodat ***Ubeko*** tussen 1595 en 1597 moet zijn overleden [12].

In de "uthmeede" van Midwolda bezitten "Luwert Tyddinghe erffgen. unde ***Ubeko Bennens*** tsaemen goed unde quat" 25 deimt [11].

Hij was gehuwd met ***Foelke***, voor het eerst vermeld in 1566 [8]. Zij overleefde haar man geruime tijd. Wanneer op 1 mei 1596 voor het eerst het H. Avondmaal te Midwolda wordt gehouden, is zij als lidmate aanwezig. Op 17 mei 1605, 23 januari 1611 en 8 mei 1611 verklaart zij geld schuldig te zijn, terwijl zij op 10 februari 1611 9 akkers land verset, grenzende aan beide zijden aan de erven van ***Luwert Sebens*** en ***Hindrick Eltkens*** [13]. Wellicht was zij 21 november 1617 nog in leven, wanneer de "welgel." ***Tammo Haickens*** (haar kleinzoon) wegens ***Foelke Upkens*** verzoekt van contumacie, bij zijn "uthlandigheid" verkregen, gereleveerd te worden hetgeen wordt toegestaan [14].

Zij was een dochter van ***Tyacko Doedens te*** Winschoten hetgeen blijkt uit acten dd. 10 augustus 1613 en 17 november 1620. Bij de eerste gelegenheid verset de reeds genoemde Tammo ***Haickens*** aan Abele Aeysses en diens vrouw Jantien land, grenzende aan land van zijn vader ***Haicko Tammens,*** gelegen te Oostwolderhamrik, en nagelaten door ***Tyacko Doedens*** aan ***"Foctyen" Ubekens, Tammo's*** grootmoeder [15]. Op 17 november 1620 verkoopt dezelfde Tammo ***Haickens*** land te Winschoter-Zuiderveen, van ***Tyacko Doedens*** vererfd op ***Foelcke Ubekens,*** zijn grootmoeder, die hem dit land later verkocht [16].

Foelke had een zuster ***Haycke Tyackens,*** blijkens een acte dd. 6 november 1621 waarin ***Tetye,*** weduwe van ***Aelrich Boels***, verklaart dat zij niet de possessie maar alleen het vruchtgebruik had van 7 akkers, behorende aan ***Haycke Tyackens,*** oude moei van voornoemde ***Aelrich.*** De akkers vererfden van ***Haycke*** op haar zuster ***Folqua Ubekens***, wier persoon nu gerepresenteerd wordt door Tammo ***Hayckens,*** met wie ***Tetye*** nu een overeenkomst aangaat [17]. ***Tetye was*** een voordochter van de tweede vrouw van de richter ***Doede Tyarcks*** (§ IX).

1. C. P. Foerstemann, Album Academiae Vitebergensis, Leipzig 1841, p. 266.
2. Oratio funebris in honorem Eggrici Eggaei Phebens .. defuncti Anno M.D.C.XV die XII. Novemb. A Ioh. Huninga Ostvvoldano, Groningen 1616.
3. Gemeentearchief Groningen (te noemen: G.A.G.), Rechterlijke Archieven (te citeren: R.A.) 111 a 2 en 111 b 2; in regest: A.S. de Blécourt, Oldambt en Ommelanden, Assen 1935, p. 352.
4. De Ned. Leeuw XCVII (1980), kk. 9-10; ten onrechte is aldaar (k. 9) ***Luwert Tiddinga*** als voormond over de kinderen ***Phebens*** vermeld (hij was sibbevoogd, vgl. aldaar, k. 8).
5. Rijksarchief Groningen (te noemen: R.A.G.), Hs. in quarto 133, p. 190vo.
6. Als onder 2, p. B 2: „ . . Amorem vero sincerae religionis . . . ipse (sc. ***Egge Phebens)*** cum ***Luwerdo Tiddinga . . . & Vbecone Bennenio*** abrogatis sensim faecibus pontificiis, vocato novo Ecclesiae ministro orthodoxo puram religionem introduxerit . . ."
7. G.A.G., Rekeningen stad Groningen, 1568, post mandaten.
8. R.A.G., Arch. Hervormde Gemeente Midwolda, Rekeningboeken Kerkvoogdij nrs. 1 en 2 (te noemen K. V. Midwolda) (o.m. nr. 1, pp. 68, 73vo.).
9. R.A.G., Reg. Feith 1579/90, Verzameling van Stukken, deel 49, p. 280.
10. G.A.G., R.A. 111 a 3 resp. 4.
11. R.A.G., Hs. in quarto 133, p. 27vo., ongedateerd.
12. K.V. Midwolda nr. 2 (1955 vlgg.) resp. 1, p. 167 (1957).
13. R.A.G., Rechterlijke Archieven (te citeren: R.A. zonder archiefbewaarplaats) V jj 1.
14. G.A.G., R.A. 111 a 19.
15. R.A. V dd 1.
16. R.A. V dd 2.
17. R.A. V dd 2.

Een dochter of kleindochter van *Tyacko Doedens, die* in 1566 als kerkvoogd te Winschoten voorkomt [18], was gehuwd met *Sybelko Lupkens Huninga* (§ 11) [19].

Kinderen uit dit huwelijk (volgorde onbekend):

1. ***Jicke,*** † na 19 augustus 1632, tr. ***Haycko Tammens,*** vermeld vanaf 1586, dijkrichter, kerkvoogd en hopman te Winschoten, † tussen 12 en 27 januari 1628 (§ VII) .
2. Benno, volmacht van Midwolda 1590, begr. Midwolda 24 januari 1604, tr. *Hemme N.,* waarschijnlijk dochter van ***Tyacko Eppens.***

   De filiatie blijkt uit notities in het rekeningboek van de kerkvoogdij te Midwolda. wanneer zijn vader — als administrerend kerkvoogd — spreekt över "mijn soen ***Benno"*** [19a]. In 1590 wordt hij vermeld als medevolmacht van Midwolda [20]. ***"Ubeko Bennens zoen Benno Ubekens-son"*** werd te Midwolda begraven op 24 januari 1604.

   Hij was gehuwd met ***Hemme,*** waarschijnlijk een dochter van ***Tyacko Eppens*** (zie hierna,), en moet kinderloos zijn overleden. Een eventueel hertrouwen van ***Hemme*** hebben wij niet kunnen vaststellen.
3. ***Ubeko,*** volgt 11, 1.
4. *Heero,* volgt II, 2.

11, 1. ***Ubeko*** *Bennes* de jonge, vermeld 1589, † vóór 23 september 1599 ?, tr. ? ***Tefye: zij*** hertr. Midwolda 23 september 1599 ***Derck Willems.***

Upko Bennens wordt 20 februari 1589 vermeld [21]. Verder is hij slechts bekend uit een — zeer slecht leesbare — acte dd. 27 november 1610. In dit stuk geeft ***Foelcke Ubkens een*** overzicht van haar vorderingen en schulden; daarin komen o.m. de volgende posten voor:

"Noch hefft ***Foelcke*** doen betaelt an die arfg. z. ***Tyacko Eppens*** welcke 100 dlr. z. *Benno* unde ***Hemmo,*** sijn huisfrouwe, in platze 5 koyen van ***Tyacko*** ontfang, und soe ***Folcke*** vrscr. na z. ***Ubeko*** *Bennes* de junge sijn doet an Reindt Eppens ende Hindrick Eltkens (doorgehaald: dor uthspraecke van z. ***Ubeko Herens*** unde .. .) hefft betaelt. Deswegen see dan van ***Haycke Tammens*** arfg. van junge ***Ubbeken*** desulvige 100 dl. mith die achterstallige renthe van dien weder versocht",

"Noch 100 daler bij Remcko Frantz staende up renthe ..., beginnende in 't jar 1603 up Martyen wesende z. ***Ubeko*** Bennens pardt die junge herkommende van seckere 300 daler so z. ***Ubeke Bennens*** up die werden genomen unde ***Haycko Tammens*** unde z. *Heeren* kinderen ider haer part als 100 daler betalet" [22].

(Haycko Tammens was de schoonzoon, ***Here*** een zoon van ***Foelcke).***

Wellicht was ***"Tefye*** *Ubekens* wed.", die te Midwolda 23 september 1599 hertrouwde met ***Derck*** *Willems,* de vrouw van deze ***Ubeko Bennens*** en waren zij dan wellicht de ouders van:

? ***Benno Ubens,*** ged. Midwolda 12 augustus 1599, verder onbekend.

11, 2. *Heero* ***Ubekens,*** † vóór ***22*** september 1602, tr. ***Haycke Ennens,*** † vóór ***29*** juni 1603, dochter van ***Enno van Oesferhuisen*** en ***Foelcke.***

Op 22 september 1602 verklaren Syncko Eppens en zijn vrouw Nancke in mei 1590 aan nu wijlen ***Hero Ubekens*** verkocht te hebben de helft van land, waarvan de andere helft aan de erfgenamen van ***Ubeko Bennens*** toebehoorde [22].

18. G.A.G., Rekeningen stad Groningen, 1566, post mandaten.
19. De Ned. Leeuw XCVII (1980), kk. 225-226.
19a. K.V. Midwolda nr. 1, pp. 155, 156 (1588).
20. G.A.G., inv.nr. 447 na Reductie rood, Stadsdocumenten in conventie 1 Ap. 1210.
21. K.V. Midwolda nr. 1, p. 26.
22. R.A. V jj 1.

Op 29 juni 1603 verklaren de weduwe ***Foelcke Ennens van Oesterhusen*** en *Foelcke Ubekens,* grootmoeders van de kinderen van wijlen ***Heero Ubekens*** en ***Haeycke,*** dat ***Haycko Tammens,*** voormoad, *Luitien Hillinck* en ***Luwert Tiddinga*** (voogden) nog geen inventaris en de de pupillen toekomende gelden (o.m. uit landerijen te Oosterhuizen en Midwolda) hebben ontvangen. Mede aanwezig is de pupil ***Enno Heerens*** [22].

Heero's schonmoeder werd als ***"Folke*** Ennens" 7 september 1606 te Midwolda begraven.

Uit dit huwelijk:

1. *Enno,* volgt III.
2. tenminste nog één kind, † na 29 juni 1603.

   De bovenaangehaalde acte dd. 29 juni 1603 spreekt over k i n d e r en van ***Heero Ubekens.*** Daarvan is ook sprake in het bovenvermelde fragment van een acte dd. 27 november 1610, waarin gerefereerd wordt aan (eerdere) betaling aan "z. *Heeren* kinderen".

III. ***Enno*** *Heerens,* † tussen 1612 en 8 oktober 1624, tr. *Rewen Rinnolts,* † vóór ***8*** oktober 1624, dochter van *Rinnolt* ***Diurken*** en ***Eye*** *Hayen* (§ V).

Voor het eerst wordt hij vermeld 29 juni 1603: hij is dan nog onmondig [22]. Vanaf 1609 komt hij voor in" de rekeningen van de kerkvoogdij te Midwolda [23]. Hij woonde waarschijnlijk te Midwolderhamrik; althans had in 1612 de schoolmeester van Midwolderhamrik (het latere Nieuwolda) twee koeien bij hem in de weide%

Op 8 oktober 1624 compareren de voorstanders over de kinderen van *Rimmet Hayen* aan de ene en de hopman ***Haycko*** *Tammens, Rinnolt* ***Diurcken*** en *Eltio Hindriw* als voorstanders over ***Haike,*** dochter van wijlen ***Enno Herens*** en *Rewen* (later in de acte genoemd *Rewen Rinnoltz*), alsmede Ouwo *Rinnolts,* zoon van ***Eye Rinnolts (sc. Eye,*** vrouw van ***Rinnolt*** *Diurcken*) aan de andere zijde ter scheiding van de nalatenschap van de ouders resp. grootouders [25].

Uit dit huwelijk:

Haycke, begr. Midwolda 27 februari 1661, tr. aldaar 23 februari 1634 ***Benno Oomkens,*** kerkvoogd te Midwolda, † Midwolda 13 december, begr. aldaar 20 december 1650, zoon van ***Oomko Bennens*** en *Teetien* ***Hayckens*** (§ VIII).

Haycke en haar man waren achternicht en -neef: *Benno's* moeder was een dochter van ***Jicke Ubekens,*** dochter van ***Ubeko*** Bennens. Voor Oomkens zie men verder § VII.

Haycke leent 25 april 1657 geld uit [26].

Op 30 april 1664 scheiden de advocaat *Pompeius Oomkens* als voormond over ***Tietie,*** dochter van wijlen ***Benno Oomkens en*** wijlen *Haicke* ***Ennens,*** en ***Popko*** *Heerens* en ***zijn*** vrouw *Riene Bennens* de boedel van de ouders [27].

Uit dit huwelijk werden geboren:

a. *Reene,* ged. Midwolda 5 april 1635, † na ***20*** maart 1668, tr. Nieuwolda 21 mei 1654 *Popko* ***Heerens,*** † tussen 5 september 1665 en 13 februari 1668 (§ IV), zoon van *Heero Hommens* en ***Meentke Popkens;*** tr 2e (huw.voorw. Nieuwolda 13 februari) Nieuwolda 20 maart 1668 ***Focko Sybens,*** van Finsterwolde.

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden op 16 maart 1654, met haar eerste man zijn aanwezig haar moeder, ***Upko Hayckens,*** oudoom, ***Pompejus Oomkens,*** *Menso Udes* en ***Berend Oomkens*** als ooms [28].

23. K.V. Midwolda nr. 2.
24. K.V. Midwolda.
25. R.A. V kk 1.
26. R.A. V dd 7.
27. R.A. V z 6.
28. R.A. V ii 1.

Bij het verlijden van de huwelijksvoorwaarden met ***Focko Sybens*** verschijnen aan zijn zijde ***Fopko en Edzardus,*** Dr. iur., als broers, *Nicolaus Nicolai* (die tekent: ***Klaes Niclaes)*** en Mr. ***Hans Haselhof*** als neven; aan haar zijde zijn aanwezig ***Aeltje Oomkens,*** moei, ***Pompeius Oomkens,*** *Menso Udens* en *Tammo* Oomkens als ooms [29].

b. kind, begr. Midwolda 13 mei 1652.

c. ***Teetie.*** aged. Midwolda 2 juni 1650, begr. aldaar 3 augustus 1666.

§ VII. Tammens.

Merkwaardig genoeg is het niet gelukt de genealogie van dit geslacht, dat door huwelijken gelieerd was met vooraanstaande families in het Oldambt en ook zelf bemiddeld was, verder terug te vinden dan tot *Haycko Tamtnens,* dijkrichter, hopman en kerkvoogd te Winschoten († 1628). en zijn beide zusters. Slechts is bekend dat zij kleinkinderen waren van Wye *Popkens,* van wie zij land erfden te Woldendorp. Of het genitivum daarbij refereert aan haar man of aan haar vader, kon niet worden vastgesteld. Evenmin of Wye *Popkens* van vaders- of van moederszijde de grootmoeder was.

Blijkens de wapens op de grafzerk van *Tetie Hayckens* († 1613), dochter van voornoemde *Haycko,* voerde dit geslacht een ster en een naar rechts gewende wassenaar in zijn wapen [1].

Tabel VIII

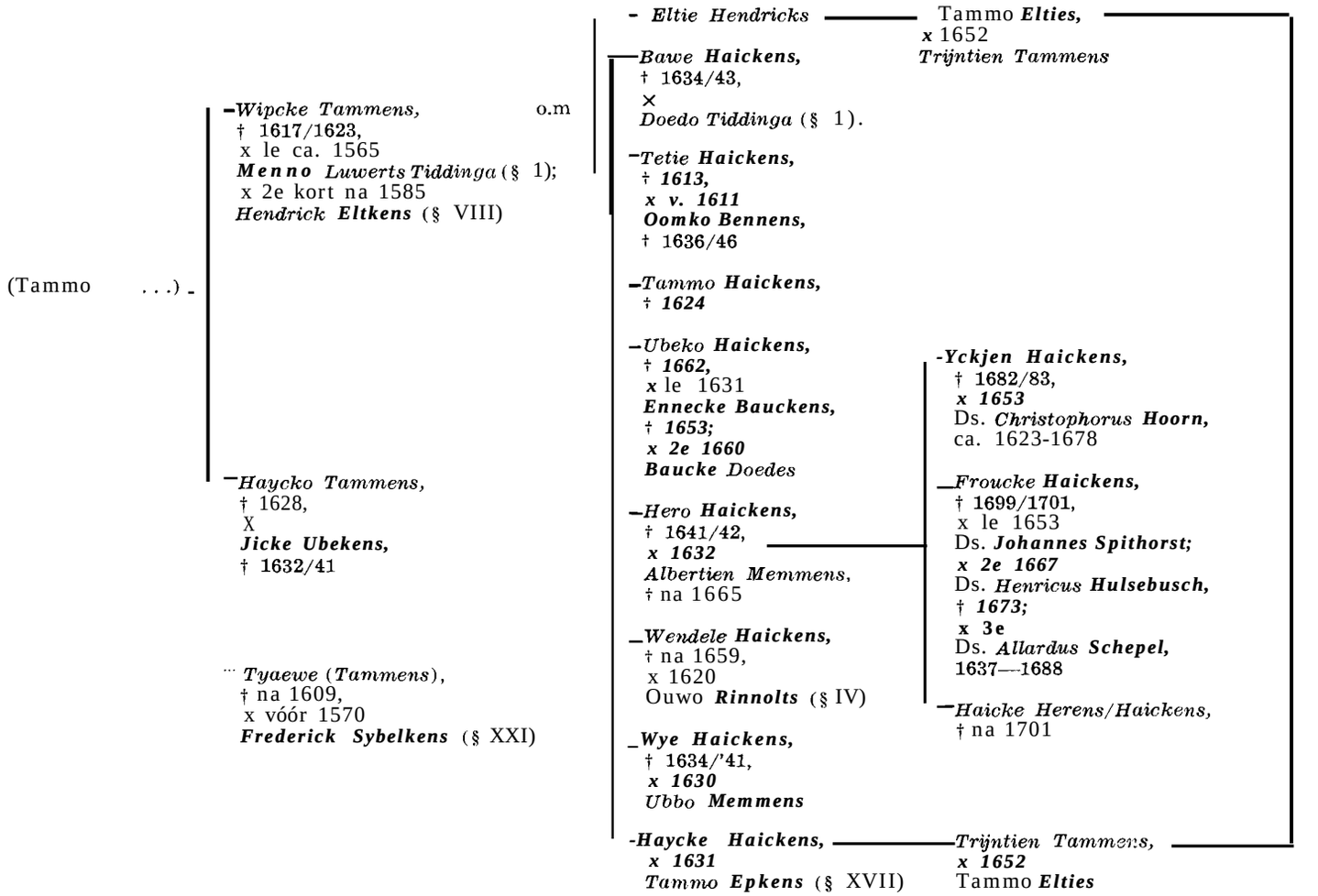

De genealogie vangt aan met de hypothetische:

I. *(Tammo) N.,* tr. *N.N.*

Uit dit huwelijk:

1. *Wipcke Tammens,* † tussen *22* juni 1617 en 31 januari 1623, tr. le ca. *1565 Menno Luwerts Tiddinga* (zie §1, V. 1) ; tr. 2e kort na 1585 *Hendrik Eltkens* (zie § VIII).

   Dat zij een zuster was van de na te noemen ***Haycko Tammens***, blijkt uit een acte dd. 7 juli 1624, waarbij haar zes zoons ten overstaan van hun oom ***Haycko Tammens*** de nalatenschap van hun moeder scheiden%

2. *Haycko Tammens,* volgt II. 1

3 (?). *Tyaewe (Tammens),* † na 21 augustus 1609, tr. vóór 14 januari 1570 *Frederick Sybelkens (zie* § XXI).

29. R.A. V ii 2.

1. A. Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden, Assen/Amsterdam 1977 (te citeren: Pathuis), nr. 1107.
2. Rijksarchief Groningen (te noemen: R.A.G.), Rechterlijke Archieven (te citeren: R.A., zonder archiefbewaarplaats) V jj 1, p. 262.

Frederick Sybelkens treedt 14 januari 1570 op tegen ***Jacobus Engelkens*** [3], de gewezen voormond van zijn vrouw, wier goederen hij van hem opeist 4.

Op grond van het wapen van ***Frederick Haykens*** [5], nakomeling — volgens Hoft — van dit echtpaar, postuleert hij dat Tyaewe tot het hier beschreven geslacht behoort en zeer waarschijnlijk een zuster was van ***Haycko*** voornoemd [6]. Verwezen wordt verder naar § XXI.

II. 1. *Haycko Tammens,* vermeld vanaf ***1586, 1589*** dijkrichter te Winschoten, vanaf tenminste 1608 kerkvoogd aldaar, vanaf 1621 hopman te Winschoten, † tussen 12 en 27 januari 1628, tr. ***Jicke*** *Ubekens,* † tussen 19 augustus 1632 en 6 januari 1641, dochter van *Ubeko Bennens* (zie § VI) en *Foelke Tyackens.*

Hij was een kleinzoon van Wye ***Poppkens,*** blijkens een acte dd. 10 augustus 1613 waarbij hij aan Abele Aysses en Joantien 1/3 deel verkoopt van land te Woldendorp, geërfd van zijn grootmoeder Wye ***Poppkens*** [7].

Hij komt voor het eerst voor 29 oktober 1586 als landeigenaar te Winschoter-Zuiderveen (met o.m. ***Aeylcko*** en ***Riendt Wierdes, Luwert Sebens*** (§ 111) en de broers ***Doedo en Memmo Tyarcks*** (§ IX) [8]. In 1588 koopt hij een stuk muur en een aantal balken van het — geruïneerde — klooster te Midwolda [9].

In 1589 is hij dijkrichter te Winschoten [10]. Op 4 april 1621 wordt hij hopman van Winschoten [11]. Kerkvoogd aldaar is hij reeds 23 augustus 1608 (met ***Luwert Sebens Bunninga,*** zie § 111) [12]. Als oudste kerkvoogd wordt hij nog genoemd 12 januari 1628; hij wordt als zodanig opgevolgd door ***Luwert Sebens'*** schoonzoon ***Luppo Sierts,*** die 27 januari 1628 als zodanig voorkomt [13].

Hij was gehuwd met ***Jicke*** (*Icke*) ***Ubekens,*** dochter van ***Ubeko Bennens*** (zie § VI) en ***Foelke Tyackens,*** te Midwolda.

Op 14 mei 1629 vindt een scheiding plaats tussen ***Icke,*** weduwe van ***Hayko Tammens*** aan de ene zijde en haar kinderen ***Ubeko*** en ***Hero Hayckens, Oimpko Bennens*** en ***Ompko Aeissens*** namens de nagelaten kinderen van ***Icktien*** (= *Icke* voornoemd), voorts ***Ouwo Rinnolts en Wendele, en Wye*** en ***Haycke,*** geassisteerd door Menno ***Hinrichs*** (N.B. een zoon van ***Wipcke*** *Tammens,* zuster van de vader der kinderen) aan de andere zijde. Daarbij geeft *Icke* al haar landerijen over met uitzondering van 9 deimt onder Midwolda, tegen een jaargeld van 100 dlr. [13]. Op 7 juni 1629 scheiden de twee zoons en vijf dochters, waarvan ***Wye*** en ***Haycke*** geassisteerd door hun „gecoren curator" ***Menno Hindricks,*** de gemeenschappelijke goederen [13].

3. zie voor deze § II (De Ned. Leeuw XCVII, 1980, kk. 219-220).
4. Gemeentearchief Groningen (te noemen: G.A.G.), R.A. 111 e*.
5. Van hem zijn twee afbeeldingen van het wapen bekend: als zijlvest van Meeden op een uit 1689 daterende, in 1945 gestolen drinkbeker van het Termunterzijlvest (Pathuis nr. 237 j; in het relevante deel van het wapen een ster en een omgewende wassenaar) en op zijn grafzerk uit 1696? (Pathuis nr. 2489: in het relevante deel alleen een wassenaar).
6. A. Hoft, De ridder en de halve leeuwen, in: Gruoninga, jrg. 19, 1974, pp. 71-72 (met als verondersteld sterfjaar van ***Frerick Haykens 1699)*** en 79.
7. R.A. V dd 1.
8. G.A.G., Reg. Feith 1586/44.
9. R.A.G., Arch. Hervormde Gemeente Midwolda, Rekeningboek Kerkvoogdij nr. 1.
10. R.A.G., Oud-archief gemeente Winschoten, nr. 87 (Reg. Feith 1589/14).
11. R.A.G., Ommelander Archieven, inv. 789 (Stadsdocumenten in conventie) (ook: G.A.G., inv. na Reductie rood (te noemen nRr), inv. 447).
12. R.A. V dd i.
13. R.A. V dd 3.

Jicke Ubekens overleed na 19 augustus 1632 [14] en vóór 6 januari 1641 [15].

De volgorde van de acht kinderen — met uitzondering van de plaats van de zoon Tammo — blijkt uit een scheidinpsacte dd. 24 april 1643. Dan verklaren:

a. *Sebo Huninga* namens zijn vrouw Tyawe ***Tiddinga,*** als erfgename van ***Bawe Tiddinga,*** oudste dochter van ***Jicke Haickens,***
b. ***Benno Oomckens*** voor zich en *Lodewijck* ***Berents*** namens zijn vrouw ***Aeltyn Oomckens*** als erfgenamen van ***Tetye Hayckens,***
c. ***Ubeko Hayckens*** voor zich en zijn vrouw,
d. ***Albertyen*** Memmens, weduwe van ***Hero Haickens als*** legitima tutrix van haar kinderen,
e. ***Ouwo Rinnolts*** en zijn vrouw ***Waendele Haickens,*** en
f. ***Tammo Epkens*** en zijn vrouw ***Haicke Haickens,***

allen erfgenamen van de hopman *Haicko Tammens* en in het bijzonder van diens vrouw ***Jicke Haickens,*** dochter van ***Ubeko*** Bennens, op 6 januari 1641, bij leven van ***Hero Haickens,*** de goederen van hun moeder en van hun zuster Wya ***Haickens*** gescheiden te hebben. Zij had land te Midwolderhamrik. Gemeenschappelijk blijft veen te Pekela en land bij de Znidwending onder Winschoten [15].

Uit dit huwelijk:

1. *Bawe Haickens,* † tussen 20 januari 1634 [16] en 24 april 1643 [15], tr. *Doedo Tiddinga* (zie § 1).

Op ***20*** januari 1634 scheiden haar schoonzoon ***Sebo Huninga*** (zie § 11) met ***Oimpko*** *Bennes* voor zijn zoon ***Benno Oomkens,*** en ***Oimpko*** *Aissens* als voorstander over de kinderen van wijlen Tetie ***Hayckens*** land van wijlen de hopman ***Haycko*** *Tammens. Bawe* ***Tiddinga*** en de voorstanders over ***Tetie's*** kinderen ontvangen land te Blijham [16].

2. *Tetie Haickens,* † Eexta 25 maart 1613, tr. vóór 1611 *Oomko Bennens,* † tussen 24 juni 1636 en 16 januari 1646, kerkvoogd te Eexta, zoon van *Benno N.* en *Aelheit Broeils;* hij hertr. *Anneke Swartte,* † na *27* december 1655.

Op 17 december 1611 kopen ***Oempke*** *Bennes* en ***Teettyen*** van Oempke Aysses een akker te Blijham [17]. Op 18 mei 1612 verklaart ***Tammo Hayckens*** bij naarkoop in 1611 door ***Oompke*** Bennens en zijn vrouw verkocht land te hebben teruggekocht; bij deze restitueert hij de kooppenningen [17].

Tetie overleed 25 maart 1613 en werd te Eexta begraven. Op de sedert 1979 niet meer aanwezige grafzerk komen twee wapens ***voor:***
rechts: ster en een naar rechts gewende wassenaar,
links: gedeeld; 1. een dwarsbalk met drie ruiten; 11: doorsneden; a. een haan; b. effen [18].

Het laatstbeschreven wapen is dat van het geslacht ***Broeils*** [19]. Het geslacht Oomkens heeft dit wapen overgenomen. ***Oomko's*** moeder ***Aelheit*** of *Alijt* was een doch-

14. R.A. V y 5.
15. R.A. V dd 5, dd. 24 april 1643.
16. R.A. V dd 4.
17. R.A. V dd 1.
18. Pathuis nr. 1107. Bij deze familie behoort een grafzerk uit 162. (Pathuis nr. 1112); van de tekst zijn slechts enkele letters leesbaar. Van de wapens is van het rechterwapen alleen in de rechterbovenhoek een ruit herkenbaar en het linkerwapen onherkenbaar. Het helmteken is een ruit. Het rechterwapen moet dat van *Broeils/Oomkens* zijn geweest.
19. G. W. Nanninga, Het wapen Broeils, in: Gruoninga, jrg. 18, 1973, pp. 19-25, hier i.h.b. pp. 22-23. Wapens ***Broeils*** ook op grafzerken te Loppersum en Westeremden (Pathuis nrs. 2317 en 4058).

ter van ***Johan Broeils*** [20] en ***Aelheit,*** wonende te Kropswolde en daar vermeld 12 juni 1570 [21]. ***Aelheit*** *Broeils,* die vóór 1608 overleed [22], was na haar eerste huwelijk met ***Benno N.*** gehuwd met Tammo ***Luppens,*** uit welk huwelijk twee zoons — ***Johan*** *Tammens* ***en Harmen*** *Tammens* — werden geboren, alsmede een dochter ***Luyye.*** die in 1623 huwt met ***Meecko*** *Eltiens* (§ VIII). *Johan* (ook ***Jan)*** *Tammens* had drie kinderen — ***Ettien, Tammo*** en ***Hayo*** — die zich ***Broeils*** noemden. ***Tammo Broeils*** huwde *Ockien Elties* (§ XII), terwijl ***Eltien Broeib*** hierna nog genoemd wordt.

Oomko Bennens en ***Teetie*** *Haickens* hadden drie kinderen: ***Benno, Aeltien*** en *Popko* (***Pompejus***). *Op 16* januari 1646 scheiden ***Jan*** *Tammens,* voormond over ***Oomko Bennens'*** onmondige kinderen, ***Benno Oomkes, Lodewyck Berents (Lohues)*** namens zijn vrouw (***Aeltien Oomkens)*** en Ds. ***Pompeius Oomkens,*** allen erfgenamen van ***Oomko Bennens,*** en diens weduwe ***Anneke Swartte,*** stiefmoeder en moeder der kinderen, de boedel [23]. Op dezelfde dag verkopen ***Lodewyck Berents*** en *Aeltien* e.l. aan haar broer ***Benno*** haar erfdeel land, geërfd van haar grootmoeder ***Yke Upkens*** en haar tante ***Wye Haickens*** [23].

Nogmaals — dan op 27 december 1655 — vindt een scheiding plaats tussen de erfgenamen van ***Oomko Bennens, te*** weten ***Pompeius Oomkens, Haicke*** *Ennes* als legitima tutrix over haar dochter ***Teetie*** *Bennes,* ***Popko Herens*** nomine uxoris, ***Berent Oomkens en Tammo Oomkens,*** geassisteerd door hun sibbevoogd Lodewyck ***Berents,*** alsmede *Menno Udens* en ***Elsjen Oomkens. Anneke Swartte*** is dan nog in levens*.

Kinderen:

a. ***Benno Oomkens,*** tr. ***Haicke Ennens*** (zie § VI).

b. *Aeltien Oomkens,* tr. ***Lodewyck Berents.***

c. Pompeius Oomkens, advocaat [25], diaken te Winschoten [26], tr. le ***Martien*** *Johans,* dochter van ***Johan Goekens*** en Geertye [27]; tr. Ze (procl. Winschoten 11 augustus 1667) ***Eltien Broeils.***

De huwelijksvoorwaarden worden 8 augustus 1667 aangegaan. Daarbij zijn aan zijn kant aanwezig: ***Geertruida Oomkens*** dochter, *Tammo* ***Oomkens*** broer, *Menso Udes* zwager, aan haar zijde: *Heero* ***en Tammo Sypkens*** zoons, *Tammo* en ***Hayo*** *Broyls* broers [28]. ***Pompeius*** en ***Eltien*** waren halve neef en nicht.

3. *Tammo Haickens,* studeerde te Marburg 1606—1610 volmacht van het Oldambt 1617, richter van Bellingwolde 1622/3—1624, † tussen 28 mei en 3 december 1624.

20. ***Johan*** *Broyls* en zijn vrouw ***Alijt,*** wonende te Kropswolde, lener 12 juni 1570 100 Rdlr. aan het klooster Essen (R.A.G., Reg Feith nr. 136); de rente werd 20 februari 1611 afgelost (R.A.G. Statenarchieven inv. 2682).
Op 14 november 1611 verkoopt Tamnto ***Luppes,*** kerkvoogd te Scheemda, land te Baflo, destijds door ***Jan*** *Broyls* gekocht van de Commandeur van het klooster te Warffum (R.A. V z 1)
Op 29 oktober 1610 verklaren *Tammo* ***Luppens,*** zijn beide zoons ***Johan*** en *Herman Tammens* en ***Oomko Bennens*** in 1608 verkocht te hebben een heerd land te Kropswolde, door ***Johan*** *Herman* en ***Oomke*** geërfd van hun overleden moeder ***Aelhei*** *Tammens* (R.A. V bb 1). ***Oomko Bennens en*** zijn (tweede: vrouw ***Anneke*** verklaren 15 oktober 1625 door zijn halfbroer: en -zusters voldaan te zijn wegens zijn moederlijk goed (R.A. V z 2).
„*Johan* ***Broyls*** thoe Wolde" leeft nog 13 augustus 1607 (R.A IV a 2).

21. R.A.G., Reg. Feith nr. 136.

22. R.A. V bb 1 (vgl. noot 20).

23. R.A. V z 4.

24. R.A. V z 5.

25. Aldus R.A. V z 6, 30 april 1644.

26. Aldus R.A. V dd 5, 18 juli 1648.

27. R.A. V dd 5, 27 juni 1651.

28. R.A. V bb 3.

Van 1606 tot 1610 studeerde hij te Marburg. Op 30 april 1613 verzoeken inwoners van Marburg burgemeesteren en raad van Groningen hulp tot verkrijging van betaling van de schulden, die *Tammo* ***Hayconius*** van Winschoten, van 1606 tot 1610 te Marburg studerende, tot een totaalbedrag van 86 Rdlr. had gemaakt; een schrijven van 14 mei 1613 van prorector, decanus et senatus van de universiteit van Marburg aan de Groninger magistraat ondersteunde de verzoekers [29].

Op 7 juni 1610 komt hij als getuige te Winschoten voor [30]. Op 18 mei 1612 koopt hij land [30]. Op 10 augustus 1613 verset hij land te Oostwolderhamrik, destijds nagelaten door ***Tyacko*** Doedens aan ***Folkyen Ubekens, Tommo's*** grootmoeder [30, 31]. Op 17 november 1620 verkoopt hij land te Winschoter-Zuiderveen, van ***Tyacko Doedens*** vererfd op *Foelke* ***Ubekens,*** zijn grootmoeder, die het hem weer had verkocht [32].

Op 21 augustus 1613 transporteert de kerkvoogd ***Haycko*** *Tammes* aan zijn zoon, de welgeleerde Tammo ***Hayckens.*** het recht van naarkoop van land te Beerta, verkocht 'door ***Tammo*** *Hayens* (N.B. schoonzoon van de richter *Doedo Tyarcks,* zie § IX); zo ook 13 februari 1614 30.

Op 1 maart 1617 is hij volmacht van het Oldambt [33]. Op 9 oktober 1618 eist Prof. ***Johan*** *Huninga* (§ 11) van hem terugbetaling van hem in het buitenland geleend geld; ***Tammo*** geeft toe geleend te hebben maar zegt een tegenvordering te hebben; de zaak dient ook 30 november 16183% Enkele jaren daarna wordt hij richter van Bellingwolde. Op 28 juni 1622 is hij nog niet in functie [35], wel echter 16 mei 1623 [36], nog 28 mei 1624 [35]. Vóór 3 december 1624 overleed hij [37].

Hij schijnt ongehuwd geweest te zijn. Van kinderen blijkt althans bij latere delingen in de familie niet.

4. *Ubeko Haickens,* kerkvoogd te Midwolda, † aldaar 17 april, begr. aldaar 24 april 1662, tr. le Weiwerd in 1631 *Ennecke Bauckens,* begr. Midwolda 21 maart 1653, dochter van *Hillebrant Bauckens* (§ X) en *Hemme Luwerfs (Bunninga)* (§ III), en weduwe van *Ipo Wilrichs* [38]; tr. 2e Noordbroek 22 januari 1660 *Baucke Doedes,* ged. Noordbroek 6 juni 1630, 'dochter van *Doedo Edzens,* kerkvoogd. en *Janfyn N.*

Op 4 mei 1622 leent hij geld van ***Menno Hindricks*** (een neef) [39]. Op 6 februari 1625 leent hij met zijn vader en broer *Heero* geld [40]. Hij en *Hero* verkopen 25 mei 1626 land te Oostwolderhamrik [41]; dezelfden en hun zuster ***Wendele*** en haar man Ouwo ***Rinnolts*** versetten 1 maart 1630 2 deimt land [41].

Hij woonde te Midwolda, waar hij 15 december 1654 kerkvoogd is [42]. Op 3 februari 1659 verkoopt de kerkvoogd ***Ubeko Hayckens*** aan ***Ubeko Ouwens*** (zoon van zijn zuster ***Wendele***) en diens vrouw ***Foske*** een schuur met land en ruilt hij eveneens land [43]. Op 27 mei 1661 verkoopt hij land; borgen voor de goede levering zijn de wedman ***Luppo Tonckerts*** en ***Hoycke*** *Edses* [44].

29. G.A.G., inv. nRr 335, 1614 (N.B. de brieven zijn in de verkeerds jaargang ingebonden).

30. R.A. V dd 1.

31. Zie voor de relatie tussen *Folke* en ***Tyacke Dodens*** § VI.

32. R.A. V dd 2.

33. Als noot 11.

34. G.A.G. R.A. 111 a 19 en 20.

35. G.A.G., inv. nRr 372.

36. R.A. V ee 2.

37. R.A. V dd 3.

38. Voor *Ipo Wilrichs*: A. Hoft, Amses, Jelmers, Eeuwes, Eltjes of de ridder en de halve leeuwen, in: Gruoninga, jrg. 16, 1971, pp. 38-39, 80-82.

39. R.A. V jj 1.

40. R.A. V dd 3.

41. R.A. V dd 3.

42. R.A. V dd 6.

43. R.A. V jj 2.

44. R.A. V jj 2.

Hij verset nog land 11 april 1662 [44] en overlijdt zes dagen later, 17 april 1662.

Hij huwde in het jaar 1631 ***Ennecke Bauckens,*** weduwe van ***Ipo Wilrichs*** [38] en dochter van ***Hillebrant Bauckens (§ X)*** en *Hemme Luwerts (Bunninga)* (§ 111). Haar nalatenschap werd gescheiden 22 september 1655 door:

a. de kinderen van ***Hemmichien Ipens,*** gehuwd geweest met ***Haycko Matthiae*** (§ XVIII),
b. ***Ailke Iwens,*** weduwe van ***Ubbo Memmens,*** en
c. Cornelis Philips en ***Ykjen Ipens*** [45].

Op 5 februari 1642 hadden *Ubko* ***Haickens*** en ***Enneke*** e.l., ***Hind. Werumeus*** en *Hester*, en *Hemme* ***Bauckens*** aan ***Sebo Huninga van Oostwold*** en diens vrouw negen akkers land verkocht; de kopers verklaren daarbij 5000 dlr. schuldig te blijven [46].

Ubeko hertrouwde daarop met ***Baucke Doedes.*** De huwelijksvoorwaarden werden 21 december 1659 te Noordbroek aangegaan. De voltrekking van het huwelijk is zowel te Noordbroek als te Midwolda ingeschreven; het huwelijk zal echter wel te Noordbroek, haar woonplaats, zijn gesloten.

Bij hetaangaan van de huwelijksvoorwaarden zijn aan zijn zijde aanwezig: ***Waendele Haickens,*** zuster, Jr. ***Sebo Huninga,*** Ds. ***Christophorus Hoorn,*** Dr. Joannes ***Spithorst,*** I.U.D., beide nomine uxorum, de landschrijver ***Haickens*** als sibbevoogd over de twee minderjarige kinderen van wijlen ***Hero Haickens,*** met ***Tammo Eltiens*** en ***Haicke Tammens*** neven.

Zij brengt ten huwelijk aan *f* 3.000. Aan haar zijde zijn aanwezig haar ouders, de kerkvoogd ***Doedo Edsens*** en *Jantyn, Edsardus* ***Edsens*** broer, ***Hindrick*** *Berens* zwager, ***Warmolt*** en ***Aysso Doens*** broers, ***Jan Altingh*** en ***Luppo Tonckens*** ooms, ***Eltio Eppens*** en ***Poppo Wigboldi*** neven [47].

Op ***4*** maart 1660 werd haar attestatie van Noordbroek te Midwolda ingeschreven.

Uit geen van beide huwelijken werden kinderen geboren.

5. *Hero* Haickens, volgt 111.
6. *Wendele Haickens,* † na 21 december 1659, tr. (huw. voorw. 10 januari) 1620 Ouwo *(Uwo) Rinnolts* (zie verder § IV).
7. *Wye Haickens,* † vóór 6 januari 1641, tr. Noordbroek 7 november 1630 *Ubbo Memmens,* zoon van *Memmo Ubbens* en *Enneke Sickens (zie* hierna onder III) [47a].

   Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren:
   a. ***Ike,*** gedoopt te Noordbroek 5 maart 1633;
   b. ***Prowtie,*** gedoopt te Noordbroek 28 september 1634, die echter jong moeten zijn overleden, omdat ***Wye's*** nalatenschap 6 januari 1641 door haar broers en zusters wordt gescheiden [15].

8. *Haycke Taickens, tr.* (huw.voorw. 7 maart) 1631 *Tammo Epkens,* te Scheemderzwaag, † tussen 1646 en 1650, zoon van *Epko Hayens* (§ XVII) en N.N., en wedr. van (tr. 1622) *Tiacken Hayens*; hij hertr. *Remen Reintz.*

   Op ***7*** maart 1631 werden de huwelijksvoorwaarden met Tammo ***Epkens*** „up die Swaech" aangegaan. Hij brengt in een blijkbaar kapitale boerderij, gekocht van de voorstanders over zijn halfbroer, en 800 dlr. van wijlen zijn grootmoeder ***Cornelys Aepkens,*** vrouw van wijlen ***Hayo Jochims.*** Dedigslieden aan zijn zijde zijn Ds. ***Sebastianus Hermanni,*** predikant te Eexta, ***Peter Evers, Wyarth Popkens,*** *Hero Hommens,* ***Wypke Hittiens*** en ***Frerick Phebens,*** aan haar zijde haar moeder, ***Ubeko*** en *Hero* ***Hayckens, Ouwo Rinnolts, Seebo Huninga, Ubbo*** Memmes, ***Oomko*** *Bennes* en ***Oimpko Aeisens;*** de graden van verwantschap zijn niet aangegeven [48].

   Uit dit huwelijk twee kinderen:
   a. ***Trijntien Tammens,*** tr. Midwolda 4 juli (huw.voorw. 31 mei) 1652 ***Tammo Elties, zoon van Eltyo Hindricks*** (§ VIII) (N.B. neef van ***Haycke Haickens)*** en ***Bauwke Fockens*** (§ XX).
      Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden zijn aan haar zijde aanwezig: ***Ubeko Hayckens*** oom en voormond, ***Wiert Popkens*** sibbevoogd, ***Cornelis Edxkens*** vreemde voogd, ***Epko Hayes*** oom, ***Sebo Huninga en Ouwo Rinnolts*** vedders [49].
   b. ***Haycko Tammens,*** die bij het aangaan van de huwelijksvoorwaarden door zijn zusters op 31 mei 1652 alle landerijen te Scheemder-Lutkezwaag krijgt toegewezen [49].

111. *Hero Haickens,* † tussen *24* april 1641 en 11 november 1642, tr. (huw.voorw. 19 augustus) 1632 *Albertien Memmens,* van Noordbroek, † na 1665, dochter van *Memmo Ubbens,* hopman te Noordbroek [51] en *Ennecke Sickens* [52]; zij hertr. (huw. voorw. 11 januari) 1644 *Wilhelmus Lupkonis (Lupkens)* (§ II), tr. 3e (procl. Groningen 1 juli, huw.voorw. 23 juni) 1648 *Johan Haickens,* van Schildwolde, artilleriemeester van Stad en Lande, † tussen 21 maart en 17 november 1659 [50] en tr. 4e 1665 *Laurentius Dillinga,* I.U.D.

   Hij komt 6 februari 1625 met zijn vader en broer ***Ubeko*** voor [53]. Hij woont te Winschoten en gaat 10 augustus 1632 huwelijksvoorwaarden aan met ***Albertyen Memmens,*** dochter van wijlen de hopman ***Memmo Ubbens.*** Aan zijn zijde compareren: ***Ickien,*** moeder, ***Sebo Huninga, Omeko Bennens, Tammo Epkens,*** Benno ***Oompkes,*** aan haar zijde ***Frerick Phebens,*** stiefvader [54], ***Ennecke*** moeder, ***Heinricus Redeker*** en *Hermen Sickes* voorstanders, Ds. ***Lambertus Henrici, Ubbo Memmens, Sicke Memmens, Waelcke Cornelis Elema*** broers en zwagers. ***Jochum Sickes*** en ***Wypko Hittiens*** [55].

   Op 24 april 1641 transporteren *Hero* ***Haickens*** en ***Albertyen*** haar aandeel in de goederen van ***Memmo Ubbens*** aan haar broer ***Ubbo Memmens*** en diens vrouw *Ayelke* [56]. ***Ayelke was*** een dochter van ***Ipo Wilrichs en Ennecke Bauckens*** (§ X), die was hertrouwd met ***Hero's*** broer ***Ubeko Haickens*** (zie hiervoor).

   Hij overleed vóór 11 november 1642, wanneer zijn weduwe genoemd wordt als erfgename van ***Herman Sickes*** [57].

   Op 11 januari 1644 gaat zij huwelijksvoorwaarden aan met de welaeleerde ***Wilhelmus Luwkonis*** (§ 11). Aan haar zijde -compareren ***Ubbo Memmens,*** broer. ***Hommo Haickens,*** I.U.Dr. ***Hittio Wypkens,*** Dr. ***Tammo*** *Harquens,* Med. Dr., ***Ubeko Hayckens en Tammo*** *Ep-*

---

45. R.A. V bb 2.
46. R.A. V ee 3. De hier genoemde *Hester* was een dochter ***van Sebes Bauckens*** (zie § X).
47. R.A. V y 8.
47a. Dit huwelijk ontbreekt bij Hommes, op. cit., k. 398. Hij hertrouwt 1639 ***Ayelke Ipes,*** zie hierna onder 111.

48. R.A. V dd 3.
49. R.A. V jj 2.
50. Over hem en zijn familie: H. L. Hommes, Haijckens, Haickens, De Veencamp, Appius en aanverwante geslachten, in: De Ned. Leeuw LVI, 1938, kk. 386-402, i.h.b. kk. 392-393.
51. Over deze en zijn familie: Hommes, op. cit., kk. 396-398.
52. Over haar en haar familie: P. C. Bloys van Treslong Prins, Bijdrage tot eene genealogie Tammen, in: De Ned. Leeuw XXXVI, 1918, kk. 6675, i.h.b. k. 70, en voorts: G. W. Nanninga, De vrouw van Sicke Tammen: Bawe tho Merum ?, in: Gruoninga, jrg. 10, 1964, pp. 57-58, en antwoord daarop: ibid., jrg. 11, 1965, p. 64. Herziening en aanvulling van de genealogieën *Tammen, Tho Merum* en aanverwante geslachten is gewenst.
53. R.A. V dd 3.
54. Over hem en zijn familie: 0. D. J. Rcemeling, De afstamming van het geslacht Wibbens, in: Gruoninga, jrg. 11, 1965, pp. 1 vlgg., i.h.b. pp. 6-7.
55. R.A. V y 5.
56. R.A. V y 6.
57. R.A. V dd 5.

kens broer en zwagers van haar overleden man [58]. Op 29 maart 1644 vindt de afhandeling plaats tussen *Albertien* en haar tweede man aan de ene zijde en *Ubeko Haickens*, Dr. *Hommo Hayckes* en Steven *Jucobs* als voorstanders over haar kinderen bij wijlen *Heero Hayckens* [58]. Op 1 mei 1645 verkopen *Wilhelmus Lupkens* en zijn vrouw het huis met de ingezaaide rogge in de heerd, eerder van *Heero Haickens*, voor *f* 4.000,— aan *Dyurco Ouwens* (§ V, zoon van *Wendele Haickens*, zie hiervoor onder 11. 6) en zijn vrouw *Fossa, aan* wie zij het bijbehorende land verhuren *voor 185* dlr. [58].

On 23 juni 1648 gaat *Albertyen* huwelijksvoorwaarden aan "met *Johan Haickens;* daarbij is o.m. *Ubeko Haickens als* zwager aanwezig [58].

Daarna hertrouwt zij, in 1665, nog met (procl. Groningen 6 mei, attestatie 23 mei) *Laurentius Dillinga.*

Uit dit huwelijk:

Kinderen worden vermeld 24 april 1643, 29 maart 1644 en 21 december 1659:

Op 24 april 1643 deelt *Albertyen Memmens* voor haar kinderen mee in de scheiding van de boedel van wijlen de hopman *Haicko Tammens* en *IJcke* [15]. De afhandeling tussen haar en de voorstanders over de kinderen op 29 maart 1644 kwam reeds ter sprake [58]. Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden op 21 december 1659 is sprake van de voorstanders over de twee nog minderjarige kinderen, terwijl mede aanwezig zijn Ds. *Christophorus Hoorn* en Dr. *Joannes Spithorst,* beiden nomine uxorum [47]. Tenslotte gaan 24 november 1666 Ds. *Christophorus Hoorn,* predikant te Adorp, en Yckien *Haickens, Froukien Haickens* weduwe *Spithorst* en *Haicke Haickens* een geldlening aan [59] en zegt 18 mei 1671 de bode Hindrick Jans aan Ds. *Hulsebusch* nomine uxoris, Ds. *Hoorn* te Adorp nomine uxoris en *Haike Herens* te Adorp in drie delen geld op [60].

Daaruit blijkt dat — zoals Hommes reeds veronderstelde [61] — kinderen waren:

1. *Yckjen Haickens,* † tussen *17* mei *1682* en 11 september *1683,* tr. Groningen 27 april 1653 Ds. *Christophorus Hoorn,* geb. ca. 1623, predikant achtereenvolgens te Stitswerd, Adorp-Harssens en Noordbroek, † aldaar 26 mei 1678.

   Christophorus Hoorn werd candidaat in de classis Marne 7 augustus 1648, toegelaten als predikant te Stitswerd 22 oktober 1650, gedemitteerd wegens beroep naar Adorp en Harssens 26 september 1653, aldaar toegelaten 3 oktober 1653. Hij deed ook dienst als veldpredikant en wendde zich, na talloze blijkbaar vergeefse sollicitaties, tot Gedeputeerde Staten, die 8 februari 1666 zijn verzoek om aandacht behandelden [62], werd 4 juni 1672 toegelaten als predikant te Noordbroek, waar hij 1 oktober d.a.v. werd bevestigd [63]. Hij stierf aldaar 26 mei 1678, oud 55 jaren. Op zijn grafzerk staat een sprekend wapen [64].

   Zijn weduwe *Yckjen Haickens* komt in juni 1680 met attestatie van Noordbroek naar Groningen. „Vrow *Ytjen Haickens",* weduwe van Ds. *Hoorn,* werd 17 mei 1682 benoemd tot „buytenmoeder" van het provinciaal tuchthuis [65]. Na haar overlijden werd 11 september 1683 een opvolgster benoemd [66]. Ook haar zuster bekleedde deze functie.

2. *Froucke Haickens,* † tussen *20* februari 1699 en september 1701, tr. le Groningen 22 juli 1653 Dr. *Johannes Spithorst,* I.U.D.: tr. 2e Winschoten 4 augustus 1667 Ds. *Henricus Hulsebusch,* eerst tweede, later eerste predikant te Winschoten, † Winschoten 1 januari 1673, zoon van Ds. *Daniel Hulsebusch,* predikant te Winschoten, en *Cafharina N.* en wedr. van (tr. Winschoten 13 november 1646) *Trijntje/Catharina Arents;* tr. 3e Ds. *Allardus Schepel,* ged. Warffum 5 februari 1637, eerst adjunct-predikant, later predikant te Breede, daarna te Opwierde, † aldaar 22 december 1688, zoon van Ds. *Aykenius Hermanni Schepel,* predikant te Breede, en *Metje van Besten,* en wedr. van (tr. vóór 18 mei 1668) *Lammichien Beckeringh.*

   Froucke's tweede man werd 20 juni 1653 candidaat in de classis Oldambt, 17 maart 1646 toegelaten als tweede predikant te Winschoten, aldaar bevestigd 23 september 1646.

   Zijn vader was hertrouwd *met Wya Tiddinga* (§ 1).

   Froucke's derde man was aanvankelijk adjunct *van* zijn vader te Breede, volgde deze in 1668 aldaar op, werd vóór 21 augustus 1671 beroepen te Opwierde, aldaar toegelaten 28 december 1671. Hij werd 4 februari 1685 beroepen te Kloosterburen [67], nam aanvankelijk dit beroep aan doch bleef uiteindelijk te Opwierde, waar hij 22 december 1688 stierf.

   Froucke Haickens, weduwe van Ds. *Schepel,* werd 20 februari 1699 benoemd tot buitenmoeder van het provinciaal tuchthuis [68] en stierf vóór september 1701 [69].

3. *Haicke Herens/Haickens,* † na 18 mei 1671 [60].

   Te Adorp, waar hij in 1671 genoemd wordt [60], noch te Opwierde werd iets over hem gevonden.

58. R.A. V dd 5.
59. G.A.G., R.A. 111 x 55, p. 310 (geciteerd door Hommes, op cit., k. 397, noot 66).
60. R.A.G., Arch. Hoge Justitie Kamer, inv. 900.
61. Hommes, op. cit., k. 397.
62. R.A.G., Statenarchieven (te noemen: StA), inv. 132.
63. De datum van bevestiging volgens doop- en trouwboek Beerta.
64. Pathuis nr. 2924.
65. StA inv. 140.
66. StA inv. 141.

§ VIII. Eltekens.

De bakermat van het geslacht ligt te Midwolda (Old.), waar het vanaf 1564 aanwijsbaar voorkomt doch — gezien het 'omvangrijke landbezit — reeds langer gevestigd geweest moet zijn.

Het geslacht voerde — blijkens enkele grafzerken [1] — als wapen: gedeeld: 1. een halve adelaar, 11. een halve lelie, uitgaande van de deellijn.

De genealogie vangt aan met:

I. N. *(Elfeko ?) N.,* tr. N.N.

Wellicht de *Eltko,* wiens naam op de in 1516 gegoten klok van Midwolda [2] voorkomt?

Uit dit huwelijk:

1. *Elteko,* volgt 11. 1.

2-4. zoons, vermeld 1571 en 1573.

De rekeningen van de kerk te Midwolda vermelden dat 8 oktober 1571 „myt *Elteko Eltkens* gerekent (is) van dese bovengescr. (schuld) und oick bij sijn 3 broders" [3], terwijl ook in 1573 van „sijn 3 broders" melding wordt gemaakt [4]. Hun namen blijken echter niet.

67. StA inv. 142.
68. StA inv. 150.
69. Hommes, op. cit., k. 397, noot 67.
1. A. Pathuis, Groninger Gedenkwaardigheden, Assen/Amsterdam (te citeren: Pathuis) nr. 849, 3313 A.
2. Pathuis nr. 426.
3. Rijksarchief Groningen (te noemen: R.A.G.), Arch. Hervormde Gemeente Midwolda, Rekeningboek Kerkvoogdij (te noemen: K.V.M.) nr. 1, p. 110.
4. K.V.M. nr. 1, p. 11'7.

Tabel IX

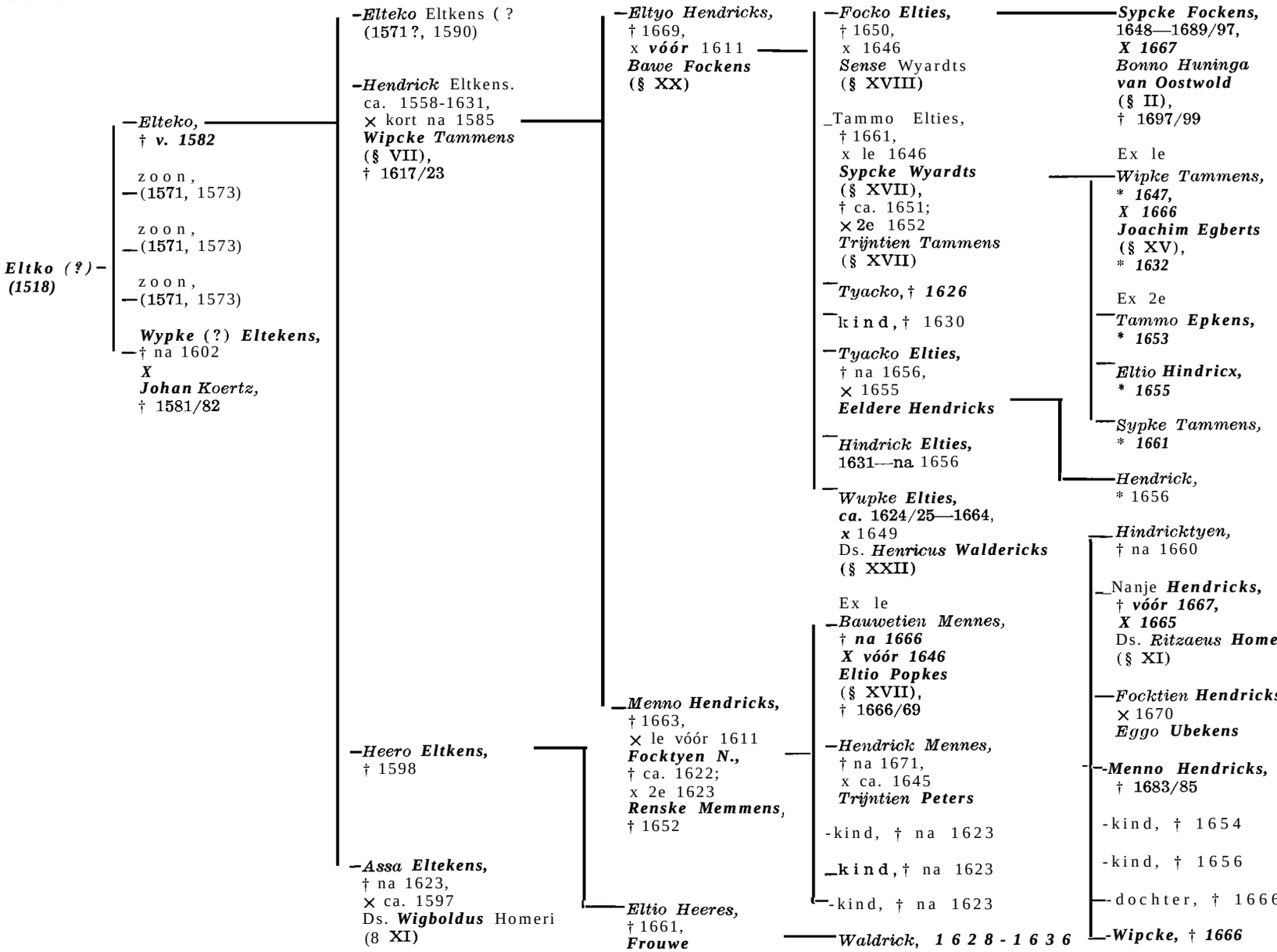

5. ***Wypke (?) Eltekens,*** († na *26* september 1602), tr. ***Johan*** *Koertz,* kerkvoogd te Woldendorp 1574, † 1581/2.

Plaatsing hier is aangenomen omdat een zoon, ***Eltye Johans, 5*** mei 1611 voorkomt als „vedder" van ***Hindrick Eltkens***[5] (111.1). De naam ***Eltye zou van*** de gemeenschappelijke grootvader afkomstig kunnen zijn.

Johan Koertz komt 1571 te Woldendorp voor [6] en is kerkvoogd aldaar 28 december 1574 [7]. Hij wordt daar nog vermeld 1578 [8], is nog in leven 1581, wanneer zijn zoon ***Focko 6*** gl. huur aan de kerk te Midwolda betaalt [8], doch spoedig daarop overleden omdat zijn zoon ***Elteko*** in 1582 namens de erfgenamen deze huur voldoet [8].

Wypke Jan Cordt, die 26 september 1602 als lidmate te Midwolda voorkomt, zou zijn vrouw kunnen zijn geweest, maar zeker is dat niet.

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend):

a. ***Cordt Jans,*** † vóór 4 januari 1614, tr. N.N.
Op 4 januari 1614 — hij is dan reeds overleden — komen ***Eltye Jan Coerdts, Hindrick Eltekens*** en ***Abele Aysses als*** voorstanders over zijn kinderen voor [9].
Mogelijk was een van de kinderen:
Jan Cords, 18 januari 1613 aan bruidszijde getuige bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden tussen ***Diurcko Hindriks*** en ***Uffa Hantkens*** [10] (dochter van ***Hantko Helmers*** [11]).

b. *Elteke/Eltye Johans,* ook ***Johan Coerdts,*** vermeld vanaf 1582, kerkvoogd te Woldendorp 1608, 1609, † na 1623 (5 ?), tr. le ***Syntke Meeckens,*** † vóór 3 juni

5. R.A.G., Rechterlijke Archieven (te noemen R.A., zonder archiefbewaarplaats) V jj 1.
6. Gruoninga jrg. 10, 1964, p. 61.
7. Gemeentearchief Groningen (te noemen: G.A.G.), Rekening stad Groningen 1574, post mandaten.
8. K.V.M. nr. 2. Volgens K.V.M. nr. 1 is ***Johan Korts*** huur verschuldigd aan de kerk te Midwolda.
9. R.A. V jj 2.
10. R.A. V jj 2.
11. R.A. V y 4. 1 juli 1623.

1609, dochter van ***Meecko Hittiens en Icke***; tr. ***2e*** ca. 1609 N.N.; tr. (?) 3e Midwolda 10 maart 1625 ***Teetie Eppens.***

Elteko komt in 1582 als zoon van ***Johan Koertz*** voors. Hij wordt afwisselend ***Eltye Johans*** en ***Eltye Johan Coerdts*** genoemd.

Eltye Johans komt 5 mei 1611 voor als „vedder" van ***Hindrick Eltkens*** [5].

Zijn ***eerste*** vrouw was ***Syntke Meeckens,*** die vóór ***3*** juni 1609 overleed: aan wordt ***Sybele Meeckens*** genoemd als sibbevoogd over het kind van ***Eltye Jans*** en ***Syntke*** [12]. Op ***2*** september 1609 komt ***Eltue Johan Coerdts*** wegens. .. ***Syncke,*** geassisteerd met Syben Sebens, voor onder de erfgenamen ***van Meecko Hittiens*** en wijlen ***Icke*** [12]. Uit deze twee acten blijkt de gelijkheid van ***Eltye Johans/Johan Coerdtz.***

Als ***Eltye Johan Cordtz*** komt hij in 1608 en 1609 te Woldendorn als kerkvoogd voor [13]. In 1609 en 1610 wordt hij te Midwolda vermeld [14].

Op 8 juli 1599 scheidt ***EZtye Johans*** met zijn broer ***Coerdt Johans*** een gemeenschappelijk huis [15]. Op 25 mei 1612 staat ***Eltio Jan Coerdes*** te boek als gebruiker van Jan Coerdes' heerd te Oostwolderhamrik [16]. Uit het feit dat in 1609 voorstanders worden genoemd over zijn kind, blijkt dat hij intussen moet zijn hertrouwd. De naam van de vrouw is echter niet bekend. Mogelijk is hij dezelfde als ***Eltie Jans,*** die 10 maart 1625 te Midwolda huwde met ***Teetie Eppens.*** Hij is in ieder geval nog in leven 10 januari 1623.

Uit het eerste huwelijk:

Meecke Eltiens, tr. (huw.voorw. 10 januari) 1623 ***Luppe Tammens,*** dochter van Tammo ***Luppens*** en ***Aeltie/Aelheit Broeils.***

Bij het aangaan van de huwelijksvoorwaarden zijn aan zijn kant aanwezig ***Eltio Jans,*** vader, ***Sybel Meeckens,*** oom, Ds. ***Wigboldus*** Homeri en ***Ubeko Sebens,*** bloedverwanten, terwijl aan haar kant aanwezig zijn haar vader, ***Tammo Luppens, en*** haar stiefmoeder ***Syben;*** haar moeder wordt ***Aeltie ge***noemd [17]. Voor de ouders wordt verwezen naar § VII onder 11.1.2.

Het nageslacht is verder niet gevolgd.

c. ***Focko Johans,*** vermeld 1581 [8], verder onbekend.

d. ***Icke Johans,*** † ***vóór 29*** oktober 1610, tr. ***Hiltio Eppens.***

Zij zijn de oudstbekende voorouders van het geslacht ***Buringh*** [18]. Voor nadere gegevens wordt verwezen naar § V onder 111.5.

II. 1. *Elteko Eltekens,* vermeld van 1564 tot 1576, † vóór *1582,* tr. N.N.

In 1564 wordt hij genoemd onder de huurders van land van de kerk te Midwolda [19], evenzo in 1576 [20] en in 1581, dan met de aantekening „Nu ***Hinrick de*** soene" [20], terwijl van 1582 tot en met 1585 de erven van ***Elteko Eltekens te*** boek staan en tenslotte in 1586 ***Hendrick Eltkens*** [20].

Uit dit huwelijk:

1 (?). *Elteko Eltekens,* vermeld 1571 (?), 1590.

In 1571 wordt te Midwolda genoemd „Jonge ***Eltye*"** [21] — mogelijk aldus genoemd ter onderscheiding van zijn dan overigens niet genoemde vader.

---

12. R.A. V jj 1.
13. G.A.G., inv. na Reductie rood (te noemen: nRr) inv. 973, doos c, 18 maart 1608 en 27 maart 1609.
14. Aldus R.A. V jj 1, 11 en 18 november 1609, 8 januari 1610.
15. R.A. V jj 1.
16. R.A. V kk 1.
17. R.A. V z 2.
18. E. Buringh, Stamboom van de familie Buringh, Blijham 1960, waar deze voorouders niet worden vermeld; vgl. Gruoninga jrg. 11, 1965, pp. 75-76 en deze reeks, § VI, noot 144.
19. K.V.M. 1.
20. K.V.M. 2.
21. Gruoninga jrg. 10, 1964 p. 60.

Een ***Eltko Eltkens*** komt in 1590 voor ais landgebruiker te Midwolda [22].

2. *Hendrick Eltkens,* volgt III. 1.

3. *Heero Eltekens,* volgt 111. 2.

4. *Assa Eltekens/Eltyens,* † na 1623, tr. (waarschijnlijk kort vóór 17 september 1597) Ds. *Wibbo Hommens/ Wigboldus Homeri* (§ XI).

Zij wordt 17 september 1597 — dan reeds gehuwd — te Midwolda als lidmate aangenomen. Waarschijnlijk is zij eerst kort voordien gehuwd, omdat ***Homeri*** in 1595 nog student was.

Wigboldus Homeri tekent bij het overlijden van ***Hindrick Eltkens*** aan dat deze zijn zwager was. De scheidingsacte tussen haar kinderen noemt haar ***Assa Elties*** [23], waardoor vast staat dat zij een zuster van ***Hendrick*** en dus een dochter van ***Eltko Eltekens*** was [24].

III. 1. *Hendrick Eltkens,* geb. ca. 1558 (?), vanaf 1594 kerkvoogd te Midwolda, zijlvest van Midwolda 1618, 1626, hopman van Midwolda vanaf 1621, begr. Midwolda 17 september 1631, tr. kort na 1585 *Wipcke Tammens,* † tussen 22 juni 1617 en 31 januari 1623, zuster van *Haycko Tammens,* te Winschoten (§ VII) en wede. van *Menno Tiddinga* (§ 1).

Hij werd waarschijnlijk omstreeks 1558 geboren. Vanaf 30 april 1585 komt hij regelmatig in de bronnen voor. Kort na 1585 huwde hij met ***Wipcke Tammens,*** weduwe van ***Menno Tiddinga*** en zuster van de te Winschoten wonende ***Haicko Tammens.***

Voor het eerst 2 januari 1594 komt hij voor als kerkvoogd te Midwolda [25]; 20 maart 1595 legt hij de kerkerekening over [26]. Met zijn vrouw ***Wipcke*** is hij aanwezig wanneer 1 augustus 1596 voor het eerst het H. Avondmaal te Midwolda wordt gehouden. Hij is nog kerkvoogd in 1631 [27]. Medezijlvest der beide Oldambten is hij 7 augustus 1618 [28], volmacht van Midwolda 26 mei 1619 [29], 3 november 1626 volmacht van Midwolda voor het zijlvest van het Woldoldambt [30]. Luitenant van Midwolda is hij volgens acten dd. 19 juni 1611 [31] en 2 mei 1618 [32]. Op 4 april 1621 wordt hij tot hopman van Midwolda benoemd [33]. Op 4 januari 1614 komt hij voor als sibbevoogd over de kinderen van wijlen ***Cordt Jans*** [33a] (zie hiervoor).

Op 18 januari 1594 versetten Auteko Hemmens en diens vrouw Lawe land aan ***Hendrick*** en zijn vrouw [33a]. Blijkens een acte dd. 12 juni 1610 bezitten hij en de erfgenamen van ***Tyarck Dodens*** (§ IX) gezamenlijk 10 akkers [33a]; 9 juni 1610 verkoopt hij aan Claes Cremer en Joantien e.l. ¼ deel in 10 akkers te Winschoten bij de Zuidwending [34]. Op 8 april 1611 verkopen ***Hendrick Eltkens*** en ***Wipke*** aan hun zoon Menno ***Hendricks*** en diens vrouw ***Focktyen*** een huis met schuur voor 1.000 Emder gl. en verhuren zij hun het bijbehorende land voor 50 dlr. per jaar [35]. Blijkens een overzicht uit 1633 had hij in totaal *f* 312:15 aan de kerk te Midwolda geleend [36].

---

22. R.A.G., Ommelander Archieven, inv. 789, p. 1210.
23. R.A. V z 4.
24. Haar afkomst wordt door Dr. H. Mulder en Hermy G. Mulder, Genealogie van het geslacht Wigboldus 1545-1957, Den Haag 1957, p. 22, niet vermeld.
25. K.V.M. 1.
26. K.V.M. 1, ook R.A.G., Ommelander Archieven inv. 789, p. 1272
27. G.A.G., inv. nRr 973.
28. G.A.G., R.A. 111 a 19.
29. R.A. V z 2.
30. R.A. V y 4.
31. R.A. V z 1.
32. R.A. V z 2.
33. R.A.G., Ommelander Archieven inv. 789.
33a. R.A. V jj 1.
34. R.A. V dd 1.
35. R.A. V jj 1p. 142vo.
36. G.A.G., inv. nRr 973.

Hij werd te Midwolda begraven 17 september 1631, oud 73 jaren. De predikant *Wigboldus Homeri* noemt hem daarbij „onse swager". Zijn vrouw overleed tussen 22 juni 1617 en 31 januari 1623 [36a]. 22 september 1637 werd hun nalatenschap gescheiden. Daarbij waren ook haar kinderen uit haar eerste huwelijk (waaruit zij vier zoons had) betrokken. De twee zoons uit haar tweede huwelijk kregen daarbij land te Midwolda en Oostwolderhamrik [37].

Uit dit huwelijk:

1. *Eltyo,* volgt IV. 1.
2. *Menno,* volgt IV, 2.

IV. 1. *Eltyo Hendricks,* te Midwolderhamrik (Nieuwolda), zijlvest, begr. Midwolda *27* augustus 1669, tr. vóór 7/8 april 1611 *Bawe Fockens,* begr. Midwolda 27 juli 1653, dochter van *Focko Ulpharts, op* Hoysum onder Warffum (§ XX), en Gese *Jacobs.*

Eltyo komt met zijn vrouw ***Bawe*** reeds voor 7 of 8 april 1611, wanneer zij een huis kopen [33a]. Hij woont 10 augustus 1621 te Midwolderhamrik [38] en is daar steeds blijven wonen, zeker tot 1660 [39]. Blijkens het reeds aangehaalde overzicht uit 1631 had hij in totaal *f* 250 geleend aan de kerk te Midwolda, [36]. ***Op*** 12 mei 1665 is hij één van de gecommitteerden van de pastorie- en vicariegoederen te Midwolda [40]. Hij werd te Midwolda begraven 27 augustus 1669, zijn vrouw 27 juli 1653.

Volgens de acten van huwelijksvoorwaarden van haar kinderen *Wupke* (1649) en ***Tyacko*** (1655) heette zij ***Bawe Fockes.*** Daarbij wordt in 1649 als moeders broer genoemd ***Edxo Fockes,*** die ook in 1646 als oom in 1646 als oom van een van de kinderen vermeld wordt. Daardoor staat haar herkomst uit Warffum vast.

Uit dit huwelijk:

1. *Focko,* volgt V. 1.
2. *Tammo,* volgt V. 2.
3. *Tyacko,* begr. te Midwolda 21 september 1626.
4. K i n d , begr. te Midwolda 22 februari 1630.
5. *Tyacko,* volgt V. 3.
6. *Hindrick,* gad. Midwolda *24* juli *1631,* † na 11 oktober 1656.

Hindrick Elties komt voor onder de lidmaten van de in 1649 geïnstitueerde kerk te Nieuwolda, is echter 25 mei 1651 lidmaat te Midwolda, waar hij 11 oktober 1656 [40] nog voorkomt.

7. *Wupke Elties,* geb. ca. 1624/5, † in 1664, begr. Beerta, tr. Nieuwolda 9 december 1649 *Henricus Waldericks,* toen theol. cand., 1668 tot 1673 predikant te Nieuw Beerta (§ XXII).

Wupke Elties komt voor op de lijst van lidmaten in 1649 van de toen geïnstitueerde kerk te Nieuwolda, het voormalige Midwolderhamrik.

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden op 21 november 1649 zijn aan haar kant aanwezig *Focko en Tammo* ***Elties,*** broers, ***Edzo*** *Fockes* oom en moedersbroer, *Eltio Popkes* en ***Hindrick Mennes*** „vedders" [41].

Zij stierf oud „in't 40 jar" en werd te Beerta begraven. Op haar zerk het in de aanhef van deze paragraaf vermelde wapen.

Voor haar man wordt verwezen naar § XXII.

V. 1. *Focko Elties,* † 1 augustus 1650, begr. Scheemda, tr. aldaar 1 oktober 1646 *Sense Wyardts,* geb. ca. 1630,

36a. R.A. V jj 1, p. 262, resp. G.A.G., R.A. 111 a 23.
37. R.A. V jj 1, p. 352.
38. G.A.G., R.A. 111 a 22.
39. R.A. V jj 2, 14 mei 1660.
40. R.A. V jj 2.
41. R.A. V ii 1.

† 4 augustus 1666, begr. Scheemda, dochter van *Wyardf Popckens* (§ XVIII) en *Annecke Hittiens; zij* hertr. (huw. voorw. 10 april) 1655 *Eppo Reints.*

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden op 1 oktober 1646 ontvangt hij van zijn ouders *f* 6.000, doch in land, zij *f* 4.000. Aan zijn zijde compareren zijn ouders, ***Menno Hinrichs*** en ***Edzo Fockens,*** ooms, ***Ubcko Hayckens*** en ***Benno Oomckens*** „vedderen" (eerstgenoemde was een zoon, de tweede een kleinzoon van ***Haicko Tammens,*** broer van ***Focko's*** grootmoeder), terwijl aan haar zijde aanwezig zijn haar ouders, ***Eltio Popckens,*** *Hero Hommens* en ***Harmen Thomas,*** ooms, Luit. *Ayoldus Hommens* en *Epko Hayens* „vedderen" [42]. ***Eltio was*** een broer van haar vader, *Hero* gehuwd met een zuster van haar vader, terwijl ***Harmen Thomas*** een zwager van haar moeder was.

Focko Elties overleed 1 augustus 1650. Op zijn grafzerk te Scheemda staan twee wapens, waarvan het rechter het in de aanhef beschrevene is; het linker, waarop een omgewende leeuw, is dat van het geslacht ***Fockens*** (Hoysum) (§ XX) [43].

De weduwe hertrouwde in 1655 ***Eppo Reints;*** de huwelijksvoorwaarden werden 10 april 1655 aangegaan [44]. Voor haar tweede man wordt verwezen naar § XVIII.

Op 2 januari 1652 vond een erfscheiding tussen haar en haar zwager Tammo ***Elties*** plaats [45].

Zij overleed 4 augustus 1666; hoewel hertrouwd, heet zij op de grafzerk te Scheemda „huisvrowe" van ***Focko Eltiens*** [46]. Bij overlijden was zij 34 jaren oud [46]. Haar eerste huwelijk sloot zij derhalve op ca. 16-jarige leeftijd.

Op haar grafzerk twee wapens, waarvoor wordt verwezen naar § XVII.

Uit dit huwelijk:

Sypke Fockens, ged. Scheemda 3 april 1648, † tussen 4 januari 1689 en 7 maart 1697, tr. (huw.voorw. 2 april 1657) *Bonno Huninga van Oosfwold* (§ II. X. 6), † tussen 7 maart 1697 en 22 februari 1699, zoon van *Sebo Huninga van Oostwold* en *Tyade Tiddinga.*

De huwelijksvoorwaarden werden 2 april 1667 aangegaan. Aan haar zijde zijn aanwezig (haar ouders zijn reeds overleden) de zijlvest ***Eltio Hendricks,*** grootvader, Ds. *Henricus Walrix,* oom, *Hindrick* ***Mennens,*** Dr. ***Abraham Huisman,*** neven [47].

Op 20 mei 1667 gaan Jr. *Bonno Huninga* ***van Oostwold*** en zijn vrouw aan de ene en de voorstanders over ***Luppo*** en ***Reynt Frerick***s met hun moeder ***Anneke Luppens aan*** de andere kant een afhandeling aan wegens de boedel van ***Eppo*** *Reints* (*Sypke*'s stiefvader en een broer van ***Frerick Reints,*** vader der pupillen) en *Senske* ***Wyarts.*** De aangeërfde goederen gaan terug naar de zijde van herkomst.

Bonno verwerft tegen betaling van *f* 4.530 de tijdens het huwelijk aangewonnen goederen [48].

Aanvankelijk woonden *Bonno* en zijn vrouw te Scheemda, later te Beerta (zie verder § 11).

V. 2. *Tammo Elties,* † na 19 mei 1661, tr. le Scheemda 15 november 1646 *Sypcke Wyardts,* † ca. 1651, dochter van *Wyardt Popckens* (§ XVIII) en *Annecke Hittiens,* tr. 2e Midwolda 4 juli 1652 *Trijntien Tammens,* dochter van *Tammo Epkens* (§ XVII) en *Haicke Hayckens* (§ VII).

Bij de op 1 oktober 1646 aangegane huwelijksvoor

42. R.A. V z 4.
43. Pathuis nr. 3313 A.
44. R.A. V z 6.
45. R.A. V z 5.
46. Pathuis nr. 3318 A; over haar wapen : A. Hoft, in : Gruoninga jrg. 20, 1975, p. 35.
47. R.A. V bb 3.
48. R.A. V bb 3.

waarden ontving hij het vruchtgebruik van *f* 6.000. Ziin vrouw was een zuster van *Sense Wyardts*, ***die*** op dezelfde dag huwde met zijn broer ***Focko.*** De dedigslieden waren dezelfde als bij laatstgenoemden [42].

Sypcke overleed spoedig, met nalating van een dochtertje, waarop 2 januari 1652 een erfscheiding met haar zuster, die kort voordien weduwe was geworden, plaatsvond [45].

Hij hertrouwde daarop te Midwolda 4 juli 1652 met *Trijntien*, dochter van ***Tammo Epkens*** en ***Haicke Huyckens, te*** Scheemderzwaag. De huwelijksvoorwaarden werden 31 mei 1652 gesloten. Daarbij waren aan zijn zijde aanwezig zijn ouders ***Eltio Hindricks*** en ***Bawe, Menno Hindricks*** oom, ***Henrick Waldricks zwager, Hindrick Mennes*** en ***Eltio Popkes*** „vedders" [49].

Als kleindochter van ***Haycko Tammens*** en ***Jicke Bennens*** was *Trijntien* een achternicht van Tamme, evenals van diens eerste vrouw.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Wipke Tammens,* geb. Scheemda, ged. Eexta 5 september 1647, tr. (huw.voorw. 18 januari) 1666 *Joachim Egberts,* ged. Noordbroek 2 december 1632, zoon van *Egbert Boelens* (§ XIV) en *Aylcke Jochums* (§ XV).

   Op 8 november 1654 komt Ds. ***Henricus Walderich*** voor als sibbevoogd over *Tammo* ***Eltiens'*** moederloze dochtertje, met de grootvader ***Wyardt Popckens*** [50].

   Ten huwelijk brengt zij in wat ze geërfd heeft. Voor haar treden als getuigen op: ***Eppo Reynts en Senske Wiarts,*** oom en moei, Anneke ***Hittiens,*** beste moeder, ***Eltio Popkens*** en ***Boutien Mennes*** oom en moei, ***Hiltio Tammen*** vreemde voogd [50a]. Haar vader wordt niet genoemd en zal reeds overleden zijn geweest.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Tammo Epkens,* ged. Scheemda 13 maart 1653.
3. *Eltio Hindricx,* ged. Scheemda 26 augustus 1655.
4. *Sypke Tammens,* ged. Scheemda 19 mei 1661.

   De levensloop van deze kinderen is niet verder gevolgd.

V. 3. *Tyacko Eltiens,* † na *27* juni 1656, tr. Nieuwolda 30 september 1655 *Eeldere Hendricks,* wede. van *Julle Aeysses.*

Bij zijn huwelijk woont hij te Midwolderhamrik (Nieuwolda), zij te Scheemderhamrik. Hij krijgt ten huwelijk mee 20 deimt huisvrij land ter waarde van *f* 6.000; zij brengt in *f* 11.000.~ Dedigslieden aan zijn zijde zijn zijn vader ***Eltio Hendricks,*** *Tammo* ***Elties*** broer, Dn. ***Henricus Waldrix*** zwager, ***Eltio Popkes en Hendrick Mennes*** „vedders", aan haar zijde ***Rene Julles,*** schoonmoeder, ***Sander Roelefs*** en ***Geert Roelefs*** broers, ***Tiddo Tammes*** zwager [51].

Verder niet gevolgd.

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrick,* ged. Nieuwolda 27 juni 1656.

IV. 2. *Menno Hendricks,* kerkvoogd te Midwolda vanaf 1630, hopman aldaar vanaf 1662, † aldaar 11 mei, begr. aldaar 21 mei 1663, tr. le vóór 7 of 8 april 1611 *Focktyen N.,* † kort na 4 mei 1622: tr. 2e Midwolda 14 september 1623 *Renske Memmens,* begr. Midwolda 8 oktober 1652, dochter van *Memmo Ubbens* en *Annetie Sickens,* te Noordbroek [53], en wede. van le (tr. Noordbroek 1 juli 1604) *Frerick Eppens* [52] en 2e (huw.voorw. 13 mei 1611) *Sebo Tyarcks* (§ IX).

49. R.A. V jj 2.
50. R.A. V z 6.
50a. R.A. V bb 2.
51. R.A. V ii 1, p. 255.
52. Van dit echtpaar stamt af het geslacht ***Sibinga*** (Ned. Patriciaat XXXIII).

Op 7 en 8 april 1611 kopen hij en zijn vrouw ***Focktyen*** een huis van zijn ouders [54]. Op 4 mei 1622 lenen zij geld aan (zijn neef) ***Ubeko Haeyckens*** [54]. ***Focktyen*** moet kort daarop zijn gestorven.

Op 7 november 1623 scheiden ***Jacob Fockens, Eltye*** Hindricks en Tonnys *Allerts* als voorstanders over de vijf kinderen van ***Menno*** en wijlen ***Focktien aan*** de ene en Menno en zijn tweede vrouw ***Renske*** de nalatenschap. Van de boedel van f 6.000 komt de kinderen *f* 3.000 toe [54].

Mogelijk is ***Jacob Fockens, die*** als voormond over de ouderloze1 kinderen nauw aan de moeder verwant geweest moet zijn, dezelfde als Jacob ***Fockens*** op „Huninga" onder Eenrum, wiens zuster ***Bawe*** de vrouw was van ***Menno's*** broer ***Eltyo*** (zie § XX).

Renske Memmens was eerst gehuwd met ***Frerick Eppens,*** met wie huwelijksvoorwaarden werden aangegaan 24 mei 1604. Hij was een zoon van wijlen ***Eppo Frericks*** en ***Tyadduwe*** ; aan zijn zijde zijn aanwezig ***Phebo Frericks, Waelcke Heeres, Rotger Hindricks*** en ***Edxo Brungers*** [55]. Uit dit huwelijk werden, twee kinderen geboren, ***Eppo Frederici*** Sibinga en ***Hissien Frericks*** [56].

Uit haar tweede huwelijk met ***Sebo Tyarcks*** werden geen kinderen geboren.

Menno komt voor het eerst als kerkvoogd te Midwolda voor 25 maart 1630 (met Benno ***Oomkens,*** een aangetrouwde neef) [57]. Als kerkvoogd komt hij ook voor in 1639 [58] en 19 februari 1650 [59]. Op 29 januari 1662 en 3 mei 1662 komt hij voor als hopman van Midwolda [60].

Blijkens een acte dd. 10 maart 1651 bezit hij 3/4 deel in Baukenheerd, het andere 1/4 deel koopt Johan *Coenders* (gehuwd met *Bawe* ***Tiddinga,*** kleindochter van ***Wipcke Tammens, Menno's*** moeder) dan van Claes Ayolts en Remet Ubben [61].

Menno stierf te Midwolda 11 mei 1663 en werd 21 d.a.v. begraven. Zijn vrouw was aldaar reeds 8 oktober 1652 begraven. Haar erfgename ***Engeltien Sibinga,*** mede namens' haar schoonzusters kinderen *Aefje* en ***Johanna Winsemius,*** ruilt 14 mei 1660 land met ***Menno's*** broer ***Eltyo*** [62].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Bauwetien Mennes,* † na *18* januari 1666, tr. vóór 17 december 1646 *Eltio Popkes* (§ XVII), kerkvoogd te Scheemda, † tussen 18 juni 1666 en 13 januari 1669, zoon van *Popko Hayens* en *Anna Wildrix.*

   Op 17 december 1646 vindt een erfwisseling plaats tussen ***Menno Hindricx,*** geassisteerd door zijn „zwager" ***Eltio Popckens, aan*** de ene en ***Renske Memmens,*** zijn vrouw, geassisteerd door haar zoon ***Eppo Sibinga, aan*** de andere zijde [63].

   Op 9 januari 1655 gaan ***Menno Hendricks,*** kerkvoogd te Midwolda, ***Eltio Popkes,*** kerkvoogd te Scheemda, en Bauwechien *Mennes,* en *Hindrick Mennes* ***en*** zijn vrouw ***Trijntien Peters te*** Midwolda een accoord aan over land [64].

53. Voor deze familie: H. L. Hommes, Haiickens. Haickens. De Veencamp, Appius en aanverwante geslachten, in: De 'Ned. Leeuw LVI, 1938, kk. 396—398, waar ***Renske*** echter niet wordt vermeld.
54. R.A. V jj 1.
55. R.A. V jj 1.
56. Aldus: R.A. V y 5, 31 mei 1630.
57. R.A. V jj 2.
58. G.A.G. inv. nRr 973.
59. R.A. V z 6.
60. R.A. V z 6.
61. R.A. V jj 2.
62. R.A. V jj 2.
63. R.A. V z 4.
64. R.A. V jj 2.

Eltio Popkes (§ XVII) was een broer van ***Wyardt Popckens,*** **schoonvader van** ***Focko*** **en Tammo** ***Elties*** (zie **hiervoor onder V.** 1 en 2).

2. Hendrick, volgt V. 4.
3. Kind, † na 7 november 1623 [54].
4. Kind, † na 7 november 1623 [54].
5. Kind, † **na** 7 **november** 1623 [54].

V. 4. *Hendrick Mennes,* kerkvoogd te Midwolda vanaf 1671, hopman van Midwolda vanaf 1667, tr. ca. 1645 *Trijntien Peters,* ged. (als volwassene) Pekela 28 april 1667, dochter van *Peter Bronts,* op Dingeweer onder Stedum, en *Hindricktien.*

Hij **komt 12 mei 1665** voor als één van de **gecommitteerden** van de pastorie- en **vicariegoderen** te Midwolda ***40.*** Op 19 juni 1671 komt hij voor als kerkvoogd te Midwolda [65], als hopman van Midwolda 26 juli 1667 [66] en 21 november 1670 [66].

Zijn vrouw werd als volwassene te Pekela gedoopt 28 april 1667 [67]; zij was dus van Doopsgezinde afkomst.

Op 14 juli 1660 vindt een scheiding plaats tussen ***Hendrick Mennes*** en ***Trijntien*** e.l. te Midwolda en ***Brondt Hayes*** te Stedum van de boedel van hun ouders ***Peter Bronts*** en ***Hinclricktien,*** e.l. te Stedum. ***Brondt Hayes*** ontvangt het huis Dingweer c.a. en ander land (hij tekent later dan ook als B. Hayes op Dingweer), terwijl ***Hendrick Mennes*** en zijn vrouw twee vlak daarbij gelegen heerden, genaamd Boelsema, ontvangen [68]. (echter bleef B. H. Brontsema als meijer ingeboekt [69]). Aan de kleindochter ***Hindricktyen Mennes was*** door de grootouders enig land gelegateerd [68].

Uit dit huwelijk:

1. *Hindricktyen,* † na 14 juli 1660 [68].
2. *Nanje Hendricks,* † vóór 15 juni 1667, tr. (huw. voorw. 20 april) 1665 Ds. *Ritzaeus* ***Homeri*** (§ XI), tweede predikant te Meeden, † aldaar 1666, zoon van Ds. *Homerus Wigboldi,* predikant te Meeden, en *Bawe Sybels.*

De huwelijksvoorwaarden werden aangegaan 20 april 1665. Daarbij waren aan haar zijde aanwezig haar ouders, ***Eltio Popkes*** en ***Brant Hayes*** op Dingweer, ooms [68].

Haar man was een kleinzoon van ***Assa Eltyens*** (hiervoor II. 1. 4); zij waren dus achternicht en -neef.

3. *Fockfien Hendricks,* **tr.** (huw.voorw. 21 november) 1670 *Eggo Ubekens, zoon* van *Ubeko Eggens* en *Anna Alberts.*

Focktien ***Hendricks*** werd 2 september 1666 te Midwolda als lidmate aangenomen.

Bij het aangaan van huwelijksvoorwaarden zijn aan haar kant aanwezig haar ouders, ***B(ront) Hayes*** op Didingweer oom, ***Louwert Fockens*** neef [70].

Uit dit huwelijk: ***Hendricktien Eggens.***

Zij déchargeert 1 november 1689, na op request **dd.** 1 juni 1689 venia aetatis te hebben verkregen, geassisteerd met haar oom ***Peter Bronts,*** haar gewezen voorstanders Willem Edsens, voormond, en Jan Hendricks; de sibbevoogd ***Menno Hinrichs*** is reeds overleden [71].

65. R.A. V bb 3.
66. R.A. V jj 2.
67. Doop- en trouwboek Midwolda.
68. R.A. V jj 2.
69. Joh. Nijhoff e.a., Stedum, Meppel 1967, pp. 96 en 98.
70. R.A. V jj 2.
71. R.A. V jj 3.

4. *Menno Hendricks,* † tussen 28 mei 1683 en 1 november 1689.

Hij koopt 28 mei 1683 een huis met schuur en land van Dr. ***Fredericus Sibinga*** en ***Aeitien Grunder*** [72]. Hij was sibbevoogd over de dochter van zijn zuster en stierf vóór 1 november 1689 [71].

5. Kind, begr. Midwolda 12 december 1654.
6. Kind (één van een tweeling), begr. Midwolda 28 februari 1656.
7. Dochter, begr. Midwolda 26 juni 1666.
8. *Wipcke,* begr. Midwolda 14 juli 1666.

III. 2. *Heero Eltekens,* begr. Midwolda 2 augustus 1598, tr. N.N.

Uit dit huwelijk:

Eltio, volgt IV. 3.

IV. 3. *Eltio Heercs,* begr. Midwolda 19 augustus 1661, tr. *Frouwe N.*

Op 14 oktober 1599 komen ***Hindrick Eltekens, Heino Tyackens*** en ***Rinnolt Diurcken voor*** als voorstanders over het kind van ***Heero Eltekens*** [72]; op 18 juni 1601 komen zij voor in de volgorde ***Hindrick Eltekens, Rinnolt Diurcken*** en ***Heyno Tyackens*** [72]. ***Eltko Heeres*** déchargeert 8 februari 1614 zijn gewezen voormond ***Hendrick Eltekens*** [72].

Waar laatstgenoemde voormond was over het kind van ***Heero Eltekens,*** moeten zij — gezien het gelijke patronymicum — broers zijn geweest.

Naar ***Eltio Heeres*** is geen uitgebreid onderzoek ingesteld. Hij was gehuwd met ***Frouwe.***

Uit dit huwelijk:

Waldrick, ged. Midwolda 15 juli 1628, begr. aldaar 28 december 1636.

Het predikantengeslacht Canzius,

door MR. W. F. LEEMANS,
met medewerking van JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

De familie pretendeerde af te stammen van *Lubbertus Canzius,* omtrent 1524 eerste hervormde predikant te Leer (Oost-Friesland). Inderdaad was er een *Lubbert Cansen (Canz, Cantius),* die, blijkens het artikel van E. Kochs over het begin van de Reformatie in Oost-Friesland, in 1524, met drie anderen die de nieuwe leer predikten, Munster had moeten verlaten en zich in Leer had gevestigd, waar hij in 1526 was. Kochs haalt een passage aan uit het werk van H. von Kerssenbroch, Historia anabaptistici furoris (Geschichte der Wiedertäuffer zu Munster in Westfalen) (1771, blz. 120 en 128). Volgens die schrijver zouden de vier heren, nadat zij enige jaren Gods woord onberispelijk hadden verkondigd, in 1524 begonnen zijn dingen te zeggen, die het volk tegen de geestelijkheid en de magistraat opzetten; grote aanhang verwierven zij doordat zij de goede daden veroordeelden en iedere beloning daarvoor ontkenden, het volk een zogenaamde evangelische vrijheid toestonden en onbeschaamd op de geestelijken scholden. *Lubbert Cansen,* die zijn Lutherse gezindheid niet kon verbergen, zou bovendien door liefdesbrieven, waarin hij verschillende Bijbelse uitspraken een onkuise lezing had gegeven, getracht hebben de mensen tot ontucht te verleiden, terwijl hij zelf trouwbeloften had gedaan

72. R.A. V jj 1.

aan een dochter van een eerbaar man, nadat hij haar tevoren had onteerd. Kochs veronderstelt, dat dit laatste op zijn huwelijk zou slaan. Hij zou ook de voornaamste aanstichter van een oproer van de burgers in 1525 zijn geweest.

In Leer was hij nog in 1532, maar in 1534 kreeg hij moeilijkheden met de graaf van Oost-Friesland wegens verzet tegen de Luneburger kerkorde en hij is toen vandaar vertrokken [1].

Uit de inschrijving van het tweede huwelijk van Griete *ten Beccamp*, hierna te noemen, en een acte in het archief te Anholt kan worden opgemaakt, dat de oudste bewezen stamvader te Vreden (Westfalen) woonde. Daar Vreden niet ver van Munster ligt, is een familierelatie tussen deze stamvader en *Lubbert Canzius* niet ondenkbaar.

Tot uitgangspunt voor de hierna volgende genealogie heeft een m.s. genealogie in de verzamelingen van het Centraal Bureau voor Genealogie gediend. Een aantal gegevens betreffende predikanten is ontleend aan het handschrift Borger in de Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.

Wapen: In goud drie op een punt geplaatste rode dobbelstenen. Zo is het wapen afgebeeld op (een waterverftekening van) het gedenkteken voor *Cornelia Maria de Jonge*, echtgenote van *Willem Cornelis de Virieu*, † *25* maart 1789, in de St. Maartenskerk te Zaltbommel. *Petrus Canzius* (11, 1) voende in rood een zilveren valk, boven vergezeld van drie op een punt geplaatste zilveren dobbelstenen, 2, 1[2]. Muschart vermeldt nog andere varianten.

1. *Jan (Johann)* ***Kanfs,*** tred 25 juni 1587 te Vreden als getuige op[3], † vóór 18 april 1602, tr. *Griete ten Beccamp*. Haar familie woonde in het midden van de 16de eeuw te Vreden: *Christoffer ten Beckamp* en zijn vrouw *Griete* kochten in 1553 een „Erbkaufbrief" betreffende een kamp bij Zwillbrock (vlakbij de Nederlandse grens) in het kerspel Vreden. Zij hertr. als weduwe van *Jan Kanfs* te Vreen (Vreden) te Zutphen 16 mei 1602 (procl. 18 april) *Marfen Gelaude*, van Breda, dienende onder de overste Sedlnitski, die tot 1604 met zijn compagnie te Zutphen lag. In 1609 waren *Marfen Gabri* en *Griete ten Beccamp*, wonend in de Franckensteeg, lidmaten te Zutphen.

   Uit dit huwelijk":

   1. (wellicht de oudste) *Claes Janss.*, komt voor in 1608 (zie onder 11; vgl. de voornaam van de zoon van 11, 1).
   2. *Wijnand*, volgt 11.

1. E. Kochs in: Emder Jahrbuch (Jahrbuch der Gesellschaft fiir bildende Kunst und vaterländische Altertiimer zu Emden, 19 (1918), blz. 186, en 30 (1950), blz. 42; ***voorts*** Meiners, Oostvrieslands kerkelijke Geschiedenis, Groningen 1738, I, blz. 27, en Harkenroth in aantekeningen voor Beninga, blz. 704. *Jan Lubbertus Onderdewijngaart Canzius*, geb. 21 juli 1807, werd genoemd naar zijn „voorouders" *Jan Onderdewijngaart*, geb. 1548, en *Lubbertus Canzius*, eerste hervormde predikant te Leer.
2. 0. Schutte, De Wapenboeken der Gelders-Overijsselse Studentenverenigingen (1975), II, 79.
3. Stadtarchiv Anholt, Stift Vreden, Urk. Band 4, 1544-1611. Voor het volgende zie: Stift Vreden, regest 2171.
4. In sommige m.s. genealogieën wordt ook vermeld Ds. *Johannes Bernardi Canzius*. Deze *Johannes Cantius zou* omstreeks 1600 te Zaltbommel zijn geboren en werd 17 dec. 1618 te Leiden ingeschreven als phil. stud., Bommelensis. Hij werd predikant te Kerkdriel in 1622 en te Rossum 1631, alwaar hij † 1636. Hij tr. als *Johannes Bernardi* (ondertr. Zaltbommel 13 nov. 1625) *Jenneken Boek*, j.d. uit Kerkdriel, dochter van ***Egen Peters Boek*** en diens tweede vrouw *Neesken Egen Aerts*

11. Ds. *Wijnand Canzius*, geb. Vreden (?) omstr. 1589, bij zijn huwelijk in 1616 als „van Zutphen" vermeld, kreeg als „arm kind" van de Latijnse school te Zutphen zes stuivers per week toegezegd door de kerkeraad van de Hervormde gemeente te Zutphen bij besluit van 4 maart 1604 [4a], studeerde aan de Veluwse Hogeschool te Harderwijk, zeker sinds 1606, bevond zich in 1608 te Parijs; bij resolutie van *14* nov. *1608* continueerden de Gedep. Staten van Veluwe, gezien zijn vorderingen in de Franse taal, de studietoelage van het kwartier aan *Winant Janss.*, waarbij als „middelsman" zijn broer *Claes Janss.* optrad [5], predikant te Opijnen en Heesselt 1620, te Mijnsherenland (van Moerkerken) 1635, † ald. 7 april 1659, oud 70 jaar, begr. in de Herv. kerk ald., tr. le (procl. Zutphen 31 maart 1616) Harderwijk 15 mei 1616 *Dirxken (Dirckgen) A(d) riaens*, uit Harderwijk; tr. 2e *Mat-garetha (Margrieta) van Rie (d) t*, geb. in aug. 1600 (?), testeerde voor notaris Arent van Neten te Dordrecht *23* okt. 1667, waarbij zij o.a. allerlei kostbaarheden vermaakte aan haar zoon *Henricus* in Oost-Indië en haar zoon *Johannes* tot universeel erfgenaam benoemde [6], † *30* nov. 1689, oud 89 jr. en *3* m. [7].

   Uit het eerste huwelijk:

   1. Ds. *Petrus Canzius*, geb. Opijnen omstreeks 1620, ingeschreven als student te Leiden, 20 jr., „Geldrus", *25* okt. 1639, studeerde op kosten van de stad Dordrecht, lid Gelders-Overijsselse studentenvereniging te Utrecht omstr. 1643, predikant te Klaaswaal 1643, tot 1652 tevens te Numansdorp, † Klaaswaal in 1665, tr. N.N., die 15 jan. 1670 een schuld van 300 gulden had, aangegaan door Ds. *Pefrus Canzius* 16 maart 1660.

      Uit dit huwelijk:

      Ds. *Nicolaas Canzius*, geb. Klaaswaal omstr. 1644, phil. stud. Leiden 18 okt. 1662, theol. stud. 20 febr. 1666, predikant te Zwartewaal 1674, † ald. in 1680, tr. Amstendam (N.k.) 15 juni 1677 *Elisabeth Swart*, ged. Amsterdam (N.k.) 19 sept. 1656, begr. ald. (W.k.) 15 maart 1736, dr. van

(vriendelijke mededeling van Mr. R. A. Rueb). Gezien zijn herkomst zal hij geen zoon van ***Jan. Kants*** te Vreden zijn geweest en zijn wapen (in zilver drie purperen anjers met groene stelen: zie 0. Schutte, Wapenboeken Geld.-Overiiss. Studentenverenigingen, 1, 34) wijst er ook op, dat hij niet "tot diens familie behoorde. Waaraan hij de naam *Cantius* heeft ontleend, is onbekend. Te Zaltbommel komt omstreeks 1620 wel voor een ***Jan Bernts*** (mededeling van Mr. R. A. Rueb), die identiek zou kunnen zijn met ***Jan Bernts Maes*** *(zn.)*, maar het lijkt niet waarschijnlijk, dat deze dezelfde is als de student te Leiden.

4a. Gem.-archief Zutphen, Acta consistorii (Geref. kerk) 28 nov. 1591-31 maart 1648, fol. 35.

5. R.A. Arnhem, Resol. Gedep. St. van Veluwe, fol. 331. In het trouwboek van Harderwijk staat bij predikanten meestal hun beroep vermeld. Bij *Wijnand Canzius* is in 1616 geen beroep vermeld; wellicht was hij toen nog geen predikant:

6. Notaris Arent van Neten te Dordrecht (G.A. Dordrecht, not. arch. 150, fol. 49 vo en 100).

7. De naam ***Van Rie(d)t*** komt in verschillende plaatsen voor, o.a. te Dordrecht: Bitter *van Ryet*, koopman (not. van den Brouck, 25 maart 1614, G.A. Dordrecht, not. arch. 7), te Amsterdam: *Hendrik* ***van Riedt*** *Jansz.*, uit Recklinahausen, geb. omstr. 1578, ondertr. Amsterdam 7 okt. 1606 *Sykes Bakelmans*, geb. Dordrecht omstr. 1568 (waaruit o.a. ***Jacob van Riedt de*** oude, geb. Amsterdam 1610, koopman te Amsterdam (cf. Elias, De Vroedschap van Amsterdam i.v. ***Van Riedt).*** Vgl. de voornaam ***Hendrik van*** een van de kinderen van het echtpaar ***Canzius-van Rie (d) t.***

Johannes en *Alet(h)ea Kalkoen (Calkoen).* Zij hertr. (ondertr. Amsterdam 15 juni 1684) Johannes *de Cerff.*

Uit het tweede huwelijk:

2. *Johannes,* volgt III.
3. *Hendrik Canzius,* geb. Mijnsherenland (van Moerkerken), in 1658 naar Indië vertrokken, koopman en eerste winkelier van het kasteel te Batavia 2 april 1680, opperhoofd in Japan 23 april 1681, opperkoopman 27 juni 1681, vice-commandeur van de retourvloot 10 dec. 1682, aanwezig bij de begrafenis van de gouverneur-generaal Speelman 15 jan. 1684, maakte 26 juni 1684 aan boord van het schip „de Burgh van Leyden" ten overstaan van de boekhouder en een assistent een besloten dispositie, waarin *Anna Maria (van) Huninga* als enig en universeel erfgename van al zijn effecten wordt geïnstitueerd, welke dispositie 22 mei 1685 te Middelburg is geopend [8], † 21 juli 1684 op terugreis uit Indië op de kust van „Afrikaanse eilanden" bij Madagascar, ald. begr. [9], tr. le (volgens de m.s. genealogie) in Indië 21 okt. 1677 *Barbara Proman;* tr. 2e omstr. 1680 *Anna Maria (van) Huninga van Oostwold,* ged. Groningen 22 dec. 1658, † 's-Gravenhage, aangifte 27 aug. 1705, begr. te Langerak, dr. van *Ailko* of *Eylco* en *Sybranda Stachouwer* (van Schiermonnikoog). Zij hertr. Dordrecht (Fr.k.) 10 dec. 1686 *Frederik Gideon* des H.R.R. vrijheer *van den Boetzelaer,* heer van Langerak [10].

   Uit het eerste huwelijk:

   a. *Wijnand Canzius,*

   b. *Johannes Canzius,*

   beiden † terzelfder tijd en terzelfder plaatse als hun vader

III. Ds. *Johan(nes) Canzius,* geb. Mijnsherenland (van Moerkerken) omstr. 1639, theol. cand. Leiden 12 april 1663 (24 jr., van Moerkerken) [11], predikant te Piershil 17 juli 1667, te Oud-Beijerland 10 dec. 1679, te Do'rdrecht 9 maart 1681, † 20 mei 1713, begr. Dordrecht (Gr.k.) 25 mei 1713 [12], tr. (ondertr. Dordrecht 30 okt.) 16 nov. 1667 *Dina Liens,* ged. Tholen 8 dec. 1647, † Dordrecht 3 okt. 1732, begr. ald. in het graf van Beaumont 10 okt. 1732, dr. van *Pieter,* koopman en brouwer in de Drie Ringen buiten de Vuilpoort te Dordrecht, en *Cornelia van Valkenburg (ex* matre *van Beaumont).*

   Uit dit huwelijk:

   1. *Hendrica Canzius,* geb. 12 aug. 1669, † 8 dagen na de geboorte.
   2. *Wijnand,* volgt IVa.
   3. *Hendrica Antonia Canzius,* geb. 4 april 1673, begr. Dordrecht 6 mei 1698, tr. (ondertr. Dordrecht 22 nov. 1693) *Adam van Tiel,* ged. Dordrecht 29 dec. 1666, woonde in 1698 buiten de Vuilpoort te Dordrecht, † 21 mei 1698, zn. van *Adam* en *Catharina Jansdr. van Dorst.*
   4. Ds. *Johannes Canzius,* geb. Piershil 27 jan. 1675, student *te* Franeker 7 sept. 1691, iur. stud. Leiden 10 sept. 1693, promoveerde tot I.U.D. 8 april 1697, stud. Utrecht 1697, proponent van de classis Dordrecht nov. 1701, predikant op fort Lillo 21 okt. 1703, † ald. 24 sept. 1705, tr. (ondertr. Do'rdrecht 4 mei 1704) 23 mei 1704 *Walburg Casembroot,* ged. 's-Gravenhage 30 dec. 1678, bij haar huwelijk te Dordrecht wonend, lidmaat herv. kerk Zutphen juni 1707 (met attestatie van Heerjansdam), begr. Dordrecht 1 febr. 1752, dr. van *Godewaert,* kapitein, commandeur van Grave, en *Dorothea Snouck (Snoeck).* Zij hertr. (ondertr. Zutphen *20* febr. 1707) 6 maart 1707 Ds. *Cornelis Vrolijkhart,* predikant te Zutphen 1707, te Dordrecht 1719-1739 (wedr. van *Anna Ghijs)* [13].
   5. *Maria Canzius,* geb. 9 juni 1678 (?), † 13 okt. 1680, begr. Oud-Beijerland.
   6. *Pieter,* volgt IVb.
   7. *Dina Maria Canzius,* ged. Dordrecht 26 maart 1683, † 22 aug., begr. Dordrecht 28 aug. 1736, tr. Dordrecht 16 aug. 1716 *Ahasverus van der Straten,* geb. Nieuw-Beijerland, commies te Dordrecht, begr. Dordrecht 12 jan. 1737, wedr. van (huwelijk Dordrecht 7 dec. 1710) *Maria van der Linden.*
   8. *Margaretha Cornelia Canzius,* geb. 16 juni, ged. Dordrecht 19 juli 1684, begr. Dordrecht 25 nov. 1732, tr. Dordrecht 11 febr. 1710 *Gerard de Haan,* ged. Breda 21 nov. 1681, koopman, later notaris 1713—† en procureur te Dordrecht, begr. Dordrecht 25 nov. 1748, zn. van *Robbrecht,* koopman te Breda, en *Christina Buys* (uit Dordrecht), en wedr. van *Hannah Bodges* (uit Amsterdam).
   9. *Henricus Canzius,* geb. 23 nov., ged. Dordrecht 26 nov. 1686, † 22 jan., begr. Dordrecht 23 jan. 1687.
   10. *Hendrik Canzius,* geb. 29 nov., ged. Do'rdrecht 2 dec. 1687, theol. stud. Leiden 14 juli 1706, zou naar Oost-Indië zijn vertrokken.
   11. *Dina Canzius,* geb. *12* nov., ged. Do'rdrecht 15 nov. 1688, † 5½ week oud, begr. Dordrecht 28 dec. 1688.
   12. *Dina Johanna Canzius,* ged. Do'rdrecht 29 mei 1690, begr. ald. 27 juni 1690.

IVa. Ds. *Wijnand,* later *Jan Wijnand Canzius,* geb. Piershil 22 dec. 1670, litt. stud. Leiden 5 juni 1685, stud. Franeker sept. 1690, predikant te Yerseke 20 okt. 1694, te Zierikzee 17 jan. 1700, † Zierikzee 11 nov. 1749, tr. (buiten Zierikzee) 27 aug. 1704 *Cornelia van Borre,* ged. Zierikzee 16 febr. 1676, begr. Zierikzee 8 mei 1759, dr. van *Cornelis,* raad en schepen van Zierikzee, en *Adriana Poppe* [14].

   Uit dit huwelijk:

   1. *Dina Adriana Canzius,* geb. Zierikzee 18 aug. 1705, † 23 febr., begr. Delft 28 febr. 1779, tr. Delft 26 april

8. **G.A.** 's-Gravenhage, not. 510, **fol. 175.**
9. **W. Wijnaendts van Resandt, De Gezaghebbers der** Oost-Indische **Compagnie, blz. 149.**
10. **Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin** Lohman, **De Ned. Leeuw 98** (1981), **k. 432.**
11. **Te Leiden werd 23 okt. 1659 als phil.** stud. **ingeschreven** *Julianus Canzius,* **Bat. 20 jr.; dezelfde ?**
12. **Zie voor hem Nw. Ned. Biogr. Wdbk. VII, 277.**
13. **De Ned. Leeuw, 1902, k. 102, en Nw. Ned. Biogr. Wdbk. X, 442.**
14. **P. D. de Vos, De Vroedschap van Zierikzee, blz. 439.**

1731 Ds. *Petrus Onderdewijngaart,* geb. Dordrecht 30 jan. 1706, theol. stud. Leiden 11 sept. 1723, predikant te Hendrik-Ido-Ambacht 1723, te Maassluis 1731, te Middelburg 1732, te Delft 1735, emeritus 1777, † Delft 24 jan. 1782, zn. van *Hendrik,* koopman te Dordrecht, en *Elisabeth Melkers.*

Uit dit huwelijk later de familie *Onderdewijngaart Canzius; zie* voor dit geslacht Genealogisch Tijdschrift voor midden- en west-Brabant VI (1982), blz. 171-174 [15].

2. *Cornelia Maria Canzius,* geb. Zierikzee 21 nov. 1709, † ald. 18 sept. 1762, tr. Zierikzee 7 juli 1734 *Cornelis de Jonge,* ged. Zierikzee 29 sept. 1699, keurmeester meekrap, heemraad van Schouwen, etc., † Zierikzee 2 maart 1774, zn. van Dr. Marinus, stadsdoctor en schepen te Zierikzee, en *Maria de Witte* [16].

Uit dit huwelijk een uitgebreid nageslacht.

IVb. Ds. *Pieter,* later (1702) *Jan Pieter Canzius,* geb. 14 nov., ged. Oud-Beijerland 17 nov. 1680 (get. „juffr." Cornelia van Valkenburg en Samuel Nachenius), phil. stud. Leiden 16 sept. 1697, med. stud. 20 sept. 1700, theol. stud. 18 sept. 1702, proponent van de classis Dordrecht, predikant te Heerjansdam 22 nov. 1705, te Woudrichem 25 nov. 1708, te Alkmaar 26 jan. 1710, te Amsterdam 12 mei 1715, † ald. 12 mei 1742, tr. Amsterdam 25 sept. 1713 *Maria Catharina van Olphen,* geb. Alkmaar 6 dec. 1687, † Amsterdam 5 nov., begr. ald. (Oude k.) 11 nov. 1727, dr. van Ds. *Hendrik,* laatstelijk predikant te Alkmaar, en *Maria Baart* (dr. van Mr. *Willem Baart,* burgemeester en raad van Alkmaar).

Uit dit huwelijk:

1. *Willem Canzius,* ged. Amsterdam (0. k.) 24 juli 1716, begr. ald. 8 of 24 dec. 1718.
2. k i n d , begr. Amstendam 8 of 24 dec. 1718.
3. *Dina Maria Canzius,* geb. Amsterdam 20 dec., ged. ald. (Amstelk.) 21 dec. 1719, † Amsterdam 13 jan. 1755, tr. Amsterdam 10 okt. 1741 *Dirk Farret,* geb. Tiel 29 juni 1704, tabakskoper op het Singel te Amsterdam, † ald. 18 nov. 1772, zn. van Ds. *Johannes Farret(h),* predikant te Tiel, en *Anna Margaretha van Beeck.*

   Uit dit huwelijk o.a. Mr. *Johan Pieter Farret,* lid Nationae Vergadering 1795, etc. [17].
4. *Elisabeth Johanna Canzius,* ged. Amsterdam (N.Z. kapel) 10 juni 1722, † 's-Gravenhage 13 jan. 1752, tr. Amsterdam 16 april 1743 Mr. *Jo(h)an(nes) Wijbo,* ged. Middelburg 5 juli 1705, iur. stud. Leiden 29 april 1728, advocaat-fiscaal van de Generaliteit 1741, advocaat-fiscaal en procureur-generaal van Holland, Zeeland en West-Friesland 6 okt. 1749, † 's-Gravenhage 29 nov. 1761, zn. van *Anthony* en *Maria Nolst.* Hij hertr. Haarlem 21 aug. 1753 *Anna Maria van Bergen* (wed. van *Andries Steyn*).

   Uit dit huwelijk o.a. Mr. *Jan Canzius Wijbo,* ged. 's-Gravenhage 16 jan. 1752, advocaat te Goes, † ongeh. Middelburg 28 aug. 1775, en *Maria Catharina Wijbo,* tr. Mr. *Egbert Philip van Visvliet,* waaruit een uitgebreid nageslacht [18].

15. Dr. Jan *Lubbertus Onderdewijngaart* Canzius in de laatste generatie (VIII, *4)* † St. Joost te Noode 24 dec. 1848; hij tr. Brussel 22 april 1841 ***Charlotte Juliana Louise*** barones van ***Heeckeren,*** geb. Zutphen 12 dec., ged. ald. 17 dec. 1786, † Brussel 5 aug. 1852, dr. van ***Evert Frederik*** baron van ***Heeckeren,*** heer van Driebergen, Enghuizen en Beurse, en ***Henriëtta Johannu Susanna*** des H.R.R. gravin van Nassau ***La Leck,*** vrouwe van Beverweerd en Odijk.
16. P. D. de Vos, De Vroedschap van Zierikzee, blz. 306.
17. Joh. E. Elias, De Vroedschap van Amsterdam, II, blz. 988-989.

18. Alg. Ned. Fam.bl., 1893, blz. 135; N.P. 31 (1945), blz. 313.

KORTE MEDEDELINGEN-

Nogmaals Lubbert van Silvolden en zijn dochters.

In mijn artikel in de Nederlandsche Leeuw 1981, kolom 422 vermeldde ik dat *Lubbert van Silvolde* een zoon *Willem* had. Bij een opnieuw ingesteld onderzoek in het Rijksarchief in Gelderland en het Gemeentearchief te Arnhem werden geheel andere familieverhoudingen aan het licht gebracht. Dit onderzoek dat door het Centraal Bureau voor Genealogie werd verricht, contateerde de volgende feiten.

Op 20 februari 1403 dragen *Lubbert van Silvolden* en *Alijt,* zijn vrouw, te Arnhem op aan *Henric van Gent* en *Lute,* zijn vrouw, al hetgeen hun is aanbestorven van *Alijt's* ouders, behalve een halve hof buiten de Velperpoort (R.A.G., charters Klooster Bethanië) .

Henric van Gent was dus óf een broer van *Alijt* óf een zwager. Tevens bracht een volgende acte een en ander aan het licht dat dit beeld nog verduidelijkte. Op 4 oktober 1424 (feria quarta Remigii) te Arnhem verklaren *Aleit Budelmaecker,* weduwe van *Arnt Budelmaecker, Willem Ryperscheit* met *Luta,* zijn vrouw, en *Johan Gaedemanszoon* met *Catharina,* zijn vrouw, dochters van *Lubbert van Silvolden,* van kracht te houden het magescheid, gemaakt door *Lubbert van Silvolden* en *Aleit,* zijn vrouw, met hun magen *Willem van Silvolden* en *Henric van Ghent* over het versterf dat *Lubbert* en *Alijt* na hun dood zullen nalaten. Daarbij wordt bepaald dat als een van de kinderen van *Aart Budelmaeckers* zich er niet aan hield, dat kind onterfd zou worden ten voordele van de andere kinderen. Hieruit volgt dat *Lubbert* drie dochters had en *Willem van Silvolden* óf een broer van hem was óf een neef.

Alijt Budelmaeckers was dus niet de moeder van *Catharina van Silvolden,* zoals vermeld staat in Nederland's Patriciaat in de genealogie *Gaymans,* maar een zuster. Dit dient dus verbeterd te worden.

In het Oorkondenboek van de familie Van Doorninck of Doornick vond ik nog het volgende: „*Bartolt van Doerninck* et *Aleyd,* filia *Wilhelmi Ryperscheit,* uxor eius, de Huynincks-kamp quondam *W. Riperscheit*".

In het Register op de leen-, keurmedige en tynsgoederen van de St. Salvator Abdij te Prüm in Gelderland (Arnhem) wordt vermeld: „Op 25 juni 1409 des dinxdaijes nae Sente Johansdage te Midsomer: *Willem van Silvolde* geeft ten behoeve van zijn zoon *Wolter* in erftyns aan *Bertolt Derichssoon* de hofstede gelegen tussen het huis van *Willem* en dat van de kinderen van *Henric Beck,* met een halve schaarweide in het Arnhemmerbroek in Coppenswey, gekomen van *Aert Leydecker,* scolaster, voor 7/4 oude schilden 's jaars". (Inv. Gasthuizen enz. Arnhem, regest nr. 46.)

Op 26 juli 1413 wordt *Wilhelmus de Silvolden* beleend met het Wolterkensguet in de vrijheid van Arnhem na opdracht

door *Wolter Kyvit* (Reg. Lenen Prürn, blz. 13). Ca, 24 juni 1417 heeft *Wilhelmus de Silvolden* het goed, dat vroeger het goed was van *Altetus Zassen* (Reg. Lenen Prüm, blz. 118). In de lijst van 1405 was het goed in het bezit van *Mefta*, vrouw van *Wolter Kyvif*. Verondersteld mag worden, daar *Willem van Silvolden* een zoon *Wolter* had, dat hij gehuwd was met een dochter van *Wolter Kyuif* en *Mqffa*.

Op *22* februari 1437 wordt een 'andere *Willem van Silvolden* beleend (Reg. Lenen Prüm, blz. 13). In het originele register, het oudste leenboek der Hoven te Arnhem en Voorst staat n.l.: „Item in't jar ons Heren 1437 ontfinc *Wilhem van Sylvolden* sijn leen", etc. etc., „op Sanct Petersdach in de Vasten". Al staat het niet uitdrukkelijk vermeld, aangenomen mag worden dat omstreeks die tijd *Willem* (1) gestorven zal zijn en *Willem* (II) hem in het leen opvolgde.

Deze *Willem* was gehuwd met een *Gerryf*, waarvan de familienaam niet bekend. Op 18 maart 1447 (sabbato post Oculi) te Arnhem, erkent *Arnf Budelmaecker* schuldig te zijn aan *Gerryf*, vrouw van *Willem van Silvolden*, voor haarzelf en *Wilhelmus*, haar man, 51 Rijnsguldens, te betalen met Pasen eerstkomende onder verband van *Arnf's* huis te Arnhem (G.A. Arnhem, r.a. nr. 373, fol. 5 anno 1447).

Daar er in een acte van 15 april 1526 een *Wynanf Willemszoon van Doerninck* hulder is voor de kinderen *Van Silvolde*, neem ik aan dat ook hier sprake zal zijn van een familieverwantschap. Hoe is mij echter nog niet duidelijk.

Ook wil ik nog een andere *Van Silvolde* ten tonele voeren, die nog niet eerder werd vermeld. *Jacob van Zilvolden* had een huis in het laatste kwartier van Arnhem (dit is het 5de kwartier). Bij de verdeling van het Arnhemse Broek in 1364, na de grote brand, werd dit huis 2 hont in het Broek toebedeeld (G.A. Arnhem, inv. nr. 2330, fol. 9 verso,). In „Arnhem zeven eeuwen Stad" staat geschreven: viermaal werden er zware verliezen geleden door brand in de 14de en 15de eeuw, o.a. eenmaal in 1364. Door hertog Eduard werd opdracht gegeven het Arnhemsche Broek te verdelen onder de burgers. Ik neem aan dat deze *Jacob* eveneens' in de reeks' thuis zal horen.

Na de dood van *Willem van Silvolden* (II) volgt *Jacob van Silvolden* hem op in het leen dat vroeger van *Wolter Kyvifz* placht te zijn, d.d. 25 febr. 1456 te Arnhem (Reg. lenen Prüm, blz. 13; Leenboek A I, fol. 72).

Overzicht:

I. *Lubberf van Silvolden*, vermeld 1403, en zijn vrouw *Alijt*.

Hieruit (volgorde 'onbekend) :

1. *Alijt*, tr. *Aert Budelmaecker*.
2. *Cafharina*, tr. *Johan Gaedemanszoon*.
3. *Lufe*, tr. *Willem Ryperscheit*.
4. *Willem*, volgt II.

II. *Willem van Silvolden*, vermeld 1409, beleend met het Wolterkensgoed 1413, † vóór 1437, tr. N.N. (mogelijk de dochter van *Wolter Kyvit* en *Meffa)*.

Zoons:

1. *Willem*, volgt III.
2. *Wolter*, vermeld 1409, in leven 1451, tr. vóór 1429 *Lysbefh N.*

111. *Willem van Silvolde*, beleend met het Wolterkensgoed in 1437, † vóór 1456, tr. *Geerfruy N.*
Zoon, o.a. *Jacob*, volgt IV.

IV. *Jacob van Silvolde*, beleend in 1456, †1482/'83, tr. Arnhem 14 januari 1456 (morgengave) *Jutte* N.N., † 1485/1490.

Uit dit huwelijk zijn 5 kinderen bekend.

E. A. N. VAN DER KUIP-SILVOLD.

Cotta.

In dit Lutherjaar wordt er vanzelfsprekend veel over deze hervormer gezegd en geschreven. Ook zijn er reisprogramma's opgesteld, omdat men al rondtrekkend een indruk kan krijgen van het gebied waar hij heeft geleefd en gewerkt. Zo kwam mij een reisbeschrijving onder ogen in de gids van de Stichting voor Academische reizen waarin o.a. stond vermeld: Eisenach. Wij bezoeken het huis van de familie *Coffa*, waar *Luther* als scholier woonde en waar hij iets van cultuur meekreeg en liefde voor de muziek.

Dit trof mij bijzonder want mijn schoonmoeder, mevrouw F. F. L. van der Kuip-Lessmann en haar zuster mevrouw G. J. P. L. Albronda-Lessmann. haar kinderen en kleinkinderen zijn afstammelingen in vrouwelijke lijn van deze familie.

De familie *Coffa* was in de 15de eeuw reeds, een invloedrijke familie. Het oudste mij bekende gegeven betreft *Burckhardt Cotta*. Hij werd ca. 1400 burger te Eisenach en was schout te Cottendorf bij Tannroda en Römischer Adjunkt.

Zijn zoon *Bonavenfura Coffa* werd omstreeks 1370 geboren te Eisenach en stierf ca. 1470. Hij was heer op Cottendorf bij Tannroda, Hof- en Krijgsraad van Keizer Sigismund, die hem op 24 aug. 1420 begunstigde met een wapenbrief („mit Kaiserlichem Wappenbrief begnadet"). Hij was koopman en burger van de stad Eisenach. Deze *Bonaventura Coffa* had een zoon *Heinrich*, geboren te Eisenach, koopman aldaar en burger van die stad. Hij werd in 1476 burgemeester, maar stierf reeds het jaar daarop, nalatende een zoon *Conrad*. Deze werd eveneens burger van de stad. In 1478 werd hij consul. Hij bezat o.a. een brouwerij in de Georgenstrasse en was tevens koopman. Hij huwde *Ursula Schalbe* die op zaterdag na St. Catharina stierf (29 nov. 1511). Zij was de dochter van *Henricus Weissenborn genannf Schalbe*, burger te Eisenach ca. 1480, consul van Ilefeld in 1493, kameraar te Eisenach in 1495, burgemeester van Eisenach en bezitter van goederen te Ilefeld in Hainich.

Deze *Conrad Cotta* was nu de man die de jonge *Maarfen Luther* als scholier onder zijn hoede nam. Hij huwde ten tweede male in het jaar 1512 met *Margarefhe N.N.*, die in het jaar 1542 te Eisenach stierf. Uit dit tweede huwelijk was ca. 1514 een zoon *Bonaventura* geboren. Hij werd burgemeester van Eisenach en was koopman. Hij huwde *Elisabefh Nebelung* in 1538. Zij werd geboren in het jaar 1518 als dochter van *Georg Nebelung*. Beiden overleden te Eisenach: *Elisabeth* werd op 8 juli 1585 begraven en *Bonavenfura* stierf op 4 maart en werd op 6 maart 1594 begraven. Uit hun huwelijk werd een zoon *Jeremias* geboren in 1557. Hij was raadsheer van de stad en werd in 1594 burgemeester. Hij stierf te Eisenach op 30 april en werd op 2 mei 1620 begraven. Hij huwde te Eisenach met *Offilla Döhnel*, geboren te Gotha in 1568, die in eerste echt getrouwd was geweest met *Thomas Bachof von Echt*, geb. Keulen in 1540, † Gotha *4* febr. 1597.

Offilia stierf te Eisenach 25 dec. en werd op 27 dec. 1655 aldaar begraven. Hun zoon *Jeremias Coffa* was eveneens burgemeester van Eisenach en koopman, geboren in het jaar 1600.

Hij overleed te Eisenach en werd op 16 juni 1676 begraven. Hij trouwde te Eisenach op 12 sept. 1625 met ***Justina*** *Rüger,* ged. 13 sept. 1610, begr. 2 dec. 1647, dochter van Johannes *Riiger,* geb. Neustadt aan de Frankische Saale 3 juni 1577, † Eisenach 27 juli en begr. 29 juli 1632, Dr. jur., geheim kanselier, Hof- en Landraad van het hertogdom Sachsen-Eisenach. Er is een lijkrede over hem bewaard gebleven (Leichenpredigt R 5244). Hij huwde te Eisenach met ***Sabina*** *Grunewald,* geb. Salzungen ca. 1580, begr. Eisenach 15 april 1662. Zij was in eerste echt gehuwd met ***Johannes*** *Runkel,* Magister.

Uit het huwelijk van ***Jeremias*** en ***Justina*** werd o.a. een dochter geboren ***Catharina*** *Ottilia* ***Cotta,*** geb. Eisenach 2 mei, ged. 4 mei 1632, gestorven te Eisenach en begr. 14 juli 1699. Zij huwde op 25 nov. 1650 met *Johann* ***Georg Heerwarth,*** geb. Eisenach 10 aug., ged. 11 aug. 1625, † Wertheim am Main 14 sept. 1676, Dr. jur., Grafelijk Löwensteinse Hofraad en Hoofd van de Kanselarij. Via de families ***Heerwarth,*** *May, Vollrath, Vogt,* ***Fehrs*** geraken we bij de gezusters ***Lessmann. Via*** hen sammen zeven kinderen en vijftien kleinkinderen af van de man die zijn huis openstelde voor de jonge ***Luther.***

E. A. N. VAN DER KUIP-SILVOLD.

Het wapen van de nieuwe gemeente Sittard.

Bij Koninklijk Besluit van 23 augustus 1982, nr. 8, is aan de per 1 jan. 1982 geformeerde gemeente Sittard een nieuw wapen verleend waarvan de beschrijving luidt: „in goud een krulkruis van sabel; in een schildvoet van keel drie kepers van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren".

Deze wijziging is een gevolg van de inwerkingtreding van de „Wet tot gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg" [1]. Om de integratie van de erbij betrokken gemeenten zo goed mogelijk te laten verlopen werd vooraf een „Stuurgroep" in het leven geroepen, bestaande uit de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Limbricht, Munstergeleen en Sittard. Ofschoon overeenkomstig de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977 hiertoe geen verplichting bestond, nam de „Stuurgroep" op 9 november 1981 het besluit het toekomstige nieuwe Sittard óók van een nieuw wapen te voorzien. Op alle fronten zou immers met een schone lei worden gestart. De gemeentearchivaris kreeg het verzoek dienaangaande met de Hoge Raad van Adel in overleg te treden en een 'ontwerp aan de Gemeenteraad voor te leggen.

Als grondregel voor ieder wapen — zoals in genoemde Ministeriële beschikking is omschreven — geldt dat de wapenfiguren zowel historisch als esthetisch verantwoord dienen te zijn. Bij het samenstellen van een nieuw wapen hebben eerder ter plaatse gebruikte wapenfiguren — ook weer overeenkomstig genoemde wettelijke bepalingen — in de symboolkeuze voorrang boven later in gebruik genomen nieuwe voorstellingen. Daarnaast laat de Ministeriële beschikking ruimte voor

1. **Wet tot** gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg van 21 mei 1981. Staatsblad 288.

het aanbrengen van verbeteringen of het herstel van eventueel foutieve uitbeeldingen indien historische gegevens hiertoe aanleiding geven.

Inspelend op de lijfspreuk van de „Stuurgroep": „gelijke monniken, gelijke kappen", betekende dit in concreto, dat de wapens van de voormalige gemeenten Limbricht [2], Munstergeleen [3] en Sittard [4] de uitgangspunten zouden moeten vormen voor de symboliek en de kleurencombinatie van het wapen van de nieuwe gemeente Sittard. Uit een oogpunt van territoriale objectiviteit is dezerzijds, gepleit ook het wapen van de m.i.v. 1 oktober 1942 opgeheven gemeente Broeksittard [5] mede in de overwegingen te betrekken [6]. Hierbij werd uitgegaan van de overweging, dat indien deze bezettingsmaatregel na het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog ongedaan was gemaakt, Broeksittard zonder enige twijfel bij deze herindeling zou zijn betrokken geweest.

Een nadere betrachting van de opbouw van deze wapens toont aan dat drie van de vier voormalige gemeenten in het achtkoppige slangenkopkruis éénzelfde symbool voerden. Geschiedkundig bezien is dit een terechte weergave, aangezien Broeksittard en Munstergeleen tot aan de Franse tijd in 1794 tot de jurisdictie van Sittard hebben behoord. Dit historische saamhorigheidsgegeven komt derhalve in het nieuwe wapen opnieuw tot uitdrukking door het schild voor ¾ deel met dit teken te bezetten. Dit levert het visuele winstpunt dat binnen de gebruikelijke verhoudingen dit wapendeel nagenoeg vierkant wordt, waardoor het symbool, i.c. het krulkruis, gelijkarmig kan worden weergegeven. Bij de oude wapens was dit alleen bij Sittard het geval. Het resterende schild-kwart, of de schildvoet, is voorbehouden aan de vierde component van de huidige gemeente Sittard, met name aan de uit het Ancien Régime stammende vrije rijksheerlijkheid Limbricht, die hierin met haar voormalig wapenteken van drie gouden kepers op een veld van keel vertegenwoordigd is.

Van de mogelijkheid om foutieve of onnauwkeurige voorstellingen van symbool of kleur te corrigeren, zoals punt 8 van de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977 aangeeft, is gemeend eveneens gebruik te moeten maken. Zo is het „slangenkopkruis" vervangen door een „krulkruis", het historische symbool van de Sittardse territoriale eenheid, dat vanaf de op schrift stelling van het stadsrecht in 1243 tot in de eerste helft van de 18de eeuw het stedelijke cachet sierde en als zodanig tot herkenningsteken voor stad en burgerij heeft gediend [7]. Bij het snijden van een nieuw zegelstempel, dat, voor zover thans bekend, voor het eerst gebezigd werd bij een akte gedateerd 29 mei 1734, heeft men dit oeroude teken niet meer herkend. De stempelsnijder heeft zich naar alle waarschijnlijkheid laten inspireren door de wapentekens van een aantal families in

2. Verleend bij K.B. van 21 juli 1949, nr. 119.
3. Verleend bij K.B. van 9 augustus 1897, nr. 46.
4. Bevestigd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 8 september 1819.
5. Besluit van de Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken van 30 september 1942, nr. 14344 BB.
6. Verleend bij K.B. van 24 november 1936, nr. 73.
7. Voor een uitvoerige verhandeling over de in gebruik geweest zijnde Sittardse zegels zie: M. Jansen. Bijdrage tot de geschiedenis van het stadswapen van Sittard; in: Publications de la Scciété historique et archéologique dans le duché de Limbourg, T. XVI (Maastricht, 1897), 374-426.

de omgeving van Sittard die het „slangenkopkruis" in hun wapen voerden [8].

Deze verandering bracht met zich mee, dat de kleurweergave van dit symbool aangepast diende te worden aan de meer historische realiteit door gebruik te maken van de kleuren goud en sabel, die in deze combinatie als representant gelden van het hertogdom Gulik, het gebied waaronder het territorium Sittard van 1400 tot 1794 heeft geressorteerd. De voormalige gemeenten Broeksittard en Munstergeleen voerden reeds deze historische kleurencombinatie in hun wapen. Sittard daarentegen heeft zich bij de verlening van het wapen in 1819 de officiële kleuren van de Staat der Nederlanden, lazuur en goud, laten toedelen.

Het nieuwe wapen wordt gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren die in de heraldiek als „hertogskroon" wordt aangeduid. Het toekennen van dit type kroon is mede op historische gronden bepleit. Het oude wapen van Sittard was hier al mee gesierd.

N. G. H. M. EUSSEN.

Het gewijzigde wapen der gemeente Voorschoten.

De gemeente Voorschoten stelde het op prijs in het vervolg haar wapen met een kroon te kunnen dekken. Conform artikel 5 van de Richtlijnen 1977 kon voor de vorm van de kroon worden teruggegrepen op die, welke met het wapen reeds in de 17de eeuw gebruikt werd op officiële publicaties. Bij Koninklijk besluit van 29 okt. 1982, no. 6, werd daarom het besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 december 1817, waarbij het wapen der gemeente Voorschoten bevestigd werd, ingetrokken en een nieuw wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: „In goud drie wassenaars van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van twaalf parels, waarop drie parels".

MR. 0. SCHUTTE.

Het wapen der gemeente Landgraaf [1].

Bij de gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg zijn de gemeenten Nieuwenhagen, Schaesberg en Ubach over Worms tot één geheel samengevoegd. De nieuwe gemeente kreeg de naam „Landgraaf".

Voor de overgrote meerderheid van onze landgenoten is deze naam een groot mysterie, maar in de streek waar deze gemeente ligt kent men de landgraaf als een door mensenhanden opgeworpen veldwerk: één bredere gracht, twee lage walletjes aan weerskanten en dan weer twee smallere grachtjes daar weer aan grenzend,

Als men de beschrijving zo leest denkt ieder aan een militaire bestemming. Dit is echter duidelijk niet het geval: de grachten zijn droog en ondiep, de walletjes leveren geen hindernis van enige betekenis op. Het werk omsluit een rechthoek met een oppervlakte van ca. 20 km².

In het bulletin van „Het Land van Herle" van nov./dec. 1958 heeft J. J. Jongen er een uitvoerig artikel aan gewijd

8. M. Jansen, O.C. A. H. Simonis, Burgerlijke geschiedenis. 4. Zegels en wapens; in: Sittard historie en gestalte (Sittard, 1971), 25-39.

1. Zie omtrent enige algemene beschouwingen betreffende de overheidsheraldiek in Zuid-Limburg: De Ned. Leeuw 1982, kol. 292-294.

en hij komt tot de slotsom, dat de landgraaf de begrenzing vormde van een onontgonnen terrein, waar, volgens door de aan de heide grenzende schepenbanken gestelde regelen, de bewoners uit de omtrek hout en plaggen weg konden halen, er wild konden vangen en vee konden laten weiden.

In de wapenkunde kent men z.g. „sprekende" wapens, dat zijn wapens waarin figuren voorkomen, die doen denken aan de naam van het overheidslichaam dat het wapen voert. Ook bij wapens van families komen dergelijke wapens in menigte voor.

Nederland heeft verscheidene sprekende wapens die door gemeenten worden gevoerd: de bijlen der gemeente Beilen, de raaf van Ravestein, de hinde van Hindeloopen, de monnik van Schiermonnikoog en er zijn nog tal van andere.

Vanzelfsprekend werd er bij het ontwerpen van een wapen voor Landgraaf aan gedacht om dit vijfdelige werk als „sprekend" element in de vorm van een in vijf delen verdeelde zoom rond het schild toe te voegen aan delen van de vervallen wapens der drie samengevoegde gemeenten.

Dat dit bezwaar zou ontmoeten leek ondenkbaar: er was een precedent bij het wapen van het Friese waterschap „It Marnelân", waar de bij stukjes en beetjes gegroeide bedijking van het door de zee telkens' overstroomde land was gesymboliseerd door een in vijf delen verdeelde zoom om het schild. En waarom daar wèl en hier niet ?

Het heeft echter niet zo mogen zijn. De adviseur van de minister vond het wapen „te druk" en vond bovendien dat het veldwerk waaraan de gemeente haar merkwaardige naam ontleent „reeds voldoende is geëerd in de naam der gemeente"! Het betoog doet denken aan de hond en de stok maar helaas volgde de minister het advies, wàt de gemeente ook probeerde om het ingediende ontwerp verleend te krijgen. Schriftelijke gegevens ontbreken merendeels, de telefoon werd veelvuldig gebruikt en tenslotte zwichtte het gemeentebestuur.

Het wapen dat uiteindelijk werd verleend is gaffelsgewijze verdeeld. Boven de barensteel en drie „koeken" uit het wapen van Schaesberg, (heraldisch) rechts de leliestaf uit het wapen van Ubach over Worms, een herinnering aan het feit dat de abdis van Thorn de heerlijkheid Ubach destijds tot haar bezittingen mocht rekenen en (heraldisch) links het hele wapen van Nieuwenhagen. De daarin voorkomende haag is beschreven als een ei ken haag, de Valkenburgse leeuw die uit die haag opkomt wijkt in zoverre van de echte Valkenburgse leeuw af, dat de gouden kroon en nagels rood moesten worden. Weliswaar een klein detail maar niettemin een verbijsterende beslissing. Op het wapen kwam, uitsluitend als versiering de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 24 november 1982, No. 15. De officiële beschrijving luidt als volgt:

„Gaffelsgewijze verdeeld; boven in zilver drie koeken van keel, boven vergezeld van een barensteel van azuur; rechts' in azuur een leliestaf van goud; links in zilver een gekroonde dubbelstaartige leeuw van keel, komende uit een eikenhaag van sinopel, geplaatst als een verlaagde dwarsbalk. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

G. A. BONTEKOE.

Het wapen van de nieuwe gemeente Heerlen.

Door de gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg werden de oude gemeenten Heerlen en Hoensbroek opgeheven en gingen zij samen met ingang van 1 januari 1982 een nieuwe gemeente vormen, die de naam Heerlen kreeg. Hoewel de nieuwe gemeente Heerlen het wapen van de oude gemeente Heerlen kon handhaven, omdat zij dezelfde naam droeg [1], had de bestuurlijke commissie (de colleges van b. en w. van Hoensbroek en Heerlen) in 1981 besloten, dat er een nieuw gemeentewapen zou worden aangevraagd. Het ontwerpen daarvan werd toevertrouwd aan H. 't Jong uit Dordrecht en in de raadsvergadering van 5 oktober 1982 werd besloten een verzoek tot de Koningin te richten om de gemeente Heerlen een nieuw wapen te verlenen.

Bij K.B. van 24 november 1982, nr. 16, werd de gemeente een nieuw wapen verleend, waarvan de beschrijving als volgt luidt: gedeeld; 1 effen zilver: II in zilver vier dwarsbalken van keel; over beide delen heen een gekroonde leeuw, gedeeld van keel en sabel, de kroon en de nagels van de linkerhelft van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Aan het nieuwe wapen waren door het college van b. en w. de volgende eisen gesteld:

— het moet eenvoudig van opzet zijn;

— er moesten elementen van de historie van Heerlen en Hoensbroek in verwerkt zijn:

— er zou vooral gezocht moeten worden naar punten van overeenkomst tussen de beide vroegere gemeenten.

Over de elementen van de historie kan — in een kort bestek — het volgende gezegd worden: Heerlen is in de Romeinse tijd ontstaan aan het kruispunt van twee belangrijke wegen. Het groeide uit tot een burgerlijke nederzetting met een belangrijke aardewerkindustrie (38 pottenbakkerscvens zijn tot nu toe opgegraven). Passanten en bewoners van de nederzetting konden voor hun ontspanning en vermaak terecht in de thermen [2]. Na het vertrek van de Romeinen valt voorlopig het doek over Heerlen,

Pas in 1065 wordt Heerlen weer vermeld. Ook ontbreken tot nu toe de archeologische gegevens over een eventuele bewoning in de periode van de 5de tot de 1 lde eeuw, zij het met één kleine uitzondering. In 1865 werd in de buurt van Heerlen (nadere aanduiding ontbreekt) een Frankisch graf ontdekt [3].

In het genoemde jaar 1065 schonk bisschop *Udo van Tod* bepaalde goederen van het bisdom aan een klooster. Als compensatie voor dit verlies schonk hij zijn opvolgers uit zijn persoonlijke bezittingen o.a. zijn allodium Herle [4]. Zodoende weten wij dat *Udo van Toul* in het midden van de 1 lde eeuw Heerlen als allodium in zijn bezit had. Deze *Udo van Toul* wordt tot dezelfde familie gerekend als het latere geslacht *Van Are* [5]. Vermoedelijk is de familie er snel in geslaagd de schenking aan het bisdom ongedaan te maken, want in de Annales Rodenses — de middeleeuwse kroniek van de abdij Rolduc — staat bij het jaar 1121 vermeld dat Heerlen een allodiaal goed was van *Theodericus (Dirk I) van Are* [6].

Deze familie heeft in de loop der tijden verschillende takken gehad, waarvan voor ons vooral de takken *Are-Hochstaden* en *Are-Wickrath* van belang zijn. Het oorspronkelijke allodium van Are werd tussen beide takken verdeeld [7].

Bij de Vrede van Roermond (1244) wordt Heerlen weer genoemd. Deze vrede was de formele afsluiting van een strijd tussen de hertog van Brabant en de aartsbisschop van Keulen, *Koen:-aad van Hochstaden,* een oom van *Dirk II van Are-Hochstsden.* Tijdens die strijd werd in 1239 Heerlen door de Brabanders ingenomen: ook het gehele land van Dalhem kwam in Brabantse handen [8]. In Roermond werd de zaak tussen Brabant en *Hochstaden* geregeld, waarbij bepaald werd dat Brabant in het bezit van Dalhem zou blijven. In ruil daarvoor ontving *Dirk II* een jaarlijkse rente van 100 mark Keuls geld. De helft daarvan zou kommen uit het allodium van de hertog te Heerlen [9]. Dit is voor het eerst dat wij horen dat de hertog bezittingen in Heerlen zou hebben. Heeft hij zich in 1239 van

1. Koninklijk besluit van 23 april 1919, Staatsblad 181, en aangevuld bij Koninklijk besluit van 21 oktober 1977, Staatsblad 605. Artikel 2: Nieuw gevormde publiekrechtelijke lichamen, die de naam hebben ontvangen van een bij hun vorming opgeheven publiekrechtelijk lichaam, kunnen het wapen van dat publiekrechtelijke lichaam als hun wapen voeren.
2. De thermen zijn in 1940 bij toeval door een ploegende boer ontdekt, waarna een opgraving volgde. Na de oorlog werden de resten weer met zand bedekt: in 1977 vond een heropgraving plaats. Momenteel zijn ze voor bezoekers zichtbaar in het Thermenmuseum. Zie J. T. J. Jamar, Heerlen, De Romeinse Thermen, Zutphen 1981.
3. J. Habets, Notioe sur quelques objects funéraires d'origine franque, trouvés à Heerlen, in: Publications de la Société historique et archéologique dans le duché du Limbourg (P.S.H.A.L.), 1867, blz. 471-480.
4. L. van Hommerich, Het oude Voerendaal in het Land van Herle, in: Het Land van Herle, 1974, blz. 54-78, m.n. blz. 70.
5. F. W. Oediger, Steinfeld. Zur Gründung des ersten Klosters und zur Verwandtschaft der Grafen von Are und Limburg, in: Aus Geschichte und Landeskunde, Bonn 1960, blz. 36-49, m.n. blz. 44-45.
6. *Theodrici,* comitis de ***Ara,*** cuius *Theodrici* proprium erat Herle. Zie de facsimile-uitgave door P. C. Boeren — G. W. A. Panhuysen, Assen 1968, blz. 54.
   Volgens Ute Bader, Geschichte der Grafen von Are bis zur Hochstadenschen Schenkung (12461, Bonn, 1979, blz. 44-45, is deze ***Dirk van Are*** gelijk te stellen met een *Theodericus de Herlar.* ***Zij*** betoogt dat Herlar gelijk te stellen is met Heerlen en dat ***Theodericus*** zich naar deze plaats genoemd heeft vanwege de vele bezittingen die hij daar had. Vanaf 1087 noemt hij zich graaf van ***Are.*** „An der Identität des *„Theodericus de Herlar"* mit dem Grafen ***Theoderich Z von Are*** dürfte kein Zweifel bestehen". Men zou wel wensen dat deze bewering nader bewezen werd, temeer wanneer men bedenkt dat dezelfde ***Theodericus de Herlar*** door anderen tot het geslacht *Herlaar* gerekend wordt. Ook dit geschiedt overigens zonder nadere verklaring. Zie J. Kuys, De Herlaars: Van Brabantse tot Gelderse Adel, in: Tijdschrift voor geschiedenis, 1980, blz. 377-390 m.n. blz. 378.
7. U. Bader, a.w., blz. 51, '72 en 159.
8. Zie „Rymkronyk betreffende de slag van Woeringen" door Jan van Heelu, uitgegeven met ophelderingen en aanteekeningen van J. F. Willems, Brussel, 1836. Voor ons zijn de verzen 95-101, eerste boek, van belang.
9. De tekst van de Vrede van Roermond is gepubliceerd in: F. C. Butkens, Trophées du duché de Brabant, Tome 1, Preuves blz. 86, Den Haag 1724. S. P. Ernst, Histoire du Limbourg, Tome V, Luik 1840, blz. 326-328. Alph. Verkooren, Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des Pays d'Outre-Meuse, IIme partie, Cartulaires, Tome 1 (800—1312), blz. 92, Brussel, 1961. De vrede van Roermond is afgeschreven in Chambre des Comptes nr. 1, folio 23. „Nos vero in recompensationem premissorum contulimus supra dicto comiti Hostadensi in feodum redditus centum marcarum coloniensium denaricrum, quarum quinquaginta assignabimus eidem in allodio de Herle et residuas quinquaginta inter Aram et Ruram superius Juliacum".

bepaalde landgoederen meester gemaakt en noemde hij die in 1244 reeds zijn allodiaal goed [10].

Nat het overlijden van ***Dirk II*** vielen zijn bezittingen bij testament toe aan zijn oom ***Frederik,*** die op zijn beurt alles aan het bisdom Keulen schonk [11].

Het grondgebied omvatte op dat moment nog behalve Heerlen ook Hoensbroek, Voerendaal, Schaesberg, Nieuwenhagen, Heerlerheide en Ubachsberg. In de loop der geschiedenis is men grondgebied kwijtgeraakt: Hoensbroek (1388), Schaesberg (1618), Voerendaal (met Ubachsberg) (1776) en Nieuwenhagen (1802).

Hoe duister de Middeleeuwen kunnen zijn, wordt ons nog eens duidelijk aan de hand van de geschiedenis van Heerlen gedemonstreerd. Vele punten moeten nog nader onderzocht worden, voordat een acceptabele verklaring gegeven kan worden. In grote lijnen kan de historie als volgt geschetst worden: het grondgebied Heerlen was een oorspronkelijk allodium van de familie ***Are,*** dat in 1116 in bezit van de tak ***Are-Hochsfaden*** kwam. In 1176 vond een verdeling plaats tussen ***Dirk I van Are-Hochstaden*** en zijn broer *Otto* ***van*** *Wickrath*. Ook Heerlen werd in die verdeling betrokken. Zoals reeds' gezegd, heeft ook de hertog van Brabant in de 13de eeuw bepaalde rechten in Heerlen verworven. Dat paste goed in zijn streven om de Vlaamse en Brabantse handel naar Keulen te beschermen [12]. Geleidelijk aan zijn de hertogen van Brabant erin geslaagd geheel Heerlen onder hun zeggingsmacht te brengen [13]. De kroon werd op het werk gezet, toen op 7 december 1378 ***Johan II van Broeckhuysen,*** heer van Wickrath, en zijn echtgenote ***Bela van Engelsdorp*** al hun rechten op Heerlen aan *Wenceslaus* hertog ***van Brabant*** verkochten [14].

Tien jaar later werd reeds een gedeelte van het pas verworven gebied 'afgescheiden. In 1388 besloot *Johanna* hertogin ***van Brabant*** nl. om het kerkdorp „In Ghene Broecke" ten behoeve van *Herman* ***Hoen van den Broecke*** tot een afzonderlijke heerlijkheid te verheffen met lage en hoge jurisdictie „om den menichfuldigen dencklichen dienst, dien hi ons gedaen heeft ende noch doen sal ende om menigen groten schaden van rove ende van brande, dien hi om onsen wille leden heeft" [15]. Vanaf dat tijdstip kennen Heerlen en Hoensbroek ieder hun eigen geschiedenis.

Tot aan de Franse tijd zijn de nakomelingen van ridder *Herman* ***Hoen*** op het kasteel Hoensbroek blijven wonen. Ook in de 19de eeuw is het kasteel nog een aantal jaren door de familie bewoond. De banden tussen de familie en de gemeenschap Hoensbroek zijn eeuwenlang zeer hecht geweest en het

10. L. de Crassier, Dictionnaire historique du Limbourg Néerlandais de la période féodale à nos jours, P.S.H.A.L., 1932, blz. 155-182, m.n. blz. 156.
11. J. T. J. Jamar, Heerlen 750 jaar Landsfort, in: Het Land van Herle, 1975, blz. 61-71, m.n. voetnoot 5 en 6.
12. L. van Hommerich, Van Heerlen naar Wassenberg door een historisch omstreden grensgebied, in: Het land van Herle, 1965, blz. 113-137.
13. W. Neari. Wie Heerlen an Brabant kam, in: De Maasgouw, 1935, blz. '27-30. K. J. Th. Janssen de Limpens, Rechtsbronnen van het hertogdom Limburg en de Landen van Overmaze, 1977, blz. CLXXVI-CLXXVIII.
14. J. M. van de Venne, De Overdracht der Wickrathse bezittingen te Heerlen aan Brabant in 1378, in: De Maasgouw, 1948, blz. 85-88.
15. J. M. van de Venne, J. Th. H. de Win en P. A. H. M. Peeters, Geschiedenis van Hoensbroek, Hoensbroek 1967, blz. 21.

is dan ook niet te verwonderen dat het familiewapen onderdeel uitmaakte van het gemeentewapen van Hoensbroek tot het moment van de herindeling [16]. Het familiewapen wordt door Van der Venne als volgt beschreven: „in zilver vier roode dwarsbalken, over alles heen een dubbelstaartige zwarte leeuw, goud gekroond, getongd en genageld" [17]. In het nieuwe gemeentewapen zijn duidelijk de elementen van dit familiewapen (en gemeentewapen van Hoensbroek) te herkennen.

De andere helft van het nieuwe gemeentewapen wordt ingenomen door de Valkenburgse leeuw als herinnering aan de tijd dat Heerlen als één van de vier hoofdschepenbanken deel heeft uitgemaakt van dit land. De hertog van Brabant heeft zijn bezittingen in onze streken nooit ingelijfd bij Brabant. Vanuit Brussel gezien lagen ze aan de andere kant van de Maas; daarom werden zij aangeduid met de landen van Overmaze, waarmee de landen van Dalhem, Valkenburg en 's-Hertogenrade bedoeld werden. De band met Brabant bleef beperkt tot een personele unie onder de hertogen van Brabant [18].

Het Land van Valkenburg kende rond 1500 vier hoofdbanken, nl. Heerlen, Meerssen, Klimmen en Beek. Alleen Heerlen had van deze hoofdbanken de hoge criminele jurisdictie. De andere hoofdbanken en de schepenbanken die van deze hoofdbanken afhankelijk waren en daarom onderbanken genoemd werden, hadden deze jurisdictie niet [19]. Die afhankelijkheid, die door de terminologie hoofdbank en onderbank gesuggereerd wordt, is overigens betrekkelijk. Brunssum en Oirsbeek — om me te beperken tot de onderbanken van Heerlen — waren zelfstandige schepenbanken. Alleen in rechtszaken waarmee zij geen raad wisten, gingen zij bij hun hoofdbank om raad, die dan een uitspraak deed, die vaak bindend was. Dat verschilt nogal eens in verschillende delen van ons land. Men noemde dat verschijnsel „te hoofde gaan". Daarnaast hebben de hoofdbanken een rol gespeeld in de administratieve organisatie van het Land van Valkenburg+ Zij moesten zorgen voor het omslaan van de beden en de schattingen en hadden daarnaast ook nog een zekere bestuurstaak [20]. Tot aan de Franse tijd (1793) is men in de schepenbankstukken blijven spreken van de Hoofdbank en Vrijheid Heerlen. Met de komst van de Fransen wordt echter ons gehele staatkundige bestel veranderd.

J. T. J. JAMAR.

16. Naar een ontwerp van de toenmalige burgemeester (en historicus) E. Slanghen verleend bij K.B. van 14 juni 1858. De beschrijving luidde toen als volgt: „een schild van lazuur met een heilige van goud, voor zich houdende een schild van zilver mei vier fascen van keel, waarover crochant een leeuw van sabel, gekroond, getongd en geklaauwd van goud".
17. J. M. van de Venne, Limbargsche Wapens, Maastricht, 1925, blz. 45.
18. K. J. Th Janssen de Limpens, a.w., blz. XLV.
19. Het nieuwe wapen van de gemeente Onderbanken heeft als symbool voor de rechtspraak het zwaard. Zie G.A. Bontekoe, Het wapen der gemeente Onderbanken, in: De Nederlandsche Leeuw, 1983, blz. 129-131.
    Ik ben van mening dat deze keuze niet zo gelukkig geweest is, omdat toch door het zwaard gemakkelijk de indruk gewekt kan worden, dat deze banken ook doodvonnissen velden, hetgeen beslist niet tot hun competentie behoorde. Weliswaar hebben de oaderbanken van Heerlen, nl. Oirsbeek en Brunssum, later de hoge iurisdictie gekregen maar dat gebeurde pas toen zij verheven werden tot heerlijkheden. Daarmee waren zij dus onderbank af !
20. K. J. Th. Janssen de Limpens, a.w., blz. LIII.

BOEKBESPREKING.

De Militaire Willems-Orde sedert 1940, samengest. door P. G. H. Maalderink, majoor der infanterie, onder auspiciën van de Kanselier der Nederlandse Orden, in samenwerking met de Sectie militaire geschiedenis van de Landmachtstaf, Sijthoff Pers, 1982, 383 pag., ill., reg.

In april 1940 verscheen bij het 125-jarig bestaan van de M.W.O. het door de secretaris ter Kanselarij van de Nederlandsche Orden, G. C. E. Köffler samengestelde gedenkboek. Twee gebeurtenissen hebben na die datum de Orde beïnvloed. Ten eerste werd de Wet van 30 april 1815, no. 5 (Stb. no. 33) vervangen door een nieuwe, gegeven te Londen op 30 juni 1941 (Stb. no. B 61), met terugwerkende kracht in werking getreden met ingang van 20 mei 1940 (het hier besproken werk vermeldt op pag. 22 ten onrechte 30 april 1940 als datum van uitvaardiging), waarvoor het ontwerp reeds op 29 april 1940 door de Eerste Kamer was aangenomen. Daarnaast geraakte sedert april 1940 Nederland weer op verschillende fronten in oorlog, zodat er na een periode waarin geen M.W.O.'s gegeven waren — de laatste persoon was op 26 nov. 1912 benoemd — er weer reden zou kunnen komen de onderscheiding te verlenen.

Het hier besproken werk is dus niet verschenen ter gelegenheid van een jubileum: toch had mijns inziens de titel beter „De Militaire Willems-Orde 1940-1982" kunnen luiden, overeenkomstig het eerder verschenen werk (dat overigens in de titel de Orde ten onrechte Militaire Willemsorde noemt). Ook al zijn de laatste ridders op 8 mei 1951 benoemd [1], er was alle reden toe aan de jongste geschiedenis van de Orde en zijn leden een publicatie te wijden.

Bevatte het vorige gedenkboek een overzicht van de krijgsverrichtingen, naar aanleiding waarvan de Orde verleend was, en daarna — per klasse — een doorlopende naamlijst der dragers, in het thans verschenen werk worden die overzichten onmiddellijk gevolgd door de naar aanleiding ervan geridderden. In die korte overzichten, waarin de rol der dragers vermeld wordt, worden behandeld: de krijgsverrichtingen in mei 1940, de krijgsverrichtingen vanuit Engeland van 1940 tot 1945, het verzet in Nederland van 1940 tot 1945, de koopvaardij van 1940 tot 1945, de krijgsverrichtingen tegen Japan van 1941 tot 1945, de bevrijding van Nederland van 1944—1945, de krijgsverrichtingen in Nederlands-Indië van 1945 tot 1950 en het Nederlandse detachement Verenigde Naties in Korea. In deze periode werden in totaal vier grootkruizen, twee commandeurs, twee ridders 3de klasse en 200 ridders 4de klasse benoemd of — voorzover postuum verleend — in de registers ingeschreven [2].

De M.W.O. wardt in de huidige tijd ongetwijfeld na een uitgebreider onderzoek verleend dan voorheen. De nieuwe wettelijke regeling van 1940 voorziet dan ook in een kapittel van de Orde, dat advies geeft. Zonder afbreuk te willen doen aan zijn verdiensten, had bij Jhr. *Jan Willem Janssens*, van wie als curiosum op pag. 42 vermeld wordt dat hij op 11 aug. 1815 — als jongste ooit benoemde ridder — op zestienjarige leeftijd de orde ontving, toch vermeld kunnen worden, dat hij de zoon was van de gelijknamige vader, die kort daarvoor (op 24 mei) was afgetreden als secretaris van staat en commissaris-generaal van Oorlog: de geridderde zat dus bepaald dicht bij de bron ...

Bij de persoonsgegevens wordt telkens vermeld welke rang betrakkene bekleedde op het moment dat hij de orde ontving. Aangezien dit herhaaldelijk een aantal jaren lag na het feit zelf, waarvoor de onderscheiding gegeven werd, had hier veel beter de rang of functie kunnen staan ten tijde van laatstgenoemde gebeurtenis. Naast de volledige citering van de „mutatie" in het Koninklijk Besluit en een foto worden de levensdata gegeven, wanneer betrokkene het eerst in militaire dienst kwam, wanneer hij zijn hoogste rang bereikte en wanneer hij ontslagen werd. Aangezien het hier wel nagenoeg allen personen betreft, die een zekere rol in de geschiedenis, gespeeld hebben, ware het de moeite waard geweest uitvoeriger biografische gegevens op te nemen (of eventueel naar elders gedrukte necrologieën te verwijzen): bovendien zouden de niet-militairen dan beter tot hun recht gekomen zijn.

Aan de historische overzichten en de biografica gaan een voorwoord van de Koningin, de portretten der grootmeesters, een inleiding van de huidige kanselier, een kort historisch overzicht der Nederlandse ridderorden, de M.W.O. met haar wet en reglement en feiten, cijfers en wetenswaardigheden uit de geschiedenis der Orde vooraf. Aan het slot van het boek worden nog hoofdstukken gewijd aan de beëdigingen van Prinses *Wilhelmina* en Prins *Bernhard* als ridder-grootkruis en commandeur, de herinnering aan zes moedige Nederlanders, monumenten ter nagedachtenis aan ridders der Orde, de Vereniging van de ridders der Orde en jubilea der Orde. Dan volgen nog de portretten van de kanseliers en secretarissen, waarbij opvalt dat het portret van de tweede in laatstgenoemde reeks ontbreekt. Helemaal aan het slot — merkwaardigerwijs na het register — volgt dan nog een nawoord van de samensteller.

Uit deze opmerkingen blijkt voldoende welk een waardevolle bron de onderhavige uitgave is.

MR. 0. SCHUTTE.

Kruithof, K., D. G. E. Middelburg, D. J. Noordam en H. van Staalduinen, Van Staalduinen, een Westlands geslacht. Maassluis 1983, 159 blz.

In een keurig verzorgde uitgave wordt hier een genealogie gepubliceerd van een oude Westlandse familie, die haar oorsprong heeft in Naaldwijk, waar de stamvader *Joachim Pietersz.* (1522—1596/7) woont, wiens zoon *Pieter Joachimsz.* duinmeier wordt van Staalduinen; zijn nageslacht draagt de naam *Van Staalduinen*. In deze publikatie worden gelukkig niet slechts genealogische gegevens gepresenteerd, maar wordt de genealogie omlijst met topografische gegevens en wordt ze in een breder historisch kader geplaatst. Dit gebeurt met name in het door Drs. D. J. Noordam geschreven hoofdstuk, waar aspecten als geografische verspreiding en culturele en economische kenmerken worden behandeld en toegelicht met tabellen.

Enige kritiek heb ik op de hoofdstukken betreffende de jongere generaties: aan het verzamelen van gegevens is hier te weinig aandacht (en tijd) besteed en het resultaat steekt mager af tegen de presentatie van de oudere generaties. Over de periode na 1800 had meer materiaal gegeven kunnen worden, waarbij te denken valt aan o.a. notariële archieven, memo-

1. Afgezien van ***Huile Selassie I*** keizer *van* ***Ethiopië,*** die in 1954 het grootkruis ontving.
2. In de periode ***X315-1940*** resp. 47, ***82, 390*** en ***5473.***

ries van successie [1], en de collectie persoonskaarten van overledenen op het Centraal Bureau voor Genealogie.

Een voorbeeld: op blz. 121 ontbreken bij *Klazina* ***Sonneveld*** (1877—?) de namen van haar ouders en wordt van haar slechts vermeld „sterft in De Lier". Bij het huwelijk van haar kleinzoon ***Johannes Adrianus van Staalduinen,*** te De Lier op 17 december 1970, wordt diens echtgenote evenals haar ouders slechts met initialen aangeduid. Deze onvolledigheden en ook de inkonsekwente behandeling van verschillende groepen, alsmede het afwisselend en inkonsekwent gebruik van „st." en „†" hadden vermeden kunnen worden.

In het laatste hoofdstuk worden enkele op zichzelf staande groepen „Van Staalduinen" behandeld onder de titel „Overige naamdragers Van Staalduinen". Deze titel doet vermoeden dat het hier om personen gaat, van wie geen verband met het eerder behandelde geslacht bekend is. Temidden van deze fragmenten vinden we echter de nakomelingen van een natuurlijke zoon van ene ***Van Staatduinen*** en die van een lid van een andere familie, die bij Koninklijk besluit toestemming kreeg de naam van zijn stiefvader te gaan voeren. Juister ware het m.i. geweest deze takken in een apart hoofdstuk op te nemen direct na de „hoofd"genealogie [2]. Over een niet aansluitbare „stam-Cornelis" heeft Dr. Th. P. van Zijl te Teteringen een hypothese ontwikkeld, die ik hier in het kort wil weergeven.

Van deze groep wordt op blz. 140 een akte weergegeven d.d. 10 november 1695 (R.A. 's-Gravenzande 34, f. 17 v), waarin de erfgenamen van ***Cornelis Cornelis van Staalduinen*** en zijn vrouw ***Grietje Cornelis*** worden genoemd, t.w. ***Cornelis Huybrechts Staalduinen, Dirk Abrahams van den Bosch, Pieter Huybrechts van Rijn, Willem Thoen*** als man van ***Grietje Huybrechts van Rijn, Jacob Basfiaans van Vliet*** en *Claas Jansz.* ***van Rijt,*** als man van ***Maartje Theunis van Vliet.*** In genoemde ***Cornelis Cornelisz. van Staalduinen*** meent de heer Van Zijl een lid te zien van de Westlandse familie ***Van Zijl*** waarover hij reeds publiceerde [3]. ***Cornelis Cornelisz. (van Zijl),*** † vóór *27* september 1641, liet vier kinderen na: *Leuntje, Cornelis, Maritge* en ***Huybrecht;*** zijn weduwe was *Leuntje* ***Gerbrandtsdr.*** Geen van de kinderen is de naam ***Van Zijl*** gaan voeren; de vader van wie ook geen akte bekend is waar hij ***Van Zijl*** genoemd wordt, woonde op Staalduinen en kwam oorspronkelijk van Hazerswoude-Rijndijk. Het is dus niet ondenkbaar dat in dit gezin de naam ***Van Staalduinen*** of ***Van Rijn*** gebruikelijk is geworden. In het register van verkoop van roerende goederen te Zandambacht [4] komen enkele wederzijdse borgstellingen voor die in deze richting wijzen.

1. Ons Voorgeslacht 1972, blz. 367.
2. Zoals bijvoorbeeld de genealogieën Camp en Van Breda Beausar in Nederland's Patriciaat 195'7 en 1975 en Barendregt in Bijblad van de Nederlandsche Leeuw, deel 5.
3. Th. P. van Zijl, Het Westlandse geslacht Van Z(e) ijl. Deel 11; het nageslacht van Cors Jansz. van Zijl en Leuntje Bancken van Veen. Duivendrecht, 19'78.
4. R.A. 's-Gravenzande en Zandambacht, no. 87:
   6 oktober 1656, verkoop door *Jochem Pietersz.*, wonend op Staelduinen, van een kalf, gekocht door *Cornelis Cornelisz.* op Staalduinen, Borgen o.a. ***Dirk Cornelisz.*** op de watermolen (= Van *Zijl*).
   22 september 1657, verkoop door Cornelis *Cornelisz.* van *Rijn,* wonend op Staalduinen in Zandambacht, „een hockeling vaers" gekocht door *Leuntje Gerbrandts.* Borgen ***Jochem*** *Pieters* en ***Huybrecht*** *Cornelisz.*
   2 oktober 1657, verkoop door ***Jochem Pieter%.,*** wonend op Staalduinen van een schot vaers gekocht door ***Huybrecht*** *Cornelisz.* ***van Rijn.*** Borgen o.a. ***Cornelis Cornelisz.*** *van Rijn.*

Het boek is voorzien van foto's en genealogische tabellen. De aparte indices voor de verschillende hoofdstukken hadden wellicht kunnen worden aangevuld met een index op het gehele werk.

De uitgave is te bestellen bij Werkgroep Van-Staalduinen, Fazantstraat 35, 3145 CA Maassluis.

F. J. 'VAN ROOIJEN.

Gustav A. Spürk, Haus Berge en Berger Mark-Emscherbruch (Die wilden Pferde und ihre Bahnen). Overdruk uit: Beiträge zur Stadtgeschichte X, Verein für Orts- und Heimatkunde Gelsenkirchen-Buer, 1980, blz. 45-155. Met kaarten en andere afbeeldingen, tevens' met Hausherrentafel 1 en 11.

Het gebied van Gelsenkirchen kent drie adellijke huizen: Lüttinghoff, Horst en Berge. Op Haus Berge komt het hier aan. De geschiedenis begint in 1264, als *Gerlach* ***von Strünkede,*** ridder, tegenover Dirk VII graaf van Kleef de verplichting op zich neemt ter plaatse een burcht te bouwen, om zich vervolgens tot in moderne tijden voort te zetten. Door de grafelijke familie *Westerholt-Gysenberg* is Haus Berge in 1924 verkocht aan de stad Buer, die weldra op zou gaan in Gelsenkirchen.

Degelijk als ze is, zal de onderhavige studie van Gustav A. Spürck Nederlandse genealogen vooral welkom zijn vanwege de *Westerholt*-gegevens. Het oorspronkelijke geslacht van deze naam had een Nederlandse tak, die Protestant, en een Duitse tak, die Katholiek was. De eerste werd tot voor kort nog vertegenwoordigd door Jkvr. *J.* ***A. F. C.*** barones ***van Westerholt van*** *Hackfort,* woonachtig op het kasteel van die naam. De tweede stierf uit in 1820 met *Wilhelmine* ***F. F. von Westerholt-Gysenberg,*** erfdochter van Westerholt, Gysenberg, Redinghove, Nesselrode, Hunschede, Sythen, Alst, Hasellüne, Sipenberg, Hoetmar, Horstmar, Vörden, Beyenhorst en Schönebeck. Het was de toenmalige burchtheer van Berge, *Ludolf* ***F. A. von Boenen,*** die in 1769 deze rijke bruid de zijne mocht noemen. Hij moest er wel iets voor over hebben: de naam en het geloof van zijn gade moest hij overnemen. Het resultaat is geweest, dat de naam *Westerholt* zich in Duitsland tot heden heeft kunnen handhaven. De huidige graven *von Westerholt-Gysenberg* stammen „aus dem Hause ***Boenen".***

Toetsing aan de authentieke bronnen, toch altijd nodig, is voor de stamreeks van het oude geslacht ***Westerholt*** in Nederl. Adelsboek tot dusver achterwege gebleven. Behoudens een persoonswisseling in de vijfde generatie, die aan Jhr. Dr. W. A. Beelaerts van Blokland is te danken, is de stamreeks van 1905 in wezen aangehouden, zij het dat de successieve generaties in de loop der jaren met meer bijzonderheden zijn aangekleed [1]. Gaan we nu af op de stamreeks, die G. A. Spürk ons voorzet, dan zullen de oudste drie generaties van Nederl. Adelsboek voor vier andere plaats moeten maken. Uiteraard zal verificatie van Spürk's gegevens noodzakelijk zijn, maar de verwachting is gewettigd, dat hij het gelijk hetzij geheel, hetzij grotendeels aan zijn kant zal hebben. Opmerking verdient voorts, dat de Nederlandse en de Duitse tak voornoemd pas in de zeventiende eeuw, niet in de zestiende eeuw uiteen zijn gegaan, zoals Ned. Adelsboek wil. De broeders, die deze takken stichtten, resp. ***Hendrik en Bernhard*** geheten, waren zonen van ***Borchard van Westerholt,*** heer van Hackfort uit diens eerste huwelijk met ***Elisabeth van den*** *Clooster* (Ned. Adelsboek, generatie VIII).

1. Ned. Adelsboek 1905-1910-1918 en 1953. W. A. Beelaerts van Blokland in De Nederlandsche Leeuw 35ste jrg. — 1917, kol. 125-126.

Een huwelijk uit later tijd, waaraan wij niet voorbij mogen gaan, werd 17 jan. 1839 te Amsterdam gesloten tussen *Friedrich L. G.* Graf von ***Westerholt-Gysenberg*** en *Johanna C. Th. Charlé.* De portretten van dit echtpaar vindt men op blz. 94. De bruid, zeer gefortuneerd, was perfect berekend voor haar taak „die gräfl. Krone mit niederl. Gulden zu vergolden". Evenwel heeft *Johanna C. Th. Charlé* meer ten huwelijk meegebracht dan alleen haar fortuin. Haar eerste huwelijk met *Johannes* ***Stephanus*** *Schaep* was kinderloos gebleven. Uit diens nalatenschap bezat zij een grote hoeveelheid familiepapieren van vooraanstaande Nederlandse Katholieke geslachten, Op den duur waren deze familiepapieren voor het grafelijk huisarchief van te weinig belang om ze te behouden. Dank zij een daartoe strekkende overeenkomst konden ze in 1976 in openbare archiefbewaarplaatsen hier te lande worden ondergebracht [2].

J. Fox.

Verheugend is het, dat tegenwoordig in vele streken van ons land archiefbronnen voor genealogen van belang door uitgave toegankelijk worden gemaakt. Aandacht verdienen in dit verband:

De inwoners van Hulster-ambacht in 1739 door Ir. V. J. M. de Blieck. Uitgave van de „Genealogische Werkgroep Zeeland" — 1980. 9 + 93 blz. met kaart van Hulster-ambacht.

Het gaat hier om lijsten van de „Kompagnien der lantlieden ende verdere ingesetenen" van een tiental plaatsen, die de bewerker per plaats alfabetisch heeft gerangschikt. De lijsten hebben voor de genealoog bijzondere waarde, doordat de ingezetenen boven de tien jaar er in voorkomen met hun huisvrouw, als ze getrouwd zijn, met geboorteplaats en leeftijd van beiden, met het beroep van de man, het aantal jaren, dat ze in Hulsterambacht gevestigd zijn, het aantal kinderen en de geboorteplaats van die kinderen. Met kan stellen, dat Hulsterambacht met deze lijsten vooruitloopt op de bevolkingsregisters, die pas een eeuw later hun intrede zouden doen. Bedoeld als eerste van een reeks „Zeeuwse historische bronnen" verdient deze uitgave alle succes nog te meer, daar de bewerker de moeite heeft genomen bij elke naam zoveel doenlijk naar een voorhanden boedelinventaris te verwijzen. Helaas heeft de drukker van de omslag Ir. V. J. M. de Blieck te kort gedaan door de letter „c" uit zijn naam weg te laten.

Wie deze uitgave zou willen bestellen, dient ƒ 23.50 (d.w.z. ƒ 18,50 plus ƒ 5,— voor porto) over te maken op girorekening nr. 91666 van de Algemene Bank Nederland te Goes ten behoeve van rekening nr. 51.01.11.599 op naam van de „Zeeuwse Historische Bronnen".

Lierse Bronnen 11: De jaarrekeningen van de heilige geestmeesters van De Lier, 1577—1624 bewerkt door K. F. van Dijk. Uitgave van de Werkgroep Oud-De Lier, 1982. 210 blz., met één afbeelding.

Kort na het eerste deel van deze serie, dat de rekeningen van de kerkmeesters van De Lier bevat van 1600-1625,

2. Vooral het Gemeente-archief van Amsterdam heeft hiervan geprofiteerd. Het Rijksarchief in Utrecht verwierf de merkwaardige oorkonde van Lodewijk XIV voor Mr. *Cornelis van Wijkerslooth,* houdende diens benoeming tot raadsheer in het Hof van Utrecht d.d. 23 april 1673 met andere uit diens geslacht afkomstige archivalia- Genoemde oorkonde vindt men gereproduceerd in het laatste boek van Mr. Dr. J. den Tex „Onder vreemde heren. De Republiek der Nederlanden 1672-1674" (Zutphen, 1982), blz. 128.

verschijnt dit tweede deel, dat wederom dank zij de opgenomen indices een schat aan persoonsnamen voor genealogisch onderzoek beschikbaar stelt uit een tijdperk, waarvoor de doop-, trouw- en begraafboeken nog bitter weinig hebben te bieden. Menig genealoog, die met De Lier en met de naaste omgeving heeft te maken, zal er profijt van kunnen hebben.

Bij aanschaf bedraagt de prijs ƒ 17,50. Gold voor het eerste deel een prijs van ƒ 10,50, beide delen tezamen komen op ƒ 25,— (a 14 dagen met inbegrip van portokosten). Bestellingen kunnen gedaan worden door het verschuldigde bedrag over te maken op girorekening nr. 15.93.911 ten name van K. F. van Dijk te De Lier.

J. Fox.

VRAGEN EN ANTWOORDEN,

Haeck-Mouillard (1983, 165). In het Register op de Leenaktenboeken van Gelre en Zutphen, Het Kwartier van Nijmegen (uitg. „Gelre", Arnhem 1924). nr. 323, komt ***Johanna Mechteld Moeljaert*** voor als erfgenaam van haar vader ***Alexander Moeljaert,*** advocaat voor het Hof. Zij wordt 26 maart 1734 beleend met het goed Die Nesse ende die Meer onder Aelst. Hulder is haar man *Reinerus* ***Canisius Haeck.*** Haar vader was er op 26 mei 1707 mee beleend en haar dochter ***Aleida*** *Rigarda* ***Haeck*** op 1 dec. 1757. Als broer van ***Johanna Mechteld*** wordt genoemd ***Bart. Fr. Moeljaert.***

Velp (Gld.). MR. R. A. RUEB.

Van Herwaarden-te (H) arckel (1982, 192).

Van wijlen Dr. H. W. van Tricht ontving ik de hieronder volgende aantekeningen, onder mededeling dat alle gegevens — op weinige na — ontleend zijn aan het rechterlijk archief van Stad en Ambt Lochem.

„*Tho* ***Herckel (Van Erckel)*** is een heel oud geslacht uit de 1 Jsselstreek, zowel in de steden als daarbuiten. Uit de zestiende eeuw is een familie van deze naam bekend, maar niet aansluitbaar. Hieronder volgt het zeventiende-eeuwse stuk dat ik samengesteld heb uit de archieven van Stad en Ambt Lochem, waar boeren en regenten werden aangetroffen. Omstreeks 1637 behaagt het ***Egbert, Geert*** en hun zuster ***Arntgen*** zich ***Engelbert, Gerhardt*** en *Arnoldine* te gaan noemen, de laatste met 'Juffr.' ervoor, de eerste, die kapitein is, wijzigt ook zijn familienaam en heet voortaan ***Van Erckel.*** Hij trouwt omstreeks die tijd met ***Margriet van*** *Till.* De moeder van het drietal was een telg uit het bekende Zwolse geslacht ***Ter Borch,*** waartoe ook de schilder behoort, ***Gerard.*** De grootmoeder kwam uit een oud riddermatig geslacht. ***Van Kervenheim,*** welke naam soms afwisselt met ***Van Kervel.*** Of het drietal nog meer aanleiding had om zich maatschappelijk onderscheiden te achten van hun ooms en neven, is niet bekend. Volgens de achttiende-eeuwse kwartierstaat van ***Engelbert van Brandt,*** in ons bezit, die ongetwijfeld teruggaat op in 1944/'45 vernietigde rouwkassen in de nu R.K. kerk te Gennep, was hun grootmoeder een *Schenck* ***van Tautenburg,*** hetgeen niet aannemelijk is. Wel komt er een familie *Schenck* te Lochem voor. Op de kwartierstaat heet *Beerte* ***ter Borch Bernarda van der Borch,*** wat stellig ook een greep naar adeldom is.

1. N.N. ***tho Herckel,*** tr. N.N. *Schenck* (?).

Uit dit huwelijk o.a.:

1. ***Meynt,*** volgt IIa.

2. ***Egbert,*** volgt IIb.
3. ***Hendrick,*** volgt IIc.

Tussen 1586 en 1596 trouwen te Lochem zes meisjes ***Tho Herckel.***

IIa. ***Meynt tho Herckel,*** tr. Lochem 27 sept. 1583 ***Geertruydt*** *Vreesen.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Egbert tho Herckel,*** ged. Lochem 3 maart 1584, in leven 5 november 1656, richter van Warnsveld en Wichmond, tr. Zutphen 16 februari 1620 ***Fenneken Jorriensdr. Sluyter,*** geb. Zutphen, in leven 5 november 1658. Geen kinderen bekend.
2. ***Margarita tho Herckel,*** ged. Lochem 9 jan. 1586, tr. (oadertr. Lochem 9 oktober 1608) Ds. ***Andreas Suavius,*** predikant te Gelseler 1608), te Neede (1622). zn. van ***Israel Suavius.***
3. ***Catharina tho Herckel,*** tr. (ondertr. Lochem 3 maart 1616) ***Derck*** *Rijckmans* ***van*** *Eil,* geb. te Zutphen.

IIb. ***Egbert*** *tho* ***Herckel,*** burgemeester van Lochem, † tussen 18 juni 1597 en 30 mei 1602, tr. *Bertha* ***van*** *Kervenheim,* † ná 2 mei 1637, volgens de genealoog S. van Rhemen dr. van ***Hendrick,*** scholte te Lochem, en N.N. ***Waninx van Goor,*** volgens de kwartierstaat N.N. ***van Nagel.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Egbert,*** volgt IIIa.
2. ***Steven tho Herckel,*** vaandrig, † ongehuwd.
3. ***Derck,*** volgt IIIb.

IIIa. ***Egbert tho Herckel,*** is dood 2 januari 1629, tr. Zwolle 30 mei 1602 *Beerte* ***ter Borch,*** † ná 25 februari 1652, dr. van ***Gerhard ter Borch,*** burgemeester van Zwolle, en ***Bernarda de*** *Reyger.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Gerhardt tho Herckel,*** schepenrichter 1626, provisor van de armen 1644, † vóór 6 dec. 1645, tr. vóór 1650 ***Christina N.N.,*** in leven 1649.

   Uit dit huwelijk o.a.:

   1) ***Bernarda,*** in leven 9 sept. 1691.

   2) *Megtelt,* † vóór 1693, tr. *Jan* ***van Herwaerden.***

   Bernardina ***te Herckel*** (IIIa 1, 1) verkoopt een grafstede, ook namens de nagelaten kinderen van haar oom „Capitein ***toe Herkel" en*** namens de nagelaten kinderen van haar zuster ***Megtelt toe*** *Herkel,* getrouwd geweest met *Joan van Harwarden.* Het westelijk eind grenst aan zekere Herkels groeve waartoe ***Egbert Duimen,*** koster, ***Egbert toe*** *Harkel,* ***Peter*** *van* ***Epen*** (namens zijn laatste vrouw *Lijsbet* ***thoe*** *Harkel*), ***voorts*** de vendrig ***Remminger*** nomine uxoris en andere *Herkel's* ***erfge***namen (gerechtigd zijn), d.d. 24 jan. 1693 (Processionele dossiers 143. Stad Lochem).

2. ***Egbert,*** die volgt IV.
3. ***Arntgen,*** zich noemende *Arnoldina* ***tho Herckel,*** † ná 1681, tr. *Joan* ***Schutte,*** burgemeester van Lochem, † vóór 3 maart 1678.

IV. *Egbert* ***tho Herckel,*** zich noemende ***Engelbert van Erckel,*** kapitein, commandant van Nieuw-Rees, † 20 april 1660, begraven met acht kwartieren te Gennep, tr. vóór 7 juli 1640 Juffer ***Margriet van*** *Till,* † ***26*** juli 1676, begraven met acht kwartieren te Gennep, dr. van *Johan* ***van*** *Till* en ***Odilia de Vriese.***

Uit dit huwelijk:

Margareta Beatrix van Erckel, † in juli 1703, tr. Gennep ***22*** mei 1672 ***Christiaen Brandt,*** † Kleef 21 maart 1692, Landrentmeister van het hertogdom Kleef, Regierungsrat, zn. van ***Arnholt Brandt,*** kolonel, gouverneur van Deventer, en ***Catharina*** *Eggels.*
Ongetwijfeld waren ook kinderen uit dit huwelijk:
Wilhelm ***Frederik,*** lidmaat Gennep 1670, ***Odilia*** en ***Margareta,*** lidmaten Gennep zonder datum, en ***Wendelina,*** die met haar man ***Thomas Diederick Gijginck*** in 1684 de Vriesewert onder Rheden verkoopt.

[Ib. ***Derck tho Herckel,*** schepen te Lochem 1627-1651, burgemeester 1626—1657, † na 5 mei 1662, tr. *Aeltien* ***tho Winkel.***

Uit dit (huwelijk:

1. ***Egbert tho Herckel,*** olderman ca. 1653, † vóór 4 juli 1670, tr. le ***Marritien Seemsmaeker;*** tr. 2e ***Grietien Hoefstad,*** wed. *Zael.*
   Uit het eerste huwelijk: ***Egbert*** en ***Marietje,*** onmondig in 1652.
2. ***Catharina tho Herckel,*** tr. Lochem 4 juni 1626 *Tonnis* ***Duymen.***
3. ***Hendrick tho Herckel,*** † vóór 3 maart 1657, tr. ***Lutgert Nieman,*** in leven 11 dec. 1651.
4. dochter, tr. ***Gerrit van Campen.***

IIc. ***Hendrick tho Herckel,*** te Duchteren, † vóór 28 juli 1626, tr. ***Aeltien van Munster,*** † vóór 24 aug. 1649.

Uit dit huwelijk:

1. ***Hendrick tho Herckel,*** bewoont de Frankenhoeve 1649, schepen te Lochem 1625, 1634, tr. Lochem 27 jan. 1611 *Mette* ***Lamberts Bowinges.***
2. ***Aeltken tho Herckel,*** tr. ('ondertr. Lochem 20 okt. 1616) ***Hendrick*** *Jansz.* ***ten*** *Rodthuis,* ***geb.*** Ledden.
3. *Jan* ***tho Herckel,*** tr. Lochem 26 jan. 1617 *Mette* ***Olthoff.***
4. ***Marie tho Herckel,*** tr. (ondertr. Lochem 7 mei 1620) ***Gerrit van Londen,*** beiden in leven 26 mei 1651.
5. *Tonnis tho* ***Herckel,*** † ***ná*** 19 mei 1657, tr. *Aeltjen* ***N.N.***
6. ***Egbert tho Herckel,*** mondig 1626, kerkmeester 1644, tr. ***Hendricksken*** *Raben,* weduwe van ***Hendrick ten Berenpas.***
7. *Egbertje tho* ***Herckel,*** tr. le Lochem 29 april 1627 ***Hendrick Gerkestrop,*** geb. Lichtenvoorde, soldaat; tr. 2e vóór 15 dec. 1643 ***Berent Hietbrink.***
8. ***Meint tho Herckel,*** mondig 1627".

's-Gravenhage. **MR. H. WAGENVOORT.**

Klijnpenningh. ***Catharina Lijsbeth Klijnpenningh,*** jonge dochter van Ceulen, wonende bij de wijnbrug te Dordrecht (1716), begr. Dordrecht (Nieuwkerk) 21 okt. 1738, tr. Dordrecht (ondertr. 26 april) 10 mei 1716 ***Joris (de) Larivière,*** ged. Leiden 9 nov. 1684, woonde te Dordrecht, † vóór 21 okt. 1738, zn. van *Jacques* ***de La*** *Rivière,* grein-

werker, schrobbelaar, en *Anna Ticquet* (zie: Mensen van Vroeger, 1976, blz. 31 e.v.). *Catharina Lijsbeth* werd bij haar ondertrouw te Dordrecht geassisteerd door haar nicht *Catharina Jansze,* vrouw van *Adolph Borgermeester.* Kennelijk stamde de bruid uit het milieu der rijnschippers, want in de familie *Kleinpenning* komen tal van personen met dit beroep voor. Bovendien was de genoemde *Catharina Jansze (lansen)* de vrouw van een rijnschipper en koopman (zie: Het geslacht Burgemeestre, 's-Gravenhage 1981; besproken in dit maandblad, jrg. 1981, kol. 437-438). Op welke wijze *Catharina Lijsbeth Klijnpenningh* en *Catharina Jansze* nichten waren, mocht tot heden niet duidelijk worden. Er zijn verschillende mogelijkheden:

Catherina Jansze was:

a. een dochter van een zuster van de vader van C. *L. Klijnpenningh,* of:

b. een dochter van een zuster van de moeder van C. *L. Klijnpenningh.*

Uiteraard zijn er nog tal van andere verwanschappverhoudingen mcgelijk: misschien waren zij geen volle nichten maar bijvoorbeeld achternichten. De kans daarvoor lijkt niet uitgesloten, want dc man van *Catharina Jansze* was in 1664 geboren — hij kan met een aanzienlijk jongere vrouw gehuwd zijn — terwijl *Catharina Lijsbeth Klijnpenning* denkelijk omstreeks 1690 het levenslicht aanschouwd heeft.

Tot heden heeft onderzoek ten gemeente-archieve van Dordrecht niets naders betreffende naaste familieleden van *Catharina Lijsbeth Klijnpenningh* opgeleverd. Haar doopakte werd te Keulen niet teruggevonden. Zeer wel mogelijk was haar vader een (rijn)schipper, zodat haar doopakte wellicht in één der plaatsen langs de grote rivieren gezocht moet worden. Denkelijk heette haar vader *Hendrik* of *Johannes (Jan) Klijpenningh* gezien de vernoeming van haar kinderen uit het huwelijk met *Joris (de) Larivière (Johanna, Jacobus. Hendrik, Johannes en Jan (de) La Rivière).* Na haar overlijden te Dordrecht in 1738 ging de Weeskamer op zoek naar verwanten, doch koa er aldaar geen vinden; "niemand van de vrienden te vinden".

Alle gegevens gevraagd betreffende naaste familieleden van *Catharinr Lijsbeth Kljnpenningh* alsmede haar kwartieren. Zeer gaarne wordt kennis genomen van genealogische fragmenten betreffende de familie *Klijnpenningh (Kleinpenning)* vóór omstreeks 1700.

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Langerack-Boot (1983, **163).** Mr *Hubert Peters Penninckx,* schoolmeester te Delwijnen, was getrouwd met een zuster van *Jan Sanders van Wel,* genaamd „de Bisschopszoon", die gehuwd was met *Lijntgen Goossens,* weduwe *Ruymschotel,* te Brakel (1615, 1616).

Velp (Gld.). MR. R. A. RUEB.

Von Liebeherr - De Ro(o)y - Van Roosendaal. Mede aan de hand van gegevens uit De Wapenheraut 1898 en 1901, uit het Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek, dl. IX (juncto dl. VIII in voce "Ondaatje"), en uit "Utrecht in de Patriottentijd" van Dr. A. van Hulzen (Zaltbommel, 1966) kan het volgende genealogische fragment worden samengesteld:

1. *Gustaaf Lodewijk von Liebeherr,* winkelier te Ceylon, in 1745 onderkoopman te Colombo, later gouverneur van Makassar, ten slotte pakhuismeester te Paliacat (India), † ald., tr. *Clara Elisabeth Schokman,* dr. van *Arend Jansz. Schokman,* koopman O.I.C. te Jaffna, opperhoofd te Calpetty in 1749, en van *Cornelia Pietersdr. Verschuur;* zij hertr. *Nicolaas de Jonckheere.*

II. *Bogislaus Frederik von Liebeherr,* geb. Makassar 17 mei, ged. ald. 28 juni 1756 (get. o.a.: Bogislaus von Libeherr, Johannes Fredericus von Libeherr, Rijksgravin von Ranzow, geb. Josina Schokman), vertrekt in 1779 naar Nederland, studeert te Utrecht (niet ingeschreven), burger ald. 1784, actief patriot te Utrecht en bijgenaamd "Een Ratelslang uit Morenland", politiek vriend van "Ondaatje" (P. P. J. Quint, bijgenaamd "Een zwart ondier, vol lastervonden"), vlucht in 1787 naar het zuiden, in 1790 te Gent, etc., in 1806 terug naar Oost-Indië, † Batavia 15 febr. 1821, tr. le vóór 1782 *Anna Maria Frederica de Ro(o)y,* dr. van N.N. *de Ro (o) y* en *Anna Helena van Roosendaal;* tr. 2e ca. 1810 *Barbara Cramer,* † 11 mei 1849.

Uit het eerste huwelijk één zoon en twee dochters, uit het tweede huwelijk één zoon.

Gegevens gevraagd betreffende de afstamming van *Gustaaf Lodewijk von Liebeherr* (vermoedelijk Duitsland) en betreffende de twee echtgenotes van *Bogislaus Frederik von Liebeherr.*

Zutphen. JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

De Neve. In De Ned. Leeuw 1982, k. 282, vermeldt de heer J. F. Beckman dat *Joan Immens* gehuwd was met *Geertruida de Neve.* Gaarne houd ik mij aanbevolen voor gegevens omtrent h a a r herkomst, zoals doop, ouders, plaatsen en data van haar huwelijken. De volgende gegevens zijn mij van haar bekend:

Catharina de Neve, woont na het overlijden van haar tweede man kennelijk te Batavia, waar zij verscheidene malen als doopgetuige optreedt, begr. Batavia (Holl. k.) 21 aug. 1741, tr. le *Jo(h)annes Immens,* geb. Negapatman 7 maart 1680, onderkoopman en 2de pakhuismeester ald., † Negapatnam 5 nov. 1722, zn. van *Andreas Immens* en *Johanna Clement;* tr. 2e (vermoedelijk Negapatnam ca. 17 dec. 1726, als haar tweede man aldaar testeert) *Willem Criellaert,* van Gorinchem, onderkoopman 1 mei 1721, lste klerk ter secretarie van het Coromandelse Gouvernement, "twede" van Sadraspatnam 27 april 1725, adegaar der Negapatnamse buitenstad 17 mei 1726, opperkoopman, sabandlaar en praeses boedelmeesteren te Negapatnam 8 mei 1733, ouderling ald. 12 juni 1733, † Negapatnam (?) vóór 17 sept. 1733.

Uit het tweede huwelijk:

1. *Antonia Sara Criellaert,* geb. Negapatnam, begr. Batavia (Holl. k., in de grafkelder van gouverneur-generaal Mr. Dirk van Cloon) 24 mei 1734.
2. *Agnita Maria Criellaert, geb.* Negapatnam, begr. Batavia (Holl. k., in bovengenoemde grafkelder) 26 jan. 1752, tr. Batavia 31 maart 1748 Mr. *Theodoor van Revenhorst,* ordinaris lid van de Raad van Justitie te Batavia.
3. *Theodora Adriana Criellaert,* geb. Negapatnam ca. 1732, tr. Batavia 31 mei 1750 George *Tanno Falck* (waaruit één kind gedoopt 22 sept. 1751).

's-Gravenhage. IR. A. A. PASTEUR

Oosterling (1919, 133). A anvulling gevraagd van de volgende fragmenten.

A. 1. *Jan Piefers Oosferling,* † na 1654.

Uit zijn huwelijk:

1. *Jannefje Oosferling.* geb. Amsterdam 1618/19, begr. ald. (O.k.) 9 jan. 1654, tr. Amsterdam (stadh.) 23 nov. 1642 *Emant (Emont) Jochemsz. Verduijff,* geb. Emmerik 1618/19, kousenverkoper te Leiden (1642).
   Uit dit huwelijk: *Maria Verduif,* ged. (Doopsg.) Amsterdam 4 okt. 1671 (get. Johannis Nobeling en Ds. Galenus Abrahamsz.) .
2. *Hester Jans Oosterling,* vermeld als getuige 1642.
3. *Lodewijk,* volgt 11.

II. *Lodewijk Oosterling(h),* geb. Amsterdam 1623/24, koopman ald. (1654, 1686), woonde op de Vijgendam (1645), op de Nieuwendijk (1654, 1678) en op het Rokin (1694, 1701), begr. Amsterdam (N.k.) 15 april 1701, tr. le ald. (stadh.) 14 mei 1645 *Maria Engelenburg,* geb. Gouda 1623/24, dr. van *Heyndrick Engelenburg;* tr. 2e Amsterdam (stadh.) 25 jan. 1654 *Elisabeth Noortdijk,* geb. ald. 1634/35, begr. Amsterdam (N.k.) 7 april 1694, dr. van N.N. (= ? *Pieter Noordijk, 1631:* in de Warmoesstraat 0.2. met een vermogen van ƒ 125.000) en *Elisabeth Verschoufen.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Hendrik,* volgt IIIa.
2. *Elisabeth Oosferlingh,* geb. Amsterdam 30 aug. 1652, † ald. 25 maart, begr. ald. (N.k.) 1 april 1717, tr. le 13 febr. 1677 [1] *Nicolaes Gijsberts de Veer,* geb. Amsterdam in 1652, korenkoper ald., † Amsterdam 30 juli, begr. ald. (No.k.) 3 aug. 1690, zn. van *Gijsbert de Veer,* poorter van Amsterdam 13 okt. 1651, koopman ald., en *Cornelia Noortdijk;* tr. 2e Amsterdam (stadh.) 13 febr. 1695 *Pieter Block,* geb. ald., koopman te Amsterdam, woonde op de Keizersgracht (1695), † vóór haar, zn. van *Adriaen Block* en *Geertruyd van Halmael* en wedr. van *Catharina Bulsing.*

Uit het tweede huwelijk:

3. *Pieter,* volgt IIIb.
4. *Jan Oosferling,* geb. Amsterdam in 1657, koopman in zijden lakenen ald. (1682), woonde op de Nieuwendijk (1682) en op' de Prinsengracht (1690), begr. Amsterdam (N.k.) 22 maart 1690, tr. ald. (stadh.) 25 jan. 1682 *Margaretha Noortdijk,* geb. Amsterdam in 1664, begr. Haarlem (Gr.k.) 17 nov. 1721, dr. van Joost *Noortdijk,* koopman in zijden lakenen in het Wapen van Luijck op het Rokin te Amsterdam, en *Isabella Wijnants* [2]; *zij* hertr. Haarlem (stadh.) 31 aug. 1694 *Johan van Woensel.*
5. kin d , begr. Amsterdam (W.k.) 6 juli 1661.
6. k i n d , begr. Amsterdam (W.k.) 6 maart 1663.
7. *Maria Oosterling,* begr. Amsterdam (N.k.) 9 sept. 1678.
8. *Lodewijk Oosferling* de jonge, burger van Amsterdam 12 mei 1691.

1. Dit huwelijk niet te Amsterdam gevonden; vgl. Ned. Patriciaat 1968, pag. 247.
2. *Zie over* hen, 1656 en *volgende jaren:* A. H. Garrer, ***In een*** beterhuis van 1682 tot 1692, uitg. Ver. „Haerlem", Haarlem, 1929, pag. 5 sqq.; hier wordt ook een *Pieter* ***Oosterling*** genoemd, wiens plaats in de genealogie niet bekend is.

IIIa. *Hendrik Oosferlingh,* geb. Amsterdam 14 maart 1651, ged. (Doopsg.) ald. 11 dec. 1678 (get. zijn moeder en Galenus Abrahamsz.), burger 12 mei 1690 en koopman op het Rokin te Amsterdam (1691), begr. ald. (N.k.) 6 aug. 1701, tr. Schellingwoude (schep.) 9 aug. 1691 *Cornelia de Veer,* geb. Amsterdam in 1669, † ald. 9 nov., begr. ald. (No.k.) 15 nov. 1727, dr. van *Gijsbert de Veer* (zie boven) en *Cornelia Noortdijk;* zij hertr. Amsterdam (stadh.) 16 dec. 1703 *Pieter Noortdijk,* leraar der Doopsgezinden te Utrecht 1699 en Amsterdam 1703—† 1708, wedr. van *Hester Terwen.*

Uit dit huwelijk:

Eén van beide kinderen geb. Amsterdam 13 nov. 1695; een kind begr. Amsterdam (N.k.) 18 juli 1693.

1. *Lodewijk Oosferling,* ged. (Doopsg.) Amsterdam 16 april 1719 (get. zijn moeder en Jacob van Lennep), begr. ald. (N.k.) 8 juli 1719.
2. *Hendrika Oosterling.*

IIIb. *Pieter Oosterling* Lodewijcx, geb. Amsterdam 1655/56, ged. (Doopsg.) ald. 8 dec. 1675, koopman op de Nieuwendijk te Amsterdam (1681) , burger ald. 12 mei 1691, woonde op de Prinsengracht (1720), begr. Amsterdam (N.k.) 19 okt. 1720, tr. ald. (stadh.) 11 mei 1681 *Margarefa Vermande,* geb. Amsterdam 1662/63, begr. ald. (W.k.) 23 mei 1711, dr. van *Mattijs Vermande* en *Aaltje Cloribus.*

Uit dit huwelijk:

Alida (Aletta) Oosferling, geb. Amsterdam in 1683, ged. (Doopsg.) ald. 3 juni 1703, begr. Amsterdam (N.k.) 17 maart 1730, tr. ald. (stadh.) 7 aug. 1701 *Leendert de Neufville,* geb. Amsterdam in 1677, ged. (Doopsg.) ald. 3 juni 1703, (1742: inkomen ƒ1000), † Amsterdam 5 mei, begr. ald. (N.k.) 26 mei 1755, zn. van *Balthasar de Neufville* en *Christina van Beeck.*

B. 1. *Jacob Jacobs Oosferling,* geb. Koudum, burger van Amsterdam 22 nov. 1668, stuurman (1668) en lootsman (1689) ald., woonde in de 0. Teertuinen (1689) en de Nieuwe Bantammerstraat (1696), begr. Amsterdam (St. A. Kh.) 4 april 1696, tr. le *Hilletie Abbes,* begr. Amsterdam (K.kh.) 4 nov. 1681; tr. *2e* Amsterdam (stadh.) 26 okt. 1689 *Femmetje Gerbrandts Mol,* geb. ald. 1652/53, begr. Amsterdam (K.kh.) 1 mei 1704.

Hij en zijn eerste vrouw ontvingen attestatie van de Doopsgezinde gemeente te Koudum naar Amsterdam 7 april 1669 3.
Of de volgende gegevens uit het archief van de Doopsgezinde gemeente te Warns ook op dit gezin betrekking hebben, is onzeker:
— 26 jan. 166'7 is sprake van een ruzie tussen *Jacob Jacobsen* en zijn zwager *Haauck Taeckles; Jacob's* schouder is uit het lid geslagen;
— 13 febr. 1674: An *Jacobsdr.* gedoopt;
— 17 febr. 1675: ruzie tussen *Jacob Jacobs* en *Sibbe Peties:*
— *20* jan. 1685: *An Jacobs,* dr. van *Jacob Jacobsz.* wordt van het avondmaal uitgesloten, aangezien zij een onechte zoon ter wereld gebracht heeft, waarvan *Sijbren Gerrijts* de vader is.

Uit het eerste huwelijk:

Abbe, volgt 11.

II. Ds. *Abbe Jacobs Oosferling,* geb. Koudum 1657/58, ged. (Doopsg.) Amsterdam 11 dec. 1678, winkelier bij de Haarlemmersluis (1678, 1680), burger van Amsterdam 26 nov.

3. G.A. Amsterdam, Archief Doopsgezinde Gemeente, inv. nr. B 1. b. 11, pag. 34.

1680, spreker onder de Collegianten ald. [4], ontving attestatie van Hamburg naar Amsterdam 26 juli 1699, beroepen tot leraar der Doopsgezinden te Vlissingen 29 sept. 1704 (op f 500 's jaars), deed zijn intree ald. 2 nov., † Vlissingen 17 nov. 1717, tr. Ouderkerk aan den Amstel 4 sept. 1678 *Aaltie Jelles*, geb. Stavoren 1656/57, † na 19 febr. 1702.

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob*, volgt IIIa.
2. *Jelle*, volgt IIIb.
3. *Wijbrand*, volgt IIIc.

IIIa. *Jacob Oosterling*, geb. Amsterdam 1678/79, ged. (Doopsg.) ald. 12 dec. 1701, geelgieter in de Hartestraat ald. (1707), ontving met zijn echtgenote attestatie van Amsterdam naar Vlissingen 28 april, ingek. 15 mei 1707, van Vlissingen naar Amsterdam 26 maart [5], ingek. 25 april 1710, woonde in de St. Annastraat (1709) en op de Prinsengracht (1715), begr. Amsterdam (No.k.) 10 dec. 1715, tr. ald. (stadh.) 24 april 1707 Grietje *Verheijden*, geb. Amsterdam 1678/79, ged. (Doopsgez.) ald. 11 febr. 1703, begr. Amsterdam (St. A.kh.) 16 juni 1734, dr. van *Joris Verheijden* en *Neeltje Huijgen; zij* hertr. Amsterdam (stadh.) 31 dec. 1730 *Harmanus Klement*, wedr. van *Maria Ermel*.

Uit dit huwelijk:

1. kind, begr. Amsterdam (St.A.kh.) 9 mei 1709.
2. *Joris Oosterling*, geb. Amsterdam 26 mei 1709.
3. *Maria Oosterling*, geb. Amsterdam 16 april 1711.

IIIb. *Jelle Oosterling*, geb. Amsterdam 1681/82, ged. (Doopsg.) ald. 19 febr. 1702, blikslager, wonende in de Langestraat (1702) en in de Herenstraat (1706), begr. Amsterdam (No.k.) 22 april 1706, tr. ald. (stadh.) 7 mei 1702 *Susanna van de Rijp*, geb. Haarlem 1669/70, begr. Amsterdam (No. k.) 29 juli 1746, wede. van *Jacobus van Aalst*, blikslager.

Uit dit huwelijk:

Abraham Oosterling, geb. Amsterdam 16 jan. 1703, waarsch. begr. ald. (K.kh.) 15 sept. 1706.

IIIc. *Wijbrand Oosterling*, geb. Warns in 1685, ged. (Doopsg.) Vlissingen 27 sept. 1705, diaken Doopsg. gemeente ald. 1715-18, 1721-24, 1727-30, 1733-36, 1739-42, 1746—†, † Vlissingen 25 mei 1747, tr. ald. 13 juni 1707 *Maria Willeboorts*, ged. (Doopsg.) Vlissingen in april 1702, † ald. 25 mei 1741, dr. van *Engel Willeboorts* (zie kol. 462).

Uit dit huwelijk:

1. *Alida Oosterling*, geb. Vlissingen 10 mei 1708, ged. (Doopsg.) ald. 6 april 1726 of 1727, † 1 of 10 juni 1752, tr. Vlissingen 8 of 10 april 1728 *Johan (nes) den Boer*, geb. ald. 6 dec. 1703, ged. (Doopsg.) Vlissingen 26 sept. 1723, diaken Doopsg. gemeente ald. 1741-44 en 1749—†, † Vlissingen (?) 3 jan. 1750, zn. van *François den Boer*, diaken 1713-16, 1719 en oudste 1719—† 1725 Doopsg. gemeente te Vlissingen, en *Cornelia de Loos*.
2. *Leviena Oosterling*, geb. Vlissingen 28 juli 1710, ged. (Doopsg.) ald. 25 sept. 1729, † Vlissingen 27 aug. 1764, tr. le ald. 19 jan. 1738 *Jacobus Hemerijk*, geb. 20 mei 1713, † 11 mei 1748; tr. 2e Vlissingen 27 febr. 1752 *Lieven den Boer* [5], geb. ald. 10 febr. 1714, ged. (Doopsg.) Vlissingen 3 april 1735, diaken Doopsg. gemeente ald. 1747-50, 1753-56, 1769, 1774, 1777, zn. van *François den Boer (zie* boven sub 1) en *Cornelia de Loos* en wedr. van *Kaatje Vijfhoek;* hij hertr. Zieirkzee 29 sept. 1765 *Prina Kleeuwens*, wede. van *Pieter van Hoeke*.
3. *Abraham*, volgt IV.
4. *Elisabeth Oosferling*, geb. Vlissingen 25 aug. 1723, ged. (Doopsg.) ald. 18 maart 1742, attestatie naar Zierikzee 27 sept., ingek. 10 okt. 1756, † ald. 7 febr. 1781, tr. 1 e Vlissingen 15 april 1742 *Tobias van der Wissel*, geb. ald. 26 maart 1721, ged. (Doopsg.) Vlissingen 18 maart 1742, burger van Zierikzee 25 okt. 1753, winkelier ald., † Zierikzee 12 nov., begr. ald. 17 nov. 1759, zn. van *Jacobus van der Wissel*, koopman te Vlissingen, diaken Doopsg. gemeente ald. 1731-34 en 1737-40, en *Elisabeth Dhont*; tr. 2e Zierikzee 29 mei 1768 *Anthony Gillissen van den Cingel*, wedr. van *Susanna la Voy*.

IV. *Abraham Oosterling*, geb. Vlissingen 30 jan. 1719, ged. (Doopsg.) ald. 10 april 1740, diaken Doopsg. gemeente te Vlissingen 1751-54 en 1757—?, † vóór 1778, tr. Vlissingen 30 aug. 1750 *Christina* Anna Snauwaert, geb. 13 juli 1726.

Uit dit huwelijk:

1. *Wijbrand Oosferling*.
2. *Jan Oosterling*.
3. *Maria Oosterling*, † jong.
4. *Lieven Oosterling*, ged. (Doopsg.) Zierikzee in 1776, † 23 jan. 1781.
5. *Maria Oosterling*, ged. (Doopsg.) Vlissingen 12 april 1778, attestatie naar Amsterdam 2 juni 1789, begr. ald. (H.L.kh.) 26 jan. 1803.
6. *Anna Oosterling*, ged. (Doopsg.) Vlissingen 26 sept. 1784, attestatie naar Amsterdam 29 maart 1798, ingek. 21 febr. 1799, † Amsterdam 14 aug., begr. ald. (H.L.kh.) 19 aug. 1808.

Onder de Doopsgezinden te Amsterdam is er nog één gezin met de naam *Oosterling:*

Jakob Ockerse Oosterling, begr. Amsterdam (K.kh.) 21 maart 1700, tr. *Rinje Jans de Groot*, begr. Amsterdam (No.k.) 23 febr. 1737.

Uit dit huwelijk (5 kinderen in 1700):

1. *Titie Oosterling*, ged. (Doopsg.) Amsterdam 4 dec. 1707 (get. Jacob Rombouts).
2. *Jan Oosterling*, ged. (Doopsg.) Amsterdam 1 dec. 1709 (get. Jacob Gerritsz. Rombouts), † na 1720.
3. *Pieter Oosterling*, ged. (Doopsg.) Amsterdam 4 febr. 1720.
4. *Anna Oosterling*, ged. (Doopsg.) Amsterdam 4 febr. 1720,

's-Gravenhage. **Mr.** 0. Schutte.

Vernoy (1983, 167). *Cornelis Jans „de Jong"*, schout van Poederoyen, wordt kennelijk zo genoemd omdat hij een broer van vaderszijds heeft *Cornelis Jan Segers* (R.A. Gld., Dingsignaat Zuilichem, fol. 176 v: 1615).

Velp (Gld.). **Mr.** R. A. Rueb.

4. J. C. van Slee, De Rijnsburger Collegianten, Haarlem, 1895, pag. 170.

5. Wordt Mr. genoemd = schoolmeester ?

Visser. Rond 1700 leefden te Goote Lindt op het eiland Ilsselmonde de zusters *Lijsbeth (Elisabeth)* en *Ariaentie Pietersdr. Visser.* Wijlen "Dr. J. Mac Lean publiceerde in Ons Voorgeslacht, jrg. 1954 (blz. 63-65, 102—105), de genealogie van de 'oudere generaties van een geslacht *Visscher (Visser)* in dezelfde plaats, die aanvangt met een *Pieter Jansz. Vysscher,* geb. ca. 1560, heemraad van Groote Lindt, gehuwd met *Lintge Thonisdr.*

Ondanks naarstig speuren konden voornoemde zusters niet in de genealogie van dit geslacht worden ondergebracht. Hun ouders bleven tot op heden onvindbaar. Wie van de lezers kan aanvullend materiaal aandragen ? De volgende gegevens zijn mij bekend:

1. *Pieter (Visser ?),* tr. vóór 1680 N.N. (misschien een *Pleuntje van der Linden ?)*

   Kinderen:

   1. *Lijsbeth (Elisabeth) Pietersdr. Visser,* j.d. van Groote Lindt, geb. (naar schatting) ca. 1680/'85, † na 15 febr. 1728, tr. Groote Lindt 15 nov. 1705 *Cornelis Claesz. Baertman* alias *van Blesgraef,* j.m. van Bleskensgraaf, ged. ald. 28 dec. 1681, † in 1716, zn. van *Claes Willemsz. Baerttnan* en *Lijsbeth Paulusdr. van Eeten.*

      Elisabeth Visser had een oom ***Willem Aertsz. van. der Linden,*** mr. metselaar te Dordrecht (A.R.A. 's-Gravenhage, Groote Lindt, oud recht. arch. inv. nr. 3, akte d.d. 27 aug. 1716). Deze was vóór 1681 gehuwd met ***Fijtie (Fijtgen) Jans van. Nuijs.*** Hun huwelijk werd te Dordrecht niet gevonden. Een onderzoek in het Dordtse gemeentearchief leverde tot op heden geen nadere gegevens op aangaande de relatie ***Visser-Van der Linden.***

      Kinderen van het echtpaar ***Baertman-Visser:***

      a. *Pietertie,* ged. De Lindt (waarsch. Groote Lindt) 19 sept. 1706 (get. ***Willem Claexe van Blesgraef, Ariantie Pieters Visser***).

      b. *Adriana,* ged. De Lindt 28 mei 1708 (get. ***Adriana Pieters Visser).***

      c. ***Claes,*** ged. De Lindt 29 mei 1710 (get. ***Ariaentie Pieterse Visser).***

      d. *Pleuntie,* ged. De Lindt 1 okt. 1713 (get. ***Jwnnetie Claes Baertman***).

   2. ***Ariaentie Pietersdr. Visser,*** j.d. won. in Groote Lindt, geb. (naar schatting) ca, 1685, tr. De Lindt (waarsch. Groote Lindt) 2 juni 1709 *Isaac Sijmonsz. van der Giese (n),* j.m. won. in Groote Lindt.

      Dit echtpaar verklaarde in 1716 (zie bovengenoemde akte) geld schuldig te zijn aan ***Willem (Aertsz.) van der Linden,*** mr. metselaar te Dordrecht.

      Kinderen van het echtpaar ***Van der Giese (n) -Visser***:

      a. *Pleuntie,* ged. De Lindt (waarsch. Groote Lindt) 16 maart 1710 (get. ***Lijsbeth Pieters, Ariaentie Ariens***).

      b. *Geertie,* ged. De Lindt 14 febr. 1712 (get. ***Geertie Hendrikse van Luijck,*** huisvr. van ***Cornelis Sijmonse***).

      c. *Geertruijd,* ged. De Lindt 14 jan. 1714 (get. ***Geertie Hendrikse van Luijck, Corn. Sijmonse's vrouw).***

      d. *Sijmen,* ged. De Lindt 17 maart 1715 (get. *Neeltie* ***Willems Timmerman).***

Betreffende de zusters *Visser* en genoemde *Willem van der Linden* werden te Dordrecht en te Groote Lindt nog een aantal minder belangrijke akten gevonden. Waren de zusters misschien nakomelingen van *Bastiaen Pietersz. Visscher,* heemraad van Groote Lindt (1642-1654) van wie Dr. Mac Lean vermeldt dat uit hem misschien een tak *Visser* is gesproten ?

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Van Vreem alias Smit. *Jaques Luyderssen (Luytens) van Vreem* alias *Smit,* wonende te Alblasserdam, † na 1 sept. 1659. tr. le (als j.m. won. te Alblasserdam) Lekkerland (ondertr. Alblasserdam 15 maart) 12 april 1643 *Martijntje lans,* j.d. van Lekkerland, † vóór 1643, dr. van *Jan Jaecks,* bouwman te Nieuw-Lekkerland; tr. 2e (als wedr. van *Martijntge fans,* won. te Alblasserdam) Alblasserdam 26 febr. 1645 *Annighen Goris,* j.d. van Lekkerland.

Diverse akten betreffende *Jaques* (ook wel *Jacob)* werden te Nieuw-Lekkerland gevonden. Was hij mogelijk afkomstig uit de Zuidelijke Nederlanden? Gevraagd alle gegevens betreffende zijn familie en kwartieren.

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Willeboorts, Aanvullingen gevraagd van het volgende fragment; de niet-bewezen personen zijn tussen vierkante haken geplaatst.

I. *Remeus Willeboorts,* tr. *Maeijken Jansdr.*

Uit dit huwelijk:

1. *Maeijken Remeusdr.,* geb. (Vlissingen ?) 11 juni 1625, † 29 april 1672, tr. Vlissingen 20 aug. 1651 *Jan Samuelsz. Tak,* geb. ald. 2 dec. 1629, boekweitmaalder en leraar der Doopsgezinden te Vlissingen, † ald. 7 mei 1697, zn. van *Samuel Tak,* poorter van Vlissingen 6 dec. 1622, en *Maeycken Rogiersdr. de Wilde:* hij hertr. Haarlem 15 juli 1673 *Josijnken de Vos,* wede. van *David Langedeelt,* tr. 3e Dordrecht 4 aug. 1680 *Emmerenske de Vos,* wede. van *Reinier Cornelisse Liefhebber* en tr. 4e Haarlem 16 mei 1692 *Metje van der Graes,* wede. van le *Harmen Teunisz. van Vrede* en 2e *Jacob Jansz. Verhoef.*

[2. zoon, volgt II.

11. N.N. *Willeboorts* of *Willeboort Remeusz.,* tr. *Dina N.N.*

Uit dit huwelijk:

1. *Jacobus,* volgt IIIa.
2. *Engel,* volgt IIIb.
3.] *Elisabeth Will eboorts,* † vóór 10 nov. 1712, tr. *Christoffel Annaert,* geb. Middelburg, koopman te Goes, † vóór 1735; hij hertr. Amsterdam (stadh.) 4 dec. 1712 *Maria Timmermans,* begr. Amsterdam (N.k.) 29 maart 1735, wede. van *David Broers.*

Uit dit huwelijk: *Dina Annaert,* meerderjarig in 1712.

IIIa. *Jacobus Willeboorts,* diaken 1683-86, 1690-93, 1696 -1702, en oudste 26 dec. 1702 Doopsg. gemeente te Vlissingen, † ald. 28 okt. 1719, tr. *[Maria N.N.]*

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth Willeboorts,* † na 1757, tr. 20 febr. 1707 *Lieven de Loos,* geb. 13 april 1675, zn, van *Samuel de Loos* en *Maaijken Jans.*

   Uit dit huwelijk: *Jacobus,* geb. 1709, *Samuel,* geb. 1713, *Maria, geb.* 1714, *Dina,* geb. 1718, en *Willeboort de Loos.*

[2. *Jacobus,* volgt IVa.

3. *Remeus,* volgt IVb.]

IVa. *Jacobus Willeboorts,* geb. Vlissingen 1687/89, ged. (Doopsg.) Amsterdam 4 febr. 1720 (get. Remeus Willeboorts, broer, en Kristoffel Annard, oom), woonde op de Oude Schans (1722) en de Keizersgnacht (1726), wijnkoper op de Brouwersgracht (1742: 1 dienstbode, huurwaarde ƒ 430, inkomen

f 2000), begr. Amsterdam (N.k.) 9 sept. 1758, tr. ald. (stadh.) 29 nov. 1722 (zijn ouders dan overleden, hij geassisteerd met zijn broer Remeus Willeboorts) Johanna *van* Gent, geb. Amsterdam 22 april 1695, † ald. 16 dec., begr. ald. (N.k.) 22 dec. 1750, dr. van **David van** *Gent* en *Johanna de* Haan.

Zij testeerden **21** juni **1723 voor notaris** Pieter Schabaalje te Amsterdam [1].

Uit dit huwelijk:

1. k i n d , † jong.
2. k i n d , begr. Amsterdam (N.k.) 12 febr. 1726.
3. *Johanna Willeboorts*, geb. Amsterdam 20 aug. 1728, ged. (Doopsg.) ald. 5 febr. 1747, † Amsterdam 26 juni, begr. ald. (N.k.) 1 juli 1771, tr. Amsterdam (N.k.) 2 mei 1752 *Cornelis Vollenhoven*, geb. Amsterdam 17 jan. 1723, ged. (Doopsg.) ald. 19 nov. 1741, koopman te Amsterdam, † ald. 20 jan., begr. ald. (N.k.) 30 jan. 1789, zn. van *Hendrik Vollenhoven* Jansz., linnenwinkelier op de Nieuwendijk te Amsterdam (1742: 1 dienstbode, huurwaarde f 600, inkomen f 2000), en *Jannetje Jansdr. Alderts*.
4. k i n d , begr. Amsterdam (N.k.) 16 juni 1733.
5. k i n d , begr. Amsterdam (N.k.) 2 april 1738.

IVb. *Remeus Willeboorts*, geb. Vlissingen 1690/91, yed. (Doopsg.) Rotterdam 9 'april 1713, vertrok naar Vlissingen in 1713, attestatie van daar naar Amsterdam 23 nov. 1718 [2], woonde op de Oude Schans (1721) en de Nieuwendijk (1728, 1742), beddenwinkelier ald. (1742: 2 dienstboden, huurwaarde f 850, inkomen f 2500), woonde op de Egelantiersgracht (1764), begr. Amsterdam (N.k.) 17 mei 1764, tr. ald. (stadh.) 29 juni 1721 (zijn ouders overleden, hij geassisteerd met zijn broer Jacobus Willeboorts, zij met haar oom en voogd Christoffel Annaert en haar mede-voogd Anthonij Timmerman) *Anna Sfadnitski*, geb. Amsterdam 23 nov. 1698, begr. ald. (N.k.) 24 nov. 1757, dr. van *Daniel Stadnitski* **en** *Elizabeth Timmermans*.

Uit dit huwelijk:

1. *Elizabeth Willeboorts*, geb. Amsterdam 21 dec. 1722, ged. (Doopsg.) ald. 29 jan. 1741, begr. Amsterdam (No.k.) 16 okt. 1805, tr. ald. (N.k.) 22 juli 1749 *Wouter van Beusekom*, geb. Amsterdam 1719/20, ged. (Doopsg.) ald. 10 febr. 1743, begr. Amsterdam (No.k.) 23 okt. 1780, zn. van *Huybert van Beusekom*, zijdewinkelier in de Baafjessteeg te Amsterdam (1742: 1 dienstbode, huurwaarde f 500, inkomen f 7000), en *Debora de Vries*.
2. *Daniel Willeboorts*, geb. Amsterdam 15 jan. 1726, gcd. (Doopsg.) ald. 15 febr. 1750, attestatie naar Koningsbergen 1752.
3. *Maria Willeboorts*, geb. Amsterdam 13 jan. 1727, begr. ald. (N.k.) 12 okt. 1728.
4. *Jacobus Willeboorts*, geb. Amsterdam 1 nov. 1728, ged. (Doopsg.) ald. 15 febr. 1750, attestatie naar Koningsbergen 1752.
5. *Dina Willeboorts*, geb. Amsterdam 1 dec. 1730. ged. (Doopsg.) ald. 15 febr. 1750, † Amsterdam 13 jan., begr. ald. (No.k.) 18 jan. 1796.
6. *Jan Willeboorts*, tweel. met voorg., geb. Amsterdam 1 dec. 1730, begr. ald. (N.k.) 22 maart 1731.
7. *Anthoni Willeboorts*, geb. Amsterdam 9 sept. 1732, begr. ald. (N.k.) 17 febr. 1733.
8. *Anna Willeboorts*, geb. Amsterdam 5 febr. 1736, ged. (Doopsg.) ald. 3 nov. 1755, begr. Amsterdam (No.k.) 8 aug. 1798, tr. ald. (Eng.k.) 29 sept. 1758 Dr. *Rinze Lieuwe Brouwer* Gerbrandsz., geb. Oldeboorn, student te Franeker 14 sept. 1746, als phil. cand. ingeschr. ald. 14 juli 1750, promoveerde ald. tot A.L.M. et phil. doct. 25 aug. 1750, † vóór 1796, waarsch. zn. van *Gerbrand Thomas Brouwer*, gecommitteerde namens de Friese Doopsgezinde Sociëteit 1740 [3], en N.N. en wedr. van *IJttje IJdema (n)*.

   Hij was in 1771 eigenaar van Warmoesstraat 205 te Amsterdam [4].

   Uit dit huwelijk: *Gerbrand Thomas Brouwer*, geb. Amsterdam 21 jan. 1762, en *Elisabeth Brouwer* (1770—1798), tr. *Adriaan Tak* (1774-1826).
9. *Maria Willeboorts*, geb. Amsterdam 12 jan. 1738.

IIIb. *Engel Willeboorts*, tr. *[Leviena N.N.]*.

Uit dit huwelijk:

Maria Willeboorts, ged. (Doopsg.) Vlissingen in april 1702, † ald. 25 mei 1741, tr. Vlissingen 13 juni 1707 *Wijbrand Oosterling*, geb. Warns in 1685, ged. (Doopsg.) Vlissingen 27 sept. 1705, diaken Doopsg. gemeente ald. 1715-18, 1721-24, 1727-30, 1733-36, † Vlissingen 25 mei 1747, zn. van Ds. *Abbe Jacobs Oosterling*, winkelier (1678, 1680), burger 26 nov. 1680 en spreker onder de Collegianten te Amsterdam, leraar der Doopsgezinden te Vlissingen 1704, en *Aaltie Jelles* (zie kol. 456).

Niet aangesloten is: *Jan Willeboorts*, pres. diaken Doopsg. gemeente te Middelburg (1763), tr. ald. 5 juli 1758 *Cornelia de Loos*, geb. 5 juni 1731, dr. van *Anthonie de Loos* en *Anna Dyserinck*.

's-Gravenhage. MR. 0. SCHUTTE.

Van Zuylen van Nyevelt (1964, **380** en 1978, 394). **Het** eerste huwelijk van *Willem van Zuylen van Nijevelt* werd niet gesloten 20 juli 1598, doch op 21 okt. 1602 voor huw. commissarissen van Utrecht. Bij het huwelijk wordt een eerder geboren kind geëcht.

Zijn tweede vrouw (met wie hij in 1625 -- eveneens voor huw. comm.— huwde) *Wilhelmina van Riebeek*, was weduwe van jonker *Thijman van Parijs van Suydoort*. Volgens Booth (h.s. 378, blz. 1071) waren zij gehuwd einde februari 1609 (echter niet te Utrecht gevonden). Hij was een zoon van *Johan van Parijs van Zuydoort*, **die** „troude noch student sijnde te Leyden" (hij 'overleed 30 okt. 1617) met *Margriete*, „de dochter van sijns vaders pachter op Voorn", in weerwil van zijn ouders *(Lubbert*, burgemr. van Utrecht, en *Margrieta*

1. 0. Schutte, Het archief van de familie Vollenhoven, Van Beeck Vollenhoven, 's-Gravenhage, 1968, inv. nr. **488.**
2. G.A. Amsterdam, Archief van de Doopsgezinde gemeente, inv. nr. B 48.105.
3. J. S. Postma, De Fryske Minnisten en harren Sociëteit, Frentsjer, 1980, pag. 121.
4. J. G. Kam, Waar was dat huis in de Warmoesstraat ?, Amsterdam, 1968, pag. 434.

van Aoesaet, bijgenaamd „zwarte *Griet"* († *20* mei 1609) „sijn dienstmaecht").

Het huwelijk van *Johan van Parijs van Suydoort* voornoemd werd „in weerwil sijner ouderen gesloten, daeromme oock sijn vader door persuasie des moeders de meeste goederen maecte" aan hun dochter *Alidt van Zuydoort,* die eveneens „in weerwil van haer vader, door persuasie van haer grote-moeder" in 1608 (voor huw.comm. 21 april) huwde met *Cornelis van Rosant* (zie De Ned. Leeuw 1956, k. 46 e.v.).

De ouders van *Wilhelmina van Riebeek* waren *Jan van Riebeeck Willemsz.* en *Elisabeth van Nijenrode Spfintersdr. (ex Anna van Zuylen van Natewisch).* Deze ouders hadden veel kinderen, „doch sij verarmden en sterf te Maersen" (Booth, hs. 378, blz. 751 en 1346). Zie voor *Wilhelmina van Riebeeck* als erfgename van (haar tante ?) *Johanna van Rijn,* wed. *Wouter van Baexen,* bij wie zij woonde en die haar de heerlijkheid Rijnhuizen te Jutfaas naliet, „Het kerspel Jutfaas" door pastoor A. E. Rientjes, blz. 129 e.v. Ten onrechte wordt daar vermeld dat *Johanna van Rijn* in 1599 overleed. Zij werd overluid 11 okt. 1607 en compareerde nog 30 juni 1606 voor notaris J. van Herwaarden (zie ook Booth, h.s. 378 blz. 1104).

Willem van Zuylen van Nijevelt had bij zijn eerste vrouw *Maria de Vijuere* meerdere kinderen.

a) De door vraagsteller vermelde zoon *Peter* had een natuurlijke dochter verwekt bij *Luytge Mathijsdr. van Wulven,* welk kind door *Wilhelmina van Riebeek* bedacht wordt met een donatie inter vivos in een acte van 28 april 1632 voor not. C. Verduyn verleden.

In de acte van huw.voorwaarden d.d. 12 maart 1670 van jonker *Peter* voornoemd en zijn tweede vrouw *Geertruyt Worst* (?) (er staat m.i. niet *van Voorst),* verleden voor notaris G. Vastert, worden genoemd zijn voorzoons *Jan Frederick* en *Pieter Andries* en zijn dochters *Catharina Rodolphina, Anne Maria* en *Clara Theodora van Zuylen van Nijvelt.*

In een acte van 1 april 1670 benoemt *Peter van Zuylen van Nijevelt* tot voogd 'over zijn onmondige kinderen jonker *Pieter Andries* en joffr. *Clara Theodora,* de oudtante van die kinderen *Anna de Novaira,* wonende te Brussel, zuster van de moeder van jonker *Peter's* eerste vrouw *Olympia Syndico,* wijlen *Catharina d'Novaira,* weduwe van wijlen *Jeronimus Syndico,* in leven „capiteyn van Z.M. de koning van Spanje" (notaris G. Vastert).

Uit een groot aantal actes bij de familienotaris G. Vastert blijkt dat de andere kinderen van *Willem van Zuylen van Nijvelt* bij *Maria de Vijvere* waren (volgorde onbekend) ;

b) *Steven van Zuylen van Nijevelt,* overluid 16 sept. 1657, tr. vóór 26 okt. 1637 *Adriana Botter van Snellenberch,* overluid 26 aug. 1651. Uit dit huwelijk een enige dochter *Maria Anna van Zuylen van Nijevelt,* overluid 10 okt. 1664. Zij testeert 4 okt. 1664 (ziek te bed liggende) en noemt haar tante *Johanna Judith van Zuylen van Nijevelt,* haar testatrice's moeder *Adriana van Snellenberch* en haar ooms dochter *Maria Cornelia van Zuylen van Nijevelt* (overluid 29 okt. 1664) en oom, jonker *Peter van Zuylen van Nijevelt,*

Steven van Zuylen van Nijevelt bepaalde in zijn testamenten van 2 maart, 14 april, 4 juli en 11 sept. 1657 o.a. dat zijn enige dochter *Maria* 2 of 3 jaar in het klooster Barlamont te Brussel zou moeten verblijven en hij benoemt tot mombers over haar *Johan van Renesse van Wilp* en *Petrus van Zuylen van Nijevelt,* zijn neef en zijn broeder (zie ook 11 sept. 1651 en 6 sept. 1647).

Uit een acte van 23 juni 1646 blijkt dat *Adriana Botter van Snellenberch,* enig erfgename is van haar moeder vrouwe *Philippa van Schoonhoven* en in die kwaliteit mede-erfgename van *Anna van Werve.*

c) jonker *Frederick van Zuylen van Nijevelt* (overluid 15 aug. 1638) tr. (voor huw. commissarissen) 20 aug. 1636 *Johanna van den Berch Alexandersdr.,* die in nov. 1640 hertr. met jonker *Herman van Doeyenborch* (zie ook Booth, hs. 378, blz. 152).

Frederick's zoon *Willem Frederick van Zuylen van Nijevelt,* geassisteerd met zijn stiefvader *Herman van Doeyenborch á Culenborch* geeft met zijn bruid *Johanna van Snellenberch,* geassisteerd met haar oom *Frederick van Deurn,* heer van het Hooge Huys, machtiging aan de gerechtsbode van Overlangbroek, Hubert van Dam, daar hun huwelijksproclamatie te vorderen. Zij trouwen te Utrecht voor huw. commissarissen 20 febr. 1658. Zijn vrouw *Johanna van Snellenberch,* was oudste zuster en leenvolgster van *Anna van Snellenberch* in leven vrouwe van Maersenbroek enz. (21 febr. 1660). Blijkens acte van 8 nov. 1667 was laatstgenoemde 10 sept. 1667 te Maastricht ongehuwd overleden.

Johanna van Snellenberch wordt als wed. van *Willem Frederick van Zuylen van Nijvelt* vermeld met haar zuster *Cornelia van Snellenberch,* dochter van *Philips van Snellenberch,* in het testament van *Johanna Judith van Zuylen van Nijevelt* d.d. 27 april 1665. Kinderen van *Willem Frederick* waren *Frederick Philip* en *Johanna Maria van Zuylen van Nijevelt* (17 juli 1676).

d) *Johanna Judith van Zuylen van Nijvelt Willemsdr.* Zij wordt in vele acten bij notaris Vastert genoemd. Laatstelijk testeert zij 27 april 1665 (zie ook 20 april 1658, 20 dec. 1659 en 10 juni 1667).

In de boedelscheidingsacte van 26 okt. 1637 van de nalatenschap van *Wilhelmina van Riebeek,* worden genoemd als kinderen van haar man: *Frederick* en *Johanna Judith van Zuylen van Nijevelt* (voor 1/6 deel) en (zonder dat de familierelatie is vermeld) *Johan van Renesse van Wulp* met zuster en broeders voor 4/6 delen en juffr. *Adriana van Snellenberch* ook voor 1/6 deel erfgenamen ab intestato van *Wilhelmina van Riebeeck* voornoemd (notaris G. Vastert).

Het kasteeltje Snaefburg (Snavelenburg) onder Maarssen bleef tot 1801 in het bezit van de familie *Van Zuylen van Nijevelt,* het wordt dan verkocht aan *J. E. Huydecoper.* Het is nooit als ridderhofstad erkend. (Kastelenboek prov. Utrecht, 5e dr., blz. 259 en Jaarboek Niftarlake 1913, blz. 5 **e.v.)** .

Alle gegevens zijn ontleend aan bronnen in het gem.arch. Utrecht, behalve de Dom-overluidingen en aantekeningen Booth, aanwezig in R.A. Utrecht.

Utrecht. W. A. WIJBURG.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Jaarverslag 1982. — Oldambster geslachten (V), door Drs. 0. D. J. Roemeling. — Het predikantengeslacht Canzius, door Mr. W. F. Leemans, met medewerking van Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin Lohman. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a.* Nassaulaan. 18, 8514 ***JT 's-Graven***hoge.

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds **vóór** 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie). zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap, ***Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 'e-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken

No. 10-11 Cste JAARGANG OKTOBER-NOVEMBER '1983

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de heren Drs. F. J. A. M. C. Coebergh en N. van Oosterzee, respectievelijk sedert 1973 en 1914 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd :

Mevrouw Mr. P. C. VAN AGT geb. VAN DER VEEN, 1075 EW Amsterdam, ***Valeriusstraat 195.***

CHR. R. BAARS, 2517 SN 's-Gravenhage, ***Lubeckstraat 93.***

Mevrouw A. W. J. BARS1 geb. VAN SCHRIEK. ***2516*** 'KJ 's-Gravenhage, ***Broekslootkade 94.***

A. H. BOS, ***2284*** CZ Rijswijk, ***Steenvoordelaan 104.***

Drs. TH. S. H. BOS, ***2803*** HB Gouda, ***Dreef 32.***

C. J. VAN DEN BOSCH, ***3723*** DM Bilthoven, ***Laurillardlaan*** 12.

J. TH. M. BRUENS, 2551 GG 's-Gravenhage, ***Catharina van Renesstraat 15.***

A. BRUNSTING, ***1483*** BA de Rijp, ***Rechtestraat 25.***

Mr. L. J. M. CORTEN, ***6226*** CW Heer, ***Vredeslaan 12.***

ED. J. VAN CORTENBERGHE, ***3341*** CJ H.I. Ambacht, Guldenweg ***3.***

G. H. A. M. CREMERS, ***6101*** CK Echt, ***Kreijerstraat 1.***

A. F. E. DUIM, 1223 HK Hilversum, ***Neptunusstraat 39.***

Jhr. H. E. WITSEN ELIAS, 3329 AB Dordrecht, ***Abeelstraat 81.***

Drs. N. E. WITSEN ELIAS geb. KOOL 3329 AB Dordrecht, ***Abeelstraat 81.***

Ing. H. J. VAN ENGELENBURG, 2271 RE Voorburg, ***Eemwijkstraat 20.***

Mejuffrouw L. 1. A. GODRON, 2596 HZ 's-Gravenhage, ***'t Hoenstraat ll.***

H. VAN GOOR, 2100 Deurne-Antwerpen, België, ***Muggenberglei 120/b3.***

R. M. GRASVELD, 2597 EN 's-Gravenhage, ***Ruychrocklaan 8.***

J. H. GRUBBEN, 6026 VN Maarheeze, ***Veenpluisstraat 1.***

J. W. GULCHER, 7941 EZ Meppel, ***Oranjelaan*** 5.

Mevrouw J. TH. A. HAUER geb. BALM, 2042 TC Zandvoort, ***Burg. v. Fenemaplein 10-2.***

Dr. A. J. C. HILGERSOM, 5248 BA Rosmalen, ***Lijsterbeslaan 7.***

J. P. C. HOOGENDIJK, 3831 XM Leusden, ***Acacialaan 9.***

H. K. JONKER, 1016 BP Amsterdam, ***Keizersgracht 760,***

Drs. G. K. KUIJK, 9715 TJ Groningen, ***West-Zndischekade 164.***

Mevrouw 1. LISPET, 2525 SW 's-Gravenhage, ***De Bockstraat 13.***

B. LULOFS, 2261 BG Leidschendam, ***Spechtlaan 229.***

Mr. J. M. V. A. graaf DE MARCHANT ET D'ANSEMBOURG, 's-Gravenhage, *p/a* ***Casuariestraat 17.***

H. DE LANOY MEIJER, 3971 CX Driebergen, *van Vollenhovenpark 31.*

Jhr. 0. E. C. M. 1. VAN NISPEN TOT PANNERDEN, 6865 VS Doorwerth, *Oude Oosterbeekseweg 24.*

Ir. M. J. NIX, 7201 GD Zutphen, *Rietbergstraat 109.*

Dr. J. REEPMAKER, 3311 KS Dordrecht, Nic. *Maessingel 243.*

Drs. K. A. REUVERS, 8231 AS Lelystad, *Karveel 12-30.*

Mevrouw M. SCHMITZ geb. GAARLANDT, 1181 RA Amstelveen, *van* der *Veerelaan 84.*

J. J. SCHNEIDER, 2527 PZ Zoetermeer, *Shawzijde 98.*

Mevrouw TH. SLIS geb. AAN DE BOOM, 's-Gravenhage, van. *Bleiswijkstraat 73.*

Drs. F. SMIT, 1975 GB IJmuiden, *Koningin Wilhelminakade 38a.*

R. J. M. SMIT, 3704 HE Zeist, *Utrechtseweg 48h.*

Mejuffrouw W. SOER, 2562 XB 's-Gravenhage, *Fultonstraat 23.*

Mevrouw L. TROOST geb. DE LEEUW, 2272 NB Voorburg, *Kersengaarde 75.*

M. TIJKEN, 3041 JE Rotterdam, *Kanaalweg 78.*

G. A. WALKATE, 3311 PE Dordrecht, Singel *112.*

P. TH. M. ZUIDERWIJK, 2263 AW Leidschendam, Gravin *Jul. v. Stolberglaan 77%*

Adreswijzigingen :

B. BOLSIUS, 7437 VG Bathmen, *Prins Willem-Alexanderlaan 7.*

J. P. L. baron VAN DER BORCH TOT VERWOLDE, 2334 AA Leiden, *Warmonderweg 5.*

Prof. Mr. M. BOS, 8161 AW Epe, *Belvédèreweg 2.*

A. L. CARSTENS, 3722 JM Bilthoven, *Oranje Nassaulaan 14.*

Mevrouw F. A. M. CITROEN geb. KIEHL, 2151 CL Nieuw Vennep, *Sikkelstraat 129.*

Mr. TH. ENKLAAR, 7548 BT Enschede, *Kwinkelerweg 360.*

Mr. P. T. A. M. HANRAETS, 1217 LG Hilversum, *Tesselschadelaan 19.*

Mevrouw Drs. Y. A. JANSEN geb. LINSE, 3731 ES de Bilt, *Park Arenberg 14.*

H. K. JONKER, 1016 BP Amsterdam, *Herengracht 164.*

T. TEN KATE, 2324 HG Leiden, *Bachstraat 684.*

Dr. F. C. J. KETELAAR, 9751 HB Haren, *De Esstukken 12.*

J. N. MACINROY, 2253 SK Voorschoten, *Paganinidreef 70.*

B. VAN MARKEN, 2514 HW 's-Gravenhage, Nieuwe *Schoolstraat 105.*

P. VAN MARKUS, 1441 PX Purmerend, *Zeggelhof 18.*

J. ZANDLEVEN, 6866 CM Heelsum, „De Koningshof", *Utrechtseweg 62/4.*

Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden in het Bel Air Hotel te 's-Gravenhage op 2 juli 1983.

De voorzitter, Drs. L. A. C. A. M, van Rijckevorsel, opent om 14.35 uur de vergadering die volgens de presentielijst door 48 leden wordt bijgewoond. Hij vraagt de leden ermee accoord te gaan dat, ter ere van het 100-jarig bestaan van het Genootschap drie nieuwe ere-leden zijn benoemd, t.w.: mevrouw Mr. E. C. M. Leemans-Prins, Drs. J. Fox en Mr. 0. Schutte. Bij acclamatie gaat de vergadering hiermee accoord. Vervolgens vraagt de voorzitter dispensatie voor het feit dat de vergadering twee dagen later dan de uiterste datum welke de statuten voorschrijven wordt gehouden. De vergadering stemt hiermede in.

De ingekomen stukken bestaan uit een achttal berichten van verhindering waaronder die van de bestuursleden Jhr. Mr. C. L. Reigersman en Mr. A. Snethlage en het ere-lid Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, voorts uit een schriftelijk verzoek tot wijziging van het gestelde in de notulen van de algemene ledenvergadering van 27 november 1982, kolom 7, 6e r.v.o. Voorgesteld wordt deze passage te laten luiden: „Mr. V. J. M. Koningsberger stelt voor — in het kader van de tentoonstelling in Meermanno Westreenianum dan wel in ander verband — extra aandacht te besteden aan het nieuwe kwartierstatenboek van het Genootschap. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren door middel van het tentoonstellen van getekende kwartierstaten, waar mogelijk vergezeld van portretten (zoals die van Ministers-presidenten) en van andere voorwerpen. De heer Beelaerts zegt toe deze suggestie in de lustrumcommissie aan de orde te zullen stellen. Bedacht moet echter worden dat de expositieruimte in genoemd museum beperkt is. „De wijziging wordt aangenomen en vervolgens worden de notulen van de algemene ledenvergadering van 27 november 1982 goedgekeurd.

Het jaarverslag 1982 wordt door de secretaris voorgelezen en vervolgens door de vergadering goedgekeurd.

Naar aanleiding van de notulen vraagt Ir. P. M. Vrijlandt naar de uitslag van het besprokene in de uitgebreide vergadering van de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur op 13 december 1982. De voorzitter antwoordt dat alle reacties van de Kamerleden zijn opgenomen in de Handelingen van de Tweede Kamer en dat deze zijn gepubliceerd in het Mededelingenblad.

Jhr. P. F. de Ranitz leest het verslag van de kascommissie voor waaruit blijkt dat deze zich geheel met het in 1982 gevoerde beleid kan verenigen. Aan de commissie wordt décharge verleend.

De voorgestelde leden van de kascommissie 1983 worden bij acclamatie gekozen, zodat deze commissie thans is samengesteld uit Dr. J. Ch. W. Verstege en Mr. C. P. van Eeghen, leden, Jhr. P. F. de Ranitz en Mr. F. J. J. Besier, plaatsvervangende leden.

De financiële jaarstukken 1982 worden goedgekeurd en de penningmeester wordt gedéchargeerd. De voorzitter dankt de penningmeester voor zijn verrichte werkzaamheden. Hij dankt mede Mr. J. C. J. van Stockum die gedurende het eerste deel van 1982 de financiële administratie heeft verzorgd.

De voorzitter memoreert dat de viering van het 100-jarig bestaan zeer succesvol is geweest. Het Genootschap mocht zich in een zeer grote opkomst verheugen en de dag is bijzonder geslaagd verlopen. Veel positieve reacties zijn binnengekomen. Ondanks de financiële beperkingen is het jubileum op

waardige wijze gevierd. Onder dankzegging voor de vele en nuttige diensten aan het Genootschap bewezen is de commissie ter voorbereiding van het 100-jarig bestaan gedéchargeerd.

De commissie voor het kwartierstatenboek blijft voor de afwikkeling en nabestelling nog functioneren. De heer Van Rijckevorsel deelt mede dat er tot zijn vreugde geen gebruik behoeft te worden gemaakt van de garantie ad ƒ 30.000 van de Stichting Nederland's Patriciaat.

Er zijn 65 bronzen en zestien zilveren plaquettes verkocht. Bestellingen zijn nog mogelijk. De prijs van een zilveren plaquette zal ongeveer ƒ 500 bedragen in plaats van ƒ 575.

Dank zij een genereus aanbod van Shell Nederland B.V. is het mogelijk geweest een fotoreportage van de jubileumbijeenkomst te maken. In de theepauze kan het fotoalbum bekeken worden en kunnen er foto's besteld worden. Hierna zal het album op het bureau van het Genootschap ter inzage liggen en kunnen ook daar foto's nabesteld worden.

De bestuursleden J. barones van Dedem-Weyschedé en Mr. A. Snethlage worden bij acclamatie herkozen.

Vervolgens wordt het memorandum betreffende samenwerking tussen het Genootschap en het Centraal Bureau aan de aanwezige leden uitgereikt, De voorzitter herinnert eraan dat in de vergadering van 27 november 1982 uitgebreid verslag is gedaan van de voorgeschiedenis vanaf maart 1981. Deze is vastgelegd in de notulen. De resultaten van de politieke actie — de benadering van en informatie aan de Kamerleden door leden en bestuur — en de relevante passage van de Handelingen van de Commissievergadering van de Tweede Kamer van 13 december 1982 en de uitnodiging tot nader overleg van de minister d.d. 25 januari 1983 zijn opgenomen in het Mededelingenblad van januari/februari j.l. In het Mededelingenblad van april is bericht over de eerste bijeenkomst van de delegaties van het Genootschap en het Centraal Bureau en van de samenstelling van een gezamenlijke commissie, bestaande uit Mr. J. T. Anema en Jhr. Mr. Th. Sandberg voor het Genootschap en Drs. B. Woelderink en Mr. A. Snethlage voor het Centraal Bureau. Beide besturen kunnen zich verenigen met de daarin besloten gedachten. De commissie welke het reeds genoemde memorandum heeft opgesteld stelt zich op het standpunt dat de dienstverlening van beide instanties gecontinueerd moet worden en concludeert dat dan geen grote besparingen te verwachten zijn. De commissie heeft wel een samenwerkingsverband geconstrueerd dat door integratie van beide besturen, bibliotheken etc. een grotere efficiency en een vergroting van de dienstverlening kan bewerkstelligen. Anders gezegd: met dezelfde middelen wordt een groter rendement verkregen. Hierbij is ingespeeld op de bij het departement levende opvattingen. In de bespreking van 20 mei j.l. ten departemente is gebleken dat men zich geheel kon vinden in de constructie die de commissie had opgesteld. Men bleef echter aandringen op een nadere uitwerking die toch enige bezuiniging zou opleveren. Als het mogelijk zou blijken die bezuiniging te effectueren door een vermindering van de huur, die in feite geen verkleining van de beschikbare ruimten ten gevolge heeft, als gesuggereerd op blz. 4 van het memorandum, dan ware zulks aanvaardbaar. Ook uitgavebeperking elders, b.v. bij de archiefdienst, kan in aanmerking worden genomen.

Wat de door de commissie ontworpen nieuwe constellatie betreft schetst de voorzitter deze als volgt. De huidige bureau's van het Genootschap en het Centraal Bureau worden in één gezamenlijke organisatie samengevoegd. De functies, de dienstverlening, de werkzaamheden die beide bureau's nu gescheiden uitvoeren worden dan door dit ene bureau uitgevoerd. Uitgangspunt is dat dit gezamenlijke bureau zowel voor de vrienden en het bestuur van het Centraal Bureau als voor de leden en het bestuur van het Genootschap hetzelfde zal betekenen als nu de beide afzonderlijke bureau's. Het eigen karakter, de identiteit, het functioneren van het Genootschap blijft in deze gedachtengang behouden. Het Genootschap blijft een vereniging van nauw-verbonden leden, met zijn maandblad als verenigingsorgaan, zijn bijeenkomsten en onderafdelingen. Het gezamenlijke bureau zal steunpunt van het Genootschap, van zijn bestuur en de redactie van het maandblad en zal een thuishaven van de leden blijven. De heer Van Rijckevorsel wil echter niet verhullen dat in een grotere organisatie niet die intimiteit zal bestaan zoals dit tot nu toe het geval was. Die intimiteit is nu al minder dan enkele decennia geleden toen het Genootschap op het Bleijenburg gevestigd was met minder leden en niet toegankelijk was voor niet-leden. Er staan echter grote voordelen tegenover zoals b.v. een verdubbeling van de openingstijden, toegang van de leden tot de bibliotheek en de collecties van het Centraal Bureau en in de toekomst een grotere toegankelijkheid van de collecties van het Genootschap. In de eigendom van boeken en handschriften komt geen verandering en de herkenbaarheid daarvan zal door herordening niet verloren gaan. Het personeel van de beide instellingen blijft gehandhaafd. Hun functie en werkzaamheden blijven in overeenstemming met hun kwaliteiten. Er moeten waarborgen zijn dat in de toekomst de ontworpen constellatie gehandhaafd blijft. De commissie heeft deze garantie gezocht in het op blz. 1 onder A, lid 2 genoemde samenvloeien van de besturen, een personele unie, waarbij de leden van beide besturen (nagenoeg geheel) identiek zullen zijn. Bewerkstelliging daarvan en handhaving in de toekomst van zo'n personele unie zal nader moeten worden uitgewerkt. Daarnaast zullen allerlei afspraken moeten worden vastgelegd. De heer Sandberg licht nog toe dat het in de beschikking van september 1982 van de minister gestelde verstrekkende gevolgen voor het Genootschap heeft gehad. Dank zij de inspanning — ook door de leden — is de subsidie voor 1983 veilig gesteld. Er moet naar worden gestreefd dat de gehele subsidie voor genealogiebeoefening in Nederland gehandhaafd blijft. Dit kan bereikt worden door een samenwerking en een volledige personele unie van beide besturen. Hij vraagt de vergadering het groene licht te geven op de ingeslagen weg voort te gaan ook voor het samenvloeien der besturen. Een en ander zal gefaseerd worden uitgevoerd om er in goede harmonie gestalte aan te geven.

De vergadering wordt om 15.30 uur geschorst en om 16.00 uur heropend.

Mr. S. J. Halbertsma merkt op dat het memorandum eerst aan de leden had moeten worden gezonden en in een ledenvergadering had moeten worden besproken voordat dit met de minister besproken werd. Voorts dient vooraf goed te worden vastgesteld dat de juridische identiteit gehandhaafd blijft, dat gescheiden vergaderingen worden gehouden, dat de familiearchieven eigendom blijven van het Genootschap, dat de bevoegdheden van de directeur-conservator worden vastgelegd. Hij stelt voor een commissie uit de leden te benoemen die het memorandum grondig bestudeert en een pre-advies aan de leden uitbrengt. Hij stelt voor dat deze commissie zal bestaan uit de leden mevrouw A. E. M. Landheer-Roelants, Mr. V. J. M. Koningsberger en hemzelf. Het groene licht voor het uitwerken van de samenwerkingsgedachte wil spreker wel geven, niet voor het memorandum.

De voorzitter acht de mening niet juist dat het bestuur niet gerechtigd zou zijn geweest met de minister een bespreking te voeren. In het Mededelingenblad van april j.l. is 'aangekondigd dat er overleg zou plaatsvinden op 20 mei. Er zijn daarop geen reacties van de leden 'ontvangen.

De heer Sandberg is het met de heer Halbertsma eens dat grote zorgvuldigheid betracht moet worden. Hij benadrukt nogmaals dat een samenwerking met het Centraal Bureau de enige kans is voor handhaving van de subsidie voor de gehele genealogie waarbij de gevorderde genealoog een eigen leeszaal heeft in het bedoelde bureau. Door een goede samenwerking wordt een grotere genealogische vraag verwacht. Men moet hieraan dan ook voldoen. De winst is dat de subsidie gebruikt kan worden t.b.v. de gehele genealogiebeoefening. Uitgangspunt is dat de juridische identiteit van het Genootschap gehandhaafd blijft. Bij een personele unie van beide besturen zal ieder bestuurslid aan de leden worden voorgesteld. Waarom is er een bestuur ? Dit bestuur dient huiswerk te maken en indien er principiële zaken aan de orde zijn bij de ledenvergadering terug te komen. Spreker benadrukt nogmaals dat de gesprekken op het departement uiterst constructief zijn geweest.

De voorzitter betwijfelt of een ledencommissie zoals door de heer Halbertsma voorgesteld beter in staat zou zijn de leden op de hoogte te stellen dan het bestuur. Immers er worden via het Mededelingenblad mededelingen aan de leden gedaan. De opkomst van leden op de ledenvergaderingen is zeer wisselend. Of het bestuur ontlast wordt door bedoelde commissie is een vraag.

De heer Vrijlandt stelt voor het alternatief „niet-samenwerken" ook uit te werken. Hij herinnert eraan dat hij reeds vijf maal heeft voorgesteld te proberen medewerkers in WSW-verband te krijgen. Dit is niet gerealiseerd. De voorgestelde ledencommissie zou het bestuur wel kunnen ontlasten.

De voorzitter acht het beter in de naaste toekomst te streven naar een subsidie voor een totaliteit waarin beide organisaties geworteld zijn. De oplossing moet in deze richting gezocht worden, niet in de voorgestelde oplossing van de heer Vrijlandt.

De heer C. E. G. ten Houte de Lange stelt voor dat het bestuur, waarin hij veel vertrouwen stelt, te mandateren op de ingeslagen weg voort te gaan en zag dit voorstel gaarne in stemming gebracht.

Dr. F. C. J. Ketelaar ontraadt een ledencommissie in het leven te roepen als voorgesteld. Het gevaar bestaat dat een dergelijke commissie een eigen beleid gaat vormen hetgeen de zaak alleen maar ingewikkelder maakt. Ook een beheerscommissie wijst hij af omdat dit juridisch niets voorstelt. Een samenvloeien van beide besturen, waardoor een zo groot mogelijke personele unie ontstaat, waarin ook bestuursleden zitting kunnen nemen, die niet in beide besturen zitting hebben is voor hem voldoende. Wel zal een uitgewerkt plan aan de ledenvergadering moeten worden voorgelegd. Hij kan zich niet verenigen met een ledencommissie die officieel stukken aan de vergadering voorlegt, wel met een commissie die op informele wijze met het bestuur overlegt doch het bestuur behoudt zich het recht voor zich hieraan niet te behoeven te storen.

De heer Sandberg benadrukt nogmaals dat twee instellingen, die hetzelfde doel hebben, een personele unie moeten hebben die 100 % moet zijn. Hij wijst erop dat het gezag van deze vergadering daardoor in de toekomst verdubbeld wordt. De huidige commissie uit de beide besturen heeft het idee

bestuursleden van het Genootschap een convenant te doen tekenen dat zij bij hun aftreden tevens geen deel van het bestuur van het Centraal Bureau meer zullen uitmaken. Hij zegt veel vertrouwen in de samenwerking te hebben, al zal wel veel tijd en tact nodig zijn dit te realiseren. Een ledencommissie zoals voorgesteld zou van het bestuur nog meer tijd vergen.

De voorzitter benadrukt dat de gezamenlijke organisatie een grotere doelmatigheid krijgt waardoor het voor het Rijk verantwoord is subsidie te verlenen.

Dr. W. F. Leemans stelt dat er spoed betracht moet worden. Vóór 1 januari 1984 zal er nog veel werk verzet moeten worden. Hij meent dat een nieuwe ledencommissie vertragend werkt, daar de bestuursleden volledig op de hoogte en ingewerkt zijn.

Na ampele discussie en na stemming met vijftien stemmen voor, tien blanco en veertien tegen (negentien leden hebben inmiddels de vergadering verlaten) wordt besloten tot instelling van een ledencommissie, bestaande uit de leden mevrouw A. E. M. Landheer-Roelants, Mr. S. J. Halbertsma en Mr. V. J. M. Koningsberger, die tot taak heeft te functioneren als informeel overlegorgaan met als doel in het kader van de nadere uitwerking van de samenwerking tussen het Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie het contact tussen de leden en het bestuur te kanaliseren.

Voorts wordt besloten:

— Het bestuur te mandateren voort te gaan met het overleg met als doel het realiseren van verdere samenwerking met het Centraal Bureau mits met instandhouding van twee afzonderlijke juridische entiteiten.

— Dat het wenselijk is de besturen van beide instellingen te doen samenvloeien tot een personele unie.

— De samenwerking nader vorm te geven door nadere uitwerking met als uitgangspunt het memorandum waarbij de leden regelmatig geïnformeerd zullen worden, een en ander uitmondend in voorstellen aan de algemene ledenvergadering.

Om 17.45 uur sluit de voorzitter de vergadering.

Het adellijke Drentse geslacht Knasse,

door J. W. SCHAAP.

§ 1. Inleiding.

Een der oude, hoewel niet zeer op de voorgrond tredende oude adellijke Drentse geslauhten was dat der Knasse's. Vanaf het eerste kwart der 14de eeuw zijn deze Knasse's in Drenthe aantoonbaar en zij stierven in het eind der 16de eeuw uit.

Van het geslacht ***Knasse*** 'treedt het wapen aan het licht via het zegel van een *Bertold* ***Knasse*** van 20 december 1398. Dit houdt in, dat de kleuren niet achterhaalbaar zijn, dooh wel de vormgeving, in casu drie adelaars, 2 en 1 [1], maar al zijn de kleuren van dit wapen niet (bekend, we kunnen wel constateren, dat het figuraal volkomen identiek is aan dat van de geslachten ***Van Amen*** en ***Van Echten*** en via hen aan dat van ***Van Coevorden.*** Dit moet volgens de regels van de heraldiek

1. Oorkondenboek voor Groningen en Drenthe (voortaan: OBGD) 11, nr. 1018.

leiden tot de conclusie, dat de *Knasse's* uit een van 'deze geslachten moeten stammen. Niet alleen de heraldiek wijst ons deze weg, want verderop in ons verhaal zullen we nog opmerken, dat vanaf de oudste telg, *Bertold Knasse,* de voornamen in de eerste vijf generaties steeds wisselden als *Bertold - Roelof - Bertold - Roelof - Bertold.* Als hoogstwaarschijnlijke gevolgtrekking kunnen we daardoor stellen, dat er een nauw verband moet zijn geweest met het geslacht *Van Ansen,* waar ten dele gelijktijdig, doch ook reeds voordien, eveneens een naamafwisseling Roelof - *Bertold - Roelof - Berfold* valt te constateren.

Nu is dit misschien wel intrigerend en het lijkt ook allemaal voor de hand liggend, maar we kunnen de gang van zaken niet nader preciseren zonder in oeverloze speculaties te verzanden, want de *Knasse's* zijn moeilijk onder te 'brengen bij de *Van Ansen's,* voor zo ver althans de stamreeks van de (laatsten bekend is [2] (hetgeen op zichzelf weer niet zo verwonderlijk is, want al het Middeleeuws genealogisch materiaal is helaas slechts schaars bewaard gebleven en vertoont immer grote lacunes). In elk geval kan gezegd worden, dat, áls de *Knasse's* uit de *Van Ansen's* zijn voortgesproten, deze afstamming heeft plaatsgevonden na de afsplitsing der *Van Echten's* (synchroon met de afsplitsing der *Van Ansen's* uit *Van Coevorden* als jongere tak van die *Van Ansen's).* De *Van Echfen's* 'hadden immers een belangrijker allodiaal bezit — zó belangrijk, dat zij zich noemden naar het huis te Echten — dan de *Knasse's;* de *Van Echfen's* waren derhalve ouder en de voornaam *Bertold* kwam bij hen niet voor. Als — nogmaals — de *Knasse's* uit de *Van Ansen's* zijn voortgekomen, dan moet dit zijn geschied na de eerste *Van Ansen* met de voornaam *Bertold,* t.w. die *Berfold van Ansen,* die in 1273 wordt vermeld en die de mogelijke stamvader was van de oudste voortgaande staak. Deze *Bertold* had twee broers, Cyse en *Heino (Henricus)* ; deze laatste was de stamvader van een jongere staak, die in het graafschap Bentheim en enigermate in Ansen was gegoed en naderhand ook banden met Hasselt had. In dat geval blijft van de drie broers naast *Bertold* alleen Cyse over als mogelijke stamvader der *Knasse's.* Doch ook dat is niet zeker, omdat in de beide *Van Ansen*-takken en in aan hen geparenteerde geslachten de Cyse-naam zeer consistent was, terwijl die bij de *Knasse's,* voor zo ver bekend, totaal ontbreekt. Zo komen we eliminerend terecht bij *Bertold van Ansen,* maar door gebrek aan feitelijkheden zijn we inmiddels op een te speculatieve toer om nog tot verantwoorde veronderstellingen of gissingen te komen.

Al met al blijft het aannemelijk, dat de *Knasse's* uit de *Van Ansen's* stammen, en de oudste *Knasse,* Bertold, die vermeld wordt in 1325-1340 (zoals we nog zullen zien), was een tijdgenoot van *Bertotd van Ansen,* die in 1316-1340 voorkwam. Deze *Bertold van Ansen* was een zoon van Roelof *van Amen* en *Berta (van Norch).* Ook de oudste *Bertold Knasse* kan — gezien de gememoreerde opeenvolging der voornamen — een zoon van een Roelof geweest zijn. doch deze Roelof was dan geen zoon van *Bertold van Ansen,* die immers een zoon *Roelof van Ansen* had. Als we een oudste hypothetische Roelof *Knasse* daarom aanknopen bij de gebroeders *Bertold, Cyse* en *Heino van Ansen,* dan moeten deze drie nog een hypothetische

2. Een tabellarische samenvatting van het geslacht *Van Ansen* vindt men bij A. N. baron de Vos van Steenwijk, Het geslacht De Vos van Steenwijk *in* het licht van de geschiedenis van de Drentse adel, blz. 96-97; de genealogische tabel aldaar stoelt op een artikel van 0. D. J. Roemeling, in: De Ned. Leeuw, 1973, k. 257-267 en een daarna gepubliceerd vervolg 1977, k. 236246.

jongere broer hebben gehad. En de *Van Ansen's* moeten in dat geval oorspronkelijk ook allodiaal bezit hebben gehad in en om Eelde, waar de *Knasse's* zich vestigden. Want de *Knasse's* stamden niet uit bastaardij: de barensteel of schuinbalk ontbreekt immers in hun wapen en ze waren aanvankelijk riddermatig. Het *Van Ansen*-bezit te Eelde zou kunnen stammen van *Sophia,* vrouw van Roelof *van Ansen,* en vermeld in 1273 met haar zoons *Bertold, Cyse* en *Heino van Ansen.* Zij hertrouwde namelijk met een *Bole van Eelde* [3] en had wellicht bezit in die streek. Maar weer stoppen we hier schielijk met onze gissingen, die opnieuw te speculatief zijn om nog enig houvast te bieden.

Terugkerende naar de heraldiek moet nog worden opgemerkt, dat het geslacht *Knasse* een verrassing in dit opzicht te bieden heeft. Want na het besproken zegel van *Bertold Knasse* uit 1398 is het eerstvolgende bewaard gebleven zegel dat van 20 juli 1480 van een jongere (kleinzoon) *Bertold Knasse,* die schulte van Nong was en als zodanig een landaankoop door de abdij te Assen bezegelde [4]. Zijn zegel vertoonde de schuinbalken en schildzoom van *Van Norg/Van Steenwijck/Hidding.* Het randschrift is zwaar beschadigd en daardoor zeer moeilijk leesbaar, doch schrijver dezes meent daar de mogelijkheid te constateren tot de lezing „...NASS..." [5]. In elk geval was het zegel dat van *Berfold Knasse* zelf en niet een schulte-zegel: in de tekst van het stuk kondigt hij het aan als „mynen zieghel". Dit zegel staat niet op zichzelf, want een *Johan Knasse,* broer van de [laatste *Bertold,* zegelde 29 april 1498 met eenzelfde schuinbalkenwapen binnen een schildzoom [6]. Daarbij gebruikte hij een ander zegelstempel dan *Bertold,* zodat hij inderdaad een eigen zegel had. Bovendien was *Johan* geen schulte van Norg en op grond daarvan kan worden geconcludeerd, dat dit afwijkende wapen met zekerheid als familiewapen werd gehanteerd en niet een ambtelijk schultewapen was.

Vervolgens blijft de intrigerende vraag over, wat de achtergrond van deze wapenwisseling is geweest. Voor de hand ligt dan, dat de *Knasse's* het nieuwe wapen hebben overgenomen tegelijk met de verwerving van een (belangrijk goederenbezit via een huwelijk met een erfdochter. Zulk een gang van zaken was geen uitzondering [7]. Met name is het in dit geval constateerbaar — we stellen het hier in alle voorlopigheid, om er

3. 0. D. J. Roemeling, in: De Ned. Leeuw 1977, k. 239 (vgl. A. N. baron de Vos van Steenwijk, a.w. blz. 138).
Via deze hypothese' is het niet vreemd, dat de buren van Zeijen in 1400 procedeerden tegen Cyse *van Ansen* over rogge; de ***Van Ansen's*** kunnen dan heel wel belangen in noordelijk Drenthe hebben gehad (Rljksarchief in Overijssel, Huisarchief Almelo, inv.nr. 251).
4. J. G. C. Joosting, het archief der abdij te Assen, inv.nr. 74 en regestnr. 95.
5. Op een vraag onzerzijds antwoordde in een brief van het Rijksarchief te Assen (nr. 740 d.d. 13 okt. 1976) Mr. F. Keverling Buisman, mede namens de rijksarchivaris en de directeur van het Prov. Museum van Drenthe: "wat er staat is zeer moeilijk leesbaar, maar als er iets staat, zou dat best het door u bedoelde . . *nass* . .' kunnen zijn".
6. F. Keverling Buisman, Inventaris van de archieven van het huis te Westervelde (voortaan: Archief huis Westervelde) , inv.nr. 332 en regestnr. 11.
7. A. N. baron de Vos van Steenwijk, a.w., blz. 59. Zie ook het feit, dat de Drentse niet-rlddermatige familie ***Hidding*** het wapen ***Van*** *Norch overnam* op deze grond: Ned. Leeuw 1973, k. 216-217.
Voorts was er b.v. de Overijsselse familie Ten. Oever, die een wapen had met dertien penningen en dit in de 16de eeuw verving door een Owing-wapen met drie korenaren na een huwelijk met een adellijke ***Oving*-erfdochter.**

later op terug te komen —, dat in dezelfde tijd van het gebruik van het nieuwe Knasse-wapen er inderdaad een aanzienlijke bezitsverwerving heeft plaatsgevonden.

Zonder in deze inleidende opmerkingen en bespiegelingen in details te treden, moeten we ons toch wel afvragen, waar we de oorsprong van het tweede Knasse-wapen moeten zoeken. Naar de vorm te oordelen kunnen we zowel bij *Van Norch* als bij *Van Steenwijck* en *Hidding* terecht, die allen (de *Hidding*'s ten dele) de schuinbalken binnen een met penningen beladen schildzoom hadden, zoals we ook bij de jongere Knasse's aantroffen. Een familierelatie met *Hidding* kunnen we wel buiten beschouwing laten: dit niet-riddermatige geslacht had niet het aanzien, dat tot een wapenwisseling aanleiding kon geven [8]. Een verbintenis met *Van Norch zou* meer voor de hand liggen (gezien ook de geografische situering der *Knasse*'s), doch daar is geen enkele aanwijzing voor in de oorkonden. Met *Van Steenwijck* waren er wèl aantoonbare contacten, want verderop zullen we nog constateren, dat de *Van Steenwijck's* sedert 1487 leenheren waren van de *Knasse's* met betrekking tot verschillende goederen te Een onder Norg. *Van Steenwijk*'s sedert 1487 leenheren waren van de *Knasse's* reeds (de Olde Hof en het „huys to Hagheninghe") [9]; en zij zullen daarom de leveranciers zijn geweest van het nieuwe Knasse-wapen. Te bestemder plaatse zullen we dan ook komen met een concretisering van de toedracht in dezen.

Daarnaast bleef het oorspronkelijke wapen bestaan, Want bij een *Otto Knasse* vinden we zegels in de jaren 1533, 1543 en 1546 [10] en in 1549 [11]. Deze zegels zijn alle van hetzelfde zegelstempel en vertonen een geestelijke met mijter en staf met daaronder een schild met drie adelaars, 2 en 1 (Otto *Knasse* was pastoor; op zijn plaats in de stamreeks komen we terug in § 3 en schema 11; en er was geen aanduiding van bastaardij). Hier is dus weer sprake van het oorspronkelijke wapen en de *Van Steenwijck*-variant zal daarom gebonden zijn geweest aan het bezit van de Van Steenwijckse goederen. Deze situatie is vergelijkbaar met die van de Ruinense heren uit het geslacht *Huys van Norch,* waar de 'regerende' heren het wapen-Van *Ruinen* voerden en de neventelgen hun oorspronkelijke wapen-*Van Norch* aanhielden.

§ 2. Hoofdtak.

1. De oudste bekende stamvader van het geslacht *Knasse* was, zo stelden we in de inleiding reeds, *Bertold Knasse.* Diens eerste vermelding is van 24 november 1325, toen de bisschop van Utrecht het over de Drenten gevelde vonnis, liet aflezen [12]. Daarbij waren een aantal borgen (fidejussores), onder wie *Bertotd Knasse.* Zijn plaats tussen *Otto van Norch, Hendrik van Eelde* en *Egbert van Peize* doet al vermoeden, dat *Bertold* in noordelijk Drenthe thuishoorde. Dat blijkt te kloppen, want uit circa 1337 dateert een register van inkomsten van het Utrechtse Domkapittel, waarin hij geografisch te Eelde wordt gesitueerd: "Item in parrochia Elde per Ottonem Poleman et Bertoldum Knas IIII½ unciae" [13].

8. A. N. baron de Vos van Steenwijk, a.w., blz. 168-175.
9. OBGD II, nr. 699.
10. J. A. Feith, Inventaris van het huis-archief van De Nienoord, nrs. 24, 25e, 676.
11. C. P. L. Rutgers, Inventaris van het familiearchief van het geslacht Van Ewsum, (voortaan Archief van Ewsum), inv.nr. 144 en regestnr. 419.
12. OBGD 1, nr. 293.
13. OBGD I, nr. 340, blz. 241 (hier wordt de naam 'Knas' foutief gelezen als 'Enas').

Tenslotte is nog bekend, dat 10 oktober 1340 *Bertold Knasse* "van Eelde (Elethe)", *Conrad van den Ghore, Bertold van Ansen, Otto Hardinge* van Haren, *Otto Dusewold* van Dilgt en *Alef Mensinge* verklaarden van de stad Groningen het zoengeld te hebben ontvangen wegens een doodslag en daardoor vrede te sluiten met de stad [14].

Kinderen:

1. Roelof, volgt IIa.
2. *Egbert,* volgt IIb.

IIa. Van Roelof *Knasse* staat de filiatie niet oorkondelijk vast, maar aangezien het geslacht *Knasse* nog geruime tijd heeft voortbestaan en omdat bij de oorkondelijke telgen in verschillende opeenvolgende generaties de voornamen *Bertold* en *Roelof* elkaar steeds afwisselen (tot in de 15de eeuw), zal hij de voortzetter van het geslacht zijn geweest. Deze Roelof *Knasse* nu wordt 19 november 1385 vermeld, toen de (zes) burgemeesters en raad van de stad Groningen verklaarden, dat deze vlak ten westen van de stad 3½ grazen lands met de stalling ("mit den Stale") verkocht aan *Bave Gode Jacobs* [15]. In 1395 was hij onder de "ridder ende knecht uyt den lande van Drenthe die vijant geworden sijn in den jare XCV" [16].

Kinderen:

1 (?). *Bartold,* volgt IIIa.
2 (?). *Johan, volgt* IIIb.

IIb. Mogelijk had Roelof een broer, te weten *Egbert Knasse.* Deze was in elk geval een tijdgenoot, want 24 februari 1384 verkreeg hij in eeuwige huur, tegen een pacht van vier schilden (ad 10 schillingen) en een goede olde grote, een hofstede binnen de stad Groningen aan de zuidzijde van de Carolieweg [17].

IIIa. *Bertold Knasse,* voor wie het filiatiebewijs niet is te leveren, komt in eerste instantie voornaamloos naar voren in 1395: "Dit sijn die Drenthen, die mijnen heere van Utrecht gehuldet hebben in den jare XCV", en onder hen "Item *Knas ter Veen*" [18], tussen *Henric Scult (inge)* en de gebroeders *Arent* en *Johan van Steenwijck.* Op grond van deze datering zouden we kunnen denken aan de al gememoreerde *Egbert Knasse* (IIb), mogelijke broer van Roelof. Dat kan echter chronologisch niet, doordat dezelfde *Knasse ter Veen* 19 augustus (Sint Magnus) 1408 voorkwam in een ocdel tussen *Eilko Onsta* en "*Knassen ter Vene*" [19]. Dit plaatst hem een generatie later dan de bedoelde *Egbert* en daarmee wellicht als zóón van *Roelof* of *Egbert.* Voor het vaderschap komt eigenlijk met name Roelof in aanmerking, omdat, naar

14. OBGD 1, nr. 362.
15. OBGD II, nr. 751.
16. OBGD 11, nr. 902 (er bestaat onzekerheid over de datering van het stuk: XXV i.p.v. XCV, dus 1425 i.p.v. 1395; bij de latere datering heeft de vermelding betrekking op de kleinzoon *Roelof Knasse,* IVa).
17. OBGD II, nr. 728.
18. OBGD 11, nr. 902 ('Ter Veen' moet wel worden geïnterpreteerd als 'te Veenhuizen'; Veenhuizen was een tijdlang een zelfstandige parochie, doch na ca. 1570 met Norg verenigd; de bedoelde *Knasse* zal dus zijn woonplaats hebben gehad in of bij Veenhuizen).
19. H. 0. Feith, Ordelboek van den Etstoel van Drenthe 1399-1518 (voortaan: Ordelen 1399—1518), blz. 7.

we verderop zullen zien, de volgende generatie ook door een Roelof *Knasse* wordt vertegenwoordigd.
De voornaamloze *Knasse* ter Veen was dezelfde als de *Bertold Knasse,* die 20 december 1398 land in Lieuwerderwolde, bij de Woldgrave te Eelde, verkocht aan *Beneke van Wildeshuizen* [20] (van deze verkoop bleef het oudste in de inleiding besproken zegel bewaard). Deze identiciteit wordt rechtstreeks bewezen, doordat *Bertolt Knasse,* alias *Van der Venne,* 5 mei 1415 al zijn land in Lieverderwolde (!) aan het Heilige Geestgasthuis te Groningen schonk, om te bidden voor hem en zijn vrouwen [21].
Voorts, was *Berfold Knasse* in 1411 getuige van *Hendrik van Selwerd* en in 1412 was er een orde1 tussen *Steven ter Borch* en hem *('Knasse')* [22]. Zijn laatste vermeldingen zijn van 4 april en 15 mei 1418 als *Knasse fher Venne,* in conflict met *"Stralen" (Herman Tesens Sfrale ?)* [23]. Kort daarna moet hij zijn overleden, circa 1419, omdat een *Yde Knasse,* die mogelijk zijn (tweede) echtgenote was, sedert 19 augustus 1420 regelmatig voorkomt, dus aansluitend op het tijdstip dat *Bertold*'s vermeldingen ophielden: 'Joncfrouwe' *Yde Knasse* wordt genoemd in ordelen van 19 augustus 1420 (3 maal), 11 mei 1421, 20 april 1422, 19 augustus 1426, 8 juni 1427, 19 augustus 1429, 4 juni 1430, 9 april en 20 mei 1431, en 28 april 1432 [24]. Het ordel van 20 april 1422 betrof boedelscheidingsproblemen met Roelof *Knasse* (IVa), zodat *Yde* inderdaad de (stief) moeder van Roelof kan zijn geweest.

Kinderen:

1. Roelof, volgt IVa.
2 (?). *Hendrik,* volgt IVb.

IIIb. Een tijdgenoot, en daardoor mogelijk een broer, van *Berfold* was *Johan Knasse.* Deze kreeg 10 januari 1409 samen met zijn vrouw *Ghebbe* in erfelijke pacht van de abdij te Dikninge het goed Hunynge c.a. onder Diever, grenzende aan land dat hij en zijn vrouw daar al hadden, met uitzondering van de hofstede van dit goed [25]. Jaarlijks moest hiervoor aan pacht worden betaald 35 mudden rogge aan de abdij en 5 schat rogge voor "alle kercheren to Deveren" (de pastoor en zijn vicarissen te Diever) (uit deze pacht, die we begroten op circa 10 % van de totale opbrengst, blijkt, dat Huninge vrij omvangrijk was).

IVa. Twee maal wordt een *Roelof Knasse* genoemd als zitting hebbende in de Ridderschap van Drenthe, en wel circa 1443 en rond 1445 [26]. Aangezien andere *Knasse's* in de betreffende lijsten ontbreken, moet deze *Roelof* de enige telg van zijn geslacht zijn geweest (van andere geslachten komen namelijk meermalen verscheidene probanten in de ridderschapslijsten voor). Deze vermeldingen zijn tevens de laatste van *Roelof Knasse,* want pas uit

20. OBGD 11, nr.1018.
21. H. 0. Feith, Register van het archief van Groningen, 1415, nr. 6.
22. Resp.: A. N. baron de Vos van Steenwijk, a.w., blz. 120, en Ordelen in het huisarchief Almelo, inv. nr. 251, blz. 52 vo.
23. Huisarchief Almelo', inv.nr. 251, blz. '74, 76 vo.
24. Huisarchief Almelo, inv.nr. 251.
25. J. G. C. Joosting, Het archief der abdij te Dikninge, inv.nr. 82 en regestnr. 169.
26. Resp.: Liber officiatorum van Rudolf van Diepholz, 1, folio 199, en Archief der bisschoppen van Utrecht, inv.nr. 12, folio 113 vo (ook vermeld bij S. Muller Fz., Regesten van de bisschoppen van Utrecht, nr. 3304).

1484 is er weer een ridderschapslijst [27], maar dan ontbreekt niet alleen *Roelof* (dat is wel begrijpelijk), maar elke mogelijke andere telg schitterde door afwezigheid.

> Dit ontbreken van een ***Knusse*** in de ridderschapslijst van 1484 is vreemd, want het geslacht was niet uitgestorven en ook waren er op dat moment nog niet zo veel gelijktijdige zoons van de laatste ***Roelof*** (in feite zijn er vier mogelijke zoons bekend, van wie twee de stamreeks voortzetten, zoals we verderop nog zullen zien), dat het familiebezit door de vererving versnipperd werd en de familie daardoor in status achteruitging. We zouden ook kunnen denken aan een huwelijk van ***Roelof Knasse*** met een niet-adellijke echtgenote (we komen op zijn vrouw terug), waardoor hun nagedacht nog wel aanzienlijk, doch mogelijk niet meer schildboortig was [28]. Tenslotte is er ook de mogelijkheid, dat de ridderschapslijst van 1484, evenals de vroegere lijsten, niet volledig is geweest.

Er zijn enkele vroegere vermeldingen van *Roelof Knasse* en wel in ordelen van 19 augustus 1422, 19 mei en 19 agustus (2 maal) 1426, 4 april 1429 (als *"Knasse fer Venne",* waarmee zijn filiatie vaststaat), 5 juni 1435, en 9 april 1442 [29].

> Aangezien ***Roelof Knasse*** reeds in 1422 werd vermeld, zoals hier blijkt, moet de voornaamloae aanduiding ***'Knasse ter Venne'*** in 1429 op hèm betrekking hebben en niet meer op ***Bertold Knasse*** (IIIa), die met dezelfde toevoeging voorkwam. Daaruit mag worden geconcludeerd, dat ***Roelof*** hetzelfde allodium bezat als ***Bertold*** en dus diens zoon was, die als oudste het vaderlijke hoofdbezit erfde.

Kinderen:

1. *Berfold,* volgt Va.
2. *Johan,* volgt Vb.
3. (?) *Roelof,* volgt Vc.
4. *(?) Hendrik,* volgt Vd,

IVb. Er was tussen de drost van Drenthe en een *Hendrik Knasse 19* augustus 1432 een ordel, waarbij bezit van *Rolof Knasse* (IVa) betrokken was, wellicht als nawee van boedelscheidingsproblemen na *Berfold Knasse* (IIIa). Het betreft hier een éénmalige vermelding, mogelijk van een (jongere) broer van *Rolof* [29a] (na het overlijden van hun stiefmoeder *Yde* ?).

Va. We zullen wederom een *Berfold Knasse* moeten zien als voortzetter van de stamreeks. Diens eerste vermeldingen vinden we in ordelen van 9 april en *20* mei 1453 over 20 mudden rogge en 20 mudden haver [30]. Naderhand komt hij voor als schulte van Norg, b.v. 22 april 1471, toen er een geschil was tussen de drost van Drenthe en *Barolf Greuen;* deze *Barolt* had bewijs moeten leveren voor de schulte van Norg, *Berfold Knasse,* doch had dit niet gedaan, waardoor het zegel (= bezegelde verklaring) van de schulte van waarde werd verklaard [31]. Als schulte van Norg kwam *Berfold Knasse* ook 10 mei 1478 en 30 mei 1490 voor [32], voorts 2 juli 1480, toen de abdij te

27. S. Muller Fz., Regesten a.v., nr. 4496.
28. A. N. baron de Vos van Steenwijk toont zich in zijn reeds geciteerde boek een voorvechter van de theorie, dat men slechts zitting had in de Ridderschap, als men bewijsbaar een adellijke moeder had (hoofdstuk 1), aangezien een niet-adellijk huwelijk ingrijpende consequenties had voor de status van het nageslacht.
29. Huisarchief Almelo, inv.nr. 251.
29a. Huisarchief Almelo. inv.nr. 251. blz. 136.
30. Huisarchief Almelo; inv.nr. 251,' blz. 319, 320.
31. Ordelen 1399-1518, blz. 88.
32. Ordelen 1399-1518, blz. 118 en 165.

Assen land in Norg kocht en de schulte van Norg de acte zegelde (waarbij het Steenwijckse zegel bewaard bleef dat in de inleiding ter sprake kwam) [33], en 15 mei 1484, toen ***Bertolt Knasse,*** schulte van Norg, en ***Johan Knasse*** als getuigen optraden [34] (op ***Johan,*** jongere broer van *Bertolt,* komen we terug).

Bertolt Knasse heeft zijn bezit uitgebreid. Zo kocht hij 3 mei 1487 van de gebroeders *Johan,* ***Hendrik*** en ***Arend van Steenwijck*** en hun zusters ***Machteld*** (vrouw van *Wolter* ***van Lennep)*** en ***Femme*** het (leen) goed Hoeynghe (Haynghe) in de marke van Een onder Norg [35]; in 1489 blijkt hij land van 15 mudden rogge te hebben gekocht, waarover een geschil met de verkoper ontstond [36]; en in november 1491 kocht hij van ***Johan van Steenwijck*** nog het erf Campinge c.a. in de marke van Een en Donderen 'onder Norg [37].

Doordat ***Bertold*** kinderloos was, erfde zijn broer ***Johan*** zijn bezit.

Vb. ***Johan Knasse*** werd 6 december 1492 door ***Johan van Steenwijck,*** na het overlijden van zijn broer ***Bertold Knasse*** (Va), beleend met het goed Haynghe te Een, met de Oldenhof, Westerhovinge en Oosterhovinge, in de marke van Een onder Norg, alles, naar Stichts recht [38]. Hieraan nu zijn enkele vaststaande conclusies te verbinden. Ten eerste overleed ***Bertold Knasse*** in 1492. Ten tweede was zijn broer ***Johan Knasse*** opvolger in de leengoederen, waarvan het eerstvermelde, Haynghe te Een, hetzelfde was als ***Bertold*** in 1487 zich van de ***Van Steenwijck's*** had verworven (en dus was *Bertold* kinderloos). Ten derde is nu als afgeleide conclusie ook ***Johan's*** opvolgende zoon te vinden, omdat ***Johan*** na zijn dood op zijn beurt werd opgevolgd door zijn — dus oudste — zoon ***Johan Knasse*** 'de jonge', weer door toedoen van ***Johan van Steenwijck*** [39] (bij de laatste belening heette het niet meer Hoeynghe, zoals in 1487, en evenmin, zoals bij de belening in 1492, H a yn g h e, doch H a v i n g h , — tenzij hier Wester- en Ooster h o v i n g e werden bedoeld).

Terwijl in 1487 *Bertold* ***Knasse*** beleend werd met Hoeynghe, werd zijn broer ***Johan*** in 1492 beleend met H a y n g h e , d e 0 l d e n h o f , Westerhovinge en Oosterhovinge, waarbij het in beide gevallen ongetwijfeld om hetzelfde leenbezit ging. In de inleiding vermeldden we al, dat rond 1382 *Rolof* ***van Steenwijck*** te boek stond als leenhouder van bisschoppelijke leengoederen, o.m. een O u d e H o f te Norg en het "Huys tot H a g h e n i n g h e" in Een, oorspronkelijk afkomstig van de ***Van Norch's*** (*Rolof* ***van*** *Steenwijck* zal via zijn vrouw deze goederen hebben verworven van zijn schoonvader *Arent* ***van*** *Norch* Heinozoon) en later kennelijk overgegaan op

33. J. G. C. Joosting, Het archief der abdij te Assen, inv.nr. 74 en regestnr. 95.
34. Archief huis Westervelde, inv.nr. 168 en regestnr. 5.
35. Archief huis Westervelde, inv.nr. 244 en regestnr. 7.
36. Ordelen 1399-1518, blz. 157, 159, 161.
37. Archief huis Westervelde, inv.nr. 245 en regestnr. 6.
38. Archief huis Westervelde, inv.nr. 246 en regestnr. 10. A. N. baron de Vos van Steenwijk acht in zijn boek (blz. 121) de broederrelatie tussen *Bartold* en ***Johan*** *Knasse* problematisch gezien de gebroken lijn in de tabel, doch deze relatie was er onomstotelijk blijkens de formulering van het charter: ***Johan van Steenwijck*** verklaart, dat Johan Knusse om de belening verzocht "nae dode *Bertolt* ***Knassen*** z ij n s z b roe d e r s saliger gedachten".
39. Archief huis Westervelde, inv.nr. 247 en regestnr. 14.

de ***Knasse's,*** Daarbij bleven de ***Van Steenwijck's*** d e hoofdleenmannen van deze goederen, en de ***Knasse's*** waren steeds de achterleenmannen.

Hoe kwamen nu de ***Knasse's*** aan het Norchse-Steenwijckse leenbezit onder **Norg ?** Aangezien de ***Van Steenwijck's*** hun leenheren waren in dezen, en omdat in een dergelijk geval een leenbezit vrijwel steeds de aanduiding was van een verwantschapsrelatie, moet er dus een familiale relatie hebben bestaan tussen de ***Knasse's*** en de ***Van Steenwijck's.*** Dat resulteert in de vraag, wanneer en hoe die verwantschap tot stand kwam. Om tot een benadering in dezen te komen, denken we terug aan het in de inleiding gesignaleerde wapenraadsel: het ***Van*** *Norch-* of Van *Steenwijck-*wapen bij de gebroeders *Bertold* en ***Johan*** Knusse in 1480 en 1498. Als we er van uitgaan, dat dit wapen verbonden was aan het bezit van belangrijke (leen) goederen, in casu de Olde Hof, Hoinge of Hainge c.a., dan zal het wapen een Van Steenwijckse origine hebben gehad. En dan krijgen we ook een verklaring voor de naam ***Johan*** bij de Knasse's in deze generatie. Want dan kan een onbekende dochter van ***Johan van Steewwijck*** de echtgenote zijn geweest van ***Roelof Knusse ter Venne*** (IVa; vermeld 1426—ca. 1445, vader van de gebroeders *Bertold* en ***Johan Knasse tot Hoinge*** (Va en Vb)) [40]. Van deze ***Johan van Steenwijck*** xijn oorkondelijk geen kinderen bekend; een eventuele toch voorhandene dochter was dan erfdochter, die een erfportie kan hebben ingebracht, waarvoor de oudere Van Steenwijcktak de leenheren leverde (wellicht reeds ten opzichte van ***Johan van Steenwijck***). Op deze manier sluit alles als een bus. En terugkomende op een opmerking, dat *Bertold Knasse* (Va) in 1484 ontbrak op de ridderschapslijst, hoewel in leven, dan constateren we nu, dat dit een omissie in die lijst was, want zelf was hij uit een riddermatig geslacht en zijn moeder eveneens. Dergelijke omissies waren verre van zeldzaam [41].

Daarnaast was ***er*** in de onderhavige tijd ook een relatie met het geslacht *Aving.* Deze relatie manifesteert zich als een zakelijke, toen 12 juni 1492 door Nese ***Aving,*** ***Johan Avinge*** en diens vrouw ***Wobbe, en Wobbe's*** zoon ***Johan Hidding*** (mede namens; zijn broer *Hillebrant Hidding*) aan Johan ***Knasse*** met diens vrouw ***Hendrikje*** (*"Hynryck"*) een halve waar in de marke van Vries "to holte ende to velde, to busche, to broke ende to vene" werd overgedragen [42]. Maar er was nog een anderssoortige relatie. Want nadat (hij tekende als ***H o v i n g h e*** !) en zijn vrouw ***Wobbe*** en hun enige dochter (niet met name genoemd) 26 januari 1492 al hun andere bezit hadden gelikwideerd door overdracht aan het Klerkenhuis te Groningen dat hen daarvoor opnam als proveniers (het ging om hun hele erf te Schipborg, hun halve erf aldaar, hun goed en erf te Zuidlaren. Dijks huis en erf geheten, een half erf te Annen, Havinge goed geheten, hun made te Noordlaren, Nagels heem geheten, een aantal roggepachten, en een aandeel in het veen te Annen, mandelig met hun neef *Henric* ***Havinge te*** Schipborg, die zijn goedkeuring gaf), en toen ***Johan*** *Knasse* (VIa) en ***Johan*** *Homan* in 1531 op de overgedragen goederen een claim legden, liep dit op niets uit. Uit de aanspraken van ***Johan Knusse***

40. A. N. baron de Vos van Steenwijk, a.w., blz. 407-408, 181 (sub 111-SB).
41. Vergelijk bij A. N. de Vos van Steenwijk, a.w. blz. 54 met blz. 55 en de opmerking op blz. 54.
42. Archief huis Westervelde, inv.nr. 345 en regestnr. 9. ***Wobbe's*** zoon uit haar eerste huwelijk, ***Johan*** *Hidding,* heette 29 oktober 1500 voluit ***Johan*** Hidding *Avings,* want per die datum werd na de dood van ***Johan Knusse*** (die dus ergens in het eerste halfjaar van 1500 is overleden) ***Johan*** *Hidding Avings* hulder voor het goed Wrentinge (TRO E, blz. 140). Overigens werd *Johan Knasse* ***20*** februari 1478 oorkondelijk al vermeld en wel als arbiter namens *Wolter* ***van Coevorden,*** commandeur der Duitse Orde te Bunne: curieus is. dat namens de andere partij als arbiter Tyman *Aving* optrad ! (J. J. de Geer van Oudegein, Archieven der Ridderlijke Duitsche Orde, balije van Utrecht, II, nr. 675).

(VIa) **en daarmee diens verwantschap, kan men concluderen, dat de vrouw van** *Johan Knusse* (Va) **een** *Hendrikje* (*H*)*aving* **moet zijn geweest. Een deel dezer familieleden ontmoeten we bij een andere gelegenheid. Want** op **9 juni 1484 was** *Johan Knusse* (Va) **door de** Utrechtse bisschop **ten behoeve van de Lieve Vrouwe en Sint Bonifaciusvicarie te Vries als** hulder **beleend met het goed Wrentinge te** Yde, **na het overlijden van Tyman** *Aving*, **en** *13* **juli 1497 hernieuwde hij de** leeneed [43]. **Deze overgang van het hulderschap van** *Tyman Aving* op *Johan Knasse* **(en van** *Johan Knasse* **op** *Johan Hidding Avings*, **doch dit valt buiten ons bestek) kan op zich toevallig zijn, doch in het licht van het voorgaande zal het wijzen op een familieband via een echtgenote. Zodoende komen we voor de familierelatie tot de opstelling van tabel** I **(waarin we ook niet-vermelde gegevens verwerken) :**

Tabel 1.

Tymen Aving,
† 1484,
vm. ca. 1445,
1457, hulder **van Wrentinge**

— *Hendrikje Aving,* vm. 1481—1505, x *Johan Knasse,* † *1500* **vm. 1481-1498,** hulder **van Wrentinge**

— *Johan* Knusse

— *Willem Knusse*

Nese *Aving,* **vm. 1492**

Wobbe, **vm. 1492**
x **1 e N.** *Hidding ;*
x *2e Johan Aving*

ex 1e: *Johan Hidding* (*Avings*), schulte te **Vries, vm. 1492-1512,** hulder **van Wrentinge**

— *Hillebrandt* **Hidding, vm. 1492**

ex 2e: dochter, vm. 1492

Johan Knasse **en** zijn vrouw *Hendrikje* kochten 12 maart *148* 1, als erfgenamen van *Hendrik Brinkinge*, drie akkers land op de es van Vries, behorende tot het erf Noordinge, benevens twee stukken hooiland in de Drenter Maden [44]. *Hendrikje* verwierf voorts 29 april 1498 een half waardeel in de marke van Lieveren van haar man, nadat hij haar al een erf in de buurschap Langelo onder Norg had overgedragen [45] (de overdracht in 1498 werd door *Johan Knasse* gezegeld: het bewaard gebleven zegel is in de inleiding besproken). Tenslotte wordt *Hendrikje* 14 maart 1505 nog eens vermeld, als weduwe, bij de vermelding van een rente van tien mudden rogge, die wijlen *Johan Knasse* had gevestigd uit al zijn goederen te Donderen onder Vries: zij loste toen de helft van die rente af met 20 bourgondische gouden rijnsguldens en 20 overlandse guldens en met de volle pacht [46].

Kinderen:

1. *Johan*, volgt VIa.
2. *Willem*, volgt VIb.

Vc. Een mogelijke derde broer naast *Bertold* **en** *Johan Knasse* was Roelof *Knasse*, die 3 juni 1492 met anderen dedingsman was tussen de buren van Roden, Lieveren, Steenbergen, Sulte, Luttikewold en Foxwold te ener zijde, en te anderer zijde *Otto Landes* [47]. Op het nageslacht van deze Roelof *Knasse* komen we in § 3 terug.

Vd. Een vierde broer in deze rij kan *Hendrik Knasse* geweest zijn, die 25 april 1502 van *Wigbolt Lewe* twee akkers land op de es van Zeijen ontving (grenzend aan land dat hij daar al bezat) in ruil voor de Vordingekamp, en 24 februari 1512 van *Sybrant Smit* 11 ½ mudden land onder Vries, die *Hendrik* tevoren had gekocht van *Ditmar Rengers* [48].

VIa. *Johan Knasse* 'de jonge', die de hoofdtak nog kortstondig voortzette, hebben we al ontmoet als ('oudste) zoon van *Johan Knasse* (Vb) en wel met uitdrukkelijke filiatieaanduiding: hij werd immers 24 februari 1512 na de dood van zijn vader beleend met de Van Steenwijckse leengoederen Havinge en de Oldenhof, Westerhovinge en Oosterhovinge, alle te en bij Een onder Norg. Vreemd is daarbij de beleningsdatum, want *Johan*'s vader stierf reeds in 1500, zoals we terloops zagen. De leenheer was dezelfde als voorheen, zodat de late belening in 1512 niet met een wisseling van deze kan samenhangen, Mogelijk is daarom, dat *Johan* junior in eerste instantie minderjarig was en dat een eerdere belening, via een hulder, verloren is **gegaan.** In dat geval zal *Johan* junior tot 1512 minderjarig zijn geweest en niet vóór 1492 kunnen zijn geboren (en dan zullen eventuele oudere kinderen van zijn moeder — die immers reeds in 1481 werd vermeld — jong zijn overleden). Met zulk een late geboortetijd is in overeenstemming het feit, dat *Johan* na de belening van 1512 pas weer in 1520 voorkomt.

Johan Knasse **was** vrij vaak partij in Drentse ordelen [49]; de eerste keer — 16 april 1520 — was tevens zijn eerste vermelding na de belening in 15 12; met zijn broer *Willem Knasse* (wiens bestaan en filiatie daardoor vaststaan, en die ook nog eens wordt vermeld in 1529 [50]) had hij een conflict contra *Jan Pelink*. Verder wordt *Johan* daar vermeld in 1525 als in conflict met *Bavinck Weferinge*, en 17 april 1531 met de buren van Norg. Op de laatste datum kwam ook nog de al uitgeplozen familierelatie met het geslacht Aving om de hoek kijken, want samen met *Johan Homan* had *Johan Knasse* een conflict met de pater van het fraterhuis in Groningen over goed van de het geslacht *Aving* om de hoek kijken, want samen met zijn vrouw en dochter (die met hun goederen in het Fraterhuis zijn gegaan), worden het naaste geoordeeld tot het bezit "van vaider ind moeder wege" (en de aanspraken van beide *Johan*'s waren dus minder gefundeerd, hetgeen voor *Johan Knasse* ook geen wonder was, aangezien hij aan de *Aving*'s slechts aangetrouwd verwant was.

Daarnaast had *Johan Knasse* ook als ette voor het Noordenveld zitting in de etstoel: in 1531 was hij olde ette [51] (en dus in 1530 nije ette) .

43. J. G. C. Joosting e.a., Stukken afkomstig van ambtenaren en particulieren, inv.nr. 1195 en regestnr. 35 (vgl. TRO D, blz. 386, E blz. 45).
(Een eerdere vermelding van Tymen *Aving* **is van ca. 1445 in een schattingslijst in het gemeente-archief van Zwolle en in copie ten Rijksarchieve in Assen, waar hij in Donderen gesitueerd wordt).**
44. Archief huis Westervelde, inv.nr. 343 en regestnr. 4.
45. Archief huis Westervelde, inv.nr. 332 en regestnr. ll.
46. Archief huis Westervelde, inv.nr. 347 en regestnr. 13.
47. Archief huis Westervelde, inv.nrs. **346, 348 en** regestnrs. **12, 15.**
48. Archief Van Ewsum. inv.nr. **257 en** regestnr. **82.**
49. J. G. C. Joosting, Ordelen van den etstoel **van Drenthe 1518-1604 (voortaan: Ordelen** 1518—1604), **blz. 21, 41, 44, 94, 105 (2 x), 106 (een conflict van** *Johan c.s.* **met het fraterhuis in Groningen in 1531 wordt vermeld bij H. 0.** Feith, Register **van het archief van Groningen, 1531, nr." 10).**
50. Aldus A. N. baron de Vos van Steenwijk, a.w., blz. 212 (zonder bronvermelding).

Met betrekking tot vermogenshandelingen is bekend, dat *Johan* ***Knasse*** **en** zijn vrouw *Grete/Griete* ***22*** juni 1526 een stuk land in het kerspel Roden verkochten aan de vicaris ***Hendrik Lant*** **te** Tolbert en 2 juli 1533 een stuk land onder Roden aan pater ***Bernardus van Elst*** van Bergum [52] (uit welke familie de echtgenote was, blijft onbekend). Verder verkocht *Johan* ***Knasse 9*** februari 1530 een stuk land op Ruperwelt (? = Roderwolde ?) aan de pastoor te Roden [53].

Kinderen:
1. ***Hendrikje***
2. *Bertha*
3. ***Johanna***

volgen VIIa.

VIb. ***Willem Knasse*** vonden we als broer van ***Johan Knasse*** reeds vermeld in 1520 [47] en 1529 [48]. Op hem en zijn mogelijke nageslacht komen we terug in § 4.

Kinderen:
1 (?). *Gosen*, volgt VIIb.
2 (?). *Roelof*, **volgt** VIIc.
3 (?). ***Johan,*** volgt VIId.
4 (?). ***Peter,*** volgt VIIe.

VIIa. ***Hendrikje,*** *Bertha* **en** ***Johanna Knasse*** worden allen genoemd in een boedelscheiding van 29 juni 1573 met betrekking tot de nalatenschap van wijlen *Joost Valcke*, kinderloze zoon van wijlen *Bertha* ***Knasse;*** de rechthebbenden waren ***Bertha's*** zuster ***Hendrikje Knasse,*** weduwe van ***Joachim Lunsche,*** **en** het echtpaar *Alof van* ***Limborg*** **en** ***Johanna Knasse*** [54]. Van hen was ***Hendrikje*** wel de oudste, want 1 juli 1569 bleek in een overeenkomst tussen haar als weduwe van *Joachim* ***Lunsche*** **en** de kerspellieden van Norg over de collatie van de Sint Maartens- en Sint Nicolaasvicarie te Norg door haar en haar nageslacht, dat zij de vicariezaken regelde (omdat deze vicarie waarschijnlijk door de ***Knasse's*** **was gesticht,** is een dergelijk erfgoed slechts via de oudste tak en telg doorgegeven); **voorts** werd ***Hendrikje*** vermeld in 1559, 1564, 1573, 1575, en als haar voogd trad in 1569 en 1573 *Johan* ***Hidding*** **op,** blijkbaar als familielid [55].

Aangezien de hoofdtak uitstierf, leggen we nu alles vast in tabel 11.

§ ***3.*** Eerstezijtak (uit generatie V van de hoofdtak).

Vc. De waarschijnlijk jongere, in 1492 vermelde, broer *Roelof* ***Knasse*** **van** de gebroeders *Bertold* (Va: † 1492) en *Johan* ***Knasse*** (Vb: ***† 1500)*** was de stamvader van de oudste zijtak.

Kinderen:
1. *Otto*, volgt VIc.
2. ***Hyke,*** vermeld 1549 als vrouw van *Bunne* ***Hymmersma*** (zie onder VIc).
3. ***Gisela,*** † vóór 1547, tr. le ***Heine N.;*** tr. ***2e N. Lant;*** tr. 3e *Johan* ***Hiddema*** (zie onder VIc).

VIc. ***Otto Knasse*** ontving als ***"Otto Rodolphi de Roen"*** (filiatie !) 7 april 1515 te Utrecht de priesterwijding en in hetzelfde jaar solliciteerde hij tevergeefs' naar het pastoraat van Rolden [56]. Gezien zijn titel (magister, meyster, mester), in de jaren 1530-1549 aantoonbaar, had hij een gedegen studie achter de rug en zal dan ook niet na circa 1490 zijn geboren. Hij was naderhand pastoor te Midwolde en wordt als zodanig 2 december 1530, 6 januari 1532, 11 april 1537, 9 april 1543, 23 augustus

51. **Ordelen 1518-1604, blz. 3; zie ook F. Keverling Buisman, Supplement op de ordelen van de etstoel van Drenthe 1505—1579, in: Drentse rechtsbronnen, blz. 318 (Werken Stichting tot uitgaaf der bronnen oud-vaderl. recht nr. 7, Zutphen, 1981).**
52. **Archief Van Ewsum, inv.nr. 257 en regestnrs. 182, 219.**
53. **Archief Van Ewsum, inv.nr. 149 en regestnr. 197.**
54. **Archief huis Westervelde, inv.nr. 1 en regestnr. 28.**
55. **Archief huis Westervelde, inv.nr. 269 en regestnr. 26 (1569; zie ook blz. VI aldaar) ; voorts inv.nrs. 169, 171, 270, 271 (1559, 1564, 1573, 1575).**
56. **Mededelingen van 0. D. J. Roemeling te Hardegarijp (vgl. vermelding in: Nieuwe Drentsche Volksalmanak 1926, blz. 55, van een brief d.d. 27 oht. 1515 in het huisarchief Van Ewsum van *Johan de Mepsche* aan *Roelof van Ewsum*, *waarin Johan* de sollicitatie ondersteunde naar het ambt van pastoor te Roden door meyster *Otto Knasse;* deze was immers "een goed wal-geleert man", die beloofde "altijt bij dagen of bij nachte, myt lijff ende gued, woerden ende werken, ende al dat he vermach mijnen jonkeren — i.c. *Roelof wan Ewsum* — to wyllen und tho dienste te wesen").**

Tabel 11.

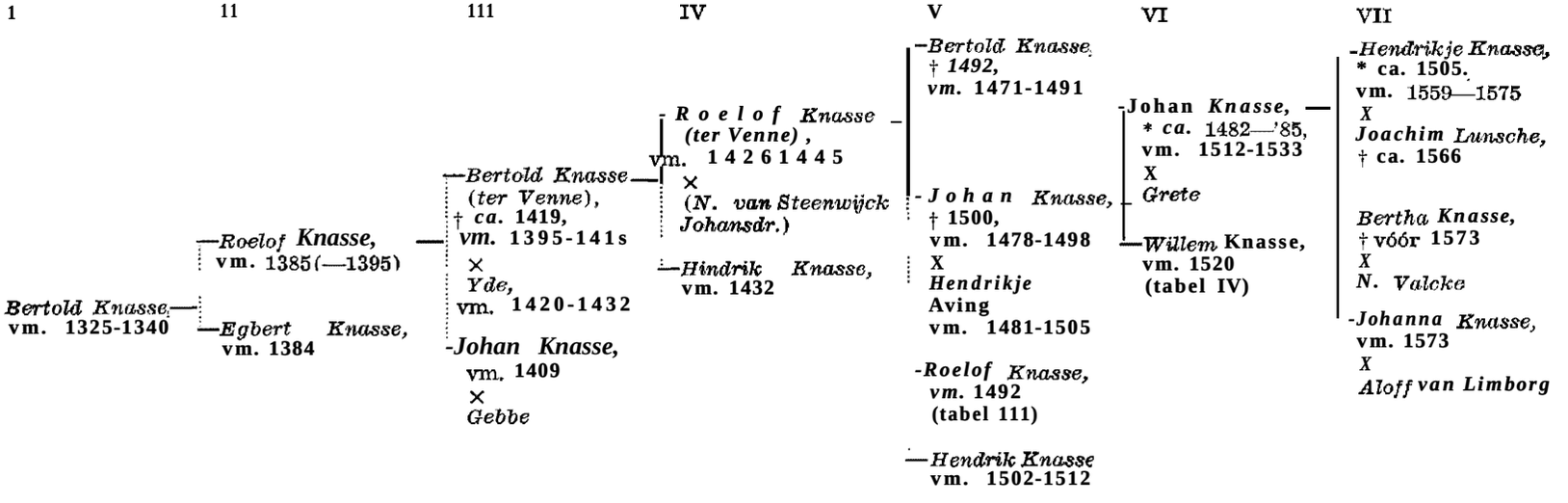

1546 en 5 januari 1549 vermeld [57]. De laatste datum is in verschillende opzichten van belang. Zo was Otto *Knasse* op dat moment nog in leven, terwijl er in hetzelfde jaar een ordel werd gewezen tussen "meyster *Otto Knasse seliger*" en *Leffert Staels* als wederparten en momber [58], in de loop van 1549 moet *Otto* derhalve zijn overleden. In de tweede plaats verkochten op die 5de januari 1549 mester Otto *Knassens*, pastoor te Midwolde, en *Bunne Hymersma* voor zijn vrouw *Hyke Knasse* aan *Johan van Ewsum* hun rechten op enige landerijen te Roderwolde; *Hyke Knasse* was dus duidelijk een zuster van *Otto*, op grond namelijk van hun gezamenlijke eigendomsrechten. Naast pastoor te Midwolde was *Otto Knasse* ook vicaris van de Sint Nicolaasvicarie te Middelstum, want 17 maart 1546 werd hij door het dekanaat in genoemde vicarie of prebende bevestigd na de dood van *Gerardus Scatter* [59].

Met een familie *Lant* had *Otto Knasse* geschillen: 19 augustus (Sint Magnus) 1547 met *Hylle Lants* en 19 mei 1548 met *Hendrik (je) Lants* en de haren [60]. Beide zaken zullen wel met elkaar hebben samengehangen (de betreffende ordelen geven daarover geen uitsluitsel) en zullen te maken hebben gehad met boedelscheidingsproblemen, doordat *Otto* een zuster *Gisela Knasse* had, die in tweede huwelijk met een *N. Lant* was getrouwd, uit welk huwelijk een dochter *Hendrikje ("Hynrickje")* gesproten was, ongetwijfeld dezelfde *Hendrikje* met haar zuster *Hille* als in de geschillen van 1547 en 1548 (overigens was *Gisela Knasse* in eerste huwelijk getrouwd met een *Heine N.*, waaruit een zoon *Berneer Heinens*, en in derde huwelijk met *Johan Hiddema* [61]; *Gisela* zelf zal, gezien haar ontbreken bij de ordelen, in 1547 al dood zijn geweest).

Met *Otto Knasse* en zijn beide zusters *Gisela* en *Hyke* stierf deze kortstondige zijtak der familie uit, die we concretiseren in het volgende schema:

- ***Bertold Knasse,***
  † 1492, vm. 1471-1491
  (kinderloos)

- ***Johan*** Knasse,
  † 1500, vm. 1481-1498
  x ***Hendrikje Aving,***
  vm. 1481-1505
  (zie schema 1)

  - *Roelof Knasse,*
    vm. 1492
  - ***Hendrik Knasse,***
    vm. 1502-1512
  - *Gusela Knasse,*
    † *vóór* 1547,
    × ***le Heine N.;***
    x 2e N. *Lant*;
    × *3e* ***Johan*** *Hiddema*,
    † na 1548
  - ***Hyke Knasse,***
    vnl. 1549,
    x *Bonne Hymmersma*
  - *Otto Knasse,*
    **** ca.*** 1490, † 1549,
    vm. 15161549, priester

57. Archief Van Ewsum, inv.nrs. 235, 144 en regestnrs. 203, 419 (aan het tweede stuk is een in de inleiding beschreven zegel van ***Otto*** bewaard gebleven); J. A. Feith, Inventaris van het huisarchief van De Nienoord, nrs. 24, **25c, 25e, 25g,** 676 (aan de nrs. 24, **25e** en 676 is ***Otto's*** zegel, zoals in de inleiding is vermeld, bewaard **gebleven).**
58. Ordelen 1518-1604, blz. 220.
59. Archief Van Ewsum, inv.nr. 235 en regestnr. 372.
60. Ordelen 1518-1604, blz. 182 en 220 (in 1516 was er al een geschil tussen *Roeleff Landt* en **"Knassen volck"** : Ordelen 1399 -1518, blz. 192, 201).

§ 4. Tweede zijtak (uit generatie VI van de hoofdtak).

VIIb. Voor de jongere tak zetten we in met een *Gosen Knasse*. Ook deze had bezit in Roden, want 3 september 1540 werd een uitspraak gedaan in een geschil tussen *Klaas Hendriks* en *Gosen Knasse* over het erf de Weehorst aldaar [62].

Gosen moet ouder zijn geweest dan zijn mogelijke broer Roelof (VIId) Want bij een geschil in 1540 was *Gosen* toch wel meerderjarig, maar ook weer niet veel ouder, omdat hij 20 juli 1567 nog optrad als volmacht van de markegenoten van Roder Zuidholt en Noordholt (nadat hij 24 april 1558 ook al als volmacht van het kerspel Roden was opgetreden) [63]. We stellen zijn geboortejaar daarom op circa 1517.

Van *Gosen Knasse* weten we, dat hij en zijn vrouw 30 april 1565 aan *Johan van Ewsum* een jaarlijkse rente van twaalf Arendsguldens uit hun goederen te Sulte onder Roden verkochten [64]. Van een nakomelingschap van dit echtpaar vernemen we niets.

VIIc. Roelof *Knasse*, met een vertrouwd klinkende voornaam, was geen der al besproken *Roelof*'s. Na een vermelding van *Rolof Knasse* te Roden als pachter van land aldaar van het klooster te Bergum (pachtsom "½ str.myn 2 Gron. penningen", wellicht hetzelfde land als *Johan Knasse* (VIa) in 1524 aan pater *Bernardus van Elst* van Bergum had verkocht [52, 65], was er in een goorspraak te Peize van 10 juli 1565 sprake van de voormombers van de kinderen van wijlen Roelof *Knasse* "van't eerste bedde" [66]. Vanwege zijn minderjarige kinderen in 1565 uit zijn eerste huwelijk komen we op een geschat geboortejaar voor Roelof van circa 1520-1525 (met speling uiteraard) en daarmee was hij inderdaad een andere dan zijn besproken naamgenoten. Volwassen was Roelof *Knasse* in elk geval 27 november 1549, want toen wenden hij en een *Johan Knasse* genoemd als de naaste buren van *Klaas Hendriks* op de Weehorst te Roden (dezelfde als zojuist gesignaleerd is in 1540 in conflict met *Gosen Knasse*, VIIb) [67].

VIId. Van *Johan Knasse* signaleerden we zojuist, dat hij 27 november 1549 voorkwam met en na *Roelof Knasse* als belender van de Weehorst te Roden. Door de volgorde Roelof - *Johan* was *Johan* de jongste van de twee en daarom niet de *Johan* 'de jonge' van de hoofdtak (VIa; hij zou hier immers niet in secundaire positie zijn opgesomd). En inderdaad was *Johan* een broer van *Gosen* (VIIb), want in 1546 wordt *Goesen Knasse* genoemd in de Oosteinde van Roden, evenals "*Johan Knassens* zijn broeder" [68].

VIIe. Er was mogelijk een vierde broeder, *Peter Knasse*, Van de gebroeders *Jan* en *Barelt Bruyns* werd namelijk

61. Mededeling van 0. D. J. Roemeling te Hardegarijp.
62. Archief Van Ewsum, inv.nrs. ***256*** en regestnr. 283.
63. Archief Van Ewsum, inv.nrs. 257, 148 en regestnrs. 575, 531.
64. Archief Van Ewsum, inv.nr. 245 en regestnr. 561 (in het regest wordt Gosen's vrouw als ***Haningen*** genoemd).
65. Archief Van Ewsum, inv.nr. 257 (in druk is het stuk gepubliceerd in: Nieuwe Drentsche Volksalmanak 1926. blz. 59).
66. Goorspraken van Drenthe 1563-1565, blz. 288.'
67. Archief Van Ewsum, inv.nr. 256 en regestnr. 424.
68. Schattingslijst van het kerspel Roden, handschrift in de archieven van de graaf Van Kniphausen, Staatsarchiv te Aurich (copie Rijksarchief te Assen), folio 116, 116 vo; dezelfde ***Gosen Knasse*** wordt ibidem ook nog wegens een goed in Zulte aangeslagen: folio 118.

9 maart 1563 via een goorspraak te Diever deling en scheiding geëist door *Rycke van Huessen* en ***Peter Knasse,*** respectievelijk gehuwd met ***Aleid*** en ***Hendrik (je),*** volle zusters van de andere partij [69], hetgeen het volgende schema oplevert:

Jan Bruyns Barold Bruyns ***Aleid Bruyns*** x ***Rycke van Huessen*** ***Hinrick (je) Bruyns*** x ***Peter Knasse***

De scheiding van de ouderlijke *Bruyns*-boedel kreeg 7 november 1564 zijn beslag door een sententie van burgemeesters en raad van de stad Groningen [70]. Via een sententie van burgemeesters en raad van Groningen werd 7 februari 1566 ook een scheiding geregeld tussen ***Grete*** *Jansen,* weduwe van ***Geert*** *Alberts,* te ener zijde, en anderzijds, ***Peter Knasse*** als voormond en de andere voogden van de kinderen uit het eerste huwelijk van ***Geert*** *Alberts*; de scheiding en deling werd vastgesteld conform de huwelijkse voorwaarden [71] (de familiale achtergrond van ***Peter's*** voormondschap blijft [duister).

Nu blijft nog de vraag over, van wie de vier eventuele gebroeders *Gosen, Roelof, Johan* en ***Peter Knasse*** de zoons zijn geweest. Op het eerste gezicht zouden ze kinderen kunnen zijn van de ***Hendrik Knasse,*** die in 1502-1512 werd vermeld (Vd), doch dit is bij nader inzien geen goede oplossing, want de vermeldingen van *Gosen,* Roelof en ***Peter Knasse*** vallen in hun totaliteit ongeveer een generatie later dan men kan verwachten bij een vederschap van ***Hendrik Knasse*** (*Gosen* werd geboren in een tijd dat ***Otto Knasse*** Roelofszoon, VIc, tot priester werd gewijd). Als de vader van *Gosen* - ***Roelof*** - ***Johan*** - ***Peter*** een der ons bekende ***Knasse's*** was, dan is alleen de al besproken *Willem* ***Knasse*** (VIb; vermeld in 1520-1546) de in aanmerking komende figuur, Op deze gissing houden we het maar en sluiten af met een schema:

- ***Johan Knasse,*** * ***ca.*** 1482(—'85), vm. ***1512-1533*** × ***Grete*** (zie schema **I**)
- ***Willem Knasse,*** vm. 1520-1546
  - ***Gosen Knasse,*** * ca. ***1517,*** vm. ***1540-1567,*** (× ***Haningen ?***)
  - ***Roelof*** Knasse, **** ca. 15.20,*** † vóór 1565 × le N.N.; x 2e N.N.
    - kinderen uit het le huwelijk vm. 1565 (naamloos)
  - ***Johan Knasse,*** **** ca. 1522,*** vm. 1546-1549
  - ***Peter Knasse,*** vm. 1563-1566 × ***Hendrikje Bruyns,*** vm. 1563-1564

§ 5. De r d e z ij t a k (uit generatie V van de hoofdtak ?).

Vele onzekerheden moesten we tot dusver signaleren bij onze interpretaties. Een grote 'onzekerheid rest ons nog met betrekking tot de vraag, of er een derde zijtak van het geslacht ***Knasse*** is geweest, Die onzekerheid in dezen heeft namelijk betrekking op ***Arend Knasse,*** die 15 juni 1548 met zijn dochter ***Hendrik Knasse,*** met medewerking van hun voogd *Rolof* ***Hidding,*** een rente verkocht uit hun goed te Norg [72]. Omdat dit de enige gegevens zijn van de betreffende ***Knasse's,*** vallen ze moeilijk te plaatsen in de stamreeks. Om tot een hypothese te komen, sommen we een aantal overwegingen op. 1) ***Hendrik (je) Knasse*** was in 1548 ongehuwd (een echtgenoot ontbreekt, een voogd is wel aanwezig). 2) *Hendrik (je)* was het enige kind van ***Arend*** (zij was kennelijk de enige gerechtigde telg in onroerend goed en een broer ontbreekt bij de vermomgenshandeling. 3) *Rolof* ***Hidding*** zal een familierelatie met deze ***Knasse's*** hebben gehad, mogelijk als oom van ***Hendrik (je)*** en zwager van ***Arend.*** Voor de situering in de stamreeks denken we aan een plaatsing van ***Arend Knasse*** als zoon van ***Johan Knasse*** (Vb) en ***Hendrikje*** *Aving* (zie schema 1), en wel op grond van de naam van ***Arend's*** dochter ***Hendrikje.*** Hij was in dat geval een broer van ***Johan*** en ***Willem Knasse*** (VIa en b; schema I en III) en kan rond 1490 geboren zijn, en *Hendrik (je)* was dan een vrij laat geboren dochter, eventueel na een aantal onbekende jong-overleden zoons. En in het voorgaande bleek al, dat er kort voordien — bij ***Arend's oom Bertold Knasse*** (Va) — duidelijke relaties waren tussen de ***Knasse's*** en de *Hidding's*; deze kunnen zeer wel hebben geleid tot een huwelijksband, i.c. van ***Arend Knasse*** met een zuster van *Rolof* ***Hidding.***

Doch hoe dan ook, ook in deze tak stierf het geslacht ***Knasse*** uit en we vatten het voorgaande samen in een schema IV als algehele afsluiting van ons verhaal.

V — VI

Johan Knasse, † ***1500,*** vm. 1478-1498, ***X Hendrikje Aving***

- ***Johan Knasse,*** * ca. 1482(—'85) ***X Grete*** (zie schema **I**)
- Willem ***Knasse*** (zie schema **III**)
- ***Arend Knusse,*** **** ca.*** 1490(—'95), vm. 1548 ***x (N. Hidding)***
  - ***Hendrikje Knasse,*** vm. ***1548*** (ongehuwd)

§ 6. Overige telgen.

Onze kennis van het geslacht ***Knasse*** vertoont vele lacunes. Er zijn telgen, die we in het voorgaande met moeite, en onzekerheid een plaats konden geven. Er zullen er ook zijn, die niet in de schemata zijn onder te brengen.

Tot de laatstbedoelden behoort een *Lambert* ***Knasse,*** in 1567-1568 pastoor te Holwierde nabij Appingedam [73]. En in 1582 was hij pastoor in Losdorp [74].

> Op een gedenkbord bij het uurwerk van de kerk te Holwierde lezen we: "Anno Domini 1567 is dit uuhrwarck mit de lanterne" (bedoeld als lichtbaken voor schippers op de Eems) "gemaeket do de werdige heer ***Lambertus Knasse*** pastoer und de erbare Occo ***Hayes, Arent Gerrys,*** olde Steven ***Smit*** kerkvogeden waren in der tyt" [73].

Voorts werd 7 april 1528 de weduwe ***Meye Knasse*** te Peize vermeld [75], doch van welke *Knasse* zij de weduwe was, blijft volledig duister. Zij woonde wel in de voorouderlijke regio.

69. Goorspraken van Drenthe 1563-1565, blz. 15.
70. Gemeente-archief van Groningen, Stads-ordelboek, blz. 579 (Register Feith 1564, nr. 92).
71. Gemeente-archief van Groaingen, Stads-ordelboek blz. 631 (Register Feith 1566, nr. 53).
72. Archief Van Ewsum, regestnr. 411 * (bijgeschreven in het exemplaar van het Rijksarchief te Groningen).
73. A. Pathuis, Groninger gedenkwaardigheden, blz. 116 nr. 371 (afbeelding t.o. blz. 145) (vgl. Groninger Volksalmanak 1960, blz. 49-53).
74. Hoge Justitiekamer, inv.nr. 859 (Rijksarchief in Groningen).
75. Ommelander archief, inv.nr. 789, blz. 371 (Rijksarchief in Groningen).

Jan Cornelisz„ kuiper te Dordrecht, en zijn nakomelingen in drie generaties,

door **L. J. MALHERBE.**

Inleiding.

In de verzamelingen van ons Genootschap bevindt zich een handschrift [1], waarvan de inhoud met enkele aanvullingen door wijlen ons medelid Ir. J. W. Hofmañ werd gepubliceerd in De Navorscher **1931, blz.** 281 en volgende.

Het origineel, ter grootte van vier bladzijden folio, geschreven in het begin van de 18de eeuw, noemt kinderen en kleinkinderen [2] van een zekere *Kornelis Janse*, evenwel zonder plaatsnaam, jaartal of datum. De nasporingen wezen uit dat de tekst betrouwbaar is en dat het een familiegroep van Doopsgezinden betreft, aanvankelijk gevestigd te Dordrecht.

De onbekende samensteller heeft het stuk blijkbaar niet voor zichzelf geschreven: soms noemt hij de kinderen van een bepaald echtpaar niet, maar hij vermeldt dan die „UE. bekent" zijn, of dat deze bij een bepaald persoon kunnen worden nagevraagd. Die ontbrekende gegevens zijn hier bijgevoegd.

Het handschrift begint aldus: "*Kornelis Janse*, bijgenaemt 't Geusje met ...[3] dese vinden we dat de vader is van *Jan* (Jan is doorgehaald) *Pietertje Kornelis* enz., zijnde 't Geusje een bijnaem, aan sijn vader gegeven, in de tijd van de Spaense Inquisitie, als wanneer enige burgers bijeen waeren die onder-een uytriepen, indien ymand Geus wil worden die steek sijn vingeren op, en omdat dese *Kornelis* sijn vader d'eerste was, gaf men hem de bijnaem van 't Geusje. Meer weten we niet, ook niet wie sijn vrouwen sijn geweest".

Als kinderen van *Kornelis Janse* worden achtereenvolgens genoemd [4]:

1. *Pietertje Kornelis* [5] tr. *Willem D. van Oosterwijk.*
2. *Jan Kornelis Vijgeboom* tr. *Annetje Joosten.*
3. *Klaes Kornelis van der Fles* tr. *Lijsbet.*
4. *Kornelis Kornelis van der Fles* tr. *Stijntje Sprong.*
5. *Heijltje Kornelis* tr. *Vianen.*
6. *Jannetje Kornelis* tr. *Jacques Terwen.*

Deze parenteel kon met één generatie worden opgevoerd tot *Jan Cornelisz.*, kuiper te Dordrecht, met wie dit overzicht aanvangt. Zijn nakomelingen worden aangetroffen bij de geslachten *Alleman, Van der Fles, Van Oosterwijk, Outerman, Van Outgaerden, Van der Schoof, Terwen, Verdonk* en *Van Vianen.*

1. Handschriftenverzameling Ned. Leeuw, dossier Terwen.
2. De staak ***Terwen*** is daarin nog verder uitgewerkt, maar deze gegevens zijn in dit artikel niet opgenomen.
3. Met de bijnaam 't Geusje werd hij overigens niet aangetroffen en het lijkt onwaarschijnlijk dat deze op hem betrekking heeft, dit *naar* zijn geschatte leeftijd gerekend. Hij trouwt n.l. in 1592 en het hier bedoelde' voorval zal, voor wat Dordrecht betreft, vóór 1572 moeten hebben plaatsgehad.
   In de ruimte die, ook in het handschrift, door . is aangegeven behoort, volgens het systeem van de schrijver, de — hier ontbrekende — naam van de vrouw van betrokkene te staan.
4. Er ontbreken twee kinderen (zie IIa):
   Thonis Cornelisx., tr. ***Mayke Dirksdr. van Oosterwijk.***
   Trijntje ***Cornelisdr.***, tr. ***Cornelis Dirksz. van Oosterwijk.***
5. Hoewel ***Pietertje Kornelis*** als eerste wordt genoemd, is zij zeker niet het oudste kind. Hierbij wordt opgemerkt dat haar man, ***Willem Dirksz. van Oosterwijk*** (IIIe), hertrouwde met ***Geertruyt Petersdr. van de Poel,*** en dat het handschrift — zonder verband met het voorgaande daarin — eindigt met de namen van de broeders en zusters van laatstgenoemde.

Ter oriëntering in de patronimica zijn de — later aangenomen — geslachtsnamen tussen rechte haken bijgevoegd.

Van sommige, hier genoemde echtparen is alleen de ondertrouwdatum bekend: de huwelijksacten van de Doopsgezinde gemeente te Dordrecht beginnen namelijk in het jaar 1627 [6].

De overlijdensdata — daar sterfdata genoemd — zijn ontleend aan het Memoriaal van de Doopsgezinde gemeente, dit i.v.m. de identificatie onder patronimicum. Hierbij wordt opgemerkt dat deze aantekeningen gewoonlijk enkele dagen te laat zijn gedateerd, zoals blijkt uit de vergelijking daarvan met die, voorkomende in het begraafregister van de Hervormde kerk.

De gegevens zijn ontleend aan het Gemeente-archief te Dordrecht, tenzij anders is vermeld.

De gebezigde afkortingen zijn:

dtb = doop-, trouw- en begraafboeken.

GA = Gemeente-archief.

Memoriaal = Memoriaal van de Doopsgezinde gemeente te Dordrecht: GA Dordrecht, dtb. no. 78.

ona. = oud-notarieel archief.

ora. = oud-rechterlijk archief.

Parenteel.

1. *Jan Cornelisz.* [7], kuiper te Dordrecht, † vóór 1595, tr. *Adriaantge Willemsdr.*, † na 1605.

   2 mei 1575. ***Jan Cornelisz.,*** kuiper, koopt van Frans ***Cornelisz. Scheij,*** kuiper, een huis c.a. staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen de Ploegkapel [8] en het huis van ***Seger*** de bierdrager. (ora no. 710, acte 437. Transportreg.)

   1594. In de Vriesestraat: de weduwe van ***Jan. Cornelisz.***, kuiper. (Stadsarchief no. 3965, fol. 223 v. Verpondingskohier)

   5 okt. 1595. ***Adriaantgen Willemsdr.***, weduwe van ***Jan Cornelisz.,*** kuiper, koopt van gasthuismeesters van het sacramentsgasthuis, een huis c.a. staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen de Ploegkapel en het huls van de koopster. (ora. no. 743, fol. 369. Transportreg.)

   1606. In de Vriesestraat: de weduwe van *Cornelis Jansz.* (lees: ***Jan Cornelisz.***[9]) kuiper. (Stadsarchief no. 3973, fol. 219. Haardstedenkohier)

6. De ondertrouw van niet-Hervormden, die plaats had voor schepenen, werd genoteerd in het „Trouwboek van onderscheiden gezindten". Er was blijkbaar geen verplichte huwelijkssluiting voor schepenen. Soms werd van de kerkelijke huwelijkssluiting naderhand aan schepenen kennis gegeven, zoals dan blijkt uit een aantekening daarvan bij de ondertrouwacte.
7. Mogelijk is hij dezelfde als: ***Jan Cornelisz.,*** kuiper, 34 jaar, die op 24 jan. 1575 een verklaring geeft ten behoeve van ***Hendrik Jacobsz.***, kuiper, en in maart 1575 ten behoeve van ***Andries de Vries*** Jansz. (ora. no. 710, acte 292, resp. 389. Transportreg.)
8. De belending „Ploegkapel" is niet juist: uit het Verpondingskohier van 1594 blijkt, dat tussen het hier gekochte huis en die kapel nog één huis stond, n.l. het huis dat ***Ariaantge Willemsdr.***, als weduwe van ***Jan Cornelisx.,*** in 1595 kocht.
   Deze kapel, afgebroken in 1613, stoad aan de westzijde van de Vriesestraat, tussen de Lenghenstraat en de Sarisgang. (Kaart van Dordrecht van het jaar 1676. Catalogus Dordracum Illustratum no. 170: J. L. van Dalen. Geschiedenis van Dordrecht, dl. 1, blz. 94.)
9. Uit de vergelijking van het hier genoemde Haardstedenkohier van 1606 met het Verpondingskohier van 1594 blijkt dat zij, als weduwe, woonde in het huis dat haar man in 1575 kocht.

Uit dit huwelijk[10], volgorde onbekend:

1. *Cornelisz. Jansz.*, volgt IIa.
2. *Willemke Jansdr.*, volgt IIb.
3. *Pieter Jansz.*, volgt IIc.

IIa. *Cornelis Jansz.*[11], van Dordrecht, kuiper (1592—1608), azijnmaker[12] (1602—1633), diaken bij de Doopsgezinde gemeente ald., † Dordrecht 4 juni 1633, tr. le (ondertr. ald. 22 okt. 1592, schepenen) *Trijntje Thonisdr. Repelaer*, van Dordrecht, † na 1596, dr. van *Anthonis Adriaansz. Repelaer* en *Helena Cornelisdr. van Straelen*[13]; tr. 2e vóór ca. 1600 N.N.; tr. 3e (ondertr. Dordrecht 13 mei 1605, schepenen) *Pieterke Pietersdr.*, j.d., wonende ald., dr. van *Pieter N.N.* en *Lijsbeth Gielisdr.*; tr. 4e vóór ca. 1612 *Goolken Jansdr.*, † Dordrecht 29 maart 1640.

1594. In de Kleine Spuistraat: Cornelis *Jansz.*, kuiper, huurt van de erfgenamen van ***Reijer Jacobsx.*** (Stadsarchief no. 3965, fol. 256. Verpondingskohier)

25 jan. 1597. *Adriaan, Huich en Herman* ***Repelaer*** Anthoniszonen. Cornelis *Jansz.*, ***als*** man en ***voogd*** van *Trijntge Repelaers* Anthonisdr. en ***Anthonis Arentsz. als*** man en voogd van *Heijltge* ***Repelaer*** Anthonisdr., zich sterk makende voor *Marijcke* ***Repelaer*** Anthonisdr., allen erfgenamen van ***Aechge Anthonisdr. Repelaer,*** transporteren aan ***Anthonis Willemsz.***[14], wijnkoper, de helft van een huis c.a., genaamd De Gouden Leeuw, staande over de Tolbrug, aan de poortzijde te Dordrecht, tussen het huis van Jacob van ***Diemen*** en dat van ***Jacob Govertsz.***, verkopers aangekomen door de dood van ***Aechge Anthonisdr.*** [*Repelaer*] voornoemd, van welk huis de genoemde ***Anthonis Willemsx.*** de andere helft bezit. (ora. no. 744, fol. 135 v. Transportreg.)

30 maart 1602. *Cornelis Jansz.*, azijnmaker, koopt van ***Aert Reyniersz.*** c.s. een huis, staande in de Kleine Spuistraat te Dordrecht, tussen het huis van Cornelis *Pietersz.*, stebode (stadsbode) en dat van ***Laurens de spelmaker,*** alsmede een ledig erf, daar tegenover gelegen, waarop de genoemde Cornelis *Jansz.* tegenwoordig azijn maakt. (ora. no. 746, fol. 101 v. Transportreg.)

5 ian. 1605. Olivier van de ***Vinck,*** procuratie hebbend van "Frans ***Theunisz.,*** wijnkoper, en ***Maritgen Theunisdr.*** [*Repelaer*], echtelieden, verbindt ten behoeve van ***Cornelis Jansz.,*** azijnmaker, de erfenis, die de genoemde Frans ***Theunisz.*** is aangekomen door het overlijden van ***Aechtgen Thonisdr.*** [*Repelaer*], ***die*** huisvrouw was van

10. Dat het hier kinderen van deae ouders betreft, wordt afgeleid via de eigendom en verkoop van de beide huizen, genoemd bij generatie 1. Het huis, gekocht in 1595 werd in 1613 verkocht en van dat, gekocht in 1575, werd in 1623 een deel verkocht (IIa).
11. De Wapenheraut 1910, blz. 34 e.v. „Het Geslacht Repelaer" noemt hem Cornelis *Jansz.* ***Boom.*** Met deze geslachtsnaam werd hij overigens niet aangetroffen.
Het is gebleken dat hij driemaal troawde, maar het is waarschijnlijker dat hij viermaal in het huwelijk trad, hoewel de naam van zijn tweede vrouw onbekend is. De reconstructie van ziin huweliiken gaat uit van de samenstelling van zijn gezin, waartoe acht kinderen behoorden. (Zie noot 21)
12. Cornelis *Jansz.*, kuiper, is identiek met *Cornelis Jansz.*, azijnmaker. Tussen 1602 en 1608 wordt hij soms kuiper, soms azijnmaker genoemd, zoals uit de hier weergegeven acten blijkt.
In 1592 ondertrouwt hij, als kuiper, met *Trijntge* ***Thonisdr.*** [*Repelaer*], terwijl hij in 1610, als azijnmaker, weduwnaar is van *Catharina Repelaer* Anthonisdr. (IIa). Bij zijn ondertrouw met ***Pieterke Pietersdr.*** in 1605 wordt hij weduwnaar en azijnmaker genoemd. In 1602 koopt hij, als azijnmaker en in 1608 als kuiper, een huis. Beide huizen behoren in 1634 tot zijn nalatenschap.
Hierbij wordt opgemerkt dat te Dordrecht, in het begin van de 17de eeuw, slechts één Cornelis *Jansz.*, azijnmaker, werd aangetroffen.
13. Het Geslacht Repelaer, Wapenheraut 1910, blz. 344 e.v. Ned. Adelsboek 43e jrg., 1950, blz. 262.
14. ***(An) thonis Willemsx.*** is weduwnaar van ***Aechge Thonisdr. Repelaer*** (IIa, 5 jan. 1605).

Theunis Willemsz., wijnkoper, evenals de besterfenis die deze laatstgenoemden is aangekomen door het overlijden van ***Heyltgen*** Thonisdr. [*Repelaer*], die huisvrouw was van ***Thonis Adriaansz.,*** pontgaarder, beiden zusters van de genoemde *Maritgen Thonisdr.* [*Repelaer*], wegens 694 gl. van geleverde wijn, die Frans ***Theunisx.*** aan Cornelis *Jansz.* schuldig is. (ora. no. 748, fol. 1. Transportreg.)

1 maart 1607. ***Thonis Ariensz.,*** pontgaarder, die getrouwd is geweest met ***Helena Anthonisdr. Repelaer,*** verklaart dat zijn vrouw, in haar testament van 18 juni 1604 voor notaris Balis[15], aan haar broeders en zusters 600 gl. had gelegateerd. Daarom verkoopt hij aan ***Adriaan Repelaer*** Anthonisz., zijn zwager, voor diens portie die hem in deze 600 gl. toekomt. 7 car.gl. losrente op een huis c.a. staande op de hoek van de Pelsebrug te Dordrecht, tussen deze brug en (het huis van) ***Maarten Balen,*** met gelijke brief op ***Hugo Repelaer,*** *Herman* ***Repelaer,*** de nagelaten kinderen van *Marijke* ***Repelaer,*** verwekt bij Frans *Anthonisz.*, en op Cornelis *Jansz.* als getrouwd hebbend *Trijntken* ***Repelaer.*** (ora. no. 749, fol. 12. Transportreg.)

4 mei 1608. Cornelis *Jansz.*, kuiper, koopt van ***Fransken Alewijnsdr.,*** weduwe van Gerard *Jansz.*. molder. een huis c.a. staande op de hoek van de Grote Spuistraat (en de Voorstraat) te Dordrecht, tussen het huis van *Theunis Cornelisz.*, schoenmaker, en 's Heren straat. (ora. no. 749, fol. 109. Transportreg.)

17 nov. 1610. ***Adriaan Repelaer*** Anthonisz., schepen in wette, en ***Hugo Repelaer*** Anthonisz., voor zichzelf en als ooms en bloedvoogden van de nagelaten weeskinderen van ***Catharina Repelaer*** Anthonisdr., verwekt bij Cornelis *Jansz.*, azijnmaker, en mede voor het nagelaten weeskind van ***Herman Repelaer*** Anthonisz. zaliger, Cornelis *Jansz.*, azijnmaker, als actie en transport hebbend van Frans ***Anthonisx.,*** te samen voor de ene helft; *Quintijn* ***Pietersx. van der Velde,*** bakker, en ***Pieter Albertsz.,*** hoedenmaker, voor zichzelf en tevens vervangende en zich sterkmakende voor *Janneken* ***Meeusdr.,*** weduwe van Hans ***Wilder, Aaltgen Meeusdr.,*** weduwe van ***Frederick*** van ***Dousburch*** en eveneens, voor de achtergelaten kinderen van Willem ***Meeusx.,*** voor de andere helft, allen erfgenamen van zaliger *Thonis Willemsz.*[14], *in* leven wijnkoper te Dordrecht, verkopen aan ***Geerit Veder,*** een huis c.a. waar uithangt Gulick, staande bij de Tolbrug aan de landzijde te Dordrecht, tussen het huis van ***Jan de Braemaecker*** en dat van *Gilles* van ***Luffelen.*** (ora. no. 751, fol. 128 v. Transportreg.)

12 okt. 1612. Inventaris van de nalatenschap van ***Herman Repeber,*** weduwnaar, koopman, † 21 nov. 1609. Aldaar, op blz. 175: *Cornelis Jansz.*, azijnmaker alhier „compt goet p. obligatie" van 500 gl. hoofdsom en van intrest 8 gl. 7 st., te samen 508 7 st. (ona. no. 10, blz. 159. Nots. P. Eelbo)

15 juni 1613. *Cornelis Jansz.*, azijnmaker, voor zichzelf voor drie-vierde deel en als oom en voogd van het weeskind van ***Pieter Jansz.***, zijn broeder, en ***Adriaan Cornelisz.***[16], als behuwdoom van dit weeskind voor één-vierde deel, verkopen aan *Arien Huigensz.*, kuiper, een huis 17 c.a., staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen de Ploegkapel en het huis van Cornelis *Jansz.* en het weeskind, beiden voorgenoemd. elk voor een gelijk deel aan de andere zijde. (ora. no. ***754,*** fol. 73. Transportreg.)

9 okt. 1623. *Crispijn* van ***Outgaerden*** voor zichzelf, ***Jan Ariensz.***[18], steenhouwer, mede voor zichzelf en als

15. Het protokol van deze notaris ontbreekt.
16. Hij zal dezelfde zijn als ***Adriaan*** *(Arien)* Cornelisx., bezemmaker, meermalen genoemd als voogd van Willem Pietersx. (IIc, 1). Zijn verwantschap als behuwdoom is niet bekend. Hij is de vader van ***Jan Adriaansz.*** (*Ariensz.*), steenhouwer. (Zie noot 18)
17. Dit is het huis, gekocht in 1595. (generatie 1)
18. De verwantschap van ***Jan Adriaansz.*** (*Ariensz.*), steenhouwer, met de koper of verkopers in deze is niet bekend. Hij is een zoon van ***Adriaan*** (*Arien*) *Cornelisz.*, bezemmaker. (ora. no. 766, fol. 49 v; ona. no. 72, fol. 124 v.)

vervanger van zijn broers en zusters, verkopen aan Cornelis *Jansz.*, azijnmaker, twee-derde delen in een vierde deel van een geheel huis [19] c.a., genaamd Het Avontmael, waarvan de koper de overige delen reeds bezit, staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen het huis van ***Maarten Thonisz.*** en dat van ***Aafken Hermansdr.*** (ora. no. ***764,*** fo.l 66 v. Transportreg.)

13 okt. 1632. Testament van Cornelis *Jansz.*, azijnmaker, en ***Gooltgen Jansdr.***, echtelieden. Hij noemt zijn jongste zoon, Cornelis *Cornelisz.* [*van* der *Fles*] en zijn vooroverleden zoon *Thonis Cornelisz.*, die gehuwd was met ***Mayke Dirksdr. [van Oosterwijk***]. Zii noemt haar beide kinderen: Claus Cornelisx. [*van* der ***Fles]*** en Cornelis *Cornelisz.* [*van* der ***Fles].*** Zij stellen tot voogden: ***Jan Cornelisx.*** [***Vijgenboom],*** voorzoon, en ***Jacques Terwen,*** zwager (lees schoonzoon) van de testateur. (ona. no. 57, fol. 824 v. Nots. D. Eelbo.)

4 april 1634. Scheiding van de nalatenschap van Cornelis *Jansz.* zaliger. *Jan* ***Cornelisz.*** [***Vijgenboom],*** ***Jacques Terwen*** getrouwd met ***Janneke Cornelisdr.,*** voor zichzelf en als voogden over *Cornelis* Cornelisx. [van ***der Fles],*** onmondig weeskind van Cornelis *Jansz.* zaliger en ***Goolken Jansdr.,*** echtelieden, alsmede over ***Dirk Theunisx. [van Oosterwijk],*** nagelaten weeskind van zaliger ***Theunis*** *Cornelisz.* en ***Mayke Dirksdr.*** [van *Oosterwijk*], echtelieden; ***Nicolaas Dirksx. [van Vianen],*** getrouwd met ***Heyltgen Cornelisdr.,*** alsmede ***Nicolaas Cornelisx. [van der Fles]*** als vervanger van ***Willem Dirksx. van. Oosterwijk*** die getrouwd is met ***Pieterke*** *Cornelisdr.*, allen kinderen en erfgenamen van zaliger Cornelis *Jansz.*

Jan ***Cornelisx. [Vijgenboom]*** verkrijgt het huis c.a. staande in de Kleine Spuistraat, tussen het huis van de erfgenamen van *Cornelis Pietersz.*, stadsbode, en dat van wijlen ***Laurens de spelmaker.***

Nicolaas Dirksx. [van Vianen] verkrijgt het huis, genaamd Het Avontmael, staande in de Vriesestraat, tussen het huis van ***Thonisx.***, kuiper, en dat van ***Cornelis*** *Jansz.*, huistimmerman.

Nicolaas Cornelisz. [*van der Fles*] verkrijgt het huis genaamd De Asijnfles [20], staande op de hoek van de Grote Spuistraat (en de Voorstraat), belend door de Spuistraat en het huis van Cornelis ***Burgers,*** met de azijnplaats daartoe' behorende, gelegen in de Kleine Spuistraat, tussen de stadsgracht of gemene gang en het huis van ***Jan*** van der *Burch.* (ona. no. ***58,*** fol. 366. Nots. D. Eelbo)

Uit het eerste huwelijk [21], volgorde onbekend:

19. Dit is het huis, gekocht in 1575 (generatie 1). ***Adriaan Huigen*** kuiper, belender, had zijn huis inmiddels op 5 juni 1614 (ora. no. 755, fol. 60 v) verkocht aan *Maarten Thonisz.*, kuiper, belender in deze.

20. De Asijnfles is een uithangteken, geen gevelsteen (IIIg, 2 okt. 1656).

21. Tot zijn gezin behoorden acht kinderen, maar het is gedeeltelijk onzeker uit welk van zijn huwelijken zij zijn geboren. Voor de hier gegeven indeling worden de volgende argumenten aangevoerd.
   a. uit het eerste huwelijk waren meer kinderen in leven dan één (IIa, 17 nov. 1610). 2. ***Thonis*** en 3. ***Heiltje*** zullen zijn vernoemd naar hun grootouders van moederszijde.
   b. de kindesen ***2. Thonis, 4.*** *Jan*, ***7.*** *Claas* en 8. Cornelis worden genoemd in het testament van hun vader en ***Gooltge Jansdr.,*** zijn vrouw. Daaruit blijkt tevens dat *Claas* en ***Cornelis*** kinderen zijn uit dit huwelijk (IIa, 13 okt. 1632).
   c. de kinderen 1. ***Jannetie. 3.*** *Heiltje.* ***5. Pietertje. 7. Claus*** en 8. *Cornelis* worden genoemd als halfbroeders en halfzusters van 4. ***Jan*** (IIId, 4 aug. 1657). De kinderen 2. ***Thonis*** en 6. ***Trijntje*** worden nietgenoemd; zij waren reeds overleden.
   d. de zoon 4. ***Jan,*** werd ca. 160C geboren: hij overleed in 1665, 65 jaar oud (IIId). Hij kan geen zoon zijn uit het eerste huwevan zijn vader, want hij noemt 1. *Jannetje* — die reeds in 1614 trouwde en die dus uit het eerste huwelijk zal zijn geboren — zijn halfzuster. Hij, ***Jan,*** zal dus een zoon zijn uit het tweede huwelijk van zijn vader, gesloten tussen 1597 en 1605; de naam van zijn moeder is niet bekend.

1. *Jannetje Cornelisdr.*, volgt IIIa.
2. *Thonis Cornelisz.*, volgt IIIb.
3. *Heiltje Cornelisdr.*, volgt IIIc.

Uit het tweede huwelijk:

4. *Jan Cornelisz. [Vijgenboom]*, volgt IIId.

Uit het derde huwelijk:

5. *Pietertje Cornelisdr.*, volgt IIIe.

Uit het vierde huwelijk, volgorde onzeker:

6. *Trijntje Cornelisdr.*, volgt IIIf.
7. *Claas Cornelisz. [van der Fles]*, volgt IIIg.
8. *Cornelis Cornelisz.* [*van der Fles],* volgt IIIh.

IIIa. *Jannetje Cornelisdr.*, winkelierster te Dordrecht, † ald. 12 nov. 1648, tr. (ondertr. ald. 23 okt. 1614, schepenen) *Jacques (Jacob) Terwen,* geb. ca. *1589,* j.m. wonende te Dordrecht, knoopmaker, dienaar in het Woord bij de Doopsgezinde gemeente ald., † Dordrecht 20 juli 1636, zn. van *Jacques (Jacob) Terwen* en *Heiltgen Hendriksdr. Prins.*

29 sept. 1600. ***Jacob Jacobsz.*** *Terwen,* omstreeks 11 jaar oud, daar moeder af is ***Heyltgen Prins.*** (Stadsarch. no. 2449, fol. 27 v. Register der renten van de kapitale leningen)

28 okt. 1648. Testament van ***Janneke*** *Cornelisdr.,* weduwe van ***Jacques*** *Terwen.* Zij noemt haar gehuwde zonen: ***Jacques*** en Cornelis *Terwen.* Zij legateert aan ***Hendrik*** *Terwen,* haar jongste zoon, 600 car. gl.; aan haar dochter ***Trijntje*** en aan haar zoon *Teunis* ***(Anthony)*** *Terwen* legateert zij elk 200 car.gld. (ona. no. 87, fol. 302. Nots. J. Schoormans)

23 juni 1649. Inventaris van de goederen van zaliger ***Janneke Cornelisdr.,*** weduwe van ***Jacques*** *Terwen.* De boedel wordt gedeeld door de kinderen ***Jacques, Cornelis, Anthony, Hendrik*** en *Trijntje Terwen.* ***Anthony*** *Terwen* neemt de winkelgoederen over, bestaande uit lint, zijde en knopen. (ona. no. 99, fol. 305. Nots. J. Schoormans)

Uit dit huwelijk, in waarschijnlijke volgorde:

1. *Jacques Terwen,* tr. Zutphen kort vóór 10 juni 1645 *Maria van Eppenhof.*
2. *Cornelis Terwen,* tr. Dordrecht 25 sept. 1644 *Segerina Verbeek.*
3. ***Anthonis*** *Terwen,* tr. Utrecht 28 juli 1649 ***Sara Petersdr. van de Poel.***
4. ***Hendrik*** *Terwen,* tr. Utrecht 7 juli 1660 *Maria Machielsdr. van den Houten.*
5. *Trijntje Terwen.*

IIIb. *Thonis Cornelisz.*, azijnmaker, † Dordrecht 18 jan. 1625, tr. vóór ca. 1623 *Mayke Dirksdr. van Oosterwijk* [22],

   e. De dochter 6. ***Trijntje*** werd bij haar ondertrouw in 1626 geassisteerd door ***Goolken Jansdr.,*** haar moeder (IIIf), al kan het zijn dat hier stiefmoeder is bedoeld.
   f. het is dan aannemelijk dat 5. ***Pietertje,*** eveneens een halfzuster van 4. ***Jan.*** een kind is uit het huwelijk van haar vader met ***Pieterke Pietersdr.,*** gesloten in 1605. Zij is zeker geen kind uit het laatste huwelijk van haar vader, want bij haar ondertrouw in 1632 wordt zij geassisteerd door *Goelke* ***Jansdr.,*** haar stiefmoeder (IIIe).

22. De ***Van Oosterwijk's: Mayke*** (IIIa), ***Willem*** (IIIe) en Cornelis (IIIf), zijn zuster en broeders (IIIa, 18 jan. 1627). Zij ontleenden hun geslachtsnaam aan hun plaats van herkomst (IIIf, 7 jan. 1626): wellicht Oosterwijk bij Leerdam. Zij zullen kinderen zijn van ***Dirk Willemsz.,*** die overigens onbekend is: ***Mayke Dirksdr. van Oosterwijk*** noemt als haar oom ***Gerrit Willemsz.*** van ***Oosterwijk*** (IIIa, 25 febr: 1625).

† in 1626; zij hertr. (oadertr. Dordrecht 31 dec. 1625, schepenen) *Jan* ***Nering,*** j.m. van ald., † in 1626, waarschijnlijk zoon van *Gilles Jansz. Nering* [23] en *Geertruy Jansdr.*

25 febr. 1625. Extract uit het testament van ***Thonis Cornelisx.,*** azijnmaker, en ***Mayke Dirksdr. van Oosterwijk,*** echtelieden, verleden op 21 juni 1623 voor notaris Jan Pietersz. Veeckemans [15]. Hij stelt tot voogden: zijn vader, alsmede haar oom ***Gerrit Willemsz.*** van ***Oosterwijk.*** In margine: Cornelis *Jansz.*, azijnmaker, vader van de testateur, aanvaardt de voogdij. (Weeskamerarch. no. 17, fol. 2, Weesboek)

31 dec. 1625. Ondertrouw van Jan Nering, j.g. van Dordrecht, geassisteerd door ***Levinus Nering, zijn*** oom, met Mayke ***Dirksdr. van Oosterwijk,*** weduwe, geassisteerd door ***Geertruyt Jansdr.,*** weduwe van Gieles Nering. (dtb. no. 95, fol. 53 v. Trouwboek onderscheiden gezindten)

18 jan. 1627. Extract uit het testament van ***Mayke Dirksdr. van Oosterwijk,*** laatst weduwe van ***Jan Nering,*** verleden op 30 sept. 1626 voor notaris, J. Vekemans [15]. Zij stelt tot voogden: haar broeders Cornelis ***Dirksz. [van Oosterwijk]*** en ***Willem Dirksx. [van Oosterwijk].*** (Weeskamerarch. no. 1'7, fol. 222. Weesboek)

Uit dit huwelijk:

Dirk Theunisz. van Oosterwijk, geb. vóór ca. 1625, †1650/56, ongehuwd.

4 april 1634. De acte van boedelscheiding van zaliger Cornelis *Jansz.* noemt ***Dirk Theunisx.*** [*van Oosterwijk].* nagelaten weeskind van zaliger ***Theunis*** *Cornelisz.*, verwekt bij ***Mayke Dirksdr. [van*** *Oosterwijk*]. Zie IIa.

19 aug. 1634. ***Jan Cornelisz.*** *Vijgenboom* legateert o.a. aan ***Dirk Theunisx. [van*** *Oosterwijk*]. nagelaten zoon van zijn (half ?) broeder ***Theunis*** Cornelisx. Zie IIId.

17 dec. 1650. Cornelis ***Dirksx. van*** *Oosterwijk* noemt in zijn testament, de zoon — zonder diens naam — van ***Mayke van*** *Oosterwijk,* zijn zuster. Zie IIIf.

28 sept. 1656. Inventaris en scheiding van de boedel van zaliger ***Dirk Theunisx. van*** *Oosterwijk.* De ene helft wordt toebedeeld aan Jan ***Cornelisx. Vijgenboom en*** *Nicolaas Cornelisz.* van der Fles, erfgenamen van vaders zijde; de andere helft komt aan Willem *Dirksz.* ***Oosterwijk*** en Cornelis ***Dirksx. van Oosterwijk, erfgenamen*** van moederszijde van de overledene. (ona. no. 101, fol. 100. Nots. J. Schoormans)

IIIc. *Heiltje Cornelisdr.,* j.d. van Dordrecht, winkelierster ald., † Dordrecht 2 nov. 1649, tr. ald. 23 mei 1624 (schepenen) *Ciaas Dirksz. [van Vianen],* van Vianen, koopman, twijnder, bakker, dienaar in het Woord bij de Doopsgezinde gemeente te Dordrecht, † Vianen 29 jan. 1639.

16 mei 1628. De curator in de boedel van ***Coenraat*** *Hendriksz.* verkoopt aan Nicolaas ***Dirksx. [van Vianen]*** een huis c.a. genaamd De Haas, staande omtrent de Botgenstraat te Dordrecht, tussen het huis van ***Christoffel*** van *Slingelant* en dat van ***Catharina*** *Willemsdr.,* huisvrouw van Michiel ***Cotermans*** (ora. no. 767, fol. 20 v. Transportreg.)

1633. ***Claas Dirksx.*** [*van* Vianen], twijnder, „eygen" (eigenaar), belend door ***Stoffel van Slingelant en Michiel*** Cotermans. (Stadsarchief no. 3971, fol. 239. Verpondingskohier)

24 april 1636, ***Claas Dirksz. [van Vianen],*** bakker, verkoopt aan ***Cornelis Dammasx.,*** bakker, een huis c.a. genaamd De Appelboom [24], staande omtrent de Botgenstraat (te Dordrecht). tussen het huis van ***Christoffel van*** *Slingelant* en dat van ***Jan Huibrechtsx.*** *Gruyter.* Borgen: ***Jan Cornelisx.*** *Vijgenboom* en Cornelis ***Dirksx. van Oosterwijk.*** (ora. no. 770, fol. 121 v. Transportreg.)

Mei 1636. ***Claas Dirksz.*** [van ***Vianen],*** hier dienaar in het Woord, met zijn vrouw ***Heilge*** *Cornelisdr.*, zijn gaan woaen te Vianen. (Memoriaal, blz. 142).

10 mei 1638. ***Claas Dirksx. [van*** Vianen], wonende te Vianen, verkoopt aan Simon. ***Gerritsx.,*** keurmeester, een huis [25] c.a., staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen het huis van ***Cornelis*** *Jansz.*, timmerman en dat van de erfgenamen van ***Maarten*** *Theunisz.*, kuiper.

In margine: Op 29 mei 1682 compareerden voor notaris Jacob Hellerus te Amsterdam *Grietgen Claasdr.* van ***Vianen, weduwe*** van ***Jacob*** *Hofman,* alsmede ***Dirk*** en Cornelis van ***Vianen,*** wonende te Amsterdam, kinderen en erfgenamen van ***Claas Dirksx. van Vianen,*** die verklaren dat de hypotheek op dit huis is afgelost. (ora. no. 771, fol. 72 v. Transportreg.)

29 jan. 1639. ***Claas Dirksz.*** [*van Vianen*], dienaar in het woord, sterft te Vianen. (Memoriaal blz. 207)

4 dec. 1643. ***Heiltje Cornelisdr.,*** weduwe van *Claas Dirksz.* ***[van Vianen],*** geeft machtiging een boomgaard te Vianen te verkopen aan ***Evert Damisz.*** *Nobeling.* (ona. no. 83, fol. 543. Nots. J. Schoormans)

25 okt. 1649. Testament van *Heiltje* Cornelisdr., weduwe van ***Claas Dirksz. [van*** *Vianen*]. Zij noemt haar jongste zoon, Cornelis *Claasz.* [van Vianen], die te Utrecht in de leer is. Zij stelt tot voogden: ***Jan*** *Cornelisz.* [*Vijgenboom*] en *Claas* Cornelisx. [*van der Fles],* haar (half) broeders. (ona. no. 88, fol. 271. Nots. J. Schoormans)

23 dec. 1649. Inventaris van de boedel van *Heiltgen* Cornelisdr., weduwe van ***Claas Dirksx. [van Vianen],*** waarbij de inventaris van een linnenwinkel. Geen vaste goederen. ***Grietje Claasdr. [van Vianen]*** neemt winkelgoederen over. (ona. no. 88, fol. 339. Nots. J. Schoormans)

8 sept. 1650. De nalatenschap van ***Heiltge*** Cornelisdr., weduwe van ***Claas Dirksz.*** [van ***Vianen],*** ruim 6900 gl., wordt gedeeld door de kinderen: *Grietgen Claasdr.,* ***Dirk Claasx. en*** Cornelis *Claasz.* [van ***Vianen]*** (ona. no. 99, fol. 702. Nots. J. Schoormans)

Uit dit huwelijk, in waarschijnlijke volgorde:

1. *Grietje (Margaretha) Claasdr. van Vianen,* j.d. van Dordrecht, tr. ald. 31 juli 1650 (Doopsgezind) *Hendrik Terwen,* j.m. van Dordrecht.
2. *Dirk Claasz. van Vianen,* tr. Utrecht (schepenen) 26 febr. 1653 *Sara Danielsdr. Hoor(e)ns.*
3. *Cornelis Claasz. van Vianen,* tr. (ondertr. Utrecht 14 maart 1647, Hervormd) *Adriaantge Stevens,* j.d., wonende te Amsterdam.

IIId. *Jan Cornelisz. Vijgenboom,* geb. ca. 1600 [26], kruidenier, diaken bij de Doopsgezinde gemeente te Dordrecht, † ald. 4 nov. 1665, tr. 1 e vóór ca. 1634 *Annetje Joosten Bogaert,* † Dordrecht 24 nov. 1650, dr. van *Joost Bogaert* en *Catharina Kesteloot* [27]; tr. 2e Amsterdam (schepenen)

23. In die tijd woonden te Dordrecht ***Levinus*** *Jansz.* ***Nering en*** *Gilles Jansz.* ***Nering,*** beiden gehuwd. Eerstgenoemde is zijn oom (IIIa, 31 dec. 1625), laatstgenoemde zal dan ziin vader ziin.
24. Het huis De Appelboom is wellicht hetzelfde als dat genaamd De Haas, dat hij in 1628 kocht. De borgen bij de verkoop zijn familieleden van de verkoper.
25. Dit is het huis Het Avontmael, dat hij had verkregen uit de nalatenschap van zijn schoonvader Cornelis *Jansz.* (IIa, 4 april 1634).
26. Hij overleed 4 nov. 1665, 65 jaar oud, blijkens zijn nog aanwezige grafzerk in de Grote kerk te Dordrecht. Deze zerk wordt niet genoemd door P. C. Bloys van Treslong Prins, in Geneal. en Herald. Gedenkwaardigheden ... Zuid-Holland.
27. ***Catharina Kesteloot is*** moeder van ***Anneke*** en ***Pieter Joosten Bogaert.*** (GA. Haarlem, ona. no. 190, acte 59, d.d. 5 juni 1649. Nots. V. Haeswindius)

8 okt. 1651 *Maria Jacobsdr. Messcherf* [28], geb. ca. 1611, gedoopt ald. (Doopsgezind) 4 juni 1634, † Dordrecht 21 dec. 1673, dr. van *Jacob Dirksz. Messcherf* en *Jannetgen Jansdr.*

Jan Cornelisz. Vijgenboom heeft geen kinderen nagelaten.

6 mei 1627. ***Johan Cornelisz. [Vijgenboom],*** kruidenier, koopt van ***Hendrik Smits*** een huis c.a., genaamd De Vijgenboom [29], staande op de hoek van de Kleine Spuistraat (en de Voorstraat) te Dordrecht, tussen de straat en het huis van Cornelis ***Jansz. Both*** (ona. no. ***766,*** fol. 83. Transportreg.)

19 aug. 1634. Mutueel testament van ***Jan Cornelisz. Vijgenboom,*** kruidenier, en ***Anna*** *Joosten* [*Bogaert*], echtelieden. Zij noemt haar broeder ***Pieter*** *Joosten* [*Bogaert*]. ***Zij*** legateren o.a. aan ***Dirk*** *Theunisz.* [*van Oosterwijk*], nagelaten zoon van zijn (half ?) broeder ***Theunis*** *Cornelisz.* (ona. no. ***58,*** fol. 500 v. Nots. D. Eelbo)

1 nov. 1651. Contract tussen ***Jan Cornelisz. Vijgenboom*** en ***Pieter*** *Joosten* ***Bogaert*** betreffende de erfenis en het versterf van *Anneken Joosten* Bogaert, zuster van laatstgenoemde. (ona. no. 90, fol. 341. Nots. J. Schoormans)

4 aug. 1657. Testament van Jan *Cornelisz. Vijgenboom,* koopman. Hij legateert aan ***Jacques*** *Terwen,* zijn neef, 2000 car. gl. Hij stelt tot erfgenamen:

de kinderen van zijn halfzuster ***Junneke Cornelisdr.,*** namelijk ***Jacques, Cornelis, Anthony*** en ***Hendrik Terwen;***

de kinderen van zijn halfzuster ***Heiltge Cornelisdr.,*** namelijk *Grietge Claasdr.,* ***Dirk*** *Claasz.* en ***Cornelis*** *Claasz.* ***[van Vianen]*** ;

zijn halfbroeder *Claus* ***Cornelisz. vun der*** Fles of, bij vooroverlijden, diens kinderen;

de kinderen van zijn halfzuster zaliger ***Pieterke*** *Cornelisdr.,* die gehuwd was met ***Willem Dirksz. van*** *Oosterwijk,* namelijk ***Dirk, Cornelis*** en ***Jan van*** *Oosterwijk*;

de kinderen van zijn halfbroeder ***Cornelis Cornelisz. van der Fles,*** namelijk *Roeland* en ***Cornelis van der Fles,*** die nog minderjarig zijn. (ona. no. 94, fol. 109. Nots J. Schoormans)

12 jan. 1666. Inventaris van de boedel van ***Johan*** Cornelisz. ***Vijgenboom.*** Daarin o.a. :

een schilderij van de hofstede onder Dubbeldam, waarin *Jan Cornelisz. Vijgenboom* en *Anneken Joosten* ***Bogaert*** geconterfeit staan (fol. 520 v);

twee kleine stukjes van Crispijn van der Pas, met de pen gedaan, met conterfeitsels van de voorgaanden (fol. 521) ;

een huis c.a. staande in de Kleine Spuistraat, tussen het huis eertijds toebehorend aan ***Cornelis*** *Pietersz.,* stadsbode, en dat van ***Laurens de spelmaker,*** dat hij verkregen heeft uit de boedel van zijn vader zaliger (fol. 524) ;

een huis c.a. waar de Vijgenboom uithangt, staande op de hoek van de Kleine Spuistraat, gekocht van ***Hendrik*** *Smits* op ***6*** mei 1627 (fol. 524);

de boedel komt nog 1000 gl. toe uit de boedel van ***Jannetgen Jansdr.,*** moeder van ***Marijke Jacobsdr. Messchaert, als*** deze komt te overlijden, zoals zij aan haar zoon ***Abraham*** en aan haar dochter ***Grietien Jacobsdr. [Messchaert]*** heeft gegeven (fol. 534). (ona. no. 101, fol. 507. Nots. J. Schoormans)

IIIe. *Pieferfje Cornelisdr.,* j.d. van Dordrecht, † (aangegeven) Utrecht 9 okt. 1648, tr. Dordrecht (ondertr. Utrecht 29 dec. 1632, schepenen) „in december 1632" (Doopsgezind) *Willem Dirksz. van Oosterwijk,* geb. ca. sept. 1605 [30], zijdenlakenkoper, † (aangegeven) Utrecht 28 mei 1677; hij hertr. abd. (schepenen) 28 juli 1649 *Geerfruyt Petersdr. van de Poel,* † (aangegeven) Utrecht 1 juli 1661.

21 dec. 1632. ***Pietertje Cornelisdr.*** werd bij haar ondertrouw te Dordrecht geassisteerd door *Goelke* ***Junsdr.,*** haar stiefmoeder. (dtb. no. 95, fol. 64 v. Trouwboek onderscheiden gezindten)

13 mei 1650. Mutueel testament van ***Willem van Oosterwijk*** en ***Geertruyt*** van de ***Poel.*** Aan zijn vier kinderen uit zijn eerste huwelijk komt 4000 gl. toe wegens hun moederlijk goed. (GA. Utrecht. Nots. F. Zwaardecroon)

18 juni 1661. Testament van ***Geertruyd van de Poel,*** vrouw van ***Willem van*** *Oosterwijk,* zijdenlakenkoopman. (GA. Utrecht. Nots. G. Houtman)

Uit dit huwelijk [31]:

1. *Dirk van Oosterwijk,* geb. 19 okt. 1633.
2. *Anneke van Oosterwijk,* geb. 6 dec. 1634.
3. *Cornelis van Oosterwijk,* geb. 6 sept. *1636.*
   Pefronella van Oosferwijk, geb. 13 juli 1638.
5. *Dirk van Oosterwijk,* geb. 14 juli 1640.
6. *Cornelis van Oosferwijk,* geb. 20 sept. 1642.
7. *Johannes van Oosterwijk,* geb. 5 dec. 1646.
8. *Pieter van Oosterwijk,* geb. 22 juni 1648.

IIIf. *Trijntje Cornelisdr.,* j.d. van Dordrecht, † ald. 23 sept. 1630, tr. (ondertr. Dordrecht 7 jan. 1626, schepenen) *Cornelis Dirksz. van Oosferwijk, j.g.* van Oosterwijk, geb. ca. 1600, azijnmaker, wonende in het huis De Vergulde Paele, aan de Vest nabij de Vuilpoort te Dordrecht, diaken bij de Doopsgezinde gemeente ald., † Dordrecht 25 jan. 1673; hij hertr. Rotterdam (schepenen) 9 april 1631 *Aalgen Israelsdr. van Halmael,* j.d. van Rotterdam, † Dordrecht 23 maart 1636 en tr. 3e Dordrecht 10 april i639 (Doopsgezind) *Sara Hendriksdr.,* † ald. 20 april 1679, weduwe van *Barfholomeus Tergier* (*Targier*).

Cornelis Dirksx. van Oosterwijk heeft uit zijn eerste huwelijk geen kinderen nagelaten [32].

7 jan. 1626. Ondertrouw van Cornelis ***Dirksx. [van Oosterwijk], j.g. van*** Oosterwijk, met *Trijnken Cornelisdr.,* j.d. van Dordrecht, geassisteerd door ***Goolken***

---

28. De ondertrouwacte — Amsterdam 14 sept. 1651 — noemt haar Maria ***Jacobs,*** van Amsterdam, 40 jaar, geassisteerd door *Jannetje* ***Jans,*** haar moeder. Zij werd gedoopt ald. 4 juni 1634 als *Maritje* ***Jacobs,*** dr. van *Jannetje* ***Jans,*** weduwe van ***Jacob*** *Messchert.* (Doopsgezind Archief te Amsterdam, Memoriaal voor Reinier Wijbrandtsz., dl. 1, fol. 58). De Ned. Leeuw 1933, kol. 322, vermeldt als haar doopdatum abusievelijk 4 juli 1634. Zie ook Genealogie Messchaert-Messchert, Ned. Patriciaat, dl. 16 en De Ned. Leeuw 1933, kol. 93.

29. De Vijgenboom is een uithangteken, geen gevelsteen (IIId, 12 jan. 1666). Dit huis stond in de Voorstraat te Dordrecht, op de Westhoek van de Kleine Snuistraat: het was zogenaamd in 1580 het geboortehuis van *Charlotte* ***Brabantine van Nassau,*** dr. van Prins ***Willem Z.*** (M. Balen. Beschrijving van Dordrecht, blz. 873 en 1265. Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek, dl. V, kol. 899 i.v. Laurens Terwe). In werkelijkheid werd zij te Antwerpen geboren (Nassau en Oranje in de Nederlandse geschiedenis, onder red. van C. A. Tamse, Alphen aan den Rijn, 1979, pag. 82).

30. Bij zijn overlijden was hij 71 jaar en 9 maanden oud. (De Ned. Leeuw 1975, kol. 66)

31. De namen en de geboortedata van deze kinderen zijn ontleend aan het dossier *Van Oosterwijk.* Handschriftenverzameling Ned. Leeuw. De kinderen ***Dirk, Cornelis*** en ***Jan van*** *Oosterwijk* worden genoemd in het testament van ***Jan*** *Cornelisz. Vijgenboom* (IIId, 4 aug. 1657). Enkele aanvullingen daarop: De Ned. Leeuw 1975. kol. 65. Familie-aantekeningen van Jan van Oosterwijk 16461693.

32. Uit het tweede huwelijk werd geboren (zie IIIf, 16 nov. 1648) ***Janneke van Oosterwijk,*** j.d. van Dordrecht, † ald. 24 jan. 1683, tr. Dordrecht 20 juli 1653 (Doopsgezind) ***Thielman*** *Jansz.* ***van Bracht,*** j.m. van ald., geb. 9 (29) jan. 1625, lakenbereider, voorganger bij de Doopsgezinde gemeente te Dordrecht, † Moordrecht, 7 (17) okt. 1664, zn. van ***Jan*** *Thielmansz.* ***van Bracht,*** (Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek, dl. IV, kol. 278; Doopsgezinde Bijdragen, 1862 blz. 105)

Jansdr., haar moeder, (dtb. no. 95, fol. 53 v. Trouwboek onderscheiden gezindten)

5 juni 1635. Cornelis *Dirksz. [van Oosterwijk]*, koopman, koopt een huis c.a., staande aan de Vest te Dordrecht, tussen het huis van *Aryen van Beaumont* en dat van *Adriaantken Aryensdr.*, weduwe van *Laurens de Gelder*. (ora. no. 770, fol. 87. Transportreg.)

23 maart 1639. Huwelijksvoorwaarden van *Cornelis Dirksx. van Oosterwijk*, weduwnaar, en Sara *Hendriksdr.*, weduwe van *Bartholomeus Targier*. (ona. no. 81, fol. 329. Nots. J. Schoormans)

16 nov. 1648. *Cornelis Dirksx. van Oosterwijk, als* vader en voogd van zijn onmondige dochter Janneke *Cornelisdr.*, verwekt bij *Aeltgen Israelsdr. van Halmael*, zijn huisvrouw zaliger. Procuratie betreffende de nalatenschap van *Israel van Halmael*. (oaa. no. *87*, fol. 317. Nots. J. Schoormans)

17 dec. 1650. Testament van *Cornelis Dirksx. van Oosterwijk*. Hij noemt zijn vrouw Sara *Hendriksdr.*, zijn dochter *Janneke van Oosterwijk*, zijn broeder *Wil-Zem* van *Oosterwijk*, wonende te Utrecht en de zoon — zonder diens naam — van *Mayke van Oosterwijk*, zijn (overleden) zuster. (ona. no. 89, fol. 435. Nots. J. Schoormans)

27 maart 1663. *Cornelis Dirksx. van Oosterwijk, 63* jaar, azijnmaker, verklaart dat de azijnmakers te Dordrecht, het bier waarvan zij azijn maken, laten brouwen door of kopen van de bierbrouwers aldaar. (ona. no. 121, fol. 193. Nots. G. de Jager)

21 aug. 1668. Testament van *Cornelis Dirksx. van Oosterwijk* en Sara *Hendriksdr.*, echtelieden, wonende in het huis De Vergulde Paele te Dordrecht. (ona. no. 182. ongefol. Nots. J. Melanen)

IIIg. *Claas Cornelisz. van der Fles,* j.m. van Dordrecht, geb. ca, 1612, azijnmaker, koopman in granen, diaken bij de Doopsgezinde gemeente te Dordrecht, wonende ald. in het huis De Asijnfles in de Voorstraat op de hoek van de Grote Spuistraat, † Dordrecht 13 nov. 1663, tr. Rotterdam (schepenen) 26 april 1639 ***Lijsbeth Jansdr. Bosschaers,*** † Dordrecht 10 jan. 1650, weduwe van *Baltus* ***Verdonck.***

21 juli 1636. Testament van Nicolaas *Cornelisz.* [wan der Fles], 24 jaar, en van *Cornelis Cornelisz.* [wan der *Fles*], 16 jaar, gebroeders, ongehuwde zonen van zaliger *Cornelis Jansz.*, azijnmaker, en *Goolken Jansdr.* (ona. no. 59, fol. *186.* Nots. D. Eelbo)

21 juni 1640. Mutueel testament van *Nicolaas* Cornelisz. ***Fles,*** azijnmaker, en ***Elisabeth Bosschaers*** Jansdr., echtelieden. Zij stelt haar broeders en zusters van halven bedde tot erfgenamen. Zij stellen tot voogden: ***Jan Cornelisx. Vijgenboom***, zijn (half) broeder, en ***Abraham Terwe***, haar neef. (ona. no. 82. fol. 64 v. Nots J. Schoormans)

2 okt. 1656. Testament van Nicolaas *Cornelisz.* van der ***Fles,*** koopman. Hij bepaalt dat zijn kinderen het huis waarin hij thans woont en waar de Asijnfles uithangt, staande op de hoek van de Grote Spuistraat (en de Voorstraat) te Dordrecht, niet mogen verkopen zolang één van hen in leven is. Zijn zoon ***Johannes*** zal in de huur van dit huis de voorkeur hebben tot 150 gl. per jaar. Hij stelt tot zijn erfgenamen: zijn drie kinderen, GoZina, ***Johannes*** en ***Maria van der Fles.*** Hij stelt tot voogden: Jan *Cornelisz. Vijgenboom*, zijn (half)-broeder en *Cornelis Dirksz. van Oosterwijk*, zijn zwager. (ona. no. 93, fol. 481. Nots. J. Schoormans)

Uit dit huwelijk:

1. *Golina* ***van der Fles*** [33], j.d. van Dordrecht, geb. ca. 1640, tr. (ondertr. ald. 6 mei 1666, schepenen) Delft 30 mei 1666 *Jacques* ***Verdonck,*** j.m., geb. te Rotterdam.

33. Voordien ondertrouwde zij op 28 mei 1665 te Dordrecht met *Jacques Outerman*. (dtb. no. 95, fol. 117 v).

1664. GoZina Nicolaasdr. van der Fles, 24 jaar, dochter van wijlen Nicolaas *Cornelisz.* van der *Fles*, koopman in granen. (Alg. Rijksarchief 's-Gravenhage. Staten van Holland no. 2088, acte 5. Venia aetatis)

2. ***Johannes van der Fles,*** geb. ca. 1642, koopman, † Dordrecht 14 febr. 1665, ongehuwd.

1664. Johannes Nicolaasz. van der Fles, jongeman, 22 jaar, zoon van wijlen Nicolaas *Cornelisz. van* der ***Fles,*** koopman in granen. (Alg. Rijksarchief 's-Gravenhage. Staten van Holland no. 2088, acte 5. Venia aetatis)

24 jan. 1665. Testament van ***Johannes van der Fles,*** jongeman, koopman. Hij stelt tot erfgenamen: GoZina en ***Maria van der Fles,*** zijn zusters. (ona. no. 181, niet gefol. Nots. J. Melanen)

3. ***Maria van der Fles,*** j.d. van Dordrecht, tr. ald. 26 dec. 1665 (Doopsgezind) *Joost* ***Outerman,*** j.m. van Haarlem, koopman, zn. van *Jacques* ***Outerman*** en *Susanna Crommelings.*

10 aug. ***1667.*** Mutueel testament van ***Joost*** *Outgerman* (sic), koopman te Haarlem, en ***Maria van der Fles,*** echtelieden. Zijn moeder, *Susanna Crommelings*, leeft nog. (GA. Haarlem, ona. no. 348, fol. 158. Nots J. Mes)

IIIh. ***Cornelis Cornelisz. van der Fles,*** geb. ca. 1620, zijdenlakenkoper, † (aangegeven) Utrecht 6 nov. 1648, tr. ald. (schepenen) 16 sept. 1643 *Stijntje* ***Abramsdr. Sprong:*** zij hertr. Utrecht (schepenen) 19 mei 1655 ***Johan van den Hagen,*** wonende te Haarlem, wedr. van ***Marijke Jansdr. de Smit.***

1 juli 1636. Testament van Cornelis *Cornelisz.* [van der ***Fles]*** 16 jaar, en Nicolaas *Cornelisz.* [van der ***Fles],*** 24 jaar, gebroeders en ongehuwde zoaen van *Cornelis Jansz.*, azijnmaker, en *Goolken Jansdr.* (ona. no. 59, fol. 186. Nots. D. Eelbo)

2 april 1644. *Cornelis Cornelisz.* [van der *Fles*], wonende te Utrecht, verklaart dat zijn (half) broeder ***Jan Cornelisz. Vijgenboom*** hem rekening en bewijs heeft gedaan van zijn — comparants — vaderlijke goederen en dat *Claas Cornelisz. Fles,* zijn broeder, hem rekening en bewijs heeft gedaan van zijn moederlijke goederen. (ona. no. 84, fol. 62. Nots. J. Schoormans)

Uit zijn huwelijk [34]:

1. *Roeland* ***van der Fles,*** tr. Utrecht (schepenen) 20 okt. 1666 *Susanna Bosschage (Bocage).*
2. ***Cornelis van der Fles,*** ongehuwd.

IIb. *Willemke* ***Jansdr.,*** † Dordrecht 13 mei 1631, tr. (ondertr. ald. 31 jan. 1596, schepenen) ***Aart*** *Crispijnsz. [van Outgaerden]*, geb. Thienen (België) ca. 1565, passement- en koordwerker, † kort vóór 27 sept. 1618.

31 jan. 1596. Ondertrouw van ***Aart*** *Crispijnsz. [van* ***Outgaerden],*** geb. te Thienen, 32 jaar, met ***Willemke Jansdr.,*** geassisteerd door ***Ariaantke*** *Willemsdr.*, ***we***duwe van ***Jan Cornelisz.***, haar moeder. (dtb. no. 95, fol. 13. Trouwboek onderscheiden gezindten)

28 maart 1596. ***Aart*** *Crispijnsz. [van Outgaerden],* passementwerker, koopt van *Cornelis* ***Adriaansx.,*** roeder, een huls c.a., staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen het huis van *Claas Jansz.*, oude-schoenmaker en dat van *Cornelis Jansz.* (ora. no. 744, fol. 44 v. Transportreg.)

27 sept. 1618. ***Willemke Jansdr.,*** weduwe van ***Aart*** *Crispijnsz.* [van Outgaerden], vertoont testament met seclusie van de weeskamer. (Weeskamerarch. no. 40, fol. 73)

1622. In de Vriesestraat: de weduwe van ***Aart*** *Crispijnsz. [****wan Outgaerden***], drie kinderen. (Stadsarch. no. 3974, fol. 161 v. (Kohier van het hoofdgeld)

34. De namen van beide kinderen zijn ontleend aan het testament van ***Jan*** *Cornelisz. Vijgenboom* (IIId, 4 aug. 1657).

13 mei 1631. *Willemge Jansdr.*, zuster van *Cornelis Jansz.*, ***sterft*** hier. (Memoriaal blz. 206)

Uit dit huwelijk [35], volgorde onzeker:

1 *Crispijn Aarfsz. van Oufgaerden,* volgt IIIi.
2. *Jan Aarfsz. [van Oufgaerden],* volgt IIIj.
3. *Pieter Aarfsz. van Outgaerden,* volgt IIIk.
4. *Cornelia Aartsdr. van Oufgaerden,* volgt III 1.

IIIi. *Crispijn Aarfsz. van Oufgaerden,* geb. ca. jan. 1597, koopman, directeur van de haringvaart, achtraad van Dordrecht, † ald. 26 okt. 1669, ongehuwd.

23 febr. 1617. Procuratie voor Crisp@ ***van Outgaerden,*** wonende te Amsterdam. (ona. no. 12, fol. 23. Nots. P. Eelbo)

1 sept. 1628. ***Crispijn Aartsz. van Outgaerden en twee*** anderen, kooglieden, als arbiters. (ona. no. 56, fol. 471 v. Nots. D. Eelbo)

4 mei 1633. ***Crispijn van Outgaerden,*** verkoopt aan ***Lowys Lowysx.*** een huis [36] c.a., staande in de Vriesestraat (te Dordrecht), tussen het huis van ***Willem Jansz. Bijl*** en dat van *Isaack Gerritsz.* (ora. no. 769, fol. 88 v. Transportreg.)

24 okt. 1669. Testament van *Crispijn van* ***Outgaerden,*** achtraad van Dordrecht. Hij bepaalt dat uit zijn nalatenschap 5000 gl. moet worden opgebracht op het kantoor van de gemene middelen te Dordrecht of belegd in andere goede hypotheek. De rente daarvan zal door de executeurs van zijn testament en hun opvolgers worden besteed ter ondersteuning van diegenen van zijn geslacht die dit nodig hebben, speciaal de nakomelingen van zijn — testateurs — broeders- en zusterskinderen. Desnoods mogen de executeurs of hun opvolgers daartoe het kapitaal aanspreken.

Cornelia ***Muys,*** weduwe van testateurs zaliger broeder ***Pieter van Outgaerden,*** zal uit de genoemde rente, haar leven lang, jaarlijks 50 of 60 gl. ontvangen.

Hij vermaakt aan zijn neef ***Aart van Outgaerden*** [37] ***8000*** gl. onder fideïcommis, zodat deze daarvan alleen de rente ontvangt. Na diens dood zullen zijn wettige kinderen en verdere nakomelingen de helft van dit kapitaal ontvangen, terwijl de andere helft gaat naar de kinderen van „zijn" (*Aart*'s) broeder ***Pieter van Outgaerden.***

35. De aansluiting ouders-kinderen, die niet rechtstreeks bewijsbaar is, wosdt als volgt afgeleid:
   a. de weduwe van ***Aart Crispijnsz. [van Outgaerden]*** wordt in het kohier van het hoofdgeld van 1622 genoemd met drie kinderen (IIb);
   b. de kinderen worden *Aartsz.* resp. ***Aartszdr.*** genoemd, voor wat de gehuwden betreft, bij hun ondertrouw;
   c. ***Crispijn van Outgaerden*** (IIIi) verkoopt in 1633 het huis dat eigendom was van ***Aart Crispijnsz. [van Outgaerden].*** (Zie noot ***36);***
   d. het testament van *Crispijn* van *Outgaerden* (IIIi) levert aanvullende gegevens betreffende zijn-broeders- en zusterskinderen.
36. Dit is het huis dat ***Aart Crispijnsz. [van Outgaerden] in 1596*** kocht :
   a. de belender ter ene zijde in 1596, *Claas Jansz.*, oude-schoenmaker, verkocht zijn huis op 7 dec. 1598 aan ***Willem Jansz.*** (ora. no. ***745,*** fol. 28 v.), welke laatste in het verpondingskohier van 1626, als belender van de weduwe van ***Aart Crispijnsz. [van Outgaerden], Willem Jansz. Bijl,*** appelkoper, wordt genoemd (Stadsarch. no. 3970, fol. 172). Hij is belender bij de verkoop in 1633.
   b. de belender ter andere zijde in 1596 is ***Cornelis Jansz.,*** wiens huis in 1609 gezamenlijk eigendom blijkt te zijn van ***Mathijs Quirijnsz.***, schipper, en *Gilles* ***Maurtensx.,*** metselaar. ***Mathijs Quirijnsz.*** verkocht zijn deel van dat huis op 4 aug. 1609 aan *Gilles* ***Maartensx.*** (ora. no. ***750,*** fol. 128 v.), die dit gehele huis op 2 jan. 1612 verkocht aan Goosen *Willemsz.,* metselaar (ora. no. 753, fol. 1 v.), waarna het op 31 maart 1622 werd verkocht aan *Isaak* ***Gerritsz.,*** passementwerker (ora. no. 763, fol. 16 v.), belender bij de verkoop in 1633.
37. ***Aart Pietersz. van Uutgaeraen*** (IIIk, 1)

Aan zijn neven ***Abraham*** en ***Leendert van der Schoof*** legateert hij ieder 6000 gl. onder fideïcommis. Beiden zullen daarvan alleen de rente ontvangen en, na hun dood, komt dit kapitaal aan hun wettige kinderen en verdere nakomelingen. Wanneer zij beiden zonder wettige erfgenamen zouden overlijden, dan komen deze kapitalen ten goede aan hun zusters ***Wilhelmina, Maria,*** *Cornelia* — ***vrouw*** van ***Jasper van den Bosch*** — en Sara van der ***Schoof*** [38].

Hij legateert, evenals, onder fideïcommis, 9000 gl. aan de kinderen van zijn nicht ***Cornelia van Outgaerden*** [39]. ***Zij*** ontvangt daarvan alleen de rente en, na haar dood, verkrijgen haar kinderen dit kapitaal.

Aan zijn neef ***Pieter van Outguerden*** [40] legateert hij het schilderij van Susanna ,,gedaen door Cornelis van Haerlem" en aan *Crispijn* van *Outgaerden* [41] „'t lantschapp van Bloemert".

Hij stelt tot voogden en executeurs: zijn neef ***Pieter van Outgaerden,*** *Arent Muys van Holy,* ***Cornelis*** en ***Hendrik*** *Terwen.* (ona. no. 149, fol. 155 en, in afschrift, fol. 422. Nots. A. van Neten)

26 okt. 1669 is *Crispijn* van. ***Outgaerden,*** overleden, oud 72 jaar en 10 maanden. Grafzerk in de Grote kerk te Dordrecht. (P. C. Bloys van Treslong Prins. Geneal. en Herald. Gedenkwaardigheden . kerken Zuid-Holland, dl. 1, blz. 186)

18 dec. 1669. Inventaris van de nalatenschap van wijlen ***Crispijn van Outgaerden,*** overleden in zijn huis De Entvogel, staande in de Oude Houttuyn te Dordrecht. Het netto saldo is 95.718 gl. (ona. no. 149, fol. 364. Nots. A. van Neten)

IIIj. *Jan Aarfsz. [van Oufgaerden],* j.m. van Dordrecht, tr. ald. (schepenen) 3 jan. 1621 (er staat 1620) *Jannegen Piefersdr.,* j.d. van Klundert.

Jan Aartsz. werd niet met een geslachtsnaam aangetroffen. Hij werd bij zijn ondertrouw geassisteerd door zijn moeder, ***Willemke Jansdr.,*** weduwe van ***Aart Crispijnsx. [van Outgaerden].*** (dtb. no. 95, folio 45. Trouwboek onderscheiden gezindten)

Uit dit huwelijk:

1. *Cornelia Jansdr. van Oufgaerden,* gsd. (Hervormd) Dordrecht in dec. 1621, tr. le ald. (Hervormd) 16 aug. 1654 *Jan Alleman* (*Alemans*), j.m. van Dordrecht, twijnder: tr. 2e (ondertr. Dordrecht 28 sept. 1670, Hervormd) Papendrecht 12 okt. 1670 *Corsfiaan van de Graaf,* wednr. van Dordrecht, spaanse stoelmaker.

   Uit haar eerste huwelijk, allen Hervormd gedoopt:
   a. ***Jenneke Alleman,*** ged. Dordrecht 2 okt. 1654.
   b. ***Willemijntje Alleman,*** ged. Dordrecht 10 sept. 1655.
   c. ***Ferdinandus Alleman,*** ged. Dordrecht 19 aug. 1657.
   d. Johannes *Alleman,* ged. Dordrecht 17 febr. 1662.

2. *Aarf Jansz. van Oufgaerden,* (doop niet gevonden), viskoper, begr. Dordrecht 8 jan. 1664, tr. vóór ca. 1643 *Margaretha van Onslae,* begr. Dordrecht 26 okt. 1660.

   24 okt. 1660. ***Margaretha van Onslae, vrouw*** van ***Aart Jansz. van Outgaerden,*** viskoper, stelt een voogd aan over haar minderjarige zoon ***Crispijn Aartsz. van Outgaerden.*** (ona. no. 113A, fol. 130. Nots. A. Muys van Holy)

   4 jan. 1664. Testament van ***Aart*** *Jansz.* van ***Outgaerden,*** weduwnaar. Hij stelt een voogd aan over zijn minderjarige zoon *Crispijn.* (ona. no. 205, fol. 225. Nots. H. Smits)

38. Zij zijn kinderen van het echtpaar Van ***der Schoof-Van Outgaerden*** (1111).
39. ***Cornelia Jansdr. van Outgaerden*** (IIIj, 1).
40. ***Pieter Pietersz. van Outgaerden*** (IIIk, 2). Uitvoeriger gegevens, hem aangaande, in Jaarboek Centr. Bur. voor Genealogie, 1956, blz. 86.
41. *Crispijn Aartsz. van* Outgaerden junior (IIIj, 2a).

Uit dit huwelijk:

a. ***Crispijn van Outgaerden, geb.*** ca. 1643, hoedenkramer, begr. Dordrecht 25 jan. 1672, tr. ca. 1671 ***Maria Mathijsdr. Pous (Paus).***

8 juni 1670. Compareert ***Crispijn van Outgaerden,*** 27 jaar oud. (ona. no. 313, fol. ll. Nots J. van Hensboom)

6 aug. 1670. Testament van *Crispijn* van ***Outgaerden,*** jongeman, wonende te Dordrecht. Hij legateert aan ***Maria Matijsdr. Paus,*** jongedochter, en aan haar zuster *Catharina.* Hij stelt tot erfgenamen de kinderen van Cornelia Jansdr. [van. ***Outgaerden],*** weduwe van ***Johannes Allemans.*** (oaa. no. 210, fol. 190. Nots. H. Smits)

15 aug. 1671. Testament van ***Crispijn*** van Outgaerden en ***Maria Mathijse Paus,*** echtelieden. (ona. no. 211, fol. 245). Nots. H. Smits)

IIIk. ***Pieter*** *Aartsz.* ***van Outgaerden,*** jongeman van Dordrecht, † vóór 1652, tr. ald. (Hervormd) 21 mei 1628 *Cornelia* ***Muys van Holy,*** dr. van ***Simon,*** secretaris van den Hove en Hoge Vierschaar van Zuidholland, en ***Maria van Rijn*** [42].

22 okt. 1652. Testament van ***Johannes van*** Pere, predikant. Hij legateert o.a. aan *Cornelia* ***Muys van Holy,*** weduwe van ***Pieter van Outgaerden,*** woaende te Nijmegen, een geldsom onder fideïcommis. Zij zal daarvan alleen het vruchtgebruik hebben, terwijl de hoofdsom na haar overlijden zal versterven op haar twee zonen: ***Aart*** en ***Pieter*** van ***Outgaerden.*** (ona. no. 69, fol. 253. Nots. D. Eelbo)

Uit dit huwelijk: in waarschijnlijke volgorde:

1. *Aart* ***van Outgaerden,*** tr. ***Maria van Wijngaarden.***
   16 april 1670. ***Maria van Wijngaarden,*** huisvrouw van ***Aart*** *Pietersz.* ***van Outgaerden,*** wonende te Rotterdam, compareert i.v.m. de nalatenschap van ***Crispijn*** van *Outgaerden.* (ona. no. 150, fol. 403. Nots. A. van Neten)
2. ***Pieter wan Outgaerden,*** geb. Nijmegen, wordt in 1665 burger van Dordrecht.

   17 febr. 1665. ***Pieter*** *van Outgaerden,* geboren te Nijmegen is een burgerszoon. (Stadsarch. no. 1974, fol. 65 v. Burgerboek)

1111. ***Cornelia*** (*Neeltje*) *Aartsdr.* ***van Outgaerden,*** j.d. van Dordrecht, begr. ald. 9 aug. 1650, tr. Dordrecht (Hervormd) 3 nov. 1630 *Matthijs* ***Leendertsz. van der Schoof,*** j.m. van Alkmaar, bakker, † ald. 8 okt. 1665.

5 aug. 1650. Mutueel testament van dit echtpaar. (ona. no. 110, fol. 220. Nots. A. Muys van Holy)

Uit dit 'huwelijk, allen Hervormd gedoopt:

1. ***Aart van der*** *Schoof,* ged. Dordrecht in sept. 1631.
2. ***Willemken van der Schoof,*** ged. Dordrecht in jan. 1633.
3. ***Mayken van der Schoof,*** ged. Dordrecht in juli 1634.
4. ***Cornelia van der Schoof,*** ged. Dordrecht in okt. 1635, tr. *Jasper* ***van den*** *Bosch.*
5. ***Sara van der Schoof,*** ged. Dordrecht in mei 1637.
6. ***Leendert van der Schoof,*** ged. Dordrecht in jan. 1639.
7. ***Abraham van der Schoof,*** ged. Dordrecht in mei 1640.
8. ***Pieter van der*** *Schoof,* ged. Dordrecht 4 dec. 1642.
9. *Leendert* ***van der Schoof,*** ged. Dordrecht 21 maart 1646.

IIc. ***Pieter*** *Jansz.,* kuiper, †1598/1610, tr. N.N.

1594. In de Vriesestraat. De zoon [43] van ***Jan Cornelisz.,*** kuiper, huurt de (Ploeg) kapel. (Stadsarch. no. 3965, fol. 223 v. Verpondingskohier)

15 aug. 1598. ***Pieter*** *Jansz.,* kuiper, verklaart 1200 £ schuldig te zijn wegens de koop van een geheel huis c.a., genaamd Het Poortken, staande op de Rietdijk (te Dordrecht), tussen het huis genaamd Thiel en dat van Frans ***Egbertsz.,*** bakker. Borgen: ***Adriaan*** *Geeritsz.* en ***Arien*** *Cornelisz.,* bezemmaker. (ora. no. 744, fol. 288 v. Transportreg.)

Uit dit huwelijk:

1. *Willem* ***Piefersz.,*** †1618/25.

21 okt. 1610. *Cornelis Huigensz.,* kuiper, verkoopt aan *Cornelis Jansz.,* azijnmaker, als voogd van het weeskind van ***Pieter*** *Jansz.,* ten behoeve van dit kind, 12 car. gl. losrente op een derdedeel van een huis, staande in het Steegoversloot (te Dordrecht). (ora. no. 751, fol. 121. Transportreg.)

15 juni 1613. *Cornelis Jansz.,* azijnmaker, voor zichzelf voor drie-vierde deel en als oom en voogd van het weeskind van ***Pieter*** *Jansz.,* zijn broeder, en ***Adriaan*** *Cornelisz.,* als behuwd-oom van dit weeskind voor één-vierde deel, verkopen aan ***Arien*** *Huigensz.,* kuiper, een huis c.a. staande in de Vriesestraat te Dordrecht, tussen de Ploegkapel en het huis van *Cornelis Jansz.* ***en*** het weeskind, beiden voorgenoemd, elk voor een gelijk deel aan de andere zijde. (ora. no. 754, fol. 73. Transportreg.)

5 juni 1618. ***Arien*** *Cornelisz.,* bezemmaker, verklaart dat hij uit handen van Cornelis *Jansz.,* als medevoogd van ***Willem*** *Pietersz.,* nagelaten weeskind van ***Pieter*** *Jansz.,* 100 £ vlaams heeft ontvangen tegen de penning zestien, onder hypotheek op zijn huis c.a., staande in de Lombartstraat (te Dordrecht), tussen het huis van ***Henr. van Naarden*** en dat van de weduwe van ***Pieter*** *Goossensx.,* viskoper. (Weeskamerarch. no. 40, fol. 50.)

16 juni 1625. *Cornelis Jansz.,* voor één derde deel, ***Jan*** *Ariensz.,* steenhouwer, voor zichzelf en mede voor zijn broeders' en zusters, voor één derde deel, alsmede *Crispijn Aartsz.* ***[van Outgaerden],*** mede voor één derde deel, allen erfgenamen van ***Willem*** *Pietersz.,* hun neef, verkopen san *Carel* ***Cheraat*** een huis c.a., genaamd Het Poortken, staande op de Rietdijk te Dordrecht, tussen het huis van ***Frans*** *Egbertsz.,* bakker, en dat van de weduwe van *Arent Henriksz.* (ora. no. 765, fol. 113. Transportreg.)

Het weeskind van ***Pieter*** *Jansz.* wordt verder genoemd d.d. 5 juni 1614 (ora. no. 755, fol. 60 v), 23 mei en 5 dec. 1615 (ora. no. 756, fol. 50, resp. 104 v) en 3 juli 1618 (Weeskamerarch. no. 40, fol. 48 v.)

42. M. Balen, Beschrijving van Dordrecht, blz. 1139.
43. Het is aannemelijk dat hier ***Pieter*** *Jansz.* wordt bedoeld, wiens oaderlijk huis nabij deze kapel stond (1, 2 mei 1575). Zijn broeder *Cornelis Jansz.* (IIa) was in dat jaar — 1594 — huurder in de Kleine Spuistraat.

KORTE MEDEDELINGEN.

Hokke.

Het voortreffelijke artikel van K. J. Slijkerman „Het geslacht *Welhouck* alias ***Van der*** *Laen* alias *Groenendijk* alias *Koojer* uit Poortugaal" [1] leverde mij ook welkome gegevens voor mijn studie over het geslacht *Hocke* alias ***Lou*** alias ***Hokke*** alias *Hokken* alias ***Scheijgrond.***

Bovenaan in kolom 363 staat een tikfoutje: ***Jacob Hoeke,*** gehuwd met *Teuntje Vermaat.* Dit moet zijn *Jacob Hocke* (*Hokke*). In de acte van #boedelscheiding van notaris' Cornelis van Byemont van 30 juni 1726 [2] schrijft deze *Jacob Hocke,* die zelf — zoals gewoonlijk — tekent *Jacob* ***Hokke.***

Deze Jacob *Jacobsz.* ***Hokke,*** gedoopt Geervliet 25 maart

1. De Ned. Leeuw 1983, kol. 347-379.
2. A.R.A. 's-Gravenhage, not. arch. inv. nr. 6895, acte d.d. 30 juni 1726, (Poortugaal).

1691 [3] was tot 1739 eigenaar van de molen en korenmolenaar te Geervliet, daarna onder meer impostpachter en keurmeester te Brielle [4], † aldaar 28 maart 1760 [5].

Hij was een zoon van *Jacob Jansz. Hokke,* korenmolenaar te Geervliet, begonnen aldaar 23 december 1705 [3], kleinzoon van *Jan Huygensz. Hokke,* bode van Heenvliet, † aldaar voorjaar 1691 [6], achterkleinzoon van *Huygh Laurensz. Hocke,* landbouwer, schepen, leenman en penningmeester van de grondpolder te Heenvliet, † aldaar kort vóór 27 april 1662 [7].

De levensloop van *Jacob Hokke* 1691-1760 is uitvoerig beschreven in het boekje over zijn zoon *Jan Hokke,* secretaris van Brouwershaven [8] 1721-1751.

DR. A. P. J. VAN DER BURG.

Van Silvolden (1983, 434-436).

In het artikel van mevrouw E. A. N. van der Kuip-Zilvold „Nogmaals Lubbert van Silvolden en zijn dochters" is een foutief overzicht opgenomen. De verwantschap tussen *Lubbert van Silvolden,* die slechts drie dochters had, en *Willem van Silvolden* is tot onze spijt onjuist aangegeven als die van vader en zoon. De inhoud van het artikel geeft juist aan dat ze broers of neven geweest moeten zijn.

REDACTIE.

Het **wapen van de nieuwe gemeente Beek.**

Bij de gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg werden per 1 januari 1982 de toen bestaande gemeenten Beek en Spaubeek opgeheven en samengevoegd tot de huidige gemeente Beek. Bij K.B. van 3 december 1982, nr. 13 werd deze nieuwe gemeente Beek het nevenstaande wapen verleend, waarvan de beschrijving als volgt luidt: „Doorsneden; 1 in zilver een uitkomende, dubbelstaartige, gekroonde leeuw van keel, gaande over een kruis van sabel; 11 gedeeld; a in keel een dubbel slangenkopkruis van zilver; b in zilver drie koeken van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Het wapen van de opgeheven gemeente Beek was bij K.B. van 12 maart 1853 verleend en vertoont een geblinddoekte Themis (godin van het recht), met haar rechterhand leunend op een zwaard en in haar linkerhand vasthoudend een weegschaal. Bekend is, dat de schepenbank Beek in 1426 nog geen en in 1458 reeds wel een eigen zegel had. De oudste bewaarde afdruk hiervan dateert uit het jaar 1579 [1]. Dit zegel stelt voor de H. Martinus te paard met een bedelaar achter het paard, terwijl onder het hoofd van het paard zich een schildje bevindt, dat beladen is met de Valkenburgse leeuw. Hier zij gezegd, dat de oude parochiekerk van Beek toegewijd is aan de H. Martinus en dat de schepenbank Beek een hoofdschepenbank was van het land van Valkenburg. De hoge justitie (symbool: het zwaard) heeft deze schepenbank echter niet

3. A.R.A. 's-Gravenhage, D.T.B. Geervliet.
4. G.A. Brielle, magistraatsresolutiën.
5. G.A. Brielle, D.T.B.
6. Archief Waterschap de Brielse Dijkring te Brielle, rekening ordinair schot Heenvliet 1690/1691.
7. G.A. Rotterdam, Archief Hoge Heerlijkheid van Heenvliet, nr. 196, doos 17, acte van boedelveiling.
8. Dr. A. P. J. van der Burg: Jan Hokke. secretaris van Brouwershaven, familieuitg. J. Hokke, Rijswijk.

gehad. Terecht konden Eversen en Meulleners in hun standaardwerk over de Limburgse gemeentewapens dan ook schrijven, dat het wapen bij K.B. in 1853 aan Beek „geheel onoordeelkundig" werd verleend [1].

Van de geschiedenis van Beek is hier het volgende relevant. In 847 bezat de Benedictijner abdij St. Remigius te Reims reeds goederen te Beek [2]. Dit is dus lang voordat *Gerberga van Saksen,* koningin van Frankrijk en weduwe van *Giselbert,* de opstandige hertog *van Lofharingen,* in 968 haar deel van de palts Meerssen aan deze abdij schonk [3]. *Gerberga* bezat dit deel van de palts als weduwe van *Giselbert* [4]. Ten onrechte is tot voor kort steeds aangenomen, dat het gebied en de justitie van Beek deel uit maakten van het domein Meerssen, dat aan genoemde abdij St. Remigius was geschonken, en dat aldus door de bekende usurpatie zijdens de heren van Valkenburg als voogden over dit kerkelijk gebied, ook Beek land van Valkenburg was geworden. Waarschijnlijk heeft een verkeerde uitleg [5] van een charter van 1152 van keizer *Frederik Barbarossa* en een van 1178 van paus *Alexander III* [6] bijgedragen tot deze hardnekkige dwaling in de Zuidlimburgse geschiedschrijving [7]. Deze foutieve veronderstelling ging dan ook gepaard met een voorbijgaan van de belangrijke plaats die de Vroenhof van Beek in de geschiedenis van deze gemeenschap heeft ingenomen.

De „Vroenhof" was een grote hof, die gelegen was tussen Beek en Neerbeek en de plaats welke nu „Oude Pastorie" wordt genoemd en welke nog steeds omgeven is door restanten van de voormalige verdediging.+grachten. Deze Vroenhof was de centrumhoeve van een groot landbouw-domein. De molen van dit domein moet de huidige, te Spaubeek op de Geleen gelegen molen van St. Jansgeleen zijn, die tot 1794 de dwang-graanmolen van de parochies Beek en Spaubeek is gebleven. Aan deze Vroenhof, die aan de heren van Valkenburg toebehoorde, waren oorspronkelijk verbonden het patronaatsrecht over de kerk en de totaliteit van het tiendrecht van het grote kerspel Beek. Deze beide rechten waren reeds in eerste helft van de 13de eeuw in verschillende delen in leen uitgegeven aan plaatselijke edelen.

Door schenkingen en aankoop verwerft de Duitse Orde (balie Biezen) — een van de drie religieuze ridderorden, die tijdens de kruistochten ontstonden — in de tweede helft van de 13de eeuw alle delen van het patronaatsrecht en een groot deel van het tiendrecht van Beek, alsmede de Vroenhof met toebehoren. In 1293 ontslaat de heer van Valkenburg deze goederen van alle leenbanden met hem [8]. Uit latere archivalia blijkt dat van de Vroenhof niet alleen vele cijns- en laatgoede-

1. Jos. M. H. Eversen en J. L. Meulleners, De Limburgsche Gemeentewapens, in: Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg (= Publ. Limb.), 35 (1899), p 61.
2. Guérard, Polyptique de l'abbaye de Saint-Rémy de Reims. p. 108.
3. Publ. Limb., 25 (1888), p. 13—17, 97-98. Idem, 35 (1899) p. 302.
4. Publ. Limb., 25 (1888), p. 13. Idem, 35 (1899), p. 300. P. C. Boeren, in: Limburgs Verleden II (Maastricht, 1967) (= Limb. Verl. 11), p. 18-19.
5. Publ. Limb., 35 (1899), p. 59. Idem, 66 (1930), p. 157.
6. J. Habets, Limburgsche wijsdommen, dorpscostumen en gewoonten ('s-Gravenhage, 1891), p. 180-182, § IV en V.
7. Zie voetnoot 5. Aldus ook P. C. Boeren, in: Limb. Verl. 11, p. 38. Anders en juist (met redenen en bronnen) : K. J. Th. Janssen de Limpsens, Rechtsbronnen van het hertogdom Limburg en de landen van Overmaze (Bussum, 1977) (= Rechtsbronnen Limb. en O.), p. XXXVI-XXXVIII en CLXV—CLXVI.
8. De oorkonden betreffende het verwerven van de Vroenhof bevinden zich in het archief van de Balie Biezen in het Rijksarchief te Hasselt (= R.A. Hasselt; Balie Biezen).

ren afhankelijk waren, maar ook een leenhof met grote en kleine lenen, die onder Beek en Spaubeek lagen. Dit leenhof is, als Duits Ordens leenhof te Beek, tot 1794 blijven voortbestaan [9]. Voor en na zijn de bezittingen van de Duitse Orde in en om Beek nog vermeerderd. Daardoor had deze machtige orde een grote invloed op het sociaal-economisch leven aldaar.

De geestelijke verzorging van Beek geschiedde vanaf het einde der 13de eeuw door de Duitse Orde zelf. De Duitse Ordens priester, die pastoor van Beek was, woonde op de Vroenhof. Hierdoor heeft deze plaats thans nog „Oude Pastorie".

Vermoedelijk is de gehele jurisdictie over Beek oorspronkelijk aan de Vroenhof verbonden geweest, maar hebben de heren van Valkenburg zich, bij de vervreemding van deze hof, deze landsheerlijke jurisdictie voorbehouden [10].

Vanaf het begin van de 15de eeuw was de schepenbank Beek een van de hoofdbanken van het land van Valkenburg. De belangrijkste functie als hoofdgerecht was een uitspraak te doen in rechtszaken waarmee men in onderbanken geen raad wist. De onderbanken van Beek waren Geleen tot 1558 — in dit jaar werd Geleen een zelfstandige bank — en Schinnen tot 1661 — toen werd Schinnen bij het Spaanse deel en Beek bij het Staatse deel van het land van Valkenburg ingedeeld. Voor sommige administratief-bestuurlijke aangelegenheden waren ook Berg (bij Terblijt) en Bemelen onderbanken van Beek.

De bovenstaande historische gegevens betreffende Beek maken duidelijk waarom in het wapen van de nieuwe gemeente Beek het zwarte Duitse Ordens kruis en de rode Valkenburgse leeuw in de boven-helft van het schild aanwezig zijn.

Omtrent de geschiedenis van Spaubeek van vóór 1558 volgen hier alleen de volgende opmerkingen. Alle auteurs nemen aan dat Spaubeek steeds samen met Geleen één schepenbank heeft gevormd. De bovenstaande gegevens over de Vroenhof van Beek manen echter tot grote reserve in deze. Kerkelijk heeft Spaubeek tot 1661 (partage-tractaat van o.a. het land van Valkenburg) veel aangeleund tegen de parochie Beek, terwijl zowel de pastoor als de kapelaan van Beek te Spaubeek rijke inkomsten hadden. Op gebied der molenrechten volgde geheel Spaubeek tot 1794 de bankrechten van Beek en niet de daarmee strijdige van Geleen. Een diepgaand onderzoek naar de oorsprong van Spaubeek ontbreekt. echter nog.

Het wapen van de voormalige gemeente Spaubeek was bij K.B. van 5 november 1890, nr. 80 verleend. Het vertoont de H. Laurentius, vasthoudend in de linkerhand een rooster en in de rechter, aan een lint, het wapen der graven ***Huyn van Geleen.*** De H. Laurentius is van oudsher de patroonsheilige van het kerkdorp Spaubeek. Op wereldlijk gebied werden in 1558 Geleen en Spaubeek samen als een zelfstandige heerlijkheid met hoge en lage justitie, onder de naam „Geleen"

9. Belangrijke delen van dit leenhof berusten in het R.A. Hasselt in het fonds Balie Biezen onder de voorlopige inventarisnrs. 539, 569-572 en 1100. Deze nieuwe gegevens als aanvulling op: K. J. Th. Janssen de Limpens, Leen- en Laathoven in de Maaslandse Territoria vóór 1795 (Maastricht, 1975). Dit leenhof is tot heden aan de aandacht van de Zuidlimburgse historici ontsnapt.
10. Rechtsbronnen Limb. en O., p. CLXV-CLXVI.

verpand en in 1609 door de landsoverheid verkocht aan het geslacht ***Huyn van Geleen.*** Deze heerlijkheid werd in 1654 tot graafschap verheven. In 1663 werd dit graafschap vergroot met de heerlijkheden Oirsbeek en Brunssum [11]. De zetel van de heren, later graven ***van Geleen*** was het in het kerspel Spaubeek gelegen kasteel St. Jans Geleen, oorspronkelijk geheten „'s-Heer Jans Geleen" of gewoon „Geleen". Dit adellijk huis was een groot leen van het Duits Ordens leenhof van de Vroenhof te Beek [12] en [behoorde zeker reeds 'omstreeks 138 1 [13] tot omstreeks 1514 [14] aan het geslacht ***Van Printhagen.*** Daarna kwam het kasteel St. Jans Geleen door huwelijk aan het geslacht ***Huyn van Amstenrade.*** De tak St. Jans Geleen van deze familie heette vanaf toen meestal ***Huyn van Geleen.*** Uit deze familietak sproot voort de eerste gebiedende heer en ook de eerste gebiedende graaf van het kerkdorp Spaubeek. Het geslacht ***Huyn van Geleen*** voerde als wapen: Gevierendeeld; 1 en IV in keel een dubbel slangenkopkruis van zilver ***(Huyn van Amstenrade);*** 11 en 111 in zilver drie koeken van keel ***(Van Gronsveld).***

Het wapen van de nieuwe gemeente Beek herinnert derhalve, door de onderhelft van het schild, zowel aan het eertijds te Spaubeek zetelende en gebiedende geslacht ***Huyn van Geleen*** als aan het wapen der voormalige gemeente Spaubeek.

ALB. CORTEN.

Het **wapen van de nieuwe gemeente Gulpen.**

Met ingang van 1 januari 1982 zijn de gemeenten Gulpen en Wijlre opgeheven en is een nieuwe gemeente Gulpen gevormd.

Bij Koninklijk besluit van 23 april 1889, no. 52, was aan de gemeente Gulpen een wapen verleend: in goud de H. Petrus, houdende met de rechterhand het wapen van 's-Hertogenrade; Gulpen 'behoorde namelijk tot het Staatse deel van 's-Hertogenrade. Wijlre had zijn wapen ontvangen bij Koninklijk besluit van 7 dec. 1896, no. 108: de Rijksadelaar om de rijksonmiddellijkheid van Wijlre aan te geven met op de borst het wapen van het geslacht ***Van Wachtendonk*** (in goud een lelie van keel).

11. H. J. M. Frusch, Heeft er ooit een Graafschap Amstenrade bestaan?, in: Historische kring het land van Herle, 12 (1962), p. 62-69.
12. R. A. Hasselt, Balie Biezen, voorlopig inventarisnr. 572 (Extracten uit de leenregisters van het leenhof van de Vroenhof te Beek, 1514—1643), p. 1. Dit gegeven betreffende St. Jans Geleen is nieuw. In dit verband is het volgende relevant. Tot heden toe is het Huis Spaubeek — een leengoed van Valkenbarg en gelegen nabij de oude kerk van Svaubeek (thans St. Annakavel) — ten onrechte geïdentificeerd als het Huis St. Jans Gele&, dit ondanks anders luidende sommieren en ook denombrementen van lenen in het archief van het leenhof Valkenburg (Rijksarchief Maastricht). Zie: Jos. Haberts, Geschiedenis van het leenhof en de leenen van Valkenburg (Roermond, z.j.) (= Habets, Leenhof Valkenburg), p. 280 en 282. Aldus ook ten onrechte: H. Hardenberg, De Heren van Schinnen, in: Libellus Festivus, historische opstellen aangeboden aan Joseph H. F. H. Linssen (Roermond, 1964), p. 65. Het huidige kasteel Ten Dijken heeft de rol van het verdwenen versterkte Huis Spaubeek overgenomen.
13. Habets, Leenhof Valkenburg, v. 277. hof Printhagen onder Beek. Nota: in de 14de en het begin van de 15de eeuw-droeg deze tak van het geslacht Van ***Printhagen*** vaak de naam „Resen" of „Rosen" door haar afstamming van ***Raso van Printhagen***, die in 1321 huwde met Clara, sive ***Jutta*** N.N.
14. R.A. Hasselt; Balie Biezen, voorlopig inventarisnr. 1100 (Register van leenverheffingen, transporten, ***enz.*** 1415—1528), p. 1.

Deze elementen konden alle in een nieuw wapen een plaats krijgen, zij het dat er de voorkeur aan gegeven werd dat de H. Petrus gerepresenteerd werd door zijn attribuut: de twee sleutels. Mede om de beide velden van metaal te scheiden werd het samenvloeien van de Geul, de Gulp, de Sinzelbeek en de Eyserbeek, waaraan Gulpen reeds vroegtijdig zijn strategische ligging te danken had, door een omgekeerde gaffelsnede weergegeven. Deze leeuw van 's-Hertogenrade tenslotte werd weergegeven zoals in de wapens van Kerkrade en Vaals en de Duitse stad Herzogenrath: dubbelstaartig, ongekroond en met gouden tong en nagels.

Bij Koninklijk besluit van 20 december 1982, no. 11, werd daarom aan de gemeente Gulpen een wapen verleend met als

omschrijving: Verdeeld door de omgekeerde gaffelsnede; rechts in zilver een omgewende dubbelstaartige leeuw van keel, getongd en genageld van goud; links in goud een dubbele adelaar van sabel, gebekt, getongd en gepoot van keel, en in een hartschild van goud een lelie van keel; beneden in zilver twee schuingekruiste sleutels van sabel; over alles heen een omgekeerde gaffel van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

MR. 0. SCHUTTE.

Het wapen van de nieuwe gemeente Voerendaal.

Met ingang van 1 januari 1982 zijn de gemeenten Klimmen en Voerendaal opgeheven en is een nieuwe gemeente Voerendaal gevormd. Klimmen had zijn wapen bij Koninklijk besluit van 24 december 1903, no. **8,** ontvangen: het wapen van Meerssen (zie: De Nederlandsche Leeuw jrg. 1983, kol. 103) met als hartschild het wapen van het Land van Valkenburg en als schildhouder de H. Remigius. Voerendaal voerde sedert het Koninklijk besluit van 13 november 1896, no. 64: rechts de H. Laurentius, links de leeuw van het Land van Valkenburg.

De nieuwe gemeente gaf er de voorkeur aan het wapen Voerendaal te continueren, zij het dat de omschrijving is aangepast. Bij Koninklijk besluit van 4 januari 1983, no. 45, werd

dit wapen verleend. waarvan de omschrijving luidt: Gedeeld: I in goud de H. Laurentius van natuurlijke kleur, schuin links gewend, het hoofd omgeven door een nimbus van goud, gekleed in een toga van zilver, waaroverheen een tunica van keel, waarop een kruis van goud, houdende in de rechterhand een evangeliarium van goud en met de linkerhand een rooster van sabel bij de voet; II in zilver een gekroonde, dubbelstaartige leeuw van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

MR. 0. **SCHUTTE.**

Het wapen van de nieuwe gemeente Simpelveld.

Met ingang van 1 januari 1983 zijn de gemeenten Bocholtz en Simpelveld opgeheven en is een nieuwe gemeente Simpelveld gevormd.

Aan Bocholtz was bij Koninklijk besluit van 23 november 1896, no. 63, een wapen verleend met rechts de apostel Jacobus de Meerdere en links in azuur een paal van zilver, het wapen van het geslacht ***Von der Leyen,*** waarvan leden sedert 1680 heren van Simpelveld en Bocholtz waren. Simpelveld voerde sedert het Koninklijk besluit van 6 april 1907, no. 58, dit zelfde wapen van het geslacht ***Von der Leyen,*** gehouden door de H. Remigius.

Voor het nieuwe wapen werd uitgegaan van het wapen ***Von der Leyen,*** waarvan de attributen van Remigius (een ampul waarboven een duif) en van Jacobus Major ('een schelp) werden toegevoegd: in verband met het evenwicht werd deze schelp gedupliceerd.

Bij Koninklijk besluit van 21 januari 1983, no. **4,** werd aan de nieuwe gemeente Simpelveld een wapen verleend met als omschrijving: In azuur een paal van zilver, vergezeld rechts van een ampul van goud, waarboven een schuinlinks geplaatste, omlaag vliegende duif van zilver, en links van twee St. Jacobsschelpen van zilver boven elkaar. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

MR. 0. **SCHUTTE.**

Het wapen van het polderdistrict Groot Maas en Waal.

Sedert 1 januari 1982 is het polderdistrict Groot Maas en Waal de opvolger van de per die datum opgeheven polderdistricten Bommelerwaard, respectievelijk Maas en Waal. De geschiedenis van deze polderdistricten gaat terug tot de 14de eeuw. Het huidige polderdistrict omvat dat gebied van de provincie Gelderland, dat gelegen is tussen de Rijn, de Waal, de Maas en de grens met Limburg en West-Duitsland, in oppervlakte 53.630 ha.

Het polderdistrict Groot Maas en Waal is uit de volgende delen samengesteld: a. het polderdistrict Maas en Waal, in 1970 ontstaan uit het polderdistrict Rijk van Nijmegen en Maas en Waal, het polderdistrict Circul van de Ooij en Millingen en ongereglementeerd gebied; b. het polderdistrict Bommelerwaard, in 1969 ontstaan uit het polderdistrict Bommelerwaard beneden de Meidijk, het polderdistrict Bommelerwaard boven de Meidijk en een aantal buitenpolders. Het polderdistrict Rijk van Nijmegen en Maas en Waal was in 1944 ontstaan uit het polderdistrict Rijk van Nijmegen en het polderdistrict Maas en Waal, enige dorpspolders en een buitenpolder.

De Hoge Dijkstoel des Rijks van Nijmegen kreeg in 1818 als wapen bevestigd: in goud een #dubbele zwarte adelaar. In dit wapen is de oude en zeer nauwe band tussen het bestuur van de stad Nijmegen en de dijkstoel zichtbaar, Het Ambt van Maas en Waal voerde sedert 1795 officieus als wapen in blauw een vrijheidsmaagd. In 1956 werd aan het polderdistrict Rijk van Nijmegen en Maas en Waal een wapen verleend: ,,gedeeld: 1. in goud een dubbele adelaar van sabel, II. in azuur een vrijheidsmaagd ... Het schild gedekt door een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen".

De dijkstoel van Ooij kreeg in 1818 als wapen bevestigd: in zilver een groen klaverblad. Dit wapen verdween bij de opheffing van dit polderdistrict in 1970.

Het polderdistrict Bommelerwaard boven de Meidijk kreeg in 1959 als wapen: ,,In azuur drie zilveren dubbele vijfbladige bloemen, geknopt van goud, de eerste bedekt door een vrijkwartier van azuur, bezaaid met staande blokjes van goud en beladen met een gouden leeuw, getongd en genageld van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen". In 1969 is dit zelfde wapen verleend aan het

polderdistrict Bommelerwaard. Het wapen 'houdt de herinnering zichtbaar aan Graaf Reinald 1 van Gelre, die in 1307 aan dè Bommelerwaard een beschreven dijkrecht verleende en de dijkstoel instelde [1].

De dijkstoel wenste de verschillende boven beschreven wapens of elementen daarvan in het wapen voor het nieuwe polderdistrict bijeen te brengen. Bij Koninklijk besluit van 25 februari 1983, nr. 45 is aan het polderdistrict Groot Maas en Waal een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt: „gedeeld; I in goud een dubbele adelaar van sabel: 11 in azuur een zwaard van zilver met gevest van goud, aan weerszijden vergezeld van een roos van zilver, geknopt van goud; in een ingedreven punt van zilver een klaverblad van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en ter linkerzijde gehouden door een aanziende vrijheidsmaagd van natuurlijke kleur, gekleed van goud en houdende met de linkerhand een staf, waarop een hoed, alles van goud". Het verleende wapen was conform het verzoek van het gecombineerd college in dier voege dat in goed overleg de lictorenbundel van de vrijheidsmaagd is komen te vervallen.

De verschillende onderdelen van het wapen zijn goed herkenbaar. De dubbele, zwarte adelaar duidt het Rijk van Nijmegen aan en daarmee de stad Nijmegen en krijgt met reden de belangrijkste plaats. De Bommelerwaacd is weergegeven door het zwaard met rozen. Om dit te begrijpen, moeten wij terug naar het wapen van het polderdistrict Bommelerwaard boven de Meidijk uit 1959. Het ambtsbestuur van Bommel, Bommeler- en Tielerwaarden zegelde in de middeleeuwen en ten tijde van de Republiek met het stadszegel van Zaltbommel. Daar stellig verwarring zou ontstaan wanneer het polderdistrict Bommelerwaard (boven de Meidijk) hetzelfde wapen zou voeren als de stad Zaltbommel (van lazuur, beladen met een zilveren degen ... verzeld ter wederzijde van een roos van zilver . . ., bevestigd in 1816) is in 1959 gekozen voor het wapen dat de stad en dus het ambt vóór 1600 voerden. Nu tot die verwarring geen aanleiding meer kan zijn in een samengesteld wapen kon het thans gevoerde stadswapen van Zaltbommel worden overgenomen. Aan de Circul van de Ooij herinnert het groene klaverblad. Het omvangrijke Land van tussen Maas en Waal vinden wij terug in de vrijheidsmaagd als schildhouder.

DRS. C. O. A. BARON SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Het wapen van het nieuwe waterschap Roer en Overmaas.

Bij besluit van Provinciale Staten van Limburg van 13 mei 1982 werden het waterschap Geleen- en Vlootbeek en de stroomgebieden van de Roer en de Maasnielderbeek verenigd tot een nieuw waterschap, dat de naam kreeg van waterschap Roer en Overmaas. Aan het waterschap Geleen- en Vlootbeek was bij Koninklijk besluit van 8 november 1980, no. 17, een wapen verleend (zie De Nederlandsche Leeuw jrg. 1981, kol. 222). Het bestuur van het nieuwe waterschap stelde het op prijs om dit wapen verder te voeren, maar om toch enig onderscheid te scheppen werden de vier penningen in het tweede kwartier weggelaten.

Bij Koninklijk 'besluit van 6 juni 1983, no. 10, werd daarom aan het nieuwe waterschap een wapen verleend met als omschrijving: Doorsneden: I gedeeld: a in keel een geopende burcht met vier kantelen van goud, met een opgetrokken valdeur van sabel; b in azuur een molenrad van zilver: II in zilver, schuingekruist, een hamer en een slegge, beide van goud en gaande over drie golvende palen van azuur, elk beladen met een keper van goud, die op de beide buitenste palen op het midden en die op de middelste op de top. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

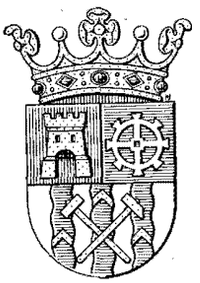

MR. O. SCHUTTE.

1. De Ned. Leeuw 93 (1976), kol. 327—328.

BOEKBESPREKING

Van wee bin jie d'r één, de Bunschoter families van ca. 1600-1912, door J. H. M. Putman en H. A. Burgman-Feenstra, met een inleiding van W. Ruizendaal e.a., uitg. De Bunschoter B.V., Bunschoten-Spakenburg, 1983, 670 pag., ill., ISBN 90.70708.02.7.

Het is zeker een felicitatie waard, dat het hier besproken werk is verschenen, het eerste in zijn soort in Nederland: het zal ook om die reden zijn, dat het Nederlands geen woord kent voor een dergelijk werk: in Duitsland, waar wel al gelijksoortige werken verschenen zijn, noemt men ze „Ortssippenbuch". Beschreven zijn de 3803 gezinnen, die sedert de 17de eeuw op het grondgebied van de huidige gemeente Bunschoten — Bunschoten, Spakenburg en Eemdijk — hun sporen hebben achtergelaten. Men moge 'hierbij bedenken dat een dergelijk werk alleen onder bepaalde omstandigheden tot stand kan komen: het grondgebied mag niet te groot zijn, de bevolking zal vrij stationair moeten zijn en de bronnen zullen van die aard moeten zijn, dat de genealogische geen hiaten vertonen. Een gebied met zo'n 970 inwoners in 1515, 650 in 1749, 1000 in 1810 en 18,000 in 1980 levert toch al een werk van meer dan 600 pagina's op en heeft dan bovendien nog 1912 als eindpunt.

Aan de eigenlijke genealogische overzichten gaan „algemene bemerkingen bij genealogie, historische demografie van Bunschoten, sociale geschiedenis van Bunschoten, Bunschoter families en hun herkomst, Bijbelse visie op genealogie - vernoemen, de nederzettingsgeschiedenis en een verantwoording en toelichting op het genealogisch overzicht" vooraf. Ook is nog een lijst van ambachtsheren (-vrouwen), schouten en secretarissen opgenomen.

Globaal gesproken zijn er twee beroepsgroepen: Bunschoten met landbouwers, Spakenburg met vissers. Gezien deze eenzijdige structuur had er — dacht ik — naar gestreefd moeten worden zoveel mogelijk differentiatie binnen deze groepen aan te brengen. Ik vraag mij af of dit gebeurd is. De akten van de burgerlijke stand, die uiteraard integraal bewerkt zijn, hadden hier zeker meer materiaal kunnen bieden dan op het ogenblik blijkt. Een term als „visser" geeft niet aan of het hier een visser met een eigen boot, iemand in dienst van een rederij of een vissersknecht betreft. Voor een begrip als

„veehouder" geldt dit mutatis mutandis. Het is mij bekend dat de akten van de burgerlijke stand niet zonder meer het sociale niveau laten blijken: de zoon van een nog levende eigenerfde landbouwer zal vaak boerenknecht genoemd worden. Toch zou een dergelijke nuancering door middel van jaartallen ingebracht kunnen zijn, terwijl nu door het gebruik van één term (is hier telkens de term van het hoogste sociale niveau gebruikt ?) een wat grijze massa ontstaat.

In aansluiting hierop kan dan nog het volgende gezegd worden. Achterin het werk worden vier bijlagen gegeven: Sociale geleding van de bevolking van de gemeente Bunschoten, gebaseerd op het huwelijksgedrag over de jaren 1801 en 1825 (met als verdeling: boeren, boerenarbeiders, vissers en mannen van buiten, resp. boerendochters, arbeidersdochters, vissersdochters en vrouwen van buiten). Bijlage 2, Sociale geleding van de bevolking van de gemeente Bunschoten, gebaseerd op het huwelijksgedrag over de jaren 1876-1900: deze tabel geeft dezelfde indeling als bijlage 1, maar splitst de vissers in vissers lste klasse en 2de klasse resp. vissersdochters lste klasse en 2de klasse. De bijlagen 3 en 4 geven stambomen met de vernoeming van de naam „Zeger" en „Mengsje".

In de eerste tabel worden kennelijk allen die in de visserij werkzaam waren gerubriceerd onder vissers resp. vissersdochters: was hier geen enkel onderscheid te maken ? In de tweede tabel blijft onduidelijk aan welk criterium het onderscheid van vissers lste en 2de klasse ontleend is.

Ook bij de verdere functies — burgemeester, raad, schepen, ouderling, armmeester enz. — had het vermelden van de jaren waarin deze bekleed werden een genuanceerder beeld gegeven: nu blijkt niet of iemand door het bekleden van een dergelijke functie gedurende een groot aantal jaren werkelijk gewicht in de schaal gelegd heeft of dat dit door de korte duur ervan juist niet het geval was.

Ook aan de iconografische kant van de bevolking is veel aandacht besteed. Van talrijke personen zijn foto's opgenomen. Het is misschien te veel gevraagd als ook de fotografen vermeld waren, maar dit zou wel de datering der foto's vergemakkelijkt hebben.

We kunnen slechts wensen dat deze voortreffelijke uitgave elders navolging zal vinden. Het werk is bij de boekhandel te verkrijgen of rechtstreeks bij de uitgever, De Bunschoter B.V., postbus 10, 3750 GA Spakenburg, voor de waarlijk lage prijs van ƒ 42,50 excl. verzendkosten.

Mr. 0. SCHUTTE.

M. M. Doornink-Hoogenraad en W. Zondervan †, Het Oud-Archief van de gemeente Zutphen. Derde Stuk, Regestenlijst van Brieven, index. Zutphen 1981; 2 delen, 815 blz.

De regestenlijst [1] van middeleeuwse brieven (1350-1550) aanwezig in het stadsarchief van Zutphen, is het derde „stuk" van de reeks „Het Oud-Archief van de gemeente Zutphen", waarvan de eerste twee de inventaris van het stadsarchief (1190 [996]—1816) resp. de regestenlijst van de charters van 996 tot en met 1550 bevatten (beide verschenen in 1941) .

In dit werk wordt een aanzienlijk archiefbestand — het gaat

1. Regest = b) een beknopte inhoudsopgave van *een* brief, bevattende tenminste de datum, de namen van afzender en geadresseerde en een korte samenvatting van de mededeling;
regestenlijst = een chronologisch gerangschikte reeks regesten (J. L. van der Gouw e.a., Nederlandse archiefterminologie, Zwolle, 1962).

om ca. 4800 brieven, waarvan 180 vóór 1450 — beschreven. De lijst omvat de correspondentie van de stad Zutphen in genoemde periode — het leeuwendeel van de regesten —, de brieven van *Karel van Gelre* aan de stad Zutphen in de jaren 1502-1538, de correspondentie met de schout van Zutphen en diens stadhouder in de jaren 1546—1550; voorts zijn er regesten gemaakt van brieven uit de handschriftenverzameling van de 17de-eeuwse burgemeester *Kreynck* en van de brieven aan de wijnhandelaar *Henrick van Nuyss* en diens broer *Johan* te Zutphen uit de jaren 1507-1509. Tenslotte zijn de notities voor nog te schrijven brieven, gemaakt in de „kentenissen" (registers van voluntaire rechtspraak die behoren tot het oudrechterlijk archief van Zutphen) in regestvorm weergegeven. Buiten deze in de inleiding van de regestenlijst genoemde categorieën, zijn er ook nog enkele andere brieven die opgenomen zijn in de inventaris van het stadsarchief, behandeld, o.a. de inv. nrs. 1866—1868 die betrekking hebben op tollen.

De regestenlijst van brieven, waaraan in 1951 begonnen is en waaraan met een onderbreking van vijftien jaar (1958—1973) gewerkt is, heeft de grote verdienste dat een aantal strekkende meters „informatie"materiaal uit een periode waarvan in het algemeen geldt, dat niet veel geschreven werd en nog minder overgebleven is, blootgelegd werd. De vele jaren arbeid die aan dit werk zijn besteed, worden mede verklaard door het zoeken thuis te brengen van vele ongedateerde stukken en op drift geraakte bijlagen en postscripta.

De regesten [1] zijn, zoals de titel „Regestenlijst van brieven" al aangeeft, chronologisch gerangschikt. Een uitgebreide alfabetische index op persoons- en geografische namen is aan de lijst toegevoegd. De laatste categorie is zo nodig uitgesplitst in zaken/trefwoorden en personen. De geografische namen zijn in de huidige spelling geschreven. Wanneer er via de index gezocht wordt, geeft dit geen enkel probleem, maar andersom, wanneer direct de regestenlijst geraadpleegd wordt, kan men wel eens met eigen onwetendheid geconfronteerd worden: niet iedereen weet dat Tremona Dortmundt is, Dit is natuurlijk een kleinigheid, die aan de waarde van het werk niets afdoet.

De afzonderlijke uitgave van een regestenlijst van brieven is nieuw in het Nederlandse archiefwezen en is voor die archiefdiensten die ook op een middeleeuws brievenbestand kunnen bogen, een voorbeeld om na te volgen. Het werk is verkrijgbaar bij het Gemeente-archief van Zutphen, Spiegelstraat 15 aldaar voor de prijs van ƒ 48,— exclusief verzendkosten.

SJ. **Hiddema.**

H. Feenstra, De bloeitijd en het verval van de Ommelander adel (1 600-1 800). Proefschrift Rijksuniversiteit te Groningen, 1981. Fotomechanische druk, 485 blz.; met in afzonderlijk omslag een index van persoonsnamen en 23 genealogische tabellen, genummerd 1-21.

Het onderwerp van dit proefschrift, waarmede de auteur zijn studie in de letteren aan de rijksuniversiteit te Groningen op 21 mei 1981 afrondde, werd gekozen naar aanleiding van de uitgave van Dr. W. J. Formsma C.S., De Ommelander borgen en steenhuizen. die juist voor de Kerstdagen in 1973 verscheen. Daarin werd op blz. 35 gewezen op de wenselijkheid van een onderzoek naar de economische positie van de Ommelander adel.

In het eerste gedeelte van deze dissertatie (blz. 1-139)

worden de probleemstelling en het terrein van het onderzoek uiteengezet. Hierop volgen beschouwingen over de vermogensopbouw, vermogensbelastingen, grondbezit en kapitaalbezit in portefeuille. Ook laat het ons de jonker zien zowel als ondernemer, bij bedijkingen, turfgraverijen, tichelwerken en eendekooien als bij het uitoefenen van heerlijke rechten en ambten. Vervolgens worden besproken de jaarinkomsten en de daarvan geheven belastingen, de toepassing van het huwelijksgoederenrecht en het erfrecht. Een beschouwing over de borgen op het land en de huizen in de Stad (dat is Groningen) besluit het eerste gedeelte, dat ook van een slotbeschouwing is voorzien.

Het tweede deel (blz. 140-353) gaat in op de materiële omstandigheden van families en groepen van personen, waarbij na onvoorstelbaar veel rekenwerk is gebleken, dat het vermogen van de jonkers in de 17de en 18de eeuw meestal beneden 200.000 gulden bleef. Weliswaar zijn in de 18de eeuw grotere vermogens niet zeldzaam, doch millionairs zoals in Holland werden niet aangetroffen. Hier komen, soms zeer gedetailleerd, gegevens voor (betreffende leden van de geslachten *Alberda, Aldringa, Van Berum, Clant, Coenders, Entens, Van Ewsum, Gaykinga, De Hertoghe, Hillebrandes, Van In- en Kniphuisen, Jarges, Lewe, De Mepsche, Rengers, Ripperda, Sickinghe, Tjarda van Starkenborgh* (waarbij de *Stachouwets* van Schiermonnikoog), *Ubbena*, alsmede van de geslachten *Asschendorp. Burmania, Greving, Van Munster, De Sighers, De Walrich.* Ter vergelijking met het bezit van deze geslachten werden als niet-adellijke borgheren genoemd leden van de geslachten *Elama, Gerlacius, Van Teyens* en *Writzers*. Natuurlijk kon ook *Henric Piccardt* niet onvermeld blijven. Hierop volgt een „Zusammenfassung" (blz. 354-355).

Tabellen betreffende vermogensopbouw, fiscale vermogens, grondbezit, lijfrenten, heerlijke rechten en van vermogens- en jaarinkomsten geven een duidelijk inzicht in de financiële stand van zaken. Ter verduidelijking volgt daarna nog de opsomming van de inkomsten en uitgaven, gedaan op enige met name genoemde adellijke huizen en van de heerlijkheid Schiermonnikoog, aangevuld met een indrukwekkend aantal boedeltaxaties en soortgelijke gegevens (blz. 367-375). Zelfs de schijnverkopen van land ten behoeve van politieke kuiperijen van de huizen Aduard, Farmsum, Feringa, Hankema, zomede van de heren *Bennema* worden uitvoerig vermeld (blz. 380-382). Een groot aantal grafieken (blz. 425-475) verduidelijkt de tekst, Voor genealogen is van belang bijlage 28 (blz. 410—415), waarin een overzicht wordt gegeven van de huwelijkspartners van de mannelijke leden van de Ommelander jonkersgeslachten. Op blz. 416 komt een overzicht voor van bibliotheken, zilver, goud, porselein, meubilair en rijtuigen.

Een opgave van gebruikt bronnenmateriaal in handschrift en in druk (blz. 476-485) besluit dit boeiende werk.

Zuiver genealogisch gezien biedt dit proefschrift geen nieuws. Er werden alleen bekende verhandelingen gebruikt en in sommige gevallen (H. Piccardt, blz. 113, en A. G. Wildervanck en zijn verveningen, blz. 61), niet eens de meest recente. Maar om de genoemde personen wederom tot leven te brengen is in dit proefschrift in ruime mate stof voorhanden.

De titel geeft aan de bloeitijd en het verval van de Ommelander adel (1600-1800) en eindigt dus met de mededeling dat na de komst van de Fransen in 1795 de heerlijke rechten werden afgeschaft zonder het betalen van schadevergoeding

en dat het grondbezit sterk in waarde verminderde. Voor de jonkers was er geen taak in de samenleving meer weggelegd.

Onderzocht werd de maatschappelijke welstand van de adellijke borgbewoners. Buiten beschouwing bleven de zonen van deze, die niet het voorrecht hadden een borg te verwerven en zich in militaire dienst begaven en soms in den vreemde stierven. De nalatenschappen van deze jonkers zijn soms opvallend gering, in een enkel geval zelfs beneden 'duizend gulden. En wat te denken van de beide freules *De Sighers ter Borch,* die van gedeputeerde staten uit de opbrengsten van de kloostergoederen enig geld ontvingen voor de aanschaf van beddegoed ?

Met deze dissertatie, een omvangrijke aanvulling op het werk van Dr. W. J. Formsma C.S., is echter de geschiedenis van de Ommelander adel nog geenszins uitputtend behandeld. Er is stellig een groot lezerspubliek te vinden voor een geïllustreerde verhandeling over het leven van de borgbewoners in hun dagelijkse doen en laten in hun huizen en hun invloed op de omgeving. Hun weg van de wieg tot aan het graf zou kunnen worden beschreven naar voorbeeld van het desbetreffende hoofdstuk in de eerste druk van Ommelander borgen door J. A. Feith, uitgegeven in 1906. Tal van daarna verworven of geïnventariseerde archieven bieden hiervoor ongekende mogelijkheden.

A. PATHUIS.

A. E. M. Landheer-Roelants, Genealogie van het geslacht de Jongh / de Jong, de Jongh van Arkel, du Croo de Jongh, van Goudoever de Jongh, de Jongh van Polsbroek. Scheveningen, mei 1982; 202 + 4 blz. met afbeeldingen.

De genealogie van een geslacht *De Jongh*, waarvan in dit geval de bakermat te Zoelen in de Betuwe moet worden gezocht, en de verschillende naamstoevoegingen in later tijd, maken het ons duidelijk welke richting de 'belangstellende in een geslacht van deze naam moet inslaan. Dat is belangrijk, wanneer men te maken krijgt met een geslachtsnaam, waarvan dragers ongetwijfeld talrijk zullen zijn. In zo'n geval zijn naamstoevoegingen dan ook stellig op hun plaats en een overtuigend hulpmiddel bij identificatie van naamdragers.

In 180 bladz. is hier samengevat de uitgebreide nakomelingschap van *Job de Jongh*, ged. te Zoelen 6 juni 1650. In de bijlagen is een overzicht gegeven van nakomelingen in de vrouwelijke lijn, waarbij de stammoeder dus steeds een *De Jongh* is. Deze zijn wel moeilijk terug te vinden in de genealogie waarbij echter een index op de voornamen een belangrijk hulpmiddel is, waardoor wij de stammoeder op haar juiste plaats in de genealogie *De Jongh* kunnen opzoeken.

Op deze index op de leden van de familie *De Jongh* volgt een afzonderlijke index op de achternamen van de aanverwante families. Portretten zijn opgenomen. Een nuttige genealogie, waarbij door de schrijfster zeer veel en zeer nauwkeurig bewerkt materiaal werd bijeen gebracht.

Het boek is verkrijgbaar door overschrijving van een bedrag van *f* 55,— naar postrekening 569097 ten name van mevrouw A. E. M. Landheer-Roelants, Prof. P. S. Gerbrandyweg 3, 2584 CA Scheveningen.

H. L. KRUIMEL.

Prof. Dr. H. Schuttevâer, Vijftien generaties — De geschiedenis van een Nederlands geslacht (1480—1980). Arnhem, Gouda Quint B.V. (S. Gouda Quint — D. Brouwer en Zoon), 1982. 88 blz., met afbeeldingen.

Klein maar fijn is de indruk, die dit boekje maakt, als men het ter hand neemt. De druk, de illustraties, de band, het is alles even fraai verzorgd, zodat men geneigd is het een bibliofiele uitgave te noemen en zich voor kan stellen, dat de auteur en zijn naaste familie er veel genoegen aan beleven. Des te spijtiger, dat deze uitgave bij nadere beschouwing niet voldoet aan de standaard, die tegenwoordig voor de beoefening van genealogie en familiegeschiedenis pleegt te gelden en menig lezer buiten de intieme familiekring zich hierdoor teleurgesteld zal voelen.

De titel, toch al minder gelukkig, omdat de naam van het behandelde geslacht er niet in tot uiting komt, blijkt een vlag te zijn, die de lading niet dekt, want het gaat in feite niet om één, maar om twee geslachten: *Dierkens* (generaties I-XIII) en *Dierkens Schuttevâer* (generaties XIV-XV) . Is *Dierkens* kennelijk het Nederlandse geslacht, dat in de titel wordt bedoeld, Prof. Schuttevâer heeft het passend geacht de nakomelingen uit zijn huwelijk met *Maria Helena Dierkens*, die allen de dubbele geslachtsnaam *Dierkens Schuttevâer* voeren, bij het geslacht van zijn echtgenote in te lijven !

Zou een volledige geschiedenis van de familie *Dierkens* een veel omvangrijker boek hebben gevergd, de auteur heeft een andere opzet gekozen. Het gaat — zo drukt de hoogleraar het in zijn inleiding — „om het geven van een zeker reliëf aan hen die de aan het slot opgenomen stamreeks vormen, dit door ze te plaatsen tegen de achtergrond van de maatschappelijke omstandigheden en verhoudingen, waarin zij leefden".

De stamreeks (blz. 78-81) is dus de kern, waar het verhaal om heen is gebouwd. Merkwaardigerwijze is deze stamreeks overgenomen, „met enkele wijzigingen en aanvullingen" wel te verstaan, uit Nederland's Patriciaat, 8ste jrg. — 1917 inclusief de toenmalige „état présent", zodat het na de tiende generatie strikt genomen geen stamreeks meer is. Met uitzondering van de overlijdensgegevens van zijn schoonouders en het huwelijk van hun oudste dochter met hem zelf, heeft de auteur het niet de moeite waard geacht de „état présent" van 1917 met recentere gegevens aan te vullen. Zo wordt het echtpaar *Schavier-Dierkens* op blz. 79 als woonachtig te Bussum vermeld en mag de attente lezer er zelf bij bedenken, dat deze echtelieden, geboren in 1840 en 1841, wel niet meer in leven zullen zijn. Buiten mevrouw *Schuttevâer-Dierkens* bestaat de dertiende generatie van het geslacht uit één manlijk en twee vrouwelijke familieleden. Ook zij komen duidelijk tekort. Voor de auteur verplaatst het zwaartepunt van de familiegeschiedenis zich na 1917 naar het eigen gezin en de eigen nakomelingen, d.w.z. naar de aangehangen generaties *Dierkens Schuttevâer*. Een uiterst subjectief standpunt, dat met een mogelijk anders gerichte belangstelling van anderen totaal geen rekening houdt.

De geschiedenis van het geslacht *Dierkens* is boeiend genoeg. Daar mankeert het niet aan. Kende Nederland's Patriciaat van de stamvader nog uitsluitend de naam: *Dirk Dierkens*, de auteur voegt „tr. *Wilrode*" toe. Een toevoeging, die uit genealogisch oogpunt zonder twijfel interessant is, maar die aan waarde inboet doordat ze onverklaard en onverantwoord blijft. Wel staat dit gegeven volgens de auteur met zekerheid vast (blz. 13).

Duidelijkheidshalve had hier dienen te staan: „tr. een vrouw uit het geslacht *Wilrode*" of „tr. N.N. *Wilrode*". Als bron kan worden aangemerkt een tekening naar een wapenbord van 1553, dat gemaakt moet zijn op last van *Martin Dierkens*, de toenmalige stadssecretaris van Gent (generatie 111) [1]. Op dit wapenbord vertegenwoordigt een wapen met de naam *Wilrode* erbij diens grootmoeder van vaderskant. Bevreemdend mag het heten, dat de auteur deze aantekening geen afbeelding in zijn boekje heeft waardig gekeurd. Zo'n afbeelding zou in de beperkte opzet veel beter hebben gepast dan het opgenomen jeugdportret van *W. H. J. van Westreenen*, de stichter van het museum Meermanno-Westreenianum, die *Maria Catharina Dierkens* tot moeder had, maar zelf niet tot dit geslacht behoorde en uiteraard in de stamreeks niet voorkomt.

J. Fox.

A. G. Vosdingh Bessem, Een boerengeslacht op „Seggelaar in 't Overwout" (Lunteren). Uitgave Werkgroep Veluwse geslachten, publikatie nr. 1. Barneveld 1977, 17 blz. (gestencild).

Idem, Van Thiel (Barneveld-Hervormd). Uitgave idem, publikatie nr. 2. Barneveld 1977, 27 blz. (gestencild), met ingevoegd supplement 1978, 3 blz.

De in 1976 opgerichte Werkgroep Veluwse Geslachten (secretariaat: Graaf van Lyndenlaan 53, 3771 JB Barneveld) heeft het lovenswaardige initiatief genomen naast het kwartaalblad een reeks monografieën uit te geven. In bescheiden omvang en uitvoering zijn intussen een achttiental publicaties verschenen. De twee eerste zijn samengesteld door Drs. A. G. Vosdingh Bessem en kunnen vanwege de onderlinge verbondenheid tezamen behandeld worden.

Op de boerderij Zeggelaar in de buurschap Overwoud onder Lunteren, ongeveer op de plaats waar thans de botanische tuinen van Rob Herwig dagelijks vele bezoekers trekken, woonden in het begin van de 18de eeuw *Rijck Albertsen* en *Willemtje Everts* met hun drie kinderen. De oudste zoon *Evert Rijckse* blijkt in 1749 de boerderij, die volgens de auteur tot één der grotere in de streek behoorde, te pachten voor ƒ 230 per jaar. Uit de boedelbeschrijving, die in dat jaar na het overlijden van zijn eerste vrouw *Teunisje Gerrits* ten behoeve van de nagelaten twee kinderen moest worden opgemaakt en die als bijlage 1 is opgenomen, krijgen we een goede indruk van de omvang van het boerenbedrijf. Na zijn overlijden in 1757 laat ook zijn tweede vrouw *Arisje Gerrits*, die gaat hertrouwen, ten behoeve van haar drie kinderen een inventaris opmaken (bijlage 11) . Dochter *Willempje Everts*, uit het eerste huwelijk van *Evert Rijckse*, trouwde in 1762 — en zie daar de samenhang tussen de twee publicaties — met *Hendrik van Thiel*, rademaker te Barneveld. Hun dochter *Teuntje van Thiel* huwde in 1792 *Hendrik Jan Bessem*, meester verver te Zutphen.

Ook publicatie 2 wordt voor een belangrijk deel gevuld met twee boedelbeschrijvingen, die als bijlagen in extenso zijn opgenomen. Werd *Gerrit Willemsz. van Thiel*, vader van *Hendrik van Thiel*, in 1749 als winkelier in gort, meel en

1. J. H. Kernkamp, Inventaris der familiepapieren Meerman, Van Westreenen, Dierkens en Van Damme aanwezig in het Museum Meermanno-Westreenianum ('s-Gravenhage, 1948), inv. nr. 2. Signatuur 74 A 5. *Ter ere van* het honderdjarig jubileum van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde is de tekening gedurende de zomermaanden in dit museum tentoongesteld.

peulvruchten voor de personele belasting aangeslagen als „capitalist", zijn zoon is het financieel minder voorspoedig gegaan. Toen hij in 1780 betrekkelijk jong overleed bleven zijn nabestaanden met schulden achter.

In het ingevoegde supplement wordt de stamreeks van het geslacht ***Van Thiel,*** dankzij een verwijzing naar Amsterdam in het handschrift Bouwheer (Gem. Arch. Barneveld), met één generatie opgevoerd. ***Gerrit van Thiel*** en *Webbeken* ***Thomas*** laten in Zutphen op 13 aug. 1677 een zoon ***Willem*** dopen, die later naar Amsterdam trekt, op 20 mei 1709 te Renswoude trouwt met de Barneveldse *Mechteld* ***van den Ham*** en twee maanden later in Amsterdam een zoon ***Gerrit*** laat dopen.

De publicaties komen in breder perspectief te staan door de dochter van de stamvader op Zeggelaar, ***Maeycken Rijckse,*** gedoopt Lunteren 30 sept. 1694, die op juni 1731 aldaar in ondertrouw was gegaan met ***Evert Jacobse van den Burgwal,*** j.m. onder Nieuwkerk. De auteur is waarschijnlijk niet bekend met het feit dat we hier te doen hebben met een voorganger in samenkomsten (oefeningen), die een belangrijke rol gespeeld heeft bij de geestelijke opwekkingsbeweging in Nijkerk rond 1750. Na zijn dood werd in 1760 bij Adrianus Douci te Amsterdam in het licht gegeven „De sleutel der kennisse van de oeffeningen der Christenen benevens enige samenspraken over het profeteeren, weleer geschreven en opgestelt door ***Evert*** *Jacobze* ***van den Burgwal".*** In het voorwoord lezen we dat „de opsteller van dit Schrift was genaamt ***Evert*** *Jacobze,* en bijgenaamt ***van den Burgwal,*** naar een Hofstede onder het Gerecht van Barneveld in de Veluwe, op welke hij geboren was. 't Was een man met zulke byzondere gaven en bekwaamheden van den Hemel voorzien, als 'er zeer zeldzaam van synen stand in de wereld gevonden worden'. Hij was gedoopt te Barnveld 3 april 1701 als zoon van ***Jacob*** *Willemsen,* bouwman op de Burgwal in de buurschap Kallenbroek aldaar, en *Marritjen* ***Evert*** *Bartendr.* ***van Essen.*** Waarschijnlijk is ***Maeyken*** *Rijckse* vóór 24 sept. 1740 overleden, want dan trouwen te Wageningen „*Evert* ***van den Burgwal,*** van Nijkerk, en *Marritje Jooste* ***van Essen,*** j.d. laatst gewoond hebbende te Wageningen".

Na alle theologische beschouwingen die er in de loop der eeuwen over het zogenaamde „Nieuwkerkse Werk" zijn verschenen, is er in juni 1980 in het Tijdschrift voor sociale geschiedenis een historisch-antropologische studie gepubliceerd van Jojada Verrips, getiteld De genese van een godsdienstige beweging: Het Nieuwkerkse werk. Daarin worden bewijzen aangedragen voor de these dat moederkorenvergiftiging met epidemische gevolgen mede een rol speelde bij het uitbreken van de godsdienstige beroeringen omstreeks 1750 in bepaalde streken van de Lage Landen. Deze belangwekkende verhandeling geeft een duidelijke indicatie over de kwaliteit van de 54 schepel rogge, boekweit en haver, die ***Evert*** *Rijckse* op Zeggelaar, volgens de boedelbeschrijving van 1749, nog op het land heeft staan.

Het aardige van deze publicaties is, dat de personen uit de behandelde fragmentgenealogieën — want meer zijn het niet: publicatie 1 geeft slechts drie, publicatie 2 uiteindelijk vijf generaties — door de verwerking van boedelbeschrijvingen meer tot leven komen. De omvang van beide werkjes is echter te klein om in dit geval een monografieënreeks mee te gaan opzetten. De vervolgpublicaties in de reeks, bestaande uit registers, repertoria, doop-, trouw en begraafboeken, voldoen in dat opzicht beter. Immers de twee stamreeksen zouden uitstekend geschikt zijn geweest om als tijdschriftartikel te worden gepubliceerd, met de bijlagen eventueel in kleine letter.

De publicaties zijn te bestellen door overmaking van respectievelijk ƒ 5,— en ƒ 7,50 op girorekening 3566652 t.n.v. Penningmeester Veluwse Geslachten te Bennekom.

E. J. WOLLESWINKEL.

A.W. H. Holla, Noord-Brabantse Heraldiek. Literatuurlijst. Cuijk 1982. Gestencild, 29 blz.

Als particuliere uitgave is een literatuurlijst verschenen die een groot aantal publikaties betreffende heraldiek in Noord-Brabant bevat. Naast een hoofdstuk „Noord-Brabant" (42 titels) komt een hoofdstuk „Geografisch alfabetisch" voor, waarin publikaties per plaats, streek of familie zijn opgesomd (69 titels in alfabetische volgorde) alsmede een afzonderlijke paragraaf „Water- en hoogheemraadschappen" (13 titels).

De samensteller van deze literatuurlijst heeft zich niet beperkt tot publikaties over heraldiek in engere zin. Hij heeft ook die gedrukte of anderszins gepubliceerde bronnen opgenomen, die niet via het genealogisch repertorium van Van Beresteyn terug te vinden zijn. De lijst omvat behalve de op Noord-Brabant betrekking hebbende publikaties een hoofdstuk over „theorie der heraldiek", „algemene bronnen" en over „een wapen identificeren". Bij iedere publikatie is een lettercode opgenomen waardoor men via een achterin afgedrukte lijst een aantal bibliotheken kan achterhalen waar deze te vinden is. Verder bevat de 'brochure nog een index op de namen van schrijvers en een index van familienamen.

Dat de samensteller geen aanspraak maakt op volledigheid van zijn lijst blijkt reeds uit zijn verzoek in de inleiding om aanvullingen en correcties. Deze zullen zeker niet achterwege blijven. Naar mij gebleken is, maakt de auteur er al werk van.

Het verschijnen van dit literatuuroverzicht is toe te juichen. Het kan een hulpmiddel vormen bij verdere, breed opgezette studies over de heraldiek van Noord-Brabant. Dat de schrijver niet iedere bijdrage over het onderwerp in zijn boekenlijst heeft gesignaleerd, valt hem niet kwalijk te nemen. Uit de opsomming van bibliotheken blijkt echter, dat hij zich wat Noord-Brabant 'betreft wel sterk heeft beperkt tot het oostelijk deel van de provincie. Ook mis ik een aantal bijdragen, die in d.m.v. indices of repertoria gemakkelijk toegankelijke periodieken zijn opgenomen. Een aantal wel gesignaleerde publikaties betreft meerdere plaatsen, waarnaar in de alphabetische lijst verwezen had moeten worden, bijvoorbeeld de nrs. 46, 51 en 53.

Het uitvoerige artikel van mijn hand over de wapens van Stad en Baronie van Breda in Oranjeboom XXI (1968), 101-124, is in deze lijst niet te vinden en zou veertien verwijzingen opleveren. En zo mis ik méér bijdragen van anderen en van mijzelf. Vele publicaties, voorhanden in de bibliotheek van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, zijn niet van de codeletter N voorzien, wat een Brabander misschien niet zal opvallen, maar een (bezoeker aan die bibliotheek des te eerder.

Een ander bezwaar vormt de opzet van het geheel. De eerstgenoemde hoofdstukjes die niet Noord-Brabant betreffen horen zeker niet in deze literatuurlijst thuis. Het alphabetisch opgezette gedeelte (de hoofdmoot van de lijst) bevat publikaties, over gemeenten, families en streken door elkaar, terwijl om onverklaarbare reden alleen waterschappen en hoogheemraadschappen (dat zijn ook waterschappen !) een afzonderlijke paragraaf verdienen.

Er valt bij deze eerste heraldische literatuurlijst over Noord-Brabant wellicht nog meer op en aan te merken. Dat neemt echter mijn waardering voor de onderneming niet weg.

Met deze eerste aanzet is de basis gelegd voor een uitgebreider bronnenoverzicht van de Brabantse heraldiek.

De literatuurlijst is te bestellen door overmaking van ƒ 6,— (incl. verzendkosten) op postrekening 2987669, t.n.v. A. W. H. Holla te Cuijk, onder vermelding: literatuurlijst.

W. A. VAN HAM.

Er bestaan op genealogisch gebied gidsen en handboeken zo nuttig, om niet te zeggen onontbeerlijk, dat ze af en toe uitverkocht raken en welverdiend een nieuwe druk beleven. Dit geldt van verschillende publicaties van het Centraal Bureau voor Genealogie, zoals bijv. H. L. Kruimel en W. Wijnaendts van Resandt, Op zoek naar onze voorouders. Handleiding voor genealogisch onderzoek en R. F. Vulsma, Geboekt van wieg tot graf. Burgerlijke stand, bevolkingsregister en d t b (CB-reeks resp. nrs. 2 en 5). Als record op het punt van herdrukken mag wel beschouwd worden:

J. van der Schaar, Woordenboek van Voornamen, Utrecht/Antwerpen, Uitgeverij Het Spectrum, Aula-boeken 176. Twaalfde, geheel herziene druk, 375 blz.

Bij deze 12de druk verklaart de auteur in een Woord vooraf: „Vooral ten behoeve van genealogen, maar ook voor andere belangstellenden, heb ik mijn werk wat meer historisch uitgediept. Indien dat mogelijk was, heb ik de tijd vermeld, waarin bepaalde namen opkwamen en oudere vormen genoemd, waarin de oorspronkelijke naam vaak moeilijk te herkennen is. Hiervoor heb ik o.m. talloze genealogieën doorgewerkt en daaruit gegevens verzameld. Dit verschaft ook een ruimer inzicht in de vroegere geografische spreiding van namen, daar veel families in oudere tijd sterk aan hun woonstreek gebonden bleven."

Enkele jaren voor het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde heeft de „Aachener Geschichtsverein" het honderdjarig bestaan kunnen vieren, namelijk in 1979. Met enige vertraging verscheen het Festschrift zum 100 jährigen Bestehen: „Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins" Band 86/87, 1979/'80 (Aken, 1981). Het bevat niet, zoals men misschien zou verwachten, een gevarieerde reeks van artikelen. Het bestuur heeft er de voorkeur aan gegeven er een belangrijk monografie in onder te brengen: het proefschrift van Reiner Nolden, Besitzungen und Einkünfte des Aachener Marienstifts von seinen Anfängen bis zum Ende des Ancien Régime. Dit neemt niet weg, dat toch ook plaats is ingeruimd voor de geschiedenis van de vereniging van 1929-1979 en voor een uitgebreidere versie van de boeiende jubileum-voordracht van Prof. Dr. Edith Ennen, Aachen im Mittelalter. Sitz des Reiches — Ziel der Wallfahrt — Werk der Bürger. Dat de geschiedenis van Aken allerlei aanrakingspunten met de Nederlanden vertoont, is sedert lang bekend. Inzonderheid voor de Haagse leden van het Genootschap is het goed te weten, dat de bibliotheek een complete reeks van het tijdschrift heeft van de 15de jaargang van 1893 af: een 'bezit, dat te meer in ere wordt gehouden, omdat noch de Koninklijke Bibliotheek noch de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief erover beschikken.

J. Fox

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Haeck-Mouillard de Zierickzee (1983, 165 en 450).

Johanna Maria** Moliaert,† Culemborg 22 aug. 1718, tr. **Jan Arnold de** Raet,* geb. **2** maart 1647, is niet identiek met ***Johanna Mechteld Moliaert, † vóór 1 dec. 1757, die huwde met *Reinirus* Canisius ***Haeck. Zij*** testeren 14 juni 1745 en hadden slechts twee dochters. Beiden waren gezusters en dochters van ***Gerard** Moilaert van Zierikzee,* heer van Neereggen en Bosch, schepen van Drie1 in 1643 en vermeld te Zaltbommel 1 juli 1671, † vóór 5 sept. 1693, en *Cornelia* ***Mechteld van Vianen*** (dochter van ***Cornelis van Vianen*** en ***Mechteld van de** Burch*) .

Hij ontvangt als ***Gerardus a Mouillard de Ziricsee*** een wapenbrief van Keizer Leopold 1 d.d. Wenen 10 aug. 1687, van welke brief zich op het Rijksarchief te Arnhem een afschrift bevindt in het familie-archief Van der Heyden van Baak (inv. nr. 51). Hierbij worden hij en zijn nakomelingen in mannelijke en vrouwelijke lijn tot „nobiles" gerekend, terwijl zijn wapen als volgt wordt vastgesteld: gevierendeeld, 1 en 4 in zilver een rode vis, schuinrechts geplaatst, 2 en 3 in zilver een rood schuinkruis; hartschild: in zwart een goudgehoornde zilveren aanziende ossenkop.

Deze gegevens ontving ik destijds van wijlen de heer J. Loeff.

Kerkdriel. J. H. G. J. VAN HEESWIJK.

Van Soest (1983, 136). Na de vestiging van ***Bernaert** Jansz.* ***van** Zoest **(Soest)*** uit Emmerik als wijntavernier in Antwerpen, waar hij op 22 aug. 1539 poorter werd, is aldaar een uitgebreide familie ***Van Soest*** ontstaan. Leden hiervan zijn in de 17de en 18de eeuw bekend geworden als boekdrukkers en uitgevers met name van werken op religieus gebied en van de Gazette van Antwerpen, waarvoor op 30 mei 1740 het octrooi verkregen werd. Een Brusselse tak ontstond volgend op de benoeming op 23 mei 1708 van *Simon* ***van Soest*** (*Soust*) ***de** Borckenfeldt* tot warantmeester (gruyer) , watergraaf en pluimgraaf van Brabant en 27 febr. 1709 tot vicekanselier van Gelre, alsmede tot geheimraad en resident (1715-1750) van de koning van Pruisen te Brussel: in 1708 was hij benoemd tot resident van de hertog van Mecklenburg-Schwerin bij de Staten-Generaal (zie De Ned. Leeuw 1895, k. 124, Annuaire de la Noblesse de Belgique 1855, p. 204, en 0. Schutte, Repertorium der buitenlandse vertegenwoordigers, residerende in Nederland, 1584-1810, 's-Gravenhage, 1983, no. 362).

In de periode van neergang en emigratie na de bezetting van Antwerpen door Parma in 1585, waren inmiddels echter ook familieleden naar noordelijker gewesten vertrokken. De eerste zal ***Hans** (Joannes)* ***van Soest,*** koopman, geweest zijn, die reeds op 11 okt. 1586 in Amsterdam woonde en als wedr. van ***Antonette Hazart*** aantekende met *Jasperijntje* ***Baergemaker alias Bails,*** mede van Antwerpen, wed. van *Nicolaes* ***de Mulder.*** Zijn zoon ***Abraham*** uit het eerste huwelijk trouwde in 1600 te Amsterdam met ***Sara de Mulder,*** dochter uit het eerste huwelijk van zijn vrouw, waaruit daar op de 2 maart 1610 een dochter *Jasperijntje* (!) ***van Soest*** werd gedoopt. Zoon ***Hans*** huwde in Amsterdam in 1611 met ***Lucrefia van Vijven*** uit Brugge, terwijl zijn dochter *Magdalena* daar in 1617 trouwde met Ds. *Jacobus* ***van** Cralingen,* predikant te Oosthuizen, en

haar zuster **Suzanna** in 1622 met Ds. *Mainardus* **Bredius,** predikant te Zwammerdam. Een eveneens meegekomen jongere broer, **Hans van Soest,** nam deel aan de oprichting van de Oost-Indische Compagnie in **1602 (zie** J. G. van Dillen, Het oudste aandeelhoudersregister van de Kamer Amsterdam der O.I.C., p. 168).

Later volgde o.a. nog een *Jacques* **van Soest,** gehuwd met **Anna** *Jordaens*, zuster van de befaamde schilder **Jacob Jordaens.** Zoon *Simon*, vader van de eerdergenoemde **Simon van Soest de Borckenfeldt,** studeerde vanaf 1650 aan de universiteit te Utrecht, waar hij op 14 okt. 1656 promoveerde tot doctor **in** de rechten. In deze stad werden beide ouders ook begraven blijkens een grafsteen in de Buurkerk (zie Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins, Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken in de provincie Utrecht, p. 168). *Johanna van* **Soest,** een dochter van zoon **Abraham,** trouwde in 1681 te Arnhem Dr. **David ten Hooe,** heer van Rijnauwen, op 1675 door Stadhouder Willem 111 benoemd tot momber des Furstendoms Gelderland. Hun kleinzoon **David ten** *Hove*, heer van Sleeburg, Den Bosch, Den Breur en Nieuwwaal, is geruime tijd, van 1766 tot en met 1783, raad in de vroedschap van Amsterdam geweest (zie Johan E. Elias, De Vroedschap van Amsterdam 1578-1795, p. 925-928).

Uit deze beknopte opsomming moge blijken, dat inderdaad meerdere leden van de Antwerpse familie **Van Soest** zich naar de noordelijke Nederlanden hebben verplaatst. Dit zou evenzeer heel goed het geval kunnen zijn geweest met een ander familielid, een *Joannes* **van Soest,** te Antwerpen gedoopt 1 maart 1586, vóór het R.K. reconciliatiehuwelijk van zijn vader **Henrick** met **Margeriete Wittinckx alias de Wit.** Deze wilde n.l. volgens een acte (Certificatieboek 74, 72 r°, 27 sept. 1613) eveneens uit de stad vertrekken om elders in zijn onderhoud te gaan voorzien. Deze *Joannes* nu had een broer **Gasparis,** die jong is overleden, en bovendien zelf een doopheffer met de naam *Jasper* **(Chiard),** zodat het niet te boud is te veronderstellen, dat hij een eigen zoon ook deze voornaam heeft willen geven. Feiten zijn, dat de naam **Gaspar** (*Jasper*) alleen in deze familie **Van Soest is** aangetroffen en daar bovendien meer dan eens is voorgekomen. Zo werd in het boekjaar 1678-1679 een „doodschuld" voldaan voor de begrafenis van een andere *Gaspar* **van Soest** (zie De Liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint Lucas Gilde, p. 465) en werd op 2 april 1686 opnieuw een *Gasper* (*Joseph*) *van* **Soest** gedoopt.

In verband met het vorenstaande bestaan er gegronde redenen om aan **te** nemen, dat *Jan* **Jaspersz. van Soest,** die op 25 dec. 1671 lidmaat werd van de Hervormde Gemeente van Westmaas in de Hoekse Waard, waar trouwens de meeste geslachten zich eerst na de verschillende inpolderingen van 'buiten hebben gevestigd, inderdaad van de Antwerpse **Van Soest'en** afstamt. Door zijn huwelijk met **Anna Ariens** *Maesdam,* verwant aan de familie *Maasdam-Vermaas* **(zie** De Ned. Leeuw 1963, k. 347 e.v.) werd hij 'opgenomen in een ruime kring van landbouwers en grondeigenaren, waarvan velen ook bestuursfuncties als schout, schepen, dijkgraaf, heemraad en kerkmeester hebben vervuld. Op 24 juni 1779 werd een Mr. **Adriaan** *Cornelisz. Maasdam*, raad en schepen, grootburger van Schiedam en op 18 juni 1781 trouwde te Rotterdam zijn zuster *Margaretha* met Jhr. Mr. **Jean** *Gijsberto* **de** *Meij* **van Streefkerk,** heer van Streefkerk en Nieuw-Lekkerland, burgemeester van Leiden (zie kwartierstaat **Van Lynden-Van** *Weede*, Kwartierstatenboek 1958, p. 172). **Arie** *Jans* **van** *Soest*, de enige zoon van *Jan* **Jaspersz.** en zijn twee kleinzoons **Aart Ariens** en *Jan* **Ariens** tenslotte, waren in de periode 1733—1794 meermalen schepen, resp. gezworene van 's-Gravendeel en Leerambacht.

Amsterdam. DR. J. J. VAN SOEST.

In 't Velt-(Den) Boer in 't Velt. Reeds in de eerste helft van de zeventiende eeuw had de familienaam **Zn 't Velt** op het eiland IJsselmonde en in de Hoeksche Waard een bekende klank. Onderlinge verwantschap tussen al deze naamgenoten is tot heden niet aangetoond en lijkt ook niet aannemelijk. In jaargang 1959 en 1960 van Ons Voorgeslacht is aandacht besteed aan een tweetal groepen met deze geslachtsnaam [1]. In de 'afgelopen jaren verzamelde ik gegevens betreffende een geslacht **Zn 't Velt** uit Groote en Kleine Lindt op IJsselmonde, wiens leden zich ook wel **(Den) Boer in 't Velt** noemden. Ondanks veel moeiten laat de genealogie zich op het einde van de zeventiende eeuw slechts fragmentarisch samenstellen. In de hoop dat lezers van dit maandblad aanvullingen kunnen geven, laat ik hier de oudste generaties volgen:

1. **Cornelis** (**(Boer) in 't Velt** ?), mogelijk geb. omstreeks 1625.

   In de contreien van Groote en Kleine Lindt werd tot heden niets betreffende hem gevonden.

   Hij moet als vader worden beschouwd van (volgorde onzeker) :

   1. **Joris,** volgt IIa.
   2. *Arij,* volgt IIb.
   3. **Leendert,** volgt IIc.
   4. **Maijcke Cornelisdr. in 't Velt,** j.d. van Kleine Lindt, † na 20 sept. 1687 [2], tr. Heerjansdam 21 juli 1680 *Wilm Jacobsen* **van der Linden,** j.m. van Kleine Lindt, mogelijk † na 23 sept. 1726.

      Wellicht was hij identiek met de **Willem** *Jacob(se)* **van der** *Linde*, wonende te Groote Lindt, welke tussen 1715 en 1726 in diverse transportakten werd aangetroffen; op 27 nov. 1715, 13 juni 1716 en 11 jan. 1718 verkocht hij weiland in Groote Lindt. Op 20 juni 1716 kocht hij een huis aan de Heerendijck van Swijndrecht te Groote Lindt, met ca. 1 morgen boomgaard, welke hij op 23 sept. 1726 aan zijn broeder **Pieter Jacobse** van der **Linden** verkocht [3].
   5. **Trijntje Cornelisdr. (Boer) in** *'t* **Velt,** uit De Lindt, woonde te Groote Lindt, † (impost pro deo Groote Lindt 2 aug.) 1756, tr. le **Cornelis Huijbregts de** *Heer* [4]; tr. 2e Heerjansdam (na voorstellingen ald. en te Groote Lindt) 7 juni 1699 *Willem (Wilm) Jansz.* **Verhoeven,** j.m. te Heerjansdam, ged. ald. 8 dec. 1675, woonde te Groote Lindt, † (*f* 3,— impost Groote Lindt 30) april 1730, zn. van *Jan* **Hendricksz. Verhoeven** en

1. Ir. C. Baars, Nakomelingen van Jan Jansz. in 't Velt., schout van Oost-IJsselmonde van 1601 tot 1613, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 1959, blz. 53-56 en 64-68; en idem, Nakomelingen van Cornelis Leendertsz. in 't Velt, secretaris, van Charlois van 1612 tot 1634, in: Ons Voorgeslacht jrg. 1960, blz. 47-52 en 65-68.
2. Doopgetuige te Heerjansdam.
3. A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht. arch. Groote Lindt, inv. nr. 3.
4. Hij is niet onder te brengen in de gelijknamige Puttershoekse groep; zie: A. J. van Roon, Het geslacht De Heer (Decker), in: Ons Voorgeslacht, jrg. 1959, blz. 50-53.

Anneke (Annitje, Jannitje) Aries (Arijens) [5].

Zij bezat als weduwe een huis aan 's-Heerendijk van de Zwijndrechtsche Waard onder Groote Lindt [6].

6 (?). *Pleuntje Cornelis,* doopgetuitge te Heerjansdam 5 nov. 1679 (zie IIa, 1).

IIa. *Joris Cornelisz. in 't Velt, boer* onder Kleine Lindt, † tussen 2 febr. 1708 [7] en 2 dec. 1719 [8], tr. le vóór nov. 1679 *Sijmentje (Simentje) Jans;* tr. 2e Heerjansdam 3 juni 1686 *Judith (Judick) Gerrits de Graeff,* j.d. van IJsselmonde, wonende Kleine Lindt, later onder Groote Lindt, † na 2 dec. 1719 [8].

Joris had in **1689 14 mergen** 390 roeden leengoed te Kleine Lindt in pacht Q. Zijn weduwe *Judick Gerrits de Graeff,* wonende onder Groote Lindt. kwam op 2 dec. **1719 met** haar stiefzoon *Arij Joriss. Int Velt,* meerderjarig, tot een overeenkomst aangaande diens vaderlijk erfdeel: hij kreeg *f* **175,—**, een "swarte laeckene rock van sijn vader, twee nieuwe hemde, een bijbel en een "brist" (?)" [8].

Uit het eerste huwelijk:

1. *Cornelia Jorisdr. in 't Velt, ged.* Heerjansdam 5 nov. 1679 (get. Pleuntje Cornelis), † vermoedelijk vóór 2 dec. 1719 zonder nageslacht [8].
2. *Arij Jorisz. in 't Velt,* meerderjarig op 2 dec. 1719 [8].

Uit het tweede huwelijk:

3. ***Cornelis Jorisz. (Boer) Zn 't Velt,*** ged. Heerjansdam 20 sept. 1687 (get. Maijke Cornelis), j.m. in de Groote Lindt, boer ald., schepen (sedert 1730 tot na 1754) en substituut-stedehouder (1732) van Groote Lindt [3], † na 1754, tr. Zwijndrecht 27 okt. 1715 *Pietertie Leenderts van Nes,* j.d. in de Groote Lindt, dr. van ***Leendert Basfiaensz. van (de) Ne(e)s,*** heemraad van Groote Lindt, en *Trijntje Jansdr. van Driel.*

   In 1728 en 1729 kocht *Cornelis Jorese(n) Boer in 't Velt* grond te Groote Lindt [10]. Hij wordt als schepen **in verschillende akten genoemd** [11].

4. ***Gerrit Jorisz. (Boer) in 't Velt,*** ged. Heerjansdam 27 okt. 1688 (get. Marijgie Gerrits, Willem Gerrits), woonde te Zwijndrecht, nadien onder Groote Lindt, †(*f* 3,— impost Groote Lindt '6) nov. 1752, tr. le Zwijndrecht 28 april 1726 ***Anna (Annigie) Ariens van der Giessen,*** wonende te Zwijndrecht, †(*f* 3,— impost Groote Lindt 19) sept. 1739; tr. 2e (hij impost pro deo Groote Lindt 14 okt.) 1746 ***Trijntje*** (*Leijntie*) *Paulusse de Wit,* van Leerdam; zij hertr. (zij impost pro deo Groote Lindt 10 okt.) 1755 ***Jacob Cleijsse van Driel,*** j.m. van "... buytenlant".
5. *Marijtje* (*Marijcke*) ***Jorisdr. in 't Velt,*** ged. Heerjansdam 14 maart 1694 (get. Trijntje Cornelis in 't Velt), tr. (gelijk met haar broeder Gerrit) Zwijndrecht (proklamaties ald. en te Heerjansdam) 28 april 1726 *Arij Maghielse Baes (Baas),* j.m. van Heerjansdam, wonende te Heerjansdam, nadien boer onder Heeroudelandsambacht.

   Op 8 maart 1726 huurden *Arij Maghielse Baes,* meerderjarig, **ongehuwd, wonende op Heerjansdam, en *Marijcke Jorrise in 't Velt,* meerderjarig, ongehuwd, wonende onder de Groote Lindt, voor een periode van 7 jaren ven *Willem Beijen,* kapitein-ter-zee, wonende te Dordrecht, een bouwwoning met ruim 25 mergen wei- en bouwland onder Heeroudelandsambacht en ruim 2 mergen weiland onder Hendrik Ido Ambacht [12]. Op 21 april 1727 werd *Arij* aangesteld tot voogd over de minderjarige kinderen van *Arij Cappeteijn* en *Jannigtie Maggielse Baas* [13]. In 1732 was het echtpaar *Baes-In 't Velt ten* achter met huurgelden i.v.m. de gepachte bouwwoning en landen onder Heeroudelandsambacht en Hendrik Ido Ambacht. Op 9 febr. 1732 kwamen zij met de verhuurder *Beijen* tot een overeenkomst. Als hun borgen traden op: *Cornelis Jorisse in 't Velt, Gerrit Jorrise in 't Velt,* wonende onder Groote Lindt, haar broers. en *Arij Jansse Captijn.* wonende onder Heerjansdam, zijn zwager [14]. *Arij Baes,* wonende onder Groote Lindt. kocht op 25 sept. 1732 een huis met schuurtje aan Heerendijck onder Groote Lindt (voor 50 car. gld. !)** [15].

6. ***Jan Jorisz. in 't Velt,*** ged. Heerjansdam 11 maart 1696 (get. Grietje Wouters).
7. ***Pieter Jorisz. in 't Velt,*** ged. Heerjansdam 26 jan. 1698 (get. Juffr. Elisabeth van Wesel, huysvrouw van de heer Petrus van Son, Arij Cornelis in 't Veld).
8. ***Cornelia Jorisdr. in 't Velt,*** ged. Heerjansdam 7 febr. 1700 (get. Leendert Cornelis in 't Veld, Marijtje **Willems) .**
8. *Sijme Jorisz. (Boer) in 't Velt,* j.m. van Groote Lindt, tr. (hij *f* 3,— impost Groote Lindt 19 nov.) 1728 ***Barber Janse van der Hoef,*** weduwe van ***Jacob de Jong,*** wonende onder Kleine Lindt.

   Op 4 mei 1720 was hij met *Leendert* Cornelis *In 't Velt* **getuige voor de notaris te Hendrik Ido Ambacht** [16].

IIb. *Arij Cornelisz. in 't Velt,* wonende te Zwijndrecht, † vóór 8 nov. 1738 [17], tr. le ***Lijntje Joosten;*** tr. 2e Zwijndrecht 16 nov. 1702 *Huijbertje Arijens Nugteren,* weduwe van ***Leendert Arijensz. de Haan,*** wonende te Groote Lindt, woonde nadien te Zwijndrecht en te Hendrik Ido Ambacht, † na 8 nov. 1738 [17].

Op 1 maart 1709 testeerden *Arij Cornelisse int Velt* en *Huijbertie Ariens,* **echtelieden,** wonende **op Zwijndrecht. Hij was ziek te bedde liggende. Hij stelde zijn vrouw tot enig erfgenaam met de voorwaarde dat zij hun gezamenlijke kinderen zal opvoeden enz. en bij meerderjarigheid 2 zilveren ducatons of 6 gld. en 6 stuivers zal uitreiken. Zij benoemde haar twee voorkinderen (uit haar eerste huwelijk) en de kinderen uit haar huwelijk met Zn *'t Velt* en haar man tot haar erfgenamen. De langstlevende zal voogd zijn en na**

---

5. **De Ned. Leeuw 1982, kol. 389-396.**
6. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht. arch. Groote Lindt, inv. nr. 3, akten dd. 29 april 1740 en 29 juni 1754.**
7. **Doopgetuige te Zwijndrecht.**
8. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4846, fol. 421, akte dd. 2 dec. 1719.**
9. **G.A. Dordrecht, oud not. arch., inv. nr. 129, fol. 164, akte dd. 23 dec. 1689.**
10. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht. arch. Groote Lindt, inv. nr. 3, akten dd. 6 april 1728 en 23 maart 1729.**
11. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Zwijndrecht, inv. nr. 9162, akte 123, dd. 18 april 1739 en oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4858, fol. 222 e.v., akte dd. 4 okt. 1742.**
12. **G.A. Dordrecht, oud not. arch., inv. nr. 759, fol. 25 e.v., akte dd. 8 maart 1726.**
13. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht; arch. Heerjansdam, inv. nr. 5, akte dd. 3 april 1726.**
14. **G.A. Dordrecht, oud not. arch., inv. nr. 765, fol. 18'7, akte dd. 9 febr. 1732.**
15. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht. arch. Groote Lindt, inv. nr. 3, akte dd. 25 sept. 1732.**
16. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4847, fol. 177, akte dd. 4 mei 1720.**
17. **A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4856, fol. 470 e.v., akte dd. 8 nov. 1738.**

diens overlijden van vaderszijde Joris *Corns. int Velt* en van moederszijde der kinderen *Cleijs Corns. Nuijs.* Hij tekende met een merkteken "vermits sijne swaeckheyt" [18].

Huijbertje Ariense, laatst weduwe van *Arij Cornelisse Int* Velt, wonende onder Hendrik Ido Ambacht, testeerde op 8 nov. 1738. Haar kinderen *Jacomijntje Leend. de Haen, Cornelis,* Plantje en *Cornelis Ariens Int Velt* of hun nakomelingen zouden hun legitieme portie uit haar nalatenschap ontvangen: 3 gld. en 3 stuivers. Al haar goederen zouden komen aan haar dochter *Ariaentje Leenderts de Haen* "uyt consideratie en om redenen gemelte haere dogter *Ariaentge seer* veel tot het bestaen van de testatrice in haeren ouderdom heeft gecontribueerd en toegebragt". Tot voogden over de minderjarigen stelde zij haar zonen *Cornelis Ariens Int Velt en Cornelis van Besij* (= schoonzoon ?). Zij bleek geen *f* 4000,— gegoed te zijn [17].

Uit het tweede huwelijk:

1. *Kornelia Arijsdr. in 't* **Velt,** ged. Zwijndrecht 4 maart 1703 (geen get.), in leven 8 nov. 1738 [17].
2. *Pleuntje* **Arijsdr. in 't Velt,** gsd. Zwijndrecht 19 april 1705 (get. Arij Jorisse in 't Velt, Judick Willemse), in leven 8 nov. 1738 [17].
3. ***Cornelia*** (moet zeer waarschijnlijk ***Corneiis*** zijn) *Arijs* ***in 't Velt,*** ged. Zwijndrecht 2 febr. 1708 (get. Joris in 't Velt, Judick Gerritse), in leven 8 nov. 1738 [17].

   Denkelijk was hij identiek met ***Cornelis Int Velt,*** wonende op Zwijndrecht, welke op 16 jan. 1745 met diens vrouw ***Pietertje Brugman*** testeerde. In dit mutueel testament vermaakte hij zijn kleding en juwelen aan zijn naaste familieleden ab intestato; zij deed hetzelfde aan haar naaste verwanten. Zij waren geen *f* 2000,— gegoed [19].

IIc. ***Leendert*** *Cornelisz.* ***((den) (Boer) in 't Velt),*** j.m. van en wonende te Groote Lindt, † (impost pro deo Groote Lindt 26) mei ***1736,*** tr. Heerjansdam 15 dec. 1677 ***Grietje Wouters*** *Opsluijs* alias, ***Smifshuijs,*** j.d. van en wonende te Kleine Lindt, † (impost pro deo Groote Lindt 18) mei 1728.

Op 4 mei 1720 testeerden ***Leendert Corns. Int Velt*** en ***Grietje Wouters Opsluijs,*** echtelieden wonende onder Groote Lindt. Aan hun dochter Cornelia ***Leenderts int Velt*** legateerden zij hun beste bed met toebehoren, hun psalmboek met zilver beslag en ketting en hun kleding en juwelen. Zij benoemden de langstlevende tot erfgenaam, welke gehouden zou zijn om hun kinderen en de kinderen van hun overleden zoon ***Cornelis Leend. Int Velt in*** hun vaders plaats, 2 zilveren dukaten of 6 gld. en 6 stuivers uit te keren. Na het overlijden van de langstlevende — welke voogd zou zijn — zouden hun zoon ***Wouter Leenderts Int Velt*** en hun zwager ***Pieter Wouters op Sluijs,*** schepen van Kleine Lindt, voogden zijn. ***Arij Magielsse Baas*** (zie IIa, 5) was o.a. getuige [20]. ***Leendert*** verkocht op 7 jan. 1733 een huis aan 's-Heerendijck van de Swijndregtse Waart onder Groote Lindt [21].

Uit dit huwelijk:

1. ***Cornelis Leenderfsz. in 't Velt,*** † vóór ***4*** mei ***1720*** [20], was gehuwd en had kinderen.
2. ***Grietje Leendertsdr. in 't Velt,*** ged. Heerjansdam 19 dec. 1677 (get. Arij Jacobsen, Ariaentje Wilms).

18. A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4843, fol. 101 e.v., akte dd. 1 maart 1709.
19. A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4859, akte dd. 16 jan. 1742.
20. A.R.A. 's-Gravenhage, oud not. arch. Hendrik Ido Ambacht, inv. nr. 4847, fol. 179 e.v., akte dd. 4 mei 1720.
21. A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht. arch. Groote Lindt, inv. nr. 3, akte dd. 7 jan. 1733.

3. ***Cornelia Leendertsdr. (Boer) in 't Velt,*** j.d. wonende in Groote Lindt, † (impost pro deo Groote Lindt 5 januari 1736), tr. Zwijndrecht (proklamaties te Zwijndrecht en Barendrecht) 2 juli 1724 ***Johannes*** *Jansz.* ***van 't Hof(f),*** j.m. wonende onder Oost-Barendrecht: hij hertr. (impost pro deo Groote Lindt febr.) 1736 ***Maertie Cornelis van der*** *Sluijs,* j.d. van Poortugaal.

   Op 10 maart 1736 kwamen ***Leendert van 't Hoff,*** schout van Groote Lindt, als oppervoogd, en *Johaniss.* ***van 't Hoff,*** weduwnaar van Cornelia ***Leendertse Boer in t Velt,*** tot een regeling ten behoeve van de nagelaten kinderen van *Johannis* en *Cornelia* in verband met de geringe nagelaten boedel. De kinderen waren: ***Cornelis,*** 10½ jaar, ***Jan,*** in het 10e jaar, ***Pieter,*** in het 6e jaar, ***Arij,*** in het 4e jaar en *Geertje van 't Hoff,* in het 2e jaar [22].
4. *Wouter* ***Leenderfsz. in 't Velt,*** j.m. geb. en wonende Groote Lindt, tr. Puttershoek (oadertr. ald. 30 april en geboden te Zwijndrecht) 23 mei 1717 *Jenneke* (*Jannikje*) ***Ariens van Kuijk (Kuik),*** j.d. van Puttershoek, † (*f* 3,— impost Groote Lindt 6 febr.) 1753.

Aanvullingen gevraagd op de hier gegeven fragmentgenealogie en de eventuele relatie met oudere familiegroepen In 't Velt.

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Van Wou (1954, 232, 392; 1955, 27; 1964, 380). De klokgieter ***Willem van Wou*** was inderdaad afkomstig uit Zwolle, want in het Raads Dagelijks Boek van Utrecht is d.d. 21 juli 1503 vermeld, dat „ ***Willem van Wou,*** clockegieter van Zwol, borger zal worden (metter woen comende) tussen dit ende beloken Pinxteren".

Dr. Booth tekent in zijn h.s. 379, blz. 179 (R.A. Utr.) aan, dat „*Sophia* en ***Agniet,*** kinderen van Mr. ***Willem van Woade,*** de clockegieter, met hun mombers ***Peter van Sindert*** en *Claes* ***Jans*** op 't Wedde afstand doen van hun vaders erfdeel ten behoeve van ***Gerrit Pefer*** *Willemszn.* en *Janna,* zijn vrouw, hun moeder" (donderdag Aller Heiligen avond 1510 (5 nov.) ; sch(epen) oud register). Dit betekent dat Booth dit gegeven ontleende aan de zgn. plecht- en proc.registers van Utrecht, nr. I-703 (deel 1510-1511 bl. 127).

Dit mede ter aanvulling van de gegevens ***Van Wou op*** blz. 181 van het door de Historische Commissie van de Nederlandse Klokkenspelvereniging uitgegeven werk „Klokken en Klokkengieters" (1963).

Utrecht. W. A. WIJBURG.

22. A.R.A. 's-Gravenhage, oud recht. arch. Groote Lindt, inv. nr. 3, akte dd. 10 maart 1736.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden in het Bel Air Hotel te 's-Gravenhage op 2 juli 1983. — Het adellijke Drentse geslacht Knasse, door J. W. Schaap. — Jan Cornelisz., kuiper te Dordrecht, en zijn nakomelingen in drie generaties, door L. J. Malherbe. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

BESCHERMHEER Z.K.H. PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt **maandelijks** en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. O. Schutte, *p./a. Nassaulaan* 18, *2514 JT 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 55,— gelieve men steeds **vóór** 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur gelieve men te richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de **Katzmann,** directeur van het Genootschap, *Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 BE 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken

No. 12 — Cste JAARGANG — DECEMBER 1983

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van mevrouw D. S. Schotel, geb. Karreman, sedert 1980 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

J. A. F. S. VAN ALPHEN,	2610 Wilrijk, België, *Rucaplein* 102.
A. P. BEZEMER,	3332 RH Zwijndrecht, *Lievershil 13.*
J. CHR. BLOEMSMA,	2111 HL Aerdenhout, ***Boekenroodeweg 91.***
Dr. G. J. W. VAN DAM,	3707 SC Zeist, ***Verlengde Slotlaan 28.***
Ir. F. KWEKEL,	3222 BR Hellevoetsluis, ***Wulpstraat 24.***
R. VAN DER LEY,	9204 EJ Drachten, *Moezel* **92.**
Mr. G. N. WESTEROUEN VAN MEETEREN,	2597 HS 's-Gravenhage, *Waalsdorperweg* **109.**
H. PIJPER,	7556 KC Hengelo, *J. Marisstraat 1.*
M. L. A. SCHOTEL,	2518 JE 's-Gravenhage, *Koningsplein 16-17.*
M. J. A. TIEMESSEN,	6537 PB Nijmegen, ***Tolhuis 1424.***

Adreswijzigingen:

J. P. BIJLAND,	4451 DS Heinkenszand, ***Talingstraat 15.***
PH. J. VAN DAAL,	3911 LG Rhenen, ***Torenstraat 2.***
Mevrouw J. J. PONTIER geb. NEIJENHUIS,	4011 EN Zoelen, ***Kasteel Soelen, Apt. C2, Achterstraat 7.***
F. J. VAN ROOIJEN,	2514 JT 's-Gravenhage, Nassaulaan ***18,***

De viering van het honderdjarig bestaan van het **Genootschap**

Op 28 mei opende in het Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum Drs. R. E. O. Ekkart, conservator van het museum, de jubileumtentoonstelling in aanwezigheid van leden van het ere-comité, de lustrumcommissie en het bestuur, alsmede de directeur van het Genootschap. Deze tentoonstelling, omvattende genealogische en heraldische handschriften, benevens met wapens gedecoreerd Chînc de Commande, was te bezichtigen tot en met 3 september en werd door 1789 bezoekers bezocht.

Op 4 juni wordt om 10.30 uur in de vroegere Raadzaal aan de Javastraat de feestelijke bijeenkomst geopend door de voorzitter, Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, met de woorden: „Het is bijna traditiegetrouw dat het Genootschap haar jubilea niet op de oprichtingsdatum, namelijk 24 januari, viert, doch in het midden van het jaar. Wij mogen ons gelukkig prijzen dat wij de honderdste verjaardag mogen vieren in dit fraaie gebouw, waarin ook ons gouden jubileum werd gevierd. Wij zijn de gemeente 's-Gravenhage dan ook buitengewoon erkentelijk voor de bijzondere wijze waarop onze leden hier gastvrijheid wordt geboden."

Hij heet alle aanwezigen hartelijk welkom, in het bijzonder de leden van het ere-comité, met name de burgemeester van

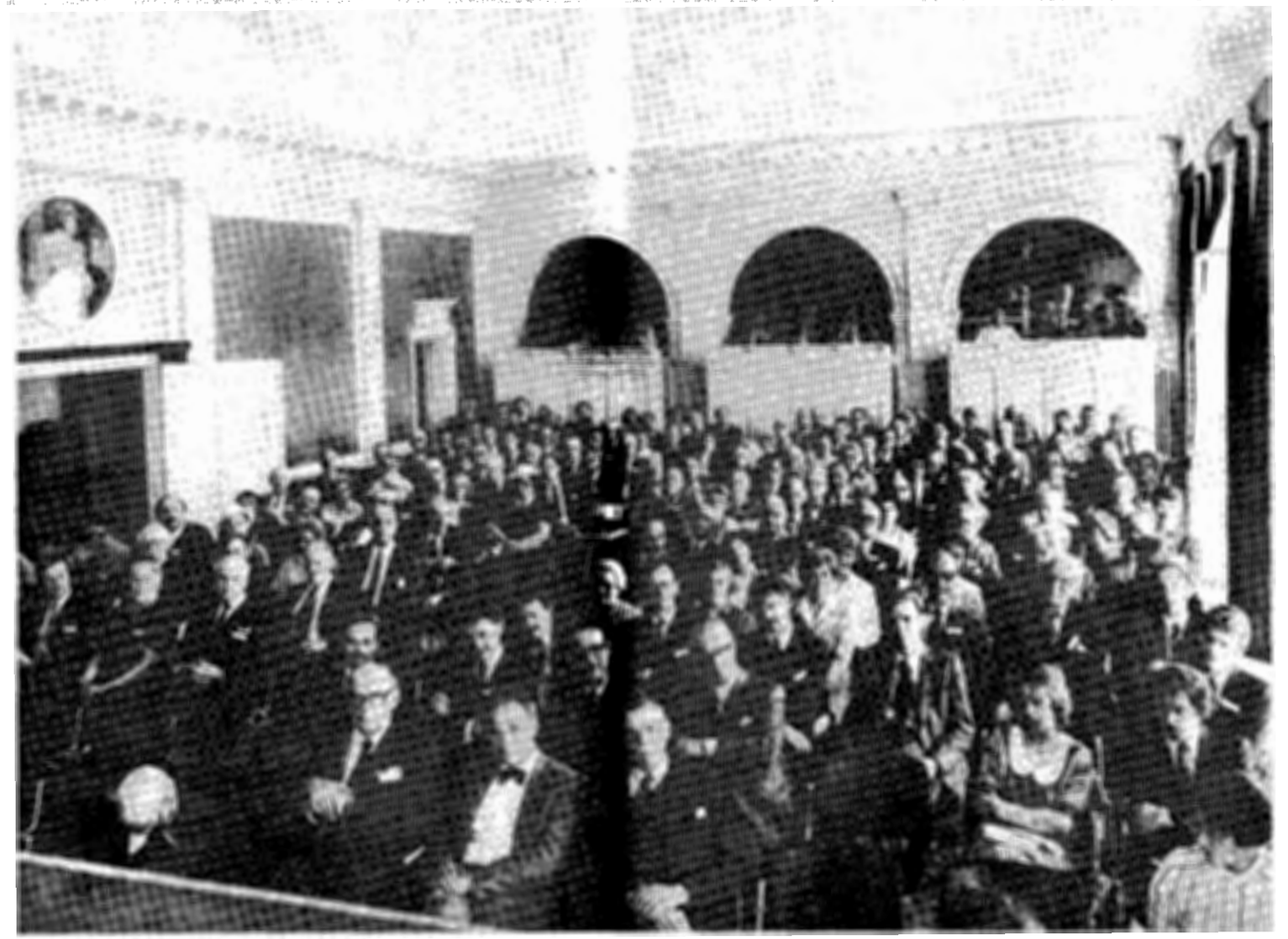

De jubileum-bijeenkomst in de vroegere Raadzaal aan de Javastraat te 's-Gravenhage.

's-Gravenhage, Drs. F. G. L. L. Schols, Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, Mr. A. E. M. Ribberink, Drs. H. Bordewijk, Mr. C. P. van Eeghen, Mr. F. F. A. Q. M. Smits van Oyen vertegenwoordigende de Commissaris der Koningin in Zuid-Holland en voorts de gasten Mr. R. Hotke, directeur-generaal voor Culturele Zaken van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Dr. Th. J. Meijer, hoofd van de directie Musea, Monumenten en Archieven, Drs. H. H. W. van Eijk, voorzitter van de Nederlandse Genealogische Vereniging, de heer L. Gorissen, directeur van de Vlaamse Vereniging van Familiekunde, alsmede het ere-lid en vroegere voorzitter, de heer J. K. H. de Roo van Alderwerelt.

„Ondanks de minder gunstige tijdsomstandigheden, die ook het Genootschap niet geheel onberoerd laten en die nopen tot een zekere terughoudendheid en soberheid bij de jubileumviering, heeft het bestuur gemeend dat dit jubileum zo luisterrijk mogelijk gevierd moet worden", aldus de voorzitter.

Vervolgens houdt de burgemeester van 's-Gravenhage een toespraak waarin hij onder meer zegt: „Opgerichtin 's-Gravenhage, altijd gevestigd geweest te 's-Gravenhage, viert Uw Genootschap zijn honderdjarig bestaan natuurlijk in 's-Gravenhage. U bent vandaag weer bijeen in dezelfde zaal als vijftig jaar geleden toen de gemeente in 1933 ook deze zaal en de benedenzalen beschikbaar heeft gesteld mede voor de genealogische en heraldische tentoonstelling van Uw Genootschap. Die tentoonstelling gaf op heel duidelijke wijze het nut en de betekenis van de beoefening van de familiegeschiedenis in de meest uitgebreide zin weer. De catalogus van deze tentoonstelling is nog steeds van belang vanwege de methodische inleiding,

Ik wens Uw Genootschap geluk met zijn 'honderdjarig bestaan. Begonnen als Haagsch leesgezelschap bent U uitgegroeid tot een landelijk genootschap. Een zwaartepunt van Uw activiteiten vormen Uw publicaties, waarvan ik het maand-

blad De Nederlandsche Leeuw noem. Het is het meest wetenschappelijke en kritische genealogische blad hier te lande. Ik wens U allen een geslaagd feest. Ik hoop dat bij Uw honderdvijftigjarig bestaan een net zo bloeiend genootschap de gast van deze gemeente mag zijn."

Daarna memoceeert de voorzitter van de jubileumcommissie, Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, in een terugblik enige saillante gebeurtenissen uit de geschiedenis van het Genootschap en brengt in herinnering de verschillende behuizingen waarin het bureau en bibliotheek gevestigd waren, culminerend in de huidige aan de Prins Willem-Alexanderhof. In hetzelfde gebouw, op korte afstand van de Koninklijke Bibliotheek, zijn ook het Algemeen Rijksarchief, het Centraal Bureau voor Genealogie en het Iconographisch Bureau ondergebracht. Deze concentratie vergroot in hoge mate de mogelijkheid zich te informeren op historisch en genealogisch gebied. In de zeventiger jaren van de vorige eeuw, aldus spreker, was er een duidelijke herleving van de historische belangstelling. Op het terrein van kunst en oudheidkunde gaf een eerste stoot daartoe het bekende artikel van Jhr. Mr. Victor de Stuers, „Holland op zijn smalst", in De Gids van november 1873, waarin hij overheid en particulieren verwaarlozing en sloping van monumenten en gemis aan cultureel inzicht verweet. Het historisch réveil uitte zich ook in tentoonstellingen die op verschillende plaatsen, ook in het buitenland, werden georganiseerd. Ruggegraat der historie is de genealogie. De genealogie van vorstelijke en hoogadellijke geslachten werd in de 18de eeuw door de druk gemeen gemaakt. Genealogieën van de burgerij ontstonden omstreeks 1600 in de eigen stedelijke kring. Van Gouthoeven in Dordrecht is daarvan het oudste voorbeeld. Diens werk werd voor een deel 'overgenomen door Mr. Gerard Schaep Pzn., die tesamen met zijn tijdgenoot Mr. Willem Backer ook de oude Amsterdamse geslachten beschreef. Het zou prettig zijn van al die grondleggers der genealogie een boek met afbeeldingen van hun handschrift te hebben, waarin ook hun werken beschreven zouden moeten zijn. Wellicht dat hier een gezamenlijke taak ligt voor het Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie, nu onder één dak verenigd.

Spreker vermeldt, dat hij van het handschrift Van Gouthoeven een beschrijving heeft gemaakt met inhoudsopgave en dat belangstellenden zich tot hem kunnen wenden.

Vervolgens bieden de zusterorganisaties hun gelukwensen aan. Dr. F. C. J. Ketelaar, onder-voorzitter van het Centraal Bureau voor Genealogie, opent als eerste de rij met de woorden: „Soe staet hier C. C. van Valkenburg of soe hij met recht genoempt es, ende ick in zijne woerden. Verbuer ick enige ban ofte noeten in sijne woirden, houdt gij se aen hem ende scheltet mij van quit. Want ik sta hier slechts als taalman voor een persona miserabilis, de heer Van Valkenburg die op doktersadvies ervan af moet zien het woord te voeren".

Spreker vermeldt een grote verscheidenheid van feiten en gebeurtenissen uit 1883, het oprichtingsjaar van het Genealogisch-Heraldiek Genootschap De Nederlandsche Leeuw. Hij vervolgt: „De samenleving is sedert 1883 enorm veranderd, ook het Genootschap zelf, niet alleen in naam, maar ook in karakter. Het is vooral door het wetenschappelijk hoge gehalte van Uw maandblad dat het Genootschap zich een niet meer weg te denken plaats in de genealogische wereld heeft verworven." De heer Ketelaar wijst hierna op een tweede aspect van het werk van het Genootschap — de verzamelingen. „Juist daarmee heeft het werk van het Centraal Bureau aanrakingspunten — de minister van W.V.C. zou misschien zeggen overlappingen. Op dit terrein zijn Genootschap en Centraal Bureau geografisch nader tot elkaar gekomen sedert ons beider verhuizing naar de Prins Willem-Alexanderhof. Het stemt het bestuur van het Centraal Bureau tot voldoening dat het er naar uit ziet dat wij in de toekomst ook in meer opzichten wellicht nader tot elkaar komen. Er is een derde facet van het werk van het Genootschap waar de verandering sedert 1883, waarop ik doelde, nog duidelijker is. Dat is de onderlinge band van de leden van het Genootschap. Begonnen als betrekkelijk kleine kring van gelijkgezinden, telt het Genootschap thans, mede door het ruimere toelatingsbeleid, een groot aantal leden. Dat is de waarde en de kracht van het Genootschap. De inzet van Uw leden, zoals die ook weer bij de voorbereidingen van dit jubileum bleek, vormt een bron waaruit misschien zelfs nog meer geput zal kunnen worden in de toekomst. Het Centraal Bureau benijdt U die: wij hebben vrienden, maar geen leden, U hebt leden die tegelijk vrienden zijn.

Rekent U onder die vrienden in elk geval ook het bestuur van de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie. Goede vrienden zeggen elkaar waar het op staat en wij hebben in het verleden ook op dat punt de vriendschap bewezen. Wij verheugen ons in die vriendschap, in de nabuurschap en in de samenwerking. Moge het Genootschap nog vele, vele jaren bloeien en groeien."

De voorzitter van de Nederlandse Genealogische Vereniging, Drs. H. H. W. van Eijk, memoreert onder andere in zijn gelukwens de betekenis van het Genootschap dat gaandeweg steeds meer kwalitatief een voorbeeld is geworden. „Binnen de Nederlandse Genealogische Vereniging wordt U om Uw stijl en kwaliteit benijd. Wij hopen dat U die nog lang zult mogen handhaven", aldus de heer Van Eijk.

De heer L. Gorissen, directeur van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, wenst het Genootschap met welgekozen woorden geluk en biedt ten geschenke aan het vierdelig standaardwerk „The Flamish Nobility before 1300" van de hand van Dr. E. Warlop.

De heer J. L. J. Vaissier, secretaris van The Caledonian Society, licht de doelstelling van de society toe. Vervolgens uit hij in zijn heilwens bewondering voor de vitale honderdjarige.

De voorzitter dankt de burgemeester voor diens waarderende woorden en voor de genereuze wijze waarop de gemeente 's-Gravenhage het Genootschap gastvrijheid heeft verleend. Vervolgens dankt hij de heren Ketelaar, Van Eijk, Gorissen en Vaissier voor hun vriendelijke woorden.

Met instemming van de leden, aanwezig op deze als buitengewone vergadering te beschouwen bijeenkomst, worden tot ere-leden benoemd: Mr. E. C. M. Leemans-Prins, Drs. J. Fox en Mr. 0. Schutte.

De voorzitter dankt Drs. A. J. van Galen Last, Mr. A. Snethlage en de heer Schutte voor hun werkzaamheden met betrekking tot de door de kunstenaar E. L. W. R. baron Speyart van Woerden ontworpen en door 's Rijks Munt gegoten jubileumplaquette, nader omschreven in het jubileumnummer. Het bestuur acht het een voorrecht aan de navolgende personen plaquettes ten geschenke te geven: in zilveren uitvoering aan de burgemeester, als vertegenwoordiger van de gemeente 's-Gravenhage, als blijk van erkentelijkheid voor de geboden gastvrijheid: eveneens in zilveren uitvoering aan de heer Beelaerts van Blokland, voorzitter van de jubileumcommissie, als blijk van waardering voor al hetgeen de leden van die commissie hebben verricht: in zilveren uitvoering aan de

heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, directeur van het Genootschap en in brons aan alle vaste medewerkers van het bureau.

Drs. R. E. 0. Ekkart, conservator van het Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum, memoreert dat eerdere jubilea van het Genootschap zijn ondersteund door een tentoonstelling, in 1933 een genealogische-didactische en in 1958 een meer visueel gerichte tentoonstelling, waarin allerlei aspecten van de genealogie en de heraldiek naar voren kwamen. De onderhavige tentoonstelling, uitvoerig toegelicht in bijlage 1 bij het jubileumnummer laat beide elementen zien. Een aantal belangrijke handschriften uit de tijd van vóór de oprichting van het Genootschap is geëxposeerd, daarbij een van de doelstellingen voor het houden van deze tentoonstelling en tevens een belangrijke functie van het Genootschap tot uitdrukking brengend, namelijk het kweken van belangstelling voor genealogie, heraldiek en aanverwante terreinen. Het tonen van manuscripten van belangrijke genealogen uit vroeger eeuwen stond de geestelijke vader van deze tentoonstelling, de voorzitter van de jubileumcommissie, de heer Beelaerts, van meet af aan voor ogen. Zeker in Den Haag zijn er rijke concentraties op dat terrein: bij de Hoge Raad van Adel, het Centraal Bureau voor Genealogie, de Koninklijke Biliotheek en de bibliotheek van het Genootschap zelf. De gedachte een dergelijke tentoonstelling te houden was ook gebaseerd op de wenselijkheid een beeld te verschaffen van het persoonlijke handschrift van deze genealogen, omdat daarbij herkenning van manuscripten mogelijk kan worden, hetgeen van wezenlijk belang is voor een gebied waarbij nog zoveel materiaal onontdekt sluimert in de verzamelingen.

De tentoonstelling moge niet zozeer een afsluiting zijn van de eerste eeuw van de geschiedenis van het Genootschap, maar juist het begin van de tweede eeuw waarin duidelijker nog dan nu een vermenging van nuttige informatie uit het oude onderzoek met die uit het eigen nieuwe onderzoek kan worden verkregen.

Hierna werd de aanwezigen in de benedenzalen een lunch aangeboden.

De voorzitter opent de middagbijeenkomst met het voorlezen van het felicitatietelegram van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard der Nederlanden, beschermheer van het Genootschap, luidende: „Van harte wens ik U allen een interessante en feestelijke bijeenkomst toe ter herdenking van het honderdjarig bestaan van Uw Genootschap."

Alvorens over te gaan tot de aanbieding van het kwartierstatenboek geeft Mr. A. Snethlage, voorzitter van de commissie Kwartierstatenboek, een kort overzicht van de totstandkoming van het boek, waaraan twee jaren is gewerkt en dat 496, grotendeels door de leden ingezonden kwartierstaten bevat. Het enthousiasme van de leden heeft de commissie bij de werkzaamheden bijzonder gestimuleerd. Van vele zijden is steun bij het oplossen van de ontstane problemen ondervonden. Zonder de spontane inspanning van de leden zou het kwartierstatenboek nimmer tot stand gekomen zijn. De Stichting De Nederlandse Leeuw heeft de financiering op zich genomen. De Stichting Nederland's Patriciaat heeft een garantiestelling voor afname van een groot aantal boeken aangeboden. Giften werden ontvangen van de Van den Bergh van Heemstede Stichting, de M. A. 0. C. gravin van Bylandt Stichting en een aantal leden. Het boek is gedrukt bij de Drukkerij De Residentie onder leiding van de heer H. J. van Rijn; met hem en met zijn medewerkers is er een zeer prettige samenwerking geweest. De heer Fox heeft niet alleen de inleiding geschreven, doch ook vele aanvullingen en verbeteringen aangebracht. Ook de heer Van Valkenburg is veel dank verschuldigd voor het feit dat hij alle staten kritisch heeft willen bezien. Ook van de heer Boutmy en zijn medewerkers is veel hulp 'ondervonden. Vervolgens biedt de heer Snethlage het eerste exemplaar aan de voorzitter aan.

In zijn dankwoord memoreert de voorzitter het ontzaglijk vele werk dat de commissie in de loop der jaren heeft verricht: het toetsen van de ingezonden staten, het corresponderen met inzenders, het aanbrengen van aanvullingen en correcties, het zorgen voor een uniforme redactie en de administratie in de ruimste zin van het woord. De commissieleden hebben ieder naar eigen aard en mogelijkheden hun deel erin gehad. In het bijzonder dankt de heer Van Rijckevorsel de voorzitter van de commissie, die de gehele coördinatie en de totstandkoming van vele staten voor zijn rekening heeft genomen. Het Genootschap is hem en de zijnen buitengewoon veel dank verschuldigd voor hun werk. Zij zijn erin geslaagd de uitgebreide genealogische kennis van de leden vast te leggen in dit grootste kwartierstatenboek dat ooit in Nederland is verschenen, een boek ook dat buiten de kring van het Genootschap van zeer grote waarde is. Er is daarmee een blijvend monument opgericht ter herdenking van het eeuwfeest waarvoor de voorzitter hem en de leden van de commissie oprecht dank betuigt. Met een hartelijk applaus sluiten de aanwezigen zich bij deze woorden aan.

Hierna worden een exemplaar van het kwartierstatenboek aangeboden aan de heren Van Valkenburg en Fox, aan de vertegenwoordigers van de Van den Bergh van Heemstede Stichting, de Van Bylandt Stichting, de Stichting Nederland's Patriciaat, de Hoge Raad van Adel, de Nederlandse Genealogische Vereniging, het Iconographisch Bureau en de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde. Voorts wordt door de voorzitter een exemplaar overhandigd aan mevrouw Marijnen-Schreur en Dr. W. Drees jr.

De middag wordt vervolgd door Prof. Dr. W. Th. M. Frijhoff, hoogleraar aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Erasmus Universiteit te Rotterdam, met een lezing getiteld „De toekomst van het verleden: genealogie als sociale wetenschap." Deze lezing is hierachter afgedrukt.

Na de #theepauze spreekt Jhr. F. G. L. 0. van Kretschmar, directeur van het Iconographisch Bureau, over „De toekomst van het verleden: iconografie als documentatiemiddel voor de moderne genealoog." Hij wees daarbij op de ontwikkeling in de documentatie van portretten van Nederlanders waardoor het noodzakelijk wordt dat de genealoog van vandaag een eigen iconografische taak op zich zal moeten nemen. Naast de steeds voortgezette werkzaamheden van het Iconographisch Bureau op het gebied van opsporing, registratie, reproducering en identificatie van het geschilderde, getekende of gegraveerde portret, vormt zich een steeds groter wordend gebied van fotografische portretten, als enige weergave van personen waarin het nageslacht zijn voorgeslacht van na 1850 zal kunnen herkennen. Een centraal beheer en systematische registratie hiervan, die op enige compleetheid zou kunnen bogen, gaat ver buiten de mogelijkheden van het Iconographisch Bureau en zal door de familie-historicus van vandaag zelve ter hand genomen moeten worden. Alleen dan zal, bij de steeds afnemende aantallen van portretten op niet-fotografische wijze tot stand gekomen, het nageslacht een (toegankelijk beeld van zijn voorgeslacht ter beschikking krijgen.

Aan de hand van dia's schetste hij de ontwikkeling sedert de tweede helft van de 18de eeuw van het individuele, door een kunstenaar vervaardigde en daardoor nog exclusieve

portret, via de voor steeds grotere bevolkingsgroepen toegankelijke portretkunst, in de vorm van het door ambulante kunstenaars vervaardigde pastelportret (P. F. de la Croix, J. Anspach, R. Jelgerhuys, Berend Kunst etc.) via de silhouetten, de familie-litho's (Berghaus) en de in grote oplaag gereproduceerde grafische portretten (physionotraces, Barbiers), tot aan de producten van de portret-fotograaf, hetzij in de vorm van de populaire carte-visites, hetzij in grootschalige producten van zeer individuele kunstenaars in het fotografische medium als Francis Kramer, die voortreffelijke voorbeelden naliet hoe een goed foto-portret het gemakkelijk kan winnen van een middelmatig geschilderd of gecopieerd portret.

Ook wees hij in zijn dia's op de voor de moderne genealoog weggelegde taak om zulk fotografisch materiaal te documenteren, niet alleen met genealogische gegevens, maar ook met anecdotische gegevens, met de petite histoire. Als documents humains kunnen deze portretten voor het nageslacht alleen maar aan betekenis winnen door het daarbij vastleggen van persoonlijke achtergronden en de nog te achterhalen omstandigheden van de voorgestelde op het moment dat de foto tot stand kwam. Alleen door het op zich nemen van deze biografische, iconografische en niet te vergeten conserverende taken, kan de moderne genealoog de illustratie van het verleden voor de 'toekomst zeker stellen.

De voorzitter dankt alle sprekers voor hun voordracht en reikt hun de bronzen plaquette uit ter herinnering aan deze dag.

Voorts dankt hij al diegenen die door hun geldelijke bijdragen, gestort in het jubileumfonds, het mogelijk hebben gemaakt deze dag te vieren, en de secretaris, J. barones van Dedem-Weyschedé, die ontzettend veel werk heeft verzet om de viering van het honderdjarig bestaan tot een succes te maken, alsmede de heer H. J. van Rijn, directeur van Drukkerij De Residentie B.V., drukker van het maandblad en het kwartierstatenboek, voor zijn bijzonder fraaie bloemstuk. De aanwezigen ondersteunen de dankwoorden van de voorzitter met een hartelijk applaus.

De heer Van Rijckevorsel sluit met de woorden: ,,De levenskracht, en daarmee het voortbestaan van de vereniging, is gegrondvest in de verbondenheid en deelname van haar leden. Deze #betrokkenheid van de leden bij het Genootschap is bij dit eeuwfeest weer overduidelijk gebleken. Dit geeft het vertrouwen dat het Genootschap nog vele jaren werkzaam zal blijven in het belang van de geslacht- en wapenkunde en van de beoefenaren daarvan."

Met instemming van alle aanwezigen wordt besloten aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard der Nederlanden een telegram te zenden van de navolgende inhoud: ,,De ruim 250 op de feestelijke viering van het honderdjarig bestaan van het Genootschap aanwezigen danken Uwe Koninklijke Hoogheid buitengewoon hartelijk voor Uwe gelukwensen."

Na een geanimeerde borrel in de benedenzalen wordt door 89 genodigden en leden deelgenomen aan het diner in de Haagse Club-Plaats Royaal te Den Haag.

Tijdens de viering en daarna ontving het bestuur gelukwensen van Mr. C. P. Briët, Mr. Th. J. Naudin ten Cate, C. Pama, voorzitter van de Genealogical Society of South Africa, J. R. Krudop van Ruwiell, voorzitter van de Groep Noord-Holland van het Genootschap, mevrouw Dr. H. Winkel-Rauws, J. W. Zondervan, Ir. W. van Oudheusden, voorzitter van de Federatie van Nederlandse Familie-organisaties i.o. te Maarssen, D. J. van der Meer, voorzitter van het ,,Genealogysk Wurkforbân" en de ,,Fryske Rie foar Heraldyk", Drs. J. Visser, skriwer van de ,,Fryske Rie foar Heraldyk".

Van 6 tot en met 29 juni werd een tentoonstelling onder de titel ,,de Kwartierstaat", mede gewijd aan de geschiedenis van het Genootschap, gehouden in de hal van het Algemeen Rijksarchief aan de Prins Willem-Alexanderhof te 's-Gravenhage. Deze tentoonstelling was ingericht door de 'directeur van het Genootschap met medewerking van Mr. V. J. M. Koningsberger en Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve. Voorts werd in een zevental dag- en weekbladen aandacht besteed aan het honderdjarig bestaan en de doelstellingen van het Genootschap en wijdde Radio Wereldomroep op 7 juni het grootste deel van een uitzending aan een interview met de directeur.

De toekomst van het verleden: genealogie als sociale wetenschap,

door DR. **W. TH. M.** FRIJHOFF*.

Genealogie ontstaat daar waar mensen behoefte voelen zich rekenschap te geven van hun vervlechting met de ontwikkelingslijnen van cultuur. Deze stelling zal u ongebruikelijk in de oren klinken. Ik ben u dus uitleg verschuldigd.

Er bestaat veel misverstand over wat genealogie werkelijk is, althans wat ze — voor de sociaal-historicus die ik ben — zou moeten zijn [1]. Vaak, al te vaak wordt genealogie vereenzelvigd met stamboomonderzoek, met de simpele constructie van lijsten of clusters van voorouders, afstammelingen of verwanten. Verwantschapsrelaties in kaart brengen — of dit nu in opklimmende of neergaande lijn geschiedt, doet hier verder niet ter zake — is echter niet méér dan een beschrijvende onderzoeksactiviteit, een methode om vanuit bepaalde vooronderstellingen een zeker doel te bereiken. Zowel vooronderstellingen als doeleinden blijven daarbij gewoonlijk impliciet. De onderzoeker gebruikt het hulpmiddel dat hem wordt aangereikt, namelijk het model van de stamboom of stamreeks, van de kwartierstaat, van de parenteel. Hij stelt zich geen vragen over dat model, maar gebruikt het zoals een metselaar zijn troffel, een programmeur zijn software, een ambtenaar zijn rijksballpoint: in een door ervaring geschraagd vertrouwen dat het ding ten allen tijde zal werken. Bij die arbeid leeft hij vanuit de ingehouden bezetenheid van de verzamelaar. Zolang er nog een hokje leeg is of een stukje van de puzzle ontbreekt, kent hij geen rust. Kan hij in het verleden geen stap verder terug, dan bevangt hem een gevoel van onbehagen voor de onoverschrijdbare grens. Hij weet nog niet alles. Misschien onttrekt iets wezenlijks zich aan zijn waarneming. Hetzelfde geldt voor het heden. Nauwelijks heeft hij zijn schema voltooid, zijn aantekeningen afgesloten, of een nieuw huwelijk dient zich aan, een nieuwe geboorte dwingt hem tot voortzetting van zijn taak. Dus een dwangneurose? Nee, veeleer een onverzadigbare behoefte aan worteling, aan steeds dieper fixatie, aan steeds grondiger inzicht.

Wie onze Sisyphus ondervraagt over het doel van zijn

* Voordracht, gehouden op de bijeenkomst ter viering van het honderdjarig bestaan van het Genootschap te 's-Gravenhage op 4 juni 1983.

1. Terzijde moge worden opgemerkt dat zulk misverstand bij het spraakgebruik nog in de hand wordt gewerkt door de paradigmatische toepassing van het grondmodel van de genealogie — dat als een dwingende, het subject producerende en beheersende afstamming wordt geïnterpreteerd — op de wetenschapsgeschiedenis of de kentheorie (Nietzsche, Foucault).

rusteloze werkzaamheid, krijgt dan ook ten antwoord dat hij kennis van zijn geslacht nastreeft, of van het geslacht dat hem om welke reden ook bezighoudt. Kennis om het loutere plezier van het kennen ? Natuurlijk niet, althans niet alléén — want zonder genoegen geen volwaardige kennis. Wie naar zijn voorouders zoekt, naar een wapen, een reputatie, een familietraditie, vraagt om symbolen en waarden die als attribuut van zijn persoonlijk bestaan kunnen fungeren, door hem een verlengstuk van identiteit te geven of een instrument ter vereenzelviging met de collectiviteit die het geslacht vormt. Spreekt die vraag om herkenning niet genoegzaam uit het groeiende succes van de kwartierstaat als onderzoeksmodel ? Het initiatief dat u vandaag zelf genomen hebt, legt daar getuigenis van af. De kwartierstaat suggereert immers dat door de optelsom van *x* voorouders volkomen kennis wordt bereikt over de geslachtsdeterminanten van de kwartierdrager. Maar betekent die kennis feitelijk meer dan dat enkele verbindingslijnen worden getrokken, her en der wat bakens worden gezet in het duistere, 'onbestemde magma van het verleden dat om duiding en benoeming, kortom, om een toekomst schreeuwt ? Confuus voelt de vorser aan dat dit verleden voor hem relevant is, omdat het de sleutel tot een deel van zijn wordingscomponenten, van zijn identiteit bevat. Om die terug te vinden trekt hij lijnen vanuit een structuur die voor hem herkenbaar is en die tevens een centrale affectieve waarde voor hem vertegenwoordigt omdat ze zijn meest oorspronkelijke verankeringspunt in de samenleving vormt, namelijk bloedverwantschap.

Groepsidentificatie via bloedverwantschap is legitiem, maar niet zonder meer vanzelfsprekend. Ze betekent een keus uit een hele reeks modellen van groepstoebehoren. Zonder nu onmiddellijk aan kolchozen, kibboetsen en communes te denken, vinden we aan de ene eindterm van ons verleden de groepspromiscuïteit van het middeleeuwse hof en aan de andere een door echtscheidingen, adoptie en hergroepering van kinderen steeds ondoorzichtiger wordend gezinsverband. De eindeloze kolommen vol verzoeken tot naamswijziging in de huidige Staatscourant laten zien dat van het dynastisch prestige van de verwekker in geval van scheiding thans nog maar weinig over is en, belangrijker voor ons perspectief, dat de identificatiemogelijkheid van het kind via zijn afstamming zoniet geringer, dan toch minstens minder inzichtelijk aan het worden is. Ook in vroeger tijden was die inzichtelijkheid wel eens zoek. Zoals thans niet iedere met opa of tante, en nog minder met omaatje of oom aangeduide persoon die kwaliteit ook in de biologische zin bezit, zomin waren de tientallen personen die een man als Johan *de Witt* in zijn briefwisseling met 'neef' aanduidt, onmiskenbaar duidelijke neven in de zin van het huidig spraakgebruik [2].

Daarmee komen we op een wezenlijk punt. Beschrijving in brute staat — een stamboom, een kwartierstaat, een parenteel — geeft, hoe wezenlijk en noodzakelijk zij ook moge zijn als inventarisatie van gegevens, slechts een illusie van kennis. Ze verschaft in de letterlijke zin van het woord slechts w e e t j e s, die pas reliëf krijgen en tot i n z i c h t leiden tegen de achtergrond van een ontwikkeling (een conjunctuur) of een globaler, samenvattend beeld (een structuur). Een geslachtsregister waarin het wemelt van ministers, generaals en rentenierende edellieden heeft wetenschappelijk gezien op zichzelf niet meer betekenis dan een stamboom vol timmerlieden, landbouwknechts en voddenrapers. Beide krijgen slechts historische zin doordat ze in het model van een sociale structuur worden geplaatst waarbinnen de minister hoog, de voddenraper laag blijkt te scoren, omdat sociale dimensies als beroep, milieu en prestige tot vorming van een stratificatie leiden waarbinnen elite zich van niet-elite probeert te differentiëren. De plaatsing binnen zo'n globaal model geschiedt bij degenen die zich voor stamboomonderzoek interesseren gewoonlijk automatisch en onbewust: de bestaande sociale orde en sociaal-professionele verdelingsschaal wordt dan als referentiekader gebruikt. De 'adel, als sociaal hoogstgewaardeerde stand, krijgt de meeste punten, het proletariaat de minste. De anachronismen die in zo'n statische waardenschaal vaak binnensluipen, vooral wanneer meerdere eeuwen worden overschouwd, blijven gewoonlijk buiten het blikveld. Geslachtkundig onderzoek werkt in zo'n geval louter in bevestigende zin op de wensdromen van de vorser in.

Wie verder wil dan zulk een illusie van kennis, die in werkelijkheid niets anders dan invulling van een reeks gegevens op een reeds voorbedrukt sociaal waardenformulier is, komt op het terrein van duiding en verklaring. Ook daar gaat het niet aan absolute zekerheid te verwachten in de natuurwetenschappelijke zin, zoals we zekerheid kunnen verkrijgen over de aantoonbaarheid van het absolute nulpunt, De zekerheid die kan worden verkregen, is een sociaal-wetenschappelijke, verankerd in geverifieerde hypothesen binnen een theoretisch raamwerk. Pas op dit punt treedt de genealogie — de geslachtkunde, zoals Uw Genootschap haar met een loffelijk, maar soms wat misleidend purisme is blijven noemen — mijn betoog binnen. Want juist die systematische duiding, die gestructureerde interpretatie, die beredeneerde verklaring vormt de l o g i a, de wetenschap die het tweede lid van de term uitmaakt. Het gaat daarbij niet slechts om a m b a c h t e l i j k verzamelen van gegevens, maar om heuristisch zoeken naar dimensies die wezenlijk zijn voor het verstaan van wat het geslacht als levende collectiviteit inhoudt, om het formuleren en testen van hypothesen over de plaats van de familie in de samenleving, om het analyseren van de affectieve waarden en de denk- en verklaringsmodellen die een rol gaan spelen zo gauw een individu zichzelf met een bepaald geslachtsverband identificeert. Hoever gaat dan immers zijn familiezin, zowel in de diepte als in de breedte ? En tot waartoe weet de familie hem op haar beurt te raken, te vormen, te transformeren ? Kortom, in hoeverre draagt de relatie tussen individu en geslacht, en van geslachten onderling, bij tot het vormen van dat creatieve samenlevingsverband dat wij aanduiden met de term cultuur (in de breedste zin van het woord), en omgekeerd ? Is de zin van het woord genealogie in het huidige spraakgebruik verwaterd tot die van nijvere verwantschaps- en afstammingsvorsing, hier zou ik willen pleiten voor een bewuste en consequente terugkeer naar de oorspronkelijke, sterke betekenis van genealogie als wetenschap van datgene wat het familieverband aangaat [3]. En wel een volwaardige,

2. D. Haks, Huwelijk en gezin in Holland in de 17e en 18e eeuw (Assen, 1982) 48-54.

3. De termen familie- of geslachtkunde acht ik voor een dergelijke w e t e n s c h a p minder geschikt, omdat deze zouden kunnen suggereren dat het uitsluitend om de familie of het geslacht zelf gaat, terwijl het wetenschappelijk karakter van het onderzoek juist betrekking heeft op hun relatie tot de samenleving. Wel zijn deze termen uitstekend bruikbaar om de t e c h n i s c h e basis van het genealogisch onderzoek aan te geven, die in het huidige spraakgebruik vaak als 'genealogie' wordt aangeduid. Sommigen spreken hier consequent, en terecht, liever van 'familiegeschiedenis' of 'stamboomonderzoek'. De verwarring van de genealogie als techniek en als wetenschap komt trouwens veelvuldig voor. Zie b.v. 0. Forst de Battaglia, Wis-

zelfbewuste wetenschap die de uitdaging van een interdisciplinaire aanpak weet te aanvaarden. Niet slechts de morrende huisslaaf van de historische demografie of de voetveeg van een nooit tevreden sociologie.

U weet allen dat dit niet altijd zo geweest is. Afstammingsonderzoek levert bijdragen tot het verstaan van historische ontwikkelingen en processen. In de tijd waarin de geschiedwetenschap zich uit de andere op de chronologische maat gebaseerde disciplines — zoals de diplomatiek, de penningkunde, de sigillografie, de tijdrekenkunde — emancipeerde en de status daarvan verlaagde tot die van hulpwetenschappen, net goed genoeg om de historicus van kritisch getoetst materiaal te voorzien, heeft ook de geslachtkunde dat lot gedeeld. In het licht van de ontwikkeling van de historische kritiek gaat het hier om een noodzakelijke fase. De geslachtkunde heeft zichzelf in de 19de en 20ste eeuw geleidelijk teruggetrokken uit haar maatschappelijk engagement. Ze objectiveerde zichzelf langzamerhand tot een ambacht, dat beperkt bleef tot feitenverzameling en collectievorming. Dit hield een kritische afrekening in met de door prestige-overwegingen overwoekerde genealogie van het Ancien Régime — de goeden natuurlijk niet te na gesproken. Genealogie was immers een strategisch instrument geworden van positiebepaling in de samenleving [4]. Adelsgeslachten als de heren *van Brederode* en *van Arkel,* maar ook burgerfamilies als De *Graaf, Pauw* en zoveel anderen voerden in de 17de eeuw hun herkomst terug tot Trojaanse halfgoden, Griekse helden of sociaal ook zelf reeds omhooggevallen Romeinse senatoren. De behoefte aan worteling, tot uitdrukking gebracht in de identificatie met een cultureel eminent verleden, dat dank zij het humanistische, klassiek georiënteerde opvoedingssysteem mentaal en affectief herkenbare waarden voorhield die thans veel verder van ons af zijn komen te staan, werd hier nog versterkt door een schier onverzadigbare zucht naar prestige, toenmaals de scheppingsbron van elitevorming. De genealogie kon die zucht ook metterdaad bevredigen, omdat afstamming voorrechten, rechten en in elk geval aanzien verleende.

Al is het prestige dat aan afstamming kan worden ontleend in onze samenleving bepaald nog niet zo gering geworden als sommige wetenschappers wat <overhaast beweren en al heeft de oorspronkelijke adelstand zich uitgebreid met nieuwe dynastieën die hun deftigheid ontlenen aan het intellect, het financieel kapitaal, de historische functies of de ondernemingszin van bepaalde leden van hun geslacht, toch is afstamming geen leidend beginsel van de huidige maatschappelijke orde meer, hoogstens een aspect van een alternatieve ordening die de tekorten in het maatschappelijk aanzien moet dekken. En ik denk bij dit laatste dan, pêle-mêle, aan vroeger invloedrijke

senschaftliche Genealogie. Eine Einführung in ihre wichtigsten Grundprobleme (Bern, 1948), en P. Callery, La Généalogie: une science, un jeu. Quelques éléments techniques pour une recherche (Parijs, 1979) — waar de verwarring zelfs tot de titel is doorgedrongen.

4. Zo kan men in het toentertijd veel gelezen naslagwerk van J. Hubner, De Staats- en Koerantentolk, of Woordenboek der Geleerden en Ongeleerden, naar de 12e druk vertaald (Leiden, 1732) 1, 338, de volgende definitie lezen. „ Gene al ogi e, hiet de wetenschap der voorouderen, en het geslagtregister van hoge potentaten en voorname luiden". Zie verder H. Mitgau, ,,Gewachsene Eliten: Adel-Patriziat", Jahrbuch der Ranke-Gesellschaft, 3 (1957) 40—47, en voor de functie van de genealogie in de Middeleeuwen: B. Guenée, ,,Les généalogies entre l'histoire et la politique: la fierté d'être Capétien, en France, au Moyen Age", Annales. Ëconomies-Sociétés-Civilisations, 33 (1978) 450-477.

geslachten die uit de herinnering aan hun aanzienlijkheid een substituut van prestige putten [5], maar ook aan de scharen werklozen en gepensioneerden die op het ogenblik de archiefruimten overstromen en wier geheime genealogische motivatie misschien niet alleen maar die van een zinvolle vrijetijdsbesteding is. Wellicht proberen ze langs die weg inhoud te geven aan een naam die door de samenleving niet meer of onvoldoende wordt erkend. In een sociaal-economische conjunctuur waarin niet alleen stijgingsambities maar zelfs de vraag naar zinvolle, produktieve activiteit radicaal wordt gefrustreerd, mag men een vlucht in alternatieve oplossingen verwachten.

Nu de historische kritiek de bezem heeft gehaald door de inhoudelijke pretenties van de oude genealogie, als kind van de oude orde, blijft er veelal slechts een kille, bloedeloze en niet zelden ook fantasieloze afstammingsvorsing over. Het is alsof de generatiestroom de kwaliteitsstroom heeft vervangen. De eindeloze kwartierreeksen met louter namen of beknotte data die men in sommige genealogische tijdschriften tegenkomt, leggen daar een welsprekend maar oersaai getuigenis van af. Ze zeggen meer over de behoeften van de stamboomvorser, dan over zijn onderzoeksobject. De genealogie mag dan inhoudelijk gezuiverd zijn, voor de modale onderzoeker staat het familiemodel als zodanig naar de vorm nog kaarsrecht overeind — en ik zou zelfs durven zeggen: meer dan ooit. Historici en filosofen hebben de laatste jaren aangetoond hoe het huidige gezin sedert de 19de eeuw het produkt is geworden van een versmallende ontwikkeling, waarbij het op steeds ingrijpender wijze gecontroleerd wordt door een steeds groter aantal overheidsinstanties op alle terreinen van het maatschappelijk leven [6]. Deze controle, die impliciet van het beginsel uitgaat dat het gezinsverband de meest efficiënte ingang vormt tot beheersing van het individu, speelt thans een centrale rol, hetzij in formerende hetzij in deformerende zin. De traditionele controle-instanties zoals het brede familieverband, de leeftijdsgroep, de buurtschap of de beroeps- of standsorganisatie zijn er vrijwel onschadelijk door gemaakt. Mogen we de overweldigende belangstelling die het stamboomonderzoek thans kent, interpreteren als een nostalgisch verlangen om het enge gezinsverband te ontvluchten ? Of ligt ze juist op hetzelfde spoor als die vernauwende ontwikkeling en probeert ze in termen van geslachtsverband te definiëren wat daar in werkelijkheid al sedert lang aan ontsnapt en langs heel andere maatschappelijke kanalen gestalte krijgt ? In beide gevallen is de familie de strohalm die het individu grijpt als het gezin hem ontglipt.

Deze en soortgelijke vragen naar de legitimiteit van de poging om de wereld langs lijnen van bloedverwantschap en geslachtsopvolging zin en samenhang te geven, alsmede het zoeken naar een pluraliteit van antwoorden hierop, vormen nu precies het eigen object en dus ook de eigen taak van de genealogie als sociale wetenschap. Ze veronderstellen dat de samenleving iets anders is dan het resultaat van een objectieve optelsom, of van een louter toevallige clustering van biologische evenementen als geboorte, liefdesgemeenschap en dood. Ze erkennen dat elk zich in de tijd uitstrekkend samen-

5. Vgl. K. Bruin en K. Schmidt, „'Zur Genealogie der Genealogie'. Over het boekstaven van 'aanzienlijkheid' in het Koninkrijk der Nederlanden", Sociologische Gids, 27/4 (1980) 274-292, Ook in Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, 34 (1980) 203-220.
6. Behalve aan de werken van M. Foucault denke men hier aan J. Donzelot, La police des familles (Parijs, 1977).

levingsverband, ook het schijnbaar zo natuurlijke en vanzelfsprekende gezin, het resultaat is van een steeds herhaalde keus. En tegelijk dat de richting van die keus in vérgaande mate wordt aangegeven door sociale, dus culturele factoren, door inerte instituties als familietradities, milieu en opvoedingspatronen, kortom door sociaal-culturele waarden die zichzelf onder invloed van de gemaakte keuzen verder blijven ontwikkelen, De relatie is dus dialectisch, of liever gezegd, er bestaat een interactie tussen de keuzen die door individuele personen worden gemaakt en de waarden die collectief gestalte krijgen.

Dit interactieproces draagt een wezenlijk historisch, d.w.z. voortschrijdend karakter. Het kan worden voorgesteld in de vorm van een spiraalbeweging, niet als een eeuwige wederkeer. In eerste instantie lijkt dat overigens niet vanzelf te spreken. Sluit de opeenvolging van generaties bijvoorbeeld niet treffend aan bij het cyclische geboorte/bloei/dood-model dat Arnold Toynbee voor de analyse van de grote wereldbeschavingen heeft ontworpen ? Toch vormt de geslachtsketen naar traditioneel Europese overtuiging geen eeuwige herhaling. De grondstructuur van het Europees familiemodel is niet repetitief, maar cumulatief, of beter: selecterend-cumulatief. Elke schakel vormt niet eenvoudig het evenbeeld van de vorige, maar profiteert van nieuwe inbreng en stoot een deel van de oude elementen af. Een ander deel blijft echter bewaard en op dat duurzame depositum wordt de geslachtslegitimiteit gefundeerd, Het geslacht, versymboliseerd in de geslachtsnaam (het g e n t i l i t i u m), *is* voor de Westeuropeaan een keten die door de steeds herhaalde, cumulerende selectie van waarden eigen kenmerken ontwikkelt waaraan de leden van het geslacht aanzien kunnen ontlenen en waaruit zij waarden en kracht kunnen putten. De geslachtsketen is een potentie die steeds weer nieuwe verwerkelijkingsmogelijkheden onthult, zonder die overigens dwingend voor te schrijven. In de westerse traditie worden die geslachtskenmerken overgeleverd door de vader, die naar oude medische overtuigingen de enige auctor biologicus van het kind was [7]. Het is opvallend hoe lang de opstellers van stambomen en stamreeksen ook na de volledige revisie van de animalculistische ideeën over de conceptie nog aan de overdracht via de vader zijn blijven vasthouden. Het puur biologisch afstammingsmodel dat in een stamboom wordt gesuggereerd, is in werkelijkheid geheel overwoekerd door een sociaal en juridisch legitimatiemodel: zolang de vader het kind niet heeft erkend, is het volgens de aloude wetgeving, en nog steeds naar veler overtuiging, niet legitiem. De vader blijft immers nog degene die zijn naam aan het kind geeft. Als iemand het over „zijn" stamboom heeft, gaat het dan ook steeds om een patrilineaire reeks, d.w.z. om afstamming in vaderlijke lijn. Alsof de moeder geen inbreng had ! Toch zijn er ook wel tegenkrachten geweest.

De hoogmiddeleeuwse theologen van Cluny en Gorze bijvoorbeeld raakten met dat model in de knoop. De lineaire opvolging van generaties via de vader alleen was hun te seculariserend. Ze veronderstelt immers dat de krachten in elke generatie van binnenuit vernieuwd worden en dat er dus noch echte wording noch — en daar zat natuurlijk de

7. Dit is slechts schijnbaar in tegenspraak met het oude vereiste een x aantal adelskwartieren te moeten opzweren voor opname in de ridderschap of voor verkrijging van bepaalde voorrechten of functies. Niet het geslacht staat in dit laatste geval centraal, maar de cohesie van de sociale groep, die door de verwevenheid van geslachten met hetzelfde geboorteniveau optimaal gewaarborgd wordt. Wanneer er verschil van niveau is, blijft de vader de doorslag geven bij de bepaling van de stand waartoe men behoort.

angel — uitverkiezing, gratuite keuze van Godswege mogelijk is. In het genealogisch waardenpatroon is de echte held inderdaad van vaderskant steeds van hoge geboorte, ook al is hij er zichzelf niet van bewust en merkt hij dat — u kent de sprookjes wel — eerst achteraf. Om beide waarden te redden — namelijk enerzijds de legitimerende overlevering van deugden via de mannelijke geslachtsketen, anderzijds de onvoorzienbare ingreep van de goddelijke genade, oftewel, zoals wij dat zouden zeggen, het voorkomen van moed en deugd in andere, meest lagere sociale categorieën — stelde de Middeleeuwer het model dan ook bij. Zo verleent onze dichter Hendrik van Veldeke aan de eerste bisschop van Maastricht, *Sint Servatius,* verwantschap met *Christus* via de vrouwelijke lijn. *Servatius* is bij hem de achterkleinzoon van een oudtante van *Christus,* namelijk van een zuster van diens grootmoeder *Anna.* D e verwantschap met de man die *Christus* was, fundeert dus zowel *Servatius'* heiligheid als zijn levensopdracht, terwijl tegelijk door de generatieschakeling via de v r o uw wordt aangegeven dat die waarden op onverdiende genade steunen, niet op overdracht of legitimering door de vader [8].

Waarom ik u dit voorbeeld vertel ? Omdat het op uitstekende wijze laat zien hoe genealogische duiding tot stand komt doordat in een bepaalde sociale context biologische componenten een juridische of symbolische lading krijgen. Kortom, hoe binnen een bepaalde samenleving een culturele vorm wordt gegeven aan verwantschapsrelaties. Of, om op mijn beginstelling terug te komen, hoe personen vervlochten zijn met ontwikkelingslijnen van cultuur. Ondanks de schijnbare objectiviteit van het biologisch substraat is echt genealogisch onderzoek immers langs allerlei wegen met cultuur verbonden en kan het als wetenschappelijke benadering niet om de theorieën, hypothesen en verworvenheden van een groeiend aantal andere sociaal-culturele wetenschappen heen.

Daarvan noem ik op de eerste plaats de cult u r e l e a n t r o p o l o g i e. Door de geweldige groei van het aantal afstammingsonderzoekers is de genealogie de laatste jaren tot een volledig uitgekristalliseerd leerobject geworden dat een eigen methode hanteert en net als ieder ander leerobject aan een bepaalde canon van wetenschapsbeoefening gehoorzaamt. De recente PBNA-cursus 'Genealogie' is daar het meest volkomen voorbeeld van [9]. Die methodische canon wordt gevormd door een classificatiesysteem van personen in functie van biologische afstammingslijnen. Omdat alleen strict biologische afstamming wordt erkend, wordt elke mythevorming uitgebannen. Weg dus met *Dido* en *Aeneas,* maar ook met *Clovis* en *Karel de Grote* als mythische oervaders. De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen, ook wel Mormonen genoemd, geeft deze canon zelfs een symbolische waarde, in zoverre als de namen van alle via genealogisch onderzoek ontdekte biologische voorouders in haar tempels ter inwijding in het evangelie kunnen worden opgedragen [10]. De genealogie is hier tot een bijna zelfwerkend heilsmiddel geworden. Maar dat wil nog niet zeggen dat het voorstellingssysteem van verwantschapsrelaties dat de biologische afstamming tot uitgangspunt neemt, ook vanuit zichzelf verklarende waarde heeft. Met behulp van de informatica zal

8. W. Muller-Römheld, Formen und Bedeutung genealogischen Denkens in der deutschen Dichtung bis urn 1200 (Inaugural-Dissertation Frankfurt am Main, 1958) 68-71.
9. Cursus Genealogie, geredigeerd door N. Plomp (PBNA, 1980).
10. Vooral op grond van 1 Kor. 15, 29: „Verder, wat hebben zij die zich voor de doden laten dopen, hieraan, als er in het geheel geen doden worden opgewekt ?"

het misschien ooit mogelijk worden — en voor de rechtgeaarde genealoog zal de verleiding groot zijn — alle of vrijwel alle Nederlandse families in één gigantisch netwerk aan elkaar te relateren. In werkelijkheid heeft zo'n verwantschapsconstructie niet méér zin dan de uitspraak dat alle mensen van één ouderpaar afstammen. Ze beantwoordt namelijk niet aan enig verwantschaps g e v o e 1, aan de duiding, de zingeving van verwantschapsrelaties in een concreet samenlevingsproject dat de algemene biologische samenhang van de mensheid tot overzienbare en daardoor affectief leefbare stukken verknipt, zodat er een levend sociaal organisme kan ontstaan.

Op kleinere schaal geldt die opmerking overigens eveneens voor tal van recente genealogische studies die uitsluitend uitgaan van biologische, juridisch gestanctioneerde afstamming. Al staat de filiatie daarbij onomstotelijk vast, het is niet mogelijk om op grond van een stamboom alléén zinvolle uitspraken te doen over de wijze waarop het sociaal netwerk dat levende families zijn, gestructureerd is of feitelijk functioneert. Niet alleen omdat veel leden elkaar niet kennen en hele takken elkaar ignoreren, maar vooral omdat in het sociaal verkeer vaak andere verwantschapslijnen de voorkeur genieten dan de biologische filiatie zou doen vermoeden of ook, en wel steeds meer, omdat bepaalde samenlevingsvormen niet tot biologische gevolgen of tot een juridische constructie leiden. Vroeger speelden ongetrouwde ooms en tantes bij de opvoeding soms een belangrijker rol dan de ouders — om van het huispersoneel nog maar te zwijgen. Het cultureel-antropologische familiebeeld stelt dan ook andere vragen dan het biologische. Hoe de rangorde tussen de kinderen onderling en tussen jongens en meisjes geregeld is, welke rol zij eventueel in het gezin spelen, en of er tussen hen een vast beroepskeuzepatroon bestaat; met welke familieleden precies man en vrouw zich elk voor zich bemoeien; wie zijn geslachtsnaam aan de kinderen geeft: of de vrouw de hare gebruikt en hoe: wie van de familieleden in geval van nood bijspringt; wie doop- of huwelijksgetuige, bruidsmeisje of lijkdrager mag zijn; naar wie kinderen worden vernoemd; in hoeverre aanverwanten als recht van spreken hebbende familieleden worden beschouwd; wie er precies tot een „gezin" behoort: welke graden het taboe op incest omsluit: tot welke graad iemand nog als feitelijk familielid wordt beschouwd (de beruchte „neven"); wie bij een doop, verjaardag, bruiloft of begravenis worden uitgenodigd; wie wat betaalt of erft: en wat de intensiteit is van de relaties tussen de verschillende graden. Kortom, de wijze waarop een familie functioneert, met inbegrip van haar houding tegenover buitenstaanders, vormt het onderzoeksterrein waarop pas echt duidelijk wordt welke sociale betekenis de familie precies heeft [11].

Families staan in dat opzicht overigens niet op zichzelf. Ze reproduceren relatie- en waardenpatronen die in hun tijd, milieu, stad, dorp of streek opgeld doen. Bovendien evolueren die patronen onder invloed van een veelvoud van factoren. In de families die Hildebrand zo treffend schilderde, herkennen de meesten van ons de hunne ongetwijfeld al niet meer. De eerste taak van de genealogie als sociale wetenschap zal dan ook zijn die netwerken te reconstrueren. In zeker opzicht zijn de genealogen daar zelf het best voor toegerust: zij kennen de familie-archieven, waar de bronnen liggen, op hun

11. Zie voor het feitelijke verwantschapsnetwerk en het familiebewustzijn tijdens de Republiek: D. Haks, Huwelijk en Gezin, 35-60.

duimpje en hebben, als ze zelf tot de bestudeerde familie behoren, een rechtstreekse kennis die de antropoloog moeizaam moet reconstrueren. De antropoloog heeft daarentegen de onontbeerlijke theorieën en modellen bij de hand die een dergelijk onderzoek vruchtbaar kunnen maken, en hij weet gewoonlijk beter langs welke weg hij zijn doel het snelst kan bereiken.

De familie is echter niet alleen een naar binnen toe functionerend organisme, ze vormt als zodanig ook een verklaringselement van de sociale o n t w i k k e l i n g. Uitgangspunt daarbij is dat de gezinsleden, en in ruimere zin alle leden van een familie, door hun geboorte aan een bepaalde sociale categorie, klasse, stand of milieu worden vastgeknoopt [12]. Via beroep of positie van vader en/of moeder biedt die categorie immers een bepaalde leef- en niet zelden denkwijze aan, welke normalerwijze via basisopvoeding en milieu-invloed door het jonge kind wordt geassimileerd. Door de latere leerprocessen, met name de school en het beroepsonderricht, wordt dat categorale toebehoren gewoonlijk nog versterkt. Globaal zijn dan twee ontwikkelingen denkbaar. Ofwel er wordt nadruk gelegd op die elementen, die het kind binnen de sociale categorie van het gezin houden (reproductie). Ofwel er worden grondslagen gelegd voor sociale mobiliteit, gewoonlijk uiteraard in opwaartse zin. Een aantal jaren geleden nam men wat al te gemakkelijk aan — wellicht vanuit de motivaties die thans opgeld doen — dat in vroeger tijd elke familie als vanzelf streefde naar sociale stijging. Motiveringen vallen in de geschiedenis moeilijk te achterhalen. Maar gezien het overwegend statisch karakter van vroegere samenlevingen — de schommelingen tussen de beroepscategorieën hebben, op de korte termijn gezien, gewoonlijk een geringe amplitude en blijven meestal binnen de sociale hoofdgroep besloten — lijkt het op het ogenblik toch verstandiger een vraagteken bij die automatische stijgingshypothese te zetten en voorlopig te veronderstellen dat niet alle samenlevingstypen of milieus een gelijke mate van stijgingsmotivatie hebben gekend [13]. Temeer niet daar het waardenpatroon van b.v. een standensamenleving geheel anders ligt dan dat van een klassenmaatschappij. Denken we maar aan het arbeidsethos. Waar in het eerste geval het o ti u m van het rentenieren, al is het ook in relatieve armoede, een hoge waarde is, blijkt niet werken (zelfs gedwongen) in het tweede als een schande te worden beschouwd die men niet gauw zal toegeven, al heeft men ook geld in overvloed.

Door geboorte, opvoeding en leerprocessen op een bepaald sociaal spoor gezet, versterkt het individu dit groepstoebehoren gewoonlijk nog door zijn keuze van beroep en levenspartner, waarbij steeds minstens indirecte invloeden van het in zijn familie gangbare keuzepatroon een rol spelen — al was het maar in het negatieve, door verzet ertegen. Ook hier zijn dan weer twee basissituaties mogelijk: ofwel er vindt dynastievorming plaats, ofwel er komt sociale mobiliteit tot stand. Dit laatste geschiedt gewoonlijk pas bij de overgang van de ene

12. Sociologen noemen dit as c r i b e d s t at u s (ascriptieve status, do& geboorte verworven), tegenover a c h i e v e d s t a t u s (persoonlijk verkregen status). Vgl. 1. S. Foladare, „A clarification of 'ascribed status' and 'achieved status' ". The Sociologica1 Quarterly, 10/1 (1969) 53-61.

13. Vgl. J. W. Oerlemans, „Historische sociale mobiliteit. Enkele variaties op het thema ongelijkheid", Theoretische Geschiedenis, 8/2 (juli 1981) 161—186.

generatie naar de andere [14]. Juist vanwege de druk die van familie en milieu uitgaat, slaagt een individu er veel minder vaak in binnen zijn eigen levensloop meerdere malen steeds hogere sociale barrières te doorbreken. Dynastievorming vindt plaats doordat binnen een enger of wijder familieverband vaardigheden, kennis, beroep, financieel kapitaal of macht wordt overgeleverd. Bekend zijn de dynastieën van professoren, predikanten, artsen [15]. Minder vaak denkt men aan dynastieën in handel en ambacht. Vooral in dat laatste geval biedt de transmissie van kapitaal (hoe gering ook) gecombineerd met kennis en vaardigheid een ideale voedingsbodem voor dynastievorming, gepaard met sociale stijging. Families die niet over dergelijke stijgingsmiddelen beschikken, kunnen ertoe gedwongen worden generaties lang pas op de plaats te maken. Dat geldt thans veelal voor arbeiderskringen, dat gold in vroeger tijden vaak voor bijvoorbeeld bedeelden wier sociale situatie niet alleen uitzichtloos was, maar zich ook van de ene generatie op de andere nog verslechterde.

Het spreekt vanzelf dat genealogisch onderzoek niet alleen een wezenlijke bijdrage kan leveren tot bestudering van deze problemen, maar er zelfs een absolute voorwaarde voor is. De historici spreken bij zulk onderzoek echter niet van genealogie, maar van prosopografie of collectieve biografie [16]. Het gaat er namelijk niet om de geslachtsreeks op zichzelf te bestuderen, maar van alle (of van een bepaalde categorie) personen uit een aantal geslachten een beeld te krijgen, dat op zichzelf die personen niet volledig hoeft te beschrijven, maar wel voor allen dezelfde gegevens verschaft, zodat vergelijkbare reeksen ontstaan waaraan hypothesen kunnen worden getoetst en conclusies kunnen worden verbonden. Wil het werk van de stamboomvorser dienstbaar kunnen zijn aan de genealogie als sociale wetenschap, dan worden er natuurlijk bepaalde eisen gesteld. Niet alleen op het punt van een strikte eerlijkheid bij de weergave van beroep, positie en soortgelijke gegevens — die vanzelf behoort te spreken, ook al is dat in het verleden niet altijd het geval geweest [17] — maar ook wat de discipline betreft die opgebracht zal moeten worden om na formulering van de noodzakelijke sociaal-historische hypothesen het vaak moeizame zoekwerk naar minder gangbare gegevens ter hand te nemen. Te hooi en te gras speuren is er dan niet meer bij: de waarde van de conclusies' staat of valt met de volledigheid van de gegevens die in het materiaal of het sample zijn verwerkt. Nog een laatste vereiste speelt een grote rol bij sociaalwetenschappelijk onderzoek. Was de genealogie in het verleden begrijpelijkerwijs vaak gericht op verheerlijking en legitimatie van aanzienlijke families, of op onderzoek naar de wording van aanzienlijkheid, de sociale wetenschappen interesseren zich minstens in gelijke mate voor het overgrote deel van de natie dat niet op enig maatschappelijk aanzien kan bogen, en met name voor sociale daling [18]. Ook hier lijkt mij bijstelling van de blikrichting vereist.

In „Buddenbrooks" schildert Thomas Mann op exemplarische wijze het lot van een Liibecker handelsdynastie. Duidelijker wellicht dan in veel andere, vergelijkbare romans en studies komt hier een notie naar voren die door Hermann Mitgau, de Duitse socioloog die de genealogie sociaalwetenschappelijke grondslagen heeft trachten te geven, als 'Generationsschicksal' is omschreven [19]. In de geschiedenis van families als de Buddenbrooks zijn duidelijk vier etappes te onderscheiden die aan evenzoveel generaties beantwoorden, en wel in functie van het {belangrijkste sociaal-psychologische kenmerk van de leidende figuren ervan: achtereenvolgens treden er bouwers, heersters, genieters en verliezers, voor het voetlicht. Uiteraard gaat het hier niet om een universeel collectief-psychologisch model dat zonder meer op alle andere geslachten kan worden toegepast, maar twee dimensies ervan zijn zowel voor de historicus als de genealoog belangrijk. In de eerste 'plaats de vaststelling dat bij de verklaring van historische ontwikkelingen en processen aandacht moet worden geschonken aan de opeenvolging van generaties als zodanig. En vervolgens de suggestie dat elke generatie haar specifieke kenmerken meekrijgt op grond van de inwerking van in familie- of gezinsverband overgeleverde biologische, juridische en culturele componenten op het door de samenleving in haar geheel aangeboden concrete milieu. Uiteraard is hier sprake van een constante wisselwerking, maar het lijkt wel zeker dat vanuit sociaal-psychologisch oogpunt familie en samenleving elk een eigen ontwikkelingsritme hebben. De wijze waarop deze beide ritmen op elkaar inspelen, is van groot belang voor de manier waarop individuen en groepen vormgeven aan hun maatschappelijk optreden. In globaal maatschappelijk perspectief kan het generatie-concept slechts naar analogie worden gebruikt, als een analytische constructie waarvan de werkelijkheidswaarde thans sterk wordt

14. H. Mitgau, „Grundlagen des sozialen Aufstieges", in: Soziologische Studien zur Politik, Wirtschaft und Kultur der Gegenwart, Alfred Weber gewidmet (Potsdam, 1930) 278-291, heeft het concept van de intergenerationele Aufstiegsreihe uitgewerkt, dat via de socioloog F. van Heek ook in Nederland ingang heeft gevonden. Een zowel genealogisch als antropologisch interessant gegeven is dat beroepsposities vaak diagonaal, nl. van de vader op een jongere zoon, of van oom op neef worden overgeleverd. Deze reeksen zijn nog weinig onderzocht.
15. Zie b.v. F. Euler, „Entstehung und Entwicklung deutscher Gelehrten-Geschlechter", in: Universität und Gelehrtenstand 1400 -1800 (Limburg an der Lahn, 1970) 183-232.
16. Zie D. J. Roorda, „Prosopografie, een onmogelijke mogelijkheid?", Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden, 94 (19'79) 212-225. Een goed voorbeeld van zulk prosopografisch onderzoek vormt H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, Noordbrabantse studenten 1550-1750 (Tilburg, 1979); vgl. mijn bespreking daarvan in Annales. Économies-Sociétés-Civilisations, 36 (1981) 243-246, voor de grenzen van zo'n benadering. De onderzoeksprojecten Elites (R.U. Leiden) en Bureaucratisering (R.U. Groningen) gebruiken eveneens de prosopografische methode.
17. Het gaat hier niet alleen om bewuste verdraaiing van de werkelijkheid. Men moet zich realiseren dat ogenschijnlijk kleine verschuivingen in de beroepspositie (bv. een bakkersknecht verfraaien tot bakker) belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de statuspositie: de man verschuift dan nl. van de gesalarieerde sector naar de groep van de kleine zelfstandigen.
18. Vgl. W. de Vries, „Verpaupering en genealogie", De Nederlandsche Leeuw, 91 (1974) 4-8. B. H. Slicher van Bath, „Methodiek en techniek van het onderzoek naar de sociale stratificatie in het verleden", Tijdschrift voor geschiedenis, 84 (1971) 154, lijkt mij te pessimistisch wanneer hij stelt dat genealogisch onderzoek alleen de bovenste lagen van de maatschappij laat zien.
19. Zie de verschillende bijdragen in: H. Mitgau, Genealogie als eine Sozialwissenschaft, Gesammelte Abhandlungen (Göttingen, 1977), met name zijn bijdrage „Genealogie und Gesellschaft" in: Handbuch der Genealogie (Neustadt an der Aisch, 1972) 189-191.

aangevochten [20]. Maar in het raam van de familie-ontwikkeling kan het veel gemakkelijker operationeel worden gemaakt. Een met wetenschappelijke methoden en vraagstellingen werkende genealogie kan op dit punt een zeer belangrijke bijdrage leveren aan de sociaal-psychologische analyse van maatschappelijke verschijnselen [21].

Het zal de aandachtige toehoorder intussen zijn opgevallen dat ik tot nu toe zeer terughoudend ben geweest ten aanzien van de biogenetische toepassingen van genealogisch onderzoek [22]. Die terughoudendheid geldt uiteraard niet voor strikt biologische aspecten zoals het bloedgroeponderzoek, dat ook voor historici belangrijke conclusies toelaat, bijvoorbeeld ten aanzien van de collectieve migratiegolven [23]. Of voor onderzoek naar erfelijkheid van langs biologische weg overgedragen ziekten of lichaamskenmerken. Ik hoef u hier maar te herinneren aan de beroemde vooruitstekende onderkaak van de ***Habsburger's*** [24]. Mijn voorzichtigheid geldt vooral de erfelijke overdracht van intellect of begaafdheid. Door genealogen, psychologen en historici wordt daar soms al te snel toe besloten wanneer ze met dynastieën van familieleden met eenzelfde beroep of vaardigheid worden geconfronteerd. Daarbij wordt gewoonlijk overigens slechts gelet op dragers van dezelfde naam, dus op afstamming in mannelijke lijn. Men verwart dan vaak, zoals de Franse historicus Marc Bloch dat uitdrukte, filiatie en explicatie. De genetische reeks wordt al te licht tot een verklarende reeks, en kan in familieverband zelfs misvormd worden tot een normatieve, determinerende reeks waaraan nieuwe generaties zich hebben te conformeren op straffe ervan als mislukt of gedegenereerd te worden beschouwd. Het beroemdste geval is, zoals bekend, dat van de familie ***Bach,*** die meerdere generaties niet onverdienstelijke componisten telde [25]. Op grond daarvan wordt de muzikale begaafdheid er vaak als erfelijk beschouwd, zonder dat overigens wordt verklaard waarom de laatste generaties nauwelijks of in het geheel geen musici meer voortbrachten. Een juiste beschouwing van de erfopvolging zou echter net zo goed tot een tegenovergestelde conclusie kunnen leiden. Het genie *Johann Sebastian* stond namelijk midden in de reeks van de erfopvolging, niet aan het eind ervan. Van een volledige overdracht of van accumulatie was dus niet zonder meer sprake. De genealogie van de familie ***Bach*** suggereert veeleer dat, in overeenstemming met de in het Ancien Régime gebruikelijke beroepsoverdracht van vader op zoon, de afstammelingen van *Johann Sebasfian* wel een uitstekende muzikale opvoeding kregen, maar niet begaafd genoeg waren om het peil van hun voorvader te halen. Vandaar dat de familie langzamerhand haar belangstelling voor de muziek als bestaansmiddel verloor. De opvoeding lijkt in dit geval dus een zeker zo belangrijke rol te hebben gespeeld als de erfelijke aanleg. *Ludwig van* ***Beethoven*** had trouwens, heel prozaïsch, graanmalende, wagenmakende en broodbakkende familieleden in het Brabantse Wouw [26].

Wat ik met dit voorbeeld slechts bedoel te zeggen is, dat het naar mijn gevoel onverstandig is deterministische oorzaken van biogenetische aard naar voren te willen schuiven waar ook goede sociaal-culturele verklaringsgronden voorhanden zijn. Het gaat er mij niet om de mogelijkheid van erfelijke aanleg te ontkennen. Ik wil er slechts op wijzen dat een overhaaste conclusie in die zin het gevaar meebrengt dat het historisch contingent een steeds tevens door interactie met medemensen bepaald karakter van het menselijk handelen wordt versluierd door een biologisch determinisme dat maar al te vaak al spoedig een teleologische, doelgerichte duiding krijgt, zonder dat men zich van de premissen en implicaties van zo'n interpretatie bewust is. Conclusies in tegenovergestelde zin zijn gewoonlijk slechts een kwestie van een goede probleemstelling en van volhardend zoeken. De lijnen waarlangs de samenleving vorm krijgt, hangen op een zo complexe manier met elkaar samen, dat oppervlakkige conclusies vanuit simpele gelijkenissen onverantwoord zijn. Zo kan men, in plaats van tot erfelijke aanleg te besluiten, overdracht van intellect of vaardigheid vaak voldoende verklaren door een grondige milieu-analyse. Opvoeding en vorming in een besloten familie- of milieuverband, dat ook de huwelijkspartners in de eigen groep laat kiezen (endogamie) en 'daarmee op de koop toe het kapitaal binnenskamers houdt, scheppen wat de sociologen een intellectuele h a b i t u s zouden noemen, die van vader op zoon wordt doorgegeven en als twee druppels water op erfelijke aanleg lijkt. De Franse socioloog Bourdieu heeft voor deze intergenerationele overdracht van intellectuele vaardigheden en door het milieu bepaalde omgangsvormen de termen 'cultureel kapitaal' en 'sociaal kapitaal' bedacht [27]. Deze geven inderdaad goed aan dat het hier om kwaliteiten gaat die het kind zonder tegenprestatie van zijn familie en milieu meekrijgt en die door hem in de samenleving te gelde kunnen worden gemaakt.

Bij dit alles is één ding zeker. Of intellect en vaardigheden nu erfelijk worden overgedragen of via milieu-invloed worden aangereikt, in beide gevallen is de familie de ruimte waar culturele continuïteit en vernieuwing gestalte krijgen, hetzij

---

20. Zie over het generatieconcept als algemeen-historische verklaringscategorie : J. Marías, Generations : a historical method (Alabama, 1970). Diens door Ortega y Gasset geïnspireerde visie wordt heftig bestreden door F. Redlich. „Generations: a critioue and reconstruction", Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis, 7 (1976) 243-271, en door H. Jaeger, „Generationen in der Geschichte. Ueberlegungen zu einer umstrittenen Konzeption", Geschichte und Gesellschaft, 3 (1977) 429-452. Zie verder de reeks artikelen in Daedalus. 107/4 (herfst 1978). en A. B. Snitzer, „The historica1 problem of generations", The 'American Historical Review, 78 (1973) 1353-1385. En het recente overzichtsartikel van M. Groothoff, „Generaties in de geschiedenis", skript, historisch tijdschrift, 5/2 (1983) 103-112.
21. Een verdere uitwerking van dit thema zou vereisen dat we de waarde van de psychoanalyse voor de verklaring van collectieve verschijnselen toetsen. Dit voert ons hier uiteraard te ver.
22. Vgl. bv. G. P. Frest, „Genealogie en erfelijkheid", Gens nostra, 9 (1954) 170-175; R. Hoppe, „Genealogisch onderzoek ten behoeve van het medisch erfelijkheidsadvies", Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie. 33 (1979) 76-85.
23. Vgl. J. Bernard en J. Ruffié, „Hématologie et culture. Le peuplement de l'Europe de l'Ouest", Annales. Économies-Sociétés-Civilisations, 31 (1976) 661-676.
24. Men dient in dat opzicht overigens voorzichtig te zijn met de interpretatie van oude portretten, waarop zulke kenmerken extra zwaar kunnen zijn aangezet, juist om de familie van andere te onderscheiden, Tevens kan de betrouwbaarheid van het portret als afbeelding naar het leven gewisseld hebben met de in een bepaald tijdperk of milieu gangbare schoonheidscanon. Vgl. V. Galippe, L'Hérédité des stigmates de dégénérescence et les familles souveraines (Parijs, 1905) en Osw. Rubbrecht, L'Origine du type familial de la maison de Habsbourg (Brussel, 1910).
25. K. Geiringer, Die Musikerfamilie Bach, Leben und Wirken in drei Jahrhunderten (München, 1958).
26. H. J. Zomerdijk, Het muziekleven in Noord-Brabant 1770—1850 (Tilburg, 1981) 4-5.
27. P. Bourdieu, La distinction. Critique sociale du jugement (Parijs, 1979), passim. Over de habitus: t.z.p., 189-248, en P. Bourdieu, Questions de sociologie (Parijs, 1980) 133-136.

als afstammings- hetzij als opvoedingsverband. Alleen zal, naar gelang het hoofdaccent op de biogenetische component of de milieucomponent komt te liggen, de invalshoek van het onderzoek volkomen verschillend zijn, evenals het type gegevens dat verzameld moet worden. Ik kan hier dus slechts pleiten voor een multidisciplinaire aanpak, die het belang van geen van beide dimensies a priori uitsluit. Voor de genealoog betekent dit dat hij zich grondig zal moeten oriënteren over de paradigma's, het theoretisch kader waarbinnen deze verschillende wetenschapstakken hun onderzoek plaatsen, en vooral dat hij zich niet moet beperken tot de biologische opvolging in strikte zin, maar moet trachten zo nauwkeurig mogelijk het milieu te reconstrueren waarin de overdracht van kennis en vaardigheden plaatsvindt: huiselijk milieu, werkplaats, leerlingschap, school, vriendenkring, briefwisseling, verenigingsleven, studie- en vakantiereizen, militaire dienst en beroepsorganisaties zijn evenzoveel gelegenheden om zich culturele waarden en vaardigheden eigen te maken, er invloed op uit te oefenen of er kritisch afstand van te nemen. Dankzij zulk genealogisch monnikenwerk op het micro-niveau van familie en gezin zullen wij misschien eindelijk enig inzicht krijgen in de dynamiek van verandering, innovatie en modernisering in geschiedenis en samenleving.

Antropologie, sociaal-culturele geschiedenis, biogenetiek, sociale psychologie — al deze gesprekspartners van de genealogie als sociale wetenschap zijn in het voorgaande al beknopt aan bod gekomen. De mij toegemeten tijd is te kort om op elk ervan uitvoeriger in te gaan. Ook zijn er nog andere denkbaar, zoals de mentaliteitsgeschiedenis. Men denke bijvoorbeeld aan het materiaal dat studie van de naamgeving kan bieden: grote verschuivingen in de voornaamkeuze kunnen kenmerkend zijn voor veranderingen in het waardenpatroon — men kiest de heiligen of helden waaraan men zich wil spiegelen. Juist in familieverband kan de wijze waarop dergelijke keuzen tot stand komen concreet worden getoetst. Maar ook de vorming van achternamen is veelzeggend voor de wijze waarop families zich in de samenleving van hun tijd voelen staan. Heraldisch materiaal kan al eveneens aanknopingspunten bieden voor de bestudering van mentaliteit in het verleden. De keuze van wapenbeelden geschiedt immers nooit in het wilde weg. Ze legt getuigenis af van de manier waarop men de samenleving wil zien en versymboliseren, aan de hand van een steeds weer herhaalde vulgarisatie van de zich constant vernieuwende aristocratische modellen [28].

De belangrijkste gesprekspartner van de genealogie op dit ogenblik is echter ongetwijfeld de historische demografie, de leer van de bevolkingsontwikkeling in de geschiedenis [29]. Deze wetenschap werkt immers met praktisch hetzelfde basismateriaal als de genealoog+ Ook zij steunt op een zo nauwkeurig mogelijke registratie van geboorten, huwelijken en sterfgevallen en gebruikt daarnaast de gegevens over beroep, religie en woonplaats die ook de genealoog verzamelt. Vooral de nieuwere trends in het historisch-demografisch onderzoek op het gebied van vruchtbaarheidsanalyse, gezinsreconstructie en berekening van levensverwachting kunnen niet zonder gedegen onderzoek van genealogische aard. Juist vanwege de analogie tussen beide typen onderzoek komt het, op grond van de uiteenlopende doelstelling ervan, wel eens tot wrijving tussen de twee onderzoekers [30]. Het komt mij voor dat beide disciplines in dit geval van elkaar kunnen profiteren: de genealogie doordat ze met behulp van historische demografie het typisch of a-typisch karakter van de ontwikkeling van afzonderlijke geslachten kan interpreteren; de historische demografie doordat de genealoog concreter, nauwkeuriger en op veel meer facetten georiënteerd onderzoek kan doen naar veranderingen in gedragspatronen en daardoor een wezenlijke bijdrage kan leveren aan de theorievorming op dit wetenschapsgebied. Voorwaarde is natuurlijk dat beide disciplines bereid zijn naar elkaar te luisteren en zowel hun onderzoeksmethoden als hun materiaalselectie op elkaar af te stemmen.

Aan het begin van deze toespraak stelde ik dat genealogie daar ontstaat waar mensen de behoefte gevoelen zich rekenschap te geven van hun vervlechting met de ontwikkelingslijnen van cultuur. Ik hoop dat deze uitspraak u intussen iets aannemelijker in de oren is gaan klinken. Ik meen te hebben aangetoond dat genealogie weliswaar steunt op het beginsel van de afstamming, maar dat juist die afstamming, en met name de ouder/kind-relatie, langs zoveel lijnen met culturele dimensies van de samenleving vervlochten is en daar op haar beurt op zo'n complexe manier 'invloed op uitoefent, dat echte genealogie zich hier eigenlijk constant over zou moeten verwonderen en niet zou moeten aflaten te zoeken naar een zo zorgvuldig en gefundeerd mogelijke analyse van deze wisselwerking. Juist die verwondering kan de kracht zijn van de genealogie, want zonder verwondering is er geen wetenschap. En àls genealogie een wetenschap is, is ze vanwege die alomtegenwoordige vervlochtenheid met cultuur bij uitstek een sociale wetenschap, op het kruispunt van de andere wetenschappen. Door haar eigen object is ze ertoe voorbestemd een band tussen de disciplines te vormen, kortom een interdisciplinaire rol te spelen. De voorwaarden daartoe heb ik hierboven al genoemd. Ik wil er slechts aan toevoegen dat er wellicht geen andere discipline is die kan steunen op zulke grote, zich steeds weer vernieuwende scharen van aanhangers. Dezen hebben drie wezenlijke voordelen op vele beoefenaars van gevestigde wetenschappen: hun gretige verwondering, hun laaiend enthousiasme, hun grenzeloze goede wil. Met zoveel goede feeën aan het kraambed van uw tweede eeuw, wens ik uw Genootschap van harte toe dat het erin moge slagen de genealogie de komende honderd jaar ook werkelijk te organiseren als de sociale wetenschap die ze naar mijn overtuiging in diepste wezen is. Wellicht dat mijn achterkleinzoon u dan even hartelijk met uw tweede eeuwfeest zal feliciteren als ik het bij dit eerste doe.

---

28. Zie bv. het ook uit sociaal-historisch oogpunt uitmuntende werk van M. Pastoureau, Traité d'héraldique (Parijs, 1979).
29. Pionier op dit gebied is de Franse demograaf Louis Henry geweest, die met name de gezinsreconstructie als historisch-demografisch hulpmiddel heeft ontwikkeld. Zie voor de huidige stand van zaken: J. Dupâquier, „Dix ans de démographie historique". Revue historiaue. no. 544 (oktober-december 1982) 461—470, en voor diens grootscheepse samenwerkingsproject: J. Dupâquier, „ Démographie historique et généalogie", Héraldique et généalogie, 12 (1980) 3'7-373.
Zie voor Nederland: A. G. van der Steur, „Genealogie en historische demografie", De Nederlandsche Leeuw, 84 (1967) 231-240; J. F. R. Philips, „Genealogieën als bron voor historisch-demografisch onderzoek" in: Huldeblijk Jan J. H. M. Verzijl (Roermond, 1967) 175—194; J. A. Faber „Genealogie en maatschappijgeschiedenis", Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, 30 (1976) 32-38. En wat de toepassing betreft, behalve het curieuze artikel van G. van Slingelandt, „Biologische en demografische aanteekeningen betreffende de familie N.", Economisch-historisch jaarboek, 23 (1947) 134-170, de exemplarische studie van H. van Dijk en D. J. Roorda, „Het patriciaat in Zierikzee tijdens de Republiek", Archief van het Zeeuwsch Genootschap (1979) 1-26 (ook afzonderlijk verschenen; Middelburg, 1979).
30. Zie bv. de polemiek tussen genealogen en het Institut National d'Études Démographiques te Parijs, in: Héraldique et généalogie, 12 (1980) 262-263 en 355-356.

KORTE MEDEDELINGEN.

Hier volgen allereerst enkele reacties, binnengekomen naar aanleiding van artikelen, gepubliceerd in het Jubileum-nummer van dit Maandblad.

Katharina van Voorne alias van Voornenburg (1983, 193-210).

Het uitvoerige artikel van ons medelid Dr. J. C. Kort gewijd aan „Raadsels rond drie Voornse vrouwen" zal in het recente Jubileum-nummer de aandacht van menige lezer hebben getrokken. Een van de drie vrouwen, waar het om gaat, is *Kafharina van Voorne* alias *van Voornenburg. Zij* kreeg in verhouding de meeste plaats toebedeeld (kol. 197-205). Aangezien de auteur het passend geacht heeft mijn naam hierbij te vermelden, lijkt het mij dienstig mijn afwijkende visie duidelijk in het licht te stellen. Hierbij zal ik mij welbewust een zekere beperking opleggen.

Uitgangspunt moge de verloren gegane oorkonde van heer *Hendrik van Voorne* zijn, die zich bij de dood van *Machfeld* vrouwe *van Voorne* in het door haar nagelaten archief bevond en nadien als volgt werd beschreven:

> „Item een brief onbesegelt in Walsch hoe dat heere Heynric van Voirne ende mir vrouwen moeder van Borne den heere van Voirn opgaven al hoer goet van Akoyen toter tijt die heere van Voirne gequiit waere van groter scult die hi voir hem betaelt hadde" [1].

Anders dan de heer H. J. J. Vermeulen indertijd op mijn advies heeft gedaan, wil de heer Kort in plaats van „Borne": „Vorne" lezen met het argument, dat „b" en „v" in het betrokken handschrift „vaak op dezelfde manier geschreven" zijn. Een fotografische afbeelding van de onderhavige tekst, hierbij gevoegd, zal de lezer tot een eigen oordeel in staat stellen. Al mogen „b" en „v" op elkaar lijken, naar mijn idee is het onderscheid heel goed te maken.

Bovendien geldt, dat in dit handschrift de naam van het eiland Voorne in de regel met „oi", niet met een enkele „o" wordt geschreven. Enerzijds meent de heer Kort, dat deze overweging weinig gewicht in de schaal legt. Anderzijds heeft hij berekend, dat het handschrift afgezien van de betwiste plaats in 185 gevallen „Voirne", in 69 gevallen „Voirn", tweemaal „Vorn" en eenmaal „Voern" laat zien. Dit impliceert, dat de kans om in het bewuste handschrift de spelling „Vorn (e)" aan te treffen er een is van twee op 257 of wel van één op 128. Of dit nu veel of weinig gewicht in de schaal legt, zij wederom ter beoordeling aan de lezer overgelaten.

Hier komt bij, dat de lezing „Borne" aan de geciteerde tekst een duidelijke zin geeft. Het ligt dan immers voor de hand in de beide oorkonders een echtpaar te zien: de ouders van *Kafharina van Voorne* alias *van Voornenburg,* die in tweede echt gehuwd was met *Jan van Valkenburg,* heer van Born en Sittard [2]. Zou men „Vorne" lezen, dan brengt dit mee, dat heer *Hendrik* hier tezamen met de moeder van *Machteld* vrouwe *van Voorne* op zou treden, d.w.z. met de eerste echtgenote van zijn broeder *Gerard* heer *van Voorne.* Het brengt ook mee, dat de laatste grote schulden zou hebben (betaald niet alleen voor zijn broeder, maar ook voor zijn echtgenote voornoemd en daarom op restitutie aanspraak kon maken. Evenwel is dit in relatie tot de echtgenote volkomen ondenkbaar gegeven de gemeenschap van goederen, die voor man en vrouw placht te gelden.

Typerend is, dat *Katharina van Voorne* alias *van Voornenburg* in de geciteerde inventaris van het archief der heren en vrouwen van Voorne al eerder als vrouwe van Borne voorkomt. Hier gaat het om een „vidimus onbesegelt van een huwelic tusschen heren Jan van Heynsberch ende der vrouwen van Borne" [3]. Deze beschrijving laat geen spoortje van twijfel toe, want het is genoegzaam bekend, dat heer *Jan van Heinsberg* de eerste echtgenoot is geweest van *Katharina* voormeld. Uiterst opmerkelijk is in dit verband de volgorde van *Katharina's* huwelijken. We dienen ons te realiseren, dat de uitdrukking „vrouwe van Borne" in het beschreven vidimus nog onmogelijk kan voorkomen, want *Katharina* kon deze titel pas aan haar tweede echtgenoot ontlenen. De klerk, die het onderhavige vidimus beschreef, heeft dus zijn kennis van de latere ontwikkeling ingebracht, m.a.w. hij is aan het interpreteren gegaan. Ditzelfde heeft hij gedaan met de „brief onbesegelt in Walsch", die eerder aan de orde was. Zulk interpreteren brengt onvermijdelijk een zeker risico mee. Als we zo'n interpreterende klerk in het vervolg op een enkele vergissing zullen betrappen, behoeft dit allerminst verwondering te baren.

Katharina en *Hendrik* zijn — opvallend genoeg — de enige leden van hun geslacht, die met de naam *Voor(n)enburg* optreden, *Hendrik* weliswaar pas in de zeventiende eeuw in het bekende werk van W. van Gouthoeven, maar het feit laat zich niet wegcijferen [4].

Heel interessant is, dat de heer Kort Middeleeuwse verwantschapsaanduidingen in zijn studie heeft betrokken. Hierbij stuiten wij op het verschijnsel, dat vorsten en hoge edelen elkaar wel als broeder en zuster, ook wel als neef en nicht betitelen zonder dat dit met een werkelijk bestaande familierelatie in overeenstemming is. Het is een merkwaardig verschijnsel, dat zich bij vorsten tot in moderne tijden heeft weten te handhaven. De lezer, die de „Grote Winkler Prins Encyclopedie", zevende druk, deel 13 (1971) bij de hand mocht hebben, vindt daar op blz. 659 de korte brief afgebeeld van 1 september 1870, waarbij keizer *Napoleon III* na zijn nederlaag bij Sedan aan *Wilhelm I,* koning *van Pruissen,* zijn overgave aanbiedt. De aanhef luidt: „Monsieur mon frère", hoewel er tussen de keizer der Fransen en de koning van Pruissen niet de minste verwantschap bestond.

Aardig is het voorbeeld van *Filips van Bourgondië* en *Jacoba van Beieren.* Zij staan als volle neef en nicht bekend dank zij het befaamde dubbele huwelijk van hun ouders, dat in 1385 te Gent tot stand kwam: de latere *Willem VZ,* graaf *van Holland,* uit het Beierse huis werd toen in de echt verbonden met *Margarefha van Bourgondië,* terwijl haar broeder, die als

1. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage Archief der Graven van Holland inv.nr. 1158, fol. 5 recto. De heer Kort heeft vastgesteld, dat de betrokken inventaris van het archief der heren en vrouwen van Voorne tot stand zal zijn gekomen omstreeks het jaar 1405.
2. De lezer, die met het Middelnederlands niet vertrouwd is, zij erop gewezen, dat in de uitdrukking „mir vrouwen moeder van Borne" moeder in de eerste, „mir vrouwen" in de tweede naamval staat. De betekenis is derhalve: de moeder van mevrouwe van Borne. Een vergelijkbare constructie zien we in „mijns heren doot van Putten". Dit betekent: de dood van mijn here van Putten.
3. A.R.A. 's-Gravenhage, Archief der Graven van Holland inv.nr. 1158, fol. 4 verso.
4. Ons medelid L. J. van der Klooster heeft dit vastgesteld in „De Nederlandsche Leeuw" 79ste jrg. 1962, kol. 23. Om precies te zijn: de heer Van der Klooster komt de eer toe, dat hij hier als eerste heer *Hendrik* als vader van *Katharina van Voornenburg* heeft aangewezen, de heer H. J. J. Vermeulen is in dit spoor gevolgd, terwijl het nu recentelijk door de heer Kort is bestreden.

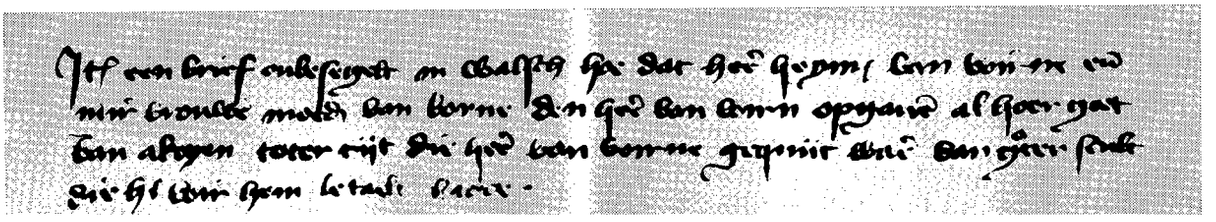

Jan zonder Vrees bekend zou worden, de bruidegom was van *Willem*'s zuster ***Margaretha.*** Uit het laatste echtpaar kwam ***Filips van Bourgondië*** voort, uit het eerste ***Jacoba van Beieren. Filips van Bourgondië*** had de gewoonte ***Jacoba*** als nicht aan te duiden, maar in aansluiting aan de Zoen van Delft — zo toont de heer Kort aan — werd het „zuster".

Steeds kunnen we constateren, dat de gefingeerde verwantschap, kennelijk uit hoffelijkheid voortkomend of ten doel hebbend een bijzondere verbondenheid tot uiting te brengen, nauwer is dan de verwantschap, die in werkelijkheid bestaat. Alleen met betrekking tot ***Katharina van Voorne*** alias ***van Voornenburg*** wil de auteur ons van het tegendeel overtuigen: ondanks de gewoonte van ***Machteld*** vrouwe ***van Voorne Katharina*** haar nicht te noemen meent hij vol te moeten houden dat zij zusters zijn geweest. Hier dus een verwantschapsaanduiding, die aan de werkelijkheid te kort doet, die de strekking heeft distantie te scheppen? Zo lang hier geen ander voorbeeld van bekend is, is dit volkomen onaannemelijk. De Middeleeuwse verwantschapsaanduidingen zijn zeker niet zo willekeurig, dat de onderzoeker er alle kanten mee uit kan.

Als zich na de dood van ***Machteld*** vrouwe ***van Voorne*** tal van erfgenamen aandienen van vaders- en moederskant, spreekt dit naar mijn idee ook een duidelijke taal: zou vrouwe ***Katharina*** een vooroverleden zuster van de gestorven vrouwe ***van Voorne*** zijn geweest, dan zou de nalatenschap zich allicht tot haar nakomelingen hebben beperkt.

Al met al is voor mij de conclusie onontkoombaar, dat wij in navolging van ***Machteld,*** de laatste vrouwe ***van Voorne*** uit het oude stamhuis, ***Kafharina van Voorne*** alias ***van Voornenburg*** als haar nicht hebben te zien en dat wij heer ***Hendrik van Voorne*** als ***Katharina's*** vader mogen beschouwen.

Intussen is er in de aangehaalde inventaris van het archief der heren en vrouwen van Voorne een enkele inschrijving, die ons ***Katharina*** zonder haar bij name te noemen als dochter van ***Gerard*** heer ***van Voorne,*** dus als zuster van vrouwe ***Machfeld*** presenteert: „Item een instrument dair des heren soen van Heynsbrech (lees: Heynsberch) mit sijnen wijve heren Gherits dochter van Voirne ...." [5]. Al het voorafgaande in aanmerking genomen ligt het m.i. voor de hand deze formulering met de heer H. J. J. Vermeulen als een vergissing te beschouwen. Vergissen is menselijk. We zijn er allen vatbaar voor. Waarom een Middeleeuwse klerk dan niet?

Zouden wij de betrokken inschrijving als juist aanvaarden, dan staan wij inderdaad voor de consequentie, dat wij er ***Machfeld*** vrouwe ***van Voorne*** van moeten betichten haar zuster ***Katharina*** als nicht aan te duiden. Hieraan geloof te hechten is van niemand te vergen.

Nog maar kort geleden is het boek, waarin de heer Vermeulen ***Jan van Valkenburg,*** heer van Born en Sittard behandelt, in dit maandblad besproken [6]. De plaats, die ***Jan's*** tweede echtgenote ***Katharina van Voorne*** alias ***van Voornenburg*** hier in de genealogie van haar geslacht kreeg toegewezen, verdient m.i. te worden gehandhaafd. Het betoog, dat aan deze plaatsing ten grondslag ligt, is naar mijn oordeel niet afdoende weerlegd.

J. Fox.

5. A.R.A. 's-Gravenhage, Archief der Graven van Holland inv.nr. 1158, fol. 38 verso.

6. Hiervoor, kol. 160-161. De recensent Drs. H. R. van Ommeren prijst het in de auteur, dat hij de hulpmiddelen der mediëvistiek op adequate wijze weet tee te passen, zijn bewijsgronden met grote precisie aanvoert en adstrueert en zijn interpretatie een diepgaande kennis van het middeleeuwse familie- en leenrecht verraadt.

Het is voor een schrijver steeds aangenaam een reactie van een erelid op zijn bijdrage te ontvangen. Zo ben ik dan ook gevleid door de mening, die Drs. J. Fox hierboven heeft verwoord, al kan ik met zijn conclusie niet instemmen. Blijkbaar miste mijn betoog echter hier en daar helderheid, die ik alsnog hoop aan te brengen. Bovendien kan ik van de gelegenheid gebruik maken voor een kleine rectificatie.

Ik neem de argumenten van de heer Fox, die besluit tot het vaderschap van ***Hendrik van Voorne*** voor ***Katharina van Voornenburg,*** thans in een enigszins gewijzigde volgorde door. Daarom begin ik met de vermelding van ***Hendrik van Voornenburg,*** die voorkomt in aantekeningen van Wouter van Goudhoeven. Deze genealoog presenteert zijn gegeven zonder bewijsplaats en hij schreef meer dan driehonderd jaar na dato. Ik meende deze notitie dan ook gevoeglijk terzijde te kunnen laten maar nu de heer Fox haar als argument gebruikt, ben ik genoodzaakt er alsnog op in te gaan. Dat is eenvoudig want de volledige aantekening „***Hendrik van Voornenburg,*** stierf jongman 1313" (dit laatste liet de heer Fox weg) is beslist onjuist. ***Hendrik*** werd nooit „***van Voornenburg"*** genoemd maar altijd „***van Voorne".*** Hij stierf in 1328, was toen ruimschoots meerderjarig en bovendien 'ridder. De term „jongman" duidt echter op een ongehuwde minderjarige. Wel zie ik ***Hendrik*** als vrijgezel, daar hij steeds in het gezelschap van zijn moeder ***Katharina van Durbuy*** was.

Maar er is meer. Ook ***Hendrik's*** broer ***Gerard van Voorne*** wordt eenmaal als- ***Van Voornenburg*** betiteld. De gedrukte tekst luidt: „heren Gerhardt hern van Varnenbergh grave van Zeeland" [1]. Het betreft een onjuiste duiding. ***Gerard*** was burggraaf van Zeeland, nooit graaf. Ten rechte dient de passage daarom gelezen te worden als: heer ***Gerard,*** heer ***van Voorne,*** burggraaf van Zeeland. Dat is zijn gewone titulatuur. Voornenburg is slechts een misvatting.

De heer Fox meent voorts, dat de verdeling van de erfenis van ***Machteld van Voorne*** duidelijke taal spreekt. Was ***Kafharina van Voornenburg*** een zuster van ***Machteld*** geweest,

1. Th. J. Lacomblet, Urkundenbuch für die Geschichte des Niederrheins, dl. 11, Düsseldorf 1853, nr. 297.

dan had haar de gehele erfenis moeten toevallen. Het viel mijn opponent kennelijk niet op, dat de erfgenamen van *Kafharina* ook in zijn opstelling nader verwant waren dan de nazaten van *Mabelia van Voorne* en zeker dan de aangehuwde familie *Van Borsele*. Toch werden beide staken met een fors bedrag afgekocht. In kol. 210 wees ik op deze gang van zaken en gaf als verklaring, dat *Kafharina* bij haar huwelijk afstand van de heerlijkheid Voorne had gedaan in ruil voor de heerlijkheid Acquoy. Zij kon op niet meer dan een gewoon erfdeel aanspraak maken.

De heer Fox kan vervolgens niet met mij meegaan in de terminologie ,,nicht'', die *Machteld van Voorne* haar zuster (door mij gesteld) *Kafharina* opdrukte. Hij betoogt, dat de verwantschappen steeds als nauwer werden aangeduid dan zij in werkelijkheid waren. Van het tegendeel moet het eerste voorbeeld nog geleverd worden! Hij zag evenwel over het hoofd, dat ik dat voorbeeld kol. 203 reeds gaf. Ik stelde, dat *Filips van Bourgondië* en *Jacoba van Beieren* elkaar eerst als neef en nicht aanduiden en vanaf 1428 als ,,broer'' en ,,zuster''. Maar in 1433 wordt de klok door commissarissen weer teruggedraaid: zij zijn na afstand door *Jacoba* van de grafelijkheid weer neef en nicht. Mij dunkt, dat dit voorbeeld aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Ik herhaal ten overvloede, dat dit zeer uitzonderlijke voorbeeld slechts mogelijk is gemaakt door de volledigheid van de grafelijke registers. De heer Fox lijkt thans ook nog een geval van wisseling van alleen zuster naar ,,nicht'' te willen zien, overigens mijns inziens in het geciteerde voorbeeld verwerkt. Tot het onmogelijke is men echter niet gehouden. Zo zou ik ten laatste jammerlijk in gebreke moeten blijven, wanneer mijn tegenstrever een bewijs van het zusterschap vorderde door middel van bloedproeven.

Het laatste verschil van inzicht tussen de heer Fox en mij betreft de lezing en uitleg van een passage uit een oude beschrijving van het archief van de heren van Voorne. Die beschrijving is opgesteld door twee klerken zoals ik heb uiteengezet, niet door één zoals de heer Fox stelt. Mijn tegenstrever merkt voorts op, dat deze(!) klerk interpreteert en daarom wel fouten moest maken. Direct geeft de heer Fox een voorbeeld van inbreng van één der klerken, die hij als juist erkent. Maar de aantekening van de andere klerk, die uitdrukkelijk zegt, dat *Kafharina* een dochter was van *Gerard van Voorne*, acht hij onjuist want niet in overeenstemming met zijn mening. Maar meningen zijn niet bepalend voor wetenschap. De heer Fox had het dan ook niet mogen laten bij een losse opmerking over mensen, die fouten maken. Hij had dan de gehele werkzaamheid van beide klerken moeten onderzoeken en zich niet van de zaak af mogen maken met een losse opmerking. De feiten dienen bepalend te zijn, niet de mening van de onderzoeker.

De passage zelf bevat een op het eerste gezicht duistere woordenreeks, waar de heer Fox leest ,,mire vrouwen moeder van Borne". Ik houd het daarentegen samen met de heer Van der Klooster in 1962 op ,,Vorne''. Deze lezing houdt mijn opponent voor beslist ongerijmd. Dan zou ik *Heilwig van Borsele*, eerste vrouw van *Gerard van Voorne*, bedoeld hebben, uiteraard een onmogelijkheid. Blijkbaar was ik hier (kol. 204-205) niet duidelijk genoeg, daar het mijns inziens wederom *Kafharina van Durbuy* betreft, in wier gezelschap *Hendrik van Voorne* steeds optreedt. Deze laatste overweging betrok de heer Fox echter niet in zijn beschouwingen en zo werkte hij naar een op zichzelf staand geval zonder rekening te houden met alle andere voorbeelden. Wat betreft de lezing ,,B'' of ,,V'' is het eveneens gewenst overeenkomstige gevallen uit de tekst in het onderzoek te betrekken. Wanneer men het gehele register doorziet, blijkt dat ,,b'' en ,,v'' wel degelijk sterk op elkaar lijken. Het komt op bijna ieder blad voor. Ik wijs bijvoorbeeld fo. 26 nr. 3 alleen op viermaal verschillend gebruik van de ,,v'', waarvan twee bijna een ,,b'' gelijken.

Ik dien tenslotte enige aandacht te besteden aan de betekenis die de heer Fox in noot 2 aan de zinsnede ,,mire vrouwen moeder van Borne" toewijst. Zijns inziens zou daarmee de moeder van de vrouwe van Borne bedoeld zijn, waarmee het bewijs voor zijn mening zou zijn geleverd. Mijn opponent was echter zo onvoorzichtig geen kennis te nemen van het Middelnederlandsch Woordenboek. Daar had hij kunnen zien, dat ,,sine vrouwe moeder" [2] en verwante samenstellingen uitsluitend voor ons begrip moeder staan. De betekenis, gegeven door de heer Fox, bestond in de Middeleeuwen niet en daarmee vervalt zijn betoog.

Na deze uiteenzetting moet ik een rectificatie geven op een verkeerde parenteel, die ik kol. 198 plaatste. Thans de juiste, die overigens op de andere aansluit.

Dirk I van Heinsberg en Valkenburg,
† 1228,
× le Isalda van Limburg;
x Ze Beatrix van Kyrburg

ex 1	***ex 2***
Agnes van Blankenberg,	***Dirk 11 van Valkenburg,***
× Hendrik van Sponheim	***† 1268,***
	x Berta van Montjoie
Dirk heer ***van Heinsberg,***	
† 1303	***Walram de Rode*** heer van ***Valkenburg, † 1302***
Govert heer van Heinsberg,	Jan heer ***van Born en***
† 1331	***Sittard, † 1356***
Jan heer van ***Dalenbroek,***	***× Katharina van Voornenburg***
† 1334	

Voor het tweede huwelijk van *Kafharina* was een pauselijke dispensatie nodig, omdat de mannen elkaar binnen de verboden graden verwant waren. Men begrijpt de reden daarvan slechts met moeite. Zij huwden immers niet met elkaar. Het heeft er dan ook veel van weg, dat Rome aan elke verwantschap geld wilde overhouden.

J. C. KORT.

2. E. Verwijs en J. Verdam, Middelnederlandsch Woordenboek, dl. IX, 's-Gravenhage 1929, kol. 1429.

Na lezing van de repliek van Dr. J. C. Kort meen ik op het hoofdpunt, waar het mij om gaat, mijn standpunt te moeten handhaven, d.w.z. ik blijf van oordeel, dat heer *Hendrik van Voorne* de vader van *Kafharina van Voorne(nbut-g) is ge*weest met als doorslaggevend argument de afgebeelde tekst „hoe dat heere Heynric van Voirne ende mir vrouwen moeder van Borne ..." Als de heer Kort ,,Vorne'' wil lezen in plaats van ,,Borne'', mag hij nogg niet concluderen, dat de moeder van heer *Hendrik* bedoeld moet zijn. Immers taalkundig beschouwd kan ,,mir vrouwen moeder van Vorne'' niets anders betekenen dan de moeder van de vrouwe van Voorne, want ,,mir vrouwen" staat in de tweede en ,,moeder'' in de eerste naamval[1].

1. Een voorbeeld van een dergelijke constructie wordt door E. Verwijs en J. Verdam in hun Middelnederlandsch Woordenboek t.a.p. niet gegeven, zodat hierop ter verklaring geen beroep kan worden gedaan. Wel kan men een vergelijkbare constructie op andere plaatsen in het Woordenboek aantreffen bijv. „des keysers dochter van Rome" in deel IX (1929), kol. 1426 en Seren (lees: 's Heren) brieven van Aemestelle" in deel 111 (1894), kol. 362.

Natuurlijk ben ik het van harte met de heer Kort eens, dat Wouter van Gouthoeven, als hij over een persoon uit de veertiende eeuw schrijft, niet in alle opzichten betrouwbaar kan worden geacht, De opmerking van de heer Kort „De feiten dienen bepalend te zijn, niet de mening van de onderzoeker" begrijp ik niet recht. Geen enkele onderzoeker ontkomt immers aan interpretatie van de feiten, de heer Kort evenmin als een ander.

Ten slotte moet nog een ongelukkig misverstand tussen de heer Kort en mij worden opgehelderd. Ik heb opgemerkt, dat de fictieve verwantschapsaanduiding tussen vorstelijke personen steeds nauwer is dan de werkelijke verwantschapsgraad. Daarmee is geenszins in strijd, dat in 1433 de aanduiding van broeder en zuster, die *Filips van Bourgondië* en *Jacoba van Beieren* elkaar in 1428 hadden gegeven, weer plaats gemaakt heeft voor de werkelijke verwantschapsgraad. Dat zo iets niet mogelijk zou zijn, heb ik nimmer beweerd. Evenmin heb ik trouwens gesteld, dat de geciteerde inventaris van het archief der heren van Voorne slechts door één klerk geschreven zou zijn.

J. Fox.

Jan Gerrit Erkelens (1775-1857), een vergeten fijnschilder.

De publicatie over *Jan Gerrif Erkelens* in De Ned. Leeuw 1983, k. 289—304, leverde enige verdere aanknopingspunten op. Bij nader onderzoek* konden enkele nieuwe portretten worden opgespoord, terwijl een paar eerder afgebeelde onbekende personen konden worden geïdentificeerd. Bij onderstaande aanvullingen wordt de nummering gevolgd en voortgezet, zoals die in Bijlage 11 (k. 302-304) is gebruikt.

Nr. 1. De huidige verblijfplaats is: S. Couzijn, Amsterdam.

Nr. 7. De voorgestelden zijn *Angniesje van Twillerf (getrouwd met Klaas Huijgen)* en haar jongste dochtertje *Gerrifje Huijgen*, Bunschoten ca. 1820. Aquarel 29,5 x 21 cm., ges. en ged. (onleesbaar) links onder J. G. Erkelens. Collectie A. van Twillert, Amersfoort (afkomstig uit de familie Huijgen) .

Angniesje van Twillerf, ged. Nijkerk 14 april 1777 (dr. van *Karel van Twiilerf* en *Beerfje van Drie)*, † Bunschoten 24 juni 1868, tr. Bunschoten 19 mei 1799 *Klaas Huijgen (zie* hierna, nr. 8).

Gerrifje Huijgen, geb. Bunschoten 30 juni 1818, † ald. 14 jan. 1891, tr. *Everf van de Pol*, veehouder te Bunschoten.

Nr. 8. De voorgestelde is *Klaas Huijgen*, Bunschoten ca. 1820. Aquarel 29,5 x 21 cm. Collectie A. van Twillert, Amersfoort (afkomstig uit de familie Huijgen) .

Klaas Huijgen, ged. Bunschoten 21 febr. 1768 (zn. van Louw *Huijgen* en *Stijntje Bakkenes)*, veehouder ald., lid Gemeenteraad van Bunschoten, † ald. 31 maart 1857, tr. Bunschoten 19 mei 1799 *Angniesje van Twillerf* (zie hiervoor, nr. 7).

Nr. 9. Portret van *Karel Huijgen* en *Beertje Huijgen*, Bunschoten ca. 1820. Aquarel 36 x 42 cm., toegeschreven aan J. G. Erkelens. Collectie J. Huijgen, Bunschoten.

Karel Huijgen, geb. Bunschoten 30 okt. 1805 (zn. van *Klaas Huijgen* en *Angniesje van Twillerf)* , † ald. 24 nov. 1862, tr. Bunschoten 9 okt. 1840 *Petertje van Halferen.*

Beerfje Huijgen, geb. Bunschoten 25 febr. 1814, † ald. 31 maart 1848, tr. Bunschoten 29 april 1837 *Jacobus Poorf.*

Volgens familieoverlevering zouden ook de twee oudste zonen van *Klaas Huijgen* en *Angniesje van Twillerf*, te weten *Barend*, geb. **22** juli 1801, en *Arres*, geb. **6** april 1804, in deze serie geportretteerd zijn. De verblijfplaats hiervan is onbekend.

Nr. 10. Portret van *Hillefje van de Kolk*, Bunschoten ca. 1820. Aquarel 26 x 20 cm. toegeschreven aan J. G. Erkelens. collectie W. van de Kolk, Bunscho'ten.

Hilletje van de Kolk, geb. Bunschoten 30 nov. 1793 (dr. van *Everf van de Kolk* en *Elberfje fer Beek)*, † ald. 16 mei 1863, tr. Bunschoten 18 april 1818 *Arenf van de Kolk*, veehouder en hoogheemraad ald.

Nr. 11. Portret van *Hendrina der Kinderen*, Bunschoten ca.1820. Het originele portret is in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan. Een copie hierna, vervaardigd door E. Kappers, is aanwezig bij A. Heuveling, Soest. Het portret stelt voor een ten voeten uit zittende jonge vrouw, met breiwerk in de handen en poes links naast haar op een estriken vloer.

Hendrina der Kinderen, geb. Bunschoten 27 nov. 1785 (dr. van *Johannes der Kinderen* en *Jacobje Los)*, † ald. 7 mei 1846, tr. Bunschoten 24 mei 1807 *Peter Vedder*, veehouder en hoogheemraad ald.

Nr. 12. Portret van *Anfon Schlafmann*. Aquarel toegeschreven aan J. G. Erkelens. Collectie onbekend. Afgebeeld in: N. A. Hamers, Genealogie Vroom & Dreesmann, Nijmegen 1967, p. 100.

Het portret stelt voor een ten voeten uit zittende jonge man in pandjesjas met hoge hoed, de pijp in de mond, in eenvoudig interieur met langwerpige spiegel aan de wand.

Anton Schlafmann, geb. Katenhorn (Westphalen) in 1774, koopman in geweven linnen, † Neuenkirchen in 1853, tr. in 1805 *Cafharina Bruning.*

Nr. 13. Portret van een onbekend meisje. Aquarel 27 x 17

Karel (geb. 1805) en Beertje (geb. 1814) Huijgen (nr. 9).

* Met medewerking van de heer 0. Dekkers, bestuurslid van de Hist. Vereniging „Bunscote". De genealogische gegevens komen uit: J. H. M. Putman en H. A. Burgman-Feenstra, Van wee bin jie d'r één; De Bunschoter families van ca. 1600-1912, Bunschoten-Spakenburg 1983.

Hilletje van de Kolk (1793-1863)
(nr. 10).

cm., ges. en ged. J. G. Erkelens 1830. Collectie Kon. Oudheidk. Genootschap, Rijksmuseum Amsterdam.

Het portret stelt voor een meisje met hoed ten voeten uit staande in een landschap, met boek in de hand.

Voorts bevinden zich in het Ned. Openluchtmuseum te Arnhem drie reprodukties naar onbekende originelen, alle voorstellende vrouwenfiguren, ten voeten uit zittende in een interieur.

C. J. VAN DEN BOSCH.

Kwartiernummering of kwartiercodering.

(1983, 335-342).

Naar aanleiding van het in het Jubileumnummer verschenen artikel van de hand van Dr. J. A. Kuperus inzake kwartiernummering of kwartiercodering wil ik opmerken, dat ik schrijvers bezwaren deel tegen het systeem Kekulé (dat in het buitenland eerder als het systeem Stradonitz bekend staat), maar dat ik de door hem aangedragen kwartiercodering niet vind uitblinken door duidelijkheid, met name doordat er een volstrekt willekeurige scheiding is gemaakt tussen cijfers en letters.

Ik wil daarom het systeem onder ogen brengen dat is ontworpen door mijn oom Dr. G. C. Labouchere, verbeterd door mijn andere oom, Mr. C. B. Labouchere. Daarvoor citeer ik uit de toelichting:

„Op het eerste blad vindt men de vier jongste geslachten:

het kwartierdragend echtpaar, zijn vier ouders, acht grootouders en zestien overgrootouders.

Op de zestien volgende bladen vindt men de vier oudere geslachten: op ieder blad van een dier zestien overgrootouders de aan samensteller van dezen kwartierstaat bekend geworden ouders, grootouders, overgrootouders en betovergrootouders. Voor de overzichtelijkheid zijn de bladen als volgt gemerkt. Het eerste blad is gemerkt met A, met daarachter tusschen haakjes de nummers 1-IV ter aanduiding dat onder die letter de vier jongste generaties vallen.

„Op dit blad is voor den naam van ieder der zestien overgrootouders het rangnummer geplaatst dat met dat van een der volgende zestien bladen overeenkomt".

„Laatstgenoemden zijn elk gemerkt met B, met daarachter tusschen haakjes de nummers V-VIII ter aanduiding dat onder die letter de vier oudere geslachten vallen. Op elk der met B gemerkte bladen is voor den naam van diegenen der betovergrootouders, waarvan aan den samensteller van dezen kwartierstaat nog eenig voorgeslacht bekend is, het rangnummer geplaatst".

Zo zijn er dus 256 bladen, gemerkt C, met tussen haakjes de nummers IX—XIII mogelijk, en kan verder worden uitgebreid met maximaal 4096 bladen gemerkt D, enzovoort. De plaats van de op de kwartierstaat voorkomende personen kan dus worden aangegeven met de combinatie van de cijfers 1 t/m 16, naargelang hun rangorde.

Als voorbeeld: de in kolom 340 gegeven kwartierstaat zou er als volgt komen te zien:

op blad A: de betovergrootouder C-1 wordt: 13.
op blad B 13: de betovergrootouder C 6-1 wordt: 13.7;
op blad C 13.7: de betovergrootouder C 68-1 wordt: 13.7.9.

Zo worden dus niet personen genummerd, maar alleen de bladen waarop zij voorkomen, hetgeen de nummering aanmerkelijk vereenvoudigt. Door de rangnummers per blad achter elkaar te zetten (D 13.7.9) weet men precies via welke bladen aansluiting met de oorspronkelijke kwartierdrager verkregen kan worden.

MR. A. J. A. LABOUCHERE.

Het systeem Kekulé wordt veelvuldig toegepast en voldoet uitstekend tot de 17de of 18de generatie wanneer met getallen van 6 en meer cijfers gewerkt moet worden. Door de publikaties van de kwartierstaat *Parqui* in Ons Voorgeslacht 1969 (169 e.v.), de kwartierstaat *Kwekel* in Prometheus 11, afstamming *Karel de Grote* in Gens Nostra 1968 (241 e.v.) en Winckhaus, Nachkommen Karl des Grossen und Widukind, kunnen vele amateurgenealogen hun kwartierstaat een aanzienlijk aantal generaties opvoeren, waarbij dan blijkt dat de nummering volgens Kekulé bijzonder lastig is en bovendien een ruime marge vergt.

Ter illustratie: *Arnulf van Metz,* overleden 641, bij Kwekel nr. 5.118.451.847.168, bij Parquinr. 4.766.069.361.664, systeem „Wolters"; nr. 40.15.5, „legendarisch" Adam, nr. 141.38.112.

Ter vereenvoudiging kwam ik op het systeem van drie cijferkolommen, wat in de praktijk zeer bruikbaar gebleken is en leest als een telefoonnummer:

kolom 1 geeft de volgorde van de generaties aan,
kolom 2 geeft de volgorde in de generaties aan,
kolom 3 geeft de volgorde in het betreffende geslacht aan.

Nr. 1 van de 3de kolom is dan altijd de „aangetrouwde" vrouw van een nieuw geslacht, met uitzondering van 1.1.1.,

de man van wie de kwartierstaat uitgaat. Voorbeeld: dochter 7.16.1, vader 8.16.2, grootvader 9.1'6.3, enz.

Is de naam van de aangetrouwde vrouw (nog) niet bekend dan geeft men haar toch een nummer, zoals:

20.46.2. *Ryckwijn van Camphuysen*, huwde ca. 1440,
20.56.1. *NN.*

Wordt haar naam later gevonden dan is dit geslacht op de juiste plaats reeds cijfermatig ingedeeld. Achter de naam van de oudst bekende voorouder van een geslacht kan men — met potlood — een driehoekje zetten. Vindt men de vader enz. dan vervangt men het driehoekje door: A = zie Aanvullingen.

Dit is een aparte staat die naar behoefte periodiek gerangschikt kan worden. Daarnaast kan men ook nog een staat maken, een index met aanvullingen, waarop alfabetisch alle geslachten vermeld worden met de nummers en bladzijden waar deze in de kwartierstaat gevonden kunnen worden.

J. C. WOLTERS.

Abercrombie (1983, 383). Met verwondering las schrijver dezes in bovenaangegeven kolom de mededeling van mevrouw N. Hulst-Smith.

Anders dan de tekst van haar stukje suggereert is de door haar gewraakte voetnoot niet door hem, maar door de heer Mac Lean zelve aangebracht. Wij mogen derhalve veronderstellen, dat de geleerde auteur daartoe gegronde redenen had.

Van de gegevens die ondergetekende ooit van mevrouw Hulst mocht ontvangen, met name die betreffende de *Abercrombie*'s in Schotland en die uitgingen boven de door hemzelf reeds verzamelde, is bovendien niets in de bijlage van Dr. Ir. Mac Lean (1983, 111-120) overgenomen.

A. **VAN HEININGEN.**

BOEKBESPREKING.

H. L. Kruimel e.a., V o o r o u d e r s g e z o c h t , inleiding tot de genealogie. Uitgave Nederlandse Genealogische Vereniging, Amsterdam 1981, 220 blz., ill. (ged. in kleur), indices.

Onder bijna identieke titel als de door het Centraal Bureau voor Genealogie uitgegeven handleiding voor genealogisch onderzoek ,,Op zoek naar onze voorouders" (5e druk 1980), die oorspronkelijk ook door de heer Kruimel is samengesteld, verscheen eind 1981 van zijn hand een inleiding tot de genealogie ,,Voorouders gezocht". Aanleiding was het 35-jarig bestaan van de Nederlandse Genealogische Vereniging, ter gelegenheid waarvan een redactiecommissie, bestaande uit de heren H. H. W. van Eijk, N. A. Hamers en J. W. Lugard, de heer Kruimel bereid vond een eertijds geschreven manuscript ter beschikking te stellen en gezamenlijk te bewerken. Anders dan bovengenoemde gids uit de C.B.-reeks, die slechts bedoeld is als beknopte handleiding voor de aankomende genealoog, gaat. het hier om de zeer lezenswaardige ,,memoires" van een door de wol geverfd genealoog. De belangrijkste genealogische uitgaven uit het verleden worden door de heer Kruimel op waarde geschat en meer of minder aanbevolen om te raadplegen. En juist daarin onderscheidt dit boek zich van andere handleidingen voor beginnende genealogen, dat het een op ervaring en kennis gebaseerde leidraad is waarbij de bronnen op betrouwbaarheid zijn getoetst.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op de genealogie als — zo langzamerhand steeds meer zelfstandige — wetenschap, de historische ontwikkeling van het onderzoek en de vormen van genealogiebeoefening, waarbij de kwartierstaat een apart hoofdstuk krijgt toebedeeld. Ter illustratie zijn kleurenfoto's opgenomen (pag. 10 en 11) van de portretten van *Jan* Louis *van Hardenbroek* (1691-1747) en zijn vrouw *Johanna Charlotte van Renesse van Lockhorst* (1695—1723), respectievelijk geschilderd door H. Serin en G. Alberts en tot pendanten gemaakt met behulp van prachtige gebeeldhouwde houten lijsten, waarin hun beider 32 kwartierwapens in kleur zijn aangebracht. In het hoofdstuk ,,Heraldiek" lezen we hoe aldus aangebrachte kwartierwapens alsook die op bijvoorbeeld grafzerken 'doorgaans gelezen en geïnterpreteerd moeten worden. Men dient daarbij bedacht te zijn op zgn. ,,opgeraapte" kwartieren, d.w.z. al dan niet doelbewuste vervalsingen bij gebrek aan een compleet stel kwartieren. Verder krijgen we nogal eens te maken met wat in het genealogische spraakgebruik als ,,kwartierverlies" bekend staat, maar waarvoor de auteur het begrip ,,kwartierherhaling" beter acht. Op zichzelf is dat juist, ware het niet dat hij het eerstgenoemde begrip nu reserveert voor de ,,onechte" geboorte, waarbij bijvoorbeeld de naam van de natuurlijke vader onbekend is. Dit lijkt me misleidend, want men zou dan ook van ,,kwartiervermeerdering" kunnen spreken omdat er in principe zowel een wettige als een natuurlijke vader kunnen zijn. Ook al zou het kind niet gewettigd en de natuurlijke vader onbekend zijn, dan nog is er geen sprake van een verloren kwartier, eerder van een anoniem kwartier. ,,Verlies" in het traditionele begrip duidt op een 'dubbel kwartier, waardoor een ,,vers" kwartier verloren is gegaan

De middenmoot van het boek is gewijd aan het praktische onderzoek: in gedrukte bronnen, in geschreven stukken, in documentatiemateriaal en in archieven ná en vóór 1800. Al wordt niet gepretendeerd een volledige literatuurlijst van de belangrijkste gedrukte bronnen te geven, bij de opsomming van de plaatselijke jaarboeken had het sinds 1923 verschijnende Jaarboek Oud-Utrecht niet mogen ontbreken. Eerlijkheidshalve moet wel gezegd worden dat de literatuuropgaven in het algemeen zo uitgebreid en representatief zijn dat het niet mee valt een lacune te ontdekken. Dat geldt vooral ook voor de aan het slot opgenomen ,,Genealogie betreffende vorstelijke geslachten" van de hand van de voorzitter van de N.G.V., Drs. H. H. W. van Eijk. Naar de vorm ingedeeld geeft hij genealogische literatuuroverzichten van de belangrijkste Europese vorstenhuizen.

Het door Drs. G. J. A. Raven, medewerker van de Afd. Maritieme Historie van de Marinestaf, samengesteld overzicht van ,,Bronnen van belang voor onderzoek naar marinepersoneel" doet — wanneer we de inhoudsopgave van het boek opslaan — enigszins buitenproportioneel aan, maar blijkt, zo lezen we op blz. 67, in een behoefte te voorzien, omdat omtrent marinepersoneel weinig verschenen is. Het was misschien beter geweest dat deze verantwoording in het ,,Ten Geleide" was afgelegd.

Het spreekt vanzelf dat aan fouten bij zo'n uitgave niet valt te ontkomen, al komt het enigszins slordig over dat de voorletters van auteurs als Ekkart, Ketelaar (2 x) en Niemeyer zowel in het boek zelf als in de index foutief vermeld zijn. Voorts zal men Bensdorp (blz. 136) tevergeefs in de provincie Utrecht zoeken, Tenslotte kan met recht gezegd worden dat de illustraties zorgvuldig gekozen en naar goede voorbeelden uitgezocht zijn. Ze geven het boek een aantrekkelijk aanzien.

E. J. WOLLESWINKEL.

M. A. Beelaerts van Blokland, Wouter van Goudhoeven, de man, zijn historisch-genealogisch handschrift en zijn geslacht, 1983, 45 pag., ISBN 90-9000-579-X.

Wouter van Goudhoeven, zoals hij op de titelpagina genoemd wordt, of *van Gouthoeven,* met welke naam hij meestal verder in het boek voorkomt, leefde van 1577 tot 1623 en was waersman van Zwijndrecht in 1611. Het is niet door dit ambt dat hij bekendheid geniet, maar wel door het uitgebreide genealogisch manuscript dat hij naliet en waarop latere schrijvers, zoals Schaep en Balen, hebben voortgebouwd. De auteur begint met datgene wat over het leven en het werk van *Van Gouthoeven* bekend is. Daarna (pag. 5-31) volgt de inhoudsopgave van het manuscript, dat in 1902 in het bezit van 's schrijvers familie kwam en waarvan zich een fotocopie in het gemeente-archief van Dordrecht bevindt. Naast de oude folio-nummering is een nieuwe per pagina opgenomen; het gehele manuscript bevat 637 pagina's en geeft een grote hoeveelheid genealogisch en heraldisch materiaal, hetgeen blijkt uit het erop volgende „namenregister", dat meer dan 500 namen bevat. Het boekje wordt besloten met een genealogisch overzicht over de familie *Bartouts* later *Van Goudhoeven;* hierop ontbreekt echter een naamsindex. Een facsimile van het handschrift, nuttig om degene die het werk wil raadplegen alvast een voorproef te geven van wat hem te wachten staat, had in het onderhavige werk zijn diensten kunnen bewijzen, maar ontbreekt.

Het behoeft geen betoog hoe belangrijk de onderhavige uitgave is voor een ieder die geïnteresseerd is in de genealogieën van voornamelijk Hollandse families tot de 17de eeuw. Het werk is te verkrijgen bij de auteur, Koninginnegracht 33, 2514 AC 's-Gravenhage door overschrijving van ƒ 22,— (indien afgehaald) of ƒ 25,— (indien toegezonden) op girorekening 31496 ten name van de auteur.

MR. *O.* SCHUTTE.

Jhr. A. J. Gevers en A. J. Mensema, De havezaten in Salland en hun bewoners, uitg. Canaletto te Alphen aan den Rijn, 1983, XLIV + 534 pag., ill., ISBN 90 6469 613 6.

In 1911 verscheen van de hand van Mr. G. J. ter Kuile (sr.) de Geschiedkundige aanteekeningen op de havezathen van Twente (ongewijzigd herdrukt in 1974) [1], waarin 44 huizen worden beschreven. Bijna een halve eeuw later, in 1958, publiceerde J. Westra van Holthe zijn Vollenhove 1354-1954 en haar havezathen [2]. De titel van dit laatste werk dekt de lading niet geheel, want de 20 havezaten van het kwartier Vollenhove worden besproken. Het is verheugend dat reeds precies een kwart eeuw hierna het hier te bespreken werk het licht kon zien en wel als Nr. 37 van de Werken van de Vereeniging tot Beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van deze vereniging.

Het merkwaardige feit doet zich voor dat in dit werk 74 havezaten beschreven zijn, dus een groter aantal dan de beide andere kwartieren tezamen hadden. Men moet er echter

1. Mr. G. J. ter Kuile publiceerde in 1931 ook nog een hoofdstuk De havezathen van Overijssel, in: Overijssel, samengesteld onder redactie van Mr. G. A. J. van Engelen van der Veen, Mr. G. J. ter Kuile en R. Schuiling, Deventer, pag. 210—237.
2. Besproken door schrijver dezes in dit maandblad, jrg. 1959, kol. 477.

rekening mee houden dat soms het recht van verschrijving in de Ridderschap — er was één ridderschap voor het gehele gewest Overijssel en geen ridderschappen voor de verschillende kwartieren, zoals in Gelderland — van het ene huis op het andere kon worden overgebracht met toestemming van de Ridderschap. Er is dus geen moment geweest waarop 74 Sallandse edelen tegelijk in de Ridderschap beschreven zijn.

Het hoofdbestanddeel van het boek vormt de geschiedenis der verschillende havezaten, ingedeeld per schoutambt; het bevat een enorme hoeveelheid materiaal, aan allerlei bronnen ontleend, waarvan de uitgebreide litteratuuropgave (pag. XLI—XLIII) en de vele noten aan het eind van elk hoofdstuk getuigen. De geschiedenis wordt voortgezet tot de huidige dag, zodat blijkt wanneer de huizen afgebroken zijn en de erbij behorende grond verkaveld is, zoals bij de meeste het geval is. Aangezien van de minderheid van de families, die een havezate in eigendom bezeten heeft, een verantwoorde gedocumenteerde genealogie verschenen is — vaak zijn nog Van Doorninck's Geslachtkundige Aanteekeningen (1871) de belangrijkste bron — bevat dit gedeelte veel nieuw genealogisch basismateriaal en daarmee ook aanvullingen op publicaties als de stamreeksserie van Nederland's Adelsboek.

Aan de afbeeldingen van de huizen en de bewoners is veel aandacht besteed. Ik vraag mij in dit verband slechts af of de gegevens betreffende de portretten niet wat uitvoeriger hadden kunnen zijn. Zo wordt volstaan met een pagina (534) documentatie betreffende de herkomst van de afbeeldingen, waarvan een groot aantal ongespecificeerd onder „particuliere collecties" is samengevat. Techniek, maten enz. worden dus niet vermeld.

In de inleiding wordt op het verband tussen de havezaten en de toelating tot de Ridderschap ingegaan. De drie aspecten komen hierbij aan de orde: behoren tot een riddermatig geslacht, het bezit van een als zodanig erkende havezate en de verdere gegoedheid: onroerend goed ter waarde van f25.000. Juist dit laatste punt boezemt belang in, want bij het lezen van het werk krijgt men de indruk dat er reeds, in de 18de eeuw een groter aantal havezaten bestaat dan er behoefte was aan het bezit ervan om verschreven te kunnen worden. Een lijst van het aantal personen, dat per jaar de facto verschreven werd van enige havezate, zou waarschijnlijk een dalende lijn te zien geven. Dit kan uiteraard komen doordat numeriek het aantal voor beschrijving in aanmerking komende personen (en daarmee waarschijnlijk ook van de voor beschrijving in aanmerking komende geslachten, hoewel dit gecompenseerd kan worden door een grote zonenrijkdom in andere geslachten) afnam, maar ook doordat de vermogenstoestand der betrokkenen achteruit ging. Dat dit laatste inderdaad het geval is blijkt uit een aan Slicher van Bath ontleende passage (pag. XVII) : tussen 1675 en 1733 slonken de totale vermogens der havezaten tot een derde. Dit vormt dan ook de verklaring van de talloze overdrachten, verhypothekeringen enz. van havezaten in de 18de eeuw, waarvan het hier besproken werk zo'n goed beeld geeft. Had in de 16de eeuw het bezit van een versterkt huis ten platten lande nog zin, in de twee erop volgende eeuwen werd het duidelijk een anachronisme, maar de staatsinstellingen tijdens de Republiek functioneerden nu eenmaal niet zo dat een vereiste als het bezit van een havezate zonder revolutie werd afgeschaft; dat gebeurde pas — maar dan in drastischer vorm — in 1795. Toen na het herstel van de onafhankelijkheid de ridderschap nog enige decennia staatkundige betekenis kreeg, werd dan ook alternatief bezit toe-

gestaan: „In vollen eigendom, zonder eenige reserve of simulatie en onbezwaard te bezitten, een Havezathe, alsmede aan Landgoederen, in deze Provincie gelegen, voor de waarde van acht duizend guldens, of alleen, zonder Havezathe, aan onbezwaarde landgoederen, mede in deze Provincie gelegen, voor de waarde van eene somme van tien duizend guldens, door twee onpartijdige en deskundige Buurlieden, onder presentatie van Eede solemnelijk, getaxeerd; of wel een duizend Guldens aan Renten op het Grootboek der werkelijke schulden ingeschreven, en waarvan bij de Directie van dat Grootboek aanteekening gehouden moet worden, ten einde altijd blijken kan, zoo van de onbezwaardheid, als van den eigendom, en voorts met dien verstande, dat het Goed, door de Vrouw bezeten wordende, den Man sal mogen aangerekend worden: zullende zich zulks in geen geval verder dan tot den Man mogen uitstrekken; terwijl de goederen van de ouders nimmer aan de kinderen worden toegerekend, en Vader en Zoon, even zoo wel als de Bloedverwanten in eenen verderen graad, ieder voor hun hoofd, zullen moeten gegoed zijn" [3]. Bij Koninklijk Besluit van 10 januari 1846, no. 80, werden hierin nog enige wijzigingen opgenomen [4]. Deze uitvoerige regeling is ongetwijfeld ingegeven om alle twistpunten, die in het vorige tijdvak jaren sleepten, af te kappen.

Naast alle hulde voor de auteurs voor dit omvangrijke werk, waarmee zij velen aan zich verplichten, dient ook de geslaagde uitvoering vermeld te worden. Het werk is voor *f* 125 in de handel.

Mr. *0.* Schutte.

3. Reglement voor de Ridderschap van Overijssel, geapprobeerd bij Koninklijk Besluit van 3 juli 1816, no. 106, uitg. bij J. J. Tijl te Zwolle, 1835.
4. W. J. baron d'Ablaing van Giessenburg, De Ridderscha-ppen in het Koninkrijk der Nederlanden, of de geschiedenis, regeling en zamenstelling van den Stand der Edelen, van 1814 tot 1850, 's-Gravenhage, 1875, pag. 24.

A. C. A.W. baron van der Feltz, Charles Howard Hodges 1764—1837. Assen, Van Gorcum, 1982. viii en 400 blz., 547 afb. in zwart-wit, 20 afb. in kleur.

Na de in 1978 verschenen publicatie over de Friese portretschilder Willem Bartel van der Kooi [1] is dit boek de tweede monografie over een portretkunstenaar, die in Nederland in de decennia vóór en na 1800 werkzaam was. De in Londen geboren ***Charles Howard Hodges*** bezocht ons land voor de eerste keer in 1788, vestigde zich in 1792 te Den Haag en verhuisde in 1797 naar Amsterdam. Hij ontwikkelde zich tot de portretschilder van het Amsterdamse, Haagse en Haarlemse patriciaat.

Uiteraard heeft het boek de logische opbouw, die een monografie dient te hebben. Na een korte inleiding volgt de biografie, daarna een critische bespreking van het werk van ***Hodges*** en tot slot komt het werk van enige tijdgenoten en navolgers ter sprake.

Voor de lezer met een historische belangstelling is wellicht de biografie het meest boeiend. Daaruit blijkt, dat het bestaan van ***Hodges*** als kunstenaar in hoge mate werd bepaald door zijn maatschappelijke situatie. Hij leefde in een periode, waarin van sociale voorziening nauwelijks sprake was. In tegenstelling tot onze tijd waren ziekte en dood toen factoren, die het leven voortdurend bedreigden. Om een menswaardig

1. C. Boschma, Willem Bartel van der Kooi (1768—1836) en het tekenonderwijs in Friesland, Leeuwarden, 1978.

leven te kunnen leiden was het maatschappelijk slagen een absoluut vereiste. Die noodzaak heeft ***Hodges*** waarschijnlijk er toe gebracht zich er op toe te leggen portretopdrachten te verkrijgen uit de hoogste maatschappelijke kringen tot aan die rond de Raadpensionaris, de Koning van Holland en het Oranjehuis toe. Aangezien hij als portretschilder naam maakte, kon hij het zich veroorloven goede tot hoge prijzen (de statieportretten!) te berekenen en is hij er inderdaad in geslaagd om op een redelijk maatschappelijk niveau te leven. Door zijn grote zorgzaamheid heeft zijn enig overlevende dochter ***Emma*** *Jane* (van wie het portret op de omslag is afgebeeld) na zijn dood zelfs van een bescheiden kapitaal kunnen bestaan. Het intellectuele en culturele leven speelde zich in die tijd grotendeels af in de kringen, waaruit hij zijn opdrachten betrok. Daar heerste het klimaat, waar ook ***Hodges*** thuis hoorde. Aldus was het mogelijk, dat hij tot zijn intieme vrienden iemand als Mr. *J.* ***P. van Wickevoort Crommelin*** (1763—***1837)*** kon rekenen. Deze heeft niet alleen tijdens de Bataafse Republiek en als kanselier van het Huis van de Koning van Holland [2], maar ook nog onder Willem 1 hoge posten bekleed en woonde sedert 1797 op de buitenplaats Berkenrode bij Heemstede.

Het kan niet ontkend worden, dat het werk van ***Hodges*** zich in hoge mate onderscheidt door een conventionele stereotypie. De portretten zijn doorgaans op min of meer dezelfde wijze uitgevoerd als borstbeeld, halffiguur en soms als kniestuk of figuur ten voeten uit, Zij getuigen van een voor die tijd kenmerkende soberheid, zodat slechts costuum en hoofdtooi het portret verlevendigen. Een ingehouden soms wat hautaine doch steeds charmante distinctie karakteriseert zijn stijl.

Hodges had in dit opzicht te voldoen aan hetgeen zijn cliëntèle van hem verwachtte. Het waren hoofdzakelijk leden van de (al of niet adellijke) families, die het in die tijd ondanks ingrijpende maatschappelijke veranderingen nog steeds in ons land voor het zeggen hadden. Bij het doorbladeren van het boek overviel mij het gevoel te zijn beland op een receptie van uitsluitend 'degelijke en nette mensen van gegoeden huize. Het is o.m. de wereld, waaraan wat later Hildebrand zijn typen heeft ontleend voor de Camera Obscura [3]. Zo lijkt het, dat ook op hen zijn uitspraak betrekking heeft, dat „ongetwijfeld die mensch het gelukkigst is, die terdege weet, wat en wie hij is, wat hij vermag en wat hij wil, zonder zijn heil te zoeken in hetgeen buiten zijn bereik ligt, zich verzekerd houdende, dat hij in het geruste midden van zijn kring ruim zoo veilig is als aan den zou kwetsbaren omtrek" [4].

Vanzelfsprekend is het de grote verdienste van het boek, dat daarin het omvangrijke oeuvre van deze portretschilder is bijeen gebracht, en dat een duidelijk beeld is geschetst van ***Hodges*** als mens (echtgenoot en vader, portretkunstenaar, verzamelaar en makelaar). Voor de portretkunde is het verhelderend, dat tevens wordt gewezen op de schilders, die min of meer in zijn trant hebben gewerkt: *John Parker* (werkz. in Nederland tussen 1793 en 1799), *Francesco* ***Tozelli*** (1747—1822?) en zijn zoon *Felippo Tozelli* (1794—na 1835). Ook hun werken zijn opgenomen in de catalogus. Deze omvat — indien ik juist heb geteld — 308 portretten in pastel, 254

2. Dus niet „kanselier van het Koninkrijk Holland", zoals de auteur onjuist en slordig heeft aangegeven (cat.nr. 150).
3. Hildebrand (N. Beets), Camera Obscura. Eerste uitgave, Haarlem, 1839.
4. Camera Obscura, De Familie Kegge. Vermoedelijk 3de druk, Haarlem, 1851; 40ste druk, Haarlem 1939, p. 273.

beeltenissen in olieverf, 27 getekende voorstudies, 141 prenten, drie aquarellen en één miniatuur op ivoor, welke zijn vervaardigd door *Hodges*. Vervolgens zijn één schilderij en drie prenten van zijn zoon *James Newman Hodges* (1781-1821) opgenomen, dan 37 portretten (op doek, paneel, koper of tin), die aan *John Parker* worden toegeschreven, twaalf portretten, die door de schrijver op naam van *Francesco Tozelli* worden gesteld, 29 werken, die aan diens zoon *Felippo Tozelli* worden toegeschreven, en tot slot zeven werken, waarvan de attributie aan *Hodges* wordt verworpen.

Zoals bij iedere publicatie het geval is, zijn ook bij dit boek een aantal critische kanttekeningen te maken. Naar mijn gevoelen wordt in de inleiding de maatschappelijke en economische toestand tijdens de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland te rooskleurig geschetst. Gedurende de twee decennia rond 1800 toch heeft ons land een van de ernstigste recessies doorgemaakt, die het heeft gekend. Het zou informatief geweest zijn, indien in de inleiding op dergelijke aspecten de aandacht was gevestigd en indien tevens was aangegeven, hoe sommigen desondanks tot groot fortuin kwamen.

Het is bij een monografie als deze van principieel belang, dat de oeuvrecatalogus in chronologische volgorde is gerangschikt. Eerst dan wordt de mogelijkheid geboden visueel een indruk te krijgen van de stilistische ontwikkeling van de kunstenaar. Een dergelijke chronologische volgorde is evenwel niet toegepast: de werken zijn alfabetisch gerangschikt, op naam van de voorgestelden. Mogelijk heeft de auteur daartoe besloten, omdat slechts 94 werken gedateerd of te dateren zijn (zie blz. 388). Niettemin zou een globale indeling in perioden van bijvoorbeeld vijf jaar op grond van costuum en eventuele biografische gegevens toch wel mogelijk geweest zijn.

Misschien had ook kunnen worden aangegeven op grond waarvan de vcorgestelden zijn geïdentificeerd (bijv. blijkens opschrift aan de achterkant, volgens familietraditie of op grond van gelijkenis met andere stukken) en waaraan hun biografische gegevens zijn ontleend (Nederland's Adelsboek, Nederland's Patriciaat, Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek).

Ten aanzien van de identificatie kan ik moeilijk volgen, dat Mr. *J. P. van Wickevoort Crommelin* en zijn vrouw *Catharina van Lennep* zijn voorgesteld op de aan *Felippo Tozelli* toegeschreven portretten uit ca. 1833/34 (blz. 349, nrs. T 21 en T 22). Deze portretten vertonen geen gelijkenis met hun beeltenissen, nrs. 150/155, die in de jaren 1795/96 zijn geschilderd [5]. De constatering wekt bij mij het vermoeden, dat ook bij de bepaling van andere geportretteerden wellicht niet altijd de vereiste accuratesse is betracht. Ten aanzien van de identificatie zal een critische toetsing door degene, die het boek raadpleegt, wenselijk zijn.

Ook de afwerking van het boek laat te wensen over. Zo komt voor zover het de catalogusnummers 408 tot en met 416 betreft de nummering in het „register van herkomst en eigenaren" (blz. 391/94) niet met die van de catalogusnummers overeen. Het inhoudsoverzicht op blz. V had wat meer uitgewerkt kunnen worden. Er is niet verwezen naar de „geraadpleegde literatuur" (blz. 51/54) noch naar de „glossary" (blz. 383, 384). Bij „register X" van het inhoudsoverzicht is niet

5. *Na* voltooiing van deze bespreking is gebleken, dat het hier genoemde echtpaar niet is afgebeeld, doch dat de illustraties de portretten weergeven van *Jan Pieter Adolph van Wickevoort* Grommelin (1798—1874) en zijn vrouw Cornelia *Willink* (1802—1869), welke niet in de catalogus zijn opgenomen.

nader aangegeven, dat het hier gaat om zes indexen. Daarvan blijkt het „register op personen en onderwerpen" uitsluitend naar de catalogusnummers te verwijzen, terwijl er een index ontbreekt op de personen en zaken, die in het tekstdeel en in de oeuvrecatalogus worden genoemd. Ook is de fotoverantwoording achterwege gebleven.

Dergelijke en andere gebreken doen helaas veel af aan het belang van deze publicatie voor het onderzoek over de portretkunst in Nederland. De prijs van het boek is f 150,—.

0. TER KUILE.

C. Pama, Lions and Virgins. Heraldic State Symbols, Coats-of-Arms, Flags, Seals and other Symbols of Authority in South Africa 1487-1962. Human & Rousseau, Cape Town-Pretoria 1965.

De auteur, in Nederland wel bekend door zijn heraldische publicaties, behandelt in dit boek de heraldische en andere symbolen van de overheid in het gebied dat thans de Republiek van Zuid-Afrika vormt. Uitvoerig worden de verschillende periodes uit de Zuidafrikaanse geschiedenis behandeld, te beginnen met de padraos, stenen kruisvormige bakens met het wapen van de koningen van Portugal, welke de Portugese ontdekkingsreizigers op de Afrikaanse kust platsten (de eerste padrao op de Kaap de Goede Hoop werd opgericht door *Bartholomeus Dias* in 1487). Met de komst van de Nederlanders deden naast de Prinsenvlag, de wapens en de vlaggen van de Staten-Generaal en van de steden, die de Kamers van de V.O.C. huisvestten, hun intrede in Zuid-Afrika. Een eigen Zuidafrikaanse heraldiek ontstond echter pas in de Bataafse tijd, slechts enkele jaren nadat in Nederland nog de wapens uit de kerken verwijderd waren. Op instigatie van de commissaris-generaal *Uitenhage de Mist* werden wapens vastgesteld voor Kaapstad en voor de vijf drostdijen van de Kaapkolonie, gebaseerd op de wapens van families die daar een vooraanstaande rol gespeeld hadden of nog speelden nl. *Van Riebeeck, Van der Stel, Tulbagh, Swellengrebel, Uitenhage de Mist* en *Van der Graaff.*

De komst van de Engelsen, de stichting van nieuwe Boeren-republieken en de uiteindelijke inlijving daarvan in het Britse Imperium, resulteerden in een strijd tussen en vermenging van Zuidafrikaans-Nederlandse symbolen enerzijds en Britse anderzijds, welke in de huidige Zuidafrikaanse overheidsheraldiek nog duidelijk waarneembaar is.

Tenslotte wordt er aandacht besteed aan de typisch Britse staf, de „mace" van het parlement en aan de heraldiek van Rhodesië en Zuid-West-Afrika. Deze zijn voornamelijk Engels van karakter, maar van Zuid-West-Afrika is ook een wapen bewaard uit de tijd dat dit een Duitse kolonie was, maar dat door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog nooit daadwerkelijk gevoerd is.

Steeds gaat de auteur uitvoerig in op de historische achtergronden van de diverse symbolen zoals het wapen van Portugal, de Nederlandse leeuw, de Prinsenvlag, de hoorn van Oranje en de Oranjeboom, en dat met grote kennis van zaken (Dat het Hollandse gravenhuis van Noormannen-afkomst zou zijn, p. 23, mag wel als een lapsus beschouwd worden).

Treffend is de voorkeur die de Boeren hadden voor Nederlandse, cf beter oud-Kaapse symbolen. Bijzonder boeiend is het om te lezen hoe de Frans-Bataafse vrijheidsboom in het wapen van de Oranje-Vrijstaat ongemerkt verandert in een Oranjeboom en zo tenslotte voorkomt in het wapen van de

Zuidafrikaanse Republiek. Soms zijn er vermakelijke avonturen te lezen zoals van het wapen dat onze koning Willem III aan de Oranje-Vrijstaat verleende, maar waarmee zoveel tijd was heen gegaan dat de Volksraad inmiddels genoodzaakt was geweest zelf een zegel te ontwerpen. Beide ontwerpen moesten toen tot een nieuw geheel gecombineerd worden. De strubbelingen rond het ontwerpen van een nationale vlag in de jaren 1926 tot 1928 werken ronduit op de lachspieren.

Het boek is zeer verzorgd uitgegeven, mooi gedrukt op goed papier en fraai geïllustreerd. Enigszins uit de toon vallen naar mijn mening de figg. 66 en 67, het wapen van het huis Orange betreffende, omdat het daar fantasieontwerpen van T. van der Laars betreft, Authentieke afbeeldingen zijn nu o.a. te vinden in D. L. Galbreath, L. Jéquier, Lehrbuch der Heraldik (1978). figg. 374, 413 en 616.

Samenvattend: een voortreffelijk en boeiend geschreven boek, dat in een belangrijke leemte voorziet, niet alleen omdat het de Zuidafrikaanse overheidsheraldiek behandelt, maar ook omdat het voor Engelstaligen eindelijk eens een uitstekende inleiding biedt in de Nederlandse overheidssymboliek en heraldiek.

P. G. P. MEYBOOM.

Wappenfibel. Handbuch der Heraldik, begrundet durch A. M. Hildebrandt, herausgegeben vom „Herold", 15, völlig neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Verlag Degener & Co, Inh. G. Gessner, Neustadt an der Aisch, 1967 (16de editie 1970).

Deze uitgave, bedoeld als een beknopt handboek, is in deze nieuwe vorm zodanig uitgebreid dat het met de oorspronkelijke Wappenfibel van Hildebrandt (lste uitgave 1887) niets meer dan de naam gemeen heeft. In 46 beknopte hoofdstukken, welke samen ruim 200 pagina's beslaan, wordt een inleiding gegeven op de heraldiek en aanverwante gebieden.

De verschillende hoofdstukken c.q. onderwerpen zijn voorzien van nummers (bijv. 2510, 3350 e.d.), die een systematische klassificering weergeven (cf. p. 18 e.v.). Voor een beknopt handboek doet dit wat pretentieus en overbodig aan. Bovendien is het verwarrend omdat op pp. 57 e.v. een ander numeriek systeem voor wapenfiguren wordt gebruikt (0400, 0899 e.d.). Op elke pagina duizelen de getallen de lezer voor de ogen.

De indeling en volgorde van de onderwerpen lijkt niet altijd helemaal logisch. Zo zou ik Farben und Pelswerk (4200) na Der Schild und seine Formen (4300) behandelen. Das Recht am Wappen: Erwerb, Schutz (3310) had beter in één hoofdstuk met Das Recht am Wappen: Führungsberechtigung (3320) behandeld kunnen worden, en evenzo de Notarsignete (9300) samen met de andere Berufszeichen (9200, 9400). Vreemd doet de volgende titel aan: Die Wappenführung der Frauen und der Unehelichen (3900, 5330). Het is wel erg onelegant om vrouwen met de buitenechtelijke spruiten van hun echtgenoten in één hoofdstukje onder te brengen, terwijl de onderwerpen natuurlijk niets met elkaar te maken hebben.

Zoals bij de versnippering van de materie in vele hoofdstukken te verwachten is, moet men bepaalde informatie her en der bij elkaar zoeken. Wil men bijv. meer weten over het gebruik van helmen (de keizerlijke kanselarij en de paltsgraven gebruikten in principe een traliehelm, met helmkroon, voor adellijke wapens, en een steekhelm, met wrong, voor burgerwapens, een systeem dat door de „Herold" is overgenomen) dan raadplege men p. 79 e.v., maar ook 39, 41, 79 e.v., 160 e.v. Dit vergemakkelijkt het gebruik niet, Bovendien wordt niet vermeld dat het in de praktijk wel anders ging (cf. bijv. pl. XII). Ook wordt nergens vermeld dat burgers oorspronkelijk helemaal geen helmen voerden.

Wat de inhoud betreft wordt in veel hoofdstukken een beknopt en helder overzicht van de te behandelen stof gegeven, vaak vergezeld van verhelderende illustraties zoals de platen I, VIII, IX, XVI, XXVIII. Maar in andere gevallen moeten we nogal wat onnauwkeurigheden of zelfs fouten constateren. Als we op pl. XII kijken naar enkele wapens die ook in Nederland bekend zijn dan zien we dat het wapen van Beieren is weergegeven als: gepaald en rechtsgeschuind van zilver en blauw, terwijl het in werkelijkheid schuinrechts spitsgeruit is, in beide gevallen is de beschrijving 'gerautet' onvoldoende: bij *v. Bentinck* staat beschreven Tatzenkreuz, terwijl terecht een ankerkruis is afgebeeld, alleen had dit van zilver moeten zijn en is ten onrechte *v.* voor de naam geplaatst. Deze heraldische fouten zijn in de editie van 1970 gecorrigeerd maar andere niet. Het wapen v. *Weichs is* in werkelijkheid: van zwart, ingebogen gekapt van zilver, en een keper hoort de bovenkant van het schild niet te raken *(v. Ledebur)*. Ook verder vallen fouten op: gegeerd is gewoonlijk van acht stukken en niet van twaalf (*Waldbott v. Bassenheim)*. Waarom vinden we op pl. XI wel vier palen en drie dwarsbalken maar niet gepaald of gedwarsbalkt van x stukken terwijl juist daarbij zoveel fouten worden gemaakt? Bovendien lijkt het mij geenszins gerechtvaardigd om een kruis als een schilddeling te beschouwen en nog minder om de vele vrijstaande kruissoorten daar ook bij in te delen, evenmin als andere figuren zoals vlammen en ringen. Zo moeten er bij deze twee platen wel erg veel kanttekeningen geplaatst worden, meer dan voor een handboekje met enige wetenschappelijke pretentie zou mogen.

De inhoud en de omvang van de hoofdstukken is niet altijd evenwichtig. Zo wordt er aan de heraldiek van vrouwen en bastaarden te weinig aandacht besteed (3900, 5330). Ook de buitenlandse heraldiek komt er met twee pagina's wel erg bekaaid af (7900). Aan de vele randgebieden van de heraldiek, zegelkunde, huismerken e.d. worden eveneens hoofdstukken gewijd, maar ook hier wisselt de uitvoerigheid nogal eens. Zo wordt er erg veel aandacht besteed aan de juridische aspecten van de heraldiek. Omstandig (blijkbaar is hier een jurist aan het woord) worden behandeld: Das Recht am Wappen, Erwerb, Schutz (33 10), Führungsberechtigung (3320), Unterscheidungskraft, Schutzfähigkeit, Ausschliesslichkeitsgrundsatz (3330). en verder: Das Recht am Familiennamen, Namensänderung, Adelsrecht und Namenrecht, waarbij men zich afvraagt waarom deze laatste onderwerpen hier ter sprake komen en terecht zijn ze dan ook niet van een classificatienummer voorzien. De reden blijkt de volgende te zijn. De overheid heeft zich in de Duitse landen nooit bemoeid met burgerwapens (er werden wel wapenbrieven verleend maar dat was slechts een vrijwillige en vrijblijvende, kostbare, registratie, cf. p. 48), zodat wetgeving op het gebied van de niet-adellijke heraldiek ontbreekt. Sedert de 19de eeuw wordt in het Duitse recht de familienaam in wettige lijn alleen via de mannelijke lijn, agnatische afstamming, doorgegeven, zoals daarvoor in grote delen van Duitsland al gebruikelijk was. In de Wappenfibel wordt nu een poging gedaan om, bij ontstentenis van een burgerlijk wapenrecht, het naamrecht daarvoor als leidraad te nemen. Ondanks de vele omhaal doet dit nogal krampachtig aan, het feit blijft dat er geen wetgeving inzake burgerlijke heraldiek in Duitsland en vele andere Europese landen bestaat. Bovendien is het voeren van een

wapen volgens dezelfde regels als het voeren van een familienaam in historisch opzicht aanvechtbaar. Het aantal gevallen waarbij een wapen, vaak in combinatie met een bezit, titel of naam, in vrouwelijke lijn vererfde en het agnatisch aangeboren wapen zelfs verving, is aanzienlijk en voorbeelden kunnen in heel Europa gevonden worden (om maar enkele willekeurig gekozen voorbeelden te noemen: *Bentheim, Camtningha, Northumberland* en recent *Mac!nroy).* Dit verschijnsel wordt in het geheel niet vermeld. Veel bekender is natuurlijk het combineren van wapens van vaders- en moederszijde, zij het om reden van vererving of als breuk. Ook dit schijnt de „Herold" niet bekend te zijn, zelfs bij Wappendifferenzierungen (3400) wordt het niet vermeld. Alleen hoog-adellijke geslachten schijnen de wapens van verworven gebieden te kunnen combineren.

De „Herold" presenteert hier dus als een soort „preussische Instruktionen" een heraldisch systeem, dat historisch niet voldoende onderbouwd is en waarvoor elke rechtsgrond ontbreekt. Bij deze pretentievolle opstelling steken de vele onvolkomenheden in het eigenlijke heraldische deel van het boek schril af.

De beginner zal in dit handboekje zeker nuttige informatie kunnen vinden maar dat weegt niet op tegen de vele onjuistheden of misleidende algemeenheden. Er zijn de laatste decennia wel betere handboeken over de heraldiek verschenen. Overigens stond de editie van 1981 mij bij deze bespreking niet ter beschikking.

P. G. P. MEYBOOM.

Rodney Dennys, Heraldry and the Heralds. Jonathan Cape, London 1982, xviii + 285 pag. en 71 fig. + xi kleurenafb.

Evenals de alleroudste herauten gerecruteerd werden uit krijgslieden en diplomaten, heeft Dennys carrière gemaakt als inlichtingenofficier in de Tweede Wereldoorlog en later als militair attaché. Hij is nu meer dan twintig jaar lid van het College of Arms, het met het hoogste heraldieke gezag beklede college in Engeland. In 1961 werd hij benoemd tot Rouge Croix Pursuivant of Arms en in 1967 bevorderd tot Somerset Herald. In die tijd heeft hij leiding gegeven aan belangrijke ceremoniële gebeurtenissen. Bij de begrafenis van Sir *Winston Churchill* in 1965 en bij de investituur van de Prins van Wales in 1969 was hij als ceremonial staff-officer van de Earl Marshall belast met de planning en organisatie. Hij is lid van de Académie Internationale d'Héraldique en lid of fellow van vele geleerde genootschappen op het gebied van heraldiek en genealogie. Somerset Herald is dus een deskundige bij uitstek om te schrijven over het ambt van heraut zowel als over de heraldiek in zijn volle uitgebreidheid. Hij maakt namelijk onderscheid tussen 'armory', de kennis van wapens en 'heraldry', de alles omvattende taken en plichten van een heraut (p. 8).

Schrijver is niet alleen een deskundige met een grote belezenheid en feitenkennis, onder andere van de oudste heraldieke handschriften [1], hij is ook een onderhoudend causeur die zijn betoog met talloze voorbeelden en een enkele anekdote weet te verlevendigen. Eén daarvan wil ik de lezer niet onthouden (p. 184). Toen hij voor de eerste keer assisteerde bij de installatie van een Peer in het Hogerhuis was hij zeker net zo nerveus als de candidaat, Nadat hij de candidaat en zijn beide begeleiders met enige moeite netjes naast elkaar had laten buigen naar de Barons' Bench gaf hij op nogal gebiedende wijze de aanwijzing: 'Sit!' Na afloop zei een andere functionaris dat het allemaal heel goed was verlopen maar dat hij in de toekomst beter zou kunnen uitnodigen 'Be seated', omdat het nu leek alsof hij zijn retriever toesprak.

1. Men leze hiervoor zijn boek The Heraldic Imagination, London, 1975.

Het boek is opgebouwd uit drie delen.

Het eerste geeft een inleiding in de wapenkunde om een buitenstaander de smaak te pakken te laten krijgen en wat kennis te verschaffen om het boek te kunnen lezen (p. xvii). Hoewel levendig beschreven, is dit deel voor de enigszins gevorderde heraldicus toch een rijstebrijberg van 'bekende feiten waarin enkele interessante gegevens als krenten verborgen zijn. Je proeft ze wel maar ziet ze nauwelijks. Interessante visies van de schrijver, bij voorbeeld op het ontstaan van de heraldiek (p. 29 e.v.), worden daardoor gemakkelijk over het hoofd gezien. Schrijvers' visie op samenhang en verschil tussen tekens op schild en banier in de begintijd van de heraldiek verdwijnt gemakkelijk tussen wetenswaardigheden als de breuk voor adoptiefkinderen — een kettingfragment van twee schakels — en de acht heraldieke kunstenaars die een volledige dagtaak hebben bij het College of Arms.

Zonder de heraldiek uitputtend te behandelen worden in aparte hoofdstukjes enkele illustratieve onderwerpen diepgaander 'behandeld: de symbolische betekenis van wapens, fabelwapens — waaronder de wapens van Jezus, Satan, de negen helden uit de oudheid etc. —, de zeemeermin en de heraldiek op Haïti ten tijde van koning *Henry Christophe.*

In het tweede deel, heraldiek in politiek en recht, wordt de functie van wapens in de samenleving aan de orde gesteld en hoe die aan in wezen alledaagse dingen toch een vluchtige toets van verbeeldingskracht en schittering kan geven. Enkele behandelde onderwerpen zijn: het koninkrijk Jeruzalem, luipaarden en lelies — de pretenties op de Franse kroon —, koning *Richard II* en zijn invloed op de heraldiek, de rozenoorlogen, de wapens van Constable and Marshall, de Earl Marshall en het Court of Chivalry. In al deze hoofdstukjes worden wapens geplaatst tegen de achtergrond van genealogische en dynastieke verwikkelingen. Wat meer genealogische tabellen zouden hier wel verhelderend zijn geweest.

Het laatste deel gaat over de taak en functie van de herauten in de moderne tijd en hier is het dat de schrijver kan putten uit zijn eigen rijke ervaring, Hier komt bijna het gehele scala van hun activiteiten aan de orde: het College of Arms en hoe men heraut wordt, hoe een wapenverlening procedureel verloopt en dat een adelsbrief in Engeland niet automatisch een wapenverlening inhoudt maar dat een wapen apart wordt verleend, heraldieke representatie in het buitenland bij staatsbezoeken of ten dienste van een gouverneur-generaal, in het parlement bij opening van het parlement of de installatie van een peer. Complete kledingvoorschriften, tijdstabellen en volgorde van processies worden gegeven. Nader wordt nog ingegaan op de ceremoniële plichten bij kroning, staatsbegrafenissen, investituur van de Prins van Wales etc. En nog beklaagt schrijver zich dat hij andere interessante onderwerpen vanwege plaatsgebrek niet in zijn boek kan behandelen: de bemoeienis van de herauten met de krijgsmachtemblemen — ieder krijgstmachtonderdeel heeft zijn eigen heraut —, het heraldieke museum. de souvenierindustrie, te veel om op te noemen.

Het werk wordt afgesloten met een verklarende woordenlijst, uitgebreide literatuuroverzichten en een index.

Samenvattend, een prettig leesbaar en lezenswaardig boek van een zeer deskundige auteur die in staat is gebleken om de heraldiek ook in de moderne tijd in zijn volle pracht te laten schitteren.

J. A. DE Boo.

Onlangs verschenen:

Eemlandse klappers, deel 11, bevattende Dompen Geref. gem. Baarn 1698-1810, Geref. gem. De Vuursche 1661-1809, R.K. parochie Baarn 1703-1811, bewerkt door J. H. M. Putman. Bussum, 1983.

Id., deel 12 bevattende Huwelijken Geref. gem. Baarn 1698—1811, Geref. gem. De Vuursche 1657-1811, R.K. parochie Baarn 1702-1811, bewerkt door J. H. M. Putman. Bussum, 1983.

De prijs van beide delen bedraagt *f* 25 per stuk, porto inbegrepen, Gegadigden gelieven het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekening no. 3812378 of op rekening no. 64.47.32.962 bij Credit Lyonnais Bank Nederland te Bussum ten name van de ,,Genealogische Documentatie service" te Bussum 'onder aanduiding van het verlangde ,,E K 11" en/of ,,E K 12", waarna toezending volgt.

J. Fox.

VRAGEN EN ANTWOORDEN,

(Van) **Broeckhuijse(n).** Ondergetekende maakt studie van de generaties van vóór omstreeks 1700 van het geslacht ***(Van) Broeckhuijse*** *(n)* te Hillegersberg en Bergschenhoek en omstreken. Gaarne kontakt gezocht met geïnteresseerden in dit geslacht. Tevens heraldische gegevens gevraagd.

Rotterdam. K. J. **SLIJKERMAN.**

Van Dalem. ***Eva*** *Pieters,* † tussen 23 juni 1687 en 16 aug 1688, zou een ***Van Dalem*** geweest zijn. Wellicht omstreeks 1625 huwde zij ***Abraham Arijens Jeiskoot,*** ca. 1603—1671, schout, secretaris en kerkmeester van Kijfhoek, hoogdijkheemraad van de Zwijndrechtse Waard, zn. van ***Adrijaen Cornelissen Jeiskoot,*** schout van Kijfhoek (vgl. De Ned. Leeuw 1960, kol. 37 en 1982, kol. 482).

Wie kan haar in een genealogie ***Van Dalem*** inpassen ?

Rotterdam. **K. J. SLIJKERMAN.**

Van Engelen. In 1753 vond te Jutphaas (thans Nieuwegein) het huwelijk plaats van ***Bartholomeus van Engelen*** en ***Catharina Baaijens.*** Zij waren Rooms-katholiek en voor zover bekend kregen zij vier kinderen: ***Egbertus Joannes, Maria, Hendrik en Franciscus van Engelen.***

Uitgaande van ***Hendrik van Engelen*** is een vrijwel complete genealogie bekend, echter van de stamvader en van de drie andere kinderen is niets bekend.

Gaarne zou ik in contakt komen met mensen die gegevens kunnen verstrekken over deze personen, of die mij in contakt kunnen brengen met naamgenoten, of met hen, die in het verleden deze naam in hun onderzoek zijn tegen gekomen.

Als algemene informatie kan dienen dat de familie ***Van Engelen*** van Jutphaas naar Lopik en van Lopik naar Brandwijk en Gijbeland is gegaan en daar tot op heden nog woont.

Gedurende de afgelopen 200 jaar hebben veel leden van dit geslacht het aannemers-beroep uitgeoefend.

Rotterdam. **P. J. VAN ENGELEN.**

Houtman van Boekshoorn. Omstreeks 1680 leeft in Wologda in Rusland de Nederlandse koopman ***Johan Houtman van Boekshoorn*** *(Bouchshorn)*. Zijn dochter is:

Maria *Houtman* ***van Boekshoorn,*** geb. Wologda 17 sept. 1682, † in Zweden 25 sept. 1771, tr. Wologda in 1715 (huwelijk bevestigd door Open (Brieven van de koning van Zweden d.d. 27 mei 1725) *Wilhelm* graaf ***Douglas,*** geb. Stockholm 6 jan. 1683, † kasteel Stjärnorp (östergötland) 8 april 1763, in 1709 als Zweeds kapitein en adjudant-generaal in de armee van Rehnskiöld in de slag van Poltava in Russische krijgsgevangenschap, vrijgelaten pas in 1722, daarna kolonel in Zweedse dienst en sedert 1738 generaal-majoor in Holstein-Gottorpse (dienst, zn van ***Gustaf*** graaf ***Douglas*** en ***Beata*** *Margareta* gravin ***Stenbock.***

Nadere gegevens gevraagd omtrent deze famile *Houtman.*

Ettlingen/Baden (B.R.D.). P. R. **TH. ZANDER TER MAAT,**

Kerckhof(f). Ondergetekende maakt studie van de generaties van vóór omstreeks 1700 van de talrijke familiegroepen *Kerckhof (f)* te Hillegersberg en Bergschenhoek en omstreken. Gaarne kontakt gezocht met geïnteresseerden in deze familiegroepen. Tevens heraldische gegevens gevraagd.

Rotterdam. **K. J. SLIJKERMAN.**

Ruys(ch). De voorouders gevraagd van *Pieternella Ruysch,* ged. 's-Gravenhage (Kloosterk.) 21 aug. 1665, dr. van Jonker ***Cornelis*** *Ruysch,* kgl. dänischer Hauptmann, †1686/'90, en *Margrita* ***van Minnen.*** *Pieternella* was de zuster van ***Maria Adriana*** *Ruysch,* ged. 's-Gravenhage (Kloosterk.) 10 sept. 1659, en van ***Maria Agnes*** *Ruysch,* en vermoedelijk was haar broer: ***Simon*** *Ruys (ch),* kunstschilder in 's-Gravenhage, lid van het schildersgilde ald. 1679-1688, tr. ***Maria van*** *Thol.*

Cornelis *Ruysch* was de broer van ***Catharina*** *Ruysch,* tr. ***Johan*** *Walrave,* van ***Anna*** *Ruysch,* bloemenschilderes (?), van *Hillegonda Ruysch,* in 1651 te Zaltbommel, en vermoedelijk van *Magtilda Ruysch,* peettante in 1665.

Essen *(Rüttenscheid, B.R.D.).* **DR. WERNER SLEVOGT.**

Van **Zweeten.** In de stamreeks ***Van der Heyden*** (Ned. Adelsboek 1941) wordt vermeld: generatie 111, ***Anna Johanna van*** *Zweeten,* vrouwe van Meinerswijk, geb. Doetinchem, † ald. 9 maart 1697, dr. van ***Diederik*** en ***Anna van Loë tot Overdijk.***

Volgens de collectie Muschart werden de gebroeders ***Gerhardt*** en ***Assuerus van*** *Zweeten* op 7 aug. 1600 door ***Mathias,*** keizer van het H.R. Rijk in de adel verheven met de naam ***Van*** *Zweeten* ***auf Zweetenstegh,*** wegens vele verdiensten van hen en hun voorouders aan hem, zijn broeder *Rudolf* en zijn voorgangers bewezen.

Gaarne nadere gegevens betreffende de voorouders van ***Anna Johanna van*** *Zweeten,* alsmede haar familierelatie met ***Gerhardt*** en ***Assuerus van*** *Zweeten* ***auf Zweetenstegh.***

Vierakker. **JHR. MR. C. C. C. M. VAN NISPEN TOT SEVENAER.**

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — De viering van het honderdjarig bestaan van het Genootschap. — De toekomst van het verleden: genealogie als sociale wetenschap, door Dr. W. Th. M. Frijhoff. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

LEXICOGRAFISCH NAAMREGISTER

JAARGANG 1983

Het teken * wil zeggen dat in het artikel ook aantekeningen van wapenkundige aard voorkomen.

A

Aa, van der **242.**
Aalst (Aelst). van 42. 43. 457.
Aanhuijs 74.
Aarden, van 34.
Aarons 124, 126.
Abbenbrouck (Abbenbroek), van 40, 223.
Abbes 456.
Abeele, van den 19.
Abercrombie (Aberkrom, etc.) (, Poetsma) 111-120, 383, 563.
Abrahams 304.
Achterhout, van 245.
Achterveld, van 256.
Ackersdijk 379.
Acquet, d' 69.
Aelbout 219.
Aelhuysen 277.
Aen der Nacht 42.
Aepskens 415.
Aelst, van, zie van Aalst.
Aerentsveldt, van 23, 24.
Aerjens (Bongenaar) 15.
Aerssen (Haerssen,) Aertsen, van 284-289.
Aerssens (Aertssen(s)) 285-28'7.
Aerts 429.
Aertsen, zie Aerssen(s).
Aeysse(n) s (Aissens) 406, 411, 412, 416, 420, 425.
Alberda 515.
Alberts 113.
Alderts 461.
Aldringa 515.
Alensbach 89.
Alewijn, van 286.
Alkemade, van de Coulster genaamd 336.
Alleman(s) (Alemans) 489, 502, 503.
Aller, van 155, 272, 297, 335.
Alphen, van 145-147, 241, 280.
Alphen (van den Broeck), van 306*, 307*, 313, 314, 318.
Altena (, van) 207, 279, 280.
Altingh 415.
Amerongen, van 88.
Amestelle, van 186.
Amons 19.
Amours, Minne alias d' 231.
Amstel van Mynden, van 335.
Anbroek 4 3 .
Ancelmus 245.
Anckernys, van 23.
Andringa de Kempenaer, van 318.
Anglois, 1' 88.
Annaert (Annard) 460. 461.
Ansen, van 472*, 473, 474, 476.
Anspach 289.
Apeldoren (Appelthorn) tot de Poll, van 331, 332*—336.
Apeldoren tot Duistervoorde, van 333.
Appelter(r) e (Appeltern), de (of: van) 231-233, 235.
Arcens 287.
Arck, van den 24.
Arckel, zie Arkel en Harckel.
Arckel, Langerack alias 161-163, 453.
Arcxhouck, van 24.
Ardaens 23.
Ardes 380, 382.
Are, van 442, 443.
Are-Hochstaden, van 442, 443.
Are-Wickrath 442.
Arents 54.
Arentz 60.
Arkel (Arckel), van 5-8, 101, 195-197, 206-208.
Arkel, de Jong van 516.
Arkel, ook wel de Smit, van 7.
Arlon, van 198.
Arnhem, van 334.
Arnoldi 287.
Asperen, van 36.
Aspremont-Lynden-Reckhem 103.
Asschendorp 515.
Asselbergs 286.
Assendelft, van 24, 58-60, 166.
Astwarda 53, 54.
Averbeeck, van 239.
Avesaet, van 463.
Aving(e) (Havinge, Hovinghe) 480, 481, 484, 485, 488.
Ayolts 426.
Aytta, van 391, 392 *

B

Baars 88.
Baart 433.
Baas (Baes)(, den) 27, 28, 30, 526, 527.
Baaijens 575.
Babault 48.
Bachof von Echt 436.
Backer 9, 268.
Backer (Bakker) (, van) 63, 77, 78.
Baeck, van 255.
Baelje 269, 270.
Baen 27.
Baerdt van Sminia (, van) 313. 315. 317, 318.
Baergemaker alias Bails 522.
Baerle, van 231, 249, 251, 262.
Baertman (alias van Blesgraef) 459.
Baes (Baas) 526.
Baexen, van 463.
Baeyen, 's 248.
Bails, Baergemaker alias 522.
Bakelmans 430.
Bakhuis 399
Bakkenes 559.
Bakker 63.
Bakker Schreuder 44.
Balbani 245.
Balen 492.
Balling 226.
Bam, van 255.
Baniart 186.
Bank, van der 301.
Banken, van 52, 77.
Ban(n)ier 9.
Bapinck (Pappisse) 78.
Bar, van 198.
Barckmans 16.
Bardoel 236, 244.
Barre, de le 224.
Bar(re)meijer 64, 65.
Bartels 112.
Bartens 279.
Bartouts 565.
Bas 166.
Bassenheim, Waldbott v. 572 *.
Bast (alias Schoudt alias Manshert) 27.
Bauckens 410, 414416.
Bavinck Weteringe 482.
Beaufort, de 317, 318.
Beaumont, van 431, 499.
Beccamp (Beckamp), ten 429.
Beck 434.
Beckamp, ten 429.
Becker 144.
Beckeringh 418.
Beeck, van 433, 456.
Beecke, van der 241.
Beefflant 167.
Beek 81, 295.
Beek, ter 560.
Beelaerts van Blokland 171.
Beeldsnijder 396.
Beemster 120.
Been, van der 38, 39.
Beenebroeck 250.
Beer, de 25, 252.
Beets. van der 301.
Begemann 93.
Beinhem, van 277.
Beke, Stecke de 253, 254.
Bekius 310.
Bekker 293.
Bellaert 27, 31.
Bellechiere 70.
Bemmel (, van) 96, 276.
Bempden, van den 250.
Benier 15.
Beninga 334.
Bennekes 118.
Bennema 515.
Benne(n)s 404-413, 416, 425.
Bennet 83.
Benningh 270.
Benstz 119.
Bent 51, 52, 64.
Bentheim 573*.
Bentinck 572*.
Bentinck tot Aller 332, 334-336.
Berch, van den 464.
Berch van Heemstede, van den 172.
Berchem, van 232.
Berck, van 164.
Berckenrode, van 223.
Berckhout, zie Berghout.
Berckhuysen, van 167.
Berckt, van den 89.
Berenvas., ten 452.
Beresteyn, van 239.
Berg, van den 296-298, 303, 304, 372, 392.
Berge, ten 93.
Bergen, van 434.
Bergh, de 172.
Bergh, van den 36.
Berghe, van den 192.
Berghout (Berckhout) 378, 379, 397.
Berghuys 154.
Berkhout, Teding van 317.
Bertram 172.
Berum, van 515.
Bessem 518.
Besten, van 332, 335, 418.
Besij, van 527.
Bethmer(s) (Betmers, Betmors) 32-34, 36, 71-73.
Béthune, van 207.
Beukens 73.
Beusekom, van 382, 461.
Beverlander 15.
Beydaels, de 92.
Beijen 526.
Beyn, de 35.
Bicker 279.
Biel 278, 279.
Bienema 315.
Bierwisch 336.
Bing 54.
Bisschop 82.
Bitter. de 152.
Bladegem, van 243.
Blaede (Bladen), van 33. 50. 52, 71:
Blancken 273.
Blankenberg, van 558.
Blankers 79.
Bleiswijk, van 140, 154.
Blesgraef (, Baertman alias) van 459.
Block 455.
Blocq van Bouricius, de 308.
Blocq van Haersma, de 303-318.
Blocq (van) Haersma van Sminia. de 316.
Blocq van Haersma de With, de 308, 309, 311, 314, 315.
Blocq van Scheltinga, de 314, 318.
Bloem 81.
Bloembergh 113.

Bloemen, van 119.
Bloemendaal, zie Blommendaal.
Bloemsaets 67.
Blokhuis 173, 289.
Blom 380, 382.
Blommendaal (Bloemendaal) 46, 48, 49.
Blijenburgh, van 150.
Bocage, zie Bosschage.
Bocstal, van 15.
Bodeck 273.
Bodges 432.
Bodin 91.
Bodijn 13-15.
Boecop. toe 334.
Boek 429.
Boekhof 143.
Boekshoorn (Bouchshorn) , **Houtman** van 576.
Boelaert 247. 248.
Boelen 257.
Boelens (, van) 286. 308. 317., 425.
Boell, van (**Boelen**) 257.
Boels 406.
Boenen, von 448.
Boer 30.
Boer, de 116.
Boer, den 457, 458.
Boer, Visscher alias den 365.
Boer (alias Tamboer), del(n) 369, 370.
Boer in 't Velt (, den) 524-528.
Boetselaer (Boestelaer, **Boeselar, Buslaar**) 77, 79.
Boetzelaer, van den 431.
Bogaard 171.
Bogaert 496, 497.
Bokel 187.
Bollaert 226-228, 234, 236-238, 249-254.
Bolle 251.
Bolognino 233.
Bom 31.
Bomer 71, 72.
Bommer 120.
Bonaerts 19.
Bönhoff 33, 83.
Bongenaar 15.
Boningen, van 274.
Boogaert 250.
Boogert 57.
Boom 491.
Boomgaertman 365.
Boon 293.
Boot 161-163, 453.
Borch (, Sighers) ter (, van der) 450, 451, 477, 516.
Borckenfeldt, van Soest (**Soust**) de 522. 523.
Boreel 2 4 6 .
Boreel van **Scheltinga** 307. 309. 313.
Boret 45.
Borg, van der 86.
Borgemeester 453.
Borgh, ter 396.
Born 388 *.
Borne, van 557, 558.
Borns 286.
Borre, van 432.
Borreman 250-252.
Bors van Waveren 267.
Borsele, van 195, 198, 199, 203-209, 557.
Borsele van der Hoge, van 206.
Borsman 49.
Borstelman 75.
Bos 71, 72, 118, 398.
Bosch, van den 62, 172, 289, 293, 294, 296, 297, **302,** 447, 502. 503.
Boschhuysen, van 219, 220.
Boshuijsen, van 365.
Boskoop, van 365.
Bosman, 298, 389.
Bosschaers 499.
Bosschaert 248.
Bosschage (Bocage) 500.
Bossman 36.
Bosson, de 152.
Bossu, van 202.
Bossy, van 302.
Botes 311.
Both 497.
Bothenius Lohman 317. 318.
Bottenbroeck 132, 134.'
Botter van Snellenberch 463, 464.
Bouchshorn, zie Boekshoorn.
Boudelot 382.
Boudesteyn, **zie** Boutesteyn.
Bouman 43.
Bouricius (, van) 309, 311.
Bouricius, de **Blocq** van 308.
Bout(e), de 163.
Boutesteyn (Boudesteyn) 33, 37. 41. 49-52., 63., 64. 71.
Bouwens 47, 48, **247.**
Bouwes 120.
Boverhof 118.
Bowinges 452.
Boymer, van 256.
Brabander, de 84.
Bracht, van 299, 498.
Brackel 72.
Brade (, van) 114.
Braemaecker, de 492.
Brake11 273, 279.
Brake11 tot Kermesteyn 280.
Brand, van den 248.
Brande, de, zie Brandt, van.
Brandeler, van den 173.
Brandenburch, van 186.
Brandt, van (de Brande) 255,
Brandt (, van) 450, 452.
Brants 400.
Brantsma 318.
Bras 48.
Breda, van 298.
Breder (Brede, Bredero, Breders, Brederen) (, van) 41, 42.
Brederode, van 179.
Breders, zie Breder.
Bredius 523.
Breemen, van 24.
Breen. van 250. 252.
Bre(e)voort, ván 395.
Bremmert, van den 303.
Breugel, van 315.
Breugel Douglas, van 315, 318.
Br(e)ug(h)mans 20, 21, 67.
Breuseghem, van 234, 250-252.
Brie1 (1) gezegd Welhouck 347.
Briel, van den 380.
Briels 286, 287.
Brienen, van 334.
Brink, van den 81.
Brinkinge 481.
Broeck, van den 251, 313.
Broeck, Verjuys alias van den 247, 248.
Broecke, van den 247.
Broeckhuijse(n) (, van) 443, 575.
Broeils 412 *. 413. 421.
Broek, van den 79, 80.
Broeke, ten 119. 120.
Broer 30.
Broers 460.
Bronckhorst (, van) 156, 332, 333 *, 335 *, 336.
Bronckhorst-Batenburg, (von) 257, 387 *.
Bronkhorst 83.
Bronts (erna) 427.
Brouwer 302, 462.
Brouwer, de 232, 233, 235.
Bruelis, Mertens van 234.
Brugdamme, van 207.
Brugge, ter 56.
Bruggemans 88.
Bruggen, van der 264.
Brugman 527.
Brug(h) mans, zie Breughmans.
Bruinsma (Bruijnsma) 53, 54, 165.
Brungers 426.
Bruning 560.
Brunswijk (, van) 66, 67.
Bruslon, Guihon de 92.
Brussel. van 302.
Bruijn, 'de 47, 66, 318.
Bruijn, Leijdekker de 58.
Bruyninck Foeyck 167.
Bruijninga 83.
Bruyns 486, 487.
Bruijnsma, zie Bruinsma.
Buckhorst tot **Zalk,** van 333 *, 335 *, 336.
Budelmaecker(s) 434, 435.
Bueren, van 271.
Buirt 47.
Buis 143.
Buitenpost 61.
Bulderen, van 174.
Bulsing 455.
Buma-309, 314, 317, 318.
Buma, van Haersma 317, 318.
Buma, Hopperus 317.
Bunninga 411. 414., 415.
Bunninkhoven **114.**
Burch, van 49.
Burch, van de 522.
Burch, van der 50, 156, 347, 493..
Burchmans 85.
Buren, van 274.
Burg. van der **80,** 246.
Burgers 304, 493.
Burgh, van den (der) 35, 66, 85, 86.
Burgh(mans) (van der **Burgh**) 84.
Burgwal, van den 519.
Buringh 421.
Burmania 515.
Bus, de 246.
Buslaar, zie **Boetselaer.**
Busch, ten 334.
Butte, van 35, 71.
Buyck 25.
Buijren, van 77.
Buys 432.
Buijs, van den 62.
Buysen 248.
Buijser 373.
Buysers 217.
Buijsingh 54.
Buyten, van 230-232, **234—236,** 243. 246-249, 251, 253.
Buytewech 25.
Bye, de 25, 279.
Byestraten, van de 248.
Bijl 36, 501.
Bijland(s) (, van) 350, 351.
Bijlandt 39.
Bijlevelt, van 24.

C

Caland 173.
Calkoen 317, 318, 431.
Cammingha (, van) 311, 573 *.
Campen, van 452.
Camper 25.
Camphuysen, van 563.
Cansen (Canz, Cantius, **Kants**) 428, 429 *, 430.
Canzius (Kants) (**Onderdewijngaart**) **428—434** *.
Capelle, van 85-87.
Capellen, van der 292.
Cappel, van 162, 163.
Cappeteijn 526.
Captijn 526.
Casembroot 432.
Casteel 30.
Castel(l)eyn 186. 379. 382.
Cat 26.
Cats, Lichtenvoort 317.
Catten 395.
Catz, van 336.
Centen 363, 377.
Cerff, de 431.
Charees 240.
Cheraat 504.
Charlé 499.
Chavonnes, Pasques de 279.
Chavonnes Ruys, Pasques de 173.
Cheriex 117.
Churchill 573.
Cingel, van den 458.
Cirksena 320, 322 *, 323 *, 329 *.
Claesen 396.
Claessen 134.
Claessens 286.
Clant 405, 515.
Clement 152, 454.
Clercq, de 239, 250, 382.
Cleij, van der 35, 66.
Cleijne, Ouwerkerck (**Ouderkercker**) (de) 28, 30.
Clinckenberch 22.
Clinghman 18.
Cloeck 166.
Cloon, van 454.
Clooster, van den 334, 448.
Cloppenburg 29.
Cloribus 456.
Cock 132, 279, 280.
Cock, de 72, 73.
Cocx 45.
Coehoorn van Scheltinga 309, 315, 316.
Coehoorn van Sminia, van 317, 318.
Coenders 321, 323, 330, 426, 515.
Coerdts, zie **Koertz.**
Coerts 399.
Coevenhoven, van 49.
Coevorden, van 472 *, 473.
Cohen 156.
Colbert 36.
Colder, van de 381.
Colen 45.
Colens 250.
Colm, van 23.
Coman (Coomans) 354-356.
Comejan (alias van **Hijde** alias **Vrijlandt**) 354, 355.
Commerrell 42.

Coningh (. de) 23.
Convents 71.
Conijnendijck 372.
Coole (Colen) 45.
Coole(n), zie Koole(n).
Coomans, zie Coman.
Coornneeff (Corneefs) 85, 86.
Coot, van 154.
Copius 82.
Coppel 96.
Coppenol, van 53.
Cordes 34, 71, 74.
Cordt, zie Koertz.
Corff (Korff) 217, 218 *, 219.
Corneefs, zie Coornneeff.
Cornelissen 112.
Cortkene, van 347.
Cortsen 395.
Corver 217.
Corving (Corvincks) 349.
Cotermans 495.
Cotta 436, 437.
Coulster genaamd Alkemade, van de 336.
Coupe 382.
Courcelles, de 64, 245.
Court, van de 240.
Courtonne 74.
Coutrier 114.
Couwenberg, van 173.
Couwenhove(n) (, van) 76, 242, 349, 351, 363, 377.
Couwerherberghe, van den 245.
Couzijns 301.
Coijer, zie Kooier.
Coijmans 267.
Craeijwinckel 37, 38.
Cralingen, van 522.
Cramer 454.
Cranendonk 152.
Creeckels 17, 18, 22.
Cremer 172, 422.
Cremers 72.
Creyt (Kryt) 231, 234, 237.
Criellaert 454.
Croesinck (Cruesinc) 209 *-226.
Crommelin 317.
Crommelin, van Wickevoort 568, 569.
Commelings 500.
Cromwell 233.
Croo de Jongh, du 516.
Crook 85.
Cruesinc, zie Croesinck.
Cruesinc, Woytken geheten 209, 210, 216.
Crusemé 25.
Cruyskercken, van 228.
Cu(e) rens 233-235.
Culemborg, van 207, 208.
Culenborch. van Doevenborch à 4 6 4 .
Cuyck 188, 190 *, 192.
Cuyk, van 195, 198, 200, 201, 203-205.
Cysoing, van 195, 200.

D

Dalem, van 575.
Dalen, van 119.
Dalenbroek, van 558.
Dam, in den 42.
Dam, van 381.
Damen 132, 134.
Damman 40.
Dan, van der 15.
Dave 301.
Demele, zie Mele, de
Decemer(s) (Dycemer) 393-400.
Dehn, van 171.
Deims, zie Deym(s).
Dekker (Decker) 120, 371, 374, 377-379.
Dellius 168.
Denys 244.
Despommereaux, zie Pommereaulx. des.
Deurn, van 464.
Deuverden (van Voort), van 33, 50, 62, 63, 78.
Deventer, van 42, 148.
Deym(s) (Deyns, Deims) 229, 240, 241, 244.
Deijs 167.
Dhont 458.
Dias 570.
Diemen, van 491.
Diemerbroek, Vuytenbroek van 167.
Diening 44.
Dieningen, van 23.
Diepen, van 84, 399.
Diepenheim, van 56.
Dierkens (, Schuttevâer) 517, 518.
Diert 218, 220, 222.
Dillinga 416, 417.
Ditjens 36.
Ditmar (, van) 81, 286.
Diur(c) ken 408, 428.
Doeckes 11, 12.
Do(e)de(n)s 405407, 410, 414, 415, 422.
Doef 45.
Doerne, van 244.
Doerninck, van 434.
Does, van der 219.
Doetmenuijt 47.
Doets 120.
Doeyenborch à Culenborch, van 464.
Döhnel 436.
Dolder, van (den) 294. 295. 302.
Dolphijn 13.
Domaes 248.
Dominkel 234.
Dongen, van 163.
Doodewaart, van 48.
Doorn, van 47, 48.
Doornick, van 272.
Doren, van 49.
Dorhout Mees 318.
Dorp, van 223.
Dorpen, van 135.
Dorst, van 432.
Dorsten, van 167.
Dorth, van 335.
Doude, zie Oude, d
Douglas 111, 315, 576.
Douglas, van Breueel 315. 318.
Dousburch, van 492.
Drenkwaard. van 226.
Drie, van 559.
Driel, van 168, 247, 248, 349-351, 353-356, 357 *, 358, 359, 370-374, 376-379, 525.
Drogendijck 359, 360, 371, 376.
Dromt 274.
Drost 115, 398.
Drullinck 334.
Drydoncx (Drydoens) 20-22.
Dudock (Duedoch) 112.
Dufour 83.
Duimen (Duymen) 451, 452.
Dulls 242.
Dura 27, 28, 30.
Durbuy, van 195, 198, 199, 205, 556, 557.
Dusewold 476.
Dutilh 48.
Duyckenburch, van 269.
Duvenvoirde, van 177. 190 *, 191.
Duijflant 71.
Duymen, zie Duimen.
Duijnen, van 80, 85.
Du(ij)velant (, van) 35, 37, 75-77.
Duyven (, van) 168.
Duijvensz 56.
Dycemer, zie Decemer(s).
Dij(c) k. van 365-367, 370.
Dijckmeester 279, 280.
Dvckstraet 20.
Dijk, van 56.
Dijks 286.
Dyserinck 462.

E

Echten, van 472 *, 473.
Eck, van 280.
Edze(n)s 414, 415, 427.
Edzkens 416.
Eeckeren, van 247-249.
Eden, van 302.
Edzarda van Cirksena 322.
Eelde, van 474, 475.
Eeltjes 117.
Eensaem 23.
Eeten, van 459.
Eggels 452.
Eggens 427.
Egger(t)s 113.
Egmond (en van IJsselstein), van 186, 194-196, 202, 221.
Eil, Rijckmans van 451.
Elama 515.
Eldren 111.
Elema 416.
Elgershuizen 152, 154.
Elliot 83.
Elsloo, van 387, 388 *.
Elst, van 483, 486.
Elst, van der 272.
Elstland, van 90.
Eltkens (Elties) 406, 407, 409, 410, 413, 415, 416, 418 *—428.
Elzewijk, van 74.
Ernst, van 399.
Emster, d' 42.
Engelen (, van) 69, 575.
Engelenburg 455.
Engelkens 411.
Engelsdorp, van 443.
Ennens 404, 407, 408.
Entens 515.
Epen, van 451.
Epkens 410, 412, 415417, 420, 424, 425.
Eppenhof, van 494.
Eppens 115, 384, 407, 415, 421, 425, 426.
Erckel, zie Harckel.
Er(c) kelens (, van) 289-304, 559.
Erfrenten, van 72.
Erkelens, Zuffolk 296, 302.
Ermel 457.
Erp, van 111.
Essen, van 399, 519.
Esser, 72, 73.
Everwijn 154, 155.
Ewsum, van 484486, 515.
Ewijck, van 47.
Exalto (d' Almaras) 46.
Eijbergen, van 73.
Eyck, van der 241.
Eyewerve (Yewerve), van 231-236, 251, 252.
Eijk, van 148.
Eijlander 398.
Eysden, van 299, 300.
Eysinga, van 315-317.

F

Fabry 64.
Faille, de la 251.
Falck 454.
Farret (h) 433.
Favre 117.
Febure, le (le Feure, Lefeure) 215, 216.
Fedder 12.
Fehrs 437.
Feith 398.
Fell 145.
Fenema, van 32, 73, 318.
Feteris 367, 378.
Feure, le, zie Febure, le.
Feijth (Feith) 398.
Fick van Horen (Fyck van Horen) 236.
Fles (, van der) 489, 493-497, 499, 500.
Flier, van der 296, 301.
Fockema 317.
Focke(n)s 416, 420, 423, 424 *, 426, 427.
Focx 21.
Foeyck, Bruyninck 167.
Fo(h)winkel (Vohwinckel) , van 132. 134.
Folkerts 311.
Fonck (Vonck) 37, 38, 268.
Fonckert (alias Spruijt) 351, 367, 368, 374, 378.
Fontein 8-13, 60, 61.
Foreest, van 226.
Foyert 277.
Frank, van 286.
Franke(n) landt(t) 34-36, 71.
Frantz 407.
Freitag 93.
Frenck 334.
Fritema, van 256.
Furstenburch, van 155.
Fyck van Horen 236.

G

Gabels 333 *, 335.
Gaelee, zie Galé.
Gaetshoven, van 19.
Gabri 429.
Gageldonk, van 67, 69, 70.
Galé (Gaelee) 392.
Galen 178.
Galen, van 132, 134, 135.
Galenus 455, 456.
Gallain 92.
Gallus (de Haan) 167.
Gaman 83.
Gamel 233, 234, 250-252.

Gardeyn, du (du Jardin) 15.
Gaykinga 515.
Gaymans 434.
Gebelle, van 126.
Geelkerken, van 280.
Geelvinck 268.
Geertsema 317,
Gelaude 429.
Gelder, de 25, 499.
Gelder(en), van 367, 381.
Gelre, van 288.
Genderen, van 73.
Gent, van 301, 434, 461.
George 44.
Gerbier, de 232, 234.
Gerechte, de 89.
Gerkestrop 452.
Gerlacius 515.
Gerpen, van 381.
Gevers van Kethel en Spaland 317.
Gevers Deynoot 172.
G(h)astin dit le mire (dit le barbieur) 214, 215, 217, 222.
Gheele alias Parys, van 18, 19.
Ghilse, van 15.
Ghore. van den 476.
Ghuens 240.
Ghijs 432.
Giese(n), van der 459.
Giessen, van der 525.
Gillon, le 232.
Ginckel, van 47.
Gindertalen, van 121-123.
Gladdo (Gladoof) 41.
Glas 116.
Gleichman 172.
Glinstra (, van) 8, 313.
Glinstra van Sminia 315.
Gobielje 116.
Gockinga 318.
Goetbier 364-366.
Gogel 134.
Gogh, van 83.
Gomarus 25.
Gompaerts 21.
Gool. van 87.
Goor, Waninx van 451
Goossens 453.
Goot, van der 150.
Goris 460.
Gort, van der 67, 68.
Gorter 1 1 6 .
Gortmaker 10.
Gortmans 167.
Gosses 12.
Götterswick, von 253.
Gouda, van der Heijden de 57.
Goudhoeven, van 565.
Goudoever de Jongh, van 516.
Goudswaard, van 242.
Gouthoeven, van 123, 565.
Graaf, de 150.
Graaf, van de 502.
Graaff, de 302.
Graaff, van der 570 *.
Graeff, de 525.
Graaff, van der 62.
Graes, van der 460.
Graswinckel 267.
Grave (, de) (Graven) 232, 238, 239.
Grave, van 298.
Graven, zie Grave (, de).
Greef 163.
Greeff, de 167.
Grel 34, 46, 48.
Gressens 18.
Gressent (, de) 91, 92.
Greve, de 234.
Greven 478.
Grevengoed, van 149.
Grevengoed van der Hammen, van 150.
Grevenstuk 328.
Grevinck 334.
Greving 515.
Groen 57, 59, 118, 398.
Groenendijck (, van) 350.
Groeneveld 45, 58.
Groenevelt 359.
Groenewegen 40.
Groenewegen, van 70.
Groensveld, van 177.
Gronis, de 88.
Gronsveld, van 508 *.
Groot 116.
Groot, de 167, 357, 458.
Groote (de Groot) 366, 367.
Groothans 88.
Grouw, la 80.
Grovestins 318.
Grunder 428.
Grunewald 437.
Gruyter 496.
Gry(e)pe, van de 274.
Guihon de Bruslon 92.
Guines, van 200.
Guli(c) k, van 195, 196, 246.
Gumperts 75.
Gunwel 89.
Gijginck 452.
Gysenberg, von Westerholt- 448, 449.

H

Haan, de 432, 461, 526.
Haas, de 174.
Hacken 300.
Hackfoort 332, 336.
Haeck 165, 239, 450, 522.
Haen, de 527.
Haerlem. van 181.
Haersma, van 303, 305 *, 306 *, 307—309, 312. 313. 314, 317.
Haersma, de Blocq van 303-318.
Haersma Buma, van 317, 318.
Haersma van Sminia, de Blocq (van) 316.
Haersma van Vierssen (, van) 308.
Haersma de With, van 309, 310, 317, 334.
Haersma de With, de Blocq van 308, 309, 311, 314, 315.
Haersma de With, Heringa van 304.
Haersma de With, Minnema van 317.
Haersma de With, Oldersma van 319.
Haersolte tot Yrst, van 332, 333 *, 334-336.
Haerssen, zie Aerssen.
Haes, de 275.
Ha(e)ij 112, 113.
Hage, ten 13, 14.
Hage, van 67.
Hagedoorn 396400.
Hagen, van 67, 70.
Hazen, van der 500.
Hagen(s)berge, van 20.
Haghen, van der 244.
Haickens (Hayconius) 406, 408, 410 *, 411 *, 412418, 424-426.
Halmael, van 455, 498, 499.
Hals 223.
Halteren, van 560.
Ham, van den 519.
Hamers, 84, 85.
Hammen, van der 139-156 *.
Hammen, van Grevengoed van der 150.
Hampers 396.
Hanedoes (Hanedoux. Hanedouche, Hannedouche) 13-16.
Haningen 486, 487.
Hannedouche, zie Hanedoes.
Hanou 145.
Hansen 114.
Hantkens 420.
Harckel (Herckel, Arckel, Erckel) te 450, 451.
Harcken 221.
Hardenbroek, van 564.
Hardinge 476.
Harebeeke, van 18.
Haren 88.
Harencarspel, van 217.
Harinxma (thoe Slooten), van 318.
Harquens 416.
Harsselaer, van 44.
Hartog 156.
Harts 116.
Hase, de 288.
Haselaer 88.
Haselhof 409.
Hasselaar, van 44.
Hasselman 67.
Hattem, van 167.
Hauck 311, 312.
Havinge, zie Avinge.
Havius 52.
Hayconius, zie Haickens.
Hayen(s) 408, 414-416, 424, 426, 427.
Hayes 488.
Hazart 522.
Haze, die 271.
Hecke, van 238.
Heeckeren, van 256, 433.
Heeckeren, de Rode van 255-257.
Heel, van 172.
Heemskerk 390.
Heemstede, van 24, 206.
Heemstra, van 310, 318.
Heenvliet, van 201, 208.
Heer, de 524.
Heerdt tot Eversberg, van 317.
's Heerenbergh (, van) 68.
Heerencarspel alias Schelvis 91.
Heeres 398; zie tevens Herens.
Heerings 390.
Heerman 219, 220, 222, 223.
Heerwarth 437.
Heesteren, van 65.
Heeenmans 77.
Hegge, van der 64, 65.
Heiden-Rynsch, van der 253, 254.
Heinen 119.
Heinens 485.
Heiningen, van 383.
Heins 55.
Heinsberg (, van) 195, 197, 198, 200, 201, 204, 205, 207, 208, 387, 554, 558.
Helman(s) 301.
Helmers 420.
Helmighs 399.
Heloma, van 310, 311, 316, 318.
Hemelrijck alias Hemelrijken. van 6, 7.
Hemerijk 457.
Hemmens 422.
Henderson 59, 61.
Hendra 163.
Hendriks 82.
Henxthoven, van 244.
Herckel, zie Harckel.
Herdink 174.
Herens (Heeres) 406408, 410, 417, 418, 420, 426, 428.
Heringa 309, 314, 316.
Heringa van Haersma de With 304.
Herlaar 442.
Herlar, de 442.
Herle, van 20.
Hermanni 415.
Herne 243.
Herpen, van 160.
Hersbeeck, van 269.
Hertoch, de 50.
Hertoghe, de 515.
Hertsbeke, van 241, 244.
Herwaerden, van 332, 334, 335, 450, 451.
Herwarth von Bittenfeld 317.
Hes, de 146.
Hes(s) 229, 243.
Hesselingh 69.
Heukelum van Acquoy, van 207. 208.
Heulen, van 25.
Heusdens 286, 287.
Heuser 83.
Heuvel, van den 302.
H(e)uven, van 115.
Heijden, van der 52, 576.
Heijden de Gouda, van der 57
Heijman 43, 119.
Heymans 152, 155, 156.
Heijmens 89.
Heijnsius 75.
Heijnsius van Willigen 56.
Hiddema 484, 485.
Hidding (Avings) 474 *, 475 *, 480-483, 488.
Hiesfeld, van 257.
Hiebbrink 452.
Hilberts (Hilpers) 112.
Hillebrandes 515.
Hillebrants 254.
Hillegersberch, van 84, 192.
Hillinck 408.
Hilpers 112.
Hinte, van 120.
Hittiens 415. 416, 421, 424, 425.
Hobbe 51-53.
Hochstaden, van 442.
Hocke alias Lou alias Hokke alias Hokken alias Scheijgrond 504.
Hodges 567-569.
Hoef, van der 381, 382, 526.
Hoefnagel 72.
Hoefstad 452.
Hoek, van der, zie Verhouck.
Hoeke, 363, 504.
Hoeke, van 458.
Hoekman 79.
Hoen (van den Broecke) 443 *, 444 *.
Hoensbroek, van 103 *.
Hoevel tot Olydam, van 256.
Hoeven, van der 51, 77.

Hof(f), van 't 528.
Hoffman 233, 245.
Hofman 496.
Hoge, van Borsele van der 206.
Hogendorp, van 310.
Hoitinga Mulier 317.
Hokke (Hocke) 504. 505.
Hol(1) 275.
Holte, ten 398.
Holth(a)usen, von 253 *, 254.
Holtzwijler, van 335.
Holy, Muys van 502, 503.
Holzhauer 74.
Homade, van 238.
Homan 480, 482.
Homeri 419-423. 427.
Hommens 408, 415, 422, 424.
Hondius (Hovius) 120.
Hooftman 233, 245.
Hoog, de 389.
Hoogendij(c)k 279, 280, 350.
Hoogenhuyzen (, van) 38, 39.
Hoogerwerf 126-129.
Hoogstad 368.
Hoog(e)werf (Hooghwerff) 351, 353, 361-364, 375, 376.
Hoogsteeg 88.
Hoogstra 13.
Hooewerff alias van Drie1 357
Hoolboom 302.
Hoor(e)ns 496.
Hoorewegh 390.
Hoorn 410, 415, 417 *.
Hope 73.
Hopman 119.
Hopperus Buma 317.
Hora Siccama 314.
Horatii 53.
Hordijck 349.
Horne van * 142.
Horremans 78.
Horst, van der 55. 85, 88, 166, 257:
Horstman 118.
Hout 91.
Hout, van der 298.
Houte, van 229.
Houten, van 241.
Houten, Mettens van 240.
Houten, van den 494.
Houtman 120.
Houtman van Boekshoorn (Bouchshorn) 576.
Hout(t)uijn (, van) 49, 50.
Houve. van der 126, 167.
Hove, ten 279, 523.
Hovinghe, zie Avinge.
Hovius, zie Hondius.
Hoykaerts 252.
Huesch 245.
Huessen, van 487.
Huisman 424.
Hullet 16.
Hulsebusch 410. 417. 418.
Hume 111.
Huninga, van (van Oostwold) 405, 407, 412, 414416, 420, 424, 431.
Huydecoper 464.
Huijge(n) 348, 350-353, 457, 559, 560.
Huyghens 273.
Huyn van Amstenrade 130 *, 384, 385, 508.
Huyn van Geleen * 507, 508.
Huys van Norch * 475.
Huyser 147.
Huijsman 58.
Hijde, van, zie Comejan.
Hym(m)ersma 484, 485.

I

Idsinga, van 173, 322 *.
Immendorff 300.
Immens 454.
In- en Kniphuisen, van 515.
Indewey 174.
Ingenuland 333.
Ipe(n)s 415.
Isebrants 311.
Isenbach (Issebrandt) 381, 382.

J

Jacob, s' 318.
Jacobs (Jacobi) 287.
Jacobsen 46.
Jansen, 9, 10, 29, 31, 453.
Janssen 82-84.
Janssens 171, 286.
Jansze (Jansen) 453.
Jardin, du, zie Gardeyn, du.
Jarges 515.
Jeiskoot 575.
Jelgerhuis 289, 294, 295.
Jelle 73.
Jelles 457, 462.
Jenties 9-12.
Jeude, van Lidt de 273, 278 *, 279, 280.
Jeukens 171.
Johannis 312.
Joly 232.
Jonckheer 77.
Jonckheere, de 454.
Jong, de 88, 168, 516, 526.
Jonge, de 156, 218, 220, 226, 429. 433.
Jonge Pot, de 27.
Jongebroer 351, 367. 372, 373.
Jongejan 367.
Jongen Dijkgraaf 368.
Jongh, de 27, 277.
Jongh, de (de Jong) 516.
Jongh van Arkel, de 516.
Jongh, van Goudoever de 516.
Jongh van Polsbroek, de 516.
Jonghe, de 94.
Jonghe, Scriver de 99.
Jonker 115.
Joonis 117.
Joosten 526.
Jordaens 523.
Journan 235.
Judden, von 278 *
Julles 425.

K

Kade, van der 59.
Kaetken 334.
Kalkoen (Calkoen) 431.
Kann (, zur) 156.
Kants, zie Cansen en Canzius.
Kardon 23.
Karnebeeck (von Karnebeeck, Kernebeck) 396.
Kasteele, van de 172.
Kat 120.
Keetel 396.
Keldermans (, Mansdale gezegd) 164.
Kelffken 277.
Kempenaer, van Andringa de 318.
Kennedy 74.
Kercken 278 *.
Kerckhof(f) 576.
Kerkhoven 301.
Kernebeck, zie Karnebeeck.
Kerremans 166.
Kersten 389.
Kervenheim (Kervel), van 450, 451.
Kesteloot 496.
Ketel 91. 113.
Keuls 286.
Kevel 274.
Keijser (, de) 85, 88, 162, 163.
Kieviet, de 150.
Kinderen, der 560.
Kinschot 87.
Kint 76, 77.
Kint van Rubroeke, 't 243.
Kisten, van der 38.
Klammer 81.
Kleef (f), van 195. 198. 199. 202. 203, 397, 398.
Kleeuwens 458.
Kleinenbreugel 145.
Kleinpenning, zie Klijnpenningh.
Klement 457.
Klerk, de 171.
Kloosterman 118.
Kloot, Rhede van der 171.
Klijnpenningh (Kleinpenning) 452, 453.
Knasse (ns) 472-488 *.
Knasse 'tot Hoinge 480.
Knas(se)ter Veen 476478, 480, 483.
Knasse alias Van der Venne 477.
Kneevel 81.
Knibbe 270.
Knock 27 *.
Knoejer 125.
Knuijsse, zie Nuijsse.
Knuijt(, de) 64, 252, 254.
Ko(c)k 79, 81.
Kockerts 396.
Koelkerst 250.
Koertz (Cordt, Coerdts, Coerdes) 419421.
Köhler 82.
Kok 118.
Kolk, van de 560.
Koojer (Coijer) 348, 371, 372.
Koog, van der 56.
Kooi 119.
Koole(n)(Coole(n)) 351, 367-373.
Koomans 378.
Kooijman(s) 370.
Kopmels 174.
Koppe 145.
Korenneef 372.
Korff, zie Corff.
Kortman 45.
Koster 366.
Kotgen (Kaetken) 334.
Kovman 168.
Kraag, van der 145.
Kraen 25.
Kraeijvanger 57.
Kramer 44, 143.
Kree 394.
Kreynck 335, 514.
Krogt, van der 390.
Krohof 171.
Kruiningen, van 206, 208.
Krul 53.
Kruijff, de 44, 45.
Kruijswech 392.
Krijgsman 145.
Kryt, zie Crevt.
Kuffeler, van "309.
Kuik (Kuiik). van 528.
Kuiper, zie Kuijper.
Kunst 289.
Kuyc, van 157—160.
Kuijk (Kuik), van 528.
Kuijper (Kuiper) 54, 81, 370.
Kuijper(s) 79.
Kuys 172.
Kwekel 562.
Kijehorst 43.
Kym (Kyn) 17, 22.
Kyrburg, van 558.
Kyvit 435.

L

Ladenius 400.
Laen, van der 219.
Laerhoven, van 246, 248.
Lalaing, de 212-215, 217.
Laman Trip 318.
Lamberts 23.
Lamblée 116.
Lambregts 77.
Lammerts 111.
Lamsweerde. van 231. 236.
Landes 482.
Lange 42, 271.
Lange, de 86.
Langedeelt 460.
Langerack (alias Arckel) 161-163, 453.
Langeveld, van 68.
Langlois (l'Anglois) 88.
Langriet, van 227.
Lant(s) 483, 485.
Lantsheer 380.
Larivière (, de) ((de) la Rivière) 452, 453.
Launay, de 278.
Lawick, van (der) 333.
Ledebur, van 572 *.
Lee, van der 391.
Leeden, van der 302.
Leeuw, de 57.
Leeuw, van der 370.
Leeuwen, van 21. 70. 85. 132. 133, 259, 269, 274—276, 279; 390.
Leeuwen, Stam van 389.
Leeuwen, Storm van 389.
Leeuwenburgh 368, 369.
Leeuws 245.
Lefeure 216, 223.
Lems 378.
Lennep, van 310, 311, 317, 334, 456, 479, 569.
Lens 112.
Lenz 147.
Lesir 52.
Lessmann 437.
Letowyan 84, 85, 87.
Let(t) inck(x) 16.
Leussing 67.
Lewe 482, 515.
Leydecker 434.
Leijdekker de Bruijn 58.
Leven. van der * 510.
Lichtenvoort Cats 317.
Lidth 279, 280.
Lidt de Jeude, van 273, 278 *, 279, 280.

Liebeherr, von 453, 454.
Liefhebber 460.
Liens 431.
Liesvelt, van 259, 260, 268-270.
Lieuwes 111.
Lil, van 82.
Limborg, van 483, 484.
Limburg, van 558.
Linde, van der 269, 524.
Linden, van der 40, 432, 459, 524.
Lindenhorst, von 253.
Lippe, van der 36.
Loches, de 92.
Lockhorst, Renesse van 564.
Lodensteyn, van 34.
Loe auf Groesbeeck, van 257.
Loë tot Overdijk, van 576.
Loeverden, van 88.
Lohman, Bothenius 317, 318.
Lohues 413.
Londen, van 452.
Loo, van 303.
Loon, van 311.
Loos, de 457, 458, 460, 462.
Loose 256.
Loosje ('t Loosie) 351, 361-365, 376, 378.
Los 560.
Lostadt, van 164.
Loth 90.
Lottum 298.
Louis 80.
Lowijssen 254.
Lubbers 395.
Lubberts 396.
Luchtenburgh 87.
Lu(e)ssink (Leussing) 67
Luffelen, van 492.
Lugt 318.
Lunsche 483, 484.
Lupkens (Lupkonis) 416, 417.
Luppens 413, 421, 424.
Luther 436, 437.
Luxemburg, van 200.
Luijck, van 459.
Luyks (Luykx) 286, 287.
Luymes 171.
Luijtjens ll.
Luijtjes (van der Meer) 15.
Lycklama 309.
Lynden, van 317, 334-336, 523.
Lynden tot Hemmen, van 332.

M

Maartens 379-382 *.
Maasdam 523.
MacInroy 573 *.
Maerjans (Mariens, Marinus) 15, 16.
Maerle, van 64, 69.
Maes 245.
Maesdam 523.
Maggaggen (Magachen) 64.
Maignaerts (Maingaerts) 240, 244.
Maire, le 246.
Maldegem, van 206—208.
Malle, van 251.
Man, de 275.
Mandema(ec) ker 123, 334.
Manen, van 302.
Mangelere, de 231.
Mannekens 25.
Mannis 276.
Manrique 123.
Mansdale gezegd Keldermans, van 164.
Manshert 27, 28.
Mansvelt. van 56.
Mant, de' 88.
Marcelis 89.
Marceman 274.
Marchie 84.
Marckert 393.
Marckgraef 91.
Marcus 23.
Margart (Mellegaer, Mellegort) 122.
Mariens. zie Maerjans.
Marinus, zie Maerjans.
Mark, van der 207, 208, 301.
Marselis (, van) 286.
Marskolf 255.
Martel 74.
Martens 232.
Martinius 394.
Martijn 87, 88.
Masuer 39.
Mate, van de(r) 396, 399.
Matena 27.
Matenesse 192.
Mauritz 134.
Mav 437.
Mazel 317.
Meeckens 420, 421
Meekeren (van Meeckeren) 332, 333 *, 335 *.
Meer, van der 73.
Meer, Luijtjes van der 15.
Meer de Wijs, van der 171.
Meere, van der 244.
Meerhout 287.
Meerman 72.
Meershoe(c)k (, van) 77, 78.
Meerssen 246.
Meeuseele, van 19.
Meinen 118.
Mele, de (Demele) 41, 42.
Melkers 433.
Mellegaer 122.
Mellegort 122.
Melsen 129.
Memme(n)s 410, 412, 415417, 420, 425, 426.
Menne (n) s 420. 423-427.
Mensinge 476.
Mepsche, de 484, 515.
Mera, de 252.
Mertens van Bruelis 234.
Merwede, van der 387 *.
Merwijck, van 271.
Mesch 87.
Mesdach (Mestdach) 89.
Messchert (Messchaert) 497, 498.
Mestdach 89.
Mettens van Houten 240.
Metz, van 562.
Meulen, van 84.
Meulen, van der (Vermeulen) 64, 243, 253.
Meulendijks 286.
Meurs, van 195, 196.
Meij van Streefkerk, de 523.
Meijer 74.
Mever, de 166.
Meiers, 's 19.
Meijndert (Meijnaert) 362. 375.
Minne alias D'Amours 231.
Minnema 313.
Minnema van Haersma de With 317.
Minnema de With 307, 309, 313, 317.
Minnen, van 576.
Mist, Uitenhage de 570 *.
Mochart, zie Morgaert.
Moelen, van der 242.
Moeljaert, zie Mouillard de Zierickzee.
Moerkerken 129.
Moerman 241.
Mokkars 313.
Mol 456.
Molckman 252-254.
Moliaert (van Zierikzee) 522.
Mols 286, 287.
Molter 47.
Molijn 298.
Mom 334.
Mommer, de 111.
Momsen 43.
Mons, de 68.
Montfoort, van 336.
Montgommery 111, 112.
Montigny, de 215.
Montjoie (de Lange), van 198, 203, 558.
Moraelen 18.
Morgaert (Mochart, Muchart) 121-129.
Morgaert alias Schoenlapper 125.
Morgen 129.
Mos 151.
Mostert (Mostart) 63.
Mou 393.
Moucheron (, de) 231-236.
Mouillard (Moeljaert) de Zierickzee 165, 450, 522 *.
Mourijn (Mouringh) 219, 222.
Mouwerik, van 116.
Moy, de 246.
Muchart, zie Morgaert.
Muelen, van der 171, 173.
Mulder, de 522.
Mulders 70 113.
Mulier, Hoitinga 317.
Muller 81.
Munster, van 452, 515.
Munter 267, 268.
Munter (van der Straten) 61.
Muntingh 293, 294.
Muylecom, van 112.
Muylenburg, van 7.
Muys 501.
Muys van Holy 502. 503.
Mynden, van 166.
—, van Amstel van 335.
Mijnlief (f) 368, 369.
Mijs 249.

N

Naarden. van 504.
Nachenius 433.
Naeldwiik, van 179.
Naerssen, Rengers van 174, 281-290 *.
Nagel, van 451.
Nagge 396.
Nahuijs 56.
Nahuys, van 285.
Namen, van 198.
Narsius 282.
Nassau, van 497.
Nassau La Leck 433.
Nebbeling 63.
Nebelung 436.
Neeff, de 34.
Ne(e)s, van (de) 525.
Nering 495.
Nes, van 51, 63, 525.
Nesch. van 95.
Netten, van der 42.
Neufville, de 456.
Neutman alias van Utrecht 97 *, 99 *.
Neve, de 454.
Nicola 117.
Nicolai 409.
Nidek 76.
Niel, van 132, 134.
Nieman 452.
Niermans 32, 74, 75.
Nieuwenhuijse(n), van 69, 245.
Nieuwenhuijzen 82, 174.
Nieveld, van 301.
Nievelt. van 281, 282.
Nimmegeer 23.
Nispen, van 162, 225-254.
Nobeling 455, 496.
Noitman, zie Neutman.
Nolck. van der 51.
Nolst '433.
Noordaa, van der 171.
Noor(t)dijk 455, 456.
Noose(n) (Nooze) 230, 248, 249.
Nooy, de 289.
Nooze, zie Noose (n).
Norch, van 473, 474 *, 475 *, 480 *.
Northge, van 186.
Northumberland 573 *.
Novaira, de 463.
Noydens 247.
Noytmanss * 98.
Nugteren 526.
Nuweveen 223.
Nuijs 527.
Nuijs, van 459.
Nuyss, van 514.
Nuijsse (Knuijsse) 72, 73.
Nydeggen, Schenk van 288.
Nijehoff, van 38.
Nijenrode, van 463.
Nijs, de 42.
Nijse, de 390.

O

Obbendorf, Schellart van 384 *, 385.
Obree 85, 86.
Ockers 298.
Odé 32, 33, 47, 74.
Oegstgeest, van 179.
Oem 241.
Oem van Wijngaerden 336.
Oeps, zie Uptes.
Oepts, zie Uptes.
Oesterhuisen, van 407, 408.
Oeteren, van, zie Outeren, van.
Oever, ten 474 *.
Offmans 254.
Oldeneel 332, 333 *, 335 *.
Oldenhoven, von 255.
Oldersma (, van) 10, ll.
Oldersma van Haersma de With 317.
Olgiers 241.
Olphen, van 433.
Olst, van 148, 167.
Olthoff 452.
Ommeren, van 295.
Omphal 279, 280.
Onderdewijngaard 57.
Onderdewijngaart (Canzius) 429, 433.

Onslae, van 502.
Onsta 476.
Oomkens 404, 408, 409, 412 *, 413, 416, 424, 426.
Oorschot, van 82.
Oort, van 164.
oost 115, 117.
Oostdorp 349, 350.
Oosten, van 227.
Oostenbrink 115.
Oosterbaan 8, 9, 12.
Oosterling(h) 455-458, 462.
Oosterwiick 166.
Oosterwijk, van 489, 493499.
Oosthuijsen 45, 81.
Oostrum, van 168
Oostwold, Huninga van 405, 40'7. 412. 414416. 420. 424. 431:
Oostwouder 56.
Op de Camp 134.
Oppelaer 148.
Oppervelt 63.
Opsluijs (alias Smitshuijs) 527.
Os, van 75, 76, 80.
Osch, van 82, 83.
Ossenbroeck, van 336.
Ossten, van 111. 112.
Ostendien 119.
Oswoort 81.
Otto 150.
Oude, d' (Doude) 269, 270.
Ouden, den 26.
Ouderkercker, zie Ouwerkerck.
Outeren (Oeteren), van 17-25.
Outerman 489, 499, 500.
Outgaerden, van 489, 492, 500—504.
Outheusden, van 157.
Outhoff 43.
Outhuijsen 79.
Outshoorn, de Vlaming van 268.
Ouwelingen, van 164.
Ouwens 43. 56, 414, 417.
Ouwerkerck (Ouderkercker) ((de) Cleijne) 28, 30.
Ouwerkerck, van 163.
Overduyn (, van) 157.
Overveld, van 301.
Overvest. van 68, 79.
Oving 474 *.
Oyen, van 270, 273, 276, 279, 280.
Oyen, Vorsterman van 171.

P

Paal 72.
Pa(a)ling(h), zie Paling.
Pagniet 279, 280.
Paige 73.
Palavicino 233.
Paling (Pa(a)ling(h)) 55, 57, 62.
Palsrock 355, 356.
Palts 358.
Panhuys, van 317.
Pannekoek 142.
Pape 171.
Pape, de 25.
Pappisse, zie Bapinck.
Paradijs 300.
Parau59.
Parker 568, 569.
Parqui 562.
Parys, van Gheele alias 18, 19.
Parijs van Suydoort, van 462. 463.
Pas, van der 497.
Pasques de Chavonnes 279.
Pasques de Chavonnes Ruys 173.
Patenier 244.
Paus 503.
Pauw 70, 195-197, 284.
Pauw, de 25.
Peckedam, van Woelde gen. 256.
Peere, van de 19.
Peeting 120.
Peize. van 475.
Pelanen, van 245, 246.
Pelink 482.
Pelle 14, 16.
Pels 267.
Pendrecht, van 181.
Penninckx 453.
Peties 456.
Perduyn 237.
Pere. van 503.
Perre, van de 236.
Persijn, van 38.
Peterman 74.
Peters, 114, 120.
Petitpas 245.
Petraeus 73.
Petri 82.
Peyrou, du 267.
Pfaff 317.
Phebens 405, 415, 416.
Philocke 84.
Piccardt 515.
Pickere, de 261, 263, 264.
Pieck (van Zoelen) 279, 280.
Pies (Piso) (, van) 253 *-270.
Piesco 46.
Pieters 45, 46, 51.
Piggen 27, 234, 237, 250—252.
Pikeren 398.
Pin0 70.
Pinto 156.
Pinxteren 74.
Piso 268; zie tevens Pies, van.
Plas 304.
Platteel 380.
Ploeg 83.
Ploeger 369.
Plomp 27, 391.
Plumioen 25.
Poel, van de 489, 494, 498.
Poele, van de 20.
Poetsma (Abercrombie) 118.
Pol, van de 94, 296, 297, 303, 559.
Polanen, van 177, 192.
Polderman 127, 128.
Poleman 475.
Polen 381, 382.
Poll, van de 317.
Poll, van der 41.
Polsbroek, de Jong van 516.
Polvliet 317.
Pomeren, van 119.
Pommereaulx, des (Despommereaux) 230-233, 235, 249.
Pons 375.
Poort 560.
Poortmans 78.
Popke(n)s (Popckens) 408, 410, 411, 415, 416, 420, 423-427.
Poppe 432.
Porrenaer 237, 238.
Porselius 168.
Posschen 226.
Posthumus 148.
Pot 29, 30.
Potter 10.
Potter, de 25.
Poulet' 215.
Pous (Paus) 503.
Poussin 231.
Praem 300.
Priem 23.
Prince 389.
Prins 29, 174, 494.
Prinsen (Prinsse) 134.
Printhagen, van 508.
Proman 431.
Pronck 82.
Pronk 120.
Proons 239.
Pruyn 264.
Püchler, von 277.
Puts 251.
Puijrinck, van der 15.
Pijl1 162, 163.
Pijnappel 149.
Pijns 220.

Q

Quarles 279.
Queekel 73.
Queekels 242, 243.
Quintus 318.

R

Raben 452.
Rademaker 395.
Raders, van 173.
Rae(d)t, de 121, 124, 126, 127, 373, 522.
Raephorst, van 175-193 *.
Ramp 35.
Randwijck (, van) 279, 317.
Ranst, van 206, 208.
Ranzow, van 454.
Rappard, van 318.
Raus 267.
Ravenswav. van 167.
Ravesteijn-68.
Rebel 151. 152, 154.
Redeker 416.
Rehm 291.
Reigersman 57.
Reintz 415, 424, 425.
Remmert 174.
Remminger 451.
Remunde, van 164.
Renckum, van 167.
Renesse van Lockhorst, van 564.
Renesse van Wilp, van 463. 464.
Reng(h)er (Ringer) 283.
Rengers 154, 329 *, 330 *, 482, 515.
Rengers, van Welderen 318.
Rengers van Farmsum 325 *, 330.
Rengers (van Naerssen) 174, 281-290 *.
Rengers van ten Post 282.
Rengers van Schermer (Schermer) 282 *.
Rengers van Slochteren 320.
Rens(sen) 393, 394.
Repelaer 491, 492.
Reppel, toe, zie Tureppel.
Resandt, Wijnantsz van 275.
Reulo (van Ruurlo) 42, 43.
Reuversma 307.
Revenhorst, van 454.
Reyger, de 451.
Reynaert 163.
Reynders (Reijnerts) 35, 36.
Reijnders 70.
Reyniers 166.
Rhede van der Kloot, van 171.
Rhemen, van 155.
Ridder 336.
Ridder, de 167, 366.
Riebeeck, van 462-464, 570 *.
Rie(d)t (Ryet), van 164, 430.
Riek 115, 116.
Riemer, de 45, 46, 234.
Riemsdijck, van 277.
Rietstap 174.
Rietveld, van 66.
Ringer 283.
Ringers (Rengers) 284.
Rinnolts 404, 406. 408, 410-412, 414-416.
Ripperbant 255.
Ripperda 329 *, 515.
Rivière, de la, zie Larivière.
Rode van Heeckeren, de 255—257.
Rode van Valkenburg, de 88, 160, 161, 195, 197, 198 *, 203, 207, 208, 317, 431, 433, 553, 555, 558.
Roden. van 52. 53.
Rodenburg 390.
Rodrigo 247.
Rodthuis, ten 452.
Roelants 172.
Roen, de 484.
Roermondt, van 78.
Roest 59, 61, 221.
Roeteringh (Routeringh) 37, 40, 42, 78.
Roeters 302.
Rollant, van 179.
Rolvink 389.
Rombouts 458.
Roobol 124, 372-374.
Roomeijn 349.
Rooms 240.
Roon, van 76, 77.
Roorda 316.
Roosbroeck, van 234, 236.
Roosella 15.
Roosendaal, van 453, 454.
Roovere, de 231, 236.
Roovers 21.
Ro(o)y, de 276, 453, 454.
Roozeboom 391.
Ros 44, 78.
Rosant. van 463.
Rose1 (Roosella) 15.
Rossem, van 271, 272.
Rossum, van 83.
Rotshoe(c)k (Rotshouck) 72. 73.
Rotteveel 35. 66, 69.
Routeringh (Roeteringh) 37, 40, 42. 78.
Roij, de 85; zie tevens Ro(o)y, de
Rubens 246.
Rubroeke, 't Kint van 243.
Rueb 134.
Rueck 80.
Rüger 437.
Ruinen, van * 475.
Ruiters 155.
Rum(p)te, van de 117, 118.
Runkel 437.
Rutenberg, van den 334.
Rutgerss 40.
Ruts (Rutz) 251.

Rutten 382.
Ruurlo, van, zie Reulo.
Ruijgrock 86, 87.
Ruymschotel 453.
Ruys 165.
Ruys (ch) 576.
Ruijsevelt 378.
Ruyssche, de 20.
Ruijt, de 50, 63.
Ruyven, van 1'73, 332, 335, 336.
Ryckhals 231.
Rijckmans van Eil 451.
Rijckse 518. 519.
Ryet, van, zie Rie(d)t, van.
Rijgerbos 56.
Rijn, van 26-31, 40, 447, 463, 503.
Rijp, van de 457.
Ryperscheit 434, 435.
Rijsterborgh 143.
Rijswij(c van 181, 242.
Rijt, van 447.

S

Sabé 300.
Salland,van 336.
Sallengre (, de) 39.
Salm, van 207, 208.
Salverda 174.
Sandelinck 236.
Sanders 162, 163.
Sandra 24.
Sandwegh 365, 378.
Sangster 302.
Santen, van 49.
Santhorst, van 177, 191, 194.
Santink 115, 120.
Santvoort (Zandvoort), van 236, 244, 245.
Sartor 274.
Sas 49, 76.
Saurhuis, van 256.
Sauvage 230, 232.
Scatter 485.
Schaep 449.
Schagen, van 68.
Schalbe, Weissenborn genannt 436.
Schalcken 123.
Schallenberg 36.
Scharmer, Rengers van 282*.
Schavier 517.
Schayck, van 94-98.
Scheidler List 172.
Schellaert 14.
Schella(e)rts 242.
Schellart van Obbendorf* 384, 385.
Scheltinga, van 306 *, 307-309, 311, 313, 317.
Scheltinga, de Blocq van 314, 318.
Scheltinga, Boreel van 307, 309, 313.
Scheltinga, Coehoorn van 309, 315, 316.
Schelven, van 19-21.
Schelvis 91.
Schenck van Nydeggen 288.
Schengen, van 227.
Schenck (van Tautenburg) 450.
Schepel 410, 418.
Schepper, de 308, 309.
Schermer, Rengers van 282 *
Scherpencamp 152, 154, 155.
Scherpenisse 274.
Scheurleer 317.
Scheij 490.
Scheyffart 257.
Schie, van 367.
Schillemans 235.
Schimmelpenninck 317.
Schimmelnenninck (van der Oye) 154, 155, 334.
Schinnen, van 384 *, 385 *.
Schipper 118.
Schlatmann 560.
Schoeler, zie Schulder.
Schöller, zie Schulder.
Schoemans 112.
Schoenlapper 125.
Schokman 454.
Scholaer 23.
Scholten 76, 286.
Schoof, van der 489, 502, 503.
Schooff 66, 68, 69.
Schoonderbeek 151.
Schoonhoven, van 464.
Schoorlduyn (, van) 37, 39, 77.
Schop 371.
Schorer 173.
Schot 244.
Schot, de 244.
Schoudt (Schoute) 27, 28.
Schouhamer 44.
Schoute, zie Schoudt.
Schouwen, van 318.
Schoyt, zie Schuyt.
Schravendijk, van 147.
Schreuder, Bakker 44.
Schul(l) 135, 279, 280.
Schulder (Schueler, Schuller, Schoeler, Schöller) 132, 134, 135.
Schurink 119.
Schut 43.
Schutte 451.
Schuttevâer (, Dierkens) 517.
Schuurman 116.
Schuyfhill 162.
Schuyler 135.
Schuyt (Schoyt) 248, 249.
Schwartz 317, 318.
Sconincx 240.
Scriver, die 94.
Scriver de Jonghe 99.
Scult (inge) 476.
Sebens 406, 411, 421.
Seelen, van 301.
Seemsmaeker 452.
Se(e)rdijn 68, 79.
Segen, van der 349.
Segers 458.
Seinen 118.
Selwerd, van 477.
Semeijnis 16.
Senden, van 256.
Seppenvelt 41.
Seroyen 244, 245.
Servaes 22, 124.
Sevenhuijsen (, van) 66, 68, 69.
Sibilla 15.
Sibinga 425, 426, 428.
Siccama, Hora 314.
Sickens 415, 416, 425.
Sickinghe 284, 515.
Sierts 411.
Sighers, de 515.
Sighers ter Borch, de 516.
Sikkes 12.
Silvolde (n) (Zilvolden), van 434436, 505.
Sindert, van 528.
Sitter, de 62.
Sleijden, van 82.
Slichtenbree 54.
Slingelant, van 495, 496.
Slochteren, Rengers van 320.
Sloot, van der 70.
Slooten, van 318.
Sluitelink 252.
Sluijs, op 527.
Sluijs, van der 528.
Sluysken 155.
Sluyter 451.
Slijckhuis 398.
Slijkerman 389.
Smeder 220.
Smilten 142.
Sminia, van 306 *, 307, 313, 316-318.
Sminia, (van) Baerdt van 313, 315, 317, 318.
Sminia, de Blocq (van) Haersma van 316.
Sminia, van Coehoorn van 317, 318.
Sminia, Glinstra van 315.
Smit 45, 115, 118, 482, 488.
Smit, de 500.
Smit, van Arkel ook wel de 7.
Smit, van Vreem alias 460.
Smits 7, 497.
Smitshuijs, Opsluijs alias 527.
Smout(s) (Smoudt) 49, 51, 76.
Smoutius 50.
Smulders 286.
Snauwaert 458.
Snelgersma 324 *.
Snellenberch, van 464.
Sneukels 23, 24.
Snipart 256.
Snoe(c)k 66, 432.
Snouck (Snoeck) 432.
Soest (Zoest), van 522-524.
Soest (Soust) de Borckenfeldt. van 522, 523.
Soetens 41.
Solms, van 332, 336.
Son (Zon), van 370, 526.
Sonnemans 282.
Sonneveld 447.
Soury 174.
Soust, zie Soest de Borckenfeldt, van.
Spaen 111.
Specht 147.
Speck, van der 33, 35-37, 40, 70, 71.
Speelman 366.
Spelt 56.
Spiegel 236. 242.
Spil, ter (Tartspul) 85, 87, 88.
Spithorst 410, 415, 417, 418.
Splinter 255-257.
Sponheim, van 200. 558.
Spranger 261, 263, 264, 266-268.
Sprong 489, 500.
Spruijt 127, 128, 275, 357, 367, 374.
Spijk (, van) 46, 86, 87.
Staalduinen, van 446—448.
Stachouwer 431, 515.
Stadnitski 461.
Staels 485.
Stalins 245.
Stam 25.
Stam van Leeuwen 389.
Starkenborgh, Tjarda van 515.
Starremont 40.
Staveren, van 149.
Staverman 43, 45.
Stecke de Beke 253, 254.
Steen, van 118.
Steen; van den 273, 277, 278 *, 279, 280.
Steenbergen 85.
Steenhoven, van 240.
Steenhuizen, van den 178.
Steenhuys, van den 271. 276.
Ste(e)nis 58, 60.
Steenkamer 303.
Steenkiste, van 238, 239.
Steenler, van 149, 295.
Steenoven 119.
Steenwijck, van 272, 474 *, 475 *, 476, 479, 486 *, 483.
Stein, van 387 *, 388.
Steinfurt, van 206, 207.
Stel, van der 570 *.
Stempel 381.
Stenbock 576.
Stevens 116.
Steyn 434.
Stinstra 60.
Stokbroo 57.
Stol(c)k 27, 30, 31.
Stolp 117.
Storm van 's Gravesande 317.
Storm (gezegd) van Leeuwen 389.
Storm (Stam) van Leeuwen 389.
Straatman 116.
Straelen, van 491.
Straete, van 76.
Strale 477.
Straten, van der (Verstraete, Verstraten) 31-89, 432.
Straten, Munter van der 61.
Straten van Thielen, van der 44.
Streeler 81.
Stribosch (Strybosch) 19.
Strieland, van 303.
Stroek 171.
Strünkede, von 448.
Strybosch, zie Stribosch.
Stuurmans 43.
Stijl ll. 12.
Suavius 451.
Suilen, van 256.
Sundert, van 162.
Superbielle, de 59, 61.
Surck, van.235, 236.
Suydoort, Parijs van 462, 463.
Suys 219, 225, 226.
Swaan 120.
Swardt 35, 71.
Swart 430.
Swart. de 76.
Swartte 412, 413.
Swellengrebel 570 *.
Swieten, van 271.
Switerius 301.
Sybelkens 409-411.
Sybels 427.
Sybens 408, 409.
Sybrandi 311.
Sijdervelt 239.
Syerx ll.
Syndico 463.
Sijtveld, van 149.
Sytzama, van 309, 311, 317, 318.

T

Taarling 34.
Tack 243.

Taeckles 456.
Taelbout (s) (Taelbot) 232-234. 236.
Tak 460, 462.
Tamboer 369. 370.
Tammens 404, 406-426.
Tannoy. de 15.
Targier, zie Tergier.
Tartspul, zie Spil, ter.
Tasman 145, 147, 150.
Tasseron 390.
Tautenburg, Schenck van 450.
Teckman 301.
Teelink (Teyling, Teellinck, Theeling) 212.
Teer 85, 8'7.
Teltinghs 113 .
Temminck 51.
Tergier (Targier) 498, 499.
Terlet 317.
Terwen 456, 489, 493, 494, 496, 497, 499, 502.
Tetrode 174.
Tets van Goudriaan, van 317.
Teyens, van 515.
Teylinc(k) 211, 212 *.
Teylingen, van 186, 193, 209-226 *, 229, 235, 242.
Thaling (Thelin(g)), de 213, 215.
Theben Tervile 172.
Theeling 212.
Thibau(l)t (Tybouldt) 228. 229, 236, 242, 243, 245.
Thiel, van 518, 519.
Thielen, van 44.
Thielen, van der Straten van 44.
Thienen, van 19.
Thieselinck 256.
Thicullin, de 215.
Thoen 447.
Thol, van 576.
Tholens 286, 287.
Thulin, de 215.
Thye, van 255.
Thijssen 23, 165, 382.
Tiddinga 405, 406, 408410, 412,418, 422. 424, 426.
Tiel, van 42, 432.
Till, van 450, 452.
Timmerman 123, 459, 461.
Timmermans 286, 460, 461.
Timmers 142.
Tinneman 113.
Tinnenberg, van 25.
Tiquet 453.
Tjarda van Starkenborgh 515.
Toemels 82.
Tol, van 65.
Toll, van 212, 396.
Ton 116. 119.
Tonckens 415.
Tonckerts 414.
Tongerloo, van 267.
Toornvliet (, van) 21, 53.
Top 393.
Tou 156.
Toul, van 441, 442.
Tour, de la 255.
Tourneau, le 84.
Tozelli 568, 569.
Trip 117.
Trip, Laman 318.
Tromnetter 113.
Trumbull 292.
Tryssens 254.
Tuinga 329 *.
Tuinman 120.
Tulbagh 570 *.
Tulleken (Tulcken, Tulckes), 89-91.
Tureppel (toe Reppel) 35, 71.
Tuwaerts 380.
Tuyll van Serooskerken, van 317.
Tuijnhout 165.
Tweel. van den 155.
Twenhuysen, van 333 *, 335.
Twillert, van 559, 560.
Twist, van 49.
Tyackens 404406, 411, 414, 425, 426, 428.
Tybouldt, zie Thibau(l)t.
Tycken 24.
Tijman 167.

U

Ubbena 515.
Ubben(s) 415, 416, 425, 426.
Ude(n)s 408, 409.
Uitenhage de Mist 570 *.
Upke(n)s (Ube(ke)ns) 405--409, 411414, 420, 427.
Uptes (Oeps, Oepts, Upts, Upkes) 10.
Urlings 39.
Urrie (Ury) 111.
Ursins, des 380, 381.
Utenbroeck 167.
Uterwijck, van 166.
Utrecht (geheten Noitman), van 97 *, 99 *.
U(y)t(t)enbroeck (Wtenbroeck)(, van) 67, 165-167.

V

Vael, del 245.
Vaillants 243.
Valckaerts 231.
Valcke 483, 484.
Valckendael, van 166.
Valckenier 62.
Valckesteyn, van 219, 249.
Valk 389.
Valkenburg (, de Rode van) 88, 160, 161, 195, 197, 198 *, 203, 207, 208, 317, 431, 433, 553, 555. 558.
Varekamp 390.
Vastbinder 36.
Vaste (Vassen) 127, 128.
Vaubert de Chevilly 91.
Vaubert de Genlis 91.
Vaubert (Waubert) d'(H)erchu 92.
Vedder 560.
Veder (Vether) 283 *. 492.
Vederingh 67.
Veen 246.
Veen, van (der) 69, 112, 114.
Veenendaal 301.
Veer, de 50, 455, 456.
Veersen, van 173.
Vekens 18, 19.
Veld, in 't 526.
Velde, van der 86, 492.
Velden, van de 293.
Velsen, van 240.
Velt, in 't 524-528.
Venne, Knasse alias van der 477.
Verbeek 494.
Verboom 143, 144.
Verbrugge 86, 87.
Verdoes 39.
Verdon(c) k 489, 499.
Verdure, la 67, 68.
Verduijff (Verduif) 455.
Verduijn 391.
Veret (Verlet) 39.
Vereyck, zie Ver(h)eyck.
Vergom 64.
Verhaer 15.
Verhagen 152.
Ver(h)eyck 17, 23, 24.
Verheijden 457.
Verheyen 400.
Verhoef 460.
Verhoeven 524.
Verhoezen 148.
Verhouck (van der Hoek) 31, 32, 51-53, 63-65.
Verhul 46.
Verjuys (alias van den Broeck) 247, 248.
Verkerk 111. 131-133. 280.
Verlet 39.
Vermaas 523.
Vermaat 504.
Vermaes 370.
Vermaet 353, 358, 359, 363.
Vermande 456.
Vermando 115.
Vermeer 112.
Vermeulen 49, 51, 62-64, 279; zie tevens Meulen, van der.
Vernhout 83.
Verno(o)y 167, 168, 458.
Verrij 372.
Verschoor 171.
Verschouten 455.
Verschuur 454.
Verspyck 317, 318.
Verstolk 363.
Verstraete, zie Straten, van der
Verstraten, zie Straten, van der
Vervloet 250, 252.
Vervoort 163.
Verweel (van der Wael) 354, 357, 362, 376.
Verweij 36.
Verwey (van der Wey(e)) 96, 98.
Vesanevelt, van 269.
Vesten. Waelnots van der 45.
Veth 120.
Vether, zie Veder.
Vianen, van 489, 493, 495497, 522.
Vierholten 393.
Vierssen, van 314.
Vierssen. (van) Haersma van 308 .
Vignu (Vigneux,) 41, 42.
Vilain 278 *.
Viller. de 224.
Villerius 369, 370.
Vin, van (der) 35, 37. 40. 66. 76, 77.
Vinck, van de 491.
Vinjé 41.
Vink 46, 47.
Virieu, de 429.
Virneburg, van 195, 197, 257.
Vis 393.
Visbag 65.
Visscher 55, 62, 116, 382.
Visscher alias den Boer 365.
Visscher. de 123.
Visschere, de 240.
Visschers 299.
Visser (Visscher) 127, 128, 132, 134, 149, 174, 391, 459.
Visvliet, van 434.
Vlaming van Outshoorn, de 268.
Vliet, van (den) (ten) 35, 48, 165, 166, 447.
Vliet, van der 242-244, 392.
Vogelaer, de 246.
Vogt 437.
Vohwinckel, zie Fo (h) winkel.
Vollenhoven (, van) 55, 156, 168, 461.
Vollewens 295., 302.
Vollrath 437.
Volmer (Volma(ar)) 43.
Volmer, Webb 174.
Vonck, zie Fonck.
Vooght, de 39.
Voorhout, van 191 *, 192.
voorn 290, 292-294, 301.
Voorne, van 195-209 *, 553-558.
Voorne (alias van Voornenburg), van 197, 553-558.
Voorne(nburg), van 197, 198, 199 *, 201-203, 205, 207, 208, 210, 553-558.
Voorschoten, van 181, 201.
Voort, ter 39.
Voort, ter (van) 40.
Voppe 221.
Vorsterman van Oyen 171.
vos 400.
Vos, de 256, 460.
Vosch 164.
Voy, la 458.
Vrancx 19.
Vrede, van 460.
Vredenburg (Vrijdenberg, Vri (e) ndenberg) 34-36, 71. 71.
Vreede, de 268.
Vreem alias Smit, van 460.
Vreesen 451.
Vriend, de, zie Vrind, de
Vri(e)ndenberg, zie Vredenburg.
Vries, de 13, 55, 62, 123, 150, 279, 391, 461, 490.
Vriese, de 211, 452.
Vrind (Vriend) (, de) 78.
Vrolijkhart 432.
Vroom 370, 378.
Vrij, de 51.
Vrijdenberg, zie Vredenburg.
Vrijlandt 353-356, 359.
Vughts (Vuchts) 286, 287.
Vuytenbrouck (van Diemerbroek) 167.
Vijfhoek 458.
Vijge(n)boom 489, 493-500.
Vygh 271-273, 275.
Vijven, van 522.
Vijvere, de 463.

W

Waal, in 't 96.
Waal, in het 99 *.
Wachtendonk, van 508 *.
Waegemaecker 354.
Wael, van der, zie Verweel.
Waell, die 167.
Waelpots van der Vesten 45.
Waelsdorp (, van) 50.
Waenrode, van 19.
Waeijers 111.
Waldbott v. Bassenheim 572 *.
Wal(de) ricks (Walderich) 420, 423425.

Walrich, de 515.
Walkerdync 396.
Wall, van de 134.
Walrave 576.
Walraven, van 286.
Wals 120.
Waninx van Goor 451.
Wapperom 29.
Warmvliet, van 74.
Warnsinck 41.
Waspick, van 163.
Wassenaer. van 175-194 *.
Wa(e)ter, te (toe) 395, 396.
Watering, van de 174.
Waubert (de Puiseau) 91-93 ; zie tevens Vaubert.
Webb Volmer 174.
Weduwe, der 240.
Weede, van 311. 334. 523.
Weerdt, de 230,' 232.
Weerts 287.
Weichs, van 572 *.
Weissenborn genannt Schalbe 436.
Wel, van 163, 453.
Welderen (, van) 279, 280, 333.
Welhouck (, van) 347.
Welhouck alias Van der Laen alias Groenendijck alias Koojer 347-379, 504.
Wellens 20.
Wer(c)ker, de 364, 366, 367.
Werson 93.
Werve, van 464.
Werve, van der 241.
Wesel, van 380, 526.
Wesemale, van 195.
Wesenbeke. van 233.
Wesseling 143.
Wesseling(h)(, van) 35, 76.
West, van der 30.
Westduel 363, 377.
Westendorp 57.
Wester 120.
Westerholt-Gysenberg, von 448, 449.
Westerholt van Hackfort, van 448.
Westerrode, de Wolff van 336 *.
Westreenen, van 518.
Westrenen, van 68.
Weteringe, Bavinck 482.
Weij 361, 376, 378.
Wey(e), van der, zie Verwey.
Wiarda 314, 315.
Wibrandi (Wybrandy) 303. 304. 305 *, 306 *, 307, 308, 311; 312:
Wichers 284.
Wichers Wierdsma 317.
Wick 80.
Wickrath, van 443.
Wierdes 411.
Wierdsma, Wichers 317.
Wigboldi 415, 427.
Wilbrichs (Wildrix) 414416, 426.
Wilde, de 220, 221, 460.
Wildenburg 149.
Wilder 492.
Wildeshuizen, van 477.
Wildschut 12.
Wilhelmi, zie Willems.
Willeboorts 457, 460462.
Willems 66.
Willems (Wilhelmi) 287.
Willigen, Heijnsius van 56.
Willink 569.
Wilp, Renesse van 463, 464.
Wilrode 517, 518 *.
Winkel, tho 452.
Winsemius 426.
Winter(, de) 52, 53.
Wirtensohn 79.
Wissekercke, van 227.
Wissel, van der 458.
Wisses 11, 12.
Wit, de 116, 117, 525.
Wit, Wittinckx alias de 523.
With, de 306 *, 308-311, 313, 314.
With, de Blocq van Haersma de 308, 309, 311, 314, 3'15.
With, van Haersma de 309, 310, 317, 334.
With, Heringa van Haersma de 304.
With, Minnema de 307, 309, 313, 317.
With, Oldersma van Haersma de 317.
Witkamp 116, 117.
Witsheeren 19.
Witte, 334, 355, 356.
Witte, de 433.
Wittinckx alias de Wit 523.
Witvoet 166.
Woelde, gen. Peckedam, van der 256.
Woelderen, van 288.
Woensel, van 455.
Woerden, van 165.
Woert, van Wijck van de 167.
Woesthof 80.
Wolde(n), van 39, 75.
Woldring(h) 316. 318.
Wolf, de, zie Woiff.
Wolff 144, 317.
Wolff (de Wolf) 293, 294.
Wolff (, de) 70.
Wolff van Westearode, de 336 *.
Wolff(s) 36, 78.
Wolff, van der 56.
Wolfsen (Wolfsz) 332, 336.
Worst 463.
Wou, van 528.
Woude, van 216, 528.
Wouters 247-249.
Wouwere, van de 248.
Woytken,' Cruesinc geheten 209, 210, 216.
Wrede 255.
Writzers 515.
Wtenbroeck, zie U(y)t(t)enbroeck.
Wttewaall (Wtte Wiell) 94 *-99.
Wullen. van 264.
Wulven, van 463.
Wyar(d) ts 420. 423425.
Wijbo 433, 434.'
Wybrandi, zie Wibrandy.
Wijck van de Woert, van 167.
Wyer, van de 274.
Wijers 112.
Wijhe 279.
Wijkerslooth, van 449.
Wylich, van 332, 336.
Wvmers 9, 12.
Wijn, van 157.
Wijnants 455.
Wijnantsz van Resandt 275.
Wijnbergen tot Horssen, van 331, 332 *-336.
Wijndels 397.
Wijnen 279.
Wijngaerden, van 332, 336, 503.
Wijnpersse, van de 153.
Wypkens 416.
Wijs 70.
Wijs, van der Meer de 171.
Wijse 171.
Wytenbrouck 167.
Wijtenkamp 116.
Wijtvliet, van 158.

Y

Ydema(n) 462.
Yervaze 214.
Yewerve, zie Eyewerve.
Yngen, van 274 *.
Ypelaer (, van) 25, 255.
Ypey 315.
Yselsteyn, van 49, 63.
Ysen, van 18.
Ysenhoute, van 254.
IJsselstein, van, zie Egmond, van.
Yvoy, d' 311.

Z

Zael 452.
Zanden, van 210.
Zandvoort, van, zie Santvoort, van
Zassen 435.
Zeehuizen 381.
Zegwaard 173.
Zierickzee, Mouillard de 165, 450, 522 *.
Zilvolden, van, zie Silvolde (n), van
Zoelen Pieck van 279, 280.
Zoest, 'van, zie Soest, van.
Zon, van, zie Son, van.
zout 120.
Zuffolk, de 301.
Zuffolk Erkelens 296. 302.
Zuhm 53.
Zuickemus 392.
Zuidwijk, van 183, 194.
Zuydoort, van 463.
Zuylen, van 381.
Zuylen tot Anholt, van 336.
Zuylen van Natewisch, van 463.
Zuylen van Nyevelt, van 462-464.
Zwart, de 77.
Zweeten (auf Zweetenstegh), van 576.
Zijde, de 15.
Zijl, van 447.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", januari-februari 1983.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

JUBILEUMFONDS

Met verwijzing naar de op de algemene ledenvergadering van 27 november j.l. door Mr. F. J. J. Besier gedane oproep bijdragen te geven in verband met het honderdjarig bestaan van het Genootschap, deelt het bestuur hierbij mede, dat hiertoe een rekening is geopend bij de Amrobank, Korte Vijverberg 4, 's-Gravenhage (postgiro van de bank 3054).

Deze rekening draagt het nummer: 42.96.51.945 en is gesteld ten name van: Jubileumfonds van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, Den Haag.

Op deze oproep is reeds door meerdere leden enthousiast gereageerd.

VIERING VAN HET 100-JARIG BESTAAN

De viering van het eeuwfeest zal plaatsvinden op zaterdag 4 juni 1983 in de Raadzaal, Javastraat 26 te 's-Gravenhage.

Drs. R. E. 0. Ekkart, Dr. W. Th. M. Frijhoff en Jhr. F. G. L. 0. van Kretschmar zijn bereid gevonden die dag een lezing te houden.

Des morgens zal het kwartierstatenboek worden gepresenteerd. Het boek zal die dag tevens ter beschikking worden gesteld van de leden.

Zoals bekend wordt er een tentoonstelling van genealogische handschriften georganiseerd in Rijksmuseum Meermanno Westreenianum die in beginsel vanaf 28 mei tot eind juni geopend zal zijn.

De leden dienen er rekening mee te houden dat zij zich tijdig opgeven voor het symposium c.q. diner na afloop.

Nadere berichten volgen.

Kwartierstatenboek. Met de totstandkoming van het Kwartierstatenboek wordt goede voortgang geboekt. Een groot deel van de staten is al gedrukt, van de overige zijn drukproeven gereed of in de maak.

Gewerkt wordt aan voor- en nawerk, zoals inleiding, index en lijst van afwijkingen t.o.v. de litteratuur.

Op 4 juni a.s., de dag van de jubileumviering, zal het boek ter 'beschikking komen van de leden. Diegenen die nog niet hebben ingetekend, kunnen dat middels onderstaande strook doen.

Beëindiging van de subsidie aan het Genootschap. Het was de Vaste Commissie van Welzijn en Cultuur van de Tweede Kamer der Staten Generaal niet mogelijk een delegatie van het bestuur van het Genootschap op de hoorzitting van 1 december 1982 te ontvangen.

De informatieve notitie die aan alle leden is toegezonden, 'alsmede het artikel van Drs. J. Fox in Nieuws van Archieven van 30 november 1982, werden door de griffier van bedoelde Vaste Commissie aan alle Commissieleden ter hand gesteld. Een aantal leden van het Genootschap hebben begin december verschillende leden van de Vaste Commissie en ook andere Kamerleden benaderd. Voorts waren enige Commissieleden bereid bestuursleden van het Genootschap te woord te staan. Een en ander heeft tot gevolg gehad, dat de beëindiging van de subsidie aan het Genootschap in de Uitgebreide Commissievergadering op 13 december 1982 ter sprake is gekomen.

Hieronder volgen de betreffende passages uit de Handelingen:

De heer Kosto (PvdA):

Een korte vraag om opheldering is op haar plaats waar het gaat om het beleid ten aanzien van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde. Het beeld, dat ons is_gepresenteerd. is er een van een instelling, die op verzoek van het departement verhuist en daardoor op zeer aanzienlijk hogere huurlasten komt om vervolgens geheel als subsidiebegunstigde geschrapt te worden, terwijl een toegezegde bespreking over een eventuele samenwerking met het Centraal Bureau voor Genealogie nimmer plaatsvond.

De heer Beinema (CDA):

Een meer specifiek onderdeel van dit beleidsterrein wordt gevormd door het Koninklijk Nederlands1 Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde. Het honderdjarig bestaan van het instituut dreigt gevierd te gaan worden met een geduchte beperking of zelfs een staking van de activiteiten, omdat de subsidie van ruim drie ton geheel wordt ingetrokken. Ik wil mij geen oordeel aanmatigen over de mate waarin enige bezuiniging mogelijk is door, bijvoorbeeld, verdergaande samenwerking met het Centraal Bureau voor Genealogie.

Ik heb echter toch twee redenen om aan de Minister te vragen dat intrekkingsbesluit in heroverweging te nemen, het van ambtelijke zijde toegezegd gesprek alsnog plaats te doen vinden en de Kamer nog voor de verdere behandeling van de begroting over een en ander te informeren. Allereerst is dat de morele verplichting van het Rijk, omdat het Genootschap, op uitnodiging en op aandrang van het departement in 1980 de

Hierlangs afknippen

Te zenden aan: Jhr. M. L. P. Quarles van Ufford
Meeuwenlaan 12
3055 CL Rotterdam

Ondergetekende .....

Adres postcode plaats

inzender/ster van sta(a)t(en)/ geen inzender van staten verbindt zich bij verschijning van het Kwartierstatenboek exempla(a)r(en) à f 135,— (+ eventuele verzendkosten) af te nemen.

Hij/zij zal hiertoe een bedrag ad f ..... vooruit betalen op postrekening nr. 42301 10 ten name van de Stichting De Nederlandse Leeuw te Rotterdam.

plaats ..... datum .....

handtekening

behuizing in het Rijksarchief heeft betrokken, wat de huisvestingskosten verveertigvoudigde. Die extra kosten zouden in de subsidie worden meegenomen. Dat is nu dan ook gebeurd, in negatieve zin.

In de tweede plaats wijs ik erop dat juist het gesalarieerd personeel van het Genootschap het mogelijk maakt dat ook vrijwilligers zich als aanvullende kracht inzetten. Dat is een vorm van het door de Regering en ons zozeer voorgestane vrijwilligerswerk.

De heer Evenhuis (VVD):

De subsidie aan het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde wordt stopgezet. Daarover is door verschillende sprekers al een opmerking gemaakt. Het genootschap heeft zijn lobby dus voortreffelijk uitgevoerd in deze dagen ! Ik sluit mij dan ook graag aan bij de opmerkingen die hierover zijn gemaakt ! Ik vraag de Minister, of hij bereid is om deze zaak nog eens te bekijken en of het geen zin heeft, een commissie in te stellen die de zaak op haar merites gaat bekijken.

De heer Beinema (CDA):

Een adviescommissie dus !

De heer Evenhuis (VVD):

Een adviescommissie ad hoc dan.

De heer Van der Vlies (SGP):

Mijnheer de Voorzitter ! De subsidiëring van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde wordt beëindigd. Kan de daaraan ten grondslag liggende overweging, die wordt aangeduid aan het einde van paragraaf 3.3 worden onderbouwd met cijfers en feiten ? Een genootschap, dat bijna 100 jaar bestaat en meer dan 50 jaar subsidie ontvangt, zet je niet zo maar aan de kant.

Minister Brinkman:

Mevrouw de Voorzitter ! Er is van verschillende zijden gevraagd hoe het staat met de Subsidie aan het Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, dat onheus zou zijn bejegend, nu het op verzoek van het departement is verhuisd en de daaruit voortvloeiende extra, kosten niet vergoed ziet.

Er is gezocht naar een zelrerc samenwerking met het zogeheten Bureau voor Genealogie. Die samenwerking is niet in alle opzichten — misschien druk ik mij wat eufemistisch uit — tot stand gekomen. Toen ik voor ogen kreeg, dat niettemin een bepaalde bezuiniging moest worden overwogen heb ik gevraagd om het overleg met de verschillende partijen toch nog eens te willen voeren, en na te gaan of er wellicht toch nog mogelijkheden zijn om niet alleen tot samenwerking te komen, maar daarmee ook tot een zekere kostenbeperking. Wellicht is het goed om de resultaten van dat nadere overleg af te wachten. Daarna kunnen dan conclusies worden getrokken.

De heer Beinema (CDA):

Is het de bedoeling, dat die resultaten worden meegedeeld voor de behandeling van de begroting?

Minister Brinkman:

Ervan uitgaande dat de betrokkenen snel tot overleg en conclusies in staat zullen zijn, zal dat inderdaad het geval zijn.

Mevrouw Kamp (VVD) :

Het verheugt mij bovendien dat de Minister de suggesties van verschillende fracties in eerste termijn gedaan om opnieuw het overleg te openen met het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, alsvorens tot een definitieve subsidiestop te komen, ter harte neemt.

Gevolg gevend aan de toezegging in de Uitgebreide Commissievergadering deed minister Brinkman de hierna volgende brief, gedateerd 25 januari 1983, aan het bestuur toekomen:

Het zal u bekend zijn, dat tijdens de op 13 december jl. gehouden vergadering van de Vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur onder meer is gesproken over de subsidie aan uw Genootschap. Ik heb bij die gelegenheid mijn bereidheid uitgesproken het door mijn ambtsvoorganger geïnitieerde overleg tussen uw Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie opnieuw te willen voeren. Dat houdt in, dat ik, hangende de conclusies vooralsnog het voornemen de subsidiëring van uw Genootschap per 1 april 1983 te staken, opschort.

Een definitief standpunt zal ik eerst kunnen innemen, nadat ik mij op basis, van de bereikte conclusies van dat nader overleg heb beraden over de vraag of daarmede het beoogde effect wordt gesorteerd.

In mijn antwoord aan de vaste commissie heb ik daaromtrent opgemerkt, dat zo'n hernieuwd overleg tot doel heeft na te gaan of er wellicht nog mogelijkheden zijn om niet alleen tot samenwerking te komen, maar daarmede ook tot de beoogde kostenbeperking.

Ik teken hierbij aan, dat ik er van uit ga dat dit overleg namens mij wordt voorgezeten door het Hoofd van de Directie Musea. Monumenten en Archieven, dr. Th. J. Meijer. De wijze waarop aan dit overleg verdere vorm en inhoud gegeven kan worden, zal tijdens de eerste bijeenkomst aan de orde kunnen komen. Tot dat overleg heb ik bij brief van heden eveneens uitgenodigd het bestuur van de stichting Centraal Bureau voor Genealogie. Ik stel mij voor de eerste bijeenkomst op korte termijn te doen plaats hebben. Desgevraagd heb ik de commissie toegezegd, dat wanneer de betrohkenen snel tot overleg en conclusies in staat zullen zijn, die resultaten zullen worden medegedeeld tijdens de openbare behandeling van de begroting 1983 van dit Ministerie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 9 februari a.s.

Ik verneem gaarne van u of u deze uitnodiging tot hernieuwd overleg aanvaardt. Tenslotte merk ik het volgende op.

Het door u bij mij ingediende bezwaarschrift is inmiddels overgedragen aan de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State.

Ik vraag mij af, of tegen de achtergrond van het vorenstaande op dit moment voortzetting van deze procedure zinvol is.

In geval u mijn uitnodiging aanvaardt — hetgeen ik u met klem verzoek — moge ik u in overweging geven de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State van dit hernieuwd overleg op de hoogte te brengen en haar te verzoeken de procedure tot nader bericht op te schorten.

Door de voorzitter is hierop 28 januari d.a.v. de minister geantwoord dat met voldoening is kennis genomen van zijn besluit tot opschorting van het voornemen de subsidiëring van het Genootschap te staken en dat de uitnodiging tot een overleg ten departemente wordt 'aanvaard. Voorts is daarbij bericht dat naar aanleiding van zijn brief een op 11 januari 1983 ingediend verzoek aan de voorzitter van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State tot schorsing van het besluit tot staking van de subsidie, alsmede tot het treffen van voorlopige voorzieningen, is ingetrokken.

Bijeenkomsten Groep Gelderland: 12 februari zal Dr. M. Evers uit Kranenburg (Dld.), medewerker van het Instituut voor Intellectuele betrekkingen tussen de Westeuropese 'landen in de 17de eeuw der Katholieke Universiteit van Nijmegen, spreken over „Alumni van het Veluwse kwartier 1590-1671".

5 maart: Mr. Caspar J. van Heel uit Hattem, provinciaal archiefinspecteur in Overijssel, zal spreken over „Het Middeleeuwse notariaat, met de nadruk op Gelderland".

9 april: het medelid Dr. Ir. C. Baars uit Wageningen zal spreken over „Bedijkingsactiviteiten van Gelderse en Utrechtse edelen in Beijerland in de 16de eeuw" (o.a. de families Van Culemborg, Van Aeswijn en Van Lynden).

7 mei: het medelid Jhr. J. J. G. Beelaerts van Bolkland uit Oosterbeek zal spreken over „De riviertollen van het hertogdom Gelre op Rijn en Waal".

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", april 1983.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

100 JARIG BESTAAN.

De viering van het eeuwfeest van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde zal plaatsvinden op **zaterdag 4 juni 1983 in de Raadzaal, Javastraat 26 te 's-Gravenhage.**

VOORLOPIG PROGRAMMA *.

10.00 uur — Ontvangst met koffie.

10.30 ,, — Welkomstwoord voorzitter

10.40 ,, — Toespraak door de burgemeester van 's-Gravenhage.

10.50 ,, — Terugblik door de voorzitter van de Jubileumcommissie, Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland.

11.10 ,, — Felicitaties van de zusterorganisaties.

11.35 ,, — Inleiding op de tentoonstelling in Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum door Drs. R. E. O. Ekkart, directeur-conservator van genoemd museum.

12.15 ,, — Dankwoord voorzitter.

12.30 ,, — Lunch.

14.00 ,, — Aanbieding van het kwartierstatenboek

14.30 ,, — „De toekomst van het verleden: genealogie als sociale wetenschap" door Dr. W. Th. M. Frijhoff, wetenschappelijk medewerker Katholieke Hogeschool Tilburg.

15.15 ,, — Theepauze.

15.45 ,, — „De toekomst van het verleden: iconografie als documentatiemiddel voor de moderne genealoog" door Jhr. F. G. L. O. van Kretschmar, directeur van het Iconografisch Bureau te 's-Gravenhage.

16.30 ,, — Sluiting door de voorzitter.

17.00 ,, — Borrel in de Raadzaal.

19.00 ,, — Diner in de Haagsche Club-Plaats Royaal, Lange Voorhout 40, 's-Gravenhage.

Zijn de deelnemers te talrijk voor het aantal plaatsen dan zal getracht worden voor hen wier opgaven het laatst binnen komen het diner te serveren in een nabijgelegen restaurant.

* Wijzigingen voorbehouden.

(hierlangs afknippen)

Eeuwfeest-tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief. Ter gelegenheid van het eeuwfeest van het Genootschap zal in de hal van het Algemeen Rijksarchief een speciale tentoonstelling worden gehouden. Deze zal aandacht bestelden aan de volgende thema's:

- de historie van het Genootschap,
- de verzameling van het Genootschap en de manier waarop deze toegankelijk zijn gemaakt,
- de publicaties die onder auspiciën van het Genootschap zijn uitgebracht,
- de verschillende verschijningsvormen van 'genealogisch en heraldisch materiaal (waaronder het Kwartierstaten-boek).

De tentoonstelling zal zoveel mogelijk worden opgebouwd met behulp van materiaal, in het bezit van het Genootschap, en zal vanaf begin juni te bezichtigen zijn: wanneer de opening zal geschieden, wondt nog nader bepaald.

De organisatie van de 'tentoonstelling is in handen van een comité, bestaande uit de heren E. J. C. Boutmy de Katzmann, R. J. Castendijk, Drs. G. D. Cornelissen de Beer, Mr. V. J. M. Koningsberger en Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve.

Deze tentoonstelling vindt plaats naast de tentoonstelling van genealogische handschriften in het Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum.

De subsidiëring van het Genootschap. Het 'overleg waartoe de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur het Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie in zijn brief van 25 januari 1983 heeft uitgenodigd (zie de bijlage van het januari-februari-nummer van het maandblad) heeft op 25 maart j.l. op het departement plaats gevonden.

Het hoofd van de Directie musea, monumenten en archieven, Dr. Th; J. Meijer, -heeft daarbij nog eens bevestigd dat de minister zijn beslissing van 8 september 1982 heeft herzien en dat 'derhalve van intrekking van de subsidie voor het jaar 1983 geen sprake zal zijn. Wel stelt de minister het op prijs om in het kader van de heroverweging van Rijks-taken en de noodzaak om te 'bezuinigen, de mogelijkheden, te bezien om door een verdergaande samenwerking tussen het Centraal Bureau voor Genealogie en het Genootschap te komen tot bezuinigingen. De heer Meijer benadrukte dat het 'overleg daarom een zuiver financieel karakter heeft.

Het is er de minister niet om te doen het Genootschap het voortwerken onmogelijk te maken, maar slechts om na te gaan of door verdergaande samenwerking met handhaving van de genealogische dienstverlening 'bezuiniging mogelijk is. De 'heer Meijer formuleerde het zo: dat nagegaan dient te worden of met behoud van de huidige taken deze zouden kunnen worden vervuld met minder middelen.

Van de zijde van het Genootschap is naar voren gebracht dat vormen van samenwerking met het 'Centraal Bureau voor Genealogie in alle openheid benaderd zullen worden, alles vanzelfsprekend met als voorwaarde dat de eigen identiteit van het Genootschap gewaarborgd dient te blijven.

Afgesproken werd dat een commissie van het Genootschap en het Centraal Bureau deze kwestie opnieuw zal bestuderen en na zes weken met een rapport zal komen, dat op 20 mei a.s. met het hoofd van de Directie musea, monumenten en archieven zal worden besproken. In deze commissie wordt het Genootschap vertegenwoordigd door Mr. J. T. Anema en Jhr. Mr. Th. Sandberg.

Van **19** tot en met 23 **september 1983** zal onder auspiciën van de Académie Internationale d'Héraldique te **Montmorency** (even ten Noorden van Parijs) een colloquium gehouden worden met als thema: "les armoiries des ,,bougeois'', des artisans et des paysans (XIIIe—XVIIe s.)". Hoewel de inschrijvingstermijn officieel al gesloten is, bestaat er voor belangstellenden toch nog gelegenheid zich op te geven bij M. Michel Popoff, 25 villa Picardie, F-94430 Chennevières-sur-Marne, Frankrijk, tel. (1) -5945266. Inschrijvingsformulieren worden dan toegezonden.

Bijlage I bij „De Nederlandsche Leeuw", mei 1983.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

JUBILEUMTENTOONSTELLING IN RIJKSMUSEUM MEERMANNO-WESTREENIANUM

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde wordt in het Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum, Prinsessegracht 30 te 's-Gravenhage, van 27 mei tot en met 30 juli 1983 een tentoonstelling van genealogische en heraldische handschriften uit vroeger eeuwen gehouden. Ook bij het vijftig- en het vijfenzeventigjarig bestaan van „de Leeuw" zijn er tentoonstellingen georganiseerd, respectievelijk in het Haagse Raadsgebouw en in het Delftse museum Het Prinsenhof, maar die exposities waren vrij breed van opzet. Mede in verband met de ruimtelijke capaciteit van het Haagse boekenmuseum is de eeuwfeesttentoonstelling van wat kleinere omvang en wat beperktere opzet. Het merendeel van de geëxposeerde stukken bestaat uit manuscripten van geslacht- en wapenkundigen uit de periode van de 16de tot de 19de eeuw.

Vanaf de 16de eeuw zijn er in de Nederlanden tal van genealogen werkzaam geweest. Sommigen beoefenden het vak met een waarlijk wetenschappelijke speurzin en gedegenheid, anderen daarentegen waren meer uit op het creëren van aanzienlijke afstammingen en namen het niet steeds even nauw met vragen als zekerheid en bewijs. Ontelbare handschriften uit de afgelopen eeuwen zijn bewaard gebleven, waarvan die welke afkomstig zijn van de eerste categorie van genealogen nog steeds belangrijke hulpmiddelen kunnen zijn voor de huidige onderzoeker, temeer daar men toen veelal nog beschikte over bronnen die inmiddels verloren zijn gegaan. Naast de wegens hun inhoud belangrijke manuscripten is er ook een grote groep genealogieën en wapenboeken die zich onderscheiden door hun fraaie uitvoering en daardoor bij uitstek geschikt zijn voor expositie.

Merkwaardigerwijs is er nog nauwelijks systematisch aandacht besteed aan deze rijkdom aan oude handschriften. Slechts het bekende boekje van Jurriaan van Toll uit 1944 [1] geeft een beknopt en onvolledig beeld van het werk van onze vroegere genealogen, terwijl er daarnaast enige incidentele artikelen verschenen. De tentoonstelling ter gelegenheid van het eeuwfeest van De Nederlandsche Leeuw vestigt de aandacht op dit bijzonder waardevolle materiaal, dat men kan aantreffen in tal van archieven, bibliotheken en particuliere verzamelingen en waarvan omvangrijke verzamelingen aanwezig zijn bij instellingen als de Hoge Raad van Adel, het Genootschap zelf en het Centraal Bureau voor Genealogie. Uiteraard kan deze tentoonstelling slechts een beperkte selectie tonen, een selectie echter die het mogelijk maakt een beeld te krijgen van aard en schrift van een aantal belangrijke vroegere beoefenaars van de genealogie en de heraldiek. Daarnaast is het vanzelfsprekend de bedoeling om ook de belangstelling te wekken van hen die de genealogie (nog) niet beoefenen.

Om deze dubbele opzet te bereiken is voor de tentoonstelling de volgende indeling gekozen. Na een korte inleiding die de niet met de genealogische begrippen vertrouwde bezoeker enigszins wegwijs moet maken, worden enige 16de-eeuwse en een enkel ouder manuscript getoond: het betreft vooral wapenkunde, aangezien zoals bekend juist op dat terrein al vroeg systematisch documentatie bijeengebracht is. Daarna volgt een reeks vitrines met werk van belangrijke genealogen uit de 17de eeuw, zoals de Vlaming Christophorus Butkens en de Noord-Nederlanders Gerard Schaep, Wouter van Gouthoeven, Cornelis en Abraham Booth en Arnoldus Buchelius. Speciale aandacht is besteed aan de nog te weinig bekende Pieter van Brederode, van wie hier een reeks handschriften bijeengebracht is. In dit gedeelte van de tentoonstelling ziet men tevens iets van de werkwijze van de genealogen uit die tijd, want een aanzienlijk deel van de manuscripten bestaat niet uit uitgewerkte genealogieën of wapenstaten, maar uit aantekeningen. Deze aantekeningen werden soms verzameld door het overnemen van gegevens uit kronieken en andere boeken, maar, juist bij de betere genealogen en heraldici, ook door het systematisch verzamelen van informatie op grafstenen, rouwborden, geschilderde ramen en uit archieven. Tevens wordt het duidelijk dat al in die tijd correspondentie met vakgenoten een belangrijke schakel was bij het verrichten van onderzoek. De resultaten van al dit onderzoek in de hier getoonde aantekeningen-boeken vormen ook voor de tegenwoordige gebruiker nog een schat aan informatie. De uitvoering van de in deze vitrines geëxposeerde manuscripten is uiteraard sober en vaak zelfs slordig, al vallen sommige stukken op door een fraai handschrift of door kwaliteit van de wapentekeningen of andere illustraties.

Het uitvoeringsaspect komt duidelijker naar voren in een volgend hoofdstuk van de tentoonstelling, waar vooral uitgewerkte genealogieën en kwartierstaten uit de 17de en 18de eeuw getoond worden. Deze zijn vaak fraai geschreven of zelfs gecalligrafeerd en voorzien van mooie wapentekeningen en van andere illustraties, waaronder getekende portretten. Soms zijn zulke boekwerken of losbladige reeksen geheel of gedeeltelijk uitgevoerd door de samensteller, maar regelmatig werden ook beroepstekenaars voor de uitvoering ingeschakeld. Het is duidelijk dat de fraaie uitvoering van zulke werken niet altijd een garantie voor de kwaliteit van de verwerkte informatie inhoudt, maar in sommige gevallen gaan betrouwbaarheid en schoonheid hand in hand. Een aparte categorie in deze rubriek van de tentoonstelling vormen de familieboeken

1) Nederlandsche sibbekundigen voor 1853, deel 1, Naarden, 1944

die uitsluitend uit portretten bestaan en die als het ware een genealogie in portretvorm zijn.

In de laatste afdeling van de expositie worden enige van de belangrijkste 18de-eeuwse genealogen en heraldici met hun werken ten tonele gevoerd, zoals de ijverige archiefvorsers Gijsbert van Rijckhuysen en Willem van der Lely, de compilator Reynier van Heemskerck en de eerste voorzitter van Hoge Raad van Adel, Willem Anne van Spaen-La Lecq. Een opvallend onderdeel vormen de diverse wapenboeken en wapenkaarten van de leden van de stadsbesturen, zoals die voor diverse steden vervaardigd zijn. Wat ook opvalt is dat sterker nog dan in de 17de eeuw correspondentie met elders wonende mede-genealogen een hoeksteen voor elk onderzoek vormde: dit hangt mede samen met een druk gebruik van doop-, trouw- en begraafboeken, waarvoor men graag een beroep deed op een ter plaatse gevestigde onderzoeker.

Een toegift tot de tentoonstelling is een kleine selectie van met wapenafbeeldingen versierd Chine-de-commande. Men kan deze stukken beschouwen als een praktische toepassing van heraldisch materiaal.

Het spreekt vanzelf dat een tentoonstelling als deze in geen enkel opzicht volledig kan zijn en dat vrijwel iedere genealoog die enigszins vertrouwd is met oude manuscripten wel iets zal missen dat hij ook gaarne geëxposeerd had gezien. Het is echter te hopen dat het bijeengebrachte materiaal voor gïnteresseerden een aansporing zal zijn tot verder onderzoek op dit terrein, dat wellicht kan leiden tot publicaties over dit soort materiaal. Het ligt in de bedoeling in één van de volgende nummers van De Nederlandsche Leeuw een eerste aanzet daartoe te geven door enkele resultaten van het bijeenbrengen van het nu getoonde materiaal te publiceren.

De tentoonstelling is van 27 mei tot en met 30 juli geopend op maandag tot en met zaterdag, van 13.00 tot 17.00 uur; op zon- en feestdagen is het museum gesloten. Het Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum is gelegen aan de Prinsessegracht 30, tegenover het Malieveld. De toegang tot museum en tentoonstelling is gratis.

JUBILEUMTENTOONSTELLING IN HET ALGEMEEN RIJKSARCHIEF

Mede ter gelegenheid van het eeuwfeest van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde zal in de hal van het Algemeen Rijksarchief, Prins Willem-Alexanderhof 20 te 's-Gravenhage, een speciale tentoonstelling worden gehouden onder de titel ,,de Kwartierstaat:'.

Deze zal in het bijzonder aandacht besteden aan de geschiedenis van het Genootschap, de verzamelingen en de manier, waarop deze toegankelijk zijn gemaakt, alsmede aan de publicaties, die onder auspiciën van het Genootschap zijn uitgegeven: hieronder valt ook het Kwartierstatenboek, dat ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan zal uitkomen.

Daarnaast zal algemeen genealogisch en heraldisch materiaal uit de eigen verzamelingen worden tentoongesteld.

De expositie is te bezichtigen van 6 juni tot en met 29 juni 1983 op maandag tot en met zaterdag van 9 tot 17 uur. De toegang is vrij.

Het Kwartierstatenboek verschijnt, zoals reeds is aangekondigd, op 4 juni a.s.

De deelnemers en overige intekenaren, die het door hen verschuldigde bedrag nog niet (ten volle) hebben betaald, worden verzocht dit nu ten spoedigste over te maken op postrekening nr. 4230110 ten name van de Stichting De Nederlandse Leeuw te Rotterdam.

Na 4 juni is het boek verkrijgbaar bij het Bureau van het Genootschap voor ƒ135.-, bij toezending vermeerderd met ƒ 12.- voor verzendkosten.

In september a.s. zal als deel 2 van de Cahiers Savoyards de Généalogie de Généalogie de la famille **Brunier/Burnier** depuis le XIIe siècle en France et à l'étranger (suite) van de hand van Jean Brunier verschijnen, 240 pag., foto's, kaarten enz., prijs bij voorintekening (tot 15 juni 1983) 160 FF, daarna 190 FF (beide inclusief verzendkosten), over te maken aan het Centre Généalogique de Savoye, 2 rue du Talabar, Annecy-le-Vieux 74000 Annecy.

Bijeenkomsten Genealogische Sociëteit Zeist. 1 oktober zal Mr. R. J. C. Houben te Amsterdam spreken over: Grepen uit het leven van mijn Amsterdamse resp. Haagse voorouders Leesberg en Everard, bezien in het licht van de tijdens de 19de eeuw moeizaam verworven Katholieke emancipatie.

5 november zal Mr. T. N. Schelhaas, directeur van helt Centraal Bureau voor Genealogie, spreken over: Moeilijkheden bij het onderzoek naar Doopsgezinde voorouders, n.a.v. de familie Van den Abeele te Haarlem.

3 december zal het lid Dr. J. E. A. L. Struick te Utrecht spreken over een nog aan te kondigen onderwerp+

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw”, juni -juli **1983.**

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Met deze aflevering van het maandblad worden inhoud en **index** van jaargang 1982 meegezonden.

Kwartierstatenboek. Het voornemen ‘bestaat om nog een inlegvel samen te stellen met aanvullingen en verbeteringen op het Kwartierstatenboek. Diegenen, die hiervoor gegevens te melden hebben, worden verzocht deze uiterlijk 1 oktober a.s. op te geven aan Mr. A. Snethlage, Jeroen Boschlaan 16, 3055 NP Rotterdam.

Het Kwartierstatenboek is verkrijgbaar bij het bureau van het Genootschap. Bestellingen gaarne door storting op postrekening nr. 4230110 t.n.v. Stichting De Nederlandsche Leeuw te Rotterdam (f 135,—, indien afgehaald; f 147,—, indien toegezonden).

Van de **fotoreportage,** die gemaakt is op de Jubileum-bijeenkomst van het Genootschap op 4 juni j.l., is een exemplaar ter inzage op het ‘bureau van het Genootschap. Belangstellenden kunnen deze daar inzien en hun bestellingen richten aan D. de Jager, Notenstraat 2, ‘s-Gravenhage, onder gelijktijdige betaling in contanten of een cheque die kan worden overgeschreven op rek. nr. 88.03.24.791 bij de Nutsspaarbank te ‘s-Gravenhage (giro van de bank: 3946). De kosten per afdruk van resp. 10 x 15 cm., 13 x 18 cm. en 20x 25 cm. zijn resp. f 4,—, f 7,75 en f 17,50.

Op zaterdag 29 oktober 1983 organiseert de **Genealogische Vereniging Prometheus** van de Technische Hogeschool Delft een Nationale Genealogische Dag over het thema: „Ontwikkelingen in de Genealogie”.

De bijeenkomst vindt plaats in de Aula van de Technische Hogeschool te Delft, Mekelweg 1. Aanvang 9.45 uur, sluiting ca. 16.30 uur.

Er worden een negental lezingen gehouden, waarvan vier overzichtslezingen en vijf parallellezingen. In de overzichtslezingen, die alle deelnemers kunnen bijwonen, worden de volgende onderwerpen behandeld:

— De geschiedenis van de beoefening van de genealogie in Nederland, door A. G. van der Steur, Haarlem.
— Delft en haar bewoners in heden en verleden, door Drs. A. J. H. Rozemond, Delft.
— Toekomstige ontwikkelingen in de genealogie, door Prof. Ir. A. Langejan, Delft.
— Genealogie en reïncarnatie: de betekenis van regressie onder hypnose voor het vooruitonderzoek, door P. Barten, Nijmegen.

De parallellezingen worden elk twee keer gehouden. zodat elke deelnemer er twee kan [bijwonen:

— Het gebruik van archieven en andere bronnen voor het genealogisch onderzoek naar militairen, door Drs. J. P. C. M. van Hoof, ‘s-Gravenhage.
— Namen en aliassen, door C. Hoek, Rotterdam.
— Kleding in vroeger eeuwen, door mevrouw Mr. J. M. de Jonge-de Meijere, Amersfoort.
— Genealogie en erfelijkheidsleer, door Prof. Dr. A. W. Eriksson. Amsterdam.
— Genealogie en ‘demografie, door Prof. Dr. H. van Dijk, Rotterdam.

Daarnaast zal er een informatiemarkt zijn met stands van genealogen, genealogische verenigingen, archieven, antiquariaten e.d.

Gedacht wordt aan het verstrekken van informatie door middel van publikaties, folders, dia’s, films, video-voorstellingen e.d.

De dag zal een speels, luchtig en feestelijk karakter hebben.

Voor zover de plaatsruimte het toelaat, kunnen ook partikulieren, die zelf een genealogie, kwartierstaat of andere genealogische publikatie hebben uitgegeven, deze hier aan een groter publiek presenteren.

Ieder die hiervoor belangstelling heeft, wordt verzocht contact op te nemen met de heer T. L. J. de Haan, Lab. voor Metaalkunde, Rotterdamseweg 137, 2628 AL Delft, tel. 015 - 782198.

Voor deelname aan deze dag is f 12,50 per persoon verschuldigd. Desgewenst kan men een eenvoudige lunch gebruiken voor f 6,— per persoon; dit bedrag dient tegelijk met de deelnemingskosten te worden gegireerd op postrekening nr. 3453233 t.n.v. Genealogische Vereniging Prometheus te Delft.

De toegangsbewijzen en lunchbonnen zullen tijdig voor de bijeenkomst worden toegezonden, tegelijk met een reduktiekaart van de N.S. waarmee een reduktie van 20 % op de treinreis kan worden verkregen.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", augustus-september 1983.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Samenwerking van het Genootschap met het Centraal Bureau voor Genealogie.

Op de algemene ledenvergadering van 2 juli 1983 is besloten tot instelling van een commissie, bestaande uit de leden mevrouw A. E. M. Landheer-Roelants, Mr. S. J. Halbertsma en Mr. V. J. M. Koningsberger, die tot taak heeft te functioneren als informeel overlegorgaan met als doel in het kader van de nadere uitwerking van de samenwerking tussen het Genootschap en het Centraal Bureau voor Genealogie het contact tussen de leden en het bestuur te kanaliseren.

Voorts is besloten:

— Het bestuur te mandateren voort te gaan met het overleg met als doel het realiseren van verdere samenwerking met het C.B. mits met instandhouding van twee afzonderlijke juridische entiteiten.

— Dat het wenselijk is de besturen van beide instellingen te doen samenvloeien tot een personele unie.

— De samenwerking nader vorm te geven door nadere uitwerking met als uitgangspunt het memorandum waarbij de leden regelmatig geïnformeerd zullen worden, een en ander uitmondend in voorstellen aan de algemene ledenvergadering.

De ledencommissie heeft op 10 augustus 1983 het bestuur een uitvoerige brief geschreven. Deze brief is enerzijds gebaseerd op de informatie, die de commissie van de zijde van het bestuur ontving en anderzijds op mondelinge en schriftelijke opmerkingen van leden.

In deze brief maakt de commissie allereerst een aantal kritische opmerkingen over de wijze van voorbereiding van de algemene ledenvergadering van 2 juli jl. Vervolgens plaatst zij een aantal kanttekeningen bij de op 2 juli ter vergadering genomen besluiten. Na aandacht gevraagd te hebben voor de rechtspositie van het personeel, gaat de commissie uitgebreid in op de ontwikkelingen, die zich sinds 2 juli met betrekking tot de samenwerking tussen het Genootschap en het Centraal Bureau hebben voorgedaan. Mede naar aanleiding daarvan doet de commissie aan het slot van haar brief een voorstel voor de toekomstige structuur van het gezamenlijk in te stellen bureau.

Het bestuur van het Genootschap en de genoemde ledencommissie hebben op maandag 30 augustus 1983 een bespreking gehouden, waarbij aan de hand van de brief van de commissie van gedachten is gewisseld over mogelijke samenwerkingsvormen met het Centraal Bureau voor Genealogie. Daarbij heeft de commissie te kennen gegeven voorwaarde voor verantwoorde besluitvorming te vinden een nadere juridische uitwerking van het gezamenlijke bestuur, zowel in de overgangs- als in de eindfase, één en ander in combinatie met een nadere uitwerking van de voorstellen over de overige onderdelen van de toekomstige samenwerking.

De commissie houdt zich aanbevolen voor opmerkingen van de kant van de leden. Contactpersoon van de commissie is Mr. S. J. Halbertsma. Van Montfoortlaan 6, 1596 SR 's-Gravenhage, tel. 070 - 280691.

Op basis van de besluitvorming van de vergaderingen van de besturen van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Genootschap, in augustus gehouden, heeft de samenwerkingscommissie, bestaande uit Drs. B. Woelderink en Mr. A. Snethlage en Mr. J. T. Anema en Jhr. Mr. Th. Sandberg, de opdracht gekregen tot het samenstellen van een nader uitgewerkt memorandum, dat na goedkeuring van de beide besturen en na 'overleg met de ledencommissie eind september op het ministerie van W.V.C. zal worden besproken. Daarna zullen de uitkomsten van dit overleg aan de leden worden voorgelegd.

Bijeenkomst Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland: 29 oktober 1983 in Hotel Smits, Vredenburg 14 te Utrecht. In de ochtend spreekt Ir. G. L. Meesters over het geslacht Meisterlin, in de namiddag Dr. Jörg Füchtner, Staatsarchivdirektor des Nordrhein-Westfälisches Personenstadsarchivs in Schloss Briihl, over Von der Wiege bis zur Bahre Formulare.

VRAAG EN AANBOD.

Aangeboden:

De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1947-1975, geb. (deels twee jrg. per band), 1976—1982, los, tezamen ƒ 825, de gebonden jrg. ƒ 30 resp. ƒ 55, de losse ƒ 25.

Mr. J. J. Bredius, Spiegelenburghlaan 19, 2111 BK Aerdenhout, tel. 023 - 240396.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", oktober-november 1983.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

ALGEMENE LEDENVERGADERING

De Algemene Ledenvergadering zal worden gehouden op zaterdag 10 december 1983 om 14.00 uur in hotel Des Indes, Lange Voorhout 54 te 's-Gravenhage.

Agenda:

1. Opening
2. Ingekomen stukken
3. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 2 juli 1983 te 's-Gravenhage
4. Bestuursmededelingen
5. Begroting 1984
6. Samenwerking Genootschap en Centraal Bureau voor Genealogie
   Bespreking concept-overeenkomst
7. Rondvraag
8. Sluiting.

Na afloop bestaat er gelegenheid gemeenschappelijk te dineren in hotel Des Indes.

Introductie is niet toegestaan.

De strook van pagina 3 wordt gaarne ingewacht bij de secretaris vóór 1 december 1983. De desbetreffende kosten make men tegelijkertijd over op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

CONCEPT-QVEREENKQMST SAMENWERKING GENOOTSCHAP EN CENTRAAL BUREAU

Toelichting

De algemene ledenvergadering van 2 juli 1983 heeft het bestuur gemandateerd voort te gaan met het vormgeven aan de samenwerking met het Centraal Bureau voor Genealogie, uitmondend in voorstellen aan de algemene ledenvergadering.

Nadien is veel werk verzet, zowel door het bestuur van het Genootschap en dat van het Centraal Bureau, als door de Samenwerkingscommissie. Voorts is regelmatig overleg gepleegd met de commissie uit de leden die in genoemde vergadering is ingesteld. De van die zijde ontvangen suggesties hebben daarbij een belangrijke rol gespeeld. Het bestuur hecht eraan de commissie, bestaande uit mevrouw A. E. M. Landheer-Roelants, Mr. S. J. Halbertsma en Mr. V. J. M. Koningsberger te danken voor hun activiteiten, die zo kenmerkend zijn voor een vereniging als het Genootschap.

Het resultaat is een concept-samenwerkingsovereenkomst tussen het Genootschap en de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie die aan de komende ledenvergadering wordt voorgelegd. Hoewel deze overeenkomst uiteraard een compromis vormt van de opvattingen van beide instellingen is het bestuur van mening dat hiermede de toekomst van het Genootschap verzekerd wordt en tevens zijn speciale karakter bewaard blijft. De overeenkomst voorziet in de vorming van een gezamenlijk beheer van de collecties van beide instellingen per 1 januari 1984, onder gelijktijdige toetreding van het gehele bestuur van het Genootschap tot het bestuur van het Centraal Bureau dat als beherende instantie zal fungeren. Door geleidelijk terugtreden zal dit bestuur in 1985 een omvang van negen leden bereiken, waarvan ten minste tweederde uit bestuursleden van het Genootschap zal bestaan.

Volgens het Ministerie van W.V.C. zal bij een samenwerking zoals voorzien, het gezamenlijke bureau voor 1984 kunnen rekenen op het totaal der subsidies die in de oude situatie aan het Centraal Bureau en het Genootschap afzonderlijk zouden zijn toegekend. Bovendien zal een eenmalige subsidie van ƒ 100.000 worden toegekend voor extra werkzaamheden voortvloeiend uit de integratie (te denken valt onder meer aan het vervaardigen van centrale catalogi en andere ingangen) .

De samenwerking verzekert blijvende en grotere toegankelijkheid van de grootste en fraaiste genealogische collecties hier te lande voor genealogisch en heraldisch onderzoek. Hierdoor wonden de belangen van alle betrokken partijen gediend. Een centrale, goed geoutilleerde dienstverlening komt de genealogische onderzoekers ten goede en leidt tot een hoger rendement van rijksmiddelen. Tevens worden de rijksarchieven daardoor ontlast, c.q. wordt zwaardere belasting van deze laatste vermeden.

Beide instellingen blijven als zelfstandige juridische eenheden voortbestaan: het Genootschap blijft een vereniging, het Centraal Bureau blijft een stichting. Er wordt door de samenwerking geen eigendom overgedragen, slechts het beheer wordt onder één noemer gebracht.

Bovendien is uitdrukkelijk bedongen, dat eigendomsrechten zodanig worden geadministreerd, dat te allen tijde kenbaar is wie eigenaar van welk stuk uit de verzameling is; collecties die een afzonderlijk geheel vormen (familie-archieven b.v.), blijven bijeen.

Bij het uitwerken van het Memorandum, dat als uitgangspunt diende, bleek een volledige personele unie der besturen niet tot de mogelijkheden te behoren. Zo is op dit moment in het bestuur van het Centraal Bureau een vertegenwoordiger van de andere landelijke organisatie van genealogen, de Nederlandse Genealogische Vereniging, opgenomen. Bovendien maakt de beheerstaak van een collectie als die van het Centraal Bureau, gezien de omvang en de aard daarvan, de aanwezigheid van archief-technische en andere gespecialiseerde deskundigheid in het bestuur van het Centraal Bureau wenselijk.

Dit heeft geleid tot het voorstel waarbij de besturen van beide instellingen voor tenminste tweederde uit dezelfde personen bestaan, waardoor een blijvende en hechte band tussen beide rechtspersonen verzekerd is. Het is overbodig op te merken dat de ledenvergadering het bestuur van het Genootschap blijft benoemen.

Het personeel van het Genootschap wordt in de gelegenheid gesteld in dienst van het Centraal Bureau te treden. Aan de positie van de heer Boutmy de Katzmann wordt, gezien zijn huidige functie, bijzondere aandacht besteed.

Met de betrokken personeelsleden wordt nauw overleg gepleegd over de hun regarderende aspecten van de samenwerking: ook aan de zijde van het Ministerie bestaat begrip voor dit 'belangrijke element van de fusieproblematiek, dat uiterste zorgvuldigheid vereist.

Het Centraal Bureau zal per 1 januari 1984 de rechten en verplichtingen uit de huurovereenkomst overnemen, hiertoe door de subsidietoekenning van het Ministerie van W.V.C. in staat gesteld. De huidige ruimte van beide instellingen blijft zodoende ter beschikking. Voorts is uitdrukkelijk bedongen dat er twee leeszalen zullen blijven bestaan, met een verschillend afgebakend zwaartepunt qua type dienstverlening.

Het gezamenlijke bureau zal alle taken overnemen, welke het bureau van het Genootschap thans vervult, met name ook die ten dienste van de leden. Leden behouden het recht om de collecties van het Genootschap te raadplegen en boeken en bescheiden van het Genootschap te lenen. Bovendien zullen de leden na het totstandkomen van de samenwerking ook toegang krijgen tot de collecties van het Centraal Bureau op de wijze als de Vrienden van het Centraal Bureau deze hebben, dus zonder leges te behoeven betalen voor raadpleging. Een ander voordeel is nog dat de collecties van het Genootschap de gehele week toegankelijk zullen zijn op dezelfde openingstijden als thans bij het Centraal Bureau gelden. Als bijdrage voor een en ander zal tien procent van de verenigingscontributie aan het gezamenlijke bureau worden afgedragen.

De vorming van een gezamenlijk bureau betekent allerminst dat er verandering komt in het geheel eigen karakter van het Genootschap. Alle bestaande verenigingsactiviteiten zoals ledenvergaderingen en excursies zullen op dezelfde voet worden voortgezet. Ook het Maandblad blijft onveranderd als zelfstandig verenigingsorgaan verschijnen, terwijl de uitgave van de Werken en het Bijblad onverminderd zal worden voorgezet.

Resumerend meent het bestuur dat een alleszins bevredigend resultaat werd bereikt. Niettemin kan het bestuur zich voorstellen dat er bij leden vragen bestaan naar aanleiding van de ontwerp-overeenkomst. Om de discussie op de ledenvergadering op 10 december a.s. te vergemakkelijken, verzoekt het bestuur eventuele vragen, zo enigszins mogelijk, vóór 1 december schriftelijk bij de secretaris of het bureau in te dienen.

Het bestuur wil er gaarne op wijzen dat de ontworpen overeenkomst een integraal geheel vormt, dat in langdurige onderhandelingen werd verkregen. Wijzigingen op essentiële onderdelen zou de totstandkoming van de noodzakelijke samenwerking in gevaar brengen.

CONCEPT-SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

Ondergetekenden:

1. Koninklijk Nederlandach Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, gevestigd te 's-Gravenhage,
   hierna ook te noemen NL;

2. Stichting Centraal Bureau voor Genealogie, gevestigd te 's-Gravenhage,
   hierna ook te noemen CB;

in aanmerking nemende:

— dat een nauwe samenwerking tussen beide instellingen in het belang van de genealogie en haar beoefenaars is;

— dat deze samenwerking in het bijzonder tot uitdrukking komt 'door beider collecties onder één beheer te brengen, te meer waar deze zich al in hetzelfde gebouw bevinden;

— dat de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (hierna ook te noemen WVC) bereid is de tot heden aan de beide ondergetekenden verleende subsidies ter beschikking te stellen van de beheerder van de gezamenlijke collecties;

— dat beide ondergetekenden de hoofdlijnen van hun samenwerking reeds hebben vastgelegd in het Memorandum d.d. 11 mei 1983, hetwelk als basis voor verdere bespreking door beide besturen is aanvaard;

— dat omerigens beide instellingen als juridische eenheden zelfstandig blijven bestaan;

verklaren

ter nadere uitwerking der samenwerking te zijn overeengekomen als volgt:

1. Beheer collecties

a. Het beheer over de gezamenlijke collecties zal worden gevoerd door een gezamenlijk genealogisch bureau. Als zodanig zal de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie functioneren, onder uitbreiding van het bestuur, zoals hierna sub 2. omschreven.
   Teneinde de samenwerking op passende wijze te doen uitkomen zal de stichting als ondertitel bij haar naam voeren: ,,Stichting tot beheer van 's Rijks genealogische collecties alsmede van de verzamelingen van het Koainklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde en van het Centraal Bureau voor Genealogie".
   Deze ondertitel zal in duidelijke letters op een bord bij de toegangen tot het bureau, op het postpapier en op andere daarvoor in aanmerking komende stukken en uitgaven van het CB worden vermeld.

b. De gezamenlijke collecties zullen via centrale catalogi toegankelijk worden gemaakt. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de toezegging van de Minister van WVC een daartoe strekkende eenmalige subsidie van tenminste f 100.000 gestand wordt gedaan.

c. Elkaar aanvullende bestanddelen zullen in een logische samenhang bijeengebracht en toegankelijk gemaakt worden.
   Het CB verbindt zich echter om collecties die een afzonderlijk geheel vormen (bijvoorbeeld familie-archieven) als zelfstandige eenheden bijeen te houden.

d. Het gezamenlijk bureau vervult alle functies welke nu door de afzonderlijke bureaus worden vervuld zowel in rechtstreeks verband staand met de collecties, alsook de andere activiteiten (opslag en verkoop-stock, verzenden maandblad e.d.).

e. De eigendomsrechten van beide instellingen c.q. bruikleengevers worden (ook voor aanwinsten) zodanig geadministreerd dat deze blijvend traceerbaar zijn, ongeacht de locatie van de betreffende stukken.

2. Besturen

a. In het kader van de samenwerking handhaven beide instellingen hun thans bestaande aantal van maximaal negen bestuursleden en zij verbinden zich jegens elkaar geen statutenwijziging te bevorderen zonder dat de consequenties daarvan voor deze bestuursregeling over en weer naar genoegen zijn geregeld. Beide instellingen zullen ernaar streven alle negen zetels te bezetten en bezet te houden.

b. Ieder van beide instellingen benoemt haar eigen bestuursleden en kan bij de andere instelling een aanbeveling doen voor de vervulling van een vacature, waarbij tevoren informeel overleg plaatsvindt. Het CB benoemt zijn bestuursleden zodanig, dat tenminste twee derde gedeelte bestaat uit bestuursleden NL. Het CB handhaaft een dagelijks bestuur bestaande uit de voorzitter en tenminste twee andere bestuursleden.

c. Een bestuurslid CB dat tevens bestuurslid NL is of wordt, is gehouden af te treden als bestuurslid CB conform het rooster volgens hetwelk hij als bestuurslid NL aftredend is. Voor herbenoeming gelden alsdan voor elk van beide vacatures de betreffende statutaire bepalingen.

d. Vervulling van vacatures in dubbelfuncties in de zin van lid b geschiedt eenmaal per half jaar gelijktijdig in beide instellingen (in beginsel in mei en november).
Een voorzitter CB die in het NL bestuur zitting heeft en daar niet herkiesbaar is geldt nog één jaar als vertegenwoordiger NL in het CB bestuur.

e. Als overgangsregeling treden in het kader van de samenwerking tussen de beide instellingen de bestuursleden NL per 1 januari 1984 toe tot het bestuur CB (voorzover zij daarvan niet reeds lid zijn).
Daarbij wordt een stemovereenkomst gesloten, krachtens welke de stemmen van de statutair boventallige bestuursleden meetellen voor het bepalen van de uitslag van de stemming als waren zij niet boventallig.

f. Het bestuur CB zal door geleidelijk terugtreden van bestuursleden per 1 juli 1985 zijn teruggebracht tot negen personen van wie zes bestuursleden NL.

3. Personeel

a. Het personeel NL krijgt de gelegenheid met ingang van 1 januari 1984 in dienst te treden van het CB, onder voorbehoud dat zich daartoe geen formele personeelsrechtelijke beletselen voordoen. Bij deze indiensttreding blijven verkregen rechten gehandhaafd, behoudens voorzover de opbouw van de organisatie CB zich daartegen verzet.

b. De invoeging van het personeel NL in de formatie CB zal geschieden zonder dat daarbij de belangen van het personeel worden veronachtzaamd of onevenredig worden geschaad en in overleg met de betrokkenen.

4. Huisvesting

a. Het CB verklaart zich bereid tot het overnemen per 1 januari 1984 van de rechten en verplichtingen voor NL voortvloeiend uit het huurcontract met Domeinen.
Beide instellingen zullen met Domeinen in overleg treden opdat zo spoedig mogelijk een dienovereenkomstig aangepast huurcontract tot stand komt.

b. Mede gezien de te verwachten bezoekersaantallen en de aard van de collecties zullen twee leeszalen in stand gehouden worden.
De afbakening zal na overleg met de betrokken personeelsleden worden bepaald.

5. Beheerskosten en toegang

a. NL verstrekt aan het CB als bijdrage in de beheerskosten over de bij eerstgenoemde in eigendom of bruikleen zijnde collecties 10 % van zijn inkomsten uit lidmaatschapscontributies en abonnementen op het maandblad.

b. De leden NL en de vrienden CB hebben allen recht van gebruik van de wederzijdse collecties zoals zij dat nu bij hun eigen instelling hebben. Voor de leden NL wordt het uitleenrecht uit de collecties NL gehandhaafd. Leden NL en Vrienden CB worden voor wat betreft het betalen van leges voor raadpleging van collecties en gereduceerde tarieven bij het verkrijgen van schriftelijke inlichtingen op gelijke wijze behandeld.

6. Uitwerking

De practische uitwerking van deze overeenkomst zal geschieden na overleg met de betrokken personeelsleden.

7. De overeenkomst treedt in werking per 1 januari 1984.

Mede-ondertekening WVC

De Minister van WVC verklaart zich door mede-ondertekening accoord met deze overeenkomst, voorzover deze hem aangaat.

(hierlangs afknippen)

Inzenden vóór 1 december 1983

De secretaris van het Koninklijk
Nederlandsch Genootschap voor
Geslacht- en Wapenkunde
Laan van Koot 43
2244 AT Wassenaar

Ondergetekende .....

.....

heeft het voornemen op 10 december 1983 deel te nemen aan:

algemene ledenvergadering ☐

diner, incl. koffie, excl. wijn f 50 ☐

Het verschuldigde bedrag is overgemaakt op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap.

Datum

(handtekening)

Het 16e Congtès **international des** sciences **généalogique** et heraldique zal van 16 tot en met 21 augustus 1984 te Helsinki worden gehouden, onder voorzitterschap van Prof. Kauko Pirinen, voorzitter van de heraldische staatsraad; voorzitter van het uitvoeringscomité is Prof. Knut Pipping. Belangstellenden kunnen zich wenden tot mevrouw Ann-Kristin Bergh-Selander, CP 153, SF-00171 Helsinki 17.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend 'bestemd voor Men van het Genootschap en niet voor de handel.

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal)kaart of bankcheque, waarop het bedrag aiet is ingevuld; de kosten bedragen ƒ1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ1,50 per regel voor elke volgende regel.

Gevraagd:

Complete serie Nederland's Patriciaat.

Mr. V. J. M. Koningsberger, Mauvestraat 36a, 2596 XR 's-Gravenhage, tel. 070-245784.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", december 1983,

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Voor bezitters van het **Kwartierstatenboek 1983 is** een blad met aanvullingen en verbeteringen gratis verkrijgbaar bij het Bureau van het Genootschap. Het blad kan ook worden toegezonden, waartoe men ƒ 2,50 per exemplaar overmake naar postrekening nr. 487073 t.n.v. de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage, onder vermelding "... ex. Aanvullingenblad Kwartierstatenboek".

Het Kwartierstatenboek 1983 is nog verkrijgbaar bij het Bureau van het Genootschap ad ƒ 135,— (contante betaling of betaalkaart) of, indien toe te zenden, door overmaking van ƒ 147,— naar postrekening 4230110 t.n.v. de Stichting De Nederlandse Leeuw te Rotterdam.

De Stichting Vrienden van Archief en Librije te Gouda organiseert in samenwerking met het Gemeentearchief op zes woensdagavonden tussen 14 maart en 16 mei **een cursus genealogie,** te geven door de heer P. P. G. Kolk. Het cursusgeld bedraagt ƒ 60,—. Voor aanmeldingen en inlichtingen kan men zich wenden tot de Gemeentelijke Archiefdienst, Groeneweg 32, 2801 ZD Gouda, tel. 01820-16135.

Mr. J. W. F. X. de Rijk, Prinsen Bolwerk 10, 2011 MB Haarlem, tel. 023-320295, deelt mede dat hij op de artikelen, die voorkomen in de honderd jaargangen van **De Nederlandsche Leeuw,** een **systhematische ingang** heeft gemaakt in de volgende categorieën: 1. adel; 2. alba amicorum: 3. archieven; 4. archivalia: 5. beroepsuitoefenaren; 6. bezienswaardigheden etc.: 7. diversen; 8. genealogie: theorie en praktijk: 9. geschiedenis: provinciaal, regionaal, locaal; 10. goud- en zilversmeden; 11. grafzerken, monumenten etc.; 12. heraldiek: 13. juridica; 14. Oranjehuis en andere vorstenhuizen: 15. het Kon. Ned. Genootschap voor geslacht- en wapenkunde en zijn geschiedenis; 16. in memoriam van leden van het Genootschap, a. alphabetisch, b. chronologisch: 17. middeleeuwen: 18. militaria; 19. naamkunde en namen: 20. orden, ordes en onderscheidingen: 21. penningen en penningkunde: 22. personalia en biographica; 23. portretten en iconographie; 24. universiteiten, professoren en studenten: 25. vlaggenkunde en vlaggen: 26. woorden en uitdrukkingen; 27. zegelkunde en zegels. Hij is bereid inlichtingen te verschaffen, indien een gefrankeerde en geadresseerde retourenveloppe wordt toegezonden.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en **niet voor de handel.**

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro (betaal) kaart of bankcheque, waarop het bedrag niet is ingevuld: de kosten bedragen ƒ 1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ 1,50 per regel voor elke volgende regel.

A a n g e b o d e n (exclusief portokosten) :

Nederland's Patriciaat jrg. 1913, 1916-1918, ƒ 100,— per deel; jrg. 1923 ƒ 85,—; jrg. 1943, 1945, 1948, 1957-1959, ƒ 65,— per deel:

Sibbe, jrg. 1, afl. 9-11, ƒ 5,— per afl.

C. F. X. Smits, De grafzerken, wapens en rouwborden der St. Janskerk te 's-Hertogenbosch, ƒ 90,—.

J. H. Brakke, Varenhof 257, 3069 KD Rotterdam.